

R. 7002

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDAICARVM

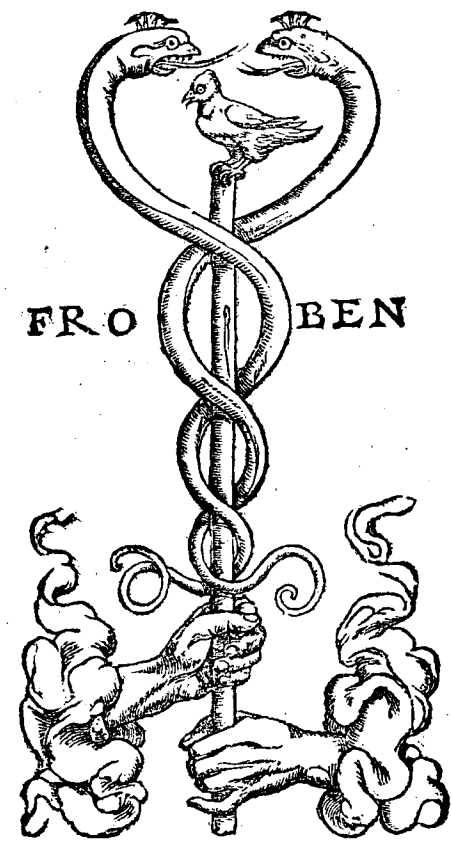
LIBRI XX. ADIECTA IN FINE APPENDICIS
loco Vita Iosephi per ipsum conscripta, à Si-
gismundo Gelenio conuersi.

DE BELLO IVDAICO libri VII. ex collatione Græcorum codi-
cum per Sig. Gelenium castigati.

CONTRA APIONEM libri II. pro corruptissimis antea, iam ex
Græco itidem non solum emendati, sed etiam suppleti, opera
eiusdem Gelenij.

DE IMPERIO RATIONIS, siue DE MACHABÆIS liber
unus, à DES. ERASMO Roterodamo recognitus.

Cum Indice accuratissimo.

BASILEAE M D LIII.

Cum gratia & priuilegio Cæsareo
ad quinquennium.

2 400 40 **Galle** MADE IN SPAIN

LIBRARY

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDAICARVM

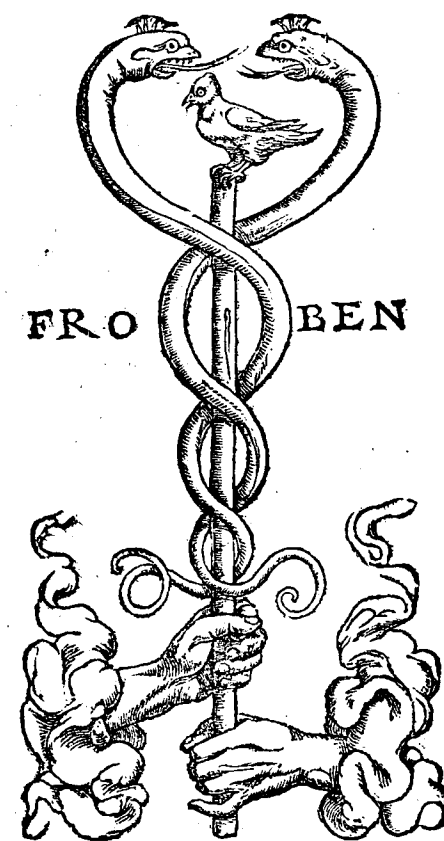
LIBRI XX. ADIECTA IN FINE APPENDICIS
loco Vita Iosephi per ipsum conscripta, à Si-
gismundo Gelenio conuersi.

DE BELLO IVDAICO libri VII. ex collatione Græcorum codi-
cum per Sig. Gelenium castigati.

CONTRA APIONEM libri II. pro corruptissimis antea, iam ex
Græco itidem non solum emendati, sed etiam suppleti, opera
eiusdem Gelenij.

DE IMPERIO RATIONIS, siue DE MACHABÆIS liber
unus, à DES. ERASMO Roterodamo recognitus.

Cum Indice accuratissimo.

BASILEAE M D LIII

Cum gratia & priuilegio Cæsareo
ad quinquennium.

CLARISSIMO ET AMPLISSIMO

DOMINO IO. IACOBO FUGGERO, IN

Kirchberg & Vuiffenhorn comiti, &c.

Sigismundus Gelenius s. d.

V M omnis institutio, uel singulorum hominum ad beatam uitam contendentium, uel coetuum formam in commune uiuendi quærentiū, præceptis constet exemplisq; ut nosti Fuggere uir magnifice, consentire uideo in hoc sapientes, neutrum aliunde melius peti quàm è sacris literis: quas tanto tutius sequimur, quanto certiora sunt diuina oracula humanis opinionibus: quæ dispendiosis suis ambagibus nihil aliud ostendunt, quàm frustra id conatos summos quidem uiros, sed humana sapientia præditos, quod non nisi à diuinis & numinis fauore adiutis præstatur: sine quo nec uia salutis iniri, nec ineundæ eius modus alijs monstrari potest. Et quamuis utraque iam dicta ratio sit absolutior, si coniungantur: sicut ex ipsis liquet sacris literis, ubi tam legis primùm bene conditis hominum pectoribus à rerum opifice insertæ, mox exolescente paulatim eius memoria per eundem præconio Mosis in communem uitam reuocata, summaria capita, quàm hominum deo carorum, uel priuatorum uel ducum atq; regum, gesta produntur: habent tamen hæ separatam etiam tractationem. Nam ante exortam Seruatoris legem homines quidam ingeniosi qui se philosophos nominauerunt, ueritatem ceu per tenebras palpare aggressi, præcepta uitæ formandæ conati sunt tradere unà cum dogmatibus ad felicitatem sectandam pertinentibus: alij res regum ac populorū mandauerunt literis, unde magnam colligere liceat explorū copiam. Illorum lectio habita est præ cæteris utilis, & re uera fuisset, si ueritatē captatam potuissent assequi: nos in hoc feliciores, quibus sacræ literæ affatim repræsentant quod illis obtingere non potuit, lectio non modo utilis, sed & necessaria. Proxima utilitas est in historijs, peculiari quadam uoluptate ad sui cognitionem inuitantibus, ut ab his legendis pauci modo sint literati abstineant, cum illa magis serua quibusdam aut nō uacet euoluere aut nō libeat. Sed de lectu opus est in tanta historicorum uarietate, si nolis operam & bonas horas perdere. sunt enim qui nihil aliud quàm ludunt, & aures animosq; otiosos demulcēt in hoc tantum factis narratiunculis, quales sunt Heliodorus, Philostratus, & his antiquiores, sed nihilo grauiores Herodotus & Ctesias ob nimiam mendaciorum licentiam dudum oblitteratus, in quibus uix quicquam probes præter facundiā. Doctiores sunt alij, ut imbuti philosophia, sed magno discrimine. nam qui Epicureorum, aut Peripateticorū non multo saniorum duntaxat quod ad pietatis dogmata attinet sectam secuti sunt, pro suis affectibus multa produnt tam inutilia, ut ne noxa quidem careant. quid enim bonæ rei potest expectari à tollentibus immortalitatem animorum, & diuinam prouidentiam? & hi ferè proponunt sibi celebranda quædam uasta uerius quàm magna ingenia, Xerxes, Alexandros, Cæsares. Plus

bonæ frugis haurire licet ex accedentibus propius ad Academicos Stoicōs uel, qui res laudatorum principum aut populi Romani, præsertim illius præfci, trāsmiserūt ad posteros. huius generis sunt, Plutarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & Latini aliquot qui sibi grauitatem ceu peculiare uindicant. Sed longe utilissima, nec iniucunda est sacra historia, olim propter excellentiam & claritatem, sed maxime propter certissimā sincerissimamq; ueritatem, etiam profanis expetita regibus, patrum præfcorū mores, uitas, resq; tam domi quàm foris gestas continens: quiq; eius compendium scripsit, & ubi illa desijt reliquam usq; ad suam ætatem attexuit, Iosephus uir patriarum literarum cognitione nemini suæ gentis secundus, externæ uerò literaturæ studijs uel cum Philone conferendus, facundia pollens quæ plus uirium quàm fucorum habeat, nec minus philosophum quàm historicū deceat: quæ non est opus prædicare prolixius, quando ipse satis ostendit qualis fuerit, modestissime uitam suam scribēs, quæ nunc primū in præfenti operum eius editione legi potest à Latinis hominibus. huius scriptoris monumenta cum circumferant, & pafsim ab omnibus suo merito terantur, Rufino ut titulus pollicet̄ interprete, mihi nunquā persuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo uiro uersas: uel quòd non referant peritum utriusq; linguæ hominē, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo: uel quòd stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id Antiquitatū opus non ita dudum ex officina Frobeniana prodijt, conflatum ex duobus exemplaribus mutilis, è diuersissimis petitis orbis tractibus: bono tamen quodam casu euenit ut utrunq; egregie suppleuerit lacunas alterius. ac mox nō defuerunt qui Latinam uersionem nouam requirerent: effeceruntq; amici ut suscepta prouincia tirociniū uertendi in eo scriptore ponerem, siglinæ (iuxta prouerbiū) in dolio. Inter uertendum deprehendi non solum deprauata multa in Latinis, sed etiam quibusdam locis deesse uersus nō paucos. nam xvi Antiquitatum libro, cap. iuxta uulgatas editiones septimo, iuxta Græcorum distinctionē quam nos sequimur xi, desiderabatur integra pagina, & in calce eiusdē libri nō multo minus: id quod uel librariorū uel interpretis etiā culpa accidit, sed non in his tantū paginis. Itaq; omnia meliore fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec rudiore tamen opinor. Ausus igitur rem subituram censuras uarias, coepi circūspicere de aliquo, cuius præiudicio tutus possem minus de cæteris criticis esse sollicitus. In eo delectu succurrebat mihi ante alios Io. Iacobus Fuggerus, nimirū ea familia natus, in quam singulari cælestis numinis fauore uirtus & fortuna tantum ornamentorum certatim contulerunt, ut per uniuersam Europam, atq; etiam longe extra eius limites, tam sit celebris, tam apud summos monarchas gratiosa, ut nihil sit quod hac parte uel principibus uiris inuideat: & quòd peculiariter ad meum desiderium attinebat, habeat in suo stēmate uiros literatos literatorumq; patronos eximios, & uel hoc merito omni posteritatis memoria dignissimos, nuper Raimundum, nunc Antonium eius fratrem familiæq; columen, & insignem Des. Erasmi patroni quondam nostri amicū: te uerò tertium (ne alios mihi minus notos commemorem) adeo expoliturū & candidum acriq; iudicio ho-

minem

minem, ut tuæ censuræ non minus probari cupiam, quàm excellentissimorum in utraq; literatura professorum nostri huius haud ineruditi seculi. Et pulchre cōuenire uidebatur, ut scriptor qui in omnibus præsertim Christianorum regionibus etiam uulgo teritur, præferret in fronte ceu tutelare nomen uiri apud omnes eas gentes nō solum notissimi, uerū etiam laudatissimi. Deterrebat hoc unum quòd ignotus essem tanto Mœcenati: sed contra cogitabam multos similibus occasionibus innotuisse feliciter. itaq; sic nutantem ut tamen propensior essem ad demerendam tuam gratiam, impulit non inuitum noster uetus amicus & liberorum tuorum ad imitandam paternam excellentiam incensor adiutorq; Ludouicus Carinus, uir magnatibus merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui talibus coloribus te mihi depinxit, uerissimis quidem illis ut est ipse sincerus, quales in hanc tabulam conferre, nec sine modestiæ tuæ uexatione possem, nec sine adulationis suspitione. Accipies igitur uir præclarissime opus hoc per otium inspiciendum: quod si tibi tale uidebitur ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit mihi incitamentū ad aggrediendos etiam autores alios: accipies & Genium tuum in clientelam, quam nemo non expetit, ipse uehemēter opto ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet patrone (iam enim hanc salutadi formulam mihi tua pace permitto) obseruandissime, unā cum liberorū sua uisissima cohorte totaq; familia, cui me commendatum cupio, si non de officio, saltem de studio addictissimo. Basileæ calendis augustis,

anno à natiuitate Christi seruatoris humani

generis M D XLVIII.

* 3

TESTIMONIUM D. HIERONYMI DE IOSEPHO

IOSEPHVS Mathathiaë filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam ueniens, septem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt. Et ob ingenij gloriã statuatam quoq; meruit Romæ. Scripsit autē alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, usq; ad decimum quartum annum Domitiani Cæsaris, & duos ἀρχαιότητων aduersum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ continentem scripserat. Alius quoq; liber eius, qui inscribitur πρὸς αὐτοκράτορα λογισμῶν, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum sunt digesta martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatum libro manifestissime cōfitemur, propter magnitudinem signorum Christum à Pharisaïs interfectum, & Ioannē Baptistam uere prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter uera suscipiunt: plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de gentibus sui habuit sectatores, & credebatur esse Christus. Cumq; inuidia nostrorum principum cruci cum Pilatus addixisset, nihilominus qui eum dilexerant perseuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuus, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & usq; hodie Christianorum gens, ab hoc sortita uocabulum, non defecit.

AVTORES QUORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM comprobato, partim confutato Iosephus historiarum suarum fidem facit.

Acusilaus Argiuus	Hesiodus
Agatharchides Gnidius	Hieronymus Aegyptius
Alexander Polyhistor	Homerus
Andreas	Isidorus
Apion grammaticus	T. Liuius
Apollonius Molo	Lyfimachus
Apollodorus	Manethon
Ariphanes	Menander Ephesus
Aristæus	Mnaseas Damascenus
Aristoteles	Mochus
Berosus Chaldæus	Nicolaus Damascenus
Cadmus Milesius	Pherecydes Syrius
Castor Chronographus	Philon senior
Chæremon	Philostratus
Choerilus poeta	Polybius Megalopolitanus
Conon hist.	Polycrates
Demetrius Phalereus	Posidonius
Dius hist.	Pythagoras
Ephorus	Strabo
Estius	Thales
Euhemerus	Theodotus
Eupolemus	Theophilus
Hecataeus Abderita .i. africanus	Theopompus
Hellanicus	Theophrastus
Hermippus	Thucydides
Hermogenes	Timæus
Herodotus	Zopyrion

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER PRIMVS,

Sigismundo Gelenio interprete.

CANDIDO LECTORI: S.

Quum noua hæc Iosephi Antiquitatû latina cõuersio, quæ iuxta Græcum exemplar est dissecta, antiquæ translationi capitû distinctione non consonaret, uisum nobis est, uetustam diuisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram æditionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum usui iudicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene,
& industriam nostram fatiore mutuo amplectere.

PROOEMIUM.

VI ad scribendas historias se conferunt, non unam neq; eandem sui propositi causam habere mihi uidentur, sed plures, easq; multum inter se differentes. quidam enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæq; ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicat. alij quo gratiam illis referrent, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori quatum in se fuit, pepererunt. Sunt quos res ipsa compulit, ut quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in uulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes cognituq; dignas in obscuro latere non ferrent, atq; ideo narrationem earum in comunem utilitatem proferrent. Ex iam dictis causis postremæ duæ me quoq; ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res utrinq; gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis ueritatẽ deprauarunt. Præsens uero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu non iniucundum fore. Cõplectetur enim uniuersam nostræ gentis antiquitatẽ, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis trãslatam. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, unde primum oriundi Iudæi, quàm uaria fortuna usi, sub quali legislatorum ad pietatẽ cæterasq; uirtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, in uiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud proprie dicato opere exorsus usq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu uenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabant, & præ cunctis Epaphroditus, uir cum omnis generis disciplinarum, tum uerò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, ut qui ipse in maximis negocijs & uarijs fortunæ casib. uersatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussumq; uirtutis studium perpetuo retinuisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid ac honestum molientiũ fautori, cum me mei iam suppuderet, si uiderer ignauiam speciosissimo labori antepone, uires animuq; resumpsimul hac quoq; reputatione non leuiter permotus, & maiores olim nostri exteris sua benigne comunicauerunt, & Græcorum nonnulli uehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaq; inuenio literis proditum, quod Ptolemæus secundus eius nominis rex, totus disciplinis colligendisq; libris

5000 deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiusq; instituta, & uiuendi formam præscriptam, in Græcum eloquiū transferri. Eleazarus autem pontificum nostrorū nemini secundus, regi hanc utilitatē nō inuidit, reclamaturus omnino, nisi cōsuetudinem haberemus à maioribus acceptā, res bonas & honestas cælare neminem. Proinde mihi quoq; cōuenire duxi, ut & pontificis nostri imitarem magnanimitatē: & hodie quoq; regis illius multos per similes putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatē attinet. neq; enim totam scripturā occupauit ille, sed legem solam ei tradiderunt interpretes, qui ob hoc Alexandria missi fuerant. Sunt autem innumera sacris literis prodita, ut quæ quinq; milium annorum historiam in se complectātur, in qua diuersi sunt inopinati casus, uaria belli fortuna, multa imperatorū præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes. In uniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quod his qui Dei uoluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi uerentur, omnia prospere succedunt supra quàm credi possit, & felicitas illis præmiū à deo proponit. quod si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; cōsilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter iam nūc lecturos hæc uolumina adhortor, ut deo mentem adhibeant, et legislatorem nostrum probent, si naturam, ut dignum est, cōsiderauit, & uirtuti eius cōuenientes semper operationes assignauit, puramq; suam narrationem ab omni, qualis apud alios est, fabularum uanitate conseruauit: tametsi quātum ad longitudinē temporis, rerumq; uetustatem attinet, impune poterat quælibet mendacia cōfingere. Natus enim est ante annos bis mille, cum ad tot retro secula etiam poetæ ne deorum quidem suorum natales, nedum mortalium leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæq; ordine docebit, ita ut nos facturos sumus polliciti, neq; subtrahendo quicquam, nec addēdo. Cæterum quoniam fermè omnia pendent à Moysi legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat quī factum sit, ut quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionē spectantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quod uir ille ante omnia necessarium existimauit, uel uitam suam rectè disposituro, uel alijs leges posituro, ut in primis naturæ dei cognitionem habeat, atq; ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari, quantum in suis uiribus est, & sectari conetur. alioquin absq; hac contemplatione neq; legislatorem ipsum unquam bonam mentem sibi paraturum, neq; scripta eius ullum momentum ad uirtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quod deus cum sit parens omnium ac dominus, omniaq; cōtueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem uitam donat: qui autem à uirtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere uolens, nō à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad deum & mundum ab eo conditū erectos mente, & persuasos quod in terris pulcherrimum dei opus simus homines, cum iam ad pietatem haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaq; alij legislatores prisca fabulas sequuti, pudēda hominum

peccata

peccata in deos suos uerbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliciā addiderunt. at noster legislator posteaquam puram putam uirtutem habere deum docuisset, censuit pro se quæque; adniti oportere, ut in partem eius aliquā peruenire possit: in eosq; qui neq; sapiūt hæc neq; credunt, se uere admodū animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum uolo lectorem hæc nostra examinare. nanq; sic considerantibus nihil uel absurdum, uel dei magnificentia indignum esse uidebitur. omnia enim summa concinnitate iuxta uniuersi naturam sunt disposita, partim ita ut dignū erat à legislatore subindicata, partim decentissimis allegorijs conuestita: partim etiam diserte expressa, nimirum quæcunq; absq; ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim considerare uellet, sublimis inde et ualde philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quod si deus longiorē ætatē concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, ut illa quoq; perscribantur operam dabimus: nunc ad rerū seriem uertemus stylum, præmissis quæ Moyses narrat de mundo condito: ea è sacris codicibus ita ut inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

Mundi creatio, & elementorum dispositio. Cap. I

M in principio creauit deus cælum & terram. Hæc cū in conspectum non ueniret, alta caligine tecta, spiritusq; eam superne permearet, lucem deus fieri iussit: quæ cū effulisset, considerata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomē imposuit noctem, illam uero diem appellauit, uesperæ & mane uocabulo exordijs lucis & quietis indito. Atq; hæc quidē prima dies extitit, Moses autē unam eam dixit. Cuius causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniam promisi me omniū causas proprio uolumine conscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationem differam. Post hæc secunda die cælum uniuersitati rerū superimposuit, discretū à cæteris, & in sublimi per se collocatū, glaciæq; circumcompactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuādam cōpetenter temperatum. Tertia uerò terrā statuit, mari unde quaq; circumfusam: eadēq; die continuo plantæ simul & semina è terra sunt exorta. Quarta uerò cælū sole ac luna alijsq; sideribus exornauit, mandato eis dato, ut suo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifeste indicarent. Quinta uerò die animantia, tum natatilia, tum per sublime uolantia, per altum perq; aerem dimisit, copulata prius & ad congressus genituræ causa comparata, quo genus eorū crederet simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo et foemineo sexu distinctum: in hac uerò hominem etiam finxit. atq; ita mundum sex diebus uniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moyses facta esse dicit: septima autē requieuisse deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiam nos uacationem à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam sabbatum: quæ uox requiem Hebræorum lingua significat. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moyses incepit, de hominis fabricatione in hunc modum differens. Finxit deus hominem humo telluris sumpta, immisitq; in eum spiritum & animam: homo autem hic uocatus est Adamus. significat autē hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidem è rufa humo fermētata est factus. talis enim est intacta terra

Ioseph.

a 2

& uera

& uera. Statuit autem deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quam foemina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & conuictu foeminae (nondum enim erat) mirantemque; quod reliquae animantes ita se haberent: sopito illi costa una exempta, mulierem ex ea formauit: moxque; ut est adducta, ex se producta Adamus agnouit. Ista autem Hebraeorum lingua uocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id significat matrem omnium uiuentium. Narrat praeterea deum hortum ad orientem plantasse omni uirenti planta: & in his fuisse arborem uitae, & aliam scientiae, per quam dignosceret bonum a malo. in hunc hortum cum introduxisset deus Adamum cum uxore, iussit eos plantarum curam habere. Rigatur autem hic hortus ab uno amne, uniuersam in circuitu terram lustrate, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Horum qui Phison nominatur (ea uox multitudinem significat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Graecis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeunt: quorum Euphrates uocatur Phora, id significat uel dispersionem uel florem. Tigris autem Diglath, quod interpretatur angustus simul & uelox. Geon autem Aegyptum mediam secat: id nobis ab oriente exortum signat, quem Graeci Nilum appellare solent. Porro deus Adamum & uxorem de caeteris plantis gustare iussit, una arbore scientiae solum illis interdixit, praemonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cum autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac uxore degeret, inuidebat eis felicitatem uenturam, si iussis dei parere perseverarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, maliciose persuadet mulieri ut de arbore scientiae gustaret, asseuerans inesse ei uim dignoscendi boni ac mali: de qua si gustassent, beatam nihiloque; deteriorem quam deum uitam acturos. atque; hoc pacto mulierem subuertit, ut mandatum domini contingeret: quae gustato arboris fructu, ciboque; hoc delectata, etiam Adamo usum eius persuasit. iamque; se nudos esse sentiebant, et de tegmento sibi dispiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi uis inerat. Folijs igitur ficulneis sese texerunt, atque; ita conuelatis pudendis, uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cum deus in hortum uenisset, Adamus antea familiariter cum deo colloqui solitus, conscius sibi iniusticiae secedebat. Deus autem miratus causam scitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo uero tacite praecoscientia non seruati praeccepti, deus ita inquit: Equidem prospexeram uobis, quomodo uitam felicem omnisque; mali expertem uiueretis, nulla noua cura in animo sollicitati, omnibus quaecumque; ad usum ac uoluptatem conferunt, sua sponte uobis prouenientibus, mea unius prouidentia citra omnem uestrum laborem aut sollicitudinem: quibus fruente uos neque; senectus celeriter opprimeret, & uita diuturna quam longissime proferratur. tu uero hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo contempto. non enim propter bonum aliquid taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & uita uestra minus sit diuturna. Adamus autem excusabat peccatum, & iram dei deprecabatur, culpam in uxorem referens, & dicens, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpente[m] accusabat. Tum deus mulctauit eum, quod muliebri consilio

III
Gen. 3

consilio cessisset: terramque; nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autem & opere attritis alia dare, alia negare. Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quod ipsa a serpente decepta Adamum eisdem dolis illectum in calamitates coniecisset. quin & serpenti uocem ademit, iratus ob maliciam qua erga Adamum est usus: uenenumque; linguae eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuitque; caput eius plagis impetendum esse, tum quod in hoc pernicies hominis sita sit, tum quod ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur: ad haec pedibus priuatum trahi per terram, ac uolui fecit. His poenis impositis deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

Deposuitate Adami, & decem aetatibus usque diluuium. Cap. II

ATI sunt autem eis & filij mares duo, horum prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea uox luctum significat. Natae sunt eis etiam filiae. Hi fratres suis quisque; studijs intenti erant. Abel iusticiam colebat, & omnibus actionibus suis deum praesentem ratus, uirtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat uita. Cain uero quum alioquin etiam pessimus esset, lucrumque; solum spectaret, terram quoque; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quum uisum eis esset sacrificare deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius sacrificium deo fuit acceptius, quod sponte naturae genitis constaret, quae ea quae homo auarus & industrius per uim quandam a natura extorserat. ideo Cain aegre ferens praelatam sibi a deo Abelem, interfecit fratrem, & cadauere eius abdito, rem clam fore putabat. Quo cognito deus uenit ad Cain, rogans de fratre, ubi nam esset. multis enim diebus se non uidisse eum, quem reliquo omni tempore cum ipso uersari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod responderet deo, primum se quoque; demirari ait, qui factum sit, quod frater nusquam compareat. Instante uero deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se paedagogum fratris, aut rerum eius obseruatore[m] esse. Tum deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicens, quod negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quod caede commouerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem saeuiret: sed male ominatus ei & posteris ipsius, usque; septimam progeniem puniturum se est comminatus: & ex illa regione extorrem unam cum uxore fecit. Illo autem timete, ne oberrans in feras incideret, atque; ita periret, securum esse iussit quod ad hoc periculum attinet, & impauide terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autem multas regiones unam cum uxore emensus, tandem Naida condidit: id loci nomen est: atque; illic sedem optauit, ubi etiam liberos procreauit. Caeterum tantum abfuit ut hac castigatione in melius uitam mutauerit, ut peior etiam sit factus; suis uoluptatibus uel cum aliorum iniuria indulgens: & facultates domesticas per uim ac rapinas accumulans, accitis undecumque; latrociniorum & nequitiae socijs, magister illis ad facinorosam uitam est effectus. Ad haec simplicem hactenus uiuendi rationem, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinamque; sinceritatem & generositatem ignaram talium artium in nouam quandam uersutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, urbemque; extru-

III
Gen. 4

Etiam & cōmunitā coactis in unū domesticis & clientib. inhabitādā tradidit, Enoſæ noīe impoſito ab Enoſo liberorū natu maximo. Is Jaredū genuit, ex quo Malalehel, & ex eo deinceps Mathuſala eſt p̄genitus. huic Lamech^o fuit filius, qui liberos habuit ſeptuaginta & ſeptē, ex duabus ſuſceptos uxoribus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis cōſtruētis paſtorali cultu ac uictu fuit cōtentus. Iubal uerò germanus eius muſicę operā dedit, pſalteriūq; & citharā inuenit. Thobel autē unus ex altera uxore prognatorū uiribus excellēs rē militārē egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & uictū lautiorē ſibi cōparauit. quin & ærariā prim^o eſt cōmētus, & filię factus eſt pater unius, noīe Naamæ. Porrò Lamechus diuini iuris nō imperitus, uidens pœnas ſe exoluturū paricidij à Caino perpetrati, uxoribus ſuis hoc indi-
cauit. Cæterū ſuperſtite etiā tū Adamo Caini ſoboles ſcleratiſſima euasit, dū poſterior quiſq; ſit deterior, nec ſolū imitat priorū uitia, ſed & ſuperat, interim nec à bellis, nec à latrocinijſ tēperando: & qui à cædibus abſtinebāt, alio quin auare & ſupbe inter ſuos uiuebāt. Adamus autē q̄ primus è terra factus, ut ad illū oratio noſtra recurrat, poſteaq̄ Abel eſſet maētatus, & Cain p̄pter cędē ſolū uertiffet, procreādis liberis operā dedit, q̄ magno prolis deſiderio tenereſ, annos iā natus triginta ſupra ducētos: quib. cū acceſſiffent ſeptingēti, tandē uita deſunctus eſt. ex huius liberis quos cōplures habuit, fuit etiā Sethus. ſed q̄a de alijs longū eſſet narrare, de ſolo Setho mētione faciā. hic à patre educatus, ubi eò ætatis uenit, ut iā quod rectū eſt diſcernere ualeret, uirtutis ſtudijs ſe totū dedit: & cū ipſe uir optimus euasiffet, etiam nepotes ſui ſimiles poſt ſe reliquit. q̄ quoniā erāt oēs bona indole præditi, & patriā abſq; ſeditione incolebant, in perpetua felicitate uitā exegerūt: & ſideralē ſciētā ac cœleſtium rerum cognitionē excogitauerunt. ne autem inuenta ſua ex hominum noticia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoſcerentur, ſcientes Adamum uniuerſalem rerū interitū præceciſſe, unum incendio, diluuiio alterum, excitatis duabus columnis utriq; ſua inuenta inſcripſerunt: ut ſi lateritiam diluuiio deleri cōtingeret, lapidea ſuperſtes hominib. diſcendi copiā faceret, & quæ inſcripta cōtinebat, ſpectāda exhiberet. aiūt enim lapideā illam ab ipſis dedicatā, quæ & noſtris temporibus extat in terra Syria.

De diluuiio, & quomodo Noe in arca cum familia ſeruatus habitavit in campo Senaar. Cap. III

N hunc modū per ſeptē generatiōes perſeuerauerūt unū deū colentes omniū rerū dñm, ſemperq; uirtutis reſpectū habētes. Proce-
dēte dein tēpore à patrijs inſtitutis degenerarūt, neq; humana iura ſeruātes, neq; deo cōſuetos honores perſoluētes. & qui prius certatim uirtutē exercuerāt, poſtea duplo maiore ſtudio maliciā cōſectabant: atq; ita deū in ſenſum ſibi reddiderūt. nā multi angeli dei cū mulieribus cōgreſſi progeniē procreauerūt inſolentē, & fiducia roboris omne ius & fas cōtemnentē: quorū facinora nō ab ſimilia his quæ de gigantibus Græci memorāt, poſteritati ſunt tradita. Noe autē facta eorū moleſte & indigne ferēs, ſuadebat ut in melius uolūtates ac operā ſua trāſmutarēt: uerū cū uideret illos ſibi nō parere, totosq; uiciorū dulcedini ſuccūbere, ueritus ne & ſe & familiā ſuā interimerēt, ſecedēs cū ſuis in aliā regiōnē migrauit, tum deus uiri iuſticia delectatus, non

eius ſolum ſeculi homines extremæ maliciæ damnauit: ſed cum decreuiſſet uniuerſum humanū genus extinguerē, aliudq; nouū & à uicijs purū inſtaurare, primū uitam eorū breuiore ſpatio circūſcripſit, & abrogata longæuitate intra centū & uiginti annos coercuit, dein continentē terrā in pelagi faciē trāſmutauit, atq; ita genus illud aboleuit uniuerſum. Noe autē ſolus eſt ſeruatus, diuino oraculo uiā euadendi & rationē edoētus talē. Arcā quatuor cōtignationū exſtruxit longitudine cubitorū ccc. latitudine l. patentē in altū cubitos xxx. in eā cum matre liberorū ſuorū, eorumq; cōiugibus cōſcendit: impoſitis prius quę ad uitā ſuſtentandā forēt uſui, & omne genus animantib. ad ſeminariū cōſeruandū iugatim pro ſexus ratiōe introductis, & quibuſdā ex his ſeptenariū uſq; numerū. erat autē arca tā tecto q̄ lateribus firmis contra omnē uim tēpeſtatū, & undarū inſultū. In hūc modū ſeruatus eſt Noe cū familia, gētis ſucceſſione ab Adamo decimus. nā Lamecho eſt genitus, cui pater fuit Mathuſala. hic autē Enochi fuit filij Jaredi, Malahelo geniti, qui cū pluribus fratrib. ex Cainane prognatus fuerat Enoſi filio. Enoſus uerò Sethi filius erat, Adami nepos. cōtigit autē hæc ualſitas anno ætatis Noe ſexcēteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus uocat, ab Hebræis Marſonane. ſic enim Aegyptij diſtinxerunt annū. Moſes autē Niſan qui eſt Xanthicus, menſem primū in ſuis ſaltis ordinauit, q̄ per hunc Hebræos ex Aegypto eduxiſſet. eundē etiā omniū quæ ad rē diuinā pertinerēt, exordiū fecit: alioq; quod ad nundinationes rerū uenaliū reliquāq; diſpenſationē anni attinet, nihil de priſtino ritu innouauit. Vim autē imbrīū cœpiſſe ait uigeſima ſeptima iam diēti mēſis, poſt annū ab Adamo primo hoīe bis milleſimū ſexcēteſimū quinquageſimū ſextū. hoc ſpatiū tēporis relatū eſt in ſacros codices, diligēter annotantibus priſcis illuſtriū uirorū tam natales q̄ obitus. Adæ ſiquidē, qui nō gentos & triginta uixit annos, cū eſſet triginta & ducentorū annorū, Sethus filius natus eſt. Sethus autē ducentefimo & quinto anno genuit Enoſum. qui dum quinq; & nongentis uixiſſet annis, Cainano filio ſuo rerum curā tradidit, quem genuerat anno centefimo nonageſimo. hic uixit annis decem & nongentis. Cainan cū uixiſſet decē & nongentis annis, Malalehem filiū dereliquit, quem genuit anno ætatis cēteſimo ſeptuageſimo. Iſte Malalehel cū uixiſſet quinq; ac nonaginta & octingentis annis, deſunctus eſt, Jaredum filium derelinquens, quem genuit quum ſexaginta duorū & centū eſſet annorum. cui nouem & ſexaginta & nongētis annis uiuenti, Enochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorū & centum annorū pater eius exiſteret. qui exactis trecētis ſexaginta quinq; annis, diſceſſit ad deum: unde finis eius nō inuenitur eſſe conſcriptus. Mathuſala autem Enochi filius, quinto ei & centefimo natus anno, Lamechum filium habuit quum eſſet annorū octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatū, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & nouem. Lamechus autē cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis & ſeptē, Noe filium ſuum rebus præfecit: qui de Lamecho natus eſt agente annum ætatis ſecundū & octogefimum ſupra centefimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum adminiſtrationi præfuit. Hi anni in unam ſummam contracti ſupraſcriptum tempus conficiunt. Non ſunt autem diſquirendi obitus uirorum illorum: cum liberis enim ſuis agebant

S ANTIQVITATVM IVDICARVM
 uitam, eamq; usq; ad ipforū nepotes extendebant: sed natales tantū eorum in
 Gen. 7.8 hac ratione sunt spectandi. Cæterū deus signo dato imbres emisit: qui cum
 nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad quindecim cubitos aqua super terram
 extitit: quæ causa omnem salutem ademit, nō habentibus quō se in tutum re
 ciperent. centesima autē & quinquagesima die postquā pluerē desijt, tandem
 cœperūt aquæ fidere, mense septimo, uicesimo septimo die mēsis. destituta
 deinde arca in uertice mōtis cuiusdā in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit
 eam: & uidēs circa ipsam aliquantulū terræ, meliore spe concepta paulisper
 quieuit. mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruū, cupiēs co
 gnoscere si qua alia parte terrarū aquæ decessissent, ut tutō exscēdere posset.
 at ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septē dies co
 lumbā ad explorandū terræ statū emisit. quæ cū lutata & frondē oliuę ferens
 redisset, intellectu terrā à diluuiō iam esse liberatā, postq̄ alios septem dies ex
 pectasset, animātes ex arca emisit: & ipse quoq; cū liberis egressus, mactatis
 deo uictimis, epulabatur unā cū familia. Apobaterion, id est egressoriū, lo
 cō nomē Armeni fecerūt. Huius autē diluuij & arcæ meminerūt oēs barbari
 cæ historiæ scriptores, & in his Berofus Chaldæus. narrās enim de hoc dilu
 uio, sic fermē scribit: Fertur autē & nauigij huius pars in Armenia apud mon
 tē Cordyæorū supesse, & quosdā bitumē inde abrasum secū reportare: quo
 uice amuleti loci eius hoīes uti solent. Meminit horū & Hieronymus Aegy
 ptius, qui antiquitates Phœnicū scripsit, & Mnaseas, et alij plures. quin & Ni
 colaus Damascenus lib. x̄vi. de his rebus narrat in hæc uerba: Est super re
 gionē Minyarū magnus mōs in Armenia, nomine Baris, in quo multos pro
 fugos diluuij tēpore seruatos ferūt, & quendā arca uectū in huius uertice hæ
 sisse, ac reliquias lignorū eius longo tēpore durauisse. qui fortassis is fuit de
 Gen. 8 quo etiā Moyses scribit Iudeorū legislator. Noe autē ueritus ne deus damna
 tis ad interitū hominibus, per singulos annos terrā inundaret, uictimis incē
 sis precabatur ut in posterū pristinus rerū ordo maneret, & nulla tāta incide
 ret calamitas, per quā uniuersum animalū genus in salutis periculū adduce
 retur: utq; affectis merito supplicio scelestis, parceret innocētibus, quos ipse
 supstitēs esse uoluerit, & sua sentētia absoluerit. alioqui miseriore cōditione
 ipsos fore et grauius dānatos, si nō in uniuersum incolumes alteri diluuiō re
 seruarent, et prioris pauorē ac spectaculū perpessi, & posterioris exitio desti
 nati. orabat igit, acciperet sacrificiū propitius, neue ullā posthac tantā irā cō
 tra terrā cōciperet: ut operib. suis eā excolerēt, & urbibus exstructis feliciter
 uitā degērēt, nullis cōmodis carētes quibus ante cataclysmū fruebant, & ad
 extremā senectutē longæuitatēq; qualis maiorū suorū fuerat peruenientes.
 VII His precibus finitis, deus iusticia uiri delectatus, uotis eius annuit, negans
 se deletis interitus autorē fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas penas ac
 ciuisse. Si em̄ deletos cuperet, nunq̄ in hanc uitā eos introducturū fuisse. Po
 tius em̄ esse ne dare quidē uitā, q̄ eos quibus dederis perdere. sed cōtinuis, in
 quit, cōtumelijs quibus pietatē mihi debitā uiolabāt, coegerūt me uindictā
 de se sumere. nō sum autē posthac tam iracunde poenas peccatorū exacturus,
 præsertim te deprecatorē. q̄ si quādo maiores tēpestates cōcitauero, caute
 expauescatis ob uim imbriū. nunquā enim in posterū aquæ terrā sunt inundaturæ.
 Iubeo

Iubeo tamen ut ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui cōtrā fece
 rit, seuerè puniatis. aliorum animalium usum ad uoluntatem ac libitum ue
 strum permitto. Dominos enim uos feci omnium tam terrestrium quā na
 tatilium & eorum quæ per sublime feruntur, absq; sanguine: nam in hoc in
 est anima. Arcus cœlestis signum uobis erit cessaturę meæ iaculationis. nam
 iris arcus dei apud illos habetur. His mandatis & promissis deus abiit.

Noe autem cū post diluuium superuixisset ccc̄l annos, totūq; hoc tem
 pus feliciter exegisset, defūctus est expletis annis in uniuersum dcc̄c̄l. Nec
 est cur aliquis præsentem uitam, annorumq; eius paucitatē cum priscorum
 rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræq; pro
 rogari uidet, coniecturam hinc de illorum longēuitate faciat. Illi enim deo
 chari quum essent, ipsiusq; recens etiam tum opificium, & commodiore ui
 ctu ad diuturnitatem uterentur, merito per tam multos annos uiuebant. Præ
 terea tum propter studium uirtutis, tum propter utilitatem inuentarum ar
 tium, ut Astronomiæ, ac Geometriæ, deus illis prolixiorē largitus est uitam:
 quarum certitudinem assequi non poterant, si minus dc̄ annis uixissent. ex
 tot enim magnus annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcās
 barbaricas uē antiquitates literis prodiderunt. Namq; & Manetho Aegyptia
 rum rerum scriptor, & Berofus Chaldaicarū, adhæc Mochus, Hestius, He
 ronymus Aegyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum conso
 nant. Hesiodus quoq; cū Hecataeo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Ni
 colaus, narrant priscos illos ad mille annos uitam produxisse. De his igitur
 quisq; ut sibi uisum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutationē. Cap. IIII

TRES uero Noe filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, cētum annis ante
 diluuiū nati, primi relictis mōtibus planiciē habitare cœperunt, &
 alijs recenti etiā tum cladis memoria pauidis, nec audentibus à cel
 siore loco descendere, idem faciēdi autores & exemplū fuere. Campo quem
 primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterū deo iubente ut pro
 pagandi multiplicandiq; generis gratia colonias deducerēt, homines rudes
 nō paruerūt: quamobrē calamitatib. implicati, offensum illū errore suo sunt
 experti. Cū enim florerēt iuuentutis multitudine, deus rursus de colonia de
 ducēda admonebat. Illi uerō oblitī se ipsius benignitate præsentib. cōmodis
 perfrui, totamq; illam felicitatem suis uiribus acceptā ferentes, dicto eius nō
 fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consiliū de colonijs non fauorē nu
 minis, sed insidias interpretabant, uidelicet quo facilius dispersi possent op
 rimi. Hanc superbiam deiq; cōtemptum excitauit in eis Nabrodes, ne
 IX pos Chamæ, filij Noe, uir audax & manu promptus, subinde iactās, nō deo,
 sed propriæ uirtuti præsentem felicitatem eos debere: atq; ita paulatim rem
 ad tyrannidem trahebat, ratus fore ut homines ad se deficerent à deo, si se il
 lis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuium in
 tentantem. Turrim enim se exædificaturū, excelsiorē quā quō aqua ascen
 dere posset: & insuper maiorum suorū interitum ulturū. Vulgus autem fa
 cile Nabrodis placitis obtēperabat, ignauū ratus deo cedere: atq; ita stru
 cturam turris occœperūt, nulli labori parcentes, nihilq; sibi ad summā indu
 striam

striam reliquum facientes. Cumq; ingens esset operarum numerus, surgebat opus supra quam sperauerant. Crassitudo enim erat tanta, ut proceritate obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine frerum minatis. Hanc eorum uasaniam uidentem deus, delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerunt: sed dissidium in eos immisit, linguis eorum uariatis, ita ut ob diuersitatem sermōis mutuo se non intelligerent. Locus uero turris nunc Babylon uocatur, propter confusam linguam quae prius omnibus ex aequo clara fuerat. Nam Hebraei confusionem nominant babel. De turri autem hac, deq; linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his uerbis: Cum uniuersi homines uno eloquio uterentur, turrim aedificauerunt excelsissimam, quasi ad caelum per eam ascensuri. Dij uero procellis immisis turrim subuerterunt, & suam cuiq; linguam dederunt: quae causa fuit ut urbs ea Babylonis uocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Hestius hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstitēs, Enyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniae peruenisse.

Quomodo Noe posterī per totum terrarū orbem sedes sibi occupauerint. Cap. V

X **I**LLo ex tēpore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum colonijs nusquam non deductis, & quo quēq; fors & deus tulit, eam terram cum suis occupauit, ut tam maritima quam mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas traicerent. Porro gentium quaedam adhuc seruant deriuatam a suis conditoribus appellationem, quaedam etiam mutauerunt, nonnullae in familiarem accolis & notiores uocem sunt uersae, Graecis potissimum talis nomenclaturae autoribus. Hi enim posterioribus seculis ueterem locorum gloriam sibi usurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dumq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoq; proprios in illas inuehunt.

Quod gentes singulae a suis autoribus nomina traxerint. Cap. VI

XI **Gen. 10** **I**RANT autem Noe filiorum liberi, in quorum honore gentibus nomina imponebant, ut quisq; terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio filij fuerunt septē. Horum sedes a Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad annem usq; Tanaim, in Europa usq; Gades, in terris haecenus uacuis occupatae: quo factum est, ut ipsorum nomina gentibus imponerent. Quos enim nunc Graeci Galatas uocant, Gomarēnes olim dictos, Gomarē condidit. Magoges uero Magogorum a se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis uocantur Scythae. Ex alijs Iapheti filijs Iauane & Mado, ab hoc Madai descendunt, Graecis Medi nominati: a Iauane uero Ionia, totumq; Graecorum genus. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi: et Meschini a Mescho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, ueteris autem uestigium adhuc superest. Urbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere uolenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se uocauit, quorum fuit princeps: eos Graeci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes a Iapheti filijs sunt institutae. Gomarē autem, trium liberorum parentis, unus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines a Graecis nominantur

nantur: Rhiphates uero Rhiphataeis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammaeis, quos Phrygas Graecis libuit uocare. Iauanis itē trium filiorum unus Alifas Alifaeis ut originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Aeoles: pariq; modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est Tarsus urbius eius celeberrima caeterarumq; princeps, prima nominis littera in tau mutata. Porro Chethimus insulam occupauit, tunc Chethimam, nunc Cyprum: quo factum est ut tum insulas omnes, tum pleraq; loca maritima Hebraei gentili uoce Chethim significet. attestatur mihi una est Cyprijs urbibus, quae adhuc nomen retinet. Citium enim uocatur ab his qui in Graecum sonum uocabula detorquent, ne sic quidem abluens a Chethimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotesq;. Caeterum quod Graeci fortassis ignorant prius dicam, deinde coeptam narrationem prosequar. Nomina ista decoris causa in Graecam formam mutari ad aurium uoluptate nostrates enim huiusmodi forma non utuntur: sed eandem apud nos perpetuo spem obtinent, nec terminationem uariant. Adamus certe nobis Adam uocatur, & Noe qui Graecis Nochos diceretur, eaq; forma nullam uariationem admittit. Chamae uero filij **XII** Syriam & regionem Amano Libanoq; montibus haerentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare uergit occupando, & Oceanum usq; ditionis terminos proferendo. uocabula tamen partim omnino euanuerunt, partim ita deprauata sunt in diuersum, ut haud facile agnoscantur. ex quatuor enim Chamae liberis Chusof nihil detrimenti tempus attulit. Aethiopes enim quibus praefuit, nunc quoq; tam a seipsis, quam ab Asianis omnibus Chusaei nominantur. Mesraeis etiam sua mansit appellatio. Aegyptum enim Mesraen, & Mesraeos Aegyptios uocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Libyae colonos dedit Phutes, de suoq; nomine Phutos dici uoluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Graecos historici eius mentionem faciunt, sicut adiacentis etiam regionis, quae Phute dicitur. mutauit autem praesens nomen ab uno filiorum Mesraei qui uocabatur Libys. cur autem Africa sit dicta, paulo post docebimus. Quartus Chamae filius Chanaanus Iudaeam nunc uocantem habitauit, gentemq; suam Chanaan nominauit. Hi quoq; liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex. quorum est numero Sabas Sabaeorum autor fuit, & Euilas Euilaeorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes uero Sabathenos, qui Graecis dicuntur Astabari: Sabactas quoq; Sabactenos instituit. Romus item Romaeos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudaeorum inter occidentales Aethiopes originem dedit & nomen, Sabaeus alter Sabaeis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mesraei uero filij numero octo quantum terrarum a Gaza Aegyptum usq; patet possederunt, sed solius Phylistinum nomen ipsius regio seruauit. Palaestinam enim Graeci eius portionem uocant. reliquorum, Lumaei, Enamiae, Labimi, qui solus colonis in Libyam ductis regionem a se denominauit, tum Nethemi, Phaethrosimi, Chesloemi, Chephthomi, tam res quam nomina sunt in obscuro. Bello enim Aethiopico, de quo suo loco dicetur, urbes eorum sunt euersae. Chanaan eo quoq; filij fuerunt hi. Sidonius, qui & urbem sibi cognominem condidit in Phoenice, Sidonem a Graecis uocatam. Amathus uero Amathen habitauit, quae adhuc extat, & ab **accolis**

accolis Amathe uocitaſ: tametſi hanc Macedones Epiphaniã ab uno è regũ ſucceſſoribus denominauerũt. Arudæus Aradum inſulã. obtinuit, Arucæus Arcen urbem in Libano ſitam. cæterorũ ſeptem, Euæi, Chettæi, Iebuſei, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergeſæi, præter nomina nihil in ſacris codicibus ſuper eſt. nam Hebræi urbes eorũ exciderunt, quæ clades cauſam habuit hanc.

XIII
Gen. 9

Postq̄ terra finito diluuiio in priſtinã naturã eſt reſtituta, Noe cœpit eã colere: quã cum uitibus cõſeuiſſet, ſuoq; tẽpore uindemiaſſet, inuẽto uini uſu, ſacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus ac ſopore grauatus, parum decore nudatus iacuit. id cõſpicatus filiorũ natu minimus, per ludibriũ fratribus indicauit: illi reuerſi parentẽ operuerũt. Senſit hoc Noe: & precatus alijs filijs felicitatẽ, ne Chamã quidẽ diris deuouit, reſpectu ſui ſanguinis, ſed tantum eius poſteros: quas cum cæteri euafiſſent, Chananæi liberos ultio diuina eſt cõſecuta. ſed de his rebus dicemus poſtea. Semæ uerò tertio Noe

XIII
Gen. 11

filio filij fuerũt quinq; , qui Aſiam uſq; ad Indicũ oceanũ incoluerũt, ab Euphrate propagãdã ditionis initio factõ. nã Elymus poſteros reliq̄t Elymos, à quibus Perſæ originẽ traxerunt. Affuras urbem Ninũ cõdidit, & ſubditos de ſe Aſſyrios denominauit, quorum opes præ cæteris effloruerũt. Arphaxades eos qui nũc Chaldæi ſunt Arphaxadæos nominauit, imperio gẽtis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Gręci Syros appellare malunt. qui uerò Lydi nũc uocant, olim Ludi dicti, Ludã autorẽ generis habuerũt. Ex Arami uerò quatuor liberis Vſes habitator Trachonitidis fuit, Damasciq; cõditor. ea ſita eſt Paleſtinã inter & Syriã cognomine Coelen. Armeniã Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Meſas uerò Meſanæos: nũc Paſini caſtrũ uocat. Ex Arphaxade prognatus eſt Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebręi quõdam appellabant. Porrò Heberus Iuctã & Phalegũ genuit, qui natus eſt dum habitationes diſtribuerent. nã hæc uox Phalec partitionẽ Hebręis ſonat. Iuctę uerò Heberi filio liberi fuerũt, Elmodadus, Salephus, Azermothus, Iraes, Edo ramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophene flumine Indię ad Aſſyriã uſq; habitãt. Hactenus de Semæ pro genie ſit dictũ: nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognat⁹ eſt Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores eſt genitus, et ex hoc Tharrus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus eſt poſt diluuiũ anno ſecũdo ſupra ducẽſimũ & nonageſimũ. ſiquidẽ Tharrus ſeptuageſimo anno genuit Abrahamũ. Nachores cũ eſſet uiginti & octo annorum genuit Tharrũ. de Serugo autẽ Nachores naſcitur circa annũ trigefimũ ſecundũ. Ragaus factus eſt Serugi pater cum eſſet annorũ triginta duorũ. totidẽ uerò annorũ Phalegus genuit Ragaũ. Heberus autẽ quarto & triceſimo ætatis anno genuit Phalegũ, ipſe de Sale prognatus annũ nato triceſimum: quẽ Arphaxades genuit quinto & triceſimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus eſt poſt annos duos à diluuiio. Abrahamus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiab. Sara & Melcha, in regione Chaldæorũ eſt mortuus, in urbe quæ Vra Chaldæorũ uocatur, & ſepulchrũ eius nunc uſq; oſtenditur. neptes uerò ex fratre duxerunt cõiuges, Melchã Nachores, Sarã Abrahamus. Cæterũ cum Tharrus exoſam haberet Chaldæã propter luctum Aranis, omnes ſimul migrauerunt Carras Meſo-

Mefopotamiã, ubi etiã Tharrum defunctũ ſepelierũt, anno exactę uitæ ducenteſimo quinto. Iam em̄ paulatim ſubtrahebat de uitæ ſpatijs, uſq; ad Moyſis ætatẽ: poſt quem c x x annorũ terminus deo finito eſt ſtatutus, quantum tẽporis & Moyſes ipſe uixit. Itaq; Nachores è Melcha octo filios ſuſcepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamũ, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem. atq; hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Thabæum, Gadamum, Tauaum & Machã è Ruma cõcubina genuit. Porrò Bathueli uni è legitimis Nachoris filijs nati ſunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Quomodo Abraham generis noſtri autor è Chaldæorũ terra proſectus habitauit regio nem quondã Chananãam, quæ nunc Iudæa dicitur. Cap. VII

BR AH AM VS uerò Lotum Aranis fratris ſui filium, Saræ cõiugis ſuæ fratrẽ, adoptauit, quòd germano filio careret: & cum iam eſſet annorũ LXXV. monitus oraculo Chaldæam terrã mutauit Chananæa: quã & ipſe habitauit, & poſteris reliquit: uir ſapiens ex æquo & eloquẽs, & in cõiectando ſagax. Cumq; ob uirtutẽ eximiã ſapiens eſſet præ cunctis habitus, auſus eſt uulgo receptã de deo perſuaſionẽ cõuellere, & in melius uertere. Ergo primus omniũ clara uoce prædicauit, unum eſſe deum rerum uniuerſitatis conditorẽ: de cætero ſi quid ad felicitatẽ conferat, nõ noſtris nobis uiribus, ſed illius uoluntate cõtingere. Hoc uerò ex terræ ac maris obſeruatione colligebat, tum eorũ quæ circa ſolem ac lunã & reliqua ſidera uidebat accidere. eſſe nimirũ potentiã quandã quæ horum curã gerat, & omnia decenter adminiſtret, qua ceſſante nihil noſtris utilitatib. ſeruiturũ, cum nihil ſuapte uirtute polleat, ſed uniuerſa omnipotẽti ipſius uoluntati obſecundẽt. quapropter huic uni honorẽ deberi, huic gratias agi oportere. Quãobrem cum Chaldæi Mefopotamiãq; cæteri contra ſe iſurgerẽt, conſiliũ migrandi cœpit, & uoluntate ac fauore dei fretus terram Chananãã tenuit: ubi ſedibus poſitis deo ſtruxit aram, & hoſtias maſtauit. Meminit autẽ patris noſtri Abrahami Berofus quoq; , nõ tamen eum nominans, his uerbis. Poſt diluuium autẽ decima ætate apud Chaldæos erat quidã iuſtitiæ cultor, uir magnus, & ſideralis ſcientiæ peritus. Hecataeus uerò non meminit tantum obiter, ſed libro in hoc conſcripto res eius poſteritati tradidit. Nicolaus autẽ Damascenus in quarto hiftoriarũ ſic ſcribit. Abrahamus regnauit apud Damafcum aduena, ut qui cum exercitu uenerat è regiõẽ ſuprà Babylonẽ ſita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo poſt hinc quoq; migrans cum ſuo populo, ſedem tranſtulit in terram tunc Chananãam, nunc uero Iudæam nominatam: cuiusq; poſteritas ibi creuit in ingentẽ numerum, quorũ res alibi ſum narraturus. Abrahami uerò nomen etiam nunc eſt apud Damafcenos celebre, & uicus oſtenditur, quem uocant Abrahami domicilium.

Quòd fame Chananãam premente, Abrahamus in Aegyptũ eſt proſectus: & ibi aliquantisper cõmoratus, retro unde uenerat eſt reuerſus. Cap. VIII

AME deinde Chananãam terrã inuadente, Abrahamus audita Aegypti ubertate, proficiſci illuc decreuit, tum ut copijs corũ fruere- tur, tum ut ſentẽtiam ſacerdotũ de diuinitate cognofceret: aut ſecuturus illorũ opinionẽ ſi modo melior eſſet, aut ipſe reſtiora eis cõmonſtraturus. Cæterũ cum & Saram ſecum duceret, ueritus Aegyptiorũ libidinẽ, ne fortẽ ob excellentem uxorũ formam à rege interimretur, artem cõmentus

est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, ut ob presentē necessitatē simulationi suæ subseruiat. Ut autē uentū est in Aegyptū, id quod suspicatus fuerat euenit: iam enim cōiugis pulchritudinē fama diuulgauerat. quamobrē Pharaoh gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiā potiri cōcupiuit. Huic malæ libidini deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: cōsultiq; de remedio sacerdotes, quoue modo placandū esset numen, hāc mali causam responderunt, q̄ hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primū scitat, quānā sit, quis ue eius comes. cognita deinde rei ueritate, Abrahamo satisfacit: sororē se putasse nō uxorē, & affinitatē contrahere, non iniuriam inferre, uoluisse: donatoq; magna pecunia, potestatem fecit cōgrediendi cum præstantissimo quoq; Aegyptiorū ac doctissimo: quo factū est ut uirtutis noīe in maximā existimationē ueniret. nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuū contemptū atq; infectationē infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorū de religione sermones & à seipsis confutatos, uanissimos esse nihilq; profus ueritatis habere declarauit. ob has dissertationes in precio habitus, ut qui magnam tam intelligendi, q̄ eloquendi docendiq; facultatē præ se ferret, & numerorū scientiā & siderū benigne illis cōmunicauit. nam ante Abrahami ad se aduentū Aegyptij rudes erant huiusmodi disciplinarū: quæ à Chaldæis ad Aegyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerūt. Reuersus inde in Chananæam, agros cum Loto diuisit. orta uerò inter opiliones cōtentione de iure ac terminis pascuorum, arbitriū & optionem Loto permisit: ipse cōtentus relicta sibi portione agri submontani, domiciliū elegit in oppido Hebrone. id septem annis est antiquius q̄ urbs Aegypti Tanis. Loto uerò campi cesserunt, et planicies Iordani fluuio contigua, non longe à Sodomorum urbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina ultione ac ira, ut ne uestigium quidem superfit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.

Cap. IX

XVII
Gen. 14

ODEM tēpore cum imperium Asiæ penes Assyrios esset, Sodomitarum res tam opibus q̄ numerosa iuuentute florebat, ut à quinq; regibus administrarent. hi erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisq; regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisisq; quadrifariam copijs sub quatuor imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, cōmisso tandem prælio uictores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerūt. cumq; per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factum est ut noua in eos Assyriorū expeditio fieret, ductu & auspicijs Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam uniuersam rapinis uastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cumq; in agrum Sodomorū esset uentum, castrametati sunt in ualle puteorum bituminis. tunc enim putei fuerant in eo loco: mox uero Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine Asphaltitem dixerent, repente extitit. eo de lacu paulo post dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyrijs congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditioem fecerunt, cum quibus & Lotus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium uenerat.

Quomodo

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam uictor reduxit. Cap. X

IS auditis Abrahamus, tū Loti cognati, tum Sodomitarū amicorū ac uicinorū clade cōmotus, nil cunctatus in succursum eorū cum suis properauit: & quinta nocte hostē affecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontiu est nomen) oppressum ex improviso facile superauit. Securi em̄ & incauti partim in cubilibus inermes sunt cęsi, partim præ temulentia pugnae inutiles in fugā se cōuerterūt, quos Abrahamus acriter à tergo sequēti quoq; luce perurgēs ad Soba Damascenorū cōpulis. Quo facto nemini dubiū reliquit, uictoriā non in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate cōsistere, et uirtutem nulli numero succumbere, ut qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decem octo uernaculis, triumq; amicorū auxilijs tantum exercitum profligauerit. quotquot autē ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperūt. Abraham uerò captiuos in columibus reductis, parta pace uictor ad suos redijt. redeunti rex Sodomitarū usq; in locum quem Campum regium uocant, gratulabundus occurrit: ubi à Solymæ urbis rege Melchisedeco est exceptus. id nomē interpretatur, rex iustus. erat enim reuera talis, omnium consensu sacerdotio summi dei ob iusticiā dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas uocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad uictū deesse passus: simulq; ipsum adhibitū mensæ meritis laudib. extulit, & deo cuius fauore uictoria contigerat, debitos hymnos ut sua pietate dignū erat cecinit. Abrahamus contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex uerò Sodomorum Abrahamo prædam omnē cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. hanc conditionē ille non accepit, negans ad se quicquā inde rediturum, exceptis alimentis militū: amicis tantum in prædæ partem admisis. hi erant Eschol, Ennerus, & Mambres. Hac uiri uirtute delectatus deus: non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus egregie gestis tibi debet. Quo respōdente, & quā uoluptatē ista præmia mihi afferre poterunt, cum hærede caream, (nondum enim pater factus erat) tum deus & filium illi est pollicitus, & posteritatē ex eo tantam, quæ stellas cæli posset equare numero. His auditis lætus sacrificiū deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras uictimas ut iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquā erigeretur ara ad uolitanibus alitibus ad uictimarū cruorē, oraculū redditur, prænuncians progeniem eius malos uicinos per annos cccc in Aegypto habiturā: quo tempore grauius afflicto, uictoriā tamē de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananæis regionē eorū & urbes occupaturos. Habebat tum Abrahamus circa quercū quæ uocabatur Ogis. id agri nomen erat nō longe ab urbe Hebrone. Cæterū agre ferēs coniugis sterilitatē, supplex à deo petijt ut prolem sibi masculam largiret. Tum deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, ut qui nō temere Mesopotamiā reliquisset, atq; insup liberos ei non defuturos promisit. ibi Sara dei monitu in thalamū eius adducit unā famularū noīe Agaren, Aegyptiā genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & cū uterū se gerere sensisset famula, coepit contēptim habere Saram, ad principatū aspirās, quasi

XVIII
Gen. 14

Gen. 15

Gen. 16

Ioseph.

b 2 ad

ad prolem suā dominatio peruētura esset. quapropter cū Abrahamus uxori eam ad poenā dedidisset, decreuit fugere nō ferēs afflictionē: deumq; rogabat ut sui misereret. Itaq; per desertū abeunti occurrit angelus iubēs ut ad dominos reuerteret. fore em̄ eam meliore conditione, modo se modeste gerat. nunc em̄ ingratitude ac arrogātiā poenā luere. q̄ si contēptis dei iussis ulterius pergeret, præfens exitiū eam manere aiebat. sin retro rediret, matrem futurā pueri, qui tandē regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuerſa ad dominos, ueniam est cōsecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exorātū, eo q̄ deus preces matris exaudierit. hunc Abrahamus sextū supra octogesiū annum natus genuit: cum aut nonagesimū nonum attigisset, apparuit ei deus, nuncians q̄ ē Sara suscepturus esset filiū. eū iussit uocari Isacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & reges: casq; iure belli occupaturas uniuersam Chananā a Sidone usq; Aegyptū. Iussit etiā genus ipsius, quod nolebat cū alijs pmixtū, pudēda circūcidi, idq; octaua die natiuitatis. causam uero nostræ circūcisionis dicā alibi. Cōsulēte uerō Abrahamo & de Ismahele, an esset uicturus, respōsum est, fore longeuum simul & multarū gentiū parentē. Tum Abrahamus posteaq; deo gratias egisset, euestigio circūcisus est cū tota familia, similiter & Ismahel, annū tūc agēs decimūtertium: ipse uerō pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo deus Sodomitarū gentē excidit flagitijs eorum offensus. Cap. XI

IN idem tēpus Sodomitē diuitijs & abundātia pecuniarū elati tam in hoīes cōtumeliosi erant, q̄ erga deum impij: quippe qui neq; beneficiorū eius meminerant, & hospites auersabant, deniq; mutuis etiam libidinibus sese incestabāt. His rebus offensus deus decreuit superbīe poenas de illis sumere, & regionē eorū adeo uastam reddere, ut posthac nec plantas nec fructū ullum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus cōspicatus tres angelos (sedebat enim ad quercū Mambræ pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitq; ut ad se diuertentes fruerent hospitio. illis uerō annuētibus iubet panes ē similia fieri, & mactatū uitulū ac affatū sub quercu discubētibus apposuit. at illi uisi sunt ei comedere, & de uxore quærebant, ubinā esset Sara. quo referente, intus eā esse: aiunt se aliquāto post reuersuros, eamq; inuēturos iam matrem. muliere aut arridente, & negante fieri posse ut liberos gigneret ipsa nonagenaria, ē marito centesimū annum agente: nō sustinuerunt amplius simulare: sed falsi sunt se dei esse angelos: & q̄ missi essent, unus nunciatū de filio, duo uerō ad delēdos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est deum ne promiscue iustos cum iniustis perderet. deo uerō negante quenquam Sodomitarum esse bonū, alioqui si uel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse poenam, Abrahamus destitit, angeli uerō peruenerunt Sodoma. ciues autem cum uidissent adolescentes forma præstantes ad Lotum diuertisse, ad illudendū per uim ætati eorū sunt uersi. Loto uerō suadente cōtinerēt se, neue in probrum hospitem ruerēt, sed hospitio suo non nihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturū, ne sic quidem parere uoluerunt. Deus autē illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne

in

in ædes introitū inuenire possent. cæterū Sodomitarū populū uniuersum ad suppliciū adiudicauit. Lotus aut ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiā uxore & duabus filiabus etiātum innuptis. sponsi enim earum monentem de exeundo cōtempserant ut delirum qui talia diceret. Tum deus iaculat telum in urbem, eamq; cum ipsis incolis exurit, & agrum quoq; pari deuastat incendio, quemadmodū mihi iam dictum est in cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Loti uxor inter abeundum subinde ad urbem respiciens, & curiosius cladem hanc contra mandatum dei spectans, in statuam salis est uersa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoq; ipse uerō cū filiabus in paruum quoddā rus euasit, cui soli ignis omnia circumquaq; uastans pepercit. id Zoor nūc usq; uocatur, sic parū Hebræorū lingua significante. In hac solitudine uitā in opem aliquantisper tolerauit. puellæ uerō uniuersum genus humanū extinctum rate, astu circumuento parente, cum incio sunt cōgressæ, curantes ne totū genus deficeret. ex hoc cōgressu nati sunt filij: maiori Moabus, ac si dicas ē patre: iuniori Ammanus, quod nomen significat filium generis. Horum alter Moabitaram fuit autor, magnæ gentis etiā nostra ætate. alter uerō Ammonitarum: utriq; Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lotus reliquit Sodoma:

Abrahamus aut migravit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirū insidiarū metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat: eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immiffus: atq; ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cū meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, q̄ deus sibi hunc morbum immiffisset uindicans ius hospitis, & uxori eius ab iniuria cauens. non enim sororem esse, sed uxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorū accersitum, securū esse de pudicitia coniugis iubet. deum enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere. idq; ita esse deum testabat, & mulieris conscientia. ac ne expetiturum quidē eam fuisse, si nuptā esse sciisset. ad hæc rogabat, ut æquo animo in se esset, deumq; propitiū redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore, siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorū causa ad ipsum uenisset. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fictā cōsanguinitatē aiebat: esse em̄ fratris filiam: & sine hac simulatione parū tutam peregrinationē credidisse. ac ne morbi quidē causam ei se fuisse excusabat. Quin et salutē regis sibi curę futuram, & mansurū quoq; cū illo libenter. tum rex tanz agri q̄ pecuniarum partem ei celsit: & condiciones pacis bona fide utrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodam ic̄to, qui Bersube uocatur. ea uox iuramentū puteū significat: & id nomē & hodie locus fertur. Nec ita multo post Abrahamus filium ē Sara suscepit, iuxta promissa dei, quē Isacum nominauit. Sic risus Hebræis significatur. siquidē risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa em̄ erat nonagenaria, Abrahamus uerō annorum cētum, ipso anno quo Isacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, ut post totidem dies circuncisionem celebrent.

Ioseph.

b 3 De

De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus Cap. XII

ARABES uerò post decimūtertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorū autor Abrahamo è concubina natus, post tantū tēporis est circūcisus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natū, nō secus ac si ex se esset genitus. Alebatur enim in spem successione. uerum postq̄ ipsa Isacum peperit, nō amplius æquum censebat Ismahelem cū hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto cōmuni patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo ut eum unā cum matre aliquò ablegaret. Ille uerò primū non aduertebat mentē ad Saræ consilium, rem atrocē ratus, puerum nondū adultum & mulierem egenam ablegare. tandem uerò approbante deo, Saræ uoluntati paruit: puerumq; matri cōmisit, nondum per se peregrinationi aptum: & dato eis utre aque ac panibus iussit ire quò eos necessitas duceret. & cum defecisset comatus, in anxietate erat mater. cumq; nihil aquæ superesset, deposito sub abiete puero animā agente, ne spectatrix esset expirātis ulterius pergebat. cui occurrens angelus dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educādi pueri habere iussit. sperādā em̄ illi eximiā felicitatē è salute Ismahelis. tum uerò mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorū benignitate miseriam euasit. Postquam autē ad uirilem ætatem peruenit, uxore ei coniunxit Aegyptiam genere, unde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erant, Nabæothes, Cedarus, Abdecl, Edumas, Massamus, Mæmassus, Masmefus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphesus, Calmasus. hi quicquid terrarum est Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabatææ nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiusq; tribus denominauerunt, tum propter ipsorum uirtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

De Isaco legitimo Abrahami filio. Cap. XIII

ISACVM autem Abrahamus supramodum amabat ut unigenitum, & quem in senectute dei dono susceperat. hunc affectū & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accēdebat, omni uirtuti deditus, & tam parentes q̄ deum colens: quo successore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatim uita excessurus uidebatur: id quod ipsi dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, deus apparuit ei: enumeratisq; omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriā illi de hostibus olim cōcesserit, utq; præsentī felicitate suo fauore frueretur, filiū Isacum proposcit ut sacrificiū & uictimā sibi offerret. iubebat autē ut in montē Morium subductū holocaustū faceret. sic enim pietatem eius illustriorē fore, si uel filij salutē uoluntati diuinæ posthaberet. Abrahamus uerò nefas ducens quauis in re deo morē nō gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes uiuerent, cælans uxore tam dei mandatū, quam suam de pueri cedē sententiā, ac ne famulorum quidem ulli rem indicans, ne fortē aliquis sibi obstaculo esset, assumpto Isaco cum duobus seruis, impositisq; in asinum rebus ad sacrificiū necessarijs, proficiscebatur ad montē. ac biduum quidē comitati sunt eum serui. tertia uerò die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in campo cum solo puero ascendit in mōtem, in quo post

post Dauid templum cōstituit: ferebātq; secum quicquid ad sacrificium pertinet, absq; uictima. Isaco uerò qui tum uigesimū quintū annū agebat, aram apparante, percontanteq; quid nā mactaturus esset nullam habēs hostiā: tum ille deum daturū aiebat, qui potēs esset hominib. & quæ nō habeāt largiri, & quæ habeant adimere, si in illis fiduciā collocent. daturū ergo sibi quoq; uictimam, si quidē propitius esset his sacris interuēturus. postq̄ autē structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic inquit. Fili, mille uotis te expetitur, postquā in hanc uitā uenisti, summa cura ac sollicitudine educaui, nihil beatius existimans q̄ si te uirum uidere daretur, & tandē hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam deo uisum est ut te susciperem, ac nunc rursus ut te amittā, fer generose hoc sacrificiū. Cedō enim deo, qui à nobis hūc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore est profectus. Nunc lege naturæ natus cum sis ut moriaris, non uulgarem habebis uitæ exitū, sed à proprio patre patri uniuersorū deo sacrifico ritu oblatus, ipso ut credere par est indignum te cēsente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: sed inter precamina & sacra animā tuam exceptam apud se collocabit: ubi memor cur te potissimū educauerim senectutē meam sustentabis, non quidē per teipsum, sed deum mihi curatorem tuo loco relinquens. tum Isacus haudquaquā à tanto parente degener, libēter hæc uerba accepit, negans se dignum qui unquā natus esset, si tam dei q̄ patris decreto reluctans, non alacriter se præberet utriusq; placitis: quando quidē etiam si pater solus ita uellet, nefas esset non obsequi. iamq; minimū aberat quin perpetraretur facinus, ni deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedēs. non enim cupidine sanguinis humani, pueri cædem imperasse, neq; ut quem patrem ipse fecerat, liberis per impietate orbaret, sed ut probaret eius animū, an etiā talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius prōptitudine ac præcellenti pietate, ratum se habere quicquid illi hæcenus concesserat. non defuturam autem nec in posterum suam prouidentiam, tam ipsi quam eius generi. hunc quoq; filium longissimō tempore uicturum, uitaq; feliciter exacta filijs germanis & probis magnū principatū relicturum. prædixit etiam fore ut genus eorū in multas gentes cresceret, nec minus opibus quam numero augetur: ipsorū etiam autorum eius generis memoriā fore sempiternā. regione quoq; Chananæa bello quæsitā, usq; ad inuidiam omnium exterarum gētium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, deus illis arietem ad uictimā ex improuiso præsto esse uoluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaq; tantę felicitatis promissione, mutuo se complectebatur: mactata deinde uictima incolumes ad Saram se receperunt: uixeruntq; beati, omnes eorum conatus deo prosperante.

Saræ obitus Abrahami coniugis. Cap. XIII

SARA autem non multo post moritur, cum uixisset annos uiginti- septem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publice ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronēsi ciue: ubi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

b 4 Quomodo

Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit. Cap. XV

POST hęc duxit Chæturā, ex qua nati sunt ei filij sex, uiri prudētes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lufubacus, Sus: qui & ipsi filios habuerūt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes: huic Latufimus, Afurus, Luures. Madianis uerò fuerūt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerūtq; Troglodyticam regionem, & Arabiae Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quā postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatā. Attestatur huic opinioni & Alexāder Polyhistor sic scribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationē Mosis legislatoris Iudæorū historiā cōtexuit, narrat Abrahamū è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recēfens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam. ab Aphra uerò & Iaphra urbē Aphrem & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Antæum. Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomen.

Ifaco aut iam fermè quadragenario Abrahamus pater coniungere uolens uxorem Rebeccam Nachoris fratris sui neptem, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum. modus uerò deuinciendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub femora, deum ita testem inuocabant eorum quæ destinauerant. Misit etiam dona ad illos, uel rara illic uel nunquam antè uisa. Profectus aut famulus diuturnum iter faciens, eo quod difficilis esset transitus per Mesopotamiam, hyeme propter coeni altitudinem, aestate ob aquarum inopiam, ad hæc propter latrocinia quæ uitari non poterāt nisi à cautis, tandē peruenit ad urbē Carras. & cum uenisset in suburbium, incidit in cōplures puellas eūtes aqutum: moxq; intra se precatur, si deo gratæ forent hæc nuptiæ, ut inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignoscetur, quod cæteris negantibus ipsa potum roganti præberet. hæc secum uoluntans accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis uerò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domū deferant, non alijs præbeant: una omniū obiurgatis reliquis, negādo eas unquam inter homines uersatas, quæ ne aquam quidē impartirent, benigne hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu concepta, uolens tamen uerum cognoscere, collaudata prius uirginis indole & benignitate, quæ uel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaret, sciscitatur ex quibus nam esset parentibus: gratulatus eis talem filiam, & imprecatus ut eam ex animi sententia uiro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater uerò fuit Bathuel. quò defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrē, meæ quoq; uirginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quæq; audiisset: manifesto cernens deum hoc iter prosperare. prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsamq;

ipsamq; dignā quæ accipiat, cū inter tot uirgines bonitas eius emineat: rogabat etiā ut ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidē nocte iam appetente ulterius progredi nō detur. ferre se mundū muliebrē magni precij, qui nusquā tutior esse possit quā apud eos quorū probitatē iam esset expertus. coniecturā enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoq; & fratrem pari humanitate esse præditos, neq; grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurū. ad hæc illa, bene eum de parentū humanitate coniectare, sed nō recte facere quod tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturū, indicaturā tamē prius Labano fratri, cuius permissu ipsum adducturam. quo facto postquā adduxit hospitem, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse uerò ad cenam eum secū duxit. qua peracta sic eum & matrem puellæ est allocutus. Abrahamus filius est Tharri, uester aut cognatus. Nachores enim tuorum matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodē patre eadēq; matre prognatus. is nunc mittit me ad uos, postulās hanc uirginē filio suo cōiugē dari, quem legitimū habet & unicū, ad omniū suarum facultatū hereditatē educatū. cui cum posset opulentissimam quamuis ex eius regionis foeminis deligere, nō est ita uisum: sed malens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias: cuius uoluntatē nolite cōtemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerūt, & puellam hanc & uestras ædes inueni. propinquus em iam oppido, cōspicatus multas uirgines puteum petentes, optaui ut in hanc inciderem: quod & factū est. has igitur nuptias auspice deo cōciliatas, uos quoq; uestra autoritate ratas habetote: & Abrahamum qui me tam accurate huc misit, uestro annutu honorate. illi uerò tum quod rem tam optabilem approbarent, tum quòd dei sententiā accedere cognoscerent, mittūt eam quibus postulabatur conditionibus: duxitq; illam Ifacus, facultatū paternarū iam dominus.

De obitu Abrahami.

Cap. XVI

DEFUNCTVS est autem Abrahamus nō ita multo post, uir in omni uirtute eximius, & pro sua insigni pietate deo egregie carus. Vixit annos CLXXV. sepultus est in Hebrone iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum suorum, Ifaci & Ismaelis.

XXV
Gen. 25

De Ifaci filijs Esau & Iacobo, & natiuitate eorum.

Cap. XVII

DEFUNCTO aut Abrahamo uxor Ifaci gerebat uterū: cuius mole crescente indies, anxius cōsuluit oraculū. Respōsum est, gemellos ei pariturā Rebeccā, & ab utroq; descēsurā gentē autori suo cognominē: & quæ minor uidebit, eam fore potiorē. nec multo post, sicut prædictū erat, nascunt ei gemini, quorū grandior à capite ad pedes erat hispidus. minor uerò exeuntis ante se calcaneū retinebat. pater aut amabat seniorē Esau propter cognomē habentē. nam Hebræi pilos uocāt Seir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur. Fame aut in ea terra grassante, Ifacus uolēs ire in Aegyptū propter ubertatē regionis, peruenit Gerara, deo sic iubēte. rex aut Abimelech exceptit eū, quia hospitij & amicitiae ius inter eū & Abrahamū intercesserat. cūq; hominē initio magna beneuolentia prosequerēt, motus inuidia nō potuit in eo affectu permanere. uidēs enim deū Ifaco propitiū, suūq; fauorē declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, secessit non longe

XXVI
Gen. 25

longe à Geraris in locum qui uocatur Fauces. ibi dum foderet puteū, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo ultro cedente, uisi sunt uicisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursus ui prohibentibus alijs Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteū imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus uero alterum uocauit Escon, hoc est pugna: alterum Syenam, hoc est inimicitiam. Itaque Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech autem ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincere consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionem aliquantisper secesserat, ueritus nequando apud eum plus recens offensa quam pristinae amicitiae memoria ualeret, neue iniuriam acceptam ulcisceretur, profectus ad illum amicitiam cum eo renouat, uno è suis amicis arbitro adhibito. cumque Isacus pro naturae bonitate iniurias suas paternae amicitiae libenter donaret, uoti compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in quem pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idque autoritate propria, ne patre quidem consulto. neque enim ille permissurus erat, si filius sententiam ipsius expectasset, quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum: nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum ut mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & uisu orbatus, accito filio, praefatusque aetatem, per quam etiam si caecitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius deum solito cultu uenerari, iussit eum uenatum ire. Cura, inquit, ut quod poteris capias, et para mihi coenam: qua sumpta precabor deum, ut tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem uitam tuam. nam meae finis quam longe absit incertus sum: qui prius quam me opprimat, aequum est ut meis precibus deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus uenatum: interim Rebecca malens Iacobo deum propitium, etiam praeter Isaci mentem, iubet eum haedis iugulatis coenam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. coena uero parata, circumuolutis haedino exuuiis brachijs, ut contactis pilis Esaus crederetur: nam caetera omnino similis ut gemellus, hoc solo differebat: sollicitus ne mature in malo dolo deprehensus pro faustis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat coenam patri. at Isacus sentiens in uoce non nihil peculiare, aduocat filium. illo uero protendente brachium haedina pelle amictum: uoce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi uideris. nec quidquam doli suspicans, iam coenatus ad deum precibus inuocandum se uertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarum, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi praesentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturum promissisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, neue me propter hanc debilitatem despicias, quae facit ut magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitium, & ab omni calamitate illa sum custodi. da ei uitam felicem, & possessionem bonorum quae in tua sunt potestate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille deum inuocabat, putans se Esau bene precari.

uix

uix absoluerat preces, cum Esaus à uenatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tam est commotus. Esaus uero postulabat ut sibi quoque sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quod omnes preces in Iacobum absumpsisset, lugebat quod uoti compositio non esset. quin & pater moerore eius motus, studijs quidem uenandi, & robore corporis armorumque praestantia celebrem fore praedicat, eamque gloriam tum ipsi tum eius posteris mansuram sempiternam: seruiturum tamen patri. Caeterum cum Iacobus timeret fratrem, ne poenas à se exigere ob circumuentum in uotis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit. persuadet enim marito, ut Iacobo Mesopotamenam uxorē daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismaelis filiam. Male enim Chananæis uolebant Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quam caeteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo. Cap. XVIII

IACOBVS autem in Mesopotamiam missus à matre, ducturus auunculi sui Labani filiam, consentiente etiam patre iter faciebat per Chananam: cumque simultatem haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere: sed sub dio quiescebat, lapide uice puluini capiti subiecto. cui dormienti uisio talis est oblata. Videre uidebatur scalam à terra ad coelum pertingentem, & per eam species descēdentes, supra humanam naturam augustas: & in summa scala deum manifeste apparentem, & nominatim se his uerbis compellatē: Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suam uirtutē celebri prognatus, non debes praesenti necessitati succūbere, sed meliora potius sperare. Meo praesidio magna te manet felicitas. nam & Abrahamum ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc uiam perge, fretus me deductore. ueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se relinquēt. his ego terrae huius imperium dabo, & eorum posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quod late sol aspicit. tu ne caede ulli uel labori uel periculo, tui curam mihi committens & nunc, & magis etiam in posterum. hoc oraculum deus Iacobo reddidit: quo laetus ungit lapidem in quo dormienti tanta spes affulsit, & uotum deo facit sacrificaturum se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret: quod post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblati. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato: quod Graecis domicilium dei significat. Pergens deinde coeptum iter in Mesopotamiam, tandem peruenit Carras. & cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes, poposcit potum. hinc orto sermone percontatus est an nossent quendam Labanum suum popularem, si forte adhuc sit superstes. aiunt omnibus sibi notum. neque enim talem esse ut ignotus esse possit. quin & filiam eius unam pascere, demirarique se quod nondum adsit. ex ea facile quae cuperet cogniturum. uix haec uerba finierunt, cum puella accedit comitantibus suis pastoribus. ei Iacobum ostendunt, dicentes hospitem de ipsius patre sciscitari. quae puellariter gausa Iacobi aduentu, rogabat quis nam & unde ad eos ueniret, & cuius rei causa: addens optare se ut possent illi gratificari, quacumque re opus haberet. Iacobus uero non tam

cognitione

cognatiōe aut huius affectu quā insigni puellæ forma captus, obstupuit, ut qui per paucas uiderat pulchritudine huic cōferendas. Mihi, inquit, tecū & cum tuo patre, siquidē Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quā sit uel tua ætas uel mea. Tharro em̄ Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami uerò & Saræ Aranis filiæ Isacus, meus pater, est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca em̄ mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita, itaq; cōsobrini sumus ego & tu. & nūc uenio saluaturus uos, cognationisq; officia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorū quæ de Rebecca ex patre, ut fit, audierat, sciensq; parētes desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amore patris lachrymabūda ruit in collū eius, cōplexoq; iuuenē: optatissimā, inquit, & maximā uoluptatē affers patri cū tota familia, qui nunquā matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionē faciēs: eumq; nuncium cū quantauis felicitate nō permutaret. tum iubet ut ē uestigio se ad patrē sequatur, neue diutius eum hac uoluptate fraudet. His dictis adduxit eū ad Labanū: & agnitus ab auunculo, tū ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnā uoluptatē attulit. Post aliquot autē dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quā uerbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quā obrem uenisset relictis parentibus ætate cōfectis, & qui ipsius obsequijs ægrè carerēt. pollicebatur etiam benignitatem & operam suam in quacūq; re opus haberet. Iacobus uerò totam ei causam recēsuit. Isaco esse filios geminos, se & Esau. eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorē principatus à deo destinati, & reliquorū uotorū paternorum. hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum oēs sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post deum præsidium maximū in auunculo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatē pollicet, tum propter cōmunes auos, tum etiā ut affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet. uelle se cum gregum suorū magistris præficere: & quando ad suos reuerti libuerit, nec in donatū nec inhonoratū abiturum, quemadmodū tam propinq; cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se uerò libenter accipere conditionē quantūuis laboriosam, sed equū esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugiū, quā & ipsius uirtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus. amor enim puellæ cogebat eū hanc mētionē iniicere. ibi Labanus ipso uultu læticiā præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorē generum potuisse contingere: sed opus esse ut aliquādiu secū maneat. In Chananæam enim non missurum filiam, quin & sororis in tam longinquam regionē nuptum datæ propemodum pœnitere. His assentiēte Iacobo, de septem annis est conuentum. tot enim uoluit seruire mercede apud socerum, ut dato uirtutis specimen, magis cognoscere quinam uir esset. cæterum elapso præstituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu uero nō sentiente Iacobo inducit in thalamū alteram filiam Rachele maiorē natu, facieq; nō admodum liberali. at ille uino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea. luce dein de cognito errore exposulauit cum Labano. ille ueniam petebat necessitati, qua

qua cōpulsus hoc fecerit. nō maliciose, inquit, Liam supposui, sed cōsuetudine regionis huius cogente. nihil tamē hoc oberit Rachelis cōiugio, sed dabo eam tibi uidenti ac scienti post alterū septenniū. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autē ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquā ancillæ, subditæ tamen. sed Liam male habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabatq; post partum se fore in pretio: idq; assiduis precibus à deo cōtendebat. cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina cōtigisset. Sic enim interpretatur hæc uox. Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilem ei fuisse deū: Leui, quod est firmator societatis: Iudas, quod est gratiarū actio. Gen. 30 Rachel autē uerita ne propter fœcunditatē sororis deteriore apud maritū cōditione esset, iubet famulam suam Balam cū Iacobo cubare. ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, dei iudiciū: & aliquāto post alter nomine Nephthalim, ac si dicas artificiosum: quæ mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte cōtra eam ipsam usa. deducit suam famulam in sui mariti accubitū. ex ea quoq; nascit filius Gadas, fortuitū significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificū, quæ mastram fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus filiorū Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc uiso cōcupiuit hunc cibum, partemq; à sorore precario petijt. Illa uerò denegante, iubēteq; contentā esse, quæ honoris prærogatiuam apud cōmunem maritū haberet: Rachel mitigatura indignationē sororis, ait se illi uirum cessuram in sequentē noctem. quam gratiani altera libenter accipiēte, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Issachares, quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon, quod significat pignus beneuolentiæ: præterq; filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Iosephū filium: ea uox significat additamentum. Gen. 31 Hoc toto tempore, quod fuit annorū uiginti, pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto, æquum esse aiebat, ut cum uxoribus ad suos reuertere. Socero uerò non permittente, clam hoc facere cogitabat: pertentabatq; animū uxorū, quō laturæ essent peregrinationem. quibus cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deorum patriæ religionis sublatis, unā cum sorore fugiebat: simulq; utriusq; liberi & famulæ cum suis filijs, asportatis etiā totis quantæ erant facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorū, priusquam Laban rescire posset. sigilla uerò deorum secum ferebat Rachel: non quod deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: sed ut si fortè pater fugientes assequeretur, haberet quò confugeret ueniam impetratura. Labanus autem post unam diem cognito Iacobi & filiarum discessu, indignatus persequebatur eum cum ualida manu, & septima demum die deprehendit eos in quodam colle quiescentes: quumq; esset diei serum, ab omni uise continuit. per noctem uerò deus in somnis illi uisus uertit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: neue paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti uerò luce Labanus Iacobum ad

colloquium euocat, nō dissimulans oraculum: quumq; ille fidei eius se commisisset, coepit hominē accusare, exprobrans q̄ pauperem omniumq; egenum suscepisset, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditasset. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiā erga nos tuā fore firmiorē. tu uero neq; matrē tuam & cōmunem sanguinē, neq; uxores apud nos ductas, neq; liberos quorū ego auus sum, reueritus non aliter q̄ hostem me tractasti. rapuisti mea bona, filiabus ut parentē fugerēt autor fuisti: sacra patria domum tecum portasti, & apud maiores meos, & apud me in summa ueneratione habita. & quæ uix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cōuietor mihi fecisti. Iacobus cōtrā pro se afferebat, nō sibi soli, sed omnibus esse innatum patriæ desiderium, æquumq; ut post tanti tēporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd uerò prædē, inquit, abactę crimen obijcis, ipse iniusticiæ sub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cōseruatis & auctis debeas, an non iniquum est ægreferre, q̄ partem earū modicā usurpauimus? certe quod ad filias attinet, scito non hoc lædendi animo à me factū, sed caritatis coniugalis hoc esse officium. sequuntur igitur non tam me q̄ suos liberos. Hæc pro se: retorquebat deinde accusationem in ipsum, quòd auunculus ac focer duris mandatis eum per annos xx uexauerit. & illa quidē quæ nuptiarum spectulerit, quamuis per se grauiora, sibi tamen leuiora fuisse: quæ uero postea secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi beneuolus perferret. Etem Labanus ualde inique Iacobum tractauerat. uidēs enim eum in omnibus rebus à deo adiuuari, pollicebatur ei daturum se futuros foetus, modo quicquid album nasceretur, modo quicquid nigrū. cum uero magno numero nascerent quæ Iacobo destinata essent, nō seruabat fidē in præsens, sed in proxime sequentem annum promittebat, q̄ esset ad rem attentior, promittēs quidē eo quod non speraret tantum prouentū, ac mox ubi prouenerat fallens. sacras tamen effigies permissum est inquirere. Rachel aut cognito patrē permissa potestate uti uelle, deponit sigilla in sarcinā cameli qua ipsa uectabat: sedebatq; desuper dicens se menstruis laborare: & Laban destitit amplius inquirere, credens filiam sic affectā non fuisse sacris propius accessurā. Post hæc offensæ ueniam pollicet, uicissim alter amorē filiarū, idq; iure iurādo sanciant. Hoc foedus iētū est super mōte quodā, ubi columnā erexerunt aræ specie: unde Galades colli nomē factū, à quo Galadena terra est dicta. Post foedus conuiuio celebrato, Laban ad sua redijt. Iacobo aut in Chananēā iter coeptum prosequenti uisiones obueniebant, bonā spem in posterū faciētes: cui loco Dei castra nomē indidit. Volens aut scire animū fratris erga se, præmisit diligenter cuncta exploraturos, timēs eum propter ueterē suspicionē: quos ita fratrem iussit alloqui. Ultro se patriā reliquisse, ne cū offenso fratre degeret. nūc credere tantū temporis spatiū satis ualere ad reconciliationē, ideoq; redire cum uxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, ut se & quicquid carum haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius existimet, q̄ ea quæ deus largitus est, cum fratre habere cōmunia. His nunciatis Esaus uehementer exhilaratus, occurrit fratri cum cccc armatis. At Iacobus, audiēs eum obuiam properare cū tot armatis, extimuit ualde. Deo tamen seruatore fretus provide-

bat pro tēpore ne qd detrimētū acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. Distributo igit agmine alios procedere iussit, alios prope subsequi: ut si quis primos aggredere, ad sequēs agmē haberēt refugiū: & hoc modo instructis qui circa se erāt, præmittit quosdā ad fratrem cū muneribus. ea cōstabant iumentis multisq; ac uarijs quadrupedibus, accipiētī placituris propter raritatē. ueniebant aut alij post alios, ut crebrius occurrētes plures q̄ pro numero uiderent: & credibile erat donis placatū remissurū irā, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatū est præmissis, ut blāde hominē alloquerent. His ita per totā diē dispositis, noctu mouit agmē. Cumq; Iobacchū torrentē transissent, Iacobus aliquātū ab agmine relictus incidit in luctā cū spectro, ipse prior lacessitus: eratq; superior. exclamat igit mactū uirtute qui nō quēuis aduersarium, sed angelū dei uicerit: idq; illi esse magnæ felicitatis prælagiū: genusq; eius nunq̄ defore, nec ullis unq̄ humanis uiribus posse opprimi. iussitq; illum posthac uocari Israelē, quod Hebræis angelo reluctante significat. Hęc sunt prædicta Iacobo, id ipsum rogātī. Cū em sensisset angelū esse dei, precatus est ut ex eo fatum suū cognoscere liceret. His dictis spectrū euanuit. Iacobus uero letus auditis, imposuit loco nomē Phanuel. id significat dei faciē. sed quia latū neruū inter luctādū læsit, & ipse post eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eū uesci nō licet. Cognito uero fratrem iam nō longe abesse, iubet uxores procedere per se quanq; cū pediseqs, ut è longinquo spectarēt pugnā uirorū, si eā frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, nō male de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierū ac puerorū: & cū didicisset oīa, uolebat eos deducere ad patrē. Iacobo uero excusante lassitudinem iumentorū, reuersus est in Seirā. illic enim habitabat, uernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus aut puenit ad Scenas quas uocant, uetus nomē adhuc retinētes. inde profectus est Sicima, quæ est urbs Chanæorū. & cū esset celebritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbem ad uisendū cultū mulierū eius regionis. qua uisa Sychemis Emmoris regis filius, raptæ stuprū obtulit: & correptus amore patrē suū rogauit, ut puellam uxore habere liceret. Ille morē ei gerēs, uenit ad Iacobū, rogans ut filio suo Dinam in matrimoniū collocaret. Iacobus uero qui neq; negare poterat propter maiestatem rogātis, neq; fas putabat alienigenę filiā nuptū tradere, deliberandi spatiū poposcit. Rex sperans Iacobū assensurū, abijt. Ille uero indicata filijs iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos cōsultare quid facto opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendū. Simeon uero & Leuis uterini puellæ fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ uoluptati & conuiujs operā dabant, inuasit noctu custodibus sopitos contrucidāt: atq; ita facile urbe potiti, mares uniuersos interimunt unā cum rege ac filio, solis parcētes foeminis. quo facinore citra consensum patris perpetrato, sororem reducant. Iacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorum, indigneq; ferentem, deus per uisum bono animo esse iussit, lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post somnium illud in profectioe Mesopotamena uouerat, persoluere imperat. itaque dum lustrat, incidit in Labani deos: nesciuerat enim Rachelem eos furatam. his apud Sicima defossis in terram sub quadam quercu, profectus inde

sacrificauit apud Bethela, ubi somnium illud diuinum uiderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agru Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone no illa tam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Benjamin, eo q doloris causa matri fuerit. Atq; hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, foemina una. ex his octo legitimi, e Lia sex, duo e Rachele: quatuor uero e pedisequis, e singulis duo: quorum nomina iam dixi.

xxviii

Inde uenit Hebronem in Chananæa sitam, ubi Isacus habitabat. Nec diu turnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. Cap. XIX

Gen. 35

REBECCA enim iam ante defuncta, Isacus quoq; eam sequitur, no multo post filij reditum: & sepultus est a filijs iuxta uxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus uir deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem. ualde longo etiam tempore uixit. Mortuus est enim exactis cum uirtute annis octuaginta quinque; supra centum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDAICARVM

LIBER SECVNDVS.

Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit. Cap. I

Gen. 35

DE VNCTO autem Isaco, filij partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumæe dominatus est a seipso denominata. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus a uenatu famelicus offendit fratrem coquẽtem sibi ipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit ut expectatum sibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem a collusoribus adolescentibus Adomus est per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hæbræis significat rubens. id nomen post in regionẽ ipsius ditionis est deriuatũ, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque; ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadẽ matre Alibama nati: ex reliqs duobus Aliphazem Afa, Raguelẽ Mosametha ei peperit. Hos filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinque legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanasus. Nam Amalecus erat nothus, e Thamna cõcubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionẽ quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quondam enim late patentẽ terram Idumææ nomen cõplectebatur, cuius partes a primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Quomodo

Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura suæ felicitatis prænuincia in fratrum inuidiam incurrit. Cap. II

IACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam uix alius quisquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum uirtutes beatus erat ac conspicuus. nihil enim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine simul ac prudentia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat celeste numen, ut etiam ex rebus, sicut tum uidebantur, aduersis maximorum bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiusq; liberos parentibus nostris uiam ad exitum ex Aegypto præstrueret ac præmuniret. Iosephum e Rachele sibi natum pater tum ob corporis præstantiam, tum ob animi uirtutem (erat enim prudentissimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. accesserunt eò somnia, quæ sibi uisa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuincia, quæ res etiam coniunctissimos ad æmulationem facile concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales. Missus cum fratribus a patre ad colligendas fruges messis tempore, uisionem uidit quæ non poterat existimari una ex istis uulgaribus quales in somnis obuersari solent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens uisum sibi præterita nocte suum tritici manipulum stare loco, illorum uero manipulos accurrentes adorare eum: quod uidebatur & amplam fortunam ipsi prænuinciare, & fratres quoq; in eius potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti precabantur irritum fieri præsagium, ipsumq; maiore etiam odio prosequerentur. Deus autem aduersus eorum inuidiam cõtendens, alteram uisionem Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum luna & undecim stellis descendere in terram, & adorare ipsum. Hoc somniũ in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans ut interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit uoluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentum conijciens, gaudebat eò quod ingens filio felicitas portendi uideretur: euenturum olim tempus quando tam a parentibus quam a fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per solem ac lunam patrem & matrem, quod altera auget omnia & aleret, alter formam rebus & uim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, tum quod numerus non discreparet, tum quia uim a sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi ualde contristauit id præsagium, haud aliter quam si alieno cuiquam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quam generis socij: decreueruntq; adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis per commodum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine a gregibus ueniente, nec certi quicquam nunciante, de filijs sollicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

Ioseph.

c 3

Quomodo

Gen. 37

LLI autem uiso fratre aduentante gauisi sunt, non ob aduentum germani à patre missi, sed tanquam inimico in manus suas à deo tradito: uolebantque cōfestim eum interimere, neque præsentem occasionem elabi sinere. Rubelus autem inter hos natus maximus uidens eos conspirasse, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam dei quam hominum iudicio cædem hominis uel non cognati, sed longe sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctum ac diram orbitatem coniecturos. hos respiceret, reputantesque quantam eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinere à tam nefario scelere. Deum quinetiam uererentur spectatorem ac testem consilij contra fratrem iniri. hunc si à coepto desistant, accepturum eorum poenitentiam atque resipiscentiam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis paricidij poenas, cum nihil ipsius prouidentiam late re possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunque enim sint homines, existimandum ibi deum quoque adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquam abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidem fas esse germanum occidere. Satius esse dare ueniam amicis, sicubi non fecisse officium uideantur. Iosephum uero ne peccasse quidem in illos, cuius ætas miserationem potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiam cædis facinus eorum grauaturam, si uideantur ob inuidiam future felicitatis ei uitam ademisse, qua felicitate propter cognationem ipsis quoque frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorum esse quicquid deus Iosepho largitus fuerit. proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos absterere à paricidio. Postquam autem nihil se proficere uidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat ut saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primū pro uirili, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim uoluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satius esse temperare à manibus, & proiectum in proximū puteum illic extinguere, ut saltem manus puras seruent. In hanc sententiam itum est, abductumque adolescentem Rubelus fune religatum demisit sensim in puteum: erat enim satis ficcus. Quo facto abijt pascua quæsiturus. Iudas autem unus è Iacobi filijs, conspicatus negociatores Arabas Ismaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Aegyptum è Galadena, profecto iam Rubelo consilium dedit fratribus ut extractum Iosephum uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto obligatum apud externos moriturum, & se impollutos permansuros. quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus uendunt uiginti minis annos septemdecim

decim natum. Rubelus autem noctu ad puteum ueniens inscijs fratribus seruire Iosephum uoluit. quo frustra in clamato suspicatus per suam absentiam interemptum, fratres incusabat: cognitoque quod accidisset, lugere desijt. his perpetratis fratres consultare coeperunt, quomodo patris suspicionem à se alienaret. placuit tandem tunicam qua indutus Iosephus ad eos uenerat, quamque demittendo in puteum detraxerant, laceratam prius sanguine hircino inficere, atque ita patri allatam ostendere, ut à feris deuoratum putaret. quo facto uenerunt ad senem, non ignarum de infortunio filij: aiebant autem Iosephum quidem neque uidisse se, neque scire quid illi acciderit: tunicam tamen hæc inuenisse laceram & cruentam. quamobrem suspicari beluarum incursum perisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hæcenus leuius malum sperauerat, captiuum aliquod abductum puerum, opinionem hæc iam abiecit, euidens argumentum necis tunicam ratus: agnoscebat enim eam esse qua indutum miserat: iamque haud aliter quam extincto se afflictas, lugebat tanquam unicam, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filij consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negociatoribus emptum Petephres uir Aegyptius, qui Pharaonis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & uictu comodiore quam pro seruili conditione uti præcepit: denique totius domus curam præposuit. ille uero fruebatur concessis, nec tamen innatam uirtutem propter hanc sui status mutationem amisit: docuitque prudentiam aduersanti fortunæ non succumbere, si quis ea legitime, & non secundis tantum in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius tum forma in amore illecta, rataque si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habituram si contingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsentis conditione quam ex immutabili morum generositate, concupiscentia detecta mentionem de concubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta esset. quin & ipsam hortabatur ut morbo suo repugnaret, negans unquam se in hac re illi obsequiturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore ut mala cupiditas facile sedetur. se quiduis potius perpeffurum, quam ut huic eius uoluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruum non deceat, ipsam tamen rei foeditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam uero repulsa magis etiam accendebat, quod non putaret Iosephum pernegaturum: & non cessante morbo, secundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem foeminas quoque frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandum opportunitatem. quam nacta supplex blandiscijs talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnātem cedere, idque uel dignitati precantis deferre, uel amoris uehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tam abiecta uerba descendi: sapiens tamen si uel nunc cedes, & prius erratum corriges. siue enim iterum rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quam ante. nam & ægritudinem ad hoc finxi, & festi leticiam tuæ consuetudini posthabui. siue prius diffidebas, non teteri te maliciose certo argumento colligere potes, quia in eadem uoluntate persto. quare aut præsentem uoluptatem elige,

& amanti obsequere, maiora etiã cõmoda expectans: aut odium meũ & uindictam, si meã gratiã castitatis opinionẽ præferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatã dicam. quantumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maiorẽ fidem habiturus est Petephres, quã tuis. ad hæc uerba lachrymasq; uerborũ testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perstaret in suo pudicitiaẽ proposito: constanterq; restitit intentanti iniustã afflictionẽ, malens acerbissima quẽq; sufferre, quã oblati perfrui: non ignarus iusto se dignũ supplicio, si quidquã tale in mulieris gratiã admitteret. Ipsam quoq; officij sui monuit, iurisq; coniugalis ac cõsuetudinis, iubens huius maiorẽ habere rationẽ, q̃ momentaneã libidinis. huic enim præsto esse pœnitentiã, quã factũ quidẽ doleat, in factũ tamẽ reddere nõ possit: adesse & timorẽ continuũ, qui pro magno habeat non prodi suũ dedecus. at coniugalẽ consuetudinẽ & uoluptatẽ habere securam, & cõscientiẽ fiduciam tam apud deũ q̃ apud homines. quin & conducibilius esse, si impolluta manẽs habeat se herili iure subditũ, potius q̃ flagitij cõmunis consciũ. satius enim esse conscientia recte factorũ, q̃ peccati latebris fidere. his & alijs similibus uerbis mulieris impetũ retũdere conabatur, eãq; à praua affectione ad rationis arbitriũ reuocare. at illa uehemẽtius instabat, et cũ uerbis nihil p̃ficeret, iniectis manib. hominẽ ad obsequiũ cogere nitebat. Ibi uero Iosephus intẽperias mulieris ulterius nõ ferẽs, relicta etiam interula ex qua retinebatur, profilit è cubiculo. Illa partim repulsã dolore, partim metu ne suã petulantiaẽ maritus cognosceret, decreuit prior Iosephũ falso deferre, & hoc pacto uindictã de eo sumere, dignũ muliebri astutia rata, si accusationẽ p̃occuparet itaq; sedebat mœrẽs & p̃turbata, q̃ erat dolor ob frustratã libidinẽ, esse indignationẽ tentatã pudicitiaẽ simulã. Marito aut reuerso, & ad hunc aspectũ turbato, causamq; scitãte, Ne uiuas, inquit, marite, ni scelestũ seruũ, cubile tuum uiolare conatũ, digna pœna mulctaueris, oblitũ & qualis in ædes nostras uenerit, & quãta beneuolẽtia sit à te cõplexus: qui ingratisimus habẽdus ni omnib. modis frugi se app̃baret, ne à cõiugio quidẽ tuo iniuriã abstinuit: idq; die festo obseruata absentia tua, ut facile appareat, modestiã quã prius præ se ferebat, ab herili metu, nõ ab indole recta profectã. Quod ut auderet, à te præter spẽ ac meritũ indulgẽte corruptus est. uidẽs enim oĩa tua bona fidei ac dispensationi suẽ credita, grãdioribusq; cõseruis se præpositũ, æquum putauit uxore quoq; tuã attrectare. & ut uerbis fidẽ astrueret, protulit tunicã, quasi in colluctatione relictam. Petephres aut uictus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore ueritatis inquisitione, collaudata prius uxoris fide, audacis facinoris Iosephum damnatũ in maleficorum carcerẽ coniecit: ob uxorisq; pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertã ipsius honestatis.

IIII
Gen. 40 Iosephus aut innocentiaẽ suam deo cõmittẽs, neq; se defendere curauit, neq; rem ita ut gesta erat indicare: sed uinculorum necessitatem tacitus ferens, una spẽ consolabatur, nimirum potentiorẽ esse deum his qui se uinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus. Custos enim carceris tum fidem eius ac diligentiaẽ in absoluendis operum pensis cõsiderans, tum

formã

formã dignitatem, soluit eum à uinculis, eãque miseriam aliquantõ leuio-rem reddidit: uictu etiam commodiore quã reliquos uinctos uti permittit. Cæterum his qui in eodem erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita ut solent miseriarum socij, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus: familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentem existimauit, uisum somnium ei exposuit, orans indicaret si quod subesset præfagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somnijs diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis uidisse trium palmitum uitis uuas è singulis enatas pendere grandes iam & uindemiaẽ tempestiuas: easque se exprimere, subdente rege phialam. Colatum deinde mustum se obtulisse regi, illumq; libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat ut si quid scientiã datum à deo haberet, interpretes uisionis esse dignaretur. Ille uero bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduum solutionem à uinculis, rege ipsius ministerium requirẽte, ad quod ei denuo sit redeundum. Interpretabatur enim uitẽ fructum mortalibus in bonum usum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciat, & inimicitia dissoluantur, adhuc molestia mœroresq; usu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseriã huius remissionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum uindemiaẽ in somnijs: Tu uero memento mei postquam euentus hanc faustam prædictionem non falsam approbauerit: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquitur te ad prænunciatam hanc felicitatem discedente. neque enim fontes in hac uincula sumus compulsi, sed ob uirtutẽ ac modestiam quasi malefici punimur, quod potiorẽ habuerimus honorem domus in qua uersabamur, & eius qui nos huc contrusit, quã propriam uoluptatem. Atque ita pincerna, ut par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius uero quidam seruus pistoribus regijs præpositus, in eisdem uinculis degens cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium uiderat, rogat eum quidnam sibi quoque præteritã noctis uisio portenderet: erat autem huiusmodi. Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi uidebar. ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulijs, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ipso licet arcẽte nihil deterritas. His dictis simile priori præfagium expectabat. Tum Iosephus coniectura somnij facta, præfatusq; quod mallet ei lætiora prænunciare, quã quã somnium portenderet, dicit duos omnino dies uitã ipsi superesse. Hoc em̃ significare canistra. tertia uero crucifixum ab alitibus deuorandum, quas à se arcere non posset. Nec aliter euenit utrisque, quã ut Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in somnijs diem rex natalitium epulum celebrãs, præpositum pistorum in crucem egit: pincernam uinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum aut post biennij tempus in miseria carceris exactũ, nihil interim ab ingrato pincerna adiuũ, deus eripuit tali uia ad libertatẽ præstructã. Pharaohes rex

cum

cum eadē nocte in somnis duas uisiones uidisset, pariterq; interpretationē earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætū ut cōiungere poterat significantiā: cōuocatisq; prima luce doctissimis Aegyptiorū, interpretatiōē requirebat. Illis uero nihil explicantibus tanto magis rex turbabat. Quo uiso pincernam subit recordatio Iosephi, eiusq; in hoc genus cōiecturis prudētię: & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de uisione in carcere agēti sibi oblata, eiusq; euentu iuxta illius interpretationē: quodq; eadē die pistorū præpositus cruci suffixus tanto magis fidem prædictionib. eius astruxerit. uinctū autē à Petephre coquorū præfecto, cuius esset seruus. ipsum autē dicere, apud Hebræos se genere ac parētib. cū primis claris natū. Hunc, inquit, euocari iubeto, neue contēpseris hominē propter præsentē miseriā: clare enim significata somniorū ex eo discere poteris. Cōfestim igit accersitū rex, manuq; apprehēsum comiter his uerbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidē te prudentē indicio famuli mei cognoui, enarra somniorū meorū præfagia, quæ admodū & illi enarrasti, rē gratissimā mihi facturū. caue autē uel metu quicquam supprimas, uel ad gratiā ac uoluptatē loquaris, sed uera omnia, etiam si fortasse non admodū læta. Uisus sum mihi secundū flumen in ambulare, uidereq; boues bene pastas & bene magnas numero septē à fluētis ad paludes progredi: & alias totidē à paludibus obuiam eis factas, uehementer extenuatas macie ac uisu foedas. quę cum deuorassent septē illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, misere à fame uexatę. Post hanc uisionē experrectus ē somno turbatusq; dum mecū agito quidnam sibi uelint species per somnū obuersatę, obrepente sensim sopore grauatus iterum obdormiui: iterumq; somnium uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas septem uidebam ab una radice enatas, fruge grauatas & uertice pronas, messi q; iam maturas: iuxta quas totidem alias spicas languidas & præ roris inopia deficientibus similes: quę cum illas alteras ingētes ac pulchras absumpsisent, attonitum miraculo me reddiderūt. Ad hæc Iosephus, Somniū hoc Rex, duplici licet specie uisum, unum tamen & eundem euentum significat. Namq; & boues animal aratro & labori natum, uisæ ab exilioribus deuorari, & spicę à deterioribus absumptę, famem Aegypto & sterilitatem ad totidem prænunciant annos, ad quod prius ubertatis felicitatē: horumq; fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam. huic inopię non facile uidetur prospicere & occurrere: id quod inde cōiicio, quia macrę boues deuoratis pinguib. satiari non potuerunt. Sed ista deus, nō ut terreat & cōtristet, prænunciat hominibus: sed ut præmoniti sibi prouideāt, quo leuius imminenti malo premanē. tu ergo si uberioris temporis prouentus reposueris ac dispensaueris, insequentē penuriā Aegypto nō sentiet. Cumq; rex admiratus Iosephi prudentiam & sapientiā percōtaretur quonā modo esset in futurū prospiciendū ubertatis tēpore, quo tolerabilior fieret uētura sterilitas: monuit & cōsuluit Aegyptijs ut edū parsimonia, & quod præsentī usui superesset ad futurā necessitatē reseruandū. suasit etiā ut indicta professione frumētī, aratores iuberet id in horrea cōdere, & quantū sat esset, & nō amplius, populo distribueret. ibi rex tam cōsilio q̄ interpretatione Iosephi collaudatis, ipsum huic dispensationi præficit, iubetq; prouidere quęcunq; putaret

in rem

in rem esse uel ipsius regis uel populi: præfatus neminē sibi uideri magis idoneum ad hoc consilium exequendū, q̄ ipsum eius authorē. qua potestate à rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpurę gestandę, in sella curuli sublimis per Aegyptū circūuectabatur, frumentumq; cōportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantū in alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente causam cur hoc faceret. Trigesimum iam etatis annum exegerat, in summo apud regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Pfontomphanechus ab eo cognominatus, q̄ occultorum inuento rem significat: sed & coniugium nactus est honoratissimum. Duxit enim rege connubium hoc procurante uirginem Petephre Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanthe: ex qua & liberos genuit ante agrorū sterilitatem. ex his maior dictus est Manasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus uenit in prioris obliuionem: iunior uerò Ephræmes, quod redditum significat, eo quod maiorum suorū libertati restitutus esset. Aegyptum autem iuxta Iosephi interpretamentū septennio per diuitem affluentia exacto, octauus annus fame infestabat, & quia malum improuisum erat, promiscua multitudo grauitur laborans ad fores regię confluebat. Rex Iosephum accersit, qui mox frumenta diuendendo seruator populi citra cōtrouersiam extitit. nec solum eius regionis hominibus forū aperuit, sed etiam exteris, existimans uniuersum genus hominum inter se cognatum, & in rebus angustiis fortunatorum ope subleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq; omnes filios in Aegyptum frumētatum mittit, cum cognouisset quod & exteris eo foro uti liceret, solo Beniami retento, quem è Rachele suscepserat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquā in Aegyptum peruenerat, Iosephum accedunt, mercatū sibi permitti rogantes. nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidem gratia negligeret. Ille agnitis fratribus nihil tum minus q̄ de se cogitantibus, q̄ adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei lineamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterāt, tentare eos decreuit quali mente essent præditi. nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendendi uoluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationē simulare. quī enim fieri posse ut uir priuatus totam insignes filios educauerit, quæ felicitas uel regibus raro contingeret. id faciebat ut de patre cognosceret, quōue in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quid uē de Benjaminē sit factū. sollicitus enim erat ne & eum quemadmodū se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cumq; crimen amoliendum uiderent, Rubelus natu maximus sic cōmunem causam agere coepit. Nos neq; speculatum huc uenimus, neq; regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, uenire huc cōpulit, fretos uestra humanitate, quos nō ciuib. solis, sed exteris quoq; salutem uobis debituris frumentū uenale proposuisse audiuimus. Quod autem fratres simus & ex eodem sanguine, uel facies nostrę argumento sunt, non admodum inter se uariates. Pater nobis est Iacobus uir Hebræus, qui nos duodecim

Gen. 24

decim

decim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostræ satis prosperè fuerunt. Cæterum uno, cui Iosepho fuit nomē, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio nō minus nos afficit, quàm olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum uenimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domū misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis uos in detrimentum regis ac regni nō uenisse, fratresq; esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim uno ex uobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursus ad me reuertamini, adducentes uobiscū fratrem quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentū uos nihil fingere. His uerbis perculsi, ratiq; iam extremam calamitatē instare, lamentabantur fortunam suam, crebro iactantes, adesse diras ultrices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inutilem eorū poenitentiam, fortiter ferenda mala dictitans quæ deus innocentiæ uindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes linguæ Hebrææ gnarum interesse neminem: mœrebantq; omnes tacti uerbis Rubeli, & scelus perpetratū damnabant, ac si non ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam poenam à deo iudicabant infligendam. In hac anxietate cōstitutos uidens Iosephus, dissimulare fratrem ulterius nō ualens, quòd lacrymæ iam prorumperēt, quas etiam tum coelari uolebat, subduxit se de medio. Nec multo post reuersus, retēto Simeone qui interim obses esset dū fratres ad se redirent, frumentū emere permittos abire iussit, quum prius uni è suis mandasset, ut pecunia quam pro frumēto attulerant, clam in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret. peregit mandata famulus. Iacobi uero filij reuersi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Aegypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quumq; dicerēt fratres se esse, & undecimū domi relictum apud patrem, noluisse illos credere. relictum etiā Simeonē apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, uerbis eorum fidem astrueret: postulabātq; ut pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo uero filiorū factum displicuit, & cū ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidem rogante, filiosq; suos dedente, ut si quid Beniamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo ut assentiret psuaderi potuit. at illos quid agendū incertos magis etiam terruit pecunia reperta in sacis frumentarijs. Cæterum deficiente iam tritico, urgente fame compulsus Iacobus deliberauit Beniaminem unā cum reliquis mittere. non em̄ licebat eis in Aegyptū reuerti, nisi seruato pacto. Cūq; indies maior necessitas incūberet, & filij rogare nō desinerent, adhuc tamen hæsitabat. Tandē Iudas uir natura uehemens coepit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter uoluntatē dei posset accidere siue foris siue domi. se uero in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam unicū à Pharaothe

Gen. 43

raothe præfidiū adimitur. habendā etiam rationē Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi cōmittere cunctantur, interim ille ab Aegyptijs occidat. crederet deo salutem filij: se certe aut eum saluū reducturum, aut illic unā periturum. ac tum demū Iacobus cedēs tradit eis puerum, & duplex frumenti preciū: addit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananææ, balaninum unguentū, stacten, terebinthum & mel: atq; ita multis utrinq; fuis lacrymis à patre digrediūtur, sene misere timente salutem filiorum, illis contra sollicitis ne per suam absentiam mœrori pater succūberet. in hoc dolore integrū diem exegerunt. mox pater afflictans se domi subsistit, illi in Aegyptum tendentes præsentē tristitiam spe melioris fortunæ leniebāt. quò postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parum solliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumēti precium secum abstulerint: quod mox apud Iosephi dispensatorē diligēter excusauerunt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo uero negante se unquam eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. moxq; Simeon iam liber inter fratres uersari est permittus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, & scitanti de patre, bene ualere aiunt. tum ille cognito Beniaminem superesse quē inter eos uidebat, percontat an is esset frater natu minimus: & audito q; is esset, hoc tantū effatus, deum uniuersis rebus prouidere, secessit nolens ab eis aduerti lacrymas, quas ulterius continere nō poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discumbere: cumq; oēs comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminē honorabat.

Post coenam aut illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentū admetiri quod asportaturi erant, & preciū rursus in sacis abscondere: in Beniaminis uero sarcinam cyphum argenteū, quo ipse præcipue delectabatur, immittere. id faciebat uolens experiri fratrum animū, essent ne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficio hoc nihil ad se attineret, ad patrem reuertentur. quæ ubi facta sunt ut imperatum erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, læti tam huius restitutione, quam Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in sarcinā indiderat. illis uero turbatis inopinato incurſu, & rogantibus cur irruerent in uiros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint: Aegyptij contra sceleratos in clamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephiq; comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriā reponere: daturosq; furti poenas minitabantur. non sefellisse enim eos deum, licet ad tempus ministrū mensæ sefellerint. & nunc rogare satis ne sani essent, quasi uero nesciant statim se ad poenam rapiēdos. his & similibus uerbis famulus præ cæteris insultabat. at illi ut qui nihil de dolo cōposito sciebant, conuiciabantur ei, demirari se hominis intemperias temerè obijcientis furti crimen. eis uiris, qui ne frumenti quidem precium in sacis inuētum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse ut data opera damnum inferre uellent: certiorē tamen rati inquisitionem quam negationē, iubēt eos scrutari sarcinas: nec recusabāt uniuersi poenas

VI
Gen. 44

nas dare, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderet. tanta erat securitas & innocentiae fiducia. acceperunt illi conditionem inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquisitionem deinde aggressi, omniumque ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminem ueniunt, non quod nesciret in eius sacco latere cyphum, sed ut accurate officium facere uiderentur. itaque caeteri iam securi de se, de uno Beniamine adhuc non nihil erant solliciti. sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendum, adeo ut iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorum importunitatem steteret ne bonam partem itineris iam confectam haberent: ut uero Beniaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo uersi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, tum suam ipsorum uicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam praesenti casu fallere cogentur. augebat etiam dolorem eorum, quod cum maxime euasisse omnia pericula uidebantur, fortunae inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atque huius tam fratris quam parentis infortunij se autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendum precibus importunis tantum non compulissent. Et equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille uidens fratrem in carcerem contra ceteros lugubri habitu ad stare, Itane, inquit, scelestissimi omnium uel meam humanitatem uel dei prouidentiam contempsistis, ut tam nefarium facinus contra hospitem ac benefactorem uestrum auderetis? at illi uicarios se pro Beniamine ad supplicium offerebant: rursumque Iosephi crebra mentio, felicem eum qui morte a uitae calamitatibus sit exemptus, si tamen esset mortuus: quod si uiuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriam deus tam se uere in ipsos uindicaret. patris quoque se pestem esse & infortunium maximum, cui ad ueterem luctum recentem hunc afferrent. nec desinebat Rubelus denuo illis scelus eorum exprobrare. Iosephus uero negabat se alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus unius pueri supplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam infantium aequum esse, neque illos alieni peccati poenas persolvere. abirent quod uellent, se curaturum ut tutum iter facere liceat. his uerbis grauius ictos, caeteros praedolore uox defecit: Iudas uero qui patri adolescentem mittere persuaserat, uir alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris salute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Praeses, grauius a nobis peccatum, suppliciumque commertis, quod parati sumus omnes luere, licet non omnium sit culpa, sed unius natu minimi. sed quamuis salutem eius penes pro deplorata habeamus, unica tamen effugij spes in clementia tua bonitateque superest. quam obrem oramus ut non tam nostri commissi rationem habeas, quam tuae naturae, & in hac causa non indignationem iustam, sed natiuam tuam bonitatem in consilium adhibeas: iramque magno animo comprimam, cui uulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succubere solent. dispice quaeeso num ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dedunt ad poenam, & salutem non nisi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tuae benignitati sunt acceptam laturi. ne committas ut illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi potestatem fecisti. Eiusdem enim bonitatis est, ser

uare

uare fame de uita periclitantes, & mortem meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidisse uisa est. eadem plane gratia est, diuerso modo collata. Seruabis enim quos pauisti, & uitam quam praefame deficere non es passus denuo donabis, quo commendabilior sit tua clementia, dum & uitam donas, & per quam uita retinetur. Quin etiam deum ipsum existimo tibi hanc uirtutis exercendae materiam suppeditare: ut appareat te proprias quoque offensas benefacendi uoluntati posthabere, & non in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantumuis enim magna laus est opem ferre in rebus angustiis, non minus tamen principem ornat clementia, praesertim in causa quae ad ipsius iniuriam priuatim attinet. Si enim parua peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non diuinae clementiae proximum uideri debet? Quod nisi Iosephi interitu compertum haberem quam moleste ferat pater orbari filijs, non adeo pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementiae laudem conciliatura uidetur: & si non haberemus quibus mors nostra luctum ac moerorem sit allatura, a quo animo supplicium perferremus. Nunc uero quando non tam nostri nos miseret, tamen iuuenes adhuc non multum fructum aut uoluptatem uitae percepimus: quam parentis miseriam, aetate curisque confecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & uitam nobis donari oramus, supplicio per hodiernum malefactum obnoxiam. ille certe uir bonus est, nosque ut similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac moerore discruciat. quod si talem nostri interitus nunciu accepit, simulque eius causam, non sustinebit amplius uiuere, nostrae mortis infamia illius mortem appropinquabit, hoc ipso infelicio, quia ne nostri dedecoris rumor sentiret, e uiuis excessisse uidebitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen uindictae gratiam facito: & plus illius miseratione apud te ualeat, quam nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, quae si nobis orbetur superstes durare nec uolet nec poterit, defer tui parentis memoriae, defer ipsi patris uocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum, quem & ipsum honorabis hac pietate propter commune nomen, si te calamitatis senis patris misereat, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuum est quae nobis deus dedit cum iure possis, non auferendo iterum dare, & hoc pacto dei benignitatem imitari, & hac parte similem ei fieri. Cum enim tantumdem ad utrumlibet ualeas, praestat bene facere quam male, & potestate contentum sui iuris non meminisse, sed tantum ad seruandos homines potentiam tibi datam existimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc te ipsum illustriorem fore. potes autem fratri erroris ueniam data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absque hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam a te Praeses petimus, si hanc non impetramus, quam ut nos eodem afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit, quam si praemoerore nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuuenem esse & per aetatem nondum satis sapere, & talibus non grauatim ueniam dari solere, sed hic finem dicendi faciam, ut siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causae patrocinato: siue absoluamur,

Ioseph.

d 2 in

in solidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quod non solum nos seruaueris, sed plura etiam quam nos ipsi in causa nostra quæ pro nobis faciât uideris. Siue igitur plectere uis hunc, me uicario ad supplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministerijs magis sum idoneus, & ad utrūuis ut uides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantum in se erat molli re ac placare iram conatur: pariq; modo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate uictus & iam ægre personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, ut sine arbitris à fratribus agnosceretur. cumq; soli essent, aperit seipsum & inquit. Pietatem uestram & amorem quo fratrem prosequimini non laudare non possum, quem maiorem comperio, quam expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum. cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum uestre naturæ imputare libet, sed dei potius uoluntati totum ascribo, qui uobis in præsentia commoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatam magis quam speratam cognoui, & uos tales quales cupiebam erga fratrem cõperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens uobis ut ministris diuinæ prouidentiae in hoc tempus cõmuni nostræ utilitati prospicientis gratiam habere, quam uestre, ut tum uideri poterat, maliciæ meminisse. Vos quoq; temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonum euentum libenter ferre, neq; pudore præteriti errati quicquam contristari. quid est enim cur uos male habeat iniquæ quondam uestre sententiæ poenitentia, quam frustratam esse iam uidetis? Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de uobis solitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquã ille in cõspectũ meum ueniat, & horum bonorum fiat particeps. quamobrẽ & ipsum & uxores ac liberos uestros totamq; cognationem assumẽtes migrare uos huc uolo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinq; adhuc annis duratura. Hęc locutus cõplectitur fratres. illi uerò in lachrymis erant ac mœröre, tanto maiore poenitentia quod in tam bonũ fratrem peccauissent. mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibijpsi aliqd boni accidisset lætatus est, donauitq; eis currus onustos frumẽto & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filijs statum Iosephi cognouit, quod non solum mortem effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splendida fortuna uiuit cum rege administrans Aegyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper ut uidebatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomodo

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migravit. Cap. IIII

T V E R O uentũ est ad puteũ iuramenti, oblato deo sacrificio, cũ timeret ne filijs propter ubertatẽ Aegypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananeam occupatura eam iuxta promissa dei: neue inconsulto deo migratione præsentis facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequã Iosephum aspicere cõtingat, ex hac uita eximatur: talia uoluntati in animo & somno grauato deus per uisionẽ astitit, eumq; bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnã esset, an nõ agnoscis, inquit, Iacobe deum perpetuum tam tuũ q̃ tuorum maiorũ protectorẽ simul & auxiliatorem? qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci ut coniugium nactus fortunatum redires & liberis multis & facultatibus auctus: incolumẽ etiam progeniem tuam seruauit, & quem amississe uidebaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigiũ euexi, ut nõ multum à rege Aegypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni ut me ducẽ huius itineris habeas, utq; tibi prænunciem inter manus Iosephi te è uita exiturũ, & posteritatem tuam per multa secula potentem fore simul & illustrem, occupaturamq; terram cuius ditionẽ ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eo libentius in Aegyptum cum filijs ac nepotibus properabat, qui erant in uniuersum LXX. Eorum nomina cum sint duriora non eram adscripturus, nisi propter quosdam qui nos Aegyptios cõtendunt esse non Mesopotamēnos. Ergo Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea uenerat: recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisq; progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phalles, Effaron, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoq; tres fuerunt, Gelsemis, Cathus, Mararis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Efron & Amyrus. Issacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus trigintatres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephræmen. alteri uerò Beniamini fuerunt decem, Bolossus, Baccharis, Afabel, Gela, Næmanes, Ises, Aros, Nompthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiunt numero quadraginta septem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala uerò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephtholim, quem quatuor sequebantur filij, Eleinũs, Gunes, Sares, Hellimus, Dano uerò unicus erat filius nomine Vsis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Afferus nati fuerunt è Zelpha Liæ famula. ex his Gadem sequebantur filij septem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Aerines, Erodes, Ariel. Afferum uerò una filia, & mares numero sex, quorum nomina Iomnes, Effus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supradictus numerus completur, annumerato etiam Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui

Ioseph.

d 3

præ

præ nimia læticia minimum abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamen æquè ac pater. deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adesse cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Iosephum quibusnam studijs potissimum delectarentur. ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: id quæ eo consilio respondit, ne fortè distraherentur, sed ut unà degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Aegyptijs interueniret si circa eadem cum illis studia uersarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut pasua curare. Iacobo autem salutatum ad regem perducto, post faustas ominatio-
Gen. 47 nes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis uixisset. & cum audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longeuum. cum que ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij pastores habebant pasua. Fames autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante, non enim ascendebat, neque ullis de cælo pluuijs: ad hæc grauius erat malum quia uulgo improuifum, qui nihil parati habebat, neque Iosephus frumentum dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus uerò agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum regi decidebant. cumq; ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius regis deuenissent, alius aliò migrabant, quo certius esset regium dominium. soli sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. postremo hæc necessitas adeò non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, ut nihil turpe putarent quo uictus utcunque parari posset. postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem redijt, Iosephus regionis urbes obeundo, conuocata per singulas multitudine, agrorum quos regi cesserant usufructum illis restituit, & adhortatus ut non secus quam proprios colerent, iussit quintam partem fructuum regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. qui læti insperata restitutione agrorum culturam strenue aggrediebantur. atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga regem beneuolentia non mediocriter creuit: & ius quintæ partis frugû etiam penes regum postereros ac successores permansit. Iacobus autem cum decimoseptimum
VIII Gen. 48 49. 50 annum in Aegypto exegisset, inter manus filiorum uitam finiuit, precatus eis prius prosperitatem & abundantiam, & uaticinatus quòd singulorû postereri in partem possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquãto post tempore. præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit suis filijs ut Iosephi filios Ephræmen & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicitur. postremo rogauit ut in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum uixisset annos centumquinquaginta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna præmia dei benignitate est consecutus. Iosephus uerò permittente rege deportatum patris corpus in Hebronem ma-
 gnifice

gnifice sepeliuit. cæterum fratribus recusantibus cum eo reuerti, & timerent ne defuncto patre in se uindicaret, cum non amplius esset in cuius gratiã daturum ueniam sperarent, iussit eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis secum magnas possessiones largitus est, nec unquã eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo uitæ anno exacto, uir admirabili uirtute præditus, in omnibus negocijs prudens, & potestate bene usus: quibus artibus factum est ut neq; externum genus, neq; calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quo minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiã fratres uita feliciter exacta in Aegypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Aegypto populariter migrarent. hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Aegypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos cccc. Cap. V

AEGYPTII gens delicata & ad laborem segnis, uoluptatibus sol-
 lum & captandis undecunque lucris dedita, male uolebat Hebræ-
 is, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat. uidentes enim genus Israelitarum florere, & opibus labore atque industria quæsitis abundare, non satis tuta sibi eorum incrementa exultauerunt: & cum iam Iosephi beneficiorum memoriam tempus oblitterasset, regnumque Aegypti in aliam familiam demigrasset, inhumane tractabant Israelitas & uarijs laboribus atterebant. nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & moenia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam insanis substructionibus uexabant gentem nostram, cogendo uarias artes ediscere, & laboribus ferendis asuescere. atque in hunc modum per cccc. annos fuit laboratum, Aegyptijs id agentibus ut Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa uocat sacrorum scribas, quorumque prædictionibus multum tribuit, prænunciat regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Aegyptiorum olim grauius afflicturum, Israelitas contra euecturum, si modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & uirtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Aegyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obstetrices ob cognationem edictum regium contemnerent. proposuit etiam poenam si quis clam seruare foetus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo solum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & pro-

IX
Exo. 1

les necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atque
 Exo. 2 ita in extremo infortunio constituti sibi uidebantur. Sed nemo potest dei
 uoluntati resistere etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & pu-
 er de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis regijs obseruatoribus clam fuit
 educatus, & uatem non fuisse uanum euentus rei comprobauit. Amara-
 mes Hebræus uir inter suos nobilis, sollicitus tum publico periculo ne gens
 defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd domi præ-
 gnantem uxorem haberet, inopia consilij laborabat: & ad implorandum
 diuinum præsidium conuersus, orabat ut tandem miseretur homines à
 quibus unis perpetuo cultus fuerit: darétque finem præsentis afflictionis
 quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad
 misericordiam flexus, astitit ei per somnum, iussit que in futurum bene spe-
 rare. Memorem se esse pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipsis de-
 futura præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum proge-
 niem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abrahamum so-
 lum è Mesopotamia in Chananæam profectum præter reliquas felicitates
 ex uxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones
 reliquisse, Ismaheli Arabiam, Chæturæ filijs Troglodytidem, Isaco Cha-
 nanæam. Res etiam bello meis auspicijs feliciter ab eo gestas nunquam si-
 ne impietatis & ingratitude nota non meminisse potestis. Iacobi uerò
 nomen etiam apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatem in qua
 ipse uixit, tum ob eam quæ posteris eius quasi hæreditario iure obtigit: qui
 à septuaginta uiris patrem in Aegyptum comitatis oriundi iam ad sexcento-
 rum milium numerum creuerunt. nunc quoq; scito mihi cordi esse & publi-
 cam uestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste cuius
 natiuitatis metu Aegyptij foetus uestros ad necem damnauerunt, tibi nasce-
 tur. hic neq; deprehēdetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter
 opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Aegyptia seruitute
 liberabit, memoriamq; sempiternā hoc præclaro facinore consequetur non
 apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficiū in te tuosq; poste-
 ros conferente. fratrem quoq; talem habebit, qui dignus sit meo sacerdotio
 ipse & posteri eius in omne æuum. His per uisionem cognitis Amarames ex-
 perrētus narrauit hoc Iochabeli uxori, quæ res utrisq; sollicitudinem auxit.
 iam enim non puero tantum timebant, sed ne quo pacto promissa felici-
 tas intercideret. sed mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ tam facile
 est enixa ut obseruatores fefellerit, nihil sentiētes eorū quæ in uulgarib. pu-
 erperijs sentiri solent. hunc infantulū per tres mēses clam nutrierunt. deinde
 Amarames ueritus ne re deprehēsa iram regis incurreret, ac mox & ipse unā
 cum puero sublatus è mediō promissionē dei faceret irritā, maluit salutē filij
 totā ipsius prouidentia committere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamē per
 difficile erat, molestū tamen in continuo periculo uiuere, non eius tantum,
 sed & suo. De deo uerò certam spem habebat, prouisurum ut oraculi uerita-
 tem euentus indicaret. Hoc consiliū postquam satis placuit, excogitauerunt
 tale quiddam: lectulo è papiro contexto, quantus infantulum commode ca-
 pere

pere poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare posset, indiderūt puerum.
 atque ita in flumen proiecti salutem diuinæ prouidentia commiserunt: in
 hunc modū cum à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris
 ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceum il-
 lud uas deportaret à flumine. Hic uerò manifestissime deus declarauit, nihil
 humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eosq; qui
 propter utilitatem suam aut securitatem alijs perniciem moliuntur, quantali-
 bet utantur diligentia, sæpe tamen uoti compotes nō fieri: rursus qui suam
 salutem deo cōmittunt, præter opinionē è medijs periculis emergere: quod
 & in hoc puero uidere licet. Erat filia regi nomine Thermuthis. hæc dum lu-
 dit ad ripas fluminis conspicata uas fluitans, missis natatorib. iubet lectulum
 ad se in ripā extrahi. quo ut iussum erat allato, mire placuit puer, quòd esset
 magnus ac pulcher. Tanto enim fauore deus Moysem profecutus est, ut eum
 fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos
 quoq; Hebræos perdendos decreuerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierem
 alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mam-
 mam, sed auersante, idq; cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi nō
 data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, regi-
 na dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam
 aliquam accerferes, tū fortè popularis māmam admitteret. cumq; recte mo-
 nere uideretur puella, iussa est ipsa hoc negocium exequi & lactantem quam
 piam adducere: ac mox usa permissa potestate, redijt adducēs cōmunem ma-
 trem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum infans perquam libēter inhæ-
 rere mamillæ uisus est: & rogante regina mulier commissi infantis curam su-
 scepit. et quia proiectus fuerat in profluentē, ab hoc casu nomen est sortitus.
 aquā enim Aegyptij uocant moyses uero seruatos. quare cōposita uoce ex
 utrisq; nomen infanti fuit inditum; qui deinde citra controuersiam pruden-
 tissimus Hebræorum euasit, ita ut deus iam antè prædixerat. erat enim ab A-
 brahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic
 uerò Lewis, & Lewis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autē Abrahami
 erat filius. puer aut non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludēdum
 præ cæteris æqualibus sapere uidebatur. & quicquid ageret, noua quadam
 indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium uerò annum
 ætatis admirandam gratiam ei deus addidit. nemo enim erat adeò tetricus, ut
 uisa Moysis pulchritudine non obstupesceret: & persæpe accidebat ut dum
 gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita ut relictis fe-
 rijs negocijs mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat pue-
 rilis gratia, ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est
 ut Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis
 careret: allatumq; patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam
 si deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego edu-
 caui non minus indole quam pulchritudine diuina excellentem, quem Ni-
 lus ipse in sinum meum tradidisse uideri potest, quem decreui adoptare mi-
 hi filium, tibi uerò in principatu ac imperio successorem. & cum dicto patri
 infantem in manus imposuit, at ille postquam acceptum ad pectus appres-
 sisset

fisset, filia gratificaturus comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moyses uero capiti pueriliter detractum prolabi in humum passus, pedibus etiam calcavit, id quod mox ominosum est uisum, & regno nihil boni portendere. moxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Aegypto cladem allaturam praedixerat, occidere puerum uolebat, uociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatem deus pollicetur, uaticinium iam confirmauit, insultando tuo regno & diadema calcando. Hoc interempto tam Aegyptijs metum quam Hebraeis spe & fiducia adime. Thermutis uero confestim eum eripit, rege quoque non inuito, cui deus talem animum indiderat, Moyses saluti prouidet. itaque educabatur quam accuratissime. Quamobrem Hebraei quidem felicitatem suo generi sperabant, Aegyptijs uero suspecta erat haec educatio. sed cum nemo extaret uel cognatis regibus uel ex alijs optimatibus, qui etiam si Moyses sublatus esset, magnopere uideretur procuraturus Aegyptiorum comoda, abstinerunt ab eius caede. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suae uirtutis specimen edidit, & quantum momenti uel suis uel Aegyptijs esset allaturus, occasione nactus talem. Aethiopes qui supra Aegyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Aegyptiorum. illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam uolunt: mox proelio commisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi retro ad suos se receperunt. quo successu elati Aethiopes fugientibus instabant, & ignaui rati si fortuna non uerentur, concepta spe subiugandae Aegypti, late eam populabant: degustataque praedae dulcedine, non temperantes sibi ad maiora audenda accendebantur. cumque uicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant ulterius Memphim usque & mare, nulla ciuitate resistere ualente. Quibus calamitatibus Aegyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cumque responsum esset, Hebraeum in auxilium aduocandum, rex a filia postulat Moysen qui uniuersis copijs cum imperio praesit. paruit illa, sed prius rege iureiurando obstructo, nihil in perniciem iuuenis machinatum, pro magno hoc auxilium imputans, & sacerdotibus probris dans, quod non puderet nunc eius opem implorare, quem prius ut hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moyses uero Thermutidis simul ac regis rogatu libenter hoc negotium suscipit. quod factum gentis utriusque uatibus laetitia attulit. Aegyptij post partem eius uirtute de Aethiopibus uictoriam, occasionem sibi per dolum tollendi non de se sperabant: contra Hebraei, Moysen copijs praeposito, ad se sibi facultatem euadendi ex Aegyptia seruitute. Ille uero uolens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed per interiora terrae expeditionem fecit. qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset pro multitudine serpentum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam genera quae nusquam alibi reperiunt, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam uolucres, ut non solum humi latentes insidientur, sed & sublimes ex improviso noceant) contentus est ad securum iter exercitus stratagema dignum admiratione. uasa enim plexilia non pauca e papirum in arcae formam fieri curauit, quae completa ibibus secum deferrebat. est autem hoc animal infestissimum serpentum generi. quapropter fugitant earum insectationem, & inter fugiendum

dum sicut a ceruis retracti deuorant. sunt autem mansuetae alites, & contra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, utpote apud Graecos non incognitis. postquam igitur uentum est in terram uenenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit, quarum bona opera usus, itinere impune peracto nec opinos Aethiopes inuasit: commissoque proelio fusos ac fugatos, & spe occupandae Aegypti frustratos retro in suam regionem compulit. nec hoc contentus oppidatorum euertebat, & ubique magna caedes hostium patrabatur. quo factum est ut post haec auspicijs Moyses feliciter gesta tantam alacritatem exercitus pro se ferret, ut nihil non laboris toleraturus uideretur, iamque aut excidium aut captiuitas Aethiopibus immineret. ad ultimum compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyfes Persarum rex de sororis suae nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autem penes inexpugnabilis, utpote Nilo circumquaque cincta, accedentibus ad eius munitionem & alijs fluuijs Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectionem facerent. itaque sita in insula, & muro ualido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui moenia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas instructi, ad hoc quoque tum proderant quod hosti etiam post superata flumina aditum ad urbem oppugnandam negabant. Hic cum Moyses desiderare exercitum otiosum aegre ferret, hoste non audente manus conferere, interim tale quiddam accidit. erat Aethiopi regi filia nomine Tharbis. haec Moysen moenibus exercitum admouentem & egregie dimicantem conspicata, uirtutemque uiri admirata, qui & Aegyptiorum fortunam labantem in integrum restituisset, & Aethiopas modo uictores in extremum periculum adduxisset, uehementi eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum e seruis fideissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post urbem sibi traditam ducturum se eam uxorem: ac mox dicta factum sequitur. Saecutum est nihilominus in hostem, & actis deo gratijs nuptijsque celebratis, Aegyptiorum exercitus uictor domum est reductus. illi uero accepta salute odium pro gratia Moysi reposuerunt, & maioribus studijs insidias contra eum machinabantur: suspicati que ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Aegypto moliret, apud regem eum caedis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominem habere coeperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritantibus indefinenter scribis ac sacrificis: ut iam Moyses minimo minus abesset a perniciem, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciens in ipso temporis articulo se clam subduxisset. et cum uias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, quae euasurum inimici minime suspicabant: & quauis alimenta nusquam inueniret, inedia patientia superabat. cumque ad urbem Madienam peruenisset, in rubri maris litore sitam, denominatam ab uno ex Abrahami & Chaturae filijs, sedens ad quendam puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractam recreabat. Erat enim tempus meridianum, & urbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum uiuendi ratione, per quod et uirtutem suam declarauit, & melioris fortunae occasionem inuenit. cum enim ea regio laboret aquarum inopia, pastores operam dabant ut primi puteos occuparent, ne forte exhausta aqua ab alijs, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt

niunt igitur ad puteū septem uirgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per foeminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis uidebatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc usum factas diffundunt. cumq; pastores superuenissent, & repellendo puellas aquam sibi usurparent, Moyses iniquum ratus nõ ferre opem iniuriam patientibus uirginibus, & se inspectante uim uirorum plus pollere quàm ius puellarũ, ab actis usurpatoribus auxilium eis ita ut decebat præbuit. at ille accepto beneficio postquam ad patrem uenerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hospite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabãtq; ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarũ erga benefactorem gratitudine, iussit ut Moysen adducerent meritã gratiã recepturũ. Qui ubi uenit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in nõ ingratos hoc beneficiũ collocatum aiebat. relaturum enim se gratiã, non modo parem, sed aliquanto maiorẽ. deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim uniuersa barbarorum possessio constabat, curatorẽ eum ac dominum constituit. Hanc fortunã Moyses nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerũ pascens pecora. aliquanto uerò post, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimum, & pascuis ualde cõmodum. abundabat enim herba, eo q̃ uulgatorumore numẽ illic habitare, pastoribus hæctenus inaccessible ob religionem loci fuerat. in eo monte mirabile uidit prodigiũ. ignis enim rubi fruticem de pascere uisus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo nõ mediocriter attonitus magis etiam obstupuit postquã uocẽ ex igne emissã & nominatim sibi uocato uerba facientẽ audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui nõ sit ueritus locũ hæctenus ob religionem hominibus inaccessible calcare, et consuluit insuper ut quamlongissimẽ à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac uisione, nõ indignus ea propter suam ac maiorum suorũ uirtutem habitus, cæterum ulterius nihil curiose inquirat. prædixit etiam quantum honorẽ ac gloriã consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq; cõfidenter in Aegyptum proficisci, futurũ illic ducem ac ductorem Hebræorũ multitudinis, & liberaturũ cognatum populum ab iniqua eius gẽtis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terrã illam quam Abrahamus generis uestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut eductis Hebræis ex Aegypto in hoc loco sacrificiũ gratiarum actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moyses uerò tam uisis quàm auditis territus inquit, Potentiæ quidem tuæ domine quem & ego ueneror & maiores mei coluerunt, non sum tam infanus ut parere dubitem: attamen non intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus præditus, uel meis persuadere potero ut relicta terra quã nunc habitant me ducem sequantur: uel etiã si persuasero, quõ Pharaohes sit cogendus ut illos exire permittat, quorum opera & labore constat Aegyptiorum felicitas

XII
Exo. 3

felicitas. Deus aut iussit illum securũ esse de toto hoc negocio, se illi nunquã non ad futurum pollicitus, & siue uerbis opus fuerit, uim persuadendi largiturum, siue operibus, uiriũ satis additurũ. mox iussit ut uirga in terrã proiecta fidem promissorũ acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeret: ac mox denuo in uirgã est mutatus. post hoc manũ in sinũ mittere iussus cũ paruisset, albam & colore calci similem exemit, quæ mox in pristinũ colorẽ redijt. iussus deinde aquam è propinquo haustam humi effundere, uidit in colorẽ sanguineum uersã. Ad hæc stupentem ut confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorẽ affore. utq; apud oēs his prodigijs utendo fidem illis faciat à deo se missum, eiusq; iussu omnia facere. iret sine cunctatione, & festinus in Aegyptũ properaret, neq; die neq; nocte iter intermittẽdo, neue diu tempus terendo longiorem Hebræis seruitutem & afflictionem redderet. Moyses aut nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinẽ tot argumentis auditis & uisis satis colligebat, precatus ut eandem potentiam in Aegypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat ut quem conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoq; suum uolens ac libens indicaret, ut rem diuinam illi aliquãdo facturum nominatim cum ad sacrificiũ inuocare posset. tum deus aperit ei suum nomẽ, nunquam antea hominum ulli auditum aut cognitũ, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Moysi uerò non tunc tantum, sed quotienscunq; opus esset talium prodigiorũ facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi ueritate, deq; dei adiutoris fauore, magnã spem concepit fore ut tandem & sui liberarentur, & Aegyptij insigni aliqua clade afficerentur. Cumq; cognouisset Pharaohem Aegyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctum, à Raguele com meatum rogat, ut salua eius pace ac gratia liceat sibi in Aegyptum ob publicam cognatorum ac tribulium suorum utilitatẽ proficisci. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, liberisq; communibus, Gerso & Eleazaro, iter in Aegyptum arripuit: quorum nomen prius peregrinũ significat, posterius, dei auxilium, q̃ diuina ope insidias Aegyptiorũ euasisset. cumq; iam non longe à limitibus abessent, Aaron frater uenit obuiam deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in mõte uiderat, & omnia mandata quę diuinitus illic acceperat. mox ulterius progressus obuios inuenit præstantissimos quosq; Hebræorum, qui aduentũ eius præferant: & mox ne quid amplius de fide Moysis dubitarẽt, prodigia diuinæ uoluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem uisis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam dei securitati illorum & incolumitati non defuturam. Atq; ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad nouũ regẽ se confert. Ibi posteaquã cõmemorasset operam suam pro Aegyptijs cõtra Aethiopus cõtemptim agros eorum uastantes nauatam, laboresq; exhaustos dum non aliter quàm pro suis popularibus bellũ administraret, adijcit malam gratiam pro tot beneficijs sibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit. nec non prodigia quibus de uoluntate dei confirmatus omnem hæsitacionẽ posuerit, singillatim

XIII

Exo. 5. 7

enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem dei decretis obstaculo esse uelit. ceterum cum à rege cõtemptim audiri se animaduerneret, exhibet illi specimen prodigiorum quæ in Sina uiderat. Rex uero iratus sceleratum eum appellat, qui Aegyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis prestigijs instructus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere se quoque sacerdotes qui eadem ostenta repræsentare nossent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moyse iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris uirtute polleat, atque ita apud rudem multitudinem quasi supra mortalem conditionem positus se uendit: confestimque cum & ipsi suas uirgas proiecissent, in dracones sunt uersæ. Tum Moyse nihil his motus, ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Aegyptiorum, attamen quæ ego operor, tanto præstantiora esse aio, quam istorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iamque manifeste declarabo non esse hæc præstigias ueritatis specie parum cauitis imponentes, sed ipsissimam dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco, quæ mox dicto parens Aegyptiorum uirgas quæ dracorum specie reptabant, unam post aliam aggressa omnes ad unam deuorauit. ac mox in pristinam speciem reuersam Moyse rursum sustulit. Rex autem ad indignationem magis quam admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum respondisset, neque quicquam Aegyptiacis artibus profecturum, mandat operarum exactori qui Hebræis erat præpositus, ut de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quam ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos præbere solitus, posthac id facere desijt: sed interdum detentos in opere noctu ad cõportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Exo. 6 Moyse autem neque minis regis à proposito deterrebat, neque assiduis suorum querelis ut à cepto desisteret uel minimum flectebatur: sed obfirmato contra utrumque animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimam libertatem restitueret. Itaque denuo regem accedit, suades ut dimittat Hebræos in Sina montem, illic deo sacrificaturos. hoc enim ipsum iussisse, nec posse quemquam eius uoluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius contemnere uideatur, utque populo potestatem exundi faciat, ne forte contra moliendo posthac culpam in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia dei uoluntati resistētibus euenire solent. Nam necessario calamitates eos cõprehendere, qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum terram tum aerem illis infestum existere, tum procreationem filiorum parum feliciter procedere, elementis etiam ad uindicandum in eos concitatis. atque hæc mala non posse euitare Aegyptios, etiam si Hebræos regionem eorum exire cõtingat, nisi hanc profectioem bona pace ipsorum impetrauerint. Rege uero nihili faciente uerba Moyse, neque uel tantillum ad eius preces aduertente, grauisima mala in Aegyptios incubuerunt: quæ singulatum recensebo tum propter eorum nouitatem, tum ut eo magis appareat non uanas fuisse uatis nostri prædictiones: postremo quia hominum interest talia cognoscere, quo magis ea caueant, quibus iritatus deus ad infligendas poenas commoueri solet. Exo. 7 Primum amnis sanguineis fluentis prolapsus, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontem habeant. nec coloris tantum id erat

uitium

uitium, sed si quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur: eratque talis Aegyptijs solis, Hebræis uero dulcis ac potabilis, & omnino pristina natura retinens. quo miraculo rex inops consilij, timens incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cumque malum cessasset, rursum ad pristinam mentem redijt, sententiam suam reuocans. Deus autem motus hominis ingratitude, qui nec à periculo liberatus uellet sapere, aliam plagam Aegypto infligit. Ranarum uis immensa terram eorum populabatur, refertus erat & fluuius, ut aqua inde non nisi sanie harum uiciata hauriri posset, immorientibus earum plerisque & imputrescentibus. plena erat & terra turpi fimo ex quo enascebantur, rursusque in eundem resolebantur: quin & domesticum uictum foedabant in esculentis atque poculentis nusquam non repertis, & in cubilibus quoque passim oberrantes: ita ut omnia foeterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cum exagitarentur Aegyptij, rex iubet Moysem cum Hebræis abire quomodo uelit: & quamprimum hoc dixit euanuerunt ranæ, terraque simul & flumen in pristinam naturam sunt restituta. uix dum hoc malum cessauerat, cum Pharaotes denuo mutatus, priorum oblitus retinere populum coepit: & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri uellet, negabat exitum quem prius concesserat timore magis compulsus quam ex animi sui sententia. Rursum igitur deus alia clade in hominem fraudulentum uindicta. pedunculorum enim magna uis è corporibus Aegyptiorum scatebat, à quibus mali male perdebantur, neque lauacris neque medicamentorum inunctionibus extinguere eos ualentes. Qua noua peste turbatus rex, & non magis ipso periculo quam eius foeditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, egre dimidiata ex parte resipuit. Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & uxores relictas obfides ab eis exigebat. quo facto magis etiam deum exasperat, putans se prouidentiam eius circumuenire posse, quasi Moyse & non potius deus poenas de Aegyptijs Hebræorum oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiarum species immittit, quales nemo ante eam diem unquam uiderat, tanta copia, ut tota regio malo hoc repleretur: præ quarum frequentia & homines plurimi exstinguiebantur, & terra nullo pacto cõlipoterat: & qui præsentaneum exitum euadebant, infecti tamen earum uenenis à morbis corripiebantur. Rege uero ne tum quidem resipiscente ut uoluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidem cum uiris dimittente, pueros uero retinere uolente, non defuerunt deo uariarum prioribus etiam grauioribus poenarum, quibus ob regis maliciam in uniuersam gentem seuerè animaduerneret: sed exulceratis intus in cute corporibus miserabilem in modum non mediocris numerus absumebatur. Et cum ne sic quidem rex resipisceret, grando nunquam antea in Aegypto celo uisa, tunc uero maior quam apud alios hiberno tempore, aut in septentrionali regione, uere iam adulto superne ruens omnes eorum fructus cõtriuuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locustarum superuenientes ita absumperunt, ut fructuum colligendorum spes Aegyptijs omnibus omnino sit adempta. Quod si rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat uel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, ut tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaotes tametsi non ita insaniebat ut causam non intelligeret, tamē tanta malicia pectus eius obsederat, ut adduci nullo modo posset quin deo quasi per contentionem

Ioseph.

c 2

repu

repugnare, & in publica cōmoda sciēs uolēsq; peccare pergeret. itaq; tandē Hebræis pueros etiā unā cum mulieribus cōcedit, sed iussis ut bona sua Aegyptijs tanquā prādā relinquerēt, eo q̄ ex ipsorū bonis nihil post tot calamitates superesse cōquererent. Moysē uerò negāte æquū postulari, alioqui nō habituros unde sacrificarent, atq; hac cōtrouersia diutius durāte, tam densę tenebrę omnisq; luminis expertes Aegyptijs sunt circūfusę, ut p̄spectu in uniuersum priuati alij alio casu absumerent, illo quoq; metu imminente, ne fortē penitus ab ea caligine absorberent. deinde his discussis post tres dies ac totidē noctes, cū nondū flecteretur Pharaohes ut liberū exitū permitteret, his uerbis eum Moyses aggredit̄, Quousq; repugnabis dei uolūtati, qui omnino uult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediū aduersus mala quibus affligimini. Rex uerò irate ferens hanc dicendi libertatē, minatus est eum capite plectendū, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moyses, se nō amplius hac de causa uerba facturū, sed ipsum cum optimatibus Aegyptijs ultrò Hebræos rogaturū ut quamprimū inde proficiscatur. atq; his dictis abiit. Deus aut̄ cum decreuisset adhuc una plaga ictos Aegyptios cogere ad dimittēdos Hebræos, iussit Moysen edicere populo ut paratū habeant sacrificiū, præparatū tertiadecima Xanthici mēsis in quartadecimā, qui apud Aegyptios Pharmuthi uocat̄, idem Hebræis Nisan, & Macedonibus Xanthicus: utq; ipse Hebræos educat omnia sua secū portantes. ille uerò instructos prius ad profectiōē, & per sodalitia distributos in uno loco cōtinebat. illucescente uerò quartadecima oēs ad exitū animati sacrificabant, & sanguine domos lustrabāt, asperfas hyssopo: & peracta cœna reliquias carniū exusserunt, tanquā exituri. unde nūc quoq; solenne manet nobis idem sacrificiū, quā festiuitatē uocamus pascha. id trāsītū significat, eo q̄ deus illa die p̄teritis illęsis Hebræis, Aegyptios morbo percussit. nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Aegyptiorū, ut agminatim ad regiā cōcurreret à proximis uociferantib. nō amplius detinēdos Hebræos, tum rex accito Moysē mandat ut abeāt, ratus post eorū exitū regionē cessantibus calamitatib. subleuandā. donis etiā Hebræos honorabāt, alij quo celerius discederēt, alij propter uicinitatis cōsuetudinē. atq; hoc pacto exitū est, flentibus Aegyptijs & pœnitētib. ob præteritā malā tractationē. Iter aut faciebāt per Latopolim tūc desertā: Babylon em̄ post eo loco est cōdita, Cambyse Aegyptū ualātē. cūq; abeuntes iter strenue cōtinuarēt, tertia die peruenerūt Beelsephontē ad rubrum mare sitā. cūq; nihil per uia inuenirēt propter solitudinē, macerata farina & modico calore in panis speciē solidata se sustentabāt: quo uictu per triginta dies sunt usi. neq; em̄ plus cōmeatus Aegypto extulerāt, atq; eū ipsum parce dispēfabant ad necessitatē magis q̄ ad satietatē. quapropter in memoriam eius inopię festa per octo dies celebramus, quos uocamus azymorū. ceterum multitudo migrantiū unā cū liberis & uxoribus uix erat numerabilis, qui uerò militarē ætatem habebant, sexcentorū milium numerū explebant.

Quomodo Moysē duce Aegyptum reliquerunt Cap. VI

Exo. 12

RELIQUERVNT autē Aegyptū mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringētesimo trigesimo post q̄ Abrahā pater noster in Chananæam uenit: & post Iacobi migrationē in Aegyptū anno ducente

ducentesimo decimoquinto. Moyses uerò annū tūc agebat octuagesimū, & frater eius Aaron triēnio erat maior. deferebāt etiā secū ossa Iosephi, ita ut filijs suis mādauerat. Aegyptios aut̄ pœnituit q̄ Hebræos dimississet: cumq; rex præ cæteris hanc rē ægre ferret, totū præstigijs Moysis imputās, decretū est ut in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, persequerent, retracturi si possent assequi. nō enim timendū ne deus offēdat, cum iam semel exitus illis sit cōcessus. sperabant etiā facile se in potestatē redacturos inermes & de uia lassos. itaq; obuiū quemq; rogantes quā tenderent, raptim in sequebantur, tāetsi per uiam difficilem non solum exercitibus, sed expeditis quoq; uiatoribus. Moyses aut̄ hac Hebræos ideo duxit, ut si Aegyptij mutata sententia persequi eos uellent, pœnas malicię uiolatiq; pacti persoluerēt: neue Palæstini, quos ob ueterē similitatē infensos habebat, de hac profectiōne certiores fieri possent. est em̄ illorū regio Aegypto contermina. quapropter omīssa uia quæ in Palæstinam ducit, per desertū uia dispendiosa ac difficili uoluit Chananæā inuadere: obiterq; iuxta dei mādāta in montē Sinā pulum sacrificaturū adducere. sed ubi ad rubrū mare peruentū est, ecce Aegyptiorū multitudo circūfusa in arctū eos cōpellit. aderant em̄ septingenti currus cū equitū quinquaginta milibus, & ducēta milia scutorū peditū. hi uias oēs obfederāt, quibus effugiū Hebræis patere poterat, inter rupes & mare cōclusis, quo loco mons præ aspretis inuius ad littus usq; procurrat. atque ita ne fugę quidē spe relicta Hebræos mare inter & montē obsidione premebant, oppositis armatis quā exitus in cāpos aperiebat. in hac locorū iniquitate cōclusi, cum nec obsidionē præ inopia tolerare, nec exitū ad fugā inuenire possent, nec arma adessent etiāsi maxime pugnare cuperēt, nihil superesse uidebant nisi ut turpi deditiōne salutē cōsulerent: quo factū est ut Moysen incusaret, oblitū prodigiorū quib. libertatē eis deus significauerat: minimūq; aberat quin propheta lapidato, contēptisq; per incredulitatē pollicitationibus, deditiōne in pristinā seruitutē redirēt. nam & lamētis mulierū ac puorum exasperabant, nihil nisi perniciē expectatiū, cum essent rupibus & mari & armatis circūcirca cincti, nec ulla spes effugij relinquerēt. Moyses aut̄ effrata licet contra se turba nulli succūbens difficultati nō cessabat eis prospicere, deo fretus, quē post tot libertatis præfagia probabile nō erat permissurū ut aut delerent, aut in potestatē inimicorū relaberent. cumq; medius in concione cōstitisset, sic ad eos uerba fecit. Si homo aliq; res uestras bene ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterū similit̄ eius curā & diligentiam expectare: nunc postquā deus ipse gubernādos uos suscepit, quantē insanix fuerit eius opem nō sperare, qui per me ultro uobis præstitit quicquid ad uestrā salutē ac libertatē conferre uidebatur, imò hæc ipsa difficultas & angustia magis uos ad sperandū accendere debuerat. ipse enim uos in arctum hunc locum concludi uoluit, ut ex tanta necessitate præter uestram æque ac hostium opinionem seruaret, atq; in hunc modum declararet, non solum potentiam suam, sed fauorem etiam quo uos perpetuo prosequitur, non enim in paruis rebus deus propitius auxilium afferre solet, sed tum potissimum quando spei superest minimū. ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreami-

Ioseph.

c 3 ni

ni Aegyptiorum apparatu, neq; propter fugā mari & mōtibus impeditā animum despōdete. pōtēst em̄ deus & hos in planiciē & mare in terrā uertere:

Quomodo mare scissum Hebræis Aegyptios fugientibus uiam aperuit. Cap. VII

MAEC effatus ad mare eos Aegyptijs spectantib. ducebat. Habentes enim eos sub oculis, q̄ essent persequendo defatigati, pugnā in sequentem diem differre consultius putabant. ut uerō ad extremum littus uentum est, tum Moyses sumpta uirga deum in auxilium supplex inuocat, dicens, Tu domine scis ipse q̄ nec uiribus nec artibus humanis ullū hinc nobis patet effugium: superest ut ipse salutem huic populo expedias, qui Aegyptō relicta huc est delatus, tuam uoluntatē tuamq; fidem secutus. ad te solum omni alia spe, omni consilio, destituti cōfugimus: ad tuam tantum prouidentiam respicimus, quā sola nos iratis Aegyptijs eripere potest. succurre igitur propere, & potentiā tuā exere, & populum iam conclamatae salutis ad fiduciam & spem excita. in difficultatib. cōstituti sumus, sed nostris nō tuis. tuum est domine hoc mare, tuus & mōs qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram uerti. possumus & per aerem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hęc precatus, mare uirga p̄cutit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebræis ad fugam capeffendam relinquit. Moyses aut̄ uidens adesse deum, & mare de suo solo celsisse primus progreditur, hortatur Hebræos ut alacriter sequantur per uiam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortam. illis uerō impigre subsequētib. nimirum diuina ope fretis, Aegyptij primū insanire eos putabant in manifestam perniciem ruentes. postquā uerō uiderunt eos longe processisse, & impune absq; omni impedimento iter facere, impetu facto persequi eos coeperunt, quasi & ipsi tutū per mare iter habituri: & præmissis equitibus à littore descendebant: iamq; in aduersum littus euaserāt Hebræi, hostibus à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiā miraculi nouitas nō nihil est remorata: sed cum incolumes illos terrā tenere uiderent, sibi quoq; eundem euētum pollicebantur. Verum sefellit eos hęc opinio, nescientes nō quorūuis talem uiam esse, sed Hebræorū tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarent. ergo cum iam uniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterum mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit, uentis etiā eodē impellentibus: accesserunt & imbres de cælo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoq; deferebant, & nihil omnino deerat eorū quæ ab irato deo hominibus ad perniciē immitti solent: nam & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa cōprehendit. atq; ita totus ille exercitus est deletus, ut ne nuncius quidē cladis domū reuenteretur. Hebræi uerō uix sui cōpotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute concepto, accedente huc etiam hostiū interitu, quo maior esset libertatis securitas, nemine superstite q̄ eos in seruitutē uindicare cuperet, & deo ex professo illis auxiliū submittente. quapropter tum sua salute, tum inimicorū supplicio læti magis q̄ ulli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem

Exo. 15

actiones

actiones cōtinens hexametro uersu cōposuit. Hęc ego ut in sacris codicibus inueni, ita sigillatim cōscripsi. Nemo aut̄ mirari debet tanquā incredibilia, si priscis hominibus & ad maliciā etiam tum rudibus, de salute periclitantibus uia per mare patuit, siue dei uoluntate, siue naturæ sponte: quando quidē heri & nudius tertius Alexātri ductu Macedonibus Pamphyliū mare celsit, & aliā uiam nō habētibus illac iter aperuit, cū deus eius opera ad destruendū Persarum imperium uti decreuisset: id quod omnes testantur qui res gestas illius regis scripto prodiderūt. Sed de his ut cuiq; libet ita sentiat. Postera uerō die cum æstus & uentus arma Aegyptiorū in littus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoq; diuina prouidentia factū interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta uiritim distribuit: atq; ita iā probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi deo, & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam ante dictum est.

Exo. 8. 9

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER TERTIVS.

Quomodo Moyses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit. Cap. I

RECENTEM hęc læticiā ex insperato acceptæ salutis offuscavit nō nihil itineris molestia, quo p̄ deserta in Sina montem ducebant: q̄ emetiēda esset regio difficilis propter ciborum & aquarū extremā inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil omnino humoris habens, unde fructus prouenire solent. talem aut̄ uiam necessario sunt ingressi, cum aliam non possent: deferebantq; secum aquā priusquā desertum intrarēt haustam duce ita præmonente. qua absumpta puteos magno labore propter duriciem terræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidē uel satis bonā, uel quantum sufficeret inueniebāt. in hunc modū iter faciētes perueniūt prima uespera in locū quendam, cui propter aquas uiciosas nomē fecerūt Mar, amarorē uocabulo significante: ibiq; lassus de uia et cōmeatu quoq; iam absumpto inopiā sentire incipiētibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendū puteus forte repertus, qui tametsi tantis copijs nō posset sufficere, nō nihil tamē solatij propter naturā regionis præbebat. audiebāt enim nihil aquæ in progressu se inuēturos. hęc ipsa quoq; amara fuit et nulli potabilis, nō homini solū, sed ne iumēto quidē. Moyses aut̄ uidens eis animū cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat res cū hoste quē uirtute repellere posset, sed & uiri & imbellis mulierū ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægre expediebat cōsiliū populi miserā ad proprium infortunium referens. ad hunc unum enim concurrebant, mulierculæ infantibus opem implorantes, uiri uerō mulieribus, ne se despiceret, utq; salutis remedium aliquod quæreret. ad præces igitur uersus orat ut deus mutata aquā ex uitiosa potabilem reddat: quo annuente

Exo. 15

c 4 hanc

hanc gratiã, arripit frustum ligni forte ibi iacens, & mediũ per lōgitudinem scissum in aquam mittens, docet Hebræos deum exauditis precibus pollicitem daturũ se aquã desiderãtibus, si gnauiter iussa peragerẽt. quib. rogantib. quid factõ opus sit ut aqua mutetur, iubet robustissimũ quẽq; certatim puteum exhaurire, dicẽs, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo factõ aqua agitatione cõtinua purior reddita, potũ iam nõ aspernandũ multitudi ni exhibuit. Hinc castris motis peruenerũt in Ilym, agrum, ut primo aspectu è longinquo uidebat, nõ malum, ferebat em̄ palmas. ut uerò propius est uentum, fefellit omniũ expectatiõẽ. palmæ enim nõ plures erant q̄ septuaginta, eaq; non admodũ proceræ propter loci ariditatẽ. nam ne à fontibus quidẽ rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi ut emissis riuulis humiditatẽ terræ subministrarent. quare ad egerendã harenã uersi in nullas uenas incidere poterãt, & si quid modicũ distillaret, fossione turbatũ inutile ad potũ reddebat. arbores quoq; non multũ fructum ferebat propter eandem aquarũ inopiã. quamobrẽ exortum est murmur multitudinis cõtra ductorem, omnẽ miserĩe suæ causam in unum illum cõferentis. triginta enim dierum itinere cõfecto, cõmeatum omnẽ quem secum extulerãt iam absumptum desiderabant, & cum nihil alimentorũ in terra deserta inuenirent, minimum à desperatione aberãt: atq; ita præsente egestate præteritorũ tam dei quã Moyse beneficiorũ memoriã excutiente, in iram cõcitati uidebantur iamiam correptis faxis in imperatorẽ suum inuasuri, autorẽ interitus sibi clamitantes. at ille irritatã multitudinẽ & tam acriter in se concitatã animaduertens, fretus deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios uociferantes & saxa intentantes. cumq; singularem quandam gratiã in uultu præferret, populariq; facundia cum primis polleret, exorsus est iram eorum mitigare, obsecrans ne in præsentẽ necessitatẽ intenti omniũ præteritorum beneficiorũ memoriã abijcerẽt: utq; à difficultate tunc premente animũ ad dei gratiã ac dona uerterẽt, quibus toties præter opinionẽ cumulati fuissent. nunc quoq; expectarẽt eum bonũ exitum procuraturũ, quem uerisimile sit ad probandam eorũ fortitudinẽ, patientiã & gratitudinẽ, utq; appareat præterita ne an præsentia plus apud eos possint, hãc rerũ angustia immisisse. cauedũ igitur ne ob intollerantiã atq; ingritudinẽ diuino fauore indigni deprehendant, qui & uoluntatẽ ipsius quã secuti Aegyptũ reliquissent, contemnant, & se ministrũ eius iniquis odijs persequant, præsertim cum hactenus in nullo eorũ quæ dei iussu gerẽda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat deinde singillatim, quomodo afflicti fuerint Aegyptij dum eos contra dei uoluntatẽ detinere conarent: quõ idem flumen illis quidẽ cruentum & ad potum inutile, ipsis uerò dulce fuerit ac potabile. quõ item refluxo mari locũ eis & uiam ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadẽtes salutem sint consecuti, inimicos uerò internecione deletos inspectauerint: & quomodo in eam usque diem inermes, deo præbente armorum quoque copiam sibi comparauerint: tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionem incolumes deus eripuerit, qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius prouidentia desperandum. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandũq; nõ esse seruum auxilium quantum-

uis

uis differatur, quod rebus adhuc integris accipit: & sic existimandũ, nõ contẽni à deo sua pericula, sed fortitudinẽ explorari ac libertatis amorẽ, ut uideat utrũ eius cupidine & ciborũ & aquarũ inopiã sustinere ualeant, an potius more pecudũ dominis in suũ usum pascẽtibus seruire malint. Se quidẽ non tam sibi priuatim timere, cui cæso iniuste nihil mali accidere possit: q̄ ipsorũ incolumitati, si per istã lapidationẽ facta & cõsilia dei damnare uideant. His uerbis furentes ad saniorẽ mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed qm̄ intelligebat nõ de nihilo cõcitatos, ad preces et supplicationes cõfugit: & conscensa quadã specula, opẽ dei rebus per inopiam afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset: utq; propitius ueniam daret populo duris rebus exasperato, et propter hoc more humano ab officio decedẽti. deus uerò curæ sibi populũ fore pollicet, & opem quã peterẽt iamã affuturã. His impetratis Moyses descẽdit ad multitudinem: illi uero animaduertẽtes promissionib. diuinis lætũ, & ipsi posito mœrore uultus hilares sumpserunt. tum ille stans in medio cõcionis, ait se præfenti necessitati à deo remediũ afferre, nec ita multo post magna uis coturnicum, quod genus auisũ præ ceteris Arabicus sinus alit, superato interiacẽte mari lōgo uolatu fessarũ, q̄ alioquin etiã nõ est sublimis, in Hebræos desert: illi uero cibos diuinitus oblatos certatim cõprehendentes, remediũ inopiæ quærebãt: & Moyses rursus ad supplicatiões uertit, ob auxiliũ à deo pmissum simul atq; exhibitũ: q̄ ad hũc modũ pãtis, alia mōx alimẽta demisit. nam interim dũ Moyses precabũdus palmas attollit, ros de cælo delabit: qui cum manib. eius hẽres cõcreuisset, suspicatus ille hãc quoq; alimoniã à deo demitti, degustat: lætusq; re cõperta, turbã ignarã & putantẽ hiberna tẽpestate nigrere, monet opinione falli, nec uulgarẽ rorẽ de cælo descẽdere, sed alimoniam, quæ ope alia destitutos periculõ famis eximeret: ac mōx prægustatũ offert, ut experti crederẽt. illi uerò ad eius exẽplũ nouo cibo læti fruebãt, qui suauitate ad mellis dulcedinẽ accedebat, aspectu uerò ad aromatis similitudinẽ quod bdelliũ dicit, magnitudine coriãdri femini similis: eũq; p se quisq; certatim colligebãt. sed mōx edicto admonent, ut ex æquo assaronis mensuram quotidie colligerẽt: nõ em̄ defore hoc cibi genus. quod eõ factũ est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiã plus satis colligũt. quod si quis contẽpto edicto ultra præscriptũ modũ collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat q̄ cæteri. quicquid em̄ ultra assaronẽ sequẽti die supererat, inutile reddebat, amaritudine ac uermibus corruptũ: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hęc natura est, ut qui hũc habet aliũ nõ desideret. Quin & nostris tẽporibus tota ea regio genere hoc cõpluitur, quẽadmodũ olim in Moyse gratiam deus id alimentũ demisit. hoc Hebræi mãna uocant: nam hęc uox mãn in nostra uernacula est percõtatiua, quid hoc est interrogans. atq; ita perpetuũ gaudiũ ac securitatẽ per hũc cibũ sunt adepti, quo per annos XL. deinceps suũ sustẽtati: tantũ em̄ tẽporis in deserto hẽserũt. Sed ex loco in quo hęc primũ contigerũt castris motis, postq̄ in Raphidim peruenerunt extrema iam siti laborabat: eõ q̄ & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datũ est, & tunc in regionẽ omnino aquis carentẽ inciderunt. Rursus igitur Moyse irascebãt. ille uerò declinato aliquãtis per turbẽ furo-

re, ad

Exo. 17

re ad deprecandū uertitur, rogās ut qui cibum in egestate dederat, nūc potū quoque in extrema necessitate largiretur tantū nō siti deficientibus, quandoquidem solus cibus in hoc rerū statu nihil proderat. Deus uero nihil cūctatus promittit Moyfi daturū se fontē & aquarū abundantiā unde minime sperarent: iubetq; ut uirga feriēs petrā in cōspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabāt. uelle se ut per otīū & absq; labore potum adipiscant. His acceptis à deo Moyses reuertitur ad populū præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim uidebant à specula descendente. qui postquā reuersus est, ait deum eos ex hac etiam necessitate liberaturū, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidenda, Moyses ferit eā uirga, quæ euestigio dehi scens aquā euomuit copiosissimā simul ac limpidissimā. illi uerò inopinato spectaculo attoniti, uel aspectu ipso recreabant: moxq; magna cum uoluptate bibebant, quæ esset dulcis & qualē diuinitus datam esse cōueniebat. quapropter & Moysen plurimi faciebant, quæ deo tam carū uiderent, & deo pro accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebāt. Testantur autē sacræ literæ in templo dedicatę, quòd deus Moyfi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit. Cap. II

HEBRÆORVM autē fama longe lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per oēs gentes circūqua; sparsis, nō mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis ultro citroq; legationibus adhortabantur se inuicem, ut aut arcerent, aut delerēt etiā, si modo possent, aduentantem multitudinē. præcipui uerò huius expeditionis instigatores erāt qui Gobolitidē regionē et urbem Petram incolunt, uocanturq; Amalecite, inter eas gentes pugnacissimi. horū reges & se inuicē & finitimos ad Hebraicum bellum cōcitabant, externū exercitū Aegyptiorū fugitios perniciē sibi strere dictitantes: quos nō oportere cōtemni, sed priusquā uires eorū augeantur uberem aliquam regionem adeptę, & fiducia ex ipsorū cessatione cōcepta priores bellū aggrediant, tutò posse opprimi. cōsultiusq; esse in deserto eorū conatus ulcisci, quā expectare dum urbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim esse prudentiū, initijs aduersariorum potentia quæ primum ob stare, nec expectare dum quotidianis successibus in maius augeatur, & potius curare ne in discrimē ueniant, quā ut periculo eximantur. Post huiusmodi legationes decretū est cōmuni cōsilio, ut Hebræos adorti prælio repellere cōnētur: Nihil tum minus expectabat Moyses quā motum aliquem indigenarū: ergo cum uideret trepidare ac tumultuari populū, cui de improviso & imparato cū instructissimò hoste cōfligendū erat: hortat ut dei sentētia freti, cuius auspicijs libertatē seruituti prætulissent, nihil aliud quā uictoriam cogitent: neue reputarent quæ armis, pecunijs, comætu & alijs huiusmodi præsidijs sint inferiores: sed cum deum pro se cōtra hostes stantem habeant, tales animos conciperent ac si humanis etiā opibus essent longe superiores. nec ignorare illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus malis expertos, hunc & hostibus esse infensum, & Hebræis propitium: eumque fauorem satis declaratum dum famem ac sitim prodigiose ab eis depellit, dum mari

& monte inclusis insperatū effugium expedit. adhęc tanto magis ad uictoriam aspirandum, quod post hanc nihil sint desideraturi eorū quæ ad humaniorē uictum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, cōuocatisq; tribunis & optimatibus, uniuersos & singulos hortatur, iuniores quidem ut grandiorū dicto audiant, hos uerò ut oēs imperatoris sui nutus obseruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, sperabāt hanc pugnam miserię finem allaturā, & ultro Moysen rogabāt ut se cōfestim in hostem duceret, neue intempestiua cunctatione alacritatē militum hebetaret. tum ille selectis è reliqua multitudine ad pugnā idoneis Iesum præficit Naueci filium è tribu Ephræmitide, uirū manu ac cōsilio iuxta promptū, & pietate insignē & à Moysæ præceptore hac parte non degenerantē. aliquot etiā cohortes ita disponit ne ab auatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Moysen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesū cōsultabat, eumq; de instruendis ordinibus admonebat. appetente uerò iam die, hortat ducē ut spei de se cōceptæ respōdere studeat, & re feliciter gesta existimationē sibi apud milites comparare. similiter Hebræorū optimū quenq; priuatim, ac mox omnes armatos uerbis ad fortitudinē accendit. atq; ita instructos & animatos Iesū & deo cōmittit, ipse montem ascendit. iamq; ad manus uentum erat, pugnabaturq; strenue, nec adhortationes mutua deerant: & quandiu Moyses erectas manus tēdebat, Amalecitæ deteriore cōditione præliabant. Moyses uerò extensione manuum lassatus, cum obseruasset quotiescunq; manus dimitteret, toties suos non ferentes hostis impressiōnem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariam maritum Vronem, utrinq; astantes manus sibi indefinenter sustinere, neq; permittere ut per lassitudinē deferrent. quo facto egregie uicerunt Hebræi, fuissentq; interneccione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorū salutem sibi quæsisissent. qua uictoria non alia uel magnificentior uel magis opportuna maiorib. nostris contigit. nam & occurrentē exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circūqua; degentibus magnum terrorē incusserūt, & laboris præmium prædam opimam reportauerūt. namq; castris etiam hostilibus expugnatibus publicè & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem uix quotidianū uictum sibi parare poterant. nec in præsens tantum ea uictoria profuit, sed in futurum etiam. non solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoq; eo prælio sunt fracti: & omnibus circumqua; gentibus ex illo tēpore facti sunt formidolosi. ipsis uerò opulentię nō mediocris accessio est facta. multū enim auri & argenti in castris fuit repertū, multa eramēta uel escaria uel coquinaria, magnus etiā pecunię signatę numerus: ad hęc textilia & armorū ornatus, aliaq; supellex castrensis, et uaria præda iumentorū & impedimentorū quæ exercitū sequi solēt. quin & audaciores multo successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil nō sibi pollicētes si uirtutē strenue colerēt. Et hoc quidē præliū talē exitū est sortitū. Sequenti uerò die Moyses cesorū cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis quorū opera insignior fuerat præmia distribuit, Iesumq; ducē pro cōcione collauda

collaudauit, milite per acclamationes laudem uiri cōprobante. adeoq; incruenta fuit hæc uictoria ut ne unus quidē ex Hebræis desideraret, cū hostiliū cadauerum numerus præ multitudine incōpertus manserit. Maētatis deinde pro gratiarum actione uictimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixitq; in ternecione delendos Amalecitas, ut ne unus quidem eius generis relinquatur, q; Hebræos ultro armis aggressi essent, idq; in deserto & inopia laborantes. postremo ducem exercitus uictoriali epulo excepit. hoc fuit primū prælium post exitum de Aegypto, quo hostem laceffentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot festis epinicijs celebratis, & quiete uiribus reparatis, instructo agmine iter continuabant. iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modū paulatim procedentes, tertio mense post q̄ ex Aegypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moyfes uisionem ardentis rubi uiderat, ut iam antè cōmemorauimus.

Raguelis consilium quod genero suo Moyfi dedit. Cap. III

III
Exo. 18

III
III
M autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoq; peruenisset, gratulabundus occurrit Moyfen & Sepphoram & eorū liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificiū instaurat, & populo epulum præbet prope rubum qui flagrationem illæsus euaserat. dum uerò multitudo per suas quisq; cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorē salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq; suum faustis carminibus prosequabant, cuius uirtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoq; priuatim multa in populi laudē, multa in Moyfis eius seruatoris cecinit, cuius auspicijs tot uiri boni ac fortes regerentur. Sequenti autē die Raguel uidens Moyfen multitudine negotiorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse non existimanibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebat æquo animo sententiā ferentibus) tunc quidē siluit, neminē uolens impedire quo minus iustitia uiri frueretur. ubi uero tandē à negociorū tumultu absolutū uidit, seductū seorsum quid facto opus esset docuit: cōsuluitq; ut minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse uerò tantum reipublicæ negocia tractaret. nō deesse enim Hebræis & alios dijudicādis litibus idoneos: curam uerò tot milium salutis sustinere posse neminem, nisi Moyfi similem. itaq; cum nō ignores, inquit, tuas doctes, quæ toties populo periclitanti fuerūt usui, tibi ipse parcēs, permitte alijs ut ipsi inter se lites ex iure dirimāt: tu uerò diuino tantū cultui deditus esto, quo facilius populū è præsentī necessitate eximas. Quin & illud pro uirili cōsuluerim, ut lustratis ac recensitis copijs eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionib. suos duces præficiēdo: easq; rursus in cohortes millenarias, quingenarias, cētenarias & quinquagenarias partiaris: itēq; in manipulos triginta & uiginti & decē cōmilitonū: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorū militū indita. Iudices autē uiros uirtute ac iustitia præstātes populi suffragijs creabis, qui de controuersijs eorū decernāt, & si fortē quid grauius inciderit, eius cognitionē ad te relegēt. atq; hoc pacto neq; Hebræorū quisquā suo iure fraudabit, & tu sine interpellatiōe deum colēs fauorē eius propensiorē exercitui cōciliabis.

Hoc

Hoc Raguelis cōsiliū Moyfes libenter admisit, fecitq; quicquid ille mouerant, non sibi hoc cōmentum usurpans, neq; autorē eius cælans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris suis Ragueli ascribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorū, malens dignos sua laude non fraudare, q̄ sibi alienū decus usurpare, ut hinc quoq; uirtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis sepe nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret, Moyfes pro concione ait se ire in montem Sina collocaturum cum deo & aliquid utile eis inde reportaturum: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metentur, uiciniores deo futuri.

Moyfes consensu Sina monte acceptas à deo decem præceptorū tabulas ad populum reportat. Cap. IIII

III
VI
Hic dictis ascēdit Sina montē omniū regionis eius celsissimū, & ob nimiam altitudinē cautesq; præruptas nō ascensus tantū hominū, sed aspectus quoq; ipsos defatigantē, ut non immerito propter nomen incolens religiosus haberet. Hebræi uerò iuxta mandatū prophetæ motis castris radices montis occupant, suspēsi animis quidnam boni ita ut promiserat, esset à deo reportaturus: atq; interim dum ductorē suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum abstinendo à cōgressu mulierum per triduum, si cut iussi fuerant, & assiduis precibus deum sollicitantes, ut propitius Moysem excipiens, donū sibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitam bene ac feliciter degendam conducibile foret. interim & uictu sumptuosiore utebantur, & ornatu splendidiore unā cum uxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modum duabus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primū præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tentoria q̄ late patebant contegens, reliquum cælum circunquaq; clara serenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre uehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulminaq; elisa significabant Moysem ex sententia cum deo propitio conuenisse. Hęc lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi certe fas nō fuit discedere ab illis quæ in sacra historia cōscripta habentur. Cæterum Hebræi uisa insolita tēpestate, eiusq; horrendo strepitu aures feriente supra modū turbabantur. nam et rei nouitas terrebat, & rumor uulgatus de monte, q; crebro deus eum inuiseret: quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Moyfi, & illo per iram dei sublato, se quoq; simile exitium manere. In tali rerū statu ecce tibi Moyfes exultans læticia, uultuq; ipso animū gaudio gestientem præferens. quo cōspecto repente metus omnis abiit, inq; locū eius spes magni alicuius boni successit: nam & aer ad eius aduentum pristinam serenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat, auditurā quæ mandata à deo referat. quam ubi cōuenisse animaduertit, è superiore loco, ut ab uniuersis audiretur, in hunc modum est affatus: Viri Hebræi, deus optimus maximus, quemadmodū nunq̄ antea uota nostra est aspernatus, ita hoc quoq; tēpore me legatum uestrum benignissime excepit, & iam in castra uestra præsens ac propitius adest, præscripturus uobis uiuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem potest. quare per ipsum perq; eius magnifica opera uos obsecro, ne contemniatis quæ uobis dicturus sum, meam mediocri

Ioseph.

f tatem

tatem intuentes, quodq; humanā linguā audituri estis: sed expēdētēs mān-
datorū bonitatē ac utilitatē, agnoscite eius maiestatē, qui ut uestra cōmoda
prouehat, me internūcio ad uos uti nō est dedignatus. Nō em̄ Moyses Ama-
ramæ & Ioehabelis filius, sed is qui pro uestra salute Nilū sanguineis fluētis
labi fecit, & Aegyptiorū cōtumaciā tam uarijs calamitatibus fregit, qui per
mare uiam uobis muniuit, qui omniū egenis cibos cēlitus excogitauit, q̄ po-
tum desiderantibus ē petra scaterē iussit, à quo Adamus terrę ac maris usum
fructū accepit, per quē Noe diluuiū effugit, per quē Abrahamus nostri gene-
ris autor ex errōne possessor Chananæ terræ est factus, per quē Isacus con-
fectis senio parētibus est natus, per quē Iacobus XII honestissimis filijs est
ornatus, per quē Iosephus in Aegyptiorū præsidē euasit: in quā uobis hæc
præcepta largit̄, ego nihil aliud sum q̄ tātī numinis interpret. ea uobis sacro-
sancta erūt, & cōiugibus ac liberis antiquiora. illis em̄ parēdo beatā uitā age-
tis, fruētēs terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturę leges felici, eri-
tisq; hostib; uestris semper formidolosi. ego em̄ cū deo corā collocutus,
immortalē eius uocē audiui: adeo illi cordi estis uos & generis uestri incolu-
mitas. His dictis adducit populū cū liberis & cōiugibus ut deum loquētē eis
audiant, & quid agendum docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si
per humanā linguam in animos eorū illaberētur. itaq; omnes audiebant uo-
cem ē sublimi descendentē, ut nemo nō intelligeret. Præcepta aut̄ quæ Moy-
ses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem uerbis euulgare, sen-
tentias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

- Exo. 20 Primum præceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.
Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.
Tertium, Non temere iurandum.
Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum, Parentes honoꝛandos.
Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Non deponendum falsum testimonium.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exo. 21 Hæc ubi multitudo læta ex ipso deo sicut Moyses pdixerat audiuit, dimissa
est cōcio. Sequētib; aut̄ diebus sēpius ad ducis tentoriū uentitātēs postulabāt
ut etiā leges eis à deo deportaret. ille et in hoc eis gratificatus leges tulit, & qd
quoue modo agendū esset per idē tēpus præscripsit, sicut suo loco diceſ. sed
maiorē legū partē in aliud tēpus differo, priuatim de his cōmentaturus. Eo-
Exo. 24 dē ferē tēpore Moyses rursus in Sina montē ascēdit, præmonito antē popu-
lo: nam & spectare eos ascensionē suā uoluit. cumq; diutius moraretur, per
XL em̄ dies abfuit, cœperunt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq;
in tot erumnis aliud quicq; eos sic contristauit, ut interitus Moyses opinio:
uariabant em̄ rumores, dū alij deuoratū à bestijs iactant, maxime qui minus
eum amabāt: alij raptū à deo uideri malunt. qui uero prudētiores erāt, inter
utranq; sententiā ancipites, q̄ alterū ab humanis casibus non alienum, alterū
uiri illius uirtuti conuenientius uidebant, ipsius sortem satis æquo animo
ferebant

ferebant: suam autē uicem dolebant, quod tali præside ac patrono essent or-
bati, qualem alium inueniri credebāt impossibile: & neq; sollicitudo sperare
eos sinebat, neq; spe adempta nō dolere poterāt. ac ne castra mouere quidē
audebant, reditū expectare iussi. tandē XL diebus totidēq; noctibus elapsis
reuertitur, nullo interim humano alimēto degustato: aduentuq; suo tota ca-
stra ingēti gaudio repleuit, diuinā prouidentia illis adesse significās, & ratio-
nem bene ac beate uiuendi se per eos dies didicisse. postulareq; deū ut taber-
naculū ei faciant, quò descēderet quoties placeret, quod etiā migrantes secū
Exo. 26 circūferre possent, ut nō sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuistās
crebro & tantū non cohabitās præsto sit uotis eorū ac deprecationibus. mē-
suram quoq; & formā tabernaculi sibi præmonstratā, nihilq; superesse nisi
ut ad eius fabricā q̄ primū se accingerēt. His dictis profert duas tabulas conti-
nentes decem præcepta inscripta, in singulis quina. erat autem dei manus ea
Exo. 35 scriptura. Illi uero præsentia sermoneq; Moyses læti pro se quisq; certatim ad
structuram tabernaculi conferebant, aurum, argentū, cuprū, materiē lignēā
elegantē & contra cariem firmam, pilos caprarū, & ouiuū pelles partim hya-
cinthina partim punicea tinctura, quas dā etiā candidas colore, & alias pur-
puræ flore infectas. adhæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linū byssinū. la-
pillos quoq; pretiosos, qui ad ornatū auro includi solēt, atq; insuper uim ma-
gnā odoramentorū. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab
ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquā istæ species am-
bitiose sunt collatæ, uiritim cōtribuentibus, nōnullis etiā plura q̄ pro dome-
sticis facultatibus, architectos operi propheta præficit ex mādato dei, sed ta-
les ut nō alij deligēdi fuerint, etiamsi populi suffragijs res cōmissa fuisset. Eo-
rum nomina etiā nunc in sacris codicibus extant: Beselel ex tribu Iudæ, Vro-
nis filius & Mariāmes, que erat ducis soror: & Eliabus Isamachi, tribus Dani-
dis. plebs aut̄ tanta alacritate operā & impensam offerebat, ut edicto coercē-
di fuerint, & præconis uoce admonēdi nō esse opus pluribus. ita enim fabri-
catoribus est uisum. atq; ita structurā tabernaculi aggrediūtur, Moysē & mē-
surā & magnitudinē designante, sicut in monte ex dei colloquio didicerat,
tū quantū instrumentū capere deberet ad usum sacrificarū & sacrorū mini-
sterium, rite ac ordinate præscribēte. nec minor fuit largitio mulierū circa ue-
stes sacerdotales, & cætera quæ uel ad tabernaculi ornamentū, uel ad diuinū
cultum attinere uidebantur.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto, quod similitudinem templi
portatilis referebat. Cap. V

MNIBVS autem paratis, & uasis aureis & æramētis ac textilibus, Exo. 36
Moyses indicto festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculū
erigit hoc modo. Atrium primo dimensus latitudine L cubitorū, VII
longitudine C, uallos æreos statuit altos quinq; cubita per lōgiora latera uice-
nos, & in postico latere X. In uno quoq; inerāt anuli, & capitella argētea, ba-
ses uero auratæ mucronatę, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terrā defixę.
anulis innectebātur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi
confixi singulos uallos firmabant, & cōtra uentorum uim tabernaculū mu-
niebant. Linteū deinde byssinum mollissimū circumtendebatur à capitellis

ad bases dependens, totumq; eum locū sepiēs, ut nihil à pariete differre uide retur. atq; hoc modo se habebant septi tria latera. quartū uero latus l itē cubitorū totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita patebat, utrinq; habens geminatos uallos instar postium. ex argento hi quoq; constabant præter bases, quæ erant æneæ. ab utroq; autē latere stabant tres ualli bene firmati. erant autem & illi linteo è bysso cōtexto circumducti. ad ianuam uero perdebant uelum uiginti cubita longum, & quinque altum, ex purpura byssoq; & hyacintho contextū, uarie picturatum exceptis animantium formis. intra ianuam autē erat aspersoriū æneum, basi ex eadem materia superpositum, unde sacerdotes manus abluerēt, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio uersum ad oriētem, ut sol surgens radios in illud mitteret: eratq; longū cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septem triones obuersus. tergum ad occidentē spectabat, attollebaturq; tantum, quantum in latitudinem patebat. Erantq; tabulæ lignæ uicenæ ex utroq; latere, quadrāgulæ, crassitudine quatuor digitorū, latitudine unius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contactæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immisi per duas bases quæ erant argentæ, & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis uero occidentalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, ut unus paries esse uideretur. Ex lateribus autem tabulæ erant uicenæ, quarū latitudo habebat mensuram unius & dimidij cubiti, crassitudo tertiā partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris uero parietis nouē cubitos sex tabulæ faciebāt: quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerūt ad instar maiorum tabularū. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, uelut quibusdam radicibus confixos per ordinem, ad inuicem per circuitū respiciētes: & per eos deaurati uectes immisi, singuli cubitorum quinque, tabulas coniungebant: intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio capite, in modū pyxidis: & post tergū parietum in longitudine positorum, unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriusq; parietis latera continebātur, in castrationibus factis & immisis ad inuicem. atq; ita cautū est tabernaculo contra uentorum uim alios ue impetus, ut securū & immobile cōsisteret. Intus autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita intima, statutæ sunt columnæ quatuor eodē opere & ex eadem materia factæ, similibus basibus impositæ, paribus interualis per transfuersum disitæ: ultra has fuit adytū, reliquum uero tabernaculi sacerdotibus patebat. atq; hæc tabernaculi trifariam diuisio, uniuersitatis naturam referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa cælum dei quodāmodo repræsentabat: uiginti uero cubitorum spatium, tanquā mare & terra hominibus inaccessibilis, solis sacerdotibus cōcedebatur. à frōte uero quæ aditus patebat, colūnas statuerūt quinque æreis basibus innixas. post hæc uela sunt per tabernaculū expāsa, è bysso contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, colorib. distincta. horū primū cubita decē quaquauersum patebat: quod per colūnas est distentū, quæ adytū à reliquo spatio disparabant, & à conspectu hominū excludebāt. totūq; hoc fanum

fanum uocabatur sanctū, adytum uerò ultra IIII columnas situm dicebatur sanctum sanctorū. fuitq; hoc linteū omnis generis floribus quæ terra fert alijsq; ornamentis picturatū, exceptis tantum animantium figuris. alterū autē uelū magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum sitas quinque colūnas tegebat: quod à summo ad dimidiū columnarū pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrātibus præbebat. huic penè cōtiguū erat aliud uelū magnitudine par sed è lino cōtextum, anulis à funiculo per trāuersum pēdens: quod aliquando adducebatur, aliquādo festis præcipue diebus reductū populi prospectum admittebat. reliquis diebus, & maxime parū serenis obiectu suo picturatū illud uelum à tempestatibus protegēbat. unde mos mansit etiam post templū exædificatū, ut uelum huic simile in aditu prætenderetur. erant præterea decē aulea quaternorū cubitorū latitudinis, longitudinis uicenuo octonū cum uncinis aureis qui contiguorū anulis ita inferebātur, ut coaptata unū uiderētur: quæ extensa fanū superne obtegebāt, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingētia. erāt & alia pipetasmata undecim æquē lata, sed lōgiora, uidelicet triginta cubitorū singula, è pilis eadē subtilitate qua illa è lana cōtexta: quæ tegmine suo usq; terrā fusa instar thalami exhibebant, uno à fronte prominente, quod in hunc usum supra denariū numerum erat adnexum. hæc rursus ab alijs è pellibus confutis cōtra æstus ac pluuiarū iniuriam protegēbātur. quapropter è lōginquo spectātibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi nō aliter micabant, q̄ si cælū quis contueretur. cæterum cilicia & pellicea uela ita pēdebant, sicut illud circa fani introitū, ad arcendas tēpestates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyses collocauit.

Cap. VI

Abernaculo autem hunc in modū cōstituto, etiam arcam deo sacrā inferunt, è materie natura ualida & ab omni carie inuiolabili. hæc uernacula nostra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinque palmorū: altitudo uerò & latitudo trinum palmorū: eratq; intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat tegmē aureis cardinibus coaptatū, nulla ex parte prominens. ex utroq; autem longiore latere inerāt anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos uectes aurati utrinq; traiecti, ut quoties opus esset quocūq; trāsportari posset. neq; enim à iumentis uehebat, sed sacerdotū humeris trāsferēbatur. operculo autē eius impositæ erant effigies duæ, quas Hebræi Cherubim appellant, ea sunt animātia uolucra, noua specie nec unquā cuiquam hominū uisa: quæ Moyses in dei folio uiderat figurata. in hāc arcā reposuit tabulas decē præcepta cōtinentes, in utraq;quina, & in singulis paginis duo cū dimidio: ipsamq; arcā intra adytū recōdidit.

Exod. 37
VIII

De mensa & candelabro aureis, decq; altaribus tabernaculi.

Cap. VII

In fano autē mensam collocauit Delphicis non absimilem, longitudine duūm cubitorū, latitudine unius, altitudine palmorū trium. eam sustinebāt pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedib. similes, quales lectis Doriēses addere solent: sed superne quadrāgulares erant. habebatq; circūquaq; labrū quatuor digitis tam inferne q̄ superne prominens. & per singulos pedes inerant anuli ferè circa summū pedem: adhibebātq; utrinq; duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ nō per circulū

IX

utrūq; ut uectes trajciebātur, sed fibulato morſu mēſæ labrū ſuperne, inferne pedis anulū cōprehendendo, facultatem transferēdi quocūq; opus eſſet præbebāt. hæc ſolebat deponi in fano uerſus ſeptentrionalē parietē nō lōge ab adyto, & in ea disponebant duodecim panes nō fermētati, ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, mūdīſſimi cōfecti è farina duorū aſſaronū, quæ mēſura Hebræorū ſeptē cotylas Atticas cōtinet. ſuper panes aut ponebātur duæ phialæ aureæ thure plenæ. poſt ſeptē uerò dies alij panes inferebātur, ſeſto quod nos uocamus ſabbatū: cuius ritus cauſa aliàs eſt à nobis indi-

x cāda. Ex aduerſo mēſæ propius meridianū parietē ſitum erat cādelabrū ex auro fuſile ſed nō ſolido, pondo minarū centum. hoc pōdus Hebræi cinchares, Græci talentū ſua lingua nomināt: eratq; diſtinctū globulis, lilijs, malis punicis, craterculis ab una baſi in altū aſſurgētibus, in ſeptē ramos diſſiſis iuxta numerū ſolis & reliquorū planetarū. exhibat autem in ſeptē capita ordine inter ſeſe reſpōdentia: quibus imponebātur ſeptē lucernæ ſecundū totidem planetarū numerū: reſpiciūtq; ad orientē & meridiē, cādelabro oblique poſito. inter hoc & mēſam ut dixi ſita erat arula ſuffumigatoria, & ipſa è ligno imputribili, ſed ſolida lamina circūqua; cōtecta, cubitali in quadrū latitudine, altitudine uerò dupla. ſuper qua ſtabat focus aurea circūqua; cinctus: cui anuli inerāt cū ſuis uectib. quo per uiā à ſacerdotib. deportari poſſet. Sed & pro forib. tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrū quin; cubita patēs, altitudine triū cubitorum, inaurata, craterē pro foculo ſuperpoſitā habēs. excipiebat enim terra quicquid ignitum ſuperne decidebat, quod baſis nulla ſub eſſet. ad aram uerò præſto erāt infundibula & phialæ, thuribulaq; & crateres cū instrumento alio rei diuinæ peragenda accommo, nihil non ex auro puriſſimo.

De pontificali ac ſacerdotali ornatu.

Cap. VIII

x1
Exo. 39

T tabernaculū quidem cum paratu ſuo ſic ſe habebat. nūc reſtat dicendū de ueſtitu tam reliquorū ſacerdotū quos illi chaneas uocant, quam pōtificis, quem anabarchen nominant, ſic ſummum ſacerdotem ſignificātes: ac primū de uulgo ſacerdotū. Sacerdos ſacris operaturus purus iuxta legē & caſtus accedens ante omnia manachaſen quem uocāt induitur: quaſi dicas conſtrictoriū. eſt aut ſubligar circa uerenda, conſutū è byſſo retorto: in quod pedib. inſertis ſubducūt uelut dimidiatas bracas, atq; ita circūilia conſtringunt. ſuper hoc induit linteam interulam byſſinam è duplicata tela cōfectam, chetomene noſtris uocatur, ſignificatq; ea uox lineā. linum enim uocamus chethon. id indumentū eſt tunica talaris corpori aſtricta, habēs manicas circa brachia & ipſas ſtrictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani, ita contexta ut ſerpentis exuiū uideri poſſit. floribus etiā picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byſſinis: ſtamen uerò è ſola byſſo conſtat: quæ ſemel atq; iterū circa pectus reuoluta ad talos uſq; deſluit, tantisper dum ſacerdotes à ſacris feriātur: idq; ad ornatum conferre uidetur. cū uerò ſacris eſt miniſtrandū, ne uentilata ſit impedimento ſuper humerū læuū reijcitur. hanc zonam Moyſes nominauit abaneth, nos uocabulo à Babylonijs mutuato emian dicimus. ſic enim illi nominant. ſed tunica nuſquam ſinuatur, habetq; circa collū amplam apertu-

aperturā, cuius oræ uncinis à pectore & à tergo cōmittūtur: maſſabazanem uocant. ſuper caput autem geſtat pileū non ſaſtigiatum, neq; totum caput cōprehendētem, ſed paulo plus quā mediū. hic uocatur maſnaemphthes. eſt autem tali paratu, ut uideatur uitta linea ſæpe in orbem replicata & conſuta, quam ſuperne alia tela integit uſq; ad frontem deſcendens, & per ſuperficiē uerticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accurate, ne inter ſacrificandum delabatur. Et ſacerdotum quidem ornatus in genere eſt talis. Pontifex uerò utitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerauimus ommittens, ſed ſuperinduitur hyacinthinā tunicā talarē, quam noſtrates methir nomināt: aſtringitq; eam zona coloribus ſupradictæ ſimili, niſi quod auro intertexta. cæterū ima ueſtis ornabatur limbo effigie malorū punicorum diſtincto, à quo tintinabula aurea ſic dependebāt, ut mediū eſſet quodq; malū punicum inter duo tintinabula ſitum, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica nō conſtat è duobus ſegmentis, ut futuras habeat in humeris ac lateribus: ſed unica tela in longū contexta aperturam in ſummo habet non tranſuerſam, ſed in longū deſcendentē à tergo & ante uſq; ad medium pectus: cui decoris cauſa aſſuta eſt ſimbria ne ſciſſura appareat. eodē modo quā manus exeruntur eſt ſciſſa. Super hanc tertiam etiamnum induit uocata ephoden, græcanicæ epomidi ſimilem, ea ſit hoc modo: ex uarijs coloribus auro intermixto ita contextitur, ut circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq; ita extantibus ut planè tunica appareat. lacunæ uerò inſeritur fruſtū amplitudine palmi auro eiſdēq; coloribus quibus ephodes uariegatum. id uocatur eſſen, ac ſi dicas rationale: quod ita quadrat, ut ad amuſſim ſpatiū illud circa pectus à texēte relictū expleat. id committitur cum tunica anulis aureis per ſingulos angulos ex oris tunicæ ac eſſenis extātibus, intercurrēte tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino futurā explēte. in utroq; aut humero ſinguli ſardonyches auro incluſi fibularū uice epomidē adnectūt: hiſ inſculpta ſunt Iacobi filiorū nomina literis uernaculis lingue noſtratis, in utroq; lapide ſena, ita ut ſeniores dextrū humerū obtineāt. quin & eſſenē ipſum duodecim gēmaſ diſtinguūt, eximia uel magnitudine uel pulchritudine, ornatus hominib. propter enorme precium incōparabilis: cui ternæ p ordines quatuor inerāt, cōſertæ coronulis aureis ita ut excidere nō poſſēt: in primo ordine, ſardonyx, topazus, ſmaragdus: in ſecūdo carbūculus, iaſpis, ſapphirus: in tertio lyncurius, amethyſtus, achates: in quarto chryſolithus, onyx, beryllus. hiſ erāt inſculpta filiorū Iacobi nomina, quos tribuū autores habemus, ordine quo olim ſinguli nati fuerāt. cū aut p ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi, nec poſſint pōdus gēmarū ſuſtinere: alios duos maiores in extremitate ratiōnalis quæ reſpicit ad collū, eminētes è textura fecerūt: qui ſuſcipiāt catenas aureas, opere plexili, uenientes per fiſtulas quaſdā ad extremitates humerorū: quarū catenarū ſummitas aſcēdens reſtatur poſt tergū, & circulo qui eſt à tergo in epomidis ſimbria cōnectit: id quod præcipue ſuſtinet ephodē ne quo pacto deſſuere poſſit. eſſeni aut aſſuta erat zona iā dictis coloribus & auro diſtincta, quæ totū cōplexa rurſumq; ſupra futurā nodata, deorſum propendere ſinebatur. omnes aut ſimbriæ quibusdā oris fiſtuſis utrinq; includebant. Porrò pileo quali ceteri ſacerdotes

utebatur: super quem extabat alius confutilis ex hyacintho uariatus. hunc aurea corona triplici ordine circū dabat, in qua spectabatur calyculi aurei, quales uidemus in herba quæ apud nos uocatur daccharus, apud Græcorū herbarios hyoscyamus. quod si quis aut uisam aliquādo nō satis animaduertit, aut nomine tenuis auditā de facie nō nouit, huic etiā describere eam non gra uabor. herba est tres palmos sæpe in altitudinē excedens, nāpo similem radicem habens: uix enim hac parte est alia similior: folia uerò apio. hæc è ramis emittit calyculū ipsis inhærentē. uestiturq; tunica quadā, quā exiit fructu ad maturitatē tendente. calyculus autē est quātus articulus minimi digiti, circūferentiā habens crateri similem. quod ipsum clarius faciam propter ignorātes. ima sui parte circa fundū dimidiato globo est rotūditate similis, mox in processu paulatim coarctat, donec in extremitate rursū dilatatus in labrū exeat mali punici umbilico incisuris simile, cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria tornatū, eminētes habēs incisuras quas dixi ut in malo punico, aculeatas & in acutos mucrōes definētes. cōtinet autē sub operculo fructū per totū calyculū, herbæ sideritidis semini similē. florem uerò fert qui pauperis uideri possit. eiusmodi corona ab occipitio circū tēpora utraq; procedebat: nam frontē isti calyculi nō ambiebant: sed ceu lorū quoddā latū aureū, quod sacris characteribus Dei nomē incisum habebat. atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quasi per impietatem numē cōtemnamus quod ipsi assiduo cultu uenerentur. Nam si quis tabernaculi fabricā contēpletur, & sacerdotis ornatū, & uasa quibus inter sacrificandū utimur, cōperiet legislatorē nostrū diuinū quēdam uirum fuisse, & falso nobis impietatis calūniam impingi. in his enim omnibus repræsentatā quodāmodo uniuersitatis rerū naturam inuenire licet, si quis nō ociose sed prudenter singula cōsideret. Nā & tabernaculū longitudine xxx. cubitorū trifariā partitus, & duabus partibus sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terrā & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscue calcantur. tertiā uerò partē soli deo adsignauit, eo quod cælū hominib. sit inaccessible. itidē per duodecim panes in mēsa dispositos, annū significauit in duodecim menses diuisum. & cū candelabrū è septuaginta partibus composuit, duodecim signa per quæ planetæ ferūtur subindicauit: & per septē lucernas impositas totidem planetarū cursum. uela quoq; è quatuor coloribus cōtexta elementorū naturam designant. nam byssus terram referre uidetur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura uerò mare, eo quod cōchylij cruore sit fucata. aerē uerò hyacinthus repræsentare uidetur: sicut puniceus color ignē. quin & pōtificis tunica cū sit lintea, terrā similiter significat: hyacinthus uerò polū, per mala punica fulgetra referens, sicut tonitrua per tintinabulorū strepitū. epomis etiā uniuersū huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurū accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. essen quoq; in eius medio est insertus, non aliter quàm terra medium mūdi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinem habet, qui uniuersa circumplectitur. duo præterea sardoniches in uestitu pōtificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationem habēt. gemmarū etiam duodenarium

denariū siue ad menses retuleris, siue ad parem partium numerū eius circuli quem Græci zodiacum uocant, nequaquam à uera cōiectura aberraueris. pi leus item cæli significatio uidet esse, cum sit ex hyacintho confectus: alioqui non sustineret dei nomē: & corona illustratur aurea propter splendorē quo maxime deus delectat. atq; hæc in hunc modum interpretati sumus per occasionē, ne latentē in his legislatoris sapientiā ultro dissimulare uideremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant. Cap. IX

His ita peractis, priusquā dedicarentur apparuit deus Moyfi, iussitq; ut sacerdotium Aaroni fratri suo cōferret, ea uirtute prædito ut merito præ cæteris eius ratio habenda uideret. qui aduocata cōcione, recessit uirtutes illius, & quā studiosus esset publicorum cōmodorū, pro quibus toties in salutis etiā discrimen uenire non dubitasset. Cumq; omnes dicta eius cōprobarent, & fauorem Aaronis uultibus ipsis præ se ferrent, Viri, inquit, Israelitæ, opera iā sunt absoluta, qualia uel deus poposcit, uel nostræ facultates præstare ualuerunt: & quoniā scitis eum in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia prospiciendū est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet & pro uobis uota faciat. quod si res arbitrij mei fuisset, mihi ipsi honorē hūc adiudicasset, tū quod ita natura comparatū sit ut quisq; sibi optime uelit, tum q̄ mihi conscius sim laborū pro repub. susceptorū, quibus tale præmiū iure meo repossere possē. Nunc deus ipse cuius est sacerdotiū, Aaroni hunc honorē deferendū decreuit, eiq; sui calculi prærogatiuā cōtulit, ut q̄ iustitia in toto populo præmineat: cui iam ante uestē sacratā & curam sacrorū altarisq; sui destinauit. is pro uobis uota faciet apud deū, eo libentius exauditurum, quod & iā antē in uos est propensus, & propitiatorē habituri estis quē ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoq; suffragio dei cōprobauit electionē. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & uirtutē fratris honore hoc longe dignissimus, cui fuerūt eo tēpore filij Ithamar, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid autē ex collatis ad fabricam tabernaculi super fuit, totū iussi sunt in uela tectoria tabernaculi & candelabri, & aræ in qua suffitus fieret, aliorumq; uasorum impēdere, ut hæc dum in itinere trāsportant, neq; puluere neq; pluuia aut alia quacūq; iniuria lædi possent. Post hæc conuocato populo imperauit ut rursū cōtribuerent uiritim dimidiū siclū. siclus autē nummi genus est apud Hebræos, quales sunt tetradrachmi Attici, at illi sine mora paruērunt. quorum numerus fuit sexies cētena millia, & insuper quinq; milia quingēti quinquaginta: cōferebantq; id argētum soli ingenui ætatis annorum uiginti & supra usq; ad annum quinquagesimum: quod mox in usus tabernaculi est insumptū. deinde & tabernaculum & sacerdotes lustrauit in hunc modum. myrræ electę siclos quingētos, ireos tantundem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti pōderis cōcisa ac contusa iussit macerari in olei oliuarū hin: mensuræ nomen est quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte unguētiorum decoctis factum est unguētum suauissimū: quo & sacerdotes, & totum tabernaculum unguens purificauit. Offerebantur deinde multa & uaria super altare aureum adolenda preciosa ualde, quorum naturam, ne sim prolixitate lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autē bis in die

XII
Exod. 28
29. 30
40

Exod. 37

die suffitum facere, ante ortū & circa occasum solis: & oleum purificatū ad lucernas seruare, quarum tres in sacro candelabro per totā diē deo lucebāt, reliquæ sub uesperā accendebātur. Porro omnibus iam absolutis, palmā artis fabrilis tulerūt Beselel & Eliabus. nā & aliorū inuenta excoluerūt, & ipsi multa de nouo inuenerūt: ex his tñ duobus præcellēbat Beselel. insumptūq; est huic fabricæ tēpus mensium septē: quo transacto primus annus ab exitu ex Aegypto est expletus. Initio uerò sequentis anni mense Xāthico Macedo num, Hebræorū nisan, nouilunio tabernaculū dedicatū est, & quicquid uasorū in eo fuerat. Statimq; deus indicauit gratū sibi esse & nō superuacaneū laborē Hebræorū, præsentē se fano suo hūc in modū declarans. cū cælū esset aliās serenū, super solū tabernaculū caligo descēdit, non quidē tanta quantā solent esse hibernæ nebulæ, nec tamē tā tenuis ut aspectū humanū transmitteret: iucūdusq; ros distillabat ab ea, præsentia dei fidē populo astruēs. Moy ses aut distributis prius in fabricatores tāti opis pro cuiusq; merito præmijs, uictimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptū, taurū & arietē, hæ dumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleāt, dicā dū de sacrificijs tracta bo, & quæ uictimæ solidæ tradantur cōflagrationi, & quæ iuxta legē in epulas cedant. Deinde sanguine uictimarū ornatū Aaronis & filiorū eius asper sit, purificās eos fontanis aquis ac unguēto, ut dei fierēt sacerdotes. atq; hoc modo per septē dies ipsos & uestes eorū curabat: tabernaculum item & eius uasā unguento sicut iam dixi cōfecto, & sanguine taurorū & arietū alternis diebus iuxta genus suū mactatorū. octaua autem die festum indixit, & sacrificare unumquenq; pro facultatibus imperauit. at illi dicto parētes certatim & ambitiose uictimas offerebant. quibus super arā impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morē emicuit, & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tēpus accidit Aarōni quædā calamitas, paterno animo grauis, quam tamē generose pertulit. erat enim uir fortis, & intelligebat hoc nō sine dei uolūtate factum. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo. Nabadus & Abius, cū in arā intulissent uictimas non iuxta præscriptū Moy si, sed quales antea solebant, cōbusti sunt flamma in eos conuersa, & uultus ac pectora eorū depascente: nec succurri potuit quin ita occumberēt. Moy ses autem iussit patrē eorū ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atq; ibi honorifice sepelire: totusq; populus inopinatā hanc eorū mortē luxit: solos fratres ac patrē Moy ses uoluit à mœrore abstinere, & potiorē dei honorē q̄ suam tristitiā habere. iam enim sacrū amiētū Aaron gestabat. Cæterū Moy ses recusatis omnib. honorib. à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidē nō amplius ascendebat, sed in tabernaculū uentitās oracula quoties opus erat à deo referebat, et cultu habitu priuati hominis uti p̄seuerās, neq; quicq; præter reip. curā præ alijs sibi uindicās. Leges præterea scribebat & uiuēdi rationē, quā seruātes & deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacateq; uiuere: atq; hæc omnia dei monitū faciebat. Dicā autē & de illis legibus suo loco, nūc illud succurrit, qd̄ in mētiōe sacerdotalis ornatus omisū nō oportuit, nā ea uestis omnē sub prophetiæ prætextu impostu rarū occasionē ademit his q̄ illa utebant: liberūq; deo uel adesse sacerdotib. uel nō, omnib. et popularib. demōstrauit, et exteris, si q̄ forte huic spectaculo interue-

interuehīrēt. Ex lapillis em̄ quos pōtifex in humeris gestabat (sardoniches erant, quorū naturā nulli nō notā narrare superuacū puto) micabat alter quoties litatū esset, is qui dextrū humerū occupabat: tantūq; fulgorē emittebat ut procul etiā intuentibus cōspiceret, idq; præter naturā suā & consuetudinem: quod certe admirationē meretur apud oēs, nisi si qui ex cōtemptu religionis sapientiæ opinionē aucupant. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum. per duodecim gēmas, quas in pectore pōtifex insutas esseni gestat, in bello uictoriā prænunciare deus solebat. nā prius q̄ exercitus se moueret, tātus fulgor ex eis emicabat, ut toti populo facile innotesceret, adesse deum, opēq; & auxiliū suū inuocātib. esse allaturū. quapropter Græci quotquot à nostra religione nō abhorrent cum hoc miraculū pro cōpertissimo habeāt, ita ut negari nō possit, essena uocant λογιον, hoc est oraculū. Desijt tam esseni q̄ sardonix fulgorē emittere annis ducentis ante q̄ hæc cōmentaremur, irato deo propter legū suarū præuaricationē: de quo aliās opportuniū dicetur. nunc cœptam narrationē deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq; ad sacerdotale ordinē pertinebant rite peractis, populus deo in castrorū cōuberniū recepto lætus ad hymnos & sacrificia se cōuertit, nō aliter q̄ omnib. iam malis aueruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donaq; deo tam priuatim q̄ publice per singulas tribus offerebāt. Principes em̄ tribuū bini de suo cōferentes plaustrū cū duobus bubus contributebant, ut sex plaustra tabernaculo per uia deuehēdo inseruirēt: & præter hoc unusquisq; eorū obtulit phialā & trulleū & acerram. hæc decē daricos ualebat, eratq; odoramētis referta. trulleum uero & phiala, utraq; simul ducentos siclos pēdebant, sed phiala seorsim tantū septuaginta: hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificijs utebant. præterea uitulū & arietē cū agno anniculo in holocaustū, & hircū pro peccatis. adhæc obtulit unusquisq; principū alias uictimas quæ salutare uocabant, per singulos dies boues duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hædis. atq; ita per duodecim cōtinuos dies sacrificauerūt, qualibet die unus. Moy ses autē nō amplius in Sina monte, sed tabernaculū introgressus, cōsulebat deum de rebus agendis, & de ferēdis legibus: quas meliores q̄ ut ad hominē autorē referri debeāt, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credēs: adeo ut eas nec in pace ob uoluptatē, nec in bello ob necessitatē uiolare fas putarēt. sed de his nūc desino, propriū uolumē aliquādo huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificijs & purificationibus.

Cap. X

Nunc pauca tantū commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quando quidem in sacrificiorum mētionem incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicū. horum utrūq; duobus fit modis. Aut enim tota uictima igni absumitur, quod ideo uocatur holocaustoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum factum facientiū uertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocaustoma facturū, mactat bouē, agnum & hædum: & hos quidē anniculos, bouem uero licet mactare etiam grandiore. Sed opus est ut sint omnia mascula quæ solida concremantur. his iugulatis sacerdotes aram circumquaq; sanguine horum tingunt: deinde mundata mēbratim dissecant, & sale con-

spersa

spersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardēte. deinde pedes & intesti-
 na omnia diligēter primū repurgata ad reliquū aceruum adiiciunt: tergora
 uero sacerdotib: cedūt. & holocaustata quidē ad hūc modū fiunt. Quum
 uero pro gratiarū actione sacrificāt, eorundē generū animalia mactant, sed
 quę uitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula foeminis copulata. his
 iugulatis primū sanguine aram imbuūt, deinde renes & omentū & omnem
 pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ inferunt. pecto-
 re uero ac dextro crure sacerdotibus cōcesso, reliquis carnibus per biduum
 epulum instruunt, & quę superfuerint igni cōburunt. idem ritus seruatur &
 in sacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas maiores non habent, par colum-
 barum aut turturum offerūt, quarum altera fit holocausta, altera sacer-
 dotibus in cibum datur. Accuratius autē de his in libro de sacrificijs differemus.
 Nam qui per ignorantiam peccauit, agnum & hædum foeminam eiusdem
 ætatis offert: sacerdosq; sanguine non ut antē aram, sed cornua eius sola im-
 buit: renesq; & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram inferunt.
 Sacerdotes uero tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fa-
 no. nam lex uetat quicquam in posteram diem reliquum facere. Qui autē sci-
 ens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in
 fanō similiter sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq; cum pro
 peccato sacrificāt, eadē quę plebeij offerunt, hac tantum differentia, q̄ uicti-
 mas adducunt taurū & hædum masculum. Iubet etiam lex ut tam in priuatis
 quā in publicis sacrificijs farina afferat purissima, cum agno assaronis men-
 sura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc cōsecrant in altari oleo sub-
 actam. nam et oleū sacrificātes afferunt, cum boue hinis dimidiū, cum ariete
 tertiam partē, cum agno quartā. ea est mēsurā prisca Hebræorū, duos choas
 Atticos continens, qua oleum ac uinū metiunt. nam uinum circa altare libāt.
 Si quis autē nō sacrificans ex uoto simillam offert, eius primitias pugillum
 unum in aram conijcit. reliquum eius sacerdotes in cibum sumunt, aut co-
 ctum: nam oleo subigitur, aut panibus inde confectis. quantumcunque au-
 tem sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem
 die natum animal unā cum genitrice, & aliās quoq; non nisi octauo a partu
 die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperāda ualetudine, aut alia de cau-
 sa, in quibus liba cum uictimis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem
 relinqui fas est, sacerdotibus quoq; partem suam inde sumentibus. Publicis
 uero impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac uespe-
 re. septima autē quaq; die duos iugulant, eodem modo sacrificantes: & noui-
 lunio præter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis septem,
 & arietem: hædum uero pro peccato, si quid fortē per obliuionem omissum
 fuerit. Septimo item mēse, quem Macedones hyperberetæum uocant, præ-
 ter iam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hædum pro pec-
 catis. decima deinde lunā eiusdem mēsis ieiunant usq; ad uesperam: sacrifi-
 cantq; eadem die taurū & arietes duos & agnos septem: & pro peccato hæ-
 dum adducunt autē duos præter hunc hædos: quorum alter uiuus extra fines
 in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo immi-
 neat auertatur. alterum uero in suburbanum in locum purissimū eductum
 cum

Leuit. 3

Leuit. 4. 5

Leuit. 2

Num. 28. 29

cum ipsa pelle exurūt nihil omnino purgantes. & cum eo simul exuritur tau-
 rus, nō a populo adductus, sed sumptu pontificis. quo mactato, & sanguine
 eius simul & hædi in fanum illato, aspergit digito tectū septies, totiesq; pau-
 mentum, rursusq; toties interiora fani circum altare: reliquū deinde circum
 altare maius, quod est sub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adi-
 pes cū fibra iecoris inferunt altari: pontifexq; adijcit arietē de suo, solidū deo
 conflagaturū. Eiusdem mensis decimaquinta tempore iam in hibernū uer-
 gente tabernacula cōpingere iubentur per singulas familias contra uentura
 frigora quæ annus senescens afferre solet. quin & in patria tandem cōstituti,
 accedere in eam urbem quam propter templū caput regionis sint habituri,
 & octo dies festos ducere, uictimasq; deo solidas incendere, & simul pro gra-
 tiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis &
 palmæ, ex quibus mala per se dependeant. prima die sacrificium debet esse
 holocausta ex tredecim bubus, & agnis uno pluribus, & arietib. duobus,
 addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum &
 arietū unā cum hædo mactatur, sed per singulos dies unū de numero boum
 detrahunt, donec ad septenariū perueniatur. Octauo die feriantur ab omni
 opere, mactantq; sicut diximus uitulū & arietē & agnos septē, & pro pecca-
 tis hædum. Atq; hæ sunt Hebræis cærimonie tabernaculorum, a maioribus
 acceptæ. Mense autem Xanthico, qui nostris nisan uocatur, & annū exordi-
 tur, luna quartadecima, sole arietem obtinente, quando quidē hoc mense ab
 Aegyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificiū quod tunc exeuntes fecisse di-
 ximus pascha nominatū, quotannis instaurare lege iubemur: celebramusq;
 id per sodalicia, nihil è uictimis in sequentē diem relinquentes, quæ est quin-
 tadecima & azymorum festiuitatis prima. nam hoc festum priori cōtiner
 succedit, duratq; dies septem, per quos panibus non fermentatis uescuntur:
 & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries unus, agni septem. hæc holo-
 cautoma fiunt, additurq; hædus pro peccatis in quotidianū epulum sacerdo-
 tibus. Secunda azymorū die, quæ est mensis huius decimasexta, frugibus de-
 messis & hætenus intactis incipiunt frui: æquumq; rati deum huius uberta-
 tis autorem per gratitudinē honorari, hordei primitias offerunt in hunc mo-
 dum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinfunt, atq; ita
 in alicæ modum fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo uno in eam
 iniecto reliquum sacerdotū usui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priua-
 tas messes metere. primitiarum tempore agnus in holocaustum deo macta-
 tur. Post paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta no-
 uem diebus, quinquagesima quam a numero asartha Hebræi uocant, offerūt
 deo panem è farine triticeæ duobus assaronibus cum fermento confectum,
 mactantq; agnos duos: hæc oblata mox in cœnam sacerdotibus apponūtur,
 & eadē die sicut nihil superfit absumunt. cæterū holocausta faciunt è tri-
 bus uitulis, arietib. duobus, agnis quatuordecim, hædisq; pro peccato duo-
 bus. Nullū autem festum ducitur absq; holocaustate & laborum uacatio-
 ne, sed in omnibus omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificiū in
 epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farine assaro-
 nibus uiginti quatuor. coquuntur autem bini pridie sabbati: & sabbato mane

Exod. 23
Leuit. 23
Deut. 31Exod. 12.
13. 23
Leuit. 23
Num. 9
Deut. 16

Leuit. 2

Ioseph.

g propo-

proponuntur in sacra mensa duobus ordinib. seni ex aduerso sese respicientes: atq; ita cum duabus lancibus thure plenis permanēt usq; in proxime sequens sabbatum. tunc demū alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores sacerdotibus in cibum dantur: thus item igne adoletur, quo ad holocausto-
 mata uti solent, & pro eo quoq; aliud cum panib. proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert deo farinam oleo maceratā, & modica coctura duratam: estq; demensum eius farinae assar unus. huius dimidiū mane, aliās diligentius explicabimus. Cæterū Moyses tribū Leuiticam à cætero populo exemptam, ut deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgavit: eiq; tabernaculum cum sacris uasis factum tectum curandum cōmisit, iubens ut ad præscripta sacerdotum sacrū ministeriū capesserent: atq; eo tempore sacri & deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discreuit, quæ ad cibū essent pura, & quibus uesci non liceret: de quib. aliquando per occasionē differemus, quam ob causam aliorum esum permiserit, aliorū interdixerit. Sanguinis certē ideo uetuit, quòd hunc animam & spiritum putaret: neq; animalis non occisi carnem ad cibum cōcessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiam indixit. Eiecit etiam è coetu & consuetudine hominū leprosos, & feminis profluuiū laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur uersari inter homines uetuit, nec nisi post septimā diem puras haberi uoluit. eum quoq; qui cadauer curasset, per totidem dies à coetu arcuit. si quis aut ultra hunc dierū numerū diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarū alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt. eodē modo & pro gonoroico sacrificari mos est. qui uerò per somnum genituram emisit, si se mergat in aquā frigidam, ut solet fieri post legitimæ uxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam ualeitudinem à deo precib. impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic uarijs sacrificijs deo gratitudinē suam attestatur, de quibus aliās dicemus. Quo magis ridenda est illorum fabula, qui dicunt, Moysen propter lepram ex Aegypto profugū, turbam eodem morbo laborantium in Chananeam duxisse. Nisi enim uanus ille rumor esset, nunquam Moyses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferēte, probabile erat ipsum reclamaturum: præsertim quum inter multas gentes leprosi uersentur, & in pretio sint: & adeò nec relegentur, nec cōtemptim habeantur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis cōmittantur, ac ne à templis quidem & fanis arceant. Quid igitur uetabat, si tali uitio fuit infectus, quo minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potius quam detrimentum afferrent? Qua re manifestū fit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem dei talium legum author esse uoluit. Sed hæc quisque ita ut libitum fuerit accipiat.

XIII Cæterum puerperas fanum introgredi uetuit, aut sacris interesse usque in quadragesimū diem si foetus sit masculus: quòd si foemina sit, duplū eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant

absq;

absq; uictimis, quæ partim deo, partim sacerdotibus cedunt. Quòd si quis adulterij suspicionē de uxore habuerit, offert hordeaceæ farine assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum: & inscripto primum dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cum imprecatiōe, ut si pudicitiam læsisset, luxato crure dextro & uentre disrupto misere moriatur: sin autem præ amore nimio, & præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit cōmotus, decimo mense infantem masculum pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atq; in poculū asperso, ebibendum porrigit. mulier uerò si iniuste est delata, prægnans facta mature & feliciter enitur. quòd si & coniugalē fidem & deum iurisiurandi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrem aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moyses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autē tulit tales. Adulteriū in uniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque interesse, ut liberi legitimi proueniant. Item incestū cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nurū ue, omnesq; tales coitus ut nefarios damnauit. uetuit & cum muliere menstruū fluxum patiente congregari & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem uoluptatē captarent: & qui cōtrā fecisset, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse uoluit. hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quamuis foeminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuā, neq; cauponariam aut stabulariam, neq; à priore marito quacunq; de causa repudiatam. Pontifici uerò ne uiduam quidē permisit, quod tamen cæteris sacerdotibus liberū reliquit: sed solum uirginem ducere cōcessit, eamq; seruare. Idem nec ad mortuū finitur accedere, quod tamen cæteris est licitum, ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere. Idem iubentur simplices esse, omniq; fūco carere. Quicumq; è sacerdotibus integer corpore nō esset, partem quidem suam cum cæteris accipere finitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solū in sacris obeundis puros esse oportet, sed uitam etiam irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrum amictū gestant, tantisper dum eo utuntur, præter aliam castitatem, puritatē & sobrietatem à uino quoq; interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis maectantur, omniq; uitio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tunc uite suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurū, ipse licet in deserto degens, Chananeam terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoq; anno remissionem agris dedit, intactosq; aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam ante populo septima quaque die remissionem à laboribus dederat. quæ uerò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse, & promiscui usus iussit, & neq; indigenam neq; aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idemq; obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit: uocaturq; Hebræis quinquagesimus quisque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur

Ioseph.

g 2

tuntur

Num. 5

Exod. 22

Deut. 17

Leuit. 18. 20

21. 29

Leuit. 21

Leuit. 25

tuntur, qui contribules cum essent, legem aliquam uiolauerint, & supplicij uice in seruitutē uindicati fuerint. Agri quoq; ad pristinos dominos ex hac lege redeūt hunc in modum. Instante Iobelo, quæ uox libertatem significat, conueniunt uenditor agri & emptor, computatisq; fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse cōperiantur, recipit agrum uenditor. quòd si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiēs emptor possessionem alteri cedit. sin utraq; paria fuerint, possessio ad ueteres dominos reuertitur. idem ius est in domos quæ in uicis non munitis uenduntur: diuersum uero de illis quæ intra oppidorum mœnia uenduntur. Licet enim ante annū elapsū reddita pecunia domū recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moyses in castris in Sina populo tradendas accepit à deo, moxq; literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli, & consuetudines. Cap. XI

XV
Num. 1

Legibus ad hunc modū digestis, ad rei militaris curam animū aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuū, excepta Leuitica: eiusq; cura principibus demandata, numerū eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre ualerent, ætatis ab anno uigesimo usq; quinquagesimum, & super hunc numerum M M M D C L. Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filium, & Ephræmē pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionem à Iosepho impetrauerat, sicut supra diximus. Cōpacto igitur tabernaculo in medium castrorū illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas uia intercedebant. Forum quoq; rerum uenaliū est propositum, & merces suo quæq; loco dispositæ: aderantq; opifices omnium artiū in suis officinis, ut planè ciuitas uideretur, huc atq; illuc cōmeans. Loca autē tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsum sunt recensiti) numerus erat uiginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimū à natiuitate diem excederent, in hunc censum uenientibus. Et quamdiu nubes super tabernaculū perseuerabat, tantisper uelut præsentē deo castra eodem loco manebant: quoties uero se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulo crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantū ad inflandum sufficeret, desinebatq; in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tuba. Asofra uocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarū una plebs ad concionem uocabatur, altera principes ad cōsultandum de republica exciebantur: utrisq; uero clangentibus uniuersus populus conuocabat. Quoties uero tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant excitabantur: secundo uero, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum mediū portabatur inter sex tribus præcedētes, & alias sex ponē sequentes. Leuitæ uero tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His

buccinis

buccinis utebantur etiam in sacrificijs, in quibus uictimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus uictimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem uindicati, Aegyptiorū dominationem effugerant.

Seditio contra Moysen propter egestatem, & seditiosorum pœna. Cap. XII

Non multo post à Sina monte castra mouentur: & post aliquot mansiones, de quib. dicemus, uentū est ad locū qui dicitur Iseremoth: ubi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosè peregrinationis culpam in Moysen conferre. Illius suasu se reliquisse regionē fertilissimam, & nunc nō solum eius ubertate carere, uerumetiam pro sperata felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborātes: & si manna quoq; aliquo casu deficiat, pculdubio fame interituros. His addebant multa conuitia, quæ in uirū optime meritū passim iactabantur. exortus est interim unus è populo, qui admonitos præteritorum Moysi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatum, magis ac magis cōtra prophetam tumultuabatur. Qui uidens ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus contumelijs immeritò petitum, copias tamen carniū eis exhibiturum, non in unum tantū diem, sed in plures etiam. Illis uero credere nolentibus, quodam etiam rogante, undē tot hominū millibus prouidere possit: Deus, inquit, & ego, quantumuis male apud uos audientes, nunquam tamen desinemus uestri curam gerere: idq; breui estis uisuri. Vix hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus cōplentur, quas aceruatim uenabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, uocaturq; Cabrothaba; quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chananæorū regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt. Cap. XIII

Moyses autem posteaquam abductos inde adduxisset in locū humanæ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum situm, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumq; in medijs constitisset, Duo bona, inquit, deus uobis dare decreuit, libertatē & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterū quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananæorū finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullus ue rex nos arcebit, ut ne uniuersa quidem gens collatis in unū uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neq; enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina uictoriæ præmium erit. ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ ubertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos uero in primis concordiaē studere oportet, & deum adiutorem ac auxiliatorē nostrum debito cultu prosequi. Hæc ubi locutus est, populus collaudato Moysis cōsilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex unaquaq; tribu unum: qui exorsi à partib. ad Aegyptū uergētibus, totam Chananæorū regio-

Ioseph.

g 3 nem

nem perlustrauerant, donec ad Amathen urbem & Libanum montem peruenirent: explorataque terrae simul & incolarum natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negotium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorum specimen erat allatum, ubertasque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contra deterrebantur narratibus difficilem fore eius acquisitionem, quod flumina superanda essent magna ac profunda, & montes ardui transcendendi, & urbes moenibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem uero etiam gigantum progeniem se reperisse aiebant, atque ita exploratores cum omnia maiora apud Chanaanos inuenissent, quam quae hactenus post exitum ex Aegypto uiderant, suo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum uxoribus & liberis lamentabantur, dicentes deum uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilii prestare. rursumque Moysen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem uociferabant: atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in utrumque conuicia iactando. mane uero ad concionem concurrunt hoc animo, ut lapidatis Moysae ac fratre, in Aegyptum retro unde uenerant reuerterentur. Quem euentum metuentes duo est speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephraimitide, & Chalebus ex tribu Iudae, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes ut bona spe sint, ne uideamur infimulenti mendacii, temere fidem habentes quibusdam, qui uanis sermonibus de rebus Chanaanorum uulgatis multitudinem credulam terrarent: quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces se praebent. neque enim montium magnitudinem, neque animi profunditatem obstaturam uiris fortiter rem gerere paratis. praesertim auspice deo, & pro illis in acie praeliaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres, deoque freti, quae uos ducemus sequimini. Talibus uerbis conabantur sedare tumultuantem populum. Moyses interim & Aaron procidentes in faciem supplicabant deo, non pro sua salute, sed ut insanientem multitudinem ad sanam mentem reduceret, tot praesentibus & instantibus necessitatibus turbatam: cum subito nubes super tabernaculum exorta, adesse praesentem deum significat. Quo uiso Moyses animatus infert se in turbam, & ultro poenam eis a deo tanta insolentia prouocato minatur, non tamen quantam peccati enormitas merebatur, sed qualis esse solet paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum ingressus, & interuentionem populi cum lacrymis deprecanti, commemorasse deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati esse pergerent: & quae nunc speculatorum ignauia seducti, eorum uerbis plus ueritatis inesse putarent, quam suis promissionibus. quamobrem non deleturum quidem totum illud quod caeteris mortalibus omnibus praetulisset: attamen terram Chanaanam eiusque ubertatem illis non concessurum, sed sine lare & sine urbe in deserto quadraginta annis erraturos, quo peccati poenas exsoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosque comodorum quibus patres se per intemperantiam indignos redderent, dominos esse constituturum. His denunciationibus uulgus attonitum, totum se maestitiae dedit: Moysenque obsecrabant, ut depre-

xviii

deprecaretur deum, quo reconciliatus peccatisque condonatis, urbes hostiles eis traderet. Ille uero negabat deum laturum talibus se tentari precibus. Non enim temere aut humano more ad hanc indignationem esse commotum, sed iustam hanc sententiam protulisse. Non est autem incredibile, Moysen unicuique uirum innumera penes hominum milia concitata sedauisse, quando quidem deus illi praesens placabiliorem faciebat multitudinem, saepe iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinae uoluntati: & alioquin etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem uirtutem, tum ob fidem non tantum a seculi sui hominibus, sed a posteris etiam impetrata: quando quidem hodie quoque nemo est Hebraeorum, quin etiam si latere possit, quasi praesentem reuereatur, & quasi poenas exacturum, si quid praeter decorum ab ipso praescriptum gesserit. Autoritatis eius plusquam humanae argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quod quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de uictima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permisi, re infecta rediuerunt, malentes Moysis legibus quam suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum ualeat semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges a deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cum tam ualida famis regionem nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & unus, Attici uero quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unam inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinam ueritus, quae in occulta etiam peccata grauius animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quae illo tempore sunt gesta, quando quidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam uim & auctoritatem obtinent, ut uel inimici nostri fateantur quod talem uiuendi rationem deus per Moysen instituerit. Sed de his quisque ut uidebitur sentiat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVARTVS.

Hebraeorum inscio Moyse cum Chananæis pugna & clades. Cap. I

Num. 14

HEBRÆOS autem duram uitam in deserto agentes, & multis miserijs afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Moysen audire uolebant quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspicijs uictoriam de hoste se posse obtinere: accusabantq; eum, quasi hoc tantum agentem, ut in magna inopia constituti, semper ab illius consilij pendere: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium

dei sibi pollicentes, non tam Moysis respectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenue gerant, uictoriam non negaturum. Satis sibi uirium aduersus eas gentes, etiam si Moyses deum ab ipsis alienare conetur: omninoque expedire sibi ut arbitrato suo potius rem gerant, quàm pro excussa Aegyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eiusque libidini seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus ut deo præceteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi uerò non omnes ex æquo Abrahæ essent posterii, ut unus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse, ut contempta unius hominis arrogantia, deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neq; diutius sub dei prætextu uerba sibi dari sinant. Cogitandum de præsentia inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore deo manus cum Chananæis quamprimum conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omniū calculis hac sententia, populariter in hostes uadunt: qui neq; feroci eorum impetu, neq; imensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum caesa, reliquos turpiter uertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata uehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuētis, cogitantisq; ab irato numine immiffam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem uidens tum suos accepta clade consternatos, tum hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne præsentis successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retro in desertum reducere. Cumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius cõsilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc ani-

mo

no, ut non prius contra Chananæos pugnam capefferent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti usu uenit, maxime rebus aduersis, ut difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta milia, & uel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis uiderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moyses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset. Ac ne deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tametsi contumeliosos nõ solum erga legislatorem, uerum etiam in mandata diuina per Moysen accepta, liberauit tamen è perniciosissima seditione, cuius absq; sua prouidentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionem, & quemadmodum ea sedata Moyses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primum exposita.

Seditio per Corem aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. Caput II

CORES uir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, uidens Moysen in celsò dignitatis constitutũ, moleste ac inuidenter id ferebat. Cum enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum censebat se illi posthaberi, & diuitijs pollentiorẽ & genere nihilo inferiore: multaq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabundus uociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus sub prætextu cuiusdam diuinitatis cum aliorum iniuria suæ tantum gloriæ studere: & nuper præter ius & fas sacerdotium absq; populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Grauem hanc esse iniuriam, quòd ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu se dignũ sibi sit conscius, eum uolente ac persuaso populo sine ui ad tale fastigium aspirare. Qui uerò bonis artibus eò peruenire desperent, à ui quidem abstinere ne bonitatis ac honestatis opinionem amittant, sed technis maliciosis ad id cõsequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è republica esse, priusquam è clancularijs insidiatoribus aperti hostes euadant. Quam enim rationem Moysen afferre posse, cur Aaroni potissimum & filijs sacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina uoluntate deberetur, se merito fuisse præferendum, genere Moyse parem, ætate atq; opibus potiorẽ. quòd si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure uiris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitijs iuxta ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, uideri uolens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, ut concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra unam tribum hæc criminationes continuerunt, uerum sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuique eò

I I

Num. 16

res

res deuenit, ut ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant, ut sacerdotium fratri Moyſis ademptum in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, ut ad lapides conclamaretur: concurrebatq; incondita multitudo in concionem, ubi stans ante dei tabernaculum uociferabatur, tollendum tyrannū, & populum è feruitute eximēdum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse eſſet ſacerdotis elector, aliquem dignū fuiſſe ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis eſſet merito poſthabendus: uel si Aarōni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm fratris beneficio fuiſſe daturum. Moyſes autem qui Coræ calumnias non ignorabat, uidentis populum irritatum nequaquam expauit: ſed fretus conſcientia rei bene adminiſtrate, & ſciens fratrem electione dei perueniſſe ad ſacerdotium, non ſua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artiū quibus uulguſ tractandum eſt, ad Corem uerſus elata uoce: Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus quiuis ex iſtis, intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu, honore digni uidemini: imò ne reliquam quidem concionē contemno, etiam ſi uobis diuitijs & cæteris dotibus non ſint conferendi. Nam nec Aarōn ideo ſacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uterque noſtrum, facultates poſides. neque quia nobilior. Commune enim uniuerſis genus nobis deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit. neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri contuli. Niſi enim ius & fas præ oculis habuiſſem, nequaquam oblitus mei, dediſſem alteri: cum nemo ſit mihi meipſo propinquior, & mihi non minus quàm illi bene uelim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me uiolati iuris reū facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verùm & à mea probitate abſit tale ſcelus, neque deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut uos ignorare quid illi gratiſſimum facturi eſſetis. Ipſe ſacerdotem ſibi elegit, ipſe ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, ſed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depoſitum ueſtris ſuffragijs cōmittere, nullam prærogatiuam poſtulans ex eo quòd hætenus eo ſit legitime functus, ut qui omni ambitione poſita, malit uos ſine ſeditione uidere, tametſi ueſtris etiam calculis antè iam comprobatus. neque enim dei uoluntatem in hoc læſimus, quòd ueſtrum etiam aſſenſum accedere uoluimus. ſed quòd ille ultro detulit, ſalua pietate recuſare non licuit: quemadmodum & illud æquum eſt, ut qui ſemel dedit, ſuum donum ratum ac perpetuū efficiat. Quamobrem iudicabit denuo quem uelit pro uobis ſacra facere, & pietatis ueſtræ antiſtitem eſſe. Iniquiſſimum enim fuerit, Corem per ambitionem obſtare, quo minus liberam electionem ſui ſacerdotis habeat. Nihil eſt igitur quòd ſeditionibus turbemini, quantum ad hanc cauſam attinet. Cras mane cum ſua quiſq; accerra & igne ac odoramentis adeſto. Tu uerò Cores cede deo, & calculum eius expecta, neque maiorem quàm deus habeat, autoritatem tibi arroga: ſed tu quoque inter cæteros huius honoris competitorum iudicandus adeſto. nec uideo cur uel Aarōn à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprenſibile ſui ſpecimē dedit. ubi uero cōuerſeritis, coram toto populo ſuffitū facitote, & cuius ſacrificiū acceptius deo fuerit

fuerit, eū mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calūnia collatę per priuatā gratiā in fratrem ſummæ dignitatis exoluā. His auditis turba & tumultuari ſimul, & male ſuſpicari de Moyſe deſtitit, & inſuper conſilium eius colaudauit tanquam è republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo ſeditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, ſacerdotium Aarōni & filijs eſt confirmatum. Cap. III

Poſtera uerò die reditur in concionē ut ſacro facto intereſſent diuino iudicio, per quod competitorū certamē erat dirimendū: eratq; nonihil tumultus, multitudine ſuſpenſa ad euentus expectationem, quibuſdā Moyſen in ordinē redigi cupientibus: qui uero prudentiores erant, ſeditionū finē exoptātibus. timebant enim ne actū eſſet de rep. ſi ulterius ſeditio procederet. multitudo quoq; natura nouarū rerum cupida, & ad obloquendū magiſtratib. prona, omnibus rumoribus circumferebat. Moyſes autē miſſis ad Dathamū & Abironē uiatoribus, iuſſit ut ad conditū uenirent ſacris interfuturi, poſtq̄ autē negauerūt ſe obtēperaturos, neq; diutius paſſuros Moyſi potentiā artibus malis quæſitā in populo augeri: his renūciatis aſſumptiſq; aliquot præſtātiorib. nō eſt dedignatus ad cōtumacē Dathamī factionem uenire, ſequentibus ſe libenter quos iuſſerat. Tum Dathamus cum ſuis audito Moyſen cū primatibus ad ſe aduentare, progreſſi cū liberis & uxoribus ante tabernacula, expectabant quidnā acturus eſſet. aderant etiā ſatellites qui arcerent eum ſi quid ui agere ueliet. ille uerò iam propior ſublatis in cælum manibus, & elata uoce ut à tota multitudine exaudiri poſſet, Dñe, inq; cæli & terræ ac maris, tu qui mihi teſtis eſ fide digniſſimus, q̄ quicquid hætenus feci, ex tua ſententia feci, qui miſeratus res Hebræorū perpetuus adiutor mihi fuiſti, exaudi hanc orationē. tu enim ſcis omnia, ipſas etiā cogitationes hominū: quapropter nō dedignaberis rei ueritatē atq; iſtorū ingratiudinem in mediū proferre. Noſti fanè exactē & illa quæ natiuitatē meā præceſſerunt, uiſa nimirū non audita: nunc in illis rebus teſtimonio tuo me ſubleua, quas iſti cum non ignorēt, male ſuſpicari tamē non uerent. Ego cum uitam agerē quietā, id quòd mea uirtute & tua uolūtate Ragueliſq; ſoceri beneficio cōſecutus erā, tamē relictis eius uoluptatibus & cōmodis meipſum totū dedi di erūnis pro iſto populo perferendis: & primū pro libertate eorū, nūc uerò pro ſalute prōptiſſimē magnos labores ſuſcepi. Nūc ergo quoniā in ſuſpicionē ueni hominibus, qui mea cura ac prouidētia tot mala incolumes euaserūt, tu qui in igne illo ad montē Sina mihi apparuiſti, & tua uoce ſpectaculoq; illorū prodigiorū me dignatus es, qui in Aegypto legatione tuo nomine ſungi uoluſti, qui Aegyptiorū opibus afflictis ſeruitutē eorū effugere conceſiſti, & Pharaohis potentiā ſuccumbere mihi feciſti, qui ignaris uiæ per mare medium iter aperuiſti, cuius poſtea fluctibus Aegyptios inuoluſti, qui inermes armis muniuiſti, qui ex uitioſis fontibus potabiles reddidiſti, & potum nobis inopia laborantibus è petra produxiſti, cibumq; in terra nō inuenientibus à mari attuliſti, è cælo deniq; nunq̄ antè auditū es largitus, qui legibus ac inſtitutis rem noſtram ornatiſti, adeſto mihi domine iudex omniū ac teſtis incorruptiſſimus, q̄ neq; munera à quoq̄ Hebræorū fauorem meū contra iuſtitiā captante admiſi, neq; pauperē bonam cauſam habentem propter aduerſarium

uersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc republica sincerissime administrata in suspicione culpæ, à qua sum alienissimus, uenio, quasi fratri ob priuatū affectum & nō tua uoluntate sacerdotiū tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua uoluntate ad effectum peruenit: & quòd res Hebræorū cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara, qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus infanos gloriæ tuæ detractores uindictam, si non communi more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscēs cum familijs & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuatur, ne quis secus quam piū est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministeriū ex tua sententia esse comprobabitur. Quòd si uera sunt crimina quæ in me congerūt, tum in meum caput diræ uertāt, illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita exacta poena à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorū tuorum custodia serua intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorum poenas immeritam Israelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repente cōtremuit, & undante superficie, nō secus quam pelagus uento fluctuans, uniuersum populū terruit: immani mox sonitu eliso, quæ seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momēto omnes ad unum absorbet: sublatisq; in hūc modum profanis, hiatus ille ita rursus clauditur, ut ne uestigium quidem eius superesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentū diuinæ prouidentiae simul & potentiae: fuitq; hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorū quidem aut cognatorum eos est miseratus, ut totus quantus erat populus, antea actorum oblitus, lætis acclamationibus dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, ut pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dathamū cum suis extinctum Moyses pontificatus æmulos conuocat, deo denuo commissurus electionem, ut ei sit ratum sacerdotiū, cuius sacrificiū deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta uiri summo in precio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni uirtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quæ secum attulerant: cum subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi unquam excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austris flatu collisis & attritis excitatū uiderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius ui ac impetu ducenti illi & quinquaginta unā cum Core ita sunt absumpti, ut ne cadauerum quidem reliquiae comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, ut manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendiū. His ita absumptis, Moyses uolens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteris tradidit, ut & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo consecrare, ut hoc monumento omnes terrerētur, qui caeleste numen humanis dolis putant circumueniri posse.

Quæ

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxviij. obuenerunt. Cap. III

P

Ost tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotiū ad Aaronē peruenisse, sine ulla cōtrouersia posthac illud tenuit: nec tamē ob hoc diu cessatum est à seditione, imò penè grauior priore est. insecuta. nam ex talibus causis ortum habuit, ut facile appareret longo tempore duraturā. Cum enim semel animos hominū occupasset hæc persuasio, nihil sine dei uoluntate geri, arbitrabantur deum in gratiam Moysis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquā non peccatorum odio deus sæuiret, sed à Moyse sollicitatus: ægreq; ferebant quòd non solum impunè tot optimatū mortē populū multasset, sed præmiū etiam auferret confirmatū iam fratris pontificatum: quandoquidē nemo posthac eum affectaturus erat, cum alijs id malè celsisse uideret. adhæc cognati extinctorum agebant apud populū, rogantes ut superbæ & nimix Moysis potestati modum aliquem statueret. facile enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiēs excitari turbas, ueritus ne qui rursus res nouas molirentur, unde magnū aliquod malum accidere posset, concionē aduocari iubet. & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarētur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas afferrēt tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore sacerdotiū, in cuius uirga deus signum ostenderit. quod ubi placuit, inscriptas attulerūt, cum alij, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticā. eas Moyses acceptas in dei tabernaculū deposuit. sequenti uerò die omnes protulit, quæ facile agnoscebant, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: uidebantq; alias eadē specie manere, qua erāt pridie cū eas Moyses acciperet, ex Aaronis uerò ramos & germina esse exorta, & quod magis mirū amygdala matura, quòd uirga ex hoc genus ligno cōstaret. hac nouitate spectaculi uulgus attonitum, ommissis odijs quibus tam Moysē q̄ Aaronē prosequeretur, totū in admirationē diuini iudicij uersum, amplius deo repugnare desijt, ratūq; Aaroni sacerdotiū esse uoluit: atq; ita tertio dei calculo cōfirmatus nemine posthac cōtradiciente fuit pontifex, & Hebræorū populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyses autem posteaquā Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia fecisset, ne fortè in parandis ad uitam necessarijs occupati, negligentius sacra tractarēt, mandauit ut post armis ac dei fauore quæsitam Chananaeam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus eorū contiguum duū milium cubitorū, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac sacerdotibus conferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes reditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iussit ut Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: præterea ut populus deo primitias omnium fructuum è terra prouenientiū offerret, & ex quadripedibus quæ mactare fas est, primogenitū si masculum fuerit, sacrificandum sacerdotibus adducat, ut eo cū familia uescant in urbe sacra. pro eis uerò quibus patria lex uesci uetat, dominus foetus siclum cū dimidio depēdat, pro homine uerò primogenito quinq; siclos. deberi eis etiā primitias tōsurg

Num. 17

III
Num. 18. 35
Leuit. 14
18. 26

Ioseph.

h

ouium

Num. 6 ouium: & qui panes coquāt liba aliquot eis præbere. Qui uerò ex uoto se cōsecrant, Nazaræi dicti, capillū alentes, & uinū non gustantes, cum capillum consecrant, uictimas eorū sacerdotibus cedere. Item qui Corban seiplos nominant, hoc est dei donū, si uelint à ministerio ad quod se ultro obligauerūt dimitti, sacerdotibus pecuniā numerare, mulierē triginta siclos, uirum quinquaginta. qui uerò tantū pecunię nō habuerint, hos sacerdotū arbitrio relinquendos. quin & si quis domi maētet ad priuatū epulum, non ob cultum diuinum, offerendū tamē sacerdotibus pecoris pectus & brachiū dextrū. Tantum est quod sacerdotibus Moyſes attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximē præcedente uolumine diximus. Quicquid autē à populo sacerdotū ordini contribuit, ex eo tam uxores q̄ filias & famulos etiā participes esse uoluit, exceptis quæ pro peccatis offerunt. hæc enim in fano soli sacerdotio fungētes mares eodē die absumunt. His ita post seditionē dispositis castra mouit, & cum omnibus copijs ad Idumææ fines peruenit, legatis primū ad regē præmissis, petebat ab eo tantū liberū transitū, paratus ipsius arbitrio fidē dare, sine cuiusquā iniuria iter se facturū: præterea forum rerū uenaliū suis exhiberi poscebat, persoluturus etiā aquæ precium, si rex ita iuberet. ille uerò legatis re infecta dimissis, negatoq; trāsitu, armatus cū exercitu est obuiā profectus, prohibiturus Moysem si ui uia aperire conaretur. at propheta cōsulto prius oraculo, & deo nō permittēte ut ipse pugnæ principiū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertū iter facturus. Eodē tēpore sorori eius Mariāmæ ultimus uitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Aegyptū reliquerat, mensis Xanthici luna prima: sepultaq; est publico sumptu magnificē, super quodam mōte qui appellatur Sein: & post menstrū luctum lustrauit Moyſes populum hunc in modum: luenecam laboris & aratri expertē, colore toto corpore rufam, paulum ante castra productam pontifex in loco purissimo maētavit, & sanguinē septies digito aspersit uersus dei tabernaculū. deinde solida iuueca ita ut procubuit cū pelle ac intestinis ardente, lignū cedrinum in mediū ignem iniiciunt, simulq; hyssopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem uniuersum uir purus ac castus collectum reponit in locum purissimū: & quotquot posthac funesti purificatione opus habebant, paulū huius cineris in fontanā immittentes, & hyssopi ramulum intingentes, aspergebant se die tertia & septima: quo factō pro puris posthac habebantur. & hunc lustrandi morē etiam in terra belli sorte quaesita seruari præcepit. Cæterū funesto exercitu ita ut dixi lustrato, per desertum cum eo pergens Arabiam petijt. Cūque uenisset in agrum urbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelsum, quo ager clauditur, Aaron cōscendit, præmonitus à Moyſe, quod esset moriturus: & in conspectu totius exercitus, stans in loco accliuui, exutā pontificiam stolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis successio pertinebat. atq; ita spectante populo moritur, eodē ipso anno quo sororem amisit, anno ætatis centesimo uigesimo tertio. dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Atheniensibus hecatombæon dicit, Macedonibus Ious, Hebræis sabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Moyſes ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ mōtibz exor-

IIII

Num. 21

tus, desertū medium pererrans, in Asphaltitē lacū influit, Moabitas ab Amoraïs determinans. estq; hæc regio frugifera, & fructus quantū satis est incolis suppeditat. ad eius regem Schonem misit legatos Moyſes, qui transitū per regnum peterent, fidem daturus, quòd sine detrimento uel agrorū uel colonorum militem traduceret: sed persoluturū precium rerū uenaliū ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauariantur. Schon uerò negato transitu, & armato suorum exercitu, uada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

Quomodo Moyſes deuicit Schonē & Ogē Amoraorū reges, deleuitq; eorū copias. Cap. V

Num. 21 Moyſes autem postquam intellexit Amoraos hostilem in se animum gerere, haud ferendum contemptū ratus, & uidens Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facile adduci posse ut pristinos tumultus ac seditiones renouarēt, occasione eis adimere uolēs, cōsuluit deū, an bello uia aperire permetteret. deo uerò annuente, & uictoriam insuper pollicēte, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditatem exfatiarēt, auspice deo & quò sponte iam propenderēt autoritate sua cōpellente. at illi permissa potestate læti, arma corripunt, & euestigio instructa acie ad hostē properāt. Amoraus cōtra ut uidit aduētates oblitus pristinae ferocia, tum ipse est territus, tum milites animos quos ante uisum hostē præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaq; uix primo conflictu excepto terga uertūt, in sola fuga spem salutis reponētes. confidebant enim munitis urbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerūt. Nam Hebræi ut primum animaduertuerunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisq; eorum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecērūt. Iamq; totis campis sparsi effuso cursu alij alias urbes petebāt. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam uictoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quàm ut armis grauariantur, aut pedibus fugatos assequerentur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaq; magna strages editur, & si qui effugerāt, cum uulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstas. Cumq; desiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi: & inter cæteros Schon rex cecidit. Hebræi uerò cæfos spoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebant, quòd fructus nondum ex agris collecti essent. & milites totam regionem percurrerant impunē diripiendo, captiuosq; abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absumpto. Talis clades Amoraïs accidit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt usi. Hebræi uerò terrā eam occupauerunt, inter tres amnes insulæ modo sitam. Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant, Iobacchus uerò septentrionale, qui in Iordanē influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum rex, in auxilium Schonis amici & socij ueniens: cuius res quum iam perditas uideret, nihilominus uictoriam sperās, uirtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua spe frustratus & ipse in prælio perijt, & exer-

Ioseph.

h 2 citus

citus ad unum est deletus. Moyses uerò Iobaccho fluuio superato, regnū Ogis ingressus urbem unam post aliam subuertebat, habitatores internecione uastans, qui omnes eius terrę homines diuitijs & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam uir heroica specie corporis, ne uiribus quidem ac uirtute fuit inferior: cuius roboris & staturę argumentum exstabat in expugnata regia urbe Ammanitidis regiōis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouē longitudine. Huius uiri casum non solum præsens Hebræorum felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorū successuum illis causa est facta. Sexaginta em̄ oppida egregiē munita de eius ditio-
 ✓ perunt, & ex præda tam priuatim quàm publicē sunt locupletati. Post hæc Moyses castra Iordanem uersus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis, ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamū ferēs. Iamq; in tantum creuerant Israelitarum animi, ut nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moyses utendum hac promptitudine suorum ratus, uictimis deo pro gratiarū actione mactatis, epuloq; exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem uastandam misit, urbesq; gentis eius expugnandas, cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo uate. Caput VI

Num. 22
23. 24

Balac rex Moabitarū, habens ueterē amicitiam & societatem cum Madianitis, cum res Israelitarū in tantum crescere uideret, coepit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim deum uetare, ne Hebræi quicquam ulterius præter Chananæam usurpare appetant: atq; ita non satis consultē de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot uictoriarum successu non est ausus, obstare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de cōmunibus cōmodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam ultra Euphratem, nobilem in eis locis uatē, & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de suis honoratissimū quenq; , rogantes ut ueniret ad se, & diris imprecationibus Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mēsa adhibitis, cōsultat deū, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia, qui cum uetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi nō deesse uoluntatē illis gratificandi, sed obstare deum, cuius beneficio debeat gloriam ex ueris hætenus prædictionibus comparatā. nam exercitum illum quem ipsi execratum uelint, esse deo longē carissimum. deditq; consilium ut ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacē cum illis quibuscunq; conditionibus facerēt. his dictis legationem dimisit. at Madianitæ Balaco maximis precibus urgente, eadem de re denuo legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, deum consulit. Deus uerò offensus iubet ut legatis assentiatur. is ratus deū hæc seriō iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundem autem cum uentum esset in uiam quandam angustam inter duas macerias sitam, occurrit ei angelus: quo animaduerso asina qua uehebatur declinās appressit eum ad alterū septum, nihilq; mouebatur uerberibus sefforis pressuram molestē ferentis: cumq; nec angelus de uia cederet, nec uates uerberandi finē faceret, tandē procumbens deo sic uolēte humana uoce Balamum incusat, quòd nunquam antehac læsus sæuiret in se, non intelligens deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermo

ne dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgans uerberatorē, quòd iumentum nō esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra dei uoluntatē facienti. Tum uates territus uolebat retro abire: sed deus iussit eū pergere quò instituerat, modo ne quid aliter agat q̄ diuinitus admoneretur. His mādatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à rege honorificentissimē, uoluit ad quendam montem deduci, unde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus uerò ipse cum regio comitatu deducit uatem in montem proximē imminet, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regis est factum, mactat uictimas, ut uictoriam prælagire posset. deinde sic fatur: Felices uos quibus deus largam bonorū præbet copiā, & prouidentiam suam perpetuā ducem & auxiliatricem annuit. quoniā nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutisq; ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem deus uos solos hominum complectitur, & ut omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam uos misit, & posteris uestris in perpetuum possidendam relinquitis: & gloria uestri nominis implebitur uniuersa terra simul & mare, adeoq; multiplicabitur gens uestra, ut nulla nō orbis regio uestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus uos exercitus & admiratione dignissimus, ex uno parēte in tantum auctus. nunc uobis parum amplum pro dignitate ac numero domiciliū Chananæa cōtinget, sed totū olim terrarū orbem habitationi uestræ destinatum scitote, ut tam in insulis quàm in continente sit uobis degendū præ multitudine ipsis cæli stellis numero æquiparāda. Cumq; tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil uobis ad summam rerum copiam deesse patietur in pace, & in bello uirtutē uiris addet. inimicis nostris in mentē ueniat, ut hostes uestri esse, & in uos arma sumere uelint. non enim reuertē è tali prælio uictor, qui lætitiā cōiugibus ac liberis afferat. Tanta uobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia uates fatidica uoce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignē ferēte, & pacta nō seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductū: uenisse eum ad execrandum hostes, quos nūc mactos uirtute ac pietate caneret. Ad quē uates: Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis sitū esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu? ipse uoces quales uult profert & oracula, nobis nec sciētibus nec cogitantibus. Equidē satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eaq; causa ueni ut uoluntati tuæ morem gererē. Sed potētior est deus quàm mea uoluntas, qui contra dei uoluntatē ad gratiam hominum loqui proposueram. quamprimū enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certē nihil in horum laudē dicere in animo habui, nec quæ deus eorum generi dare decreuit, cōmemoranda putauit: sed numē illis propiciū, quod gētis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc uerba mihi subdidit. Nunc age, quando animus est tibi atq; Madianitis rē gratā facere, quorū preces me nō decet nō admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortē deū flectere possim, ut execrationib; hoc genus hominū deuo-

uere liceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quide sacro potestatem deuouendi impetrauisset, collapsus in facie pronus praedicebat quicquid euenturu esset regibus & ciuitatibus clarissimis, quarum quaedam nondum conditae uidentur, quae uero extant earum res terra marique gestae ita praedictionibus responderunt usque ad nostram memoriam, ut facilis sit coniectura, reliquum etiam eius oraculi non uanum fuisse euentum aliquando comprobaturum. Balacus autem aegre ferens expectationem frustratam, sine honore uatem ablegat. ille domum repetens, cum iam Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarum, Balace, inquit, uosque Madianitae, quandoquidem necesse est ut uel praeter dei uoluntatem uobis obsequar, Hebraeorum quidem genus nunquam est interituum, nec bello, aut pestilentia fameue, aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis a malis seruandae, nequando talis clades incidat qua uniuersi de medio tollantur. interdum tamen quaedam uitari non poterunt, quibus ad tempus afflicti, mox magis quam ante floribunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem uictoriam de illis consequi quaeritis, hoc consilio uoti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quae pulchritudine sua mentes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, ut circum castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se praebent: ubi uero cupidine captos uiderint, subito se proripiant. cumque rogatae fuerint ut maneat, non annuant, nisi persuasis, ut relictis patrijs legibus & cultu dei a quo illas acceperunt, Madianitarum & Moabitarum deos uenerentur. sic enim deum iratum sibi reddent. Post haec monita abiit. Madianitis autem ita ut moniti fuerant filias mittentibus, Hebraeorum iuuenes pulchritudine puellarum capiuntur: & in colloquium uenientes rogant ne sibi uoluptatem ex earum pulchritudine capere inuideant, neue consuetudinem eorum auersentur. Illae libenter & uerba iuuenum & complexus admittunt: iamque blanditijs illectos, & cupidine feruentes relinquere parant. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquunt, sed futurae coniuges & omnium facultatum dominae apud illos maneat. haec promissa iureiurando confirmabant deum testem inuocando, & lacrymas fundendo, quo magis eas ad miserationem flecterent. tum illae postquam omnino captos & consuetudine sua deuinctos animaduertent, sic respondet: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplae facultates, nec parentum ac domesticorum affectus: neque inopia talium rerum huc ad uos uenimus, aut formam corporis nundinaturae preces uestras admisimus: sed persuade uiros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatae qua uos opus habere uidebamus, faciles nos uobis praebuimus. Nunc quandoquidem amare uos & abitionem nostram molestam ferre affeueratis, ne has quidem preces auersabimur. quare si beneuolentiae coniugalis fidem dederitis, quae sola nobis satisfacere potest, libenter uobiscum ut legitimae nuptae conuicturae sumus. ueremur enim ne libidine exsatiata, cum iniuria & contumelia nos retro ad parentes nostros ablegatis: cui nostrae sollicitudini ueniam uos dare aequum postulamus. Illis uero quolibet modo fidedaturos se pollicentibus, & nihil praeter amore nimio recusantibus: quandoquidem, inquit, ita uobis uidetur, & mores habetis ab omnibus alijs diuersissimos, ut cibus etiam proprijs uestro more utamini, nec potum cum alijs communem

nem sustineatis, necesse est si uultis nobiscum uitam degere, deos nostros colatis: neque enim alio argumento persuadebitis amorem istum uos non fingere, nisi eosdem nobiscum deos adoretis. Nec absurdum fuerit aut uitio uertendum, si terrae in quam uenistis peculiare deos colere malitis: praesertim cum nostri per omnes regiones honorentur, uestrum nemo praeter uos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut igitur caeterorum more uobis est uiuendum, aut alius orbis quaerendus, ubi soli iuxta uestra instituta uitam agatis. At illi cupidine caeci dicta earum comprobant, & quod trahebantur sequentes a religione patrum desciscunt: & plures deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibus quoque indifferenter utebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant: ut iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior glisceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuenes enim gustatis semel peregrinis moribus, inexplebiliter in eos ferebant: & si qui nobilitate a maioribus accepta praecellebant, una cum reliqua turba corruebantur. Zambrias etiam Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynastae, iussus ab uxore, & contemptis in eius gratiam Moysis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge non dissimulante se oblectabat. In hoc rerum statu Moyses ueritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accusauit, nolens in desperationem adducere eos qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatem reduci poterant: sed dicebat rem indignam, nec ipsis nec maioribus eorum decoram, quae uoluptatem plura quam deum & religionem faceret. Expedire illis ut dum tempus est resipiscant, & non legum contemptu, sed concupiscendis prauis cupiditatibus fortes se uiros declarent. absurdum praeterea dicebat, quod cum in deserto modestum uixissent, nunc in bona regione ita bacchantur, & quae per inopiam quaesuerant, nunc per affluentiam perditum irerent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad saniorum mentem reducere. Tum Zambrias insurgens: Tu, inquit, Moyses tuis legibus utere, quibus iam longo usu robur addidisti: quod non fecisses, saepe iam poenas dedisses, & tuo malo non esse Hebraeis imponendum didicisses. me certe nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis. neque enim aliud haecenus, quam sub legis ac religionis praetextu nobis seruitutem, tibi principatum malitiosarum artium, adstruis, uoluptatem nobis ac uitae licentiam adimens, quae liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim uel Aegyptiaca seruitute fuerit grauius, in quibus tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cum ipse multo dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quae omnium consensus approbat, plus tua quam caeterorum mortalium placita ualere postulas. ego quae nunc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc coetu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse: audis a me ipso mea facta, ut ab ingenuo. neque enim latere cupio. Sacra etiam dijs facio praeter consuetum, quia id aequum censeo, ex multis mihi ueritatem quaerere, & non sicut sub tyrannide uiuere, de unius tantum fiducia pendentem. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis me ipso plus arbitrij habere uoluerit. Haec Zambria pro se & quibusdam sui similibus afferente, populus quietus expectabat quoniam nam audacia haec esset euasura, maxime quod uideret legislatorum amplius nolle contendere, ne hominem insolentem iritiorum redderet. uerebatur enim ne plures talis in loquendo impudentiae imitatores facti, turbas in populo excitarent.

Atq; ita tum concio dissoluit, ac fortasse ulterius malū hoc serpsisset, ni Zambrias mature sublatus esset talē ob causam. Phinees tum alijs rebus, tū patris dignitate, iuuentutis faciles princeps, Eleazari pontificis filius, & Moyssem magnū patrum habens, ægerrimē tulit Zambriæ contumaciā: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, uindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quod exempla primatū in utramuis partem plurimū ualeant. Cumq; tanto esset animi & corporis robore, ut non temerē aliquid arduū aggrediretur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentoriū uadit, & eodem ictu ipsum unā cum Chosbi transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam uirtutis æmulationē accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetū, & bonam illorū partem ferro cōficiunt, reliquos infecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorū petulantia cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiā maluerunt: nec prius destitit, q̄ quatuordecim millia uirorum desiderarent. Hanc ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gentē internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum antē non oportuit, dixerimus. Balamū illū, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à deo est prohibitus, nihilo fecius tamen tale hostibus consiliū dedit, quo effectum est, ut quibusdam infectis praua opinione, penē totius populi religio sit corrupta: hunc inquam

Num. 31 Balamum tanto honore dignatus est propheta, ut oracula eius suis literis inferuerit: cūq; nihil uetaret quin ea pro suis ederet, nec ullo teste id factū eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria nō fraudare. Sed hæc quisq; ut libuerit ita consideret. Moyses autem ut dicere cœperā, in Madianitas misit exercitum duodecim milliū, singulis tribubus mille militib. im-

peratis: eisq; copijs Phineē præfecit, cuius opera leges uindictas, & de Zambria uiolatore earum poenas exactas paulo antē memorauimus.

Hebræorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moysse duabus cum dimidiata tribubus concessa. Cap. VII

Madianitæ uero intellecto hostium aduentu, & quod iam non longè abessent, & ipsi copias in unum contrahunt, & quā in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præstō erāt, impetus eorū pro uiribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multitudo Madianitarū est cæsa, ut numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocare malunt. Fuis hostibus, Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas unā cum mulieribus interrimendo, solis parcentes uirginibus: hoc enim Phinees à Moysse mandatū acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septem: asinorum sexaginta millia, uasorum aureorum & argenteorum magnū numerum, quibus in domestica supellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiore uictu delectabant. Abductæ sunt etiam uirgines circiter triginta duo millia. Moyses autem partitus prædam, quinquagesimam eius partem Eleaza-

ro dedit & sacerdotibus, & Leuitis alterius quinquagesimā: reliquū uero populo distribuit. quo factū est ut deinde suauiter uiuerēt, opibus uirtute quæsitis, otium quoq; ad fruendū nacti. Moyses autem iam admodū senex Iesum designauit, qui sibi in pphete & ducis (si opus foret) munij succederet, deo ita iubente ut hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus, Moysse præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gadæ & Rubeli, & dimidia Manassitis, numero pecudum & alijs rebus abundantes, de cōmuni consilio rogant Moyssem, ut sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo antē bello capta fuerat. esse em̄ pascuis uberem. Ille uero suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauitæ prætexere, conuitio uiros excipit, metuculosos simulatores dicitās. Velle eos in otio luxuq; terram cōmuni Marte quæsitam possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferētes, terram ultra Jordanem à deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui uidentes eum iratum, ne meritō irasci uideretur, respondent se neq; per ignauiam pericula, neq; per desidiā labores fugere, sed hoc tantū agere, ut præda in locis cōmodis relicta, expeditiones ad certamina fierent: paratosq; se aiebant, si oppida ad tutelam liberorū & coniugum facultatum ipso dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunq; ducerentur sequi, & cōmunibus militare auspicijs. Tum Moyses comprobata eorū uoluntate, aduocatoq; Eleazaro pontifice & Iesu, cæterisq; magistratibus, concedit illis Amoritidē hac conditione, ut simul cum cognato populo aduersus cōmunem hostem bellum gerant, donec omnia ex sententia confecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & extructis munitis oppidis, liberos & uxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moyses quoq; in eadem regione decem urbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarū tribus asyla sanciuuit, illis tantum profutura, qui cæde non sponte cōmissa eò confugissent. statuitq; talibus exilij tempus, tantisper dum pontifex uiueret sub quo cædes accidit. post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilij uerò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impunē occidere, duntaxat extra urbem refugij deprehensum: idq; ius solis cognatis esse uoluit, alijs non item. Cæterum oppida refugij fuerunt hæc: ad fines Arabiæ Bosora, in Galadena regione Arimanum, in Bataneade Gaulademan. & post captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iussu Moysis destinata sunt, ut hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus esset quidam è primatibus Manassitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum sexus relictis, tribules eius uiri insignes Moyssem consulunt, an filiarum eius in diuisione & fortitione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit, si in domum tribulis nuptū darentur, sortem dotalem fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sortem in sua tribu relinquerent. atq; hac occasione instituit, ut cuiq; tribui suæ sortes perpetuò manerent. Quūq; iam de quadragesimo migratiōis anno triginta tantum dies superessent, aduocata concione ad Jordanem eo loco ubi nunc oppidum Abila uisitur, agrum habens palmetis consitum, ubi populū omnem præstō uidit, in hunc modum uerba fecit.

Moyses

Num. 27
Deut. 3

Num. 23

Num. 34
Deut. 4. 19
Ios. 20

Num. 27. 36

v 1
Deut. 4

Moyſis leges, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus. Cap. VIII

Miri cōmilitones, & longi laboris focij, quoniā deus ita uult, & ætas
 c x x annorum exacta poſtulat, ut ex hac uita diſcedam, & rebus ul-
 tra Iordanem gerendis intereſſe me deo non eſt uiſum, æquum du-
 xi, ut quantum ad ueſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim:
 ſed pro gratia mihi data provideā, ut pro cōmonſtrata ad eam uia, ſempiter-
 na apud uos memoria dignus habear. Age igitur, ubi prius in quo tam ueſtra
 quā poſteriorū beatitudo conſiſtat indicauerimus, & hoc pietatis erga uos
 noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libentes ex hac uita deceda-
 mus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, uel quòd antehac ueſtris commodis inde-
 ſinenter ſeruiens nunquam uos feſelli, uel quòd anima prope exitum cōſtitu-
 ta in omni uirtute ac ueritate ſeiſa melior redditur. Filij Iſraelis, una omnib.
 hōminibus felicitatis eſt cauſa deus propitiuſ: quam ſolus dignis dare, & pec-
 cantibus in ſe auferre potis eſt. cui ſi uos tales præſtiteritis, quales ipſe poſtu-
 lat, qualēs ue ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquā non maſti uirtute, emu-
 landiq; omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, &
 quod de eſt breui cōſequemini. Tantū uolūtati diuinæ obſequimini, & man-
 datis eius parete: & neq; legibus per me latis alias præponite, neq; in religioe
 per contemptum quicquā nouate. Quod ſi feceritis, bello præſtantiffimi in-
 ter omnes gentes, & omnib. hoſtibus inſuperabiles eritis. nam auxiliante deo
 minæ omnes facile contemnuntur. Cæterū uirtutis præmia magna per om-
 nem uitam ſunt propoſita, & ipſa ſibi primū eſt ac potiſſimū præmium: de-
 inde per hanc cætera bona facile parantur: qua inter uos inuicem utentes &
 uitam beatam ducetis, & gloriā tum apud exteros tum apud poſteros immor-
 talem conſequemini. Hæc uobis ſunt ſperanda, ſi leges monitu dei me perfe-
 rente ſcriptas nec ipſi uiolētis, nec alios uiolare patiamini, & harū intellectū
 ac uſum nunquam non meditemini. Ego uerò cōmodis ueſtris lætus diſce-
 do, uoſq; pietatis ac prudētiae legibus, & uirtuti ducum ac magiſtratuū com-
 mendo, qui incolumitatis ac felicitatis ueſtræ poſthac curam ſunt habituri.
 Deus autē ſub cuius ductu hætenus egiſtis, & cuius fauori debetis quicquid
 utilitatis ex me percepiftis, nō deſinet uobis proſpicere, ſed quā diu ipſum
 & pietatem colueritis, tam diu ſub eius præſidio tuti permanebitis. Nec dee-
 runt qui uobis optima monita ſuggerant, quibus parentes beati eritis, nimi-
 rum pontifex Eleazarus & Ieſus, & ſenatus ac primates tribuū, quibus cauete
 uos difficiles præbeatis, ſcientes quòd qui bene parere nouit, etiam bene im-
 peraturus eſt ubi ad poteſtatē peruenerit: né ue in hoc libertatē ſitam exiſti-
 metis, ſi mandatis principū obmurmureritis. nam hætenus in cōtumacia
 contra benefactores libertatem reponēbatis: à quo uitio ſi uos in poſterū ſer-
 uaueritis, reſ ueſtras in meliore ſtatu uidebitis. Abſit autē ut ita in hos exaſpe-
 remini, quemadmodū aliquoties in me incanduiftis. meminiftis enim quòd
 ſapius à uobis de ſalute periclitatus ſum quā ab hoſtibus. quod non expro-
 brandi cauſa dico: nolim enim uos hac cōmemoratione in exitu uitæ contri-
 ſtatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo uos tuli: ſed ut admoniti in po-
 ſterum ſapiatis, id quod in ueſtram etiam rem futurum eſt. & ne in præpoſi-
 tos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occu-
 pata

patā Chananæa potiēmini. alioqui ſi per has inſolentiores facti in cōtumā-
 ciam & uirtutis cōtemptum prolabamini, deum fauorem nequaquam eſtis
 habituri, quem ſi ueſtro merito inimicum uobis reddideritis, & terrā uirtu-
 te partam oppreſſi ab hoſtibus per ſummam ignominiam amittetis, & per to-
 tum quā late patet orbē diſperſi ſeruitute ueſtra terras ac maria replebitis.
 quò ſi uentum fuerit, iam fruſtra pœnitebit patrias leges nō ſeruaſſe. quare
 quo minus periculi ſit, ne illas uiolētis, poſt uictoriam neminem hoſtium ſu-
 pereſſe patimini: idq; rebus ueſtris conducibilius exiſtimate, ne cum illis ui-
 uentes ad ſimilia ſtudia prolapſi patriam inſtitutionē corrumpatis. Præterea
 lucos & aras & templa quotquot habent ad unū tolli iubeo, ferroq; & flam-
 mis ita deleri, ut etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona ue-
 ſtra tutius conſeruabitis. Verū ne per ignorantiam meliorum natura ueſtra
 in deterius deprauetur, deo iubente & leges conſcripſi, & formam admini-
 ſtratiōis rerum tam publicarum quā priuatarum, à quibus ſi nuſquam diſ-
 cedatis, mortalium omnium feliciffimi eritis. Hæc loquutus tradit eis codi-
 cem, leges ſcriptas & inſtituta bene uiuendi continentem. Illi uero ſolueban-
 tur in lacrymas, & iam tum deſiderio ducis mœrebant: memoresq; quanta
 pericula pertuliſſet, quāq; alacriter ſalutem ipſorum procurauiffet: & de fu-
 turo ſoliciti, quòd non eſſent talem principem habituri, ac ne deum quidem
 æque propitium Moyſe non amplius deprecatore: tum pœnitētes eorū quæ
 in deſerto per furorem contra illum cōmiſerant, grauiffime dolebant: ita ut
 totus populus lacrymans nullam conſolationem admitteret. Moyſes uero ſo-
 labatur eos, & iubens à lacrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur.
 atq; ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquam ad reliqua tranſitum faci-
 am, operæ precium duxi, leges talis latoris maiestate ac uirtute dignas hic in-
 ſerere, quo lector cognoſcat, qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſti-
 tuta. Extant autem omnia quæ ille uir ſcripſit, ut nihil ornatus cauſa liceat af-
 fingere: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim ut quāque à
 deo retulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſimus: qua de re le-
 ctor admonendus erat, ne ſi quis fortè ex contribulibus in hæc noſtra inci-
 derit, calumniam temere ſtruat, quaſi parū ſincere ſcripta Moſaica tractanti-
 bus. Enumerabo autē eas potiſſimum leges quæ ad publicam inſtitutionem, ri-
 tusq; gentiles pertinent: quæ uero ad priuatam conſuetudinē aut contractus
 uel cum exteris uel cum noſtratibus ſpectant, in eum commentarium diſtuli-
 mus, quem de moribus & ſacrorum cauſis deo fauente ſcribere eſt animus.

Poſtq̄ acquiſita Chananæa terra, urbibuſq; conditis, uictoriæ fructus ſe-
 curi carpere cœperitis, hæc mandata obſeruādo rem deo gratam facietis, &
 partam felicitatem conſtabilietis. Vrbs ſacra ſit una in regione Chananæa,
 in loco illuſtri & fertili, quā deus per oraculū elegerit: & templum in ea ſit
 unum, & altare unū ex lapidibus non politis, ſed collectitijs conſtructū, qui
 inducti tectorio, decorā & mundā ſpeciē præ ſe ferāt: aſcēſuſq; ſit ad illud nō
 per gradus, ſed terra leniter p̄ accliuē aggeſta: in alia uero urbe nec altare ſit
 ullū, neq; templū. deus enim unus eſt, & Hebræorū genus unū. Qui cōuitiū
 deo fecerit, lapidatus per diē p̄deat, deinde ignominioſe & obſcure ſepelia-
 tur. In ſacram urbē & templū ter in anno conuentus fiat Hebræorū ex uni-
 uerſa

uersa eorum ditione, ut deo pro acceptis beneficijs gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuersationes ac cōuiuia mutuam beneuolentiam alant. Expedit enim ut inter se noscantur, quibus idem est genus, quiq; eisdem studijs delectantur. Id uerò ex huiusmodi congressib. facile cōtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: sicut contra qui nunquã conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

Deut. 18 Sint præterea decimæ fructuū seorsum ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria uenditis, pecunia inde redacta in sacra urbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Aequum enim est ex prouentu terræ à deo datæ in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandum, neq; enim quicquam deum delectat cum iniuria coniunctum: neq; maior est turpitudine, quàm quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedē pro admittura canis uenatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem deo sacrificare est licitum. **Exo. 21** Dijs alienis nemo male loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq; sacra donaria tollenda. **Deut. 11** Nemo ueste è lino & lana contexta utatur: est enim solorum sacerdotum. Septimo quoque anno, quando per Scenopegiæ festa apud Sanctam urbem sacrorū causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, unde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat: & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonū est ut inscriptam in animis nunquã delendam memoria retineant. sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam uim maiorem obtinebunt in delinquentium conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuersetur, & quantitas poenas contemptus eius incurrat. **Deut. 6** Pueri etiam ante omnia leges ediscant, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summi dei beneficia, quæ liberatis ex Aegypto præstitit. æquū enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscrubenda sunt etiam foribus præcipua, & in brachijs ostentanda. & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; conspicua sit dei erga populum suum benignitas. Oppidatim præsent septem uiri probatæ uirtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut præsentibus illis nec cōuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, ut assueti homines reuereri, ad pietatē quoq; assuefiant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid uisum fuerit, illorum sentētia ualere debet, nisi constet pecunijs esse corruptos, aut manifestè coargui possint non rectè decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnib. alijs rebus antepone. Hæc enim iniuria in dei contumeliam recidit, quasi uero is infirmior sit habendus, quàm illi quorum potentia metu præter ius fertur calculus. nam dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm deum facit.

Quòd si iudices nesciant de negotio ad se delato pronunciare, sicut interdū accidit

accidit, in sanctam urbem integram causam relegent: tum uero pontifex & propheta unà cum senatu quod uisum fuerit decernant. **Deut. 19** Vni testi fides nō habeatur, sed tribus, aut ut minimum duobus, quorū testimonium uita ante acta faciat uerisimile. Mulieribus autem testimonium deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominem testē esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non uerum testimoniū deposituros. Quòd si cui falso testi creditū fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei poenæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. **Deut. 21** Homicidio in aliquo agro commisso, si autor nusquam compareat, neque suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmijs. quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum uicinarum agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidū, eius oppidani emptam iuuentam & adductā in tesqua nec sementi nec plantationi idonea neruis ceruicis abscisis cædant, & ablutis manibus supra caput iuuentæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere proclamant, eamq; nec fecisse se, nec dum fieret interfuisse. inuocentq; deum ut propitius factus nunquã posthac in ea regione tale malū accidere permittat.

Optimū quidem est optimatum regimen, & in sic administrata republica uiuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis: sed præstat ut hac contenti in legum & uestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est, deum habere præsidem. **Deut. 17** Attamen si regis uos cupido coeperit, nemo sit nisi uestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cum cæteris uirtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & deo quàm suæ sapientiæ tribuat, nihilq; præter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alat uxores, aut pecunijs equis ue plurimis gaudeat: quarum rerū copia facile contemptor legum posset euadere. & si talibus studijs plus æquo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quàm rebus uestris expedit. **Deut. 19** Terminos terræ mouere non est fas, nec propria, nec aliena, dummodo pacata: sed religiosè cauendū, ut tanquã dei calculus in æternum fixus maneat: quòd hæc præcipua causa sit bellorum & seditionum, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legum præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Qui terram plantauerit, si plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium usum conuere. **Leuit. 25** intemptiuus enim est talis fructus. quicquid autem præmaturè à natura extorquetur, eius usus nec deo conuenit, nec domino. quarto uero anno colligat quicquid iam tempestiuum, & in sanctam urbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiujs cum amicis consumat, & cum pupillis ac uidiuis. quinto demum anno arbitrato suo fructus colligat. Agrum uitibus confitum ne semines. sufficit enim quòd hanc plantam nutriat, nec opus est ut & aratro uexetur. Bubus aranda est terra, nec aliud animal cum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agēda. Semina quoq; debent esse pura & impermixta, nec duūm simul aut trium generū sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neq; diuersi

generis iumentorum coitus sunt admittendi. uerendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, ut solēt à minimis principijs res in peius proficere. Cauendum est autem magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidē leges dissimulant, dum officio suo nusquā deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegium faciāt, quin & de manipulis non nihil egenis relinquunt, ut hæc tanquam à fortuna obiecta in usum suum conuertant & alimoniam. De uindemia quoq; racemuli relinquuntur pauperibus: similiter de oliuetorū fructu nō nihil, ut sit egenis quod colligant, quando quidem de suo non possunt. non enim tantū ex negligentiori collectiōe decedit, quantum accedit ē pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisq; suis tantum modis prouideat, sed inopum quoq; rationem habeat. Nec bubus in artritulantibus os obligandum est. non enim æquum est uetare laboris socios quo minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis uiatores sunt arcendi, sed sinendi ut tanquam proprijs se satient: & siue indigenæ sint, siue exteri, libenter illis ad esum exhibenda sunt. auferre uero secum non liceat.

Deut. 24
Deut. 25
Deut. 26

Neque uindemiantes uentent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à deo concessis inuidere tantillū concupiscentibus, præsertim quum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta dei ordinationem non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur, Israelitas quidem ut socios, & quib. propter cognationem liceat hoc facere: aduenas uero hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia non in hoc deus abundantiam bonarū rerum largitur, ut his soli fruamur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: uolens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest, benignè cum illis cōmunicant. Qui uerò contrā fecerit, plagas una minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem hanc poenā sustineat, eo quòd cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læferit. Rectum enim est ut cum ipsi multa in Aegypto & deserto sitis perpessi, aliorum miserias non negligatis. & dei benignitate amplas facultates consecuti, ex his nō nihil per compassionem egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoq; anno est conferenda, quæ in egenas uiduas & pupillos distribuatur. E fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit deo gratijs actis, & sacrificijs iuxta legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerāt. Hæc omnia ubi quis perfecerit, & utraque decimas tum quæ Leuitis debētur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat ē regione templi, ante omnia deo gratias agat, quòd ab Aegyptiorum graui seruitute liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: testatusq; decimas se iuxta Moyſis legem soluisse, precetur deum, ut tum sibi priuatim, tum Hebræis publice propitius & quæ bona hæcenus dedit, conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

Vbi

Vbi ætas maturuerit uxores ducant uirgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit uirginem, ne sibi coniungat alteri maritatum, ne ue priorem eius uirum contristet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamatas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendā dignitatem id magnopere conducit. Neq; meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrū deus non admittit. atq; hæc ita obseruari ualde interest, ad hoc ut proles nascatur ingenua, & ad studium uirtutis erecta, si non ē turpi aut illiberali matrimonio sint prognati.

Deut. 24

Si quis aliquam pro uirgine desponsam postea talem non inuenit, in ius uocatam accuset, afferatq; argumēta quæ habet: puellæ uerò causam agat pater, aut frater, aut q post hos genere uidet proximus. Et si quidem puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, isq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionem non recipiat. cæterum temeritatis & petulantia qua in fontem detulit, poenas luat quadraginta una minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri multæ nomine numerare cogatur. Quòd si uitiata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quòd parum sollicitè pudicitiam usq; ad nuptiarū tempus seruauerit, lapidibus obruatur. quòd si ex sacerdotibus prognata fuerit, uiuens exuratur. Si quis duarum uxorū maritus propter amorē, aut formam, aut aliam quamuis causam, alteri plus beneuolentiæ honorisq; detulerit, alteri uerò minus: si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet ius primogenituræ, ut duplicem facultatem paternarū partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est eum qui sit natu grandior propter matrē negligentius à patre habitam suo priuilegio fraudari. Qui uirgini alteri desponsatæ stuprum obtulerit, si quidem persuasæ ut se præberet, simul cum ea capitalis esto. fontes em sunt ambo: hic quia puellæ persuasit ut liberali coniugio rem turpissimam anteponeret: hæc uero quia lucro aut uoluptati succubuit. quòd si solitariam alicubi nactus, ui opprefferit, solus det supplicium. Qui uirginem nondum desponsatam constuprauerit, ipse ducat. quòd si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ precium numeret. Qui à coniuge quacunque de causa, ut sæpe hominibus usu uenit, dissiugi postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi: alioqui diuortium non permittitur. Quòd si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior reducere eam uoluerit, non licet ut ad eum redeat. Si cuius maritus nondum susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine uocatum, sortis hæredem nutrito. nam hoc ē republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo uicturæ. quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatum accedens testetur, quòd uolentē eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante uerò senatu causam, siue magnā siue paruam afferat, huc tandem res euadet: uxor fratris soluto uiri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti

Ioseph.

i 2

memoria

memoriæ iniuriam fecerit. atq; ita ille quidē è curia discedet, in omnē uitam
 notatus ignominia: mulier uero cui uult nubito. Si quis uel uirginem uel
 Deut. 21 maritatum captiuam abduxerit, eiq; legitime coniungi uoluerit, non antè ius
 esto cubile eius tãgere, quàm raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos
 & amicos in bello amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiata tum demū ad
 nuptiale conuiuium ueniat. Bonum enim & iustū est, ut qui mulierem ex qua
 liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non suæ tantum uolu-
 ptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autē luctus triginta diebus,
 tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptijs dare operam
 liceat. Quòd si satiata cōcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fue-
 rit, ne pro serua quidem eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire
 Deut. 21 maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunq; è iunioribus
 parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contu-
 macia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fue-
 rint, hos primum uerbis parentes moneant. nam hos natura fecit idoneos iu-
 dices. dicantq; non uoluptatis causa in matrimonium se conuenisse, neq; ut
 collatis in cōmune facultatibus opulentiores fierent: sed ut liberos acquire-
 rent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi suppeditent. Acceptos au-
 tem à deo cum gratiarum actiōe ac gaudio, summa cura educauisse, nulli rei
 parentes quæ ad eorum salutem & institutionē pertinere uisa sit. nūc quo-
 que quando iuuentutis erratis ignoscendum est, satis sit quòd officij hæcte-
 nus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quòd etiam deus læsis parentibus
 offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriam
 existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio.
 quin & lex talibus poenam inclementer infligit, cuius ab sit ut tu facias pericu-
 lum. His uerbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit, per incitiam cōmis-
 sis debetur uenia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem, & ad paren-
 tum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare poenas uideāt.
 quòd si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in pa-
 rentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra urbem sequente
 turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnib. ad spectan-
 dum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quomodocūq;
 legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus
 quisquam expers terræ iaceat, ultrà quàm iustum est, poenas exsoluens.
 Deut. 23 Mutuum dare ad usuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum neq; po-
 tum. non enim iustum est redditus captare ex fortunis tribulium, sed præstat
 opem ferre illorum necessitatibus, et ad lucrum imputare eorum gratiarum
 actionem, & dei retributionem, quæ huiusmodi beneficentiam solet conse-
 qui. Qui uero acceperint mutuò siue pecuniam, siue fructum aliquem aridū
 aut liquidum, ubi deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, ala-
 cres restituāt eis qui mutuauerūt, quasi sua reponētes, & usuri denuò si opus
 Deut. 24 fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferenda
 pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est expectandum. is uero qui af-
 ferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se uenit. & si qui-
 dem non inops fuerit, qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec red-
 datur

datur mutuum. sin autem pauper, restituat id creditor priusquã sol occidat,
 maximè si uestimentum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitum, quando qui-
 dem deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum
 quod ad hanc pertinet nō esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit ci-
 bum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui
 commiserit, mulctator capite: qui uerò aurum aut argentum subtraxerit, du-
 plum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem
 occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulcta-
 tor, excepto boue. pro hoc enim quincuplum numerandum est. Qui uerò
 mulctam soluere non ualet, in seruitutem uindicetur. Qui tribuli in ser-
 uitutem est uenditus, sexennio seruiat, septimo anno manumittatur.
 Quòd si in herili domo prolem è conserua suscepit, & propter suos affe-
 ctus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto unà cū
 filijs & uxore. Si quis aurum aut argentum in uia inuenerit, quærat eum
 qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddatq; sciens
 non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus, in Deut. 22
 quas errātes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se refer-
 uet, deum testatus quòd aliena usurpare nō cupiat. Iumentum per tempe-
 statem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus q̄
 proprium. Viam ignorantem cōmonstrare oportet, non per ludibrium ri-
 sum captando alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male lo-
 quitur. Percussus in rixa absq; ferro, confestim uindicetur: idem patiente
 eo qui percussit, quòd fecit. quòd si domum relatus complures dies ægrota-
 uerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autē reualuerit,
 & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decu-
 buit impensum est dissoluat, præterq; mercedē medici. Qui mulierē uterū
 gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à
 iudicibus, quòd corrupto foetu populū uno ciue diminuerit: & aliam præ-
 terea pecuniā det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det poenas ca-
 pite: quandoquidem uitam pro uita reponi iustum est. Venenum neq; le-
 tale, neq; aliàs noxium quisquam Israelitarū penes se habeat: quòd si habere
 deprehensus sit, morte mulctet, & patiatur id quod facturus erat illis aduer-
 sus quos uenenum parauerat. Qui excæcauerit quenquam, similia patia-
 tur, priuatus quo priuauit aliū, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex
 permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bo-
 uem cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquam percussum
 interfecerit, ipse quidem obruatur saxi, indignus qui uel in cibum ueniat.
 quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse,
 & ipse morte mulctetur, ut qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si
 seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidē lapidetur, dominus autem
 eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita per-
 cussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quàm qui percussit, & præ-
 cium utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteum aut lacum fodiunt,
 diligenter curent, ut iniectis tabulis operiantur, non ut aquatio non sit li-

bera, sed ut absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam nõ clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoq; circũsepienda sunt obicibus, qui non facile prolabi sinant ac decidere. *Dent. 24* Depositu tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neq; uir, neq; mulier, etiã si nemine coarguente ingentẽ auri uim lucrifactor sit, in uniuersum enim dãda est opera ut sua cuiq; cõscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem dei respectus habendus est, quem nemo malus unquam potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdidit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando deum testem faciat, quòd nihil sua uoluntate aut malitia sit perditum, nec usum se parte depõsiti, atq; ita absolutus abeat. quòd si uel minima commissorum parte usus post perdidit, ad redibendum quod accepit, in solidum condemnetur. *Ibidem* Idem ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis uirum pauperem mercede sua defraudet, memor quòd is uice agri & facultatũ hoc à deo sortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die reddendum, cum constet deũ nolle ut operarius laboris sui fructu careat. *Ibidem* Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam uirtutem digniores miseratione, quòd è talibus nati sint, quàm odio propter illorum uicia. Neq; patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui uiriliter & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum est hoc genus, quod non modò posteritatẽ quantum in se est, sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quòd effoeminato primum animo etiam corpora habent muliebria. similiter abhorre oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunt, & deus propitius inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. absit autem ut ullum tempus ueniat quod hæc in nouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines uel spõte uel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, ut scientes quid opus facto sit, cum usus erit in proptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitq; deus ut terrã quam uobis pro labore uestro ac uirtute dedit, in pace & tranquillitate colentes possideatis, nec hostib. incurfantibus, nec domesticæ seditione turbante, quæ abrogatis patrũ legibus & institutis, in contrariam disciplinã uos inducat: utq; in perpetua legũ à deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella uero uel uobis uel uestris posteris gerenda, extra fines deus auertat. *Dent. 20* Cæterũ cum bellum instabit, caduceatores primũ ad destinatõs hostes sunt mittendi. decet enim ante arma uerbis ad eos uti, docendo quòd quamuis & copiæ uobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & super omnia deus auxiliator propicius, mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidem

quod

quod æquũ est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quòd si plus suis uiribus tribuẽtes ius in armis reponant, exercitũ contra eos educite, imperium deo committentes, creato uno aliquo forti uiro qui uicarius illi sit, & quasi proimperator. multorum enim imperium nõ modo moram affert rebus strenuẽ gerendis, sed nõ raro plus nocet quàm prodest. Delectus autem habendus est uirorum tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui uerò minimẽ admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionẽ potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nõdum integrũ annum illa sunt usi: tum qui plantata uinea nõdum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata uxore nõdum eam domũ duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis uoluptatibus, in gratiam uxorũ parum fortiter rem gerant. Castris autem positis caute ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi urbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si uox eis daretur expositulatura uobiscum, quod cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familijs sunt delendi. *Dent. 22* Cauete autem, maxime in bello, ut neq; mulier habitu uirili utatur, neq; uir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moyses reliquit. Leges uerò antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in alijs commentarijs dicemus. *Dent. 30. 31 32. 33. 34*

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus deo commendauit, sicut contra diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earum præscriptum agerent. deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro uolumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc uolumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposituerat, & præter ea tabernaculum. populo etiam mãdauit, ut occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta pœnas reperceret pro damnis in deserto sibi illatis. *Dent. 27. 28* Capta autem Chananæa, & plebe eius ut par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersam, non procul à Sicimis urbe inter duos mõtes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisasq; copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & unã cum illis Leuitas ac sacerdotes. & primum illos in Garizeo precari omnia fausta leges dei & religionem seruantibus, & Moysis constitutiones nõ uiolantibus, alteros uerò acclamationibus hoc approbare: & rursum his præcãtib. illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobãtes. & tam faustas ominationes quàm deuotiones in literas retulit, ut in perpetuum cuius eas discere liceat: quæ tandẽ huic aræ inscriptæ sunt ex utroq; latere, quã populus iussus est stare, & holocaustomata offerre,

& post eam diem nunquam alias uictimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quæ Moyſes præcepit, & quæ Hebræorum gens indefinenter obseruat. *Dent. 29* Postridie populo cum uxoribus & liberis in concionem collecto, ne mancipijs quidem exclusis, iureiurando eos ad legum custodiam adstrinxit: ut quæ dei uoluntatem diligenter expendentes, neq; cognationis gratiam, neq; periculorum metum, neq; ullam aliam causam tanti facerēt, ut eam potiore legibus ducentes, ab earum præscriptis discederēt: sed siue consanguineorum unus aliquis, siue urbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statū earum labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantibus auxilium ferrent, quam si uicissent, à fundamentis ut desertricem reuellerent, & ne solum quidem ipſius si fieri possit superesse paterentur. si uerò id efficere non ualerent, nec pœnas meritas exigere, saltē testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus in foro iureiurādo firmavit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quibus iam diximus. Sed & Iesus superſtite etiam tum & præſente Moyſe uaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, uel foris bello administrādo, uel domi ferēdis legibus: & ad uiuendi rationem recēs institutam eos præparans, diuino monitu se præſagire aiebat, quòd si patriam religionē uiolarent, clades non effugerēt. nam & regionem ipſorum armis exterorum opplendam, & urbes diruendas, & templum incendendum, & ipſos sub hasta uictoris uenundandos, seruiturosq; gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerētur: ac tum demum seram atq; inutilem errorum pœnitentiam acturos. Deum tamē ipſorum conditorem, & urbes suis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autē fore, ut non *Dent. 31* semel tantum amittāt, sed sæpius. Deinde Moyſes exhortatus Iesum ut in Chananæos exercitum duceret, affuturumq; cœptis eius deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres nostros ab eo, & *Dent. 33-34* deus hanc mihi diem abitus præſiniuit, gratias illi uiuens adhuc & uobis præſentibus ago pro cura ac prouidētia quam de rebus ueſtris hæcenus habuit, non solum depellendis aduerſis, sed commodis etiam largiter exhibendis: et quia laborem meum ac sollicitudinē dum ueſtrum statum in meliorem fortunam reducere conor, propicius semper adiuuit: imò uerò ipſe & exorsus est rem & absoluit, me ministro usus & uicario in obeundis quæ ad ueſtram felicitatē pertinere uisa sunt. Quapropter æquum est, ut priusquam decedam, eius potentia, qui & in posterum uobis non deerit, dignas laudes repēdam, meq; hoc debito exoluam, ueſtræq; memoriæ cōmendem, quòd hunc solum colere & uenerari conuenit: & leges eius habere in precio, ut quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterum à propicio conferendis, longè sint anteponendæ. Grauis enim aduerſarius est uel homo legislator, si constitutionibus suis autoritatē adimi sentiat. Dei uerò indignationem absit ut experiamini, quæ legibus ipſius contemptis excitari posset. Hæc postrema uerba Moyſe loquēte, & singulis tribubus sua fata aperiente, uniuerſa multitudo in lachrymas erupit, ut & mulieres plangētes dolorem ob futuram ipſius mortem conceptum declararēt. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes

rantes præ se ferebant, quòd tanta esset uiri uirtus ac magnificentia, ut ne illam quidem ætatem latere posset. Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores, utros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligētes quali orbarentur antistite, futuram suam conditionē lamentabantur. alteri hoc ipsum lugebant, quòd priusquam eius uirtutem satis degustassent, iam cendum eo, seq; destituendos uidebant. Quantus autē fuerit populi ploratus & querimonia, coniecturā capere licet ex eo quòd tū prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, nō esse instante morte dolendum, ut quæ præter dei uoluntatem ac naturæ leges non ueniat, uiso tamen affectu populi, à lacrymis temperare non ualuit: dum uerò eò proficiscitur, ubi dispariturus erat, omnes cum fletu sequebantur. Tum Moyſes his qui longius aberant manu mota significauit ut consisterent: propiores autem rogabat, ne excessum suum lacrymabilem facere pergerent, cum fletu prosequendo. Illi uerò & hanc extremā gratiam ei referendam existimantes, ut quemadmodum cupiebat seorsum secederet, continuerunt se inter se lacrymātes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus, & imperator Iesus. Ut uerò in mōte Abari uocato constitit, qui celsus eregione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananææ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cumq; post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu ultimum uale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in uallem quandā est ablat. In sacris autem uoluminibus scripsit se mortuum, ueritus ne propter excellentem eius uirtutem à deo raptum prædicarent. Vitæ eius tempus uniuerſum centum uiginti annorum fuit, cuius tertiā partem in imperio exegit, uno mense minus. Mortuusq; est ultimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris uerò Adar: uir omnium quotquot unquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optime nosset exequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, ut omnino illis carere uideretur, & nomina tantum eorum ex his quæ in alijs hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, uates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tūc prophetæ mors. nec in præſens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Moyſis exitu dicenda habuimus.

FLAVII IOSEPHI AN TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram
eorum forte diuisit tribubus. Cap. I

OST Moysem, quemadmodum dixi, ex hominibus sublatum, officiumq; memoriæ uiri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitq; exploratores in Hierichuntem, quo mentē eorum & uires cognosceret: castra deinde mouet maturē Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atq; etiam Manassetidis: nam & huic tribui dimidiatę Amoræam habitare permissum erat, quæ fuit Chananææ pars septima: reuocauit eis in mētem quid Moyfi fuissent polliciti: rogauitq; ut in eius gratiam qui ne ultimo quidē uitæ tempore prospicere eis defatigatus est, & propter communem utilitatem, alacriter præstarēt quæ promiserant. illis uerò imperata haud grāuatim faciētibus, armatis quinquaginta milibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ postquam metatus est, cōmodum speculatores aderāt, omnibus apud Chananæos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum urbem per ocium considerauerūt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quęnā assultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquā obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatē hospitem consuetam interpretantur, nec hostile adhuc quicquam suspicantur. ut uerò sub uesperā secesserūt in quodam diuersorium non longē à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamq; coena peracta de reditu consultabant, indicatum est regi cœnanti, uenisse speculatum quosdā è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantū curare quomodo latenter se subducāt. Ille uerò confestim mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos ut causam aduentus sui aperiant. quos ubi aduentare Rachabe cognouit, fortē enim lini manipulos siccat in mœnibus, speculatores his contextit. misis autem à rege dixit, hospites quosdam ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essent regi, quasi detrimentū aliquod reipublicæ allaturi, paruo negotio posse ab insequentibus de uia retrahi. Tum illi decepti à muliere, quam seriō loqui putabant, ne perscrutati quidē diuersoriū abierunt. et excurrentes per uias quibus uerisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebant, uestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autē tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quāto suo periculo salutis eorum consulisset, ut quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia regi erat datura, rogatosq; ut occupata terra Chananæa memores beneficij gratiam sibi rependerent pro accepta salute, iussit ut bono animo abirent: iureiurando prius delato, quòd expugnata urbe, & alijs iuxta ipsorum decretum internecioni traditis: mulieri salus manebit incolumis. hunc enim euentum

euentum sibi deū iam antē significasse. illi & in præsens ei gratias agūt, & in futurū abunde relatuos iureiurādo confirmāt, & hoc consiliū dant, ut cum præsenferit urbem expugnandā, contractis facultatibus & propinquis intra diuersoriū, uestem coccineā pro foribus expandat. imperatorē enim edicto inhibiturū, ne quis eam domū lædere audeat, quo datæ sibi salutis gratiā recipiat. quòd si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsius culpā fore nō suam: neq; se ad eius incolumitatē præstandā iureiurādo teneri uelle. His conditionibus discessum est, cum se fune de mœnibus demississent: reuersiq; ad suos rem totā ut erat acta narrauerūt. Tum Iesus pontifici Eleazaro cū senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorumq; autoritate iusiurandū ratū est habitū. Imperatore autē sollicito de traiectu: amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontē nō haberet, ne fabricari quidem hostis passurus uidebatur, nec naues ullæ præsto aderant: deus se illis transitum procuraturū promisit, fluentis eius imminutis. Itaq; Iesus postquā duos dies expectasset, copias omnes ad hunc modū in ulteriorē ripā traduxit. Sacerdotes cum arca agmē præcedebāt, post eos ibāt Leuitæ portātes tabernaculū & uasā sacrificijs destinata. Sequebāt deinde totū agmen in suas tribus distinctū, receptis in medium mulieribus ac pueris, quo tutiores essent ab impetu fluminis. Ut uerò sacerdotibus primis ingressis uadabile est uisum, q̄ & aqua decreuisset, & glareā non amplius ui undarū uolueretur, sed stabile solum exciperet uestigia, omnes iam intrepidē uadum transibant, tale redditū cernentes quale deus promiserat. steteruntq; in aluei medio sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod ubi factum est, & ipsi egressi fluuium, liberum ei solitū cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinā aquarum molem redijt. Exercitus autē quinquaginta stadia progressus, ad decimū à Hierichunte stadium castra metatus est. Porrò Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuū principes ex alueo propheta iubente sustulerant, ut monumentū esset prodigiose refrænati fluminis, sacrū in ea deo fecit: & paschæ sollempnitas eo loci celebrata est, omnibus rebus iā affluentibus, quarum penuria hætenus laboratū fuerat. nam & segetes Chananæorū maturas tum demetebāt, & alias prædas abigebāt. eodē enim tempore & māna eis defecerat, post annū ex quo ea primū uti cœperāt quadragesimū. Cumq; hæc omnia securē & impunē Israelitæ facerēt, nusquā occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præ metu se continētibus, expugnare urbes eorū Iesus decreuit. Itaq; prima die festiuitatis, sacerdotes arcā gestantes, stipati armatorū custodia, acceperūt ad urbē septē cornubus clangendo, & ad uirtutē suos adhortando circūambulabant mœnia senatu comitatē, nec aliud quicquid faciēdo, q̄ quòd inflarēt cornua, retro in castra reuertebant. Cumq; per sex continuos dies idē fecissent, septima Iesus cōtractis in unū copijs, reliquo populo cōuocato, lætū illis affert nunciū, urbē ea die sine labore capiendā, deo hanc in potestate ipsorū tradēte, & ruētibus sua spōte mœnib. facile aditū aperiēte. iussitq; omnes occidi quotquot in manus militū deuenirēt, & neq; lasitudine, neq; miseratione, neq; prædæ cupidine à cædibus auocari, aut effugium ullum hostibus permittere: sed quicquid spiritum uitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum cessurum reseruando. Quicquid

quid autē auri ac argenti repertum fuerit, in unum comportari uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primū capta urbe deo dedicarentur. solam autem Rachaben cum sua cognatione seruari, propter iusiurandū ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructum exercitū ad muros admo- uet. urbem deinde rursū circumambulant, præcedentibus cum arca sacerdotibus, & cornuū classico militē ad aggrediendū opus incitantibus. cumq; septies lustrata paulisper cōstitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis ad- motis, nec ulla alia ui ab exercitu illata. Hebræi uerò nullo negotio per ruinā irrumpētes in Hierichuntē omnes promiscuè cædunt, inopinato mœniū ca- su consternatos, & subitaneo stupore ad pugnā inutiles: passimq; cadaueri- bus uiæ sternebantur, nullum nec præsidium nec effugiū incolis inuenienti- bus, ita ut ne foeminis quidem parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis urbs & postremò incensa rogum defunctis præbuit, in agros quoq; pari sæuiente incendio. Rachaben uerò cum domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos speculatores actæ, dicēte se meritis illam præmijs remuneraturum. moxq; agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem ur- bis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel ua- statam instaurare aggrediretur: nimirum ut prima fundamenta iaciens orba- retur filio primogenito, & absoluto opere natu minimū è liberis amitteret. Nec irritam esse uoluit deus imprecationem, sicut suo loco dicitur. E dire- ptione autem ingens uis argenti ac auri, atq; etiam æris in unum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruāte, aut sibi prædam ac lucrū inde quæ- rente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit. Achar autem Ios. 7. 8 quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorū pondō, & iniquum ratus si nullum periculi precium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum pro- fundum defodit, putans sicut cōmilitones ita & deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui uocatur Galgala, uoce libertatē significāte. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Aegyptijs & ab erumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis autem post diebus quàm Hierichus est excisa, mittit Iesus tria milia militum ad urbem Ainam supra Hierichuntē sitam: qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam uersi, trigintasex è suis deside- rauerunt. Huius incōmodi accepti nuncijs postquam in castra peruenit, ma- iorem quàm pro cæsorū numero mœstitiam attulit: nō tam propter amif- sos, tametsi omnes uiri fortes & honore digni fuerant, quàm propter despe- rationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum ha- bituros ut deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu ani- mos hostium uidebant. Itaq; saccos induti per totam diem hoc habitu in lu- ctu ac lachrymis perseuerabant: nullaq; interim corporum curandorum ra- tione habita, totos se dolori dederant. Iesus autē uidens exercitū sic affectū, & nihil læti amplius sperantē, cum fiducia deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, ut terram hanc armis subigere conaremur, sed

sed Moyses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurū te nobis hanc terrā possidēdam, & exercitū nostrum ope tua fretū semper in conflictu aduersarijs fore superiorē. atq; harum pro- missionum euentum nō semel iam fumus experti. Nunc autē præter opinio- nem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de pro- missis tuis ac Moysis hæsitātes, & à prælijs abstinemus, & post talia belli exor- dia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes e- nim, ser opem, & præsentem mœrorē uictoriam largitus adime, desperatio- nemq; in futurum attonitis exime. Talibus exorabat deum Iesus, in faciē hu- mi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitū pollu- tum sacrilegio & uiolata religione. hanc enim causam esse præsentis calami- tatis. inquisitione autē facta & poena à sacrilego exacta, Israclitarū fore uicto- riam. hoc oraculum Iesus populo indicat, & uocato Eleazaro pōtifice ac ma- gistratibus fortē per singulas tribus mittebat. cumq; fors in Iudæ tribum ce- cidisset, rursū per cognationes eius mittebat. & cū in Sachariæ cognatione malefium esset inuentum, eam rursū uiritim examinantes, Acharem de- prehenderunt. qui uidens non esse locum tergiuersandi contra diuinum in- diciū, furtū fassus res furtiuas in mediū protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodū solent damnati iudi- cio publico. Iesus autē lustratum exercitū ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa urbem insidijs, diluculo hostem ad certamē prolicit. illis uerò audacter ob proximā uictoriā irruētibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstra- hit, fusum hostem existimantes, & quasi uictoria iam parta insolescētes. post- quam autem subitò conuersis copijs in faciem illis obstitit, & alijs qui in insi- dijs latebant ex composito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, plerisq; ciuū è muris suorum ut tum putabant uictoriam spectantibus: urbemq; ingressi sine discrimine cæ- dem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam uertit: qui ur- bem petentes integram adhuc rati, ubi hanc quoq; ab hoste captam ac cum uxoribus ac liberis incensam animaduenterunt, per agros dispalati, cum sibi inuicē præsidio non possent esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Ai- natarum cladē magna multitudo puerorū & mulierū atq; mancipiorum ca- pta est, & supellex sine numero: pecudum item greges nō modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atq; hæc omnia Iesus in- ter milites partitus est in eis castris quæ habuit ad Galgala. Cæterū Gabao II Ios. 9 nitæ qui nō longè à Hierosolymis habitāt, cognito Hierichuntiorū & Aina- tarum casu, iamq; in se iturū hostem suspicati, Iesum quidem precibus flecte- re nō tentauerūt, frustra eas fore putantes apud eum qui interneciū bellum cum Chananæis gereret: sed maluerūt uicinos Cephertas & Cathieremitas in societate asciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouiderēt: quod si suum consilium sequantur, nō deesse remedium. Quod ubi persuaserunt, mittūt legatos ad Iesum de foedere, quos maxime credebāt ad negocium conficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos faterentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerēt, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se famā uiri excitos multorū dierum iter fecisse,

& hoc esse uerum ex habitu comprobabant. uestes enim quas uiam ingressu
ri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserat enim tritas data opera,
ut uerisimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in concionē ingressi, dicunt se
missos à Gabaonitis & uicinis urbibus, ut saluis patrijs institutis, in amicitia
eorum uenirent. comperto enim quòd deus gratuito munere Chananæorū
terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis, & o-
stentatis uestibus in signū longi itineris, orabant ut in foedus & amicitia ad-
mitterentur. Iesus autē credens eorum uerbis quòd Chananæi non essent, re-
cipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, ha-
bituros se eos pro amicis ac socijs, & nihil cōtra eos iniustum molituros, ap-
probante id foedus uniuerso populo. hoc astu uoti compotes domū ad suos
sunt reuersi. Iesus autē exercitu ducto in submontanum Chananææ tractum,
cum audisset Gabaonitas non longe à Hierosolymis habitare, & esse Chana-
næorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorū incusabat.
illis uerò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, &
ideo ad dolum uersos necessitate cogente, Eleazarū pontificē & senatū con-
uocat. cumq; decretum esset non uiolandam fidem iureiurando sancitā, sed
publicis ministerijs deputandos, in hac cōditione postea sunt habiti: atque
hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterum cum rex Hiero-
solymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defecisse, & quatuor proxi-
marum gentium reges ad bellum contra eos gerendū acciuisset, Gabaonitæ
uidentes se peti, & hostes castris circa quendam fontē non longe ab urbe po-
sitis, ad oppugnationē expediri, Iesum in auxilium aduocāt. nam eò tum res
deuenerat, ut ab his perniciē expectarent, in illis uerò qui ad excidium Cha-
nanæorum uenerant, propter nōuam amicitiam unicā spem salutis reponer-
ent. Tum Iesus cum toto exercitu in succursum properās, die & nocte itine-
re factō, diluculo parātes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertissent,
per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic
prælio diuinū auxilium euidentibus prodigijs apparuit, cælo tonante & cre-
bris fulminum ictibus, grandine insuper maiore solito ruēte. accessit & illud
nunquam antea uisum, quòd dies factus est longior, ne interuentu noctis ui-
ctori hostis eriperetur. quo factū est ut Iesus reges istos caperet in spelunca
quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibusq; suppliciu fume-
ret. creuisse autem eam diem ultra consuetū, extat relatum in sacra uolumina
quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modū regibus qui Gabaon-
itas inuaseraut, Iesus in Chananææ montana ducit exercitū: & magna in ea
regione cæde edita, prædaq; abacta, exercitū reducit in Galgala. cumq; late
per circūqua; fitas regiones rumor de rebus Hebræorū fortiter gestis spar-
geretur, deq; stupenda multitudine cæsorū, excitati sunt in eos reges Liba-
ni accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorū campestria co-
lit adscitis Palæstinis castra posuerūt ad urbem Galilææ Berotham, non lon-
ge à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erantq; omnes
hæ copiæ, peditū trecenta milia, equitum decem milia, curruū uiginti milia:
quæ tanta hostiū multitudo, adeo tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas
terrui, ut præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum deus expro-
brasset

brasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non tam tutos putarent, pol-
licitusq; uictoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: con-
cepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pu-
gnandi copiam facit. fitq; conflictus ualidus, & strages maior quàm ut facile
credi possit est edita. in fuga quoq; plurimi ceciderunt, ut præter paucos to-
tus hostilis exercitus interierit. reges etiam ad unum omnes sunt cæsi: adeoq;
sæuitum est in uictos, ut hominibus sublatis in equos ferrum exercerent, &
currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus est, nemineq; auden-
te congregi, expugnabat oppida, & quotquot ad manus suas peruenirent in-
terficiebat. Iamq; quinto huius belli anno exacto Chananæorū nemo super-
erat, nisi si qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis
in montana translatis, sacrum tabernaculum in urbe Silunte fixit: quòd is lo-
cus propter pulchritudinem uisus sit idoneus in quo tatisper maneret, dum
maior cōmoditas ædificadi templi se præberet. Inde cum omni populo pro-
fectus uersus Sicima, altare ita ut Moyfes præceperat statuit: & diuiso exerci-
tu, in Garizæo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimi-
dium, in quo altare erat cū Leuitis ac sacerdotibus. ubi maçtatis uictimis, exe-
crationibusq; peractis & in altari insculptis, in Siluntē sunt reuersi. Iesus
autem iam senex, cum uideret Chananæorū urbes penè inexpugnabiles, tum
propter situm natura tutū, tum propter munitiones ad frustrandos hostium
conatus arte additas: nam cognito Israelitarū ex Aegypto exitu, & quòd ad
suum excidium properarēt, toto illo tempore in muniendis oppidis occupa-
ti fuerant: conuentu populi in Siluntē indicto concionē aduocat. cumq; fre-
quens concursus factus esset, res hæctenus fortiter ac feliciter gestas recessit,
quales par erat dei auspicijs à populo religiosissimo geri: reges triginta & u-
num aufos manus conferere deuictos, exercitusq; potētissimos prælio supe-
ratos, & interneccione cæsos, ut ne reliquæ quidem generis superessent. cæte-
rum quoniam ex urbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obsti-
natiores longa oppugnatione opus haberēt, censuit eos qui ex regione ultra
Iordanē sita in cōmunem expeditionē profecti fuerant, & propter cognatio-
nem socios periculorum se adiunxerant, gratijs prius actis ad proprias sedes
remittendos. deinde ex singulis tribubus singulos testatæ probitatis uiros eli-
gendos, qui regionē totam permensi bona fide & absq; dolo magnitudinem
eius renunciarēt. In eam sententiam itum est ab uniuerso populo: moxq; eos
uiros misit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam geometriæ pe-
ritis, qui propter hanc scientiam errare ac falli non poterant: hisq; mandata
dedit, ut æstimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent. nam Chana-
nææ natura talis est, ut uidere liceat campos magnos & frugum ac fructuum
feracissimos, qui collati ad aliam terrā admodū uberes uideri possent: quòd
si iidem ad Hierichuntinum aut Hierosolymitanum agrum conferātur, iam
non magni precij uidebuntur: cum tamen hi agri parui sint & bona ex parte
montani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis alijs secūdi. hanc ob rem
uoluit iuxta æstimationem potius quàm iuxta mensuram sortitionem fieri,
quòd nonnunquam unum iugerum pro mille alijs ualeat. Decem uiri autem
huic negocio destinati perlustrata regione & æstimatione terræ peracta, septi

mo mēse reuerſi ſunt ad eum in Siluntē, ubi tum tabernaculi ſedes erat. Tum Ieſus aſſumpto Eleazaro cum ſenatu ac tribuū principibus diuiſit regionem nouem tribubus & Manafſitarū dimidiæ parti, cuiq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiens. cumq; ad fortes uentum eſſet, tribui Iudæ obuenit tota ſuperior Iudæa pertinens uſq; Hieroſolyma. latitudo uerò eius Sodomiticum lacum attingebat. in hac ſorte urbes erāt Aſcalon & Gaza. Secundo loco Simeonis ſortita eſt Idumæa partem Aegypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem ſortiti ſunt, quæ à Iordane amne uſq; mare pro tenditur. latitudo uerò eius patet Hieroſolyma inter & Bethela. anguſtiſſima autem hæc ſors fuit, propter agri bonitatē. Hieroſolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephræmi autem tribus terram à Iordane uſq; Gadara in longum protenſam ſortita eſt, in latum patentem à Bethelis uſq; magnum campum. Manafſetidis item dimidia pars agrum à Iordane uſq; Dora urbem, latitudine uſq; Bethſana, quæ nunc Scythopolis uocatur. Poſt hos Iſacharis in longum patentem à flumine uſq; Carmelum montem, latitudinis uerò mōs Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ uſq; Genefaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti. Quæ aut regio poſt Carmelum ſita eſt conuallis ex re nomen habens tota Aſeritis ceſſit quæ ad Sidonem eſt obuerſa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ uerò ad orientē ſpectant uſq; Damafcum urbem, & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigit, uſq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc mōte oriuntur, quæ fines ſunt Arces urbis uerſus ſeptentriones ſitæ. Porrò Danitæ adepti ſunt quicquid uallis ad occidentē ſolem uergit, Azoto & Doris terminati. horum eſt Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit uſq; montem à quo Iudæa tribus initium fecit. Ad hunc modum ſex gentium à filijs Chananæi denominatarum regionem Ieſus diuiſit, & nouem cum dimidia tribubus habitandā dedit. Amoræam enim & ipſam ab uno ex filijs eius dictam Moyſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiferat, ut ſuprà diximus. Sidoniorum aut, Lib. 4
cap. 7 Arucæorum, Amathæorū & Arithæorū agri nihil ad hanc diuiſionem pertinuerunt. Cæterum Ieſus ætate iam defecta cum non ualere conſilia ſua per ſe exequi, & qui uicem eius gerebant, negligentius rempub. adminiſtrarent, præcepit unicuiq; tribui, ut ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tollerent. In hoc enim conſiſtere & ipſorum ſecuritatem, & diſciplinæ ac religionis incolumitatem: idq; eos nō ex Moyſi tantum monitis, ſed ſuomet experimento didiciſſe: deinde ut Leuitis triginta octo deſtinatas urbes redderent, iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis receptacula ſunt inſtituta. nihil enim magis erat curæ, q̄ ut nuſquam à Moyſi præſcriptis recederetur. hæc fuerunt, in tribu Iudæa Hebron, in Ephræmi Sicima, in Nephthalitide Cedefis, quæ eſt in ſuperiore Galilæa. poſt hæc quod de præda in reliquū erat diuiſit: ſupererat enim permultū. unde non mediocris diuitiarū acceſſio & publice & priuatim facta eſt. tantū erat auri & ueſtimentorum ac reliquæ ſupellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum ut numero comprehendere non poſſent. Poſthæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanē ſita unā militabant numero quinquaginta milia, in hanc ſententiā locutus eſt: Quoniam deus & pater qui eſt domi-

nus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum manſuram nobis promiſit: uosq; opem ueſtram indigentibus ex mandato dei alacriter & impigre præſtititiſtis, æquum eſt cum iam nihil arduum ſuperſit, miſſionē uobis dari, & promptitudine ueſtra non abuti: quando quidem certi ſumus, ſi in poſterum ſit opus, nihilo ſegnius operam ueſtram nobis paratam fore. Itaq; gratias uobis agimus quòd ſocij periculorum eſſe uoluſtiſtis, rogamuſq; ut in hac mutua beneuolentia perſeueretis, memores amicorum & quòd uos quoq; ueſtras poſſeſſiones noſtris auxilijs paraſtiſtis, ſicut nos ad hanc felicitatem deo fauente & uobis adnitentibus peruenimus, nec id ſine ueſtræ operæ præmio: quando quidem ex hac militia ditati eſtiſtis, multumq; prædæ, auri, & argenti referetiſtis, & ſuper omnia noſtram beneuolentiam ad referendam uicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Moyſi mandatis ſatis feciſtiſtis, non cōtempta autoritate mortui, & nihil uobis ad noſtram gratiam promerendam reliquum feciſtiſtis. Lætos igitur uos ad ueſtras poſſeſſiones dimittimus, hoc unum rogatos, ut nullum terminum exiſtime- tiſtis cognationem noſtram dirimere: neue propter flumen medium alios nos putetiſtis quàm Hebræos. Omnes enim Abrahæ ſtirps ſumus, qui uel hanc uel illam ripam incolimus, unus deus tam noſtros quàm ueſtros maiores in hæc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moyſem inſtituta diligenter obſer- uanda ſunt. hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propicius: ſicut cōtrā ſi in alienos ritus degenerauerimus, & ipſe nos auerſabitur. Hæc locutus & ſingillatim primatibus populūque in commune dicto uale, ipſe quidem eodem loco reſtitit: reliqua autē multitudo uniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicem diuellebantur. Itaq; traiecto fluuio Rubelis tribus IIII
Iof. 21 & Gaddis & quotquot Manafſitarum eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumētum poſteris & ſignum coniunctionis cum reliquis qui ultra Iordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum uelle introducere: & temerè hac ſuſpicionem uiolata religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & poenas à uiolatoriſtis exacturi. exiſtimabant enim non tam cognationis ac dignitatis eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ uoluntatis rationem habendam. atq; ita irati ad expeditionem ſe accinxerunt. Ieſus uerò & pontifex Eleazarus cum ſenatu cohibebant eos, dicentes uerbis prius quàm armis rem aggreſſendam, & ſcitan dum qua mente id fecerint: & ſi fortè malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineeſem filium Eleazari & cum eo decem honoratos in populo, qui cognofcant quid ſibi uolentes altare in ripa conſtruxiſſent. Vt uerò traiecto flumine, & conuentu aduocato Phineeſes in concione conſtitit: Maius, inquit, ueſtrum delictum eſt quàm ut uerbis tantum caſtigari debeat. attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma conclamauimus ut poenas ſumeremus, ſed reſpectu cognationis, & ea ſpe quòd fortè admonitione ad ſanitatē reduci poſſitiſtis, legationem ad uos ſuſcepimus, ut cognita cauſa exſtructi altaris, non temerè armaſſe nos in uos uideamur; ſi uis rationibus

adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam ultionem uiolatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, uos qui perspectam dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in uestram possessionem reuersos, quam deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia uobis contigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed uenia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quod si in male coeptis obstinate persistatis, non grauabimur ullum laborem pro legum defensione suscipere, sed ad has simul & dei honorem tuendum flumine trajecto, pro Chananæis habitos, non secus atque illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem nostrum estis, extra potestatem etiam dei uos euasisse. ubi ubi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. Quod si putatis locum uobis ad recte sapiendum esse obstaculo, præstat nouam agrorum diuisionem facere, & hanc regionem pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur ut resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamusque uos per salutem liberorum ac coniugum, & quicquid habetis carissimum, ne nobis belli suscipiendi necessitatem imponatis, contra quos minime uolumus. In hac enim concione & consultatione situm est, utrum pace nostra & uestris affectibus perpetuo frui malitis, à nobis persuasi, an uos & uestra omnia belli periculis exponere.

Postquam hæc Phinees dicere desijt, qui concioni præerant, pro communis causæ defensione hæc attulerunt: Viri fratres, nos neque à cognatione deficere uolumus, neque in religione cuius nequaquam poenitet, quicquam innouare. Vnum deum nouimus Hebræis omnibus communem, & altare eius æreum quod est ante tabernaculum, nec aliud unquam nostras excipiet uictimas. Nam hoc quod nunc ereximus, quodque uestre suspicioni ansam præbuit, non ad deum sacrificijs placandum exstructum est, sed ut perpetuum argumentum exstet nostræ necessitudinis, nosque patriæ religionis admoneat, non ut uos suspicamini, uiolandæ religionis sit initiū. & hanc fuisse nobis exstruendi causam, deus ipse testis esto idoneus, quapropter meliorem posthac de nobis opinionem habetote, absitque ut nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abraham posteris se obnoxium fecerit, & à patrijs moribus ac ritibus degenerauerit, absque capitali poena expiari non ualeat. His auditis Phinees, collaudataque eorum constantia, reuersus ad Iesum, rem totam apud populū exposuit, qui lætus quod nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit deo pro sacrificijs: moxque soluto conuētu, reuersus ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium. Anno autem post uigesimo iam decrepitis, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tum ex plebe quotquot erat comodum, ubi uident omnes adesse: primū dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamque gloriam peruenerant. hortatur deinde ut dent operam ut deum in posterum æque habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non alijs retineri posse quam pietatis artibus. Suum enim fuisse ut priusquam decederet, illos officij comonefaceret. postremo rogauit ut hæc admonitionem boni consulerent, essentque eius perpetuo memores.

Ios. 23, 24

post

post hanc concionem naturæ debitum exoluit, anno uitæ centesimodecimo: quorum XL sub Moyse magistro minister ipsius exegit, & post eius obitum uiginti quinque reip. præfuit, uir incomparabili tum prudentia tum eloquentia, adhuc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: denique in quauis uirtute eximius. Sepultus est in oppido Thamma tribus Ephraimitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phineesi hereditarium relinquens sacerdotium. sepulturæ eius monumentum impositum extat in urbe Gabatha. Post horum obitum consultus Phinees à populo de uoluntate dei, cuiusnam foret imperium in bello Chananæo, respondit iubere deum ut Iudæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox assumpta Simeonide; his conditionibus rem aggressa est, ut sublatis eius ditione hostium reliquijs, tributarijs, in alterius tribus extirpationis huius generis reliquijs uicem rependeret.

Quo post mortem imperatoris Israelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderunt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis Deo tantum fuere superstites. Cap. II

Adonibezeci quorum res tum erant satis integre, cum magno exercitu apud Bezecam urbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci. id nomen Bezecorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem uictoriæ reponerant in hoc, quod Iesus dux Israelitarum esset defunctus. aduersus hos quas dixi duæ tribus egregie pugnaverunt: & cæsis decem millibus dum reliquos fugientes insequuntur Adonibezecum ceperunt. qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos reges antea huc in modum à se multatos confessus. sic affectum detulerunt non longe à Hierosolymis, ubi fato functum terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte, omnes habitatores terræ circumtrucidauerunt. at superior natura loci & munitionibus est defensa. quare oppugnatione in Hebronem translata, urbeque uicæ capta, in oppidanos omnes saeuitum est. apud hos in eam diem superstites erant quidam e gigante genere, statura & specie cæteris mortalibus dispares, uisu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia uix credant qui non uiderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Moyse. fuerat hic unus e speculatoribus, quos Moyse in Chananæam præmiserat. Habita est ratio Iethræ quoque Madianitæ, olim Moyse socii, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnarum focij fuerant. expugnatis motanis oppidis, in campestria & maritima descendentes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quæ in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se male multatos facile reiciebant. Atque ita hæc duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ uero in quorum sorte erat Hierosolyma, tributum imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterum alteri à cædibus, alteri à periculis ferriati, ad culturam agrorum utrique se contulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananæis

k 4 nanæis

nanæis dederunt. Ephræmi uerò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in coeptis tamen pertinaciter durauit. tandem cōprehensio uno ciuiū qui in urbem importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cum familia seruatuos, prodicione eius facti sunt uoti cōpotes: cæsisq; reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac urbis dominiū habuerunt. Omissio deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operā dabant: atq; ita pace longa emolliti, uoluptati magis quam honestati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria deus commotus per uatem admonet eos nō ē sua sentētia hosti Chananæo parcere, quam obrem fore ut aliquando per occasionē pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellū tamen non libebat suscipere, tum quod multa ē Chananæo perciperent cōmoda, tum quod ob luxum ad laborem non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & auctoritate optimatū inualida, dum nec senatus ut antè legitur, nec magistratus solennes creantur: dumq; relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bellum ciuile exortum est, quod hanc causam habuit. Vir ē plebe Leuitica, in *Iud. 19* Ephræmitarū ditione habitans, duxit uxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cum uehementer ob formam amaret, parum respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier cōtinuas expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus desiderio, & ipse uenit ad soceros, quorū opera misis querelis cum uxore in gratiam reuertit. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus. quinta cum decreuisset domū repetere, post meridiē iter ingredit. cunctanter enim parētes filiam dimiserūt, nec nisi meliore diei parte transacta. comes erat unus famulus, & mulier uehebatur asina. cumq; emensi triginta stadia nō longe abessent à Hierosolymis, famulus dabat consilium ut aliquò diuerterēt: ne si nox iter faciētes opprimeret, in aliquod incōmodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cū serotina hora etiā amicorū loca suspecta facere soleat. marito non placuit alienigenarū uti hospitio. nam Chananæi tum urbē tenebāt, malebatq; progressus uiginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc consentiētibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis sero admodū, cumq; in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidā ē rure domū repetens, Ephræmita genere, sed Gabæ habitans, casu repertū interrogat, quis nam sit, & cur crepusculo demū cœnam ē foro peteret. ille se Leuitam ait, & uxore à parentibus domū reducere, & in Ephræmitarum ditione se habere domicilium. Tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatu hospes uisus est, ad se deducit hominem. Gabaeni uerò quidam iuuenes qui mulierculam in foro uiderant, mirati eius formam, postquam ad senem illū diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, uenerūt ad ianuam: roganteq; sene ut abirent, & uim abstinerent ac iniuriam, postulabant ut exhibita hospita quieti suæ cōsulēret. cumq; ille contrā diceret cognatā esse, &

Leuiti-

Leuitidem, peccatuos eos grauius, si propter uoluptatē leges uiolarent, iuuenesq; iura contemnerent ac deriderent, cædē minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupiditatem explerent, uolens quantum in se erat tutos ab iniuria præstare, quos exceperat. illis uerò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere uolentibus, supplex orabat ne quid contra leges cōmitterent. at illi furentes ui raptam mulierem domum abducunt, cumq; ei per totam noctē ad fatietatē illuissent, diluculo dimiserunt: quæ ita misere affecta ad hospitium reuertitur: & præ nimio dolore ac uerecundia, non audens in mariti conspectum uenire, quod hunc indignissimè rem laturū putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, et nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quod non sponte se ad stuprum præbuisset, sed ui in alienas ædes abrepta. ut uerò defunctam sensit, satis prudēter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat: & mēbratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum uiolentia. Tum uerò illi nunquā tali antè uiso uel audito spectaculo *Iud. 20* ad indignationem grauius cōmoti, & iusto furore perciti apud Siluntem conuentū faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temere cognatis bellum inferendū, priusquam uerbis agerēt de criminibus: quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptā armari leges permittunt, nisi legatis prius de satisfatione misis. rectum igitur esse ad Gabaenos mittere qui fontes ad supplicium deposcant. qui si dedantur, horum poena contentos esse debere. sin contumaces fuerint, bello in eos uindicandum. Itaque mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui uim pudicitiae mulieris intulerant, & postulaturi ut pro uiolatis legibus morte iustas poenas dependere. Gabaeni uerò non dederunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac uirtute nulli se cedere uideri uellent: eratq; magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defuturos se promitterent, si quis eos ui & armis aggredi uellet. Quæ postq; Israelitis à Gabaenis renuntiata sunt, iureiurando sanciant, neminem ex suis uiro Beniamitæ filiam traditurū in coniugē: & acriore bello persecuturos se eam tribū, quàm maiores eorū Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerūt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitæ uerò habuerunt uiginti quinque armatorum millia, & insuper sexcētos. ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui leua manu feriebant. itaque commisso apud Gabam prælio, egregiè uicere Beniamitæ, cæsis ex aduersa acie uiginti duobus millibus. & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra moenia receperunt, Israelitæ uero in castra insperata clade attoniti. Sequenti die prælium instauratur, & Beniamitis rursus uincens, decem octo millia cadunt ex parte Israelitarum, quo factum est ut castra metu desererent. profectiq; Bethela, quæ urbs non longe aberat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt deo per Phineesem pontificem ut ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus uictoriam

riam & robur contra hostem concederet. Deus uero precibus eorum annuit, & per eundem uatem fauorem est pollicitus. Ergo diuisis bifariam copijs, diuidiam partem noctu circa urbem in insidijs collocant, reliqua in acie producta cum Beniamitis manus conferunt, moxque ut impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedentibus quo longius hostem ab urbe abstraherent, ita ut etiam illi qui in urbe propter ætatē imbellem relictī fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij. postquā autem satis longe à moenibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signū dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consiliū in ancipiti metu nō suppeteret, in conuallē quandam cōpulsī, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare affueuerant, telis ferarū in morem sunt confixi. Sexcenti tantū euaserunt incolumes: qui conglobati & factō cuneo, ferociter per mediōs hostes eruperūt: & in montem quendā fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderūt, numero circiter uiginti quinque millia. Israelitæ uerò Gabam incenderūt, & mulieres atque impuberes cōtrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum urbes sæuitū est: adeoque indignatio iusta eos efferauerat, ut ad expugnandā etiā Iabifum Galaditidis urbē, quæ auxiliū cōtra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti urbe occiderunt tam uiros quā mulieres & pueros, seruatis tantū quadringentis uirginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratū in mulierem scelus, recentibus etiam cladibus exasperatus. qui postquā resedit, subsecuta est poenitētia, dum una se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, ut qui contra leges diuinas peccauerant, ieiuniū tamen in dixerunt ob eorum exitiū. Sexcētos quoque illos qui effugerant, misis legatis reuocant. hi petram quandā, quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerāt. Legati uerò apud illos tam ipforū quā suam cladem conquesti, quod infectū esse non poterat, suaserunt æquo ferrēt animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, ne ue quantū in se esset, uniuersam tribum Beniamiticam irent perditū. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quantā possent abigere. At illi agnoscētes suam iniustitiam iusto dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suā tribus ditionem, parentes suorū hortatibus. Israelitæ uerò dederunt eis in uxores quadringentas illas uirgines Iabiticās. de reliquis uero deliberabant unde illis uxores ad sufficiendā prolem parari possent. cum enim ante initiū belli iureiurando cautū esset ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, nō deerant qui negligendum id sacramentū consulerent, quod ab ira profectū esset, nō à iudicio. Non ingrati rem deo fore si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria nō quando necessario fiunt periculosa esse ac graua, sed cum ausu malitioso cōmittuntur. Cum uerò senatus fucclamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidā qui diceret habere se consiliū, quomodo saluo iureiurando Beniamitis uxores possent cōtingere. Proferre deinde id à senatu iussus: Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatē cōuenire, in quo comitatu sequunt & coniuges & filia. Harum quotquot potuerint rapere Beniamitis impune sit, uobis nec iumentibus nec phibentibus. quod si patres earum ægre tulerint, & uindictam postula-

postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custodiuerint: & quod non oportet iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint usi. In hanc sententiam concessum est, decretumque ut liceat Beniamitis uxores rapto quærere. Instante autē festo duceti illi bini triniue ante urbem insidiabantur aduentantibus uirginibus inter uincta & per alias latebras. ille uero nihil suspicātes lusitando secure iter faciebāt. iuuenes autē coorti dispersas corripiebant: atque hoc pacto quæsitis nuptijs, agriculturæ insudantes, dederūt operam ut ad pristinā felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est ut Beniamitarū tribus quæ minimū ab interuisione abfuit, prudenti hoc Israelitarum cōsilio seruaretur: moxque magnis incrementis tam numero quā opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici.

Nec felicius per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna usa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananaei in contemptum gentis collegerunt copias: non quod sibi timerēt, sed ut illata Hebræis aliqua memorabili clade, securius in posterū suas urbes habitarent. & coniuratione facta, magnoque numero peditū armato, adiunctis etiam curribus, Acalonem & Accaronē in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasque campestres ciuitates: ita ut Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidē ubi ponerent in campestribus habētes. qui cum nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorū haberēt, miserūt ex suis quinque uiros in mediterranea, dispecturos nunquam locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter unius diei progressi, nō longe à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renuntiant. qui mox cum exercitu illo profecti cōderunt urbem Dana, cognominem uni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quod neque ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reip. statu, magna licentia pro suo quisque libito uiuebat, ut domestica Chananaeorū uitia iam totam gentem impune inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à deo populus Israelitarum est traditus. Cap. III

Anc ob rem irato deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac uoluptatem breui disperijt. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut ui aut ditione in potestatem eius uenerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias uarias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita. Cap. IIII

Rat in tribu Iudæ Cenizus uir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miseras perferre, sed ut ad audendum pro libertate accenderetur, ascitis paucis quibusdam periculorū socijs, quos præsentis status tædebat & mutatū cupiebāt, primò præsidium suis à Chusarthe impositū interficit: tantūque primus successus ualuit, ut indies crescēte suorū numero, iam aperto Marte hosti pares uiderent. itaque cōgressi cū hoste uno plio se in libertatē asserūt, reliquæ fusi & fugati exerci-

exercitus ultra Euphratem se recipiunt. Cenizus uero egregie nauatae opere praeium principatum a populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

Quomodo populus rursus a Moabitibus est subiugatus, & per Iodem e seruitute exemptus. Cap. V

VIII
Iud. 3

Post cuius mortem uacante principatu res Israelitarum rursus in peius ruere coeperunt, idque tanto magis quod nec deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: quae res in causa fuit, ut Eglon Moabitarum rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot praелиjs, sed omnibus uicti ferocia posita iugum acceperunt, tributarij facti. Rex uictor translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem uexauit, ita ut in summa miseria per annos XVIII degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, a dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraque manu exequo promptus, habitabat ipse quoque apud Hierichuntem. Is in familiaritate Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam regis gratus. accidit ut semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad regem introgrederetur. erat autem aetas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter aestum, partim satellitibus occupatis circa prandium. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in aestiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo coepit. erant autem soli, quia rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat. sedebatque in sella, & Iodes uerebatur ne fallente ictu plagam non satis lethalem inferret. Iubet igitur eum surgere, dicens habere se somnium, quod ex dei mandato regi sit indicandum. cumque ille audiendi cupidus alacriter affurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in uulnere, exiuit clausis prius foribus. regis famuli interim quiescebant, dormire eum putantes. Iodes uero Hierichuntis re clam indicata, auctorem se illis libertatis uindicandae praebuit. illi uero libenter haec accipientes, & ipsi coestim arma capiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. sed cum iam aduersa speraret, ueriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculum: cumque mortuum inuenissent, haerebant inopes consilij: & priusquam satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in uestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos Israelitae praecipuo Iordanis transitu, in fuga intercipientes, maxime circa ipsa uada, ita ut ne unus quidem incolumis euaderet. Atque ita Hebraei Moabitarum imperium excusserunt: Iodæ autem huius felicitatis auctori is honor consensu multitudinis est habitus, ut confestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiam laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, uix toto uertente anno uitam finijt.

Quomodo

Quomodo sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi. Cap. VI

Israelitae uero, quos praeteritae calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atque inobedientiam relapsi, priusquam fatis a Moabiticis seruitute respirassent, imperio Iabini Chananæorum regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Aforum, quae urbs sita est super Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitum decem, praeterque currus bellicos habebat ter mille. His copijs praefectus Sysares primus inter amicos regios, congressus cum Israelitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitate tributaria seruitute pacifcerentur: quam per uiginti annos ferre sunt coacti, praenimia seruitute caput non audentes attollere, etiam deo sic uolente, quo nimiam gentis contumaciam & ingratitude retunderet. Qui tandem resipiscentes, & agnita calamitatum causa, nimirum quod a legum contemptu proficiscerentur, Deboram quandam prophetidem adeunt: nomen hoc apud Hebraeos significat: rogantes ut precibus deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos a Chananæis opprimi. Deus autem exoratus salutem illis annuit, imperatore designato Baraco, uiro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem millium uirorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esse tot ad uictoriam, quam deus oraculo promiserit. Baraco uero negante se accipere imperium, nisi & illa una secum administratura id esset: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem deus te habere uoluit, ego uero non recuso. & conscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montem Itabyrium. occurrit mox eodem Sysares, rege suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu confedit. Baracum autem & Israelitas multitudine hostium territos, & in tutiora se recipere uolentes, retinuit Debora, iussitque eadem die praelio decernere. Victoriæ enim penes ipsos fore, & deum subsidium & opem allaturum. Itaque commissa pugna uehemens imber mixtus grandine superuenit, quem uentus in aduersos Chananæorum uultus ingerens, & prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus praefrigore gladios uix retinebant. Israelitas uero tempestas a tergo imminens non solum minus offendebat, sed alacriores etiam faciebat, manifestario dei praesentis ac fauentis signo accensos. itaque rupta aduersa acie, turbatisque ordinibus, ingentem hostium stragem ediderunt. atque ita pars telis Israeliticis cadebant, pars a suomet ipsorum equitatu ac curribus protegebantur. Sysares uero ut uidit suos terga uertere desiliens a curru, fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen. quae latebras petentem excepit, & potum poscenti lac acidum exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quem Iale aggressa, ferreum clauum sopito per tempora adegit malleo, moxque Baracianis superuenientibus, solo affixum ostendit. atque ita mulier iuxta Deboræ praesagium auctor fuit uictoriae.

Baracus autem ducens ad Aforum, Iabinum obuiam factum interfecit: & caeso rege, ac urbe solo aequata, quadraginta annis imperium Israelitarum tenuit.

Quomodo

Quomodo Amalecitarū deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos
uastauerunt. Cap. VII

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tēpore, paulo post
Madianitæ socijs Amalecitis & Arabibus expeditionē contra Israe-
litas fecerunt: & congregati aulos magno prælio uicerunt: uastatisq;
frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos septem annos face-
rent, Israelitas in montana compulso campestri solo cedere coegerunt. qui
speluncis & subterraneis ædificijs excauatis, quicquid hostium uolentiam
euadere poterat, intrò receptum asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem
facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, ut pos-
sent denuò labores eorum uastare. Itaque in perpetua fame ac egestate uiue-
bant, nec iam ullum supererat præsidium nisi in precibus ad deum & suppli-
cationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. Cap. VIII

Per idem tempus Gedeon Iali filius, unus ex primatibus tribus Ma-
nassetidis, manipulos frugum clam in torcular comportatos flagel-
labat. non enim ausus est propter hostem propalam hoc in area fa-
cere. cumq; spectrum ei adolescētis specie se obtulisset, & felicem ac deo cha-
rum appellauisset: respondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum est
maximum, quòd torculari nunc utor pro area. illo contra iubente ut bono
esset animo, & de libertate uindicanda cogitaret, negabat fieri posse. nam &
tribū suam cuius alteri cedere numero, & se iuuenem esse, & tam arduis ne-
gotijs imparem. Deus aut quicquid deesset se suppleturū pollicebatur, & ui-
ctoriam Israelitis daturū, modò ipse imperiū assumere nō grauaretur. Haric
rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus cōmunicauit, qui libenter credētes
oraculo, sine mora effecerūt, ut præstò essent decē millia militū, ad quiduis
pro libertate audendum paratissima. Gedeoni aut deus in somnis apprens,
dixit homines tali esse ingenio, ut sibi placētes nemini uelint uirtute cedere,
& uictoriam sibi potius quam deo tribuant, nimirum magnis copijs freti. ut
igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit ut circa meridiē cum
æstus feruet maximè, exercitum ducat ad fluuiū: & quotquot procumbentes
biberent, eos uiros fortes crederet. quotquot autē trepidè ac tumultuariè po-
tum sumerent, sic existimaret, eos metu hostiū hoc facere. quod postea quā
ita ut iussus est fecit, trecenti inuenti sunt cum perturbatiōe aquā sumere, ca-
uis manibus ori admouendo. imperauitq; deus ut his assumptis hostē inua-
deret. Gedeone uerò sollicito, quia mandatū acceperat à deo, noctu illos ado-
riri, uolens ei metū omnem eximere, iussit ut assumpto uno milite, clam acce-
deret ad Madianitarū tentoria. ab illis enim accepturū occasiōnem fiducia.
uadit ille quò iussus est, unò tantū comitantē famulo. cumq; ad quoddam ta-
bernaculum adrepisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam cōmili-
tōni narrantem somnium, ita ut à Gedeone quibq; exaudiri posset. erat autem
tale. Visus erat sibi uidere massam ordeaceam, præ uilitate homini fastidien-
dam, per castra prouolui, & primò regis tentoriū, mox ceterorum omnium
prosternere. qui respondit interitū exercitus significari, addēs unde hoc ita
colligeret. inter omnes, inquit, fruges ordeū est sine cōtrouersia uilissimum:
&

& inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias uiliore quam hodie sunt
Israelitæ, ut meritò conferri possint hordeo. hi nunc, autore Gedeone, con-
traxerunt copias, & res nouas molitur. ergo quia dicis te uidisse illam mas-
sam tentoria nostra subuertentem, uereor ne deus Gedeoni triumphum de
nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fidu-
cia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de uisione quā in castris ho-
stium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accessi hoc signo ad quid-
uis laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam ferme uigi-
liam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant aut cente-
nariæ. gerebantq; singuli amphoras uacuas, & in eis faces ardentes, ut clam
possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arieti-
num uice tubæ. hostium castra late patebant, eo quòd camelorum magnum
numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes ta-
men intra eundem ambitum continebantur. Hebræi uerò à duce antè præ-
moniti, cum iam nō longè ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus so-
nantes, & cōfractis amphoris, sublatoq; militari clamore, certi deum adesse
Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus di-
uinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes cōsternatio exoritur,
ut incomparabiliter plures mutuis uulneribus, quam hostili ferro caderent,
quòd diuersæ linguæ homines eadē castra haberent. semel enim pauore con-
fusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis ui-
ctoriæ rumor ubi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientē ho-
stem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentē cir-
cumueniunt, & quotquot ad manus uenere occidunt, interq; cæteros reges
etiam duos, Oribum & Zibum. Qui uerò superfuere duces cū reliquijs exer-
citus ferme decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab
hoste castris locum ceperūt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò pro-
perat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad unum omnes truci-
dat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his prælijs cæsa
sunt Madianitarum & cæterorum Arabum qui eis auxilio uenerant circiter
centum uiginti millia: præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelo-
rum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon uerò reuersus in patriam
suam Ephram, supplicium sumpsit de Madianitarū regibus. Cæterū Ephræ-
mi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunā, bello eum petere
decreuit, eo quòd inscijs ipsis hostē esset aggressus. Gedeon uir in omni uir-
tute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis ag-
gressum, sed iussu diuino. Victoriā tamē nihilo minus illorum esse, quam
suam ipsorum qui militassent: atq; his uerbis sedata eorū ira nō minus pro-
fuit Hebræis quam rebus prospere gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exo-
raretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dice-
mus. porrò Gedeon cum uellet imperium deponere, compulsus est id reti-
nere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, po-
pulo raturū habente quicquid ille in causis controuersis pronun-
ciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephram
in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gētibus circumquaq; finitimis bella gesserunt. Cap. IX

XI
Iud. 8.9

Abuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex uno matrimonio susceptos, nothum uerò unum ex concubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, unde mater fuit oriunda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cū uideret malis artibus insignes, & ad quoduis facinus promptos, unà cū eis ad paternas aedes reuersus, omnes fratres interemit, excepto uno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quaesuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legū praescripta gerere, omnibus iustitiae defensoribus inuisus aequè ac infestus. Itaq; dum quodam tēpore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs uniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatam diximus, conscenso mōte Garizeo qui Sicimis imminet, & sublata uoce ut ab omnib. exaudiri posset, silentiū ei populo praebente, rogauit ut pauca uerba audire dignarentur. Cumq; illi magis etiam silerent intenti, dixit quòd arbores olim humana uoce usae, in conuentu ad id habito rogauerunt ficū, ut imperiū in eas acciperet. Recusante aut illa, quòd cōtenta honore quem propter fructus suos percipiebat, nō requireret aliū: arbores nō destiterunt principē quærere: uisumq; est, uiti hunc honorē deferre. ea uerò totidē uerbis quot ficus recusauit, & simili modo etiā olea. itū est deinde cum eisdem postulatis ad rubū. cuius lignū ad ignaria ualet. Is respondit: Si serio me regem poscitis, sub umbra mea requiescite. sin autē insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat uos. Hæc, inquit Iothanes, nō risus mouendi causa uobis fabulor, sed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechum necatis fratribus principatum usurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per triennium in latebris montiū uixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo post, Sicimitæ poenitentia ducti eorū quæ in filios Gedeonis patrauerāt, Abimelechū ex urbe & tota tribu expulerunt. Ille uerò cogitabat quomodo ciuitatē aliqua clade afficeret. cūq; instaret uindemia, nō audebant colligere fructus, metuentes ne quid incōmodi ab Abimelecho acciperent. Fortē per eosdē dies cōtulerat se eò cum armatorū manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ ut tantisper sui custodiā suscipere, dum uindemia peragitur: cōperūtq; securè fructus conuehere, & per sodalitia cōnantes audebant apertè in Abimelechū conuitia iactare. & principis cognati dispositis circa urbem insidijs, multos ex Abimelechianis in eas praecipitatos interficiebant. Zebellus uerò quidam è Sicimitarum primatibus, hospes Abimelechi, per nunciū ei significauit, quomodo Gales populū contra ipsum irritaret: hortatus etiā ut insidias ei ante urbē tenderet. se enim Galem illò adducturū: atq; ita fore facile ut inimico gratiam qualē meretur referat. quo factō curaturū se, ut eū populo recōciliet. cumq; Abimelechus locū insidijs aptū cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, cōspectis repente armatis exclamat, Zebelle hostē uideo. illo respondente, umbras esse cautium, iam propiores cernens, imò nō umbræ sunt, inquit, sed uirorū cohors. ad hæc Zebell⁹, nōne tu Abimelecho ignauia objicis

cis? quin igitur ostēdis qui uir sis, & armis hominē aggredieris? Gales uerò turbatus excipit primum impetum: cumq; suos inferiores animaduertent, amissis aliquot cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eum quasi uolens malè pugnasset, effecit ut urbe pelleretur. cæterum Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad uindemiæ reliquū exituri essent, insidias circa urbem disponit. cumq; prodissent, tertiam suorum partē occupare portas iubet ne ciuibus reditus in urbē pateret. cæteri uerò dispersos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurima cædes patrabatur. & urbe capta primo impetu ac solo æquata, saleq; in ruinis eius seminato, tum demū militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot aut per regionem dispartati periculum euaserant, collecti denuò, petra quadam occupata, locū natura munitū muro insuper cingere uolebant. Sed hoc consiliū præuenit Abimelechus, qui quàmprimū id cognouit, exercitū eò adduxit. & arrepto fasce arido, iussisq; cæteris idem facere, breui petram strue lignorum circumdedit: subiectoq; igne, & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita ut nemo euaderet, sed unà cum uxoribus & liberis absumerentur. numerus uirorū fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendū sanè, nisi quòd meritas poenas dederunt ingratitude erga uirum optimè de se meritum. Abimelechus autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, uidebatur non fore præsentis fortuna contentus, neq; prius conquieturus quàm uniuersos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incurso oppido, circa turrim quandam restitit, quæ quòd esset non mediocris, populo fuit receptaculum. hanc expugnaturus cum propius ianuam accessisset, mulier fragmine molæ demisso caput subeuntis ferit. ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum ut se occideret, ne mulieris manu perijsse diceretur. quo factō fratribus debitas impietatis poenas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas usus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagium illis accidit. cæterum exercitus duce mortuo, miles in suas quisq; domos reuersus est. Israelitarū

XII
Iud. 10

deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manassetide suscepit, uir tum rebus cæteris, tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum uiginti & duos annos in principatu uixisset, iam senex defunctus, in Camone urbe Galadenæ est sepultus. Res autem Hebræorum rursus in peiore statu erant, legibus auctoritatem suam non amplius obtinentibus. qua occasione arrepta Ammanitæ & Palæstini cum ualido exercitu regionem eorum ingressi, omnia rapinis uastabant: & occupatis locis ultra Iordanem, traicere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi uerò calamitatib. castigati supplices opē diuinam implorant: & uictimis numen placare conati, rogabant ut iram finiret, aut certè moderatius exerceret. deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis ueniunt: sed imperatore carebant. Erat autem quidam Iaphthes, uir patris uirtute celebris, qui proprios milites alebat: ad hunc missis nuncijs rogabant ut in auxilium ueniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces, cau-

Iud. 11

fatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriã pateretur. Cum enim non esset eadẽ matre natus, sed externa quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem, tunc autem in Galadena degebat, omnib. quotquot ad se uenirent stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperiũ copiarũ penes se fore, militem suum cum eis cõiunxit. Et cum mature quicquid factõ opus erat prouidisset, exercitu in urbe Masphaca collocato, mittit legatos ad regẽ Ammanitarũ, exostulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis alijs oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Aegyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulatq; ut de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contrà Iaphthes negabat eum meritõ queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. potuisse enim Moyfen & illam occupare. Se uerò agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis deo uolente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse uotum fecit, si uictoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domũ reuerso primũ occurrisset. congressus deinde cum hoste uicit egregiè: fugientesq; persecutus est usq; urbem Maniathen. & ingressus regionẽ Amonitidem multas urbes deleuit, præda militi concessa: finemq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quàm domi. redeunt enim obuiam facta est filia uirgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit uictimam esse deo destinatam. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro uictoria patris & ciuium libertate hostiam. unum rogauit, ut sibi liceret iuuentutem suam cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atq; ita uoto patrem soluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimum neq; deo gratũ sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura esset. Petitus post hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd sine illis in Ammanitas expeditionem fecisset, & nunc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxilium attulisse, quod uel non uocatos ferre decebat. ultro deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc cõtra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi deo uolente duros, si insannire pergeret. ut uerò nihil se uerbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu uenientes excepit: plurimisq; in conflictu cæsis, & postquam in fugam uersi sunt, præmissis qui uada Iordanis occuparet, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominũ peremit. ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic in principatu successit Apfanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuerunt L X, mares XXX: totidẽ deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos uxõrib. cura & opera sua coniunctos. cuiq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodũ senex diẽ obiit, in patria sua sepultus. Helon post hunc assumpsit principatũ, tribu Zabulo-

pita

nita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde successit Abdon Elielis filius tribu Ephræmita, ex urbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriose gerendarum occasio. Filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit. Cap. X

Dest huius mortem Palæstini superauerunt Israelitas, & tributa Iud. 13
ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miseria liberati XIII
sunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter Danitas
optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis foeminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatem, in suburbanum suum quod erat in campo magnò cum uxore uentitans, crebris precibus sollicitabat deum, ut daret sibi liberos. Insaniebat autem in uxorem præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit angelus dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore ut fauore dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui ubi ad uirilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam. iussitq; ne capillitium ei detonderetur, utque deo sic uolente ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremo addens à deo se missum abijt. illa marito reuerso angeli uerba indicat, mirè prædicans iuuenis staturam & pulchritudinem, ita ut uir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de uxoris pudicitia male suspicari inciperet. quæ uolens hunc mariti stultum mœrorem adimi, supplex deum rogauit, ut iterum angelum mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in suburbano uersantibus apparuit angelus soli mulieri. illa rogat ut paulisper maneat dum uirum adducit: quo permittente, cum Manoches mox ad eum reuertitur. quo uiso, ne tum quidem suspicari desijt: rogauitq; ut sibi quoq; eadem indicaret. illo respondente, factis esse quòd mulier sciat: iubet quisnã esset dicere: ut nato filio referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio lætum se attulisse nuncium. cumq; iterum rogaretur ut saltem hospitem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus ut paulisper maneret dum aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendumque uxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; uasculis. quo facto uirga quam gestabat carnes attingit: confestimq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & angelus fumo tanquam uehiculo in cælum ascendere ab eis uisus est. Manoches autem sollicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bono iubet esse animo, affirmans magno suo bono deum se uidisse: cumq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomẽ inditum.

I 4 quod

quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillitio uictusq; sobrietate diuinū nescio quid præ se ferebat. Cumq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam urbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, ut id connubiū procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi essent generis, quodq; religio uetaret eiusmodi nuptias, uicit iuuenis pertinacia, effecitq; ut uirgo sibi desponderet. crebrò deinde sponsam interuifens, in itinere in leonem incidit, nec tamē eius occursum declinauit licet inermis, sed nudis manibus adortus beluæ fauces elisit, eiusq; cadauer in dumetū uicini abiecit. aliquot post diebus eandem uiam ad puellam remetiēs, offendit examen apū mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrādas Thamnitās conuocat, qui quòd uires eius haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex æqualiū numero iuueni adhibēt, iussos obseruare nequid auderet. Conuiuio deinde ut sit hilarescentibus, ait se quæstionē propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuiq; sindonē se daturū & tunicam. qui tum q̄ sagaces uideri cuperent, tum q̄ lucrum nō fastidirēt, iubēt eum proponere. Ille, Exuoraci, inquit, cibus prodiit, & ex immiti suauitas. in his explicandis cum hæssissent triduo nec proficerent, puellam aggrediuntur minis simul & precibus, ut expiscata secretum ē marito indicium sibi faceret. ille repulsis aliquandiu blandicijs, cum rogandi finem non faceret, & lacrymans gratam se illi negaret, tandem nihil suspicans rem totā de leone aperit, & unde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes: Neq; leone, inquit, quicquā occurrenti immitius, neq; melle gustanti suauius. Ibi Sampson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ uobis quæstionē nostram aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ promiserat, spoliatis quibusdam Ascalonitis quos fortē per uia inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nūcio res suas sibi habere iussit ac gerere. at puella contēpta ut uicissim illi moueret stomachū, nupsit eius sodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia cōmotus Sampson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & cōmodum maturis segetibus tempus iam mēsis aderat. ergo comprehensis trecentis uulpibus, & facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus est. Quo cognito gētis principes, & quid Sampsonē ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnan satellitibus, uxore quōdam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, uiuos exusserunt publicè. Sampson autem in Palæstinos latè grassatus cædibus, ad habitandā Aetam se contulit. ea est petra bene firma, in tribu Iudæ sita. At Palæstini totam tribū bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Sampsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquā diminuerēt, responsum est nō absoluendos ab hoc crimine ni Sampsonis deditiōē facerent. Illi uolētes hanc suspiciōē à se amotā, armatis tribus milibus ad petram ueniūt: & expostulantes quòd suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet

redderet, qui irritati facile possent toti genti magnā aliquam cladē repēdere, dicētesq; in hoc se uenisse ut cōprehensum illis dederēt, postulabant ut consensu ipsius facere hoc sibi liceat. qui iureiurādo accepto nihil præterea molituros, sed hosti tantū deditiōē faciendā, descēdens de petra in cognatæ gentis potestātē se permisit: & illi uinctum prius duobus funibus, Palæstinis tradendum ducebāt. cumq; uentū esset ad locū, qui obscurus antè, nunc ex Sampsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostiū, procurrētibus obuiā Palæstinis, & lætitiā re ex sentētia gesta clamore testātibus: Sampson abruptis repēte uinculis, arreptaq; maxilla a fini quæ fortē iacebat præ pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis ceteros metu dare terga cōpulit. qua uictoria plus satis elatus, & opis diuinæ immemor, cum totū sibi tribueret, q̄ maxilla tantū armatus fudisset ac fugasset hostiles copias: ingēti siti oborta, confessus nihili esse quātaslibet uires humanas, deo uictoriā acceptā retulit: supplexq; rogauit ut arrogatiæ data uenia, succurreret & periculo se eximeret. nec irritæ fuere preces, sed copiosus fons subito è quadā petra prorupit. loco Maxillæ nomē Sāpson imposuit, quod in hodiernū usq; durat. Post hoc præliū iā Palæstinos cōtemnēs uenit Gazā, & in publico diuersorio egit. quo audito Gazæorū magistratus, ne clā abire posset, stationes pro portis collocāt. Sāpson uerò qui insidias maturè senserat, circa mediam noctē surgēs, portas cū ipsis claustris ac uectib. cæteroq; paratu reuulsas, & humeris impositas, in montē qui est supra Hebronē perlatas deposuit, paulo uerò post à patrijs institutis desciscere, & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniū malorū fuit principiū. cū em̄ meretricē quadā Palæstinā adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabāt. Quamobrē qui apud Palæstinos rerum potiebātur accedunt eā, & magnis pollicitationibus inducūt ut eliciat ē Sampsonē causam tanti roboris, propter quod inuictus haberet ab hostibus. Assensit illa, & cū prima occasio data est, inter cōpotationē & muliebres bladiicias extollens eius res gestas, omni astu utebāt ut cognosceret cur tantopere uirtute excelleret. Sampson uerò adhuc mētis cōpos eisdē artibus cōtra mulierem utēs: si septenis, inquit, uitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo alijs fortior. Tacuit illa, rē ita se habere putans: cōmunicatoq; super hoc cum magistratibus cōsilio, inclusaq; in penitiorē domus parte manu militū, bene potum ac sopitū accuratē ut ab ipso didicerat uinxit. deinde excitato indicat adesse quosdā qui illum uellēt aggredi, ille ruptis uirgeis uinculis ad resistendum se expedit. Mulier tunc frustrata paulo post aliam opportunitàē nacta, grauibus querelis aggressa est uirum, q̄ amati non satis fidēs, celaret eam id, quod maxime scire cuperet, ac si nesciat tacere, quicquid alios scire amasio suo nō expedit: rursusq; simili figmēto elusa est, cū septē funib. alligatū perditurū se uires diceret. expta em̄ hoc quoq; nihil effecit: cūq; urgere nō desisteret, tertio mulierē ludificatus est, dicēs capillos suos oportere implecti licio, atq; ita parari uinacula. Ac ne hoc quidē uerū experta, postremò adhibitis omnib. artib. nō prius rogādi finē fecit, q̄ fatali iā necessitate instāte, uictus importunitate Sampson in gratiā mulierculæ suū ipse secretū prodidit: Deus, inquit, mei curā habet, & eius prouidētia natus hāc comā alo, cuius tōsurā ipse mihi interminatus

interminatus est. nam in eo capillitio totas sibi vires cōsistere. Hoc cognito, nesciēti comam dērasit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non ualentē. illi orbatum oculis & uinctum abduxerūt. Procedentē deinde tempore cum iam capillus repullularet, cumq; solēne Pa- læstinis adestet epulum, cōsidentibus optimatibus in quodam fanō cuius te- ctum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Sampson ut misero inter- eompotandum illuderent. qui hoc extremum malum existimans quod illu- fores ulcisci non quiret, iubet puerum à quo manu ducebatur, ut ad illas co- lumnas se acclinet, iam, ut tum simulabat, defatigatū. quibus admotus sic eas concussit, ut subuersæ totius ædificij ruinam traherent, qua tria milia homi- num sunt oppressa, & inter cæteros ipse Sampson. Hic finis uiri fuit, exacto principatus anno uigesimo, admirandi ob incomparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem usque ad extremum ha- litum usus est. Nam quod à muliere deceptus est, humanæ infirmitati im- putari conuenit, pronæ ad eiusmodi uitia. cætera dignus sempiterna memo- ria uirtutis nomine. cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Quomodo filij sacerdotis Elis à Palæstinis in prælio sunt cæsi. Cap. XI

XIIII
Ruth 1

Post Sampsonis autem obitum præfuit Israelitis Elis pontifex, in cuius principatu fames ualida eam regionē inuasit. quam non fe- rens Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidū est tribus Iudæ, assumpta uxore Naami, & filijs communibus Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migravit. cumq; ibi prospera fortuna utere- tur, filijs suis uxores dedit eius gentis foeminas, Chellioni Orpham, Ruthem Malloni. exacto autem decēnio Abimelechus cum filijs breui tempore alius post alium obijt. quo casu Naamis in maximum mœrorem coniecta, desola- ta à charissimis quorum consuetudinē amori patriæ prætulerat, mutato pro- re consilio reuerti ad sua decreuit. iā enim res patriæ in meliori statu esse per- ceperat. nurus autē eius nō sustinebāt ab ea diuelli, & uelit nolit comitari eam uolebant. at illa precata eis felicius coniugium, quàm in quo cum filijs suis ui- xissent, & in reliquis rebus prosperitatē, & docens quod in se nihil esset opis, rogabat ut manerēt, neue relicta patria in euentū incertum sequi miseram so- crum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem uerò nolentem manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum focrus abduxit. Quæ postquam unā peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cumq; Naamis à ciuib. suo nomine appellaret, iustius, inquit, uocaretis me Maram. significat autē Hebræorum sermone Naamis felicitatē, Mara dolorē. Et cum esset messis tempus, Ruthe permissu focrus exibat ad spicilegium, ut cibos sibi pararet, casuq; in Bozi rus deuenit. q. cū paulo post superuenisset, conspicatus puellam, de ea uillicū percontatur. is denarravit omnia dño, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat. q. exosculatus in ea beneuolentiā erga focrū, & affectū erga defunctum maritū, noluit spicilegio contentam esse, sed per- misit ut sibijpsi meteret quantū posset, ac fumeret: mādauitq; uillico ne eam prohiberet, & ut unā cū messoribus prandiū ac potū ei præberet. Ruthe uerò acceptā ab eo polentā seruauit focrui, & uespere cū frugibus collectis simul

attulit

attulit: sed & Naamis seruauerat sibi quasdam partes ciborum, quos ei uicini contulerant. narrat deinde focrui, quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea q. co- gnatus esset, & propter pietatem forsā curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegiū cum Bozi ancillis. post aliquot dies iā hor- dei tritura peracta uenit Bozus in suum rus, & cubabat in area. hoc cognito Ruth 3 cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: misitq; eō Ruthem dormiturā ad pedes eius. quæ nefas rata nō parere focrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem experrectus, sentiensq; eam unā cubare, quæsiuit quænam esset. edi- dit illa nomen, & famulam se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerēt, excitatā iussit hordei quantum ferre posset capere, & priusquā aliquis eam ibi dormisse uideat, ad focrū redi- re. cauēdos enim tales rumores, maximè si nō de nihilo oriant. Cæterū meū, inquit, consilium est hoc. rogabis eū qui tibi propinquior est quàm ego, an te uxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eū: sin minus, mea legitima cōiux eris. Hæc uerba ubi renunciauit focrui, bonā spem habuerunt, Bozo res ea- Ruth 4 rum curæ futuras. circa meridiem uerò reuersus ille in oppidum, senatū coi- re fecit: ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui postquā uenit, Abi- melechi, inquit Bozus, & filiorum sortem possides. fassus est alter possidere se, idq; iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantū legum me- minisse oportet, sed omnia iuxta præscriptū earum facere. ecce adest mulier, quam si uis possessionē agrorum retinere, lex te ducere iubet. at ille Bozo & sortē & mulierē celsit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iam & uxorem esse & liberos. Id Bozus apud senatum cōtestatus, iussit mulierē accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere. quo facto Bozus duxit Ruthem, & anno elapso natus est illis infans masculus. hunc Naamis nutricans Obedem de consilio mulierū nominauit, sibi in senectute constitutæ inseruiturum. nam ea uox Hebræis inseruientem significat. ex Obede prognatus est Iesseus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnū reliquit per uiginti & unā ætates duraturū. Hæc necesse habui de Ru- the narrare, uolens dei potentiā ostendere, cui facile est etiam uulgares homi- nes ad amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocri- bus maioribus oriundum. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam X V labantibus, bellum Palæstinis inferunt ob causam talem: Eli pontifici duo fi- I. Reg. 2 lij fuerūt, Ophnes & Phinees. hi cōtra omne ius & fas omnia sibi licere uo- lebant: nec contēti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierū insuper, religionis ergo confluentiū ad sacrum locum, pudicitia uel ui uel donis expugnabant, ita ut nihil à tyrannorum moribus differrēt. hanc insolentiā iuuenum & pater ipse magnoperè detestabatur, diuinā ultionem nunquā non expectans, & populus iniquissimè ferebat. postquam autē illo- rum exitiū deus & patri & Samueli propheta etiam nū puero prædixit, tū ue- rò non aliter q. defunctos filios lugebat. Sed priusquā de clade in qua sunt ab- sumpti dicā, quædā de hoc propheta narrāda sunt. Helcanes Leuita uir inge- nuus Ramathā urbē in sorte Ephræmitarū habitans duas uxores habuit, An- nam & Phenannā: ex quarū posteriore liberos suscepit, nihilominus alterā quamquam

quanquam sterilem diligēs. is cum sacrificatū uenisset in Siluntem, ubi tunc dei tabernaculū fuisse diximus, & de epulo partes uxoribus ac liberis distribueret, Anna uidēs alterius liberos cū matre cōfidentes, in lacrymas prorūpit, admonita orbitatis & solitudinis. cumq; consolationē mariti nō admitteret, abiit in tabernaculū supplicatura, uotumq; factura, ablata sterilitate matrem factam primū filium se consecraturā, ad ministeria dei nō uulgari more educatū. In huiusmodi precibus longas moras protrahentē animaduertēs Elis pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquā parum sobriam iussit abire. quæ cum respondisset, aquam se potare, sed moestā quod liberis careat, precibus à deo sterilitatis remediū petere, bono animo eam esse iussit, pollicitus habituram ex dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibus antè præ moerore fastiditis usa est. in patriam deinde reuersa, breui uterū gerere coepit. mox ubi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à deo. cumq; parentes gratias acturi deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulq; decimas ex more afferentes, mulier uoti rea puerum Eli tradidit, deo consecratū, prophetamq; futurum. itaq; & comā alebat, & aqua tantum in potu utebatur, degebatq; circa fanum, cuius ministerijs educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filia tres. Porro Samuel exacto anno ætatis duodecimo prophetā agere coepit. Quadā enim nocte dormientē deus nomine uocauit, tum ille ratus à pōtifice se uocari, accurrit ad eum. Quo negante à se uocatū, deus idē tertio fecit. Tum Elis rem perspicies ait: Ego mi Samuel nūc quoq; ut antè filui, sed deus te uocat. quapropter præsto esse te responde. Itaq; rursus deo uocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum deus: quando, inquit, præsto es, audi imminere Israelitis cladem maiorem quam credibile est, & filios Elis ambos una die perituros, & sacerdotiū meum migraturū in familiā Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quam meum cultum, idq; ne cum ipsorum quidem cōmodo. hoc oraculū cum ab adiurato extorsisset pōtifex, alioqui se non contristaturo, certiore iam expectationem exitij filiorū habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones ueras euentu approbante. Per idem tempus Palæstini suscepta expeditione cōtra Israelitas, castrametati sunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrente ulterius processerunt. tandē congressi prælio, Hebræorū circiter quatuor milia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrē Hebræi periculum extremū instare putātes, mittunt ad pontificē atq; senatum qui postulent arcam in aciem proferri, ut eius præsentia freti hostem superent, ignari eum qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore ut uincerentur, maiorem esse q̄ arcam, quæ propter ipsum erat ueneranda. Venit igitur arca in exercitū, & cum ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca uiuere sustineant, ne unquā in conspectum sibi ueniāt. quorū Phinees iam sacerdotio fungebāt, patre propter se nium honorē concedente. Vehementer autē Hebræis arca animos addidit, uictoriam in hac sitā existimantibus: contrā hostes metuebant ne arca Israelitis esset præsidio. attamen utrorumq; expectationem euentus sefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis uictoria, Palæstinis contigit: & quam cladem

hi

hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerūt frustra se in arca fiduciam collocauisse. namq; primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum milia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderūt: & arca quoq; in hostiū potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arcæ amissione prouolutus de throno exspirauit. Cap. XII

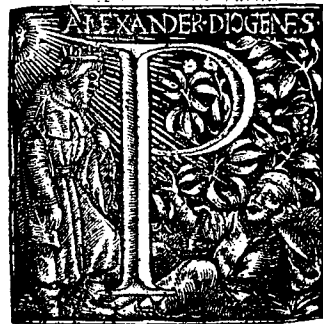
Hanc cladem & arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniaminita quidam iuuenis ægre seruatus è prælio renunciauit, tota urbe repleta luctu, Helis pōtifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit. cumq; audisset euentum prælij, tam militum quam filiorum cladem satis æquo animo tulit, ut qui deo prænūciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt uero etiā arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, uitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadē die Phinees quoq; alterius è filijs uxor obiit, non ualens superesse mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, uitalem tamen, cui ob acceptā ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea uox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc sacerdotium, quod filius à patre per manus accipiebat. ille enim Phineesi id tradidit: quod mox filius & successor eius Abiezeres filio suo Bocciaë reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi usque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursus redijt.

ibidem

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDICARVM

LIBER SEXTVS.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti arcam Hebræis remiserunt. Cap. I

PARTA de Hebræis uictoria, sacraq; arca quemadmodum diximus capta, Palæstini cū cæteris spolijs Azotum eam referunt, & in fano dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti uero die mane uenientes ut adorarent deum suum, inuenerunt eum è basi excidisse, & pronum prostratum ante arcam: quod ægre ferētes, in pristinum locum eum reponunt. cumq; sapius illuc accedentes, semper prostratum & adorabudum reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populū inuasit. postremo grauisima pestis Azotiorum urbem atq; agrū adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nōnulli interanea uitiata morboq; corro-

i. Reg. 4

Ioseph.

m. 14

sa euomebant. Ager uero totus scatebat muribus, qui omnia uastates, nec segetibus parcebāt, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec ualentes amplius tolerare, intellexerunt arcam in causa esse, & uictoriã cum eiusmodi spolijs luctuosam sibi contigisse. miserūt igitur ad Ascalonitas, postulantes ut arcam in ipsorum urbem transferrent: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupide arcam ad se receperunt, moxq; eisdem quibus illi malis laborauerūt. Cum arca enim simul etiam calamitates sunt translata: itaq; hinc quoq; ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permanfura. agitati enim eisdem pestibus, ad uicinas urbes eam transmittebant. atq; in hunc modum quinq; Palæstinorum urbes peruagata est arca, ueluti tributum per singulas poenam uiolata religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & alijs exemplum factæ ne arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse uidebant, quàm ut bono aliquo modo à se eã ablegarēt: & cum conuenissent quinq; ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant quid facto opus esset. Ac primum uisum est remittendam esse arcam ad suos, cuius captiuitatem deus ulcisceretur, quum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros uastare non desinant. Nec desuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc impudentia captiue isti arcæ: cuius si tanta uis esset, aut si omnino deo cara fuisset, nūquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentesq; ut hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarēt, hæc omnia nō aliunde quàm à natura prouenire: quæ & corporibus & terris & plātis & cæteris potentia suæ subditis per certas temporum uices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed uicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositum negocium censere uidebantur. His neq; remitti arcam placuit, neq; retineri. sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari deo in testimoniū gratitudinis, quod eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remedijs euadere fuerit impossibile: & totidem mures aureos addi illis similes qui agris uastitatem intulerunt. His omnibus in loculum inclusis & super arcã impositis plaustrum ei nouū fabricari: uaccas deinde nuper enixas plaustro subiungi, inclusis domi earū uitulis, ne sint impedimento matribus, & ut foetū desiderio magis properent. ipsas uero deduci in triuium arcam uehētes, atq; ibi relinqui ut quamcūq; uelint uiam ineant. Et si quidem ad Hebræorum regionem se uerterint, ad eãq; perrexerint, credere arcam fuisse calamitatū causam. sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse uiriū. hoc consilium omnibus calculis est approbatū, quod mox opere sunt executi: et paratis quæ diximus, pductoq; in triuiū plaustro ac ibi relicto ipsi retrorsum discesserūt.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

Cap. II.

ibidem.

Accis autem ueram uiam ingressis, & recta non aliter quàm si deducerentur tendentibus, principes Palæstinorum sequebātur, cupientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plaustrum sisterent. Vicus est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc postquam uenerunt uaccæ, tametsi pulchram planitiem ante se haberent, ulterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad quod spectaculum à uicinis

nis mox cum gratulatione est concursum. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: ut uiderunt arcam, præ gaudio mittētes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde arcã, & uas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exstabat, deposuerunt: & accitis uictimis peractoq; sacrificio splendide epulati, plaustrū simul ac uaccas holocaustoma deo fecerūt. quo uiso principes Palæstinorū retro ad suos sunt reuersi. Cæterum indignatio dei Bethsamitas inuasit, ex quibus septuaginta occidit, quod cū nō essent sacerdotes, profanis manibus cōtrectare arcam sint ausi. quæ res lætitiã uicanorum nouo luctu nō nihil obscurauit, eo magis q̄ suos nō fatali morte, sed diuina ultione extinctos desiderabant. quamobrem indignos se ducētes qui hospitium arcæ præberēt, mittunt nuncios ad uniuerfos Hebræos, qui certiores faciāt de arca à Palæstinis reddita. illi re cognita transferūt eam in Cariathiarim, urbem uicinã Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabum quẽdam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrẽ, in ædibus eius collocant, idoneū sacrario locum existimātes ubi uir iustus haberet domiciliū. cura arcæ commissa est eius filijs, quam per uiginti annos cum summa laude gesserūt. tot enim annos in Cariathiarim mansit, quatuor solis mensibus apud Palæstinos detenta. Cumq; populus toto hoc uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnamq; religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorū promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatẽ, & bona quæ illam sequuntur, orationem & tẽpori accõmodans & negotio, uerba in hæc fermè sententiã ad eos fecit: Viri Israelitæ, quando quidẽ nec hostis infestus esse desinit, & deus uestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet nō uotis tantum libertatem expetere, sed eò totis uiribus incumbere, ut uel nūc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne uestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiã: expulsisq; omnib. uitijs ex animo, purgatas mentes ad deum conuertite, & in eius ueneratione constanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona uenient, & in primis noua libertas & uictoria de hostibus: quæ neq; armis, neq; robore corporū, neq; copiarū multitudine cõsequi licet. nō enim his rebus deus præmia pposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui uestrã expectatiõnẽ nō fallat, mihi credite. Hanc adhortatiõnẽ alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcūq; deus uelit ac iubeat. Samuel autem edixit ut conuenirent in oppidum Masphatim, quæ uox cõspicuum significat. ibi hausta aqua libauerunt deo, & indicto unius diei ieiunio publice supplicatum est. Nec latuit Palæstinos Hebræos circa Masphatim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuere, sperantes se illos nec opinos posse opprimere, quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, consiliū dubijs reb. petentes, nihil dissimulātes nō esse sibi satis uel uiriū uel animi ad confligendū cū tam potēte hoste, à quo toties uicti discessissēt: & libēter quieturos si liceat, ne uel tro sibi perniciẽ accersere uideantur. cõuenisse se ad supplicationes & sacrificia, utq; sacramēto ad militiã adigerētur: nunc imparatis & inermibus imminere hostẽ, ut nulla spes salutis supersit, ni deus à propheta exoratus periclitātes in tutelã accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neq; enim auxilium

10seph.

m 2

des

dei desore. & mactato agno lactete, rogat deum ut in se sperates protegat, & a ui Palæstinorum tutos faciat: ne ue patiatur iam iterum ab eodem hoste cladem accipere. hac uictima egregie litatu est, & deus præsens ac propitius insignem uictoria annuit. Sed priusquam totam flamma absumeret, nõdum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factã se habere putas, interceptis Iudæis imparatis ad pugna, & tantu non inermibus, ut qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longe aliter accepti sunt q̄ crederent, etiam si quis prædixisset. Primum enim terra iubete deo sub pedibus eorũ intremuit, & uacillante uestigio nutabant, nõnulli etiã in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus. oculos ac manus semiustulati, ut ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totã ponebant: cum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisq; plurimis, reliquos usq; Corraeos (id loco nomen est) persequi nõ destitit. & fixo ibi suæ uictoriæ fugeq; hostium termino, qui trophæi uice esset, appellauit eum Fortem, in signu donatã a deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunq̄ bellu instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines suos se continerunt: & inuersis rerũ uicibus, eorum ferocia in partes uictoris transijt. Nec his cõtentus Samuel crebris expeditionibus & multis cædibus eos uastauit, donec omnino superbiam gentis perdomaret. agrũ etiam quem prælio uictis Iudæis abstulerant, q̄ late inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliquo Chananæi pacẽ eo tẽpore cũ Israelitis habebat.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus, rerum administrationem filijs suis commisit. Cap. III.

S Samuel autem rebus populi cõpositis, & iuridicis conuentibus per certas urbes institutis, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multoq; tempore hanc præcipuam curam habuit, ut patrijs legibus respub. administraretur. Deinde senio grauante, ut consuetis munij sufficere non posset, filijs suis principatum & curam reip. tradidit: quorum seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq; ut alter in Bethelis, alter in Barsabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contra ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimam uiam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam ueritatis quam lucri respectum habebant, solutiq; in luxum ac delicias, tum dei uoluntatem, tum patris cõtēnebant, cui nihil magis erat cordi, quam ut in populo iustitia uigeret quammaxime.

Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. Cap. IIII

P Opulus autem uidens reipub. cura & diligentia prophetæ optime constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, uehementer offensus ad patrem concursum fecit, qui tum habitabat in urbe Ramatha: & cõmemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerum non posset, obnixè precabatur ut regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit, & a Palæstinis illatæ toties iniuriæ poenas debitas exigat. Hæc populi uoluntas uehementer Samuelẽ contristauit, qui propter innatam iustitiã non ama-

bat

bat regiam potestatem ut nimiam. Valde enim optimatũ gubernatione delectabatur, nõ aliam ad felicitatẽ populi cõducibiliorem existimans. adeoq; res hæc hominẽ sollicitu habuit, ut nec cibum nec somnum præcura caperet, sed per totam noctem se in lecto uerfaret, multa interim animo uolutas. Sic affecto deus se uidendũ præbuit, consolatus eum ne postulata populi ægre ferat: dicens nõ tam ad ipsum pertinere hanc contumeliã, quam ad se, quẽ nolint sibi solum esse regẽ: idq; moliri cõpisse iam inde ex quo primũ ope sua ex Aegypto sunt educti. uerũ nõ multo post futurũ est, inquit, ut eos cõsiliij huius sero pœniteat: quãdo nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æque ac te ingritudinẽ damnabũt. Nunc iubeo te eis creare regẽ quem ego designauro: idq; prius q̄ facias, præmonebis quantũ malorũ sibi ultro asciscat, protestaberisq; eos te inuito ad mutationẽ status in deterius properare. His auditis Samuel, mane cõuocatis Iudæis, declaraturũ se illis regem promissit, addens uelle se prius indicare, quæ erunt sub regibus ferenda, & in quãtis incõmoditatibus erit uiuendum. Scitote ergo primũ q̄ a uobis abstrahẽt uestros liberos, & alios aurigas sibi faciẽt, alios equites & satellites & cursores, & tribunos ac cõturiones: & alios itẽ opifices, armorum suorum ac curruum aliorumq; instrumentorũ fabros: præterea uillicos agrorum suorum & aratores, & uinearũ fossiores: & nihil est quod nõ cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoq; uestras facient sibi unguetarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellẽt, quæ ancillæ necessariò uerberum formidine obeũt. possessiones etiã uestras uobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges unicuius è suis largientur. & ut compedio dicam, seruietis unã cum omnibus uestris regi, nõ secus atq; domestici eius famuli. cumq; hæc omnia patiemini, ueniet uobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitẽtia tacti supplices dei miserationem implorabitis, ut uos a regib. liberet. uerũ ille nõ admittet eas preces, sed repulso sinet dare pœnas incõsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda, nec a proposito dimoueri poterat, contẽptis omnib. quæ Samuel in rem eorũ afferebat: sed urgebat obstinate ut missa futuri cura regẽ crearet: quando quidem nisi regis ductu uindicare se de inimicis gentibus non ualerent: nec esse absurdũ, si cum finitimi omnes regnẽtur, & ipsi eandẽ reip. formã accipiãt. Samuel uero uidẽs se prædictionib. suis parũ proficere, sed pertinaciter eos in sentẽtia manere: Nunc, inquit, abite domũ quisq; suã, & cũ tẽpus erit accersam uos, q̄ primũ cognouero, quem uobis regẽ deus dare uelit.

Saulus iubente deo rex declaratur.

Cap. V

Rat quidam ex tribu Beniamitide, uir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tũ statura tum specie, quib. respondebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, a reliquo grege aberrantes amisisset, filiũ cũ uno famulo ad eas quærendas misit. qui cũ per lustrata sua tribu eas nõ inuenisset, ad alias uenit: et cũ nusquam cõparerẽt, decreuit redire, ne patri sollicitudinis causa fieret. & dum nõ longe a Ramatha oppido iter faciũt, famulo admonẽte habitare ibi prophetã ueridicũ, eũq; omnino consulendũ esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respõdit,

Ioseph.

m 3

nihil

nihil se habere quod mercedē diuinitatis daret. iam enim uaticū esse cōsumptum. & dicēte famulo, superesse quadrantē sicli, eūq; dari posse, nesciebāt enim prophetā mercedes nō accipere, itū est ad illū: inuētisq; circa portā uirginib. aquatū euntibus, interrogāt ubinā sit prophetæ domiciliū. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius q̄ eat ad cœnā. præbere enim eū epulū, & nihil esse in mora nisi ut ille primus accūbat. Samuel autē hac ipsa de causa cōuiuas uocauerat. nā pridie cum per totā diē precatus esset deū, ut certiorē se redderet quē creaturus esset regē, in crastinū se id facturū pollicitus est: circa eandē enim horā missurū se Beniamitā quendā iuuenē. quā ob rē sedebat in solario, expectās præfinitū tempus: quo peracto ad cœnā se cōferebat. cumq; Saulū offendisset, deus inspirauit ei, hūc esse futurū principē. Saulus uero accedēs eū, salutatū prius rogat ubi propheta habitat. hospitē enim se hoc ignorare. cumq; ille respōdisset, se eū esse, & ad cœnā duceret, dicēs nō asinas tantū quas quæreret saluas, sed omniū omnia bona in potestātē eius fore: supra spem, inquit, meā sunt ista domine. neq; enim ea est mea trib. quæ reges proferat, & familia mea humilior est alijs familijs. tu uero ludis me, & maiora q̄ pro mea cōditione loqueris. Propheta autē deductū eum ad conuiuiū accūbere fecit, & famulū supra alios uocatos. erāt hi septuaginta numero. iussitq; ministris ut Saulo portionē regiam apponerent. cumq; iam hora dormiendi adesset, alij quidem surgentes domū quisq; suā reuertebātur. Saulus uero apud prophetā cum famulo pernoctauit. & cum primū dies illuxit, Samuel excitatū eum in uia deduxit. Postq̄ autem egressi sunt urbem, monuit ut famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse enim qd̄ sine arbitris illi uellet dicere. tum Saulus famulū ablegat, & propheta deprōpta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simulq; regē salutat, deum ei honorē hūc ratū facere dicens, pro tutela Hebræorū, quorū iniurias bello Palæstinis illato ulcisci debeat. hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris. In hoc itinere offēdes tres homines religionis ergo tendētes ad Bethela: quorū primū uidebis ferre tres panes, secundū hædum. hos tertius sequetur utrē uini baiulās. hi tibi comiter salutato dabūt panes duos, & accipies. inde uenies ad Rachelis monumētū, ubi occurret tibi qui nūciet inuētas esse asinas. Inde progressus ad oppidum Gabatha, in coētū pphetarū incidēs: & correptus diuino spiritu, unā cū illis prophetabis, ut quotquot hæc uiderint, attoniti miraculo dicāt, unde hæc felicitas Cisi filio? his signis uisis certo scito deū esse tecū: & saluta patrē tuū et cognatos. Venies autē Galgala, me accersente, ut p̄ his deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenē: & quicquid prædictū est occurrit ei in hoc itinere. Postq̄ autē domū redijt, percōtante cognato suo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illū celauit, ne hoc quidē q̄ apud pphetā fuisset, & ex eo cognouisset inuētas esse asinas. de regno tātū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatis opinionē ei cōtraheret. quāuis em̄ & amicus esset & cognatus, tutius tamē ac cōsultius arbitratus est silētiū, reputās credo humanæ naturæ infirmitatē, q̄ nemo cōstans in amore, sed etiāsi manifesto diuino suffragio felicitas cōtingat, tamē alios sibi præferri inique & inuide ferūt. Porrò Samuel populū in oppidū Masphatim cōuocat, & cū frequētes adesse uideret, in hanc sententiā alloquitur

quitur. Hæc iussit me dñs suo nomine ad uos perferre. Ego uos in libertatē uindicauī, primū Aegyptiorū seruos, deinde à uicinis regib. toties uictos ac subiugatos. pro quib. beneficijs hæc mihi gratiā reponitis, quod abrogato mihi quātū in uobis est impio, quasi nesciatis utilissimū esse homini à deo regi, unū è uestro numero digniorē existimatis, qui uobis præsit: qui subditis tanq̄ pecudib. p̄ sua libidine utēs, quidlibet in quēuis licere sibi uolet. nō em̄ fieri potest, ut homo erga hominē sic affectus sit, quēadmodū ego erga à me ipso conditū. Eia quādo plus apud uos potest temerarius animi impetus q̄ uel religio uel beneficiorū memoria, digerat multitudo per trib. & familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniamiticæ tribus sors exijt. dein familiarū nominib. in urnā cōiectis, Metri familiæ sors obuenit, postremo cū uiritim sortitio fieret Saulo Cisi filio regnū sortito obtigit. Iuuenis uero q̄ hoc præsciebat, abdiderat se, uideri uolēs inuitus ad regnū accedere. Tāta fuit præditus modestia simul & tēperantia, ut cū pleriq; uel modica felicitate potiti uix sui præ lætitia sint cōpotes, & omnib. se ob oculos ingerāt: hic tot populorū rex declaratus ac dñs, nō modo nō ostentaret se, uerū etiā è subditorū conspectu subduceret, ut nō absq; negotio posset inueniri. cūq; nusq̄ cōparēte Saulo omnes essent solliciti, hæsitates quidnā fieri oporteat, propheta precib. deū appellat, ut latebras indicet, desideratūq; iuuenē exhibere dignē. qd̄ ubi impetratū est, mittit qui eū adducat: & postq̄ uenit, in medio populi iuuenē statuit uniuersis cōspicuū, ut qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiā præ se ferret. Tum propheta: Hunc uobis deus dat regē. cōtemplamini quantū omnibus præminet, & q̄ sit hoc honore dignus. Cūq; populus acclamasset, *Vivat rex:* propheta cōscriptis in libro omnibus quę illis sub regia dominatiōe erāt euētura, recitauit ea populo rege præsentē, & librū in tabernaculū dei reposuit, ut esset apud posteros prædictionis suæ monumētum. His ita perfectis, dimissoq; populo, ipse reuersus est Ramatha in patriā. Saulū uero in natale oppidū Gabatha redeuntē multi boni uiri comitabant, ut nouo regi debitū officiū præstātes. Sed plures mali & factū hoc eorū uitio uertebāt, & ipsi contempto rege nullis uel munerib. uel obsequijs gratiā eius demereri conabant. Mēse autē post acceptū regnū elapso, exortū cōtra Naasfen Ammanitarū regē bellū apud omnes ex æquo autoritatē illi parauit. Hic em̄ diu Iudæis ultra Iordanē habitātib. infestus, postremo cū magno & forti exercitu regionē ingressus urbes eorū subiugare cœpit: nec cōtētus libertatē in præsens abstulisse, ut oēm rebellādi materiā in futurū adimeret, tā ultro deditis, q̄ ui subactis dextrū oculū eruebat: ut qm̄ scutū sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierēt. hoc modo tractatis trās annē incolentibus in Galadenā exercitū duxit: & castrametatus ad primariā regionis urbē, cui nomē est Iabes, oratores eò misit, qui cōditiōes offerret, ut aut deditiōe facta dextris oculis orbent ut alij: aut internecionē hominū & oppidorū excidiū exspectēt. eligerent ipsi utrum mallent, paruā corporis particulā decidere, an in omnium facultatū simul & uitæ discrimen uenire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum: sed inducias septem dierū petierunt, ut missis ad consanguineos nuncijs postularent auxilium. & si impetratum fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se

deditionem facturos quacunq; conditione hosti liberet. Naases aut qui Galadenos contemnebat, nō grauatim inducias dedit, permisis undecunq; suppetias implorare. qui euestigio per oēs Israelitarū urbes nūcios dimiserūt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocunq; illi uenirent tantumdem metus quantum moeroris afferebāt, ut nemo se mouere auderet. cæterum cum ad regiam quoq; uenissent, & ibi etiam populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quam moerēs, Saulus rure domum reuertēs, & animaduersa moestitia populi, scitatus fatin saluæ res esēt, & quæ noua causa tristitiæ: ex nuncijs omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die uenturum auxilio, & ante solē exortum hostes profligaturum, ut exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros uero ciues periculo exemptos inspiciat. atq; his mādatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas. Cap. VI

1. Reg. 12

VOlens autē poenæ formidine populū ad Ammaniticū bellū excitare, quo celerius cōueniret, boū qui fortē ab opere ueniebāt neruos succidit, idē passuros minatus qui postridie cū armis ad Iordanem nō afforēt, secuturi quocūq; ipse ac propheta ducerēt. Eo metu factum est ut cū omnes ad præfinitū tēpus præsto essent, recēstis apud Balā oppidum copijs, inuenirētur septingēta milia cōfluxisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola arma uit LXX milia. Trāsgressus dein Iordanē & decē schoenorū spatiū nocte una emēsus, ante solis ortum quō destinarat peruenit: & diuiso trifariā exercitu, undiquaq; hostem nihil tale expectantē aggreditur: & acriter pugnādo ingēti strage edita inter cæteros Naasen regē occidit. Hæc uictoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inlytū reddidit, fama longe lateq; fortitudinē uiri celebrante. Si qui enim erāt qui prius eū contēnerēt, tunc mutata in diuersum opinione nullo nō honore dignū prædicabāt. nam nō cōtētus Iabesenos seruasse, in Ammanitarū regionē irruptione facta totā uastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriose domū reuersus est. Populus uero nimio gaudio gesties, placebat sibi q̄ talem regē esset nactus, & illis qui inutilē fore dixerāt insultabat, rogans ubi nunc essent isti contēptores, & ad suppliciū eos deposcens. & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate cōstituta cōtra autorū eius aduersarios iritatur. Saulus interea studium quidē ac beneuolentiā eorū collaudabat, sed iureiurando affirmauit nō passurū ut quisquā è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad suppliciū. Periniquum enim esse uictoriā à deo datā ciuili sanguine polluere: sed magis decere ut positis odijs diē epulis ac hilaritate trāsigāt. Post hæc Samuele monēte opus esse alteris comitijs per quæ Saulo rata fiat regni possessio, cōuentus fit apud oppidū Galgala. ibi rursus inspectate tota multitudine propheta unxit Saulū sacro oleo, atq; iterū regē cōsalutari fecit. Ita factū est ut mutato reip. statu regia dominatio introduceret. Sub Moyse enim & discipulo eius Iesu, qui tū exercitui cū imperio præfuit, optimates ré administrabāt. post cuius mortē octo decim annis populus sine summo magistratu uixit: deinde rursus ad pristina regiminis formā redierūt, qui belli gerendi sciētia & fortitudine præcelleret, supremū iudicē constituēdo, quam ob rem totum hoc tēpus, quo talis status durauit

durauit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta priusquā comitiā dissoluerentur sic est allocutus populum: Adiuro uos per maximū deū, qui uobis optimos illos fratres Moysem & Aaronē misit, & patres uestros ex Aegypto eduxit: ut absq; pudore ac metu omni ue affectu alio, libere dicatis, nūquid cōtra ius & æquum fecerim, uel proprij lucri cupiditate, uel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me si cuius uitulum aut ouem, aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula quæ in quotidianū uictum cedunt, ab ultro dantibus sumere, uitio uerti non soleat: aut si cuius iumēto ad meas necessitates usus sum. in his & similibus si quem offendi, nūc rege præse presente dicite. Acclamatū est uno ore, nihil tale eum fecisse, sed sancte & iuste principatum gessisse. Tum ille, Gaudeo nullas esse uestras de me querelas, at ego habeo nonnihil quod cōquerar, si uera loqui licet: quæ tamē iniuria magis ad deum attinet, quem certe hoc facto ualde offendistis, quod aliū regem poposcistis. oportebat enim uos meminisse, quod auus uester Iacobus, LXX solis hominibus uestri generis comitatus, fame coactus in Aegyptū deuenit. Cumq; ibi in multa milia propagata esset eius progenies, eaq; graui & contumeliosa seruitute ab Aegyptijs premeretur, inuocātib. uestris patribus, absq; ullo rege deus tantā multitudinē eripuit, misit in hoc Moyse & Aarone fratribus: qui uos in hanc terrā induxerūt quam nunc possidetis. & tamē post talia beneficia non semel prodidistis uerā pietatē ac religionē. Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dum eius ope uicistis primū Assyriorū potentia, deinde Ammanitarū ac Moabitarū, & postremo Palæstinos. atq; hæc omnia confecistis nō regū auspicijs, sed ductu Iaphthæ & Gedeonis. Que igitur dementia uos impulit, ut detrectantes imperiū dei, sub rege esse malletis? Gessi tamē uobis morē, eo declarato, quē ipse elegit. Vt aut manifeste sciatis deum uobis iratum, nec ei placere in regnū uersam uestrā rempublicā, dabo euidēs signum diuinitus. Qualem enim nunq̄ quisquā æstatis medio uidit in hac regione tempestatē, talem nunc impetrabo à deo, quæ uerbis meis fidem astruat. Vix ea fatus erat, cū tanta uis tonitruū ac fulgurū & grādinis ingruit, ut attoniti extremaq; timentes faterentur se peccasse, & per inscitiam in hunc errorē prolapsos, rogarentq; prophetam ut paterno affectu eos complexus, in gratiā dei placati reponeret, & quemadmodum aliorū antea, huius quoq; peccati ueniam impetraret. pollicitus est ille rogaturū se pro eis deum, & exoraturum: simulq; cōsiliū dedit, ut probi ac iusti esse perpetuo studerēt, nec unquam obliuiscerēt, in quantas clades & calamitates ob neglectum uirtutis incidissent. meminissent præterea prodigiorū dei legumq; per Moysem latarum, si caram haberent uel suam ipsorum uel regis incolumitatem. quod si hæc negligenter, prædixit grauem ultionem tam ipsis quam regi nō defore. atq; ita denuo confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

Palæstini Hebræos bello aggressi uincuntur. Cap. VII.

Ex autem delectu habito, cōscriptisq; tribus milibus, duo milia si bi uoluit esse satellitiū, cum quibus ad habitandū Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse iussit, quē misit in Gabā. ille uero expugnauit castrum quoddam Palæstinatorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, per domitis Iudæis arma ademerunt, &

1. Reg. 7

11

VI
1. Reg. 13

& occupatis opportunis locis præfidijs ea cõmuniuerūt, & omni prorsus ferri usu eis interdixerūt. quã ob rē si quãdo agricolis opus esset aliquo ferramēto, puta uomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt uero audiuerūt expugnatū castrum, indignati & non ferendam cõtumeliam dicitantes, armant contra Iudæos trecenta milia peditum, curruum triginta milia, equitum sex milia: et castra metati sunt ad oppidū Machmā. His cognitis rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionē, edicit ut qui saluam uult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potētiam, & negans tales esse ut timeri debeāt. sed ubi certo compertū est maximū esse hostiū numerū, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in spelūcas ac loca subterranea se abdūt, plures uero ultra Iordanē fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus aut accersit prophetā, ut de cõmuni consilio res geratur. Ille renunciat, debere eum eodē loco manentē cõparare uictimas: se enim post septē dies uenturū, ut imolatis sabbato uictimis, cū hoste prælio decernatur. at ille exspectauit quidē quantū propheta iusserat, sed nō per omnia fuit obediens. Cum enim cūctari prophetā cerneret, & se paulatim à militibus deserui, uictimas ad altare obtulit. Cumq; nunciatū esset prophetā aduētare, honoris causa obuiā ei prodijt. Ille male factū dixit, q̄ neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia quæ dei uoluntate faciēda erāt pro populo temere occupasset. Saulo uero excusante, expectasse se ad statutū dierū numerū: sed cū milites audito hostē relicta Machma petere Galgala, metu se desererēt, necessitate cogēte properasse ad sacrificiū: Consultus, inquit propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatiōe deū, cuius ego mentis interpret sum, nō contēpisses. nam per obedientiā & tibi diuturnitatem regni, & posteris successiōe parare poteras. Ita Samuel offensus regis facto domū est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio uenit in urbem Gabaonem. horū maior pars non erat armis instructa, quod ea regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariam exercitu, per totidē uias regionē Hebræorum ingressi omnia populabantur, spectante Saulo rege cum filio, nec ualēte prohibere hostē, propter suorum paucitatē. Occupauerant enim collē quendam cum pontifice Achia, qui fuit unus ex Elis pontificis posteris, & uidētes suorum res impune agi & ferri, grauiter angebantur quod in se nihil esset præfidiij. Filius uero Saulis cum armigero suo cõspirat, ut clam ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitaret: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli a colle descendētes uersus hostium castra iter faciunt. ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrerat, rupe circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum uidebatur. Ergo postquam eò accesserūt, Ionathas confortabat armigerum ad hostē aggrediēdum. Si nos, inquit, uiderint, iusserintq; ascendere, omen uictoriæ accipiendū est. quod si tacerint, neq; nos uocauerint, reuertamur. Cūq; propius ad hostilia castra accederent

1. Reg. 14

derēt appetente iā die, Palæstini ubi hoc uiderūt inter se dicebāt: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cū armigero inclamabāt, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam uocem Sauli filius cupide arripiēs, ut indubitātū omen uictoriæ, tunc quidē recessit è loco in quo cõspecti fuerāt: sed ex alia parte ad rupem accedentes propter sitū incustoditā, magno labore difficultate loci superata euaserūt ad hostem. aggressiq; sopitos uiginti ex his interfecerūt, & totū exercitū stupore ac cõsternatione repleuerūt: ut abiectis armis in fugā se darēt. pleriq; uero non noscitantē inter se, quod ex multis gentibus conflati essent, pro hostibus se inuicem inuadebant: & cum nō putarent duos tantum Hebræos in castra penetrasse, mutuo Marte cadebāt. quidam metu uulnerū in præcipitia aut ipsi ruebāt, aut ut fit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebātur. Cumq; renunciatum esset regi per speculatores tumultum esse in castris Palæstinorum, interrogauit Saulus, num aliquis è suis abesset: & audito filium cum armigero abesse, iubet pontificem sumpto sacerdotali habitu de futuris uaticinari. Quo respondēte uictoriam deū & hostium cladem promittere: ducit militem in Palæstinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipsos inter se depugnantes. quo audito, qui antē in spelūcas & subterranea se abdiderant, & ipsi prorumpentes militibus Sauli se agglomerant. iamq; ad decem milia creuerāt, hostemq; tota ea regione palantem insectabantur. ibi rex siue nimio gaudio parum sui compos, quod difficile sit eximiā felicitatē moderato animo ferre, siue per inscitiam, dignū quidam reprehensione admisit. Volēs enim meritas pœnas à Palæstinis ad satietatem repetere, diris deuouit eum, quicumq; intermissa cæde ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras insequendi & cædendi finē facere. Paulo post cum delati essent ad quandam syluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli qui non exaudiuerat patris imprecationes, easq; cõsensu populi ratas habitas, fauum fortē nactus expressum inde mel edebat: & monitū quod pater additis execrationibus interdixisset ne quisquam cibum ante solis occasum sumeret, edere quidem destitit: negauit tamen recte id à patre factum. maiore enim ui & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo recurauissent, & lōge plures affecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; cæsis Palæstinorum multis milibus, sub uesperam demū eorū castra diripiunt: & inter cæterā prædam magna pecudū copia reperta macant, carnibusq; nondum à cruore purgatis uescuntur: quod è uestigio regi à scribis renūciatum est, uulgus militum in deum peccare, & carnes etiam tum cruētās coquere ac edere. Tum Saulus iubet saxum grande in mediū prouolui: edicitq; ut super illud pecudes iugulent, né ue carnes cum sanguine comedāt: quia factū hoc deo displicet. cui edicto cum omnes parerēt, statuit ibi altare, & impositis uictimis holocaustoma deo incēdit: idq; altare omniū primū à Saulo exstructū est. cumq; eadē nocte priusquā uires & animos resumerēt, hostiū reliquias uellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnā præ se ferēs alacritatē, accito pōtifice iubet eum diuinam super hoc uoluntatē quærere, an sibi reliquum hostilē exercitū delere permittatur. Pontifice uero negante deū respōsum uelle reddere: nō temere est, inquit rex, hoc dei silētiū, qui antehac ultro solebat quid factū esset opus cõsulere: sed oportet aliquod latens

VII

in

in nobis peccatū esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quod etiā si filius meus Ionathas peccatum id commisisset, ut deum placem, capitis poenam ab eo exigam, non secus quam si de quouis nihil ad cognationē meam pertinente supplicium fumendum sit: tum acclamante multitudinē ut hoc faciāt, uniuersos cōfestim in unum locū statuit: & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehensurus quis in culpa sit. cumq; fors Ionathā indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quod heri dū hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustauī. Saulus uero iurat se eum occisurū, pluris quam genus aut naturam aut affectus, iusiurandum faciens. Ille ne præsenti quidem periculo terretus, magno ac generoso animo se præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam uictoriam uidere contigit. maximum enim mihi fuerit solatium, Palæstinorū insolentiam ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omni multitudo ad dolorē & miserationem flexa est, iurantq; non laturos se ut occidatur Ionathas autor tam luculētæ uictoriæ. atq; ita iuuenem irato patri cripiūt, & uota deo faciunt ut ipsum immunē à peccato faciat. Saulus uictor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta milibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & cōtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinosq; & Idumæos ac Amalecitas, & regem Obæ multas res gessit prospere. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filix fuerūt ei Merob & Michael. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus uero & Cis Sauli pater germani fuere Abelix filij. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunq; hoste cōgressus semper uictor reuertebatur, ita ut Hebræorum res ad felicem statum perduxerit, & potētiam eorum in tantum auxerit, ut omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis uero numero robore ac specie præstātissimū quenq; in suū deligebat satellitiū.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Cap. VII.

VIII
I. Reg. 15

SAmuel autem ad Saulum ueniens, ait se ad illum missum à deo, ut eum commonefaceret, electione dei cæteris eum in regno prælatum, atq; ideo par esse ut ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, deus autem & regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata domini. Quoniam Amalecix Hebræos in deserto multis affecerunt iniurijs, dum egressi ex Aegypto in eam quam nunc tenent regionem proficiscuntur, oportet iusto bello in eos uindicare, & deuictos internecione delere: sæuireq; in omnem sexū ac ætatem, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis pœnas rependere. ac ne iumentis quidem alijsq; pecudibus parcere, aut inde quicquā prædæ nomine usurpare, sed omnia deo sacra esse, ut iuxta Moyſis præceptū Amalecitarū nomen è rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturū se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrime mandata exsequeretur, confestim omnes undiq; copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadringenta milia comparuit: quæ tribus ex suo tantum delectu præbuit triginta milia. Saulus autem Amalecitarum terram cum exercitu irrumpēs, pluribus locis insidias circa torrentem

rentem disposuit, ut nō solum Marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiam per uias circumuentos opprimeret. Postremo magno prælio in fugam uersos non prius persequi destitit, quam ad unū omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita ut diuinitus prædictum fuerat successit, oppidatim bellum circumferre coepit: quorū aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame siti alijsq; modis cum expugnasset, usque ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanū hoc ratus: primū quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu dei, cui non parere periculosum est. Cepit etiam regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eum decreuit, idq; non ex dei sententia, sed uictus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi usurpās. Deus enim ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse uoluit. Saulus autē regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formā quam dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus. & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerūt, in prædam contra dei mandatū abactis, pecunias etiam cæterasq; opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaque deuictis omnibus à Pelusio, quæ urbs est in Aegypti finibus, usq; ad rubrum mare, totam eam regionem Saulus uastauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in Madianæ terræ meditullio habitant. Hos antē belli principium admonuit per nuncios, ut secederent, ne uere res suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cū Raguele Moyſis socero intercedebat. Atque ita Saulus ac si nihil esset prætermisum ex ijs quæ propheta iuxta dei uoluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad unguem obseruata, lætus uictoria domum reuertitur. Deus autem offensus est quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam uerterat, cum ipse neutrū permisisset. Iniquū erat cuius ope uictoria contigisset, eius mandata contemni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re prophetam, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui non curet iussū sua exequi, sed malit quicquid ipsi uisum fuerit facere. His auditis Samuel uehementer conturbatus, per totam noctem fuis precibus deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à propheta rogatus ueniam regi non annuit, quod non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur deus preces prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad regem, Galgalis tum agentem, proficiscitur. hūc quam primum rex uidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere deo pro uictoria: omniaq; iuxta uoluntatem eius esse peracta. Tum Samuel: qui sit igitur quod uoces iumentorū & pecudū in castris audio? Respondit rex, populum hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum delictam, nemine superstitē. Solum se captiuum adducere eorum regem, de quo ex prophetæ consilio se decreturū. Ad hæc propheta respondit, Non sacrifici

Joseph.

n cijs

cijs delectari deum, sed uiris bonis ac iustis. hos autem esse qui uoluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilq; a se recte fieri putat, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius consistere non in nõ sacrificando, sed in non obediendo: & qui non obediunt, unicumq; hoc & uerum sacrificium non offerunt, ab his deum nec multas saginatas uictimas, nec donaria ex auro argento uel fabricata uel postulare uel admittere: sed auersari hæc ut malitiæ magis quam pietatis argumenta. Contra qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallent quam inde discedere, his delectari, ac ne uictimas quidem ab his requirere. quod si etiã sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quam a quocunque alio uel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi forte idẽ esse putas, perire, & immolari deo. Quapropter expectabis amissionem regni & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis mandata eius neglexisti. Saulus autem factus est se peccasse & male fecisse, quod uerbis prophetæ non paruisset. metu tamen coactum se id fecisse, quod non auderet militem prædæ cupiditate accessum cohibere. Sed da ueniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in simile peccatum incidam. Rogabatq; ut maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille uero qui præuidebat deum nulla sitendum uictima, abire incoepit.

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert. Cap. IX.

Tum Saulus retinere eum uolens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in uestimento. cumq; propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad uirum iustum & bonum: deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili. Saulus fatebatur deum sibi merito infensum, sed factum infectum fieri non posse. Rogabatq; saltem hoc honoris sibi haberet, ut deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & una cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarum, qui cum õ mortem amaram exclamasset, audiuit a propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filijs lamenta & luctum attulisti, ita æquum est ut ipse matri tuæ mœsticiam auferas. iussitq; eum ibidem in Galgalis interfici: ipse uero reuersus est Ramatham. Rex uero tum demum sentiens in quæ mala offenso deo peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod nomẽ collem significat: nec post illam diem unquam in prophetæ conspectum uenit. Samueli uero uicẽ eius moleste ferenti, deus hanc curã mittere iussit, & assumpto sacro oleo Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filijs eum ungerẽ, quẽ ipse indicasset sibi regno dignum uideri. Cumq; propheta diceret uereri se, ne si Saulus hoc senserit, uel per insidias uel etiam aperta ui perniciẽ sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidũ peruenit. Eo loci magno hominũ concursu salutatus est, quærentibusq; aduentus causam, sacrificatum se uenisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas unã cũ filijs conuocat: uisq; nati maximo eximia statura ac forma iuuenis, cõijciebat inde hũc esse

regna-

regnaturum. Sed hac parte non est assequutus dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem ungerẽ deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, non eadem spectare deum quæ homines. Tu, inquit, uisa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimas: apud me uero non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi uirtuti: & eum requiro qui hac sit perfecte excultus, pietateq; ac iustitia, obediẽtiã & fortitudine animum exornatus. His auditis propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxq; & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Afamus. His quoque uisis, qui nihilo deteriores forma erant, propheta rogat deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam unum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, propheta iubet ut confestim uocetur: non enim licitum esse absq; illo sacrum epulum celebrari. qui postquã accitus a patre uenit, adolescens colore flauus, & martium quiddam tuens; alioqui liberali specie: tum propheta ad patrem uersus submissa uoce, hic est, inquit, quem regnare deo uisum est. & cum dicto accumbit, & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filijs. Depromit deinde sacrum oleum, quo delibutũ Dauidem in aurem admonet, deum ita uelle ut regnum in populum obtineat: præcipitq; ut iustitiam colat, & operã det ne unquam a mandatis dei discedat: Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam uniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoq; ab illo subigendos, & cum quibuscunq; gentibus congressus fuerit, semper uictorem rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturũ quã posteris relicturum. Post hæc mandata Samuel domum proficiscitur, simulq; numẽ deserto Saulo ad Dauidem commigrat. quo factum est ut hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus uero in morbum dæmoniacũ incideret, ita ut præfocari ac strangulari uideretur, nec aliam opem inuenirent medici, quã si quis peritus excãtor adhiberetur. monueruntq; ubiq; inquirẽdum, qui quoties rex a dæmone agigaretur, stans ad caput eius uoce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumque rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astantibus ait se apud Bethlema uidisse filium Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliam honestam institutionẽ hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem a gregibus: nunciantq; patri, regem audita adolescentis tam forma quã uirtute, cupere ipsum uidere. Paruit Iessæus, simulq; munera per filium regi misit. Cumq; uenisset, confestim a rege admodum læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim a dæmone agigaretur, unicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad cinnnyram accinens, regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur a Iessæo, ut filium apud regem degere pateretur, quando quidem tantopere eius præsentia delectabatur.

Ioseph.

n 2

Expe-

Liquanto autem post Palaestini conscripto numero so exercitu bel-
lum Israelitis inferūt, & castra inter Sochum & Azecū oppida me-
tantur. nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitu effecit, ut pri-
oribus castris relictis in munitiorem quendam collem ē regione
Israelitarum Palaestini se conferrent, ualle quadam inter utrosq; intercedēte.
In hanc ē castris hostium descendit Gittæus Goliathus, uir prodigiosa statu-
ra: quatuor enim cubitos uno palmo superabat, uastos artus conuenienti ar-
matura protectus. Thorax quinque milia siclorū pendebat, huic moli respon-
debat & galea & ocreæ. prægrandē etiam hastam non dextra gestabat, sed hu-
mero sustinebat, sexcentorum siclorū ferro cuspidatam. pone sequebatur ar-
matorum phalanx. Hic cum inter utranq; acie constitisset, immani uoce sub-
lata: Quid opus est, inquit, Hebraei ancipitem martis aleam uos subire? Date
mihi aduersariū, & duorū periculo decernatur, penes utros futura sit uictori-
a: ut quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant,
præstat enim unum aliquem, quam totum exercitū, in periculum adducere.
Hæc locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursus procedens eisdē
uerbis est usus atq; ita per quadraginta dies prouocare hostē prædictis cōdi-
tionib. non destitit, stupente Saulo cū uniuerso exercitu: qui prodibāt quidē
in acie, sed a neutris initiū pugnae fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus
Saulus Dauidē remiserat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum signa
regia sequebantur, isq; ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum
bellū ducitur magis quam geritur, missus a patre uenit in castra, uisurus quo
in statu res essent, & fratrib. necessaria portaturus. Interim Goliathus ex mo-
re progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne unum quidem esse inter He-
braeos qui in singulare certamen descendere audeat. Fortē tum Dauid cum
fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditisq; barbari con-
uicijs grauiter cōmotus, se paratum dixit ut hostem excipiat. At Eliabus ma-
ximus fratrum obiurgat hominē, per imperitiā rerum supra q̄ ætatem eius de-
ceat ferocientem, addens fatius esse ut ad patrem ac greges q̄ primum reuer-
tatur. reueritus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus
est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regem
de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid uellet dicere, Non est, in-
quit, rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste
insolentiam eius conpescā, & elatum ac ferocientem prosternam, & ex terri-
bili deridendū reddam: tātoq; erit tua simul & tuorū illustrior gloria, quod
ab adolescente magis quam uiro hostis deuictus uidebitur. Saulo uero lau-
dante generosum eius animum, nec tamē audente rem tantam tam tenerē æ-
tati cōmittere: Non est, inquit, quod dubites: nam hæc deo fretus polliceor,
cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pa-
scerem, raptum agnū ex ore leonis recepi, ipsamq; feram in me impetu uer-
tentem cauda correptā, soloq; afflictā occidi: neq; mitius tractaui ursum gre-
ges inuadentem: & hanc quoq; beluā nihilo pluris facio, qui cum in deū at-
que homines conuicia euomat, non patietur cæleste numen impune hoc il-
lum auferre, sed meis cum manibus perdomabit. Effecit tam prompta auda-

cia iuuenis, ut rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructū
prius thorace regio simulq; ense ac galea. Tum Dauid qui armis gestādis nō
assueuerat, grauari se his magis quam muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic or-
natus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permittite meo arbitratu
pugnam capeffere. & cum dicto arma deponit, baculumq; tātum assumit: &
coniectis in peram quinque lapidibus de glareā torrentis, funda dextram ar-
matus in hostem properat. Hunc apparatus postquā uidit barbarus adeo con-
tempfit, ut per ludibriū percōtaretur, num se canem putaret, qui armis ad
canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imō cane uiliorem, re-
spondit Dauid, quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuicia-
tus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurum.
Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi ue-
ro pro armatura deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie de-
leturus est. auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui simi-
libus laniandum relinquam: & discēt omnes quod deus curam Hebraeorum
habet, eiusq; prouidentia uires nobis simul atque arma suggerit: sicut cōtra
ubi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palaestinus armis gra-
uior quam ut procurrare posset, magnis passibus in iuuenem ac inermē con-
temptim ferebatur.

Singulare certamen Dauidis & Goliathi, sequiturq; Palaestinarum clades. Cap. XI

Vic Dauid impigre occurrit, occultum adiutorē deum secum in
certamen ducens: & promptum ē pera in hoc selectum ē torrente
unum lapidem, funda rotatum tanta ui in aduersam hostis fron-
tem infligit, ut ad cerebrum usque penetrauerit: quo ictu sopitus
Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit uictor alacris, & quod ipse iner-
mis esset, suo sibi gladio barbarum obtruncat: tantumq; in eo momenti fuit,
ut ē uestigio Palaestini terga uerterent. Videntes enim præstantissimum ex
suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga pe-
riculo se eximere conabantur. Tum Saulus & uniuersus Hebraeorum exerci-
tus sublato militari clamore in trepidos irruūt, & quotquot assequi poterāt
cædentes, usque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Cecide-
runtq; Palaestinarum triginta milia, & duplo plures sunt uulnerati. Saulus
uero a persequēdo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem
Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius deo cōsecre-
uit. Motus deinde inuidia Saulus cœpit clam Dauidem odisse, hac potissi-
mum occasione. Cum enim uictor cum exercitu reuertetetur, honoris causa
obuiam uenerunt ei mulierum ac puellarū chori ad cymbala ac tympana ca-
nentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse: uirginum
item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores
uictoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimonium
nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: &
parum tutum putans armatum circa se uersari, ex satellite tribunum fecit, nō
tam illius honori quam suæ securitati consultum uolens, ut sæpe hostibus ob-
iectum aliquis casus ē medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope de-
stitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudi-

2. Reg. 17

nem non solum apud populum gratiofus fieret, sed etiã Sauli filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrẽ quidem latere id posset. Nactum enim se ampliorems insidiarũ tendendarũ occasione putans, renũciantibus puellæ amore, libẽter se illam ei traditurũ respondit, futurã periculorũ et exitij causam, Promitto, inquit, filix cõiugium, si sexcenta hostiũ capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturũ, sed fortiter Palæstinos inuasurum: id quod mihi bonum erit & cõmodum. sic enim sine mea infamia sublatus securitatẽ nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugiũ sit affectus. Qui cũ indicassent ei, quod ob gratiã qua cũ apud regẽ tum apud populum polleret, Saulus generũ sibi eũ destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocres res uidetur generum regium fieri, mihi certe non item, qui cõsciũs mihi sum q̃ plebeijs ortus sim natalibus. Quo renunciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat. hoc enim uẽdere fuerit filiam magis q̃ elocare. Sed cupere generum, fortitudine alijq; uirtutibus præcellentem, quales in ipso iam comperi. poscere autem pro nuptijs filix non aurum aut argentum quod è paternis ædibus afferat, sed cladẽ Palæstinarum, & sexcenta eius gentis uirorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filix fuerit honorificũ non uulgaria dona ista accipere, sed in matrimonium uiri spectatæ ac testatæ fortitudinis cõuenire. Quibus auditis Dauid putans syncere à rege affinitatem suam expeti, nihil cũ cõtatu neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitiõ ad imperata exsequenda properat: & hic quoq; ut in cæteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscisa signum uictoriæ ad regem retulit, promissi eum admonens.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. Cap. XII

1. Reg. 19

XII

Aulus autem non ualẽs tergiversari, quod turpe duceret uel mētiri, uel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mādata tam periculosa uiro forti struxisse uideri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit uel regno suo uel uitæ: & cum durum esset uel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusq; necis Ionatham filium cum domesticorum fidissimis ministros esse uoluit. Qui demiratus patris inconstantiam, quod non solum amare talem iuuenẽ desuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum uirtute hominis motus, secretam patris uoluntatem ei nunciat: simulq; consulit, ut saluti suæ mature fuga prospiciat, neu in sequentem diem usquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem inijciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optime & de republica & de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiores te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, seque quam primum è conspectu regis subtraxit.

Quod

Quod rex Dauidi necem sit molitus.

Cap. XIII

Equenti autem die Ionathas patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendisset, coepit de Dauide uerba facere. Pater, inquit, qua nam in re uel magna uel parua læsus iubes interfici uirum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinarum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum uindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idẽ postea relato præscripto caputum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob uirtutem, sed etiam ob necessitudinẽ. Iniuria enim hæc ad filiam quoq; tuã pertinet, quæ prius uiduitatem quam coniugij fructus experietur. Hęc igitur reputans sine te flecti ad mitiora, ne ue sæuias in uirum primũ optime de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo misere uexatum pristinae sanitati restitutũ seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tã egregie uindicauit. Indecorũ em fuerit horũ omniũ obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnẽ iniuriã à Dauide abstinere se uelle: Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat molitũ patrem iam nihil magis quam salutem ipsius cupere: reductumq; in aulã patri reconciliat, ut solita officia circa eum quemadmodum antẽ obiret.

Quomodo Dauid aliquoties insidias regis ægre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam reductum interficere non sustinuit. Cap. XIII

Er idem tempus Palæstinis bellum redintegratibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; uictor magna eorũ strage edita ad regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo ut sperabat, utq; post rem feliciter administratã excipi oportebat: sed successu moestus, eius felicitatẽ periculosam sibi fore existimabat. Cũq; rursus intemperijs ut ante agitaretur, accitum in cubiculum in quo decumbebat spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exsequente, spiculũ in eũ iaculatus est. quod cum Dauid flexu corporis declinasset, domũ refugit, ibiq; per totã eam diem mansit. Noctu uero misit rex qui usq; mane ædes eius seruarẽt, ne clam elaboretur, ut in iudiciũ euocatũ capitali sententia damnaret. Melcha autẽ eius uxor & regis filia ubi patris uoluntatẽ cognouit, accurrit ad maritũ, quanto is in periculo esset, ipsaq; unã cũ eo renũciã, quo sine uiuere nec uellet nec posset. Caue, inq; ne te sol hic deprehẽdat, aut nunq; posthac te uidebit. sed fuge dũ per nocturnas tenebras licet, quas deus ad tuã salutẽ longiores faciat. alio qui scito q̃ si te pater inuenerit, sine morã est interfectorus. His dictis fune per fenestrã demissum periculo exemit. deinde parato lecto tanq̃ ægrotãti, stragulis iecur capræ recẽs exemptũ subiecit: diluculoq; ueniẽtib. quos pater ad Dauidẽ miserat, ostẽdit lectũ opertũ, & qd̃ palpitatione iecoris stragula moueri uiderẽt, maritũ agrũ anhelare persuasit, addens totã noctẽ inquietã eũ exegisse. Quod ubi renũciatũ est regi, ea noctẽ in aduersam ualeitudinẽ incidisse, iubet sic ut erat eũ afferri. omnino em illi moriendũ esse. qui cũ reuersi ac relecto cubili artẽ muliebrẽ tãdẽ deprehẽdisset, rem totã ad regẽ deferũt. & cũ pater exostularet qd̃ inimicũ sibi eripuisset, excusationẽ uerisimilẽ cõmentã est. Ait illũ mortẽ sibi ni pareret ac adiutarẽt cõminatũ: itaq; uenia se dignã quæ hoc nõ spõte fecerit, sed necessitate com-

n 4

pulsa

pulsa. debere enim illi cariorē esse uitā filiæ, q̄ inimici interitū. atq; ita ueniā consequitur. David autē fuga elapsus peruenit ad prophetā Samuelem in Ramatha: eiq; rem oēm quo erga se animo rex esset indicat, & q̄ minimū abfuerit quin spiculo ab eo traiectus fuerit: idq; cū neq; regē ulla in re lesisset, neq; in bello segniter aut improvide se gessisset, sed fauente deo cūcta ex sententiā confecisset. atq; hoc ipsum esse quod Saulū ad inuidiā ac odium magis excitaret. Propheta uero cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Davidē ad quemdam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquādiu cum eo habitauit. Ut uero nūciatum est regi Davidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehēsum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem uenerunt, offendunt eum in cœtu prophetarum: moxq; eodē spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperūt. Hoc audito Saulus alios eō mittit, Davidē cōprehensuros. quibus cum idem quod prioribus accidisset, rursus alios mittit. cumq; tertij quoq; prophetico spiritu corripentur: tandē irā impotēs ipse eō properat. iamq; nō longe ab eo loco remotus, prius q̄ in conspectū Samuelis ueniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumq; ad destinatū locum peruenisset, alienatus à mente, abiectiq; uestitu nudus per diem ac noctē in conspectu Davidis & prophetæ iacuit. Paulo post ad Ionatham David peruenit, multa de patris eius insidijs conquerens, quòd se nihil tale meritum totis uirib. opprimere cuperet. Ille uero rogabat ne uel ipse hoc temere suspicaretur, uel alijs fortē suggerentibus talia facile crederet: sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri. alioqui indicaturū eū sibi fuisse, cum absq; ipsius consilio nihil agere soleat. Contrā David iureiurando asseuerabat se uera dicere: obtestabaturq; ut mallet credere ac salutā amici prospicere, quā contemptis eius uerbis tanquam uanis tum demum fidem habere, posteaquam extinctum uel uiderit uel audiuerit. Nam patrem talia consilia ideo cum ipso non communicare, quòd non ignoret mutuā beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis q̄ iam persuasus esset, percontatus est qua nam in re posset illi gratificari. Tum David: Scio, inquit, quòd bene mihi uelis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solenne regis conuiuū, cui me quoq; adhibere solet. quare si ita uidetur extra urbē in agro clam te præstolabor. tu uero cū requisierit me, dic profectū in patriā Bethlema, ut intersim festo quod mea trib. celebrat: idq; permissu tuo factū. Quòd si ut mos est de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illū nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter respōderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentū. indicabisq; mihi rem, ita ut præsentī mea calamitate mutuāq; nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cum seruo tuo uoluisti inire. qua si me indignum aut erga parētem tuum iniurium censes, nihil expectatis eius iussis iam nūc me tuo gladio condodito. Hæc ultima uerba grauer ferens Ionathas, facturum se postulata promisit, & si quid patrē male de ipso cogitare deprehēderit, indicaturū. & quo maiorē ei fidem faceret, educto sub diuū iureiurando cōfirmat, nihil se nō taturū quod ad salutē ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hāc uniuersitatē q̄ late uides implet ac moderat, quiq; priusq̄ eloquar mētē meā nouit, testis esto initi inter nos foederis, quodq; non prius patris uoluntatem scrutari desistā, quam

1. Reg. 20

quā compertū habuero ecquid latētis odij aduersum te cōceperit: & quicquid deprehendero, siue amicū, siue infensum, cōfestim tibi significabo. Nouit deus q̄ ipsum tibi perpetuo propitium precor, utq; semper tuas res prosperet, quemadmodū & nūc facit, & posthac facturum est. & siue pater meus siue ego tibi aduerser, tu tamen ope illius nunq̄ non uictor euades. Tu uero memor esto huius nostri affectus, & si me perire cōtingat, liberos meos serua, & mihi debitā gratiā in illos colloca. Post hoc iusiurandū Davidē dimittit, iussum in certū agri locū secedere, in quo se exercere solebat. cognito enim patris animo uenturū se illuc unā cū puero. & si, inquit, emis sis tribus ad scopū iaculis, collecta puerū referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito nihil triste à patre timendū. q̄ si contrariū me dicere audieris, patrē quoq; contrario modo affectū existima. utcūq; tamē ceciderit, ego dabo operā ne quid tibi secus q̄ uelimus accidat. Tu cū lætiora tēpora uenerint, fac memor sis horum, & liberos meos cōmendatos habeto. His Ionathæ pmissiōibus confirmatus David ad constitutū locū proficiscitur. Sequenti uero die qua fuit nouiluniū, rex de more caste ac pure ad cœnam uenit. cumq; filius Ionathas dexter illi accūberet, alterūq; latus Abenares exercitus imperator clauderet, uidens Davidis locū uacū tacuit, suspicatus eum ideo abesse, q̄ à cōgressu uxoris non esset purus. sed cū ne postridie quidem adesset, sciscitatus est ex filio, qua de causa neq; tunc neq; hesternā die adfuisset solennibus epulis Iesæi filius. Respondit ille profectū in patriam ad solennem tribus eius festiuitatem, cōmeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit, & si tibi idem uidetur, ibo. nosti enim quanta beneuolētia hominem prosequar. Hic iam nō amplius odium suum Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit quā infesto esset in Davidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociūq; & adiutorem Davidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis cōspiret, & nō possit induci ut credat nunq̄ secure regnatos incolumi Dauide. simulq; iubet, ut hominem accerfat, daturum debitum supplicium. cumq; filius quæreret, ob quā culpam eum capite plectere uellet, nō iam intra uerba iram continens proripuit se, & nactus alicunde spiculū impetū in filium fecit: perpetrassetq; impium facinus, ni inter cursu amicorū fuisset cohibitus. atq; ita manifeste malignum & infestum erga Davidē animū apud filium prodidit, cum minimum abfuerit quin suis ipsum manibus propter illū perimeret. Ac tum quidē regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularū, tum suum periculū, tum amici iam neci destinati uicem dolens, in moerore noctem exegit: & prima luce ante urbem in agrum prætextu exercendi se, sed re uera ut amico indicaret omnia, processit. peractisq; in iaculatione his que promiserat, ablegatoq; in urbem comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Davidis properat. qui ut primum in conspectum est datus, procumbens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur, atq; ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquā sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam cōsuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius uidebatur. ac uix tandem multis lamentis exsatiati, obtestatiq; se inuicem ut mutuæ fidei perpetuo memi-

XIII
I. Reg. 21
meminissent, digrediuntur. Inde Dauid fugiens infestissimum regem, in oppidum Nobam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solū neq; famulatio stipatum, neq; amicis comitatum aduenisse uidens, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nã famulos in cõstituto loco sibi occurrere iussos. poposcit autem ab eo uiaticū. sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opẽ collaturū. quo impetrato, armorum etiam aliquid petijt, aut hastam aut gladium. Fortẽ autem aderat quidam Sauli seruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex uero negauit sibi esse quicquam armorū. esse tamẽ ibi Goliathi gladium, quem occiso Palæstino deo cõsecrauerat. Hoc accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorū, apud quam regnabat Anchus. ubi agnitus à regis ministris, & indicio ad regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum milia neci dederit: ueritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hũc incideret, furorem ac rabiẽ simulat, ita ut ore spumam emitteret, & alia signa insanix præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittensium regẽ astrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad se adduxissent, iussit ut
I. Reg. 22
q̄ primum eijceretur. Hoc pacto è Gitta cum euassisset, in tribum Iudæ peruenit, & agēs in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, ubinã ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eũ contulerunt, nec non & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timētes, ad eum ultro confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerētes. quorum numerus ad quadringētos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitarum regem proficiscitur, rogatq; hominem ut parētes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribu Iudæ se cum suis transtulit, apud Sarim oppidum se continens. Quod postq̄ ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorū manu esse conspectū, in nõ mediocrẽ metū ac perturbationẽ regẽ coniecit. Sciēs enim eius magnanimitatem ac fortitudinẽ, aliquid magnū moliturū suspicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimū afferret. cõuocatisq; amicis & ducibus & uniuersis suis tribulibus ad regiã urbẽ Gabã, sedes in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoq; & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri contribules, scio uos meminisse quantis à me affecti sitis beneficijs, & agris locupletati, & honorib. ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessæi filio expectetis. scio enim uos omnes in illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & uobis huius sententiæ autor est. non enim me latent clandestina inter illum & Dauidem icta foedera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti quòd res euasura sit expectatis. Post hæc regis uerba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit, uidisse se Dauidem in Noba oppido, quò cum ad pontificem Achimelechū uenisset, ab eo de euentu rerum oraculū accepisse, adiutumq;

adiutumq; cõmeatu & gladio Goliathi armatū, quò uolebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione pontifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & regis insidiatorem armis atque comiteatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium quo familiam meã prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, libere fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi regi. Excepi, inquit, non ut inimicum tuum, sed ut fidissimum ministrum & tribunum, & quod maius est generū, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eũ qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac nõ potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina uoluntate, non nunc primum ei respondi, sed aliàs quoq; sæpenumero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negocium properare, nõ supeditare quæ requirebat, ad tuam magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum uolui, quicquid officij in illum contuli. His uerbis Saulus fidem habere noluit, quòd plus apud eum metus periculi ualere quàm excusatio quantūuis iusta. itaq; circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumq; illis religio esset uiros deo sacros ferro uiolare, Doecum Syrum eam cædem perpetrare mandauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecēti octuaginta quinque. moxq; missi sunt à rege Nobam sacerdotum oppidum, qui cõtrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel ætatis uel sexus respectu, ix postremo flãm̄is eã deleuerūt: ex qua clade unicus tantū Achimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculum dei Eli pontifici olim redditum contigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe pontificia internecione deleta, neq; teneram ætatẽ miseratus, neq; grandæuos reueritus, insuperq; ciuitate quam patriã ac alumnam sacerdotum & prophetarum singulari priuilegio deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni uiri esse uidentur, mirumq; quoddam iustitiæ studiū præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt, deumq; omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed simul atq; ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaq; persona assumpta, in omnem audaciam & insolētiam diuinarumq; æque ac humanarum rerum contẽptum prolabantur. & cum ad superandã inuidiã maxime illis opus est pietate & iustitia, cumq; omnes eorum non actiones solum, uerũetiam uoluntates in cõspicuo sint omnib. propositæ, tũ maxime tanq̄ aut dissimulãte deo, aut & ipso potestãte eorū formidãte, in subditos debacchant. & quicquid aut per inanẽ metū, aut odiũ uel fauorẽ irrationabilẽ decernūt, id tũ hominib. ratū, tum deo quoq; ipsi probatū esse existimãt: futurorū uero prorsus nullū nec respe-

ctū nec rationē habent. Quotquot enim in eorū gratiā plurimos labores ex-
 hauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiā nō solum
 dignitatibus priuant, sed per calumniā etiā sæpe opprimunt, non considerā-
 tes q̄ meritō, tantumq; temerarijs delationibus absq; ulla probatione fidem
 adhibentes: & sæuiunt nō in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile.
 Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitū, qui
 primus post sublatam optimatum administrationē ac iudicū supremum ma-
 gistratū rex Hebræorū creatus, propter suspectū Achimelechū trecentos sa-
 cerdotes & prophetas interfecit: cæsosq; excidio urbis obruit, & quātum in
 se fuit summi dei fanū sacerdotibus sacrisq; ministerijs orbauit, post tam nu-
 merosam cædem ne patriā quidem eorū & seminariū superesse passus. Abia-
 tharus aut Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædē sacerdotū
 euaserat, ad Dauidē fuga delatus, familiæ cladē & patris interitū ei renuncia-
 uit. at ille iā ante se hoc præfagiuisse dicebat, cum illic Doecū uideret: facileq;
 suspicātū, calumniā pōtifi apud regem struendā: ægerrimeq; ferebat quod
 ipse tanti mali occasionē præbuisset. simulq; iussit, ut apud se maneret, quod
 nusquā tutiores latebras inuenire posset. Per idem tēpus cū indicatū esset Da-
 uidi Palæstinos in Cillanorū agrum irrupisse, eumq; quantus est populari, de-
 creuit illos adoriri, consulto prius propheta, an deus uictoriā annueret: con-
 firmatusq; oraculo, & cū sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit,
 prædasq; ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dum fruges ex areis conue-
 herent. Rescuiuit hoc mature Saulus. nam rei feliciter gestæ fama cōtineri non
 potuit quin late propagata ad regias quoq; aures permaneret, nō sine ipsius
 Dauidis laude. Quo nuncio lætus rex putauit se iam rem factā habere, audiet
 inimicū se intra unius oppidi mœnia conclusisse, & diuinitus hanc occasio-
 nē opprimendi eius datam dictitans, edicit populo ut Cillā propere circum-
 uentā tam diu premāt obsidione, donec Dauidē in potestatem redactū inter-
 ficiant. At ille oraculo admonitus, nisi mature suis rebus consulere, fore ut
 Cillani eius deditioe ab ira regis se redimant, relicta urbe in desertū se cum
 quadringentis armatis contulit, ibiq; collem quendā munitū insedit, nomi-
 ne Engelain. Saulus aut cognito q̄ Dauid nō amplius apud Cillā esset, expedi-
 tionem eam omisit. Dauid uero ex deserto in Cænā locum agri Zipheni se
 cum suis trāstulit: quò etiam Ionathas regis filius præsto fuit salutaturus ami-
 cum, & de futuris collocuturus. Hortabaturq; eū ut bene speraret, ne ue pre-
 sentibus difficultatib. defatigatus cederet. omnino enim regnaturum eum, et
 uniuerso Hebræorū populo præfuturū. Tales aut felicitates nō solere ocio-
 sis cōtingere. Renouatisq; foederib. & sancita sub deo teste in omnem uitam
 amicitia, additisq; diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, il-
 lum eo loci reliquit, metu non nihil ac sollicitudine leuatum: ipse uero domū
 suam repetijt. Zipheni uero gratiam regis captantes, certiozem eum faciunt,
 Dauidem in agro suo morari: pollicebanturq; suam operam, ut in manus re-
 gis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquū illi fore
 effugium. Saulus uero hominibus collaudatis, gratijsq; actis quòd inimicū
 sibi indicassent, cumulate se illis beneficium repositurū pollicitus, misit qui
 diligenter quærerēt Dauidē, omnesq; deserti latebras perscrutarent: dicēs se
 breui

1. Reg. 23

breui cum exercitu secuturū. Atq; ita Zipheni duces se regi ad perquirēdum
 eum & comprehendendū obtulerunt, studium suum erga ipsum nō indicio
 tantum declaraturi, sed omnibus uiribus conādo ut in potestatem redactum
 regi traderēt. Sed nō habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum
 nullum periculū ex silētio immineret, per adulationē & auaritiā uirum piū
 & præter ius ad mortē quæsitum, regi se tradituros erāt polliciti. Dauid enim
 cognita eorū malicia, simulq; regis aduētū, relictis locorū angustijs in quib.
 tum uersabat, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec
 Saulus destitit illum insequi. cognito enim inter eundū q̄ superatis faucibus
 euassisset, ad alterū petræ latus peruenit: futurūq; erat ut Dauid circumuētus
 comprehenderet, nisi rex trepidis nuncijs reuocatus esset, qui Palæstinos in
 ditionē eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpe-
 tuos ac germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus uastaretur opem af-
 ferre, q̄ studio capiendi inimici, regionem illis populandam prædere. atq; ita
 Dauid præter omniū opinionē seruat, ad fauces agri Engadeni se cōtulit.
 Saulo aut post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Enga-
 denorum morari: moxq; assumptis tribus armatorū milibus ex omni exerci-
 tu selectis, properē eos ad locū indicatū duxit. cumq; nō longē abesset, offen-
 dit speluncam longo recessu opacā, & in penitiorē sinu latē patentem, in qua
 tum fortē Dauid cum sua cohorte delitescerat: in eamq; solus ad requisita na-
 turæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab uno è Dauidis comiti-
 bus, qui cum eum moneret tempus ultionis offerre deū, nec esse negligēdam
 occasionē tot erumnas finiendi abscisso infestissimi regis capite, laciniā tan-
 tum regij pallij præcidit: indignū ratus in proprium dominum sæuire, quem
 deus ipse ad imperij fastigiū electione sua prouexerat. nec enim par esse iniu-
 rijs certare cū eo, qui immeritū extinguere cuperet. Egresso deinde è spelun-
 ca Saulo, Dauid quoq; in apertū progressus regē inclamat, & cum ad agnitā
 uocē se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur: Quam iniquum
 est rex, te calumniatoribus patulas aures præbentē, & uanissimis hominibus
 fidem adhibentē, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius
 iudicare oportebat. uerba enim uel falsa possunt esse uel uera: sed nullū aper-
 tius de animo q̄ ex factis argumentū potest colligi, quemadmodū nūc quoq;
 iudicare potes num temerē illis credideris, qui eius criminis me apud te reum
 faciūt quod ne in mentē quidem unquā uenit: & in tantū te exasperauerūt, ut
 nocte atq; die nihil magis q̄ de mea pernicie cogites. An nō uides uanissimā
 esse tuam opinionē, qua persuasus es me familiæ uestre inimicū, tuæq; in pri-
 mis necis esse cupidū. Aut quibus oculis deum putas immanitatē tuam aspi-
 cere, qui hominē ad cædē expetis, oblata uindictæ tali occasione tibi parcen-
 tem, quam ipse naetus nunq̄ elabi è manibus siuisses. Nihil enim maiore ne-
 gociō caput tibi præcidere poterā, quam hanc uestis laciniam. Simulq; pan-
 num protulit, qui uerbis fidem astrueret. Ego certe ne iustæ quidē ultioni in-
 dultū, & tu iniustas simultates contra me exercere nō uereris. Sed horū deus
 iudex erit, probabitq; uter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum
 Saulus demirās è quanto periculo esset seruat, modestiaq; iuuenis attoni-
 tus, ingemuit: similemq; gemitū referēte Dauide, rex se iustius gemere fastus

1. Reg. 24

Joseph.

o

est

est. Tu enim, inquit, multorū bonorū causa mihi fuisti, ego contrā tibi multorum calamitatū autor. Et nūc quoq; declarasti te à priscorū equitate nō degenere, qui inimicos in solitudine ad iniuriā expositos nacti, incolumes dimittere maluerūt. Itaq; hodie manifestè cerno regnū tibi à deo repositū, & sub tuum imperiū uniuersam Hebræorum gentē cōcessuram. quamobrē postulo ut iureiurando fidē mihi facias, te rerū potitū obliuioni iniurias meas traditurū, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurādo, atq; ita regē in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis prophetæ incidit, uiri q̄ suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustreq; uirtutis ipsius ac suæ obseruatiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu conolebrat: & postquā iusta exoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad unum quēuis propriē hęc orbitas pertineret. fuerat enim uir ad omnē iustitiā ac bonitātē à natura cōpositus, & ob has uirtutes deo lōgē acceptissimus. Præfuit populo post Elis pōtificis obitū primū solus annis duodecim, deinde Saule regnate annis decē & octo. cuius extremi dies in hęc ut dixi tempora inciderūt. In locis autē in quibus tum Dauid uersabatur erat Ziphenus quidam in oppido Emma, uir locuples & multorū gregum dominus. habebat enim in pascuis ouium tria milia, & capras mille: ab his Dauid omnē iniuriā abstinuit, grauius interminatus suis ne uel cupiditate uel egestate, uel latēdi spe impulsus quicquam uiolarēt, sed pluris iustitiā facerent, & dei uoluntātē, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidē inijcerēt. in hac disciplina suos coninebat, putans se in hominē probum & sua beneuolentia dignū hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudētis & elegantis mulieris maritus. Ad hūc Dauid pecora tōdentē decē ē suis misit salutatū, qui illi in multos annos eam felicitatē ominarent: simulq; rogarēt ut ē facultatibus suis aliquid cōmunicaret, cum ē pastoribus intelligere possit, q̄ longo iam tempore in solitudine uersati adeò nihil detrimētī attulerint gregibus, ut custodes eorum fuisse potius uideri possint. Quicquid autē in Dauidem contulerit, in hominē gratum ac memorē collaturū. Ad hęc postulata homo suo more nimis dure dedit responsum. Percōtatus enim quis esset Dauid, ut audiuit esse Iessei filium. Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolēter ac superbē se gerūt. Quibus renunciatis Dauid in iram accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiam impedimentorū relictis (iam enim sexcētorum manum coegerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus q̄ ea nocte & familiam eius & omnes opes esset euersurus. Neq; enim se tam ægrē ferre, q̄ homo ingratus officij nihil repēderet, q̄ quod ultrō cōuicijs se impeteret, nulla unquā affectus iniuria. Interea quidam ē seruis pastoribus ad herā suam, illius uxorem, uenit nunciāns q̄ Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solū nihil impetrauerit, sed cōuicijs etiā nō ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eamq; insolentiā domini posse illi magnā aliquam calamitatē afferre. Hoc audito Abigæa (id nōmē mulieri fuit) oneratis aliquā multis a sinis, & uarijs xenijs in sarcinas cōgestis,

in scio

in scio marito & per temulentia sopito, ad Dauidē properat: eiq; in uallis cuiusdam descensū cōtra Nabalum armatorū agmē ducenti fit obuiam. Quem postquam appropinquare uidit, de iumēto desilijt, & prona in faciem adorābunda deprecata est ne uerbis Nabalis moueret, qui reuera esset id quod uocabatur. Nabalus enim Hebræorū lingua uocat̄ insipiēs. Excusabatq; se neminem eorum uidisse, qui ad maritū missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da ueniam, & age gratias deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incōtaminatus à cæde permāseris, ipse pro te pœnas ab his qui te læserūt exacturus est. Quod em̄ Nabalū manet infortunium, inimicorū tuorum cōtingat capitibus. Tu uerò propicius hęc mea munuscula admitte, & irā qua merito in maritum meum es cōmotus, in meā gratiam remitte. Decet enim clemētia & humanitas eū cui fata regnum destinauerūt. Ille uerò muneribus acceptis: Profectò, inquit, dei uolūtate ad nos hodie uenisti: alioqui crastinam diem nō uideres. iurauī enim me hac nocte domū uestrā subuersurū, & neminē superstitē relicturū ex familia hominis ingrati, ac in me meosq; contumeliosi. nunc uerò deus tibi in mentē immisit, ut mature occurrens furorē meum delinires. Nabalus autē tametsi propter te ueniam nunc consequit̄, pœnā tamen nō euadet, sed sui mōres per aliam occasionem perdent hominē. Hęc locutus mulierē dimisit. Ea domum reuersa offendit maritū cum æqualibus compotantē, iamq; uino grauem, ideoq; tum nihil eorum quæ gesserat in dicauit. sequenti uerò die posteaquā sobrio rem totā exposuisset, in tantum mœrorē eum coniecit, ut toto corpore sideratus decima post die mortē obiret. Quod ubi Dauidi relatū est, meritas pœnas deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditū, & ultioni subiectum, idq; incōtaminatis eius manibus qui iniuriā acceperat. Atq; hoc quoq; exēplo didicit, neminē scelestū uindictā dei posse euadere. nec humanas res à deo neglectas ferri temerē: sed bona bonis, & malis quod illis dignum est rependi. Moxq; missis ad uxorē eius nuncijs, acciuit eam in legitimū thorū cōiugem sibi inducturus. quæ præfata prius se indignā ut uel pedes eius contingeret, cum omni tamē suo paratu uenit: & uxoris loco posthac habita est, hunc honore ab eō consecuta tum propter modestiā bonosq; mores, tum propter eximiam formę gratiā. Habuerat autē Dauid & antē coniugē, ex Abesaro oppido oriundā. Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptā pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo post Ziphendorum quidam renunciauit Saulo, Dauidem rursum in eorū regione esse, & si uelit adiutare, posse eum cōprehendi. at ille cum tribus milibus militū eō proficiscitur: & superueniēte nocte castrametatus est in quodam loco, cui nomē Sicella. Dauid autē cognito q̄ rex contra se cum armis ueniret, speculatoribus missis iussit ut se certiorē facerent, quonam usq; processisset: cumq; audisset eum esse apud Sicellam, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantū comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio, & Achimelēcho Chettæo, in castra hostiū penetrat. Dormiētēq; Saulo & circū eū satellitio, simulq; imperatore copiarū Abenero, in tentoriū regiū insinuatus, neq; regē agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neq; Abisæum accēsum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitum nefas esse regem diuino suffragio creatum interimere,

2. Reg. 28

Ioseph,

o 2

quan-

quantumuis malum: eius enim esse in eum uindicare, qui regnum dedisset. utque aliquod signum esset, quod nactus potestatem regis opprimendi, non esset ea usus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per oculum inter sopitos uersatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus. transgressusque torrentem, & conscenso montis uertice unde facile poterat exaudiri, in clamatis Sauli militibus. & imperatore eorum Abenero è somno eos excitat. & cum imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se uocaret, sic respondit: Dauid ego sum Iessæi filius, à uobis profugus. Sed quia factum est ut tu uir tantus & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, ut dormire malis quam curam salutis eius gerere. Capitem enim culpam admisistis, qui paulo ante quosdam è nostris clam in castra regia subrepentes non sensitis. Vide igitur quonam deuenit spiculum regium, & aquæ lecythus: & discite quantum flagitium sit commissum. Saulus autem agnita Dauidis uoce, & cognito quod adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est. hortabaturque ut bono esset animo, nihilque mali in posterum timens, ad proprias aedes reuerteret. Compertum enim habere, non sibi ipsi salutem suam cariorem esse quam Dauidi. Se enim seruatorem suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exilium actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorumque consuetudine orbatum persequi non desistere. illum uero pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum Dauid iussit ut mitteret qui & spiculum & lecythum reportaret, hoc attestatus, quod deus futurus esset utriusque naturæ & morum ac gestorum iudex, cui notum esset, quod ea quoque die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in regiam se recepit. Cæterum Dauid ueritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderet, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoque uisum esset, unam cum sexcentorum manu ad Anchum se contulit regem Gittæ unius è quinque eius gentis ciuitatibus: ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus autem cæterior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, uideus id sibi iam bis male celsisse, minimumque abuisse quin captus caperetur. Dauidi autem non placuit in urbe Gitta manere, sed petijt à rege ut ad pristinam erga se hospitalitatem hoc quoque adijceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra moenia morando onerosus Gittæ sibi uideatur. annuit eius precibus rex, & uicem quandam nomine Sicellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeo dilexit, ut suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse uoluerit: qua de re alias fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Sicellam uixit, fuerunt menses quatuor, additis uiginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palæstinæ gentis uicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahabat, ueritus ne horum indicio res ad Anchum regem perferretur. De manubijs autem munera mittere ad regem solebat. quo percontante unde eas prædas ageret, meridionalem Iudæorum

1. Reg. 27

dæorum regionem campestrè incurfare se respondens, regi facile persuasit ut crederet quod uerum esse uehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis socijs die ad conueniendum in Rengam, ubi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, rex contra quo magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

XIII
1. Reg. 28

Hebræi à Palæstinis magno prælio uincuntur, in quo Saulus rex unam cum filijs fortiter pugnans occubuit. Cap. XV

Aulus autem è regno suo diuinos omnes & uentriloquos ac ariolos cæterosque similes uanitatis homines eiecerat, solis prophetis retentis: cumque audisset Palæstinos Sonnā usque urbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quandam Gelboe dictum castra è regione hostium posuit. ubi non mediocris trepidatio illum incessit, reputantem hostilem exercitum uiribus longè præcellere: qua de re sollicitus ad oraculum dei confugit, euentum prælij sciscitans. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit, præsciens cladem imminere, posteaquam deus præter solitum auxiliatricem manum subtraheret. quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam uentriloquam, & manes elicere callentem, quo uel sic rerum euentum prænosceret. nam uentriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt. cumque indicio cuiusdam familiaris sui cõperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisque duobus fidelissimis famulis ad Endorū & mulierem fatidicam proficiscitur: rogatque eam ut diuinet, educatque ad superos animam uiri cuius ipse uoluerit. illa autem repugnante & negante se edictum regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacepsitus insidias sibi strueret, quo deprehensa uetitas artes attrectare ad supplicium raperet: iurauit neminem hoc resciturum, neque se responsum cum alijs comunicaturum, sed fore eam extra omne periculum. Ut uero iureiurando persuasa est non timere, iussit eam Samuelis animam excitare. quæ cum nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis huc euocat. quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri diuina & ueneranda perterrita ac stupefacta, uersa ad regem, nonne, inquit, tu es Saulus rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se uidere ascendentem uirum diuina quadam specie præditum. percontante deinde qua effigie quouè habitu esset ac ætate, ait senem esse uenerandum, habitu sacerdotali amictum. Agnouit rex Samuelē esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem Samuelis interrogante quam ob causam elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum conquestus est. imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilij destitutum à deo, neque per uates, neque per somniorum uisiones futura præsignare dignate. quapropter ad eum se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel uero adesse

Ioseph.

O 3 iam

iam regi extremū uitæ diem præuidens, superuacaneū respondit ex ipso futuro scitari, cum à deo destitutum se agnoscat. Audi tanæ, inquit, in fatis esse ut David assumpta regia dignitate bellum ex sententia cōficiat. te uerò & principatum & uitam simul amittere, eo quod in bello quod cōtra Amalecitas gessisti obediens deo nō fueris, & quæ tibi per me etiam tū uiuum mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitū tuum ab hoste profligandū, & te unā cum filijs in prælio cadentē cras mecū futurū. His auditis Saulus obmutuit præ moestitia, & in humum collapsus est, siue ob subitanæ tristitiam uiribus deficientibus, siue ob inediā, quæ ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem cum ægrè ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibū sumeret, hanc gratiā ab ipso reposcēs officij, quod per interdicitas artes nō sine suo periculo poscētī præstiterat, priusquā sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantū reposcebat, ut mēsa apposita uires refoueret, quò ad exercitū redire ualeret. resistentē uerò & cibū omnē præ desperatione auersari pergentē, tantū non adegit improbis precibus ut assentiret. cumquæ unicū haberet uitulū domi à se educatū mulier quotidianis operis uictū sibi parās, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus uerò eadē nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à rege artem exercere uetita qua uictum parare assueuerat, hominē nunquā antè uisum, immemor totam alendi se rationē per hunc sibi ademptam, nō auersata est ut hospite & ignotum, sed cōmiserata & consolata ad fastiditum cibum sumendū adhortata est: & quod solū mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorē regis captans, quæ iamiam moriturū præsciebat: cum tamē homines natura ita comparatissimi, ut tum demū officiosos esse libeat: quādo aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiā cupimus, quæ cumulatè aliquando beneficium repositurū speramus. Egregiū igitur exēplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quàm in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominē magis deceat, nihil quod deū æquè cōciliet, & ad benefaciendū nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nūc aliā quādā admonitionē scriptis meis iuuat inferere, cum populis ac gētibus profuturā, tum præcipuè uiris eximijs & ad gloriā natis incitamento futurā ad uirtutem: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare ualens, magnū calcar ad honesta studia tam regibus gentiū, quàm ciuitatū magistratibus debet subdere, ut contemptis periculis atque etiā certa morte, nihil durum pro patria subire ac sustinere subterfugiāt. Quod ut faciā opportunè Sauli Hebræorū regis illustre exemplū flagitat. Hic em̄ licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à propheta, noluit tamē eum uitare, & ob uitæ cupiditatē exercitum hosti prodere, atque hoc modo regiā maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaque familia periculo se obijciens, pulchrū existimauit in prælio pro suo subditis imperio pugnādo cadere, & filios in eiusdem laudis societatem assumere, potius quàm superstitēs relinquere, incertū quales nam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalē memoriā sibi futuram. Quamobrē hic mihi uerè iustus & fortis ac prudens

dens fuisse uidetur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic uirtutis testimonium ab omnibus reddi æquū censeo. Nam illos qui cū certa uictoriæ incolumitatisque spe bellū aggrediuntur, posteaquam magnificū aliquid gesserint, nō censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsque scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeat, soli tamē generosi ac fortes periculorumque cōtemptores iure dici possunt, qui Saulū æmulantur. Quid enim magni est cōmunem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit fauore eius uti? cōtrā nihil lætū sperantem, & præsciū quod necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id uero generosi & fortis uiri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus uerè gloriæ amatoribus, ut si honesti apud posteros nominis rationē habēt, idem sibi si quando usus ueniat proponant: in primis aut regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeò nō licet esse ignauis, ut turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidē etiam plura in hoc argumēto de Sauli generositate dicere, uerū ne uidear immodicus, eò unde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias undique cōtrahentibus, delectuque per singulas gētes ac regna: 1. Reg. 12 & satrapias habito, nouissimus uenit cum suo milite rex Anchus, quem secutus est David cum sexcentorū cohorte, quem ubi uiderunt Palæstinorum duces, percontabant regem undē nam uenirent Hebræi, aut à quo uocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exceptū, nunc ut gratiam hospiti referat, utque de Saule uindictam sumat, in auxilium uenisse. at illis nō probabatur, quod ueterē hostem in auxiliū acciuisset: suadebantque, ut eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipsis afferat. facile enim habiturū occasionē reconciliandi se domino, si hostibus eius detrimentū aliquod attulerit. Quare prospiciendū esse in futurū, Dauidemque cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendū. Hunc enim esse illum Dauidē uirginibus cantatū quod plurima Palæstinorū millia deleuisset. Visum est regi quoque Gittæ rectè illos monere: moxque accito Dauide: Equidē, inquit, fidem tuam ac uirtutē compertam habens sociū huius expeditionis te assumpsi, sed cæteris ducibus hoc nō probat. quare confestim agrū quem tibi donauī repete, nihil de uoluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cū exercitu absūm, hostes aliqui eam per occasionē inuadāt. hoc enim pacto nō minus amici ac socij præstiteris officiū. Paruit David, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palæstinorū castra sequeretur, Amalecitarū gens expugnata & incēsa Sicella, prædaque tam inde quàm ex uicinis Palæstinorū agris abacta, in suam regionē reuertebat. David aut uicum suū uastatū inueniens, omnibusque direptis utramque etiam uxore abductā, & pari modo cōmitonū uxores ac liberos cū cætera præda abactos, doloris impatiēs scidit uestimēta sua: & adeo huic calamitati succubuit, ut nō prius flere ac lamentari suā & suorū uicē desineret, quàm lacrymæ eum deficerēt. nec multū aberat quin ab iratis ob iacturā coniugū & liberorū militibus saxis impeteretur, quòd ipsum causam tanti mali reijcerēt. Postquā aut à mœrore se recollegit, & animā ad deū erexit, rogauit pontificē Abiatharū ut sumpto sacerdotali amictu deū cōsuleret, & oraculū referret, nū deus cōcessur⁹ sit affecuto Amalecitas

uxores ac liberos recipere, poenasq; de hoste sumere. pōtifice uerò iubente persequi, assumptis sexcētis armatis quantū potuit per uestigia hostiū properauit. cumq; ad torrentē quendā nomine Baseliū peruenisset, incidit in quendam Aegyptiū errantē, iamq; inopia & fame deficientē, qui toto triduo per desertū impastus oberrauerat. hunc cibo & potu prius refocillatū, rogat cuius esset, & qua natione. is respōdit se Aegyptiū genere, à domino relictū in itinere, quòd propter languorē non posset agmen cōsequi eorū qui uastata Sicella finitimisq; locis domū se recipiebant. Itaq; hoc ductore Dauid usq; ad persequendos Amalecitas, affecutusq; eos in terram proiectos, & partim prandiū sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex praeda quæsitis se oblectantes, ex improviso irruens, magnam eorū stragem edidit. Inermes enim, & nihil tale expectātes, & epulis tantum ac cōpotationibus intenti, facile ab armatis cōficiēbantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebant, nōnulli uerò somno iam ac uino sopiti: & si q; se interim armare potuerunt, nō multo maiore negocio q̄ cæteri cædebant. durauit enim ea cædes à prandio usq; ad uesperā, ut ex omnibus Amalecitarū copijs ægre quadringenti celeritate camelorū ab interneciōe sint exempti. cæterū praeda omnis est recepta, uxoresq; tam ipsius Dauidis q̄ commilitonū. Remetientes autē iter postq̄ ad eum locū peruenerūt; ubi ducetos minus expeditos ad custodiā impedimentorū reliquerant; quadringenti illi nolebant eos in praeda partē admittere, q̄ per ignauā in persequēdo hoste delassati fuissent, aiebantq; cōtentos esse oportere receptis uxorib. ac liberis. Hanc eorū uoluntatē iniquā Dauid pronunciauit. Par enim esse, ut uictoria diuinitus cōcessa, receptisq; ex hoste spolijs, uniuersi milites ex æquo fruerent, maximè cum reliqui impedimēta interim asseruauerint. ex eo præiudicio mos in posterū obtinuit, ut tantundē ex praeda cederet ijs qui pugnae interfuerunt, & ijs qui interim circa impedimentorum custodiā sunt uersati. Reuersus deinde Sicellā Dauid, per totā tribū Iudæ partes ex praeda ad amicos & familiares misit. atq; in hūc modū circa Sicellā & in persequēdis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cū hoste congressi, & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi Saulus & filij cōtra hostē egregiè certātes, & hoc tantū agētes ne inulti caderent, utq; honestis uulnerib. cōfecti luctuosam hosti uictoriā relinquerēt, totam uim hostiū in se cōuerterunt: & circūuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorū edita postremo & ipsi hostiū telis sunt obruti. fuerūt autē Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorū casum uniuersus Hebræorū exercit⁹ p̄fligat: dumq; nullo ordine trepidi fugiūt, instātib. à tergo barbaris ingēs cædes est perpetrata. Saulus quoq; stipat⁹ suorū caterua fugiebat: in quē Palæstini immisis sagittarijs & iaculatoribus, oēs paucis exceptis cōfixerūt. ipse uerò post multa fortia facinora edita, grauat⁹ uulneribus, utiā nec subsistere, nec sibi ipse man⁹ inferre ualeret, obsecrauit armigerū ut se ferro trāsfigeret, priusq̄ uiuus in hostiū potestaté fieret. qd' cū armiger ob maiestatis reuerentiā detrectaret, ipse admoto ad pedē p̄prij gladij mucrone in eū incubuit. et cū deficientib. uirib. traicere se nō posset, circūspiciēs iuuenē p̄ximū rogat, quis nā esset: auditoq; esse Amalecitā, orat ut se iuaret efficere, quod ipse suis

manibus

manibus nō quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantū potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius cōspecta Sauli nece, ipse quoq; se iugulauit. pari modo & uniuersum eius satellitium unā cum domino suo cecidit, circa montē qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui uallem ultra Iordanē sitam habitant, quiq; campestres urbes tenent, quòd Saulus rex cum filijs & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasq; urbes confugerūt: quæ Palæstini deserta nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die uero quæ prælium proximè consecuta est, dum cæsorū cadauera spoliant, inciderūt in Sauli filiorūq; eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderūt: & dimissis in hoc per totam suam regionē certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorū arma in templo Astartes dedicatauerunt, porrò corpora eorū circa moenia urbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquā auditū est in Iabiffa urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorū cadauera, rem indignā rati eos extremo exsequiarum honore fraudari, aliquam multi fortissimi & audacissimi egrediunt (alij enim hæc urbs homines robustos ac feroces) factoq; per totam noctem itinere, ad Bethsanæ moenia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus Iabiffam ea deportauerūt, nemine hostiū arceri eos aut aggredi propter uirtutē ipsorū audente. Iabiffeni autē populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorū cædem luctu ac ieiunio dierū septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis uaticinium, propterea quòd madata dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pōtifice, urbē quoq; pontificalē subuertit. Regnauitq; uiuente Samuele annis decē & octo, & post mortē eius annis uiginti: quo tempore exacto, eum quem diximus uitæ finem est fortitus.

FLAVII IOSEPHIANI ANTIQUITATVM IVDAICARVM

LIBER SEPTIMVS:

Dauid apud Hebronem unius tribus rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet. Caput I

o c prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis uictor Sicellam est reuersus. tertio autē post eius reditum die, elapsus è prælio Sauli interfector, scissa ueste, caputq; sparsus cinere, ad Dauidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus unde ueniret, è conflictu Israelitarū ait se uenire. id fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper rege cum filijs post campugnam desiderato. atque se nunciare suis oculis uisa, cum fortē in fugientem cum suis regem incidisset, quem à se rogatu ipsius cæsum fatebatur,

ne

ne uiuus in manus hostiū ueniret: cum enim in gladium incubuisset, nō potuisse seipsum præ multitudine uulnerū interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regiū, quæ ipse mortuo detraxerat, ut Dauidi afferret. At ille tam certis indicijs credere coactus, scidit uestimentū, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulū Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autē fuit Dauidis uirtus & erga Saulū beneuolentia, ut quamuis sæpius capitalibus eius insidijs appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitū, uerum etiam interfectore illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, regis cædem profectus, & per hoc Amalecitæ filiū se declarauerit, duci hominē mandauit. præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernū usq; diem leguntur. His extremis officijs honorato rege, luctu finito, consuluit deum per prophetā, quānam ex urbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet. cumq; responsum esset Hebronē concedi, relicta Sicella eō cōmigravit, ambabus uxoribus illō adductis, & cohorte domestica: moxq; tota tribus ad eum locū confluens, regem eum cōmuni suffragio declarauit. Audito deinde quod Saulū cū filijs Iabiseni in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorū facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulq; nuntiarēt, quod Iudæ tribus regem se cōsalutasset. Interea Sauli copiarū præfectus Abenerus filius Neri, uir strenuus, & ad magnas res obeundas natus, quā primū cognouit cecidisse regem & Ionatham, aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus, reliquū ex omnib. filijs nomine Iebosthū periculo eripit, & superato unā cū illo Iordane, totius populi regem eum constituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locum qui Hebraice Manalis dictus, interpretatur castrū. inde profectus est cum delectissimo milite, ut prælio cum Iudæ tribu decerneret, iratus quod Dauidem regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruię Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secū fratres, Abisæum & Asaelē, uniuersumq; Dauidis exercitū ducens: & cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cumq; Abenerus dixisset cupere se experiri utrius partis præstantiores milites essent, ex pacto utrinq; duodeni ad certamen sunt destinati. qui progressi inter utramq; aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: cōprehensiq; aduersariorū capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis uulneribus ad unū se conficeret. quo facto exercitus etiā conflixerunt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum hærens hortabatur suos ut ne defatigarentur: idemq; etiam fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solū cum hominibus, sed cum equis etiam cursu cōtendere solitus. is tum Abenerum rectā insequēbatur, nec in sinistram nec in dextrā deflectens. Conuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari uolens, primum unius militis armatura cum eo depacisci uoluit, ut persequi desineret. deinde rogabat ne se in hanc necessitatem adduceret, ut illo interfecto, in fratris eius conspectum posthac uenire non auderet. cumq; ille his uerbis

nihil

nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita ut uersa hasta fugiebat, imminenti letale uulnus infligit, ut in uestigio concideret. qui uerò cum eo Abenerum insecabantur, postq; ad locum in quo Asael iacebat peruenierunt, obliti amplioris persecutionis circū cadauer constiterunt. Ioabus autē & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate usq; ad solis occasum persecuti sunt Abenerū, & usq; locū qui ab aquæ ductu nomē accepit. hic in loco eminentiore constitit, Abenerū cum Beniamitis fugientem prospiciens. qui eum exclamasset, satis iam indignationi indultū, nec esse uiros consanguineos improba insecratione cogendos omiſsa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluisse, & ideo ictus cecidisset: uisus est non male admonere: moxq; Ioabus dato receptui signo suos cohibuit: & in eo loco castris positus pernoctauit. Abenerus uerò continuato per totam noctē itinere trans Iordanē in Iebosthi regiā se contulit. sequenti die Ioabus recensitis cæsorū cadaueribus omnes sepultura dignatus est. ceciderant autē ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouemdecim, præterq; Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumētis intulissent, ad regē suū in Hebronē sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebræos ciuilibus belli initiū, quod aliquandiu durauit, sed ita ut Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorū qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios è totidē uxoribus suscepit, quorū natus maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus regis Gesirorū, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex uxore Angite susceptus. quintū uerò & sextū Gerthesam & Galā nominauit. Porro post conflātū ciuile bellū, & crebros partiū conflictus, præcipuū monumentū fuit in Abenero, qui q̄ esset uir prudens, & ad populare gratiam factus, multitudinē in officio cōtinebat, ut lōgo tēpore in fide Iebosthi permanerent. Deinde uerò insimulatus apud eum q̄ consuetudinē haberet cū concubina eius Ræsp̄a filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi nō bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnū ad Dauidē translaturū, & declaraturū q̄ Iebosthus nō tam propria uirtute aut prudētia regno trans Iordanē potiretur, q̄ ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq; misit in Hebronē ad Dauidē, qui suo nomine foedus cum eo ferirent, hac conditione ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, si populo ad defectionē à filio Sauli concitato, efficeret ut Dauid ab uniuersis Hebræis rex agnosceret. Qui cum uehemēter hoc nuncio lætus conditionē accepisset, & quo magis ratū esset foedus, postulasset ut Melcholen uxore ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annueratis Saulo sexcētis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractā à Pheltiæ coniugio, adiuuante etiam Iebostho. nam & huic Dauid scripserat, æquum esse uxore sibi restitui. deinde conuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos. remoratum se quidē illos quo minus relicto Iebostho ad Dauidē desciscerent: nunc autē libeter se hoc illis permissurū, quandoquidē certo comperisset hunc per Samuelem

muellem prophetam totius Hebræorū gentis regem diuino iudicio designatum esse, eundemq; uatem præcecinisse, quòd huius ductu uindicandum sic in Palæstinos, nec alio rege sub iugū Israclitarū eos posse subigi. His auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiā Abenerū transisse, Dauidi in posterū apertè studuerunt. Supererat ut & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, q̄ ex hac tribu esset Iebosthi satellitū, ad quos quū eadem uerba fecisset, ac ne illos quidē reniti animaduertisset, cum uiginti fermè comitibus ad Dauidē proficiscitur, ut præsens foedus initū confirmaret: tum quia quisq; in rebus suis sibi magis q̄ alijs fedit, tum quia uolebat certiorē facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quòd ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandē petijt ut dimitteretur, traducturus ad eum exercitū, & quod p̄miserat re exhibiturus, & quasi in manū imperiū gentis ei traditurus. Vix ad hæc p̄missa exsequenda missus à Dauide Hebronē exiuerat, cum Ioabus copiarū imperator peregre rediens illuc aduenit: cognitoq; quòd Abenerus ic̄to cū Dauide foedere paulo antè abisset regnū ei tradi curaturus: ueritus ne is primū inter amicos locū obtineret, autor illi factus regij fastigij, & alio qui uir prudēs in consilijs capiendis, & rerū momētis obseruandis: ipse uerò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarū priuaretur, malū & iniquū consilium concipit, ac primū calumnijs eum aggressus, persuadere conatur regi, ut caueat sibi, neq; fidem illius uerbis adhibeat. Nihil enim illū non tentare quo regnū Sauli filio constabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidijs circumueniendi Dauidis abire. Postq̄ autē frustra se uerba funderè animaduertit, ac ne tantillū quidē regē his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominē tollere, mittit confestim qui cursim per eius uestigia uiam carperent, & affecuti eum Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddā maximè ad rem pertinens illi significare omisisset. Abenerus autē postquā hæc audiuit ex nuntij in loco cui nomē Besira x x stadijs ab Hebrone dissito, nihil eorū que euentura erant suspicatus ad urbem reuertit. Cui obuiam factus ante moenia Ioabus, humanissimè exceptū summam beneuolentiā præ se ferens (ut sæpe fit cum ad obtexendas insidias malū aliquod facinus molientes summā bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cū eo colloqui uellet: atq; ita abductū in locū portæ solitariū, uno tantū fratre Abisæo præsentè stricto ferro per illa trajicit. Hūc exitū habuit uir egregius, insidijs à Ioabo interceptus, ut ipse uideri uolebat in ultionē fratris Asaelis, quē in prælio ad Hebronē cōmisso Abenerus pertinaciter se insequentē interemerat: re autē uera q̄ miserè timeret, ne honore quē obtinebat priuaret, Dauide imperiū exercitus in Abenerū transferente. Hinc sanè uidere licet, q̄ nihil nō audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere uolunt. Nam & dum cupitis potiri properant, nō dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiā non reformidant: sic existimantes, leuius incōmodū esse ad summū fastigiū nō peruenire, quàm ab assuetis iam bonis excidere. ideoq; plus illis semp̄ audaciæ superest;

dum

dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porrò Dauid audita Abeneri nece uehementer indoluit, sublataq; ad cælū dextera magna uoce protestatus est quòd nec iubente se nec cōscio cædes ea fuerit cōmissa. ad hæc diris imprecationib. autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim sollicitus erat, ne uideretur hoc contra foedus cum Abenero ic̄tū fuisse admissum, edixitq; ut totus populus defleret ac lugeret uirū, & solennib. funeralibus ei parentaret, scissis uestibus & faccos indutus: atq; hoc modo exquias frequentari uoluit, quas & ipse unā cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lacrymis satis indicans uel beneuolentiā erga uiuum, uel moerorem ob defunctū, quodq; præter ipsius uoluntatē interemptus fuerit: quin & magnificè apud Hebronem sepultū, ac epitaphio à se cōposito honoratum, stans super monumentū primus deplorauit, suoq; exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; grauitè Abeneri morte affectus est, ut nullis amicorū precibus ad gustandū ea die cibū adduci potuerit, sed iuratus ieiuniū usq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè non mediocrem ipsi gratiam apud multitudinē conciliauit. Nam quotquot erāt Abeneri studiosi uehementè hunc defuncti extremū honorem & seruatum ad ultimum fidem probauerunt, q̄ omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non ut inimicū aliquando neglectæ & ignominiosè sepulturæ tradidisset: tū cōsiderantes pro se quisq; egregiā regis benignitatē, eadē sibi quoq; ab illo pollicebant. atq; hoc modo optime Dauid famē suæ cōsuluit, nemine amplius suspicante ipsius uolūtate cēsū fuisse Abenerū. quin & priusquam multitudo que ad funus celebrandum conuenerat digrederetur, docuit eos quantū ipse in animo uulnus accepisset, quantumq; totus populus detrimentum amisso uiro in rebus bellicis tam consilio q̄ manu præstantissimo. Sed deus, inquit, qui uniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabū & Abisæū animaduertere nō ualeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse. pœnam tamen diuinitus infligendā non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum uitam finiuit.

Iebostho amicorū insidijs interfecto, uniuersum regnum ad Dauidem deuenit. Cap. II

Iebosthus autem Sauli filius morte eius audita grauitè hoc tulit, q̄ priuatus esset uiro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat ut in paternū regnum succederet, mirumq; in modū ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filijs Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes si Iebosthū interficerent magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthū in cubiculo meridianem, uidentesq; nec satellitum quenquam adesse, neq; iantricem uigilare, sed & ipsam partim lassitudine, partim æstu in somnum solutam, subintrogressi ad eum, dormientem interemerunt: præcisoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læsis properantes ad eum quem magno beneficio demeruissent, Hebronem peruenerunt: ostensoq; Dauide Iebosthi capite, cōmendabant ei suam operam ac be-

Ioseph.

p

neuo

II
2. Reg. 4

nevolentiam, quòd regni æmulù de medio sustulissent. Sed multù eos spes sua fefellit: neq; enim pro eorù opinione illos excepit rex. Sceleratissimi, inquit, & iamiam poenas daturi, an nesciebatis quod à me operę præmiù Sauli interfectõ retulerit, qui ad me coronã eius aureã apportauerat? & ille quidẽ rogatus hoc ei præstiterat, ne ab hostib. caperetur. Aut fortè aliù me iam factum credebatis, ut mutatis moribus delectarer uiris maleficis, & domini eodẽ tanquã beneficiù oblatù complecterer: idq; occiso à uobis in suo lecto uiro iusto, qui neminẽ unquã læsit, uos uerò maxima etiã beneuolẽtia, summisq; honorib. profecutus est. quapropter eadem opera & illi poenas uoluntate fidei dabit, & mihi iniquæ de me opinionationis, quẽ putastis de tali Iebosthi cæde libẽter auditurũ. Neq; enim alio modo grauius existimationẽ meam lædere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisitissimis tormẽtis excruciatos supplicio dedi: caputq; Iebosthi cũ omni honore funeratum in Abeneri monumentũ intulit. His ita finitis uniuersi Hebrẽorũ proceres Hebronẽ ad Dauidem conuenerunt, cũ tribunis ac præfectis, seq; & sua omnia illi dederunt, cõmemoratis prius ueterib. officijs quæ in eum uiuẽte etiã tum Saulo contulissent, & quod tribunũ tunc regiũ in summo honore habuissent. et qd diuino suffragio per Samuelem prophetã rex unã cum suis filijs declaratus esset: eiq; soli destinatũ esset ut perdomitis Palæstinis Hebrẽorũ reb. perpetuã salutẽ ac securitatẽ afferret. At ille collaudato eorũ studio, hortatusq; ut in coeptis permanerẽt, fore enim ut nunq; eos poeniteat, cõuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populũ in regiam adducendũ. Conuenerunt itaq; ex tribu Iudæ armatorũ sex millia octingenti, scuta & lanceas gestãtes, qui hæcenus Sauli filiũ secuti fuerant, & sine quib. hæc tribus Dauidi regnũ decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centũ eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum principe suo Iodamo, cum his erat pōtifex Sadacus cum uigintiduo. cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat credens aliquẽ ex genere Sauli regnaturũ. Ex tribu Ephræmi uiginti millia & octingenti, uiri animis & uiribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decẽ & octo. Ex tribu Isachar ducenti futurorũ præcij, & armatorũ uiginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectissimorũ quinquaginta millia. Hæc enĩ tribus sola uniuersa ad Dauidẽ confluxit. hi omnes eadẽ armatura utebant, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armati. quos sequebant reliqui tribules eorũ, multitudo penẽ innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorũ uigintiseptẽ millia, ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus aut tribubus trãs Iordanẽ habitantib. & reliquõ tribus Manassitidis armatorũ scuto & hasta galeaq; ac gladio uigintiduo millia. Reliquæ quoq; tribus gladijs utebantur. Hæc fuerunt copiæ quæ in Hebronẽ ad Dauidem sunt collectæ cum magno cõmeatu frumẽti & uini cæterorũq; ad uictum cõmodorũ, omnesq; cõmuni sententia regnũ ei ratum ac firmũ esse uoluerunt. cumq; triduo illic festa celebrassent, epulisq; operati essent, Dauid cum omnibus his copijs Hierosolyma est profectus. Iebusæi uero qui tum urbem incolebant, Chananæorũ & ipsi generis, clausis ad eius aduentũ portis, & in moenib. quotquot erãt cæci uel claudi, aut alioqui mutili in con-

temptum

temptum regis collocatis, dictitabant hos ad arcendũ hostem sufficere, freti munitionũ firmitate. Quò ludibrio ad iram cõcitus, oppugnationẽ aggreditur: & cum strenua militũ opera uteretur, omnibus adnitentibus ut unius urbis expugnatione cæteris si qui similiter pertinaces essent metus incuteretur, ui inferiorẽ urbis partẽ occupat. Resistente aut sola arce, decreuit promissis honoribus ac præmijs militem ad rem alacriter gerendã excitare: promissiq; ei qui per subiectam uallem in arcem euassisset, totius exercitus imperiũ se cõmissurũ. & cum eò certatim omnes eniterẽtur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & cõscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarũ imperium reposit.

Dauid ui captis Hierosolyms Chananæos inde populariter eijcit, urbemq; Iudæis uictoribus inhabitandam tradit. Cap. III

Iectis deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolyms, rex eã ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tẽpus domicilium inibi habuit. cæterũ tempus quo apud Hebronẽ solius tribus Iudæ rex fuit, septem anni fuere, & menses sex. postquam autẽ Hierosolyms regiã sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebant, deo prouidente ut ea urbs egregijs accessõnib. q̃ celeberrima redderetur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc missa in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitq; ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros qui regiam ei Hierosolyms exædificarent. Dauid autẽ superiorem urbis partẽ & arcem in ea conditam in unũ corpus redegit, cingendumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatẽ denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris Solyma uocabatur. nec desunt qui affirmant etiam apud Homerum Solymorũ nomine hanc urbem intelligendã. templũ enim iuxta Hebrẽorũ linguam nominatũ est hac uocẽ, securitatẽ significante. Totũ autem hoc tempus ex quo Iesus Hebrẽorũ aduersus Chananæos imperator, deuictæ regionis agros suis diuisit, post quem Israelitæ nunq; barbaros ex Hierosolyms eijcere ualuerunt, usq; ad hanc Dauidis expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittẽdus est per silentiũ Orphonas uir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorũ parcitũ est à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebrẽos beneuolentiã, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, ut paulo post magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiã undecim suscepit, quorũ nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horũ nouem ex legitimis coniugib. nati sunt, duo uerò postremi è concubinis. Thamara aut Abesalomi germana fuit.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma uictoriã illustrem consequitur. Cap. IIII

Palæstini autem cognito quòd Hebræi Dauidem regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata cõualle quæ dicitur Gigantum nõ procul Hierosolyms sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum uerò rex nihil inconsulto deo solitus agere, iussit pōtifem

cem quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur prædicere. à quo postquam
ta omnia didicit, incunctatè & ipse exercitū cōtra hostes eduxit: & cōmissio
prælio, ipse à tergo eos ex improviso adortus, partim occidit, partim in fugā
cōpulit. Nemo autem suspicetur modicū aut ignauum fuisse Palæstinorum
exercitum qui tum Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, q̄ nō ma-
gno negotio sit p̄fligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat uniuersam
Syriam ac Phœnicen confociatis armis auxiliū illis tulisse: quæ causa fuit
ut toties uicti, tam multis millibus desideratis, denuò bellum maioribus ui-
ribus redintegrarent: quandoquidem post præsentem quoq; cladē triplica-
to exercitu Dauidis ditionē inuaserunt, & eodem quo prius loco castrame-
tare sunt ausi. Rege uerò iterū de euentu oraculum cōsulente, respōdit pon-
tifex, in sylua quæ fletus cognominata nō lōge ab hoste aberat, exercitū con-
tinendū, nec prius ad pugnā educendum quàm sylua nullo perflante uento
suapte sponte ageretur. quod ubi primū obseruatū est, & deus maturè præ-
sentia suæ signū dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitata uictō-
riam est progressus. nam ne primū quidem impetum hostilis acies sustinuit,
sed mox ut ad manus uentū est terga uertit. nec segnius Hebræus institit, so-
diendoq; terga fugientiū, & multos prosternendo, usq; Gezara quod oppi-
dum in utrorumq; confinio sitū erat, uictos est insecutus. itum est deinde ad
castra expugnanda, ubi nō magno labore ingenti præda potiti, deos etiā eo-
rum contractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter
gesta erat, uisum est regi de cōmuni seniorum et optimatum ac tribunorum
consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione cōuocare, & itidem
sacerdotes ac leuitas, atq; ita profectos unā ad oppidū Cariathiarim, arcam
dei ex eo loco Hierosolyma transportare, omnemq; diuinū cultum cum sa-
crificijs & ceremonijs à maiorib. acceptis, in posterū in hac urbe celebrari.
Si enim sub Saulo sacra nō fuissent neglecta, nunquā talem cladem populū
accepturū fuisse. Conuentu igitur sicut decretū fuerat habito, rex ad transfe-
rendam arcam accedit: quā sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plau-
strumq; nouum impositam, subiunctis bubus fratribus eius & liberis ducen-
dam permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos ca-
nentes, & omne genus patriorū carminū, & ad uariorū instrumentorū mu-
sicorū pulsū saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita arcā Hi-
erosolyma deducentes. postquam aut uentum est ad locū cui nomen Chido-
nis area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bubus em̄ exor-
bitantibus plaustrū & arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos ausus ma-
num sustendandi causa admoliri, in uestigio exspirauit, & loco nomen reli-
quit, qui inde usq; hodiernū Ozæ percussio uocatur. Tū Dauid territus &
cogitans se fortè idē passurū quod Oza, si ad se in urbē arcā reciperet, quan-
doquidē ille manu tantū in eam extēsa morte mulctatus sit, supersegit illam
Hierosolyma inducere: diuertensq; paulū in uillam hominis cuiusdam iusti
nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres in-
tegras menses hoc hospitio usa, rem Obadami familiarē auxit, eiusq; domū
multis felicitatibus cumulauit. Rex aut cognito quod Leuita is ex paupere &
humili repente usq; ad inuidiam eorum qui incrementa eius uiderunt felix
extitisset

extitisset, nihil amplius mali ueritus arcam in urbē suam transtulit hac pom-
pā, ut à sacerdotibus deportaretur; deducereturq; à septē choris à se in hoc
institutis & ordinatis, & rege ipso interim cinnynam pulsante ac plaudente,
ita ut Michole uxor eius, Sauli prioris regis filia, factū hoc improbare. quæ
ubi intra urbē illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc
usum erectū. In ea festiuitate sumptuose ac splendide sacrificatū est, & totus
populus exceptus cōuiuio, ut tam mulieribus quàm uiris ac pueris in singu-
los distribueretur libum panis subcinericij, & laganū frixum, & frustum de
uictima. atq; his epulis populo pasto, ipse domū reuertitur. Huic occurrens
Michole uxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; deus propitius lar-
giri solet: reprehendit tamen q̄ præter decorum tantus rex saltasset, ta ut in
conspectu seruorū suorum & ancillarū partes quasdam inter saltandū denti-
darit. at ille non pudere se huius facti respōdit, quod sciret gratū esse deo qui
eum & patri ipsius mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantaturumq; se ei
sæpius ac saltaturū, nihil curantem, quàm indecorum hoc aut ipsi aut ipsius
ancillis uideatur. Hęc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed
ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinque liberos genuit, 2. Reg. 7
ut suo loco dicitur. Cæterū rex uidens res suas quotidianis successib. per dei
fauorem proficere, peccare se putauit, quod cum ipse habitaret in alta regia
cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcam pateretur in ta-
bernaculo iacere: itaq; decreuit exædificare deo templū, quæadmodū Moy-
ses prædixerat. cōmunicatoq; super ea re consilio cum Nathane propheta,
cum is autor esset proposita exsequendi, pollicereturq; deum opem ad hoc
laturū, audior etiam struendi templi factus est. Sequenti uerò nocte deus Na-
thani per uisionē apparuit, iubens ut Dauidi nūtiaret, gratam quidē sibi esse
eius uoluntatē, quod primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non
tamen se permittere ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus
polluerat, sacratissimū sanum construeret. Veruntamen postquam longam
uitam rex ad ultimam senectutem prouectus felici fine clauserit, extruendū
esse templū à filio eius & successore, qui uocandus esset Solomon. cuius nō
aliter q̄ filij curam se habiturum pollicebatur, regnumque per posteros eius
continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non ultra morbos & ter-
ræ sterilitatē processuram. His ex propheta cognitis Dauid lætus, quod iam
sciret posteris suis imperium permansurum, et familiam suam fore illustrem
ac celebrem, ad arcam se contulit: procidensq; in faciem adorauit deū, gra-
tias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quod se ex humili pastore ad tan-
tum rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris e-
tiam suis felicitate, perpetuaq; prouidentia qua res Hebræorum augere atq;
ornare non desineret: atque ita gratijs actis, hymnoq; decantato è taberna-
culo digressus est.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit. Cap. V

On multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæsti- v
nos decreuit, a legato omni ocio & segnicie, ut quemadmodū 2. Reg. 8
deus prædixerat, deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militib. ad conueniendū, iussisq;

omnibus ut quàm instructissimi ad bellum essent, ubi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinā peruenit: hostibusq; magno prælio uictis, & bona agrorum parte mulctatis, hisq; agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita cōcidit, ut tertia tantum pars superesset, quam in deditiōem accepit. His quoq; annuo tributo imposito contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum regem: cum quo ad Euphratem congressus, uiginti peditū millia, equites quinque milia occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Damasceni à Dauide uincuntur. Cap. VI

Interim Adadus Damasci & Syrorū rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cum esset eius amicus ac focius, cum ualido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellū ab eo depulsurum. cumq; & ipse non procul Euphrate cum Dauide cōflixisset, prælio uictus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie uiginti millibus, reliqui fuga salutis suæ consuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hæc uerba meminit. Longo deinde post tempore indigenarum quidam nomine Adadus, cæteris potentior, Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnū obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem uictus est, multis editis facinoribus regē se & uirium & animi robore præstantissimum declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnum simul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimam usq; generationem regnum obtinuerunt, quisq; à suo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Aegyptios Ptolemæi. ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere uolens ignominiam aui temporibus acceptam expeditione contra Iudæos facta Samariam uastauit. Nec à uero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit. de quo suo loco dicturi sumus. Porro Dauid peragrata cū uictore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperiū redegit, dispositisq; opportunis in locis præsidijs, & tributo imposito, domū est reuersus: & ceu trophæum aureas satellitum Adadi pharetras reliquamq; eorum armaturam deo Hierosolymis consecrauit. has postea Susacus Aegyptiorum rex, uicto Roboam huius nepote, spoliata urbe cū multis alijs diuitijs exportauit. Sed hæc postq̄ ad ea tempora uentum fuerit dicentur. Hebræorum autem rex fauore numinis utens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari urbes aggressus est, Bettæam & Machonem: easq; uic expugnatas diripuit. in his magna uis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quod auro preciosius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud uas mare appellatū, & pulcherrima polubra, cum templum adornaret. Amathenorum autem rex audita Adrazari clade, quodq; exercitū amisisset, timēs sibi decreuit in fidem & amicitia Dauidis ultro uenire: misitq; ad eum Adoramum filium, qui uictoriam de cōmuni inimico ei suo nomine gratularetur.

laretur, & in societatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uasa aurea & argentea & ærea. Dauid uerò inita amicitia cū Thano (sic Amathenus uocabat) & acceptis muneribus, filium eius pro utriusq; dignitate tractatum dimisit. munera uerò illa cum alio auro ex manubijs captarum urbium redacto autori uictoriæ deo dedicauit. qui non solum quoties ipse rex bellum administraret rem prosperabat: uerum etiam misso in Idumæam Abisæo Ioabi summi copiarū ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata præsidijs recens capta regione, rex non ex agris tantum, sed uiritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure uerum tantum & æquum respiciebat. exercitui uerò uniuerso Ioabum præfecerat. à commentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designauit etiam ex Phineesi familia Sadowum pontificem cum Abiatharo. amicus enim euerat. Scribam uerò Sisam constituit. Banaïam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes regis seniores filij inter patris satellites uersabantur. His ita ordinatis uenit illi in mentem amici quondam Ionathæ, foederisq; mutui quod inter eos intercesserat. nam inter cæteras omnes uirtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ unquam accepisset. Igitur scitatus est num quis superesset ex amici genere, cui gratiam referre posset pro iucundissima olim cum Ionathæ acta consuetudine. cumq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat superstites noscere, percontatus est num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere uiuum, cui pro beneficijs à ueteri amico perceptis gratiam reponere quiret: quo respondente superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudum: eo quòd nutrix audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit prolapsam ex humeris læserat: diligenter peruestigauit, ubinam & apud quos educaretur. quo comperto misit in Labatham oppidum ad Machirum (id aliorum nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus uerò postquam ad regem peruenit, procidens in faciem adorauit illum. moxq; iussus est bono animo esse, & omnia quæ cuperet de benignissimo rege sibi polliceri: & auitam domum cum prædijs ad illam pertinentibus accepit: iussusq; est ad eandem cum rege mentem accumbere, & nulla die conuiuio non interesse. Cumq; adolescens lætus promissionibus & muneribus regis gratias agens adorauisset, rex accito Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitq; eum uillicatione agrorū suscepta, omnes redditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filijs & uiginti seruis Memphibostho largitus est. His ita ordinatis, Siba adorato rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ uerò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter quàm si ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. Atque hoc honore Ionathæ posteri à rege fuere affecti. Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum rex Naaffes, socius & amicus defunctus esset, filiusq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiose eum consolatus est, hortatus ut æquo animo patris obitum ferret, eandemq; quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret.

2. Reg. 9

VI
2. Reg. 10

ret. Priores uerò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, malitiose hanc legationem missam interpretati sunt, concitaueruntq; regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & uerbis eorum non credendum, ne forte deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese conijciat. At rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei ueritatem persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Rasis enim media ex parte eorum barbibus, præcisq; dimidio uestimentorum, factis non uerbis animû suum declarauit. Quam rem Dauid indignissimè tulit, nihil dissimulans non neglecturû se iniuriam cum contumelia coniunctâ, sed bello uindicaturum in Ammanitas, & pœnas uiolatæ contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod postquam perlatum est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, conscij sibi uiolati foederis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant. & missis legatis ad Syrum Mesopotamiorum regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebant peditum uiginti milia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi uigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicit.

Cap. VII

Non terruit tamè Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum regibus societas, deo fretum, & scientem quòd bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatam ulcisceretur. Itaq; Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostem misit: qui mox ad primariâ eius gentis urbem castra admouit. Hostibus uerò urbem egressis, & duas seorsim acies explicantibus: alteram quæ ex auxilijs constabat, in patèti campo: alteram uerò quæ Ammanitarû gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabât: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit. & assumptis fortissimis militum, ipse Syro alijsq; regibus se opposuit. reliquis Abisæo fratri traditis, iussit ut contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, ut si uideret Syros sibi præualere, adducto properè suo milite succurreret. idem se facturû si ipsum Ammanitas agrè sustinere contingeret. cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; ut generose & alacriter rem gereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggreditur. qui cum aliquantisper magna ui restitissent, multis suorum cadètibus terga uertere sunt coacti. quo uiso Ammanitæ territi, Abisæo cum suo milite aduentantem non expectauerûnt, sed moti sociorum exemplo intra mœnia refugerûnt. atq; ita Ioabus male mulctatis hostibus uictorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, ut experti se impares in posterû quiescerent. sed missis nûcijs ad Chalamam Syrorum transeuphratensium regè, eius auxilia mercede conduxerûnt. Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cõstabat ex octuaginta peditû, equitum uerò decem milibus. Tum Hebræorum rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ contra se parauissent, nolès amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipse cum uniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & cõmisso prælio uictor euasit, cæsis peditum quadraginta, equitum uerò

uero septem milibus. Sabecus quoq; hostium imperator in eo prælio uulnus accepit à rege, ex quo postea curam non admittète mori eum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnae euètu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditiõem fecerunt. atq; ita appetente iam hyeme Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longe lateq; uastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gentis metropolim obsidione cinxit: quo tempore Dauid tametsi uir iustus ac pius & patriarû legum obseruator diligens, in graue tamen peccatû incidit. Cum enim uergète iam die in solario regiæ morè solito deambularet, prospexit in uicinis ædibus mulierem frigida lauante, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: uictusq; eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non ualens, accitâ ad se cõplexus est. Paulo post mulier grauidâ se sentiens, nunciat regi ut dispiciat quomodo factû hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatâ supplicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi armigerû maritû mulieris, Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontat. quo referète omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussitq; ut profectus ad uxore apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites regis noctè eam exegit. quo cognito rex, scitatus est ex eo, quamobrè tanto post tempore domû reuersus, ad uxorem non iuisset, idq; præter communem omniû hominum morè, quicumq; peregrè ad suos redeunt. respondit ille, nò esse æquum ut interim dum imperator suis & cõmilitones in hostili solo in castris humi cubitat, ipse in uxoris amplexibus se oblectet. hæc locutum manere inibi ea quoq; die iussit, sequenti ad uicarium suum ducem dimissurus. uocatus deinde ad cœnâ, & rege de industria crebriorib. propinationibus inuitante ad ebrietatè usq; progressus, nihilominus tum quoq; proforibus regij cubiculi pernoctauit, nullo uxoris desiderio tactus. hanc ob re indignatus rex scripsit Ioabo ut in Vriam pœnam meritum animaduerteret. modumq; punièdi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim ut quâ plurimû periculi esset hosti opponeretur, moxq; à socijs, quo facilius opprimi posset, destitueret. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ cõmisit ad Ioabum perferendam. qui receptis literis, & cognita regis uoluntate, quem locû maxime ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditû intra urbem patefecissent: hortatus eû ut existimationi quam tum apud regè, tum apud cõmilitones sibi parauerat respondens, libenter potius quàm grauatim iussa capesseret. cûq; Vrias magna alacritate mandatû munus suscepisset, manipulo illi adiungèdo clam imperauit, ut cum primû occurrètib. hostibus urgeri hominè uideret, deserto illo in tutû se reciperent. Itaq; cû Hebræi fecissent assultû ad mœnia, ueriti Ammanitæ ne ab illa parte hostis murû occuparet, fortissimus quisq; reclusa repente porta magno impetu erumpit. quod ubi uiderunt qui circa Vriam uersabant, memores Ioabi mandatorû, uno agmine sese retrorsum receperûnt. Solus Vrias quòd puderet cõtra quàm promiserat assignatû locû nò tueri, in se ruètes sustinuit, ferroq; exceptos interemit

non

non paucos, donec circūuentus cū aliquot alijs, quos ignaros cōsiliij pudor idem in officio cōtinuerat, nō inultus occubuit. His ita gestis Ioab regi per nunciū significat, quod non ferēs obsidionis moras, oppugnatione adortus moenia, amissis aliquā multis infecta re in castra redire sit cōpulsus. mandat autem nuncio, si regem hoc factum ægrè ferre sentiret, ut de Vriæ quoq; morte renūciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta ui moenia tētassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditū moliri, maxime cum Abimelechus Gedeonis filius domesticū exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim ui capere conatus, saxo ab anicula misso ictus turpiter uitā amisit, uir alioqui fortissimus, q̄ inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimū aut in re militari quid alijs bene aut secus cesserit cōsiderādo, cū simile periculū incidit, hæc sequi, illa fugere. postquā aut indignabundo de Vriæ quoq; morte relatum est, irasci desijt: iussitq; Ioabo renunciari, uulgare esse id incōmodum, nec à natura belli alienum, cuius hæc sint uicissitudines. debere tamē cum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatā urbem solo equare, & habitatores eius ad unū neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit. ceterū Bethsabe audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: ubi uerò à mœrore ac lacrymis destitit, sine mora eam rex coniugem sibi asciiuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias deus nequaquā æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum propheta Nathani per uisum nocturnū se obtulisset, regē grauiter incusauit. propheta uerò q̄ esset uir festiuis ac prudens, reputans reges quoties suis affectibus rapiunt, non magnum iuris respectū habere solere, cōminatione numinis ad tēpus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiā eius exploraturus. Duo uiri, inquit, eandē urbem incolebant: alter prædiues multorumq; armentorum & gregum dominus: alter unius tantum ouiculæ possessor. eam unā cum pueris suis domi quotidianis cibus alebat, nō alio affectuq; si esset filia. cū uerò hospes diuiti superuenisset, ille parcēs suis pecoribus, nullum in amici gratiā mactare uoluit: sed abstracta per uim ouicula pauperis, iugulatam & apparatus hospiti apposuit. His uerbis rex grauiter cōmotus, sceleratum hominē illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse ut quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suo pte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demū illi exposuit in quantā indignationem numinis incurrisset, cuius fauore uniuersæ gentis Hebræorum rex constitutus, circumquaq; uicinarū etiam gentiū earumq; multarū & magnarum dominiū consecutus esset: nō semel antea liberatus ē Sauli manibus, nunc cum eiusdē benignitate aliquot legitimas uxores habeat, cōtempo omni humano simul atq; diuino iure, alienā cū duxisse uxorē, marito ipsius infecto & hosti prodito. Igitur affore diuinā ultionē, & ipsius quoq; mulieres ab uno ē filijs per uim cōstuprādas, & ipsum insidijs ab eodē appetēdū, ut p̄ clā admissio peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerū ex ea natus sine mora esse interiturū. territo aut per hanc denunciationē rege, uehementerq; perturbato, & cū lacrymis fatente se peccasse in deū: erat enim uir pius,

& qui hoc uno excepto in tota uita nihil admiserat: placatus deus recepto in gratiam promisit, & regnum & uitam ei seruaturum se esse. post pœnitentiā enim non amplius se irasci. Atq; ita Nathan postquā futura regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò infans ex uxore Vriæ natus Dauidi, immittēte deo graui morbo corripitur, cuius uicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci non potuit ut ullum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à deo salutē pueri precabatur. Nimis enim eius matrē diligebat. Septima uerò die mortuo puero, familiares nō audebāt hoc regi indicare, ueriti ne re cognita pertinacius etiā à cibo reliquaq; cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tā impotēter tulisset. qui cum turbatā familiā sentiret, & aliquid mali cæleri, facile intellexit extinctum puerū: accitoq; uno ē famulis postquā ueritatē comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; ueste candida, ad dei tabernaculum properauit. posthac iussis famulis ut cœnam sibi apponerēt præter omnem opinionē, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus q̄ cum nihil horū ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataq; prius licētia, causam sciscitabantur. Tum ille: Non intelligitis, inquit, q̄ dum puer uiueret, de salute eius sperās, nihil nō faciebam quo deum flecterē? nūc postquā is obijt, superuacaneū sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiā eius laudauerunt. nec ita multo post Bethsabe grauida exactis legitimis naturæ mensibus filiū ei peperit, quē Nathanis monitu Salomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcis aquæductibus, & cōmeatibus interceptis, ita ut fame simul & siti laboraret. ab unico enim puteo spes eorū pēdebat, ac ne hoc quidem ad satietatē utebantur, parcē aquam dispensantes, ne fortē in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas regi significauit, hortans ut ad excidiū urbis ipse ueniret, & hunc quoq; titulū uictorijs suis apponeret. qui collaudato ducis officio fideq;, assumpto secū exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscit: eamq; mox ui captam militi diripiendā permisit. ipse uerò ex præda nactus est Ammanitarū regis auream coronā talentū pendentē, & preciosō sardoniche insignē: quam postea capite gestare solitus est. necnon & alia multa ac magni precij præda in ea urbe potitus est. uiros uerò eius excruciatos prius ad unū interemit: neq; mitius alias Ammanitarū urbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc uictoriā domū reuerso graue quiddam accidit ex tali causa: Filiam habebat adhuc uirginē, formosissimas quasq; mulieres pulchritudine uincētē: Thamaram nomine, ex eadem qua Abesalomus genitrice natā. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter uirginitatē ipsius & asseruationē potiri ea nō posset, adeo passione hac conflictabat, ut non aliter q̄ ex morbo lentam tabem ac pallorē sibi contraheret. id malum deprehēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus, uir prudens & magni cōsiliij. uidens enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illū rogans ut causam sibi indicaret. Susplicari enim se amatoriā quandā esse hanc passionē. quo fatente sororē germanā sibi adamatā, cōsiliū dat quomodo optatis potiri ualeat. sua sit enim ut simulata ægritudine, simulatq; pater uisendi causa illū accessisset,

roget

roget ut sororē ad se mittat, cuius ministerijs releuatus eo citius cōualescere possit. Paruit Amnon, & cū nihil cūctatus decubuiisset, simulare morbū cepit. Dein cū pater officiosē inuisens percontaret de ualitudine, petijt sororē ad se mitti. ea postq̄ iussu patris accita uenit, postulauit ut suis manibus colyphia frixa afferret. Sic enim libētius se comesturū, quæ in cōspectu fratris farina subacta, formatiq; colyphijs ac frixis, iuueni obtulit. at ille nō ea gustauit, sed famulis mādauit, ut quotquot pro foribus cubiculi obuersarent, submouerent: dicens se absq; strepitu quiescere cupere. quo facto iussit sororē in intimum cōclauē paratā cōnā inferre. quod cū puella fecisset, apprehensā suadere cōepit ut sui copiā faceret. At puella exclamat: Abstine uim frater, abstinē, nefas est te rem tam turpē perpetrare. Desine à tam flagitiosa concupiscentia, quæ nihil præter dedecus & infamiā toti familiæ nostræ afferre potest. aut si resistere ei nō uales, à patre tibi hoc impetrandū est, nō per uim extorquendum, at ille amore feruēs nō paruit, sed libidinis cōstro percitus reluctantem per uim opprimit: atq; post oblatū uitiū, in contrariū mox affectū uertitur, & exosam ac fastiditam conuicijs aggressus iubet ut euestigio se inde facessat, quæ cum hanc iniuriā priore grauiorē diceret, q̄ constupratā uel usq; noctē illic manere non patiat, sed confestim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis suæ testibus occurrat: mandauit famulo ut eā eijceret. illa uerò scissa talari tunica, qualibus tū regiæ puellæ ex more uelabant, & cinere caput sparsa, per mediam urbem discedebat, uim sibi illatam quiritando. in quam sic affectam cum Abesalomus frater incidisset, sciscitatus est quid mali haberet q̄ ita sese affligeret. cumq; illa de stupro rem totā ei denarrasset, solatus eam hortabatur ut equo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriā suam pertinere putaret, cum à fratre sit uitiata. quibus uerbis placata puella uociferari ac quiritari desijt: et deinde aliquam multo tempore in cōlibatu apud Abesalomum fratrem perseuerauit. His cognitis Dauid pater uehementer indoluit, sed quia diligebat Amnonem ut filiorum natu maximū, non sustinuit illi molestus esse. Porro Abesalomus graue odiū eius in pectore cælabat, opportunitatē uindictæ expectās. iāq; alter annus abierat, ex quo pudicitia sororis eius illusum est: & cū esset iturus in Belsephon, quod est oppidū tribus Ephremiticæ, ad tōdendos suos greges, inuitauit patrem ac fratres ad solenne conuiuīū. quo excusante quod nollet eum grauare, rogauit ut pace eius liceret filijs proficisci. quo impetrato suis iniunxit, ut quamprimū animaduertissent Amnonē temeto grauatū, neminem ueriti ad nutum suum illum trucidarent.

Quomodo per intestinū familiæ disidiū Dauid à filio regno pulsus est. Cap. VIII

T uerò perpetratum est quod mandauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisq; timēs, correptis equis cursu ad patrē ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cæcos nunciat. qui nō aliter q̄ par erat amissis simul tot filijs, idq; fratris scelere, graui dolore ictus, ne causam quidem rogauit: neq; expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum se luctui tradens, conscissa ueste humi prostratus iacebat, deplorans nō magis quos peremptos acceperat, quam ipsum interfectorē. Ionathas uerò Samnæ fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans se de morte cæterorū credere: nec enim

causam

causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, q̄ memor iniurię sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. interea sonitus aduentantiū equorū, & quorundā eos præcurrentiū, omnes in se conuertit. hi fuere filij regis, qui relicto cōuiuio profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex insperato uidens quos paulo ante extinctos acceperat. denuoq; gemitus ac lacrymæ instaurantur, his fratrem, rege filiū foede trucidatū deplorantibus. At Abesalomus in Gesura ad maternū auum fugit, eius regionis dynastam, ibiq; toto triennio permansit. Cum autē Dauidi animus esset Abesalomū ad se reuocare, nō ad supplicium, sed ut eū apud se haberet: iam enim ira resederat: ultro huc propensum Ioabus imperator suis artib. impulit. mulierculā enim quandā grandi natu subornat, quæ lugubri cultu ad regē accedens, aiebat inter duos suos filios ruri agentes rixam exortā adeo incruduisse, ut cum soli essent, ac nemo adesset q̄ dirimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabatq; hanc gratiā, ut quoniā cognati eius qui interfectus est alterū ad cædē expeterent, saluti eius cōsuleret, ne reliqua spe suæ senectutis orbaretur. neq; enim aliud remediū superesse, si nullū apud regē inueniret. nam nihil esse quod illos cōpescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiā. Cumq; rex postulatis eius annuisset, hæc uerba subiecit: Tuæ quidē benignitati rex gratias ago, q̄ senectutē meam & tantū non orbitatē miseraris: sed quo certior sim de tua clemētia, tuū ipsius filiū prius in gratiā recipe, & indignationē contra eū deponē. alioqui quomodo possem de cōcessā hac mihi gratia nō dubitare, cū ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas. At cuius est prudētiæ, uno cōtra uoluntatē amisso, ultro necē alterius addere? Tetigit mox regis animū suspitio, personā à Ioabo esse subornatā: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Ioabū, dicens eum affecutū quod cupiebat, licereq; ut Abesalomū reducat. Nō enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationē præterijisse. At ille adorato rege, & uerbis eius libēter acceptis, euestigio Gesura properauit, & assumptū secum Abesalomū Hierosolyma reduxit. Rex uero audiens filiū aduentare, misit qui ei denūciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ita se affectū, ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ut iussus est deuitato patris cōspectu, intra domesticos parietes cum suo famulatio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, uel propter moerorem, uel q̄ nō ea tractatione uteretur, qua uti regiū iuuenem par erat: sed tam forma q̄ statura quosuis in maximis delicijs agentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, ut intra octauū quemq; mensem ad ducentos siclos, hoc est ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc modū priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natiq; sunt ei filij tres, & una filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filiū ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabū rogans ut se penitus in paternam gratiā reducat, & impetret ut sibi liceat patrē inuisere & alloqui. quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius uicinū per quosdam ē suis incendio uastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomū uenisset, expostulanti quo suo merito damnum ab eo accepisset: respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere uoluisse, quando quidē mandata de conciliando sibi patre negligeret. quam

Iosep̄.

q̄ ob rem

ob rem, inquit, nunc te præsentem obsecro, ut placatū mihi reddas genitorum, quando quidē molestior est mihi reditus in patriam quā exiliū fuerat, si ille in indignatiōe sit pertinax. Tum Ioab his uerbis inductus, & uicem eius miseratus, deprecatus est regē pro illo, & tam accurate & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatē confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua ueniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium antea actorum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus breuī magnū equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorū quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios, aut etiā ipsum in ferenda sententia lapsū, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fauore, quarto post recōciliationem anno orauit patrem, ut cum bona eius gratia Hebronem ad uota quæ in exilio conceperat persoluenda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox undiq; plurimos ad se acciuit, ita ut cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ, non quidē conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificiū euocati: nec mora stratagemate succedente, rex ab uniuersis consalutatur. Cæterū Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatae prioris noxæ, multo sceleratiora cōsilia cepisset, primū usurpandi regni quod patri diuinitus datū sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisq; amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totū negotiū iudici deo cōmittens, reliquit regiæ custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipue sexcētorū cohorte, quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquā discesserat. Abiatharū uerò & Sadochū pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupiētes, arcamq; asportare, bonis rationib. manere persuasit, dicens sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandū: simulq; mandauit ut de omnibus quæ inciderent per clancularios nuncios se certiorerem facerent. fidelem enim operam in talibus negotijs præstiterunt filij pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo quoq; Gittæus nullis regis monitis adduci potuit ut maneret, quo magis illustris fuit eius erga regem fides ac beneuolentia. Ascendenti aut per cliuum oliueti montis, omnibus circa eum lacrymantibus renuntiātū est etiam Achitophelem mutatis studijs in partes Abesalomi concessisse: quo uix aliud tristius ei in hac calamitate accidit. quamobrè precatus est deū, ut Abesalomi animū ab Achitophеле alienaret. uerebatur enim ne eius consilij contra se uteretur, uiri prudentissimi & oculatissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quumq; in uerticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatē, & cum multis lacrymis nō aliter quā regno eiectus deum precabatur. ibi offendit uirū in amicitia constantem, nomine Chusim. hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremo obnixè prece-

tus est, ut simulato Abesalomi partium studio, diligēter secreta eius perscrutaretur, & Achitophelis consilij semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturū, quā si unā maneret. atq; ita persuasus à Dauide, relicto Hierosolyma se contulit: quo paulo post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulū progressus obuiā habuit Sibam Memphibosthi seruū, quem ipse ad curam prædiorū amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessarijs ad uictū onustos. Is obtulit ei ut quicquid uellet sibi ac suis acciperet, simulq; rogatus ubinam Memphibosthū reliquisset, Hierosolymis relicto respōdit. sperare enim eum rebus turbatis, fore ut ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragijs populi rex crearetur. quamobrè indignatus, omnia quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicēs hunc digniorem quā illum ut talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi uero iuxta locum Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, faxis eum simul & conuitijs impetēs: cumq; amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuitia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens ut impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasq; agebat deo, quòd per proprium filium poenam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum cōmiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abiseo uero etiam interficere Semeim uolente, Dauid eos cohibuit, negans addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum uero si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordie deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbēt. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim cum conuitijs affectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Abesalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, cōcursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hætenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret: cordate respondit, nō esse dei uoluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; merito sequor. à deo enim regnum hoc accepisti. quòd si in tuorum numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet, filio succedente. His uerbis iuueni omnem suspitionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabatur quid nam esset agendum. Is suasit ut cum patris pellicibus congrediretur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hætenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, ueritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Id' que totum iuxta Nathanis pro-

phetæ uaticiniū euenit, quod Dauidi futurum, ut ab uno e filijs oppugnaretur prædixerat.

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit. Cap. IX

2. Reg. 17

MOC Achitophelis consilium exsecutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lektorum militum. Cum his se profectum interfecturū patrem, atq; ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera Dauid sublatum pariturum. Hac sentētia delectatus accessit Chusim Dauidis amicorū principem: sic enim eum ille uocabat: & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur quærebat. At ille intelligens quòd hoc modo Dauid in potestatem redactus facile occidi posset, contrariā sententiam attulit. Scis, inquit, rex uirtutem patris & eorū qui illum sequuntur, quòd in multis conflictibus semper uictor euasit. Profectò ueteranus belator artibus contra nos utetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu ualem aliquam cum parte militū insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referet, expectantes occasionem dum regi propiores facti totis uiribus in pugnam redeant. interim ille ex improviso superueniens, suis animū addet, nostris uero metū ac consternationē afferet. Expende igitur meum quoq; consilium, sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac. ac potius edicto per totam Hebræorū regionem copias contra patrem collige: quæ ubi in unū conuenerint, imperium earum tu ipse assume, ne uel alterius fidei committas. Facile enim illum deuinces si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu uero tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasionē cupiunt declarandi quæ sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluderit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatā: sed hoc ipsum deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret. qui prope ad pontifices Sadocum & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit: quodq; ipsius comprobatum sit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nuncios significarent, adhortarenturque eum, ut sine mora Iordanem transiret: ne forte filius mutata sententia persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant, ut extra urbem laterent filij, renuntiaturi Dauidi quid in urbe agatur. ad hospitium fidam famulam miserunt, afferentem quid Abesalomo decretū sit: mandaruntq; ut quantum possent properarent Dauidi hæc indicaturi. qui euestigio cum patrum mandatis, ut pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabāt. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc mature pontificum filij, & diuertentes à uia publica in propinquum uicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibiq; mulierē quandam rogauerunt ut se absconderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius uelleribus contexit: rogataq; à superuenientibus persecutoribus num eos uiderisset, conspectos sibi non negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat

cebat: & si modo alacriter persequantur, fore ut eos cōprehendant. Illi diu frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier uero ubi hoc animaduertit, & non esse amplius periculū iuuenibus ne capiantur, per funem rursus extractos coeptū iter continuare iussit. Illi quanta potuerūt festinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abesalomi conatus illi renuntiauerūt: qui suos confestim Iordanem transire edicit, quamuis nox esset nihil cunctari passus. Porro Achitophel ubi suum alterius consilio posthabitu uidit, cōscenso iumento Gelmonem patriam petijt. Ibi conuocatis omnibus domesticis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat, addens quoniā non persuasisset, certo se breui periturum. Dauidem enim omnino superiorem hoc bello fore, & amissum regnū recepturū esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, ut uirū ingenuum decet, è uita exire, quam Dauidi ob filio nauatam contra eū operam, excarnificandū se præbere. His dictis in penitissimas ædes digressus, se ipse suspendit. atq; ita Achitophel, suo iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterū Dauid superato ut diximus Iordane, peruenit Castrū, pulcherrimā ac munitissimā eius tractus urbē. Ibi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsentis hominis necessitate motis, partim reuerentia pristinae felicitatis. Fuerūt autem hi Berzellæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad uictum pertinebat, largiter regi cum suis præbebant, ut nec lecti strati eis deessent, nec panis ac uinum, quin & carniū copia semper aderat, & quicquid uel ad alimoniam, uel ad lassitudinis refectionem opus esset. Interim Abesalomus coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constitit non longe à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi præposito exercitui cognato eius Amasa. prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc uero & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis qui circa se erant, comparatoq; numero circiter quatuor milliū, decreuit non expectare dum Abesalomo prior ipsum aggrediatur, sed creatis tribus, diuisoq; in tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidē & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum autem uolentem adesse in exercitu amici prohibuerunt, idq; prudentissima ratione. Si enim eo præsentem uinceretur, nihil spei reliquum fore. quòd si una parte exercitus uicti, cum cætera ad ipsum refugissent, reparandarum uirium facultatem nō defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa regem esse. Placuit hoc consilium: itaq; persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur ut memores omnium acceptorū beneficiorum strenuam ac fidem operam sibi nauarent: & ut post uictoriam filio parcerēt, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atq; ita precatus illis uictoriam, exercitum emisit. Cæterum cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suam explicuisset in planicie syluam à tergo habente, Abesalomo quoq; suos contra eduxit: & congressi, acriterq; pugnantes multa utrinque præclara facinora edebant: his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo con-

temnentibus: illis cōtrā ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciae poenas det, nihil nō uel facere uel pati paratis. Idem cum numero longe praestarent, ignominiosum ducebant tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere. Cōtrā regij ut tot millia profligarent omni ope connixi, tandē ut erat dignū ueteranis & rei militaris peritissimis hostem terga uertere coegerunt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabāt, alios trucidabant, ita ut multo plures in fuga caderēt quā in praelio. Interfecta sunt enim ea die fermē uiginti millia. Plurimi autem in Abesalomum ferrebantur, insignem tam pulchritudine quā statura corporis. Is ueritus ne uiuus caperetur, cōscensā mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationem uentilaretur capillitium, asperę arboris prominenti ramo inopinate implicitum iuuenem suspendit. Iumentum enim uehementi impetu ferebatur, non aliter quā fessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam ē militibus Dauidis indicauit Ioabo: eoq; quinquaginta siclos promittente si illum cōfoderet, respondit, Nec si duo millia daturus esses, facerē hoc domini mei filio, maxime cū omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit ut indicaret ubi nam pendentem uiderit, moxq; defixo in cor telo eum interemit. Ar migeri uero Ioabi circumfidentes ab arbore eum detraxerūt, & proiectum in hiatus profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset Ioabus suos a persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrō Abesalomus erexerat sibi in ualle regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadijs a Hierosolymis disitam, quam uoluit uocari Manum Abesalomi, dicens quōd etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & unam filiā Thamarā, quemadmodū iam antē diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorē peperit: sicut post loco suo copiosius dicitur.

Quomodo Dauid regno restitutus feliciter uixit. Cap. X

DE functo Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas uero Sadoci pontificis filius adito Ioabo, rogauit ut sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia uictoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire ut antehac afferre læta solitus, nunc de morte filij regem certiore faceret: iussitq; eum ibi manere. sed uocato Chusi illi mandauit, ut omnia quæ sciret ad regem perferret. Achima uero denuo rogante, ut ipse mitteretur, uictoriam tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is uiam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit. Sedente autem rege in porta, & expectante aliquem de praelio nuncium, speculatorum unus conspecto Achima currente, necdum ualens eum agnoscere, ait ad regem, uidere se quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo post sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoque bonum fore nuncium, speculator iam propiorē Achimam noscitans, Sadoci pontificis

ficus filium ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de praelio. Vix hæc uerba finierat, dum Achimas regem adoratū salutat: & scitante de pugna, lætam uictoriam anunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se uersis in fugam hostibus cōfestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militū Abesalomum persequentiu: nec præterea quicquā comperti habere, quōd iubente Ioabo properē discedendū fuerit, ut uictoriam renūtiaret. iamq; & Chusis aderat regē adorans, & uictoriā annuncians. qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis ueniat idem quod Abesalomo. Hæc uerba in causa fuerunt, ut nullam ex ea uictoria uoluptatem nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensā editissima urbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflicans, ac uociferans: Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorū amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequeretur. Exercitū autem & Ioabum, audito quōd rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidū ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quā clade accepta ueniebant. Cæterū cum rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus cōsolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o rex? an nescis quōd hoc pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atq; adeo te ipsum & familiam tuam oderis: ames uero tibi infestissimos, & iustissima poena absumptos desiderare nō desinas? Nam si Abesalomus uicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquū fecisset: sed a te ac tuis liberis initio facto, ad unum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudētibus, & grauius punientibus eos qui nostram uicem miserarentur. Te uero non pudet hæc facere propter hominem inimicissimum, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectū tuorum militum, & gratias illis age quōd sua uirtute hanc uictoriam nobis pepererunt: alioqui si quā coepisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamq; ut iam grauius ac uerius quā antē lugeas. Talibus uerbis Ioabus regi mœstitiā excusit, eumq; ad curam reipub. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior esset militi eius conspectus, pro foribus portę confedit, ita ut hoc audito uniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum a Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo uindicati fuissent: & quā inique hoc eiecto alteri regnum commisissent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, ut ommissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam reipublicę suscipiat. De hac re crebri nuncij ueniebant ad regem: isque mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iudæ compellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cum is tribulis sit ac consanguineus. pari modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit, qui fieret quōd cum esset ip-

fius ex sorore nepos, exercitui nō persuaderet, ut Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi nō solum ueniam, quæ iam contigisset, uerum etiam uniuersarum copiarum præfecturam, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices uerò tum principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocāt: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciūt, atq; hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ usq; Iordanem amnem illi occurrit, eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille uiris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & seruis uiginti. Hi unà cum tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerūt, ut rex cum suis absq; negotio transire posset. Vt uerò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidensq; ad regis pedes, rogabat ueniam commissorum, utq; infensus sibi esse desineret, neue recepta potestate in se primum animaduertent: reputaretq; id quoq; quod erroris poenitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicati ac misericordiam imploranti Abisæus Ioabi frater: Satis hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum rex ad eum uersus: Desinite Saruiæ filij, neue nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim uos existimare uolo, hanc esse mihi aditalem regni diem, quam obrem iuro me omnibus omnē poenam remittere, qui quocunq; modo in maiestatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de causa animaduersurum esse. tu quoq; Semei bono animo esto, nihil de supplicio sollicitus. At ille adorato rege, cœpit eum præcedere. Post hæc Memphibosthus Sauli nepos ei uenit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio, ex quo enim rex profugerat, neq; comam totondit, neq; uestem purgavit, calamitatem eius non secus quam propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratum regi interrogatus ab eo, qua de causa nō simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibam esse in culpa. Hunc iussum parere ad profectiōem necessaria, uerba sua non aliter quam alicuius mancipij contempnisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuisset, & ad profectiōem his uti potuissem, nunquam abs te relinqui passus fuisset. Nec cōtentus meam erga te domine pietatem impedisse, insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed bene noui quod tua prudentia tales calumnias non admittat: quum sis iustus, & deum ac ueritatem cui tantopere studes diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei temporibus uersatus sis, liceretq; tibi de tota familia nostra eo nomine poenas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recēti etiā tū earū memoria summā potestatem affecutus, præterea in amicorum ordinē allectum, & mensæ tuæ quotidianū conuiuiam adhiberem, nihilo deteriore cōditione quā unum quemuis è maxime necessarijs apud te esse uoluisti. his auditis neq; Memphibosthū punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitū, ueniam

ueniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totum Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berzellæum deinde Galaditam uirum magnum ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem usq;, rex rogauit ut simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturum, nihilq; illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticam conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse regiæ uoluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo uitæ actu & sepultura sollicitum: rogansq; ut sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi uiuere: quando quidem iam per ætatem non amplius ullam è potu aut cibo uoluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumq; instrumentorum, quibus aulici regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogante: Te, inquit, dimitto: hunc uerò Achimanum filium mecum abire finito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellæus relicto filio, & adorato rege, omniaq; fausta illi precatu, domum est reuersus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa se habens, & Iudæ tribum integram. Eò uenerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominū multitudine: incusabantq; Iudæ tribum, quod inscijs cæteris ad regem se contulisset, cui omnes simul unanimiter occurrere debuerint. Principes uerò tribus Iudæ rogabant ut æquo animo ferrēt quod præuenti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum sibi feruentioribus studijs prosequerentur. neq; enim se hac de causa ulla munera accepisse, ut meritò ægrè ferre debeant, serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum principes: Demirantur, inquiunt, fratres, quod regem uobis proprie cognatum uindicatis, ac si non omnium nostrum cognatus sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo deus præesse uoluit: ergo cum totus populus undecim partes habeat, uos unicam, tantoq; potiores simus, præter æquum fecistis, quod nobis nescientibus ad regem uenistis. In hac principum altercatione exortus est uir quidam malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui sublata uoce in medio multitudinis exclamauit: Non est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filium. Simulq; cornicine iusso canere bellicum, omnes relicto Dauide illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus. Vbi concubinis cum quibus filius Abesalomus cōgressus fuerat, in alias ædes traductis omnia benignè ut antè administrari iussit, ipse uerò posthac non amplius eis est usus. Amasam deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussitq; ut collectis quantis posset è tribu Iudæ copijs post triduum ad se ueniret, ut eum tradito exercitu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupator maturè non rediret: tertia die rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam dilationem Sabæo concedi: ne forte instructor factus plus damni det, plusque exhibeat negocij, quam modo Abesalomus exhibuisset. Non est, inquit, ulterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fra-

2. Reg. 20

tre

tre hostem persequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut prælio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioab nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui tum Hierosolymis aderat militibus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumq; Gabaonem, qui uicus quadraginta stadijs à Hierosolymis abest, peruenisset, obuam ei factus est Amasa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusque gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è uagina elabi passus est: eoq; mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improviso ictu uentrè ei perfodit, hominemq; confecit: facinus sanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem immerentem propter æmulationem summæ præfecturæ & regiæ gratiæ sustulit. Hac enim de causâ iam ante Abeneri quoque cædem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honestum prætextum fraternæ ultionis dignius ueniam debatur: in Amasæ uerò cæde nihil tale habuit quòd prætenderet. Cæso autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, uno relicto apud cadauer. hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure cæsum meritis poenas dedisse: qui uerò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abisæum eius duces sequi debere. Iacente uerò in uia corpore, & tota multitudine ad id confluente, & ut fieri solet cum admiratione circumstante, custos translatum illud in uillam quandam longe à uia remotam deposuit, & ueste contexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabæum esset persecutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadam urbe, nomine Abelmachea. qua obsessa & circumuallata, iubet militè muros eius suffodere & euertere: ualde enim irascebatur quòd portas ei clausissent. Mulier autem quædam honesta & prudens, uidens patriam in extremo periculo, conscensis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui postquam processit: Deus, inquit, reges & imperatores creat, ut deletis Hebræorum hostibus in pace Israelitas contineant: tu uerò nulla in re læsus, primariam Israelitarum urbem expugnatum uenisti. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se uel unum è plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egregiam excisam uelit: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, regi rebellis, omiffa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat ut paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è mœnibus deiciendum: moxque ad ciues reuersa: Vultis, inquit, mali male perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eumque pro Dauide, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare, & unam hanc urbem tam ualido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, præciso capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiciunt: confestimque signo recepti dato dux obsidionem soluit: & Hierosolyma reuersus denuo uniuersis copijs imperator præficitur. Banaias quoque satellitibus & sexcentorum cohorti à rege præponitur. Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur. Sabathes & Achilaus Commentariensium fiunt principes. Susa scribis præpositus, pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo mansit.

Post

Post hæc fame regionem premente, rex supplex à deo petijt, ut populum miseratus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per prophetas, postulare deum ut Gabaonitæ uindicerentur, quos Saulus rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quòd illis olim Iesus imperator & senatus iurauerat uiolauerat. Quamobrè si Gabaonitis pro cæsis ciuibus poenas quas ipsi uoluerint exigere permittat rex, fore ut placatus deus populum è præsentis calamitate eximat. quòd posteaquam ex prophetarum relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposceret ad supplicium, rex perquisitos eis tradidit, Memphibostho tamen Ionathæ filio parcès. his acceptis Gabaonitæ, ut libitum est in eos animaduenterunt: confestimq; plente deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem redijt, populusq; copia rerum ut antè fruebatur. Aliquâto post rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis congressus, dum uictos audius persequit, ultra cæteros solus est longius prouectus. hunc iam lassulum conspicit Acmon filius Araphi, unus è gigantum sobole, indutus lorica circulis confertam, & lanceam gerens trecetos siclos pendentem, accinctusq; gladio: & conuersus è fuga haud dubiè confecisset regem, ni Abisæus Ioabi frater repente superueniens eum protexisset iam prostratum, & hostem trucidasset. quo regis periculo grauiter commotus est exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum alijs interesset prælio, ne si propter fortitudinem & audaciam humanum aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram urbem conuenissent, rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregia laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chettæus, unus è fortissimis Dauidis militibus. complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & uiribus eximijs insolescebant, orco tradidit, præcipuus autor uictoriæ quam tunc Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à rege, optimè se gessit Nephanus cognatus ipsius. singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorum congressus, occiso illo effecit ut reliqui terga uerterent: multiq; hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castrametati sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorum finibus: fuitq; in eo exercitu uir statura cubitorum sex: cui seni digiti erant in manibus ac pedibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratoq; aduersario maximum momentum ad uictoriam attulit, & ipse fortissimi uiri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc prælium cum gente fuit ultimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterum David perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, uario genere carminum odas & hymnos in honorem dei composuit, partim trimetro uersu, partim pentametro: instrumentisq; musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsam eorum laudes dei decantare, tam sabbatis diebus, quam in cæteris festiuitatibus. species autem instrumentorum hæc fuere: cinnyra decem chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cumq; his aderat & cymbala ærea, bene magna atq; lata: quod

XII

2. Reg. 21

2. Reg. 22

quod sanè de prædictorū instrumentorū natura, ne prorsus ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos uiros circa se habuit, sed maxime insignes præclaris facinoribus **XXXVIII**, quorū quinque tantum uirtutē cōmemorabo, facili ex his de reliquis cōiectura. tales enim erāt hi qui possent uel regiones subigere, uel magnas gētes debellare. Primus Issæmus filius Achemæ, quō nō semel in aciē hostiū irruēs nō prius à cæde abstinit, quā nongētos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cū rege in Arasamo. hic in quodam prælio Israelitis multitudinem hostium territis & in fugam uersis, solus locum suum nō deseruit: & cōgressus cum hostibus multos interfecit, ad eum ut cruore gladius eius ad dexterā adglutinet: quo uiso reuersi in præliū Israelitæ cedentē iam hostē urgendo admirandā ac celebratam uictoriā retulerūt, Eleazaro sternente, uulgo uerò militum prostratos spoliante. Tertius erat Ithiel filius Sebas. hic quoque cum bello Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, Hebræi quoque rursus territi loco cederēt, solus in aciē uicē hosti se opposuit: & nō paucis letho datis, reliquos impressionem eius non sustinentes, & in fugā effusos infectatus est. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderūt. Eo uerò tempore, quo rege Hierosolymis agente Palæstinarum exercitus usque ad urbem accessit, & dū ille consulturus deum de bello, arcē ascendit, in ea ualle castra metatus est, quæ **XX** stadiorum spacio usque Bethlema pertinet: dicēte ad amicos: o quæ bonam aquam habemus in patria mea, maxime in cisterna portæ uicina: o si quis eā mihi afferret, id certe mallet quā multū argenti accipere: tres isti his auditis euestigio excurrerūt, & cum per media hostium castra Bethlema peruenissent, hausta aqua per eandem uiam ad regē sunt reuersi, attonitis audacia tāta barbaris, nec ausis paucitatem eorū contemnere. eam aquam rex bibere noluit, dicēs periculo sanguinis emptam, & ob hoc sibi nō cōuenire: sed deo inde libauit, gratias agens pro uirorū incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abisæus, qui una die **XX** hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus uirtute inter Moabitas illustribus, utrumque confecit. Rursus ex prouocatione cum miræ staturæ Aegyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem confodit: quo insignior fuit uictoria, quod adhuc uiuenti ademptis armis, prius eum spoliavit, mox proprijs armis occidit. Est & aliud eius factus, quod iam dictis, quantum ad animositatem uel præferri potest, uel certe conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quod angustum esset, uidebat breui fore ut id niuibus oppleretur: atque ita desperato exitu, & salute rugire occœpit. Banaias autem fortè fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestię: & cum descendisset in puteū, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid uolens cognoscere quantus millium numerus recenseretur in populo, oblitus præceptorum Moyfis, qui prædixerat quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum deo semiscium, iussit Ioabum imperatorem ut iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarum regione, &

cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & uiginti dies Hierosolyma reuersus ad regem numerum ei populi reddidit, absque tributa Beniamitica: quam nondum ad censum uocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim poenituit, agnoscens in deum se peccasse. Erat autem reliquorum Israelitarum numerus nongenta milia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iudæa uerò tribu quadringenta milia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem quod deum offendisset, supplex orare cœpit, ut propitius redditus facti huius daret ueniam. Qui exoratus Gadum prophetam ad eum misit, tres optiones offerentem, ut ex his quam mallet eligeret, aut famem per septenniū duraturam, aut bellum per tres menses iniquo Marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum inter Hebræos scaturituram. Illo uerò hærente ac turbato propter difficilē inter hæc mala electionem, & propheta urgente ad celerem responsionē, ut deo renunciare posset: rex cogitās quod si famem peteret, sui magis quā aliorum rationem habuisse uideri posset: quando quidem ipsi nihil periculi esset multum frumētum in horreis habenti, illis non item: quod si per tres menses ab hoste uinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces & fortissimā circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquē ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus dei, quā in manus hostium. Hæc ita ut audiuit propheta deo renunciante, pestilentia in Hebræos ingruit, ita ut uarijs modis absumerentur, nec facile esset morbum cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis & incompertis causis homines rapiebat. alius enim post alium efferebatur, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repente cum uehementi dolore, & amaro cruciatu animā exhalabant. alij paulo lentiore uexati malo ne curationē quidem ferre poterant, sed inter officia medicorū exspirabāt. alij subito tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati exanimabant. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur. quo factum est ut à matutina hora usque ad prandium hac peste septuaginta milia hominum sint absumpta. iamque genius à deo missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbem simili malo afflicturus. Tum rex saccum indutus & humi prostratus, supplex orabat deum ut pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad deum: se esse pastorem poena dignum, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missoque ad eum Gado propheta, mandauit ut confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna uerò circa trituram frugum occupatus, ut regem unā cum omnibus filijs accedentem uidit, occurrēs adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicus Dauidis: quæ causa fuit ut capta urbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodum superioris diximus. Hoc percontante, quamobrē herus ad seruum accederet, ait se uelle aream eius emere, ut in ea domino altare construeret, & sacra faceret. at

ille & aream & aratra & boues & holocaustomata gratis largiri se dixit, precariq; ut deus libens ac propitius hoc sacrificiū admittat. Rex uerò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatē professus, uoluit ut precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna uerò dicente facturum se quicquid rex uellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emitte: constructoq; ibi altari, sacrificia & holocaustomata super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit. quo festo deus placatus, propitius ut antè est redditus. Erat autem is locus in quem olim Abrahamus filium ut holocaustoma faceret adduxerat, & cum iam iam iugulandus esset puer, aries repente astans altari apparuerat: qui pueri uice fuerat mactatus, ut iam antè scripsimus. Dauid autem cum animaduertisset se exauditum, & gratum fuisse sacrificiū, decreuit totum illum locum altare uniuersi populi appellare, & deo templum ibi exædificari: quia eius uocem deus in futurum ratam esse uoluit. mox enim propheta ad eum misso, illic templum exstruendum prædixit à filio, quem regni successorē esset relicturus. Post hanc prophetiam iussit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorum centum octuaginta milia. ex his constituit lapididarum octuaginta milia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operarijs præfecit. magnam quoque uim ferri ac æris ad horum operum usum congefsit: materiemq; cedrinam multam & prægrandem, Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatq; suis amicis, hæc ideo se apparare, ut filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret, & nō tum demū eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facile opus persoluat.

Dauid se utuente Solomonem filium suum regnum auspiciari uoluit. Cap. XI

Ac cito deinde Solomoni filio mandauit, ut quamprimū regnum adeptus esset, templum deo construeret, dicens se id uoluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quod propter crebra bella cruetur haberetur: prædictumq; sibi id ædificiū à fati destinatū filiorum natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quem non aliter quàm filium patri, ipsi deo curæ futurum: atq; etiam totā Hebræorum regionē hoc principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omniū est potissimum, pacem habituram, utpote alienam non tantum ab externis bellis, uerumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quādo quidem à deo designatus es rex, antequam natus, da operā ut alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colens & iustitiam atq; fortitudinem, & præcepta eius legesq; per Moysen traditas obseruans, & ab alijs eas uiolari non permittens: & insuper templum quod te regnate strui sibi uoluit, cura ut sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinqua. Scito sane auri quidem collecta decem milia, argenti uerò talentorū centum milia: æris item ac ferri tantum congefsi, quantum uix numero comprehendendi possit: & adhuc lapidum ac lignorū materiam copiosissimam. Habes præterea multa milia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & si quid his defuerit, tu supplēbis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris deo, eumque perpetuum protectorem habebis. Post hæc adhortatus est principes populi,

ut in ea structura filiū adiutarent, & securi de omnibus aduersantibus, cultui tantum diuino uacaret. percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum reipublicæ statum, quæ præmia pijs ac iustis deus solet reddere. Postquā autem absolutum fuerit templum, iussit arcam in eo reponi, cæteramq; sacra supellectilem, cuius receptaculo iam pridem templum debuerat exstrui, nisi patres mandatum dei neglexissent, qui præceperat ut quamprimum hostilem terram occupassent, templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium, quàm ad principes. Prægrauante autem iam senio, & corpore per ætatem frigescente, aliosus factus est, ut ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: cumq; ex communi medicorum consilio decretum esset, ut lectissima è formosis totius regionis uirginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuēta est in urbe una scemina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum rege cubitans, nihil aliud quàm recalfaciebat eum: iam enim præ senio ad ueneas res elanguerat. sed de hac uirgine paulo post incidet mentio. Cæterum quartus filius Dauidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Aegistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quod ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit ut sibi principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta uiros stipatores: id quod pater uidens, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidem est, quid sibi uellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Ioabum imperatorem & pōtificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebant, pōtifex Sadoehus & propheta Nathan, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontē qui est in hortis regijs, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos uerò qui pontificis & Nathanis prophetæ & Banaiaæ satellitum præfecti partium erant ad hoc conuiuū nō uocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauide: suasitq; ut tam propriæ saluti, quàm filij regno consulere: ingressaq; ad Dauidem sola diceret ei, quod ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum rege se quoq; superuenturum propheta pollicitus est, & uerbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & regem adiit. Quo adorato, impetrataq; dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, exposuitq; ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum pontificem Ioabumq; principem exercitus uocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis. addebat etiam totum populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: ut cogitet rogans, quod se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquēte cubicularij nunciant Nathanem uenisse ut regem uiferet: statimq; admissus percontabatur, num hodie regem declaret Adoniam, & principatū suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, uocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Io-

bum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes cum plausu & alacritate faustis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neque me, inquit, uocauit, neque Sadocum pontificem aut Banaiam satellitio tuo positum. quare æquum est ut ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sententia. His auditis rex iubet acciri Bethsaben, excefferat enim cubiculo propheta ueniens. qua introgressa: Iuro, inquit, tibi maximū deum, regnaturum tuum filium, ut iam ante iuravi, eumque in solio meo sessurū, idque hac ipsa die. Ad que uerba cum mulier adorato rege longā ei uitā esset precata, Sadocum accersit pontificem, & Banaiam præfectum satellitū: quibus mox uenientibus iubet ut assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem qui uocatur Gion: unctumque sacro oleo regem declararēt. hoc autem munus Sadoco pontifici & Nathani prophetæ iniunxit: mādauitque ut inuecto per mediam urbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret: In æternum Solomon rex in solio regio sedeat: ut notum fiat uniuerso populo, regem eum à patre declaratum. Solomoni uerò præcepta imperandi dedit, ut iuste ac pie præsit tum Iudæ tribui, tum uniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulam imponit: & deductū extra urbem ad fontem, oleoque unctum, rursus in eam cum faustis acclamationibus introducūt, ut multos annos in hoc principatu feliciter exigit: moxque adductum in regiam in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatemque animū aduertit, choris & tibijs sese oblectans, ut præ cōcentu instrumentorum terra simul ac aer resonaret. Ut uerò has uoces Adonias & eius cōuiuæ audire, uehemēter sunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere uel sonitum illum uel tubam. Cumque nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos pontificis Abiathari filius Ionathas: & cum Adonias libenter uisum iuuenem bonum nunciū ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & regis uoluntate exposuit. quod audito propriunt se omnes à conuiuio, & suam quisque domum diffugiunt. Adonias autem ueritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad altare conuigit, & hoc apprehenso se tutabatur. quod ubi ad Solomonem est perlatum, quodque rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clemēter simul ac prudēter præteriti quidē errati ueniam ei concessit, sed præmonito ut caueret in posterum: alioqui si amplius aliquid nouare deprehenderetur, ipsum sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ad asylo educerent. qui cum uenisset, nouumque regem adorasset: iussit eum domum suam abire nihil sollicitum, ac in reliquum curare ut uir bonus sit, quandoquidem hoc ipsi maxime expediat. Dauid autem uolens eum totius populi regem declarare, conuocat principes Hierosolyma, unā cum sacerdotibus ac Leuitis, quibus recensitis inuenit eorum qui trigessimū annum excederent xxxviii milia: ex quibus designauit curatores ædificij templi mille supra uiginti milia: iudices uerò populi & scribas eorum sex milia: tantum uerò domus dei quatuor milia: tantundemque eorum qui hymnos deo canerent

nerent, & instrumentis musicis à Dauide ut diximus in hoc præparatis uterentur. Hos diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, uigintiquatuor eorum cognationes inuenit: ex Elezari familia sexdecim, ex Ithamari octo. instituitque ut una cognatio ministraret deo per dies octo, à sabbato usque sabbatum: atque ita sortitio facta est omnium cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari pontificum & omnium principum. & cuius prima fors exijt, descripta est cognatio prima, & post hæc secūda, deincepsque usque uigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat usque in hodiernū diem. Leuiticam quoque tribum in partes uigintiquatuor diuisit: & sortitione facta, & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerūt. Præcipuus autem honos Moyfis posteris est habitus. Constituit enim eos custodes thesaurorum dei, & donariorum quæ reges solent dedicare. instituitque ut uniuersa Leuitarū tribus & sacerdotes per suas quisque uices interdiu noctuque circa cultum diuini numinis uersarentur, sicut olim à Moyse præscriptū fuerat. Post hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisque tribunos, centuriones & præfectos assignauit. continebat quæque pars milia uigintiquatuor: uoluitque ut singulæ singulis mensibus stationē agerent circa regiam Solomonis, unā cum tribunis suis ac centurionibus: & cuique suum ducem præfecit, uirum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris & uicis & agris, eorumque cultoribus, & armentis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse nō habeo. Postquam autem omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cōcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negocijs & facultatibus regijs præerant, è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est allocutus: Fratres & populares, notum uobis esse uolo, quod cum uoluissē templum exstruere, multum auri eum in usum & argenti centum milia talentorum comparauī. sed deus ipse per prophetam Nathanem me uetuit, eo quod bellis quæ pro libertate uestra gessi, dextram hostili cruore contaminauerim: & filium meum regnique successorē templum sibi iussit exstruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quod etiam maiores nostri Iacobi filij cum duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatum obtinuit, & mihi cum sex fratres essent, posthabitis illis deum ad me regnum detulisse, nec eorum quenquam id factum iniquè tulisse: ita ego quoque postulo, ut Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec contra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed sciētes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cum enim æquum sit si deus ita uelit uel externos ferre dominos, quāto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quā eiusdem honoris participes. Ego sanè nihil magis in uotis habeo quā ut promissiones dei deducantur ad effectum, & felicitas que hanc regionem sub Solomonis regno manet, quamprimum totam eam occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum est, & omnia recte eueniēt, si tu fili mi pietatis & iustitiæ, patriarumque legum custodem geras: alioquin si hæc nō seruentur, nihil nisi triste est expectandū. Hoc sermone finito inspectatibus omnibus Solomoni templi descriptionē ac formā dedit, in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quā superiores,

earumq; numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq; uasa tam aurea quam argentea fieri deberent præfinit, hortatusq; est eum ut summam diligentiam ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tribum Leuiticam, ut eum adiuuarent, tum propter ætatem nondum fat maturationem, tum quia diuinitus & ad regnum esset electus, & ad templum ædificandum. quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem, præparata per se iam antè materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabibus fabrorumq; ac cæmentariorum multitudine, & smaragdis alijsq; omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc usum ex proprio fisco erogare alia tria milia talentorum auri purissimi, ad exornandum adytum & currum dei cherubinos, quos oporteret supra arcam stare eamq; protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & tribus Leuiticæ, de suo quoq; cõferentium, & multa liberaliter ac magnifice pollicentiũ. obtulerũt enim se contributuros talentorũ auri quinq; milia, & stateres decem mille. argenti uerò centũ milia, ferri quoq; talentorũ multa milia. & si cui lapillus aliq; erat preciosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendũ: quorũ curæ præpositus erat unus è Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna uoluptate affecit totũ populum, & maxime Dauid uisa principum ac sacerdotum reliquorumq; omniũ promptitudine, elata uoce deum laudauit, patrem ac conditorẽ huius uniuersitatis appellitãs, fabricatoremq; rerum tam humanarum quam diuinarum, & præsidem ac gubernatorem generis Hebræorum, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi cõmissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentẽ bonam & iustã, omniq; uirtute præditam: iussit ut populus quoque deo laudes persolueret. Illi uerò prostrati humi deum adorauerũt: uersi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti uerò die sacrificia sunt instaurata, mille uitulibus, mille arietibus, mille agnis in holocausta oblatis: ad pacifica quoq; sacrificia multis milibus uictimarũ matatis: & tota ea die rex unã cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonq; denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomon, & in folio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit. Cap. XII

XVI
3. Reg. 2

Aulo autem post Dauid accedente ad senium morbo, uidens iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus: Ego fili, fato uocante ad patres meos abeo, & uiam omnibus qui nunc sunt, qui uic post erunt communem ingredior: quam remetiri nõ licebit, nec quid in hac uita geratur reuifere. Quapropter uiuens adhuc & morti uicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè consului, ut iustus sis erga subditos, & pius erga deum qui te hoc regno cohonestauit: utque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Moysen demisit: & caue ne uel gratia uel assentatione aut cupiditate aliãue affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem erga te eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies ut regnum in familia no-

stra

stra maneat, & nulla unquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Iobai, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abenerũ Neri filium, & Amasam filium Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quandoquidem hætenus pœnam euasit, quòd meipso esset potètiõr. Cõmendo tibi etiam Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officijs quæ pater illorũ in me exulem liberaliter congessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuictijs quando Castrum petebam, moxq; ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasionem rationabilem nactus punito. His mandatis filio de Repub. & amicis, & eis quos punitos uolebat, exspirauit, exactis septuaginta uitæ annis, postquam regnasset apud Hebronẽ tribui Iudæ imperitans annos septẽ, & menses sex, Hierosolymis uero uniuersæ regionis rex annos triginta tres, uir optimus, & omnibus uirtutibus præditus, quas regem tot gentium incolumitati prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo alius, & in certaminibus pro subiectorũ tutela susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans, & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in consilijs prudentissimus, & egregiè callens quid in præsens, quid uel in futurum conduceret. adhæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt regum uirtutes. nec in tanta potestate unquam ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ uxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius rex uel Hebræorũ uel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, præter solennia illa in regum funeribus, inlatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile sit cõiectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos m c c c Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrij filio, uolens pecuniã ei dare, ut abducto exercitu obsidionẽ solueret, nec ualens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorũ millibus, eorumq; parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursus post multos annos elapsos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui regum cineres continet, neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hætenus dixisse sufficit.

f 4 FLAVII

FLAVII IOSEPHI AN-

TIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER OCTAVVS.

Quomodo Solomon regnum adeptus inimicos expulit. Cap. I

3. Reg. 2

De Davide igitur & eius uirtute, quantorumq; bonorum suæ gēti autor fuerit, & quantis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo uolumine docuimus. Cæterū posteaquam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententiâ patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, ut nouis regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerū felicitatem, & post regnū bene administratū diuturnam senectutem. Adonias uero qui etiam uiuente patre occupare conatus est regnū, accessit ad regis matrē, eamq; blande salutauit. Qua quærente nunquid uenisset q̄ opera sua opus haberet, omniaq; benigne pollicente, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, q̄ tam ætatis prærogatiua, quàm populi consensu regnum sibi deberetur. sed quoniam deo uisum sit id transferre in filiū eius Solomonē, se quoq; libèter ferre illius dominationē, & contentū esse præsentī cōditione. rogauit deinde ut apud fratrem pro se intercederet, eiq; persuaderet ut bona eius paceliceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginē, quod pater præ senio congredi cum ea non ualuisset. Bethsabe uero promisit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eum sperare uoluit, tum q̄ rex ultro fratri gratificari cuperet, tum quod eò preces matris essent accessuræ: atq; ita plenum spe hominē dimisit: moxq; ipsa ad filiū prope rauit, colloquutura de eò quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum rex occurrisset, complexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erant regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam confidit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorrem facias. Respondit ille, iuberet quicquid uellet, pium enim esse, matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, ut uirginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq; se quod non eadem opera postulareret, ut regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum & Abiatharum sacerdotem. Mox que accito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei ut Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tum alij labores acti cum meo patre, tum illud præcipue, quod unā cum eò arcam transtulisti. Hęc autem poena tibi erit Adoniæ partes sequuto, ut neque hic maneat, neque in conspectum meum uenias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri uiue, atque ibi usq; ad mortem

tem dege, quandoquidem talia cōmisisti propter quæ indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaque causam ablatus est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut deus Eli prædixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia pontificem, ex Phineesis gente priuatam uitam egerunt hi: filius Iosephi pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioatham uero Maræothus, & Maræothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Davide regnante pontifex est creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adoniæ, ualde extimuit. eius enim amicitiam magis quàm regis coluerat, & ideo non immeritò male suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quæsiturum existimans, propter notam regis erga deum pietatem. Qui posteaquam de Ioabo renuntiatum est, misit Banaiam qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliàs moriturū. Hoc eius responso per Banaiam accepto rex iussit ut inibi caput eius ita ut uellet abscederetur, & hanc poenam lucret pro duobus imperatoribus, quos cōtra omne fas ac nefas peremerat. Corpus uero sepeliri, ut peccata eius apud posteros manerent, ipse uero ac pater innocentes essent quod ad Ioabi mortē attinet. Banaias uero exsequutus mandatū, ipse in imperium copiarū ei successit. Post hæc abrogato Abiatharo pontificatu, rex solum Sadocum id sacerdotiū obtinere uoluit. Semei deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit esse capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando hominē ad id mandatum seruandum adegit. Semeis uero professus sibi gratissimum hoc regium mandatū, & iuratus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, cum audisset duos fugitios suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum unā cum illis reuersum, egre tulit non præscriptum modò suum contemptum habitum, sed sacramentum etiam dei uiolatum. Accitoq; mox, Nonne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neq; ex hac urbe in aliam cōmeaturum? non euades poenam periurij, uir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrē meum eiectum es debacchatus: ut scias quod nihil lucrentur nocentes etiam si nō statim post peccatum puniātur, sed per omne tempus quo propter impunitatē securi sibi uidentur, crescit illorum poena quam iam dudum sunt promeriti. atque ita Semeim iussu regis Banaias interfecit. Solomon autem sublatis iam inimicis, regnoq; constabilito, Pharaonis Aegyptiorum regis filiam duxit uxorem: instauratisq; Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & inunitioribus, in tranquillissima pace Rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus uel iustitiam coleret, & leges custodiret, uel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæq; iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

De sapientia

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; pri-
mus Hierosolymis templum ædifi-
cauit. Cap. II.

Misum est autem ei Hebronem petere, & super altare æreū à Moysē fabricatum sacrificare, mille uictimarum holocaustatis cælesti numini oblatis: qui honor deo fuit acceptissimus. illa ipsa enim nocte cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorū pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon uero pulcherrimum quiddam ac maximum petijt, quod & deus libentissimè largitur, et homini est utilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias ut homo iuuenis petijt, nam hæc sola uulgo hominum uidentur expetenda, hæc sola diuina munificētia digna. Sed da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, ut his acceptis populum hunc uere ac iuste iudicare ualeam. Hac postulatiōe delectatus deus, pollicitus est se etiā alia quæ non petierat, additurum, diuitias & gloriam, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiam, qualem antehac nemo habuerit uel regum uel priuatorum. Ad hæc conseruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modo iustus esse pergat, deoq; per omnia parere, & paternis uestigijs incedere, præcipuas eius uirtutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è stratis se proripit. & adorato deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculum plurimis uictimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, ut qui hæc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertiæ regiæ difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ mulieres quæstus meretricij uenerūt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati uidebatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem ut ambæ eadē die, eademq; hora infantes mascululos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantem suum infantem perfonnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit. Illucescente die mammam præbere uolens infanti, meum nō inueni, sed istius mortuū uidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indicijs deprehendi, & quia repetens meum filium nihil profecti ad tuum auxilium domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius uero mortuum: neminē que inueniente quid decerni posset, sed omnibus ut in re obsecurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussis afferri infantibus, tam uiuo quàm mortuo, uocat quendam è satellitibus, imperat que ut stricto gladio puerum utrumque secet in duas partes: quo utraque dimidium accipiat tam uiui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacite damnabat ut puerilem: sed interim cum uera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim fat esse

esse si uiuū uideat, etiā si alienus existimetur: altera uero parata esset, ex alio dolore crudelem uoluptatē capere: animaduertens rex has postremas uoces non fingi, ei quæ exclamauerat infantē adiudicauit, quod hæc re uera mater esset: alterius uerò malitiam damnauit, quod & suum perdidisset, & amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumētum regiæ prudentiæ simul & sapientiæ, & ex illa die non secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & ducēs habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebat, præerat Vres. Ea uero in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achili, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ usq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam usq; montem Libanum, urbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonē usque præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiā nomine Basimā. Maritimam uero quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum, totamq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit cōmissa. Tabares regionē trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursus his omnibus unus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorū colendorum studium conuerso. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intēti, ut suas quisq; facultates auget, & maioris precij faceret. Erant præterea regi alij præfecti, qui Syrorum cæterorumq; barbarorū Euphratem inter & Aegyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari cōferebant in quotidianos regiæ mensæ sumptus similæ coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales uiginti, & saginatos agnos centum. præter capturas uenationum, quæ constabant ceruis ac bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam curruū multitudinem habebat, ut quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absq; his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa regem uersabatur, reliqui uerò sparsim per uillas regias degebant. & qui regijs impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo ubicunq; rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, ut omnes priscos superaret, atq; etiam Aegyptios, qui omniū sapientissimi habentur, longè post se relinqueret. præcallebat etiam eos qui per idem tempus in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Aemanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros Odarum & Carminum quinque supra mille, & parolarum ac similitudinū libros ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hyfopo usq; cedrum: idem fecit de pectoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibusq; & quæ per aerē feruntur. nullius enim horū naturam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatū earū summam præ se tulit. quin & eam rex diuinitus consecutus est ad utilitatē & medelam hominum

minum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationū modos scriptos reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, ut in posterū nunquā reuerti audeant: atque hoc sanationis genus nunc usque plurimū apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarū, in præsentia Vespasiani & filiorū & tribunorum reliquorumque militū, multos arrepticios percurantem. Modus uero curationis erat hic. Admoto naribus dæmoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatæ, ad eius olfactū per nasum extrahebatur dæmonium: & collapsō mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionē faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volēs dein Eleazarus his qui aderant ostendere suæ artis efficaciam, nō longe inde ponebat poculū aut polubrū aqua plenū, imperabatque dæmonio hominē exeunti ut his subuersis signū daret spectantibus quod reliquisset hominē. quo facto nemini dubiū erat quāta fuisset Solomonis scientia & sapiētia: quamobrē libuit hoc quoque narrare, ut omnibus nota sit eximia regis huius natura: quamque charus deo fuerit, & in omni genere uirtutū excellentissimus. Porro Tyrriorū rex Iromus audito quod Solomon patri in regnū successisset, uehemēter est gauisus: nam Daudis amicus fuerat, et per legatos salutato gratulatus est præsentem felicitatē. per quos Solomon scripsit ad eū in hunc ferē modum. Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum uoluisse ædificare templū deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius subiugandis hostibus destitit, quam omnes sibi tributarios redderet. Ego uero gratias habeo pro pace qua nunc fruimur, & præsentī otio decreui uti ad extruendum cœlesti numini domiciliū. id enim à me fabricandum, iam antequam patri meo deus prædixit: quamobrē rogo ut aliquos unā cum meis mittas in montem Libanum ad materiem cædendam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quam nostrates. mercedis autem quanta huiusmodi operarijs persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam epistolam Iromus libenter legit, Solomoni que in hunc modum rescripsit. Rex Iromus regi Solomoni. Gratia deo quod tibi paternum principatum tradidit, uiro sapienti & omni uirtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere potuerit, uoluntati tuæ libēs obsequar. Excisis enim multis & magnis trabibus cedrinis atque cyparissinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdemque iubebo ut cōpactis ratibus ad quemcunque uolueris tuæ regionis locū eas appellent, unde post per tuos Hierosolyma deportentur. Tu uero hanc nobis gratiam repones, ut exportandi ad nos frumenti potestatem facias, quo ut potest insulares maxime indigemus. Harum literarum exemplaria hodieque durā tam in nostris quam Tyrriorū annalibus: & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à publicorum cōmentariorum cōseruatoribus uisendi copia, cōperiet eorū scripta consonare cum his quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, ut qui hæc legunt, sciant nos nihil ueris affingere, neque uerisimilia quædā & ad delectationem accōmoda narrationi nostræ interferere, atque deinde postulare, ut lector nihil amplius disquirēdo fidē nobis habeat: quandoquidē in hac cōmentatione à decoro discedere absque nefario scelere nō licet. quapropter nō recusamus quoniam scripta nostra reijciant, nisi talia sunt ut

eorum

eorum ueritas ualidissimis argumentis approbari possit. Cæterū Solomon rex acceptis regis Tyrriorū literis, & facilitatē eius & beneuolentiam collaudauit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmijs eum est remuneratus, frumenti annuos bis mille cōros mittendo, & totidem olei bados. bados autē capit sextarios LXXII. parē quoque uini modū illi exhibuit. Et ab his inijs amicitia regū horū exorta, maioribusque incrementis aucta, in tantū adoleuit, ut in perpetuū firma durauerit. Solomon autē à populo suo millia XXX operariorū exegit, prudēter inter eos operas partitus, quo minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per mensem integrū cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua uiginti millia suū opus absoluunt, ita ut quarto demū mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est præpositus. Præter hos erant in opere inquilini illi quos Daud eō destinauerat, conuectores saxorū cæteraque materia LXXXM, & cæmentarij LXXXM. magistrisque horū ter mille & CCC. ijs mandatum fuerat ut saxa prægrandia exciderent in usum fundamentorum templi, eaque in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in urbē conueherent: idque non modō indigenis, sed & missis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorsusque est Solomon fabricam hanc anno regni sui IIII quarto, secundo mense, quem Macedones artemisium uocant, Iar uero Hebræi, annis DC duobus postquam Israelitæ ex Aegypto excefferant: mille & XXX annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationem: post diluuium uero annis MCCCXL. quod si ab Adamo creato usque templi ædificationem temporū ratio subducatur, cōperientur anni MMMCII. Initium uero fabricandi tēpli in annū undecimū regni Iromi incidit, apud Tyrū regnantis, quæ condita est CCCXL annis antequam templū extrueretur. Iecit igitur rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis ualidissimis, quæ contra omnem temporū iniuriam resistere possent, ita ut cum contigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, nō minorem admirationē habitura, quam quæ supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt. extruxeruntque illud usque lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorū sexaginta, & totidem lōgitudō, latitudo uero uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita ut tota altitudo templi centum uiginti cubitis constaret. uersum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat uiginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altū cubitis centū uiginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatæ externe parietes templi fulciebāt. erantque inter se peruiæ. & patebant singulæ in longū uiginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & uiginti cubitis attollebātur. Super has alia series cellarum erat extructa, super quam rursus alia, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita ut coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cædro contacta. Et cellæ quidem suam quæque tectum habebant, non proximo

Ioseph.

s

contiguum

contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat confectum, ad utrunq; la-
tus pertingentibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto cōfibulati firmiores redde-
rētur. His trabibus subnexa erant laquearia politissima, cælaturis & bracteis
aureis ornata. Parietes etiā cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita ut
omnia reniderēt auro, & intrantium oculos fulgor undiq; occurrens per-
stringeret. Tota uero structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad un-
guem inter se quadrantibus, & cōmissuris oculos fallentibus, ut intuentibus
nullum usquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti uestigium appare-
ret, sed connata potius omnia quā arte congesta uiderentur. Porro ascen-
sum in superiorem templi partem sic cōmentus est rex, ut cochleam in hūc
usum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriēte
magnam ianuam ut inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parū
ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem cōplectentes, & cras-
sis catenis inter se constrictæ. Diuiso deinde in duas partes fano, penetrare
eius uiginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubito-
rum spatium in usum sacerdotū consecrauit: & in pariete adytum à reliquo
corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas,
eas prætexuit uelis picturatis, hyacintho, purpura, cocco, byssoq; splen-
didissimo ac mollis. distinctis. Post hæc in adyto uiginti cubitos quaque-
uersum patente dedicauit duos cherubinos ex auro solido, utrumq; quinque
cubitorum altitudine. uterq; duas alas habebat ad quinque cubitos protēsas:
quapropter nō longo seiunctos interuallo statuit, ut una ala australem parie-
tem attingerent, altera septentrionalē: reliquæ duæ sese contingentes in me-
dio sitam arcam protegerent. Hæ cherubicæ effigies quā nam specie fuerint,
nemo uel conijcere potest uel eloqui. Pauimentum etiam templi construxit
laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conue-
nientes addidit, latas cubitos uiginti, & auro illitas. Atq; ut compendio dicā,
nihil tam intus quā foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est præ-
terea aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum
porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersuit Tyro ab Irom
3. Reg. 7. artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio
Israelitis oriundo, operariū insignem in quauis materia, sed præcipue in au-
ro & argento ac ære. Huius opera usus est in omnibus quæ artificiose in tem-
plo fieri uoluit. Is fecit duas columnas æreas crassitudine quatuor digitorū,
altas decem & octo cubitos, quarū circumferentia duodecim cubitos com-
plectebatur. his imposita erant capitella fusilia liliata proceritate quinque cu-
bitorū: quibus circumdata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, depen-
debantq; inde duæ series malorū puniceorū ducentorum numero. Has co-
lumnas posuit in aditu uestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alterā
à sinistris nominatam boz. Fecit etiam uas aheneum fusile semiorbis specie,
quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens
per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari. eius medi-
tullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubita-
lis. Id labrum circumstabant duodecim iuueni ad tractus quatuor uento-
rum obuersi terni, quorū postica subsidebant ut eis orbiculare illud uas in-
cumberet

cumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorū tria
millia. Fecit præterea labrorum decem bases æreas quadrangulas. harū que-
que longitudine fuit cubitorū quinque, latitudine quatuor, altitudine trium.
huius operis partes seorsim fabricatæ sic cōmpingebantur. Quatuor erant
columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera ba-
sium utrinq; inferebantur, erant autem hæc tripertita, & inter iuncturas cæ-
laturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoq;
eisdem cælaturis erant ornatæ. Totum uero opus quatuor rotis suspendeba-
tur, quæ fusiles erant, habebantq; modiolos & radios, sesquicubitali inter u-
tramq; extremitatem interuallo. eratq; mirū uidere rotarum circumferētias,
quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insisterent. Angulos autē
superne continebant fusiles humeruli manū extensarum. his imposita erat
spira, cui labrū inferebatur, ita ut manibus sustineri uideretur: qua parte ef-
figies leonū & aquilarum sic erant adaptatæ, ut connatas putares, interue-
nientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium stru-
ctura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda conchæ specie, quo-
rum quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cu-
bitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decem illis ba-
sibus imposuit, quas mechenoth sua lingua appellabant. horum quinque ad
sinistrum latus templi septentrionale collocauit, totidem ad dextrū australe,
ita ut orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus
deinde aqua repletis, mare quidem in eum usum assignauit, ut inde sacerdo-
tes templum ingredienti manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: la-
bra autem ut eorum aqua purgarentur intestina ac pedes animantiū ad ho-
locautoma destinatorum. Fabricauit etiam altare æreum uiginti cubitorum
longitudine, totidem latitudine, altitudine decem, in quo holocaustomata
incenderentur. Fecit item uasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacu-
la & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas quoq; multas
dedicauit rex, & in his unam magnam auream, in qua proponebantur sacri
panes: reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebant phia-
las & pateras, aureas uiginti mille, argentearum quadraginta millia. Cande-
labrorum item fecit decem millia, iuxta præceptum Moysis: ex quibus unum
in templo dedicauit, ut interdiu luceret iuxta legem: & mensam unam im-
positas panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso cande-
labri. id enim ad australe latus collocauerat. mediū autem inter utrunq; lo-
cum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa tem-
pli pars quadraginta cubitos longa, & uelo disparata ab adyto. illò enim arca
erat inferenda. Cantharorū autem uinariorū octuaginta millia rex compara-
uit, & phialarum aurearū millia decem, argentearum uero alterum tantum.
Lancium item aurearum, ad offerendam in eis simillam maceratam ad altare,
octuaginta millia, duplum uero argentearum. Craterarum quoq; in quibus
simillam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantū argen-
tearum. Mensurarum uero quales Moysi hinc uocantur, & asarōn, aurearū
erant uiginti millia, & duplicatus numerus argentearum. Acerræ quoq; au-
ræ quibus odorama in templum inferri solēt, erant numero uiginti mil-

lia: & aliæ quibus deferbatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia. Paratæ erant & sacerdotales uestes in usum pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cum suis gemmis in uniuersum mille. Corona uero in qua Moyses dei nomen inscripsit, unica fuit, & usq; in hodiernum permanfit. Stolas autem sacerdotales è bysso fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moyses præscripsit c c m. Item alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Instrumentorum præterea musicorum, quæ naua & cinniræ uocantur, in usum hymnodiarum ex electo confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem dei magnifice parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate usus hæc in thesauris dei condidit. Circumdedit deinde templo septimum quoddam trium cubitorum altitudine, quod nostra lingua gison uocamus, exclusurum profanam multitudinem, & solos sacerdotes admissurum, extra hoc septum erat fanum, porticibus magnis ac latius cinctum, & portis altis patens: quarum singulæ singulos uentos spectabant, & foribus auratis clauderentur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac casto, & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dicitur autem non potest, ac uix etiam oculis credi, quam mirandum fuerit illud exterius fanum, uallibus enim expletis, tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent, & aggregata ad quadringentos cubitos terra, eam uertici montis in quo templum exstructum est æquauit: atq; hoc modo factum est ut area fani cum solo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ è nativo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores uero habebant omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donarijs septennio perfectis, non ad opulentiam modo, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim ceteram integram hominis poscere uidebantur, tam breuiter ad magnitudinem conferatur tempore erant absoluta: Solomon rex per litteras iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam deo sacratam: denuntiataq; omnibus profectio Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus: inciditq; in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyses construxerat, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorum dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntq; illò cum uictimis tam rexq; uniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine uiam perfundentes, & infinitam uim odoramentorum adolentes, ut circumquaque totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ductantibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atq; in hunc modum arca est translata. Quum uero iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli uero baiulantes sacerdotes inter duos cherubim nos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) arcam uelut sub umbella aut tholo protexerunt, con-

tinebat

tinebat hæc nihil aliud quam duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta, de ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerebant. Cæterum altare æreum pro foribus templi est positum, ut apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquum uero uasorum instrumentum omne in unum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem omnibus quæ ad arcam attinebant rite peractis sacerdotes sanctuarii exiuerunt, repente globus nebulae, non asper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templum influxit: & primo sacerdotum uisum ut uix se inuicem cernerent obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quod deus in templum descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia uolentibus animo, rex qui tum forte sedebat, assurrexit: uerbisq; & se & deo dignis caeleste numen est allocutus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc uniuersam molem condidisse, quæ caelo, aere, terra & mari constat: quam totam impleas, nec tamen ab ea caperis. hoc uero templum ideo tuo nomini adornaui, ut in hoc sacrificijs ac precibus in celum missis tibi propitio litarem, certo persuasi quod & heic ades & nusquam interim abes. Cui enim omnia uideas, audias omnia, nihil obstabit hæc ædes quo minus ubicunque te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipue his qui te desiderant nocte dieq; præsens ac propitius. His uocibus deum precatus, uertit orationem ad populum, docens eos de potentia dei simul & prouidentia. Hunc Dauidi suo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq; euentura sint prædixisse: hunc ipsi nondum nato nomen imposuisse, quo uocandus esset: quodq; paterni regni successor templum ei edificaturus esset prænucciasse. ergo cum uaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos deo laudes offerre cum gratiarum actione, & de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem rex, rursus ad templum uertit oculos, & extensa ad multitudinem dextera: Operibus quidem, inquit, impossibile est hominibus gratiam deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quam cui tales retributiones conueniant. sed hoc uno quo nos cæteris animantibus præstantiores uoluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus es, necesse est gratias agere. Quæ enim re magis uel parum propitius placandus, uel in fauore es retinendus, quam uoce? quam ex acre haurimus, & per hunc rursus ascendere nouimus. Quapropter gratias tibi ago, primum quod patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihi ipsi in præsentem diem omnia quæcumq; promiseras præstitisti: precorq; ut in posterum largiaris quæ deus hominibus caris largiri potest, & familiam nostram in sempiternum augeas, quæ ad modum patri meo & uiuo & mortuo es pollicitus, quod apud nos regnum sit permanens, & per innumeras successiones propagandum. Hæc igitur

Ioseph.

s 3 nobis

nobis concede, simulq; meis omnibus uirtutem qua potissimū delectaris. Ad hæc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu ad hoc templum incolendum deducas, ut nobis appareat, in terris quoq; te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium uniuersum hoc cæli conuexum, nedum hoc qualecūq; templum. Tu tamen hoc ut proprium integrum seruato à ui hostiū, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatū prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia, similiue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem uotis exspectans: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecunq; profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidēs, quod & tu hanc ædē apud nos tibi exstrui uoluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te cōmuniter omnibus tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc locutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasque ad altare adhibuit: quumq; id solidis uictimis repleuisset, litatū deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusq; inspectantibus, in altare delapsus, correptas uictimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturū, & præ gaudio procidens in solum, unanimiter adorauit. Rex autem ad laudes dei uersus, multitudinem ad idem hortabatur, quando quidem signa uisissent eius beneuolentiæ: precandum admonens, ut perpetuò talē se exhibeat, & mentē eorū puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Moysen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longe beatius. Simulq; iubebat eos meminisse, quod quibus artibus paruissent tanta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiores quæsituri. Neq; enim aliter existimandum, quam iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse. esse autē facilius parare quæ desint, quam parata tueri, & cauere ne ullum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem rex concionem dimisit, sacris primū factis tam pro se quam pro populo: mactauitq; uitulorum duodecim millia, agnorum centum & uiginti millia: nam tum primū templum uictimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac uxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegiæ festum ante templum splendide ac magnifice rex per quatuordecim dies celebrauit cum uniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, ætis prius regi gratijs, pro bene curata republica, & pro tantis operibus absolutis, precatiq; ut eis omnipotens deus in longum tempus Solomone rege frui cōcederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes, hymnosq; sacros canentes, ita ut præ gaudio nullū uitæ tædiū in reuertendo sentirent. Cæterum illata in templū arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito

hibito, festisq; diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus, gratum deo fuisse eius sacrificium, & uota exaudita esse. quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posterum cum subiecto populo iustitiam coleant: in primisq; ipsum si a paternis præceptis nusquam discederet, ad summum felicitatis fastigium euehendū, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturū, nec unquam è Iudæ tribu regem defore. Quod si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendū: & neq; generis ipsius reliquias mansuras, neq; Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & alijs innumeris cladibus afflicto, & è patrio solo extorres, peregrè apud exteras gentes obraturus. Templum uero quod tum recens exstructum esset, dei permissione à barbaris direptum atq; incensum iri, urbe insuper hostili manū diruta: ita ut ubiq; sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægre credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias, maximamq; gloriā essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quod propter peccata sua & patriarum legum præuaricationem hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denuntiata sacræ literæ continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio, ut dictum est, durauit, regis structuram est aggressus, quam uix tertio decimo anno consummauit. neq; enim tantam curam huic operi, quantam edificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quam credi possit celebre, cooperanti deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia uero tametsi multum magnificentiae templi cederet, quod neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & regi non deo strueretur domicilium, eo tardius ad finē est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum regis ac gentis est exædificata. Operæ precium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionē indicasse, ut ex eius descriptiōe totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quæ ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis quæ eò ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum ualuis cælatis ad ornamentū loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis ualidis suffulta: & in ea tribunal magnificum, ubi Rex iura solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in usum reginæ facta, & aliæ aulæ quò se negotijs peractis animi causa conferebant, omnes cædrinis tabulis constratæ: partim saxo quadrato decemcubitali constructæ, partim ita ut solent regis uel templa, incrustatæ pretioso marmore, quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulæis Babylonicis prætexebantur: quartus uero sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant uariæ arborum ac plantarum species, frondibus & folijs tanta subtilitate expressis, ut agitari quodammo-

do uiderentur. Reliquum uero quod supererat usq; ad lacunar, opere albario tectum, & discoloribus picturis erat uariatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad uoluptatem facta, & porticus ad ornatu regie longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, ut quæ aurea supellectili ad omne regij conuiuij ministerium erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac uarietatem aularum, tam maiorum quam mediocrium, tum quæ sub terra latebant, quæ ue in aerem elegantissimè attollebantur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento cõstabat: dispositis per parietes & laquearia uarijs lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factu fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægrande folium cælatu, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis in extremitatibus leonũ effigies erant impositæ, totidè alijs superne imminentibus. qua uero parte rex insidebat, manuũ effigies eum excipiebant: & quæ reclinabatur, dimidiatus erat iuuenus tergũ suũ respiciens: totumq; tribunal auro coagmentatu erat. Hæc opera Solomon uiginti annis perfecit, cõferente magnã auri uim, maiorè argenti Iromu Tyriorũ rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem. Sed & ipse maximis donis Iromu est remuneratus, singulis annis frumentu ei mittens & uinu atq; oleum, quibus maxime opus habebat, ut diximus, eo quod insulam incoleret. Præterea Galilææ oppida numero uiginti nõ procul à Tyro disita ei donauit: quæ cum ille perlustrata satis considerasset, & non ualde probasset, renũtiari iussit. Solomoni, sibi non esse opus eis oppidis. & ex eo terra Chabalon est appellata, uoce Phœnicu lingua id quod displicet significãte. Quæstioes etiã ænigmatias Tyrius rex ad Solomonẽ transmisit, rogans ut eas explicaret, & dubitationem sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi reru ac natura prudentissimus, nihil inexplicatu relinquebat: sed omnia ratione peruincens, et perscrutatus eoru intellectu, apertissimè declarabat. Meminit horu duorum regu & Menander, qui è Phœnicu lingua annales Tyrioru in græcu sermonem est interpretatus, in hunc modu scribens: Defuncto Abibalo successit in regnu filius Iromus, qui uixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos xxxiiii. hic aggressus ad insulam agru qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multã in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Astartæ noua instaurauit: primusq; Herculi statuã erexit mense peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos suscepta, q̄ debita tributa nõ persolueret, subactis illis uictor est domu reuersus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adolescens, q̄ problemata à Solomone Hierosolymoru rege iniuncta dissoluebat. Meminit & Dius sic scribens. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnu excepit. Is orientale urbis partẽ aggeribus auxit, & eo pacto pomoeria protulit. templu quoq; Iouis Olympij, quod antè separatũ erat, medio spatio repleto aggeribus cum urbe coniunxit, & aureis donarijs ornauit, cõscenso deinde Libano materie ad structurã temploru cecidit. Additq; Solomonẽ Hierosolymoru regẽ ad hunc Iromu ænigmata misisse, solutionẽ eoru postulantem: qd̄ cũ ille nõ ualisset, magna pecunia mulctatu esse. Deinde p̄ Abdemonẽ quendam

quendam uirum Tyrium proposita explicuisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis cum Solomon hæeret, maiorem etiam pecuniam eum illi remisisse. Et Dius quidem ita scribit. Cæterum rex cum uideret moenia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatẽ egere, nec ea dignitati urbis satis respondere, & muros instaurauit, & turres magnas in eis crexit.

Condidit etiam urbes uel præcipuis annumerandas, Asorum & Magedonem, & tertiã Gazara Palæstinæ urbem, quam Pharaos rex Aegypti bello aggressus expugnauerat, occisq; ad unum habitatoribus diruerat, ac deinde filia suã Solomoni nuptæ dono dederat. quam obrem denuo rex eam exædificauit, quod esset natura munita, & ad bella reruq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas urbes condidit, quaru altera Betachora, altera Baeth uocabatur. necnon & alias ad secessus uoluptarios aptas ob aeris temperiem fructuumq; ubertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiusq; regionis potitus, urbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate uerò unius. ad magnam autem Babylonem inde sex dierum uia protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc urbs tam procul habitetur, causa est hæc, quod mediterranea per desertum petentibus, ibi demũ fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur urbe exstructa, & moenibus ualidissimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris uocatur. Græci Palmiram nominant. Atq; hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam uideo multos quærere, qui factum sit ut omnes Aegyptiorum reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quiq; multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, usque ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam rege nomine desumpto: operæ precium existimo eorum ignorantia mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaos regẽ Aegyptijs sonat. Opinor aut ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quamprimum reges creati fuerint, potestatis eius nomẽ patriæ linguæ uernaculu assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, post assumptum regnum uocati sunt Ptolemæi à primo eius urbis rege: & Romanoru imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris uocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hæreditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quod Herodotus Halicarnaseus cum cccxxx reges post Minæum Memphis conditorem deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones uocati sint omnes. Cum enim post hos mulier imperium arripuisset, nomẽ eius ponit Nicaulen: nimirum ea de causa, quod soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam foemina, oportuit peculiare ipsius nomen dicere. Ego uerò in nostræ gentis commentarijs reperi, quod post Solomonis socerum Pharaonem, nemo Aegyptiorum regum amplius hoc nomine sit uocatus: & quod post illum uenerit ad Solomonẽ iam dicta mulier, quæ tum Aegypti simul ac Aethiopiæ regnu obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc uerò ideo hæc memorauit, ut ostenderẽ nostros libros & Aegyptioru in multis cõsentire. Solomõ aut rex reliquias Chananæoru quæ Libanu montẽ usq; ad urbẽ Amathen colebant,

& imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pendere cœgit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum qui per agros distribuerebantur exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, ut cum tam multas gētes deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quam deuictis eiusmodi conditionis homines censerentur: sed omnes arma & currus atque equos & rem militarem tractare malebant. Chananæis uero quos ad seruitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regij, & sua cuique opera atque negotia præscriberet. Quin & classem rex in Aegypto sinu edificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Afiongaber. Hæc nunc Berenice uocatur, non procul ab Elana urbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione censabatur. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit usus. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot uoluit, qui nauigantes cum regijs procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrerent. hi collectis circiter quadringentis talentis retro ad regem sunt reuersi. Interim ad Aegypti Aethiopiæque reginam, mulierem sapientiæ studiosam, & cætera quoque egregiam, Solomonis uirtutum ac sapientiæ fama delata, cupiditas eam incelsit coram hominem uisendi: sic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui se penumero falsi eo quod toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescent: decreuitque suscepta longinqua peregrinatione illius sapientiæ perfrui, & de rebus arduis cum eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento paratu. Adducebat enim secum camelos onustos auro & uarijs aromatibus lapillisque preciosis. Rex uero honorificentissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propositiones illius pro sua prudentiâ facile explicans, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad regis sapientiâ, tanto maiorem experta quam audierat: magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem, quod hic quoque ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quam aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianorum conuiuiorum sumptus tam dapiles, apparatusque ministerij, nam & cultus erant decentissimo, & perquam scitè omnia ministrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia uideret, quantaque cura & religione sacerdotès ac Leuitæ circa ea uersarētur. Hæc quotidie contemplando uehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenue falsa est, quanto per huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiunt cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ uel intra te sunt reposita, sapientiâ uidelicet ac prudentiâ, uel tam amplum regnum tibi suppeditat, non uana fama ad nos perlata est: sed quum esset uera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens uideo. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamē res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatèdum est, quod cum de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maioribus eis conspexi. Maçti tanta felicitate Hebræi, maçti amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientiâ tuâ frui datum est. Laudandus deus qui regionem hanc

& habitatores eius adeo dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari uoluit. Viginti enim auri talēta ei donauit, & aromatum uim magnæ æstimationis, lapillorumque preciosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodieque ferax est nostra regio, illius reginæ munificentia ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est: sed libentius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatem. Atque ita Aegyptiorum regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea sicut uocant terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie rex fulcra templi ac regiae fecit, eiusque parte usus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna uocantur, quæ uel ad alliciendos emptores hac appellatione mangonizant negotiatores, illis esse similia. illa enim aspectu ficulnam materiem referunt, nisi quod candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quando quidem res Solomonis in huius materie mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit regi auri talēta DC LXXVI. non annumerato: quod priuatim negotiatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducēta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atque hæc omnia in aula Saltus Libani uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & elapide precioso, in usum conuiuij singulari arte fabricata, reliquamque omnem supellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commercijs erat precium. Multa enim nauigia rex in mari quod uocatur Tarsicum habuit, quæ ad remotas gentes merces uarias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebant, multumque eboris, & mancipia Aethiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis uirtutibus ac sapientiâ diuagabatur: quæ excitati plerique reges, quo certiores de iam dictis fierent, uisendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentia studiosos eius se declarabant. Mittebantur uasa tam aurea quam argentea, & uestes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea currusque & muli subuehēdis sarcinis, qui uel robore uel pulchritudine regi placituri uidebantur: ut ad eum equorum ac curruum numerum, quem iam antè habuerat, ex donaticijs quadringenti currus accederent. Habuit enim prius currus mille, equorum uiginti milia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, ut collati ad cæteros omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissoque capillitio conspicui, & tunicas e sarrana purpura induti. adhæc ramentis auri capillum quotidie spargebant, ut ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorum reflecteret. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus ueste candida, mane solebat urbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorum schoenorum

norum spacio prædiū nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amœnum
 simul ac opulentum. in eum locum uectari delectabatur. Diuina autem qua-
 dam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus utebatur, & cum esset ele-
 gantiarum amator, ne uiarū quidem curam prætermisit, sed & harum quo-
 quot Hierosolyma regiē sedem ducebāt, silice cōstrauit, tum ut ultro citroq;
 commeantibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoq; parte principa-
 tus sui magnificentiam. Distributisq; oppidatim curribus, & in singula cre-
 to numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca uero
 ubi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam
 Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores antehac nun-
 quam in Iudæa uisas, in campis eius adeò multiplicauit, ut moros numero ce-
 quarent. Mandauit etiam negociatoribus Aegyptiacis ut equos uenales ad se
 adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio con-
 stituto: quos deinde ad Syriæ reges & transeuphratenses mittere solebat.
 Cumq; esset omniū regum gloriosissimus & pijsissimus, & opibus ac pruden-
 tia omnes superasset qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, de-
 rior factus est ante obitum: & à patrijs moribus desciscendo, indignum ante
 gestis rebus uitæ exitum habuit. Nam insaniens in mulieres, & in rebus uene-
 reis immodicus, non contentus suæ regionis mulieribus, multas externæ ori-
 ginis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atq; ita contemptis si-
 mel Moyfi institutis, quæ non nisi gentis eiusdem coniuges permittebant,
 illarum deos colere cœpit, amoris earum hoc tribuēs. Atqui hanc ipsam rem
 legislator præcauere uoluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implica-
 rentur ritibus, neue relicto patrij numinis cultu, ad illarū religiones se trans-
 ferrent. Sed hæc Solomon cōtempfit, uoluptate irrationabili uictus: ductisq;
 uxoribus è principibus uirisq; illustribus prognatis septingentis numero, &
 concubinis trecentis, & in his Aegyptiorum regis filia, adeò consuetudine
 earum est captus, ut ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento
 dem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mente iam
 paulatim senescente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum dei sui in-
 glexit, & mulierum exterarum ritibus affueuit: quamuis iam antè quoq; à præ-
 scripto legum discesserat, quando æreas boum effigies basi maris illius addi-
 derat, sicut folio suo leonum post apposuit. Nam neque illa fas erat facere.
 Cumq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis uirtutem,
 & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius
 imitatione, idq; bis in somnis monitus sequi paterna uestigia, mortem in glo-
 riosius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta missus à deo, dicens neque clam
 esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: uiuo tamen regnum nõ
 auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non alium successo-
 rem futurum: sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum: ita tamen ut
 non uniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cede-
 rent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respec-
 tu, & urbis Hierosolymorum in qua deus templum sibi elegisset. His audi-
 tis Solomon uehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hæc-
 nus suspiciebatur, in contrarium uergente. Nec multum temporis post hanc
 propheta

prophetæ denunciationē est elapsum, dum hostis ei deo sic uolente exortus
 est, cui nomē Aderus, regi infensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere, &
 è regio stēmate. Cumq; Ioabus copiarū Dauidis imperator Idumæam subige-
 ret, omnibus eius gentis qui per ætatem arma ferre possent internecone in-
 tra semestre deletis, hic etiamnum adolescētulus ad Pharaonē Aegyptiorum
 regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorum rediti-
 bus uiueret, munificentia illius est consecutus: & postquam adoleuit tam ca-
 rus ei factus est, ut rex cōiugis suæ sororem, nomine Taphinem, nuptū ei tra-
 deret: ex qua filius natus, cū regis liberis est educatus. Porro accepto in Aegy-
 pto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuuit rogans ut sibi in patriam reuer-
 ti permetteret. Rege autem percontate quid illi deesset, quæ ue sua iniuria pro-
 uocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & si non semel id petitū,
 impetrare tamen tunc nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis labo-
 re inciperent, deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharaon
 difficilem se hæcenus præbuerat, Aderus impetrato à suo rege commeatu in
 Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à So-
 lomone percellere, eo quòd ualidis præsidijs impositis in officio continere-
 tur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se con-
 tulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui descuerat à Sophenæ re-
 ge Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incurfionib. populabatur,
 societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, rex declara-
 tus, Israelitarum ditionem crebro irrumpendo, uiuo adhuc Solomone rapi-
 nis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræis unus hostis ex-
 ternus, domi exstitit qui Solomonem infestaret Hieroboamus Nabatæi fili-
 us, ueteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orba-
 tus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa
 eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnib.
 cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, ut rex comprobata hominis
 industria, præmio dignum ducens, eum Iosephi tribui præficeret. Ad quam-
 dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam ei fit propheta nomine A-
 chia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de uia paulum seduxit in rus
 quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim fru-
 sta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decē inde sumere, præ-
 fatus deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio pro-
 pter promissionem Dauidi factam tribum unam cum altera ei cōtigua datu-
 rus est: tibi uero decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs
 earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam deus ab illo est
 alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto,
 cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum
 ut tantus euadas, quantum scis Dauidem prius fuisse. His prophetæ uerbis e-
 rectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto
 ingenio, quamprimum in suam prouinciam peruenit, nõ immemor præ-
 sagij prophetici sollicitare populum cœpit, ut à Solomone deficeret, ipsiq;
 principatum deferret. Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomõ uolebat
 eum comprehensum occidere. At ille ad Susacum Aegypti regem profugus

& presens periculum euasit, & manendo illic usq; Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit. Cap. III.

SOLOMON autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, uite uero nonagintaquatuor: sepeliturq; Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atque prudentissimus, excepto peccato ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est.

VIII 3. Reg. 12 **C**æterum defuncto Solomone, & succedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere suscepit, mox quidam è proceribus in Aegyptum miserunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in urbem Sicima uenisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi una cum Hieroboamo, rogantes ut aliquid de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmiter ei fore imperium, si amari mallet quam metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionem uenit, quod sine mora uotis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad benemerendum, non nihil tamé spei suberat: quod nõ statim essent repulsam passi. Interim ille conuocatis paternis amicis consultabat quale responsum populo dari oporteat, qui quum bene ipsi cuperent, & uulgi naturam probe callerent, suaserunt ut comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facile illi amatuos, quod natura ita comparatum sit, ut subiecti delectentur regibus mansuetis, & de suo fastigio non nihil se demittentibus. Ibi deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam utilis in omne tempus sententia, certe ad presens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis uideretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec deus sinebat, utiliora cernere, auctores fiunt sic ad populum respondendi: minimum digitum ipsius crassiorum esse quam patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarent, durius etiã in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuissent, expectandum ut ab ipso scorpionibus flagellentur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenum sententia respondit, non sine dei uoluntate, ut Achizæ uaticinium suus euentus sequeretur. Icti enim uelut ferro tam duris uerbis, nõ secus ac si à minis ad rem iam esset peruentum, per indignationem uno ore exclamant, nihil sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater extruxisset, manifeste defectionem præ se ferentes. Adeoq; pertinax ira fuit, ut Adoram quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandosq; concitati uulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint.

ruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxi impetitum, ueritusq; ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide conscenso curru quantum potuit Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus comunibus suffragijs regem eum eligunt: reliqua uero multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Roboamo imperium detulit. id Roboamus egre ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu c l x x x milliū habito, conaturus erat reliquas decem ui ad officium retrahere, nisi deus per prophetam intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum deo uolente populus ab eo defecisset. Nunc prius Roboami Israelitarum regis gesta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam urbem aliud ædificauit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans secum, quod si permetteret populo Hierosolymitanam profectionem, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione templi & ceremonijs, facile mutata uoluntate, seq; relicto ad priorē regem accedere posset, idq; non dominationi suæ tantum, uerum etiam uite periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas uitulas ex auro fecit, & constructis totidē delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Jordanis fontē, effigies illas utrobique cōsecrauit: & conuentu indicto decem tribuum quibus ipse præerat, pro cōcione in hunc modum eas est allocutus: Viri populares, notum uobis existimo, quod nullus locus deo est uacuus, & quod is nullo certo loco includitur: sed ubiq; uota exaudit, ubiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore uos Hierosolyma urbem infensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas uitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, ut pro locorum opportunitate ex propinquiore oppidis ad eas confluentes, illic deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Leuitæ ex uobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumq; ex uobis sacerdotium ambit, uitulum & arietem deo mactet, quo ritu ferunt etiam primū sacerdotem Aaronem creatum esse. His uerbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, ut bello ab exteris gentibus deucti, postremo in captiuitatem abducerent, sicut suo loco dicitur. Porro appetente iam septimi mensis festiuitate, uolens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante uitulam altare posuit: moxq; assumpta pontificis persona cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumq; iam holocaustomata in conspectu totius populi pararet incendere, deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente rege ad altare sermonem uertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exoriebitur quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducendum ossa super te incendet. Et ut nemini dubium sit predictionem hanc non esse uanam, prodigi-

gio confirmabitur. Rumpetur altare hoc; & adipēs uictimarum in eo conge-
sti in humum effundentur. His prophetæ uerbis irritatus rex, intēdit in eum
manum, iubens hominē comprehendi: moxq; sideratū brachium dirigit,
ut reducere manum non posset, torpente membro haud secus quā si effectus
exanime. Altare quoq; disruptum impositas uictimas effudit, ita ut uates dei
prædixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicū esse ac diuinum, rogauit eum, ut
deum exoraret, quò affectæ dexteræ uigorem pristinū redderet. quod cū ita
factū esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cum eo prandere di-
gnaretur. excusauit Iadon, negans se in ea urbe panem aut uinū sumpturum.
id enim sibi contra interdictum dei non licere. uetitū etiam ne per eandem
uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri continentia, eo magis
de se cœpit esse sollicitus, ex his quæ uiderat & audierat, parum felicem rerū
suarū exitum augurans. **I**x Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta,
quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiā lo-
quente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus. cumq; audisset à fi-
lijs de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigijs per eum patris, &
q̄ Hieroboamus emortuam dextrā ad illius preces sanam recepisset: ueritus
ne rex de hospite melius quā de se opinaret, mandauit filijs ut euestigio asi-
num stratū ad iter sibi expedirent. quibus impigre iussa exsecutis, conscenso
iumento per uestigia prophetæ properabat. quem affecutus interquiescen-
tem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde exostulauit cum
eo quòd nō ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente uetitum se
à deo, ne apud quenquā in ea urbe cibum sumeret: Certe apud me, inquit, li-
cuit sumere. nam ego quoq; propheta sum eiusdē cuius tu cultor numinis,
& nunc ipse iussu uenio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali exce-
pturus. Tum uates mentienti credens reuertitur. Adhuc autē illis prandenti-
bus, & familiari sermone se oblectantibus, deus apparuit Iadoni, poenam in-
obedientiæ, poenæq; modū denūcians. Fore enim ut in itinere à leone disce-
patur, nec in paternū monumentum inferatur. Hæc autem deo uolente con-
tigisse opinor, quo minus apud Hieroboamū Iadonis uerba fidem inueni-
rent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymā leo factus obuiam,
detractum de iumento necauit, nihil læso asino. imò & illum & prophetæ ca-
daver seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisam pseudoprophe-
tæ renunciauerunt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbē reporta-
uit, inibiq; magnifice sepelijt, monitis filijs ut se quoq; post mortē in idē mo-
numentū inferrent. Vera enim esse quæcunq; ille præcecinisset, de urbe illa
& altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis. ad se autē nullam post mortem
iniuriam peruenturam, propter cōmunem cum illo sepulturam confuso of-
fensum discrimine. Post iusta funebria prophetæ reddita, & iniuncta filijs man-
data, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit,
istius fatui turbatus es sermonibus? Illo uero de altari & sua ipse manu re-
ferente, ac uere hominē dei uatemq; optimū uocitante, cœpit hanc eius opi-
nionem malitiose labefactare, & probabilibus rationibus rei ueritatem offu-
scare. Aiebat enim præ lassitudine manū eius obtorpuisse, dum altari inferre
uictimas

uictimas, ac deinde post quietem pristinū uigorem recepisse. Altare quoq;
recentis etiam tum structuræ, quòd tot ac tantarum uictimarum molem nō
ferret, disruptum concidisse. Postremo uatis mortē indicat, à leone esse neca-
tū: adeò nihil diuinū nec in uita nec in uerbis eius fuisse. His dictis regi per-
suasit, & mentem eius à deo & iustis ac pijs operibus in totū auersam in ex-
tremam impietate præcipitauit. In tantum enim posthac contra omne ius ac
fas debacchatus est, ut nihil aliud quæreret, quā quomodo indies magis ac
magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso de Solomo-
nis filio Roboamo iam dicendum. Is duarum tribuum regno potitus, urbes
munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc: Bethleem, Ethame, The-
cos, Bethsur, Socho, Odolam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca,
Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æque magnas
in Beniamitica forte muniuit, singulisq; sua præsidia & præfectos imposuit,
frumento, uino, oleo, cæterisq; cōmeatibus abunde instructis. Scutorum e-
tiam & lancearum tantū numerum fabricari curauit, quantus multis milli-
bus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarum ditione
confluxerunt sacerdotes & Leuitæ, & quotquot è reliqua plebe erant boni
ac iusti patrias suas relinquebant, ut Hierosolymis deū colere liceret, offensi
Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum uictularū adorationem ui adigere
uolebat. quo factum est ut Roboami regnū integro triennio talibus acces-
sionibus cresceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mu-
lieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatam aliam, Macham è
Thamare Abesalomi filia primogenitā, ex qua Abiæ pater factus est. & quā-
uis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Ma-
cham. erant enim ei legitimæ uxores octodecim, cōcubinæ uero triginta: &
ex his uigintiocto filij, filiæ uero sexaginta. Abiam uero Machæ filiū succes-
sorem sibi designauit, eiusq; fidei thesauros suos & munitissimas quasq; ur-
bes credidit. Sed ut plerunq; solent mortales fortuna blandiente corrumpi,
Roboamo quoq; idem accidit. Videns enim sui regni tanta incrementa, ad
iniustas & impias actiones deflexit, factus contemptor ueræ religionis, ita ut
etiam populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerū
humanarum natura, ut cum principum ac magistratuū moribus etiam sub-
diti deprauentur, quorū modestia ceu norma corrigi debebant, & pro uir-
tutibus uitia eorum sequantur: alioquin nisi eadē quæ reges faciant, impro-
bare facta illorum uidentur: sicut sub Roboamo cōtigit, populo leges ac pio-
tatem egregie contemneute, ne iustitiæ studijs regem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis diuitias eius urbis in Aegy-
ptum transportauit. Cap. IIII

Manc cōtumeliam deus per Susacum Aegyptiorum regem ultus
est, cuius res gestas Herodotus per errorē Sesostris adscribit. hic
enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimū exer-
citus contra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus M C C,
equitū L X M, peditū C C C C M: eius miles maxime ex Afris constabat ac Ae-
thiopicis. Irrumpens igitur in Hebræorum regionē, munitissimas Roboa-
mi urbes sponte deditioem facientes in fidem suam recepit, quib. præsidio

firmatis postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus uero una cum suis à Sufaci exercitu obsessus, uersus ad supplicationes exorare deum non potuit, ut uictoriam annueret. Samæas quoque propheta eos terruit, dicens deum minari deserturum se illos qui cultum ipsius priores deseruerant. quamobrem consternati, & uidentes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri coeperunt, iure se à deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus autem uides eos sic affectos, & peccata sua confitentes, per prophetam denuntiavit, nolle se eos perdere: subditurum tamen Aegyptijs, ut experiantur utrum commodius sit, deo seruire an homini. Sufacus autem Roboamo propter metum dedente uerbum, conditiones non seruauit: sed deprædatus templum, thesauros tum deo sacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atque argenti multitudine, ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Solomon rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sopenæ rege acceptas: atque ita cum opima præda domum est reuersus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantum errans, & quod per uasis multis alijs gentibus etiam Palæstinam Syriam subiugarit, hominibus non expectata uide ditionem facientibus. Apparet autem satis quod nostram gentem dicere uelit ab Aegypto subactam. narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos qui prius quam martem experirentur ditionem fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit rex noster, qui urbem antequam oppugnaretur dedit. Idem ait Aethiopus quoque ab Aegyptijs circumcisionem uirilium didicisse. Phoenicas enim & Syros Palæstinos fateri se hanc ab Aegyptijs accepisse. Constat autem quod nulli alij circumcidantur in Palæstina Syriæ præterquam nos. Sed de his quisque suo arbitratu sentiat. Post Sufaci discessum Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorum numerum refecit, eaque scutarijs & excubitoribus suis assignauit: & sine ulla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni sui tempora elabi passus est, metu cohibente, eo quod perpetuum illi esset cum Hieroboamo disidium. Vixit annos LVII, ex quibus decem & septem in principatu exegit, uir arrogans ac insipiens, ut qui propter spiritum paternorum amicorum consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regijs conditorijs. In regnum paternum Abias successit octauam iam supra decimum annum, Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.

XI Et quoniam huius regis exitum diximus, superest ut quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum neque modum neque finem impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificios his è uulgo assignabat. Hanc suam contumeliam, dignamque tanta impietate poenam, non multo post deus in caput ipsius atque familiae uertit. Cumque filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit uxorem suam mutato cultu, sumptuque priuato habitu, ad Achiam prophetam proficisci. esse enim hunc uirum in prædicendis futuris miraculum, à quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset. mandauitque ut quasi peregrina de filio percontaretur, esset ne presentem morbum euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à marito iussa fuerat, in Silunem ubi tum Achias degebat, peruenit. Iamque aduentante ad illius ædes muliere, cæcutienti præsenio deus apparuit, indicans & quod Hieroboami uxor ad

XI
3. Reg. 14

eum ueniret, & quid ad interrogata respondendum sit. Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitem simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam cælas? deum certe latere non potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mandauitque quid tecum loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hæc dei uerbis ei renuncia. Quoniam te magnum è paruo & nihili reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu contra immemor horum beneficiorum fusiles deos quæ me colere maluisti: ideo delebo te & tuum genus, & cadauera uestra à canibus atque alitibus deuorabunt. constituam enim regem super populum meum, qui neminem è Hieroboami genere superstitem esse electurus. Nec populus erit expers ultionis, sed excidet è terra bona hac, & in transeuphrates regiones disperget, quia regis impietatem esse imitatus, & deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs. Tu uero mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te urbem ineunte, ille è uita exiturus est: sepeliaturque defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plagisque misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum uisura erat: reuersaque domum illum quidem ita ut propheta prædixerat, exanimem reperit, regi uero cuncta ordine renuntiavit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quod Basanes Hieroboami generis extirpator, ipse regnum occupauerit. Cap. V

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum regem qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter aetatem eius non satis administrandis rebus maturam sperans se facilem uictoriam reportaturum. Ille uero audito aduentu Hieroboami haudquaquam est perterritus, sed supra ætatem, & supra quam hostis sperauerat, impigre collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copiam duplo numerosiores fuisse. Ut uero pugnae studio acies instructæ ex aduerso constiterent, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quod Dauidi atque eius posteris regnum in multas ætates duraturum diuinitus sit concessum, ne ipsi quidem ignoratis: quo magis miror cur deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adherere malueritis, & nunc ab illo contra nos stetis iusto dei suffragio principatum obtinentes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorem enim eius partem Hieroboamus iam nunc iniusta uide occupat. Sed non diu fruetur sua tyrannide, dabit deo poenas perpetratorum scelerum, qui sine imponet eius nefarijs facinoribus, quando quidem ipse non uult imponere, atque etiam uos ad omnem iniquitatem incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis consilijs seductus, parum comiter uos allocutus est, irati deseruistis non tam illum quam deum optimum maximum, legesque eius omnium quæ unquam fuisse sanctissimas. Atqui æquum erat ueniam dedisse non solum uerbi durioris homini iuueni & concionandi

non admodū perito, sed etiam si re aliquid per etatem peccasset, uel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim est parentum meritis posterorum errata condonari. Vos uero nullam eorum rationem habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed tam numerofo exercitu cōtra nos uenitis. quæ quæso re freti? num aureis illis uitulis, & aris ac lucis celsioribus? quæ nō religionis sed impietatis uestræ argumēta sunt. An forte multitudo qua potiores estis, spem uobis facit uictoriæ? At nihil pollet quantumlibet innumera uis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes uictoriæ sita est, quæ profecto penes nos est, qui constanter in seruandis legibus & ueri numinis cultu perseueramus: quem non manus artificis è materia fragili sculperunt, neq; scelestus rex cōmentus est ad imponendum uulgo ignobili: sed qui conditor est omniū, & principium huius uniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoq; suadeo ut respiscatis, & secuti meliora consilia desinat contra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantam felicitatem peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias uerba facit ad Israeliticū populū, interim à Hieroboamo pars copiarum occulte missa à tergo Abianorum conspicitur: qui circumuentos se uidentes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemq; fiduciam in deo ponere: illum certe nullis hominum insidijs circumueniri. Ad hanc regis uocē redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad sacerdotum classica ingēti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec defuit cæleste auxilium, quod hostium uigorem retudit, Abianis longe præpollentibus. Tantam enim stragem ediderunt, quāta in nullis uel Græcorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Cæsis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes posteros uictoriam retulerunt: & urbes eorum munitissimas uel captas diripuerunt, Bethelen cū sua ditione, itemq; Isanam & huic coniunctam ditionem. Post eam cladem Hieroboami uires omnino fractæ fuere, quādiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est non multo post uictoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultusq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus sexdecim. is liberorū numerus è mulieribus susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus rex decem tribuum, cum regnasset annis uigintiduobus, secundo iam anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ malitiæ ac impietatis æmulus, eoque in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorum urbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam è domesticis eius amicis Basanes Macheli filius insidijs interceptum occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit, euenitq; iuxta prophetæ uaticiniū, ut qui ex Hieroboami cognatis in urbe trucidabantur à canibus laniati absumerentur: qui uero in agris, ab alitibus. Atque in hunc modū Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum penas exsoluit.

Aethiopum

Aethiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum sub Asano, & exercitus eorum interitus. Cap. VI

Sanus autem Hierosolymorum rex uir erat moribus honestissimis præditus, & cælestis numinis obseruantissimus, quiq; nihil uel cogitaret uel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonum. is correxit quicquid erat in suo regno uitiosum, sublatis omnibus exoticis immunditijs. habuitq; in exercitu lectissimorum uirorum scutatorum ac hastatorū ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorū ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaræus Aethiopum rex cum maximo exercitu contra eum uenit, ducēspeditum nongenta millia, equitū centum millia, adiunctis trecētis curribus. Huic progressō usque Maræsam, quæ est urbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus: & instructa contra eum acie non procul ab urbe in quadam ualle, cui nomen Saphatha, ut uidit ingentem Aethiopum multitudinem, exclamauit deum inuocans, oransq; ut uictoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Venisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium uictores posset reddere. Hæc precanti deus uictoriæ signum obtulit: quo uiso rex alacris cum hoste confligit, cæsisq; plurimis, reliquos terga uertentes usque in agrum Gerarenum persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in castris hostium factum est: unde multum auri egestum est, prædaq; abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta uictoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; nō longe aberant quum illis propheta Azarias sit obuiam. is posteaquā agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc uictoriā diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper dei uoluntati obtemperauissent. Quod si ita ut cœperant pergerent, in posterum quoque uictorias de hoste & uitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin uero à religione descuerint, omnia contraria illos manere: sequuturumq; tale tempus, in quo neq; propheta uerax in populo reperiatur, neq; sacerdos iustitiæ cultor. Tuncq; & urbes eorum subuertendas esse, & gentem per omnes terras dispergendam, erronumq; more uitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur ut dum tempus esset probitati studerent, & diuinū fauorē sibijpsis non inuiderent. His auditis rex unā cum populo gauisi sunt, dederuntq; operam & publice & priuatim ut religio facta tecta maneret, dimissis à rege per totam regionem à quibus hoc negotium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asani duarum tribuum regis rebus, reuertor ad Basanem Israelitarum regem, qui Nadabo Hieroboami filio cæso regnū eius occupauerat. Hic in Tharse urbe electo domicilio uiginti quatuor annis regnauit, scelerator, magisq; impius quā uel Roboamus uel illius filius, afflictor populi, & aduersus deum contumax. Quapropter misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eo quod rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita

3. Reg. 16

habita, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel deo gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs sese contaminasset. Cui quum similis esse uoluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminētes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit ut correctior in posterū & antea actorū penitens placato numine uitaret exitū: sed uelut proposito prēmio si strenue pergeret, ac si per prophetam ampla spes proposita, non calamitas denūtiata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremo cū exercitu aggressus est urbem non ignobilem Ramathonem, distantem quadraginta stadijs à Hierosolymis: quam captā muniēbat, ut eam sedem belli faceret, unde sui milites excursionibus regnum Asani uastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitās quā multa damna suæ regionis relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorum legatos cum pecunijs, ambiens eius societatem, & admonens quod paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societate cum eo inijt, relictā Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & urbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderūt, alias diripuerunt, uidelicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarum rex, omiſſa munitiōe Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è cōuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cōdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellum instaurare ualuit, fatali morte præuentus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterum regni annum perijt per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immiſſa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam præfectorum quā militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum urbis occupati fuere.

Basanæ stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent. Cap. VII

DEinde ex magistro equitum factus rex, totam Basanæ stirpem iuxta Gimonis uaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicatus interijt propter impietatem, quo Hieroboami progeniem internecone absumptam diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito regis casu, & quod Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiam properat, eā que expugnata ui potitur. Zamares uidentem urbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiecto que igne simul cum ea se quoque concremauit, regni sui die septimo. Quo factō confestim populus in diuersa studia scissus est, alijs Thamanum, alijs Amarinum regnare uolentibus. Cuius factio quum tandem uicisset, occiso Thamaro solus totius populi regnum obtinet. Trigésimo anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaræum uocauit à Samaro, de quo

quo montem emerat, in quo urbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus differbat, nisi quod illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, ut populum quotidianis impietatibus à deo ab alienarent. Quapropter iratus deus effecit ut alius alium tolleret, & cum toto suo genere extirparentur. Hic Samarię diem suū obiit, succedente Achabo filio. Hinc certe uidere licet quā curæ sint deo res hominum, & quomodo bonos diligit, malos contra funditus eradicet. Israelitarum enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. Asanus uero Hierosolymorum durumq; tribuum rex ob pietatem ac iustitiam feliciter dei fauore uiuens ad extremam peruenit senectam, & post unum & quadraginta regni annos bona morte decessit. cui mox Iosaphates successit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum regem retulit, quemadmodum paulo post dicitur.

Cæterum Achabus Israelitarum rex habitauit Samariæ, ubi uigintiduo-^{xiii} bus annis regnum tenuit, nihil de priorum regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omnium enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipue. nam & uaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum regis, cui nomen Iezabela: moxque ab ea domesticos illius deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoque impotentis insanæ, ut non uerita sit templum Beli deo Tyriorum exedificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam sacerdotes & falsos uates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, dementia & malitia omnes ante se reges superans. Hunc propheta quidam dei maximi è Thesbone Galaditica urbe oriundus^{3. Reg. 17} adijt, dicens eum prænunciare, quod nec pluuiam illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse uates non compareret. Additoque iureiurando quo magis rem confirmaret, secessit ad tractum australē, ubi ad torrentem quendam degebat, unde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur. qui postquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierem uiduam inuenturum præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iamque non longe à porta aberat, quum uidet mulierem operariam ligna colligentem: & significante deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit ut aquam potabilem afferret: abeuntemque iam reuocans, & panem portare iussit. Iurauit illa nihil sibi domi esse præter unicum farinæ pugillum & olei paululum: uenisseq; se eò ut collectis lignis sibi ac filio panem coqueret, quem ubi comedissent fame absumerentur, quandoquidē nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo lætiora sperans: & primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nunquam in uase illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec deus det pluuiam. Paruit mulier, & quæcunque propheta petierat fecit: deincepsque & sibi & filio & hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quandiu durauit siccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum regis sic scribens. Hoc regnante etiā pluuiarum defectus fuit

fuit ab Hyperberetæo mense usq; ad insequentis anni Hyperberetæum continuus. qui cum supplicationes indixisset, sequuta est magna uis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His uerbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes cum filius eius morbo præualente exspirasset, eiulās & uoces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduētū hominis qui peccata eius detexisset, ideo mulctatā se filij morte dictitans. Ille consolabūdus iubet eam sibi tradere filium, breui recepturam uiuū: acceptumq; mox in proprium cubiculum detulit: quo depositō super suum lectulum, exclamauit ad deum, nō bonam hospitij gratiam altrici relatam extincto ipsius puero: rogabatque ueremisso spiritu uitam ei restitueret. Itaq; deo genitricem miserāte, & prophetæ gratificante, ne uideretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum. At illa gratias egit uati, dicens nunc demum se agnoscere diuinæ mentis interpretē. Paulo deinde post dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei uenturam pluuiam. Eratum fames per totam regionem, & magna rerum ad uictum necessarium penuria, ut non solum hominibus panis deesset, uerum etiam equis cæterisque iumentis terra negaret pabulum: tanta erat ubique siccitas. Rex igitur uocato dispensatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iussit ubiq; fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cumq; multum quæsitus propheta Helias nusquam compareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam dispensator uiam ingreditur. Erat autem uir pius, & quo tempore Iezabel regina in prophetas sæuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis subterraneis abdidit, pane & aqua sustentandos. Huic à rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à uenerabundo salutatur. Mox propheta mandate uerum aduentum suum regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te ubiq; gentium ad necem perquirat? Quis enim locus est ad quem attractus ros te non miserit? Nunc fieri potest, ut dum ego regem adeo, te dei spiritus quo agitaris aliò rapiat: & rex te non reperto frustratus in caput meū sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quā scire possis quā sim studiosus tui similibus, qui centum dei homines furori Hiezabelis eripui, & nūc eis in latebris alimēta suggero. Propheta contra iubet ut nihil metuens regē adeat, sacramento interposito se quoq; eadem die in eius conspectum uenturum. Quo indicio postquā Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tu ille es, inquit, Hebræorum turbator? tu nefertilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium asseruerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato ueri dei cultu suppositis. Mox iubet ut eat, & totum populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & uxoris uates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorū prophetas quodringentos plus minus. Ut uero omnes acciti à rege ad constitutum locum confluxerunt, Elias in medio consistit, & quousque, inquit, inter utrumque uacillabitis? Si enim deum nostrum uerum & solum creditis, hunc & mādā-

ta eius sequimini. quòd si non huic sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo uero nihil ad hæc respondente, Helias postulat, ut quo certiore argumento uel propriij uel alienorū probetur potentia, solus ipse dei sui uates contra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorū struem imposito, sed nullo igne subdito. idem oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos deos, ut ligna uelint accendere. Hoc enim pacto ueram dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postq; placuit, iubet Elias prophetas illos electo boue priores sacram rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cumq; suis precibus & inuocationib. nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet uocē attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant. Illis uero à mane usq; meridiem frustra inclamātibus, & more patrio cultris ac lanceolis sua corpora incidētibus, cum iam suæ uices sacrificandi uenissent, amotis sacrificis illis fanaticis iussit uulgū propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postq; accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerū tribuū Israelitarū altare ex eis instaurauit, foditq; circum illud fossam bene profundam. & coaptata super altare strue lignorū uictimaq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas sup altare iussit effundi, ita ut fossa quoq; repleretur aquis superfluentibus. Quib. peractis, cœpit inuocare deum, precariq; ut erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & ecce adhuc illo errante, ignis repente de cælo in altare lapsus inspectate populo tum uictimam tum aquam omnem circumfusam absumit, ita ut locus fieret aridus. Quo uiso Israelitæ prostrati in terram unum deum adorant, hunc maximū & solum uerū confitendo: cæteros nihil aliud esse quā nomina uanis stultorū hominum opinionibus conficta: mōxque comprehensos eorum prophetas interficiunt, Elia sic iubente: qui & regem abire ad prandium iussit, nec esse amplius sollicitum: breui enim uisurū pluuiam. quo abeunte Elias uerticem Carmeli conscendit, & cū humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitq; famulum ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari uiderit. Paruit ille nō semel ascenso scopulo, sed nihil se uidere retulit. Tandem septimo reuersus ait se uidisse in aere nescio quid nigricans, humano uestigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens ut rex propere in urbem redeat, prius quā profusus imber occupet. Qui postquam ad Iesraelam urbem cœpit tendere, sine mora offuscato aere & inuoluto nubibus procella mixtus imber superuenit: & propheta correptus numine regium currū usq; Iesraelam Azari urbem currens prosequutus est. Iezabela uero Achabi uxor

3. Reg. 19

audito prodigio per Eliam patrato, quodq; prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illum occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. Et Elias territus fugit in urbem Bersube, quæ est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumææ contermina: relictoq; ibi famulo, ipse in desertum abiit. Cumq; precatus esset mortem, quòd non esset cæteris melior, ut illis absumptis ipse uitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadam obdormijt: & excitatus à quodam, surgens inuenit aquam ac cibum appositum. & cum comedisset collectis ex hoc cibo uiribus, ad Sinæū usq; montem peruenit, in quo Moyses à deo legem accepisse proditur: ubi nactus am-

Ioseph.

u plum

plum quendam specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aurem eius uoce incertum unde profecta, percontante quamobrem relicta urbe desertū coleret: ait se occisis externorum deorū uatibus persuasisse populo, quòd unicus sit deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad supplicium se à regina expeti. Mox eadem uoce iussus in crastinum sub diu prodire auditurus quid opus facto sit: sequenti luce è spelunca prodijt. Ibi & terræmotus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit, sequutoq; mox silentio, diuina uoce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatumque mox ut domum reuersus declaret populi regem Ieum Nemeffæi filium: apud Damascum uero Syrorum Azalem: & pro se prophetam Elisæum constituat, et Abela urbe oriundum. Impios enim pœnam duros, alios Ieu regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Elisæum arantem cum quibusdam alijs impellentibus iuga duodecim, accessit & ei palli um suum iniecit: qui euestigio prophetare occœpit, relictisque bubus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen ut prius sibi liceret parentibus ualedicere, quo impetrato illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterum Nabuthus quidam ciuis urbis Azari, quum prædium haberet regijs fundis contiguū, sæpe rogatus ab Achabo ut ei quantolibet precio uenderet rus finitimum, adiungendū regio: aut si mallet unum aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauit se id facturum. gratius enim sibi esse, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionem amisisset, quia non licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare uoluit, nec cibū sumere. Iezabela uero scitante quid acciderit, ut nec balneum admittat, & coenam æque ac prandium fastidiat, quàm rusticus sit Nabathus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier contra hortatur ut magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impune auferat. Mox que literas Achabi nomine scriptas mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur indicto ieiunio concionem aduocare, & in ea primum locū Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus uiris nihil non aufuris, horum testimonio conuictum eum blasphemix populo lapidandum obijcere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita ut regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio conuictus deo ac regi fecisse conuictum, à populo est saxo obrutus. Quod ubi Iezabelæ relatum est, regem accedit, suadetque ut sine suo sumptu uictorum Nabuthi hæreditatem capeffat: & ille exiliens præ gaudio, ad uisendum id prædium euestigio se confert. Deus autem iratus Eliam mittit, ut regi in eo rure occurrat, rogét que quid ita occiso uero domino eius prædij hæreditatem iniuste sibi usurpet. Quem ubi ad se uenientem uidit, turpe ratus obiurgari, prior passus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum uates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & regis & reginæ sanguinem, & totum eorum genus delendum

XIIII
3. Reg. 21

delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem cōtra ius per calumniam oppresserat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus saccum, nudisq; pedibus à cibo abstinuit, peccatum cōfitens, & deum ita placare cupiens. Deus uero per prophetam denūciat, se quidem usq; post eius obitum dilaturum uindictam, quandoquidem sceleris pœniteat: minas tamen uanas non fore, sed Achabi filium pro cōmissis pœnas daturum.

Adadus Damasci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur. Cap. VIII

Vm hæc circa Achabum gerūtur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damasci rex, cōtractis è toto regno suo copijs, ascitisq; ultra Euphratē trigintaduobus socijs regibus, contra Achabum duxit, qui intelligens se imparem eius copijs, à congressu quidem abstinuit, sed coactis ex agris in urbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat moenibus firmissimis, & alioquin uidebatur expugnata difficilis. Syrus autem cum exercitu eò uenit, & obsessam urbem oppugnare cœpit. missoq; caduceatore ad Achabum, petijt ut sibi liceat legatos ad eum mittere, proposituros quid nam peteret: quo imperato quum uenissent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & uxores esse Adadi. quod si ipse quoq; fateat, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu regem obsidionem soluturū. Achabus uero iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, facultatesq; uniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliam Syrus misit, postulans ut quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eis que liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domos scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quæ illis nō placuerint, sibi haberet. Achabus lætus secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuium incolumitate uxores ac liberos suos, omnesque facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petijisse. Nunc uero misisse eum famulos qui omnium ædes scrutentur, & nihil in eis quod sit pulcherrimum relinquunt, nimirum belli ansam querentem: ut quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratū rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturum se tamen, quicquid ipsis uisum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendū esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quòd primis postulatis nūc quoque consentiat securitatis ciuium gratia, posteriora non admittat. atque ita eos dimisit. Hoc responso commotus ad iram Adadus tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum esse fiducia moenium, se uero parem illis aggerem excitaturum, si uel pugillum terræ singuli milites conferant: uolens cum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo uero respondente, inter armatos non uerbis sed factis decernendum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta socijs regibus responsa referunt. Ille euestigio mandat circumuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationē præ-

Ioseph.

u 2 termitti

termitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione ab-
erat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens
deum polliceri, daturum se uictoriam de tam multis hostium millibus. Ro-
gatus deinde per quos hæc uictoria continget: per filios, inquit, principum,
sed te regēte illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta
duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedis-
set, patefactis repente portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculato-
rem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, ut siue
pacati ueniant, siue pugnatum, uinctos ad se pertrahant. Interim Achabus
etiam reliquum militem intra moenia paratum cum armis habuit. Filij uero
principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usque ad castra
persequuti sunt. Quod ubi succedere Israelitarum rex animaduertit, uniuersum
reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, fa-
cile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum est ut in ebrios & in-
ermes impingerent, ita ut relicta in castris armatura fugerent, & rex ipse pre-
celerique equo uix euaserit. Achabus uero longo spacio Syros persequutus est,
cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulenti castris, au-
ro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in ur-
bem reuersus est. Cæterum propheta monente ut in sequentem etiam annū
paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersurum enim Syrum ite-
rum, rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reli-
quijs exercitus, aduocatis amicis consultabat quomodo cum Israelitis bellū
gerere debeat. Illi suaferunt non esse posthac cum eis in montanis confligen-
dum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis ui-
ctos. Sed si in campestribus committatur prælium, facile se superiores fore.
Præterea consuluerunt ut dimissis regibus quos secum in expeditionem du-
xerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementumque
in sua ditione tam equitum quàm peditum conscriberet. Placuit regi consi-
lium, deditq; operam ut talis apparatus fieret. Mox ubi primum ueris signū
se protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppi-
dum Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus uero cum suis copijs
obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero mili-
tum longe inferior. Superueniente deinde propheta, & uictoriam pollicen-
te, ut hostis cōtra quàm opinabatur sentiret deum Israelitarum non minus
potentem in campis quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quic-
quam motum est. Septima uero quum hostis pro castris aciem explicuisset,
Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter
utrinq; pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum uim terga uer-
terent. quibus impigre uictoriam prosequentibus, cōfusum agmen trepide
fugientium equitum, peditum, curruū, à seipsis proculcatum obtrebatur,
nō multis pro tanto numero in Aphecam amicam urbem euadentibus, qui
& ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter uiginti septem millia: in prælio
uero centū millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis co-
mitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiā Israe-
litici

litici regis prædicantibus, & spem uenię facientibus, si consueto supplicum
habitu ad eum mitterentur, permisi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & re-
stibus capita redimiti, qui tū priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Acha-
bum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadam significant, deditiū
eius in perpetuum futurum. Tum ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna eua-
sisset, fratrisq; loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta sacra-
menti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt
ad Achabum, qui tum sublimis curru uehebatur. Et quum adorasset, Acha-
bus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptumque osculo iussit esse
bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus actis gratijs quàm longa
sibi uita daretur memorem se fore huius beneficij professus est, redditurum
que Israelitici iuris urbes, quas maiores eius armis occupauerant: & factu-
rum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipse idem
ius Samarię habuerat. Fœdere deinde icto, & iureiurando firmato, Ada-
dus egregie donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum con-
tra Israelitas expeditionis exitum propheta quidam, nomine Micheas, acce-
sit ad quendam Israelitam, iussitq; eum ut uulnus sibi in caput infligeret, ad-
dens deum ita uelle. Qui quum parere nollet, daturum inobediencię pœ-
nam prædixit, & leonis incursum periturum. Quod quum ita euenisset, alte-
rum propheta adiit, idem imperans. A quo incunctanter icto, & uerticem
saucius, obligato capite uenit ad regem, dicens se commilitonem eius esse,
& à tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso pe-
riclitari se nunc ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem
hoc interminatus sit si captiuus effugeret. Respondente uero Achabo meri-
tò id passurum, soluto capite agnoscendum se Micheas præbuit. Hac autem
arte usus est, quo maiorem uim uerbis suis adderet. Ait enim deū in regem
animaduersurum, quòd Adadam hominem impium & contra diuinitatem
contumeliosus dictis furentem elabi permisisset. Futurum enim ut ipse ab eo
cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate prophe-
tę offensus, iubet eum in carcerē conijci, & uehementer ea prædictione con-
tristatus domum se recipit.

De Iosaphato rege Hierosolymorum. Cap. IX

Actenus de Achabi rebus, nunc ad Iosaphatum Hierosolymo-
rum regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidijs per ur-
bes ditionis suę dispositis, ne illas quidem sine præsidio reliquit,
quas Abias auus in sorte Ephræmitica de Hieroboamo decē tri-
uum rege ceperat. Hic rex perpetuo propitium & auxiliatorem deum ha-
buit, quòd esset uir iustus ac pius, & per singulos dies dabat operam ut ali-
quid gratum deo faceret. Quo factum est ut & ipsi à circumquaq; uicinis re-
gibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eum muneribus de-
clarauerunt, ut hinc quoque tam diuitiæ regis quàm fama non mediocre in-
crementum caperent. Anno autem regni sui tertio conuocatis principibus
& sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire uniuersam ditionem, & popu-
lum oppidatim leges Moysis, earum que obseruantiam atque religionis cul-
tum docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, ut certamen huius stu-

dij inter eos susceptum uideri posset. Finitimæ quoq; gentes constanter hunc regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcentos triginta agnos, parremq; hædorum numerum. Muniuit etiam magnas urbes ac ualidas, & exercitus armis bene instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes uero ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorum peditum ducēta millia, alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centum octuaginta scutorum millia, absq; militibus qui per oppidorum præsidia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Ioram Achabi decem tribuum regis filiam Gotholiam. Cumq; libuisset ei Samariam inuisere, benignissime ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum regem comitabatur, publice exhibito frumento, uino & carnibus. rogatusque est ab Achabo, ut contra Syrorum regem armatum cum eo coniungeret, ad recipiendam urbem Ramatham in regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato uero auxilium pollicito, quod non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copijs, progressi extra mœnia duo reges, & sedente in suo quisque solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus uero censebat si qui prophetæ essent accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat usque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacescitis in prælio uictus occiditur. Cap. X

Achabus uero accitis suis prophetis numero quadringentis iussit eos ex deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadum mouenti uictoriam & urbis dominium propter quam bellum instigare placuit. Prophetis uero bellum suadentibus: uincendum enim Syrum, & in potestatem uenturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum uerbis, & quod falsi uates essent: percontatus que est Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, ut certius etiã futura præscire ualeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quod malum euentum prædicat, foreq; ut ipse à Syrorum rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum. Eum uocari Michæam Iembleæ filium. Iosaphato uero postulante eum produci, missus cubicularius prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat, ceteros omnes prophetas uictoriam regi prædicere. Respondit uates, sibi non licere contra quam deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de re cognouerit. Vbi uero ad regem peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait sibi deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, non aliter quam greges sublatis pastoribus. Hoc quoque significare deum dicebat, quod cæteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, uersus ad Iosaphatum Achabus: Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm male mihi uelit iste. Michæa uero cõstanter asseuerante se nihil nisi iussu dei prædicere, illum uero spe uictoriæ sollicitari à pseudopropheta ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, rex attētius cogitare

cepit

cepit. Interea Sedecias quidam unus è pseudopropheta in medium progreditur, negans curandum quid Michæas garriat. nihil enim ueri eum prædicere. argumento esse prædictionem Heliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezraelam in Nabuthi suburbano lambendum à canib. regis sanguinem, quemadmodum lampfissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri, qui longe præstantiori prophetæ non uereatur contrarium dicere, & periturus sit rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidentius etiam quàm uerax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendere eum prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. uincebat enim, opinor, fati uis, plus fidei falsis quàm ueris prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias uero aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, deum significare uentilandam cornibus uniuersam Syriam. Michæa contra asseuerante breui fore ut Sedecias è cella in cellam fugiat latebras queritans ne luat pœnas uaniloquij, iratus rex iubet eum apud Achamonem magistratum urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei præberi. Atque ita duo reges uersus Ramatham cum copijs profecti sunt. quo audito rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter reges socios, ut Achabus priuato habitu uersaretur in prælio, Hierosolymitanus uero sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ uaticinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, ut neminem alium occiderent, sed solum regem Israelitarum. Syri uero primo congressu uidentes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achabum impetu facto eum circumuenerunt: sed postquã è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem usque ad uesperam pugnantes & uincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum Achabum ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandẽ unus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertum sagitta, regem per thoracem in pulmonem sauciat. Achabus autẽ noluit hoc scire suum militem, ne terga uerteret: sed aurigam iussit currum extra prælium euehere, quod graue ac lethale uulnus acceperit. Cumq; uehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru usq; ad solis occubitum, & tandẽ profluuio sanguinis uiribus deficiens interiit. iamq; appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer regis Samariam relatũ, illic sepulture traditur. & cum currus regius cruore foedatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, ueritatem Eliæ prædictionis euentus cõprobauit. Canes enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabant. Mortuus autem est apud Ramatham, iuxta Michææ uaticiniũ. Ergo quoniam utriusq; prophetæ prædictionem euentus consecutus est, ueneranda sunt illorum oracula, eisq; semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermo-

XV

3. Reg. 22

nibus: nec aliter existimare quàm quod nihil sit illis utilius, quando quidē per eum diuinitus monemur quid cauere debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tam diu homines sibi uana spe blandiunt, donec in illius casses incidant. nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, ut prænunciatoribus cladem non crederet, & à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER NONVS.

Ioram Achabi filius Moabitas bello petitos superat. Cap. I

4. Reg. 1
2. Paral. 19

IOSAPHATO autē regi post suppetias contra Adadum Achabo latus Hierosolyma reuertenti propheta Ieus occurrēs, reprehendit eum quod cum homine impio & scelerato arma cōiunxisset. Deū enim indignè tulisse hanc societate: seruasse tamen eum propter suam bonitate, licet male, quod non debuerat, fecerit. Post eam admonitionē rex supplicationib. & sacrificijs deo conciliato, uniuersam suam ditionē perlustrauit, populū leges diuinitus per Moysen traditas, & cultū pietatis docendo: cōstituitque oppidatim magistratibus, hortatus est eos, ut solius iustitiæ respectu habiturus populis dicerent, nec munerib. corrupti, nec magnatū aut diuitū captantes gratiā: omnibusque quod æquū est redderēt, scientes quod etiā occulta deus inspiciat. Hæc cum per singulas duarū tribuū urbes docuisset, Hierosolyma reuersus hic quoque iudices & sacerdotū ac Leuitarū ordine, & è primatibus optauit, & hos prius monitos ut iuste & accurate iura populo redderent. Quod si grauiores cōtrouersia deferrent ad eos ex alijs cognatis urbibus de horū negotijs maiore etiam diligentia decerni uoluit: quod eam urbē maxime æquitatis seruante esse deceat, in qua & templū simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorū numero præposuit, Amasiam sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxilijs bellum inferunt, & ad Engaddam urbem Asphaltitæ lacui uicinam castra metantur, trecentis stadijs à Hierosolymis distantem, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concione aduocat: & ad templum uersus deum inuocat, ut tantum uirium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste poenam audaciæ. In hoc enim templum id exstructum à maioribus, ut quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coram numen præsens inuocet, diuinā quoque ope adiutus inuasores suos male multatos arceat, uolentes quæ semel diuina munificentia contigere, per uim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans

mans, accedente eodem totius populi cum uxoribus & liberis supplicatiōe. Ibi Iaziel quidam propheta exortus è media concione exclamat, deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam clium, cui nomen Sis, uoce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus ut cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant deum, & Leuitæ organis suis hymnos canebant. Diluculo uero progressus rex in solitudinē subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni propheticæ, & non struendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendās que deo gratias, non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus regis consilium, id quæ mox etiam exsequuti sunt. Deus uero terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum socijs, ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se inuicē debaccharentur tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus uero prospiciens in uallem in qua castra hostium fuerant, cum totam uideret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato dei auxilio, quod sibi citra sudorem & sanguinem uictoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantā que fuit multitudo, ut ægrè per integrum triduum omnia spolia legerent. Quarta uero die cōgregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exteris gentes tam mirificæ uictoriæ fama perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, ut res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitque usque extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarum nauium, quæ merces in Pontū peterent, ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quod non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum est ut hac cura uacauerit in posterum. Atque hæcenus de Iosaphato. Achabi uero filius Ochozias II regnauit apud Israelitas, & regiam Samariam, uir pessimus, & utriusque parenti omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum rex defecit, & tributa quæ patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem ut Ochozias de solarario domus suæ descendens per gradus prolaberet, morboque ex hoc casu contracto Accaronem ad Myiodis (id deo nomē erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorū uero deus Eliæ prophetæ mandauit, ut nuncijs ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium deum non haberent, quando quidem rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberetque eos reuerti, & regi dicere eum non reualiturum. Quod quū Elias fecisset

fecisset, nuncij his auditis confestim ad regem reuersi sunt. Quo demirante celeritate reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse uirum quendam, & uetuisse ulterius progredi: iussisseq; renuntiarent suo regi Israelitarum dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege uero iubente ut sibi figuram hominis illius designarent, dicebant hominem esse hispidum & cingulo coriaceo præinctum. Qui cum intellexisset Heliam per hæc descriptum à nuncijs, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. In repertum in montis uertice descendere iussit, & ad regem uenire. In hoc enim se missum, ut ni sponte sua faciat, ui coactum eò pertrahat. Ille præfatus se prodigium editurum, quo uerus propheta nosceretur, & igne ad suas preces callitus missus, ipsum unam cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus est: moxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum prophetæ minatus uim esset, ni uolens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum aliorum. Quo cognito rex misit tertium. Is quod esset cordatus & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum ubi tum erat Elias, & amice eum salutauit: Non ignoras, inquit, quod ut regis mandato paream, inuitus ad te uenio, sicut & illi qui ante me uenerunt. Misertus igitur mei & horum militum uolens ac libens descende, nosq; ad regem sequere. Tum Elias delectatus uiri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad regem, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit dominus: Quia me pro deo non habuisti, quem de morbo tuo ueri nihil prædicere posse putasti, & ad eum qui Accaronitis colitur de ualetudine consulendum mittere maluisti, scito te moriturum. Nec multum exinde tempus elapsum, dum ita ut Elias prædixit decedens, quod liberis careret, Ioram fratri succedenti locum fecit, homini patrem cum alijs uitijs, tum maxime impietate referenti. Omisso enim sui dei cultu, totum se externis religionibus dedit, uir alioqui non ignauus, & ad regendas satis industrius. Hoc regnante Elias ex hominibus exemptus est, nec in hodiernum usq; mortaliu quisquam scire potuit quisnam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Elisæum, sicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enoch qui fuit ante uniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidem exemptos esse è consuetudine mortalium, mortuos tamen esse nemini unquam fuisse cognitum. Ceterum Ioram accepto post fratrem regno, Moabitarum regem Misæ bellum inferre statuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat, in onfarum pecudum annua ducenta millia. Ergo postquam domi parauit exercitum, Iosaphatum quoq; per nuncios sollicitauit, ut quandoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret paranti bellum contra Moabitas, qui tum recens à suo regno defecerant. At ille non se solum uenturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturum. Ioram ubi renunciatum est ei de talibus auxilijs, uenit Hierosolyma: & splendide ab eius loci rege exceptus, cum de communi sententia uisum esset per Idumææ deserta, quæ minimè hostis expectaret, iter facere, cum alijs duobus regibus Hierosolymis profectus est, uidelicet cum

hospite

hospite, & cum rege Idumæorū. & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, ut omnibus tantum non desperantibus Ioram doloris impatiens exclamaret ad deum, quæ nam sua culpa tres reges sine prælio in Moabitarum regis manus traderet? Iosaphatus contra, ut uirum pium decebat, consolabatur eum: iussitq; perquiri, num quis in exercitu propheta adesset, per quem quid faciendum deus posset consuli: & indicante quodam famulo, uidisse se ibi Elisæum discipulum Elisæum Saphati filium, suafu Iosaphati tres reges ad illum uadunt: quumq; ad illius tabernaculum uenissent, quod fortè extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipue Ioram. At ille iussit ut abfisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris prophetas consuleret, illos enim esse ueridicos: rex precibus urgebat, ut responsum daret, & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei non fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati uiri probi & pii. Accito deinde psalte quodam, sic enim uates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam absq; uento & pluuia uisuros alueum repletum aquis, ita ut militi & iumentis abunde potu suppetente, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, uobis à deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem uastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto propheta, sequenti die prius quam sol oriretur torrens magno impetu ferri coepit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde distantem demissi fuerant: ut & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autem Moabitarum ut audiuit tres reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clam in ditionem suam impetum facerent. qui uidentes ex oriente sole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabide aberat) colore sanguineam, quod eo tempore maxime aqua radijs icta rutilet, falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma uertisse, & eorum sanguinem per torrentem defluere: & cum hac persuasionem regem suum aducentes, rogabant ut eos ad diripienda hostilia castra ire permitteret. quo impetrato ruentes uelut ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed ualde eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos undiq; hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægre in terram suam euaserunt. Reges uero agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauserunt, & rura eorum glareæ torrentis operierunt, & optimas quasq; arbores exciderunt, fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus ubiq; solo æquatis. Rex ipse compulsus in quandam urbem, & obsessus, ueritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ uisæ sunt. quod ubi præter spem non successit, in urbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniore enim filium qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectante holocausto deo sacrificat. Reges uero hoc uiso tantam necessitatem miserati, & humanarum uicissitudinum memores, soluta obsidione domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus uero post hæc expeditionem pacatus quidem, sed non diu Hierosolymis

solymis superuixit, exacto uitæ anno sexagesimo, regni uigesimo quinto. pultusq; est in ea urbe magnifice, quemadmodum Dauidis imitatore m peliri decuit.

Ioramus Hierosolymorum rex principatum adeptus fratres & pater-
ternos amicos interfecit. Cap. II

R Filijs quos complures reliquit superstites, Ioramus natu maximus patris uoluntate in regnum successit, cum Israelitarum regno commune nomen habens, uxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transcriptas inferere nostræ narrationi operæ precium duximus. Obediæ uxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc uidua Elisæum adiit, dicens nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos ut alere clam posset, multum æris alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem uelle rapere. quapropter orabat ut ob hoc mariti benefactum eius miseratus opem aliquam præsentem afferret. Quo scitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum prophetam iubet illam ire, & acceptis comodato à uicinis uacuis uasis compluribus, foribusq; cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & repletis ad unum omnibus, ad prophetam reuersa, rem totam illi retulit. Ille consuluit ut diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta ualeat, atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem Ioramum per nuncios admonuit, ut locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum uolentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est ut ille præmonitus uentum non iret. Adadus autem frustratis insidijs indignatus est, ratus à suis detectas: & uocatis domesticis per conuiuium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quòd rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondente, non recte eum facere quòd proditoris amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerant: sed scire debere, quòd Helisæus propheta nihil non indicet, prodaturq; uel occultissima consilia: iussit eos per nuncios explorare, in qua nam urbe Elisæus habitet: renunciatumq; est ei apud Dothaim hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum comprehenderent: qui noctu urbem circumuentam circumquaq; custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes uellent eum capere, trepide accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio: rogauitq; deum, ut ad confirmandum famulum presentem se & auxiliatorem ostenderet. Tum deus exoratus speciem magni equitatus et currum circa Elisæum famulo uidendam exhibuit, ita ut animatus his suppetijs, nec ipse quicquam timeret amplius. Post hæc uates iterum deum orauit, ut obscuraret oculos hostium, caligine immissa per qua agnoscere ipsum nequeat: & impetrato hoc quoq;, dedit se in medium illorum, interrogans quem quereret. q. b. responden-

spondentibus, Elisæum prophetam se querere, pollicitus est hunc se traditurum eis, si ad urbem in qua esset ipsum sequerent. atque ita, ut qui & oculis & mente à deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter secuti sunt. quos ubi Samariam perduxit, Ioramum regem iussit portas claudere, & Syris suum militem circumdare: precibus deinde rursus ad deum missis impetrat, ut hostium oculis caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorum acie, conclusos se animaduertunt in medijs hostibus. cumq; attoniti & inopes consilij hærerent in tam prodigioso negotio, rege querente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere uetuit. solos enim bello superatos hostes occidi fas esse. at hos ne læsa quidem ipsius ditone, dei uoluntate & potentia ignaros omnium eò loci esse productos. consuluit igitur ut hospitali mensa refectos incolumes abire permetteret. Itaque Ioramus prophetæ monitis obsequens, liberaliter ac splendide tractatos Syros ad regem eorum Adadam remisit. Illi reuersi omnia quæ eis contigere suo regi renunciant: qui in tanto prodigio manifestam dei potentiam admiratus, simulq; uatis diuinitatem, nihil posthac contra Israelitarum regem clam molitus est: sed decreuit aperto Marte rem gerere, potetiorum se ratus, & numerosioris exercitus dominum: comparatisq; ingentibus copijs, uniuersas contra eum educit. qui putans se imparem, si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus urbis munitionibus. Adadus uero cogitans, si non machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationem aggreditur. Tanta autem Ioramus laborabat rerum inopia, ut propter nimiam indigentiam intra Samariam ueniret octuaginta denarijs argenteis caput asini, & quinque denarijs Hebræi columbini stercoreis sextarium uice condimenti emerent: nihilq; magis uerebatur rex, quam ne quis fame adactus, & non ferens inopiam, urbem hostibus proderet. quamobrem per singulos dies obibat ipse moenia & excubias, dispiciens ne quis in urbem clam admitteret, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cumq; mulier quaedam exclamasset, Miserere domine, putans eam aliquid cibi petere, commotus ira male precatus est ei, negans sibi esse uel areas uel torcularia, unde ipsi impartiri posset aliquid. illa uero dicente nihil se eiusmodi petere, nec ob cibum molestam esse, sed ut litem inter se & aliam mulierem finiat: iubet quid rei sit exponere. Mulier ait se cum amica quadam uicina pactam, ut quandoquidem nullum aliud adfit contra famem remedium, iugulatis infantibus (nam utriusque erat filiulus) unum atque alterum diem hoc cibo se alerent. Se prius suum occidisse, quod hesternam die consumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Percussus uehementi dolore Ioramus uestem sibi conscidit, & exclamans hoc demum defuisse ad calamitatum summam, ira contra prophetam acceditur, tollendum dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cælesti numine impetrare subsidium: cõfestimq; mittitque caput illi amputet. Et ille quidem ad cadem eius properabat, Elisæum uero regis ira non latuit: sed domi sedes cum discipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obseruate, ut dum erit pro foribus opponatis uos, & obiectis foribus illum rememini. mox enim rex ipse aderit, mandati iam poenitens. Illi ita ut iussi sunt, hominem uenientem excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus, & ueritus ne cædes acceleret, quantum potuit, ad Elisæum

properat, interuentu suo cohibiturus missum à se hominem, & uatem periclitantem seruaturus. quò ut uentū est, incusare eum cœpit, & in tantis calamitatibus se cum ciuibus despiceret, nec ullum à deo peteret remediū. Tum propheta promittit in crastinū eadem hora qua tum rex ad se uenerat, futuram magnam rerum ad uictum necessariarū abundantiam, ita ut publice in foro uno siclo ueniret satū similæ, & uno æque siclo duo sata hordei. His dictis rex cum suo comitatu supra modū exhilaratus est, propter expertam toties prædictionū fidem tum quoq; nihil addubitans, & præsentem difficultatem spe futuri subleuans. amicus autem quidam regius, tertiæ copiarum eius parti præpositus, cui tum rex fortè familiariter incubebat, Nō credibilia, inquit, polliceris mi uates, & sicut absurdū sit sperare similæ ac hordei pluuiā, ita nec quod tu dicis mihi sit uerisimile. Tum propheta: Videbis ipse, ne dubita, sed uidebis modò, nō frueris etiam. Hæc prædictio effectū talē habuit. Mos erat apud Samaritas, ut lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoq; quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cum propter sæuientē famem nihil ex urbe ciborū acciperēt, & siue in urbē reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereundū certò intelligerent, decreuerunt se hostibus cōmittere: ut siue eis parceretur, uiuerent: siue sæuire hostis mallet, certe leuius mortis genus incurrerent. Hæc sentētia postq̄ comprobata est, noctu eunt ad castra hostiū. Ea nocte deus Syros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi curruum & armatorū aduentantium, adeò ut crescente magis ac magis suspiciōe cōsternati è totis castris ad regem suū concurrerent, dicentes adesse reges à Ioramo conductos, regem Aegypti & regem insularū. iam enim exaudiri eorū strepitū. Hæc nunciantibus Adadus credidit, & ipsi aures inani sonitu pulsarent ut cæteris: & per summam trepidationē omnes sine ordine ad fugā se expediunt, relictisq; intra castra & equis, & iumentis, & diuitijs maximis totam spem salutis in fugendo collocant. Leprosi uerò illi Samaritæ ueniētes in castra Syrorū in ipso ualli aditu ingens silentiū & magnā rerū copiam deprehendūt, progressisq; ulterius, & ad unū quodpiam tentoriū delati, postq̄ ne unum quidem adesse uiderunt, refecti primum cibo ac potū, ueste & multo auro se onerant, eam prædam extra uallū elatam in quodam loco abduunt: mox alterū tentoriū aggressi faciunt similiter ut prius: idq; quater fecerūt, nemine interim cōspecto. Vnde facile coniectantes de abitu hostiū, damnabant suam negligentiam, & non hæc Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio. qua, ppter ad mœnia Samariæ properant, & in clamatis custodib. discessum hostiū eis significant. illi porrò excubitoribus regijs idem renunciant. Rex cognito negotio amicorū & ducū consiliū aduocat. ait rem sibi suspectam, ne astu simulato abitu Syri sibi insidias struāt, desperātes fame urbē expugnari posse: ut si ad diripiēda castra quasi fuga deserta pcurrant, repēte coorti cæsis direptorib. urbē etiā facile occupent. quare suā sententiā esse, ut diligēter eam cōtra insidias muniant, & cauti sint, neq; temere credita fuga hostiū procurrēdo periculo se obijciāt. Hoc consiliū quidā laudauit ut prudēs: addiditq; sibi uideri mittēdos duos equites q̄ omnia Iordanē usq; explorēt: q̄ si fortè intercipientur cauciores fore ceteros, ne & ipsi temerè pgressi circūueniant: nec duorū equi

tum fore grauē iacturā, quos fortassis alioquin fames absumeret. id regi placuit, & euestigio misit q̄ omnia dispicerēt. illi renūciant nihil se per uia reperisse hostiū, sed passim iacere arma iactata, & frumentū reliquasq; sarcinas, quo expeditiores fugerēt. his auditis rex multitudinē ad castrorū direptionē emittit. nec fuit uulgaris præda, sed auri & argēti plurimū, & uaria iumentorum genera, præterea tantū inuenerūt frumētī atq; hordei numerū, quantū nec in somnis sperare poterant, ut mox oēs præteritæ famis obliuio caperet. tanta em̄ fuit abundantia, ut duo sata hordei siclo emerent, & eodē precio satum similæ, iuxta Elisæi uaticiniū. satū aut cōtinet modiū Italicū & dimidiū. solus aut hac copia nō est adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. cōstitutus em̄ ad portā à rege, ut cohiberet prouētis multitudinis impetū, ne se inuicem conculcando obtererent, ipse hoc passus est: atq; ita interijt, quemadmodū Elisæus prædixerat, cū prænūciantī annonæ abundantiam nollet credere. Rex aut Syrorum Damascū reuersus incolumis, ubi cognouit diuinitus immisso terrore se unā cū exercitu in fugam coniectū, & uanū fuisse quod de aduentu hostiū crediderant, ratus omnino aduersum se habere numē, per animi ægritudinē in morbū etiā corporis incidit. cūq; per idem tēpus Elisæus Damascū inuiferet, hoc cognito fidissimū è familiarib. suis Azaelem honoris causa ei misit obuiā, nō sine muneribus, scitaturū quis nam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculū. Azael assumptis xl camelis quicquid optimū ager Damascenus fert, & quicquid in regia fuit eximiū, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerēter eum salutatur, dicens se ab Adado rege missum ut offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamē sperare debeat. ppheta nūcio nihil mali renūciare iussu, tantū moriturū regē indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus uerò flebat, & multis manabat lacrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitū. Azaele deinde rogante causam tristitiæ, fleo, inquit, q̄ me Israelitarū misereat, tam multis à te afficiēt cladibus. nā optimos ex eis interficies, & munitissimas eorū urbes incendes, & infantes ad saxa alvides, & diffecabis prægnātes mulieres. Azaele uero dicēte, & unde mihi uires ut hæc faciā, ait sibi diuinitus significatū, q̄ ipse regnaturus sit in Syria. Itaq; Azael reuersus ad suū dominū, melius eū habiturū nunciat: & sequenti die reti uuido in eum iniecto, præfocati à se regiā occupat, uir alioquin strenuus, & gratiosus apud Syrorū ac Damascenorū multitudinē: quo factū est ut usq; in præsens tam Adadus q̄ Azael eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiā, tum quia magnifice templis exstructis Damascenorū urbē ornatiorē reddiderint. eorū enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatē iactant, nescientes q̄ non admodū sint ueteres, & nondū centū supra mille anni ab eorū ætate intercesserint. Cæterū Ioramus Israelitarū rex audita morte Adadi, à continuis paucibus respirauit, lætus tandē aliquando licere sibi in pace uiuere. Alter uero Ioramus qui Hierosolymis imperitās eodē ut dixi nomine censebat, mox ut principatum inijt, à cædibus fratrū & paternorū amicorū potestate auspiciatus, uidebat cum Israeliticis regibus certamē suscepisse, ne inferior haberi posset, quantū ad impietatē attinet, nactus ad hoc magistrā idoneam Go-

4. Reg. 7

4. Reg. 8

v

4. Reg. 8

tholiam uxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorū numinum cultū didi-
cit. Et quamuis deo certū esset seruare quæ Dauidi pmiserat, Ioramus tamen
indies nouis superstitionib. irritare eum, & populi religionē deprauare non
destitit. Accidit interim ut Idumæi ab eius imperio deficerēt, cæso rege suo
qui Iosaphato hætenus paruerat, & nouo in eius soliuū imposito: quam iniu-
riam ulturus Ioramus cū equitatu qui tum ad manū erat, & curribus in Idu-
mæam noctu irrupit: & exustis uicis finitimis non est ausus ulterius p̄gredi,
nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi q̄ plures defectiones se-
cutæ sunt, excipientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolūt.
Tantus aut̄ fuit hominis furor, ut adigeret populū lucos in editis montibus
sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus ob-
lito instituti patrij, affertur ab Elia propheta epistola, uindictā dei minitans,
quòd contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorū regū
impietate se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosoly-
morū ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, &
effigies hominū colere, quemadmodū & Achabus sibi subditos cōpulerat,
ad hæc quòd fratres & alios uiros bonos ac iustos interfecisset. p̄cena etiam
qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in po-
pulum regis & domesticam familiam defæuaret, nec liberis parcens nec uxori-
bus. Ipsum quoq; lento uentris profluuiū uexatum, intestinis simul paula-
tim effluentibus, sero per hoc peccatū agnoscentem, miseram efflaturū ani-
mam. atq; hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, unico excepto, po-
stremo ipse misera morte tollitur. Cap. III

Ec multo post exercitus Arabū qui uersus Aethiopiā incolūt, cum
alijs Barbaris Iorami regnū inuadit, qui & regionem omnem, & ip-
sam regiam diripuit, iugulatis etiā uxoribus eius ac liberis. unicus
tantū fuit superstes, ægre elapsus è manibus hostiū, Ochozias nomine. post
hanc publicā calamitatē & ipse in morbū incidit, sicut ei iam antè prædictū
fuerat. id malū in uentrem eius ingruit, ut manifesto diuinæ iræ indicio mise-
rabiler periret, uidens quotidie per uentrem intestina defluere. quin & po-
pulus insultauit eius cadaueri, facile inde coniectans, quàm inuisus deo fuisset
homo nefarius, nec eū regio funere dignatus est, nec paterno monumen-
to intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hierosolymita-
nus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello impetit. Cap. IIII

VI

Sraelitarum aut̄ rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramathā
Galaditicam urbem se posse recipere, magno prius facto apparatu
exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam
Syro non letaliter, in Azaram urbem se recepit curandi uulneris gratia, reli-
cto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasias filiū præfecerat,
qui illam ui expugnatam recepit. erat aut̄ ei propositum percurato uulnere
Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato uni è discipulis suis sacro oleo, mi-
sit eū Ramathā, ut eo delibutū Ieum regē appellaret, diceretq; se autoritate di-
uina regē eū eligere, mādatis etiā quibusdā alijs, iussit eū fugientis more iter
facere

4. Reg. 9

Ilites uero læti imperata faciunt, & omnes uias obsidēt, ne quis ad
Ioramū illis inscijs peruenire, & quid agatur renūciare ualeat. Ieus
interim stipatus equitū lectissimis, ad Iesraelā sublimis curru pro-
pere uehitur. quo iam appropinquante, speculator à rege constitutus ut ue-
nientes in urbē obseruet, ubi uidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ior-
amo aduentare agmen equitū. ille euestigio mittit quendam equitē qui oc-
currat & cognoscat quis nā ueniat. ad quos ubi accessit eques, rogat quid aga-
tur in exercitu. regē enim scire cupere. Ieus iubet illū nihil de hac re esse soli-
citū, & ut sequatur se cū alijs. hoc speculator cum uidisset, renunciat Ioramō
equitem illū admixtū agmini iter facere cū illis. mox & alterū à rege missum
Ieus idē iubet facere. ut uero & hoc per speculatorē Ioramus didicit, postre-
mo ipse cōscēso curru cū Ochozia Hierosolymorū rege, quē ut cognatū in-
uisendi gratia illò uenisse diximus, exiuit illi obuiā. nam lente & composito
agmine Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat
satim saluæ sint res in exercitu. à quo amarulento conuicio exceptus, & uene-
ficæ meretricis filius appellatus, facile cogitans nihil sani eum habere in ani-
mo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circūuentos se dolo ac in-
sidijs. Ieus uero sagitta per cor transfixū de curru eū præcipitat. mox Badacō
tertiæ partis exercitus præfecto imperat, ut cadauer Iorami in Nabuthi agrū
proijciat, prophetiā Eliæ in mentē ei reuocās, qua patri huius Achabo prædi-
xerat, fore ut aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tū ex-

Ioramus à Ieu magistro equitum cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hieroso-
lymitanus rex Ochozias. Cap. V

Ioseph.

x 3 ore

ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet, id quod etiam ita ut prædictum fuerat euenit. Cæso aut Ioram, Ochozias suæ quoq; saluti metuens, currum in aliam uiam deflexit, latere se Ieum existimans. At ille affecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum fauciat, qui relicto curru equum propere conscendit, & continuato cursu delatus est in Magdonem oppidum, ubi paulo post ex eo uulnere mortuus, relatusq; Hierosolyma, illic sepultus est, cum regnasset anno uno, patre suo longe scelerator:

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum usq; quartam generationem eius progenies. Cap. VI

Ieu uero ueniēte Iesraelā, Iezabela ornatu regio stans in turri, o seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descendere. tandem eunuchis ipsius imperat, ut eam de turri dent præcipitē. quæ inter cadendū cruentatis mœnibus, ubi solū attigit ab equitibus conculcata & obtrita perijt, post hæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq; Iezabelæ famulis ut eam sepelirent in honorē generis, quod nata esset è regibus: qui nihil reliquū inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinā, qui eam reginam in hac ipsa urbe male perituram prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariam educabātur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorū pædagogos, alteras ad urbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, ut quandoquidem arma, uiri, equi & currus illis non deessent, creato ex eo numero rege qui per ætatē maxime uideri posset idoneus, in domini interfectores uindictent. Id faciebat, ut experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus aut & pædagogi lectis literis extimuerunt, & cogitantes se huic qui duos maximos reges oppresserat, esse impares, rescripserunt ipsum esse dominū, se uero imperata eius paratos facere. Ille rursus rescripsit, ergo Achabi filiorū capita præcisa ad se mitterent. Tum magistratus accersitis adolescentū altoribus imperant, ut occisis illis præfecta capita ad Ieum transmittant. illi nihil miserti iussa peregerunt, & congesta in uasis quibusdam plexilibus capita Iesraelam miserunt. Quæ cum eo perlata essent, renuntiatuor conuati cum amicis regi, adesse Achabi filiorū capita. ille ante portam ex utroq; uia latere acruos ex eis iussit cōstrui: quo facto, diluculo ad ea uisenda progressus, uertit se ad populū: & si ego, inquit, cum conuatis dominū meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Volebatq; eis persuasum, quicquid Achabi generi accidisset, non uolente solum, sed prænunciante etiam deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam uatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Iesraelitas ex ea cognatione inuenirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et cū incidisset in cognatos Ochoziæ regis Hierosolymorū, rogauit quomam tenderent. Aiunt se uenire salutatum Ioramū, & cum eo regem suum Ochoziam. nesciebant enim utrunq; ab eo necatum. ille hos quoq; comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo post occurrit ei uir bonus & iustus, nomine Ionadabus, uetus amicus ipsius: qui post mutuat salutationē multis uerbis prædicauit eius facinora, quod ex sententia dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam extirpat

radicitus

radicitus. Ieus uero suasit ei ut cōsenso curru quo ipse uehebatur, simul intraret Samariā. Visurū enim quod nemini malo parceret, sed falsos uates ac sacerdotes, q̄ populo seducto autores fuerint relicta patria religiōe externa sacra suscipiendi, ad unū omnes supplicio dederet. iucundissimū spectaculum fore uiro bono, inspicere malos dantes meritas pœnas antea actorū scelerum. Paruit regi Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorū Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortē adigit. cumq; cuperet neminem è falsis prophetis & sacerdotib. profanis euadere, dolo uniuersos circumuenit. Cōuocato enim populo ait se omnes Achabi religiones duplicare uelle, idq; ut ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se cōuenire. Celebrādum enim solennibus uictimis diem festum Bali: quo nomine Achabi deus uocabatur. ab ea festiuitate si quis sacerdotū abfuerit, capitalē fore. dimissis deinde per omnem Israelitarū ditionem qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerēt, iussit omnibus uestes donari. eas cum accepissent, uenit in ædem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarent ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens ut sacris eorū alienus ac profanus ullus sese ingerat. illis uero negantibus quenquā talem adesse, & iam sacra sua paratib. aggredi, foris octuaginta uiros è fidissimis armat: quibus mandat ut pseudopphetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos ulciscant, interminatus quicumq; aliquem eorū elabi permiserit, uicarium pro illo moriturū. Illi uero omnes ad unū necauerunt. & regia ipsa incensa urbem externis sacris profanatam purificauerunt. Iste Bal Tyrriorū deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyrriorū ac Sidoniorū regis foceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis cum reliquo cultu assignatis. huius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen uaccas Israelitis adorare permisit. Nec tamen ingrata deo fuit eius in impios animaduersio, qui per prophetam suū significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnatos.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annū casa pontifex Ochoziæ filium regem constituit. Cap. VII

Ieu homines nefarios in hūc modum persequitur, Gotholia regis Achabi filia cōperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem superstite relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod quantum in ipsa fuit perfecit. Seruatus tamen est unus Ochoziæ filius ad hunc ferme modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cum inter cæsorū cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Iosum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quàm diu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinq; centurionibus coniurat, ut communis operis ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: dataque & accepta silentij fide spei pleni negocium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regiōe sacerdotes ac

x 4 Leuitas

Leuitas & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine pōtifi-
cis euocatos secū adducunt. ille habere se utile reipub. consilium ait, apertu-
rumq; eis, si id apud se continere uelint: opus enim esse nō silentio tantum,
sed etiam auxilio. Cumq; sacramentū ab eis accepisset, tuto se posse quicquid
uellet dicere, producto puero Dauidici generis quē alebat: Hic est, inq; rex
uester, ex illa natus familia, quā scitis deū prædixisse regnaturā in perpetuū.
Itaq; cēseo tertiā uestrū partē custodiā eius in tēplo agere, tertiā item omnia
tēpli loca opportuna occupare: eam uerò quæ superest, patentē portam qua
itur in regiā seruare. reliqua uero multitudo in tēplo inermis sit, neq; quenq;
cū armis intrare finite, qui nō sit sacerdos. præterea certos ē sacerdotibus ac
Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladijs regē stipare, & si quis
armatus in templū irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni
metu seruandi tantū regis curā gerere. illi approbato pontificis cōsilio rem
statim aggrediunt. Ioadus uero aperto armamentario, quod Dauid in templo
instruxerat, distribuit centurionibus & sacerdotib. ac Leuitis quantū ibi ha-
starū inuenit & pharetrarū, & si quod aliud armorū genus aderat. atq; ita ar-
matus tēplo circūdedit cōsertis inuicē manibus, ut ab ingressu quos interes-
se nō oportebat excluderēt. adductoq; in mediū puero, corona regia caput
redimitū, & inunctū sacro oleo regē pronunciat. populus quoq; gaudēs si-
mul & plaudens faustis acclamationib. uitam & uictoriā nouo regi congemi-
nat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ uenien-
tes effecerunt, ut uehemēter perturbato animo cum satellitio profilliret à re-
gia. Venientem deinde in templū ipsam quidem sacerdotes admittūt, sed ar-
matus eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à pontifice cir-
cumdati fuerant. Ceterū Gotholia postquā puerū uidit in suggestu stantem,
redimitumq; corona regia, discissa ueste sua, magno clamore iubet interfici
insidiatorem, & occupatorē tyrannidis. Ioadus contra accitis centurionib.
iubet mulierē arripi, duciq; in torrentē cedronis, atq; illic pœnas luere. neq;
enim fas esse templū ueneficæ supplicio pollui. mandauit etiā, si quis ei con-
tur ferre suppetias, & ipsum pariter interim. Illi igit quibus hoc demandū
est, eductam extra portā mulorum regis illic interficiunt. Vt uero cōspiratio
contra Gotholiam successit, Ioadus cōuocato populo ac militib. in templū,
omnes sacramēto ad fidem regis adegit, incolumitati ipsius tuēdæ, regnoq;
augendo daturōs operā. eodē iureiurando mox regē astrinxit ad diuini nu-
minis reuerentiā, & ad obseruationē legū quas Moyses coelitus acceptas ad
populū pertulit. post hæc ad ædem Bali sacram concurritur, quam Gotholia
cum marito Ioramo cōstruxerat, in ueri dei contumeliam, & ad Achabi gra-
tiam: eam populus à fundamētis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium
eius tenuit, trucidauit. Templi uero curā & custodiā sacerdotibus ac Leuitis
iuxta Dauidis regis institutū Ioadus cōmisit, iussitq; ut bis singulis dieb. so-
lenne offerrent sacrificiū, & suffitum iuxta præscripta legis facerēt. Deinde
quosdā ē Leuitarū numero ianitores ad custodiā tēpli cōstituit, ne quis pol-
lutus posset intrò subrepere. Hæc ubi ad hūc modū disposuit, cū cēturionib.
& ducib. totoq; populo ex tēplo Iosum in regiā deduxit: cūq; collocato in
folio denuo alacriter acclamatū esset, populus ad epulas cōuersus festiuitatē
per

per aliquot dies egit, omnib. scelestæ mulieris cædē libenter ferentibus. Erat 4.Reg.12
Ioas cum in regnum adsciretur, annorū septē, matre natus Sabia, ex oppido
Bersabe oriunda. fuit aut legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tem-
pore quo Ioadus fuit superites: duxitq; uxores duas postquā ætate maturuit,
conciliante coniugiū eodem pontifice: ex quib. utriusq; sexus liberos susce-
pit. Atq; hæctenus de Ioafo quomodo elapsus ex insidijs Gotholiæ, tandem
regnum affecutus est.

Azaelis Damascenorum regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosoly-
mitas expeditiones. Cap. VIII

Zael aut Syrorū rex bellū cum Israelitis & Ieo rege eorū gerens re- VIII
gionis trans Iordanē sitæ orientales tractus uastauit, qui à Rubeni- 4.Reg.12
tis & Gaditis atq; Manassitis colebantur: necnō Galaditicam & Ba-
tanæam, omnia rapinis miscens, & incendijs, ac ne ab hominū quidem cæde
temperans quotquot in eius manus inciderēt. Neq; em Ieus arcere eum à po-
pulationibus potuit, contemptor & ipse numinis religionumq; & legū à ma-
ioribus p manus acceptarū toto regni sui tēpore, quod fuit annorū x x v i i.
quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore prin-
cipatus relicto. Iosum aut Hierosolymorū regem instaurandi tēpli cupidō
subijt: uocatoq; pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionē Leuitas
& sacerdotes dimittere, q in singula capita semisiclū argēti exigerēt in usum
eius instaurationis, eò q sub Ioramo & Gotholia, & eorū liberis tuēdi & far-
tiendi tēpli cura penitus abiecta fuerat. Pontifex uero hoc nō fecit, sciens ne-
minem libēter argentū erogaturū: sed anno regni uigesimo tertio rege incu-
sante q uoluntati suæ nō obtemperasset, & iubente in futurū templi repara-
tioni prospicere, tale quiddā ad colligendā pecuniā cōmentus est, quod nō
grauatim tulit populus. arcā parauit ligneā, in qua bene clausa unū tantū fo-
ramen superne reliquit. eam cū in tēplo iuxta altare deposuisset, iussit quēq;
pecuniæ quantū liberet per foramē immittere, in tēpli instaurationē cōferen-
dæ. id populus tulit equissimo animo, & multū auri atq; argēti certatim con-
tulit. arcā uerò singulis dieb. præsentē rege exinaniebant scriba gazophylacij
& sacerdos eius custos, numerataq; pecunia & recōdita, rursus unde sustu-
lerant reponebant. & cū primū uideret collatū quantū sat esset, pontifex &
rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ ma-
teriei cōparauerunt. instaurato deinde tēplo, quicquid ex collato auro & ar-
gento supfuit (superfuit aut nō parū) id totū in crateras, cantharos, pocula,
& alia uasa insumptū est: insuperq; quotidianis sacrificijs altare adolebatur.
atq; hæc tantisper dū Ioadus uixit diligēter accurata fuerūt. illo aut post annū
ætatis centesimū & trigesimū defuncto, & ob probitatē ac iustitiā insignem,
tū q Dauidici generis seruator fuisset, in regū monumēta illato, rex Ioas à pri-
stina religiōis cura facile desciuit: moxq; & primates populi ad eundē modū
deprauati sunt, ut nihil apud eos potius haberet q contēptus iuris ac iustitię.
Deus uero indignatus, ppter hanc regis & cæterorū mutationē misit, ppheta-
tas q cōtestarent eos & à præsentī malitia cōpescerent. illi uero tā insano affe-
ctu eā cōplectebant, ut neq; exēplis maiorū qui ppter contēptū legū cū to-
tis familijs perierāt, neq; pphetarū cōminationib. moti resipiscerēt, & ad re-
licta

licta honesta studia reuerteretur. Quin & Zachariã pontificis Ioadi filiũ rex in ipso tẽplo saxi iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorũ, tantũ quia propheta diuinitus cõstitutus, pro cõcione populũ & regẽ adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est, si moniti parere contemnerent. Mories tñ Zacharias testẽ & iudicẽ deũ inuocauit, q̄ pro bono consilio & patris sui beneficijs, à Ioa mortis amarũ præmiũ sibi rependeret. Nec diu debita regi pœna dilata est. Azael em̄ Syrorũ rex impressiõẽ in regnũ eius facta, & Gitta primũ direpta atq; euerfa, mox ipsum Hierosolymis desidentẽ adortus est. Tũ Ioa cõterritus oēs thesauros dei priorũq; regũ exhaustit, & cũ eis detracta tẽplo donaria misit ad Syrũ, tanti pacẽ redimẽs & securitatẽ, ne oppugnatus in extremũ rerũ suarũ discrimẽ adduceret. Ille tam ingẽti pecunia corruptus, uim exercitũ à regia urbe abstinuit. Ioa tñ graui morbo implicitus, amicis Zachariẽ pœnas dedit, q̄ ne filius põtificis maneret inultus, p̄ insidias eũ sustulerũt. Sepultusq; est Hierosolymis, nec tñ propter impietatẽ dignus habitus qui regijs monumẽtis inferret, cũ uixisset annos quadraginta & septẽ.

Amasias rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto uictor euadit. Cap. IX

4. Reg. 14

IN regnũ successit ei filius Amasias. Anno aut̄ Ioa si uigesimo primo apud Israelitas & Samariã Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos xvi, patri nequaq̄ similis, sed magis primis eius regni regibus impijs, qui palãm omnẽ contemptũ cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius copias rex Syriã tãtopere attriuit, ut ex numerofo exercitu nõ plus q̄ decẽ millia peditũ, equites quingẽti superesset: qua expeditiõẽ multas magnas urbes illi ademit, & hostiũ non mediocres strages edidit. Hęc autẽ Israelitis acciderũt secundũ Elisæi uaticiniũ, quo tempore Azaeli etiã prædixit, quod necato domino Damasci ac Syriã regnũ esset occupaturus. In hac temporũ difficultate Ioazas ad preces & supplicationes cõfugit, orans deũ, ut se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus aut̄ qui nõ solum perpetuam innocentia, uerum etiã respicientiam fauore cõplectitur, & cum perdere possit si uelit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacẽ naçta ad pristinũ felicitatis statũ breui redijt. Post obitũ Ioazæ Ioa filius regno Israelitarũ apud Samariã potitur, trigesimosẽptimo anno regni Ioæ regnãtis in tribu Iudæ. nam & iste eodẽ quo Hierosolymitanus nomine uocabatur: tenuitq; regnũ annis xvi. Hic optimus uir erat, nihil paterni ingenij referens: & cũ Elisæus iam admodũ senex in morbũ incidisset, uisendi causa eũ adijt: quẽ animaduertẽs extremũ spiritũ ducere, flere cœpit, & lamentari, patrẽ & clypeũ appellitans: q̄ eo uiuo armis cõtra hostẽ opus nõ fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è uita discedere, se uerò exarmatos Syris & alijs hostibus obijci, quamobrẽ adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius unã cũ illo hanc uitã relinquere. His querimonijs motus Elisæus, regẽ consolatus afferrẽ arcũ postulat, eumq; regẽ iubet intẽdere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset: si, inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnũ excindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem prælijs uinces Syros, & regionẽ quã tuo patri ademerũt recipies. His auditis

rex

rex abiit, & ppheta paulo post defunctus est, uir inclytã iustitiẽ, & citra conuersionem deo longe charissimus. multa enim & miranda diuinæ mētis argumenta exhibuit, quorũ memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiã honoratus est magnifico, quale decuit hominẽ numini diuino acceptissimũ. Contigit aut̄ aliquando ut latrones occisi à se uiatoris cadauer in monumentũ eius abderet, quod mox reuixit à contactu prophete corporis. Atq; hęc fuerũt & uiui & defuncti uatis opera. Azael aut̄ rege extincto, ad Adadũ filiũ Syriã regnũ hæreditario iure peruenit. Huic Ioa Israelitarũ rex tribus prælijs uicto omnẽ eam regionẽ abstulit, quæ urbes ac uicõs de patre ipsius captos cõplexa est: quod & ipsum Elisæus iam antè prædixerat. postq̄ uero etiam Ioa fato functus est Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amasias uictoria de Israelitis & Ioa rege eorum reportata. Cap. X

Secundo aut̄ anno Ioæ regis Israelitarũ, regnum accepit Amasias **I**X Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus urbis regiã ciue, appellata Iudan. mirum aut̄ in modũ iustitiã colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationẽ exorsus à necis paternæ uindicta, qui amicorũ insidijs sublatu fuerat. eosq; omnes in potestatẽ redactos affecit supplicio, parcens tamẽ ipsorũ liberis, iuxta leges à Moysẽ præscriptas: qui iniquũ censuit pro parentũ culpis à liberis eorũ pœnas repositare. Post hęc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, cõscripto flore iuentutis, utpote ætatis annorũ plus minus uiginti, centuriones his copijs idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarũ regem qui uiginti scutorũ millia cõducerent stipẽdio talentorũ argenti centũ annumerato. decreuerat enim cõtra Amalecitarũ & Idumæorũ atq; Gabilitarũ gẽtes exercitũ ducere. iamque propediẽ moturus erat in eos, cũ interueniẽs propheta dimittere Israelitas cõsuluit. esse em̄ hoc hominũ genus impiũ, & cladẽ certã imminere oraculo se monitũ, si talibus rex utat auxilijs. alioqui deo fauẽte uel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege aut̄ ægreferẽte, quia iam publicè stipendiũ Israelitis numerauerat, hortatus est ppheta ut dei uoluntatẽ sequeretur, quo propitio nõ defore pecuniã. illos itaq; dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cũ domesticis tantũ copijs contra prædictas gẽtes pfectus est. Quib. uno prælio uictis interfecit x millia, & totidẽ millia captiuorũ abducta in magnã petrã quæ imminet Arabia, eo loco p rupes præcipitata necauit: atq; ita uictor cũ opima præda domũ redijt. Interea uiginti illa Israelitarũ mercenariorũ millia, ignominiosam rati suam missionẽ, ac si p inutiles dãnata esset eorũ opera, impetũ in eius regnũ faciũt: & pgressi usq; Bethsemera, regionẽ populati sunt, abactõ magno iumentorũ numero, cæsisq; trib. colonorũ millibus. Amasias uero post uictoriã factus insolẽs, autorẽ eius deũ cœpit habere cõtẽptui, & p eo uenerari asportata de Amalecitis numina. Quãobrẽ à ppheta conuentus est, mirari se dicẽte si hos deos crederet, q̄ cultorib. suis nihil opis afferre ualuerint, nec eos ab Hebræorũ uirtutibus pstitissent, sed tanq̄ ad se nõ pertinẽtes cedi & captiuos trahi passim sint. qn & ipsos belli iure abductos inter reliquã captiuorũ turbã Hierosolyma peruenisse. Rex his uerbis ad irã pccitus iussit illũ hac de re esse quietũ, minatus suppliciu si negotijs alienis miscere se pgeret. tũ ille, se qdẽ quieturũ dixit, deum

X deum tamen ultorem huiusmodi nouitatibus nō defore. Nec multo post Amasias felicitatem suam, cuius tamen autorem deum non agnoscebat, nō capiēs, sed fastu inflatus, scripsit Ioæ regi Israelitarū, ut ipsius imperata faceret cum suo populo, sicut antehac idē populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: q̄ si nolit ultro facere officium, bello esse decernendū de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc uerba rescripsit. Rex Ioas regi Amasias. Olim in eodē monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupresso filiam petij filio suo dari coniugem. Interim bestia quædā superueniens cōculcauit carduū. Hoc exemplū te moneat, ne maiora q̄ par est appetas, né ue propter recentem de Amalecitis uictoriam elatus, & te & regnū tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellū concitatus est, deo, sicut fas est credere, instigante, ut tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi uero in conspectū hostium uenit, instructa utrinq; acie, tantus repēte pauor ac consternatio diuinitus milites eius inuasit, ut priusquā manus confererentur iam terga uerteret: & alij aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem ueniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, ut Hierosolymitæ apertis portis se cum uictore exercitu admitterent. ea necessitate & uitæ amore adactus, persuasit ciuibus ut hostē reciperēt. At ille dirutis ad trecentorū cubitorum spaciū mœnibus, curru per id interstitiū triumphabundus inuectus est, captiuū præ se agens Amasiam: & hoc modo factus urbis dominus, dei thesauros abstulit, & quicquid auri uel argenti in regia repertū est, totū asportauit: ac tum demū dimisso rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasias decimoquarto. Appetitus tandem amicorū insidijs fugit in urbem Lacheis: nec tamē euasit, illuc quoq; infecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatū, & regia magnificentia funeratum est. Tam miserū aut exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptū, post exactū annum uitæ quinquagesimū, regni uero uicesimū nonū, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit. Cap. XI

XI
4. Reg. 14

Decimoquinto autem anno regni Amasias, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem qua maiores eius Samariæ regia. Hic rex cum esset uehementer impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi nō permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, q̄ de uictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones usq; Amathē urbem, ad meridiē uero usq; Asphaltitem lacū. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionē. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnū addidit, nihil fallente Ionæ uaticinio. Sed quoniā pollicitus sum, me bona fide res Hebræorū proditurū, nō dissimulabo quid de hoc propheta in sacris codicibus inuenerim, Iussus enim à deo proficisci in regnū Nini, & illic prædicare, quod imperiū illud periturū esset, nō ausus est hoc facere; sed putans se posse deū effugere, conscenso apud Ioppen nauigium petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autē uehementi tempestate, ita ut ut periculum esset ne nauis mergeret, gubernator & nautæ, atq; ipse etiā nauclerua

uotā pro incolumitate faciebāt: Ionas uero solus operto capite iacebat, nihil quemadmodū alij faciēs. cumq; turbantib. procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquē è uectorib. esse in causa; decreuerūt sortito quæ-rere quis nam ille sit. quo facto, fors prophetæ obtigit. percontantibus quis nam esset; uel qd haberet negotij, ait se Hebræū esse, & prophetam dei maximi, consuluitq; ut ipsum in mare iacerēt, si uellēt præsens periculū euadere: se enim esse propter quē tempestas sæuiat. At illi primū quidē non audebant hoc facere, impiū facinus ducētes, hominē hospitem, qui uitā suæ fidei concedidisset, in tam manifestū exitium mittere. tandem urgēte periculo & nauim tantum non mergente, partim prophetæ autoritate, partim suo pte metu cōpulsī, in mare eum proijciunt. Et tempestas quidem sedata est; Ionam autē fertur à ceto deuoratū post triduum in Euxinum pontū reuomitum, uiuum & toto corpore illæsum. ubi impetrata à deo erratorū uenia, ad Nini urbem pfectus est. & cū in loco undē exaudiri poterat cōstitisset, prædicauit q̄ paulo post amissuri essent imperiū Asiæ: & cū hoc dicto abijt. Hæc de eo sic retulimus, ut inuenimus in cōmentarijs. Hieroboamus autē exactis feliciter in suo principatu XL annis mortuus apud Samariā sepeliū, Zacharia filio successore. Ozias itē successit Amasias anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendisq; rebus solers & industrius. is suscepta expeditiōe in Palestinos, prælio uictor urbes eorū uicepit, Gittam & Iamnam, & earū mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Aegypto uicinos: & cōdita urbe ad mare rubrū, præfidiū in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributōq; genti præfinito, & omnib. locis usq; ad Aegypti terminos in potestatē suam redactis, in posterū ad curam urbis se cōtulit. quicquid enim mœniū uel uetustate labefactum erat, uel superiorū regum incuria, totū instaurauit: atq; eam etiam partē, quam Israelitarū rex Amasia patre huius captō diruerat, quando urbē uictor ingressus est. his addidit non pauca turre centū quinquaginta cubitorū altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aquæ ductus quoq; nō paucos exstruxit. habuit etiam iumentorum aliarumq; pecudū infinitam penē multitudinem, q̄ regio esset apta pascuis. cumq; admodū esset agriculturæ studiosus, terrā uarijs arborū ceterarumq; plantarū generib. excoluit. habuit præterea selectorū militū trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni uiri generosi & inuictorobore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitū phalangis ordinē struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiā & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnāda oppida, quib. uel saxa uel tela emitteret, harpagones quoq; & alia instrumēta his similia. Dumq; in his studijs & paratibus uersatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalē illam ac sempiternam cœpit nō magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obseruans, ita ut ad paternā impietatem uideretur procliuior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorē & perpetuos successus in rebus maximis moderatē ferre nesciret. Et cū uenisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingres-

4. Reg. 14. 15

sus templū ad aureū altare deo suffitū facturū astitit. Accurrit eò mox Azarias pōtifex octuaginta sacerdotū globo stipatus, & regē compescuit, uociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotib. datū suffire, qui sint ex Aaronis genere. iubebatq; ut exiret, & deū talibus factis prouocare ad irā defineret. Tum rex cōmotus mortē illis ni quiescerēt minatus est: & ecce tibi terra uehementer concutit, fissoq; superne tēplo radius solis os regis improbitur ferit, quod euestigio lepra contactū est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodē terræmotu ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidiū montis ad occidentē uergentis reuulsum, & per quatuor stadia uolutū, obiectu demā orientalis montis cōstitit, obstructa uia publica, et oppressis ruina hortis regijs. Sacerdotes uerò postq̄ in facie regis lepram animaduertērūt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tanq̄ pollutus & impuratus urbe cederet admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modestior, paruuit, superbiæ cum impietate coniunctæ tam miserabili pœna mulctatus. & cū aliquandiu priuatus extra urbē uixisset, filio Iothamo rempub. administrante, morore tandē cōfectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secūdo, sepultusq; est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarū autem rex Zacharias Hieroboami filius uix sexto regni mēse exacto, ab uno e suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabefsi filius, qui occupata uacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die male partū regnū male perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tēpus apud Thapsam urbem erat, audito Zachariæ casu, cum omnib. copijs propere uenit Samariam, & prælio uictū Selesmū interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu uictore profectus est. oppidani uero obfirmatis portis noluerunt regē admittere. at ille ut in defectores sauiēs totum circūqua; agrū uastauit, & postremo urbem quoq; ui cepit: & q̄ esset Thapsensibus infensus, omnes ferro cōfecit, ne teneræ quidē ætati parcens, & nihil sibi ad extremā crudelitātē reliquū faciens. quæ enim ne in barbaros quidē deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permittit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis p̄fuit. petitus deinde bello ab Assyriorū rege Phullo, nō ausus est cū eo in certamen descendere, sed pactus m. talētis argēti, mature se ab ea uexatiōe redemit. hāc summā Manaemo popul^o cōtulit, exactis L drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samariæ sepultus est, Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitatis persimilis, duob. tm̄ annis regnauit. quib. exactis in cōuiuio cū amicis trucidatus est, insidijs Phaceiæ tribuni, q̄ Romeliæ fuit filius. obtinuit aut hic Phaceias principatū annis xx. dubiū impius magis an iniustus. Huius tempore Theglaphalassar Assyriorū rex Israelitas aggressus, subacta Galadica regiō, & quicquid trans Iordanē colitur, uicinaq; Galilæa, & Cydida, & Afora, colonos abstractos in suū regnū traduxit, de quo hoc loco hætenus. Porro Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorū regia, natus matris urbane generis nomine Ierasa. Huic regi nulla uirtus defuit, erga deū pius, iusto erga homines, & reipub. studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter fartiendū curauit. in tēplo uestibulū refecit & porticus. mœnium partē labantē restituit, & additis magnis ac firmis turribus cōmunuit.

Ammani-

Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talēta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantūq; regnū auxit, ut tam domi felix esset, q̄ foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorū & Nini subuersiōe hæc uerba uaticinatus est. Ecce Niniue piscina aquarū fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentq;,, state, state, eripite aurū, eripite argentū. & nemo ualet. mallent enim uitā seruare q̄ facultates. occupabit em̄ eos graue disidiū, & lamētatio, & dissolutio membrorū, & facies eorū præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domiciliū leonū, & mater catulorum leoninorū? Dicit tibi Niniue dñs: Delebo te, nec posthac amplius leones ex te egredi mūdo imperitabūt. & alia multa de Niniue in hanc sententiā prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestus uideri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum c xv. Et de his quidem hætenus.

Rasē Damascenorū rege Hierosolymitas bello uexante, Achazes eorum rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere. Cap. XII

Othamus autē e uiuis abijt ætatis anno xli. cū regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditoris deposito, regnū ad Achazen eius filiū hæreditario iure peruenit. qui erga deū impijssimus omnium, & patriarū legum desertor, ad imitationē Israeliticorū regū se cōtulit, aras Hierosolymis erigēs, & in eis idolis sacrificans, quib. etiā propriū filiū holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetravit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rasēs Damascenorum & Phaceias Israelitarū, bello aggrediuntur: erant enim amici & focij: & compulsū Hierosolyma multum diuq; frustra oppugnauerunt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syriæ rex ad mare rubrum Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorū coloniā eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorū numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autē rex postquam cognouit Syros abijsse domum, putans se Israelitarū rege non inferiorem uiribus, eduxit contra eum copias. & cū irato deo cōmississet præliū, propter tot impia facinora uictus est. centū em̄ & uiginti millia tūc ceciderūt de Hierosolymitarū exercitu. In eodē prælio Zacharias supremus dux Israelitarū cū Amia filio Achazę congressus, superatū occidit, & pari modo Ericam prætorianorū præfectū adeptus interemit, & Elcanam tribus Iudæ copiarū ducē uiuum in potestātē suā redegit. magnū præterea captiuorū utriusq; sexus numerū e Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas autē quidam qui in ea urbe per id tempus propheta erat, occurrēs illis ante mœnia, magna uoce hanc uictoriā nō ipsorū uirtute partam asseuerabat, sed q̄ deus regi Achazæ irasceret. incusabatq; eos q̄ non contenti præsentī felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica cōsanguineos suos captiuos abducere: & suadebat ut hos illæsos domum remitterent. quod ni faciant, deū ab illis pœnas exacturū. post hanc admonitiōē Israelitæ in concionem conuenientes deliberant quid factū opus esset. Exsurgens autē quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cū alijs tribus, negabāt se pas-

Ioseph.

y 2 suos

xii

xiii

4. Reg. 16

furos ut ciues sui captiuos in urbē introducerēt, ne forte omnes ex æquo diuina ultio perderet. satis esse præteritorū peccatorū, in quæ propheta clamant, etiam si nulla noua accedat impietas. His auditis milites, permiserunt illos, quicquid uellēt, arbitrato suo agere. Tum prædicti uiri assumptos captiuos exemerūt uinculis, & curatis eorū corporibus, adiutos uiatico remiserūt domū incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerūt eos usq; Hierichum & ulterius, cumq; nō longe abessent à Hierosolymis, repetierūt Samariam.

Assyriorum rex ui expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deducit. Cap. XIII

4. Re. 16. 17

A Chazes autē rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorū regem Theglaphalassarem legatione, auxilium ab eo petijt contra Israelitas & Damascenos atq; Syros, magnā pecuniam illi pollicēs, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxiliū Achazæ profectus est, & uastata Syria, expugnataque Damasco, Rasem quoq; regem occidit. Damascenos uero in superiorē Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorū gentes in agrū Damascenum reposuit. Israelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos cōprehendit. Post Syros ad hunc modū tractatos, rex Achazes sublato quantū erat auri & argenti in regijs thesauris, atq; etiam in ipso templo & donarijs quotquot erant pulcherrima, hæc secū deferens uenit Damascū, & sicut antē pactus fuerat, omnia regi Assyriorū tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma. Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ut quamuis hostiliter cum Syris disideret, illorū tamen deos colere nō desineret, sed in eorū ceremonijs, tanquā uictoriam inde sibi pollicens, pietatē collocare pergeret. post cladem uero acceptā, Assyriorū uenerari cepit numina, quiduis potius adoraturus, q̄ uerum & à maioribus acceptū deum, cuius indignatione ut tum uinceret factum est. In tantum autē religionis contemptum prolapsus est, ut spoliatū prius donarijs templū clauderet, ne illud solennibus sacrificijs honorare liceret. post has insanas impietates tandē moritur, cum uixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto herede Ezecia filia. Quo tempore etiā Phaceias Israelitarū regnum cum uita uimisit, cæsus per insidias cuiusdā ex charioribus sibi aulicis, cui nomē Oseas qui cum regnū scelere quæsitū per annos 1 x obtineret, uir fuit pessimus, nihil pietatis deo deferens. In hunc duxit exercitum Assyriorū rex Salmanassar, & quia deū non habebat propitiū, destitutū eius auxilio facile subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autē anno regni huius Oseas Ezecias Hierosolymis regnū adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam statim ab inito principatu nullā magis necessariā uel utilem tam sibi quam subditis curā existimauit, q̄ religiōis ac diuini cultus. quam obrē aduocata populi & sacerdotum leuitarumq; concione, sic fertur ad eos uerba fecisse. Ne ipsi quidem ignoratis quod ppter peccata patris mei, & nō redditos deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremā dementiam passi estis uobis psuaderi, ut eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quandoquidē uestro malo didicistis q̄ pniciosa res sit impietas, hortor ut illa obli-

uioni

uioni tradita purificetis uos à præteritis pollutiōibus unā cum sacerdotibus & Leuitis, ac tum demū conuenientes aperiatis templū, & lustratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in pristinū honorē & reuerentiam restituantis. hoc enim pacto placatū deum & propitiū habebimus. His regis monitis accensi sacerdotes templū aperiūt, & eiectis inde inquinamētis, adornatisq; sacris uasis, uictimas patrio ritu in altare inferunt. Rex uero dimissis per totā ditionē suam nuncijs, populū Hierosolyma ad Azymorum celebritatē conuocat multo iam tēpore intermissam propter impiam superiorū regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, ut relictis cōsuetis superstitionibus ad priscam illam pietatem & ueri dei cultū redirent. Se em illis permitturū ut Hierosolyma uenientes azymorum festum unā cum suis ciuibas celebrent. Hæc autem se suadere non ut suū negotiū ageret, sed ipsorum utilitatis gratia, quos beatos fore, si huic cōsilio paruerint. Israelite uero audito quid legati à suo rege afferrent, adeo mentē nō adhibuerunt, ut eos ludibrio habuerint, & prophetas quoq; eodem cohortantes, & præmonētes quantæ calamitates instarent ni mature ad pietatē redirent, respuerint: quos postremo cōprehensos necauerunt. nec his facinorib. contenti ad peiora etiā sunt prolapsi, ita ut non prius desisterent, quam ob extremā impietatē deus ultor in potestatē hostium eos tradidit, sicut suo loco dicitur. Multi tamen è Manassitica tribu & Zabulonis atq; Isacharis prophetarū monitis parentes ad pietatem sunt cōuersi, atq; hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerūt, ut deū adorarent. Postquam autē ea multitudo conuenit, rex ascenso templo unā cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem, & totidem arietes, paremq; hircorū numerum. & cum primū manus in capita uictimarum imposuissent tam rex quam principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi uero iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarū corona circumstante cum instrumentis musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim David eos psallere docuerat. reliqui uero sacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciē prostrati deum adorabant. post hæc sacrificauit boues septuaginta, arietes c, agnos c c, populo uero ad epulū largitus est boues D c, & reliqui pecoris tria millia. Cūq; omnia rite sacerdotes perfecissent, rex lætus epulabatur cū populo, agentes deo gratias. Instante uero azymorū festo, paschale sacrum facientes, alias deinceps uictimas mactabant per continuos dies septem. populo etiā præter eum numerū quem ipsi mactauerunt, taurorū duo millia. pecorū septem millia rex de suo largitus est. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ullum festum tam magnifice est celebratum à Solomonis temporib. in eum usq; diem, peracto festo urbē egressi totam regionē lustrauerunt, ipsa quoq; Hierosolyma ab omni idolorū spurcie mūda reddiderūt. Quotidiana deinde sacra iuxta legem rex de suo fieri mandauit, & sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitijs fructuum, ut possent esse circa diuinū cultū assidui. Quo factū est ut populus omne genus fructuū conferret Leuitis & sacerdotibus: rex uero horum apothecas & promptuaria condidit, unde singulis partes distribuere cum uxoribus & liberis. atque in hunc modum pristinus cultus restitutus est. His

Joseph.

y 3 ita

ita constitutus rex Palæstinis bellum intulit; & parta uictoria omnes eorū urbes à Gitta usq; Gazam suæ ditioni adiecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturū, nisi tributa, quæ prius pater ipse penderet. Ezechas uero minas eius non magni fecit, fretus deo suaq; pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hæc de hoc rege.

Salmanasar captō Israelitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediā, Chuthæos in eorum regionem migrare iubet. Cap. XIII

XV
4. Reg. 17

Almanasar autem Assyriorū rex cōperto quòd Israelitarū rex mississet clam legationem ad Soam Aegyptiorum regem, inuitas eum ad societatem contra ipsum incundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & nō receptus ab eo, post tertium obsidionis annum urbem ui cepit, anno eiusdem regis nono, Ezechiæ uero Hierosolymorum regis anno septimo: extinctoq; funditus Israelitarum imperio, populū traduxit in Mediā & Persidem, cum quo etiam Oseas rex uiuus captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominat, sedes ei designauit in agro Samariæ, cæteraq; Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarum ex suis sedibus post annos DCCCCXLVII. ex quo maiores eorum Aegyptum egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingētis, post defectionem uero à Roboamo Daudis nepote ad Hieroboamum, de qua supra diximus annis CCXL. mensibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neq; legi subditi esse uoluerunt, neq; prophetas audire, prænunciantes adesse pro foribus hanc calamitatē, ni ab impietate desisterent. omniū autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius rege constituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplū ad eandem iniquitatē pertracto, indignationem cælestis numinis eis conciliauit, & ipse quoq; meritis pœnas non effugit. Porrò Assyriorū rex cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorū annalibus scriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrū regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorū annalibus in græcam linguam translatis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos trigintafex. hic deficientes Gittæos cum classe eò profectus sub imperium suū retraxit. contra quos missō exercitu Assyriorū rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copijs domū reuersus est. paulo post Sidon, Arce, Palætyrus cum multis alijs oppidis à Tyrijs ad Assyriorū regem defecerunt: & cum soli Tyrij facere eius imperata detractarent, reuersus est contra eos cū sexaginta nauibus, quas Phœnices instruxerunt, impositis etiā octingentis remigibus. Quibus occurrētes Tyrij cū duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerūt, quo facinore nō mediocrē rei naualis gloriam sibi cōparauerunt. Reuertens aut rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberēt: quod cū per cōtinuos quinque annos fieret, coacti sunt effosis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inueniunt. Cæterum

terum noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, q̄ à Persidis regione Chutha, & flumine Chutho essent traducti, cum quinq; gentiū essent, totidem deos patrios secū attulerunt, quos ritu suo colentes deū maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim seua pestilētia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, ut deū maximū colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. missis igitur ad regē Assyrium legatis, petierunt ut sacerdotes aliquot e captiuis Israelitis ad eos remitteret. quo facto legem & dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eum coeperunt colere: moxq; cessauit pestilentia: permanentque nunc quoq; in ea religione, Chuthæi uocati Hebræis, Græcis uero Samaritæ. qui pro præsentis semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos uiderint, cognatos se eorum appellant, utpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis coniunctos. quando uero in reb. aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longe remotis gentibus ad ea loca uenerint: de quo alias dicitur opportunius.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER DECIMVS.

Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechiæ regis oppugnatio. Cap. I

SENCIÆ duarum tribuū regis anno quartodecimo Senacheribus Assyriorum rex cum instructissimo exercitu eū aggressus est, omnesq; urbes ui cepit quotquot sunt in Iudæa tribu & Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hierosolyma, cum ad illū uenit legatio, imperata facturū, & tributa soluturū promittēs. Senacheribus uero auditis legatis decreuit omisso bello postulata regis admittere, & pollicitus est, si argēti talēta trecenta, auri triginta accepisset, pacatum se abiturū, iureiurando interposito quòd ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezechas exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus hoste remoto posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum copijs contra Aegyptios & Aethiopes, Rapsacem ducē cum duobus alijs ad continuandū Hierosolymitanum bellū reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. ut uero admoto mœnibus exercitu castrametati sunt, per nuncium postulauerunt, ut Ezechas ad se prodiret in colloquium. ille quòd sibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos misit, Eliacimum procuratorem, & Somnæum, & Ioachum à cōmentarijs. hi cum prodijissent, ante duces cōstituerunt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hæc: quòd magnus rex Senacheribus scire uult, quo fretus dominū suū refugiat, & obedire nolens exercitū in urbē non recipiat. an forte Aegyptijs,

4. Reg. 18

4. Reg. 19
 sperans ab illis posse exercitū regium deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qui non solū nō sustinetur, sed lapsus etiam manū transfigitur. Scire autem eum oportere, quòd non sine dei uoluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis uictoriam dedit, ita nunc quoq; Ezechiam cum suis subditis Assyriorum armis uelit succūbere. Hæc Rhapsace Hebraice dicēte, cuius lingua peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consterneretur, rogauit eum ut loqueretur Syriace. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam uoce Hebraice respōdit: debere eos audire mandata regis, & quod in rem ipsorū sit, deditiōē facere. Satis, inquit, scio quòd uos & uester rex populū uana spe seducētes, ut resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis uos posse exercitū nostrum à mœnibus repellere, promptus sum uos duobus equorū millibus instruere: uos datis totidē fessoribus uires uestras ostēdite. sed nō potestis dare quos nō habetis. Quid igitur cunctamini dedere uos ualidioribus, qui uos possunt uel inuitos ui capere? maxime cū spontanea deditio tuta sit: contra cum fit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cum audissent ex duce tam legati q̄ populus, ad regē etiam perlata sunt. Ille percussus habitū regalem exiit, & saccum indutus humili specie, ut mos est patrius, in faciem procidens deo supplicat, ut cum alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Misissis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit ut pro cōmuni salute precibus deū sollicitet ac sacrificijs, ut frangens nimias spes hostiū, misereatur sui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo iussit regem atq; amicos bono esse animo, prædicens hostē sine prælio uictū discessurū cum ignominia, & positurū feroces animos. deum enim ei moliri perniciem. Ipsum quoq; Senacheribū non succedente expeditione Aegyptiaca domū reuersum, ferro esse interiturū. Fortē autē acciderat ut eodē tempore uenirent ab eo literæ ad Ezechiam, in quibus stultum eum dicebat, quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabaturq; interneciōē omnibus, nisi sponte patefactis portis exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas cōtempnit propter fiduciam quam in deo collocauerat, & epistolam cōplicitam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus quibus urbis salus deo commendata est, Esaias exoraturū esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationē metuendam ab Assyrio. Instare enim felicitiora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere timentes neminem. Procedente autē tempore Assyriorum rex frustrari suos conatus uidens infectis rebus redijt ex causa tali. Multū temporis contriuit in apparanda oppugnatione Pelusij: iamq; aggerem penè mœnibus æquauerat, & uidebatur assaultum propediem facturum, cum audiuit aduentare Tharsicem regem Aethiopū, Aegyptijs laturū suppetias, & per desertū copias ducere, ut improuisus adoriat Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus propere inde cum suis abiit. Herodotus autē hunc contra Vulcani sacerdotem bellū gessisse dicit, nimirum quòd idem & rex esset & sacerdos.

11
 Oppugnans, inquit, Pelusium, hæc de causa obsidionem soluit. Rex Aegyptius implorauit opem sui numinis: quod exoratum magnum Arabibus commo-

commodum attulit. nam & in hoc errat quòd pro Assyrio scribit Arabem. Vna, inquit, nocte muriū uis tanta extitit, ut hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est ut exarmatus rex à Pelusio suum exercitū abduceret. Berofus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello infestauerit, his uerbis narrat.

Quòd Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est, & quòd rex eorum domum reuersus filiorum insidijs periit. Cap. II

Enacheribus autē ab Aegyptiaco bello reuertēs offendit ibi exercitū, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletū, prima nocte posteaquam urbē oppugnare coeperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV millibus militum. qua clade territus, & de reliquis copijs sollicitus, maximis itineribus in regnū suū contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorū è filijs suis, Adramelechi & Selennari, uitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidiū à popularibus pulsus, & in Armeniam fugientibus, Assarachodas minor filius in regnum successit. Atq; hic fuit huius expeditionis exitus.

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquādiu uiuisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit. Cap. III

Ezechias autē præter omnem opinionē liberatus periculo, uota pro incolumitate deo persoluit, quando quidem manifestū erat huius solius ope hostem partim peste deletū, partim metu similis exitij ab oppugnatione urbis absterritum. Dumq; totus circa dei cultū occupatur, paulo post in grauem morbū incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus. nec tam uitæ periculum angebat regem, quam q̄ sine liberis decedēte generis successio in eo deficere uidebatur, & regnū sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimū confectus, supplex cum lacrymis deum rogauit, ut tantisper differretur uitæ terminus, donec procrearet sobolem, ne ue nondū factus pater eximeretur numero uiuentiū. Misertus autē deus, idq; eo libentius quòd non sibi doleret regni uoluptates adimi, sed successorē tantū germanū principatus quæreret, misso ad eum propheta Esaias, iussit nuntiari quòd post triduum morbū euaderet: & superuiuens annos quindecim, nō nisi relicto hærede filio decederet. Hæc cū propheta ita ut iussus erat ad regē perferret, ob magnitudinē morbi & inopinatū nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signū ab Esaias postulat, ut certo posset credere, missum illū ad se à deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse uidentur, eorū solet hoc pacto cōfirmari ueritas. Et rogante propheta quòd nam signū exhiberi sibi postulet, uoluit ut quando umbra in suo solario iam ad decimā lineā processerat, per totidē lineas reuerti eam faceret. Et cū deus hoc dedisset, propheta precibus, uiso ita ut uoluit tā insigni prodigio, cōfestim recepta sanitate ad templū ascēdit, & adorato deo uota persoluit. Circa eadē fermē tēpora imperiū Assyriorū per Medos dissolui cōtiguit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autē rex Baladas misissis ad Ezechiam legatis cū muneribus, inuitauit eū ad societa-

4. Reg. 20

tem & amicitia. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiã ostēdit, & apparatus armorũ, & quicquid preciosum auro constabat ac gemmis: atq; ita cū donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Egiptu, rogatusq; quĩnam essent qui uenerant: ait e Babylone missos à rege uenisse: ostēdisseq; se illis omnia, ut uisis diuitijs colligētes ex his ipsius potentia, regno suo renūciare possent certius. tum propheta respondēs: Scito, inquit, q̄ haec diuitiã paulo post transferent in Babyloniã, & posteri tui uiriliter amissis eunuchi seruient regi Babylonio. Hęc enim prædicit dñs. Ezechias cōtristatus hac prædictione, ait se quidem malle gentem suam in eam calamitatē non incidere, sed quando aliter uisum sit deo, precari ut saltem ipse possit in pace quod reliquũ uitæ exigere. Huius quoq; Baladæ Babyloniõrũ regis Berofus meminit. Cæterũ propheta hic cum esset diuinus, & usq; ad miraculũ ueridicus, certus se nihil à uero alienum dixisse, omnia sua uaticinia scripto tradidit: reliquit posteris, ut ex euentu certitudo eorũ posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij præterea duodecim: & quicquid uel mali uel boni nobis euenit totũ illorũ respondet oraculis. sed hos alias singillatim percēsebimus. Ezechias porrò cum quantũ iam diximus superuixisset in pace, obiit post annum uitæ quartũ & quinquagesimum, regni uero nonum & uigesimum.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniõrum rege captus post aliquantum temporis ab eo rursus in regnum suum restituitur. Cap. IIII

4. Reg. 21

Manus successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omisis paternis studijs contrariũ uitæ institutũ tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarũ imitans, quos deus propter peccata perdidit. ausus est etiam scelestus templũ dei profanare, atq; adeo totã urbem & reliquã ditionem quã late patuit. Exorsus enim à dei cōtemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à prophetis quidem cruentas manus abstinens. nam & ex horũ numero per singulas dies aliquẽ afflicta supplicio, ut Hierosolyma inundarent sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus deus ad iracundiã, mittebat unũ post aliũ prophetam ad regem simul atq; populũ, per quos easdem illis cōminabatur calamitates, quæ propter contemptũ religionis fratres ipsorũ Israelitã aliquãto ante perpessi fuerant. At illi nolētes fidẽ habere illorũ sermonibus, per quos moniti si paruissent imminētia mala uitare poterant, re tandẽ ueritatẽ eorũ experti sunt.

Cum enim in eisdẽ perseuerarēt moribus, hostẽ illis deus immisit regem Chaldæorũ & Babyloniã. is missõ in Iudæam exercitu, regionẽ totam depulatus, Manassem quoq; dolo interceptũ & abductum, perpetuo pœnã habuit obnoxium. Tum demũ miser malo suo doctus admissam culpã agnouit, & ut hostẽ humanũ ac clementẽ experiretur, à deo precib. petijt. Nec deus se præbuit inexorabilẽ, sed misertus exaudivit supplicẽ: quem post aliquantum temporis spaciũ Babyloniũ domũ remissum in pristinũ principatum restituit. Cæterũ clemētia uictoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam si posset abolere priorũ peccatorũ etiam memoriã, mutatis morib. totus conuersus ad religionis studia. Nam & urbem lustrauit, & templũ consecrauit denuo: & in reliquũ totus fuit in eo ut gratitudinẽ deo posset approbare

bare, et quoad uiueret eius retinere beneuolentiã. Idẽ facere populũ quoque docuit, memor in quale incidisset infortuniũ ob perperã administratã rempub. Adornato etiã altari, ex præscripto Moysis solēnes obtulit sup eo uictimas. Restitutis in ueterẽ statũ religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curã transtulit, ita ut reparatis antiquis mœnib. noua illis circũdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanasq; arces cū alijs necessarijs tum in primis cōmeatibus muniret. A deo q; in melius mutatus est, ut ex quo deũ colere cœpit, toto uitæ tẽpore prædicatus sit beatissimus. Cũq; uixisset annos LXXVII. in uiuis esse desijt, exactis in regno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus est in hortis proprijs: regnũ excepit Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, & à similibus nõ abstinens facinoribus, mature dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus uix dũ exacto anno uitæ quarto & uigesimo, regni uero secũdo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternũ monumentũ intulit, & regnum eius filio Iosia nominato tradidit, octo tum annorum puero.

De Iosia rege. Cap. V

Manus mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad uirtutẽ natus, Dauide rege exẽplari & regula totius uitæ sibi proposito. quamprimũ enim duodecimũ annũ ætatis attingit, egregiũ edidit pietatis ac iustitiæ specimẽ. Autor em̄ fuit populo, ut abiectis erroribus, & relicta de falso creditis dijs persuasiõẽ, cōferret se ad cultũ patrij numinis. Et retractatis maiorũ suorũ institutis, quicquid peccatũ esset corrigebat, tam prudẽter adhibitis remedijs, q̄ si esset ætate maturissima. quæ uero decẽter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hęc autẽ faciebat tũ per innatã sapientiã, tum etiã seniorũ monitis & consilijs. Sequendo enim legũ ductũ in ordinanda repub. & cultu diuini numinis aberrare nõ potuit, à quib. recedētes priores aliquot reges seipfos perdidderant. Itaq; obeundo tam urbem q̄ regionẽ totam, lucos externis dijs dedicatos excidebat, & aras eorũ diruebat, & donaria quæ eis à maiorib. cōsecrata fuerant, per ludibriũ detrahebat: atq; ita populũ à uana opinatiõẽ ad uerũ dei cultũ conuertit: & consueta holocaustomata cæteraq; sacrificia sup altare obtulit. Cōstituit etiã certos magistratus, & morũ cẽsores, qui priuata quoq; negotia sic disponerēt, ut in omnib. non minorẽ iustitiæ q̄ uitæ ipsius rationem haberent. dimisis deinde per totam suam ditionẽ nuncijs iussit ut quicunq; uellēt cōferret aurũ & argentũ in reparationẽ templi, idq; suo quisq; arbitratu, ut nemo grauaret: & allatis pecunijs curam sumptuũ in templum factum tectũ præstandũ cōmisit Amasi præfecto urbis, & Saphani scribæ, & Ioathæ cōmentariensi, & pōtifici Eliaciã. qui omisis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & supeditatis omnibus rebus ad reparationẽ necessarijs, incūbebant operi: atq; ita instauratũ est templũ, & ipsum regiã pietatis argumentũ futurũ. Anno deinde regni sui xviij. iussit Eliaciã pōtificem pecunia quæ instauratiõni superfuit in massas cōflata crateras inde & libatoria phialasq; ad ministeria tẽpli cōficere: præterea quicquid auri argentiue in thesauris esset, id quoq; prolatũ in eosdẽ usus cōuertere: pōtifex autẽ dum promit aurũ, fortẽ incidit in sacros libros Moysis in tẽplo repositos: eos prolatos

4. Reg. 22

latos dedit scribæ Saphani. qui cum eos perlegisset, regē adijt, & quæ imperasset omnia facta indicauit. præterea libros recēs inuētos ei legit. Quæ lectio ne audita rex scidit sibi uestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsosq; scriba, & Eliacia pōtifice, misit eos ad prophetissam Oldam, uxore Sallum, uiri clari ac nobilis, ut persuaderēt ei deū placare, & propitiū genti suæ reddere. timendū em̄ esse ne ppter neglectas à maiorib. leges Moysis graues casus immineant, né ue eiecti patrio solo in externis regionib. destituti omnibus cōmodis misere uitam finiant. Auditis regijs mandatis prophetissa iubet ei renunciari, q̄ deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit: ut populus eijciatur proprijs sedibus, & omnibus præsentibus cōmodis propter nō seruatas leges mulctetur: quandoquidem concessio ad resipiscendū tanto tēporis spacio, ne prophetarū quidē hortatibus ad saniorē mentē reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicetium: & ideo decretū id mutari nō posse, ut ipso euētū discant esse deū, & in prophetarū eius prædictionib. nihil inesse mendacij, quibus certā suam uoluntatem hominibus indicare solet. attamen propter bonitatē regis dilaturū deū aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populū missurū. Hoc mulieris uaticiniū regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille circum omnia oppida missis nuncijs, iussit Hierosolyma conuenire sacerdotes ac leuitas, & omnes omnis ætatis homines. & cum congregati essent omnes, primū eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit uniuersos ad cultū diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno cōsensu facturos se receperunt. moxq; sacra faciētes & mactantes uictimas deū precabantur ut propitijs adesse dignaret. Postremo iussit pontificē, si quod uas in tēplo superesset à maioribus dicatū idolorū externorū usui, ut inde eijceretur: & cum nō pauca essent collecta, omnib. incensis cinerem eorū disperfit. deniq; sacerdotes idolorū à genere Aronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregre, & quicquid per totā regionē in honorē externorū numinū à Hieroboamo dedicatū inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarū super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, cōbussit: sicut superius diximus, iam tum cū super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse prophetam, & in p̄sentia totius populi prænūciasse, q̄ unus ex Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset factururus: cuius prædictionis euētus post annos trecentos sexagintaunū secutus est. Post hæc inuisit & alios Israelitas, q̄ captiuitate & seruitutē Assyriorū euitauerant, eisq; persuasit ut omisissis impijs actionibus, & religionib. externis, deū maximū ritu patrio colerēt, eiq; soli adhererent. nec hoc cōtentus oppidatim ac uicatim per domos scrutatus est, ne quod suspectū intus delitesceret. quadrigas etiā solis, quas superiores reges in uestibulo tēpli cōsecrauerant, & si quod aliud diuinis honorib. uulgus imperitus dignabat, de medio sustulit. Cæterū lustrata ad hunc modū regione uniuersa, populū Hierosolyma cōuocauit ad celebrandū festū azymorū, quod dicitur pascha: deditq; populo ad epulū de suo triginta hædorū & agnorū millia, & boum tria millia. principes quoq; sacerdotū contulerūt sacerdotib. ad idem festū agnorū duo millia, & sexcentos; & similiter leuitis eorū primarij dederunt

4. Reg. 23

dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cumq; tanta esset uictimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotib. ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quod à Samuelis prophetæ temporibus in eam usq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias cum pace, diuitijs & gloria floruisse, uitæ finem habuit huiusmodi.

Necho rege Aegypti contra Babylonis per Iudæam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus prælio uictus occiditur. Cap. VI

Echaos Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratē duxit contra Medos & Babylonios qui Assyriorum imperiū euerterant, uolens sibi Asiæ regnum quærere. Cumq; processisset usq; Menden oppidum ditionis Iosia, opposuit se ei, uetans per sui iuris regionē iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. nō esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem uerbis Aegyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, ut per suam ditionē uolenti ducere transitū pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam urgente hominē, ut occasionem aduersus eum inueniret. Dum enim aciem instruēs curru ab uno cornu ad alterū uehitur, Aegyptius quidā sagitta icto bellandi studiū exemit. saucius enim & cruciatū non ferēs, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cum uixisset annos triginta nouem, regnasset trigintaunum. Luxit eum populus multis diebus lamentis, & tristitia mortem eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; exstare uidemus. hic propheta & instantem urbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiam seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc uaticinatus est multitudini, sed & ppheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autē hi duo sacerdotalis generis. quorum Hieremias uixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosia usq; dum templū unā cum urbe est dirutū: cuius suo loco mentionē faciemus. Porro mortuo quemadmodū diximus Iosia, regnū suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis uigesimo tertio, regiā habēs Hierosolymis. Hic matre natus Amethala, impijs & impuris fuit moribus. Hunc Aegyptiorū rex à bello reuertens accersitū ad se in urbem Syriae Samathā uinxit, & fratri eius seniori, eodē patre nato, Eliacimo nomine regnū tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni uero eius centū argenti talentorū tributum imposuit, & unius talēti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazū secum in Aegyptū abduxit, ubi mortuus est cum regnasset mēses tres, dies decem. Mater autē Ioacimi uocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malitioso fuit ingenio, nec erga deum pius, nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus inuadēs Syriā Ioacimū ad amicitiam & societatem suā pertraxit. Ca. VII

Nno autē quarto ex quo is regnare incepit, quidā Nabuchodonosorus apud Babylonē regno potitus cum instructissimo exercitū Carchabesam ad Euphratē sitam petijt, bellū inferens Aegyptio

Ioseph.

z Nechao

Necho, qui tum toti Syriae dominabatur. at ille cognito Babylonij conatu non contempsit hostem, sed cum ualidis & numerosis copijs ad Euphratem se opposuit. & collatis signis cum eo congressus amissis multis millibus coactus est cedere: Babylonius aut superato Euphrate, totam Syriam Pelusium usque subegit, Iudaea sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno Ioacimi uero octauo, Babylonij Iudaeis bellum inferunt magnis uiribus, dirimantes nisi tributa pendant quemadmodum reliqui Syriae habitatores. At illi timore suadente pacem mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus deinde ad uanas spes rumoribus expeditionis Aegyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est, nam Aegyptij bellum instaurare non ausi sunt: id quod propheta Hieremias quotidianis monitis predicere non desistit, frustra eos spem in Aegyptiorum praesidio ponere. Imminere enim urbi certam subuersionem a Babylonijs, & Ioacimo regi captiuitatem. Sed haec uaticinia quod nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam uulgus quam principes contemptim haec audiebant, & irati male ominanti, prophetam apud regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad regium senatum, maxima pars ut improvida calculis suis eum damnauit. pauci uero quidam sapientiores e regia prophetam dimiserunt, autoresque fuerunt etiam alij ne in eum saeuire pergeret. Adducebantque rationem, non hunc solum mala urbi predicere, sed & Michae antea talia praedixisse, & multos alios, quorum nemo a sui temporis regibus aliquid esset passus, sed omnes ut dei uates habiti sint in precio. atque hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt ut reuocatis suffragijs propheta eximeretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis prophetijs, ieiunanti populo & in templum congregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem quid templo & urbi eiusque populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simulque iubent tam ipsum quam eius scribam Baruchum e medio secedere, ut omnes lateat ubi sint: librum uero ad regem pertulerunt. qui praesentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exulsit: iussitque Hieremiam & Baruchum ad se adduci duros supplicium. sed illi iam se in eius subduxerant.

Nabuchodonosorus Ioacimum rursus Aegyptiorum rebus studentem interfecit, & Ioacimum eius filium pro eo regem constituit. Cap. VIII

Non multo post uenientem cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus prophetae praedictionibus, quod enim ab eo sibi non timeret, neque exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florem iuuentutis Hierosolymitanam unam cum ipso rege interfecit: quem etiam insepultum extra moenia iussit proijci: & pro eo Ioacimum filium regem urbis & regionis constituit eorum uero qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeiel. Hic finis fuit Ioacimi regis, qui uixit annos triginta sex, regnauit undecim. Successor autem eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit mensures tres, dies decem.

Baby-

Babylonius mutata sententia Ioachimum obsidet, deditumque ultro captiuum Babyloniam abducit. Cap. IX

Babylonium autem regem statim dedisse regnum Ioachimo poenituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defectionem perpelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se urbem despiciere: sed matrem & cognatos missis a rege ducibus tradidit obsides, iuncto in hoc cum eis foedere, quod nec urbi mali aliquid inferret, nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio rege uiolante eam, & mandante per literas suis ducibus, ut omnem iuuentutem captiuam ex urbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & uinctos ad se adducerent. fueruntque hi omnes decem millia numero, & octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui a rege in custodia sunt habiti.

Sedecias Hierosolymorum rex a Babylonio constituitur. Cap. X

Rox Ioachimo aut Sedeciam eius patruum regem constituit, iureiurando astrictum quod nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Aegyptios. is erat annorum uiginti & unius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, ut qui aequales quoque circa se haberet impios. quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem saepenumero Hieremias propheta illum adijt, obtestans ut omissis impietatibus iustitiae curam gereret: ne uel a ducibus mentem adhiberet, quae essent mali plerique, aut falsis prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius urbem Babylonium, uincendumque bello petitu ab Aegyptijs. haec enim non uere dici, nec euentura esse unquam. Sedecias uero tantisper dum audiebat prophetam, agnoscebat eum uera dicere, & in rem suam esse si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursus deprauabatur, & abducebatur a prophetae consilij in diuersum quocumque uellent. Sed & apud Babylonem Iezeciel eodem tempore uastationem templi praedicebat, eamque praedictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus uaticinijs Sedecias haec potissimum de causa noluit credere. In ceteris enim omnibus inter se concinebant, quae & urbs uel caperetur, & Sedecias ipse captiuus abduceretur. in hoc uero discrepare uidebat Iezeciel, quod negaret Sedeciam uisurum Babylonem, cum Hieremias asseueraret omnino futurum ut captiuum eum Babylonius rex secum abduceret. quare cum hic diuersa dicere eos uideret, ne illa quidem uera putabat in quibus consentirent: etiam si euentus omnia uera fuisse comprobauit, sicut alias opportunius dicitur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, uiolato foedere ad Aegyptios defecit, sperans si cum illis uires coniungeret Babylonium necessario succumbere. Quo cognito Babylonius exercitum contra eum duxit: uastataque regione, et occupatis arcibus ad ipsam Hierosolyma oppugnanda accessit. Aegyptius autem audito in quibus angustijs esset Sedecias socius, assumpto ualido exercitu Iudaeam petijt, uolens obsidionem soluere. At Babylonius intermissa obsidione, obuiam illi profectus, uno praelio uictum tota Syria expulit. Mox uero ut obsidio soluta est, pseudoprophetae Sedeciam de ceperunt, uanum iactantes quae a Babylonijs

Ioseph.

z 2 nijs

nij regi eiusq; subditis instaret belli periculū, quod ue transferendi essent suis sedibus in Babyloniam. immo etiam captiuos reddituros esse cum omnibus uasis quibus rex templū spoliauerat. At Hieremias adito rege omnia uera & his contraria prænunciat, dicēs eos regem decipere, nihilq; cōmodū sperādū ab Aegyptijs: sed uictis illis Babyloniu copias ad Hierosolyma redūcturū, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturū, direptisq; omniū facultatibus, & exhaustis tēpli diuitijs, in urbē simul & templum ferro ac flammis sēuiturū, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruimus, inquit, ei posterisq; eius per annos LXX. a qua seruitute Persæ & Medos eripient, extincto Babyloniorū imperio. quorū ope dimissi, & huc reuersi templū ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias plerisq; persuadebat: principes uero & impij uelut furiosum contemnebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solū Anathoth reuifere, quē à Hierosolymis xx stadijs est disitū, quidā ē magistratib. in itinere fortē obuius cōprehensum detinuit, calumnians q̄ ad Babylonios uellet trāsferre, propheta cōtrā negauit eum uerū crimen afferre, sed ire se in patriā. at ille nihil eius uerbis motus, duxit eū ad magistratus in iudiciū, à quib. diuortus & excruciatu seruabat ad suppliciū, & aliquanto tēpore coactus est uiuere in his afflictionibus. Anno aut nono regni Sedecia, decima die mēsis decimi, Babylonius rex iterū exercitū admouit Hierosolymis: & cōtinuat p̄ xviii mēses obsidione, modis omnib. expugnare urbē conatus est. præter externā aut oppugnationē duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat, sed clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendū Babylonium: nam hoc facto seruandos esse unā cū totis familijs, alioquin sine remedio perituros. addebat manentibus in urbe hostili ferro aut fame pereundum. qui uerō ad hostē perfugerint, mortē euasuros. At principes ne malis quidē pressi audire uolebant, sed irati ad regē omnia deferēbāt, incusabātq; prophetā ut furentē, & frangentē sibi animos, & obnūciandis calamitatibus omnem populi promptitudinē & alacritatē eneruantē. illos enim paratos pugnare pro patria, hunc uerō minari tristia, & dicere expugnatā urbē omnino subuertendā esse. Rex uero suo tēpore quidē ingenio nō exacerbabatur: sed ne in principū inuidiā tali tēpore incurreret uoluntati eorū resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet facerēt: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptū inde in quendā coenofum puteum per funē demiserunt, ut ibi præfocatus moreretur. ille uerō usq; collūmersus ibi manebat: interim quidam ē seruis regis charioribus, genere Aethiops, renunciat domino qd prophetae acciderit, dicēs nō recte principes statuisse & amicos, quæ uatem in coenū demerferint, & grauiorem q̄ quæ in uinculis erat expectāda, mortē homini excogitauerint. His auditis rex poenitentia prioris consilij, & principibus prophetā in potestatē tradiderat, iubet Aethiopem triginta socios ē suo famulatio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad uiri incolumitatē opus sit, & quantū potest prope ē puteo Hieremiā extrahere. tum Aethiops assumptis quemadmodū iussus erat socijs, extractū ē coeno permissit abire liberū. Accitus deinde clam ad regē, interrogatus est ecquod possit

diuini-

diuinitus afferre ad rem præsentē remediū. ille habere se ait, sed neminē crediturū sibi, aut præceptis suis obtemperaturū. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficū cupiunt me perdere. & ubi nūc sunt impostores illi qui negabant Babyloniu amplius rediturū? Quamobrē ueeor apud te ueritatē promere, ne forte in uitam meam sæuias. Sed cum rex iureiurando cōfirmasset, nec se illum interfectorū, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fidē, consuluit ut urbem Babylonijs dederet. ita enim se internuncio iubere deū, si modo uelit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne urbs solo æquetur, templumq; tradatur incendio. Ni faciat, ipsum fore omnium malorū causam tam sibi ac suæ familiæ, quam uniuerso populo. Tum rex, se quidē cupere facere quæ uates in rem cōmunem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animū, uanum eum timorem esse dictitans. nihil enim mali passurū, si ciuitatem dederet, ac ne uxores quidē eius & liberos: mansurū etiam templū incolume. Hæc locutū Hieremiam rex dimisit: iussu nemini ciuiū communicatū inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidē indicare, si cognito collocutos se esse, percontarentur cur nam esset à rege accersitus: sed prætexendum q̄ uenerit rogatum, ne posthac amplius haberet in uinculis. id quod factū est à propheta: uolebant enim scire quā nam de causa accessisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populū traducit in Babyloniam. Cap. XI

nterea Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, ē quib. arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos em aggeres circūquaq; excitauerat, urbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebat urbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hostium territi, alias contrā machinas excogitabant, ut inter se utriq; non uiribus solum certarēt, uerum etiam artibus, dum illi his potissimū sperant se urbem posse capere, hi salutē suam in eo putant consistere, si non cessent nouis cōmentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per menses decem & octo, donec tandē succubere, partim inedia uicti, partim superne ē turribus telorum multitudinē oppressi. Capta est autē urbs undecimo anno regni Sedecia, quarti mensis die nona: ceperuntq; eam duces Babyloniorū, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem cōmiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. quod si quis requirat eorum ducū etiam nomina, sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabofaris, Echampsaris. Vrbe autē capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templū ingressis, Sedecias rex ubi hoc sensit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertū. quod cum Babylonij cognouissent transfugarum indicio, sub aurorā aggressi sunt eos persequi, & affecuti eos nō procul à Hierichunte circūuenerunt. Amici uero & duces fugę comites uisis ē propinquo hostibus, relicto Sedecia dissipati sunt quā quēq; tulit spes effugij. Ipse penē desertus cū uxorib. ac liberis & paucis amicis in hostiū potestatē diuenit, & mox ad regē perductus est. Quem postq̄ in cōspectu habuit Nabu-

Ioseph.

z

3

chodono-

chodonoforus, impiū & foedifragū uocare coepit, promiffionū immemorū quòd regi feruare illam regionē effret pollicitus. exprobrabat etiā ingrātitudinem, q̄ cū à fe accepiffet regnū Ioacimo fratri debitū, accepta poteftate abufus effret in autorē beneficij. Sed magnus effret, inquit, deus qui te, ppter mores tuos peffimos in manus meas tradidit. His uerbis cum Sedeciā increpuiſſet, eueftigio iuffit ipfo & alijs captiuis inſpectantib. filios eius & amicos trucidari. Deinde ipfum excecauit, Babylonē fecū abducendū. Atq; ita utriufque prophetæ prædictiões, tam Hieremiæ q̄ Iezecielis, quāuis ab illo contēptæ, euentu nō uanæ fuiſſe cōprobatae ſunt. q̄ captus abducetur ad Babyloniam, & corām cū eo loquetur, & oculis ſuis faciē eius uidebit, Hieremias prædixit, q̄ uero cecatus primo cum Babylonē perductus effret uidere eam nō potuit, Iezecielis fuerat uaticiniū. Quē quidē ignorantibus fatis declarare poſſunt dei naturā, quā uaria ſit & multimoda, omnia tempeſtiue diſponens, & futura præſignificans: ſicut humanæ inſcitiae & incredulitatis inſigne exemplū hic eminet, per quā nō licuit eis futurā calamitatē euitare, ut ne cauerēt quidē fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis regū exitus, qui unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; temporis ſpaciū quingentos & quindecim annos cōtinet, & mēſes inſuper ſex cum diebus decē: annueratis uiginti annis primi regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterū Babylonius poſt uictoriam Nabuzardanē ducē miſit Hieroſolyma cū mandatis, ut templū ſpoliatū incēderet, regia quoq; ſimiliter cremata urbē à fundamētis dirueret, populū in Babyloniam traduceret. Qui cū eò perueniſſet undecimo Sedeciæ regni anno, è tēplo uafa omnia tam aurea q̄ argētea ſuſtulit, & labrū quoq; illud grande quod Solomon dedicauerat. præterea columnas illas æreas cum ſuis capitulis, & menſas aureas atq; candelabra. His ſublatis templū incendit menſis quinti die prima, anno regni Sedecię undecimo, regni uero Nabuchodonofori xviii. deinde & regiā incēdit, & urbē diruit. Incēſum eſt autē templū annis ex quo exſtructū fuerat elapſis cccclxx. menſibus ſex, & diebus decem additis. exactis à tranſmigratione ex Aegypto annis mlxii. menſibus ſex, diebus decē. A diluuiō autem uſq; ad templi deuaſtationem interceſſerunt anni mcccccl. mēſes ſex, dies decē. Ab Adamo item cōdito uſq; ad hunc tēpli caſum tria millia annorū elapſa ſunt, & inſuper dxiii. mēſes ſex, dies decē. *Tan- tus cenſetur annorū numerus, quo tēporis ſpacio quid & quando geſtū ſit, ſuo quæq; ordine explicauimus. Dirutis Hieroſolymis & populo migrare iuſſo, dux regius captiuos fecit hos: pontificē Sareā, & qui poſt hunc ſecundum inter ſacerdotes locū tenebat, Sephemam: tres præfectos cuſtodiae templi, eunuchū primariū regis cubiculariū, cum ſeptem alijs regijs amicis, præterea ſcribam regiū, & alios principes uiros ſexaginta. quos omnes unā cum ſpolijs tēpli perduxit ad regē ſuū agentē tunc Reblathis, quē eſt Syrię ciuitas. Rex uerò pontificē & principes in ea urbe iuffit capite plecti, reliquā captiuorū multitudinē & in his Sedeciā ipſe Babylonē perduxit. Iofadocū etiam pontificē uinctū ſecum duxit, Sareæ pontificis filiū, quem modò Reblathis affectū ſupplicio diximus. Nunc quoniā regū genus & eorum ſucceſſionem ordine recenſuimus, conueniens duxi etiam pontificū enumerare nomina, qui regum tempore per continuatas ſucceſſiones ſummū adminiſtrauerūt ſacerdo-*

ſacerdotium. Ergo primus omniū in templo recens à Solomone exſtructo pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas ſucceſſit. poſt Achimā Azarias, & poſt hunc Ioramus. poſt Ioramū Iſus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iofadocus qui captiuus Babylonē pertractus eſt. hi omnes quaſi per manus traditū ſacerdotiū filij parentū ſucceſſores acceperunt, cōtinuata generis ſerie. Cæterū rex Babylonem reuerſus Sedeciam in carcere uſq; ad mortē eius detinuit, mortuū tamen regia funeris pompa elatum ſepelijt. uafa quibus Hieroſolymitanum templū ſpoliauerat, ſuis conſecrauit numinibus. populo in Babylonia ſedes attribuit. pontificem è uinculis exemit. Nabuzardanes autē xi dux qui populū captiuū abduxerat, trāſfugas & pauperes illic reliquit, ducē illis præpoſito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, uiro equo & bono. His imperauit, ut pro agris quos ad culturā acceperant, certū tributū regi penderent. Prophetæ quoq; Hieremiæ è carcere exempto ſuaſit ut iret ſecū Babylonē: iuſſum enim ſe à rege, ut ei neceſſaria omnia præbeat. Quod ſi ſequi nolit, diceret ubinā habitare cuperet, ut de hoc regē per literas certior rem poſſit reddere. Propheta uero neq; ducē ſequi uoluit, neq; aliò ad habitandū ire, cōtentus habitare in ruinis patriæ, & eius miſeras reliquias colere. At dux uolūtate eius cognita, Godolia quē ibi relinquebat cōmendauit hominē, mandans ne quid ei deeſſe pateretur: donatoq; uate magni precij muneribus, ipſe quoq; domū pfectus eſt. Hieremias autē domiciliū elegit apud oppidū Maſphatā, impetrata prius à Nabuzardane gratia ut ſecū è carcere dimitteretur etiā Baruchus Neri filius, inſigni familia natus, & in patria lingua egregie doctus. Nabuzardanes itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autem qui obſidionis Hieroſolymitanæ tēpore diffugerant, poſteaq; Babylo- nios receſſiſſe audiuerūt, undiq; collecti uenerūt ad Godolia Maſphatha. Eorū principes erant, Ioannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas, & nōnulli alij: præterq; hos Iſmael quidā ortus regio genere, uir alioquin malus & do- loſiſſimus, qui tēpore obſidionis profugerat ad Bathalē regē Ammanitarū, & apud eum per id tēpus moratus fuerat. His igitur ad ſe uenientibus, Godo- lias ſuaſit ut ibi manerent, nihil timētes à Babylo- nijs. poſſe enim eos impune regionē colere. interpoſitoq; iureiurando paratū fore ſuū auxiliū ſi quis moleſtaretur, cōſuluit ut unusquiſq; habitaret in quo uellet oppidō, dicēs miſſum ſe unā aliquot è ſuis, & daturū operam ut diruta inſtaurētur, & habitentur denuo. illos uero debere donec tempeſtiuū eſt curare ne frumentū & uinum ac oleū deſit in futuram hyemē quo ſuſtententur. hæc locutus permiſit quemq; arbitrato ſuo quē liberet locū incolere. Quæ fama poſtq; ad circum- uicinas Iudææ gētes peruenit, q̄ profugos ad ſe uenientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colēdos aſſignaret, impoſito certo tributo quod penderetur Babylo- nio, undiq; concurſum eſt ad eum, & coeperūt regionē colere. Ioannes autē cum alijs principib. uidētes regionē coli multum ama- uerūt Godoliam propter bonitatē eius & humanitatē: admonueruntq; eum q̄ Bathales Ammanitarū rex ideo miſiſſet Iſmaelē, ut ipſum clam dolo interficeret, & principatū inter Iſraelitas occuparet, cū ſit è genere regio: ſecurū autē fore ab inſidijs, ſi eis permittat Iſmaelē clam occidere. Vereri enim

se, ne si ipse infidijs preoccupatus fuerit, reliquie Israelitaru in totu perca-
 ille uero respondit se non disimulaturu tales infidias aduersum homine al-
 lectu a se beneficio. non enim esse uerisimile eum qui in tanta inopia neces-
 sitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactoru tam ingrati-
 esse, ut cui circumuento infidijs non posset sine scelere non succurrere, eu su-
 manu interimere conetur. Attamen etiamsi uera essent quae deferreret, emor-
 esse fatius, quam hominem qui salutem suam fidei commisisset, opprimere. Itaque Ioan-
 nes cum caeteris frustra hoc conatus persuadere abijt. post dies inde triginta
 uenit ad Godolia in Masphata Ismael comitatus amicis decem: ubi inter ho-
 spitales epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero graue & somno-
 lentu aduertens, cum decem illis socijs adortus interfecit, nec difficile fuit ce-
 teros conuiuas similiter affectos confodere: quibus necatis adiuuante noctur-
 no tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis caedibus tam in Iu-
 daeos quam in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti uere-
 die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: om-
 nium insciji quae acciderant. quos uidens Ismael intro uocauit ad Godoliam,
 & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraque eorum in puteum quendam,
 ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruari sunt, qui roga-
 uerunt ne se prius occideret, quam ei quaedam occultata in agris traderent, su-
 pellectilem & uestes atque frumentum. quibus promissis motus, aliquot ex eis
 pepercit. plebem uero Masphatensem cum mulieribus & pueris abduxit: &
 in his etiam Sedeciae filias, quas Nabuzardanes apud Godolia reliquerat. His
 perpetratis ad Ammanitaru regem profectus est. Ioannes autem cum caeteris du-
 cibus audita Masphatensiu clade, & morte Godoliae, indignissime tulerunt,
 & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eumque
 apud fontem Hebronensem deprehenderunt. quibus uisis captiuus Ismaelis
 laeti, rati id quod erat auxiliu sibi uenire, omnes ad Ioannem transiuerunt.
 Ismael autem cum octo tantu comitibus ad Ammanitaru regem perfugit. Cae-
 rum Ioannes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus
 atque pueris peruenit in locu qui Mandra dicitur, ibique ea die manserunt. Volu-
 runt inde proficisci in Aegyptu, timentes Babylonios, ne irati propter caedem
 praefecti in ea regione a se constituti, in illos saeuirent. prius tamen consulendum
 Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt ut haesitatibus oraculu expediret
 quidnam faciendu sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. cumque pphetam
 opera suam esset pollicitus, decima demum die deus appareret iussit ut Ioanni &
 caeteris ducibus diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurum, & prouisurum
 ne quid incommodi a Babylonijs quos timebant accipiant. Sin in Aegyptu ma-
 lent iter facere, cura eorum relicturum, infensumque tali calamitate affecturum
 eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse uiderint. Haec diuinitus mo-
 nenti pphetam noluerunt credere, quod ex dei sententia iuberet eos manere: sed pu-
 tauerunt eum falso uerbis suis deum praetexere, re autem uera loqui in gratiam Baruchii
 discipuli, ne possint Babyloniorum iram effugere. Contempto igitur dei consilio
 quod per prophetam dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Aegyptu abijt, ab-
 ducto simul Baruchio & Hieremia. Quo postquam peruentu est, deus significa-
 uit pphetam fore ut Babylonius exercitu ducat in Aegyptu: iussitque praedicere po-
 pulo

pulo, quod capietur Aegyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Ba-
 bylonem abducentur, id quod etiam factu est. quinto enim post excidium Hiero-
 solymitanu anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori uigesimus tertius,
 cum magnis copijs inuasit Coelen Syria. qua subacta bellu gessit contra Amma-
 nitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Aegyptu hostiliter est ingressus:
 occisoque qui tunc regnabat, & alio rege constituto, repositos ibi Iudaeos rursum
 captiuos Babylonem abduxit. Haec fuit fortuna Hebraeorum, ut accepimus, bis
 ultra Euphratem traditorum. nam per Assyrios decem tribus a Samaria sunt ab-
 ductae, regnate Osea, deinde reliquae duae per Nabuchodonosoru Chaldeo-
 rum & Babyloniorum regem captis Hierosolymis. Sed Salmanasar in uacuas
 Israelitaru sedes deduxit gentem Chutheorum, qui prius in intima Perside & Me-
 dia fuerant, Samaritae deinde uocati a regione in qua demigrauerunt. rex ue-
 ro Babylonius per abductis duabus tribubus nullam gentem in eam regionem repo-
 suit: quo factu est ut Iudaea cum Hierosolymis ac templo per LXX annos de-
 ferta maneret. tempus autem totu quod inter decem tribuum captiuitatem & duaru reli-
 quarum transmigracionem intercessit, anni fuere centum triginta, & menses sex,
 dies decem. Caeterum Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudaeorum
 pueris, & Sedeciae regis cognatis, qui & flore aetatis & decore formae fuere
 conspicui, paedagogos eorum curae assignauit, ex electis quibusdam ex eo nume-
 ro, quemadmodum solitus est facere & aliarum gentium deuictarum formosis ado-
 lescētibus: praebatque eis de sua mensa uictum, & Chaldaeorum disciplinis insti-
 tuendos curabat ac literis, in quibus sane profecerunt plurimum. in his erant
 quatuor de Sedeciae genere, admodum pulchri & egregio praediti ingenio,
 quorum nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit no-
 mina, & pro Daniele Balthasarē, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misa-
 chem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosque ob egregiam indolem &
 non medio erem eruditionem uehementer charos habuit. Cumque uisum fuisset
 Danieli cum cognatis uictitare durius, & a regiae mensae abstinere edulij, atque
 adeo ab animatis omnibus, accesserunt Aschanē eunuchum qui curae eorum erat
 praepositus, rogantes ut quae mittebantur a rege in suos usus conuerteret, ipsis
 legumina tamen & palmulas in alimēta praerberet, & si quid aliud praeterea uellet
 inanime. se enim alijs fastiditis talem uictum appetere. ille uero ait se gratificari
 eis cupere, sed uereri ne hoc rex deprehēdat extenuatis ipsorum corporibus,
 & immutata specie, quod necesse sit ut habitudo & color rationi uictus respon-
 deat: idque magis fore conspicuum ex collatione aliorum qui alantur delicatius:
 atque ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaque nacti Aschanem
 non admodum difficilem, persuadet ut saltim per decem dies hoc eis permittat
 experiēdi gratia: quod si corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eo-
 dem uictu perseuerare, qui copertus sit innoxius. sin autem detrimentum aliquod
 inde acceperint, minus speciosi facti quam alij, ad pristinam dietam eos reduceret. ut
 uero apparuit non solum non laedi eos talibus, sed habitiores per alios & maiores
 inde fieri, ut cum eis non essent conferendi qui cibus uescebant regijs, sed Daniel
 cum socijs potius delicatam uitam agere uideret, ex eo tempore secure Aschanes
 partes quae de regia mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quae
 iam diximus. Illi uero utpote puros iam habentes animos & ad percipiendas
 disciplinas

XII
Dan. 1

disciplinas idoneos, atq; etiam firmiora ad laborē corpora, q̄ neque illi-
derentur aut grauarentur uarietate deliciarū, neq; hęc simili de causa emol-
lirentur, facile omnem perdidicerunt doctrinā tam Hebraicam quā Chal-
daicam: sed præcipue Daniel peritus talium artiū, coniectandis quoq; som-
niorum significationibus studuit, uisiones etiam diuinas uidere solitus. **Dan. 2**
Facto autem biennio post Aegypti populationem Nabuchodonosorus cū ui-
disset mirandam uisionē, cuius etiam euentū deus ei in somnis indicauerat,
mox ut ē stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldæis, & magis
ac uatibus, ait se somniū uidisse, & quoniā oblitus sit quale fuerit, uelle ut
somnia sibi indicent, & eius significationem. Illis autē respōdentibus hoc
supra humanas uires esse, q̄ si exponeret uisionem somnij, pollicentibus in-
terpretationem, minatus est mortē nisi somniū etiam indicarent: & cum ne-
garent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito q̄ omnes sa-
pientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in pericu-
lo, adiit Ariochū regij præfectū satellitij: rogauitq; causam cur ita rex statuis-
set in omnes sapientes & magos atq; Chaldæos animaduertere: & cognito q̄
cum oblitus esset somnij, iussissetq; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad
iram cōmotus sit, impetrauit ut præfectus unius noctis dilationem magis à
rege peteret. spem enim sibi esse, deum ea ipsa nocte exoratū indicaturū esse
id somnium. quę Danielis postulata cum per Ariochū regi essent renūciata,
iussit cædem magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experire-
retur. puer uerò cum socijs digressus in suum cubiculum, per totam noctem
supplex deū precibus sollicitauit, ut rem sibi aperiret, & magos cum quib; &
ipsi periclitaretur, ab ira regis eriperet, manifestata sibi uisione quā rex præ-
terita nocte uisam elabi ē memoria passus sit. Deus autē & periclitantes misere-
ratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somniū quā eius interpretatio-
nem ei notam reddidit, ut hanc per eum rex cognosceret. Ille hac reuelatio-
lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus uitam, & tantum de
morte cogitantibus: hortaturq; ut tranquillo sint animo, & de uita melius
sperare nō dubitent. Cum quibus actis deo gratijs quòd ætatem eorum esset
miseratus, Ariochum adit initio diei, rogans ut se ad regē ducat, indicaturū
ei somniū quod proxima ante hęc nocte uiderat. Ad quem ingressus primū
deprecatus est eam opinionē, quasi ipse Chaldæis & magis esset sapientior,
quòd nemine illorum ualente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus,
non enim sua peritia, uel quòd intellectu alios præcellat, id fieri: sed deus, in-
quit, nos de uita periclitantes miseratus est: rogantiq; mihi pro mea popula-
riūq; uita, & somniū & eius significationē aperuit. neq; em̄ tam me sollici-
tū habuit ea tristitia, q̄ à te indigni uita effemus iudicati, q̄ metus de exstima-
tione tuę glorię, cum tot uiros bonos & honestos necari iuberet, idq; iniu-
ria, q̄ non esset humana sapientia cōprehensibile quod mandabas, solo deo
ualēte præstare quod cuperes. Ergo cū hęc te cura teneret, quis nam post te
potiturus esset orbis imperio, dormiēti tibi deus uolēs oēs regnatos ostē-
dere, tale immisit somniū: uidebaris tibi uidere statuā grandē stantē, cuius ca-
put erat aureū, humeri ac brachia argētea; ueter & femora ærea, crura ac pes-
des ferrei. deinde saxū uidisti abruptū à mōte in statuā illā incidere, & hęc deiectā cō-
terere

terere, ut nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentū, æs & ferrum
abiret in minutiorem farina puluerem: eumq; ingruente uenti ui difflatū in
terras diuersissimas. Saxum uero illud tam magnum accepisse incrementum,
ut quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod ui-
disti somniū, quod in hunc modū interpretari oportet. Aureū illud caput te
significat, & alios reges ante te Babylonios. duæ uero manus & humeri duo
portendunt, q̄ à duobus regibus uestrū imperiū delebitur. illorū quoq; im-
perium alius ab occidente ueniēs tollet ē medio, amictus armis æreis. Huius
quoq; uires debellabunt ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil
poterit resistere, q̄ ea sit auro, argento ac ære ualidior. adiecit & de saxo inter-
pretationem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositum est
præterita, non etiam futura, scribere. quod si quis ueritatis auidus nō desistit
inquirere, futurorū quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam ut
Danielis librū perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodo-
nosorus his auditis agnoscens suum somniū, attonitus est Danielis indole,
& procidens in faciem, eum non aliter quā deum adorauit, diuinis iuuenē
dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei dei sui nomine, uniuersa
sæditioni suæ præpositū esse uoluit, cum eoq; simul eius cōsanguineos: qui
ob hoc inuidiosi facti in periculū inciderūt, offenso rege propter causam ta-
lem. Rex fabricata aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo ma-
gno Babylonis eam statuit: quam dedicaturus cōuocauit ex omni sua ditiōe
principes, eisq; mādauit, ut quamprimū tuba dari signū audierint, prociden-
tes in faciē adorent statuam. quod qui nō fecerit, pœnam proposuit ut conij-
ciatur in ardentis fornacis incendiū. Cum igitur omnes audito tubæ signō
adorarent eam statuam, Danielis cognati negauerunt se hoc facturos, q̄ nol-
lent patrias leges transgredi. moxq; delati, et in ignem coniecti diuina seruari
sunt prouidentia, & præter omniū opinionē euaserunt mortis periculum.
Ignis enim eos nō attigit, sed quasi sentiens iniuste in fornacē coniectos, pe-
percit, & nō exeruit uim suam in iuuenes, deo inuicta flammis faciente horū
corpora: quæ quidē res magis etiam eos regi cōmendauit, q̄ probos & deo
charos esse animaduerteret: quò factū est ut semper in maximo apud eū ho-
nore haberentur. Non multo deinde post, rursus aliud dormiens rex uidit
insomniū, q̄ priuatus regno uitam acturus esset inter bestias, & post exactū
eo modo septenniū, denuò restituendus esset in pristinū imperiū. quo uiso
rursus conuocatis magis percontatus est quid significet. Eius intellectū ne-
mo alius inuenire & regi indicare potuit, solus Daniel quid portederet con-
iectura affecutus est: & qualē hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum
in solitudine tēpus prædictū exegisset, nemine septennio toto audente inua-
dere dominiū, exorato deo rursus in regnum suum restitutus est. Nemo au-
tem mihi uitio debet uertere, quòd hęc ita ut in antiquis libris inuenio, scri-
ptis meis infero. Talibus enim criminatōribus dudū occurri in initijs huius
historiæ, palam profitēs me tm̄ Hebraicorū uoluminū in gręcā linguā inter-
pretē: et quę illic continent bona fide relaturū me promisi, nec addentē quic-
quā de meo nec auferentē etiā. Cæterū Nabuchodonosorus cū regnasset an-
nos XLIII, uitā finijt, uir industrius, & prioribus regib; lōge fortunatior. Me-
minit

XIII minit eius & Berofus in tertio rerum Chaldaicarum libro his uerbis. Pater autem Nabuchodonosorus audito q̄ Satrapa quem Aegypto & caua Syria Phoenicæq; præfecerat, à se defecisset, cum nō posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarū parte, iussit hūc contra illum proficisci. qui collatis signis cum defectore cōgressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suū imperiū retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonē morbo absumptus est, cum regnasset annos xxxi. Nabuchodonosorus uero nō multo post patris morte cognita, & cōstitutis Aegypti ac reliquarū regionū negotijs, demandatq; amicis cura captiuorū Iudæorū, Syrorū, Phoenicū & Aegyptiorū traducendorū in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertū Babylonē properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius reditū, factus est totius paterni imperij dñs. ac primū omniū captiuos recēs adductos per opportuna Babylonie loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis Beli templum et alia quædam magnifice exornauit. auxit etiā & reparauit antiqua urbis ædificia, munito et fluminis alueo, ita ne hostes eo possent uti ad ciuitatis incōmodum. Tres quoq; murorū ambitus intra urbē exstruxit, & totidē foris circumdedit, omnes è coctilibus laterculis. cumq; memorabilibus operib. ciuitatē munisset, & portas in templorū modū ornasset, paternæ regiæ contiguā exstruxit aliam regiā, cuius substructiōes & reliquā magnificentiā forte superuacaneū esset dicere: unū silere nō possum, quòd tam amplū & superbū ædificium intra quindecim dies absolutū est. In hac regia moles saxæa fornixq; suspendit, montiū speciem referētes, superne confitas uarijs arborū generibus, atq; ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quòd uxor educata in Media concupisset quandā patriæ suæ similitudinē. Horū hortorū etiā Megasthenes in quarto rerū Indicarū uolumine meminit, ubi ostendere conatur quòd hic rex uirtute & rerū gestarū magnitudine Herculé longe à tergo reliquerit. subiugasse enim eum & urbē Africæ primariā, & bonam partē Hispaniæ. Sed & Diocles in secundo rerū Persicarum libro eius regis mentionē facit, & Philostratus tam in Phoenicū quàm in Indorū historijs, quòd hic rex per tredecim annos Tyrū oppugnauerit, regnante apud eam urbem Ithobale. Atq; hæc sunt quæ de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quòd Cyrus eorū imperiū in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudæorū apud Babylonios habuerint. Cap. XII

Ceterum post Nabuchodonosori obitū Abilamarodachus eius filius regnū suscepit, qui mox Hierosolymorū regem Iechoniam in uinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonē regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem nō seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum uxoribus & liberis totaq; cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per uim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abimalarodacho post decimum octauum regni sui annū defuncto Niglifar filius successit, cumq; regnasset annos quadraginta, uitā cum morte mutauit. continuata deinde successione ad Labordachū filium regnū peruenit: apud quē cum nouem tantū mensibus hæ-

sisset

sisset, post mortē eius transijt ad Balthasarē, qui Babylonijs Naboandel nominatur. Huic bellū intulerunt Cyrus Persarū rex, & Darius Medorū, à quibus dum intra Babylonē oppugnatur, mirabilis quædā & prodigiosa uisio ei cōtigat. Discumbebat cœnans in ampla quadā aula, magno apparatus uasorum argenteorū quæ regiæ mensæ adhiberi solent, accumbentibus etiā concubinis & purpuratorū præcipuis. Deinde cum ita collibuisse, iubet è suo tēplo afferri uasa dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in usum suū ueritus uertere, in dei sui tēplo reposuerat. Ipse uero iam mero calens ausus est ex eis potare, uerba interim cōtumeliosa in deū proferens: & ecce tibi uidet manū è pariete prominentem, & in eo syllabas quasdam scribentem. qua uisioe territus cōuocauit magos & Chaldæos, & totū hoc genus quod apud Barbaros prodigiorū & somniorum interpretationē profitetur, postulans ut sibi enarrent id quod erat scriptum. magis autē negantibus se eius intellectum inuenire, rex ob rei nouitatē mœstus ac sollicitus, præconis uoce per totam suam ditionē publicauit: quicumq; mentem earum literarum interpretari posset, daturū se ei torquē aureū, & purpureæ uestis usum, quali Chaldæorum reges utuntur, atq; insuper tertiam regni sui partē. Post hoc præconium maior etiam fit magorū concursus, certatim sensum literarū scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autē tristem hac de causa regē eius auia, solari eum cœpit, dicens esse quendā captiuū Iudæū per Nabuchodonosorum uastatis Hierosolymis adductū, uirū sapiētem, qui possit obscura & soli deo nota perquirere. hūc Nabuchodonosoro quæ opus erat interpretatū, cū id eo tēpore posset alius nemo. rogabatq; ut accito illo percōtaret quid sibi uelint hæc literæ, ut coarguata cæterorū inscitia, etiam si triste sit, prodigiū id intelligat. His auditis Baltasar accersit Danielē: & præfatus se rescuisse de eius sapientia, deq; spiritu diuino quem habeat, & q̄ solus sit idoneus interpretandis quæ aliorū cognitionē effugiunt, rogauit ut sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmiū usum uestis purpureæ torquemq; aureū, & ditionis suæ partem tertiam, ut sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam sciscitādo cognouerint. Daniel autē recusatis muneribus, q̄ his diuinitus concessa sapiētia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturā hanc uitæ finem prædicere: eo q̄ ne proauis quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatē colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorū enim ob impietatē damnatū ad uictū ferinum, post multas preces miserante deo restitutū ad hominū conuersationē & pristinū imperiū, ac deinde per totā uitā agnouisse & laudasse dei uirtutē & prouidentiam. hunc uero oblitū domestici exēpli, uoces impias iactasse in deū, & potasse è sacris uasis unā cum suis pellicibus. Ob hæc iratū deū per has literas denunciare qualē sit habiturus uitæ exitū. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratū esse iam dierū tuæ uitæ ac regni numerū, & per breue tēpus superesse. Thecel, quod est pōdus, apensum à deo regni tui tēpus iam ad finē uergere. Phares, quod est fragmen, fracturū deū tuū regnū, & partes eius in Medos ac Persas distribuēdas. Hac interpretatiōe accepta rex nō poterat nō uehemēter tristari, attamē Danieli

Ioseph.

A

suam

Dan. 5

suam munificentiam non subtraxit tanquam malorum prænunciatio, sed dona quæ pol-
 licitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, non
 prophetæ: imò illi boni uiri officio functum esse, qui sic interpretatus sit ut e-
 rat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit tem-
 poris, dum & ipse & urbs in Cyri Persarum regis potestatem deuenit. Sub Balta-
 sare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur
 posteriorum Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum im-
 periū, adiutus à Cyro suo cognato, annum agebat sexagesimum secundum, qui fuit
 Astyagis filius, apud Græcos alio uocatus nomine. Hic etiam Danielē propheta-
 tam assumptum secum duxit in Mediā, eumque in maximo honore apud se habuit.
 erat enim unus e tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCCXXI satra-
 pas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam charus & hono-
 ratus apud regem esset, ut qui ei tanquam diuino libenter de quouis negotio consu-
 lenti pareret, non effugit ceterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos
 qui aliquem sibi à rege præferri non patiuntur æquo animo. cumque æmuli occa-
 sionem calumniæ contra eum quaerent, nullam unquam eis præbuit. cum enim esset
 contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio
 licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen
 destiterunt quaerere quomodo honore deiectum e medio tollerent, & cum ani-
 maduertissent Danielē quotidie ter deo supplicare precibus, comenti sunt
 occasionem qua eum possent perdere: aditque Dario renunciant ei, uisum esse
 satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus
 nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut deorum quicquam precari liceat: & si quis
 contra hoc commune decretum faxit, eum in foueam leonum conijci. Rex uero non
 perspicuus eorum malitiam, quod Daniel hoc comento peteretur, ait sibi placere
 hoc decretum: pollicitusque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum
 quo satraparum decretum promulgabat. Id cum omnes præ metu seruare co-
 narentur, magnus fuit ubique silentium. Daniel uero nihil hæc curabat, sed mor-
 solito stans in conspectu omnium, adorabat deum suum & deprecabatur. Tum sa-
 trapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, regem adeunt prope, Dani-
 lemque accusant, quod contempto edicto solus ex omnibus deos precari ausus sit,
 idque non ob pietatem, sed ob hoc ipsum quod obseruari se sciret ab æmulis.
 Et cum regem ob nimiam erga Danielē beneuolentiam etiam mandati sui con-
 temptori facile ueniam daturum crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam
 inflexibiles ad clementiam postulauerunt ut iuxta latam legem conijcerent in leo-
 num foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est
 eum ut presentem casum æquo ferret animo: & postquam eum coniectus est, cum obli-
 gnasset lapidem qui ori foueæ incumbere uice hostij, domum reuersus est: to-
 tamque eam noctem sine cibo & somno exegit de amici salute sollicitus. diluculum
 autem surgens ad foueam se contulit: & inuento illaeso signaculo quo lapidem ob signa-
 uerat, per apertam fenestram superne Danielē in clamauit, quaerens an adhuc sa-
 uuus sit. Ad quam uocem cum ille responderet illaesum se & incolumem, iussit eum
 fouea bestiarum extrahi. inimici uero eius uidentes ei nihil mali accidisse, no-
 luerunt hoc dei prouidentiam tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatem
 ausi sunt etiam apud regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit mul-
 tum

XIII
 Dan. 6

tum carniū obijci leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam
 conijci, ut appareat si propter saturitatem eos non attingant, ac tum demum cui
 dentissimum fuit uatem ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis peperc-
 runt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimētis caruissent, sine mora eos
 dilaniauerunt. acuit autem ferarum rabiem non uexatio famis quæ iam eis exem-
 pta fuerat, sed obiectorum malitia, deo sic uolente, ut ne bruta quidem eam im-
 punitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum uatis insidiatore perissent, Da-
 rius rex per totum suum imperium nuncios dimisit qui Danielis deum prædica-
 rent, hunc esse solum uerum & omnipotentem deum asseuerando. ipsum deinde
 uatem in maiore etiam quam antea honore habuit, primum inter amicos locum ei
 tribuens. qui cum ab omnibus deo charus existimaretur, & propter hanc de
 se opinionem esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, o-
 pus pulcherrimum, & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum usque
 durat, & spectantibus recentissimæ structuræ uidetur, ac si ea ipsa die qua spe-
 ctatur esset absolutum: tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudi-
 nem habet, nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædifi-
 ciorum consuetudinem, quæ æque atque homines uetustatis iniuriam sentiunt,
 nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat usque
 in presentis tempus ut in ea turri sepeliantur Medorum reges & Persarum atque
 Parthorum: eiusque custodia sacerdoti Iudaici generis hodieque conceditur.
 Quod autem in hoc uiro præcipua dignum est admiratione, silentio non præteri-
 bimus. omnis enim eximia felicitas ut prophetæ excellentissimo ei contigit, &
 uiuenti tam apud reges quam apud populum gratioso, & post obitum sempiternam
 memoriā consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nunc apud
 nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quod deus cum eo colloquia miscue-
 rit. non solum enim futura prædixit quemadmodum alij prophetae, uerum etiam
 tempus quo euentura essent præfinijt. & cum alij prophetae calamitates præ-
 dicerent, ideoque malam gratiam apud reges & multitudinem uulgarem inirent,
 hic bonarum rerum uates fuit, ut propter faustam ominationem quidem beneuo-
 lentiam omnium sibi conciliaret, propter euentum uero certitudinem fidem sibi
 apud uniuersum mortaliū genus compararet. Exstat enim in eius scriptis un-
 de maxime illius prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa pri-
 mariam Persidis urbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræ motu
 repentino exorto, diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum
 quoque consternatum in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendam exci-
 tantem se & iubentem ut surgeret ac uideret quæ post multa secula euentura
 essent suis ciuibus. surgenti deinde ostensum esse arietem magnum, enata ha-
 bentem multa cornua, & in his ultimis cæteris celsius. uersis deinde ad occi-
 dentem oculis, uidisse se hircum delatum per aerem concurrisse cum ariete, &
 bis cornibus ictum prostrauisse humi & conculcasse pedibus. deinde uidisse ena-
 tum e fronde hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro eo quatuor alia,
 obuersa inuentos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod
 postquam esset adultum, deus qui hæc ostendebat dixit gesturum bellum contra gen-
 tem ipsius, & urbem uic expugnaturum, & ceremonias templi conturbaturum, sa-
 crificiaque uetiturum per dies MCCCXVI, hæc est uisio quam in campo apud Susa

Ioeph.

A 2 se

se uidisse scripsit: eamq; deū sic interpretatū esse. Arietē significare Persarū & Medorū regna, cornua uero futuros in his reges, & horū ultimū designari per cornu ultimū. hunc em̄ fore diuitijs & gloria præstantissimū. Per hircum uero indicari, fore aliquē ē Græcorū regibus, qui cum Persa bis cōgressus eū prælio superet, totūq; eius imperiū occupet. Per cornu uero illud magnum ex hirci fronte exstans primū regem significari, & per aliorū quatuor pro illo pullulationē, & ad quatuor terræ tractus singulorū uersionem, successuros ostendi, post primi regis mortē, & regni inter eos partitionem, hos neq; filios eius neq; alioqui ad cognationē ipsius pertinētes, multis annis orbem habitatū regnatos: ex hisq; exoriturū quendā regē, qui bellū gerat cum gente Iudæorū & legibus, & formā institutæ iuxta has reipub. auferat: spoliatoq; templo uictimas in id induci per trienniū prohibeat. quæ quidam calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurū Daniel ante multos annos scripserat. Eodem aut̄ modo scripsit & de Romanorū imperio, & quantam uastitatē illaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demōstrata scripto tradidit, & posteris legēda reliquit, ut uidentes euentū non discrepare à prædictionibus, Danielē mirentur ob tam insignem honorē illi à deo habitū: simulq; Epicureorū error coarguat, qui prouidentia ē uita eijciunt, & deo regimen rerū nolunt permittere, nec credunt uniuersitatē à beata illa & immortalī essentia uel cōseruari uel gubernari, sed sine rectore & curatore mundū suo impetu ferri asseuerant. qui si ita ut illi autumant careret præside, quemadmodū naues sine gubernatorib. uideamus procellis & fluctib. obrui, currusq; aurigis destitutos eueri ac confringi, ita & ipse perderet immoderato impetu. Quamobrē dum Danielis uaticinia cōsidero, nō possum nō damnare istorū inscitia, qui deo negāt curę esse res mortaliū. quī enim fieri potuit ut prophetijs eius respōderet euetus, si temere in mundo gererent omnia? Verū ego hæc ita ut inueni in literas retuli, & si quis mauult diuersam opinionē sequi, id per me quidē erit illi integrū.

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDAICARVM

LIBER VNDECIMVS.

Cyrus Persarum rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia. Cap. I

1. Esd. 1
2. Esd. 2

PRIMO aut̄ anno regni Cyri, q̄ fuit transmigratiōis nostræ Babylonicæ septuage simus, miseratus est deus captiuitatē & calamitatem erumnosū illius populi: & sicut illis p̄ Hieremiam prophetam ante dirutam urbem prædixerat, quod postquam seruierint Nabuchodonosori eiusq; posteris p̄ annos septuaginta, rursus eos restitutus esset in patriā, & ædificato templo redituri essent ad felicitatem pristina, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit ut ille in hunc modum

modū per uniuersam Asiā scriberet: Hæc dicit Cyrus rex: Quoniā me deus maximus orbis regem cōstituit, hunc illū esse credo quem Israelitarum adorat populus. Is enim meū nomen per suos prophetas prædixit, & quod templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc aut̄ Cyrus cognouit ex lectiōe libri qui Esaiæ prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem cōscriptas. Hic enim secretū hoc deū sibi indicasse dixit, quod uellet Cyrū, quem multarū ac magnarū gentium regem declaraturus esset, remittere populū suum in terram Iudæam, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centū quadraginta annis anteq̄ templū deuastatū est. Quibus lectis rex admiratus uatis diuinitatē correptus est cupidine exsequēdi quæ scripta legerat: cōuocatisq; clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere ut profiscant̄ in patriā, urbemq; Hierosolyma & dei templū ædificēt denuo. Nam & ipsum deū futurū illis auxilio, & se scripturū uicinis Iudææ ducibus ac satrapis, ut cōferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & uictimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuū principes, Iudæ & Beniamiticæ, simulq; leuitę & sacerdotes, prope Hierosolyma se cōferunt: multi enim maluerūt manere apud Babylonē, non sustinētes possessiones suas relinquere. Quò cū peruenissent, omnes amici regij fuerūt eis auxilio, cōferebantq; ad templi structurā alij aurū, argentū alij, nōnulli pecudū & equorū multitudinē: soluētesq; uota quibus damnati fuerāt, offerebāt solennes uictimas, quasi urbē denuo cōderent, & pristinū patrij ritus usum reciperēt. Nam & uasa quibus olim templū spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrū tunc ē Babylone remissa fuerāt. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita sunt perferēda ad Abassarē, asseruanda apud eū dum templū ædificaret: cui mandatū est q̄ primū id absolutū esset, mox ea sacerdotibus & magistratib. populi redderet in templū restituenda. quin & epistolā ad Syriæ satrapas in hæc uerba scripsit. Rex Cyrus Sisinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionē meam habitant permisi, ut quicunq; uellent in propriam patriā reuersi urbē denuo cōderent, & templū dei Hierosolymis ædificaret eodē quo prius loco. misi aut̄ eò etiā ærarij mei præfectū Mithridatem, & Zorobabilem principē Iudæorū, ut fundamētis iactis templum superstruant altitudine cubitorū LX. & totidē latitudine, faciantq; tres ordines ē lapide polito, & unū ligneū ē materie quā fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificent deo: quos sumptus omnes de meo uolo fieri. Vasa quoq; quæ Nabuchodonosorus rex de tēplo prædatus est, mitto per Mithridatē ærarij præfectū & Zorobabelē Iudæorū principem, ut ea perferant Hierosolyma, & in templū dei restituāt: quorū numerus est hic: p̄sycteres aurei L, argentei cccc. thericlea pocula aurea L, argentea cccc. situlæ aureæ L, argenteæ D. libatoria aurea xxx, argentea ccc. phialæ aureæ xxx, argenteæ mcccc. præterea uasa alia magna mille. Cōcedo etiam eis eosdē redditus quos maiores eorū soliti sunt accipere, in precium pecudum, & uini & olei drachmas ducentaquinq; millia quingentas, & in simillam artabas duo millia quingentas, atq; hæc ē Samariæ tributis præberi uolo. immolabuntq; sacerdotes has uictimas iuxta Moysis legem Hierosolymis, & inter sacra precabuntur deum pro salute regis eius que generis, ut regnum Persarum inco-

lume maneat. Qui uero per inobediētiā hęc mandata nōstra irrita habuerint, eos in crucem agi uolo, & facultates ipforū fisco nostro attribui. Atque hoc fuit epistolę argumentum. Numerus autem eorū qui ē captiuitate cōuenierant Hierosolyma XLII millia fuere, & insuper CCCCLXII.

Regij duces & satrapę Iudęos ab ædificatione templi prohibent. Cap. II

II
1. Esd. 4

M Idum templi fundamēta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circum finitimę gētes, præcipue Chuthęi, quibus olim ē Perfide ac Media traductis Salmanasar Assyriorū rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabāt satrapas & eos quibus cōmendata erat hęc ædificatio, ut Iudęos impedirēt, quo minus urbē ac templū instaurare ualeant. Illi uero pecunijs etiā corrupti uendiderunt Chuthęis suam circa demandatū officiū cessationē & negligentiam, Cyro nesciente utpote distracto in alia negocia, qui demū Massagetico bello perijt. Cambyses deinde in paternū principatū succedente, ex Syria & Phoenice Ammanitarumq; & Moabitarū ac Samaritarū regionibus redditur ei talis epistola. Domine, serui tui, Rathymus cōmentariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phoenices ac Syrię. Cognoscere te oportet rex, q̄ Iudęi qui Babylonem traducti fuerant, in regionē nostrā uenerunt, & ciuitatē ob defectiōnē merito deletam restituunt, forumq; rerū uenaliū: reparant etiam moenia & templū exstruunt. quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persolutores amplius, nec imperata facturos. opponētes enim seipfos regibus imperare potius quā seruire conabuntur. Quando igitur iam seruet templi ædificatio, uisum est nostri officij non dissimulare hoc negotium, & admonere ut inspicias maiorū tuorū cōmentarios, inuenturus in eis Iudęos regū desertores & hostes, urbemq; ipforū ob hoc crimen desolatā ac dirutā. quin hoc quoq; admonendus es, q̄ si hęc urbs incolatur denuo, moeniumq; ambitū absoluat, intercludetur tibi uia in Phoenicem & Cauam Syriam.

Cambyses Iudęos ab ædificando templo omnino prohibet. Cap. III

M Ambyses autē lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad malitiam, grauius cōmotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo cōmentariensi, & Belsemo, & Semelio scribę, & reliquis Samarię ac Phoenices habitatoribus hęc dicit. Lectis quas misistis literis, iussi inspicere maiorū meorum cōmentarios ubi inuentum est urbē istam semper inimicā fuisse regibus, habitatoresq; eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis et rerū nouitatibus. quodq; reges habuerint potentes ac uiolentos, qui continuis tributorū exactiōibus Phoenicem & cauam Syriam uexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudęos urbē denuo condere, ne per hanc occasionē crescat eorū malitia, qua cōcitati hæcenus rebelles fuerūt regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cū collegis euestigio conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducētes secū magnam hominū multitudinem, prohibueruntq; Iudęos ne urbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos X. usq; in secundum annū regni Darij Persarū regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Aegypto, reuertens ab ea expeditione apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde magis qui post eius obitū regnum

per integrum annum occupauerant, septem illę Persarum familię Hytaspis filium Darium cōmunibus suffragijs regem declarauerunt.

Darius Hytaspis filius Iudęis templum ædificat. Cap. IIII

S adhuc priuatus uouerat deo si regnū adipisceret, quicquid sacrorum uasorū apud Babylonē esset, remissurū se in templū Hierosolyma: & forte fortuna per illud tēpus uenerat ad eum à Hierosolymis Zorobabel, qui captiuorū Iudęorū dux declaratus fuerat. nam erat uetus regis amicus. quamobrē inter satellites cū alijs duobus assumptus, speratū honorem cōsecutus est. Primo autē sui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tam domesticos suos q̄ Medorū ac Persarū satrapas, prouinciarūq; præsides ab Indis usq; ad Aethiopas, & p̄fectos copijs p̄ CXXVII satrapias. Cūq; ad satietatē epulati, discessissent cubitū ad suū quisq; diuersorū. Darius post breuē in lecto quietē à somno relictus, nec ualēs redormiscere, cœpit fabulari cū tribus satellitibus: & qui proponendā à se quæstionē uerius ac prudētius soluerit, ei præmiū fore promisit usum purpurę & aurei poculi. in cubatu quoq; ac uectatione usurū instrumēto aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in cōfessu habiturū locū regi p̄ximū, annumeratū inter gētiles regios. post hęc p̄missa quærit ex primo num uinū maxime polleat, ex secūdo num reges, ex tertio num mulieres, an fortē ueritas magis q̄ hęc omnia. his ad inquirendū p̄positis siluit. Mane uero accersiuit megistanas & satrapas ac toparchas, residēsq; ubi solebat iura reddere, iubet satellitū illorū quenq; corā toto cœtu respōdere ad quæstionē sibi propositā qd ipsi uideat uerius. Tū primus eorū sic exorsus est uini prædicare potentiā. Viri illustri-fimi, equidē uino potētię palmā tribuere haud dubito, dum eius uiriū hinc coniecturā capio. Animaduerto em̄ q̄ quorūuis potantiū mentē subuertit, & uel regis animū sic afficit, ut nō secus q̄ puer aliquis parentib. orbis curatoris egeat: seruū quoq; suę cōditionis oblitū ad dicēdi libertatē cōncitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat em̄ & regenerat animas quas subingreditur. nā & calamitosorū extinguit tristitiā, & ære alieno atq; usuris oppressos facit aliquātis per uideri sibi omniū ditissimos, ut obliti sui nihil sonēt humile, sed talēta crepēt, & alia fortunatorū uerba magnifica. p̄terea tam ducū q̄ regū illis sensum ac metū eximit, & omnē amicorū ac familiarū memoriā. armat em̄ homines uel aduersus charissimos, eosq; facit uideri alienissimos. cūq; edormito temeto p̄ noctē sobrij fuerint redditi, surgūt omnino inscij q̄ eis p̄ ebrietatē patrata sunt. quo fit ut his argumētis p̄suasus, uinū ducā rē omniū lōge potētissimā simul & uiolētissimā. Postq̄ prim⁹ plata sua de uino sententia dicēdi finē fecit, tū secūdus cœpit extollere potēstatē regiā, huius uires affeuerās esse maximas omniū q̄ intellectu ac potētia p̄dita sunt. id conatus est p̄bare his ratiōibus. Omniū rerū penes homines esse imperiū q̄ & terras & maria ad quoscūq; usus seruire sibi adigūt. at ipsis hominib. reges imperitare, eisq; qdlibet p̄ suo mādare arbitrio. p̄inde q̄ in fortissimū animalū habēt dominiū, eorū uim ac uirtutē meritō existimandā insuperabilē. qd q̄ dū ad bella et pericula subditos mittūt, oēs eorū imperata obsequēter faciūt, siue dum p̄ eos obijciunt hostibus, siue dū cogunt cum moenib. ac turribus, atq; adeo cū mōtib. ipsaq; rerū natura bellū gerere, ipforū iussu parati uel occidi uel occidere, dū ne uideant à regijs mādatis usquā digredi: parata dein uictoria, belli

cōmoda uniuersa ad regem redeunt. Iam uero qui alieni à militia dant agris colendis operam, post lōgos labores & sudores cōparatis fructibus regi tributa persoluunt: & quicquid ille iusserit, hoc necessario sine mora perficiūt. Interim ille expletus omnibus delicijs & uoluptatib. dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ceu uinctis metu nusquā discedentibus, nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, sed unam hanc curam putans necessariā, in hac una est assiduus. Et quū fieri potest, ut nō is sit omniū potentissimus, cui tanta hominū multitudo pareat p̄ omnia? His peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & ueritate, quarū uis quanta sit, quamq; præpolleat cæteris rebus omnibus, sic docere aggressus est. Confessum est & uinū pollere plurimū, & regē cui omnes obtēperant, maior tñ est potentia mulierū. nā & rex per mulierē in lucem hanc productus est, & eos qui uites colendo uinū nobis afferūt, mulieres & educant & pariunt: & nihil est omnino quod nō illis acceptū ferendū sit. nam & uestimenta nobis texunt harū opera, & rei domesticæ cura his est concredita: nec ullo pacto possumus carere foeminis. sed licet argēto multo abūdemus & auro, preciosisq; rebus alijs, simul atq; mulierē formosam conspexerimus, neglectis illis omnib. inhiamus in uisā pulchritudinē, & libenter ei bonis cedimus, modò adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & uel amicissimorū sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne cōmori quidē cum illis refugimus. addam & aliud argumentū earum potentia non minimū. quicquid terra mari'ue lōgo labore quæsitum nōne totū hoc mulieribus cōmittimus? Ipsum etiam regem tantarum rerum dominū uidi aliquādo ab Apame Rapsacis Themasi filia, concubina sua cædi alapis, nec hoc tantū ferre, sed ut sibi detractum diadema capiti illa suo imponeret, ridentē cum ridēte, & irata illa mœrentē, & adulatorie se ad affectus illius attēperando humiliter satisfaciētē si quid eam offensam animaduerneret. Interim dum satrapæ mirabūdi alij in aliorū uultus inter se mutuo conijciunt oculos, Zorobabel ad ueritatis laudes fecit transitū. Dixi, inquit, & declarauit quantū mulieres polleāt, uerū tamē nec hæ nec rex ueritati ullo modo cōferendus est. Nam cū terra sit maxima, cælū item immensē altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cumq; hæc dei uolūtas gubernet ac moueat, q̄ deus iustus est & uerax, consequit ut ueritas sit rerū omniū longe potentissima, cōtra quā iniustitia nihil omnino ualeat. præterea reliqua omnia quantumuis pollere uideant, mortalia sunt, & celeres habent exitus, ueritas uero immortalis est atq; sempiterna. Quin & ea quæ ab illis percipimus, nec mortalia sunt, nec iniurię temporū aut fortunę reciprocis uicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretaq; ab omni labe iniustitiæ. his dictis Zorobabel sermoni finē imposuit. Acclamante uero auditorio q̄ dixisset optimē, & q̄ sola ueritas uim omnis senij uel mutatiōis expertē habeat, iussit eū rex postulare aliqd ex his quæ paulo ante ultro fuerat pollicitus. Libēter enim se concessurū, ut uiro sapienti, & qui prudentia uincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His auditis admonuit eū uoti, quo se obligauerat si adipisceret potestātē regiam: id aut erat, denuo cōdere Hierosolyma, & ibi dei templū instaurare, ac deinde

sacra

sacra uasa olim p̄ Nabuchodonosorū inde sublata, & Babylonē perlata, restitueret. Hęc est, inquit, mea postulatio, quam nunc mihi permittis, sapientē me uirū iudicans. Tum rex lætus assurgens excepit eū osculo, moxq; scripsit IIII toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelē, eosq; qui unā profecturi erant ad instituendam & absoluentem templi fabricā. Mandauit etiam per literas Phœnicis ac Syriæ magistratibus ut materiem cedrinā in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantē eam urbem adiutarent: in quib. literis hoc quoq; adscriptū erat, iubere & uelle regē liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint. & procuratores suos ac satrapas uenit quicquā in regios usus à Iudæis exigere: & quantumcūq; agrorū occupare ualeant, permisit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiā & Samaritis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, ut agros qui aliquando Iudæorū iuris fuissent antiquis possessoribus redderēt, atq; insuper L talenta in fabricā templi conferrent. ipsis autē iuxta patrias leges sacra facere permisit, & quæ in hunc usum essent necessaria, sacrasq; uestes in quib. pontifex & cæteri sacerdotes rem diuinā faciunt, de suo præberi uoluit, necnō etiā organa quibus leuitæ sacros hymnos accinūt. & custodibus urbis atq; tēpli certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos annos pro alimētis certā pecuniā. deniq; de remittēdis sacris uasis, deq; Iudæorum restitutione, confirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autē hanc gratiā à rege consecutus, q̄ primū egressus est regiā, suspiciens in cælū gratias agit deo, q̄ coram rege inter concertatores uisus sit sapientior, confitens totū hoc diuini esse beneficij: peractaq; gratiarū actiōe, precatus ut & in posterū propitius esse pergeret, Babylonē profectus est, lætū popularibus suis nunciū afferēs. Quo audito primū gratias egerūt deo pro redita sibi patria: deinde ad epulas & cōpotationes uersū, per huiusmodi hilaritates continuos septē dies exegerūt, ob receptā patriam ceu natalitiam festiuitatem denuo celebrantes. deinde duces Hierosolymitanæ profectiōis ex sua quemq; tribu elegerunt, cōparatis & iumentis quæ uxores ac liberos ueherent: deducentibusq; quos Darius ad hoc ipsum miserat, genialiter uiam emetiebantur hilares, personantibus omnia tibijs, & cymbalis perstreptentibus, prosequēte per lusum ac lætitiā & reliqua Iudæorū multitudine. nam certus numerus ē singulis cognationibus selectus proficiscebatur: quas nominatim percensere nō libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium afferā. hoc tantū dicā cōpendio, fuisse pubertatē egressorū quater mille millia, & sexcēta uiginti octo millia, dūtaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebant quatuor millia & septuaginta. promiscuæ uero multitudinis puerorū ac mulierū numerus erat quadraginta millia DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CXX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebāt se Israelitas, nec tamē poterāt aporobare genus suū, sexcēti quinquaginta duo. reiecti sunt etiā ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant uxores, quarū genus nec ipsi indicare poterant, nec in Leuiticis & sacerdotalib. genealogijs inueniebāt. erāt aut numero DXXXV. Sequebatur etiam seruitiorū multitudo septem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCXXXV. iumenta DXXXV. Dux

autem

autem multitudinis quam modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel; ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cum eo Iesus Iosedeci pontificis filius, & Mardocheus ac Serebæus: hi duo tribulium suffragijs ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in sumptus huius profectiois minas auri centum, argenti uero quinquies mille. atq; in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorū, qui tum apud Babylonē erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua uero multitudo paulisper discedentes profecta, domos quisq; suas redijt. Septimo autē mense postquam Babylonem exiuerant, Iesus pontifex & Zorobabel princeps dimissis circum oppida nuncijs è tota regione populū Hierosolyma conuocauerunt, cupide ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda deo sacrificia iuxta leges per Moysem traditas. Quæ dum faciūt, non æquis oculis aspiciabantur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tēpus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblatiōes & quotidiana sacrificia, uictimasq; sabbatorū atq; omniū sanctarū festiuitatū. tum qui uota uouerant, reddebāt ea sacrificantes à nouilunio mensis septimi. Deinde templi ædificationē sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorū qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facile ac libenter faciebant, trabes cedrinæ de Libano deferentes, quib. mox in rates compactis, in Ioppensem portum eas perducebant, ita ut primum à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decembris cœperunt superstruere: præposuerūtq; operi curando Leuitarū quotquot uigesimū annū attigerant, & Iesum cum filijs ac tribus fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filiū, eiusq; filios: quib. summa cura & diligētia cōmissum negotiū tractantibus, celerius opinione crescebat templi ædificiū. Id ubi factū est, accedentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitæ Asaphiq; progenies, canebāt sacros hymnos, in Dei laudē à Dauide quondā institutos. Sacerdotes autē & Leuitæ cognationumq; principes etate prouectiores, qui & illud prius templū uidere meminerant magnū & opulentum, & hoc recens pro præsentium fortunarū tenuitate deterius fieri animaduertebāt, reputantes quantū ab illa prisca felicitate abesset, oborta inde moestitia temperare à lacrymis nō poterant: uulgius autē contentū erat præfenti templo, ut quod nulla priorū temporum cōparatione seipsum cruciabat, nec ullū detrimentū factum quibat animaduertere. contra seniorū ac sacerdotū multo deteriore cōditiōe res suas esse existimantiū gemitus, uix contentu tubarū obscurari poterat. Samaritæ autē inimici auditis tubis, & latantium atq; dolentiū promiscuis uociferationibus, accurrerunt uolentes causam discere: & cognito qd Iudæi è captiuitate Babylonia postliminio reuersi templū instaurarēt, adeunt Zorobabelē ac Iesum, principesq; cognationū, postulantes ut eos admitterēt ad templū cōmuni sumptu ædificandū. Nam se quoq; aiebāt deū colere, & eius gloriari nomine, religionisq; eius studiosos fuisse iam inde ab illo tēpore quo Salmanasar Assyriorū rex è Chuthia & Media gentē eā in loca illa trāstulerat. Ad q̄ postulata illi de cōmuni sentētia

respon-

responderunt, ad simul ædificandū admitti eos non posse, cum & prius Cyrus, & nunc Darius ipsos ædificare iusserint: licere tamē eis ibi adorare. idq; facere uetari eorū neminem, ac ne cæterarū quidem gentiū quenquam, cum omnibus hominibus eò uenientibus templū ad adorandū pateat. His auditis Chuthæi, sic enim nos Samaritas appellamus, indigne tulerunt: & instigauerunt Syriæ gentes, ut Satrapas rogarent quemadmodū sub Cyro primū, ac mox sub Cambyse, ut templi ædificationē impedirent, Iudæorūq; conatus & diligētē circa hoc opus operā quoad liceret de industria remorarentur. Per idem tēpus ascendit Hierosolyma Sifines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibusdā alijs, rogaueruntq; Iudæorū principes, cuius permissu templū sic ædificarēt, ut arx potius quàm fanū existimari possit: & cur tam firmis mœnibus & porticibus urbē cinxissent. Responderunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse dei maximi, cui templū hoc exstructum à quodā eius gentis rege fortunatissimo & in omni uirtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorū suorum impietate p Nabuchodonosorū Babyloniōrū & Chaldæorū regem expugnata & deleta urbe, tēploq; spoliato ac incēso, & populo in captiuitatē Babylonicā abducto, Cyrū qui Persidis & Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mādasse tēpli instauratiōē, & donaria uasaq; per Nabuchodonosorū sublata tradidisse Zorobabeli & Mithridati ærarij sui præfecto, ut ea deportarēt Hierosolyma, rursumq; in templū instauratū reponerent. eiusdem enim regis mandato Abassarū missum ad eā urbē, ut daret operā ut id templū primo quoq; tēpore absolueret. eum acceptis regijs literis cōfestim uenisse, & fundamēta iecisse. atq; ex eo tempore nunq̄ inimicas gentes interturbare ædificationē, atq; impedire destitisse. Quare si illis ita uideretur, scriberent Dario, ut inspectis regijs cōmentarijs manifestū fiat uera ipsos omnia dicere. His auditis Sifines & alij cum eo, noluerunt ædificationē inhibere inconsulto Dario, sed cōfestim ei de hac re scripserunt. Iudæis autem sollicitis & metuentibus ne regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggeus & Zacharias, bono animo eos esse iuebant, nec à Persis quicquā timere: quandoquidē ipsi cōpertam haberent super hac re dei uoluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumq; Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quòd urbē muniant, templumq; arci quàm fano similis exstruant: asseuerantes nō esse hoc in rem regis, & ostendentes Cambysis epistolā, per quam eam ædificationē impediuerat & uetuerat, ratus nō esse rebus suis tutā aut utilem: postq̄ etiā Sifinis & collegarū de eodem negotio literas accepit, iussit regios cōmentarios super hac re cōsuli: & inuentus est apud Ecbatana castrū Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur. Anno primo regni sui Cyrus rex decreuit, ut templū dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum LX, & totidem latitudine, quod haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneū unū è materie quā fert ea regio: & sumptus in hoc ex erario regis præberent. Sed & uasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, redantur & reportent Hierosolyma. Utq; cura eius negotij sit penes Abassarum Syriæ ac Phœnices præfectū eiusq; collegas, q̄ abstinerent quidem ipsi

ab eis

ab eis locis, seruos uero dei Iudæos & eorū principes finerent templū struere: ipsi uero adiutarent eos in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia quoq; suppeditarēt, tauros, arietes, agnos, hædos, similā, oleū, uinū, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sint deū pro salute regis atq; Persarū. Quicumq; autē contra mandatū hoc facere ausus fuerit, is ut cōprehensus in crucē agatur, & facultates eius fisco addicant. inibi etiam addita erat execratio, ut quicumq; eius templi ædificationē uetare uoluerit, deus eū feriat, atq; hoc modo iniquitatē eius cohibeat. Hæc cū Darius in Cyri cōmentarijs inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex Darius Sisini magistro equitū & Sarabazani cæterisq; magistratibus S. Mitto ad uos exemplar epistolæ Cyri, quā in ipsius cōmentarijs inueni: uoloq; ut omnia fiant, quemadmodū in ea continent. Valete. Ergo cognita ex his literis uoluntate regis, Sisines & reliqui decreuerūt eam per omnia sequi. itaq; suscepta cura sacræ fabricæ, adiuuabant Iudæos magistratusq; illorū & principes, & magnis omniū studijs proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij, prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutumq; est intra septenniū. Anno autē regni Darij nono, uigesimatertia die mēsis undecimi, qui nostris dicit Adar, Macedonibus Dystrus, sacerdotes ac Leuitæ cū reliqua Israelitarū multitudine obtulerūt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristina felicitate proq; recepto nouo tēplo, tauros centū, arietes ducentos, agnos cccc, hircos xii. pro peccatis totidē tribuū: constitueruntq; Leuitæ iuxta Moysis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoq; quibus templū circūqua; includebat. Instante deinde azymorū festo, mense primo, qui Macedonib. est Xanthicus nobis uero Nisan, confluxit totus populus ex oppidis in urbem: celebraueruntq; id festū casti ac puri unā cū coniugibus ac liberis ritu patrio, & uictimam paschalem immolātes decimaquarta luna epulati sunt p̄ continuos dies septem, nullis sumptib. parcentes, holo cautoma etiam offerentes, & agentes gratias deo, q̄ eos tandem antiquæ patriæ & eius legib. ac ritibus restituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiā regis Persici animo. atq; ita summa liberalitate in re diuina usi incoluerūt Hierosolyma, instituta ea reip. forma, q̄ per optimates administra. penes p̄tifices em̄ fuit summa autoritas, donec Asamonæorū gens mutato rerū statu regnū obtinuit. ante captiuitatem em̄ iam inde à Sauli & Dauidis temporib. egerūt sub regibus p̄ annos dxxxii. menses sex, dies decem. & ante hos æque monarchæ res administrauerūt appellati Iudices, qui reipub. status plus q̄ quingentis annis durauit post Moysis & Iesu imperiū. Hoc igitur modo habebant se Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ autē, infensā gens & inuida, multis molestijs eos afficiebāt, freti opibus, & affectātes cognati Persarū uideri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre gra uabantur, magistris equitū interim conuiuentibus: & quacunq; in re uel per se uel per alios poterant nostrā gentem ledere, nullā occasionem prætermittēbāt. Visum est itaq; senatui populoq; Hierosolymitano legationem ad regem Dariū mittere, & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, assumptis alijs quatuor collegis. Cæterū rex cognitis criminibus quæ

per

per legatos Samaritis obijciebant, dedit eis literas perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitū apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni reliquisq; eorum conferuis. Zorobabel, Ananias, & Mardocheus Iudæorū legati accusauerūt uos, q̄ molesti fueritis templum ædificantibus, quodq; non præbeatis impēsas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur ut lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum usus postulat, ut non desinentes quotidie sacrificare tam pro me quam pro Persarum gente deprecentur.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia. Cap. V

Esuncto autē Dario successit Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinū cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolētia profecutus est. Hoc regnante p̄tifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem uero degentiū Iudæorū primarius sacerdos erat Esdras, uir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populū. is cum esset legū Mosaicarū peritissimus, in regis amicitiam peruenit. & cum decreuisset proficisci Hierosolyma, secumq; aliquos è Babylonijs Iudæis ducere, petijt à rege cōmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regū Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis dei, S. Decretū est à me & septē meis cōsiliarijs, ut quicumq; in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorū ac leuitis uoluerit tecū Hierosolyma petere, per meam benignitatē hoc ei liceat facere, & inuifere Iudæam iuxta dei legē: utq; Israelitarū deo dona perferatis, quæ ego & amici uouimus. præterea facio tibi potestātē auferendi omne aurū & argentum quantumcūq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre uoluerit, quo emantur uictimæ super altare dei uestri immolandæ: & fabricādi ex auro ac argēto uasa quæcunq; tu & fratres tui uolueritis. Sacra quoq; uasa quæ tibi dantur, deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hūc usum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriā & Phœnicen te cōmendauit, scribens eis ut quicquid Esdras sacerdos & lector legis dei petierit, sine mora dent. Et ut deus propitius sit mihi & meis liberis, uolo usq; centū coros tritici deo secūdum legē dari. Vobis quoq; magistratib. præcipio, ut à nemine sacerdotū, leuitarum, sacrorū cantorū, ianitorū, sacrorū seruorū quicquā exigatis, né ue ulla onera eis imponatis. Tu uerò Esdra iuxta cōcessam tibi diuinitus sapiētiam cōstitue iudices, qui p̄ Syriā ac Phœnicen iura reddant populo legem tuam scienti: quin & nescientes doce libere, ut quisquis legē dei uel legē regiā uolauerit, mulctetur pecunijs, aut etiā damnetur capite, utpote qui nō per ignorantiam, sed per contumaciā peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit deū, & gratias egit, illi benignitatē regiam acceptā referendā, & illū maxime dignū cui gratiæ agant existimās. Aduocata deinde Iudæorū cōcione qui apud Babylonē degēbant, & perlecta epistola, ipsam quidē retinuit: exēplar uerò eius in Mediā ad omnes suæ gētis homines transmisit. qui cognita regis erga deū pietate, & erga Esdrā beneuolētia, omnes uehemēter

Ioseph.

B sunt

v
I. Esd. 7

sunt lætati: multi uero ex eis assumptis suis facultatibus Babylonē uenerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. reliqua Israelitarū multitudo assuetum iam domiciliū noluit relinquere. quapropter duæ tantū tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decē autē tribus nunc quoq; ultra Euphratē sunt, infinita hominū millia, quæ uix est numero cōprehendere. Ceterū ad Esdras magna multitudo cōuenit tam sacerdotū & leuitarū, quā ianitorum sacrorūq; uel cantorū uel ministrorū. Ille uero omnes qui ex captiuitate in patriā reuerti uolebāt ad Euphratē cōgregauit: ubi peracto triduo ieiunio, uotisq; p̄ incolumitate & felici itinere cōceptis (recusauerat em̄ deductores equites, dicēs deo salutē suorū curæ futurā) iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerūt Hierosolyma eiusdē anni mēse quinto. & cōtinuo sacerdotib. gazophylacij custodibus Esdras sacrā pecuniā tradidit, argenti talēta sexcēta quinquaginta. uasa argētea talentorū centū, uasa aurea talentorū uiginti, uasa ærea auro meliora pondo talentorū XII. Hęc enim erant dona regis eiusq; amicorū, & Israelitarū Babylonē manentiū. quo factō obtulit deo secundū legem holocaustoma, tauros XII. pro cōmuni salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos p̄ peccatis XII. procuratorib. etiā regijs, & præfectis Phœnices ac Syriæ scriptas à rege reddidit epistolas: qui cum eis nō parere nō possent, omni honore gentē nostrā profecuti sunt, & in omnibus necessitatib. eis fuerūt auxilio. Et consiliū quiddem huius migrationis ab Esdra profectū est, successum autē felicē deus addidit, ut equidē reor, uiri huius uirtutē ac pietatē respiciens. Aliquanto deinde post cōperit quorundā indicio, quod quidā ē uulgo sacerdotū & Leuitarū parū seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis uxoribus ordinem sacerdotalē confuderint: rogatusq; ab eis ut ferret auxilium legibus, ne deus propter paucos iratus omnes denuo cōmuni clade feriat, scidit uestē præ tristitia, uellens capillos & barbā, & humi se prosternens, eo quod primores populi deprehēsi essent in tali crimine: & cogitās nō esse audituros, si iuberet eos uxores cū liberis eijcere, nolebat se à terra attollere. Itaq; cōcurrerunt ad eū quotquot erāt bonę mētis, & unā flebāt addētes se socios eius tristitię. Esdras autē sublatis ad cælū manibus: Me quidē, inquit, pudet ad cælū oculos attollere, dum cogito quod populus ne maiorū quidē suorū cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tñ clemētissime deus nostri misertus feminariū aliquod & reliquias superstites cōserua, quas Hierosolyma in antiquā patriā reducere dignatus es: & da ueniā præsentis errati, mortē quidē cōmeritis, uerū tamen in tua bonitate sperātibus. Dum ita pius sacerdos lacrymā cum eo coetu qui ad eū conuenerat mixtus ex uiris & mulierib. atq; pueris, accessit eò quidam primarius Hierosolymita nomine Achonius, cōfitens se peccasse quod alienigenas uxores duxerint: suasiq; ei ut omnes adiuuaret, ut uxores cū nata ex illis prole abijcerēt: & si quis legi parere nollet in eū animaduertent. quod fecutus uiri consiliū, exegit super hac re iusiurandū à principib. Leuitarū & sacerdotū & tribuū Israelitarū. quo factō exiuit templū & cōtulit se in domiciliū Ioānis & Elia sibi, ibiq; totā eam diē ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto ut oēs ē captiuitate reuersi intra biduū aut triduū Hierosolyma cōuenirēt, & quisquis per contemptū nō adfuerit intra præscriptū tempus, ut ex-

commu-

cōmunicetur, bonaq; eius sacro ærario addicantur, intra triduū conuenerūt utriusq; tribus homines, uigesima die noni mēsis, quē Hebræi thebethū, Macedones Appelleū nominant. cūq; confedissent in superiore parte tēpli, præsentibus etiā senioribus, & frigus propter anni tempus esset molestū, surgēs Esdras accusauit eos qui contra leges duxissent uxores alienigenas. nūc si uelint rem deo gratam & sibi metipsis utilē facere, ablegandas esse uxores eiusmodi. acclamatū est facturos id omnes æquo animo, sed esse earū non parū numerū, et tempus esse hibernū, nec posse rem eam intra unā aut alterā diem perfici. itaq; opus esse ut negociū hoc differatur aliquantisper, & tum demū principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cū selectis undecūq; senioribus inquisitionē faciant eorū qui contra legis præscriptū uxores duxerint. consenserunt omnes in eam sententiā, & prima die mensis decimi coepta inquisitione, quæ durauit usq; primā diem mēsis sequentis, inuenerūt multos tā ex Iesu pontificis cognatione quā ex ceteris sacerdotibus ac Leuitis & alijs Israelitis, qui & uxores et natos ex eis liberos sine mora abiēcerūt, pluris facientes legum obseruantia, quā naturales affectus quantūuis uiolentos: moxq; ad placandum deū arietes immolauerunt. quorū nomina recensere non est necesse. atq; ita Esdras hoc erratum circa cōnubia correxit, & malā in hoc consuetudinē emendauit, ut in posterū hęc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autē mense dum scenopegiæ festum celebratur, & ferme totus populus conuenit, accedentes ad patentē templi partē quæ orientalem partem spectat, rogauerunt Esdrā ut eis legē Moysis legeret: quod & fecit, stans in medio multitudinis, à mane usq; meridiē. ex qua lectione nō solum in præsens & futurū discebant quid esset iustum, sed etiam præteritorum memoriā retractantes lachrymabātur, sic cogitantes, quod nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legis diligēter obseruassent. Esdras autē uidens eos ad hunc modum affectos, iussit ut domū abirent: esse enim festū, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur ut ad epulas uersi, ita ut festo die decet, hilariter agerent: & hac antea actorū pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita coeperunt re uera festū agere, quod cū per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiam Esdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factū est ut post cōparatam sibi apud populum egregiā gloriam senex uita defunctus apud Hierosolyma sit magnifice sepultus. Quo tempore cū etiam Ioacimus pōtifex esset mortuus, filius eius Elia simus in sacerdotiū ei successit. Ceterū quidā ex captiuis Iudæis, pincerna regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum urbē Susā, cū hospites quosdam post lōgum iter exactum in urbē aduentātes Hebraice inter se cōfabulari animaduertisset, accedens ad eos rogabat undenā uenirēt. et audito quod ē Iudæa, rursum scitatus est quō se haberet ille populus & caput eorū Hierosolyma. Quibus male se habere dicētib. quod eius mœnia diruta essent, & circūuicinę gentes multa mala Iudæis inferrēt, die nocteq; agros excursionib⁹ ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atq; adeò ex urbe ipsa captiuos abducētes, ita ut passim per uias reperiatur cadauera: fleuit Neemias motus populariū suorum miserijs: & sublatis oculis ad cælū, Quousq; inquit, patieris domine

Ioseph.

B 2 gentem

gentem nostrā tantis malis opprimi, ut simus præda omnium? cunctante uero illo apud portam & ob hæc lamentante, accedens quidā nunciauit ei, regem iam accubitū ire. ille confestim ita ut erat nō abluta facie ad ministerij sui functionem properat. Rex uero post cœnā iam hilarior, uidens Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille deū prius precatus ut suadæ gratiam prius uerbis suis adderet: Quī possum, inquit, rex aliū uultū sumere, aut mœrorē e corde ponere, quando audio patriæ meæ Hierosolymorū, in qua exstant sepulchra maiorum meorū ac monumenta, & portas incensas esse & disiecta mœnia? Sed oro hanc unam gratiam mihi concede, permitte mihi ut profectus illō muros eius exstruam, & quod deest ad fabricā templi suppleam. At rex petitiōi eius annuit, simulq; literas ad satrapas cōmendatitias, ut & honorē ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare desine, inquit, tristari, & posthac libens nobis ministra. Ibi Neemias adorato deo, actisque regi p̄ tam ampla pollicitatione gratijs, absterfo à uultu omni mœrore, frontem exporrexit p̄ lætitia. Sequēti uero die accitus, accepit literas regias, quas Sadæo Syriæ, Phœnicis, ac Samariæ præfesto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandū opus sit. cū igitur Babylonē uenisset, & multos à popularibus ultro se adiungentes comites assumpsisset, tandē peruenit Hierosolyma, anno regni Xerxis uigesimo quinto: & ostendens prius suis literas Sadæo magistro equitum collegisq; eius reddidit. conuocato deinde Hierosolyma uniuerso populo, stans in medio tēpli sic eos est allocutus. Viri Iudæi scitis q̄ Deus opt. max. memōr maiorū nostrorū Abrahami Isaaci & Iacobi eorumq; pietatis, quā illos quondā, eadē nos quoq; prouidētia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regē obtinui, ut mihi permetteret mœnia restituere, & quod superest ad absolundū templum perficere. Quamobrē nunc ita faciendū cenſeo, ut quoniā non ignoratis q̄ infensas habeamus gentes uicinas, & quod cognita uestra in ædificando diligētia nihil nō molientur quo uestros conatus quantum in se erit impediāt, primū forti animo sitis, & omnē fiduciam collocetis in deo qui facile resistet illorū importunis inimicitijs: deinde nec die nec noctu operis structurā intermittatis, sed omni cura id opus cōtinuetis, quandoquidē nunc maxime tempestiuū est hoc facere. Hæc locutus cōtinuo iussit magistratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populū, attributo certo modo in singulos uicos & oppida: pollicitusq; se quoq; cū domesticis uelle adiutare impigre, concionem dimisit. Iudæi uero eius autoritate permoti ad opus se expediebāt: quæ appellatio tum primū illis & regioni est indita, quando à Babylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat.

2. Esd. 4.6 Eius rei fama ubi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasq; & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissime tulerunt, nec unquā cessauerunt insidiari & cōnatus ipsorū impedire: interceptisq; multis Iudæis, tentauerunt ipsum Neemiam p̄ conductitios sicarios tollere. crebros etiā terrores eis incutiebat, rumores spargētes quasi magni diuersarū gentiū exercitus eos essent inuasuri, ita ut parū abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterēt. Neemiā uero nihil horū ab instituto detertere potuit, sed stipatus aliquot satellitibus intrrepidus pergebat, p̄ nimio studio nullū laborē sentiens. eam aut saluti propriæ curam

curam non ideo habuit, quòd mortē timeret, sed quia certo sciebat se extincto ciues suos nō reparaturos mœnia. iussitq; in posterū edificatores accinctos opus facere. & cæmentarius quidē non sine gladio erat, similiterq; qui materiam ei suggererat: scuta uero nō longe inde in promptu esse uoluit, & tubicines interuallo quingentorū passuum, ut sicubi se hostes aperuissent, signa canerēt, ut populus arreptis armis resisteret, né ue inermis ab hoste posset opprimi. ipse uero noctu circumqua; urbē obibat, nunq̄ defessus aut opere aut duritia uictus & excubijs, nec cibo nec somno utens nisi quantum postulare necessitas: atq; ad hunc modū perdurauit duob. annis & tribus mensibus. tantum enim tēporis elapsus est donec absoluerent mœnia, uigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde urbe Neemias & populus deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerunt. quæ res ubi Syriæ gentibus est audita, graues indignatiōes in eis cōmouit. Neemias autē uidens nō satis magnā in urbe populi frequentiā, persuasit circūqua; uicinis sacerdotib. & Leuitis ut migrarent in urbē inibi habitaturi, exstructis eis de suo domicilijs: & agricolarū plebē decimas in urbē cōferre iussit, ut esset unde sacerdotes ac Leuitæ uiuerēt, nec auocarent à diuino cultu ac cæremonijs: quod quidē illi perlibēter fecerunt: & hoc pacto factū est ut urbs magis frequentaret in posterū. Post hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, uir ad uirtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento in Hierosolymitanis mœnibus. atq; hæc sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur. Cap. VI

EO mortuo regnū ad filiū eius Cyrū, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximū periculū genus Iudæorū adductū est, ne cum uxorib. ac liberis deleret, ob causam quā paulo post referemus. prius em̄ quædā de ipso rege dicenda sunt, quā factū sit ut uxore duceret Iudæam fœminā ex regio genere natam, quam etiam nostræ gentis seruatricē fuisse ferūt. Artaxerxes em̄ post susceptū imperiū, & cōstitutos ab India usq; Aethiopiam cxxvii satrapas, anno regni tertio amicos & duces gentiū Sufis accepit epulo sumptuosissimo ut decebat regē opulentū magnificos centū octuaginta dierū apparatus ostentantē: cui plurimæ gentes, & earū legati, per cōtinuos septē dies interfuerunt. id erat instructū in hunc modū. Tabernaculū fixit suffultū aureis & argenteis columellis, prætextū telis linteis & purpureis, multorū millium capax. in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationē simul & miraculū factis. Mandauit etiā ministris, ne quē more Persarū ad bibendū cogerent, sed arbitrato suo quenq; appositis frui sinerēt. dimissis etiam per totam ditionē nūcijs edixit ut feriat ab operibus festū pro incolumitate regni diebus aliquot agerēt. Regina quoq; Vaste pari modo mulierū in regia celebravit conuiuū: quam rex ostēdere cōuiujs cupiēs ad se accersit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa uero uolēs Persarū leges seruare, quæ uxores uetant ab alijs præter domesticos cōspici, nō iuit ad regē: & cū nō semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negādo fuit perui-

cax. qua obstinatione mulieris offensus rex, dimisso cōuiuio septemuiros illos, penes quos apud Persas legū est interpretatio, cōuocat: & apud eos uxorem contumacię ream peragit, quod toties uocata ab ipso in conuiuium, ne semel quidē paruisset: iubetq; quid sit iuris, proferre sentētiā. Quorū unus Muchæus cum pro sentētia diceret, nō ipsi soli factam iniuriā, uerumetiam Persis omnibus, quibus periculū instet ne despecti ab uxoribus inhonestam uitam degant in posterū: quando nulla posthac maritorū futura sit reuerentia, dum cæteræ exemplū à reginæ superbia sumūt, nihil ueritæ cōtra omnipotentem regē contumaciter agere: suaderetq; tam contumacē erga ipsum mulctari grauissimè, idq; decretū per omnes gētes promulgari: uisum est repudiari Vasten & honorem transferri in aliam mulierē. Rex uerò qui uehementer eam amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamē retinere propter legem poterat, mœrens q̄ uoluntati suæ non liceret satisfacere. Qua in anxietate uidentes eum amici, consulunt ut inutilem mulieris amorē ex animo eiciat, & facta per totum orbem formosarū uirginum perquisitione, quā alijs prætulit optet sibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri posse desiderū, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totum posse euanescere. Probauit rex consiliū, moxq; mandauit certis hominib. ut forma celebres uirgines ex toto regno selectas ad eum adducerēt. id mandatum illis diligenter exsequētibus inuēta est Babylone Esther puella utroq; parente orbata, quæ apud patruū Mardocheum educabat. is erat tribus Beniamiticæ, unus ex Iudæorū primatibus. hæc puella præ cæteris omnib. excellēbat pulchritudine, & gratijs uultus in se oculos conuertebat. itaq; uni eunuchorum cōmendata, tractata est apud eū delicatissime, odoramentis atq; unguentis preciosissimis quib. principes fœminę corpus curare solēt, quotidie delibuta. atq; hac tractatione per sex menses usæ sunt quadringentę numero uirgines. quando uero satis iam curatas existimabat, & regis lecto tēpestiuas, unam singulis diebus mittebat ad eum qui post cōplexus eam ad eundem eunuchū remittebat. Perducta uero Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimā coniugem eam sibi adiunxit, nuptiasq; celebrauit anno regni sui septimo, mense XII, qui Ader dicitur: dimisitq; quos angaros uocant, per omnes gentes nuptiale festū eis indicens. Ipse uero Persas & Medos, & primates aliarum gentiū accepit conuiuio nuptiali per mensem integrum: & ingressæ regiam uxori diadema imposuit: atq; ita cū ea cōuixit, nunquam interrogata quō nam esset nata genere. patruus uero eius & ipse Babylone Susa migravit, ibiq; degens obuersabat quotidie circa regiam, sciscitās de puella quomodo se habeat. diligebat enim eam haud secus quā propriā filiam. Rex autē legem tulit, ut nemo ē domesticis, inuocatus eum accederet, tantisper dum federet in regio solio: adhibitis in hoc etiā licitoribus cū securibus, ut si quis cōtra faceret, plecteretur capite. rex interim uirgam tenebat auream, quā quoties aliquē ex inuocatis uenientibus seruare uellet, porrigebat ad eum: isq; uirgæ cōtactu eximebatur periculo. Et de his quidem hæc tenus dixisse sufficit. Aliquanto deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi conspirassent contra regē, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehēsas insidias patruo reginę indicat. at Mardocheus per ipsam regi-

insidiatores

fidiatores prodidit. rex uero territus, ueritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardocheo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmij nihil persoluit, tantū nomē eius in cōmentarios suos referri iussit & annotari, ipsum uero uersari in regia, receptū inter amicos regis necessarios. In eam regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad regem ueniebat, adorabant eū omnes tam Persæ q̄ exteri, idq; ipsius Artaxerxis iussu. Mardocheo uero propter patriam institutionē non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuias esset. & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adoraret eum; seruū istum dedignari idem facere: uolensq; pœnas de Mardocheo sumere, parū putauit ipsum ad suppliciū deposcere, nisi gentē eius uniuersam perderet, q̄ esset natura Iudæis infestus: quando quidē Amalecitarū gens, ex qua ipse erat, à Iudæis uictoribus extincta fuerat. Igit̄ adito rege orsus est accusationem, esse gentē quandam malā, sparsam per uniuersum ipsius regnū, in sociabilem, abhorrentē à cæteris hominibus, diuersis ceremonijs & legibus utentem, infensam & moribus & studijs reliquorū populorū, & totius mortalium generis. Hanc gentē, inquit, si uis subditis tuis gratū facere, extirpabis funditus, nemine uel captiuo uel seruo superstite relicto. & ne qd inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi XL talentorū argenti millia, libenter tanta pecunia cariturus, modo regnū tuum repurgetur ab ista hominū colluie. Hæc Aman poscente, rex & argentū illud ei se remittere dixit, & homines eos cōcedere, ut de illis ipse arbitrato suo statueret. Aman autē uoto potitus, cōfestim edictū nomine regis p̄ omnes nationes euulgat in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes CXXXII satrapis qui Indiam inter & Aethiopiā prouincijs præsumt, hæc scribit. Consecutus imperiū tot gentium, & orbis q̄ late uolui dominio potitus, cum nihil superbū aut sæuū in subditos admitterē, sed mansueto ac miti moderarer eos regimine, & pacē in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitauit quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igit̄ ab amico propter prudentiā & iustitiā mihi semp̄ præ cæteris honorato, & ob egregiā fidem secundū post me locū obtinente Amane, esse permixtā hominū generi gentē inimicā, & suis quibusdā legibus, utentē à cæteris diuersis, inobedientē regibus, & deprauatā moribus ac ritibus, nec monarchiā nec negocia nostra probantē, uolo ac edico, ut hos ab Amane mihi parētis loco habito indicatos cū uxorib. & liberis perdati, nemini eorū parcētes, neq; miseratiōi plus q̄ nostro edicto tribuētes: idq; fieri iubeo decimatertia die duodecimi mēsis præsentis anni: ut una die deletis in totū nostris hostibus, imposterū pace ac securitate frui nos liceat. Hoc edicto oppidatim p̄ totam regionē sparsa, oēs ad Iudæorū internecionē in diem præscriptū sese expediebāt, idēq; studiū erat & Susis in urbe regia. Rex interim & Aman cōuiujs uacabāt & cōpotationibus, pturbata ciuitate & futuri expectatiōe suspēsa. At Mardocheus re cognita, scissis uestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebat per urbē iniquū facinus clamitās, maximā gentē internecioni esse addictā: & uociferando talia usq; regiū palatiū delatus, ibidem cōstitit. nō em̄ fas erat illū tali habitu in regiā ingredi. nec alius erat Iudæorū habit⁹ aut affectio in cæteris urbib. quacūq; regię literę plateæ fuerāt,

B 4 omni-

omnibus ob denuntiatam sibi cladē lugentibus & lamentantibus. Vt uero reginā nunciatū est, Mardocheū in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei uestimenta mutarēt. Qui cum id recusaret facere, q̄ nondum cessasset causa propter quam eum habitū sum- pserat, uocatū ad se eunuchum Achratheū, qui tum fortē aderat, misit ad eū, scitatū quid mali accidisset homini, ut talem cultū sumeret, ac ne ipsa quidē rogāte uellet deponere. ibi Mardocheus omnē causam eunuchō exponit or- dine, & q̄ edictū regiū per uniuersam ditionē esset diuulgatū, & quantā uim pecunię pollicitus sit Aman, ut internecionē eius gentis à rege redimeret. ad hęc exēplar edicti Susis propositi ad reginā perferendū ei tradidit, adiectis mandatis, ut supplex regē adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro in- columitate suę gētis ad tēpus infra dignitatē sese demittere, & deprecari eius periculū. Amanē enim, cuius secūda sit post regē dignitas, incitare eū crebris cōtra Iudæos accusationibus. Hoc cognito regina rursū Mardocheo nun- ciat, nec uocatam se à rege, & capitale esse inuocatū ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatē donare uolēs uirgā aureā protenderet. his enim solis impu- ne esse, quib. hoc forte cōtingeret. Quibus ille auditis rursū p̄ eundē eunu- chum orat eadē, dicēs nō oportere eam respectū habere salutis proprię, sed potius uniuersi generis. si em̄ hoc nunc facere negligat, deū quidē omnino laturū suis auxiliū, ipsam uero cū sua familia daturā poenas eis quos tūc con- temneret. Tum Esther nō mutato nūcio iubet patruū Susis concionē Iudæo- rum aduocare, & p̄ reginę salute triduanū ieiuniū indicere: se quoq; idē fa- cturā pollicita cū ancillis domesticis, ac tū demū uel cōtra legē aditurā regē, & mortē etiā libēter perlaturā si ita usus ueniat. Paruit ille reginę & indicto suis publico ieiunio, ipse quoq; supplex deū precatus est, ne populū suū de- leri permetteret, sed quemadmodū antea sępe saluti eorū prospexisset, & in- dulxisset peccatorū ueniā, tum quoq; eos à denūciato liberaret periculo. nō em̄ sua culpa se uenisse in discrimen infamis supplicij, sed ideo sequi Amanē ira percitū, q̄ soli deo debitū adoratiōis honorē à se nō tulerit, & propter di- uinarū legū reuerentiā integre seruata, uniuerso generi moliri perniciē. Si- miles erāt preces totius populi, rogātis deū ut eorū saluti prospiciat, & totū genus Israeliticū imminētī cladi eximat, quā uidebant sibi habere prę oculis. Regina quoq; supplicabat more patrio humi in faciē prostrata, & amicta ue- stitu lugubri, p̄ triduanū abdicato cibo & potu & omnib. delicijs: rogabatq; ut miseratus daret ei apud regē quali maxime opus esset facundiā, & maiore q̄ unq̄ antea formę gratiā, ut modo utroq; p̄ motus rex ad clementiā, & in ip- sam fiat indulgētior, & popularibus suis in extremo periculo cōstitutis pa- trocinantē æquis oculis aspiciat. Vtq; in rege odiū inimicorū ingeneret, om- niūq; imminentiū in eorū perniciē, ni ipse auertat infortuniū. His precib. so- licitata p̄ triduanū diuina miseratiōe, denuo mutat habitū: & sumpto cultu re- ginā deceat, cū duab. pedisequis, quarū altera sustinebat innixā leniter, altera à tergo sinuosam & fluentē in terrā uestē summis attollebat digitis; ad regē uenit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam uenustatem præferens, nec omnino à metu libera. Quem ubi cōspexit sublimē in folio, insignemq; cul- tu distincto auro & gēmis ac unionibus, horror quidā eam repēte subjicit: &

forte

forte toruius eam ac subirato uultu inspexerat: moxq; attonita fluentib. mem- bris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubiū quin uo- luntate dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, è folio se proripuit: blandēq; in ulnas exceptam refouebat suaui allo quio, iu- bens bono animo esse, securam quòd inuocata uenerit. legem enim illam la- tam esse in subditos. ipsi uero, ut regni socię, licere omnia. Hęc locutus sco- ptrum in manū eius inseruit, & ceruicem eius uirga permulcēs aurea, à legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata: Dñe, inquit, eloqui nō possum, quid mihi repēte acciderit. ut enim te cōspexi tanta maiestate ueren- dum, continuo refugiens interius defecit me animus. & cum hęc uerba ægre languida & exili uoce protulisset, magis etiam sollicitus solari eam cepit pro- lixius, paratū se quiduis gratificari pollicēs, uel si dimidiū regni sibi deposce- ret. Esther autē hoc tantum rogauit, ut ad cœnam sibi paratam conuiuia cum Amane amico ueniret. Quod cū annuisset, amboq; uenissent, inter pocula uxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim nō impetraturam, etiamsi regni partem cuperet: illa in crastinū differre se petitionem dixit, si modò li- beret ei redire cum Amane ad conuiuū. id uero libēter annuēte rege, Aman admodum lætus abiit, q̄ solus tali honore dignatus sit, ut cum rege uocare- tur à regina ad conuiuū, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in pa- latio uideret Mardocheum excanduit, quòd nullus ab eo sibi honor exhibe- retur: reuersusq; domū aduocata uxore Zaraza, & amicorū cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud regem quàm apud reginam, nam cum ea die solus cum rege apud eam cœnasset, in crastinū quoq; se uo- catum esse. unum sibi esse permolestum, quòd Mardocheum Iudæū uideret in palatio. cumq; Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubi- torū parare, & mane petita à rege potestate Mardocheū in eam crucem tol- lere: cōprobata ea sententia iussit familiares curare ut eiusmodi trabs erige- retur in suo palatio, parata ad Mardochei suppliciū: id quod etiā mox factū est. Deus autem irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euenturū longe aliud. Nam ea ipsa nocte somnū regi ademit: qui nolens uigilię tempus per- dere: sed malens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribā alla- tis cōmentarijs res tam à se quàm à maioribus gestas legere. quo legente, in- tellexit quendam ob rem egregie gestam donatū amplis possessiōibus in re- gione cuius nomē erat ascriptū: alium ob fidem munera accepisse precij ma- ximi. tandem uentū est ad eum locū, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochei detectam indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transfret, inhibuit eū rex, percōtatus an non sit ad- scriptum redditum ei aliquod præmiū. illo uero negante quicquam tale scri- ptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo cuius hoc erat officiū: & audito q̄ esset iam diluculū, mandauit ut uiserēt quisnam amicorū adesset pro palatij foribus, sibiq; renunciarēt. forte autē Aman ad- rat, qui solito citius uenerat, rogaturus Mardochei suppliciū. famulis uero renunciantib. Amanē esse, p̄ foribus, iussit eū intro uocari. cui ingresso, cum sciā, inqt, amicū te mihi prę cūctis beneuolū, rogo da mihi cōsiliū, quò pos- sim, p̄ mea magnificētia honorare quendam mihi admodū carū hominē. tū Aman cō- gitans

gitans quancunq; sententiam protulisset, in rem suam fore, quòd ipse præteris regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimū his uerbis. Si uis hominē, quem tibi ais dilectū, cumulare insigni gloria, fac ut equo uehatur uestitus sicut tu, & aureo torque ornatus: & unus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totā urbem q̄ sic honorabit quem rex honorare uoluerit. Id consuluit Aman putans hunc honorē non alij deberi q̄ sibi. Rex uero lætus: Ergo, inquit, uade, & sumpto equo, ueste a torque, Mardocheum Iudæum quære, & sic ornatū equo insidentem ipse præcedere, agēs præconē interim. nam tu amicus es intimus, & consiliū quod dedisti exsequeris optime. debetur enim honor hic meæ uitæ cōseruatori. His præter omnē spem auditis uix fuit cōpos animi, & cum nō haberet qd aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumq; ante aulam Mardocheū sacco amictū, iussit eo deposito induere purpurā. Qui ueritatē rei nesciēs, sed illudi sibi putans: Scelestissime, inquit, adeo ne calamitati nostræ insultas? Persuasus tandē q̄ rex hoc ei præmiū pro accepta salute redderet, proq; detectis eunuchorū insidijs, induit purpurā qua rex ipse uti est solitus: & ornatus torque, cōscensoq; equo urbē obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabit quem rex honorare uoluerit. Perlustrata deinde urbe, Mardocheus ad regē ingreditur. Aman uero præ pudore domū se contulit, & cum fletu uxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Responderunt illi, ademptam iam ei omnē occasionē uindicandi in Mardocheū, quandoquidem illi manifeste deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, uenerūt Estheris eunuchi, Amanē sine mora ad cenā uocaturi: quorū unus Sabuchadas uisā cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardocheo, scitatusq; è quodā famulo in quem usum parata sit: ut cognouit q̄ reginæ patruo, quē Aman uolebat à rege ad suppliciū deposcere, tunc quidē siluit. Cæterū postquā rex cum Amane suauiter epulis acceptus, iussit reginā indicare quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturā quicquid petierit: coepit deplorare periculū sui populi, dicens se ad interitū cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re uerba facere. Neq; enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutem uendi eos iussisset, quòd mediocre hanc calamitatem duceret: nunc uero orare, ut se ab imminente clade eripiat. Quærente autē rege, quisnam hoc moliretur, iam aperte accusando in Amanem inuecta est, dicens hunc, quòd pessime erga eos affectus esset, autorem talis consilij. Tum rex turbatus recepit se in hortos è conuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortuniū, coepit apud reginam erratū suum agnoscere, & precari ueniam: simulq; in lectū eius procubuit. Interim superueniēs rex, & hoc uiso magis etiam cōmotus: Scelestissime, inquit, etiā uim uxori meæ inferre uis? Amane autem ad hanc uocem exterrito, & ne hiscere quidem ualente, ibi uero Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanem, quòd in ædibus eius inuenisset crucē Mardocheo paratam. id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum uenisset. esseq; eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito rex decreuit non alio ipsum afficere supplicio, quā quod in Mardocheum excogitauerat: iussitq; ut confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potētiam, iusti-

iustitiamq; ac sapientiam uel ex hoc facto colligere, qui nō solum Amanem merito supplicio tradidit, uerum etiā pœnam in alterū excogitatam, in caput inuentoris illo infcio cōuertit. Atq; ita Aman immodice amicitia regis usus perijt, & facultates eius reginæ donatæ sunt. Mardocheus autē à rege accitus, qui iam cognatū esse cōiugis ex ipsa didicerat, anulū accepit ab eo qui prius Amani fuerat cōcreditus. regina uero possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde regē ut Iudæis præsentē de uita metū adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis q̄ late pateret imperium. neq; enim se posse uiuere, nisi & patria salua, & suis popularibus. rex autē pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturū, neq; uoluntati eius ulla in re cōtra iturum. Permisit etiā ut ipsius nomine quicquid uellet de Iudæis scriberet, & regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. cōfirmatas em̄ regio signaculo, autoritatē habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicturum eis neminē. Accitis igitur scribis regijs, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omniū gentiū, quæ sitæ sunt Indiam inter & Aethiopiā sub centum xxvii satrapis. quarū literarum exemplū hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magistratib. nostris fidelibus S. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorū quæ ex nimia conferentiū bonitate percipiunt, nō solum erga inferiores exercent superbiam, uerum etiam contra ipsos autores beneficij nō uerentur insolescere, quantū in se est tollentes omnem omnino gratitudinē quæ usquam est inter homines: & corrupti inopinata felicitate, abutūtur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec deum quidem timentes, cuius nomen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpositi cum potestate administrandis publicis negotijs, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos penes summū est imperiū, falsis criminib. ac calumnijs efficiunt ut indignentur innoxijs, atq; ita miseros adducunt in salutis periculū: id quod non è priscis exemplis aut fama auditis uobis potest esse perspicuū, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: ut posthac non oporteat mentē adhibere qualibuscunq; criminibus uel potius calumnijs, sed de cognitis causis iudicare: & si quidem peccatū sit seuerè animaduertere: sin contra, absoluere: & rebus, non uerbis credere. Namq; Aman filius Amadathis, genere Amalecita, & externi non Persici sanguinis, hospitij iure primū receptus, deinde per nostrā bonitatē in tanto honore habitus, ut patris appellatione cum dignaremur, & adorari iuberemus, atq; secundū post nos locū obtinere, felicitatē suam ferre non potuit, neq; sobria mente magnitudinem honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui uitā & imperiū debeo, benefactore ac seruatore Mardocheo priuare me uoluit, simulq; uitæ ac regni focia Esther, malis artib. petitis ad interitū. Sic em̄ orbato mihi hominib. amicissimis, imperiū postremo uoluit adimere. Ego uero qm̄ à scelesto homine destinatos neci Iudæos nō malos esse compertū habeo, sed optimis institutis uiuere, ac deū colere eū q̄ & maiorib. meis & mihi largit⁹ est & seruat hoc imperiū, nō solū absoluo eos à pœna q̄ priorib. continet literis, p̄ Amanē ad uos trāsmissis, quib. mentē adhibere nō debetis: uerū etiā uolo ut eos omni honore p̄sequamini. nā eū q̄ his perniciē molit⁹ est, cū tota familia p̄ portis Susorū in cruces suffixi, omnipotēte deo iustissimas pœnas à scelesto exigente

exigente. Iubeoq; ut transcriptis in plurima exempla & per totam nostrā ditionē uulgatis his literis, Iudæos finatis suis legibus in pace uiuere: eisq; sitis auxilio, ut possint poenas sumere de illis qui eorū aduersis tēporib. iniurias eis facere ausi sunt: idq; decimatertia die mēsis duodecimi q̄ est Adar: quando quidē deus eam diem pro interneciua salutarē eis esse uoluit: quæ quidem felix sit ijs qui nobis bene cupiunt, & monumentū ultionis de insidiarū machinatoribus. Notum esse uolo omnibus & urbibus & gentibus, quòd quæcunque aliquid ex his quæ nunc mandamus per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni uastabitur. atq; hæ literæ proponantur per uniuersam nostram ditionem, & accingant se utiq; in præscriptam diem, ut se de inimicis suis uindictent. Cū his literis continuo ueredarij per omnes uias dimissi sunt. Mardocheum uero cultu regio coronaq; aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem ut uidere Iudæi, felicitatem eam sibi quoq; cōmunem interpretati sunt. Ingens præterea gaudium, quasi noua salutis luce oborta, dum per singulas urbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes quotquot uel oppida uel agros habitarent occupauit: ita ut multi aliarum gentium, metu eorum circumcidentes uerenda, securitatem sibi hoc pacto quærerēt. nam ad decimamtertiam diem mensis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur, perlata regiæ literæ animabant Iudæos, ut qua die ipsis imminerebat exitiū, ea in inimicos impune sæuirent. quo factū est ut procuratores, magistratus, satrapæ, tyranni, reges in precio Iudæos haberēt, omnibus modestiam indente metu ex Mardocheo. post diuulgatas enim ubiq; regias literas, etiam apud Susa interfecerunt Iudæi ex inimicis suis circiter **D** homines: & cum rex coniugi indicaret cæsorū intra mœnia numerū: nam incompertū esse quantus sit in alijs ciuitatibus: rogaretq; ecquid amplius uellet, potituram enim cupitis: rogauit illa ut permitteret Iudæis sequenti quoq; die in reliquias inimicorū ad eundem modū desæuire, & decē Amani filios in crucē agere: & id quoq; Iudæis concessum est, rege nolente Estheri in ulla re contradicere. At illi rursus cateruatim decimaquarta Dystri discurretes, occiderunt fermè trecentos ex aduersarijs, ne minimū quidem attingēdo eorum facultatibus: per alia uero oppida eodem Iudæorū incurſu perierunt **LXXXV** millia eorum qui pro inimicis sunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata est, sequentē uero festis attribuērunt epulis. apud Susa quoque quartamdecimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: unde hodie quoq; per totū orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cōuiujs sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardocheus omnibus sub Artaxerxis dominio degentibus Iudæis, ut uniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoq; traderent, ut sempiternū id festum ad perpetuā rei memoriā maneat. Aequū nanq; esse, ut cum per eos dies dolis Amanis in salutis discrimē adducti sint, tam suæ liberationis, quàm de inimicis uindictæ memoriā celebrent, & pro tanto beneficio deo agant gratias. Quamobrē ea festa per eos dies obseruāt, Phruræa uocantes, quasi cōseruatoria. Cæterū Mardocheus illustri loco apud regem fuit, uir præpotens, regi administratiōis, reginæ uero etiam uicifocius: quorū opera Iudæorum res floruerunt suprā quæ uel sperare poterant. Atq; hæc ferè sunt quæ sub hoc rege genti nostræ euenere memorabilia.

Bagoses

Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos affect. Cap. VII

Post Eliasibi autem pōtificis obitū, sacerdotiū eius Iudas filius iure suscepit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioānes filius, qui in causa fuit, ut Bagoses Artaxerxis copiarū imperator templū pollueret. idem dux etiā tributa Iudæis imposuit, ut prius quam quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderēt: idq; ita ob hanc causam accidit. Erat Ioāni frater Iesus. huic q̄ amicus esset Bagoses, pontificatū se daturū est pollicitus. hac fiducia Iesus cum liberius cum fratre in templo altercatur, re usq; rixā progressa, tantam bilem mouit fratri ut ab eo per iram interficeretur. quæ quidē impietas fuit lōge maxima, præsertim in homine sacerdote: & quod grauius est, nullū tale impietatis exemplum exstat uel apud Græcos uel apud Barbaros. Deus certe hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templū pollutū est à Persis. Nam Bagoses dux cognito q̄ pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ausi estis scelesti in templo uestro cædem perpetrare? & cum conatus templū ingredi arceretur: Quid, inquit, an me putatis impuriorē quæ cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atq; hac occasione per septenniū eius cædis poenas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoq; frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario rege ultimo satrapæ, Chuthæus genere, unde & Samaritis origo est, sciens insignem esse urbem Hierosolyma, regesq; eius multa negotia tā Assyrijs quàm Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu uadem futuræ cum Iudæorum gente amicitia.

Quanta Alexander Macedonū rex in Iudæos beneficia contulerit. Cap. VIII

Per idem tempus Philippus Macedonū rex apud Aegæas oppidum à Pausania Ceraſte filio ex Orestarum gente insidijs interceptus perijt. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus traiecto Hellesponto congressus ad Granicum flumen cum Darij ducibus uicit egregie: subacta deinde Lydia & Ionia, ductoq; per Cariam exercitu inuasit in Pamphyliam sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores egreferentes Iaddi pontificis fratrem & quodammodo collegam duxisse externi generis foeminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubijs, atq; ita fore ut paulatim misceantur profanis gētibus. nam & prioris captiuitatis & malorū quæ secuta sunt causam fuisse, q̄ quidā contra legem peccantes duxissent uxores non sui generis. postulabant igitur ut Manasses aut dimitteret uxorem, aut nō amplius ad altare accederet. Et cum pontifex quoq; ab altari eum arceret, profectus Manasses ad Sanaballetē sacerdotem, se quidem amare dixit filiam eius Nicaso, nolle tamē propter eam priuari sacerdotio, qui honor & gētilitus sit ipsi, & apud Iudæos semper in maxima existimatione fuerit. Ad hæc cum Sanaballetes respondisset, se illi non sacerdotium tantum seruaturum, sed & pontificatum paraturum, & totius suæ prouinciæ principem eum facturum, modo filiam suam uxore retineat:

Ioseph.

C ædifica-

ædificaturumq; templū Hierosolymitano simile in mōte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis mōtibus celsior: idq; polliceret ex cōsensu regis Darij se facturū: elatus tali spe Manasses mansit apud focerū, putans se pontificatū dante rege consecuturū. Iam enim Sanaballetes erat senior. Cumq; multi sacerdotes & Israelitæ intricati essent eiusmodi coniugijs, non leuiter turbabatur Hierosolymorū respublica. omnes enim hi defecerunt ad Manassem, Sanaballete prębente eis & pecuniā & agros ad colendū & domicilia, ac modis omnibus adiutante ambitionē generi. Quo tempore Darius audito qd Alexander traiecisset Hellepontū, & pręlio uictis ad Granicū suis satrapis ulterius procederet, contractis tam pedestribus q̄ equestribus copijs decreuit Macedonibus occurrere, priusquā totam Asiam sibi subijcerēt. Itaq; ultra Euphratē traducto exercitu, & superato Tauro monte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem excipere pręlio. Sanaballetes aut lätus descensu Darij, aiebat se mox pręstiturū Manasi pollicita, quā primū rex reuerteret post uictoriam. persuasum enim erat nō ipsi tantū, sed & omnib. Asiaticis, ne primum quidē congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longe alius fuit euentus q̄ ipsorū opinio. Rex enim collatis cum Macedonib. signis uictus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiā & uxore cum liberis in hostiū potestātē redactis, fugit in Persidē. Alexander uero in Syriam ueniens cepit Damascū, & occupata Sidone Tyrū quoq; oppugnabat: scriptisq; ad Iudæorū pontificē literis petebat auxiliū, & ut forū rerum uenaliū pręberet exercitui: & ut quæ prius Dario cōferre sit solitus, nūc det Macedonibus, prælata eorū amicitia. fore enim ut illū non poeniteat. cumq; pontifex nuncijs respondisset, sacramento se obligatū Dario, ne arma cōtra eum sumeret, idq; ratū fore quā diu ille uixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationē non omisit, qua breui potiturus uidebat: minatus est tamen hac capta mox se ducturū contra pontificē, ut omnes discant, cui iusurandum seruari oporteat. quare non parcens labori tandē Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemesem Persici pręsidij pręfectū obsedit. Interea Sanaballetes ratus iam adesse tēpus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia, in Alexandri castra se cōtulit. cumq; offendisset eū Tyri oppugnationē aggredientē, & suā puinciam eius fidei cōmisit, & hunc pro Dario dominū libenter agnouit. a quo obuijs manibus exceptus, libere iam quid uellet elocutus, ait se generū habere Manassem, Iaddi Iudæorū pontificis fratrē: eum sequi multos illius gentis homines, & uelle in sua prouincia templū exstruere. idq; fore in rem ipsius regis, si diuidatur Iudæorū potentia: ne fortē de cōmuni sententia rebellantes multū negocij regibus facestant, quemadmodū soliti sunt Assyrijs imperatibus. quod ubi impetratū est, omni ope adnitēs templū ædificauit, & Manassem eius sacerdotē constituit, amplissimum hunc honorem filię suę posteris relicturū se existimans. Septem autē mensibus in Tyri oppugnatione, & Gazæ duobus absumptis, Sanaballetes fato functus est: Alexander uero expugnata Gaza Hierosolyma propere petijt. Iaddus uero pontifex postquā hoc audiuit, sollicitus hærebat inops consilij, nec inueniēs quomodo regem deberet excipere, iratū eo quòd antea neglexisset imperata eius facere. Ergo

indictis

indictis populo supplicatiōibus, & immolatis deo uictimis, ad opē eius con fugit, illi publicam salutem cōmendans. Proxima deinde post sacrificiū nocte, in somnis ei deus apparuit, iubēs ut bono effet animo, & coronata urbe portas aperiret: utq; populus in albis uestibus prodiret obuam, ipse uero cū reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de dei prouidētia. Experrectus autem è somno lätus ciuibus hoc oraculū indicat, & paratis omnibus ut in somnis præmonitus fuerat, regis aduentū præstolabatur: & cum renunciatū esset eū iam non procul ab urbe adesse, progressus est cū sacerdotibus & urbana multitudine pompa quadā noua et uenerabili usq; ad locum qui dicitur Sapha, quæ uox speculā significat: quod ibi & urbs & templū in prospectu sit. Et cum Phoenices ac Chaldæi sperarēt sibi licere quicquid iratus rex posset permittere, direptionē urbis, & pontificis exquisitū supplicium, planē contrariū euenit. Alexander enim ut uidit è longinquo candidatū populū, & sacerdotes ante agmē in amictu byssino, pontificēq; in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantē cum præfixa aurea lamina insculpta dei nomine: solus ad eum accedēs nomen illud adorauit, & salutauit pontificem. Iudæis autem omnibus uno ore Alexandrū consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, uix credētes regem mentis cōpotem: solus Parmenio propius accedēs rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraret ab omnibus, nūc adoraret Iudæorū pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed deo cuius pontifex esset, honorē eum exhibuisse. hunc enim, inquit, uidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedonię, qui me deliberantē quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitū trajicere. nā suo ductu potiturū me Persarū imperio. Quapropter quia nunc primū talem habitum uidi, agnoscens hūc & uisionis memor quæ me ad hanc expeditionē impulit, puto me non sine numine in Dariū exercitum ducere, & breui fore uictoriæ cōpotem: & sublato Persarū imperio, cessura mihi omnia ex sentētia. Hęc locutus ad Parmenionē & comiter cōplexus pontificē, deducuntibus sacerdotibus in urbem peruenit. & ascendens in templum immolauit deo ex sacerdotis præscripto, ac pontifici quoq; suum honorē exhibuit. Ostensōq; sibi Danielis libro, in quo Græcum quēdam Persas debellaturum significat, hūc ipsum se esse interpretatus, lätus dimisit multitudinē. Sequenti uerò die uocatis eis iussit ut quicquid uellent peterēt. Pontifice autē petente ut patrijs legibus uiuere sibi liceat, utq; septimo quoq; anno cōcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde ut eos quoq; Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret uti institutis proprijs, hic etiā postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cū fecisset eis potestātē, si qui uellent saluis suis ritibus sequi eius militiā, multi in eam expeditionē dererūt nomina. Atq; his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas urbes exercitum. cumq; ab omnibus amice exciperetur, Samaritę quorum tunc caput erat Sicima sita ad montē Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudæicæ, uidentes quòd Alexander Iudæos tractaret tā magnifice, decreuerunt se quoq; Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio, ut & ante diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, ueritatem tūc

Ioseph.

C 2 dicendo

dicendo. cum uero affulgere eis fortunam uiderint, confestim in societatem irruunt, attinere ad se affirmado, & à Iosepho eiusq; filijs Manasse & Ephraemo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu & magnam alacritatem præ se ferentes regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro: collaudatisq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat: rogâtes ut inuisat ipforum urbem, & illud quoq; templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cumq; postularent ut septimi anni tributum sibi remitteretur, nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit qui nam essent qui hoc rogarent, illis uero dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas uocari à Sidonijs: iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis, equidè, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligētius cognita, faciam quod æquū uidebitur. atq; hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autē milites iussit ut se in Aegyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum uero in Garizin monte situm mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut uiolati sabbati, aut similis criminis reus ageret, ad Sicimitas confugiebat, calumniam se passum dictitans. Eodem uero tempore etiam Iadus pontifex obierat, Onia filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER DVODECIMVS.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traduxit. Cap. I

ALXANDER Macedonū rex in suam potestatem redacto Persarum imperio, & cōstitutis ut iam dictum est Iudæorū rebus, uitam finijt. Imperio uero in multos successores distracto, Antigonus Asiam occupat, Seleucus Babylonem cum uicinis gentibus, Lyfimachus Hellepontum, Macedoniam Casander, Ptolemæus Lagi Aegyptum. Qui dum seditionib. agitantur, & de imperio cōtendunt, durante longo bello, & urbes multæ afflictæ sunt, & habitatores earum plurimi per diuersa præliorum certamina desiderati sunt: id quod tota Syria tū passa est sub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hierosolyma occupauit, dolo tamè circumuenta. Ingressus enim urbem sabbato uelut sacrorū gratia, Iudæis nec arcentibus q̄ nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successore

successorū Alexandri res gestas conscripsit, superstitionē nobis exprobrās, q̄ propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudæorum dicitur, urbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestaté peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominū receperunt. Et Agatharchides quidè de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterū Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorū uicinia, Samariaq; & Garizin monte in Aegyptū traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare compertū haberet ex responso quod Alexātri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cū Macedonibus cōditione dedisset, sacramēto omnes deuinxit, seruatuos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorū Iudæorū sponte in Aegyptū migrauerunt, partim ubertate terræ allekti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuè fuerunt inter eorū posteros & Samaritas instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantq; inter se iugiter, dum Hierosolymitani suū templū sacrosanctum esse affirmant, & uictimas à Iudæis nō aliò mittendas: Samaritæ contra in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorū legem in Græcam linguam uertit, & multis eius gentis captiuis dimisisis, donaria multa deo in templo eius dedicat. Cap. II

Post hunc Philadelphus assumpto Aegypti regno, quod per annos undequadrageinta tenuit, & legem transferri in græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Aegypto seruiantes liberos dimisit, numero centum uiginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius Phalereus regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam ut si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot ubi cunq; audisset cognitu dignos, aut cupiditati regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à rege q̄ multa millia iam cōparasset, ait se iam habere circiter ducenta milia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertū sibi certis indicijs multos esse apud Iudæos, qui leges eorū scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: esseq; scriptos ipforū lingua & literis, & exhibituros negotiū his qui uelint eos in græcum sermonem uertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & caractere similitudinem, habere tamè multa peculiaria. Nihil igitur uetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nō desint sumptus, in bibliothecam suam referat. Tum rex collaudato Demetrii circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum pontifici, ut curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidam Aristæus ex intimis regis amicis, & ob modestiam admodum carus, cum iam dudum animum haberet rogare eum ut Iudæos in suo regno libertati restitueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitibus Sosibio Tarentino & Andrea consilium hoc communicat, multum obtestatus ut preces suas apud regem quantum possunt adiutent: & postquam intellexit ipsis quoque

Ioseph.

C 3 rem

rem cordi esse, adito rege sic eum allocutus est. Quia non decet hos rex uerū dissimulare, sed ingenue proloqui: cum hoc agamus ut Iudæorum leges non transcribantur tantū, uerum etiam uertantur, quō nam honesto prætextu id facere possumus; dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certe non alienū fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsentī miseria: quando quidem is qui tuum gubernat imperiū, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius uniuersitatis eundem quem illi nos quoque colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet uitam omnium. Quapropter uel deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu uenerantur, redde eis patriā, ut in natali solo liceat eis uitam exigere. Nec est quod suspiceris rex, me uel genere uel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atque cōmodum: sed quum omnium hominū idem deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc supplico. Ibi rex libetī achilari uultu illum aspiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centū uiginti millia. Ad hæc rex, Paruā ne igitur tibi Aristæ uidetur hæc quā poscis liberalitas? Si sibi uero & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu iussit, ut quando militi stipendium numerauerint, pro singulis captiuis qui apud eos sint drachmas centum uiginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quam dei uoluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi solum quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoque qui uel antè uel post in seruitutem abstracti fuerant. & cum eam uindictam libertatis dicerent plusquam quadringenta talenta poscere, ne hæc quidē impendere grauatus est. Eius edicti exemplar, quo illustrior fiat regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicumque ex militia patris nostri Syriā ac Phœnicen incurfauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in regionem nostram eiusque urbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicumque uel antè uel post diuenditi sunt, hos omnes liberos uolo fieri: proque singulis mancipijs centum uiginti drachmas recipere, milites quidem unā cum cætero stipendio, reliquos uero à mensarijs regijs. Censeo enim hos præter patris mei uoluntatē, & præter omnem æquitatem in captiuitatem abductos militum licentia, qui uastata Iudæa sui cōmodi causa in Aegyptum abstraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & cōmiseratione eorum qui à potentioribus per uim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihi ipsi profuturū existimo. Eum uero qui parere noluerit, cuius deferre liceat, multandum facultatibus que fisco nostro debent cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset regi, nec tamen diserte cautum esset illis quoque qui uel antè uel post capti fuerant, libera-

liberaliter & illis indultum est eadem regis beneficentia: iussitque ut ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios regios. Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum uiginti drachmas, quasi regis edictum etiam hos complecteretur, ubi adscriptū erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summam numerandam. Hæc ubi ex sententia regis magnifice sunt peracta, iussit Demetrius euulgare decretum de transcribendis Iudæorū codicibus. nihil enim temere fiebat à regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in cōmentarios relatū est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoque factum est, ut primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quam artificū præstantia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia madaisti rex ut quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerūt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negocium diligentiam reliquū faciens, scire te uelim inter eos quos adhuc desideramus esse Iudæorū legis codices. Hebraicis enim characteribus & uernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis non possunt. sunt etiam negligentius quam par est habiti, eo quod nondum eis regia prouidentia contigit. necesse est autem ut & hos habeas diligenter accuratos. Sapien- tior enim & sincerior legislationem continent, utpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, ut Hecataeus Abderita refert, cur nullus uel poeta uel historicus mentionem eius legis faciat, aut uirorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt: quod sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaque si idem tibi uidebitur rex, scribes Iudæorum pontifici, ut mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earū peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorū accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem iussit rex suos ut ad Eleazarum Iudæorum pontificem de hac re scriberent, simulque per easdem literas certiorer facerent de Iudæis per Aegyptum pristinae libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinē: iussitque custodes arcarum in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiā pecuniæ pro sacrificijs & reliquis templi usibus centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatū, ubi primū exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum pontificem, qui hoc sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est. Onia pōtifice defuncto filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quod & deum pie coleret, & eius summa potiretur beneuolentia. Quo mortuo, superstitē unico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, pontificatū assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro pontifici salutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ dum rerum potirentur captiuos cōpertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia usus amplis stipendijs conductorum, alijs etiam

castellorum custodia per Aegyptū assignata, ut essent terrori indigenis. Ego uero postquam principatum adeptus sum, cum in ceteros benignitate sum usus, tum maxime in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem uindicauī, restitutis de meo precijs eorum possessoribus. ex his per aetatem idoneos allegi in militiam: nonnullos quorum fides id mereri uidebatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullum gratius me deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus praeficere. Ergo ut & his & reliquis per totum orbem Iudaeis gratum faciam, uisum est mihi legem uerstram in graecam linguam uertere, & ita uersam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex unaquaque sex uiros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per aetatem legum periti, possint praestare bonos interpretes. Spero enim si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agant, Andream praefectum satellitum, & Aristaeum, mihi charissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & uictimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribes autem quicquid uolueris, factururus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quae potuit honorificentissimè. Pontifex Eleazarus regi Ptolemæo S. Si uales cum regina Asinoe communibusque liberis, nostrae quoque res se habent optime: Acceptis tuis literis gauisi sumus plurimum ob egregiam tuam uoluntatem: aduocataque concione eas legimus, testes pietatis qua colis deum maximū. ostendimus etiam phialas quas misisti aureas uiginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & mensam dedicandam, centumque illa talenta quae in uictimas & alios templi usus attulerunt Andreas & Aristaeus amici tui charissimi, uiri boni ac docti, tuaque amicitia dignissimi. quare scito nos tibi gratificaturos etiam si quid praeter ingenium nostrum facere oporteat. prouocati enim beneficijs in ciues nostros collatis non debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quamobrem continuo pro te sororeque tua & liberis & amicis hostias obtulimus, & populus uota fecit, pro feliciter tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: utque haec legis uersio tam felix tibi sit quam cupis maxime. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus. tuae autem pietatis erit ac iustitiae, ut transcripta lege ad nos eam tuto remittas unam cum eius deportatoribus. Bene uale. Haec sunt quae rescripsit pontifex. superuacaneum autem uisum est apponere LXX seniorum nomina qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum tamen quae rex deo misit ornatum & magnificentiam silentio praeterire non possum, ut omnibus nota fiat eius regis erga deum pietas ac liberalitas. ab uide enim sumptus suppeditans, & praesentia sua extimulans artifices, opera eorum assidue uisendo, nullam eis segnitiae aut negligentiae relinquebat occasionem: quae nunc recensere singula, non quae historiae contextus hoc admodum postulet, sed quae digna sit quae praedicetur regis liberalitas: primumque mensam conabor describere. Cupiens enim longe maiorem facere mandauit explorari eius quae tum Hierosolymis erat magnitudinem, quanta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura, quodque maior etiam esse posset: ait se eius uel quincuplam magnitudinem redditurum, ni ueretur,

ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset utilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad usum etiam esse accommodanda: itaque uolens declarare se non auri penuria uel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit uarietate ornatus & operis pulchritudine. cum enim esset ingeniosus in contemplantis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia praescribat artificibus, exigens ne quid a praescriptis formulis discederent. ac primum constituto mensae modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem unius, altitudine sesquicubitali, totum opus ex auro facientes, loricae ei palmum latam circumdederunt: cuius cymae uersatiles sculpturam habebant resticulatam indistincta imitatione per tria latera. cum enim essent triangulae, per singulos angulos eadem erant figurationes, ut conuersae non alia sed eadem specie oculis occurrerent. loricae uero pars interior ad mensam uergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longe pulchriores, uidelicet quae haec totae essent conspicuae. quin & cymae illae facile & cito uertebant, & quemuis e tribus angulis pari mensura oculis subijciebant. resticulis autem illis sculptilibus insertae erant gemmae preciosae paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensae. exterior autem loricae facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur, intercurrente densa sculptura uirgarum quae per circuitum mensae uoluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum representans, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis interfertis: quae omnia constabant e lapillis etiam colorem natium fructuum referentibus, & auro circum totam mensam reuinctis. Sub hac corona rursus alia series uorum priori similis cum uirgatis peraeque sculpturis uidebatur: ut ex utraque parte spectaretur eadem operum uarietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine: ac ne inuersis quidem mensae lateribus ulla sentiretur diuersitas, sed idem artificium usque imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transversam mensae latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensae iuxta loricae, ut his insistentis quaqua uerteretur, eandem specie ostenderet. In mensa autem sculptus erat Maender, magni precij gemmis per medium tanquam stellis uariiegatus, carbunculo & smaragdo suauissime radiantibus, aliisque generibus quae ubique grata sunt propter precium. Praeter Maendrum uero resticulati quidam nexus circumquaque discurrebant, rombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria coniunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant, folijs sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum uideretur. basis autem facta erat e carbunculo palmum lata crepidinis specie, qua uero pedes innitebant, octo digitorum latitudine: erantque sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus unam cum racemis pro eos discurrentibus, indiscreta uerorum similitudine. tanta enim erat artis subtilitas, ut perflante uento agitata, naturae non artis opus uiderent. constabatque totum opus trimembri compositione, sed tanto artificio, ut commissurae nec oculis nec cogitatione deprehendi possent. crassitudo autem mensae erat semicubitalis. tanta fuit in hoc dono regis magnificentia, opulencia materiae, artis pulchritudo

do ac uarietas ad nature imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, ut si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certe nouitate cōmenti & ornamentorū splendore magis esset conspicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, squamatae, à basi usq; præcincturâ, spiras habentes uarijs gemmis distinctas: deinde Mæandrū cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum uirgatam sculpturam, & deinceps usq; labrū plexile quiddā reti simile, crebra romborū specie interueniente. addebant gratiâ, insertæ gemmæ scutulæ, quatuor digitorū amplitudine. Labrū uero crateris in orbem ornatū erat lilijs & floribus, atq; implexis inter se palmitibus uuas ferentibus. & ornatus quidē utriusq; erat hic, amplitudo uero quæ amphoram caperet. argenteæ uerò quæuis specula splendore uincebant, certius etiam reddentes inspectantiū effigies. His addidit rex triginta phialas, in quibus quicquid spacij gemmis erat uacuum, frondibus edentibus & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atq; hæc omnia non solū artificum ingenijs ornabatur usq; ad miraculū, sed quadam etiam regis circa hæc ambitione diligētius accurabantur: qui non satis putans quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiā serijs negotijs sæpe adibat officinas & inuisebat artificū opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. uidentes enim quod cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione uersabantur in opere. atq; hæc sunt donaria ab hoc rege ad Hierosolymitanum templum transmissa. Quibus consecratis pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis quæ attulerant, nō sine muneribus ad regem eos remisit. Hi postquæ Alexandriam sunt reuersi, rex cognito eorū simul & septuaginta seniorum aduentu, cōfestim legatos Andream & Aristæū acciuit: ab eisq; & epistolam pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cum uehementer cuperet congregari cum septuaginta senioribus, qui Hierosolymis ad interpretandā legem uenerant, quicumq; priuatorū negociorum causā expetebat eius colloquiū, præter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoque die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tū uero illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. ut uero senes illi uenerunt cum muneribus à pōtifice missis, & cum membranibus quæ legē aureis literis inscriptam continebant, primum de libris eos rogauit. ut uero ex inuolucris depromptos obtulerūt, multum diuq; miratus membranæ subtilitatē, & cōmissuras quæ ita latebant, ut uisū discerni nō possent, gratias se illis habere dixit qui uenerint, & maiores etiā ei qui miserit, sed longe maximas deo cuius leges attulerint. cumq; seniores eorumq; comites uno ore omnia fausta regi acclamassent, præ nimia lætitia lacrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnū gaudium cōsequi natura uoluit. iussitq; libros accipere quorū hoc erat officium, tum demū uiros salutauit, præfatus æquū fuisse ut prius de ea re propter quæ acciti fuerant percontatus deinde illos quoq; compellaret. diem quidem aduentus eorum tam gratum sibi confessus est, ut quoad uiueret, per singulos annos redeūtem eius memoriam colere se uelle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonū nauali prælio uicerat. uoluitq; ut cōuiuē sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autē qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitū iussit parare

rare cuiq; ad uictū pertinentia. Sic enim rex disposuerat, ut ex eis ciuitatibus quæ in ratione uictus aliquid peculiare habent uenientibus, more ipsorum omnia pararent, ut tractati more cōsueti suauius uiuerēt, & nulla in hoc nouitate offenderent. quod honoris his quoq; exhibitū est, Dorotheo hac cura cōmissa, quod is callebat morem quo solerēt uiuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primū duos accubitus strauit, rege ita iubēte, qui uolebat dimidiā eorū partem ad dextrā suam discumbere, reliquā uero post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorū pertinēs. postquæ autē discubitū est, iussit Dorotheū illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa uenientibus. quapropter præconibus & sacrificiis, alijsq; id genus quorū est à suis precatiunculis auspicari conuiuū, locus hic non fuit: sed unū ex conuiuarum numero sacerdotem Elisæum nomine precatione mensam cōsecrare ipse rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta regi simul atq; subditis: applausumq; & acclamatū est ab omnibus libenti ac hilari animo. quo facto fruebant appositis. cumq; rex siluisset quantū satis uisum est, coepit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquā de natura subtili disquisitione dignā. illis uero diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorū consuetudine per duodecim dies instaurauit conuiuū. Si quis autē cupit cognoscere quæstiones agitatae in eo cōuiuio, legat Aristæi librū quem hoc argumento cōscripsit. Quos sermones cum non solū rex admiratus esset, sed Menedemus etiā philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eoq; facilius tueri hanc sententiā, finis est huic quæstioni impositus. Rex uero iam tum se uberē ex eorum aduentu fructū percipisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnū administrare oporteat: iussitq; datis prius in singulos ternis talentis, deduci eos in diuersoriū. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiit aggerē illum septem stadiorum, & pontem qui insulā continenti adiungit: & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domū remotam à strepitu, & cōtemplationi rerum idoneā: rogauitq; ut quandoquidē ad opus iam ita instructi sint ut nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationē feliciter. illi uero non parcentes labori quàm poterant accuratissimè interpretabantur, usque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de regi paratis cibus partes afferente Dorotheo, ita ut mandatum ei fuerat. mane autem regiam ingressi, salutato rege in eundem locum ad institutū negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locū ubi uersa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. cōcio uero & seniorum interpretationē approbavit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepissent: rogaueruntque ut etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & sacerdos & seniores interpretū & magistratus populi postulauerūt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, ut rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quæ sententia cum omnibus placuisset, iusserunt ut prius si quis aliqd deprehenderet uel superesse legi uel deesse, diligētius inspectum & indicatum

corrigeret, quando consultum esset ut res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrē rex multū gauisus est, uidens hanc quoq; suam uoluntatem in publicū celsisse cōmodum: sed maiorē etiam percepit uoluptatē dum sibi lex legeretur, nō sine admiratione legislatoris sapiētiae: coepitq; de eare conferre cum Demetrio, rogans quā factū sit ut tam admirandarū legū nec historicus ullus nec poeta mentionē fecerit. Tum Demetrius respōdit, neminem ausum eam attingere, quam cōstaret diuinā esse & omni ueneratiōe dignissimam: & punitos esse quosdā à coelesti numine, qui illam temerē atrectare nō sint ueriti. Theopompū enim uolentē inde quaedam suis scriptis inserere, mente motū fuisse diebus xxx. & per interualla insanīe precibus deum placasse, facile cōiicientem quæ morbi causa fuerit. atq; etiā in somnis admonitum hæc ideo pati, q̄ fuisset circa res diuinas curiosior, easq; uoluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cōcepto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiā poetæ, cum in quadā tragœdia uellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratū agnouisset, exorato deo redditā aciem. acceptos deinde à Demetrio libros rex cū adorasset, asseruari iussit diligenter, ut incorrupti manerent: rogauitq; interpretes ut crebro è Iudæa uenientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus cōmodum fore q̄ honorificum. Nunc enim æquū esse ut remittantur: sed si ultro ad eum uenerint, cōsecuturos quicquid uel ipso sapiētia dignū sit, uel regia munificētia. Tum quoq; remissi sunt donati ternis uestibus optimis, & binis auri talētis, singulisq; unius talēti calicibus, & toris discubitorijs. præterea pontifici per eosdē misit decē lectos cum argenteis pedibus cum cōpetenti apparatu, & calicem talentorū triginta: ad hæc decem uestes purpureas, & coronam insignē, & telas byssinas centū, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas deo dicandas. rogauitq; eum per litteras, ut si quis ex his uiris uellet ad ipsum uenire, permitteret, quandoquidē plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi infumeret. Atq; hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Honor à regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & quod in ciuitatibus à se conditis ius ciuium ei concesserint. Cap. III

III

Ed & ab Asiæ regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Nam Seleucus cognomēto Nicanor in cōditis à se per Asiam & inferiorē Syriam urbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, uoluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoq; uiuunt inter eos homines. Argumento est quia Iudæis externo oleo nolentibus uti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis penditur: quē morē cum Antiochensis populus, pximo bello abrogare uellet, nō permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Vespasiano, & Tito eius filio, Alexadrini & Antiochēses rogātes adimi Iudæis ius ciuiū, impetrare id nō potuerūt, manifesto Romanorū equitatis & magnanimitatis indicio, sed p̄cipue ipsoꝝ principū: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & intensi essent pertinaciter rebellātibus, nihil tñ de iure ipsoꝝ diminutū uoluerūt: idq; nec ire p̄prie, nec duob. maximis populis cōtra eos licere passi sunt: maiorem

maiorē rationē habentes ueterum gentis meritorū quā presentis offensionis, aut gratiæ quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicētes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam satis suppliciorū exsoluisse, eos uero qui nihil peccassent non esse æquū spoliari suis priuilegijs & iuribus. Marcum quoq; Agrippam similiter affectū erga Iudæos fuisse proditur. Ionibus enim contra hos seditiose cōmotis, & rogantibus Agrippam, ut ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci deum cognominant, soli essent participes: & postulantes ut siquidē eiusdem generis haberi uelint Iudæi, eosdē quoq; deos colerent: cum res ad iudicium cognitionē deuenisset uicerunt causam Iudæi: obtinueruntq; ut sibi liceret suis moribus uiuere, patrociniō Nicolai Damasceni adiuti. Agrippa em̄ pronunciauit, nihil sibi licere innouare circa hoc negociū. quæ si quis uolet exactius cognoscere, legat historiarū Nicolai libros tertium & quartum supra centesimum uigesimū. Sed Agrippæ sententiā mirari nō debemus: neq; enim tum gens nostra cum Romanis bellū gesserat: Vespasiani uero & Titi magnanimitatē merito quis miretur, q̄ post tanta belli certamina nihil immoderate in nos statuerūt. Nunc unde digressus sum reuertar. Antiocho Magno in Asia regnante in cōtinua uexatione tam Iudæa fuit q̄ Coele Syria: q̄ eo bellum gerente cū Philopatore Ptolemæo, huiusq; filio q̄ Epiphanes cognominatus est, siue uinceret, siue uinceretur, male mulctarent, non aliter q̄ nauis fluctibus utriq; oppugnata, inter prosperam & aduersam Antiochi fortunam iactatæ. Tandē uictor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto uero Philopatore, filius eius magnū exercitū duce Scopā misit in Coelesyriā: qui & multas eius urbes & nostrā gentē ui in potestatē eius retraxit. Aliquanto aut̄ post Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopā prælio cōgressus sit superior: cumq; recepisset occupatas à Scopā urbes Coelesyriæ simul & Samarię Iudæi quoq; ultro deditiōne fecerūt: receptūq; intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidium in arce à Scopā relictū impigre auxiliū tulerunt. Quamobrē Antiochus æquū ducēs aliquam Iudæis p̄ studio suarū partiū referre gratiā, scripsit ad amicos suos & duces literas, testes beneficiorū quæ in ipsum cōtulerant, in quib. etiā significabat quomodo remunerari eos decreuerit. earū exēplar subijciā, citato prius Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarū eius xvi. Scopas, inquit, copiarū Ptolemæi dux ad mediterranea uerso impetu per hyemē Iudæorū gentē subegit. ac paulo post in eodē lib. narrat quomodo uicto Scopā Antiochus Batanæā, Samariā, Gadara, & Abila recepit: moxq; Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templū incolūt, ad eū defecerūt: de quo cū multa essent dicenda, ait se id in aliud tēpus differre. & hæc quidē Polybius. nos aut̄ narrationē continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo S. Quoniā Iudæi mox ut regionē eorū sumus ingressi studiū erga nos suū declarauerunt, & in urbē suam uenientes splendide exceperūt senatu obuiam p̄gresso, exercitūq; nostro & elephantis copiose uictū præbuerūt, & cū eo simul præsidium Aegyptiorū in arce expugnauerūt: uisum est nobis gratiā aliquā eis reponere, & urbē eorū refouere uarijs calamitatibus affectam, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam

Ioseph.

D qui

qui nūc dispersi sunt habitatoribus. ac primū decreuimus pietatis ergo præberi eis in precium pecudū maſtandarū, uini, olei, thuris, argenteorū uiginti millia, & ad ſimilam ſecundum prouincialē legem tritici medimnos mille quadringentos ſexaginta, & ſalis medimnos trecentos ſeptuagintaquinque. uoloq; ut hæc eis præbeantur ita ut mandauit: & quod deest tēplo abſoluantur, ſiue porticus ſiue qd aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tam ex ipſa Iudæa q̄ ex alijs gentibus & ex Libano, immunis à uectigalibus: quæ immunitas & alijs rebus conceditur ad apparatū atq; ornatum templi pertinētibus. Permittitur etiam eis ut omnes uiuant iuxta leges patrias: & remittitur ſenatoribus, ſacerdotibus, ſcribis tēpli atq; cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurū coronarium, & ſi quod eſt tributum aliud. Et ut eo citius urbs frequentetur habitatoribus, cōcedo omnibus qui nunc eam habitant, qui ue ante hyperberetæū menſem eò ſe habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorū uſq; in triennium: remittimusq; eis in poſterū tertiam partem tributorū, in præteritorū damnorum cōpenſationem. Et quotquot ex urbe abrepti ſeruiūt, & ipſos & natos eorū uolumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorē templi per totum ſuum regnū propoſuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra ſepta templi ingredi contra uoluntatem Iudæorū, ſed ſolis hoc facere fas ſit, q̄ iuxta præſcriptū legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in urbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue ſeri ſiue domeſtici, nec pãtheræ aut uulpis aut leporis, aut cuiuſuis omnino ex his animalibus quæ Iudæis uetitū eſt attingere. ac neq; pelles eorū inferre liceat, aut aliqd ex his in urbe alere: ſed tantū ſolitas more maiorū maſtare uictimas, quibus deus litari ſibi uult. qui uero aliquid contra edictum hoc fecerit, trium milliū drachmarū argenti mulctam luat ſacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit testimoniū, quo tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus ſtudere cōperit. Zeuxidem enim amicum præcipuū, in ſuperioribus ſatrapijs ductantem exercitum, iuſſit quosdam e noſtratibus apud Babylonē degentibus in Phrygiam mittere, ſcribens in hunc modū. Rex Antiochus Zeuxidi patri ſalutē. Si uales bene eſt ego quoq; ualeo. Quia quosdam in Phrygia & Lydia res nouas moliri audio, uidetur hoc negotiū curā meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiam incolūt duo millia familiarium cum tota ſupplectili eò traducere, & locis opportunis p̄ præſidia diſponere. Perſuaſum enim habeo illos fore noſtrarum rerū cuſtodes beneuolos: tum quia cæleſte numen pie colunt, tum quia fides eorū & promptū obſequiū etiā maiorum noſtrorum cōprobatur testimonijs. Volo igitur ut eos, licet difficile uideatur, traducas, pollicitus libertatem uiuendi proprijs legibus. perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos aſignabis areas, tum agros ad colendum aruis & uinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid p̄dere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipſorū agri fruges protulerint, demenſum frumentū accipiāt in ſeruorū alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantū ſatis eſt, ut benigne à nobis habiti alacriores

res ſint in noſtris negotijs. Cura autē ne quis moleſtus ſit ei populo. Vale. Atq; hæcenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolētia dixiſſe ſufficiat. Poſt hæc amicitia Ptolemæo cōiunctus eſt & foedere, data in matrimonium Cleopatra filia, & conceſſa dotis nomine Coeſyria, unā cum Phœnice, Iudæaq; & Samaria: diuiſisq; inter utrunq; regem uectigalibus, optimates ſuæ quiſq; patriæ exactionem eorū redimebant, & collecta quæ imperata eſſet pecunia, conferebant eam in regiū ærarium. Per ea tempora Samaritę rebus ſecundis elati ſæpe Iudæos infeſtabant agros uafſtando, & abducendo in captiuitatem homines, maxime ſub Onia pontifice. Poſt obitū enim Eleazari Manafſes eius patruus pontificatum aſſumpſit, quo deſuncto Onias ſucceſſit in ſacerdotium Simonis Juſti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuiſſe diximus. Is Onias puſillanimis erat, & auarus: quæ cauſa fuit ut tributum, quod pro populo maiores eius de ſuo ſolebant regi pendere, talenta argenti uiginti non ſoluendo, ad iram cōmouerit Ptolemæum Euergetem patrē Philopatoris. Qui miſſo Hieroſolyma legato inculabat Oniam quòd tributum non redderet: minabaturq; ni faceret regionem eius militibus ſuis ſe diuiſurum, & nouas colonias eò deducturū. quod audiētes Iudæi perterriti ſunt, licet Onias perfricta fronte hæc cōtemneret, nihil curans præter pecuniam.

Iosephus Tobia filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo regi factus. Cap. IIII

Iosephus autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Oniæ pontificis, cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, forte enim in Phichola natali uico aberat, ueniens in urbem inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicam, sed modo pecunijs parcat, conijceret in periculum populum, à quo & reipub. administrationē & pontificalem honorem acceperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneret, ut propter eam sustineat & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad regem, & precibus obtineret ab eo uel totam, uel partē aliquam eius pecuniæ. Onia uero dicente neq; principatum se morari, & pōtificatum etiam modo liceat libenter se depositurum: neq; iturum ad regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicā suscipere. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata cōcione, hortatus est eos ne terreantur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa mœstitia meliorem securitatis spem concipiant. Seipsum enim iturum legatū ad regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurumq; ei quòd irascatur immerito. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse uero egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatū pretiosis muneribus, lauteque per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem, dicens se quoq; mox secuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat ut in Aegyptum ueniret, operamque suam obtulerat: effecturum enim se ut quicquid opus haberet, à rege impetraret facile. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterum reuersus in Aegyptum, denarravit regi Oniæ ingratitude, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui uenturū aiebat, & pa-

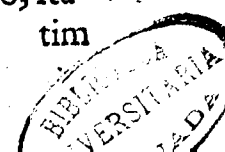
trocinaturum populō, cuius curam propter pontificis segnitiam suscepit. Tantis deniq; iuuenem asidue ornabat laudibus, ut & rex & regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optime. at Iosephus missis in Samariā qui ab amicis pecuniā mutuo fumerēt, satis iam instructus ad profectiōem iumentis, uestibus & poculis, impensis in hęc uiginti drachmarū millibus, peruenit Alexandriā. Fortefortuna ita accidit, ut illo ipso tempore ad regem uenirent omnes Syriæ ac Phœnices urbiū principes ad emenda uectigalia, quæ singulis annis rex uendebat oppidanorum potentioribus. hi uidētes Iosephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cū apud Alexandriam audisset, Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiā. Seden te autem rege in curru unā cum regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi usus fuerat) conspicatus eū Athenio mox regi notū reddidit, dicens hunc esse illum iuuenem, cuius bonitatē ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & currū iussit conscendere. quo facto Oniam accusare cœpit. At Iosephus: Danda est, inquit, senectuti uenia. Scis enim q̄ senes & pueri eundem habent animū. Nos autem iuuenes officio nostro non derimus, ut nihil de nobis merito possis conqueri. Ex hoc primo colloquio rex degustata iuuenis ciuilitate, adeo cœpit eum amare ut iuberet eū diuersari in regia, & quotidie suæ mēse adhiberet. quod cum primates Syrorum uiderent apud Alexandriam, indigne ferebant. Cumq; dies auctiōnis uenisset qua addicenda erant uectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisq; patriæ: & cum octo millia talentorum colligerentur ē uectigalibus Coelesyriæ, Phœnicesq; & Iudææ ac Samariæ, accedēs Iosephus culpabat illos licitatores, tanquam de cōposito tam paruum regi preciū promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorū confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege uero libenter hęc audiente, & ut amplificatori redituū suorū addicturū se promittente, rogante tamen ecquos fideiufsores haberet, festiue respondit, daturū se homines probos & honestos, quibus nō grauaretur credere. Quos ut proferret postulatus: Te, inquit, rex dabo, tuamq; coniugem, ut alter alteri pro me fideiubeat. Tum rex arridens permisit eum absq; fideiufsione habere uectigalia. id quod ualde molestum fuit his qui posthabiti fuerant, nō sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus autē acceptis à rege duobus militū millibus, quos ideo petierat ut posset contumaces in urbibus ui cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regijs quingēta talenta, profectus est in Syriam. Et cum uenisset Ascalonē, tributumq; à ciuibus exigeret, & non solū nihil acciperet, sed conuiijs etiam appeteretur: cōprehensos circiter uiginti eorū primates affectit supplicio: & redactis ex eorū facultatibus mille talentis, regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid uellet facere. Hoc audito Syri, exemplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobediētiae territi, patentibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cumq; etiam Scythopolitæ per contumaciam detrectarent imperata more solito tributa depēdere, horū quoq; necatis primatibus, facultates damnatorū ad regem misit: comparatisq; mul-

tis

tis pecunijs & multa lucratus ex redemptione uectigaliū, his opibus ad constabiliendam præsentem potentiam usus est, prudēter existimans optimum esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius redditibus. multa nanq; munera regi atq; reginæ in manū mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorū hoc pacto sibi concilians. Usus est autem ea prosperitate per annos xxii, ex una uxore procreatis septē filijs, suscepto etiam uno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occasione duxit coniugē. Cum aliquando uenisset Alexandriā cum fratre, ducen te secum filiam nubile, ut eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adamauit, soli q; fratri hoc indicauit, rogās ut quando quidē lege uetaretur habere rem cum foemina alienigena, subseruiret ei ut clam ea potiri posset. Frater uero libenter operam suam pollicitus, ornatā filiam suam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atq; ita parum sobrius, per errorē cum fratris filia congressus est: & cum hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, conquestus est apud fratrem q̄ periculū esset ne non posset excutere amorē saltatriculæ, quam fortē rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait nō esse opus ut hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atq; etiam uxorē eam ducere: fassus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tam fraterna beneuolentia, uxorē duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus Hyrcanum filiū. Is cum annos natus tredecim adulescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolem, fratrum in se cōcitauit odia, quod eos in omnib. uideretur antecellere. Iosephus enim uolens cognoscere quisnam ex his ad uirtutem esset idoneus maxime, unumquemq; misit ad eos qui tum professione disciplinarum erāt celebres: illi uero propter segnitiam & laborum impatientiā indocti domū reuersi sunt. Deinde minimū natu Hyrcanū cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, ut illic sementē faceret: sed prius subtractis clam loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postq̄ peruentū est, cum non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensq; interim expectando eorum reditū tempus perdere, cōmentus est quiddā ueterano duce magis dignū quàm id ætatis homine. Maētatis enim decem iugis carnes quidē in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bubus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat, semente q; facta, domum redijt. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi, ut solū germanum filiū, magis etiam posthac amauit, indigne ferentibus reliquis fratribus. Interea uenit quidam nuncians quod regi Ptolemæo natus sit filius: uersiq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiā, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatū sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauante domi manere coacto. pertentauit tamen filiorum animos, num quis ex his uellet eam profectiōne suscipere: & recusantibus cæteris, q̄ se negarent scire mores aulicos, quomodo uersandū sit cum regibus, suadentibusq; ut Hyrcanū fratrem mitteret: libenter hoc audito, sta-

Ioseph.

D 3 tim

tim eum aduocat: rogatq; ecquid liberet, aut idoneū se putaret, qui ad regē salutatum accederet. qui cum promptē eam profectiōem suscipere, & modica pecunia sibi opus fore diceret: uelle enim se frugaliter uiuere, ut decem drachmarū millia sufficiant, admodū lætatus est filij prudētia. Deinde puer cum aliquandiu siluisset, suasisit patri ne domo quicquam munerū regi mitteret: sed ut ad procuratorem suum Alexandrinū scriberet, ut pecuniam ipsi præberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & pretiosissimum. Ille uero ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij cōsilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniā tractabat Alexandriae, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas solebat eò mittere, & quoties præstitutū tempus ueniret tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandria proficiscit: moxq; fratres ad omnes regiones amicos scripserunt, ut eum aliquo modo perderent. Ut uero exacto itinere Arioni epistolam reddidit, rogatus quòt nam talēta uellet accipere: putabat enim decem petiturū aut nō multo amplius: ut respōdit mille sibi opus esse, iratus procurator obiurgauit eum acriter, q̄ uellet ea per luxū perdere: monēbatq; ut sequeretur exemplū patris, qui eam pecuniā laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quam decem præbiturum, & ea non in alium usum quam ut mercaretur regi munera. Ibi puer iratus Arionē coniecit in uincula. Procuratoris autem uxore reginæ hoc renunciante, & rogāte ut puerum compeſceret: gratioſus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex regina hoc rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modò in conspectum non ueniret, sed procuratorem etiam patris sui uinxerit. iubebatq; ut ueniret, ac causam eius facti diceret. Ille contrā regi nunciari iubet, legē esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquam adito templo mactasset uictimas: eaq; ratione nec ipsum hæcenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autē iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominū. Nisi em̄ tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi regi ut cōtemnatur à subditis. His auditis rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à rege præsidij, datis adolescenti mille talentis liberauit se à uinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ cōmuni est adhibitus, in parentis sui gratiam. moxque clam aditis negotiatoribus, emit ab eis centum pueros formosissimos, & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio. tum uocatus ad conuiuium regium cum principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimū in conuiuijs rex delectabatur propter scōmata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad regem se uertit: & Viden, inquit, domine, quantum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige quòd & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodū hic ossa nudauit carnibus. Rege uero ad hoc dictum

dictum arridente, & rogante Hyrcanum, unde illa ossium congeries: Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa unā cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: uultu cōmonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autē comesis carnibus solent abijcere ossa, quod & ego homo cū sim, nunc facio. Ibi rex miratus urbanitatē, iussit omnes cōuiuas huic dicto plaudere. Sequenti uero die aditis regis amicis & aulicis potētioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturū talenta duodecim, alium rursus aliud pro suis quemq; opibus: simulauit se dolere, q̄ non haberet unde tantundem largiri ualeat, nec ultra talenta quinque numero. idq; mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudētibus, quasi offensurus esset regem Iosephus propter exilitatem muneris, ubi dies statutus aduenit, alij quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta nō plus quam uiginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros, totidemq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre, hos quidem regi, has uero Cleopatram. Omnibus uero admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atq; ipsis etiam regibus, amicos quoq; regis & ministros multorum talentorū donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceret periculi. ad hos enim fratres scripserant, ut quocūq; modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcūq; uellet petere. At ille nihil aliud petijt, quam ut se rex patri ac fratribus cōmendaret per literas. Itaq; honorificentissime tractatum, & donatum regie, scriptis quoq; ad patrem, & fratres, & omnes suos duces atq; procuratores cōmendaticijs literis, dimisit liberatiter. Fratres autem cum cognouissent tantū honoris ei habitum à regibus, & honoratiorem multo reuerti quam fuerit antea, decreuerunt obuiā proficisci, & de medio illum tollere, ne patre quidē inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, non erat de salute eius sollicitus. eam tamen iram metu regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congressus, & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cæteros: reliqui uero fuga euaferunt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad urbem cum exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic uitam egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obijt deinde Hyrcani pater Iosephus, uir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris uitæ occasionem præbuit, per duos & uiginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnicis & Samariæ uectigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Deinde uita perfun-
cto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorū rex Arius legationē misit cum literis, quarum hoc exemplar exstat.

Amicitia & societas Lacedæmoniorū cum Onia Iudæorum pontifice. Cap. V

Ex Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem intercessisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus non esse alienum à posteris Abraham. Aequum igitur est, ut quum

fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoq; faciemus, & res uestras tanq̄ nostras existimabimus, nostras item uobiscum communes habituri. Demoteles est qui has uobis reddit literas, in pagina quadrangula scriptas, & obfignatas aquilæ sigillo, draconé tenentis unguibus. Et epistola quidē hæc continebat. Iosepho autem mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. pleriq; enim fauebant senioribus, & in his Simō pontifex propter cognationē. Hyrcanus autē Hierosolyma quidē noluit repetere, sed ultra Iordanem habitans assiduū bellum gerēbat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstrahēs. Aedificauit etiam castrū munitissimū, è marmore candido exstructis usq; tectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorū animalium effigies enormi magnitudine: idq; ædificium fossa profunda, & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine. aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiujs, diætasq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, ut loco uoluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum uero ora nō amplius aperuit q̄ ut unum caperent: idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando fortè oppugnaretur à fratribus. Aedificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eaq; hortis spatiosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum uocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trās Iordanem sitæ, nō procul regione Essebonitide. præfuitq; illi tractui per septennium, toto tempore quō Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum Antiochus eius frater in regnū successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, sū perstitibus duobus filijs impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum, minori uero Physcon. Hyrcanus autem uidens prepotentem Antiochum, & ueritus ne in potestatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabas ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: possessionē uero eius uniuersam occupauit Antiochus.

Iudæi seditionibus agitati Antiochi opem inuocant. Cap. VI

VI
I. MAC. I

IS defuncto per idem tempus Onia pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, q̄ filius superstes etiam tum esset paruulus, de quo suo loco dicitur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per regis indignationem, moxq; in Oniam fratrum minimum pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes pontificatus peruenit, ut indicauius. Cæterum Iesus Iasonem se uocari maluit, sicut alter frater p̄ Onia Menelaus dictus est. Concitata autem per fratrem contra nouum pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobia filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur. quorum uim non sustinentes Menelaus & Tobia filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se uelle relictis patrijs institutis ac legibus, religionē regis & Græcicos ritus assumere: rogaueruntq; eum ut sibi permitteret gymnasiū Hierosolymis exstruere. quo impetrato, adduxerunt sibi præputia, ut nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contēptis omnibus patrijs ritibus imitabantur

tabantur morēs exterarum gentium. Antiochus autem domi usus fortuna prospera, expeditionem Aegyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nō dum idonea. Profectus igitur cū magno exercitu Pelusium, astu circumuēto Philometore Aegyptū occupat, & redacta prius in potestatem Memphi, locisq; circumuicinis, ad Alexandria duxit, & urbē & regē subiugaturus. Sed omnes eius conatus unica Romanorū denūciatione repressi sunt, ita ut iam occupata relinqueret, sicut & alias diximus. Nūc prolixius narrabimus de hoc rege quomodo Iudæam ac templū occupauerit, quod in prioribus cōmentarijs breuiter tantum perstrinximus, ut necesse sit idem altius repetere.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoq; eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit. Cap. VII

REuersus ab Aegypto quam metu Romanorū reliquerat rex Antiochus ad Hierosolymitarum urbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine ullo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factiōis homines. quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis qui diuersarum erant partium: direptisq; pecunijs & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post urbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, uigesima quinta eius mensis qui Chasleus nostris dicitur, Macedonibus Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacate uenienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatū est in tēpli diuitias: quæ cum essent maximi precij, uisæ sunt satis amplum uiolati foederis præmiū. Spoliato igitur tēplo, & ablatis uasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensaq; propositionis quam uocant, ac ne aulæis quidē relictis quæ è cocco ac bysso cōstabāt, euacuatis etiam thesauris reconditis, ita ut nihil omnino relinqueret, cōiecit Iudæos in luctum maximū. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum uetuit eos facere: direptaq; tota urbe, habitatores partim necauit, partim captiuos unā cum liberis & uxoribus abduxit, usq; ad decē millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcherrimū, & demolitus mœnia, in inferiore urbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminēs. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicū præfidiū imposuit. admixti tñ erant ex impijs Iudæis scelestissimi, à quibus plurimū uexata fuit ciuitas. In tēplo quoq; ara posita porcos mactauit, sacrificiū à Iudæorū religiōe alienissimū: & cogebat omnes abrogato ueri dei cultu, ipsius uenerari numina: & oppidatim exstructis tēplis atq; altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare uictimas. Cōminatus est etiā grauem pœnam, si quis liberos circumcideret, cōstitutis qui mandata exigerēt, atq; etiā ui ad ea seruanda detrectantes cogent. Et maxima quidē Iudæorū pars uel sponte uel metu supplicij parebat edictis regijs. qui uero pbatiores erant, & generosæ indolis, maiorē rationem habuerunt moris patrij, quam pœnæ intentatæ sibi per aduersarios. quam obrē quotidie necabantur excruciatu tormentis crudelissimis. Flagris em̄ cæsi & lacerati corpora, uiui adhuc & spiran-

& spirantes suffigebantur crucibus. Vxores aut eorum & circumcisos liberos strangulabant iuxta mandatū regium, & suspendebant à crucifixorū parentum ceruicibus. abolebatur etiā ubicunq; repertū esset sacrū uolumē ali quod, & ipsi apud quos inuentū esset mali male peribant. Samaritæ autē uidentes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebant se cognatos eorū, neq; Garizitanū templum esse dei maximi, nihil absonū facientes à suo ingenio, de quo antè diximus: sed dicentes se Medorum & Persarum colonos, ut re uera sunt, miserunt legationem ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho deo illustri suggestio à Sidonij in Sicimis habitantibus. Maiores nostri cōpulsī crebris suæ regionis pestilentijs, & inducti ueteri quadam superstitione, morē fecerunt obseruandam festiuitatem quæ apud Iudæos uocatur sabbatum: & exstructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes uictimas. Nunc autē ex quo tibi uisum est in Iudæos ut eorū malitia dignū est animaduertere, qui exsequuntur mandata regia, existimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, uolūt nos in cōmunem cum illis causam inuoluerē, cum simus ab origine Sidonij, quemadmodū extat relatū in nostris analibus. Rogamus igitur te seruatorē ac beneficū, ut mandes Apollonio nostro præfidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid posthac nobis molesti sint quasi herentibus in eodē cum Iudæis crimine, à quib. tam diuersi sumus moribus q̄ origine: utq; templū quod hæctenus nullius dei titulum habuit, posthac uocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestijs liberi: & securius intendentes priuatis negotijs, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarū supplicationem rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserūt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerunt qui in hoc missi sunt, q̄ alieni sint à Iudæorū criminibus, & placet illis iuxta Græcorū instituta uiuere, absolui- mus eos quantū ad hanc causam & eorū templum attinet, quod posthac appellatur Iouis Græcanici. Eadē autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis undecima.

Antiocho uetante Iudæos uti patrijs legibus, solus Assamonæi filius Matthias regem contempfit, profligatis etiā eius ducibus. Cap. VIII

1. Mac. 2

Eodem tempore habitabat in Modim uico Iudææ quidā Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, sacerdos ex uice Ioaribi, Hierosolymita genere: erantq; ei filij quinque, Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Aphas uocabatur. Is Matthias sæpenumero questus est apud filios de tam afflictō rerū statu, direptione urbis, deprædatione templi, cæterisq; calamitatibus: aiebatq; præstare mori eos pro patrijs legibus quàm sic in glorie uiuere. Cumq; uenissent in eum uicum in hoc à rege constituti, ut Iudæos ad mandata eius cogèrent: & postularent ut Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorum primus profana sacra faceret, ostentantes à rege præmia: negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac nel-

beris

beris quidem ipsius persuaderi ut patriam religionē deserant. Ut uero silente eo Iudæus quidam in medium progressus cœpit immolare iuxta mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum suis filijs armatus gladijs: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellem regiū ducē cum suis militibus, qui uolebant plebem eam cogere: dirutaq; ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum dicto comitantibus filijs in desertum se contulit, relictis in uico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familijs in idem desertum profugerunt, ibique uictabant in specubus. Quo audito duces regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertū persecuti sunt, quos affecuti, primū uerbis persuadere conati sunt ut ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imposerent sibi necessitatem sæuendi hostiliter: & cum nihil proficerent apud obstinatos, aggressi sunt eos die sabbati, & ita ut erāt in speluncis exusserunt, nō repugnantes, ac ne aditus quidem speluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare uolebant, ac ne in aduersitatibus quidem uiolare honorē sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaq; perierunt cum uxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille. multi etiā elapsi adiunxerunt se Matthiæ, cumq; principē sibi elegerūt. At ille docuit eos, pugnandum etiam sabbatis, aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruātibus, & non nisi sabbato illos aggredientibus. atq; ita fore ut uel sine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum usq; mos hic permanet, ut si ita necessitas postulet, pugnent etiā sabbatis. Collecta igitur circa se non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. confluebant enim ad eū quos ante metus per circūuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circūcidere qui hæctenus uetiti fuerant, expulsis qui ad hoc ut uetarent constituti erant ab Antiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis: Equidem, inquit, filij, iam fatalem uiam ingredior, interim commendo uobis meum propositū, & rogo ne per ignauiam cessetis id exsequi: sed potius memores paternæ uoluntatis seruate ritus patrios, & rempub. tantum non collapsam restituite: neq; illis accedite qui aut sponte aut ui eam prodiderūt hostibus. Præstate uos mihi germanos filios, contemptaq; omni ui ac necessitate, parati sitis pro legum tutela uel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes q̄ deus uos tales non despiciet, sed delectatus uestra uirtute in pristina patrijs moribus uiuēdi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclare gestorum memoria uice immortalitatis esse poterit, cuius amatores uos aspirare uolo ad gloriā, adeo ut non grauemini uel immori egregijs facinoribus. Prima autē cura sit concordia, & quibus quisq; præcellit artibus, his utatur reliquis cōcedentibus: Simonemque fratrem eximia prudentia uirum parentis loco habete obtemperantes eius consilij: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præficate. Hic enim ulciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot usquā sunt iusti ac pij, & hoc pacto uires uestras augebitis.

Matthiæ

VIII

1. Mac. 3

Mec locutus filijs, precatusq; deum adesse illorū conatibus, & populo pristinum uiuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitū ei publici luctus honorē, Iudas filius cognomine Maccabæus administrationi rerū præficit, anno cXLVI: qui adiutus impigre à fratribus, eiecto hoste, & impijs tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio uictus occiditur. Cap. X

IX

Is auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim cōtra Iudam duxit exercitū. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio uictum cum alijs multis interficit, gladio etiā eius potitus uelut optimo spolio. plurimis etiam hostium uulneratis, & castris eorū direptis, ditatus præda redijt. Seron aut Cœlesyriæ præfectus cognito quod Iudas multis undiq; ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad cōfligendum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Cōtractis igitur quibus præerat militibus, adiūtis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus usq; Bethora uicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autē occurrens ei pugnandi animo, ubi uidit milites suos parū alacres partim ppter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis sitam uictoriam, sed in pietate erga deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorū suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiae. His dictis persuasit ut non detrectarent prælium: & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persequutus usq; ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Lysia & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades. Cap. XI

Vditis his rex Antiochus uehementer iratus omnes undiq; copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo uere in Iudæam irrumpere. Cumq; numerato stipendio uideret thesauros suos exhaustos deficere: nam neq; tributa omnia reddebant propter crebras rebellatiōes gentium, & ipse uir magnanimus ac munificus nō erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Cōmissa igitur rerum administratione Lysia, amico probatæ fidei, & prouincijs Asia quæ Aegyptum inter & Euphratem sitæ sunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoq; & elephantorum parte, iussit ut Antiochum filium diligenter educaret usq; in suum reditū: eidemq; mandauit, ut subacta Iudæa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentē extingueret. His mandatis profectus est in Persidem cXLVII anno, & traiecto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias aut delectis ad hoc negocium eximijs duobus ex amicis regijs, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisq; eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam

Iudæam misit eum exercitum. qui usq; Emauntem urbem progressi, in castris eius castra metati sunt: ubi conuenerunt ad eos auxilia Syrorū, & ex alijs uicinis regionibus, nec nō magnus perfugarū Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negotiatores non pauci empturi mancipia, & instructi cōpedibus, paratis in hoc ut uincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas aut animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites ut forti essent animo, & in deo collocarent omnē fiduciā, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induiti saccos solent orare ueniā, ut deus ad miserationē flexus uires contra hostē eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, qui ue agros recens sibi comparauerāt, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, uerbis etiā aggressus est hortari suos ad rem gerendā strenue. Nullū focij tempus nobis dabitur ad uirtutē & periculorum contemptū opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmiū, quam suapte natura desiderabilē hoc magis nos optare decet, quod absq; hac ne religionē quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna sitū esse, utrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est uitam iuxta patrias leges recte institutā: an per summam ignominiam etiam reliquæ nostri generis intereāt, nisi fortes uiros præstiteritis: & cum hac cogitatione inite præliū. Cum igitur tam ignauos q̄ fortes mors certa maneat, gloria uero sempiterna propugnatores pietatis, legū, libertatis, patriæ, eos animos concipite, qui uobis in crastina pugna possint esse usui, uel ad uictoriam, uel certe gloriā. His suos Iudas hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice cōperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditū quinque millibus, ut ductu perfugarū noctu se inopinū inuaderet: decreuitq; & ipse eadē nocte in hostiū castra impetū facere, maxime quod ab futura esset bona pars illorū exercitus. itaq; confestim sumpta cœna, relictisq; in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emauntem, p̄p̄inqua castra hostiū. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorū inuento, ratus eos metu celsisse & occultari alicubi in montibus, statuit ubinam essent quærere. Iudas aut sub diluculum peruenit ad castra hostiū, ducens tria uirorū millia non satis instructa armis propter inopiam: uidensq; hostem armatū egregie, & castra ex arte disposita, hortatus primū suos ut nō dubitarent uel nudis si ita opus sit, corporibus in pugna ruere: quandoquidē deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio cōtra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improviso deinde adortus nihil minus expectantes ita terruit, ut cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur usq; Gadara, & usq; campos Idumææ, & Azoti & Iamnia. Ceciderunt aut ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cōhibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ociū deinde posse eos ditari ex spolijs. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: unde prospiciētes suorū cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentesq; Iudam se expectantē instructa acie, nō ausi manus cōferere, trepide se retro in tutū receperunt. Iudas uero sine certamine uictor, tum demū permisit suos ad prædam discurrere: ditatusq; cū suis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoq; & purpura incolumem redu-

1. Mac. 4

exercitum, laudans deum autorē eius uictoriæ, quæ haud exigūū momentū ad futurā libertatem eis attulit. Lysias autē sequenti anno ad abolendā ignominiam nouum exercitū parauit: contractisq; lectissimorū militū sexaginta millibus, & adiūctis quinq; millibus equitū, Iudæam ingressus mōtana eius ascendit, & ad Bethsura uicū castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decē millibus: & cum uideret hostē longe præstare numero, uotis p̄ uictoria factis deo fretus primā aciem aggreditur tanto impetu ut ex eis quinq; millia sterneret: quo facto reliquis tantū terrorem incussit, ut Lysias animaduertēs eis certō statutū aut mori aut in libertatē se asserere, ueritus magis desperationē eorū quā uires, copias Antiochiam reduceret: ubi mercenarios conducēs & maiores uires colligens, parabat se ut ad primam opportunitatē bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis, ut quandoquidē tam multas uictorias deus cōcesserat, ascenderēt Hierosolyma, & iustrato templo mactarēt solennes uictimas: ubi cū inuenisset templū desertū, & portas eius incensas, & in atrijs uirgulta enata propter solitudinē, lamentari cum suis cœpit ob tantā deformitatē. destinata deinde copiarū parte ad arcis oppugnationē, ipse interim repurgare templū aggressus est: quod postq̄ accurate factū est, intulit in illud uasa noua, candelabrū, mensam, & altare incensorū ex auro fabrefacta omnia. addidit & uela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoq; apposuit. Diruto etiam holocaustorū altari quod profanatū fuerat, nouū ex collaticijs saxi impolitis construxit. Vigesima autē & quinta mēsis chaslei, quæ apellæū Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitū fecerunt in altari, & panes supra mensam p̄posuerunt: & in nouo altari holocaustomatā immolauerunt: idq; accidit eadē die qua ante trienniū sacra eorū profanata fuerāt. integro enim triennio desertū fuit templū post factam ab Antiocho profanationē. ea enim incidit in annū c x l v, & diem Apellæi mēsis x x v, in Olympiadem c l i i i: renouatū est autē eadē die c x c l i i i anno, Olympiade c l i i i. prædixerat autē eam desolationem propheta Daniel ante annos c c c c v i i i, disertē dicēs à Macedonibus profanandū. Celebrauit autē Iudas recepti tēpli festiuitatē per dies octo sacrificans, in quibus nullū honestæ uoluptatis genus omissum est, sed populo quidē sumptuosum ac splendidū epulū est exhibitū, in dei uero laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta uero lætitia ob reductos ritus patrios & priscā religionē occupauit gentis eius animos, maxime q̄ ea felicitas ex insperato obtigerat, ut lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festū reparati cū ceremonijs tēpli p̄ octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: uocamusq; hanc festiuitatē luminū, opinor ideo q̄ ex insperato nobis illuxerit tāta felicitas. Circundatis deinde urbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turrib. custodias ad arcendū hostē imposuit: muniuitq; Bethsurā oppidū, ut eo tanq̄ arce uti posset cōtra conatus hostiū. Quibus operib. perfectis, uicinæ gentes moleste ferētes Iudæorū uires resuscitari, p̄ insidias adoriēdo multos oppresserūt: cum quib. Iudas assidue bellū gerēs conabat eorū incursiones cōpescere: quo tēpore etiā Acrabatenā inuadēs multos Idumæos Esau posteros interfecit & deprædatus est: & principis eorū Batanis filiorū castella, unde Iudæos infestabat, ui capta cæsis

propugna-

propugnatoribus incendit. Quib. perdomitis in Ammanitas arma trāstulit, quorū numerosam manū Timotheus ductabat, & his quoq; deuictis, Iazorū eorū urbē expugnauit: abductisq; in captiuitatē uxorib. eorū ac liberis, diuertam prius incendit, atq; ita domū uictor reuersus est. Sed q̄ primū uicinæ gentes sensere eius abitū, contractis copijs in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugiētes in castrū Dathema, significabant Iudæ p̄ nuncios & literas, q̄ oppugnandi essent à Timotheo, rogātes ut se huic periculo eriperet: & interim dū legit has literas supuenerūt Galileorū nūcij, querētes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & alijs finitimis populis.

Quomodo diuisis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidēses, Iudas Ammanitas superat. Cap. XII

Iudas igitur prospiciens utrorumq; necessitatibus, Simonē fratrem cum tribus selectorū millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cū octo militū millibus, in Galaditicam proficiscitur: quod supererat uiriū Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quib. mandauit ut abstinerēt à pugna tantisper dū ipse ad eos reuerteret. Simon igitur postq̄ in Galilæam uenit cōgressus cū hoste coegit eum terga uertere: & fugientē persequutus usq; portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quib. spoliatis, receptos captiuos cū tota supellectile in Iudæā transtulit. Interea Iudas cū fratre Ionatha triū dierū iter emēsī, accepti sunt à Nabathæis pacifice: quorū indicio cōpererūt, q̄ multi ex ipsorū fratrib. in extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitiq; ut propere illis succurrerēt, p̄ desertū illuc festinauerūt. In eo itinere Barasam oppidū oppugnare adorti, uiceperūt: cæsisq; ad unū puberibus tecta igni subiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter cōtinuauit usq; castellum in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cū mane peruenisset, offendit hostem iam scalas & machinas admouere mœnibus: iussorq; tubicine canere, & cohortatus suos ut bonā ac fidelē operā præstarēt periclitantib. fratribus, diuisis trifariā copijs oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei uerò milites cognito Maccabēū adesse, cuius uirtutē & felicitatē iam ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequētibus. Inde ad Mallen barbarorū urbē flexo itinere, eaq; expugnata mares omnes neci tradidit, ædificia incēdio sunt cōsumpta. Eodē impetu & Chaspoma & Bosora cum alijs Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto post Timotheus cōtractis numerosis copijs, & inter ceteros auxiliares cōducta manu Arabū trans torrentem castra posuit cōtra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites ut strenue pugnarēt arcerentq; Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam uictoriā, Iudæis futuris superioribus si trāsire potuerint. Iudas autē audito q̄ Timotheus paratus esset ad prælium, propere cōtra eū duxit exercitū: traiectoq; torrēte adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugā cōpulit, armis etiā passim abiectis, horū nonnulli celeritate pedum salutē consecuti sunt, quidam uero in fanum quod Carnain dicūt refugientes, tutos se ibi fore sperauerūt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostiū alios flammis alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & cōtractis è tota regione Galaditica Iudæis,

Ioseph.

E 2 una

unà cum uxoribus & liberis ac facultatib. in Iudæā eos traducebat. In eo itinere cū uenisset ad Ephronē oppidū, per quod necessario transeundū erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans ut patefacerēt sibi transitū. nam obstructis portis uiam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare nō posset, cohortatus suos, corona oppugnauit moenia: & diē ac noctē ibi remoratus ui cepit oppidū: occisisq; omnib. maribus per incēst cineres traduxit exercitū. tantus aut erat occisorū numerus ut in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnū campum ueniunt, quā sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum est hilariter, canente hymnos & uictoriale carmen multitudine: uotiuasq; hostias maclarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidē post tot cōflictus ne unus quidē e Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæā cōtra Ptolemaidenses, Iuda uerò & Ionatha fratre in Galaditicā, præsidio Iudææ relictī fuerāt: uolētes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriā, ad Iamnam uenerūt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militū: nec prius destiterunt fugere q̄ in Iudææ finibus. hæc aut clades merito illis accidit, ob cōtemptū Iudææ mandatū, qui interdixerat ne se absente manus cū hoste conserent: nam hoc quoq; Iudææ prouidentiam cōmendat, q̄ intellexit nō impune fore si à mandatis discesserint. Iudas autē & fratres eius continuabant bellū contra Idumæos, urgētes eos undiq;: expugnataq; Chabrone munitiones eius diruerunt, & turrez cremauerūt suppositis ignibus: peruastratisq; agris hostiū, euerterunt etiam Marissam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoq; ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam uictores & incolumes.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus. Cap. XIII

XIIII
I. MAC. 6

Odem tempore Antiochus rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside urbē prædiuitē Elymida nomine, & in ea templū Dianæ opulentū, refertū omne genus donarijs: scuta etiā ac thoraces ibi asseruari, quondā relictos ab Alexandro Philippi filio, rege Macedonū. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His uero qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est. nō contenti em̄ repulisse illū à moenibus, recedentē etiam persecuti sunt, ita ut plurimis desideratis fugientis more Babylonē se reciperet. Quam cladē cum ægre ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis quos ad Iudaicū bellū reliquerat ducibus, deq; Iudæorū in dies crescente potentia. Accedēte igitur alia super aliā cura, impar sollicitudini morbū sibi cōtraxit: quo magis ac magis inualescēte, intelligēs adesse fatale tēpus, amicos cōuocat: eisq; & uim morbi & causam indicat: nimirū q̄ pœnas ob afflictā Iudæorū gentē lueret, atq; ob spoliatū sacrilegio templū, & contemptū cælestis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrē demiror Polybium Megalopolitanum, qui uir alioqui probus, ait hunc Antiochū perisse, q̄ conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. uoluisse em̄ tantū, ac nō etiā perfecisse sacrilegiū, non uidet res digna supplicio. q̄ si hæc causa Polybio digna uidet, cur Antiochus

Antiochus deberet capite pœnas psoluere, multo uerisimilius est ob exhaustū sacrilegijs Hierosolymitanū templum acceleratū esse eius interitū. Si quis tñ magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet contendere.

Antiochus Eupator profligato Iudæorū exercitu Iudam in templo obsidet. Cap. XIII

Aeterū Antiochus prius q̄ extremū suum diem obiret, accitū ad se unum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorem regni constituit: traditoq; ei diademate regiaq; stola & anulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multum obtestans ut educationis curam haberet, & regnum ei seruaret usq; dum per ætatem ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno centesimo quadragesimo nono. Lysias autem postea quā populo indicauit regis obitum, filium eius Antiochum sub sua tutela tum positum regem constituit, imposito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorum perfugis, multa Iudæis inferebant incōmoda. Excurrentes enim in eos qui sacrorum causa templū adibant, conficiebant eos non magno negotio, quod arx ipsi templo esset supra uerticem. Quamobrē Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi uiribus. Annus aut is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis, & exstructis aggeribus, totus incumbat huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impijs, uenerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremum periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maxime cum patris ipsius auctoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dum malunt patrios ritus quā regia mandata contemnere. Nunc uerò periculum esse ne Iudas arcem cum præsidio uī capiat, nisi ipse mature suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisq; amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suam ditionē delectus habere: ita ut breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitum uerò uiginti millia, atq; insuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egressus est Antiochiā cōmissa Lysiae administratione uniuersi exercitus: & progressus usque Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, bene munitū & expugnatum non facile. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas per excursionē igne concremantibus, multum tēporis contritum est in hoc obsidio. Iudas autem cognito regis aduentu, ommissa oppugnatione regi cum copijs obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, disitas ab hoste septuaginta stadijs. At rex relictis Bethsuris, exercitū duxit ad eas fauces ubi Iudas castra metauerat: & quā primū dies illuxit, acie ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cumq; non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum angustias, iussit ut unus post aliū incederent, attributis qui stiparent singulos mille peditibus, & equitib. quingentis. Beluis autem imposita erant celsa propugnacula instructa sagittarijs. reliquum autem exercitum ab utroq; latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus. atq; ita sublato militari clamore hostem aggredit, micans aureis & æreis clypeis, ita ut fulgore eorū coruscarent om-

Ioseph.

E 3 nia

nia. clamore aut reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter **D C** ex eis occidit, qui primi ad manus uenerant. Ceterum Eleazarus eius frater, quem Auranem uocabant, conspicatus excellentem elephantum ornatum faleris regijs, & ratus in eo regem inuehi, uasto animo in eum fecit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret, ceteris uero metu cedentibus, succedens sub eius uentre, confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamen inultus interijt generose inter acruos hostium cadauerum. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorum numero, Hierosolyma se recepit, uolens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus uero parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo uenit Hierosolyma. Bethsuritae terribi apparatu regio, maxime cum comatus eos deficeret, deditioem fecerunt, pacti prius ut hostis a se iniuriam omnem abstineat: quod quidem a rege non nisi salute tenus seruatum est: alioqui nudis eiectionis oppidanis, suorum presidium ibi constituit. Sed apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter a Iudaeis defensum est. nullam enim eis rex intentauit machinam, quam non illi contrarijs machinationibus eluderet. tantum laborabatur uictus penuria, & fruges ueteres absumperant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colligunt, quod eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tum uel arare terram, uel serere. quo factum est ut multi se clam subducerent propter inopiam, ut penes paucos templi tutela remanserit. Ceterum rex & Lysias imperator cognito quod Philippus usurpato sibi regno aduentaret a Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consilium, tam militem quam duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit rex Lysiam ut alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam non esse modici temporis, quod locus esset munitissimus, & comatus eos iam deficerent, & auocarum multa regni negotia quae opus esset regem componere. Itaque praestare foedus & amicitiam cum hac gente facere, & sinere eos uti patrijs legibus, quibus priuari se non sustinentes rebelauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quae sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

Antiochus omissa oppugnatione cum Iuda foedus facit & amicitiam. Cap. XV

Item rex missa caduceatore pacem Iudae ac ceteris obsessis denunciat, libertatemque uiuendi proprijs legibus. Illi uero libenter haec audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt a templo. At Antiochus cum ingressus uidisset locum egregie munitum, uiolato sacramento iussit suum exercitum, ut solo aequaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim regi consuluit ut eum interficeret: si uellet Iudaeos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, ut Iudaeos ab institutis patrijs deficere cogeret. Rex igitur Menelaum missum in Beroeam Syriae necauit, post exactum in pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui ut sibi principatum adstrueret, totam gentem a religione deficere compulit. ei successit

cessit in pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Ceterum Antiochus cum offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello uictum, & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius autem pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, uidens quod rex interfecto ipsius patruo sacerdotium Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem pontificum, Lysia suadente ut transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Aegypti regem Ptolemaeum: apud quem & uxorem eius Cleopatram in precio habitus impetrauit ab eis locum in praefectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo alias dicemus tempestiuus.

Bacchides Demetrii dux cum exercitu contra Iudaeos missus, infecto negotio ad suum regem reuertitur. Cap. XVI

Eodem tempore Demetrius Seleuci filius a Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptoque diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenarijs regnum inuadit: cumque certum ad eum populi deficerent excipientes eum obuijs manibus, etiam Antiochum regem & Lysiam comprehensos uiuos ad eum perduxerunt: qui mox iussu Demetrii necati sunt, post exactum regni Antiochianum alterum, sicut & in alijs commentarijs diximus. Ad nouum regem confluerunt multi Iudaeorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus pontifex: accusabantque totam gentem, praecipue Iudam cum fratribus, quod post interfectos omnes amicos & fautores regis, se quoque eiecissent a patria, metu coactos solum uertere: postulabantque ut ex amicis quempiam eum mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eum Bacchidem amicum regis Antiochi Epiphanijs, uirum strenuum, cui tum Mesopotamiae praefectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditoque exercitu, iubet ut Iudam & eum sequentes interneccione debeat. Ille profectus Antiochia cum his copijs, postquam peruenit in Iudaeam, misit ad Iudam & fratres, inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quod uideret adesse exercitum, quem putabat adductum belli potius quam pacis gratia. Quidam tamen a populo credentes his quae Bacchides per praconem denunciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab utroque iureiurando, nihil mali passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero, ceteros cautiores iam factos deterruit, quo minus ad eum accederent. itaque amoto exercitu a Hierosolymis postquam peruenit ad uicium Bethzetho, comprehendit multos perfugas, & quosdam a populo, & occisis omnibus iussit eius regionis homines parere Alcimo, ad cuius presidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiam ad regem Demetrium reuersus est. Alcimus autem uolens principatum sibi constabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse popularium beneuolentia, comiter ac blande appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam ante habuerat. horum plerique erant impij & profugi, quorum opera & ministerijs utendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudae partium, quotquot in suam potestatem redigere poterat. at Iudas animaduertens tantopere cre

uisse illius potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius uolentia, ipse quoque obibat regionem, interficiens quotquot in manus eius uenerent e studiosis Alcimi. Qui uidens se uiribus imparem, quo posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxiliū & opes regis Demetrii. Profectus igitur Antiochiam sollicitabat contra Iudam illius animum, accusans quod plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi mature misso illuc exercitu uir audax & facinorosus poenas debitas lueret.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus unā cum uniuerso exercitu interuentione periit. Cap. XVII

XVI
I. Mac. 7

Demetrius uero ne suis quidem rebus tutum existimans, si ita Iudaei uires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum charissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoque quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini pariendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primum dissimulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudam intercipere. aiebat enim nihil esse causae cur belli subire deberent a eam. paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid forte periculi metuat. In hoc enim tantum se uenisse cum amicorum comitatu, ut mentem sui regis ei notam faceret, quam propensum sit in fauorem Iudaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data uicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cumque post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit ut eum comprehenderent. Ille mature intellectis insidijs prope ad suos refugit: & detecto iam dolo ad apertam uim uterque se uertit. Comisso deinde praelio prope uicum Capharsalamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Reuertenti deinde praeter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentantes uictimas, quas se dicebant oblaturus deo pro salute regis Demetrii. at Macedo ne a concilijs quidem in deum temperans, minatus est nisi populus Iudae sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum saeuiturum, ita ut ad solum usque id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione moesti cum lacrymis deo supplicauerunt, ut sacrata sibi aedem unam cum suis cultoribus tutaretur ab hostium iniuria. Nicanor uero egressus Hierosolyma castris locum optauit apud uicum Bethoron, ubi se cum eo coniunxit alia manus recens tum e Syria ueniens. Iudas quoque castra posuit ad alium uicum nomine Adaso, triginta modo stadijs distantem ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hostium multitudine, ne ue cogitent cum quibus multis decernerent, sed quales ipsi, & pro qualibus praemijs contenderent, iussit forti animo hostem aggredi & pugnam capeffere. itaque edito acri certamine, multi ceciderunt ex hostibus, & inter caeteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacete ne caetera quidem acies substitit amplius, sed amisso duce uerterunt terga, arma iactantes quo expeditius fugerent. Iudas uero impigre cum suis persequens sauebat caedibus: & tuba significabat uicinis oppidis & uicis uictoriam: moxque undique armati prosilietes profligatis incodite ruentibus. occurrebant infestis gladijs, ita ut ne unus quidem incolumis euaserit ex nouem millibus: tot enim in uniuersum fuerant. Ea uictoria contigit decima

tertia

tertia die mensis adar, ut nostri nominant, qui Macedonibus. Dystrus dicitur: eaque die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prospere gestae memoriam. Post eam uictoriam aliquantisper quieuit Iudaeorum gens a continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autem pontifici uolenti demoliri ueterem adyti parietem, sanctorum uatum aedificium, morbus diuinitus inflictus est, per quem repente uoce priuatus in terram procidit, & cruciatus non paucis diebus misere periit, post exactum in sacerdotio quadriennium: quo defuncto pontificatum populus communibus suffragijs Iudae tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quod deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Graeciam quoque subegerint, & reges Perseum, Philippum, magnumque Antiochum perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorum amicitiam. Missis igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit ut in societatem reciperetur & amicitiam, & ut Demetrio scriberent, ne posthac Iudaeos bello lacefferet. Hanc legationem senatus admisit, & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. moxque senatusconsultum de ea re factum inscriptum aereis tabulis relatum est in Capitolium: cuius exemplar in Iudaeam missum est. erat autem senatusconsultum de societate & amicitia Iudaeorum huiusmodi. Ne cui Romanae conditionis cum Iudaeis bellum gerere liceat, neque praebere hostibus eorum triticum aut naues aut pecuniam. utque si quis Iudaeos inuadat Romani succurrant pro uiribus: & uicissim si quis Romanos bello impetat, Iudaei contra eum sint auxilio. Quod si Iudaei uelint in hoc foedere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Romae sententia: idque ita demum ratum fore. Scriptum est hoc senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudaeos foedus societatis ac amicitiae.

Bacchidis denuo missi in Iudaeam uictoria. Cap. XVIII

Demetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudaeam misit cum alijs copijs: qui ex Antiochia profectus in Iudaeam, ad Arbela oppidum Galilaeae castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma. & cognito quod Iudas in Berzetho uico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum uiginti, equitum uero duo millia, cum Iudas non plus haberet quam mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita ut octingenti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat unde delectum in supplementum faceret, maxime in tali temporis angustia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus ut generose subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus ut tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & uiribus, ac mox maioribus copijs hostem inuaderet: Absit, inquit, ut me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiam si mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregie gestas, tantamque uirtute partem gloriam ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit ut intrepide expectarent conflictum hostium.

Quomodo

XVII
I. Mac. 8

XVIII
I. Mac. 9

INterea Bacchides pductis extra castra copijs instruebat acie, equitum alas hinc & inde in utroq; cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam uenit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere. Idem & Iudas fecit, collatisque signis certatum est utrinque acriter: donec uergente iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu cedere, cum audacissima manu iuuenem in eum irruit. Perruptaque phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersarijs persecutus est eos usque montem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistram cornu tenebant, a tergo adorti Iudam circumueniunt. qui uidens nullum superesse effugium urgentibus circumquaque hostibus, in uestigio cum suis constitit: & caesis hostium plurimis lassitudine magis quam uulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito: quo prostrato non habentes amplius quem sequeretur milites orbati tanto imperatore, tum demum in fugam effusi sunt. Simon autem & Ionathas fratres inducens factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim uicium magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquam multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ uiri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Matthiæ patris, nullum unquam pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculum. quapropter merito uirtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata est Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato pontificali sacerdotio.

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IYDAICARVM

LIBER XIII.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit. Cap. I

VEMADMODVM libertatem a Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuo receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo pralio fuerit occisus, in precedenti libro satis declarauimus. Post eius obitum quotquot Iudæorum a pietate descuerant, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita ut accedente etiam fame, quæ tum forte regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc a penuria, inde ab aduersarijs ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. & is tortos primum cruciatusque ad libitum, postremo omnes ad unum enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam

obtinuerunt

experti

experti fuerant: quotquot erant reliqui ex Iudæ socijs, ueriti gentis interitum adiuerunt Ionatham eius fratrem, rogabantque ut germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertate propugnans præclaris conatibus sit immortalis: nec sineret totam gentem sine præside uenire in extremum salutis periculum. Tum Ionathas paratum se uel ad mortem obtulit pro tutela populi, & uisus dignus qui Iudæ fratri suo succederet, communibus Iudæorum suffragijs administrandæ militiæ præfectus est. Quo cōperto Bacchides ueritus ne Ionathas quoque multum negotiorum exhibeat regi & Macedonibus, quemadmodum antea Iudas fecerat, decreuit eum dolo tollere: sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrem latuit. quamobrem mature moniti assumpta sociorum manu in desertum urbi uicinum celeriter refugerunt: & cum uenissent ad aquam quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porro Bacchides sentiens eos timere & in desertis illis latitare, duxit contra eos omnes suas copias, & positus ultra Iordanem castris confluentem illuc militem recipiebat. Ionathas autem cognito illius aduentu, misit fratrem suum Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, ut apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erant enim amici. sed in itinere inuaserrunt eum Medabenses Amaræi filij. direptisque impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus socijs: cuius facinoris paulo post poenas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quod Ionathas castra haberet in Iordanis palustribus, sabbato illum aggressus est ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod nisi uiri essent, non possent euadere, clausi a tergo amne, a fronte hostibus: uotisque deo factis pro uictoria, impigre hostem aggreditur: & prostratis non paucis, uidens ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est. sed cum ille caute ictum declinasset, Ionathas cum socijs desilientes commiserunt se flumini, & in oppositam ripam enatarunt, hostibus non ausis traicere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex eorum numero ferme duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emmauntem, Bethoron, Bethellam, Thamnatham, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis moenibus & turribus, ut impositis in eas præsidij, res Iudæorum inde infestaret excursionibus: sed nihil æque ut Hierosolymitanam arcem munit, in qua acceptos a Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, ut ibi custodirentur. Eodem tempore nuntiatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quod Amaræi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustri cuiusdam inter Arabas: eamque puellam tradendam cum pompa sumptuosa & splendida. Fratres autem existimantes opportunissimum ad uindictam tempus sibi oblatum, & facile ulturos se iniuriam fratri illatam, uersus Medabam properauerunt, & insidijs in monte collocatis expectabant eorum transitum. Ut uero in conspectum uenit sponsus cum uirgine & amicorum comitatu, ut fieri solet in nuptijs, coorti ex insidijs omnes ad unum interfecerunt, & cum ornamentis cæteraque præda reuersi sunt uoti cōpotes, & egregie uicti germani interitum de Amaræi filijs. ceciderunt enim hi non solum, sed cum uxoribus, liberis & amicis, usque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in palustria Iordanis reuersi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præsidij dispositis. ad regem suum reuersus

uersus est: quo tēpore p̄ integrū bienniū status rerū Iudaicarū fuit pacatior. Transfugæ aut̄ & uulgus impiorū hominū uidentes Ionathā & eius factio- nem secure uersari in Iudæa propter tranquillitatē temporū, per nuncios so- licitauerunt Demetriū, ut Bacchide misso Ionathā in potestātē suam redige- ret. fore em̄ hoc perfacile, & unica nocte posse omnes eius milites insperato incurſu opprimi. qui ubi iussu regis in Iudæā peruenit, ad omnes eius regio- nis amicos suos & auxiliares scripsit, darēt operā ut cōprehēderēt Ionathas. Cumq; omniū insidijs appeteretur, nec tñ quicquā proficerent: cautus enim erat ut qui dolū præsenserat: iratus Macedo transfugis, putansq; & se & regē ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis L præcipuos. Ionathas aut̄ cum fratre & suorū manu metu secessit in uicū Bethalagam, qui in deserto situs est: eūq; muniuit mœnibus & turribus, ut tutū haberet receptaculū. quo audito Bac- chides cum totis suis copijs, adiunctisq; Iudæorū suæ factionis auxilijs con- tra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eō cōnatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter: relictoq; ad oppidi tutelā Simōne fratre clam egressus, & collectis in uicina regione suæ factiōis hominibus, noctu in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit ut fra- ter aduentū suum cognosceret. quā primū enim tumultū sensit in castris hostiū, eruptione facta incendit eorū machinas, cæde etiā nō mediocri edi- ta. Bacchides uero uidens se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopi- nata consternatus ob insperatū obsidionis exitū, uix fuit cōpos animi. totam autem indignationē effudit in transfugas ut impostores, quorū opera missus à rege fuerat, unū cogitans quomodo ex dignitate sua & regis obsidioni sine imposito, exercitū sine ignominia posset reducere.

Ionathas fessum bello Bacchidē cōpellit inito cum Iudæis fœdere exercitū abducere. Cap. II

I. Mac. 9

Qua eius uoluntate cognita Ionathas, misit ad eū nuncios, petēs so- cietatē & amicitia inter se & eum fieri, captiuus utrinq; redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificū, & oblatā occasionē qua pos- set non inglorius obsidionē soluere, amicitia cum Ionatha iniit, iureiurando interposito, neutrū arma moturū in alterum: redditisq; & rece- ptis captiuus, Antiochiam ad suū regem reuersus est: nec unquā posthac Iu- dæam cum exercitu repetijt. Ionathas uero hanc securitatē nactus, & degens apud Machmam oppidū, administrationi rerū & iuri p̄pulis reddēdo ope- ram impendit, & seuerè animaduertēs in religionis patriæ desertores, reput- gabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

Alexander filius Antiochi Epiphanis regem Demetriū bello aggreditur. Cap. III

II

Anno autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius ueniens in Syriam Ptolemaidē occupauit, pro- ditione militum qui eam tenebant præsidio, moresq; Demetrii oderant, ut parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in regium quoddam castellum munitū quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omiſsa reipub. cura degebat in ocio per- segnitiem, unde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à no- bis dictum est. Audito igitur quòd Alexāder occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copijs contra eum profectus est.

Demetrius

Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit. Cap. IIII

Misit etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatem & ami- citiam, præuenire Alexandrū cupiens, ne forte ille prior impetraret illius auxilium, idq; eo facilius, q̄ odia inter se & Ionathā intercesse- rant: cui mandabat ut haberet delectū militū, & arma pararet, reciperetq; Iu- dæorū obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanā arcem incluserat. Talis conditio cum offerret à Demetrio, Ionathas uenit Hierosolyma, & legit re- gias literas audiente tam populo q̄ arcis præsidio. quibus lectis impij & trās- fugæ qui in arce erant, uehementer sunt territi, q̄ rex Ionathæ & exercitū col- ligere permetteret, & obsides recipere: quos suis quemq; parentib. restituit. Atq; ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea urbe re- parans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent cōtra assultus hostiū. Quod ubi senserunt qui dispersi erant p̄ præsidia, om- nes relictis illis receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tene- bant & arcē Hierosolymis. nam horū maxima pars constabat ex Iudæis reli- gionis desertoribus, & ideo præ metu nō sustinuerunt præsidia relinquere.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionatham in partes suas traducit. Cap. V

Alexander aut̄ cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorans uiri fortitudinē, & quomodo se gesserit cōtra Macedo- nas, tum qualiter uexatus sit à Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud amicos dicitabat, non posse se eo tempore cōmodiorem socium inuenire q̄ Ionatham: qui & uirtute sit eximia, & peculiare odij cau- sas cōtra Demetriū habeat, quod datis uicissim & acceptis cladibus exacer- batū fuerat. Itaq; si idē ipsis uideat, adesse occasionē inuitādi hominē ad ami- citiam. cumq; id purpuratis quoq; suis probari animaduerteret, scripsit talē epistolam. Rex Alexander Ionathæ fratri S. Quia iam dudū audiimus de fide tua simul & fortitudine, mittimus ad te qui de societate agant, & amici- tia: & nostro suffragio hodie te pontificem Iudæorū constituimus, & in ami- corum nostrorū numerū ascribimus. mitto etiā tibi munera, stolam purpu- ream & coronam auream, & rogo ut sic honoratus à nobis, nō cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas pontificiam stolā induit, in ipso scenopegia festo, post quadrienniū exactū à Iudæ fratris obitu, cum uacasset interim sacerdotiū: moxq; cōtraxit exercitū, & fabricauit magnū ar- morum numerum. Demetrius uero hoc cognito multū doluit, damnans suā cunctationem, q̄ non præueniens æmulū e blanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamen etiam ipse pontifici & populo in hanc sententiam. Rex Demetrius Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam seruaſtis nostra fœdera, & sollicitanti- bus uos inimicis nostris nō accessistis, equidē laudo ueſtram fidē, hortorq; ut constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim uobis maximam tributorū partem: & iam nunc remitto quæ p̄debatis tam mihi quàm his qui me præceſſerunt regibus: insuperq; salis precium & aurū coronarium. & tertiam seminis dimidiamq; partem fructus arborei solitam.

Ioseph.

F mihi

mihi cedere, ab hodierno in posterū uobis remitto: simulq; quod in singula capita pendeat ab his qui Iudæam incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariā, Galilæam & Peræam, uobis concedo in perpetuū. Et Hierosolymitanam urbē sacram esse uolo, & ius asyli habere, immunēq; esse cum suis finibus à tributis atq; decimis. Arcem etiā eius permitto pontifici uestro Ionathæ, ut quos ipse fidos & amicos probauerit, in præsidio eius cōstituat. Eos quoq; Iudæos qui iure belli capti seruitutē in nostra ditione seruiunt, in pristinam libertatē restituo, ac ne iumēta quidē ad angarias adigi permitto. Sabbatis item & festis solennibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo. Eodē modo Iudæos qui in mea ditiōe habitant, liberos & sine molestia degere uolo: & quicumq; ex eis mecū militare uoluerint permitto, duntaxat usq; triginta milliū numerū: idq; ea cōditione stipendiorū, qua cæteros meos milites. Habebo etiā eos in præsidijs & in meo satellitio, & principes eorū in aulicorū meorū numero. Permitto etiā ut patrijs utant legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ: utq; pōtifici curæ sit, ne quis Iudæus aliud templū præter Hierosolymitanū religionis ergō adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorū quindecim millia siclorū argenti, & quod pecuniæ superfuerit uestrū esse iubeo. & decem illa drachmarū millia, quæ de templo accipiebant reges, sacerdotib. atque ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertū mihi est. Quicumq; etiam confugerint in templū Hierosolymitanū, fanumq; contiguū, siue ob debitā regi pecuniā, siue alia de causa, immunes sint ab omni uexatione, tam ipsi q; eorū facultates. Permitto etiā ut reparetur templū, & operū sumptus de meis pecunijs fieri iubeo: sicut & mœnia & turre altæ æque de meo uolo ædificari. tum si quæ sunt loca per Iudæam apta ad struendas arces, imponendaq; præsidia, & hæc meo sumptu muniant. Atq; hæc fuerūt literæ ac pollicitationes Demetrii. Alexander aut rex magnis copijs contractis tam ē mercenario milite, q; eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in hostem duxit, collatisq; signis sinistrū cornu Demetrii oppositā sibi aciē terga coegit uertere: hærentesq; diu fugientiū uestigijs etiam castra eorū diripuerunt. at dextrum cornu in quo rex ipse pugnabat, cōpulsus est loco cedere: & reliquis effuse fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostiū occidit, alios nō sustinentes ipsius impetū persequens, abreptus est in cœnū quoddam profundū & transitu difficile: ubi prolapsus equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circumdatū enim corona confixerunt iaculis. at ille etiā pedes generose repugnabat, donec crebris uulneribus cōfectus succubuit. Hic fuit finis Demetrii post exactum regni annum undecimum, sicut in alijs cōmentarijs iam antè demonstrauimus.

De templo Dei ab Onia ædificatō. Cap. VI

IIII

Onias aut pontificis Oniæ filius qui profugus Alexandriae degerebat apud Ptolemæum Philometorem ut iam antè diximus, uidēs Iudæam uastatam à Macedonibus eorumq; regibus, & sibi æternam memoriam parare uolens, decreuit à rege Ptolemæo & regina Cleopatra per literas petere, ut sibi liceat in Aegypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & sacerdotes ex suo genere con-

stitueret

stitueret. Hoc autē consiliū cepit fretus maxime prophetæ Esaiæ uaticinio, qui ante d c amplius annos prænunderat fore omnino ut templū aliquando deo maximo ædificaretur in Aegypto, idq; hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epistolam. Dū in bello strenuam uobis operā nauans cum deo uarias regiones obire, animaduerti apud Coelesyriam & Phœnicen & Leontopolim quæ est in præfectura Heliopolitana, alijsq; in locis Iudæos præter decorū habere tēpla, & ideo male inter eos cōuenire: quod & Aegyptijs usu uenit, ppter multitudinem templorum & diuersitatē religionū. Et quia locū idoneum inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenū uaria materia sacrifq; animalibus, rogo ut mihi permittatis templū quod illic est nulli sacratū numini, iamque collapsum repurgare, & aliud loco eius deo maximo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinē, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & reginæ atq; liberorū uestrorum: ut Iudæi qui Aegyptū incolunt illuc conuenientes, quo magis alunt mutuam concordia, eo accommodatiores fiant tuis usibus. Nam & Esaias uates prædixit, qd erit domino deo sacrariū in Aegypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis rex & soror eius ac cōiux Cleopatra declarauerunt suam pietatē per epistolam quam ei rescripserunt. Nam peccatū hoc & præuaricationē legis à se in Oniæ caput reiecerunt, Sic enim rescriptū habet. Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas in quibus postulas ut tibi permittamus illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapsum templū repurgare, quod uocatur agrestis Bubastis: quod sanè miramur, si poterit acceptū esse deo templum statutū in impuro loco & pleno animalibus. Sed quoniā ais prophetā Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus tibi hoc quatenus potest salua legis obseruatione fieri, ne uideamur per hoc peccare in dominū. Onias igitur impetrato loco exstruxit ibi templū & altare deo ad Hierosolymitani similitudinē, sed minus & nō perq; opulentū. Mensurā uero eius & uasa nūc nō libet repetere, cōmemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudææ uolumine. Nec defuerūt Oniæ similes ipsius leuitæ ac sacerdotes, qui illic diuinū cultū frequentarent & instaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hæctenus. Apud Alexandria uero inter Iudæos & Samaritas qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionē induxerunt, seditio est exorta de sacris ipforū, ita ut res ad regis cognitionē perueniret: dum Iudæi contendunt iuxta Moyfi præscripta Hierosolymitanū templū esse legitimū, Samaritæ uero Garizitanū: prouocatūq; est ad regem & amicorū eius confessum, ut ab his causa audiretur, & utrius partis causidici succumberēt, morte multarentur. patrocinebatur Samaritis Sabbæus cū Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalami filius. iuraueruntq; per deum & regem, quod ex lege probatiōes allaturi essent, & rogauerunt regē ut necaret eum qui iusiurandū non seruasse deprehenderetur. Itaq; rex multis amicis in consilium adhibitis, cōsedit causam aditurus. Iudæi uero qui Alexandria habitabāt ualde erant solliciti pro tuentibus iura Hierosolymitani tēpli, ægre ferētes auctoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe tēpli uocari in discrimen. Sed cū Sabbæus & Theodosius cōcessissent Andronico ut prior diceret, orsus ex

Ioseph.

F 2

lege

lege approbare eius sanctitatē & religionem, ostendēsq; per continuas pontificum successiones sacerdotij usque in sua tēpora propagationē, & ab omnibus Asię regibus maiestātē eius loci honoratam donarijs: Garizitani uero ac si omnino nullū esset, nunq̄ ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit regi ut decerneret Hierosolymitanū esse ex sentētia Moysis conditū, Sabbā uerò & Theodosiū addiceret supplicio. Atq; hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quod Alexander post mortē Demetrii Ionatham in summo honore habuit. Cap. VII

V
1. Mac. 11

AESO autē in pugna Demetrio sicut superius dictū est, Alexander assumpto Syrię principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiā eius nuptū sibi dari deposcens, æquum esse dicens ut se affinitate dignetur post receptū fauente deo paternū imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus uerò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturū in matrimonium: iussitq; ut sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illō filiā, & ibi celebraturo eius nuptias. subsecutus deinde literas, ad constitutū locū peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam cōiunxit, addita in dotem auri & argenti summa quanta tam potentem regem decuit. Ad has nuptias uocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas pontifex, & cum uenisset ad reges, amplisq; muneribus utrunq; donasset, ab utroq; in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum uestem cœgit, & purpuratum asidere sibi pro tribunali: mandauitq; suis ducibus ut in medium urbis eo producto, præconis uoce edicerēt, nemini licere accusationem cōtra hominem instituere, aut ulla in re exhibere ei negotium. quo facto cum manifestum esset quanti rex eum faceret, aduersarij qui ad accusandū parati uenerant, subdixerunt se, ueriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autē beneuolētia rex hic Ionatham profecutus est, ut ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

Demetrius Demetrii filius deuicto Alexandro & occupato regno in fœdus & amicitiam Ionatham recipit. Cap. VIII

NNO autē centesimo sexagesimo quinto Demetrius Demetrii filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Lathene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander uehemēter est territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiam, ut res eius ante Demetrii aduentū in tuto constitueret, interim Cœlesyrię Apollonio Dauo duce preposito. Is profectus cum exercitu Iamnam, misit ad Ionatham pontificem nuncium, rem indignam dicēs eum solū pro suo arbitrio uiuere non subiectum regis imperio: & sibijpsi esse opprobriū, q̄ eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidēs putes te posse aliquid: sed si confidis tuis uiribus, in campum descende, ut ferro decernamus uter nostrum sit uirtute præstantior. Ne sis tñ inscius, quod è singulis urbibus fortissimi mecū militant, assueti semper tuos maiores uincere. quamobrē prouoco te in eum locum, ubi armis non saxis pugnandum est, & in quo nullū præsto est uictis refugium. His uerbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militū, unā cum Simone fratre profectus est Hierosolymis

solymis: & cum peruenisset Ioppen, extra urbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autē oppugnationem instituente, ueriti oppidani ne per uim caperentur, portas ei aperiant. Apollonius uerò postq̄ accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitum, octo peditum millibus Azotum se cōtulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq; uenisset Ioppen, paulum retrocedēs traxit Ionatham in planiciē fretus equitatu, & in eo uictorię spem collocans. Ionathas uerò progressus insequeretur Azotum uersus Apolloniū: qui ubi hostē conspexit deuenisse in plana, reuersus est ut præliū cōmitteret. cumq; mille equites in insidijs positi fuissent in quodam torrente, ut se Iudæis à tergo obijcerent, Ionathas qui hoc mature sensit nō est territus: sed instructa in laterculi formā acie, hortatus est suos ut utrinq; pugnarent in hostem, à tergo & à fronte ad orientem resistendo. cumq; prælium protraheretur usq; uesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostiū phalange configere. ipse uerò suis mandauit ut obiectis scutis exciperent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tñ ququam læserunt. nō enim penetrabant ad corpora, sed obiecta scutorū ceu testudine, densitate eorū facile repellebantur, & cadebāt irrita. Vbi uerò iaculando à mane usq; post meridiem lassatū hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & usus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo uiso equites, ne ipsi quidem locū suū tenuerunt: sed fessi diutina iaculatiōe, & uidentes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autē uictos Azotum usq; persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templū Dagonis quod est in ea urbe cōpulsit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos uicos incendit. ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanū ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitq; numerus tam eorū qui exusti sunt, quam qui ceciderunt in prælio, octo millia hominū. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra urbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorū uolūtate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterū Alexander audito quod uictus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætū, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium: & misit ei uirtutis ergō fibulam auream, quod gestamen solis cognatis regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuū addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copijs uenit in Syriam, Alexandro genero laturus auxiliū, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus usq; Azotū, ubi obtundebatur querimonijs deplorantiū Dagonis templi incendiū: accusabantq; populariter Ionathā autorē eius iniuriæ, qui & agros eorum uastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuiū dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulāter audiēte eorū querimonias. Ionathas uerò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cū usq; Eleutherū fluuium regē deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postq̄ autē Ptolemaidē perue-

nit, minimum abfuit quin oppressus fit Ptolemæus, Alexandri infidijs per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis scripsit Alexandro, deprecans Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter struclas sibi infidias. qui cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum earum fuisse autorem, & coepit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eum Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit poenam Ammonius, turpiter ut mulier caesus, dum amictu foemineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri poenitens, & lati aduersus Demetrium auxilij, abstracta à marito filia confestim ad Demetrium mittit legatos de societate & amicitia, his conditionibus, ut data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus est. unus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, ut Antiochensibus persuaderet Demetrium recipere, alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque, nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facile impulsit sunt ut eum ex urbe eijcerent. Atque ita elapsus ex Antiochia uenit in Ciliciam: Ptolemæus uero urbem ingressus, & à ciuibus rex consalutatus est & ab exercitu, coactus duo sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Aegypti uero alterum. Sed cum esset natura iustus, & nimiae potentiae minime cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium concione, persuasit eis ut Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficij, quam odiorum quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratorem ei fore uitæ recte instituendæ & administrandæ reipub. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum se esse Aegypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, ut Demetrium reciperent. Cæterum cum Alexander ducens ualidum exercitum à Cilicia inuasisset Syriam & Antiochenum agrum uastaret rapinis atque incendijs, occurrit ei Ptolemæus unam cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & uictus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, ut equus Ptolemæi consternatus barritu elephantis excuteret, prostratumque aggressi hostes uulneribus in caput inflictis in periculum extremum adducerent, ni ereptus esset interuentu satellitum. attamen per integrum quadriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri uero caput Zabelus Arabum dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demum respirans à uulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animum & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipse uitam finijt. Alexander autem cognominatus Veles, per quinquentium regnum obtinuit, sicut alias indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cum esset prauo ingenio male mulcabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilij & affinitatis quæ per Cleopatram nuptias recens intercesserat. Illi uero perosi hominis ingratitude receperunt se Alexandria, elephantis tamen in eius potestate relictis. Interim Ionathas pontifex coactis è

tota

tota Iudæa copijs, aggressus est oppugnare arcem Hierosolymis & Macedonicum præsidium, cum desertoribus religionis qui eò confugerant. Hi primò contemnebant conatus Ionathæ, quæ satis fiderent loci munitioibus: tandem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cumque peruenisset usque Ptolemaidem, acciuit eum ad se per literas. Ille non intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, uestem, aliaque xenia deferens uenit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit regis animum: tractatusque honorifice, confirmatus est in pontificatu, quemadmodum à superioribus regibus. Accusatoribus autem eius transfugis fidem non habuit: uerum etiam rogatus ut pro Iudæa uniuersa tribusque attributis ei toparchijs, Samaria, Ioppe, & Galilæa, ccc tantum talenta penderentur, concessit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudium. Exemplum epistolæ quam scripsimus Latheni parenti nostro, misimus ad uos ut sciretis: Rex Demetrius Latheni patri gaudium. Genti Iudæorum amicis nostris & iura amicitiae seruantibus, decreui beneuolentiæ gratiam referre. quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebant ante me reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliaque tributa pro fructu terræ atque arborum: præterea salinarum uetigal & aurum coronarium: neque quicquam horum exigetur in posterum. Cura igitur ut huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porro Demetrius uidentem suam pacatam, & nihil timendum periculi, dimisit exercitum, & stipendia militum minuit, solis exteris mercedem soluens, quos secum à Creta aliisque insulis collectos adduxerat. quamobrem odiu sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab alijs ante eum regibus etiam pacis tempore stipendium accipere, ut hoc pacto alacriores fierent ad subeunda quoties opus esset pericula.

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum afferit, recepto in amicitiam Ionathæ. Cap. IX

Am alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus cognomine Tryphon, uenit ad Malchum Arabem, qui educabat Alexandri filium Antiochum: & cum indicasset ei quod infensi essent Demetrio milites, suasisit ut sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, ut is receptus potiretur paterno imperio. At ille primò difficilem se præbebat, quod non satis ei fideret: tandem Tryphon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas pontifex uolens tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium, & impios transfugas, reliquosque qui arces tenebant in ea regione, legatione cum muneribus missa ad Demetrium, rogabat eum ut præsidia de Iudææ castellis eijceret. Qui non hac tantum in re, sed maiora etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quam primum leuatus esset præsentis bello, pro cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat etiam ut, pro iure amicitiae mitteret auxilia, quando quidem sui milites ad hostem deficerent

VIII
I. MACC II

rent

rent: moxq; tria millia delectorū militū Ionathas ad regem misit. Cæterum Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quam propter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionē aggredi: uidentesq; auxilium ei uenisse à Ionatha, & considerantes breui augendas eius uires nisi mature præuenirent, correptis armis circumsteterunt regiam uelut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui uidēs populū armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliariis, confligit cum Antiochenis, & superatus numero cōpulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectū regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populū: quod cum tutò facerent propter loci eminentiam, facile repulerūt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam urbem peruagatū est, propter densitatem ædificiorū, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenes uerò non ualentes ædib. flagrantibus succurrere, in fugam se uerterunt. Tū Iudæi de uno tecto in aliud transilientes, miris modis eos infectabantur. Rex autē animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & uxoribus, & ideo intermisisse præliū, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditiōnem facere: & cōcessa audaciæ uenia, seditionē compescuit, donatosq; Iudæos præda quā ex direptionib. parauerant, & collaudatos quasi autores eius uictoriæ, remisit ad Ionathā non sine præclaro uirtutis eorū testimonio. postea tamen ingratus apparuit, & non seruauit pollicita, bellum etiam minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorū gens solita est prioribus regibus pendere. Fecissetq; etiā ni impeditus esset à Tryphone, cōactus apparatus contra Ionatham factum in illum potius uertere. reuersus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiam tum adolescēte, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnibus militibus qui fraudati stipendijs fuerant, aperto bello Demetriū adortus est: & uno prælio factus superior, tum elephantos, tum Antiochenam urbem illi ademit, cōpulsus in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, socium & amicum eum nominat, & pontificatū ei cōfirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant. Ad hæc aurea uasa & pocula uestemq; purpuream & ius utendi misit ei, nec nō fibulam auream, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus quantum eorum esset Tyrum inter & Aegyptum præposuit. Ionathas uerò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficijs atq; honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturūque unā bellum contra communem hostem Demetrium, multa de eius ingratitude questus, quòd pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrii duces gerere, confestim profectus est ad uicinas urbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cum Acalonem uenisset: hic quoq; ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias urbes Coelesyriæ ut à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs pœnas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur

ad

ad hoc consentire debeant. quibus persuasis ut polliceret auxilia, ad Gazæos peruenit, ut hos quoq; conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolētes deserto Demetrio parti aduersæ se cōiungere. quare Ionathas irritatus est ut & agros uastaret, & urbem conaretur ui capere: relictaq; ad eius obsidionē parte exercitus, cum reliqua manu in uicos sæuebat incendijs. Tum Gazæi uidentes præsentē calamitatē ab hoste, nec ullum interim auxiliū à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorū distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atq; amicitiam. Aliquando em̄ homines nō nisi suo malo docti intelligunt quid sit utile, cum deberent sapere ante acceptū incōmodum, & ultro potius quam coacti imperata facere. Ionathas uerò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionē usq; Damascū obibat. cumq; Demetrii ualidus exercitus accessisset ad urbē Cedasam, quæ propinqua est Tyriorū agro & regiōi Galilææ, uellentq; Ionatham abstrahere à Syria laturū opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eò prope Simone fratre ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsurā oppugnabat, locū totius Iudææ munitissimū, & inessum à Demetriani factionis hominibus, ut iam antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis uehementer infestarentur, ueriti ne occupato per uim loco ad unum necarentur, per nunciū rogabant Simonem, ut sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetriū. ille uerò data eis in hoc ut postulabant fide, pro Macedonico suū ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Gennesara castris quæ primū posuerat, in campū Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani uero qui ante unum diem aduentū eius præferant, collocatis prius in monte insidijs, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicius Ionathas paratos ad præliū, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, ueriti ne intercepti in medio contrucidarētur, in fugam se dederunt, ita ut penè omnes Ionatham desererēt in periculo. Soli duces Matthias Apfalomi & Iudas Chapsæi cum quinquaginta uirorū fortiū manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, ut territi ceti furentibus cederēt. Tum uerò illi qui Ionatham destituerant, uidentes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium iam in apertam fugam uersos persequabantur, donec ad Cedasa uentū est, ubi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia uictoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sentētia dei fauore uideret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, ut in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eosq; cognitionis admonerent atq; foederis. qui postquam Romam uenerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathæ pontificis, quòd cuperet renouari foedera, & impetratis quæ uolebant omnibus, acceptisq; literis cōmendatitijs ad reges Europæ & Asiæ, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha pontifice, quarū exemplum erat hoc. Ionathas pontifex gentis Iudæorum, & senatus ac populus Iudæo-

Iudæorum, Ephoris Lacedæmoniorū senatuiq; & populo fratribus suis Salutem. Si ualeatis, & res uestre tam publice q̄ priuatim prospere cedunt, gaudemus: ualemus enim nos quoq;. Superioribus tēporibus perlata ad Oniam pontificem nostrū, ab Ario rege uestro missa per Demotelē epistola, de cognatione nostra, cuius exēplar subiūximus, & literas eas cupide accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiā, quamuis iam ante hoc nō ignoraremus, nimirū docti ē sacris nostris scripturis. Quōd uerō nō prius uos cognatos agnouerimus, ideo factū est, ne uideremur uobis captandæ amicitie occasionē præripere. Interim eo tēpore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinam facientes, etiā pro uestra salute ac uictoria uota nuncupauimus. Et cum multis circumquaque bellis uexaremur propter uicinorū immoderatas cupidines, tamen nec uos nec alios amicos sollicitandos duximus. Nūc uerō peracto bello, misimus ad Romanos Numenijū Antimachi & Antipatrū Iasonis, uiros senatores & honoratos: quibus etiā ad uos dedimus literas, ut renouent mutuam nostram amicitiam. Bene igit facietis, si uos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis, si qua in re uobis opera nostra possit esse usui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicū de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc tēpore tres Iudæorū sectæ erant, quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: una Pharisæorū dicta, altera Saducæorū, tertia Essenorū. Horū Pharisæi, quædā, at nō omnia fato tribuunt, quædam uerō in sua potestate esse aiunt, ut uel fiant uel nō fiant. Esseni uerō omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicq; hominibus præter fati decretū accidere. At Saducæi fatum omnino negant, & e rebus tollunt, dicētes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorū potestate esse, ut tam felicitatis nobis ipsi autores simus, q̄ infortunij, si deteriora cōsilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello uolumine. Porrō Demetrii duces uolentes acceptæ claudis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt cōtra Ionatham. qui cōperto eorū aduentu propere in Amathensem agrū occurrit: nolebat enim eos sine impedimēto Iudæam inuadere. cumq; ad quinquaginta stadia prope hostē castra posuisset, misit qui res hostiū & munitiones perspicularentur. qui cum explorassent omnia, & quosdā captiuos noctu adduxissent, indicantes q̄ ex improviso hostis uellet eos aggredi, mature omnia cōmunij, dispositis etiā extra castra excubijs, & in armis retinens per totā noctem exercitū, iussum parato esse animo, etiā si noctu pugnare opus sit, ne quid eos hostiū conatus fallerēt. Demetrii uerō duces ut sensere Ionatham præmonitū hærebāt inopes cōsiliij, hoc ipso turbati, q̄ uiderēt sibi nihil successurū absq; insidijs, nec aperto Marte pares se Ionathæ futuros ducerēt. De creuerūt igitur abire, & relictis multis p̄ tota castra ignibus, quo magis hostē fallerēt, noctu discesserūt. At Ionathas mane castra adortus, postq̄ deprehendit inania, coepit fugiētes persequi, sed frustra. Iam em̄ trāsgressi fluuiū Eleutherū in tuta loca se receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis uastatis, abactaq; præda & captiuis abductis, Damascum ueniēs, illic omnia uendidit. Per idem tēpus & frater eius Simon obeundo totā Iudæā & Palæ-

stinam

stinam usq; Aſcalonē, opportuna loca firmabat præsijs, atq; ita cōmunita regione armis & ædificijs, Ioppen contendit: eiq; occupatæ ualidū imposuit præsidium, q̄ intellexerat Ioppenses uelle Demetrio dedere suū oppidum. His igitur ad hunc modū dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi pontifex aduocata in templū concione populi, suasisit ut reficerēt urbis moenia, & murū quo templū septum fuerat rursus reficerent, turribusq; altis additis munitiorē redderent. utq; alium murū excitarent inter arcem & urbem, atq; hoc pacto excluderent eos qui arcē custodiebant, & ad cōmeatum penuriā eos adducerēt. præterea ut arces hinc inde per regionē dispositas, additis nouis munitiōibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Quasententia cōprobata suffragijs populi, ipse assumpta sibi munitiōe urbis cura, Simoni ut idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negotium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, uolens hanc & Babylonē simul occupare, ut potitus superioribus satrapijs, sedē belli ibi constitueret. uocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorū Græcis atq; Macedonibus, pollicentibus deditiōē si ueniret, atq; etiā contra Parthorū regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prospere, facile se inde exturbaturum Tryphonem ē regno Syriæ. ut uerō magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto ualido exercitu bellū Arsaci intulit, & superatus prælio amissoq; exercitu, ipse uiuus in potestatiē hostiū uenit, sicut alias narrauimus.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert. Cap. X

Tryphon autē cognita calamitate Demetrii, nō amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quō nam pacto eo sublato regnū posset ipse inuadere & occupare: nec aliud magis uidebatur obstare eius cupiditati, quā Ionathas amicus Antiocho. Itaq; decreuit illum prius ē mediō tollere, atq; ita demū adolēscētē aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominat Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorū militū, paratum obistere si quis uim inferre conaretur. Videns igitur hominē non imparatū ad certamen, munerib. & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus ut imperata Ionathæ facerent, quo magis fidē beneuolentiæ fictę astrueret, & omnem illi suspiciōē eximeret, atq; ita incautū opprimeret facilius. postremo suasisit ut dimitteret exercitū, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen ut retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatē eam arcesq; finitimas, dicens se in hoc uenisse, ut has ei traderet. Ionathas uerō nihil mali suspicatus, credensq; uerē & beneuolo animo Tryphonē hæc cōsulere, dimisit exercitū, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliq; mille uerō secū duxit, Tryphonē profectus Ptolemaidem. Oppidanis uerō urbem cōfestim ita ut præmoniti fuerant claudētibus, uiuus captus est, militibus eius ad unū cōtrucidatis. moxq; missa est in Galilæam pars exercitus, ut & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenierat, arreptis armis mature inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experi-

1 x
1. Mac. 12. 13

experiri uim, q̄ intelligerent paratos pro tuenda uita extremū adire periculum, infecta re unde uenerant retro reuerſi ſunt.

Quod Simoni Iudæorū gens & pontificatū ſimul & copiarū imperiū detulit. Cap. XI

I. Mac. 13

Ierofolymis aut̄ poſtquam auditum eſt de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingēs dolor cepit omnes & tanti uiri deſiderium, quod non ſine cauſa timerent, ne deſtituti eius prudentia ſimul & fortitudine, infeſtarēt̄ à finitimis: qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti, tum uidebantur uelut dato ſigno cooritari, & adducturi Iudæorum gentem in extremū ſalutis periculum. nec eos ſefellit ſua exſpectatio. quā primū enim auditū eſt necatum eſſe Ionathā, undiq; excitatum eſt in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare poſſent, & rem gnauiter gerere. quin & ipſe Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæam inuadere. Simon aut̄ uidēs Hierofolymitanos metu nouorū motū attonitos, & uolēs eis cōtra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templū populo, ſic exorſus eſt ad eos uerba facere. Non ignoratis uiri tribules, quā gnauiter ac intrepide ego & pater ac fratres pro libertate mortis periculis nos expoſuerimus: quibus domeſticis exemplis excitatus, cum non nouū ſit in noſtra familia legibus patrijs & religioni propugnandæ uitam impendere, nullo terrore adigi potero, ut uitam glorię præferam. Quapropter cum nō deſit uobis dux paratus pro uobis quiduis quantumuis magnū uel pati uel facere, ſequimini alacriter quocūq; duxero. neq; enim ego melior ſum meis fratribus, ut uitæ parcere debeam: neq; ita degener ut quod illis ſemper uiſum eſt longe pulcherrimū, ſcilicet pro religione atq; legibus uitam profundere, ipſe per ignauiam ſubterfugiam: quin potius certum eſt germanū me illorū fratrem egregijs approbare facinoribus. Cōfido enim in deo q̄ poenas ab hoſtibus exigere dabitur, uosq; unā cum uxoribus & liberis ab eorū iniurijs eripere, & inſuper templi ſanctimoniam tutā præſtare ab illorū impia uiolentia. Video em̄ profanas gentes nō ob aliud in uos cooriri, niſi q̄ exiſtimant deſtitutos ducis prouidentia. His Simonis uerbis accenſa multitudo recepit animos & fiduciam, & poſita formidine auſa eſt meliores ſpes concipere: ita ut uno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperiū accipere, & in locū fortiffimorū fratrum Iudæ ac Ionathæ ſuccedere. nunquā enim ſe detrectaturos iuſſa illius. Itaq; collectis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiam eſſent idonei, aggreſſus eſt urbem moenibus cingere, cōmunireq; celiſis & ualidis turribus. quo opere perfectō, miſit Ioppen unū ex amicis Ionatham Abſalomi filiū, iuſſum habitatores eius populariter inde eijcere, ueritus ne urbē Tryphoni traderent. ipſe interim manſit Hierofolymis ad urbis cuſtodiā. Tryphon aut̄ Ptolemaide profeſtus cum magno exercitu, uenit in Iudæam ducens ſecum uinctū Ionathan. ei Simon occurrit cum ſuis copijs iuxta oppidū Addida, ſitum in monte cui Iudæorū campi ſubieſti ſunt: Tryphon uero cognito q̄ Simon Iudæorum princeps ſit conſtitutus, miſit ad eum nuncios, & hunc dolo circūuenire cupiēs: mandabatq; ut ſi uellet dimitti fratrem Ionathan, centū argenti talenta perſolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad ſe obſides futuros, quod ille dimiſſus non alienaturus ſit Iudæam à regis imperio. nunc enim eum tantisper

ſerua-

ſeruari in uinculis, dum debitā regi pecuniam redderet. At Simonē technæ eius non latuerunt: ſed intelligens quod & pecuniam perditurus eſſet, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius inſuper hoſti dediturus, tamen timēs criminationem ſuorū, ne negatis pecunijs & filijs uideretur fuiſſe fratri cauſa interitus, aduocato in concionē exercitu poſtulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quod ſubeſſent inſidiæ. præſtabilius tamen eſſe & pecunias & filios mittere, quā contemptis Tryphonis conditionibus ſuſpicionem incurrere, quaſi fratrem ſeruare noluerit: atq; ita placuit & Ionathę pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon nō ſeruauit fidem, nec dimiſit Ionatham, ſed cum exercitu peragrabat regionem, uolens per Idumæam ascendere Hierofolyma, peruenitq; uſq; Dora Idumææ oppidū. At Simon eum perpetuo conſectabatur, caſtra caſtris illius opponens. interim qui in arce erant urgentibus Tryphonem ut propere ſibi commeatus mitteret, iuſſit paratum eſſe equitatum, quaſi eadem nocte uēturus Hierofolyma, ſed quia per eam noctē multa nix delapſa uiam opertam difficilem maximē equis reddiderat, irritum factum eſt eius propoſitum, & motis inde caſtris, in Coeleſyriam redijt propere: obiterq; in Galaditica regione interfecto & ſepulto Ionatha, ipſe Antiochiam ſe contulit. Simon aut̄ à Baſca oppido fratris oſſa in Modim & paternum ſepulchrum tranſtulit, publico luctu honorati: ubi ampliſſimū monumentū exſtruxit patri ſimul & fratribus ſuis è mar more polito & candido. excitato enim in late conſpicuam celſitudinē, porticus circumdedit & columnas ſingulas è ſingulis lapidibus, opus admiratiōe digniſſimū. ad hæc pyramides ſeptem parentibus & fratribus cuiq; unā erexit, mira tam magnitudine q̄ pulchritudine, quæ durant uſq; ad noſtra tempora. tanta fuit Simonis cura, ut Ionathas cæteriſq; domeſtici quā magnificentiſſimo ſepulchro eſſent conditi: qui deſunctus eſt, exacto pontificatus ſimul & imperij anno quarto. Cuius ſucceſſor Simon conſtitutus ſuffragio populi, primo ſui principatus anno ſuis immunitatē tributorū peperit, quæ hæctenus Macedonibus erant ſoliti pendere: idq; accidit poſt annum centeſimū ſeptuageſimū ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus eſt. Tanto aut̄ in honore apud populum fuit Simon, ut tam in priuatis instrumentis q̄ in ſcripturis publicis adijcerent, actum eſſe anno primo Simonis Iudæorū ethnarchæ optime de gente ſua meriti. nam huius principatu res eorum magnis acceſſionibus auctæ ſunt, & multas de finitimis hoſtibus retulere uictorias. Deuaſtauit enim Gazarā & Ioppen & Iamniā, expugnataq; Hierofolymorum arce ſolo eam æquauit, ne poſthac eſſe poſſet hoſtibus receptaculum, né ue inde urbi aliquod inferretur incōmodum. quo factō uiſum eſt ei operæ præmiū, ſi mons quoq; in quo ſita fuerat cōplanaretur, ut ſolum templum emerret: effecitq; id cōmemoratis pro concione malis quæ à præſidiarijs in eam diem Iudæi paſſi fuerant, quæq; etiam in poſterum ferre cogentur, ſi externus aliquis princeps ei loco imponeret præſidiū. adeoq; per motus eſt eius exhortatione populus, ut non intermiſſo per triennium neq; die neq; noctu opere, tandem ad planiciem eum locum in deſſo labore per uices ſibi ſuccedētes redegerint, atq; ita nihil reliquerint quod obſtaret quominus templum omnibus in urbe locis eſſet longe celſius.

Ioseph.

G Simon

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere. Cap. XII

X **N**on multo aut postquam Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat: sparsoque rumore, quod inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos sollicitavit milites magnis pollicitationibus, ut sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum uero fratrem si potiretur imperio, ultorem fore defectiois qua fratrem eius deseruerint. illi adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuo deserunt. Tum uero adeptus iam concupitam potestatem, non amplius dissimulare prauum ingenium ualuit, quod priuatus tegere conatus est, quo magis animos hominum sibi conciliaret. quam primum enim rex declaratus est, absque persona Tryphonem agere coepit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram uxorem Demetrii, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Et cum Demetrii frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab ulla urbe reciperet metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens. fecit autem hoc partim amicorum suorum, partim quod timeret ne quidam Seleucenses urbem Tryphoni traderent. quod postquam uenit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus uiribus, bellum Tryphoni intulit: quem praelio uictum eiecit e superiore Syria, & usque Phoenicem persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libenter admisit, & mox misso comatu ac pecunijs ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, ut inter intimos amicos ab eo reciperet. at Tryphon elapsus e Dora cum perfugisset Apamiam, urbe uicinia capta interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius e Iudæa profligatur. Cap. XIII

XII **C**æterum Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum ut uastata Iudæa Simone in potestatem redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissisque cum fortissimo quoque filijs, ipse cum reliquis copijs subsequerebat diuerso itinere: positisque compluribus locis inter angustias insidijs, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquum uitæ in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Quod Simon a genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolorem occisus est. Cap. XIII

XIII **S**post octo annos Iudæis præfuit, postremo in conuiuio cæsus, insidijs generi sui Ptolemæi: qui uxore etiam eius & duobus filijs comprehensis ac coniectis in uincula, misit quosdam ut tertium quoque Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomen, interficerent. adolescens autem hoc præsentiens mature in urbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simulque odio quo Ptolemæum prosequeretur populus. Is enim uolentem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo quod iam Hyrcanum receperat.

Quomodo

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est. Cap. XV

XIIII **I**lle igitur recepit se in quandam arcem supra Hierichunta sitam, que Dagon dicitur. Hyrcanus uero accepto paterno pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset eduxit contra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, uincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in moenia flagris cadebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos nisi frater ab oppugnando desisteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater tamen ad eum manus tendens supplicabat ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operam ut reductum in potestatem inimicum afficeret poena, & ulcisceretur homines sibi natura coniunctissimos. gratum enim sibi fore inter tormenta emori, modo nefarius homo scelerum suorum supplicium lueret. Hyrcanus uero talibus uerbis accendebatur ad assultum maiore impetu faciendum, sed quam primum uerberari & lacerari matrem uidebat, refrigescebat statim oppugnationis feruor, & uincebatur filius maternis affectibus. cumque hoc pacto traheretur diutius obsequio, superuenit annus ille quo solenne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atque ita liberatus a bello Ptolemæus occisis Hyrcani matrem ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

Historiarum Bibliorum finis.

Quod Antiochus cognomento Pius ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus contentis fœdus cum eo iniit. Cap. XVI

XV **A**ntiochus autem memor incommodorum quæ a Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare ceperat anno quarto, principatus uero Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimam Olympiade: uastatisque agris Hyrcanum in urbem ipsam compulit. eam septenis castris cum cinxisset, primum nihil proficiebat, propter firmitatem moenium & uirtutem propugnantium, accedere etiam aquarum penuria. cui tandem sub occasum pleiadis delati imbres fuerunt remedio. postremo ad septentrionalem muri partem, qua planior erat aditus, excitatis centum turribus quæ surgebant usque tertiâ conuersionem, impositisque in eas cohortibus, quotidie tatabat moenia: duplicique fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contra crebro excursantes, si forte negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inueniret, recipiebant se in tutiora facile. Hyrcanus autem postquam cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quod inutiliter absumerent ad uictum necessaria, secretam infirmiore turbam eiecit extra moenia, solis retentis quod uigore ætatis ad pugnam erant idonei. Antiochus autem exclusos uetabat progredi, ita ut miserabiliter oberrantes moenibus conficerent inedia. sed cum superuenisset festum scenopægiæ, miseratione suorum rursus in urbem recepti sunt. Rex etiam rogatus ut gratia festi inducias septem dierum concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus uictimas misit magnifice, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea quam argentea referta omne genus aromatibus: et exercitui præbuit epulum, longe diuersus ab Antiocho Epiphane, quæ capta urbe porcos super altari

Joseph.

G 2 mactauerat

maclauerat, & iure carniū illarum templū asperferat, uiolatis Iudæorū legibus simul et ceremonijs: unde acerbissima exorta sunt eius gentis cōtra cum odia. at hic Antiochus ppter religionē Pius cognominatus est ab omnibus. Hyrcanus uerò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eū misit, rogātes ut liceat sibi patrijs uiuere legibus. tum rex repulsis qui suadebāt internecione delendā gentem infociabilē & discretā instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorū pietate, imperauit ut obsessi arma sibi traderēt, & uectigalia Ioppes cæterarumq; extra Iudæam urbiū concederent, & insuper præsiidiū reciperēt, promittens pacē eis se daturū his conditionibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, q̄ uitarent exterorū consuetudinē: quod ne reciperēt maluerūt regi dare obsides & d talēta insuper: quorū cōmox repræsentata sunt, & inter obsides fuit etiā ipsius Hyrcani frater: deicctaq; mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterum Hyrcanus aperto monumento Daudis, qui olim regū omniū fuerat ditissimus, tria millia talentorū inde protulit: quib. pecunijs fretus primus omniū cœpit externū militem alere: & inito cum rege foedere, exceptū in urbē cum exercitu tractauit liberalissime: quin & profectū in expeditionē Parthicā secutus est unā cū auxilijs. Testis est nobis Nicolaus Damascenus sic scribens: Antiochus erecto tropheo ad Lycū fluuiū, ubi Indatem Parthorū ducē profligauerat, hæsit ibi per biduū ad preces Hyrcani Iudæi, q̄ in id tempus forte quædā Iudæorū festiuitas incurrerat, per quam nō licebat eis iter facere. Et uerū est quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post sabbatū, quo tēpore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cū Arsace Partho Antiochus signa cōtulit. quo prælio uictus, & uitā simul amisit & exercitū. Syrorū aut regnū frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tēpore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antè in alijs cōmentarijs diximus.

Hyrcani expeditio in Syriam. Cap. XVII

XVI

Aeterum Hyrcanus audita morte Antiochi, confestim ad urbes Syriæ duxit exercitū, ratus id quod erat, inuenturū se eas uacuas propugnatoribus. Medabā igit̄ nō sine labore sexto demū mēse ui cepit: deinde Samegam cum uicinis oppidis, & insuper Sicima atq; Garizim cum gente Chuthæorū quæ accolēbat templū instar Hierosolymitani exstructū permissu Alexādr̄i à Sanaballete duce in gratiā generi ipsius Manassis, qui fuerat frater Iaddi pōtificis, ut antè dictū est. incidit aut̄ huius tēpli desolatiō post annū cc. Hyrcanus uerò etiam Idumææ urbes cepit, Adora & Marissam, subiugatisq; omnib. Idumæis edixit ut circumciderent, nisi mallent ē proprijs pelli sedibus. at illi amore patriæ admiserūt & circumcisiōnē & reliquā iuxta Iudaicos ritus uiuēdi formulā: atq; ex eo primū tēpore inter Iudæos cēseri cœpti sunt. Cæterū Hyrcanus pōtifex renouaturus cum Romanis amicitia, misit legatos ad senatū: ubi recitatis eius literis amicitia impetrata est his cōditionibus. Fanius M.F.Pr. indixit senatum in campū v. Id. Februarias, præsentē L. Manlio L.F. Mentina, & C. Sempronio C.F. Falerna, ppter eas res quas legati retulerūt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, uiri honesti ac probi, misi à populo Iudæorū: qui etiā egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cum pop. Rom. & de negotijs

gotijs publicis, ut Ioppe & portus, Gazaraq; & fontes atq; urbes reliquæ per Antiochū ablatae præter senatus decretū, restituant̄ hæc omnia. né ue militibus regijs liceat per regionē ipsorū aut subditorū iter facere. & ut eo bello p Antiochū attentata præter decretum senatus fiant irrita: utq; legati à senatu misi, curent reddi quicquid Antiochus abstulerat, & preciū agrorū estimēt qui eo bello uastati sunt. & ut literæ cōmendatiuæ legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutius possint reuerti in patriā. Quibus de rebus uisum est senatui renouare societate & amicitia cū uiris bonis, & misis à bono atq; amico populo. De literis aut̄ scribēdis responsum est curæ futurū senatui, q̄ primū ab alijs negotijs uacauerit, & daturū operā ne ulla posthac eis inferat iniuria, mandatūq; est prætori Fanio, ut ex publica pecunia legatis numeraret uaticū, quo cōmodius se referre possent in patriā. atq; ita publico sumptu legatos prætor domū remisit, cum cōmendaticijs ad eos per quorū loca erant transitori. Et Hyrcani quidē pontificis rerū status hic fuit. Demetrius aut̄ rex cupiens bellū Hyrcano inferre, opportunitatem nō habuit, inuisus ex æquo tam Syris quàm militibus, ppter mores improbos, ita ut miserint ad Ptolemæū Physconē, rogātes ut aliquē ex Seleuci genere eis daret, quē possent regē sibi cōstituere. cumq; is misisset Alexandrū Zebina, cōmisso prælio Demetrius uincit, & refugiēs ē pugna ad Cleopatrá uxorē in Ptolemaidē exclusus est ab ea: delatusq; inde Tyrū ab inimicis capitur, & diu misere uexatus tandē interficit̄. Alexander aut̄ regnū adeptus foedus ferijt cum Hyrcano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypo Demetrii filio, in prælio cæsus occubuit. At Antiochus regnū Syriæ cōsecutus nō ausus est expeditionē contra Iudæos suscipere, audito q̄ frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias cōtra se apud Cyzicū colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se cōtra fratris aduentū, cognominati Cyziceni, eo q̄ in illa urbe educatus sit. patre aut̄ genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat em̄ ut Cleopatra duobus fratribus alteri post alterū nuberet, sicut aliās diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus ubi peruenit in Syriā, multis annis cū fratre conflictatus est, Hyrcano interim p totū illud tēpus agēte in pace cōtinua. mox em̄ post Antiochi cēdē defecerat à Macedonibus: iamq; nec ut subditus, nec ut amicus ullā illis ferebat opē amplius: sed maximis successibus res eius auctę sunt Alexādr̄i Zebinae tēpore, & maioribus etiā regnantib. his duobus fratribus. bellū enim quo se atterebant mutuò, occasionē Hyrcano præbuit, ut secure frueret Iudææ prouentibus, & ingentē pecuniarū uim inde cōgereret. Et Cyziceno uastate fratris regionē, nō dissimulauit & ipse quid moliretur: uidēsq; Antiocho nihil esse ab Aegypto p̄sidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex cōtinuis inter se certaminibus, utrūq; facile despexit.

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxiliū ferens uictus aufugit. Cap. XVIII

Vapropter duxit exercitū ad Samariam urbem munitissimam, quæ q̄ nunc Sebaste uocet̄ ab Herode condita, cum erit opportunū dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorū & socijs, sed Syriæ regi subditis. Cum itaq; urbē fossa & duplici muro cinxisset p lxxx stadia,

Ioseph.

G 3 obfi-

obsidioni præfecit filios Antigonū & Aristobulū: quibus urgentib. & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritę, ut coacti uesci cibis insuetis homini, postremo Antiochi Cyziceni opē implorauerint. q. cū uenisset prope, uictus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus eū fratrib. usq; Scythopolim, ægre euasit. at illi reuersi cōtra Samaritas rursus eos cōpellūt intra moenia, & cogūt iterū ab eodē Antiocho auxiliū petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorū millibus, quos ille inuita matre & tm̄ nō imperio p̄ eam deturbatus miserat, primū uagabat̄ p̄ ditionē Hyrcani latrocinabundus cū Aegyptijs nō audens quidē aperto Marte decernere q̄ esset impar uiribus, existimans tm̄ se uastādis agris effecturū ut Hyrcanus obsidionē Samarię solueret. Sed postq̄ multos ē suis amisit exceptos hostiū insidijs, p̄fectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducib. demandato bello Iudæico. ex his Callimander audacius q̄ prudētius cum hoste cōgressus, profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates aut̄ pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædā oppida manifeste Iudæis prodidit: nec quicq̄ Samaritis obsessis p̄fuit. atq; ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, nō cōtentus urbē capere, etiā solo eam æquauit, inductis illō torrētibus: quorū eluuię ita cūcta fœdata sunt, ut ne uestigiū quidē sup̄esset eius oppidi. Incredibile aut̄ quiddā narrat̄ de Hyrcano pōtifice, dignatū eum esse diuino colloquio. Ferē em̄ q̄ illa ipsa die qua eius filij cōseruerunt cum Cyziceno preliū, pōtifex ipse solus in tēplo odoramēta adolēs uocē audierit, nunciantē filiorū recentē de Antiocho uictoriā: idq; mox p̄gressus renūciauit multitudini, & paulo post certius cōprobatū est eius oraculū. Et Hyrcani quidē res gestę sic se habuerūt. Accidit aut̄ hoc tēpore ut nō Hierosolymis solū, sed & apud Alexandriā reliquāq; Aegyptū & Cyprū fortuna aspiraret Iudęorū successibus. Cleopatra enim regina à filio Ptolemæo Lathuro disidēs, copijs suis duces p̄posuit Chelciā & Ananiā filios Onię q̄ tēplū in Heliopolitana p̄fectura edificauerat Hierosolymitano simile, ut aliās diximus. ex horū sentētia regina gerebat omnia, sicut et Strabo Cappadox testat̄ his uerbis: pleriq; em̄ q̄ prius nobiscū uenerūt in Cyprū, qui ue post à Cleopatra illō missi sunt, cōfestim desiciebāt ad Ptolemęū. soli uerò ex Oniæ factiōe Iudæi constanter manserūt in officio, eo q̄ ciues eorū Chelcias & Ananias apud reginā essent in p̄cio. Hęc Strabo. Hyrcano aut̄ apud Iudæos felicitas inuidiā peperit. sed præcipue Phariseorū secta male ei uolebat, de qua sup̄rà mentionē fecimus. tanta aut̄ eorū autoritas est apud populū, ut etiā si regi obloquant̄ aut pōtifici, fidē tm̄ eis uulgus habeat. Horū discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis charus huic hominum generi. quos cū aliqn̄ uocasset ad conuiuū, & accepisset comiter, postq̄ animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suā uoluntatē, q̄ nihil magis cuperet q̄ iustus esse & omnia iuxta dei placita facere, quæ admodū & ipsi doceāt. attamē si qd̄ in ipso desiderarēt, & aliqua in re à iustitię p̄scriptis aberrantē deprehenderēt, officij illorū esse ut admonitiōe corrigāt. cū uero omnes eius uirtutē cōprobarent, uehemēter gauisus est eorū testimonio. tandē unus ē cōuiuus Eleazarus, uir malus & seditiosus: Quandoquidē, inq̄, ais te cupere audire ueritatē, si uis esse iustus abdica te pontificatu, & cōtētus esto principatu populi. Illo uerò causā rogāte cur ita hoc postularēt:

Quia

Quia, inquit, audiuius à natu grandioribus, matrē tuam captiuā fuisse, regnante Antiocho Epiphane. Falsus aut̄ erat is rumor, & ideo grauius his uerbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisei cæteri. Tum Ionathas quidā ē Saducęorū secta, quæ est Phariseis cōtraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de cōmuni Phariseorū sentētia conuitiatū Eleazarū: q̄ si dubiū uideatur, manifestū fore interrogatis illis qua pœna hominē dignū censeāt. Quod postq̄ Hyrcanus rogauit, dicēs ex p̄nunciata ab illis sentētia se cogniturū, an ex eorū cōsensu factū sit sibi conuitiū, & illi satis putarūt si uinculis castigaretur & uerberibus, q̄ iniquū uideret̄ capite hominē plecti ob maledicentiā, & alioq; hoc genus clemēs sit in animaduersionibus: uehemēter exacerbatus est, quasi iam compertū haberet eos esse autores opprobriatæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furētī calcar addere, intantū ut desertis Phariseis ad Saducęos deficeret, & abrogatis illorū cōstitutionib. earū obseruatores pœnis afficeret: atq; hinc factū est ut & ipse & eius filij parum gratiosi apud uulgū fuerint: quæ admodū aliās oportunius dicet̄. Nūc em̄ indicandū est, q̄ multas cōstitutionū à maiorib. p̄ manus acceptas Pharisei tradiderint populo, q̄ nō sunt scriptæ inter leges Mosæicas: & ideo Saducęi his autoritatē abrogāt, dicētes oportere eas tm̄ seruari, q̄ scripto cōtinent̄. atq; hinc magna inter utrosq; exorta est cōtrouersia, dū ditiores stāt à Saducęorū partibus, Pharisei cæterę multitudinis nitunt̄ fauoribus. Sed de his duab. sectis & Essenorū tertia satis docuimus in 11 de Iud. bello uolumine. Hyrcanus aut̄ seditione sedata, & post hanc exacta uita feliciter, elapsiq; uno & xxx annis eius imperij morit̄, relictis quinq; filijs superstibus, tribus maximis à deo habitus dignus honoribus, principatu gētis Iudęorū, & pōtificatu & p̄phetia. fruebatur em̄ diuinis colloquijs. unde tantā nactus est futurorū p̄scientiā, ut prædixerit duos maiores natu ē suis liberis, nō diu fore paterni principatū cōpotes: quorū exitiū operæp̄ciū est cognoscere, q̄ magis patris eluceat diuinitio:

Aristobulus primus diadema sibi imposuit. Cap. XIX

Defuncto em̄ eorū patre, Aristobulus natu maximus uolens principatum in regni formā uertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI. annos & mēses tres ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cumq; fratrem suum secundū Antigonū amaret, in societate dominationis eum assumpsit, cæteros uerò in uinculis habuit. matrē etiam coniecit in carcerem principatus æmulam (nam illam Hyrcanus dominam rerū reliquerat) atq; eò crudelitatis processit, ut fame necaret in uinculis. post matrē uerò interfecit fratrem quoq; quē præ alijs diligere uidebat, & in regni societate admiserat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim q̄ eum diligeret, partim q̄ per inuidiam confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnifice reuerteretur è bello, quo tempore populus solenne scenopegię festū celebrat, accidit ut Aristobulus ægrotans decumberet, frater uerò interfuturus sacris splēdidissime ornatus in templū ascenderet cū armatorū cōmitatu, potissimū pro salute regis uota facturus. Tum hi quibus studiū erat excitare inter fratres discordiā, nacti occasionē è reb. p̄spere gestis Antigoni & pompa quā adornauerat, uenerunt ad regē & omnia exaggerauerunt, dicētes hęc

XVIII

iam esse supra priuati hominis conditionē, & affectati regni manifesta indi-
cia: aiebātq; uenturū breui cum ualida armatorū manu ad occidendū regē,
q̄ stultū existimet cum regno solū potiri liceat, cōmunicato honore conten-
tum esse. Aristobulus aut̄ quamuis non omnino his crederet, tñ prospiciens
quomodo posset & suspicionē uitare, & securitati suæ cōsulere, collocauit sa-
tellites in loco quodā obscuro & subterraneo (decumbebat aut̄ in turri que
post mutato nomine Antonia dicta est) mandauitq; ut siquidē sine armis fra-
ter ueniret, nemo eum attingeret: q̄ si armatus aduētaret, ut trucidaret. prę-
misit tñ ad eum qui rogaret ut inermis ueniat. At regina & reliqui insidiato-
res, persuaserunt nuncio ut cōtraria diceret, audisse fratrem q̄ armaturā exi-
miam sibi cōparasset, cupereq; ita armatū contemplari. Antigonus uerò ni-
hil mali suspicans, & fretus fratris beneuolētia, ita ut erat cum tota armatura
uenit ad Aristobulū, contemplandū se prębiturus. cumq; peruenisset ad tur-
rim Stratonis, quā ualde obscurus erat transitus, à satellitib. interfectus est.
Huius aut̄ casus facile ostēdit quantū possint liuor & calumnia, & q̄ sint effi-
caces ad subuertendā etiā naturalē beneuolentiā. Sed illud maxime admira-
tu dignū est, quod Iudas quidā, cuius prędictiones nunq̄ sefellerunt, uaticina-
tus est. Is cum uideret Antigonū accedentē ad templū, apud discipulos qui
eum ob hanc scientiā affectabant exclamauit, poenitere se iam uitæ, quando-
quidē eius uanitatē coarguet incolumis Antigonus, quē ea die apud Strato-
nis turrim moriturū prędixerat: quoniā locus ille abesset D c stadijs, & diei
pars maior exacta esset: atq; ita periculū esse ne mentiatur suū oraculū. Ad
hunc modū sollicito nunciat Antigonū cęsum ad cellam subterraneā turris,
quæ & ipsa Stratonis uocabat̄, sicut & illa maritima quæ post Cæsarea nomi-
nata est: quæ ambiguitas uatē perturbauerat. Aristobulū aut̄ continuo cepit
fraternæ necis poenitētia: quæ res morbū eius aggrauauit, dum factū suū con-
tineret detestaret̄, ita ut postremo crescentib. doloribus sanguinē uomeret.
eum quidā ē ministris efferens, diuina opinor ita uolente prouidētia, prola-
psus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cædis cruēta habebat uestigia. quo
facto ingens eorū qui uiderant clamor exoritur, quasi data opera puer illic
effudisset sanguinē, ita ut clamoris causam sciscitaretur Aristobulus. omni-
bus aut̄ dicere tergiuersantibus, tanto magis contendebat cognoscere, q̄ na-
tura ita comparatū sit, ut suspecta nobis sint quæ dissimulant̄ silentio. tandē
ubi minis ac terrorib. expressit ut faterentur ueritatem, conscientia grauit̄
ictus animū plurimas effudit lacrymas: & gemitū ex imo pectore ducēs. Er-
go non latet deū, inquit, meum impium ac sceleratū facinus, quando tam ci-
to reposcor poenas cognati sanguinis. ó corpus impudēs quousq; retinebis
animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur nō semel eam
reddis, ne sic per partes opus sit libare meū sanguinem, atq; ita parētare op-
pressis per nefas & parricidiū. uix ea fatus erat cum exhalauit animā, uno tñ
anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Gręcorū amator, post
auctā multis beneficijs patriā, illato bello Iturææ, magnaq; eius parte attribu-
ta ad Iudææ limites: cuius habitatores cōminatiōe exilij coegit circuncisionē
cæterosq; Iudaicos ritus admittere. Alioq; natura æquus erat & modestus, ut
attestat̄ Strabo ex autoritate Timagenis sic dicēs: Hic uir æquus fuit et Iudæis
multis

multis in rebus cōmodus. nam & ditionem eorū auxit, & partem Ituræorū
eis attribuit, deuinctam circuncisionis foedere.

Alexandri Iudæorum regis res gestæ. Cap. XX

Post Aristobuli obitum Salome eius uxor, quam Græci Alexan-
dram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse ut diximus uin-
xerat: Iannæū qui & Alexander est regē constituit, ætate cæteros XIX
præcedentē atq; modestia: cui accidit ut mox natus exosus patri
factus sit, nec unq̄ dum ille uiueret in eius conspectū admiffus. eius odij cau-
sam ferunt hanc. Cum aliquādo in somnis ei deus apparuisset, rogauit de suc-
cessore, sollicitus de Aristobulo & Antigono quos præ cæteris diligebat fra-
tribus. Sed cum deus huius effigiē designasset, contristatus q̄ is in omnes for-
tunas esset successurus in Galilæa educari eum uoluit. Sed oraculi fidē euen-
tus approbavit. Potitus em̄ hic regno post defunctū Aristobulū, alterum fra-
trum insidiantē sibi interfecit, alterū contentū priuata & otiosa uita in hono-
re habuit. Cōstitutis deinde rebus imperij prout sibi uisum est cōducere, ad
Ptolemaidē duxit exercitum: & cum prospere pugnasset uictos intra moenia
cōpulit, eosq; obsessos oppugnare adortus est. Solæ enim ē maritimis Ptole-
mais & Gaza expugnandæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidē
apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cū Antiochus Philometor
& frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas uires attererent, ni-
hil præsidij ab eis expectandū erat Ptolemaidē sibus, uerū Zoilus tyrannus
cū ijs quos alebat militib. eorū quoq; dominationi propter discordiā regum
inhians, nō nihil opis attulit. Nam reges negligere uidebant̄ illorū periculū,
athletis similes, quos cum defessi sint certamine, pudet tñ aduersario manus
dare, sed p̄ interualla se ad instaurandū certamē refouēt. Supererat una spes
ab Aegypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, quā a matre Cleopatra è regno eie-
ctus Cyprū obtinebat. ad hunc igit̄ missis legatis, orabant ut auxilio ueniens
ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cū ei spem fecissent q̄ dela-
tus in Syriā habiturus esset Gazæos & Ptolemaidēs in suis partibus, simul-
que Zoilū & Sidonios multosq; alios adiuturos, elatus promissis nauiga-
tionē parabat. Interim Demænetus qui plurimū apud suos ciues autoritate
pollebat, persuasit Ptolemaidē sibus. ut mutarēt sententiā, conducibilius dicēs
incertā cum Iudæis belli aleam subire, q̄ in certissimā seruitutē accito dño se
dedere, & insuper non præsens solū bellū sustinere, sed maius etiā ab Aegy-
pto imminens. Cleopatrá enim nō permissurā Ptolemæū uires sibi parare è
uicinia, sed cōtra eos uenturā cum ualido exercitu. dare em̄ reginā operā, ut
illū etiam è Cypro eijciat. futurū autē ut si Ptolemæū sua spes frustret̄, ipse in
Cyprū retrorsum fugiat, miseri uerò ciues in extremo deserant̄ periculo. Igit̄
Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidē sibus mutatiōe, nihilominus cursum
cōtinuauit, & cū appulisset ad Sycaminū, eo loci copias exposuit, q̄ cōstabāt
cōnumeratis peditibus & equitibus circiter xxx millibus. His adductis ad
Ptolemaidē, & castris ibi positis, cū neq; legatos eius admittere, neq; uerba
audire uellēt, in magnā cōiectus est solitudinē. Postq̄ uerò Zoilus ad eū &
Gazæi uenerūt, petētes auxiliū cōtra Iudæos & Alexandrū agros ipforū ua-
stantē, obsidio qdē urbis metu Ptolemæi soluta est. Ceterū reducto domū exer-
citu

citu Alexander cœpit astu agere, clam Cleopatram contra Ptolemæum uocans, apertè uerò amicū eius & sociū se simulans. quin & cccc argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille uicissim in gratiam ipsius Zoilum tyrannū tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igit Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilū capit: deinde uerò comperto quod ille clam ad matrem ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo foedere, profectus est oppugnatū Ptolemaidē, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad cōtinuandam oppugnationē ducibus cum parte exercitus, ipse cum reliquis copijs ad uastandam ac domandam Iudæam se cōtulit. At Alexander postquā intellexit eius propositū, & ipse ex sua ditione collegit circiter L millia, uel ut quidam scriptores malunt LXXX millia, & cum his hosti iuit obuiā. Ptolemæus uerò ex improviso ad ortus sabbato Asochim Galilææ oppidū uicē cepit, & circiter decem captiuorū millia præter aliam multam prædam abduxit.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro uictoria. Cap. XXI

Einde aggressus & Sephorim non longe inde distantem, multis desideratis abijt cōflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multū dissitus est à fluuio: & castra ex aduerso hostiū metatus est. habebat autē Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille. quos hecatontamachos appellabat; gestantes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æque gratis scutis utebatur. Et cætera quidē inferiores sibi uisi cunctantiores erant ad prælium: cōfirmabat autē eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubēs transire fluuiū supra quæ castra habebant. nec Alexandro transitū eorū impedire placuit, ratio faciliore sibi fore uictoriam, si hostis à tergo haberet fluuiū, & è pugna nō posset refugere. & primū quidē æquo Marte certabatur, multis utrinque cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cum parte suorum mature cedentibus opem attulit. cumque inclinato Iudæorum cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorū fecerunt fugæ initiū, cæterosque exemplo suo traxerunt. contra Ptolemæi milites acriter instando Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eousque insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferum quoque hebesceret. Ferūt xxx millia cecidisse in eo prælio: Timagenes autē L millia in suis scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus uerò cum post uictoriam lōge lateque excurrisset, sero tandem in quosdam Iudæorum uicos se recepit: quos ubi uidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi ut promiscue iugulatos & in frustra concisos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, ut qui effugerant è prælio hostem crederent humanis uesci uisceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quam Nicolaus meminit. Iisdē etiā Ptolemaidē uicē expugnauerūt, sicut alias indicauimus. Porro Cleopatra uidebatur augeri filij potentiā, subiecta Gazæorū urbē, & Iudæorū regione impune peruastata, nō permittendū duxit ut ille magis cresceret, maxime cū circa Aegypti portas obuersaret, & immineret eius imperio. quapropter cōtinuo tam nauales quam terrestres exciuit copias, quarū supremū regimen penes Chelciam & Ananiā Iudæos esse uoluit: bonā etiā diuitiarū suarū partē cū nepotibus & testam-

testamento apud Coum insulam deposuit. Iussoque Alexandro filio cū magna classe in Phœnicen appellere, & deficientibus ad se eius regionis incolis, peruenit Ptolemaidem: unde exclusa oppugnationē eius urbis instituit. Tum Ptolemæus relicta Syria properauit in Aegyptū, sperans ex improviso occupaturum se præsidij uacuum, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum è Cleopatram ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Coelesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quod ei tentanti Aegyptū non ex sententia successerat, missa eò parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit. atque ita rursus ex Aegypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cū præsidarijs expugnat. Quò cum uenisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, ut dignū erat hominē afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cumque quidam amicorū reginæ suaderent, ut illā quoque regionē occuparet, nec fineret tantam bonorū Iudæorum multitudinē unius uiri parere nutibus: Ananias contrariū consuluit, iniquū facinus dictitans si hominē in societate receptū suis facultatibus exueret, præsertim suū cognatū. Sic enim fore ut illata huic iniuria, omnes ubique gentiū Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananiæ regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & foedus cum eo renouauit apud Coelesyriæ urbē Scythopolim. Tum uerò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere uisum est, expeditionem suscepit in Coelesyriam, ubi Gadara post decem mēsum obsidionē cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrū omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimū, ubi Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamē hac clade rex absterritus est quominus in maritimo tractu Raphiam bello aggredere, & Anthedonem, cui postea Herodes rex mutauit nomē in Agrippiadem, quam & ipsam armis in potestatem suam redegit. & cum animaduertisset Ptolemæum Gaza relicta in Cyprū recessisse, & matrem eius Cleopatram in Aegyptum, infensus Gazæis quod acciuisissent illum cōtra se in auxilium, & urbem eorum oppugnauit, & agrum depopulatus est. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitorū militū, & decem millibus. quæ ex oppidanis armauerat erupit in castra Iudæorū: & quam diu nocturna erat pugna superiores erant Gazæi, hostibus aduentū Ptolemæi suspicantibus. sed quam primū dies illuxit, & rei ueritas apparuit, Iudæi se conglomerarunt, & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidē quauis grauante inopia uoluerunt cedere, parati quiduis potius perferre quam ab hoste subigi: & addebat illis animū Aretas rex Arabū, auxiliij spem ostentans. Sed priusquam ille ueniret, Apollodoto perempto ciuitas capta est. Nam Lysimachus ipsius frater inuidens ei quod tam gratiosus esset apud populum, occiso eo collegit manum militū, atque ita urbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus introgressus est, deinde immisit in oppidanos militem permittente sequendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamen illi moriebantur inulti, sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebant. alij uero desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiam suis met-

suismet manibus uxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatē abstraherentur. Senatores autē numero in Apollinis cōfugerant: forte enim senatus habebatur cum hostis intromissus est. Alexander uerò etiam his iugulatis, & diruta insuper urbe reuersus est Hierosolyma, anno post quā castra ad Gazam admouerat. Eodē tempore etiam Antiochus Grypus occisus est Heracleonis insidijs, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni uerò nono supra uigesimū. cui succedens Seleucus filius bellū gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captū neci tradidit. Nec ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomēto Eusebes peruenit Aradū, & imposito sibi diademate Seleuco bellū intulit, quem uno prælio uictū ē tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postq̄ a Moapseatis receptus est cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactiōne, unā cum regia & ipsum & amicos concremauerūt. Regnante uerò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggredit, & uictus uitā simul amisit atq; exercitū post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartū eius fratrem Eucærum cognomine accitū à Gnido, regem apud Damascum cōstituit. His duobus fratrib. strenue resistens Antiochus, breui extinctus est. uocatus enim in auxiliū Laodices Galadenorū reginæ cum Parthis bellū gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit: quo factō Syriæ regnū remansit penes duos fratres, Philippū atq; Demetriū, sicut aliās narratū est. Porro in Alexandrū domi seditio coorta est, cum per scenopægiæ celebritatem in parantē sacrificare cōiecta sunt citrea: nam hoc festo nostris morem esse palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus. quin & conuiuijs impetitus est populariter, exprobrātibus captiuitatē, & indignū qui sacris operetur iactantibus. quibus iniurijs exacerbatus occidit eorū circiter sex millia: & exstructo circa fanū & altare septo ligneo pertinente usq; ea loca ad quas solis sacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à se uim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nam Syris insensus, nō utebatur eorū opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amathuntem diruit, nō audente Theodoro manus cōserere. Congressus etiam cum Arabū rege Obeda, & pertractus in insidias, cum camelorū multitudine protrusus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara uicū Galaditidis, ægre euasit ipse incolumis: delatusq; fuga Hierosolyma, super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello uexatus, non minus quā L millia Iudæorū occidit. & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accedit eorū odia: dum roganti quid se uellent facere, ore uno responsum est, ut seipsum interficiat: moxq; miserūt ad Demetriū Eucærum, qui ab illo auxilia peterent.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio superat. Cap. XXII

Ille ueniens cum exercitu, cōiunxit se cum eis qui se acciuerant, & circa Sicima castra posuit. Alexandrū uerò cum mercenariorū sex millibus & ducentis insuper, Iudæorūq; suæ factionis uiginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitū tria millia, peditū uero quadraginta. Itaq; multa utrinq; tentata sunt, dū hic mercenarios utpote

utpote Græcos ad defectionem sollicitat: ille uero stantes cum Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postq̄ uisum est armis decernere, uictoria fuit penes Demetriū: in quo prælio miles Alexandri cōductitius ad unū cæsus est, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Ceterū postq̄ Alexander ad mōtes per fugit, miserati eius fortunā confluerunt ad eum circiter sex millia, quorum metu Demetrius retrò abiit. Post hæc Iudæi proprijs uiribus bellū gesserūt aduersus Alexandrū, sed semper uicti multos amittebant è suorū numero. tandem potētissimos eorū compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido reductos in potestate abduxit Hierosolyma, ubi facinus cōmisit lōge immanissimū. epulans enim cum pallacis excelso loco unde, p̄spectus patebat, ad DCCC iussit suffigi crucibus: in conspectu adhuc uiuentium iugulauit uxores eorū & liberos, poenas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet sæpe ab inimicis afflictus in extremū uitæ & regni periculū adductus fuerit, dum non contenti proprijs eum impugnare uiribus, externa etiam auxilia conciant: & postremo in eam necessitatē eum compellunt, ut quæ loca in Moabítica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eum cum inimicis cōiungerent: præter alia quæ in eius contumeliā gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita ut propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomē apud Iudæos inuenerit. Ceterū aduersariorū exercitus ad octo milliū numerū noctu in tutum euaserunt: & toto tēpore quo uixit Alexander, egerunt in exilio: atq; ita demū liberatus à tumultibus secure administrauit regnū in posterū. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippū fratrem suum oppugnauit in ea, habens secū decem millia peditū, & mille equites. Straton uerò Beroæ tyrannus & Philippi socius Zizum principem Arabū exciuit & Mithridatem Sinarem præfectū Parthorū, qui postquam uenerūt cum magno exercitu Demetrii castra oppugnauerunt, & tam siti q̄ missilium telorū multitudine deditiōne cum suis facere coegerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetriū captiuū ad Mithridatem Parthorū regem miserunt. Antiochēses uero quotquot in castris inuēti sunt, gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus uerò rex Demetriū apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hanc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio. Cap. XXIII

Einde Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius, Damascū principatū ambiens peruenit, & ibi rerum potitus rex factus est. qui cum exercitū duxisset cōtra Arabas, Philippus eius frater hoc audito Damascū aduolat: & cum opera Milesii arcis præfecti urbe Damascenorum potitus esset, per ingratitude nō remunerauit eum, q̄ uellet uideri terrore urbē, non proditiōne cepisse. quapropter suspectus ei redditus, rursus Damascum amisit. progressum enim in circū animi gratia Milesius exclusit, & urbem seruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus cōfestim redijt ex Arabia: moxq; duxit in Iudæam exercitū octo millium peditū, & equitum octingentorū. Cuius inuasiōne Alexander me-

Ioseph.

H tuens

tuens, fossam profundā duxit à Caparsabē quæ nunc Antipatris dicitur, usq; ad Ioppense mare, quā solū patebat accessus: excitatoq; muro & p̄ interualla castellis ligneis per c l stadia, præstolabat̄ Antiochū. at ille omnib. his incensis traduxit hac exercitū in Arabiā. & cū Arabs primū cessisset, deinde cū equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus præliatus est acriter, iamq; de uictoria certus occisus est, dum alterū suorū cornu laborās uult in integrū restituere. post eius casum exercitus refugit in uicū Cana, ubi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Coelefyrię regnū Aretas adipiscitur, uocatus ad imperiū à Damascenis propter odiū quo persequebant̄ Ptolemæum Mennæū. Is quoq; in Iudæā profectus cū exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionib. reduxit suos unde uenerat. Alexander uero ad Dion oppidū admoto milite, eoq; ui capto, ad Essam inde duxit, ubi erant Zenonis res preciosissimæ: & primū triplici muro eū locū circūdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanā duxit & Seleuciā: & subactis his quoq; redexit in suam potestātē uallem quæ Antiochi dicitur, & castellū Gamala. Obiectisq; multis criminibus Demetrio locorū eorū dño, principatu suo illum exiit, & tertio demū huius expeditionis anno domū reduxit exercitū, magna alacritate Iudæis eum ob res prospere gestas excipientibus. Per hæc tēpora iam & Syrorū & Idumæorū & Phœnicum urbes tenebant Iudæi; ad mare Stratonis turrim, Apolloniā, Ioppen, Iamnam, Azotū, Gazā, Anthedona, Raphiam, Rhinocurā. in mediterraneis per Idumæam regionē Adora & Marissam, totamq; Samariā & montes Carmelū ac Itabyriū. ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidē, Seleuciā, Gabala: & Moabiticas urbes, Esbonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonē, Zaram, Aulonem ciliciū, Pellam. hanc ultimam diruerunt, q̄ incolæ recusat̄ Iudaicos ritus recipere: possidebant & alia Syriæ nō obscura oppida, quæ imperio suo nouiter adierant. Post hæc Alexander ex temulētia morbo cōtracto, & triennio integro quartana laborans, nec tñ abstinens à castrensib. officijs, tandē exhaustis uiribus fato cōcessit in Gerasenorū finibus, obsidēs Ragaba castellū quod ultra Iordanem sitū est. Quem uidens regina iam morti uicinū, & nullā salutis spem præ se ferentē, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorū desolationē lamentabat̄. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipue cū nō ignores q̄ infensus sit tibi totus populus. Tum ille cōsuluit ei ut suis monitis pareat, si uelit secure cum filijs regnū obtinere. primum ut apud milites celet suam mortē, tantisper dum castellum illud capiat, deinde postq̄ uictrix magnifice Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis nō nihil licētiae permittat. hos em̄ pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populū. posse em̄ plurimū apud Iudæos, siue exosum aliquē cupiāt lædere, siue amicū iuuare. Valde em̄ his fidē habere uulgus, etiā si per inuidiā de quopiā male loquant̄. nec se ob aliam causam incurrisse totius gētis odiū, q̄ quia hoc genus offenderit. Ergo, inqt, ubi Hierosolyma perueneris, accersitis eorū primoribus, ostende illis meū corpus, & uerbis q̄ proxime ueritatē simulatis p̄mitte ut eo utant̄ arbitrato suo, siue insepulto & proicecto cadaueri uelint illudere, p̄pter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id seuire, et pollicere nihil te nisi ex illorū sentētia gesturā in administrādo imperio

imperio. his uerbis si apud eos usā fueris, & mihi magnificentior quā à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu secure dominaberis. post hæc monita uxori data moritur, anno regni sui xxvii, uitæ uerò undequingagesimo.

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit. Cap. XXIII

Lexandra uero capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorū arbitrij faciēs, quæ ad cadauer uel ad regnū pertinerēt, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit. tum illi p̄gressi ad plebē concionabant̄, res gestas Alexandri celebrantes, & regē iustū se amisisse cōquerentes, populū ad eum luctū ac mœstitiā prouocauerūt, ut nulum antehac regē funerauerint sumptuosius. Cæterū Alexāder duos quidem reliquit filios, Hyrcanū & Aristobulū, regni tñ administrationē Alexandræ testamēto reliquit. ē filijs aut̄ Hyrcanus erat reb. administrādis parū idoneus, & amator otij: minor uero natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populū, eo q̄ semper uisa sit ægre tulisse ea quæ maritus præter officiū faceret. illius cōsilio pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, q̄ propter innatā segnitiam: alioqui ex Pharisæorū sentētia permissu reginæ gerebant̄ omnia: quibus etiā plebs parere iussa est: & si qd cōstitutionū Hyrcanus socr abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totū sancitū est denuo. Nomē igit̄ regni erat penes reginā, penes Pharisæos uero administratio. nam hi & exulibus reditum, & uinctis solutionē procurabāt. quædā tamen etiā per se p̄uidebat mulier, & magnū mercede conductorū militū alebat numerū, uiresq; suas ita augebat, ut terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabāt, incitantes reginā ut necaret illos q̄ Alexandro autores fuerūt sumēdi de dcc simul uiris supplicij: moxq; unū ex his iugulant Diogenē, deinde alium post aliū, donec potētiores cōuenientes in regiā, & cum his Aristobulus præ se ferens nō placere sibi quæ fierēt, & si occasio dare nō permissurus tantā licentiam matri, cōmemorabant ei quantis rebus gestis & quantis exhaustis periculis fidē suam dño app̄bauerint, quodq; hac de causa magnis præmijs eos dignatus sit: rogabantq; eam ne omnino in cōtrariū spes suas uerteret. nunc enim q̄ periculū ab hostib. euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opē ferēte. aiebantq; , siquidē cōtenti sint iam occisis aduersarij, propter innatū affectū quo dominos prosequant̄, patiēter se luros hanc calamitatē. q̄ si illi seuire pergerēt, petebāt sibi dari discedēdi ueniā. neq; em̄ nisi ipsius reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatē, alioqui luros ut ibidē in ipsa interficiant̄ regia. Sed turpe esse tum sibi tū reginæ, si illa dissi-mulante à mariti inimicis uexent̄. nihil em̄ libentius auditorū Aretam Arabē & reliquos tyrannos, q̄ si ipsa se priuaret talibus uiris, quorū illis olim uel nomen auditū terrori fuerit. q̄ si ne hoc quidē uelit cōcedere, & malit indulgere Pharisæorū cupiditatibus, saltē per castella se distribueret. se em̄ quandoquidē fortuna ita persequat̄ Alexandri familiares, cōtentos esse in humili statu uitæ reliquū exigere. Hæc & alia multa cū dicerent, & ad miserationē tam cæsorū q̄ periclitantiū manes Alexandri inuocarēt, omnib. circumstantibus

cōmotæ sunt lacrymæ: sed maxime Aristobulus mentē suam declarabat, multis uerbis matrē corripiens. Verū illi sibi ipsi causā fuerūt horū malorū, qui foeminæ ambitione imperandi p̄ter æquū cōmiserunt regni habenas, quasi uerò deessent posterī. Tum illa inops melioris cōsiliij, custodiā castellorū eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Machærunte, in quib. res sibi charissimas recondiderat. Nec multo post Aristobulū filium cum exercitu misit uersus Damascū, contra Ptolemæū Mennæum, qui grauis erat urbi uicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domū redijt. Per idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorū regē cum d militū millibus inuasisse Syriā, & breui in Iudæam esse uenturū. ea fama nō immerito reginam & totam gentē terruit: miseruntq; ad eum legatos cū magni precij muneribus, obsidentē tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, aliās Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat ut Tigranem excluderent. Ibi inuentū regem legati rogauerunt, ut bene sibi de regina sua deq; tota Iudæorū gente polliceretur. Ille uerò collaudatos q̄ è longinquo uenissent ad exhibendum sibi officiū, iussit omnia bona sperare. Capta uerò Ptolemaide nunciat Tigrani, Lucullū dum persequitur Mithridatem, illum quidem non affecutū, qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum uastare eam regionem: quo cognito ille statim domū reuersus est. Post hæc cum regina in morbum difficilem incidisset, & uisum est Aristobulo iam adesse tēpus aggrediendi negotium, noctu egressus uno comitante famulo contulit se ad ea castella, quib. paterni amici erant præpositi. Iam dudū em̄ moleste ferēs quæ mater gerebat, tum uerò longe magis timebat, ne illa mortua totū suum genus ueniret in potestate Phariseorum: & uidebat quā ineptus esset administratiōi frater, ad quem spectabat successio. Conscia uerò fuit eius conatus sola uxor quam domi reliquit cum liberis. ac primū uenit Agaba, ubi Galæstes erat unus è potentibus, à quo per libenter exceptus est. Sequenti uerò luce regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamē statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verū posteaquam uenerunt nūcij alij super alios, quod iam hoc iam illud castellū occupasset: nam uno incipiēte statim reliqua omnia in eius potestatem se dederunt: tum demū in magna cōsternatione fuit & ipsa regina & uniuersa gens. sciebant enim non multū abesse Aristobulum, quin sibi usurparet gentis imperium: & uehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerāt. placuit igitur ut uxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad Aristobulū autem magnus fiebat confluxus, ut iam nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit castella uigintiduo. in quibus habens receptaculū, colligebat exercitū à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines em̄ semper pluribus se agglomerantes libēter obtemperabant, sperantes etiā nō nihil utilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientē eueissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorū autē seniores & Hyrcanus reginā conuenerunt, & rogabant ut præsentibus rebus aliquod expediret consiliū. Aristobulū enim iam penè totam dominationē ad se traxisse, occupatis tot locorū opportunitatibus. se autem nō decere, etiamsi maxime ipsa ægrotet, ea superstitite consultare absq; illius conscientia.

conscientia. periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent reipub. conducere. habere eos magnam facultatē, uires gentis, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationē, nimirum deficiente corpusculo. his dictis nō multo post extremū halitū reddidit, exacto anno regni i x, uite tertio supra septuagesimū, mulier supra sexum suum egregia, ut quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriā, quasi exprobrans uiris inscitiam, qui parum feliciter administrant respublicas. semper enim præsentibus magis quàm futuris intenta, & omnia posthabendo moderatē gubernationi, neque ab honestate neq; à iustitia deduci uoluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, ut potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse uideatur, & rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquijs malæ ipsius administrationis multæ turbelæ originem duxerunt in domo regia, attamen quā diu rebus præfuit, gentem in pace cōtinuit. atq; hic fuit rerum Alexandræ reginæ exitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDÆICARVM

LIBER XIII.

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam uitam degeret. Cap. I

DE Alexandræ reginæ rebus & obitu in præcedenti uolumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studētes quàm ne quid uel per ignorantiam uel per obliuionē prætermittamus. Nam qui historiam & rerū propter antiquitatem obscurarum expositionem scribere se profitētur, debēt quidem non negligere orationis cultū, & elegantem compositionē, tum quicquid lectioni gratiā cōciliat, & adimit tædium: sed præcipua cura impendēda est ueritatis studio, ne suā fidem sequentes fallant & inducant in errorē aliquem. Cum igitur pontificatum accepisset Hyrcanus anno tertio septimæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Cofs. statim bellum ei Aristobulus intulit: & cōmissō ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo factō Hyrcanus in arcem cōfugit, in quam custodiendi filij & uxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, ut antè diximus. reliqui etiam eius factionis homines cum uictoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditiōne fecerūt. Ceptū est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quib. obtinuit Aristobulus ut regnaret, & fratrem sineret in otio frui quæ illi obuenerāt facultatibus, & priuatam uitam agere.

Ioseph.

H 3 Hoc

Hoc foedus ictum est in ipso templo, & data acceptaq; fide iunctisq; dexteris sancitum: & post mutuos cōplexus in cōspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in aedes Aristobuli.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam regem Arabum. Cap. II

Amicus autē quidā Hyrcani Idumæus nomine Antipater, uir peccatoriosus, natura factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo q̄ ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorū qui in Iudæā uenerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiā Herodis eius filij, quē fortuna ad Iudæorū regnū euexit, sicut suo loco dicitur. Hic igitur Antipater primū uocabatur Antipas, eodē quo pater ipsius nomine: quem ab Alexādro rege & eius uxore constitutū ducē totius Idumææ ferunt amicitias Arabū & Gazæorum & Ascalonitarū coluisse, multisq; eos sibi conciliaffe muneribus. Itaq; minor Antipater suspectam habens Aristobuli potentiā, & timens eum propter mutuam similitudinē, clancularijs obrectationibus effecit ut contra illum potentiores Iudæorū conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare usurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem naturā maiorem, eumq; ætatis prerogatiua spoliasset. eisdem uerbis etiam Hyrcanū obtundebat assidue, addens ne uitam quidē illi esse in tuto, nisi matura fuga salutis suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquā non cōsultare, quomodo eo sublato de medio, dominationē alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, q̄ esset natura bonus, & calumnias nō libenter admitteret: quæ quidē animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionē ignauitatis. at Aristobulus planē contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. Cum igitur Antipater uideret Hyrcanū nihil moueri suis monitis, non desistit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quas insidiaretur uitæ illius. tandem urgēdo ægre obtinuit, ut assentiret fugere ad Aretam regem Arabū, suum quoq; pollicitus auxiliū: idq; eo facilius impetravit, q̄ Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaq; Antipater ad regē, accepturus ab eo fidem, q̄ inimicis non dediturus esset suum supplicem: quod ubi ille interposita fide promissit, Antipater ad Hyrcanū reuersus est Hierosolyma: & nō multo post assumpto eo noctu urbē egressus, magnis itineribus peruenit in urbē quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ regia: & quod esset regi amicissimus, rogabat eum ut Hyrcanū in Iudæam restitueret, & instando quotidie dandōq; munera tandē persuasit. Hyrcanus quoq; pollicitus est si opē eius reductus regnū reciperet, redditurū se ei regionē cū duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperant. erat autem hæc: Mebaba, Naballo, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lusa, Oryba.

Aristobulus prælio uictus compellitur Hierosolyma. Cap. III

Alibus promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulū, ducens quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: moxq; uicit prælio. post eam uictoriā multis ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hiero-

Hierosolyma. Arabs autē adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis sacerdotibus non deserentibus Aristobulū. sed Aretas admotis tam Iudæorum q̄ Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita gerunt instante azymorū festo quod Pascha uocamus, optimates Iudæorū relicta sua regione fugerūt in Aegyptum. Quidam autē Onias uir iustus & deo charus, qui aliquādo siccitatis tēpore impetrauerat pijs precibus pluuiam, tunc in latebras se abdidit, ciuile bellū præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, ut quemadmodum olim sterilitati attulerat remediū, ita tūc deuoueret diris Aristobulum & quotquot eius factionem sequebant. id cum diu recusans cogere turba, stans in medio eorū sic precatus est. Deus uniuersi huius mudi rex, quoniam & hi qui mecū stant tuus sunt populus, & qui oppugnant tui sacerdotes sunt, precor ut neq; hos contra illos, neq; illos contra hos, orantes exaudias. Post hæc uota circumsteterūt eum quidam ex Iudæis uiri perditī, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem deus ultus est cōtinuo, cædisq; Oniæ poenas exegit in hunc modū. Dum Aristobulus oppugnatur cum sacerdotibus, supuenit Pascha, in quo festo nobis mos est multis deū honorare sacrificijs. quibus quia carebant obsessi, rogauerunt suos tribules ut accepta quantum postularent pecunia uictimarū copiā sibi facerent. illis uerò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium. at illi accepta pecunia non reddiderunt uictimas: sed eò progressi sunt impietatis, ut non seruata fide hominibus, deū etiam fraudarēt debitis honoribus. sacerdotes autem quibus per pactorū speciem illusum fuit, orauerunt deū ut poenas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est uindicta: sed procella uehemens immissa fecit per totam eam regionē magnam uastationē fructuum, ita ut tritici modius ueniret drachmis quindecim.

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium. Cap. IIII

Nterea Pompeius Scaurum misit in Syriam, ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille uerò ubi Damascum uenit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cōtinuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tam ab Hyrcano q̄ ab Aristobulo, utriq; petentes societatem & auxiliū. & cum Aristobulus polliceretur cccc talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. is enim liberalis erat, & abundans pecunijs, & rogabat officiū præstari facilius. alter uerò pauper erat ac tenax, & cum maiora q̄ frater impetrare cuperet, tamen nō satis bona fide polliceri uidebatur. Nam difficilior erat expugnare urbem adeò munitā & ualidam, quam profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non ualde ad id bellum gerendū animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionem soluit, denūcians Aretæ ut recederet, ni pareat declarandus hostis Ro. populi. Et Scaurus quidem Damascū reuersus est: Aristobulus uero cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanū profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio uicit cæsis circiter septem millibus hostiū, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeiū de regno disceptauerunt. Cap. V

Non multo autē post cum Pompeius Damascum uenisset, & obiret Cœlesyriam: præsto fuerunt ei legati ex uniuersa Syria & Aegypto atq; Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, uitem auream D talentorū. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his uerbis: Venit & ex Aegypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa siue uitis, siue hortus, quod opus τὸ πρῶτον, id est delectamentum uocabatur. hoc donum uidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri regis Iudæorum: extimabaturq; quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo post iterum uenerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo, qui etiam accusabat eos qui acciperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille CCC, hic quadringenta talenta, hos quoq; inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem uenire, ineunte uere copijs ex hybernis reuocatis in Damascenum agrum profectus est: obiterq; arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit, uirinoxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus, qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiam castellum Lyfiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus: transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatoq; medio monte in Cœlesyriam ueniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit, & eorum principes, qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab utroq;. Aiebant enim se nolle esse sub regibus, quòd patrium institutū habeant, ut sui dei pareant sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è sacerdotum genere, sed uelle principatum gentis in aliam formam traducere, ut eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quòd cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre usurpata per uim omnia. hūc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsurum fuisse gentem ad defectionem, nisi turbarū concitator esset, atq; natus ad uiolentiam. Attestabanturque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contrā excidisse eum è principatu aiebat propter ignauitiam, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negotia, & ideo uenisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se uero necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione uero uti, qua & pater ipsius Alexander usus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas uestes, capillitij curam, & phaleras ornamentaq; cætera: qui hoc cultu tanq̄ ad pompam & nō ad iudicium uenerant. Pompeius uero his cognitis, & improbata Aristobuli uiolentia dimisit eos placide: promittens se uenturū in eorū ditionem, quàm primū inspexisset res Nabatæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulū, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tñ ullam apud eum iniuit gratiā. non ex-

spectatis enim Pompeij promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Quo stratagemate castella occupauerit. Cap. VI

Quare offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damasco cæteraq; Syria copijs auxiliarijs, alijsq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulū mouit. Ut uero præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, ubi Iudææ mediterranea uersus est initiū, inuenit elegantem arcem in montis uertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulū intellexerat, acersiuit illum ad se per nuncios. ille uerò multis suadentibus ut caueret bellum à Romanis, descendit: & cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursus in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciēs, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autē Pompeio ut traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, sed ægre ferens secessit Hierosolyma quasi ad certum bellū se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere uenit nuncius è Pōto, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans.

Hierosolymitani portas Romanis claudunt. Cap. VII

Tcū prima castra habuisset apud Hierichuntē, ubi palmeta sunt præstātissima, & opobalsamū prouenit inter unguēta præcipuū, incisis acuto scrupo fruticib. succi in modū scatens, mane sequenti mouit inde uersus Hierosolyma. Tū uero Aristobulus ante actorum poenitens obuiam ei uenit: & oblatis pecunijs etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat ut omisso bello quicquid uellet pacate ageret. Pompeius uerò data petenti uenia, mittit Gabiniū cum militibus in urbem ad accipiendā pecuniam: qui tamen re infecta redijt, exclusus & uacuis manibus, militibus Aristobuli pactū irritum facientibus. Ea res uehementer Pompeio mouit stomachū, & additis Aristobulo custodibus ipse ad urbē properat, cætera quidem probe munitam, tantū è septentrionali latere iniurijs expositam. Circuit enim ea parte uallis lata & profunda templū ambiens, quòd muro ualido è saxo structo cingitur.

Pompeius templum cum inferiore urbis parte ui expugnat. Cap. VIII

Ntus autē erat dissidiū, urbanis quid opus esset facto nō consentientibus. nam quidam censebant urbem Pompeio dedendam: Aristobuli uerò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in uinculis. hi præuenientes alteros templū occupant, & præciso ponte qui in urbē ferebat, ad bellū se expediunt. at illi intromisso exercitu tradiderunt Pōpeio urbē & regiā. ille Pisoni legato suo misso eò cum parte exercitus & urbis & regiæ cōmisit custodiā: ipse uicinas tēplo domos aliaq; propinqua edificia muniēbat. & primū conditiones pacis eis obtulit: quas cū nō admitterent, omnia quæ circū erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid usus posceret. Pōpeius uerò à septentrionali tēpli latere

latere, quod maxime erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant autem hac quoque parte turre altæ, & fossa manu facta, præter profundam uallē quæ templū cingebat. nam etiam uersus urbē abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo cōtubernio. erigebantque quotidie magno labore aggerē Romani, cædentes circūquaque arbores. quod opus ubi perfectū est, ægre cōpleta fossa, propter immensam altitudinē, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templū saxi missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per otium septimū quemque diem exigere, non potuissent absoluerē aggerem uetantibus aduersarijs. prohibere enim uim inferentes lex permittit, sed opus facientē hostē impedire nos non finit. quod ubi animaduertent Romani, sabbatis neque eminus incessabant telis Iudæos, neque manus cum eis cōferebant: tantū erigebant aggerē & turre, machinasque; admouebant, ut eis postredie aduersus nos uti possent. Facile est autem uel hinc discere, quanta pietate deū colamus, & quæ obseruantes legū simus, quando quidē oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus solennia peragerent sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horā super altari immolantibus nostris sacerdotibus, ac ne in extremo quidē discrimine sacra intermittētib. etenim capto templo tertio demū mense, die ieiunij, CLXXIX Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Cōs. hostis quidē irrumpens iugulabat omnes obuios: illi uerò nihilominus sacris operabantur, neque metu mortis, neque iam cæcorū multitudinem absterriti, passuri quicquid liberet uictori potius quam deserturi altaria, aut aliquid omiffuri præscriptū patrijs legibus. quæ autē hæc non fabula sit in pietatis laudem conficta, sed rei ueritas, attestant omnes qui res à Pompeio gestas cōscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæque conditor historiæ T. Liuius. Nam cōcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsaque & secū ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostiū agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequēte cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter utrumque Fabius & ipse centurio cum manu suorū ualida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorū alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis uulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabant, non sustinentes spectare quæ patrabant ab hostibus. ceciderunt è Iudæis duodecim millia, Romanorū perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & focer Aristobuli. Læsa etiā est non mediocriter tēpli religio, humanis antehac nec uestigijs penetrati, nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & unā cum eo non pauci alij, & inspererunt quæ nefas est uidere nisi solis sacerdotibus. cumque intus essent ex auro mensa & candelabrū & pocula, & odoramentorū magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorū duo millia, nihil horū præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil cōmisit indignū cæteris uirtutibus. Sequenti uerò die iussis purgare templū ædituis, & instauratis legitimis sacrificijs pōtificatū Hyrcano reddidit, tū propter alia ipsius officia, tū quia tota regione habitantibus Iudæis autor fuit ne arma pro Aristobulo sumerēt. deinde belli cōcitatores securi percussit: Faustoque & alijs qui primi murū cōscenderunt, digna præmia persoluit. Et Hierosolyma quidē pro Romano. fecit stipendiaria, urbes

bes uerò quas eorū ciues sibi subiugauerant in Coele Syria, adēptas illis iussit proprio parere præfidi: & totam gentē prius elatam rebus prosperis, contraxit intra ueteres terminos. Gadara deinde paulo ante diruta instaurauit in gratiā liberti sui Gadarēsis Demetrii. reliquas uerò, Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariā, Marissam, Azotū, Iamniam, Arethufam suis restituit habitatoribus: easque in mediterraneis, præter uarijs bellis dirutas. Maritimas uerò, Gazā, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnifice condita, & portubus atque tēplis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberatas esse iussit prouinciæ contribuit. Quorū omnium malorū causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicē. nam tum primū libertatē amisimus, subiecti Romanorū imperio: & regionē de Syris bello captā reddere ipsis coacti sumus: & insuper plusquam decem millia talentorū breui tēpore à nobis Romani exegerunt: & regnū quo prius pontificale genus honestabat, ad plebeios translātū est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterū Pompeius Coele Syria usque ad Euphratē amnem & Aegypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romā properans: abduxitque secū Aristobulū uinctum cum duabus filiabus & totidē filijs.

Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferijt. Cap. IX

Cauro autem ad Arabiæ Petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populante, militibusque fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentū ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missusque ad Aretam legatus à Scauro, eo quod hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata uastationē agrorū redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellū finitū est, non minus è Scauri quam ex Aretæ sententia.

Alexander à Gabinio uictus, in quodam castello oppugnatur. Cap. X

Liquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus uexante, imperator Gabinus è Roma uenit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrū expeditionem suscepit, Hyrcano iam non ualente ei resistere, & de muris Hierosolymorū reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionē multos Iudæos armauit: collectisque prope decem armatorū millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmavit Alexandriū castellū iuxta Coreas sitū, & Machæruntem in finibus Arabū. contra eū uenit Gabinus, præmissis M. Antonio cum alijs ducibus. atque ita Romani cōiuncti cum Iudæis in officio manētibus, quorū duces erāt Pitholaus & Malichus, assumptis etiā Antipatri auxilijs, occurrerunt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio. tū ille recepit se propius Hierosolyma, ubi cōserto prælio Romani occiderunt hostiū circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinus ueniens ad Alexandriū inuitabat conclusos ad pacē, ueniā præteritorū pollicendo. & cum multi hostium extra castellū stationē haberēt, Romani eos adorti sunt, ubi multis cæsis egregiā operā nauauit M. Antonius. Itaque Gabinus relicta ad oppugnationē parte exercitus, ipse reliquā Iudæā plusfrabat: & quotquot inueniebat urbes

urbes dirutas, ædificari iubebat. atq; hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ nō pau-
 cæ: idq; mandante Gabinio, quarū posthac habitatio tutā permanfit, cum
 XI antè longo tempore desertę fuissent. His ita per regionē dispositis, reuer-
 titur ad Alexandriū: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos ueniā pe-
 tijt Alexander, offerēs castella Hyrcaniam & Machærunte, & postremo Ale-
 xandriū: quæ Gabinus diruit. Cumq; Alexandri mater ad eum uenisset, quę
 Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romę asseruatis, impetrauit
 ab eo quicquid petijt. moxq; dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanū Hiero-
 solyma, curaturū templū & suum sacerdotium. deinde cōstitutis quinq; iu-
 ridicis cōuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit:
 ita ut alij iura peterēt Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti ue-
 rò Hierichuntem, quinti Saphoram, quod est Galilææ oppidū, sicq; liberati
 dominis sub optimatū gubernatione debebant.

Aristobulus Romæ uinculis elapsus, rursus in Iudæa captus à Gabinio
 Romam remittitur. Cap. XI

XII

Aeterum cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iu-
 dæa, & conaretur Alexandrium recens dirutum denuo munire,
 Gabinus misit eò milites ducib. Sisenna, Antonio, & Seruilio,
 qui eum locum occupari non sinerent, & darent operā ut ipsum
 comprehenderent. nam multi Iudæorū ad eum propter nominis celebritatē
 confluebant, nouarū rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorum
 præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi
 fuere non satis armis instructi. Aristobulus uero uolēs occupare Machærun-
 tem, tales dimisit ut inutiles ad moliendū aliquid, assumptisq; tantum arma-
 torum octo millibus, illuc contendit. quos assecuti Romani uicerūt egregie.
 quamuis enim repugnantes aliquantisper impressione facta coegerūt terga
 uertere, occisis eorū circiter quinq; millibus. reliqui uerò dissipati, ut qui-
 que potuit salutē sibi quæsiuerūt. Aristobulus tñ plus mille secū trahens per-
 fugit Machærunte: muniēbatq; id castrū, & quāuis rebus afflictis bene spe-
 rare nō destitit. Sed nō ultra biduū sustinere potuit oppugnationē, & multis
 acceptis uulnerib. captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad
 Gabiniū, adductus est. atq; ita reflāte fortuna rursus remissus Romā in uin-
 culis est habitus, postq; regno & pōtificatu potitus est annis tribus cum dimi-
 dio, uir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tñ eius dimisit se-
 natus, cū ex Gabinij literis cognouisset, promissum hoc eorū matri, dum ca-
 stella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expe-
 ditionē in Parthos, & iam Euphratē trajicienti, mutata sentētia uisum est Pto-
 lemæū in Aegyptū reducere, sicut aliās indicatū est. In hac quoq; expeditione
 ab Antipatro adiutus est frumento, armis, & pecunijs: & illius cōsilio Iudæi
 q; Pelusiū accolunt, ceu custodes Aegypti aditus, in societate pertracti sunt.
 Cæterū reuersus ex Aegypto deprehēdit Syriā laborare disidijs & tumulti-
 bus. Aristobuli em̄ filius Alexander, denuo inuaso p uim principatu multos
 Iudæorū ad defectionē impulit. collectoq; magno exercitu regionē obeūdo,
 interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in mōtē Garizim
 compul-

compulsos obsedit. Gabinus uerò hoc in statu Syriā offendēs, Antipatrum
 propter notam uiri prudētiā præmittit ad tumultuatores, si forte posset ad
 saniorē mentem reductis persuadere ut meliora sequantur cōsilia: quod il-
 le sedulo fecit, & multos reduxit ad officiū. Alexandro uerò potiri non po-
 tuit. is enim habens secum xxx Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabi-
 nio, & collatis signis decernere ad montem Itabyriū: quo prælio desiderata
 sunt ex acie Iudæica x millia. Tum uictor cōstitutis Hierosolymitanis rebus
 ex Antipatri sententia, contra Nabatæos profectus, hos quoq; profligat uno
 prælio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orfanem ad se profugos remi-
 sit, sparso rumore q̄ aufugissent in patriam: tantisq; rebus gestis Romam re-
 uertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij con-
 tra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappa-
 dox, nihil ab altero discrepans.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium. Cap. XII

Rassus aut expeditionem contra Parthos parans in Iudæa perue-
 nit, & pecuniam sacram quā Pompeius nō attigerat, duo millia
 talentorū abstulit, totoq; reliquo auro, cuius summa accedebat
 ad octo talentorū millia templum spoliauit. Tulit etiam trabē ex
 auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina aut apud nos constat dua-
 bus libris cum dimidia. Hanc trabē ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos
 Eleazarus, non præ malitia: nam erat uir bonus & iustus: sed cum concredi-
 tam haberet aulæorū templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum
 admirāda pulchritudo erat & apparatus preciosissimus: uideretq; Crassum
 totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem
 hanc redemptionē pro omnibus ei dedit: cum prius cum iureiurando ob-
 strinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æsti-
 matum plurimis aureorū millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ lignæ,
 quod ceteris omnibus ignotū solus sciebat Eleazarus. Crassus tamen & hanc
 pro reliquo templi auro accepit, & mox uiolato iureiurando totū quantum
 intus erat egegit. Nec est mirandū tantas diuitias in nostro templo fuisse, cu-
 ius deum cum omnes ubiq; terrarū Iudæi uenerentur ac colant, tam ex Eu-
 ropa quàm ex Asia longo tempore huc eas contulerant. Nec ad iactationem
 conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alij multi, tum Stra-
 bo Cappadox attestatur nobis his uerbis: Mithridates aut misit in Coum in-
 sulam qui afferrent sibi inde pecuniam quam Cleopatra regina ibi deposue-
 rat, & Iudæorū octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia,
 præter hanc deo sacram: & satis apparet, quod hanc Iudæi ex Asia in Coum
 deportauerant metu belli Mithridatici. Non est enim uerisimile, eos qui Iu-
 dæam habitabant, habentes urbem adeò munitam & templum, pecunias in
 Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quib.
 nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tem-
 pore in Græciam traiecit gesturus bellum cōtra Mithridatem & Lucullam,
 misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum
 repleuerit. sic enim scribit. quatuor erant genera in Cyrenensium urbe, ci-
 ues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes urbes subrepfit,

Ioseph.

I nec

nec est facile inuenire locū in orbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Aegyptus & Cyrene, utpote eisdē solitæ parere dominis, aliæq; multæ regiones horū ritus admiserunt: aluntq; congregationes Iudæorum maximas, tēpore coalitas, & utentes institutis domesticis. Per Aegyptū sanè etiā coloniæ sunt eius gētis, absq; eo q̄ Alexandrinæ urbis magna pars eis assignata est. habet etiā propriū magistratū qui suæ gentis res administrat, & controuersias ex iure dirimat, & cōtractus atq; pacta rata habeat, nō aliter q̄ fit in absoluta republica. Inualuit itaq; hæc gens in Aegypto, eo q̄ antiquitus originē inde habeat, & facile migretur eò propter uicinitatē. In Cyrenaicam uerò regionē inde transijt ut conterminā, quēadmodū etiā Iudæa est, uel potius partē olim regni Aegyptij. Hæc Strabo. Cæterū Crassus rebus arbitrato suo cōpositis, Parthorū ditionē inuasit: ubi cum omnib. copijs perijt: sicut aliās narratū est. Cassius autē in Syriā refugiēs occupata ea resistebat Parthis, propter recentē uictoriā excursantibus: & cum uenisset Tyrū, inuisit etiā Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx millia captiuorum abduxit. Pitholaū quoq; qui Aristobuli partes fouebat interfecit hortate Antipatro, qui plurimū apud eū poterat, & maximā inter Idumæos autoritatem habuit. apud quos duxit uxorē illustri inter Arabas loco natā, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filij, Phasaelus, & Herodes q̄ postea regnauit, & Iosephus atq; Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiā alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maxime Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum cōtra Aristobulū gereret. At Cassius reparatis copijs ad Euphratem se contulit, ibiq; Parthis se opposuit, quemadmodū & ab alijs scriptoribus est memoriæ proditum.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam. Cap. XIII

XIII

Aliquantō autē post Cæsar occupata Roma, & Pōpeio unā cum senatu ultra mare Ionīū fugato, solutū uinculis Aristobulū decreuit in Syriā mittere, additis ei duabus legionibus, quo facilius ordinaret puinciā. sed is breui frustratus est sua spe, quā ex accepta à Cæsare potestate conceperat, à Pōpeianis ueneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. Corpus autē eius diu melle curatū iacuit, donec Antonius id in Iudæā remissum mandauit reponi in regū conditorijs. Scipio uero iussu Pōpeij securi percussit Alexandrū Aristobuli filiū, eo q̄ aliquādo contra Romanos rebellauerat, & hic quidē apud Antiochiā affectus est supplicio. fratres uerò eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis quæ sita est in monte Libano. nam misso Philippione filio Ascalonē ad uxorē Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonū filiū & filias, quarū alterius Alexadræ amore captus Philippio duxit eam coniugē. deinde uerò occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorū eius curam habere non destitit.

Cæsaris in Aegyptū expeditio, & quā fidelī Iudæorū opera adiutus sit. Cap. XIII

XVI

Post Pompeij autē obitum & uictoriam Cæsaris, bellū ei gerētī in Aegypto multis in rebus usui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idq; mādato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec ualēte transire per Pelusium, & circa Ascalonē hærente, Antipater ei se adiūxit cum armatis Iudæorū tribus millibus, egitq; cum

cum Arabum primatibus ut & ipsi uenirent auxilio: eiusq; potissimū opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomeus Sohemi filius Libanum montē incolens, & urbes penè uniuersæ. Mithridates uerò motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus urbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primusq; deiecta quadam muri parte aditum cæteris irrumpentibus in urbem aperuit. & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Aegyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater ut tribules in partes suas traduxit, maxime cum ostendisset Hyrcani pontificis literas, in quibus rogabantur, ut amicos se præberent Cæsari, eumq; cōmeatibus iuuant & rebus exercitui necessarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac pontificis libenter paruerūt. quod ubi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipsi Mithridatē accersuerunt, & ille eò profectus hos quoq; adiunxit suis partibus.

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia. Cap. XV

ostquam autē uentū est ad Delta quod uocant, confligit cum hoste circa locum qui Castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrum cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, uidebaturq; cladem accepturum, nisi mature præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis focijs periculo, Aegyptios iam uincentes coegisset terga uertere: qui adeò fugiētibus institit, ut castra quoq; hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longe à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates uero de his Cæsarem per literas certiore reddidit, ingenue fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & uictoriæ: ita ut Cæsar & tunc eū collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera usus sit: in quibus certaminibus etiam uulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores contulit, tum in Hyrcanū quem cōfirmavit in pontificatu, tum in Antipatrū quē ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli uero aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Aegyptū uenisse. Attestat mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij sic scribēs: Postq̄ Mithridates in Aegyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis sic scribens: Mithridatem primò solum uenisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas focia arma contulisse. in hisq; Hyrcanum pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem ueniens, questus est de patris infortunio, quòd ppter ipsum ueneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus. rogabatq; ut sui miseretur, paterno principatu eiectione. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per uim principatū gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniurijs. Antipater uero causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonomq; seditionis & nouarū

rerú studiosum esse coarguit. cōmemorabat etiam quantū proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum uerború suorum testem adducēs. Aristobulum aut merito Romam uinctum pertractū, perpetuū hostem & inimicum pop. Romani. Fratré uero huius conuictū latrocinij debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum Cæsar oratiōe Antipatri motus, Hyrcanū pontificem declarauit, Antipatro dynastiam quamcunq; ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

Cæsaris literæ & senatuscōsulta de Iudæorum amicitia. Cap. XVI

XVII

HYrcano uerò etiā patriæ moenia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim usq; ad id tēpus, ex quo à Pompeio fuerāt diruta. deditq; hac de re in urbem literas ad consules, ut decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatuscōsulti exemplū sic habet: L. Valerius L. F. Pr. retulit ad senatum idibus Decembribus in æde Concordiæ. præsentē L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Iudæorū, uiri optimi & socij nostri petierunt, renouantes ueterem erga populū Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum societatis attulerunt, æstimationis aureorum L. millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac reges, ut per regiones eorū atq; portus secure possint iter facere. Placuit igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin & ab Atheniensibus honor habitus est Hyrcano, quæsitus beneficijs: miseruntq; ad eum decretum scriptū in hanc sententiam. Sub iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, panemi mensis luna uigesima, oblatū est ducibus decretū Atheniensium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis undecima, concilio iudicū factō in teatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos, & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniā Hyrcanus Alexandri pōtifex Iudæorū ac ethnarcha perpetua tam publice q̄ priuatim ciues nostros beneuolentia prosequitur, nullam bene merendi occasionem prætermittēs: & quotquot Atheniensium uel propter legationes, uel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idq; multorū constat testimonijs: uisum est nunc Theodosio Theodori referente, & populū de huius uiri uirtute cōmonefaciente, quā propēsus sit ad benemerendū de nostris ciuibus, honorare hunc uirū uirtutis ergō corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitū: & præconis uoce promulgari eam coronā in teatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ agunt, & Panathenæis & Eleusinijs, & in gymnicijs certaminibus. Curæque esse nostris ducibus, ut dum ille in amicitia nostra perseuerat, ut quicqd in honorē eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exsequant sedulo: quo perspicua sit omnib. populi nostri erga bonos uiros gratitudo ac beneuolentia, & huiusmodi honorib. plures ad benemerendū de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Atheniensiu numero qui ad illum decretū hoc perferant, hortenturq; ut acceptis his honorib. certet nobiscū beneficijs. & hæc

nus

nus de collatis à populo Rom. & Atheniensi in Hyrcanum honoribus.

Porrò Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater autem deducto Cæsare in Syriam reuersus ante omnia disiecta per Pompeiū moenia restituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compefcuit, tum minis agens tum consilijs. Fore enim, ut si Hyrcano contenti sint principe, feliciter degant fruendo suis quisq; possessionibus. Sin nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro præside habituros dominum, Hyrcanum uero pro rege tyrannum, tum Romanos atq; Cæsarem acerbos hostes p̄ principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi cōstituerint. atq; his monitis ille regionem totam composuit.

Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen cōmittit, & quòd Sex. Cæsar Herodem magnū ac illustrem reddidit. Cap. XVII

CAETERUM cum Hyrcanum stupidū ac segnem animaduerneret, Phasaelum è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinq; regioni ducem constituit, Herodi secundo Galilæam curandā commisit, etiam tum admodum adolescenti, nec excedenti annum quintumdecimum. quod tamen illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus, confestim occasionem inuenit quomodo posset uirtutem suam ostendere. Comprehensum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem, Syriæ fines incurfare ac prædari solitum, affecit supplicio cum multis latrocinij socijs. quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quām repurgari taudem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per uicos & oppida, ut autorem pacis & fruendi secure possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit, cognato magni Cæsaris & tum administranti Syriam. quapropter etiam Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolēs uirtutis laude haberi inferior: nihilq; magis studuit quām gratosus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negotia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia uersando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam. quo factum est ut Antipater haud secus quā si rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. nec tamen rebus tam secundis more cæterorū hominū deprauatus est, quo minus Hyrcano fidē seruaret atq; amicitiam. Cæterū optimates Iudæorū uidentes eum cum filijs tantopere crescere, tam fauore gentis, quā Hyrcani pecunijs & percipiendis ex Iudæa reditibus, maligne erga eum affecti erant. iam enim amicitia cōtraxerat cum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano ut pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi usurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiēs adeò nihil curabat, ut gaudere etiam factō uideretur. Sed maxime terrebat Iudæorum primates uiolentum ac audax Herodis ingeniu & tyrannidis cupidum, adeuntesq; Hyrcanum aperte iam incusabāt Antipatrum. Quousq; tandem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non uides Antipatru cum filijs succinctos principatus opibus, tibi uerò præter inane regni nomē nihil fieri reliquū? Sed caue ista nescias, né ue te securū putes, incolumitatis tuæ atq; re-

Ioseph.

I 3 gni

gni iuxta negligēs. neq; enim procuratores tuos amplius agūt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationē exercent. nam Herodes Ezechiā cum plerisq; alijs interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominē quantumuis scelestū non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicū. iste uerò hoc ausus est, prius q̄ a te potestātē hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderūt autē eius iram matres etiam eorū quos Herodes necauerat. nam hæc per singulos dies in tēplo non desinebant precibus suis tum regem tum populū obtundere, rogantes ut Herodes corā confessu iudicū facti sui rationē cogere reddere. Permotus igitur his hominem ad iudiciū & dicendam causam euocat. at ille præstō fuit, præmonitus tamē a patre, ut nō priuati more, sed cum comitatu ad se tuendū idoneo ueniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodū existimabat sibi cōducere, mediocrē sed tñ sufficientē sibi manū adiunxit in itinere, ne uel Hyrcanum terreret si plures adduceret, uel ipse sine tutela subiret iudicij periculū. Quin & Sex. Cæsar præses Syriæ scripsit ad Hyrcanū ut eum absolueret, minis si cōtrā fecisset additis. Quod quidē facile ab illo impetratum est, ne quā tristiore iudicū sententia feriretur, quando quidē amabat eum non secus atq; filium. Cumq; cōstitisset ante iudiciū unā cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorū qui absentem accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum unus quispiā Sameas nomine, uir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgens sic exorsus est: Equidem iudices, tuque rex, nec ipse unquā uidi quenquā qui ad causam apud nos dicendā uocatus ad hūc modū cōparuerit, nec uos puto posse proferre huiusmodi quempiā: sed quisquis hæctenus apud hunc cōfessum iudicandū se præbuit, humilis uenit & habitu timentis periculū ac captantis misericordiā, atratus & promisso capillitio. at bonus iste Herodes cedis reus, & tam graui obnoxius crimini, ad stat hic purpuratus & crine belle cōposito, cum armatis stipatoribus: ut si capitalē iuxta leges sententiā in eum tulerimus, nobis maētatis ipse euadat illata ui legibus. Verūm isti non succenseo q̄ maiorem incolumitatis suæ quā legum rationem habeat, sed uobis magis & regi qui hanc ei concessistis licentiā. Scitote tamen potentē esse deum, & q̄ iste quem nunc in Hyrcani gratiā legibus eripitis, & uos aliquādo & regē ipsum puniet. Nec uanus fuit uates. nam Herodes regnū adeptus omnes illos iudices & regem quoq; sustulit, excepto uno Samea. hūc em̄ in honore habuit, ppter iustitiā, & quia pōst obsessā urbe ab Herode ac Sosio, admittēdi Herodē autor fuit populo, negans propter peccata eos posse dominationē illius effugere: sicut suo loco dicitur. Porro Hyrcanus animaduertēs iudices propensiores ad damnandū Herodē, rem in sequentē diem distulit, & clam eum admonuit, ut fuga sibi cōsuleret. non enim esse remediū aliud. atq; ita ille secessit Damascū, quasi regem fugiens: cumq; cōuenisset Sex. Cæsare, & res suas in tuto collocasset, palam præ se tulit q̄ nō esset cōpariturus si denuo citaret ad iudices. Illi uerò indignabant, & conabantur Hyrcanū docere, q̄ in ipsius perniciē hæc omnia tenderēt: q̄ nō ignorabat quidē eos uera monere, sed nihil expedire poterat p ignauā & amentiam. Cæterū cū Sex. Cæsar accepta pecunia Herodē præfecisset Coelesyriæ, uehemēter timuit ne ille cōtrā se duceret. nec eū sua sefellit opinio. Iratus em̄

quod

quod iussus sit causam dicere, ueniebat cū exercitu: sed patris ac fratris occur su & precibus cohibitus est quo minus inuaderet Hierosolyma, placantiū eum & rogantiū, ut terruisse cōtentus, re ipsa lederet neminē, neue ulterius aduersus autorē suæ dignitatis pcederet. Debere etiā eum nō tam meminisse q̄ citatus sit, q̄ quod absolutus etiā, & gratiā habere q̄ nihil triste passus abierit in columis. Cogitandū quoq; q̄ periculosa sit belli alea, & q̄ deus arbitrato suo his uel illis annuat uictoriā: atq; eo minus tū eam esse sperandā, quando nō solū cōtrā regē suum & aliorē bellū moueat, uerū etiā benemeritū, ipse nulla affectus iniuria. nam si qd illi nūc obijciat, nō ipse esse culpā, sed cōsultorū nō bonorū, q̄ ei opinionē crudelitatis cōciliant. Paruit his monitis Herodes, ratus sufficere sibi ad futuras spes q̄ potentiā gēti declarauerit. atq; eo tum in statu res fuerūt Iudaicæ. Cæterū Cæsar Romā reuersus expeditionē parabat in Africā contra Scipionē & Catonē. tum Hyrcanus p legatos eū rogauit, ut cōfirmaret coeptā societātē & amicitia. Nūc uideēt mihi operæ precii percensere omnes honores gēti nostræ a Romanis imperatoribus habitos, & inita cū eis fœdera, ut uniuersis notū sit, q̄ tam ab Europæ q̄ ab Asiæ regibus obseruati fuerimus, ppter fidē ac fortitudinē. Quoniā autē multi nos odio habētes nō credūt de nobis Persicarū uel Macedonicarū rerū scriptoribus, q̄ ea monumenta nō ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros, certe Romanorū decretis cōtradidere non poterunt. nam hæc & publice dicata sunt in urbibus, atq; etiā in Capitolio, et columnis insculpta sunt greis. Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriā attestatus est Iudæis inscriptione columnæ æræ, quod Alexādrinē ciuitatis ius habeant. quare his argumētis usus sum. apponā etiā senatuscōsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanū & nostrā gentē attinent. C. Iulius Cæsar imp. & pont. max. dictator iterū, Sidoniorū magistratibus, senatui & pop. salutē. Si ualetis bene est, ego quidem & exercitus ualemus. Mitto uobis exemplū tabulæ, quæ ad Hyrcanū Alexādrifiliū, Iudæorū ethnarcham ac pontificē attinet, ut in publicis uestris monumentis reponat, inscriptū græcis & latinis literis in ærea tabula. Est autē hoc. Iulius Cæsar imp. iterū & pont. max. de cōsiliij sententiā decreui. Quoniā Hyrcanus Alexādrifilius Iudæus & nunc & præteritis tēporibus tam pace q̄ bello bonā ac fidelē operā in nostris negotijs præstitit, sicut ei multi imperatores attestati sunt, & in pximo Alexādrino bello in auxiliū uenit cum MD militibus, & ad Mithridatē a me missus uirtute cessit nemini: has ob causas Hyrcanū filiū Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudæorū esse iubeo, & pontificatum Iudæorū perpetuo retinere more patrio, esseq; ipsum & filios eius nostros socios, et in amicorū nostrorū recipi numerū. Iura quoq; omnia pōtificialia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudiciū penes ipsum esse. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris cōsulis, placita, cōcessa, decreta, sic habēt: ut filij principatū gentis Iudæorū, et donata sibi loca possideāt: ut pōtiffex ipse ac ethnarcha Iudæorū iniuriā passis adsit: utq; ad Hyrcanū Alexādrifiliū Iudæorū pontificē mittant legati acturi de societate & amicitia. dedica-

XIX

omnes omnium urbium quæstores ac magistratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæsar, imperator, dictator, consul, honoris, uirtutis & benignitatis causa, concessit in cōmodum S. P. Q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium eiusq; filios pontifices ac sacerdotes esse Hierosolymorum totiusq; gentis, iure quo & maiores eorū hoc sacerdotium gesserunt. C. Cæsar quintū Cos. decreuit habere & munire Hierosolymorū urbē, & gubernare eam Hyrcanū filium Alexandri pōtificem Iudæorum ac ethnarcham secundum suam uoluntatem, & ut Iudæis secundo locationis anno de rebus eorum subducant, immunesq; sint ab angarijs & uectigalibus. C. Cæsar imp. iterum, statuit ut singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, absq; anno septimo quem Sabbaticū nominant, quoniam in eo neq; fructus arborum colligūt neq; seminant: utq; in Sidone secundo quoq; anno tributū reddant quartam partem satorū: & ad hæc Hyrcano eiusq; filijs decimas persoluant, sicut hæctenus eorū maioribus. Utq; nullus uel præses uel dux uel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: ne uel militibus liceat pecunias ab his exigere, uel hybernorum uel quocunque alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcūq; etiā postea parauerunt uel emerunt, his omnibus fruuntur. Ioppen præterea quā ab initio habuerunt Iudæi dum in populi Rom. amicitiam reciperentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi habere Hyrcanū Alexandri filium cum suis filijs, tam ab eius agri aratoribus, quam uectigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonē exportantur, annua modiorum *xxmclxxv.* excepto anno septimo quem uocant Sabbaticum, in quo neq; arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eū possederunt, placet senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerūt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcūq; beneficia à S. P. Q. R. concessa. Præterea eodem iure licere illis uti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Rom. possederant, placere senatui ut Hyrcanus Iudæorū ethnarcha habeat. esseq; ius Hyrcano eiusq; filijs & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Utq; quotiescūq; postulauerint à dictatore aut magistro equitum in senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar imp. *iiii.* Cos. *v.* perpetuus dictator, huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorū pontifici Iudæisq; tam in prouincijs quam apud S. P. Q. R. & hoc nomine S. P. Q. R. ei gratias egit, æquū est nos quoq; horū meminisse, & dare operam ut Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyrcani à S. P. Q. R. pro suo erga nos fauore gratiæ referant. C. Iul. Cos. Parianorum magistratibus S. P. Q. Sal. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidā de colonijs Iudæorū, præsentib. etiā uestris legatis, & indicauerūt mihi decretū, quod uetatis eos uti patrijs sacrificijs & ritib. mihi uero non placet talia decreta ad

uersus

uersus amicos nostros & socios fieri, uetariq; eos uiuere suis moribus, & cōferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere uetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in urbe sodalitia, hos solos neq; pecunias conferre, neq; conuiuia parare uetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges cōuenire. Quapropter æquum est etiam uos si quod decretū fecistis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum uirtutem, & erga nos beneuolentiam. Post mortem autem Cæsaris M. Antonius, P. Dolabella Cos. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per uniuersam Asiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorū, in hunc modum. Dolabella imperator Ephesiorum magistratibus S. P. Q. Sal. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuib. suis quod militare non possint, eo quod neq; arma gestare neq; iter facere eis fas sit diebus sabbatis, neq; uictum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ego quoq; quemadmodum alij ante me imperatores immunes eos uolo à militia, permittoq; ut patrijs utatur moribus, conuenientes sacrorum causa sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerēda templo sacrificia. uoloq; ut hæc ipsa scribatis per urbes prouinciæ singulas. Atq; ita Dolabella Hyrcano per literas rogati gratificatus est. L. autem Lentulus Cos. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudæica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas Octobris. Multa itaq; exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanū & gentem nostram aliasq; urbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarum præfides, de quibus propter hæc quæ hoc loco inseruimus credere facile est his qui nostra scripta candide lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiae, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc usque durantibus, duraturisq; in posterum, omnia hic apponere superuacuum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, ut de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos uera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus unus è Pompeianis per insidias interfecto Sexto Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum uenientibus cum equestribus ac pedestribus copijs: ad quos & Antipater misit auxilia cum filijs, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideoque repetendas pœnas ab eius interfectore iustum existimans. Id bellum dum trahitur, Marcus uenit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui cum Cassio & Bruto coniurauerant in senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab alijs scriptoribus memoriæ proditum est.

Cassius

Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit. Cap. XVIII

XX

BEllo deinde ciuili post cædem Cæsaris exorto, cõsularibus alijs alio discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius in Syriam uenit, occupaturus eum qui circa Apamiam erat exercitû: solutaq; obsidione tam Marcum quã Bassum in suas partes pertraxit: ob eundemq; ciuitates cõparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauiora. sed maxime Iudæam afflixit, plus quàm septingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res ubiq; turbatas uidens partem eius pecuniæ duobus filijs exigendâ cõmittit, partem Malicho sibi parû amico, partem quibusdam alijs: & primus Herodes ex Galilæa quantû imperatû erat afferens, maximâ apud Cassium gratiam inijt. prudens enim illi uidebatur consiliû, iam tum Romanorum alieno sumptu captare beneuolentiam. Sub alijs autem procuratoribus ipse ciuitates uenû dabantur unâ cum suis habitatoribus: quarû quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit. adeo autem exacerbatus erat, ut etiam Malichû interfectorius fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrû centum talentis de suo misisset, furorem eius lenisset. At ille post Cassij discessum maxime insidiatus est Antipatro, p huius mortem Hyrcani dominationi securitatem se paraturû existimans. nec tamen latuerunt Antipatrû eius consilia. nam cum hoc sensisset, ultra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verû Malichus uir callidus inficiabat insidias, deierans apud Antipatrû & filios, quod Phasaelo Hierosolymorû præsidium tenente, Herode uero habente armorum custodiam, ne in mentem quidam sibi unquam tale aliquid uenerit. & uidens non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidete. qui postquam intellexit res novas in Iudæa motum Malichû, minimû abfuit, quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum ueneno tollit. Cap. XIX

Sed Antipater imprudens seruauit Malichû ut se perderet: nam Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Coelestriae ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus, & pedestribus copijs, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorẽ Cæsarem. Malichus uero tum maxime timens Antipatrum, decreuit e medio tollere. corruptoq; pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, ueneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterum postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt struente in parentem insidiæ, indignantibus illis Malichus strenue pernegauit omnia. atq; hic fuit finis Antipatri, uiri iusti ac pij, & patriæ amatissimi. Ex filijs autem alter Herodes confestim uolebat patris mortem ulcisci, & cum exercitu aggredi Malichû: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne uideretur ciuile bellum incipere. itaq; accepta Malichi satisfactio simulauit se credere, non esse illum paternæ necis consciû: seq; uertit ad excolendum monumentum quod patri struxerat. Interim Herodes ueniens Samariam, eamq; nimis afflictam offendens, refouere eam coepit, & iura reddendo controuersias ciuium dirimere. non multo autem post instante Hierosolymis festo, & ipse uenit in urbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano

cano suasset ne eum intrare permetteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremonijs profanâ turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu urbem ingressus est, & Malichum uehementer perterruit. at ille solitarium artium non immemor palam lacrymabundus comque rebatur de Antipatri tanquam amici interitu, clam uero parabat sibi satellitium. quare uisum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed ad uitandam suspicionem uicissim comiter tractare Malichum.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit. Cap. XX

Atmã Cassio de patris obitu significauit per literas: et ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit ut ulcisceret parentis iniuriam: clam etiam mandauit Tribunis apud Tyrum agentibus, ut adessent Herodis iustis conatibus. Cumq; capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic poenas Malichum. at ille circa Tyrum Phoenices suspitione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea urbe seruabat, decreuit eam ingredi, & furtim illud Iudæam adducere: & occupato contra Antonium Cassio, gente ad defectionem concitata, sibi ipsi principatum eius acquirere. Sed consilijs eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandam cenam, quia comites omnes inuitauerat, re autem uera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere. illi uero egressi, & nacti eum prope urbem in littore, confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeo est attonitus ut obmutuerit. tandem ægre ad se reuersus percontabatur Herodem quid hoc rei esset, et quod interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malum enim uirum fuisse, et insidiatorẽ patriæ. atq; ita Malichus pro oppresso Antipatro poenam persoluit debitam. Porro Cassio profecto est Syria, apud Iudæam tumultus exoritur. Felix enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes uero ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & uolens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deinde pactum abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano exostulauit grauius, quod post accepta à se multa beneficia, inimicis suis fauorem impederet. nam frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, et inter cetera Masadã longe munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem Herodes profligatum est Iudæa pellit. Cap. XXI

Aristobuli autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecunijs Fabio exercitum comparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidem adeptus, per Syriam quoque tyrannidem exercens, dispositis in ea praesidijs, atq; etiam in Galilæa cõtermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illo profectus recepit, & praesidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum profesequebatur. His peractis occurrit Antigono, eumque praelio superat, & uix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem

Hiero-

Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit quā populus. Iam enim gener per sponſionem aſcitus erat in Hyrcani familiam, quo libentius eius tutelam ſuſcepit, ducturus Alexandri Ariſtobulo geniti filiam, Hyrcani uero ex filia neptem, ex qua poſtea pater factus eſt filiorum trium, & duarum filiarum. Duxerat autē etiam antē uxorē e ſuis popularibus Dorē nomine, ex qua ſuſcepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt ut ille accuſatores eius non admiferit. Cap. XXII

CAETERŪ Caſſio apud Philippos ab Antonio & Cæſare deuictō, Cæſar inde in Gallias, Antonius in Aſiam proficiſcitur, qui ubi peruenit in Bithyniam, omniū gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phafaelum & Herodem accuſaturi: quaſi in ſpeciem ſolum regnaret Hyrcanus, re autem uera tota poteſtas eſſet penes hos fratres. Herodem uero Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda uenerat, quo factum eſt ut ne ad colloquium quidem aduerſarios eius admiferit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progreſſo autē Ephesum præſtō fuit legatio miſſa Hyrcani pontificis & gentis noſtræ publico nomine, aſſerens coronā auream, & rogans ut quos Iudæos Caſſius præter ius belli captiuos abduxerat, ſcriptis ꝑ prouincias literis in libertatē uindicaret: & agros per Caſſium ademptos genti reſtitueret. Quorū poſtulata Antonius æqua exiſtimans, cōfeſtim ſcripſit Hyrcano & Iudæis, ſimulq; ad Tyrios miſit decretū hanc ſententiam continens. M. Antonius imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorū ſalutem. Si ualetis bene eſt, ego & exercitus ualemus. Lyſimachus Pauſaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi expoſuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perſuſi ſunt, declarantes quanta nos proſequaris beneuolētia. quare cognita nō tam ex uerbis quā ex operibus ueſtram amicitia, & mores cōpoſitos ac pios, nō cōplecti non poſſum. Ergo quoniam totam Aſiam aduerſarij noſtri ac pop. Rom. incurſauerunt, nec ſacratis locis nec ciuitatib. parcentes, neq; iuſſurandum præſtitū ſeruantes: non tam priuatum noſtrum negotiū agentes, quam ſuſcepta deſenſione reipub. in diuini ſimul ac humani iuris uiolatores uindicauiſimus. Eorum enim facinus ſol ipſe auerſatus uidetur, & inuitis oculis ſpectaſſe perpetrātū ſcelus in Cæſarem. Sed poſtquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priſcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleſcientiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & uſq; ad mare montiū uallo permunitis, ut per unicam ceu portam pateret aditus, dijs ipſis eorum iniuſta molimina damnantibus uicimus. & Brutus cōpulfus intra mœnia Philippenſium, obſeſſusque a nobis, addidit ſe Caſſio ſocium exitij. qui poſtquam meritas poenas dederūt, pace nos in poſterū fruituros ſperamus, & Aſiam conquieturam a bellorum tumultibus. Iam em̄ noſtra opera uniuerſum Aſiæ corpus uelut e graui morbo colligere ſe incipit. Cum igitur etiam de te cum tua gente augēdo ornandoq; cogitem, curæ mihi erit quicquid in rem ueſtram fuerit. edictum etiam oppidatum propoſui, ut quotquot uel liberi uel ſerui ſub haſta a C. Caſſio Caſſianis ue

Caſſianis uē uenundati ſunt, libere dimittantur. Voloq; ut quæ mea & Doblellē benignitate uobis conceſſa ſunt, ea perpetuo rata ſint. Tyrios quoq; iubeo ut iniuriam a uobis abſtineant, & quicquid de Iudæorum finib. occupant, id totum reſtituant. Coronam autem quam miſiſti accepimus. M. Antonius imp. Tyriorū magiſtratibus S. P. Q. Sal. Renūciatū eſt mihi Ephēſi ab Hyrcani pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipſorum ditionis uos occupatſe, idq; factū quo tempore noſtri aduerſarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello ſuſcepto, iuſtitia pietatiq; proſpicientes uindicauiſimus in ingratos ac perfidos, uolo etiam uobis pacem eſſe cum noſtris ſocijs: & quicquid ab aduerſarijs noſtris accepitſis, habere uos non permittimus, ſed iubemus uos prioribus dominis reddere. nemo em̄ eorū neq; prouinciam a ſenatu accepit, neq; exercitū, ſed quæ per uim corripuerunt, largiti ſunt miniſtris ſuæ uiolentiæ. quando igit illi meritas poenas dederūt, æquū cenſemus ut ſocij noſtri ea quæ antē habuerunt, nemine uetante, retineant: uosq; ſi quos Hyrcani Iudæorū ethnarchæ agros, poſtquam C. Caſſius bellum illicitū in noſtra prouincia mouit, occupatſis, eos reddatis: nē ue ullā uim interponatis quo minus ad priſtinos dominos redeant. quōd ſi aliquid iuris in eos prætentiditſis, quā primum ad ea loca uenero integrum uobis erit ius ueſtrum repetere, id quod etiam ſocijs noſtris peræque integrum ſeruabimus. M. Antonius imp. Tyriorū magiſtratibus S. P. Q. Sal. Edictū meū ad uos miſi, quod uolo curetis referri in publicas tabulas literis græcis & latinis: & in loco aliquo conſpicuo proponi, ut legi poſſit ab omnibus. M. Antonius imp. ac triumuir dixit: Quoniam C. Caſſius hoc perturbato rerū ſtatu alienam prouinciam & militem præſidiarium inuaſit, & ſociorū noſtrorum facultates diripuit, & uatſtauit Iudæorum gentem amicam pop. Rom. inſolentia eius armis noſtris perdomita, iudicijs atq; edictis quæ ille perpetravit corrigimus, ut ablata reſtituatur noſtris ſocijs. & ſiue corpora Iudæorum ſiue bona diuendita ſint, illa in libertatem, hæc ad priſtinos reuertantur dominos. Qui uero cōtra edictum hoc noſtrum fecerit, poenas daturus eſt: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferē exemplo Sidonijs, Antiochenſibus & Aradijs ſcripſit: uiſumq; eſt hoc loco etiam hæc inferere, argumento futura quāta prouidentia nos dignatus ſit Romanus populus.

Antonius in Syriam prouinciam ueniens Herodem cum Phafaelo tetrarchas conſtituit. Cap. XXIII

POST hæc autē in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus ſuis eum implicuit: quo tempore rurſum centum e Iudæorum gente potentiffimi uenerunt ad eū ut accuſarent Herodem unā cum ſuis, electo ad hoc eloquentiffimo quoq; e ſuo numero. Iuuenem autem cauſam defendendam Meſſala ſuſcepit, aſſiſtēte ſibi etiam Hyrcano, qui iam ſocer factus fuerat. Antonius uero audita utraque parte apud Daphnen, ſciſcitatus eſt ex Hyrcano, utra pars melius adminiſtraret rem publicam. Qui cum reſpondiſſet Herodem in hoc præſtantiorē eſſe, Antonius qui iam antē familiariter diligebat iuuenes propter paternum hoſpitiū, quo tempore cum Gabinio agens patris eorū con-

Ioseph.

K traxerat

XXI

traxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis cōmittit gubernacula. Literas quoq; in hoc scripsit, & ex eorū aduersarijs xv cōicit in uincula, occisurus etiam nisi intercessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuerſi. Sed rursus mille uenerūt Tyrum, Antoniū ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus, imperauit eius loci magistratui, ut in Iudæorū legatos nouatores rerum animaduertent, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes uero ante urbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos ut se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantū instaret periculū si contendere pergerent: quod illi cōtempserunt. moxq; erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim fauciauerunt: reliqui uerò domū refugientes posthac quieuerunt. Populo uerò clamoribus agente cōtra Herodem, cōmotus ad iram Antonius iussit quos uinaxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorū satrapa: quo tēpore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lyfanius amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigoni Aristobuli filium in regnum reducunt. Cap. XXIII

XXII

Antigonus deinde mille talenta & quingentas mulieres daturum se Parthis est pollicitus, si ab Hyrcano in illum regnū transferrent, & Herodem unā cum suis interficerent. quæ tamē non dedit, sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt uersus Iudæam exercitum, Pacorus per maritima, satrapa per mediterranea. Pacorū excluderunt Tyrii, sed Sidonij ac Ptolemaidenses intromiserunt. Ille aliam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigoni. eos ducebat pincerna regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticū inuadere, ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymœ uocabatur: & quibusdā eis occurrentibus peruaferunt usq; Hierosolyma. Vbi adiungentibus se alijs iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. moxq; ferentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conferta, repulerunt hostem iuuenes: eoq; in templum cōpulsio, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes ut eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes ultus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cumq; quotidianæ uelitationes inter eos fierent, hostes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad pentecosten, quam uocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quam inermium: qui & templum & urbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaëlus custodiebat: Herodes uerò cum suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga uertere, fugientia partim in urbem, partim in templum, partim etiam intra uallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaëlus

faelus adiuuit nō nihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus rogante Antigono in urbem ingressus est, prætextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed reuera principatū illi astruere cupiens. quin postq; à Phasaëlo occurrente exceptus est hospitio, suavitati ei ut legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factū Herode propter Barbarorum perfidiam, hortanteq; ut potius Pacorum & alios ad se uenientes opprimeret. Itaq; profecti sunt in eam legationē Hyrcanus atq; Phasaëlus: & Pacorus relictis apud Herodē ducentis equitibus, ac decem liberis quos uocant, legatos deduxit. Vt uero in Galilæam uentū est, armati eis occurrunt q; illis oppidis præerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donatq; muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaëlus uerò cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersoriū. Vbi audito q; Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros. quidā etiam nunciauit, noctu illis parari insidias, & clam adhiberi custodiam. Et certè cepissent eos, nisi expectassent donec relictis Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille præsentens effugeret. id quod uerū esse mox apparuit, conspectis custodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phasaëlu, ut nihil amplius expectans cōscenso equo se inde proriperet, præcipue Ofilius, qui id secretū cognouerat è Saramalla Syrorum tūc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longe mare aberat. at ille Hyrcanū & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum recte facere, qui agitaret eiusmodi cōsilia. Si enim pecunijs opus habeat, plures accepturum à se q; ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidē secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens deierabat nō esse uera, & inanibus eum turbare suspicionibus: moxq; ad Pacorū abiit.

Parthi Hyrcanum & Phasaëlum captiuos abducunt. Cap. XXV

Quo profecto statim Parthorum quidam iniecerunt uincula Hyrcano & Phasaëlo, multum detestanti eorum periurium. ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, ut productum extra muros comprehenderet. Phasaëlus uerò miserat nuncios, qui indicaret Parthorum perfidiam: quos quoniam hostes interceperat, Herodes re cognita Pacorum adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cū sciret omnia, dolose dissimulabant: aiebantq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersarijs, sed aduentare significaturos quā bene Phasaëlo successerit. id Herodes non credidit, ut qui ex alijs de fratre capto audierat. quam eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet alijs contemnentibus libenter parebat, utpote mulieris cordatissimæ. Interim dum Parthi quid faciendum sit cōsultant, quod non placeret aperte tantum uirum aggredi, & rem in sequentem diem differunt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, utcunq; negarent alijs, appetente uespera decruit ad fugam uti hac opportunitate temporis, neq; diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubijs. Assumpto igitur armatorum quos circa se

habebat subsidio, & impositis in iumēta mulieribus, matre & sōre, & spōsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matreq; spōsæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulatioq; ac reliqua turba comitū, pperabat uersus Idumæā inscijs hostibus: ex quib. nemo erat tam ferreus, qui nō tali rerū facie cōmōtus fuisset ad misericordiā, fœminis infantulos suos trahentibus, & cū lacrymis ac eiulatu relinquentib. patriā, & uinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Verū Herodes obdurato cōtra sœuientē fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundū singillatim accedens hortabatur ne mœrori succūberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita. quib. uerbis accensū conabant calamitati resistere. interim minimum abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso uehiculo & matre adducta in mortis periculū: adeo & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iamq; gladiū strinxerat uolēs se percutere, cū interuentu proximorū est pphibitus, obtestantiū ne suos inimicorū iniurijs relinqueret. neq; em̄ esse uiri fortis, se uno in libertatē asserto amicos contemnere. partim igit̄ ui, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tēpore adhibitis remedijs, pergebat institutū cursum petens castellū Massadam q̄ maximis cōpendijs. in quo itinere nō semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper uictor discessit. Imò ne Iudæi quidē eo fugiēte quieuerūt, sed sexagesimo ab urbe stadio illū aggressi in pugnam pertraxerūt. quibus uictis & pfligatis, quasi nō ex necessitate, sed multo ante pręparatus cōflicisset, in eo loco ubi Iudæos uicit, postq̄ regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilē, adiūcto etiā oppido, quod Herodiū uocari uoluit. Postea uerò q̄ ad Resfam uicū Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: ubi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cum tantam turbam secū traherent, etiam absq; milite conductio: Massada uerò, ad quod castellū decretū erat confugere, tantam multitudinem nō caperet. Maiorē igitur partē dimisit, numero supra nouē millia, iussis alijs alijs per Idumæam salutem sibi quærere, additoq; uiatico: expeditioribus autem quibusque, & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est: depositisq; ibi cum suo comitatu mulieribus, quorū omnium numerus ad octingentos pertingebat, quod ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria suppeterent, ipse properauit ad Petram Arabiæ. Cæterum ubi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hierosolymitanorū bona direpta sunt per Parthos unā cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talēta, intacta remāsit. Herodis etiam facultatū magna pars euasit, præsertim quas ille mature prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec cōtenti Parthi urbis direptione, egressi agrum quoque late populati sunt, & Marisam urbē opulentam euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaelum uinctos accepit. Vehementer autem tristatus est, quod mulieres effugissent, quas Parthis tradere constituerat, & unā cum pecunia daturum se promiserat. Veritus deinde, ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens, ne ille propter hoc uitium ad recipiendum pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem non concedit, nisi ei qui in-

tegro

tegro sit corpore. Sed maxime miranda est Phasaeli generositas, qui ubi neci se destinatū cognouit, non tam mortem indigne ferens, quā miserabile ac turpe ducēs inimici arbitrato cadere, cum manus sibi inferre nō posset propter uincula, alliso ad saxū capite uitam abrupit, quod illi tum in tali necessitate constituto, uisum est honestissimū, adempta inimico potestate sœuendi in se pro libidine. Fertur autē q̄ sauciato uehementer capite, Antigonus submissis medicis, pro remedio uenenū in uulnus indiderit. ante tamen q̄ exhalaret animam, audito ex quadam muliercula q̄ Herodes frater hostem euasisset, ualde tranquillo animo mortē tulit, ultorē suæ necis post se relinquēs, qui posset ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorū se circumstantium magnitudine, expediebat consiliū ad moliendas res arduas. ad Arabum enim regem Malchum, multis suis beneficijs iam antē obligatum proficiscitur, cū maximē opus haberet mutuam operam postulaturus, & accepturus pecuniam uel munere uel fœnore ab homine sibi obnoxio. nō dum enim certior factus de fratris interitu, dabat operā ut eum quāprimū ab hoste redimeret, uel trecenta talēta paratus expēdere. qua de causa etiam Phasaeli filiū septennem secum ducebat, oppigneraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent ut finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prætexebat autē hoc suasu optimatum suorum ne debitam pecuniam redderet, utq; ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se nō uenisse ut molestus esset cuiq; sed ut colloqueretur cum rege de rebus necessarijs. deinde cum consultius uideretur discedere, ualde moleste abijt Aegyptum uersus iter ingressus. & tunc quidem in quoddam templū diuertit, ubi multos ex comitatu reliquerat. Sequēti uerò die cum uenisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autē pœnitentia motus, & cursim insecutus Herodem, nihil proficit. iam enim ille procul aberat uersus Pelusium properans. quò postq̄ peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus eius loci conuenit. à quibus ob pristinæ fortunæ reuerentiam honorifice in eam urbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamē efficere nō potuit ne Romā properaret, licet hiberno tēpore, & parū tranquillis, ut nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde uersus Pamphyliam, & cum graui tempestate conflictatus, ægre in Rhodum euasit, iactura etiam sarcinarū facta. Vbi duo ex amicorū cohorte ei præstō fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciuitatē grauius afflictam bello quod contra Cassium gestū est, ne præsenti quidē inopia cohiberi potuit, quo minus uel supra uires eam refoueret: instructaq; triremi & cum amicis cōscensa, in Italiā Brundisium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarravit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & q̄ frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdē captiuus detineatur. quodq; Antigonū regem cōstituisent, pollicitū eis mille talēta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia feligere destinauerat. & q̄ eas noctu absportasset non sine labore, & ægre manus hostiū euasisset. & post hæc omnia familiam in extremo periculo relictā oppugnari, ipso per medias tēpestates contemptis omnib. difficultatibus properante ad unicū subsidiū quod in illo haberet repositum.

Ioseph.

K 3 Herodes

XXIII

Antonius uerò mutatae Herodis fortunæ cōmiseratio subiit, reputantem q̄ etiam ab illo fastigio deuoluantur homines, nō mediocriter mouente eum cū paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, si eius ope rex fieret, quemadmodū ante potestatem tetrarchæ cōsecutus fuerat. sed præcipue huc impellebat odiū Antigoni, quem q̄ pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, adiuuandū Herodē erat propensior. Cæsar quoq; partim propter Antipatri militiam in Aegypto cū patre ipsius toleratā, & hospitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim ut Antonio gratificaretur, quem ualde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuendam & conatus promouēdos erat paratissimus, conuocatoq; senatu Messala ac deinde Atratinus, cōmendarunt productum Herodem, tam patris q̄ ipsius beneficia & studium Romani nominis cōmemorantes: simulq; accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonū, non solū ob uetera crimina, uerum etiā q̄ contemptis Romanis à Parthis accepisset imperiū. quibus rebus cum senatus esset offensus, tum Antonius edocuit q̄ etiam ad Parthicum bellum plurimū conduceret regnare Herodē: idq; mox omniū suffragijs approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studiū, non solum quia præter ipsius spem regnū ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi concessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro, nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiam quia intra septem dies insperata felicitate ornatum dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, ut suo loco indicabimus. Cæterū dimisso senatu, Antonius & Cæsar medium habentes Herodem exiuerunt, consulibus cæterisq; magistratibus deducentibus, ascenderuntq; in Capitolium sacra ibi facturi, & senatus consulta deposituri: & nouus rex primo regni sui die cōuiuio acceptus est ab Antonio. atq; hoc pacto ille regium fastigiū adeptus est c L X X X I I I Olympiade, C. Domitio Caluino iterū, C. Asinio Pollione Cos. Toto autem eius absentiae tempore Antigonus familiā eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cetero cōmeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita ut hac de causa Iosephus frater cum ducētis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchū iam poenitere, q̄ parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cælo demisso. cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quam diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrerant, & conferentes manus cū Antigoniānis, modò aperte modò clam multos trucidabant. Interea Ventidius Romanorum dux, missus ut Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam uenit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxilium: sed re uera hoc consilio, ut pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igit castris prope Hierosolyma, satis magnam pecuniæ uim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militū parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset dum Parthi ut ipse sperabat succurrerent.

Herodis

XXIIII

Interim Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidē, collectis nō mediocrib. copijs tū ex cōductitio, tū ex suæ gētis milite, properabat p̄ Galilæā cōtra Antigonū, adiutus à Silone ac Vētidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cū mandatis ut Herodē in suum regnū deducerēt: quāuis Ventidius tū fortè distinebat cōponēdis ciuitatū tumultibus, quos irruptio Parthorū excitauerat. Silo uerò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamē Herodis ulterius p̄cedētis copiae augebantur indies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducētī autē ei uersus Masadam, q̄ necesse esset seruare cognationē in eo castello obsessam, impedimēto fuit Ioppe: quā occupatā ab hoste opus erat primū capere, ne quā hostilē munitionē à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasiōe arrepta Silo mouit exercitū: quē cum Iudæi persequerent, Herodes cū modica manu eis occurrit, & Iudæis p̄fligatis Silonē ægre repugnantē seruauit. Capta deinde Ioppe properauit Masadā ad liberandos obsidione domesticos. Ex indigenis autē alij p̄pter paternā amicitia illi se adiungebant, alij p̄pter ipsius gloriam, nōnulli q̄ amborū deuincti essent beneficijs. sed maxima pars ob spes quas de cōfirmato iam rege cōceperant. Augebat autē ualde exercitus, cui Antigonus in trāsitu locis opportunis struebat insidias, & tñ nihil aut parū hostē lædebat his artibus. nam Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Resa castello, petebat Hierosolyma, sequētibus Silonis militibus, et multis Hierosolymitanis eius potētia p̄territis. Cūq; ad occidentalē urbis tractū castra posuisset, q̄ hac parte dispositi erāt custodes sagittis eū impetebāt & missilib. deinde q̄busdā cateruatim excurrentibus, & statioes hostiū infestantibus, Herodes caduceatorē clarigare iussit circa mœnia, se bono publico uenisse & ad salutē urbis, ne apertorū quidē inimicorū retaliaturū iniurias, sed etiā inimicissimorū in se peccata obliuioi traditurū. ad hęc Antigonus ita respōdebat, uerso sermone ad Silonē ac Rom. milites, iniquū eos facere q̄ Herodi regnū astruat, homini priuato & Idumæo, hoc est semijudæo, cū id more gētis debeat successiōi generis. nam si offensi q̄ ipse à Parthis regnū accepisset, ideo uelint hoc auferre, nō deesse multos ex eo gñe q̄ legitimē possint id accipere, nihil de pop. Ro. malemeriti, & sacerdotes insup, quos iniquū sit priuari debitis honoribus. ad hūc modū ambob. inter se cōtendētibus, & usq; cōiuitia prorūpentibus, Antigonus p̄misit suis ut arcerēt hostes à mœnibus: q̄ cū strenue iacularentur è turribus, facile eos fugauerūt. Tū uerò Silonē largitiōe corruptū esse patuit. subornatis em aliquot militibus suis familiaribus, q̄ clamoribus largiores cōmeatus & pecuniā in alimēta flagitarent, abduciq; se in hiberna ad cōmodiora loca postularēt, uastis circa urbē omnibus q̄ Antigoniāni amoliti essent uitę necessaria: turbari cepit exercitus & parare abitū. cōtra Herodes rogabat Silonis tam duces q̄ milites ne se desererēt, missum tū à Cæsare & Antonio, tū à senatu reliquo. sibi curæ futurū ne quid exercit⁹ desideret, atq; etiā ut abunde adsint quæcūq; requirerēt. post quas preces cōtinuo dimissis suis p̄ agros, nullā Siloni discedēdi ansam reliquā fecit. maior em q̄ quisquā speraret rerū necessariarū allata est copia: familiaribus etiā suis apud Samariam agētibus imperauit, ut frumentū, uinum, oleū, pecora, & reliqua

K 4 necessa-

necessaria Hierichuntem comportarent, ut & in posterū inde suggeri pos-
 sent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed cōtinuo dimisit per agros
 qui per insidias frumētatores interciperēt. qui sicut iussi sunt cōparata circa
 Hierichuntem armatorū multitudine, infensisq; montibus, intenti observa-
 bant eos q̄ cōmeatus cōueherēt. Nec Herodes interim segnis erat: sed affum-
 ptis x cohortibus, quarū v ē Romanis totidē ē Iudæis cōstabant, adiunctisq;
 mixti generis cōductitijs & equitatu modico, Hierichuntē petijt: offendēsq;
 urbē relictā ab habitatoribus, & d ex his ad montiū uertices confugisse cū fa-
 milijs, hos quidē captos dimisit. Romani uero inuadētes urbē diripuerūt, re-
 pertis intra ædes omne genus rebus preciosissimis. Rex igitur relicto in ea
 præsidio reuersus est, & Rom. exercitū hibernatū in recēs deditas regiones
 dimisit, Idumæā, Galilæā & Samariā. Antigonus quoq; p̄ largitiōe obtinuit
 à Silone ut partē Rom. exercitus intro Lyddā acciperet, captans Antonij gra-
 tiam. atq; ita Romani degebāt in magna rerū copia, ab armis tantisper uacan-
 tes. Herodi uerò otuari nō libuit, sed misso in Idumæā Iosepho fratre cum x
 peditibus & cccc equitibus, ipse in Samariā profectus, & deposita ibi matre
 cognatisq; alijs q̄s ē Masada eduxerat, in Galilæā duxit, expugnaturus quedā
 loca ab Antigono infessa præsidijs. cumq; Sephorim cælo ningen-
 tet, Antigonianis inde refugientib. magnā nactus est rerū necessariorum co-
 piam. Inde in latrones quosdā speluncarū recessus habitātes equitū alam im-
 misit, cum peditū trib. cohortibus, ut eos cohiberet à maleficijs. aberant aut
 nō longe à uico qui Arbela dicit. Quadragesimo deinde die uenit cum toto
 exercitu, & magna audacia hoste occurrēte, in sinistro aciei cornu laborari
 coeptū est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam uin-
 cētes coegit terga uertere, suos uero fugiētes gradū sistere. nec hoc cōtentus
 p̄fligatos & palantes usq; Iordanē persecutus est. atq; ita uniuersam Galilæā
 in partes suas traduxit, præter eos q̄ erant in speluncarū receptaculis. nume-
 ratisq; uiritim cl drachmis, & p̄ portiōe centurionibus, suos in hiberna di-
 misit. Interea Silo ad eū uenit cū suis ducibus q̄ apud Antigonū in hibernis
 fuerant, illo nolēte eos post unū mensem exactū amplius alere. nam & ad cir-
 cumuicinos miserat q̄ iuberēt eos sublatis omnib. rebus ad uictū necessarijs
 in mōtes refugere, ut Romani p̄ inopia fame perirēt. at Herodes Pherorē fra-
 trū minimo cōmeatuū curam cōmisit, iussō instaurare Alexandriū. Ille uero
 breui & militib. magnā necessariorū rerū abundantia p̄buit, & castellū illud
 prius desertū denuo cōdidit. Eodē tempore Antonius morabat Athenis. In
 Syria uerò Ventidius Silonē accersens contra Parthos, iussit primū Herodi
 nauare operā, deinde ad propriū bellū exire prouinciales auxiliarios. At il-
 le Silone ad eum misso, ipse cōtra latrones in speluncis degētes duxit militē.
 Erant aut hæ speluncæ sitæ in præruptis mōtib. angustis tramitib. accessi-
 biles, & acutis cinctæ rupibus. in harū cauernis illi cum totis habitabant fa-
 milijs. Rex aut arcas in hunc usum cōpactas de uertice montis per machinas
 demittebat catenis ferreis: eo q̄ nec inferne propter asperitatē montis ascen-
 dere daret, nec superne cōtra eos derepere. hæ arcæ cōpletæ erant militibus
 hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per
 præceps. hæc tamē arcarū demissio periculosa erat propter immensam alti-
 tudinem

tudinem: & in speluncis nō deerant uictui necessaria. ut uerò demissæ sunt
 arcæ ad earū ostia, & nemo p̄ metu audebat progredi, quidā scutatus accin-
 ctus gladio, manu utraq; apprehēsa catena qua arca sustinebat, demisit se in-
 tra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus: & ad quandā cauernam
 accedens, primū iaculis multos intus cōfecit: deinde resistere conatos falca-
 ta hasta attractos dabat in præceps, deinde penitus reconditos inuadens iu-
 gulauit multos, ac tum demū in arcam se recepit. cæteros uerò eiulatum au-
 diētes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamē conatus impediuit nox
 interueniens, multiq; rege per præconē pollicente ueniam deditioem fece-
 runt. Sequenti uerò luce eodem usi sunt oppugnationis genere, magis etiā
 ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendēdo.
 inerat enim intus multa materies. Senex aut quidam deprehensus intus cum
 uxore ac septem filijs, rogatus ab eis ut se fugere hostē permetteret, stans ante
 hostium, primū quemq; exeuntem iugulabat, donec ad unum omnes confe-
 cit, & uxorē ultimam. deinde præcipitatis cadaueribus, postremo seipsum su-
 periecit, mortē seruituti præferens. primo tamen in obscuritatē Herodis mul-
 ta eiecit conuitia, licet rex ē specula quadam dextram porrigeret, & pollice-
 retur ueniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatae sunt. Rex autē
 Ptolemæo præposito ei regioni, in Samariam profectus est cum sexcentis e-
 quitibus, & tribus millibus peditū, ut armis cum Antigono rem decerneret.
 Sed Ptolemæo sua præfectura non bene celsit: nam inuasus ab his qui & an-
 tē Galilæam turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes
 & loca inaccessibilia, totum eum tractū rapinis infestantes & excursionibus.
 Herodes aut reuersus pœnas ab eis exegit atrocij: & ex defecto-ribus alios
 mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradi-
 dit, & arces ipsas diruit: atq; ita sublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates
 centum talentis multauit. Interea cæso in pugna Pacoro, & Parthis profligatis
 Ventidius Herodi in auxiliū mittit Machæram cum duabus legionibus
 & mille equitibus, iubente hoc Antonio. Ille uocatus ab Antigono, & pecu-
 nijs corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius
 negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit homi-
 nem, sed per funditores glandibus impetum arcuit, satis declarans suū ani-
 mum. ille tum demū Herodē bene monuisse, & se nō obtemperantē errasse
 intelligens, in Emauntē urbē se recepit: & in eo itinere quotquot Iudæorum
 ad manus ei uenerunt, interfecit nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob
 ea quæ sibi acciderant. quo facto rex exacerbatus petebat Samariam. nam de-
 creuerat ea de causa adire Antoniū, alijs sibi opus dicitans, quàm his qui se
 magis quàm hostē læderent. alioqui sufficere uel seipsum ad opprimendum
 Antigonū. Machæra uerò consecutus eum rogabat ut maneret: aut si certum
 esset pergere, saltem Iosephū fratrem sibi attribueret, gerenti bellum contra
 Antigonū. Itaq; recōciliatus Machæra multū roganti, relicto ibi Iosepho cū
 exercitu, præcepit ei ne rem totā in discrimen adduceret, né ue cum Machæ-
 ra contenderet. Ipse uerò properauit ad Antonium oppugnantē Samosatam
 sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites.
 postquam autē peruenit Antiochiā, repertis ibi multis collectis qui cupien-
 tes

tes adire Antoniū non audebant se cōmittere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus, bono animo esse iussis ducē se præbuit. Statione aut̄ altera procul à Samosata insidiabat barbarorum turma cōmeantibus ad Antoniū: ubi quā exitus erat in campestria occultauerant se nō pauci equites, non moturi se loco, donec uiatorū agmen perueniret in planiciem. Cumq; iam primi pertransiissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur à ferme quingentis equitibus. qui cū primos sibi occurrētes in fugam uertissent, rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostem repulit, & excitatis suorū animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo antè fugerant, ita ut ubiq; cæderentur barbari. Rex aut̄ sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ nō pauca gerebant sarcinas, simulq; mancipijs, coeptū iter profecutus est. Et cum plures alij in propinquo campis saltu insidiantes in illos coirerentur, hos quoq; cum ualida suorū manu aggressus in fugā cōpulit: multisq; ex eorū numero cæsis securum sequentibus se iter præstitit. illi uerò seruatore eum & protectorem suū appellabant. Postq̄ aut̄ prope Samosata uentū est, exercitū instructū & ornatū ei honoris causā misit obuiam Antonius, propter adducta auxilia, & quia p̄fligatos ab eo barbaros audierat: multūq; gauisus eius aduētū, & cognitū quē obiter gesserat, collaudata uiri uirtute, cōplexus est eū & salutauit comiter, in summōq; honore habuit ut regē recens à se declaratum. Antiocho aut̄ paulo post id castrū dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciā Antonius cū exercitu tradidit: cōmendatoq; ei Herodis negotio, in Aegyptū ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum rege præmisit in Iudæam, ipse cū reliquo exercitu sequebat̄. Interim absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorū fratris quæ illi Antoniū aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinque cohortibus uersus Hierichuntē profectus ad demetēdas eius agri fruges, in mōtibus castris locū cepit: & quia Rom. cohortes cōstabant è tyronibus non admodū rei militaris peritis, q̄ plerique è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorū difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex em̄ cohortes desideratæ sunt. Antigonus uero potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, & talētis à Pherora fratre redimendū. quo facto Galilæi à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacū demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra aut̄ Gittham castellum muniebat. Regi uerò apud Daphnē Antiochiæ suburbiū fratris casus renūciatus est, iam antè tale aliquid expectanti propter quēdā insomnia, quibus nō obscure de fratris morte premonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum montē peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam unam Romanā legionem, Ptolemaidem petijt: unde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hostes, prælio uicti cōpulsī sunt in castellū unde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare adortus, uirē pentinē tēpestatis coactus est infecta re inde exercitū in proximos uicos abducere. Superueniente aut̄ ab Antonio legione altera, qui castellū tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoq; properauit Hierichuntē, uolēs ulcisci fratris interitum. quō postquam uenit, honoratissimum quemq; adhibuit

buit ad conuiuium: peractaq; cœna dimissis cōuiuis recepit se in cubiculū. Hic uidere licuit res regis à deo non negligi. Tricliniū enim illud in quo cœnatum fuerat, iam uacuum sine cuiusquam noxa cōcidit: quo factū est ut omnes Herodem deo charū crederent, ut qui miraculose seruatus uideretur è tanto periculo. Sequenti uerò die cum hostiū sex millia ad pugnam descendissent à montiū uerticibus, Romanos terruerunt: eorumq; uelites procurfando iaculis & saxis feriebāt regios, adeò ut ipsi quoq; regi quidam uulnus in latus inflixerit. Porrò Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, uolens uideri ita abundare copijs, ut foris quoq; posset bellum gerere. Sed ille Machæra se opposuit. Herodes uerò occupatis quinque oppidis, præsidiariorum circiter M M in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad uicū Ifanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, ubi animaduertit hostem præ audacia uenire ad pugnam, collatis cum eo signis uicit egregie, & accensus ulciscendi fratris cupidine, sæuendo instabat in uicum fugientibus. Repletis autem ædibus milite, & quibusdam in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis uidit omnia referta & cōstipata militibus. hos igitur saxis superne impetentes aceruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculū miserabilius, quàm uidere innumera cadauera cumulata intra parietes. & hoc facinus maxime fregit hostiū audaciam, ita ut nō amplius sperarent aliquid letius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente ualida tempestas interuenisset, regij uictores petissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans urbē deserere. At rex iam uespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatū abiit: ubi maximū discrimen adiit, quod tamen euasit dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & unius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eò compulerat. dumq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio p̄ fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti, ut illæso rege contenti essent sibijpsis fuga salutem quærere. Sequenti uerò die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in ultionē fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc ubi tempestas desæuiit, moto inde exercitu uenit Hierosolyma, & castra prope urbem metatus est; anno tertio postq̄ Romæ declaratus rex fuerat: quibus mox propius admotis quā maxime oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templum fixit tentoria, uolens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi. & tribus aggerribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarū multitudine: & cœsa circumqua; materie, præpositisq; huic operi uiris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur. Cap. XXVIII

Peractis uerò nuptijs uenit per Phœnicē Sosius, præmissisq; per xxvi mediterranea copijs, mox & ipse affuit habens secū multos tam pedites q̄ equites. uenit etiā rex à Samaria, ad ueterē exercitū non mediocrē accessione adducens. erant enim circiter xxx millia.

omnes

omnes autem confluebant ad Hierosolymorū mœnia, & aſidebant ſeptentrionali urbis lateri, ad undecim legiones peditū, & ſex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duō cum imperio, Soſius ab Antonio miſſus in auxiliū, & Herodes pro ſeiſo bellum gerens, ut deiecto Antigono hoſte pop. Rom. ipſe pro eo ex ſenatuſcōſulto regnum acciperet. Intus autē certatim reſiſtebant Iudæi ex tota ea regione collecti & conſuſi intra mœnia, templū domini iactantes, & fauſta populo ominantes, non deſerturum deum ſuos in periculo: direptiſq; extra urbē tam hominū q̄ equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatē annonæ augebāt obſeſſoribus. Cui rei Herodes ita proſpexit, ut contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet inſidijs, & cōmeatus additis præſidijs etiam è longinquo cōueheret, ut breui neceſſaria uictui abundarēt in exercitu. ad hæc operarum frequētia facile abſoluti ſunt tres illi aggeres. æſtas enim erat, & opus feruebat, nulla inturbatū aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obſeſſi intrepide repugnabant, conatus eorum eludentes uarijs artibus. excurrētes em̄ crebrō, modo incepta, modo iam perfectā opera incendebant: & cōſerentes pugnā cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantū rei militaris cedebant. tum pro diſiecto machinis muro intus recentem exſtruebāt, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, ut nōnunquam ſub terra manus cōſerent. utentesq; deſperatiōe pro fortitudine ad extremū perdurabant, idq; obſeſſi à tam numeroſo exercitu, ipſi fame ſimul laborantes & inopia. nam in ſabbaticum annum inciderat oppugnation. Tandem euaserunt in mœnia primū lectiſſimi uiginti milites, deinde Soſij centurio. captus eſt enim primus murus die XL, ſecundus uerō quintadecima: & quædam porticus circa templum exuſtæ ſunt, quas Herodes Antigonom incendiffe calumniabatur, uolens in eum cōcitare inuidiam populi. Capta uerō exteriori parte & ima urbe, Iudæi ad interiora templi & ſuperiorem urbem refugerūt: timentesq; ne à Romanis impedirentur maſtare deo quotidianas uictimas, per legatos petierūt ut hæc tantum ſinerentur introducere. Rex uerō annuit, ſperans remiſſa tandem obſtinatiōe ceſſuros. Vt uerō ſpem ſuam fruſtratam uidit, pertinaciter pro Antigoni regno cōtendentibus, totis uiribus ad ortus urbem expugnauit: moxq; omnia repleta ſunt cædibus, Romanis lōga oppugnatione exactis, Herodianis Iudæis conantibus aduerſam factionē exſtirpare funditus: eratq; cōtinua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente ſupplices. nō ætati ulli parcebatur, non ſexui, ne imbelli quidem: & quamuis obſtante rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat a manibus, ſed ueluti furore perciti ſæuiebant nullo ætatis diſcrimine. Antigonus quoq; neq; ueteris neq; recentis ſuæ fortunæ ratiōe ſatis habita deſcendit è turri, Soſioq; ad genua procidit. & ille nihil miſeratus mutatam eius fortunam, inſultauit homini Antigonom appellans. nō tamen incuſtoditū reliquit tanq̄ ſoeminam, ſed uincto cuſtodes addidit. Cæterū Herodes deuicti hoſtibus, nō minus negotij habuit in compeſcendis alienigenarum auxilijs: ruebatur enim multitudo conductitorum ad uiſendum non fanum ſolū, ſed intimum etiam adytum. Rex uerō alios precibus, alios minis, nonnullos &

armis

armis reprimebat, moleſtiorē clade uictoriam exiſtimās, ſi quid eorū quæ uideri fas nō eſt, ueniret in conſpectū profanę multitudinis. Prohibebat etiā rapinas per urbem fieri, identidē Soſium rogans, ſolitudinis ne ſe regē Romani facturi eſſent, exhausta urbe rapinis ſimul ac cædibus: exiguumq; dicēs ſibi uideri tantæ ciuium cædis precium, etiam ſi totius orbis dominiū contingeret. Illo uerō referente pro expugnatione urbis direptionē merito permittere militi, promiſit ſe de ſuo mercedē numeraturū ſingulis. atq; ita redempta ciuitate ab ulteriore uexatione, promiſſa perſoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Soſio uerō etiam regiē dedit munera, ita ut omnes bene nummati diſcederent. Ea clades Hierosolymorū incidit in conſulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV Olympiade, menſe tertio, ferijs quibus ſolenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem tēporis momentum illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadē die urbs capta fuerat ante annos uigintiſeptem. Soſius autē cōſecrata deo corona aurea profectus eſt Hierosolymis, Antigonū uinctum ducens ad Antoniū. Herodes autē ueritus ne aſſeruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud ſenatū iure ſecū contenderet, docens ſe regio natū ſanguine, Herodem uerō plebeium, & q̄ ſi ipſe propter offenſum Rom. pop. indignus eſſet qui regnet, certē filijs eius inſontibus regnū debeāt: hæc in quā timens multis pecunijs induxit Antoniū ut Antigonom tolleret. quo facto tum demū Herodes metu liberatus eſt. atq; ita Aſſamonæi principatus deſijt poſt annū centeſimū uigeſimumſextū: quæ domus illuſtris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorē ſacerdotij, facinoraq; maiorum egregia quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verū hæc familia in teſtibus ſeditionibus agitata amiſit imperiū. Adminiſtratio autē rerum peruenit ad Herodem Antipatri filiū, plebeio natum genere, & ſubiecto regibus. Atq; hunc Aſſamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDÆICARVM

LIBER XV.

Expugnatis à Soſio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio ſecuri percussitur, Herodes uero præcipuum quemq; ex amicorū eius cohorte interimit. Cap. I

IEROSOLYMORVM expugnationem Soſij ductu atq; Herodis, & captiuitatē Antigoni, ſuperiore uoluntate diximus: nunc quæ deinceps conſecuta ſunt dicemus. Poſtq̄ tota Iudæa potitus eſt Herodes, quantum urbanæ plebis etiam nondum regnum adepti fauērat, eos uiciſſim promouebat: aduerſæ autē factionis homines quotidianis abſumebat ſupplicijs. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Phariſæus, & Samæas huius diſcipulus. dum enim obſiderentur Hierosolyma, hi cōſulebant

Ioseph.

L ciuibas

ciuibus ut Herodem in urbem reciperet, eamq; ob rem gratiam illis habuit. Pollio uero hic olim capitis reo Herode Hyrcano cæterisq; iudicib. prædixit opprobrians, q; absolutus eorū sententijs ab omnib. illis pœnas exiget, quā prædictionē procedente tempore deus euentu cōprobauit. Tunc uero captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilē in unū congesit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna ui auri ac argenti, totū id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiam XLV primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus qui etiā cadauera scrutabant ne quis eorū efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebat, id totū ad regem referebat. nec ullus finis malorū aderat. nam bona eorū auaritia domini egētis absumebat: & agri inculti manebant propter tēpus anni sabbatici, quo nobis non est fas ferere. Cæterū Antonius accepto Antigono uolebat eum uinctū seruare ad triumphum: sed ubi audiuit gentē ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiā eum securi percutere. uix em Iudæi cōtineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius Antigonom Iudæum perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorūq; primus affecit regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos ut Herodem pro illo regem constitutum admitterent. nam ne tormentis quidē adigi poterant ut appellatione regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris regis existimatio. quare uisum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo. Hyrcanus autem pontifex captiuus apud Parthos cognito q; Herodes regnum affectus sit, reuersus est ad eum, in hunc modū dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanū qui primo pontifex deinde rex fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi uitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut supra diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est. Cap. II

HYrcanum autem ad se perductū Phraates Parthorū rex propter claritatem generis comiter habuit: & uinculis solutum permisit Babylone degere, ubi magna erat Iudæorū frequentia. hi non aliter q̄ pontifici ac regi Hyrcano honorē habebant, nechi solū, sed quantū Iudæorum ultra Euphratem habitat: ita ut non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed postquam resciiuit Herodem ad regiam dignitatem euectū, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis exspectans, q; aliquando de capite periclitantē seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectioe cōsultare cum Iudæis, officij causa iniungere illū solitis: qui tamen ut maneret ei suadebant, cōmemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quā uel regi uel pontifici: imō ne in patria quidem talem dignitatē eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec reges solere meminisse accepti in priuata uita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles. nec tamē his monitis Hyrcano potuerūt eximere patrię desiderium. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderēt cōmunem cum genero futuram potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam &

& altori & seruatori gratiæ. Simulq; etiam ad ipsum Phraatem legatū misit Saramallam cum multis muneribus, e blanditurū ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optime merito. Nec tñ re uera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanū in potestatem suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autē dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorifice adiutum uiatico, cum excepisset, in summo honore habuit: primumq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiujs semper honoratiorem cedendo, patremq; appellitando, lactabat hominem quo minus suspicaretur insidias. quin & alijs artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, unde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauēs enim ne quis illustrium crearetur pōtifex, accito Babylone nō obscuri generis sacerdote Ananelo, huic summū sacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra nō tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, uxor Alexandri Aristobuli regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimū, nomine Aristobulum, alterā Mariamnen Herodis coniugem, insigni pulchritudine foeminam. Hæc iniquissime ferebat contemptum filium, q; eo superstite aliunde uocatus pontificatum usurparet. Scribit igitur Cleopatram per quendam fidicinem, ut pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negotia in Iudæam profectus, ut uidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinem, nec minus Mariamnem regiam coniugem, felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit ut depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim ut his conspectis illē nihil non à se impetrari patiatur. his uerbis excitata mulier eas effigies ad eum transmisit. Gellius quoq; rem exaggerabat, affirmans eos sibi uisos non mortali, sed planē diuino natos genere, uolens Antoniū in amores pellicere. qui indecorū sibi ratus puellam Herodi nuptam accersere, atque etiam Cleopatram suspiciones uitans, scripsit ut aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum uideatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, uidelicet decimum sextum agentem annū, adhæc genere nobilissimū mittere ad Antonium, primum Romanorum ne mini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiusmodi uoluptates undecunq; uenantem impune propter potentiā. Rescripsit igitur, si uel pedem è regno suo moueat adolescens, fore ut cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerū sub alio rege sperantibus. hoc pacto cum satis fecisset Antonio, decreuit non omnino adolescentē & Alexandram spernere, uxore etiam Mariamne assiduis precibus obtūdente, ut fratri debitū pontificatum redderet, dicenteq; ipsi quoq; id fore cōmodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis uerbis in Alexandram inuectus est: eam & clam regno suo insidiatam, & per Cleopatram id agere ut opē Antonij à se regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniustius eam moliri, quod & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnū perturbatione reipublicæ alijs parare; quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis. se tamen præteritorum li-

benter obliuisci, nec desinere pietatē erga eam cæterasq; necessitudines colere: & nunc eius filio pontificatū reddere, cui Ananelus hæctenus propter ætatē immaturā prælatus sit. Hæc postquā elocutus est uerbis meditatiō quo magis fucū faceret mulieribus & amicorū consistorio, Alexādra uix sui compos, tum præ gaudio, tum q̄ se suspectam intelligeret, coepit cum lacrymis se uerba facere, falsa se pro sacerdotio nihil non tentasse indignitatis & contemptus impatientia: regnum autē negans se uel ambisse unquā, uel etiam si ultro offerretur, admissuram fuisse. Satis honoris sibi uideri, q̄ filiā cum ipso regnare uideat, satisq; ita consultū securitati totius familię. Victam igitur beneficiorū magnitudine accipere se honorem filij, futuramq; posthac regi obsequentissimam: ueniamq; præteritorū petere, si quid fiducia generis & necessitudinis propter indignitatem rei egisset immodestius. Post hoc colloquium ad recōciliationis fidem datis uicissim dexteris discesserunt, omnium uidebatur suspicione sublata.

Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem pontificem declaratum non multo post necandum curauit. Cap. III

I III Vm rex cōfestim pontificatum abrogat Ananelo, uiro peregrini generis, utpote nato ex Iudæis olim ultra Euphratem traductis per Assyrios, ut antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolūt, unde & hic erat, à pōtificibus alioquin oriundus, & Herodi iam dudū notus familiariter. Eum adeptus regnū cum auctoritate sua pontificem fecisset, ipse postea deposuit quo familiam suam componeret perturbatam, ppter neglectas leges patrias. alioquin honor hic semel assumptus solet esse perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legē uiolauit, pro Iesu subrogato in hoc sacerdotiū fratre ipsius Onia. Secundo Aristobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in se transtulit. Tertius Herodes Aristobulum adolescentē uiuo adhuc pontifici successorē dedit. atq; ita tum uisus est discordiæ domesticæ attulisse remediū. nec tamen ut decebat post reconciliationem uacauit suspicionibus, ueritus Alexandram ne in posterū quidem quieturam, si daretur rerum nouandarum occasio. Iussit igitur eam continere se intra regiam, & nihil pro potestate agere. adhæc obseruabatur assidue, ita ut nihil regem lateret, ne eorū quæ ad quotidianam uiuendi rationē attinent: quæ omnia exasperabant eam, & incitabant ad odiū. plena enim muliebri superbia suspectā se obseruari indignissimè ferebat, malens quiduis potius pati, q̄ amissa licētia, honoris specie in seruitute & timore uitam degere. misit ad Cleopatram literas, præsentē rerum suarum statum deplorans, & rogans ut opem aliquam sibi afferat. Illa iussit eam unā cum filio clam in Aegyptū ad se confugere. quod consiliū placuit, moxq; tale quiddam cōminiscitur. Paratis duabus sandapalis in has se & filium inclusit, iussis famulis cōscijs, ut noctu has efferrent. erat autē mare petendum, ubi paratum stabat nauigium quod eos in Aegyptum deueheret. hæc apud Sabbionē amicum mulieris Aesopus ipsius seruus effutiuit, putans eum non inscium eius consilij. quo cognito Sabbion, qui hæctenus inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarum quibus Antipater ueneno sublatus est, arripuit occasiōnē conciliandæ sibi per hoc indicium regię beneuolentię: & ad cum

cum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotiū, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, nō ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim nō cessaturam Cleopatram, odij tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, uolebat per clementiā uideri indulgentior. statuit tamen modis omnib. adolescentem tollere. sed interponēda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iamque instabat Scenopegia, festum apud nos cum primis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cū reliquo populo per hilaritatē exigere. attamen hinc quoq; data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel statuerat. Postq̄ enim adolescens annum tum egressus decimumseptimū, sacris iuxta legē operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniasq; decenter tractabat ipse eximia forma & statura q̄ pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secū etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas uoces ac cōprecationes, licentius q̄ sub tali rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerūt Herodem ut quod de adolescente decreuerat perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandrā accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere. cumq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primū spectabant natantes quosdam è socijs & famulis. deinde postq̄ prouocante Herode adolescens quoq; eis se miscuit, amicorū quibus hoc datū erat negotiū, deprimentes eum natantem, & quasi per lulum ac ac petulantiam mergentes non prius destiterunt q̄ omnino aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelū redijt. hic casus ubi mulieribus renunciatus est, uersa repente rerū facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totamq; urbē rumore sparso moeror occupat, nulla non domo calamitatē deflente tanquā propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam & si dolus nō fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad inferendam sibi manum pronior, impetū tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summū nefas filio, & retēta diutius uita nullam significationem dare q̄ data opera necatū sensisset, donec aliquando se offerret ultionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspiciōnē præ se ferēs. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solū fingens, sed & lacrymas & mœstitiam ueræ simillimam. ac fortasse ueræ etiam miserationis non nihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulchritudinis, tametsi mortē eius plurimum ad securitatē suam existimaret cōducere: sed potissimū hoc agebat ut alienus uideret ab hoc crimine. Cæterū quod ad magnificentissimū funeris apparatus attinet, nihil sibi ad summā liberalitatem fecit reliquū, tam in exornando cōditorio, q̄ in congerendis eò aromatibus & alijs rebus preciosissimis, quo maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

Lexandra tamē nullo modo emolliri potuit, sed indies magis acma-
gis exacerbante mœstitia, per luctū accendebat ad uindictæ deside-
rium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatrarū indicat, simulq;
filij sui miserabilem interitū. Illa uerò iam dudum adiuuandi eam cupida, &
tum etiam miserata mulieris infortuniū, non secus q̄ proprium curauit hoc
negotium: nec unquam destitit incitare Antonium ad ulciscendam necem
iuuenis: indignū facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno por-
titum, in legitimam regum stirpem tam insolēter debacchari. His permotus
Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersuit ad se Herodem, dictu-
rum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbat,
si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, &
Cleopatrarū odia metuens, indefinenter Antonium contra se irritantis, decre-
uit quidem parere: neq; enim aliter facere poterat, sed cōmissa regni cura Io-
sepho patruo, clam ei mandauit, ut si Antonius in se grauius aliquid statuis-
set, cōfestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga uxorem, ut
etiam si post ipsius mortem aliquem potiri cōtingat illius pulchritudine, ad
suam id iniuriam pertinere existimet. aiebatq; totum hoc negotium exhibe-
ri sibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitā
accensus sit. atq; his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum
exitu, proficiscitur ad Antoniū. Porrò Iosephus creditum sibi regimen ad-
ministrans, & sœpissime Mariammen conueniens, partim propter negotia,
partim honoris causa, dum crebra mentio sit cōiugalis amoris quo eam He-
rodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationē mulieribus, præ-
sertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eis affectum regis eò proue-
ctus est, ut mandatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumen-
tum, quòd neq; sine ea uiuere sustineret, neq; uel morte ipsa ab ea disiungi.
quæ Iosephi uerba mulieres non tam ut indubitatum Herodis amoris signū
interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animū, si uel mor-
tuus sæuiret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis regis
sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam
regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra uero etiam Iosephū hor-
tata est, ut assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad
regni custodiam circa urbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primum si
quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorū be-
neuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quiduis Mariammen
si in Antonij conspectum uenerit, atq; etiam regnum recepturam & quicquid
debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione literæ ab Herode su-
peruenerunt rumori contrariæ. quamprimum enim uenit ad Antoniū, mu-
neribus eū placauit quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquijs
indignationem uiri lenijt, ut minus posthac pōderis apud eum haberet Cleo-
patrarū instigatio. negabat enim Antonius oportere regem facti sui rationem
reddere, alioqui ne regem quidē futurum. sed dato illi semel honore, etiam
liberam potestatem permittendam esse. idq; ipsum etiā Cleopatrarū aiebat. con-
ducibile

ducibile, si non multū se misceret alienis imperijs. Hæc significabant Hero-
dis literæ, reliquumq; honorē quo se dignaret Antonius, ad confessum ad-
hibēs & ad quotidiana cōuiuia, idq; nō cessante à criminationib. Cleopatra:
quæ capta eius regionis cupidine, quo regnū id sibi usurparet, omnibus mo-
dis quærebat illū perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius, nihil post-
hac expectandū grauius, uenturumq; breui constabito tam regno q̄ amici-
tia. nec relictā Cleopatrarū cupiditati ullā spem, quando Antonius pro eius po-
stulatis Coelefyriā ei cōcessisset, hac cōditione, ne posthac Iudæam peteret,
& ut molesta esse desineret. His literis redditis uoluntas confugiendi ad Ro-
manos euauit. nō tamē latuit id consiliū, sed q̄ primū deducto aliquātisper
Antonio cōtra Parthos eunte Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror
Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cū suis uoluerit. nec hoc
cōtenta Salome etiā maritū suum Iosephū criminata est, Mariammes cōsue-
tudinē obijciens. hoc aut fecit propter simultatē ueterē, q̄ regina elati animi
fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis.
Porrò Herodes qui semper ardentem amauit Mariammen coniugem, statim
perturbatus est, non ferēs zelotypiæ stimulos. ægre tñ se continēs, ne à recta
ratione transuersum raperetur insanis affectibus, seorsim Mariammen per-
cūctatus est, ecquid haberet cū Iosepho cōmercij. illa uero pernegante factū
cū deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionē adducēte,
rex paulatim assentiēdo placari se sinebat uictus amore uxorio, ita ut postre-
mo ueniā peteret, q̄ temerē fidē habuisset rumoribus: agebatq; ei gratias, p̄
seruata pudicitia, suū uicissim amorē cōmemorās. tandē ut mos est amantiū
prorumpentibus lacrymis ruunt in cōplexus mutuos. cum tñ nondū uxori
amoris sui fidē faceret, tantoq; magis conare id efficere: tum illa, Nō est, in-
quit, amanti mandare si quid ipsi humanitus accidat, uxorē innoxia addi fati
comitē. Hoc uerbo rex uelut ictus præ dolore cōfestim eam è cōplexu dimi-
sit: uociferabaturq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam
constupratā à Iosepho coniugē. nunq̄ em proditurū fuisse data sibi priuatim
ac secreto mandata, nisi obstructa mutuū fide p̄ stupri consuetudinē. atq; ita
parū abfuit quin eam interficeret. Sed amore uictus, licet ægre, cohibuit se ta-
men. Veruntamen Iosephū ne in conspectū quidē admissum iussit interimī,
& Alexandram ut malorū omnium causam, uinctā coniecit in custodiam.

Interea turbabant res Syriæ, Cleopatra non desinēte in omnes incitare An-
tonium: quem hortabatur ut auferens cuiq; suam dynastiam, ipsi contribue-
ret: multumq; apud eum poterat irretitū suis amoribus. cumq; natura esset
alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primo fratrem cui debebatur re-
gni successio, ueneno sustulit, agentem annum xv. deinde Arsinoen soror-
em suam Ephesi in tēplo Dianæ supplicē, interfecit per Antoniū. Pecunia-
rum etiā ubicūq; spes affulgeret, neq; tēplum, neq; sepulcrū, neq; asylum ullū
unquā uiolare dubitauit, modò ad illam redirēt spolia quæ sita uel sacrilegio:
miscibatq; sacra p̄fana, fas nefas, ut augeret lucris uel iniquissimis. ad sum-
mam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & uoluptatib. deditæ, cuius cupidi-
tates uix totius orbis expleri possent opibus. quamobrē & Antoniū cōtinuo
solicitabat, ut alijs ablata ipsi largiret: & ingressa cum illo Syriā, statim co-
gitauit

gitavit quomodo eam possessionem suam faceret. Nam Lyfaniam Ptolemæi filiū interfecit, causata eum studere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis regibus. Verū mille erat quidē adeo deditus ei mulieri, ut non illecebris solum, sed etiam ueneficijs eius captus uideretur: puduit tamē eum tam insignis iniustitiæ, ne uideretur ad procacis fœminæ nutū libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur uel negando eam cōtristaret, uel imperata illius omnia faciens uideret mortalium omnium nequissimus, partes de utriusq; regione ablatas ei largitus est: ad hæc urbes quotquot sunt intra fluuium Eletherum usq; Aegyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorū ætate sciebat liberas, quamuis has quoq; illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Cleopatæ reginæ in Iudæam aduentus. Cap. V

Hæc affecuta Cleopatra, & Antoniū in Armeniam cum exercitu profectū usq; Euphratē profecuta, reuertitur: obiterq; adita Apamia & Damasco; etiā Iudæā ei libuit inuisere: ubi excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partē & Hierichuntini agri redditus ei locauit. Is & balsamū fert, quod unguentorū lōge preciosissimū ibi tantū prouenit, & eximiarū palmularū uim maximā. p hæc negotia cōtracta maiore cum rege familiaritate concubitu eius appetijt, mulier natura intēperans, & dedita libidini, ac fortē etiā amore tacta nō nihil: quāuis uerisimile sit p stūprum quæsītā occasionē struendis insidijs. Sed illa amorē prætexebat. Herodes aut iam antē ei parū amicus, q̄ nosset infestā ex equo omnibus: tum uero etiā abhorrens tam prostratā impudentiā, & reiecturus si petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis consultauit, num habens eam in sua potestate deberet occidere. sic em̄ multis molestijs leuare posse eos quib. uel hæctenus infensa fuerit, uel in posterū futura sit. q̄n & ipsi Antonio id fore utile, quandoquidē nec illi fida futura sit, si in quā tēporū difficultatē delapsus operacius opus habeat. Huc procliuiorē cohibuerūt amici, indignū cēsentes, hominem in magnis uersantē negotijs in manifestū se periculū conijcere, & obsecrantes ne qd ageret temerē. nō enim hoc laturū Antoniū, quantumuis ei hoc approbet utile. quin hoc ipso augendū eius desideriu, q̄ p uim atq; insidias amisisse eam uidebit. nec superesse uel mediocrē excusationē, q̄n mulier sit omnium eius ætatis lōge honoratissima, & si qd utilitatis ex eius nece possit existere, cōiunctū sit cū Antonij iniuria. unde facile apparere q̄ magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia regis ipsius, cum nihil uetet recusata illius illicita postulatione, res pro præsentī statu recte disponere. his deterrētes, & periculū probabilibus rationib. ostendētes, cohibuerūt eū à tanto facinore. Ille placata munerib. regina, uersus Aegyptū eam deduxit. Cæterū Antonius subiugata Armenia Artabazē Tigranis filiū cum filijs suis satrapis uinctū in Aegyptū misit, munus Cleopatæ, & quicqd preciosum de eo regno ceperat. Regno aut Armeniæ potitus est Artaxias filiorū illius natu maximus, q̄ in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per uim à se pulso iuniorē ipsius fratrem successorē dederunt. Quod aut attinet ad tributa regionū quas regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iuste reddebat, parum tutū putans præbere Cleopatæ occasionē maleuolentiæ.

Arabs

Arabs uerò postq̄ eorū exactio ad Herodē spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducēta talēta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior uix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellū Arctæ infert, quo tēpore Antonius à Cæsare Actiaco prælio uictus est. Cap. VI

Quam eius iniquitatē & iuris contemptū non ferēs Herodes illaturus erat bellū, ni remoratus esset Romanorū contentionibus. cum enim expectaret pugna Actiaca, quæ in clxxxvii Olympiadē incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio. Herodes uerò multorū iam annorū possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans redivis & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxiliū Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negās sibi opus esse. uerū quia tam ex ipso q̄ ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illū bellū uertere. nam & regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis attererent cladibus. Igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitū, cum quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copijs instructissimus, Diospolim petens quò occursuri erant Arabes. nō enim eos latuit hæc expeditio. Post acerrimū igitur conflictū penes Iudæos fuit uictoria. Post hæc rursus magnus Arabū exercitus cōfluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentis Herodes duxit cōtra eos maximā exercitus sui partē. cumq; uellet munitis uallo castris per occasionē deinde præliū cōmittere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cōfestim in Arabas duceret. Faciebat aut eis animos, tū q̄ pulchrē instructam aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregiē uicerant. cum igitur ardor eorū uix cohiberi posse uideret, decreuit rex uti alacritate militū, & professus se nō cessurū illis uirtute, armatus ante agmen ibat in hostē, subsequēte instructa acie. quæ res attonitos reddidit Arabas. paulisper em̄ repugnare conati, ut uiderunt nō posse ferri eorū audaciā, maiore ex parte in fugā uersi sunt. actūq; de eis fuisset, ni Athenio Herodē inuasisset, eiusq; exercitū. Hic Cleopatæ dux erat in ea regione: & quia Herodē oderat, nō imparatus pugnæ euentū expectabat, quie turus si Arabes uincerēt. Vbi uerò uinci eos animaduertit, cū collectitia manu indigenarū fessos iam, & uictoriam suam putantes ex improviso adortus magnā stragē ædebat. Nam Iudæi uirib. in professos hostes absumptis, tum uerò etiā ob uictoriā dissolutiores, facile hosti cedebāt, multaq; uulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorū peritiores erāt aduersarij. His igitur uehemēter laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iam fugiētes. nec una erat exitij facies, pauciq; in castra euaserūt. Rex uerò uidēs eos uiribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tñ licet festinus, affuit in tēpore, sed Iudæorū castra capta sunt. Arabibus aut non mediocris felicitas ex insperato cōtiguit, dum & uictoria potiunt, à qua plurimū aberāt, & hostiū ualidū exercitū opprimūt. Ex illo tēpore Herodes latrocinij cœpit agere & excursionib. in Arabiā, castra ponēdo in montibus: & cauebat quidē totū exercitū prælio cōmittere, sed interim nō mediocriter proficiebat suos labori assuefaciēs, & continuis exercitijs præparans ad abolendam tandem ignominiam.

De

Vo tempore dum maxime apud Actiū Antonius cōflitatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquam antè motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudū: quin & hominum oppressa sunt ruinis ædium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimēti accepit, utpote sub diuo agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentiliū odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum urbibus, & extinctis hominibus, nulli iam superessent aduersarij. legatos itaq; gētis, qui rebus afflictis pacem petituri uenerant, cōprehensos necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitū. at illi non ausi aduentū eorum præstolari, utpote deiecti animis ob calamitatē, repub. negligere, nec multū à desperatione abesse uidebant. quos ita affectos rex excitabat, duces eorū appellādo, & quantū in se erat conando animū illis addere. cumq; generosiores quosdam in meliorem spem restituisset, tum demū ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius uiderat in recētibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his uerbis consolatus simul & cohortatus est.

Herodis concio ad exercitum. Cap. VIII

On ignoramus, uiri fortissimi, multa hoc tēpore nostros conatus remorata infortunia, quib. quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniā bellū est pro foribus, & quæ hæcenus acciderunt talia sunt ut uestra uirtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monēdi quo pacto retinere possitis pristinū robur animi. ac primū de bello uerba faciā, declaraboq; nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniurijs: id quod uel præcipuè debet acuere uestrā fortitudinē. deinde ostendā, nec hæc quæ nos contristant, esse tam grauiā q̄ uident, & magnam nobis superesse spem uictoriæ. ac primū de eo differā quod prius proposui, uosq; ipsos testes eorū quæ dicturus sum faciā. Nostis em̄ ipsi Arabū iniustitiam, & q̄ sint erga alios quoq; omnes perfidi, nimirū genus hominū impiū ac barbarū: sed nos præcipuè infestauerunt, ob avaritiā & inuidiā perpetuis iniurijs nos laceffentes. Et tamē ne alia beneficia nostra in eam gentē collata cōmemorem, quis eos imminēte Cleopatra de libertate periclitantes eripuit nisi nos? Mea em̄ cum Antonio cōiunctio, & illius erga me beneuolentia in causa fuit ne qd isti grauius paterent, dum ille cauere cōmittere qd et nobis suspectū esse posset: deinde postq̄ precib. illa euicit ut de utraq; regiōe portiones quādā ei deciderent, in his quoq; dispēsandis nō cessauit mea industria: et datis de meo magnis munerib. securitatē ambob. acquisiui meo unius sumptu, dum c c talēta expēdo, & p̄ alijs ducētis fideiubeo, pro redivisus eius ipsius terræ quā isti olim nostrā occupant. atqui æquū erat nos Iudæos & a tributis immunes esse, nec cuiq; ullā agrorū partē decidere. certē in Arabū gratiam, q̄ nobis salutē suam debēt, indignū erat quicquā expendere. Sed multo iniquius est, eos q̄ negare nō possunt suā liberalitatē nostrū esse beneficiū, et eam ob rē gratias nobis egerūt, fraudare nos debitis, p̄sertim amicos et pacis tēpore: quando quidē fides etiam hosti seruanda, multo magis inter amicos

locum

locum habeat necesse est. at non inter tales quales isti sunt, qui nihil honestū putant nisi cum lucro coniunctū, & iniuriā impunitā esse debere, quæ lucri gratia cōmittitur. Dubiū ne igitur est, nostri officij esse iniustos iusto bello persequi, quod deus ipse fieri uult, iubetq; nos semper ulcisci uim & iniuriā, maxime in bello nō solum iusto, uerū etiam necessario. quod em̄ confessiōe omnīū tam Græcorū quā Barbarorū est crudelissimū, hoc cæsis nostris legatis perpetrauerūt. Nam & Græci caduceatores sacros ac inuiolabiles esse uolūt, & nostri honestissima sanctissimaq; legis præcepta per angelos, hoc est nūcios a deo acceperūt. hoc em̄ nomē & deū in hominū notitiā adducere, & hostes hostib. cōciliare potest. Quid igit magis nefariū, q̄ legatos de iure agētes interficere? aut quæ illis post hoc facinus expectanda uel in bello p̄sp̄ritas, uel in reliqua uita felicitas? ego sanē nō uideo. Dixerit fortē aliq;: ius quidē & fas penes nos est, sed penes illos uires & maiores copiæ. uerū isthæc oratio indigna est nostris hominibus. cum quibus em̄ iustitia est, cū illis etiā deus. ubi autē deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiā per se uires nostras expēdamus. Prima pugna uicimus, in secūda primo cōgressu eos profligauimus nō ferētes nostrā impressionē. uictores deinde nos Athenio nō indicto bello ex insidijs aggressus est. uerū hæc fortitudo eorū dicēda est, an insidiæ potius & secūda iniquitas? Cur igit nobis minus sit animi, quib. oportebat esse plus spei? aut cur nobis timēdi sint, qui quoties absq; dolo certandū est semp succūbunt, quādo uerò uincere uidentur p̄ iniustitiā hoc faciūt? Quid q̄ etiā si fortes qs eos existimet, hoc ipso magis ad uirtutē excitari debet? non est em̄ generosi laus infirmissimū quemq; aggredi, sed posse etiā fortes deuincere. Quòd si quæ domesticæ clades terrēt & terræ motus p̄ximus, primū cogitet hoc ipsum esse quod Arabas decipit, putantes grauiorē q̄ re uera fuit: deinde nō decere ut illis audaciæ, nobis timiditatis, eadē causa sit. Illi em̄ nūc audēt nō q̄ alicuius boni sibi sint cōscij, sed quia nos afflictos credūt calamitatibus. ubi autē nos uiderint occurrere, collabēt eorū fiducia, & nobis hoc ipso crescēt animi, q̄ iam cū nō ita ferocientibus pugnabimus. nam neq; admodū afflictus sumus, neq; , ut quidā putant, irato deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quòd si dei uoluntate hoc factū est, mirū ni eiusdē uoluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quòd uerò præsens bellū ei probetur ut iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionē terræ motu oppressis, uestrum qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes, manifesto diuinę uolūtatis indicio, q̄ si populariter militassetis unā cum liberis & uxoribus, neminē uestrū desideraretis. Hæc cogitātes, & quod maius est, habere uos deū protectorē omni tēpore, persequimini iusto bello gentē impiā, nec amicitia iura, nec fœderū fidē seruante, in occidēdis legatis fortē, cū uirtute gerēda res est, semper fugacē. His uerbis Iudæorū animi non mediocriter accēsi sunt ad præliū. Herodes autē sacris de more peractis, p̄pere duxit eos ultra Iordanem cōtra Arabas: metatusq; castra nō procul hostibus, decreuit castellum intra utrosq; sitū occupare: cōmodum sibi id ratus, siue pugnandū esset, siue castra in tutiorem locum transferēda. cumq; idem esset Arabum quoq; consiliū, circa eum locū certamen contractū est. ac primum

num telis uelitati eminus, deinde manus conferunt, utrinque nonnullis cadentibus, donec Arabes uicti discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum momentum ad bene sperandum fuit, ut quia hostes certamen detrectabant, ausi sint uallum eorum diuellere ipsa castra expugnaturi. atque ita coacti processerunt non satis bene structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad pugnam afferentes: conseruerunt tamen manus uel quia plures numero, uel quia necesse erat laceffenti hosti resistere. post diutinum igitur conflictum non paucis utrinque caesis, tandem Arabes in fugam uersi sunt. Tanta autem strages impulsis semel edebatur, ut non solum hostium gladijs conficerentur, sed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorum telis se induerent. itaque quinque millia desiderata sunt. cætera turba refugit quidem intra castra, sed nulla certa salutis spe, non tam comæatus quam aquæ penuria. Porro Iudæi quia non potuerunt unam cum fugientibus irrumpere, obsidione eos cinxerunt, & auxilijs aditus, & fugam obsessis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem miserunt, primum pacem petentes, deinde quia sitis urgebat, præsentis necessitati remedium. At ille non legatos, non pecuniam pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixe cupiens facinorum in suos patratorem poenas ab eis exigere. Itaque coacti siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se uinciendos, & in captiuitate abigendos, ita ut intra quintam diem capti sint ad quatuor milia. Sexta uero omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, uel certam cladem malentes, quam paulatim ignominiose opprimi. Quæ sententia postquam placuit, eruperunt e castris, sed parum idonei ad prælium, fractis tam uiribus quam animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitiamque per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientelam se dederunt.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit. Cap. IX

VII

Qua felicitate ille multum elatus domum reuertitur, aucta ob rem bene gestam existimatione. Sed dum maxime res suas constabilisse uidetur, summum discrimen adiit, Antonio apud Actium deuictis armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impune ei fore tantam Antonij amicitiam. quo factum est ut amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici uero condolere se fingentes, clam gauderent, pollicentes sibi in futurum meliorem statum reipublicæ. Ibi Herodes uidens præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum e medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum uolutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quæ esset miti ingenio toto uite suæ tempore nullis se admiscuit negotijs, omnia fortunæ permittens, & quacumque illa conditionem attulisset, ea bene contentus. Verum Alexandria ambitiosa foemina, & mutationis spe modeste ferre nesciens, sollicitauit patrem ne ulterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret, seque speratæ fortunæ seruaret. cõsuluit deinde ut Malcho Arabiam ditioe tenenti scriberet, peteretque ab eo

tutelam

tutelam & hospitium. Si enim contingat Herodem male mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis, & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit, deinde uictus importunitate mulieris, interdum noctuque eandem cantilenam de futurorum spe, deque Herodis insidijs occinentis, ad Arabem literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptum erat, ut equites mitteret, qui eum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat à Hierosolymitanis finibus per trecenta stadia. Hæc literæ ideo Dositheo potissimum creditæ sunt, quod & Hyrcani cliens erat & filia: & exosum ei Herodem non una de causa uidebatur uerisimile. nam Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis regis gratiam, ostendit ei epistolam. qui actis primum gratijs, unum etiam ab eo postulauit ministerium: ut complicata epistola, & ob signata Malcho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod ubi Dositheus sedulo exsecutus est, Arabs rescripsit paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos: missurumque instructam manum quæ eos tuto deducere ualeat, & uoluntati eius obsecuturum per omnia. Postquam autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eum, ecquid haberet cum Malcho foederis. quo inficiante, prolatis in cõsistorio literis, occidi eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis cõmentarijs scripta habentur: nam ab alijs tradunt aliter, uidelicet non ob hoc crimen, sed quasi regi insidiatum, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam conuiuio dissimulata suspitione quaesiuisset ex Hyrcano, num quas literas à Malcho accepisset. respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset. cumque respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus uectaretur: regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditiõis, moxque hominem duci iussisse. In fontem autem perisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, ut qui ne iuuenis quidem unquam ullam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tum quidem cum ipse principatu potiretur: sed tum quoque pleraque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc uero iam octuagesimum annum excefferat, sciebatque opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisque qui trans eum amnem in summo honore habuerant, in patriam postliminio rediit, ut sub illius potestate uiueret, quo minus uerisimile est eum molitum facinus à sua natura alienissimum, cõfictaque uidentur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani post uariam fortunam qua tota uita circumactus est. nam uiuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouem annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cum in regnum successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus. receptisque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos uixit. unde aliquanto post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum cõsecutus est post tantam fortunæ uarietatem: & quod omnium est maxime miserabile, ut modo

Ioseph.

M diximus

diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æquanimantissimus & perpetua modestia, imperiūq; maxima ex parte per alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi cōscijs. Antipater certe atq; Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quib. meritis cōtrarius ac fas occisus est. Cæterū Herodes Hyrcano sublato ad Cæsare properans, & nihil boni de se sperans propter amicitia Antonij, suspectā habebat Alexandram, ne uisa hac temporis opportunitate ad defectionē concitaret populū, & intestinis seditionibus regnū perturbaret. quare mandata regni cura Pheroræ suo fratri, & matrem Cypron, & sororem, & totam deniq; cognationē in Masada deposuit: iussitq; fratrem, si quid sibi accidisset durius, habenas regni retinere. Mariammen uero uxorem, quia propter similitudinem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandria cum Alexandra matre collocauit, cōmissa quæstori suo Iosepho & Sohemō Ituræo castelli custodia, uiris & antè semper fidissimis, & tunc honoris causa his mulieribus regijs adhibitis. Verū his quoq; mandatum dederat, ut si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, cōfestim ambas interficerent, regnumq; pro uiribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

Quomodo Herodes etiam regnum à Cæsare obtinuit. Cap. X

Is mandatis properauit Rhodum ut illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantū diademate, de cætero paratur regio nihil mutauit: admissusq; ad colloquium, tum maxime ostendit animi sui magnitudinē, neq; ad supplicationes (ut in tali fortuna mos est) uersus, neq; preces adhibens quasi rogando ueniā, sed facti sui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitia sibi intercessisse maximā cum Antonio, & totis uiribus se conatū ut penes illum esset rerū imperiū: nō armis quidē coniunctis q̄ tum distineretur bello Arabico, sed misso ad illū frumento simul atque pecunijs. nec tamen se hac parte sibijpsi satisfecisse. professum em̄ amicū pro bene de se merito non opes solum, sed caput etiā & salutē debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certe hanc laudē suam esse, q̄ ne post Actiacā quidem cladē illū deseruerit, neq; fortuna iam apertē mutata ad nouas spes se transtulerit. quo tempore si non auxilio, at cōsilio à se adiutū hominem, cōmonstrando quo uno modo seruari posset, nec omnino in ordinē redigi, uidelicet si Cleopatram interficeret. hoc enim mature perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atq; ita faciliores à te pacis cōditiones impetrare. ille uerò per incogitantia cōsiliū meū aspernatus est: atq; hoc pacto tibi magis q̄ sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antonij meū quoq; studiū damnas, non negauerim ea quæ feci, neque uereor ingenue fateri quanto illū amore prosecutus sim. q̄ si amoto personarū respectu hoc tantū in disquisitionē uocas, qualis sim amicus, & q̄ memor beneficiorū, licet tibi quoq; hoc experiri. mutato enim nomine nihil minus manebit amicitia, & laudē suam merebitur. His uerbis cum magna generositate præ se ferret, non medio criter allexit Cæsarem, uirū liberalem ac magnificū: ut occasione dicēdæ causæ paulatim insinuaret se in illius amicitiam. Quare diademate restituto hortatus eum ut nō minus suam q̄ quondam Antonij amicitia coleret, in summo honore habuit, addēs scripsisse Cæ-

VIII

pidium

pidium, quantū apud monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo ubi præter spem acceptum se uidit Cæsari, & ope eius de nouo confirmatū in regno, senatusconsulto quoq; per illū impetrato, deduxit eum in Aegyptū, donatū plurimis muneribus, quibus etiā amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinē. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare ueniā, quod tamen nō potuit, quia Cæsar animaduersurū se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes q̄ cōtra exspectauerant attonitos reddidit, quasi dei benignitate semper illuitor e periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendū redeuntē ex Aegypto Cæsare. qui postq̄ uenit, omni regia magnificētia eū accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq; omnē hospitalitatē exhibuit, & rerū ad uictū accōmodarū copiā. quo factū est ut in intimā familiaritatē reciperet, unā obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractansq; tum ipsum tum amicos ministerio uirorū cunctissimō & sumptuosissimō cultu insignium. quin & squalida ac in aquosa loca transeuntib. nihil deesse passus est, non uinū, nō aquā, qua miles tum magis etiam delectabat. Ipsum quidē Cæsare talentis DCCC donauit: adeoq; satisfactū est omnibus, ut luculētius etiam q̄ pro eius regni facultatib. tractatos se faterent. quo magis amicitia promptaq; ad benemerendum uoluntatis fidē fecit, & usus opportunitate tēporis egregiā opinionē magnanimitatis sibi parauit. rursusq; ab Aegypto redeūtes alios Romanorū primates tot officijs prosecutus est, ut nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit. Cap. XI

Ed cum primū in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensamq; sibi uxorem Mariammen & focrū Alexandram. rata enim, id quod nō immeritō suspicabantur, non securitatis causa se in id castellū conclusas, sed quasi in carcerē, ita ut nec suis nec alienis bonis frui possent, egerrime ferebant. Mariamme quoq; maritū simulare amorem credebatur, q̄ ei bonū esset atq; cōmodum. sed nihil molestius ferebat, q̄ q̄ ne illo quidē defuncto spes relinquebat ipsam fore superstitē: nec unquā excidebant mandata olim Iosepho data, ita ut omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipue Sohemū, non ignara incolumitatē suam sitam in eius manibus. ille uerò principio fidus erat, nō discedens ab Herodis præscripto: deinde munusculis ac blāditijs muliebrib. paulatim mollitus est: postremo effutijt omnia mandata regia, præsertim q̄ nō speraret eū cum eadē potestate reuersurū. eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculū, & à mulieribus paratā gratiā, præsentē dignitatē & in posterū facile retēturis. Quòd si Herodē rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eū nisi uxoris arbitrato acturū. sciebat enim q̄ impotēter eam rex amaret. His ille de causis à mandatis discessit. Mariamme uero iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex alijs ab Herode nasci pericula: uotaq; faciebat ne ille unquam saluus reuerteret, cogitans uitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, aperte facta quid se ueretur. Ille em̄ cum præter spem magna ornatus fortuna appulisset, primæ ut par erat uxori lætum de hac re attulit nuncium: eamq; solam præ alijs uxoribus ob amorē ac iucundissimā consuetudinē salutauit & cōplexus est. Mulier uerò narrante eo suos successus,

Ioseph.

M 2 susq;

fusq; deq; ferre uidebatur, nec belle suū affectū occultabat: sed ut erat inge-
 nuis minimeq; fucatis moribus, ad illius blandas appellatiōes ingemiscebat:
 narrationeq; eius contristari magis q̄ gaudere uidebatur: ut iam Herodes nō
 tam suspiciōibus q̄ manifestis signis turbaretur. angebatur enim uidens in-
 expectatam & apertam uxoris auersationem: quam molestiam præ amore
 ferre nō ualens, nec in ira nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi
 ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur. adeo animus inter
 amorem & odiū ambigebat, ut cum sæpe cuperet punire mulieris superbā,
 intercedente amore uetaretur. Nihil autem magis timebat quā ne sumpto
 de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctę desiderium.
 Talibus curis æstuantē & sic erga Mariammē affectū ut uidere soror eius &
 mater, opportunissimū tempus se nactas putauerunt: moxq; assiduis calum-
 nijs concitabant hominē accendentes eius odiū ac zelotypiam: quas ille nec
 reijciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectā coniugē. peius tamē
 indies erga eam afficiebatur, magisq; ac magis exasperabat, dum nec illa cu-
 ras suas occultat, & ipse amorem uertit in odium. Ac fortasse iam tum seuius
 in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset extinctis Antonio
 & Cleopatra Cæsare Aegypto potiri: cui obuiam properans familiam sic ut
 erat reliquit. Discedenti Mariamme cōmendauit Sohemum, plurimum ei se
 debere propter habitam sui curam profitēs, & cuiusdam Iudææ partis ei do-
 minium impetrauit. Cæterum Herodes in Aegypto cum Cæsare congres-
 sus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficijs or-
 natus est. quadringentorū enim Gallorū Cleopatraz satellitiū ei donauit, &
 regiōis partē reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit etiā eius regno
 Gadara, Hippon, & Samariā, & in maritimis Gazam, Anthedonē, Ioppen,
 Stratonisq; turrim: quæ illi nō mediocris fuit ad regiū splendorem accessio.
 Deducto deinde usq; Antiochiā Cæsare in regnū reuersus sensit fortunam
 q̄ foris propitiā, tam domi aduersam, maxime quod ad coniugiū attinet, qua
 parte sibi antē uidebatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo cōiugis Ma-
 riammes amore q̄ qui ardentissime, ne illis quidē exceptis, de quib. à scripto-
 ribus prodit. ea foemina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatā habebat mu-
 liebrem quandam morositatē, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ,
 ita ut nō habita regiæ potētiz ratione, nō raro contumeliosus eū tractaret,
 quam tamen ille dissimulanter & moderate ferebat, licet solitam aperte & so-
 rori eius & matri exprobrare humilitatē generis. quæ causā fuit implacabilis
 inter eas mulieres odij, atq; etiam calumniarū quoties daretur occasio: eaq;
 suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrū annum post Herodis a
 Cæsare reditū. tandem diu præmeditatū odium in hunc modū erupit. cum
 meridiano tempore quietis causā in cubiculū se rex contulisset, pro cōiugali
 affectu Mariammen accersijt. hæc autē introgressa quidē est, sed unā cubare
 noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem oppro-
 brans. quō indigne ferente, & uix ab inferendis mulieri manibus tēperante,
 postq̄ ex strepitu cōmotiorem eum sensit soror, submittit iam dudū suborna-
 tum pincernā, qui indicaret sollicitatū se à Mariamme, ut ei operam cōmoda-
 ret in propinando regi amatorio poculo: & si amplius sciscitareē qualenā id
 esset

esset, dicere pharmacū penes ipsam esse, à se requisitum tantū ministerium.
 q̄ si rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim il-
 li fore periculi. hæc prædoctū illo ipso tēporis articulo intromittit ad eū allo-
 quendum. atq; is cōposito uultu ingreditur, & quasi rem ualde seriam affe-
 rens, ait se largitiōe à Mariamme sollicitatum, ut amatoriu regi misceret. quo
 audito cum ille perturbaretur, ait pharmacū quoddā sibi oblatū, cuius ipse
 uim ignoret: ideoq; id renūciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet.
 Ad hæc uerba Herodes, iam antē satis cōmotus, cū magis etiam exasperatus
 esset, eunuchū Mariammes fidissimū tormētis examinauit, sciens q̄ sine illo
 nihil nec magnū nec paruū tentatū sit. qui cruciatus nō ferens ad interroga-
 ta quidē nihil respōdit, hoc tantū prodidit, offensam esse mulierē propter ea
 quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquente exclamat rex, Sohemū & sibi
 antehac & regno fidissimū non fuisse hæc proditurū, nisi aliquid cōmercij
 secretioris inter ipsos intercessisset. moxq; Sohemū cōprehensum imperat
 interfici, uxore uerò causam suā iubet agere aduocato intimorū amicorum
 cōsilio, accusationē accuratā exorsus, & confictū ueneficij crimē intentans.
 erat autē uerbis immodicus, & iratior q̄ decorū iudicij postulat: quo factū est,
 ut cum eum ita uelle uiderent, omniū qui aderant suffragijs damnata sit, quā
 sentētia prolata, uisum tñ est tā ipsi q̄ alijs quibusdā præsentibus, nō esse eius
 suppliciu præcipitandū, sed includendā in aliquē regiæ carcerem. at Salome
 cum sua factione modis omnib. dedit operā ut mulier sine mora necaretur:
 quō tanto facilius regē perpulerunt, q̄ dicerent timendū esse aliquem motū
 in populo, si sciret uiuam asseruari in carcere. atq; ita Mariamme ducta est ad
 suppliciu. Id conspicata Alexandra, & intelligēs similitū sibi expectandū
 ab Herode, omiſsa pristina ferocia ualde indecore mutata est. Volens enim
 ostēdere se nō esse consciā eius criminis, coepit filiaz conuiciū facere omnib.
 audientibus scelestissimā & ingrata erga uirū clamitans, dignamq; tali exitio
 quæ ausa sit tam immane facinus. nō enim pro merito tractatū maritū aman-
 tissimū. Hæc illa turpiter fingente, & inuolutura ut uidebatur capillos mise-
 ræ, etiā alij merito damnabant ineptam eius simulationē. sed in nemine hoc
 magis apparuit, q̄ in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neq; uerbo ullo
 eam dignata est, neq; uel tantillū intemperijs eius perturbata, excelsio animo
 impbare se illius turpē dementiā uultu significabat. ipsa intrepida specie, ac
 ne colore quidem metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo
 quoq; suo tēpore præferens. Ad hunc modum perijt mulier & temperās &
 magnanima, sed nō satis modesta, & paulo contentiosior. Cæterum formæ
 uenustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici nō potest quantū om-
 nes ætatis suæ foeminas superauerit, quæ potissima causā fuit quo minus iu-
 cunde cū rege uitam degeret. Obsequijs enim ob amorem ab eo culta, & ni-
 hil molestū expectans, licentiosius æquo se gerebat. moleste etiā ferebat suo-
 rum casus, idq; apud ipsum quoq; fatebat. Tandē effecit ut exosa esset regis
 & matri & sorori, atq; etiā illi ipsi à quo solo nihil timebat. Ea perempta im-
 potentius etiā flagrare cepit rex, iam antē misere affectus sicut diximus. neq;
 enim uulgari coniugū more amabat, sed cum penè ad insaniā usq; indulge-
 ret huic cupidini, ne licentioribus quidē uxoris moribus effici potuit ne in-

dies magis ac magis eam diligeret. Tum uerò maximè sibi uisus est irato deo necasse Mariammen. sæpe inuocabat eius nomē, sæpe etiā indecore lamentabatur. excogitabat aut̄ oblectamenta quæcunq; poterat, apparandis cōiuijs ac comotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curā reliquit. adeoq; dolori succubuit, ut sæpe ministros iuberet uocare Mariammē, quasi illa adhuc uiueret. Sic affecto superuenit pestilētia, quæ & plebis & purpuratorum maiorē partem abstulit, omnibus irato deo hanc immiffam interpretantibus propter iniustū reginæ suppliciū. ita aucta regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu uenationis, ubi afflictans se intra paucos dies grauem morbū cōtraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nō nihil. nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malū uiderentur, res minimum à desperatiōe abfuit. itaque medici partim propter morbi cōtumaciam, partim quia in tanta difficultate nō erat libera diætæ electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertū euentum salutem fortunæ cōmittentes. Quo sic apud Samariā, nunc Sebasten, decumbente, Alexandra habitans tum Hierosolymis re cognita conata est urbis arces in suam potestatē redigere, alteram templo contiguam, alterā in ipsa urbe sitam. nam qui has obtinēt, totam gentē habent obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neque Iudæi sine sacrificijs degere, quibus uita citius cōtemnatur q̄ religio. præfectos igitur tentat, ut sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderēt, ne fortè illo defuncto occuparent ab alijs. q̄ si contingat eum sanitatē recipere, interim à nemine tutius eas seruari q̄ à domesticis. Hęc sollicitatio nō est æquis auribus accepta, sed cū essent alioquin etiā fidi, tū eo magis manebāt in officio, q̄ & Alexandrā oderāt, nec fas putabāt desperare de salute principis. amici em̄ erāt ueteres, unus etiā nepos regis, Achibus nomine. quare cōtinuo per nuncios de Alexandra significauerūt. ille sine mora eā iussit interfici: superatoq; tandē morbo affectis & corporis uirib. & animi sic efferatus est, ut quauis ex causa ad sæuiendū esset propensissimus. quamobrē ne ab intimis quidē amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro uidelicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat Costobarus unus inter primates Idumæorū, penes cuius maiores olim fuerat sacerdotium Coze numinis, quod tū religiose ab ea gēte colebat, priusquā sub Hyrcani principatu Iudæicos ritus acciperet. hunc Herodes q̄ primū regnū adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimoniū Salome sua sorore, cuius maritū Iosephū interfecerat, ut iam dictū est. ea felicitate præter spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, ut regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos seruire hominibus quorū sacra & religionē acceperant: misitq; legationē ad Cleopatram, docens Idumæam semper maioribus eius reginæ paruissē. proinde nunc quoq; impetrandā esse regionē ab Antonio. Se enim paratū illi potius obsequi. Hęc aut̄ moliebat non q̄ Cleopatram mallet habere dominā, sed ut accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorum dominationē inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas q̄ pecuniarū copia, quib. parandis ille nunq̄ non intētus ne à turpib. quidē lucris abstinebat, nimirū nihil mediocre uolutans in animo. Sed Cleopatra frustra

tentato

tētato precib. Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfeturus erat hominē, nisi intercessissent p̄ eo tam mater q̄ soror: ita tñ eum donauit illarū precibus, ut nunq̄ posthac illi fideret. orto deinde inter cōiuges dissidio, Salome libellū repudij marito mittit, p̄ter legitimū morē patrię. lex em̄ nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus aut̄ ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris uiri p̄missu. Verū illa magis ex ppria licētia quàm cōmuni iure fecit diuortiū, & ad fratrem se cōferens ait se ptulisse fraternā beneuolentiā coniugali fœderi. cōspirasse em̄ eū ad res nouas molēdas cū Lysimacho, Antipatro & Dositheo: suisq; reb. fidē astruebat p̄ Babæ liberos, q̄s ille iam p̄ XII annos seruasset incolumes. erat aut̄ hoc uerū, & tum p̄ter omnē opinionē à rege auditū uehemēter eius animū perculit. Quod em̄ ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquādo tollere, aduersatos semp̄ suis conatibus, sed procedente tēpore p̄ obliuionē hoc omiserat. causa uero odiorū hęc fuit. Regnante Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerū difficultatibus maior populi pars fessa propēsa erat ad accipiendū Herodem intra mœnia. sed obsistebāt Babæ liberi pollētes autoritate ac opibus & fidi Antigono, q̄ putarēt eum regē magis esse è republica. Tandē capta urbe per Herodē, Costobarus destinatus ad obseruandos urbis exitus, ne q̄s aduersæ factionis elaberēt, sciens magnā esse Babæ filiorū apud uulgus autoritatē, & cogitās illos mutato rerū statu magnū momentū afferre posse suis conatib. subtractos clam̄ in suis agris habuit. Ac tunc quidē licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquā scire quò illi deuenerint. rege deinde per edicta præmiū promittēte indici, & modis omnib. eos perquirēte, ne tū quidem fateri uoluit. ueritus em̄ nō impune sibi hoc fore post primā negationē, pergebat eos occultare, iam necessitate etiā nō modo beneuolētia. Hoc post quā sororis indicio rex cōperit, missis quibusdā ad loca latebrarū, & illos interfecit, & quotquot in eodē hærebant crimine: ut nihil iam reliquū esset ex Hyrcani cognatiōe, sed sublatis omnibus quorū excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid uellet agere, nemine amplius resistēte. Quo factū est ut magis ac magis discederet à patrijs ritibus, & peregrinis studijs ueterū instituta corrūperet inuiolabilia: quo tēpore p̄ magna facta est bonorū morū in deterius inclinatio, labante disciplina qua antehac populus solebat cōtineri in officio. Ac primū athletica certamina quinto quoq; anno in honorē Cæsaris instituit, theatro Hierosolymis exstructo: deinde in campo amphitheatrū utrūq; sumptuoso opere cōspiciū, sed alienū à Iudæicis moribus, apud quos nullus est horū usus, nulla spectaculorū ostētatio. Ille tñ celebritatē hanc nobilissimā esse uoluit, denūciatā circūuicinis atq; etiā lōginquis gētibus: p̄positisq; præmijs magnus undiq; athletarū cæterorumq; certatorū cōcurfus factus est, cōfluxerūtq; exercitatisimi quiq; in hoc genere. euocabant em̄ magnis præmijs nō hi tñ qui gymnics certaminib. dant operā, sed musici etiā p̄stantes, & quocant̄ thymelici: necnō quadrigarij ac trigarij, & q̄ singulis equis celetizontes cursum peragunt: magna cōtentione regis, ne quid desideraretur, quod usquā in hoc gñe sit spectabile. Theatrū ipsum p̄ circuitū titulis erat ornatū Cæsaris, & trophæis deuictarū ab illo gētū, auro atq; argēto collucentibus. quod uerò ad instrumentū & apparatus attinet, nō uestes præ-

M 4 tiofissimæ

tiosissime, nō gēma raritate in fines deerāt in his spectaculis: cōquisitis etiā feris plurimis, leonibus cæterisq; uel robore spectadis, uel aliquo nature miraculo. hęc modò inter se modò cū damnatis hominibus cōmittebantur: que peregrinis quidē spectatorib. plurimū admiratiōis simul atq; delectationis afferebāt, indigenis uero prorsus ad dissolutionē patriæ disciplinæ tēdere uidebantur. nihil em̄ magis impiū existimabāt, q̄ ex spectandis hominib. cū bestijs cōparatis uoluptatē crudelē captare homines: absurdū æque peregrinis artib. mutare instituta domestica. Sed nihil tam molestū fuit q̄ trophæa: quæ cū putarēt armis cōtectas imagines, quarū usus interdict⁹ est nostris legibus, indignissime eas ferebāt. à quib. cū eos sic abhorrere Herodes animaduertiret, p̄ uim nihil agere uoluit, sed blādis alloquijs conabat hęc supstitutionē eximere. nihil tñ mouebant, sed credētes eū grauiter peccare, uno ore exclamāt: etiā si reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos se intra urbē hominū imagines: sicut trophæa uocabāt: hoc em̄ nefas esse. Herodes uero uidēs eos turbatos, & sine satisfactiōe nō facile cessuros, accitis ad se p̄cipuis ex illo numero, & in theatrū adductis, rogabat eos, ostēsis trophæis, quānā hoc esse putarēt. cuiq; reclamassent, hominū esse imagines, iubet detrahi ornatū apposititiū, & ostēdit nudos stipites. quo facto in risum uertit indignatio cōcepta ex suspiciōe imaginū. atq; ita sedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo animo ferebāt omnia. quidā tñ ne sic quidē destiterūt externos mores abominari, ueriti ne ex hac mutatiōe sequerēt magnū aliquod reip. incōmodum: putauerūtq; sui officij labanti disciplinæ publicæ uel capitis periculo succurrere, nec pati Herodē quicq; cōtra receptos mores inducere, & p̄ rege hostē agere. ex his x ciues cōiurauerunt contēpto periculo, siccasq; uestib. texerūt: & in his unus cæcus, ob indignitatē eorū quæ audierat nō tam paratus ad agendū aliqd, q̄ ad patiendū si qd assertorib. patrij moris accideret, cuius exēplo nō mediocriter cōfirmati sunt cæteri. Hi cōmunicatis consilijs in theatrum uadunt, sperantes nec ipsum regē improuisum impetū suū euasurū, aut certē multos ex aulicis eius stipatorib. opprimendos: & uel hoc sibi fore mortis solatiū, si illū uiolatæ religiōis ergō in populi inuidiam adducerēt. Et illi quidē quasi duces se cæteris præbētes hęc facere statuerāt. quidā uero ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam expiscatus, regi theatrū ingressuro aperit. is nō ignarus quantū odiorum sibi quotidie cōcitaret, recipit se in regiā, & nominatim coniuratos accersit: qui cōprehensi in ipso facinore, & scientes nullū esse effugiū, decreuerūt presentem necessitatē ferre forti animo. nihil em̄ inficiati interrito uultu siccas protulerunt, profitētes se recte ac pie cōiurasse, nō propter priuatos affectus, aut sui cōmodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus uiolare ne morte quidē sibi intentata sustineat. hęc illi cū magna cōfidentia pro se attulissent, à regijs abducti p̄ omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delator eorū inuisus omnibus à quibusdā interfectus frustatim cōcisus est & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamē hoc factum prodidit, donec post lōgas ac molestas Herodis inquisitiōes à conscijs quibusdam mulierculis per tormenta expressa est confessio. tum uero autores eius facinoris cum totis familijs plectebant, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere

dere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertēs rex omni ope obuiam iuit eorū conatibus, ne fortē hac rerum nouitate ad apertā defectiōē adducerētur. cum igiŕ duas arces munitas in urbe haberet, unā in qua ipsius erat regia, alteram uerò iuxta templū Antoniam à se cōmunitam, uisum est tertiam quoq; munire Samariam, mutato nomine Sebasten, quæ foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere unius diei, ad urbanos etiā tumultus cōpescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim Stratonis turrin dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem uocant campo sorte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelā regni per totam regionem opportune dispositis, adempta est uulgo leuissimis quibusq; causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui uel præcaueant, uel recens ortos compeſcant. In primis autē Samariam cincturus moenibus dedit operam ut tam e milite auxiliari, quàm e finitimis gētibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicate statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maxime quia prætextu magnificentiae securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi abrogato uetere nouum nomen Sebastes imposuit, agrosq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, ut mox ab inijs essent locupletes: firmissimū deinde murum circumdedit, natura etiam loci accliuoris adiuuus, & præter ueterem ambitum tantum spatij cōplexus, ut nulli celebriū urbium cederet. erat enim x x stadiorum circuitus. in eius medietate fanum sesquistadij amplitudine esse uoluit, modis omnibus ornatissimū, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum: reliquas etiam urbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatē captans ex firmitate loci quo arce uti uoluit, pulchritudine uero loci suæ liberalitatis ac magnificentiae monumentum relicturus ad posteros.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit. Cap. XII

Eodem anno qui fuit regni Herodis decimustertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, siue ea fuit uindicta irati numinis, siue ita ferebant statæ temporum uicissitudines. Primū siccitas diuturna obtinuit, inde infecuta est sterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos sponte sua terra solet edere. Postea per inopiam mutata uictus ratione, morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus alijs post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestē exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque absumptis ueteribus frugibus, & nullis in earū uicem subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non uno anno etiam semina ipsa pereunt, terra non redente debitum. quapropter necessitas multa ad præsentem usum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates suppetebant, dum fraudatur agrorum redditibus, absumpta in ædificationem urbium uetere pecunia: adeoq;

adeoq; omnia uarijs malis uastabantur, ut uix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in regē odium, q̄ ferè soleat calamitatū culpa in eos reijci, penes quos est regimen reipublicæ. Cogitabat tamē aliquā medelā afferre tam difficili tēpori, sed modū uix expediebat, q̄ nec finitimi res ad uictū necessarias uenderent, eadē pressi inopia, nec pecuniarum tantum superesset, quantū posset omnibus sufficere. attamen uidēs opus esse ut omnes ad ferendam opem cōsilia cōferrent, quicquid erat in regia supellectilis tam aureæ q̄ argenteæ, id totū concidit, nec laudatorū artificū parcens operibus, nec uasis ad usum necessarijs, inde confectam pecuniam mittebat in Aegyptū, quātum Petronius obtinebat pro Cæsare. is licet obrutus multitudine ob talē necessitatē ad se confugientium, tamē quia priuatim amicus erat Herodi, & seruos cupiebat eius subditos, præ alijs eis concessit frumenti exportationē, tam in emendo q̄ in euehendo adiuuans, ita ut maximū momentū ad gentis salutē in eo fuerit. Porrò Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solū mutauit auersorū à se animos, uerū etiam eximia laudem beneficentiæ & prouidētiæ retulit. Nam primū his qui sibijpsis frumentum quærere nō poterant, diuisit omnibus accuratissimē dispēsans. Deinde quia multi erant qui propter senium uel aliam debilitatem cibos parare non ualebant, his quoq; prouidit adhibitis pistoribus, ut in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hiemis asperitatem prouidit, ne qui periclitaretur inopia uestiū absumptis pecoribus, & lanis alijsq; tegmentis deficientibus. Vbi uerò etiam huic necessitati prospectū est, propinquis quoq; Syrorum urbibus sollicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sanè & ipsi fuit cōmodum, terra mox uberē referente gratiam, ut omnibus alimenta suppeterent. & quamprimū segetes mesii maturæ factæ sunt, ad L M hominū quos ipse aluerat dimisit per agros: atq; ita res penè perditas restituit sua diligētia, non mediocriter subleuatis etiā finitimis quæ illis laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quē non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & urbes, & ex plebe qui grauabant numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebāt remediū: ita ut reuocatis ad rationē quæ in exteros tantū insumpserat, reperta sint frumētū cororum x millia. corus autem capit x medimnos Atticos. intra regni uerò sui pomœria LXXX millia cororum expensa sunt. quæ quidē eius cura & tam opportunè collata gratia tantum apud Iudæos ualuit omnium sermone celebrata, ut positis odijs quicquid hæctenus uel administrando regno, uel transgrediendis patrijs ritibus peccauerat libenter obliuiscerentur, bene cōpensatum putantes eius liberalitate, qua usi sunt hoc difficillimo tēpore. nec minor uel gratia uel gloria parta est apud exteros, ut per hæc mala nō mediocriter nomen regis illustratū sit, & quantum damni domi acceptū est, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cum enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes nō qualis antè fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia misit Cæsari, quingētos selectos è suo satellitio, quos Aelius Gallus duxit in expeditionē Arabicā, eorumq; sæpe forti opera usus est. Rebus igit in pristinam felicitatē restitutis, regiam in superiori urbis parte ædificauit, ædificis

ædibus amplissimis, exornatisq; auro & marmorib. & subsellijs, ut magnum uirorū numerum possent capere: domibus etiam pro cuiusq; dignitate appellatione indita, ut una diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne distraheret uagis uoluptatibus. occasio autē nouarū nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebatq; filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cum uulgi sermonibus celebraretur, primū fama illius Herodes permotus est, deinde cōspectæ amore captus noluit uti sua potentia, ne tyrannice uideretur agere, maluitq; in legitimū thorū puellā introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tamen cōtemptu dignus uideretur, quo cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius uisum est elegit, ut uidelicet honoris accessione eū ornaret. mox igit Iesu Phabetis filio pontificatū abrogat, & successorē ei dat Simonē, atq; ita affinitatē cum illo cōtrahit. Peractis deinde nuptijs nouū castellū condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleret armis Antigoni. distat autē à Hierosolymis circiter LX stadijs, natura firmū, & ad excolendū idoneū. collis enim est leniter accliuus, attollens se in manufactā altitudinē, habēs mammæ specie circumferentiā: estq; distinctus teretibus turribus, ascēsu arduo, qui per cc gradus lapideos scanditur. intus autē diuersoria sunt regia, magnis impēsis structa, tam ad firmitatē, quàm ad pulchritudinē: & in pede collis habitatiōes spectatu dignissimæ, tum ppter alia, tum ppter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificijs referta est ad iustæ urbis magnitudinē, cui collis ille uice arcis imminet. Ita omnib. ordinatis exsentētia, nullos amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum modis subditos in officio cōtinens: timore suppliciorū quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: cōmunicabatq; se accuratissimē, quasi incolumitas sua pertineret etiā ad rempublicam. Ciuitatibus se comem & humanū præbebat, dynastas per occasionē colebat, ad cōciliandam sibi eorū gratiā munificentissimus, q̄ innatam haberet magnanimitatē regiam. Ita factū est ut cum apud omnes esset gratiofus, magnis rerū suarum incrementis augetetur. Hæc tamen ambitio studiumq; demerendi Cæsarem cum Romanis potētioribus causa fuit ut multū à patrijs institutis decederet, & leges diuinas uiolaret, dum in honorē eorum urbes condit, & templa extruit, licet nō in solo Iudaico. hoc enim illi nequaquā laturi erant, q̄ nefas sit nostris statuas ac effigies more Græcorū colere. Quapropter extra eorū regionē tales urbes collocabat, excusans se Iudæis, q̄ non spōte, sed potentiorū iussu hæc faceret: & interim Cæsarē Romanosq; tanto magis sibi deuinciēs, q̄ in eorū honorē à patrijs consuetudinib. sustineret discedere. Sed p̄cipuus scopus erat utilitas propria, & studiū memoriæ propagandæ ad posteros, ita ut in cōdendis & exornandis urbibus nullis sumptibus parceret.

Cæsarea conditur. Cap. XIII

Ergo quum animaduertisset in maritimis locum condendæ urbi opportunissimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè descripsit, & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratissime, tam regijs palatijs, quàm priuatorum ciuium

uium ædibus. & quod fuit omnium operosissimū, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, stationibus instructum & diuersorij, admirandum structura, eo quòd ppter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno sumptu conueheda fuerit. Sita est hæc urbs in Phœnice, quâ in Aegyptum præternauigatur, Dora inter & Ioppen, litorales urbeculas, non satis portuosas quòd Africo sint oppositæ. hic enim procellosis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam stationē quietam esse patitur, ita ut plerunque naues mercibus onustæ in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incōmoditatem correcturus circum portum circumduxit, quantum putaret magnæ classis recipiendæ sufficere: & in uiginti ulnarum profundū prægrandia saxa demisit, quorum pleraq; pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis uerò octodecim, altitudine nouepedali fuerunt, quædã etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachiū ducentos pedes longū efficit, cuius spatij dimidium oppositum est frangendis fluctibus, inde procymation græce dictum: reliquum sustinebat murum lapideum distinctum turribus, quarum maximæ & pulcherrimæ nomē Drufus à Drufo Cæsaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornice, nautarum diuersoria. Exscensus deinde lato ambitu totū portum cingebat, locus ad inambulandū animi causâ iucundissimus. Os autem portus patet uersus septentrionem uentorum serenissimū. crepido uerò totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistentis ad firmiter resistendū fluctibus: à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portū ædes continuata serie marmore politissimo exstructæ sunt, exstante in medio tumulo, in quo templū Cæsaris à longe conspicuū ad nauigantibus, & in eo statua, Romæ altera, altera Cæsaris, unde nomen Cæsareæ, urbi tam materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis nō minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitijs in mare exeunt, una transuersa dirimente, ut imbrum & purgamentorum proluuies facilius in mare deferatur, & marini æstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam urbem subluere. Exstruxit etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimū, unde late prospectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorū spatio sunt absoluta, rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera urbe post Sebasten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrū & Aristobulum, ut salutarent Cæsarem: eratq; eis paratum hospitium apud Pollionem Herodis studiosissimū, licebat tamē etiam Cæsaris uiti hospitio. Excepit enim adolentes summa humanitate, fecitq; Herodi potestatem, ut arbitrato suo è filijs quemcunq; uellet hæredem regni designaret, aucto prius noua accessione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus quidã conduxerat ditionē Lysaniæ, nec cōtentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoq; captans compendiu. incolæ em locorū eorū libenter rapto uiuunt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeò nō uetabat, ut lucrorū etiã esset particeps. ab his male uexati propinquorū agrorū coloni, Varū prouinciæ præsidē querelâ obtundebāt, postulantes ut Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari.

Ille

Ille rescripsit expugnanda esse latronum receptacula, & regionē eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore ut eius prouidentia caueretur in posterum, ne Trachonitæ uicinis ullas exhiberent molestias. alioquin difficile erat eos cōpescere iam assuetos his artibus uictum quærere: ut qui nec oppida haberent, nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarū refugia habebant autē paratam aquæ & cibariorū copiam, ut externa ui petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi unum post aliū hominem admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quæ credas capaces, plano solo desuper tecti. nam totus is locus cōstat petra aspera, & nō facile meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ nō per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari nō datur, ipsi inter se exercēt latrocinia, nihil sibi non permittent. Eam regionem post quæ Herodes accepit à Cæsare, adhibitis ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatē peperit. Zenodorus autē partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamē efficere potuit.

Interea in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum quæ esset amicissimus, Herodes apud Mitylenen cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterū Gadarenenses quidã Agrippā ad eum, Herodē accusaturi, quos ille ne auditos quidē ad regē uinctos remisit. Arabes etiam iam dudū infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, ut tum uidebat satis probabili. Zenodorus enim desperatis rebus suis Auranitidē ditionis suæ partē illis elocauerat L talentis annuis: quam quia donatio Cæsaris cōplectebatur, non patiebant auferri, modo excursionibus ac ui eam sibi uindicantes, modo contendētes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiã ad se egenos milites, qui miserorū more meliora sperant ex rerū nouitatibus. Hæc cum maturè Herodes cognouisset, maluit tamē bonis rationibus occurrere quæ hostiliter, ne daret occasionē nouis motibus. Decimo septimo demū eius regni anno Cæsar uenit in Syriam: moxq; Gadarensum plurimi cœperunt clamare in Herodē, grauē eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimū Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat, nō prius se destituru quæ quouis modo efficeret, ut illi à dominatione regia liberati attribuerent ad prouinciam Cæsaris. ab hoc persuasi clamitabant, idq; aliquanto audacius, quia ne illos quidē poenas dedisse uidebant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim si quis alius erga suos inexorabilis, ab alienis uero acceptas iniurias libetè contemnebat ac remittebat. Cum igitur de ui & rapinis eius, uiolatisq; ac dirutis tēplis quererentur, Herodes quidē nihil territus paratus erat causam suam dicere: Cæsar uero comiter illū tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantē multitudinē. & prima quidē die qua congressi sunt, facta est horū mentio, deinde uero interruptū est hoc negotiū. Gadarenenses enim uidentes quorsum Cæsar & amici eius tenderēt, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerūt, alij præcipitauerūt tormentorū metu: quidam etiam in flumē se iaciētes necauerūt: atq; ita cū se ipsi prædānare uiderentur, sine mora Cæsar Herodē absoluit. accessit huic & alia nō mediocris

Ioseph.

N felicitas

felicitas. Zenodorus enim precordijs ruptis sanguine multo p secessum profluente apud Antiochia Syriae perijt. Cesar uero & huius portionem, sane non contemnenda, donauit Herodi: qua sita Galilaeam inter & Trachone, complectitur Vlatham, Paneade, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriae, mandauitq; ut omnia ex eius sententia fierent. Deniq; eo tum felicitatis prouectus est Herodes, ut cum in toto q late patet Romano imperio duo essent omniu potentissimi Cesar & Agrippa, Cesar post Agrippa nemini maiorem q illi honore haberet, Agrippa item post Cesarem nemini. qua mutua beneuolentia fretus Pherora suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis centum talentoru reditibus, ut etiam si quid fatale sibi accideret, in tuto essent res illius, neq; subijceretur Herodis filioru imperio. Deducto inde ad mare Cesare in regnu reuersus, in terra Zenodori elegantissimu ei templu construxit e marmore candido, prope Paniu quod uocant. id spelunca est in monte amoenissima, eiq; subiecta in immensum hians terrae deuexitas, plena aquis stagnantibus. ei mons ualde magnus imminet. sub spelunca aut scatent fontes Iordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo exstructo in honore Cesaris. Tunc etiam tertiam tributoru partem remisit regni sui subditis, praetextu quide ut post sterilitatem se reficerent, re aut uera ut placaret eoru animos, offensos talibus regis operibus, quae uidebant plane ad religiois & bonoru morum perniciem tendere, ut omniu iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occasiones turbelaru auferens, & iubens sua quemq; agere negotia, uetitis per urbem conuenticulis & frequentioribus conuiujs, appositisq; etiam speculatoribus, & grauissimis poenis qui contrafacerent propositis. nam multi clam & propalam abducebantur in castellu Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium: & dispositi erant tam in urbe q per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunq; rei gratia. adeo enim hanc cura non negligebat, ut saepe ipse plebeio cultu noctu misceret se uulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliqua uero multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens q non discessuri essent a fide & officio. atq; ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: q uero liberius stomachabant & cogi se indignabantur, eos quocunq; pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum a Pollionis Pharisei Samea q; sectatoribus plerisq;: quod cu non impletrasset, non tm in eos ut in ceteros tales sequijt, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitate his qui Essai apud nos uocant, genus hominu Pythagoreis Graecoru non ab simile, de quib. alibi narraui prolixius. nunc praetereundum non uidet, nec alienu a proposita historia, cur religiosam de his opinionem rex habuerit. Erat quida Essenus Manahemus nomine, cum alias uitae honestae & probatae hominu testimonio, tum uero diuinitus etiam concessum habes donum fatidici spiritus. hic conspicatus Herode etiam tum cu ceteris pueris ludu literariu frequentante, regem Iudaeoru salutauit. ille putans se aut rideri, aut non satis notu esse homini, correxit eius uerba, unu de plebe se profitens. Tum Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulces uerius q ferrens, Imo regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim deus uult: & me-

mor

mor esto Manahemi uerberu, quae te fortunae mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, q de iustitia & pietate, & aequitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri praescius. eris enim tam diuini q humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen deum latebis, qui te extremo uitae tempore graui castigatione reprehensurus est. Haec uerba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnu & tantam felicitatem elatus, cum maxime uigeret Manahemu accersitu rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante rege num decem annos duraturu sit, & uiginti, inquit, & triginta: atq; ita indeterminatu fatalem finem reliquit. Herodes uero uel hoc contentus Manahemu data dextera dimisit. & ex eo semper Essenos in precio habuit. Haec tamen si fidem excedere uidentur, uisum est tamen lectori indicare, q multi sint in eo genere quibus ob moru probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

Herodes nouu templum Hierosolymis aedificat. Cap. XIII

Decimo octauo autem sui regni anno Herodes post tot praecleara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximiu aliud concepit animo, dei templu denuo construere, ampliore ambitu & huic conueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omniu celeberrimu etiam ad posteritatis sempiternam memoriam. Cateru ueritus ne populu difficultate deterritum minus ad hoc obsequente haberet, aduocata concione sic eum allocutus est: Non habeo necesse, uiri tribules, ut uel gesta uel opera mea comemorem, quae ex quo regnare coepi, plus uobis utilitatis & securitatis q mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi q in maximis uestris difficultatibus nulla priuati comodi ratione uobis prospexi: & quae haecenus opera deo iuuante absolui, uobis potissimu seruiunt, per quae factu est ut res Iudaeae nunc magis q unquam antea floreat. quare ut dicere coepi, non opus est singulatim percensere uel urbes uel alia aedificia quibus tum Iudaeam ipsam, tum alias huic contributas regiones excoluimus: sed illud potius uobis nunc proponam, quod maxime uel ad religionis cultu, uel ad regionis ornatu attinet. Templo huic quod postliminio reuersi a captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, defunt ad priscam altitudinem LX cubita. tanto enim celsius erat uetus illud Solomonis aedificiu. nec hoc culpa maioru nostroru accidit, per quos non stetit quin par illi pristinae structura surgeret: sed hanc mensuram praescripserunt Cyrus & Darius Hyftaspis filius: sub quorum imperio quia illi tum uixerunt, sicut postea Macedonu, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam deo uolente ego reru potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximu est, Romanoru orbis dominorum amicitia, dabo operam, ut quod maiores sub alieno nutu uiuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem dei, memor acceptoru beneficiorum, grate accipie persoluam: Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri uideretur: & angebantur magna solitudine, ne forte demolitus uetus aedificiu, nouum non posset absolueri. quare periculosum uidebatur consiliu, & conatus perdifficilis. Quod ubi animaduertit rex, iussit eos bono

XIII

Ioseph.

N 2 animo

animo esse. mansurum enim uetus templum integrum, nec demoliendū tan-
 tisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futuram fabricam necessa-
 ria. neq; eos fefellit. Mille enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: &
 ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mil-
 le sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu uestitos, partim cæmentaria,
 partim lignariæ fabricæ non imperitos: hosq; omnes adhibuit operi, mate-
 ria iam ante conuecta. Sublatis deinde ueteribus fundamentis, & nouis repo-
 sitis, desuper templum exstruebat, longitudine centum cubitorum, altitudi-
 ne totidem & uiginti amplius. qui uiginti cubiti aliquanto post fidentib. fun-
 damentis decesserunt, eosq; denuo addere decreuerunt nostri Neronis tem-
 poribus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magni-
 tudine uigintiquinq; cubitorum in longum, octo in altum, latitudine uero
 cubitorum duodecim. habebatq; basilicæ similitudinem, hinc & inde humi-
 lius, media sui parte excelsum, à multis stadijs conspicuū, maxime ex aduerso
 habitantib. aut aduētantibus. Ianua uero penè ipsi tēplo par, & superlimina-
 re aulæis uariiegatis ornabat, floribus purpureis distinctis, & habentibus co-
 lumnas intextas, sub quarum capitibus uitis expandebatur aurea dependen-
 tibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quam materiæ precio.
 Cinxit etiam totum templum amplissimis porticibus, quæ responderent re-
 liquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine uincerent. harū duæ ua-
 lidis muris fulciebantur, opere uel in primis memorabili. Tumulus erat pe-
 tricosus, arduus, à uertice sensim uersus oriētale urbis latus refupinus. huius
 uerticem primus Solomon rex noster instinctu dei muro circumdedit. Ra-
 dices quoq; eius alio muro cinxit, cui uersus austrum subiecta est uallis pro-
 funda. hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se uinctis, comple-
 ctens interius spacium, & in profundum descendens, ut miranda sit magni-
 tudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo
 à fronte est conspicua, interiora ferro uincta iuncturas continent contra om-
 nium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam equatum est uer-
 tici, cavitatis quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, ut complana-
 tis omnib. fieret area, & circum quadriporticus quatuor stadiorū circuitu,
 singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus. interius
 deinde ipsum uerticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus q;
 longum est duplicem habet porticum, spectantem ianuam templi siti in me-
 ditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circum templum affixa
 erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam
 recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & bene
 munita, opus Afamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum
 tenuerunt, & turrim id uocauerunt, repositorium stolæ pontificiæ, quæ nō
 promebatur, nisi pontifice sacris operaturo. hanc Herodes in eo loco asser-
 uauit, post cuius obitum in Romanorum potestate fuit, usq; Tiberij Cæsaris
 tēpora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificen-
 tissimo hospitio receptus, quò gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit, ut
 iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fueruntq; Iudæi eius
 custodes usque Agrippæ regis obitum. post quem Cassius Longinus præ-
 ses

ses Syriæ, & Cuspius Fadius Iudææ procurator, iusserunt eos denuo stolam
 in Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorū potestate esse,
 quemadmodum & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsa-
 rem, deprecaturi talem necessitatem: ubi inuenerunt iuniorem Agrippam,
 cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis.
 Olim autem fuerat sub sigillo pontificis & præfectorum gazophylacio, qui
 pridie solennis festiuitatis adibant arcis & præsidij Romani præfectū, & re-
 cognito prius sigillo stolam accipiebant: ac mox peracto festo, reportatā in
 eundem locū, & in conspectu arcis præfecti ob signatam deponebant: quod
 quidem hoc loco propter toties uariatum morem admonere uisum est. Sed
 tum Herodes hanc quoq; turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, &
 in memoriam amici sui Romanorū imperatoris Antonij uocauit Antoniam.
 Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab una transi-
 tus erat in regiam per uallem in medio interiectam: duæ ferebant in subur-
 bia, postrema in urbem, gradibus multis usq; in uallē dispositis, & inde
 alijs fursum per accliuē tendentibus. Vrbs enim sita erat è regione tēpli, thea-
 trali specie, toto australi tractu in profundam uallem desinens. Quartum au-
 tem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab utroq; angulo æque
 distantem, & triplicem porticū basilicā longitudine ab orientali ualle ad oc-
 cidentalem pertinentem. Nec enim ulterius poterat. Ibi spectaculū erat, si ul-
 lum aliud sub sole, memorabile. Nam quum uallis in immensum dehisceret,
 ita ut caligarēt despicientium oculi, desuper exstructa erat præalta porticus:
 cuius tecto conscenso si quis utramq; altitudinem coniunctam contempla-
 retur, absq; uertigine id non poterat, uisu deficiente ob nimiam profundita-
 tem, priusquā ad imum pertingeret. In eius porticibus stabant parib. inter-
 uallis quatuor columnarū ordines, quorū quartus intertextū habebat lapi-
 deum parietem. Crassitudo autem cuiusq; columnæ, quantā possent tres ho-
 mines confertis inter se completi brachijs: longitudo uigintiseptem pedū,
 subiecta spira duplici. Numerus uniuersarum fuit centum sexagintaduo, ca-
 pitellis sculptis opere Corinthio pulchris usq; ad miraculum. His quaternis
 ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita ut in uno quoq; latere duæ
 pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, stadij lon-
 gitudine, claudant inter se mediam, cuius latitudo sesquialtera, altitudo uero
 duplicata, tanto superabat utranq;. Earum lacunaria lignea, sculpturata figu-
 ris uarijs. Mediæ uero conuexitas altius surgebat, excitato super epistylia pa-
 riete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio com-
 missuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo se habebat primus ambitus. Inte-
 rius uero non longo interstitio secundus, paucis gradibus scansilis, septum
 habebat lapideum, cum inscriptione quæ uetaret transgredi alienigenā, sub
 interminatione pœnæ capitis. hoc interius septū tam austrino quam septen-
 trionali latere patebat ternis ianuis æquidistantibus, ab oriente uero una ma-
 gna, per quam intrarent casti unā cum uxoribus. Interiora autem fani mulie-
 ribus nefas erat ingredi. Tertium uero spatium intimū, solis sacerdotibus ac-
 cessibile. In eo templū erat & ante illud altare, in quo hostias immolare deo

foliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per sacerdotes curabat fabricam intimarum porticum: absolutoque octo annis reliquo edificio, tandem etiam templum ipsum eorundem sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo, omnibus gratias agentibus deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tam alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi rex trecentos boues deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum uictimarum, quantum uix comprehendere possit numero, fallente ueram estimatione earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem absolutae templi fabricae etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere; ut hoc pacto conduplicaretur laetitia publica. Caeterum rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrum etiam imposuit, in eum usum ut occulte illuc posset ascendere, si quid per tumultum contra regem uellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum struebatur nunquam interdium pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus ne interrumpere aedificatio: eaque fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est ueri ab simile, si quis diuinam prouidentiam respiciat. Et de templo instauratione haec tenus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDAICARVM

LIBER XVI.

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherozæ calumnijs appetuntur. Caput I

INTER caeteras reipublicae curas ad se pertinere existimans rex etiam priuatas iniurias tam in urbe quam in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quam ipse sancijt, ut perfossores parietum liceret uendere in seruitutem extra regni terminos: quod uidebatur non tam ad poenam maleficorum tendere, quam ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros, & diuersam uiuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis laedebat, quam ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: uidelicet furem quadruplum reddere: quod si non sit soluendo, uendi, non tamen exteris, nec in seruitutem perpetuam, sed uindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic uulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam poenam statuere, & tyrannicum quiddam magis quam regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebaturque hoc nomine rex omnium criminationibus inuidiosissimis

diosissimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, salutatum Caesarem, & ad inuendos Romae suos liberos. Ibi Caesar humanissime tractato filios reducendos domum reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquam reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studijs multitudinis, quod essent conspicui tum statura tum multis ornamentis animi, & modis omnibus regum quiddam praese ferrent ipsa specie. Mouerunt haec ad inuidiam Salomen sororem regis, caeterosque quorum calumnijs Mariam oppressa fuerat, metuentes suae potentiae, quum uiderent non de fore ultores materni interitus. Hinc igitur occasione arrepta, illos quoque calumnijs appetunt, dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac una uia expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec haec ad ipsum regem perferebant, contenti in uulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facile diuinabant exoriturum tantum odium, ut ne naturalibus quidem uinceretur affectibus.

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges. Cap. II

Ed tum nondum frigescente paterna pietate rex nihil mali suspicans in eo quo par erat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, uxores eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocum regis filiam Glaphyram. Post haec audito quod Marcus Agrippa ex Italia redisset in Asiam, profectus illo inuitauit eum in regnum suum, ut uenire dignaretur ad amicum & hospitem: quo impetrato, nihil praetermisit quod illi uoluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis urbibus, & ostendens aedificia, ad haec omne genus deliciarum & magnificentiae tam ipsi quam amicis exhibens, apud Sebasten & Caesariensem portum, & in exstructis a se arcibus, Alexandro, Herodio, Hyrcania. In urbem quoque Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis acclamationibus. Agrippa autem deo hecatombe immolata populo epulum praebuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset commoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, una cum amicis maximis honoratus muneribus.

Herodes ad Agrippam nauigat. Cap. III

Ex autem exacta domi hyeme, instate uere rursus ad illum properauit, audito quod cum exercitu Bosphorum peteret: factaque praeter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum. Sed repulsus aduersis Boreae flatibus, aliquot diebus apud Chium haesit: ubi & priuatum multos salutatum uenientes regis honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum urbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quod propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abunde ad absoluendam sufficeret, hortatus ut quam primum ueterem ornatum urbi redderent. Mutato deinde uento

primum Mitylenen, deinde Byzantiū allatus, ut audiuit Agrippam iam ultra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticam urbem eum offendit, ex insperato uisus cum classe appellere: fuitq; gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem cōplexi sunt: quod euidentis esset argumentū fidei & amicitie, regem intermissis proprijs negotijs præsto factū Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrē indiuisus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorū particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiā, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negotijs, quorū causa illuc Agrippa uenerat, placuit nō reuerti nauigio: sed per Paphlagoniā, Cappadociam ac maiore Phrygiam terrestri itinere peruenerunt Ephesum: & inde rursum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorū subueniens necessitatibus. Solitus est enim non solum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos sumptus facere in hospites: uerū etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius uoti compos factus est. Cumq; etiam ipse magnanimus esset, ac facilis ad concedendū ea quæ neminem læderent, non leue erat momentū & in rege, incitante uel spōte currētem ad beneficentiā. Primū enim iratum Iliensibus recōciliauit, & pro Chijs debitā Cæsaris procuratoribus pecuniā persoluit, immunitate impetrata: & alijs item, quacūq; in re singulis opus esset, affuit.

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa. Cap. IIII

Postquam autem uentum est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorū, eius regionis urbes incolentium: qui nacti opportunitatem questi sunt de indigenarum iniurijs, quod nec legibus suis eos uiuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniam Hierosolyma mittere uerarent, adigerentq; se ad expeditiones & munia publica conuertendamque in eos sumptus sacram pecuniam, contra concessa per Romanos priuilegia. Has querelas ut Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis uno ex amicorum cohorte Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa, assidentibus Romanorū honoratoribus, & regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis uerba fecit. Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præstantissime, confugiendi ad potestatum maiorum opem incumbit necessitas: nobis uerò etiam impetrandi quæ petimus adest fiducia. Neque enim aliud postulamus, quā quod iam antè uestra beneficentia concessum est: quodq; hi nobis adimere conantur, qui æque ac nos uestro subiecti sunt imperio. Atqui si magnum est uestrum beneficium, digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quod nos dignos eo iudicatis. sin paruum, turpe fuerit, ne parua quidem uos posse concedere. Quamobrem satis apparet nobis illatam iniuriam ad uos quoq; pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non uerentur, & gratiam irritam reddere. Quod si ipsos aliquis interroget, malint ne

uita

uita carere, an patrijs institutis, pompis, sacrificijs, festiuitatibus, quibus honores deorum suorum concelebrant: sat scio quiduis potius passuros quam diuelli à patrijs ritibus. Nam & bella pro religionib. uindicandis se penumero suscipiunt, & huius qua per uos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuiq; licet suo more uiuere, & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc alijs inferre conantur: quasi uero non perinde sit, uel tuam uel alienam pietatē impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus. Est ne ulla gens aut ciuitas aut populus, qui nō summam suæ felicitatis in uestro principatu & Romana potentia collocet? est ne qui uestram gratiam uelit esse irritam? Nemo sanè, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id uel priuatim uel publice non referat. Atqui isti dum uestra nobis beneficia conātur auferre, ne sibi quidem ipsis ullum ius saluū relinquunt, eorū quæ uestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim uel illud est, quod quum multæ aliæ gentes regib. pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam uitam exigūt? Nostræ autem res, etiamsi nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim cōmuni cum reliquis uestris subditis felicitate fruētes, nihil nobis eximium poscimus, nisi ut liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam cōducibile. Nam deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquam merito offendi debeat? imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neq; enim celamus præcepta uitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoq; die ab omnibus alijs negotijs uacantes, perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus nostri cum per se quoq; in disquisitionem uocati nihil habeant reprehensibile, nunc uetustate etiam, contra quam multi opinantur, consecrati sunt: ut non possit non esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per uim inferunt, deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunibus tributa imponētes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantum in religionis nostræ contumeliam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atq; illicitis odijs prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutuum subditorum alit, & obstitit odijs. Has iniurias, Agrippa præstantissime, rogamus ut à nobis prohibas, utq; in posterum quoq; detur nostris uiuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersarijs plus in nos liceat, quam nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed cōcessum etiā uestra clemētia: & exstant de hac re multa senatuscōsulta in Capitolio æreis tabulis cōsecrata, quæ hodieq; leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atq; beneuolentiam, & alioqui sacrosancta etiam si nullum nostrum præcessisset meritū: quandoquidē non solis nobis, sed fermè omnibus mortalibus, adeo nihil de pristinis beneficijs detrahitis, ut ea potius indies præter omnē spem reddatis cumulatiores: quæ quidem omnia percensere præsentis tēporis angustia non patitur. Sed ne uane iactare uideamur nostra officia, omisisis præteritis satis testari potest uel rex noster qui tibi assidet. quod enim ille beneuolentiæ

lentiæ aut officij genus familiæ uestræ nõ exhibuit? ubi fides eius desideratã est? quid non in honorem uestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Aegypto gessit cum M M militum auxiliatorum affuit: in quo ita se gessit, ut tam terrestribus quàm naualib: prælijs nulli uirtute cederet. nec libet cõmemorare quantum tunc rebus eius momentũ attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius a principio adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus a pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc solum argumentũ sufficere ad declarandũ non immeritò nos dignatos tanta gratiã, & a te cõfirmationẽ eius petere: a quo uel nouam sperare debuimus, uidentes tantam tibi cum rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidẽ & a Iudæam habitantibus renunciatũ est nobis, quantum uictimarum obtuleris deo, quibus ue uotis illum honoraueris: utq; populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officijs delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiaẽ Iudæorũ gentis & tanti Romanorũ principis, confirmatæ corã ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius regis præsentia, nihil aliud q̃ ut quæ ipsi concessistis Iudæorũ generi, aliorum fraude intercipi nõ patiamini. His Nicolai uerbis nemo Græcorum se opposuit: quia nõ de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solũ facto prætexebant, q̃ onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquã iniuria patrijs legibus uiuere. Quamobrẽ Agrippa intellecto q̃ uim paterentur, sic respondit: se non solũ propter Herodem amicũ illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare uideantur. quare etiam si plura petissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Rom. cõmodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, ut quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum se populi Rom. beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria uiuentibus. Hæc locutus dimisit conuentũ. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus uale dicto a Lesbo digressi sunt.

Herodes in Iudæam reuertitur. Cap. V

Ex igitur paucis post diebus secunda nauigatiõe usus Cæsaream appulit, & inde Hierosolyma petijt: ibi aduocata in concionem tam urbana multitudo, quàm reliquis Iudæis qui tum fortẽ aderant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quo magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partem se remittere. Illi uero simul oratione simul munificentia regis deliniti, cum maxima lætitiã discesserunt, omnia fausta regi comprecati.

Domesticum

Domesticum dissidium inter Herodem & filios. Cap. VI

Interim domesticũ dissidium indies augebat, Salome tanq̃ hæreditario odio adolescẽtes prosequẽte, atq; ex præterito facinore q̃ matrem eorũ oppresserat, audaciã assumẽte, & hoc agẽte ne q̃ superesset q̃ posset ulcisci mortẽ immeritæ. Nec deerat occasio, q̃ adolescẽtes non optime erga patrẽ affecti uiderent, partim memoria materni interitus, partim dominãdi cupidine. Rursum igit uetera mala renouabant, his in Salomẽ ac Pherorã conuitia iactatibus, illis uicissim odia & infidias cõtra adolescentes exercẽtib: & cũ esset odiũ mutuũ, nõ erat tamẽ simile: dum hi uel ppter genus & mores ingenuos, uel propter ætatis impẽritiã procaci lingua iram nõ dissimulant: illi cõtra maleuole ac astute calumnijs uiam præstruunt, prouocantes adolescentũ ferociam, quam mox erant apud patrem eorũ in suspicionem uocaturi: uoluntatem uindicandi maternam necem uel propria manu non deesse illis hoc argumẽto colligẽtes, q̃ nec puderet eos talis matris, & iniuste interfectã contenderent. Iamq; fabula erant totius ciuitatis, cũctis simplicitatẽ adolescentũ miserantibus, nec cessante Salome occasiões uerisimilis criminatiõis ex ipsis sumere: qui impatiẽter ferẽtes matris mortẽ, & iuueniliter cõtentionosi, nõ illius modò uicẽ, sed suam quoq; sortẽ miserabant, q̃ necesse haberẽt cum infelicis parẽtis interfecto rib. uitã degere, & se quodammodo cõtaminare illorũ contubernio. atq; huic dissidio magnũ incrementũ absentia regis addidit. Qui postq̃ reuersus est, & concionẽ illã apud populũ habuit, mox tũ a Pherora tum a Salome est monitus, imminere magnum periculũ ab adolescentibus, palãm iactantibus nõ impune laturos qui matrẽ interfecissent. his affinxerũt, Archelaũ Cappadocem eis spem facere, q̃ ope illius peruenturi sint ad Cæsarẽ, & patrẽ accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est, tanto magis q̃ eadẽ & ab alijs renunciabant: & per hæc antea actorũ admonebat, q̃ propter domesticorũ dissidia nec amicis nec dilectissimã cõiuge diu frui potuerit: futuraq; ex præteritis colligẽs, & maiorem aliquã calamitatẽ secuturã timẽs, planẽ cõfusus erat animo. Reuera em̃ quẽadmodũ foris supra spem fortuna utebat propitia, sic domi præter opinionem omnia male cedebat: ut meritò ambigendũ sit, possit ne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex equo utraq; et intra priuatã fortunã cõsistere. Dũ talib. curis intra se fluctuat, uisum est aliũ filiũ q̃ etiam nõ priuatus erat accersere, cõprimẽdisq; adolescentũ ferocibus animis illũ opponere, & honorib. euehere: is dicebat Antipater: nõ q̃ uellet, sicut postea uictus affectũ nimio fecit, omnia in illũ cõferre, sed ratus se filios Mariãmes hoc pacto castigatiorẽ redditurũ, & minuendã eorũ arrogantiam, si uiderẽt nõ esse necesse ut sibi solis seruet tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneũ in domũ induxit, putans se iam p̃spexisse adolescentibus, ut posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longe aliter euenit, nam & illi factũ hoc iniuriã suam interpretabant: & Antipater tali erat ingenio, ut præter spem nactus ampliorẽ libertatẽ, in hoc omni ope incũberet, ne fratribus primo loco apud patrẽ cederet, & alienatũ iam ab illis p̃ calumnias, & propẽsum ad hoc, ut (quod iste uehemẽter cupiebat) infensior etiã indies fieret. Quamobrẽ nihil aliud cogitabat, hoc tantũ cauens, ne ipse uideretur fratrum

fratrum delator, sed per alios consiliorū socios rem ageret, qui neq; suspecti essent regi, & fidem etiā propter amicitia uerbis suis possent adstruere. Iam enim cōplures ad hunc noua spe inflatū colendū se contulerant, & Herodē fucata specie beneuolentiæ captabant; cumq; per multas easq; inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolefcētes magis etiam q̄ ante occasione illis præbebant. nam & lacrymæ sæpe eis prorumpēbant, nō ferentib. iniurias ac contumelias, & matrem interdū inuocabant, patremq; iam apertē ut parum æquū amicis incusabant. quæ omnia malitiose ab Antipatri coniuratis obseruabantur; moxq; affingentes etiā non nihil Herodi renunciabant, fouentes domesticū disidiū. Rex enim ægre hæc ferens, & uolens humiliare Mariamnes filios, maioribus semper Antipatrū augebat honoribus: cuius precibus postremo uictus, matrē eius in regiam induxit. Cæsari etiam sæpe pro eo scribēs, priuatim hunc diligentius cōmendabat: & cū nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationē Asia decessurū, solum ex filijs Antipatrū secum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendū, & recipiendū in Cæsaris amicitiam: ut iam uiderent omnia per hunc agi, protrusis a principatu adolescentibus.

Antipatro Romæ degēte Herodes Alexandrū & fratrem adductos ad Cæsarem accusat. Cap. VII

A peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris enim factus est Romæ, paternis literis cōmendatus amicis omnibus. Vnum moleste ferebat, quod nō poterat fratres continuis uexare calumnijs, & uerebatur ne patris animus mutatus, æquiorē se præberet erga Mariamnes filios. Hæc assidue cogitans non desisteat a proposito: & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de incolumitate ipsius sollicitus, sed reuera ad speratam regni successione malis artibus uiam sibi præmunens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, ut inimicus esset adolescentibus. Sed cū repugnaret huic affectui, timeretq; ne quid per iram ageret temere, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem uideretur parum pius erga filios. quò postquam peruenit, nō inuentum ibi Cæsarem Aquileiam usq; persecutus est: & cum uenisset in colloquiū, rogassetq; ut de infortunio suo uellet cognoscere, adductos coram filiis accusauit insolentiæ tentatiq; ueneficij, conquerens eò processisse illorū odia, ut per immane facinus paterno regno potiri cuperēt: cum sibi per Cæsarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorē qui in pietate erga patrem sit constantior. illos uerò etiam si principatus nō accedat, cōtentos esse patris exitio, idq; etiam cum suæ uitæ periculo quærere: tam immane ac sceleratum odium inueteratū esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratā nunc demum se cogi aperire Cæsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo merito? quā ue iniuria? aut quomodo eos æquum putare, ut quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius nō sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuicumq; per pietatem hunc honorē promerito, ut ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officijs cōtentio: maxime cum saluo nature iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminē enim posse

affectare

affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitū, quando quidē uiuo non detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorū quæ regijs liberis ab amantissimo patre præstari cōueniat, non ornamenta, nō ministerium, nō delicias, cōiugia quoq; procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai regis filia collocata. Et quod maximū sit, ne post talia quidē ausa patria se potestate in eos usum, sed ad cōmunem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentē ex iure uel patris uiolati, uel regis p̄ infidias appetiti, ex æquo se cum eis apud talem arbitrum disceptare, rogare tamen ne impune sit illis tantū facinus, ne ue ipse cogat in perpetuo metu uitā degere: quando ne illis quidē expediat post tam nefarios conatus solē inspicere, & impunitatem auferre post proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna uehementia filijs obiecit coram Cæsare, adolefcētes qui ne loquente quidē illo continere lacrymas poterāt, tum uerò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidē tantę impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorē patrem sustinentes: q̄ neq; decorū esset contra eum libere dicere, neq; tutum causam suam deferere. Quamobrem hærebant ancipites lacrymis ac gemitibus miserationē sibi quærētes, & hoc ipso solliciti, ne uiderentur perturbante conscientia, defensionē sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit. adeoq; omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, ut ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

Alexandri defensio, & cum parente reconciliatio. Cap. VIII

Iuuenes ubi obseruauerunt & illū iam flecti & Cæsarem, cæterosq; partim condolentes sibi, partim etiam nō temperantes a lacrymis, alter illorū Alexander uersa ad ipsum patrē oratione, sic aggressus est obiecta diluere. Pater, q̄ beneuolo sis erga nos animo, satis declarat hoc ipsum iudiciū. Si em̄ aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omniū seruatorē nos adduxisses. poteras enim uel p̄ regia, uel p̄ patria potestate in fontes animaduertere. cæterū adducere nos Romā, & hunc testem ac arbitrum facere, seruare uolentis argumentū est. nemo enim ad sana ac tēpla adducit quem uelit perdere. quò sanè causam nostrā aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos uita censemus, si sustinenda sit læsæ erga talem parentē pietatis opinio. quanto enim satius mori innoxios, q̄ tanti sceleris suspectos uiuere? Quare si ueritati satis patrocinari poterimus, felices nos uel tuo iudicio, uel euaso discrimine. Quod si uincit calumnia, superuacaneum fuerit nos solem hunc cernere. quid enim hoc non amota suspiciōe profuerit? Videtur quidē in nostram ætatē affectati regni crimen cōpetere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed uide obsecro, an non idem crimē in quemuis nostri similē torqueri possit. Nihil em̄ prohibet quicumq; rex habeat liberos defunctæ matri superstites, eos in suspiciōne uocare, quasi patri struant infidias. Sed suspiciō non sufficit in impietatis crimine. age proferat qui potest argumentū tentati facinoris, quod aliquā fidē calumniæ ualeat astruere. Potest ne quisquā indicare uenenū paratū, aut coniurationē cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas cōtra te lite

Joseph.

O ras

ras? cum tamen horū singula interdū de nihilo fingat calūnia. Grauis em̄ res est dissidēs inter se regia: & spes principatus, quē tū ais pietatis præmiū, sæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certē nullius facinoris conuinci possumus. calūnias aut̄ refellere apud obturatas aures quī possumus? Sed liberius quasdā uoces iecimus. At nō in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrē aliquis nostrū defleuit. at nō quia mortua sit, sed quia etiā post mortē, à quib. minime debuit, male audiat. Principatū affectamus quē pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, sicut re uera cōtigerunt, an nō conatus noster est superuacuus? Sin minus, certē sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tam atrox facinus nec terrē laturē sint, nec maria? Quid subditorū pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parridas scelere parto regno potiri, & sanctissimū à te instauratū templū ingredi? Quid, si cæteros cōtemneremus, posset ne quisquē interfecto tuus pœnā euadere incolumi Cæsare? Nō tam impios genuisti neq; tam stultos, sed infortunatiores fore quam tuis etiā rebus est cōducibile. Quòd si neq; quod accuses habes, neq; quicquē deprehēdisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidē facere? Quia mater perijt. Sed illius fatū cautiores nos potius quā irritiores debuit reddere. Potueram? plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nunquā facta sunt? Quare ab omniū dño Cæsare, & nūc nostro arbitro, hoc tm̄ petimus, ut si re uera de nobis suspiciōes potes ponere mi pater, uiuamus quantumuis infelices. quid em̄ miserius quā temere in simulari criminis grauissimū? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostram et sentētia damnemur. nec em̄ usq; adeo chara nobis est uita, ut eam cum autoris molestia retinere uelimus. His uerbis & Cēsar ne antē quidē ad credendū calūnię facilis, magis etiā flexus est, quā intēntis in Herodē oculis ipsum quoq; permoueri animaduertēret: & quotquot p̄sentes aderāt sollicitudo cepit de iuuenibus, nō sine regis inuidia apud oēs aulicos. nā absurditas calūnię, iuuenūq; in ipso flore ætatis periclitantiū miseratio, ad ferendā opē cōcitabat animos omniū: sed multo magis postquā tam cordate Alexāder accusatiōi patris respōdit: manentib. reis in eodē habitu, et p̄ mœstitia humētes oculos in terrā demittētibus. Tandē alluxit spei nō nihil, ut uiderēt rex ipse excusatiōis egere, quod sine ullis certis argumētis tam temerē criminationē aggressus sit. Postremo Cēsar aliquantisp̄ deliberabūdus, hoc ipso iuuenes alioq; infantes peccasse p̄nunciauit, quod nō tales se parēti præstiffissent, ut nulla posset in eos hærere suspicio. Herodē aut̄ rogauit ut suspicari desineret, ac reconciliaret̄ filijs. Periniquū em̄ esse habere eum fidē talibus calumnijs: & posse illos in posterū mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuū amorē pristinū, si ad abolēdas suspiciōes ueteres utrinq; diligētius cōlerēt pietas. Post hanc admonitiōnē iuuenib. innuit. Quib. iam preces parantibus pater has nō exspectās prior flētes unū post aliū cōplectit, cōpatientib. omnibus quod aderāt tam ingenuis quā famulis. Tum igit̄ post actas Cæsari gratias unā discesserūt, & cū eis Antipater simulās se gratulari reuersis in gratiā. Sequētib. deinde dieb. Herodes ccc talētis Cæsare donauit, munera edentē Romę, & cōgiariū diuidentē populo. Cēsar uicissim ei donauit dimidiū redditū ē metallis Cyprijs, & reliquū dimidiū procuratiōi eius cōmisit: alijsq; hospitalibus

talibus officijs honorato, liberā potestātē permisit eligēdi successorē quemcunq; ē filijs, aut si mallet distribuēdi regni in singulos. quod cum ille iam pararet facere, negauit se cōmissurū quin ille quā diu uiueret tam regnū haberet in potestate quā filios. His ita peractis rex rursū Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, nō parua ditiōis pars ab eo defecerant, sed opera ducū quos in regno reliquerat perdomiti, rursū coacti sunt imperata facere. Cæterū Herodes & filij nauigantes cū appulissent Eleusam oppidū Cilicię, quod Sebaste mutato nomine dicit̄, offendunt ibi Archelaū regē Cappadoci. Is excepto rege perhumaniter, multū gauisus est ob recōciliatos filios, & quod Alexander eius gener egregie refellisset obiecta crimina: datisq; uicissim regijs muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæā reuersus aduocata in tēplū concioē quod ea in peregrinatiōe egisset exposuit: denarrataq; humanitate Cæsaris, et alijs reb. quas illos quoq; scire uoluit, extremā orationē uertit ad filios: aulicosq; & cæterā multitudinē ad concordia adhortatus est, pronūcians filios post se regnatos, primū Antipatrū, deinde ex Mariāmē natos Alexandrū & Aristobulū. Interim debere oēs se unū respicere, & p̄ rege habere atq; dño, non obstante senectute, quæ ad regendū propter longā experiētiā magis est idonea, præsertim nō deficientib. alijs facultatibus, quib. & subditi in officio continent̄, & liberi. milites quoq; cum suis ducib. si se unū respiciāt, felicē uitā acturos absq; ullis p̄turbationibus. His peroratis dimisit cōcionē, quibusdā recte uisus dixisse, quibusdā secius. iniecta em̄ æmulatione inter filios, res omnino spectare ad aliquā mutationem uidebantur.

Herodes quinquennale certamen ob absolutā Cæsaream celebrat. Cap. IX

Rer idem tēpus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquā ædificari cœpta est, regni uerò anno viii supra uigesimū, Olympiade cxcii. in eius dedicatiōe magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti em̄ sunt ad certamen artifices musici, & athletæ gymniorum certaminū. ad hæc gladiatorū ac ferarū cōparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romę quā apud gētes cæteras. Cōsecratū est aut̄ hoc quoq; certamē Cæsari, instaurandū p̄ singula quinquennia. Hūc omnē apparatū rex suo sumptu magna ambitioē undecūq; curauit conuehi, multa in hoc conferēte etiā uxore Cæsaris Iulia, & mittēte p̄ multa preciosa ex Italia, ut omnibus cōputatis sumptus ad d̄ talēta accederet. Congregata igitur ingēti multitudine spectaculorū gratia, legatiōes quæ à diuersis populis mittebant̄ ob accepta beneficia, oēs excepit diuersorij & mēsis & cōtinuis hilaritatibus, dum hominū frequētia spectaculis se totos dies oblectat, noctu uero cōuiujs & ostētatione magnificētię, cū insigni laude magnanimitatis regię. in omnibus em̄ studebat ut posteriora quæq; maiorē admirationē sui facerēt: ferturq; ipsum sæpe Cæsare & Agrippā dixisse, quod maior quā pro præsentī ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus uideretur totius Syrię atq; Aegypti imperio. Post hanc celebritatē & festos dies aliud oppidū exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluēte ipsum oppidū, & luco circūdante pulcherrimarū arborū. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellū matrē suā nomine referēs supra Hierichuntē cōdidit, cui Cy-

pron uocabulū imposuit, cōmunito egregie, & instructo amœnis domici-
 lijs. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherri-
 ma, primū turrim pharo non minorē in ipsa urbe, in defuncti monumentū
 Phasaelū uocatā, propugnaculū urbis munitissimū. deinde eiusdē nominis
 oppidū circa uallē Hierichuntinā condidit, quā itur ad septētrionalia: quo fa-
 ctum est, ut circūqua; situs ager antea penē desertus diligētius coleretur ab
 habitatoribus, Phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquā eius beneficen-
 tiam enarrare p̄difficile fuerit, quanta cōtulit in urbēs tam Syriæ q̄ Græciæ,
 & ubicūq; illū peregrinari cōtigit. plurimas em̄ adiuuit, aut exstructis publi-
 cis operibus, aut sicubi incœpta pendebant, p̄pter inopiā, pecunijs in absolu-
 tionem eorū erogatis. Inter hæc præcipua sunt q̄ Rhodijs Pythiū templum
 suo sumptu exædificauit, & ad cōpingendas naues multa argēti talenta præ-
 buit. Nicopolitanis urbē ad Actiū à Cæsare conditā habitantib. maiorē partē
 publicorū operū suis perfecit impendijs. Antiochēsis urbē maximā habi-
 tantibus, secante mediā eius longitudinē platea, hanc ipsam utroq; latere or-
 nauit porticibus, & uiam eius sub diualē lapide polito strauit, nō tam ad orna-
 mentū urbis q̄ ad incolarū cōmoda. Ludos etiā Olympios nō satis respōden-
 tes suæ celebritati propter inopiam, adiuuit attributis annuis redditibus, quo
 splēdidius & sacrificia fierēt, & alia quæ ad decorandū tam frequentē cōuen-
 tum pertinēt: pro qua munificētia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic
 alius quispiā miretur in uno homine tantā diuersitatē ingenij. Si em̄ specte-
 mus eius liberalitatē ac beneficentiā qua erga omnes usus est, nō possumus
 nō dicere eū natura beneficentissimū. ediuerso si iniurias eius & scuitiam in
 subditos etiā coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominē fuisse
 durū, inexorabilē, & ab omni alienū modestia. atq; ita pugnantēs inter se uo-
 luntates habuisse uidebit̄. Ego uerò aliter credo, & utrūq; ab una causa pro-
 fectū existimo. Eo enim q̄ honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui
 deditus, incitabat̄ ad magnificentia, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut
 in posterū memoriæ: quare q̄ esset supra facultates sumptuosus, cogebat̄ mo-
 lestus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimū pecuniæ, necesse erat
 eam aliquādo male quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subie-
 ctis, eas offensas lenire uidebat̄ difficile, neq; enim poterat nisi uellet reditus
 minuere. itaq; abutebat̄ suorū odio in suum cōmodum. nam si qs̄ illorū non
 per omnia seruitutē toleraret, aut uideret̄ uelle dominationē eius excutere,
 in tales impotēter sæuiebat̄ nō aliter q̄ in hostes, nullo cognatorū aut amico-
 rum diferimine, q̄ solus uellet honorari ab omnibus. Quam aut̄ honoris cu-
 pidus fuerit, colligere licet ex his ipsis honorib. quos ille Cæsari & Agrippæ
 cæterisq; eius amicis exhibuit. uolebat̄ em̄ exēplo esse suis, ut quēadmodū ip-
 se præstatiores coleret, sic etiā coleret̄ ab omnibus: & hoc pacto satis decla-
 rabat cuius rei natura esset appetētissimus. Sed Iudæis p̄ leges patrias nō licet
 hoc modo potētiores colere, quos necesse est maiorē rationē iusti et equi ha-
 bere q̄ officiorū taliū: quibus satis incōmodum erat, q̄ nō possent statuis &
 tēplis demereri regis gratiā, & similib. adulatiōibus explere insanā cupiditatē
 gloriosi hominis. Atq; hæc mihi causa uidet̄ cur Herodes erga familiares &
 cōsiliorū participes iniquior, erga externos & alienos tātō beneficētiior fuerit.

Iudæo-

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorū ad Cæsarem legatio. Cap. X

Siatici aut̄ & Cyrenēses Iudæi multū affligebant̄ ab earū regionū ci- v r
 uitatibus, qui cū à priscis regib. accepissent ius ciuitatis ex æquo cū
 cæteris, tūc multas iniurias à Græcis patiebant̄, quasi exportaret̄ pe-
 cunias, & essent noxij reliquis ciuibus. Cūq; Græci nec finē nec modū iniu-
 riarū facerēt, coacti sunt p̄ legatos de eis apud Cæsare conqueri. is rescripsit
 ad p̄uincias, placere ut Iudæis seruet̄ æquale ius cū alijs. cuius rescripti exem-
 plar subiicimus, quo testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint impera-
 tores ueteres. Cæsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet: Quoniā Iu-
 dæorū gens semp̄ fida & grata fuit pop. Ro. nō nunc tantū, sed superiori etiā
 tēpore, p̄cipue patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano pōtifice: placet mihi de
 cōmuni iurati senatus sentētia, Iudæos uti, p̄prijs ritibus ac legibus, sicut ute-
 bantur tēpore Hyrcani pont. dei max. & fanis eorū ius asyli manere: licereq;
 eis uotiuā pecuniā p̄ certos homines mittere Hierosolyma: neq; cogi ad præ-
 standā uadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorū post horā i x in parasceue.
 Quod si quis deprehēdat̄ furari sacros libros aut sacra pecuniā ex locis eorū
 religiosis, hūc teneri sacrilegij, & bona eius addici erario Ro. po. Suggestio-
 nem etiā eorū oblatā mihi p̄ C. Marciū Censorinū, pro ea pietate qua oēs ho-
 mines cōplector, iubeo cū hoc decreto dedicari in illustri loco, quē uniuersa
 Asia meo nomini cōsecrauit apud Argyrā. q̄ si quis cōtra decretū ausus fue-
 rit, nō mediocri pœna mulctabitur. Inscriptū est columnæ in tēplo Cæsaris.
 Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis ubicūq; gentiū degentib. sacra pecuniā ex
 ueteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibēte liceat. Hæc Cæsar.
 Agrippa quoq; p̄ Iudæis scripsit in hunc modū. Agrippa Ephesiorū magi-
 stratibus, senatui & pop. S. Pecuniæ sacre quæ Hierosolyma mitti solet mo-
 re patrio, procurationē ac tutelā penes Iudæos esse uolo in Asia: & si quis sa-
 cram Iudæorū pecuniā furatus ad asyla cōfugerit, eū inde abstractū dedi ad
 pœnā Iudæis quo iure abstrahūtur sacrilegi. Syllano etiā magistratui scripsit,
 ne Iudæi sabbatis cogātur ad præstāda uadimonia. M. Agrippa Cyrenæorū
 magistratib. & senatui S. Iudæi Cyrenēses, pro quib. iam Augustus scripsit
 Flauio Libyæ præfidi, alijsq; eius prouinciæ magistratibus, nō esse uetandos
 mittere ex more sacra pecuniā Hierosolyma: cōquesti sunt nūc apud me, ue-
 xari se impborū quorundā sycophātij, & uetari hoc facere p̄textu quorun-
 dam tributorū quæ tñ non debētur. Hos ego suo iuri suisq; morib. relinqui
 iubeo. & si qua in urbe pecunia sacra intercepta est, eā p̄ delectos ad hoc ido-
 neos Iudæis restitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardiniorū magistratib.
 Sal. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminē Iudæorū uetari iuxta patriū morē
 collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quoque uobis scribo de
 hac re, ne uos lateat tam mea uolūtas q̄ Cæsaris. Nec aliter Iul. Antonius pro-
 cos. rescripsit: Ephesiorū magistratib. senatui ac pop. S. Asiā habitātes Iudæi
 Febr. Idib. reddēti mihi ius apud Ephesum indicauerūt, Cæsare Aug. et Agrip-
 pam cōcessisse sibi uti patrijs legib. & moribus, primitiasq; suo quēq; arbi-
 tratu pietatis ergō cōferre, deportādas absq; impedimēto ad templū dei maxi-
 mi: rogauerūtq; ut ab illis concessa meo cōsensu rata habeā. Quare scire uos
 uolo, me quoq; iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta p̄mittere, ut quicqd uolūt

Ioseph.

O 3 iuxta

iuxta patriū morē nemine prohibente faciāt. Hæc decreta in hoc apposuimus, ut quæ scripta nostra in Græcorū manus puertura sunt, ostenderē eis iam inde à maiorū etate hūc honorē nobis habitū, ne prohiberemur p potestates publicas uti patrijs moribus, imò illorū cōsensu religiōe cōcessa deū coleremus. q̄ qdē eo crebrius inculco, ut flectā gētes exteras, & odiū nostri, cuius nullā rationē habēt idoneā, eorū animis eximā. nam morib. nulla gens eisdē utit ppetuo, sed oppidatim ferē in his fit mutatio. Iustitia uero omnib. hominibus ex quo cōpetit, res utilissima tā Græcis q̄ barbaris, cuius maxima in nostris legibus habēt ratio, nosq; omnib. modò eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quāobrē rogatos oēs uolumus, ut nō tā nos ob diuersum uite gen^o horreāt, q̄ cōplectant ob uirtutis studia. Hęc em̄ cōmunis est omnibus, et sine hac nō potest hūana uita cōsistere. nūc ad historię cōtextū redeo.

Herodes opus habens pecunia sepulchrū Dauidis subiit. Cap. XI

Herodes multū pecuniarū domi forisq; profundēs, audito q̄ Hyrcanus q̄ ante eū regnauit, recluso Dauidis sepulcro tria milia talētorū argēti extulisset, supesseq; multo plura q̄ possint, quantūuis magnis sumptib. sufficere, multo tēpore animū habuit idē aggredi. Tūc uerò noctu apertū sepulcrū ingredit, cū prius accurate cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tm̄ amicorū fidissimis. depositas tm̄ pecunias nō inuenit sicut Hyrcanus, sed mūdi preciosi & aureorū ornamentorū uim magnā inde sustulit. his inuitatus ad diligētius scrutandū, interius pcessit usq; ad cōditoria corporū Solomonis ac Dauidis: ubi duos satellites amisit, erūpente (ut ferē) ex adytis flāma cōtra pgressos temere. q̄ casu territus exiuit, et tactus religiōe ad expiandū se in aditu sepulcri monumentū è cādido marmore cōdidit sumptuosissimis impēdijs. eius operis & Nicolaus illius tēporis scriptor meminit, sed nō itē de descēsu regis, pter decorū id factū existimās: idq; more suo fecit. Uui em̄ regis hęc aurib. dedit, captās gratiā, & ea tm̄ attingēs q̄ ad gloriā illius p̄tinere uisa sunt. quin & multa eius aperte iniusta facinora aut alia specie afficta fucavit, aut quantū potuit occultare studuit: quādoquidē etiā crudelitati in Mariāmen ac filios speciosam causam astruere conat, illā impudiciā, hos infidiarū patri paratarū insimulās: & hoc toto opere facit ppetuo, q̄ recte ac iuste rex gessit nimijs extollēs laudibus, cōtraria uerò diligēter excusans. Sed illi ob quā dixi causam dāda uenia, nō tā ad posteritatis cognitionē, q̄ ad gratificandū suo regi scribēti. Nos uerò q̄ & generis p̄pinq̄uitate Asamonæos reges cōtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducētes mendaciū, incorrupte res gestas exponimus, salua reuerētia posterorū regis illius, q̄ etiā nūc rerū potiunt, maiorē tm̄ ueritatis rationē habētes cū ipsorū q̄q; uenia. Ceterū Herodis domus post uiolatū sepulcrū cepit labi in deterius: siue diris ultricib. in eā partē incūbentib. q̄ iam antē male habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tēpora, ut merito uideri possit impietatis p̄miū. Dissidiū em̄ erat in aula bello ciuili simile, et odia mutua cōcertantia calūnijs. Sed inter oēs eminebat Antipatri cōtra fratres artificiosa machinatio, qui p̄ alios inuoluēs illos falsis criminatiōibus, ipse patrociniū eorū sæpe simulabat, ut app̄bata sua beneuolētia facilius iuuenes clā possēt opprimere: atq; talib. uerfutijs circūueniebat patrē, ut putaret hūc solū incolumitatis sue curā gerere. quā p̄pter etiā Ptolemēū p̄curatorē suū rex Antipatro cōmendauit, & cū ma-

tre

tre ei^o oīa cōmunicauit cōsilia, adeò ut nihil nō horū arbitratu gereret, et infesum eū redderēt his q̄s exosos regi esse ipsorū intererat. Mariāmes uerò filij rē indies ferebāt ægrius, p̄pter nobilitatē indignantes suo loco se dimoueri ac deteriorib. cedere, & tm̄ nō in ordinē redigi. Quin & uxores ipsorū eisdē laborabāt passiōibus, quarū altera Alexādro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo p̄sequebat Salomē, tū p̄pter mariti amorē, tū q̄ insolētius se erga filiā eius gereret. ea nupta erat Aristobulo, quā illi sibi honore æquari ferebat muliebriter. atq; hac altera cōtentiōe accedēte, ne Pheroras qdē regis frater alienus erat à discordia. habebat em̄ priuatā causam suspiciōis & odij. Inciderat in amorē ancillæ p̄priae tā infanū, ut oblatā sibi à rege in cōiugiū filiā fastidiret, cōtentus ancillę cōplexib. Id ægerrime tulit Herodes, uidēs germanū affectū à se tot beneficijs, et penē regni sociū, nō respōdere pietate mutua, & infortunatū se fratrem existimās: & cū nō ualeret Pherorā ad æquiorē mentē reducere, puellā collocauit cū Phasaeli filio. p̄cedente dein tēpore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, cōquestus de repulsa, alterius cōditionē ei detulit, q̄ Cypros nomine dicta est. Tū Ptolemæus Pherorę cōsultit, ne p̄gat fratrem contemnere, et ab amore turpi resipiscat, p̄pter quē stultū sit priuare se regis amicitia, et in eius uicē odiū ac trāquillitatis iacturā incurrere. Ille intelligens hoc sibi utile, q̄ iā antē calūnijs appetitus ueniā à rege cōsecutus fuerat, mulierē iā filij matrē ex se factā ablegat: et regi pollicet ducturū se filiā ei^o alterā: cōdixitq; diem xxx. ad celebrādas nuptias, iureiurādo interposito nihil sibi posthac cū ablegata fore cōmercij. elapso autē p̄finito tēpore intantū amorē succubuit, ut nō staret pollicitis, & rursū reuoluerēt ad pristinā mulieris cōsuetudinē. Ibi tū Herodes nō ampli^o potuit irā tegere, sed sæpe iaciebat uoces quasdā, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi q̄ p̄ occasionē hūc eius affectū fouerēt calūnijs. Iāq; nec dies abibat ulla nec hora, qn̄ aliqd ei nouarū turbarū accideret, cōmissis inter se necessitudinib. quas natura uolebat esse carissimas. Nā & Salome infensa Mariāmes filijs ne filiā qdē nuptā Aristobulo adolescentū alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciēs ad effutiēda & prodēda secreta cōiugū colloqa: & si qd, ut assolet, offensiuularū incideret, exacerbās multis suspiciōibus. q̄ factū est ut secreta eorū expiscaret oīa, et puellę q̄q; iuuenē exosum redderet. illa uerò in matris gratiam sæpe narrabat, q̄ illi q̄ties soli esēt, crebrā mētionē Mariāmes facerēt, et odiose de p̄re loquerent, minareturq; si principatus ipsis cōtingeret, reliquarū regis uxorū filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc em̄ cōducibilē illis fore literaturā, cui tū darēt operā. uxores etiā regias si qn̄ uiderēt matris ornāmēta usurpare, p̄ presentib. delicijs uestituros se cilicijs, inclusas ubi ne solē quidē liceat aspicere. Hęc mox Salome regi renūciabat: q̄ ille tametsi p̄ moleste ferret, emēdare tm̄ malebat q̄ punire. maxime autē exasperabat suspiciōib. & indies seipso peior, omnib. omniū rumoribus credebatur. attamē tūc obiurgatiōe filios castigasse cōtētus, & illorū respōsione placat^o aliquātisp̄ quieuit. Sed mox malū reuēdit. Pheroras em̄ Alexādrū cōuenit maritū ut dixim^o Glaphyrę Archelai filię: aitq; se audisse ex Salome, Herodē ardēter amare Glaphyrā: nec posse hūc affectū excutere. hoc audito iuuenis zelotypus uehementē excāduit: et q̄qd honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiā filij, qd qdē ferē quotidianū

erat, in peiorē partē interpretabatur, suspitione cōcepta ex his quæ audierat, neq; diutius potuit eam indignationē concoquere, sed adito patre cū lacrymis ei sermonē Pheroræ aperit. quamobrē ille magis adhuc turbatus est, nō ferēs insimulari se falsō tam turpis criminis, multa querēs de suorū malitia, à quib. pro beneficijs talē reportaret gratiā. Moxq; accersitū Pherorā adortus iurgio, pessime inquit omniū mortaliū, eō ne ingratitude prolapsus es, ut talia de nobis uel dicas uel cogites? nōne deprehēdo tuū propositū, q̄ non cōuitio tenus hæc dixisti filio, sed ut insidias & ueneficia hoc pacto in caput meū strueres? Quis em̄, nisi bono aliquo genio ductus ut iste filius, pateret patre suspectū impune ferre talē iniuriam? Vtrū tibi uideris sermonē in animū, an in dextram gladiū inferuisse, quo parentē cōficeret? aut quid tibi uoluisti, cū & ipsum fratrem oderis, in me tm̄ calūniando simulans beneuolentiam, & ea dicēs quæ salua pietate ne cogitari quidem poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrem benemeritū animū. Et tu quidē quoad uixeris tua cōsciētia frueri: ego uerō dabo operā ut sim meis melior, neq; dignas poenas exigens, & maioribus q̄ digni sint beneficijs eos prosequēs. Sic deſto machante rege Pheroras cū in manifesto crimine deprehēsus teneretur, Salomes ait hoc esse cōmentū, & ab ea prima hos sermones p̄fectos esse. Quo audito illa (nā forte aderat) cōposito ad uerborū fidē uultu exclamat, nō esse hæc sua, & oēs hoc unū agere ut eam inuisam regi faciāt, & de medio tollant Herodis amantissimā, & præcauentē ipsius pericula. nunc uerō etiā maioribus se appeti insidijs. solā em̄ autorē fuisse fratri, ut abiecta qua se oblectabat muliercula filiā regis duceret, & hanc esse causam odij. hæc illa loquente, simulq; capillos sibi uellēte, & pectus plangēte, species quidē negantis erat uerisimilis, sed mala mēs dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras autē mediis tenebatur, ne pretextū quidē ullū sui facti inueniēs, cū nō inficiaret se dixisse, & audisse eadē psuadere nō posset. ea perturbatio nō sine altercatiōe durauit aliquādiu. tandē rex p̄tæsus & fratrem & sororē ablegauit: collaudataq; filij tēperantia, & q̄ hos sermones ad se detulisset, admodū sero ad curā corporis se contulit. Post hanc contentionē male audiebat Salome, quod uideret autor huius calūniæ: & uxores regiæ male ei uolebant, q̄ scirēt morosam & uariabilē, & pro tēpore nunc inimicā nunc beneuolā. Semper igit̄ aliquid contra eam Herodi occinebāt, arrepta occasiōe ex casu quodā fortuito. Erat Arabum rex Obodas, homo segnis & otio deditus: negotia uero eius administrabat Syllæus uir callidus, ætate florēs & corporis specie. hic cū propter quēdā negotia ad Herodē uenisset, contēplatus unā cōnantē Salomen animum ad eam adhibuit: cōpertoq; esse uiduā, uenit cū ea in colloquiū. illa q̄ deterius q̄ antē tractabat à fratre, & non nihil tacta forma iuuenis, nō abhorrebat à nuptijs: & cū per eos dies frequētarent conuiuia, existebāt multa nō mediocria signa q̄ cōsensus & mutus amor inter eos intercederet. Hęc uxores regi nō sine derisiōe referebāt. Herodes autē hoc nō contētus sciscitabat ex Pherora, & iubeat eū inter cōnā obseruare, quomodo erga se inuicē affecti sint. ille renunciauit q̄ nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quō tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abijt. elapsis deinde duob. aut tribus mēsis hanc ipsam ob causam reuersus, & collocut⁹ de hac re cū Herode, postulauit

ut

ut Salomen sibi collocaret. fore em̄ ei hanc affinitatē utilē propter Arabum cōmercia, quorū principatū & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cū ille ad sororē retulisset, percōtando an ei nubere sit animus, mulier facile assensum præbuit. postulantib. deinde ut Syllæus accenseret in Iudæorū religionē, & tum demū uxorē duceret, alioqui nō esse licitū: ille facere hoc nō sustinuit, lapidandū se dicēs à popularibus si faceret: atq; ita re infecta discessit. ex eo tēpore Pheroras Salomē insimulauit intēperantię, ac magis etiā uxores regiæ, dicētes eam cōsueuisse cum Arabe. Et puellā quā fratri despōsatam ille domesticæ mulierculę illecebris uictus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiā collocaturus Salomes filio nato è Costabaro, mutauit sententiā persuasus à Pherora, negante adolescentē amaturū talē sōgerū propter patris sui cædē, & æquius cēfente ut ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominiū. quod ubi is persuasit, impetrauit prioris offensæ ueniam. Mutatis igit̄ sponsalibus puella data est nuptū adolescentulo, addita c tā lentorū dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imò augebant etiam, à turpib. inijs progressæ usq; ad calamitates tristissimas. Erāt in delicijs Herodi propter formā eunuchi tres, unus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorū opera etiā in serijs regni negotijs uti est solitus. hos quidā ad regē detulit corruptos esse ab Alexandro filio accepta magna u pecuniæ: & quæstionib. examinati ecquid cū illo habuissent cōsuetudinis, rem falsi sunt: præterea nullius tentati cōtra patrem facinoris se esse cōscios. admotis deinde acrioribus tormētis, uicti necessitate, ministris magis magisq; in gratiā Antipatri sæuientibus, aiunt Alexandrū innatū contra parentē odiū alere: hortatumq; eos ut Herodē desererēt iam inutilē, facientemq; fucū ætati, & senium dissimulantē tincto capillicio. quin potius sibi adhiberēt animū, potituro uel inuito patre regno debito, expectarētq; breui dignitatē primariā. iam enim non tantū generis prærogatiuā sibi suffragari, sed instructa etiā ad inuadendam dominationē omnia. staturos pro se multos duces militū, multos amicos regios, paratos quiduis uel agere uel pati in ipsius gratiā. His auditis Herodē totū ira & timor occupat, q̄ filij uerba & cōtumeliosa uiderent, & minacia: utroq; igit̄ exacerbatus uerebat ne quid grauius cōtra se conflatū esset, q̄ ut eodē tēporis momento posset cauere & occurrere. quamobrē nō ausus palām inquirere, p̄ dimissos clancularios rem gerebat, omnes suspectos iuxta habēs atq; inuisos, & in suspitionibus etiā de immeritis securitatē suam collocans: quarū adeò nullus erat finis, ut quo quisq; ei coniunctior esset, eo magis timeret, ut tanto ad nocendū potentior. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, uel nominari à delatore sat erat, moxq; ad suā securitatē pertinere putabat illorū interitus. Postremo etiā domestici anxij de incolumitate ppria in seipos uersi sunt, tutissimos rati q̄ alios præuenirēt calumnijs, certissimūq; hoc ad salutē remediū: qui mox uoti cōpotes hoc ipso aliorū in se conciebant inuidiā, uidebanturq; merito retaliandi, & sic accipiēdi, ut ipsi tractassent alios. Jamq; etiā priuatas simultates hoc modo exercebant: moxq; deprehēsi eadē patiebant, occasiōe cōtra inimicos utētēs, p̄ laqueo, quo paulo post ipsi cōprehendebant. Rex em̄ uelox erat ad poenitentiam, eo q̄ multos nō cōuictos tolleret: quod tamē nō in hoc proderat ne si-

milia

milia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorū pari multasse supplicio. Tantū erat tunc in aula regia perturbationū ac formidinū. Multis etiam intimis amicis denunciauit ne uel in conspectū suum uenirēt, uel intra limina palatij, maxime his qui fiducia meritorū hactenus ei reuerēdi fuerāt. Andromacho enim & Gemello ueterib. amicis, & qui plurimū regē tam legationibus q̄ consilij iuuerant, filiosq; eius instituerant, & maiore ceteris habebant fiduciā, amicitia renūciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander utebat familiariter: Gemello uerō q̄ ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinatiōis comes hæserat. Nec dubiū est quin grauius aliqd in eos libēter statuisset, ni obstarēt uirorū claritas: quare cōtentus est tum ablegatis ademisse autoritatē, ut posita proborū hominū reuerentia debaccharēt licētius. Horū porrō omniū maiorū fax erat Antipater, qui ex quo primū tempore patrē animaduertit formidinibus obnoxii, consiliorū ei sociū se adiungens accēdebat hominis sæuitiam: & tunc uidebat egregie fungi officio, si daret operam ut quicūq; reniti possent tollerent de medio. Tunc igit̄ pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primū rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tētati cōtra se facinoris essent cōscij. illi uerō immoriebant cruciatibus, q̄ nihil haberēt dicere. atq; hoc acrius incumbēbat quēstionibus, q̄ præter opinionē nullū deprehēdi posset ne excogitatū quidē maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabat tortos à ueritate malle q̄ à fide erga dominos & amicos discedere, urgebatq; ut secreta perq̄rerent apprehensis pluribus. Tandē unus è multis tormēta nō ferēs ait se nō semel audisse iuuenē dicere, quoties laudaret à proceritate staturæ, aut sagittā di peritia, cæterisq; uirtutib. eximijs, hæc à natura ornāmēta sibi magis cōcessa q̄ beneficia. patrē em̄ p̄ inuidia his offendi omnib. quap̄pter q̄n simul inambulēt cōtrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in uenatorijs iaculationibus illo p̄sente destinata nō ferire, q̄ norit genitoris ingeniū nō ferētis laudari filiū. Hęc uerba dū expēdunt̄ intermissis tormētis adiecit, cōspirasse eū cū fratre Aristobulo ut in uenatiōe patri insidias strueret, quib. si ille esset oppressus, tum regnū postulaturus Romā perfugeret. Inuētē sunt etiā iuuenis literæ ad fratrem scriptæ, cōquerētis de patre, nō recte factū q̄ Antipatro addixisset agros, ex quib. ad eū redirēt cc talēta annua. tū uero Herodes pbabili, ut ipsi uidebat, argumēto cōfirmatus in suspiciōe, Alexandro cōprehensio iubet inijci uincula: & rursus incipit sæuire, quāuis ne ipse quidē auditis satis crederet. neq; em̄ excogitare poterat cur deberet ab illis p̄ insidias appeti: & querelę illę pueriles cōtentiones uidebant, nec uerisimile post manifestū paricidiū uoluisse eos Romā petere. quāobrē uolēs maius aliqd impietatis argumentū inuenire, sollicitēq; cauēs ne uideret̄ filiū temere dānasse ad uincula, et quēstioi subijciēs honoratiores Alexandri amicos, nō paucos eorū nihil tale cōfessos interfecit. Cūq; tota regia tumultu, terrore ac tormētis p̄streperet, iuuenis qdā in tali necessitate cōstitutus dixit Alexandrū Romā ad amicos literas misisse, rogantē ut curaret̄ se accersiri à Cæsare, indicaturū de quibusdā cōtra illū cōspirationibus, q̄n pater societati Romanorū prētulerit Mithridatis Parthorū regis amicitia. addidit habere eū uenenū quod apud Ascalonē paratum

ratū sit. His auditis Herodes credidit, cōsolantibus eū in calamitate adulato-ribus, q̄ nō temere quidquā faceret. uenenū tñ summa cura quæsitū nusquā inuentū est. Cæterū Alexander oppressus malis adeo nō celsit, neq; inficiatus est, ut patrē exasperaret amplius: siue uolēs pudefacere facilitatē eius ad credendū calumnijs: siue ut, si forte crederet, inuolueret eū cum tota regia magnis calamitatibus. Quatuor em̄ libellos à se cōscriptos ei misit, negans opus esse tormentis pluribus. Structas em̄ insidias, participesq; eorū esse Pherorā & amicorū fidissimos. Quin & Salomen obrepentē noctu cū inuito se esse cōgressam, omnesq; eò tēdere, ut illo sublato optatā assequerent licentiam, eiusdē cōspirationis arguebant & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis regi fidissimi. nec aliter q̄ rabie quadā occupati in se inuicem efferabant homines pridē amicissimi, nō defensione, nō coarguitiōe expectata tantisp̄ dum ueritas pateret, iudiciū p̄ueniēte supplicio. alij uinciebant, alij necabant, alij nihil lætius expectātes moras ipsas q̄ rēpresentationē malorū ægrius ferebāt: ingēsq; mœror ac torpor fœdabat pristinā felicitatē regiæ. Ne Herodē quidē ipsum uite in tali perturbatione nō tēdere poterat, cui q̄nemini se auderet credere p̄ tormēto erat futuri exit⁹ expectatio: sæpeq; illi obuersabat̄ irruēs gladio stricto fili⁹, noctes atq; dies nihil aliud uolutati, ut iā minimū abesset ab infania.

Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat. Cap. XII

Dum ita Herodes animo angit̄, Archelaus Cappadocū rex de filia & iuene genero sollicitus, tū amici quoq; uicē miserās inuoluti tam perplexis et turbatis negotijs, officij sui putauit profectiōe ad eum suscipere. Quē ubi sicut audierat affectū inuenit, importunā rem putauit, si obiurgaret ac temeritatis & nimix credulitatis argueret. fore em̄ ut ille ex aduerso contendēs & excusare se studēs exacerbaret amplius. Quapropter alia rationem cōmentus est qua res affectas cōponeret, indignatiōe uersa in iuuenem, asserens regē nihil præter æquitatē, sed omnia recte fecisse. Se quoq; dirempturū illud coniugiū, ac ne filix quidē parsurū, si sceleris cōscia nō fecisset iudiciū. Tum Herodes ubi p̄ter opinionē uidit hominē pro se læso tam grauit̄ excandescere, asperitate remissa, & factū suū iusta æstimatione uolēs expēdere, paulatim ad paternos affectus redijt. Iamq; utroq; flexo ad misericordiā, quoties aliquis obiecta à iuene crimina refelleret, ad iram cōmouebatur rex: postq̄ uerō Archelaū quoq; accusationē aggredi uidit, lacrymis affectū prodens, rogabat illū ne nimitū indulgeret iræ, ne ue p̄pter iuuenis erratū coniugiū dirimeret. Tum Cappadox nactus eū iam mitiorē, cepit crimina trāsferre in amicos q̄ deprauaret hominē iuuenē, & rudē omnis malitiæ, p̄cipue fratrem regis urgēs suspiciōibus. nam cū & Pheroras in Herodis indignationē incurrisset, intelligēs reconciliatorē neminē Archelao magis idoneū, atratus illū adijt, alia q̄q; desperātis de salute signa præferēs. q̄ nō desepxit preces supplicis, negās tñ sibi facile tā cito flectere offensum regis animū. Satius esse ut ipse à fratre ueniā peteret, prius cōfessus se fuisse causam horū omniū. eā confessionē profore multū ad leniendā iracundiā, ac tū demū se quoq; oportuni⁹ deprecatorē accessurū. paruit ille cōsilio, qd̄ utriq; celsit feliciter. nā & iuuenis p̄ter opinionē exēptus est criminatiōibus, et Pherorā Archelaus reposuit in fratris gratiā: ipse q̄q; inita maxima gratia apud regē in tā difficili ipfius

ipſius tempore, lætus in Cappadociam profectus eſt. nam & cum munerib; dimiſſus eſt precioſiſſimis, & facile primū inter amicos locū obtinuit. Cōuenit etiam inter eos ut Herodes Romā peteret, quando quidē de hoc negotio Cæſari ſcripſerat: feceruntq; ſimul iter uſq; Antiochiam, ibi præſidē Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atq; ita in Iudæam reuerſus eſt.

Trachonitarum defectio. Cap. XIII

 Ed interim dum ille Romā profectus à regno abeſt, bellū Arabicū ex hac cauſa exortum eſt. Incolæ Trachonis, quam regionē Zenodoro ademptam Cæſar Herodi attribuerat, uetiti exercere latrocinia, cogebantur in ſtudijs agriculturæ mitius degere. hoc uitæ genus nec ipſos delectabat, neq; terra respondebat laboribus. tamen à principio coercente rege abſtinebant iniuriā ab accolis, nō ſine laude Herodis diligentia. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrū accuſaturus & cōmendaturus Antipatrū Cæſari, Trachonitæ ſparſo rumore de eius interitu deſecerūt reuerſi ad priſtina latrocinia. tunc tamen abſente rege à ducib; eius ſunt perdomiti. cæterū XL ex his latronū principes captorū exemplo territi, relicto patrio ſolo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratum Salomes coniugiū. à quo cum munitū quendam locū accepiffent habitandum, excuſionibus non Iudæam tantū infeſtabant, ſed totam Cœleſyriam, abigebantq; prædas in ſua receptacula, Syllæo præbente impunitatē & ſecuritatē maleficijs. Herodes aut̄ reuerſus à Romana peregrinatione, cōperit multa damna illata ſuis à latronibus. cumq; non poſſet eos in poteſtatem ſuam redigere, q̄ eſſent ſub tutela Arabū, nec tamen iniuriam acceptam concoqueret, perluſtrato Trachone interfecit illorū domesticos. quo factō illi irritatiores, maximè q̄ legem haberent quæ iuberet domesticorū cædem inultam non finire, contempto periculo totam Herodis ditionē agēdo & ferendo perpetuis uexabant incuſionibus. Tum rex ad præſides à Cæſare miſſos Saturninū & Volumniū rem detulit, latrones depoſcēs ad ſuppliciiū. illi hoc audito maiore manu ſe cōmunire, perturbare omnia repentinis inſultibus, agros ſimul & uicos populari, iugulare quotquot in manus eorū inciderēt, ut bello q̄ latrocinio res eſſet ſimilior. iam enim uſq; ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones ſibi dedi poſtulabat, & mutuū creditum repetebat, exacto iam præſtituto tempore, ſexaginta illa talenta quæ Oboda per Syllæum cōmodauerat. Syllæus uero qui detrufō à regimine Oboda ipſe adminiſtrabat omnia, inſiciabatur eos latrones eſſe in Arabia, & pecuniam diffe- rebat reddere, de qua diſceptabat apud Saturninū & Volumniū Syriæ præſides. Tandem illis autoribus conuenit, ut intra triginta dierum ſpatiū & debitum redderēt, & ex utroq; regno reſtituerent perſugæ. Sed apud Herodē prorfus nemo Arabū inuentus, uel ob maleficiū, uel quacunq; de cauſa profugus: uerū Arabes conuicti ſunt latrones ad ſe recipere.

Expeditio Herodis in Arabiam. Cap. XIII

 Aeterum poſtquā aduenit præſtitutus terminus, Syllæus nolens ſtare conuentis Romam profectus eſt: Herodes uerò exſequabatur reſtitationem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittētibus ei cōtumaces armis perſequi: collectoq; exerci-
tu

tu inuaſit Arabiā, ſeptē manſiones emenſus triduo. cumq; perueniſſet ad caſtellum in quo ſe latrones continebant, primo impetu id cepit: ipſamq; munitiōnē nomine Ræptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cū in auxiliū eorū procurriſſet dux Arabū Naceb⁹, cōmiſſum eſt præliū, in quo pauci ex Herodianis, Arabū uerò xxxv cum ipſo duce ceciderunt: reliqui in fugā cōpulſi ſunt. Hoc modo latrones ultus Idumæorū tria milia in Trachonem deduxit, ut cohercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quòd in contumaces tantū Arabas cōceſſo ab eis iure uſus ſit, nihilq; egerit præterea: idq; ipſorum in- quiſitione poſtea uerum compertum eſt.

Syllæus Herodem accuſat apud Cæſarem. Cap. XXV

 ED aliter Romam properatis nuncijs Syllæo relatum eſt, ſuo mō- re exaggerātibus omnia. is iam ante inſinuatus in noticiam Cæſaris, forte tum circa palatiū obuertiens, his auditis cōfeſtim mutata ueste atratus eū adiit, denarrās ut bello afflicta ſit Arabia, totūq; regnū euerſum ab Herode ingreſſo cū exercitu. ad hæc lachrymans querebatur cecidiſſe duo milia & quingentos Arabū primates, & in his amicū ac cognatū ſuum Nacebum, direptasq; magnas opes apud Ræptam repositas: atq; hæc facta per cōtemptū Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducem ſe abſente idoneū. Hæc dicēte Syllæo, addenteq; quòd nec ipſe hæc profectio nem ſuſcepturus erat ni crederet Cæſari curę eſſe pacē publicam omnium, neq; ſe domi præſente Herodes niſi ſuo malo eā pacē uiolaturus, Cæſar quere- rela cōmotus percōtatus eſt ex Herodis amicis qui tū aderant, & ex ſuorum quibuſdā recēs reuerſis à Syria, hoc tantū an Herodes ullū exercitū extra regni ſui fines eduxerit. Id cū illi fateri neceſſe haberēt, nec Cæſar cauſam expeditionis audire dignaret, magis etiā irat⁹ Herodi ſcripſit minaciter, ſe hæc- nus illo uſum tanquā amico, poſthac habiturū eū pro ſubdito. Syllæ⁹ quoq; ea de re ſcripſit ad Arabas. His literis illi elati neq; latrones q̄ effugerāt uoluerūt dedere, neq; acceptā mutuo pecuniā perſoluere, neq; pro paſcuſis quę cō- duxerant, quicquā numerare, freti eo quòd rex offendiſſet Cæſarem. Quin & Trachonitæ hac occaſione uſi inſurrexerūt in Idumæorū cuſtodiā, & iun- cti Arabicis latronibus qui illorū regionē diripiebāt, non tā ſuis lucris quàm uindictæ ſtudentes miris modis in eos ſæuiebāt. Hæc omnia Herodes ferebat, offenſo Cæſare minus iam habens uel fiducia uel audaciæ. legatos enim eius ad agendā regis ſui cauſam miſſos primū ne admittiſſet qdē: iterū ueniētes dimiſit inſecto negotio. Quamobrē uehemēter anxio metū augebat Syllæus, Romæ præſens credulo Cæſari quiduis perſuadens, & iam maioribus rebus in- hians. Deſuncto enim Obodæ in Arabū regnum ſucceſſit Aeneas, dictus Aretas mutato nomine. hūc ille per calumnias pellere conabatur, & ſibi principi- patum uſurpare, multā pecuniā partitus in aulicos, multa etiā Cæſari daturū ſe pollicitus: quē iratū ſciebat Aretæ quòd ſe incōſulto auſus eſſet regni ha- benas ſuſcipere. Tandem & ille literas cū muneribus miſit ad Cæſarem, & in his multorum talentorū coronam aureā. in his literis accuſabat Syllæū, quòd nequiſſimus ſeruus ueneno ſuſtuliffet Obodam, quo etiā uiuo inuaſiffet re- rum adminiſtrationem, uxores Arabum adulterās, & cōflato ære alieno uiā

fibi ad occupandū principatum muniens. Cæsar autē ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatusq; eorū munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorū res ac Arabū indies se habebāt deterius, turbatis omnibus, & cōponente nemine. nam regum alter nondū principatum suū constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autē ueritus ne si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarē, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem urgentibus malis inueniens, decreuit denuo Romā legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare. in eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

Euryclis calumniæ contra Herodis filios. Cap. XVI

XI **P** Er idem tempus dissidiū cum filijs domesticū multo magis exacerbatum est. quamuis enim iam antè nunquā prorsus uacaret suspitione, malo pernicioso regibus, tunc tamen id maxime ob talē causam inualuit. Eurycles quidā Lacedæmonius, uir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & delicijs perditus, sed utrunq; uitiū egregie dissimulans, usus Herodis hospitio, datis muneribus. & maioribus acceptis, ad gratiā cum eo conuersatus effecit ut reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrū, Alexandro quoq; propter crebros cōgressus familiaris. aiebat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyrā obsequijs colere. cumq; uideretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quæcunq; uel dicerent uel fierent, undecunq; captans gratificandi per calumnias materiam. deniq; adeo se blandis colloquijs insinuauit unicuiq;, ut illi soli fidus uideretur, cæteros ita tractare, prout amico esset cōmodum. his artibus ita sibi deuinxit Alexandrū ut iuuenis putaret ei solitū se posse querelas suas concredere. aperiebat igitur ei dolorem suum, & pater esset à se alienior, casumq; matris narrabat: & qd Antipater præcepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patriam talibus imbuto odijs, ut cum ipsis nec conuiuia nec colloquia cōmunicare sustineat. Hæc ille, dolorē suū in sinū amici, ut tum uidebat, deponēs. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen nō posse ob periculi magnitudinē, & consultū ei uelle, ut caueret ab Alexandri insidijs. non enim cum dissimulare animū, sed ipsis uerbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad ultimū ab eo persuasus est ut ad Herodē referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilē aurē præbuit, & eo deductus est uerborū ambagibus, ut implacabilē iram in filiū cōciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycli enim L talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelauum se contulit, & multū Alexandrum prædicans, operā etiam suam cōmemorauit q̄ utilis ei fuerit ad conciliandā patris gratiā: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius q̄ deprehēderetur hominis malitia discessit. Reuersus deinde in patriā, cum ibi quoq; similibus artibus uteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò Iudæorū rex non iam ut antè cōtentus aurem præbere criminantibus Alexandri & Aristobuli, proprio seruibat odio, etiā nemine accusante obseruans singula, & sciscitans, & permittens omnibus quicquid uellent cōtra eos dicere: & inter cætera Euaratū Coum cōmunicasse cū Alexandro

xandro consilia. uidebaturq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortuniū, calumnijs nunq̄ cessantibus, & omnib. certatim aliquid mali de eis ad regem deferētibus, scilicet incolumitatis eius studio. erant Herodi duo satellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporū. hi propter quandā offensam pulsi è regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, qd essent exercitatisimi honorabantur pecunijs alijsq; muneribus. Mox igitur rex de his etiam suspicione cōcepta, tormēta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandē aiunt se sollicitos ab Alexandro, ut inter uenandū Herodem feras persequentem interficerent. facile enim confingi posse, præcipitatum ab equo suis met telis transfixū esse. nam & antè penè simile quiddā ei acciderat. Simulq; indicauerunt aurū defossum in equorū stabulo, & præfectū uenatorū arguebant, qd eis præbisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est qd eos intra castellū reciperet, pollicitusq; eis esset pecuniā regiā ibi reconditā. Sed illo pernegante filius eius accedēs, uera esse dixit omnia: protulitq; referentes manū Alexandri literas in hanc sententiā. Quāprimū deo fauēte perfecimus quæ decreuimus, ad uos uenimus. curate igit ut quæ admodū estis polliciti, nos in castellū recipiatis. His literis uisis Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi à filijs insidias. Alexander autē dicebat Diophantū scribam imitatum suum characterē, esseq; Antipatri malitia excogitatū illā schedulā. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & post in similib. deprehensus dedit suppliciū. eos uero qui torti sunt rex apud Hierichuntem produxit ad populū, ut accusarent filios, ubi saxis sunt obruti. cumq; uulgus concitū poena Alexandrū cum fratre uellet afficere, Herodes per Ptolemæū & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorū dicta & facta omnia. iamq; pro condemnatis habebantur, tum aliorū opinione, tum sua. eorū alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac focrū ad miserationem præsentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An nō tibi quoq;, inquit, periculū imminet, delatæ qd spe nuptiarum Syllæo de omnib. quæ hic fiunt per literas significes. quæ uerba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens uinciri eos iubet, & seorsum quemq; quid contra patrē moliti sint scripto prodere. hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidē nec parasse se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modū suspecti & solliciti uiuere. Eodem tēpore cum uenisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela unus è dynastarū illius numero, uolēs Herodes declarare eius maleuolentiā, acciuit ad se Alexandrū è uinculis: & rursus interrogauit de fuga, quō nam & quomodo decreuissent discedere. Ad Archelauū, ille respondit, pollicitū quod inde Romā mitteret. Cæterum contra parentē nihil durius aut parū pietati conueniens se machinatos esse, neq; quicquā ueritatis inesse confictis aduersariorū criminationibus. cupiuisse etiam ut Tyrannus cum socijs examinaretur cautius: sed illis approperatā mortem per Antipatrū, qui admixtis suis uulgū in eos concitauerit. His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, ut interrogare-

tur num ignorasset paratas Herodi infidias. quò ut uentum est, còtinuo mulier uinctù còspicata maritù, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clare ingemuit. iuueni quoq; manāibus lacrymis, qui aderāt miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorù poterāt uel dicere uel facere. Tandē Ptolemæo, cui còmissus erat iuuenis, iubente dicere, nū & uxor fuerit consilij conscia: quī potuit, inquit, non esse, carior mihi uita, & parēs liberorù còmuniū. ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse còsciam. quod si id aliquid ad salutem eius còferat, paratam se mentiri uel in suā perniciem, & nihil omnino negaturā. Tum Alexander, impiū quidē, sicut suspicatur quos minime oportuit, nihil nec ego cogitauit, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romā, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictū à se Archelaū maleuolentię, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis ut inter nauigandū appellerent ad Eleusam oppidū Cilicię, et Archelao scripta de his redderēt: & post exostulationē quòd filijs conatuū fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerēt. & si inuenerint à Nicolao placatū Cæsare, redderent ei literas, & argumenta quæ ad conuincēdos iuuenes scripta mittebātur. Igitur Archela⁹ pro se attulit, uoluisse quidē excipere iuuenes, quòd id et ipsis & patri eorū putaret utile, ne quid ob suspiciōes & disidia duri⁹ in eos statueret: non tamen missurū fuisse ad Cæsare, nec confirmaturū eos in male uolētia: Romā autē delati inuenerūt iam Herodi reconciliatū Cæsarem, eiq; literas reddiderūt. Nam Nicolai legatio ad hunc modū se habuit. Quamprimū Romam uenit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accusandū suscepit. animaduertit enim disidere inter se Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerūt, & hoc autore necatos plerosq; cognatos Obodę manifeste coarguerūt ex ipsi⁹ literis interceptis per aduersarios.

XII Qua fortuita occasione Nicolaus uti non neglexit, studēs Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionē regis ordiretur, difficile se habiturum iudicē. quod, si accusaret Syllæum, nō defore occasionem pro suo rege satisfaciendi. còtestata igitur lite, & præstituta ad agendū die, Nicolaus assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæū, interfectore asseuerās domini ac regis sui multorūq; Arabū, pecuniam etiam mutuatum ad perturbādā quietem publicā, matronasq; arguens corrupisse tam Romæq; in Arabia. addidit his grauissimū crimen, circūuentum mēdacijs eius Cæsarem, quem nihil ueri de gestis ab Herode docuerit. ad hunc occasionis locū postquā uentum est, Cæsar interlocutus iussit eū omisis cæteris hoc tantum de Herode dicere, an non exercitū in Arabiā duxerit, neq; duo milia & quingētos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionē deprēdat⁹ sit. Ad hæc Nicolaus, de his se uel maxime ait docere posse, nihil horū aut certē minimā partē ita se habere, quemadmodū ab illo relata sint, neq; ullā mereri indignationē. His præter opinionē auditis cum Cæsar attentius auscultaret, ille primū indicauit ei de D. talentis mutuo sumptis, deq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsū præstitutū tempus pignora ex uniuersa regione capere: deinde, non expeditionē hostilem hanc fuisse, sed executionē iuris & repetitionē debiti. idq; non propere actū quanquā permittente syngrapha, sed appellatis prius sæpe de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus

dibus: postremo apud Berytū in horū præsentia Syllæo p Cæsaris fortunam iurato, omnino intra triginta dies exhibiturū se & pecuniā, & Herodis per fugas. & cum horū nihil Syllæus præstitisset, aditos rursus præsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demū illum profectū in Arabiam. hoc est, inquit, illud bellū quod aduersarij tam tragice exaggerauerunt. quod tamen qui potest bellū uocari, permisso præsidū & ex pacto illatum post periurio uiolatos tum alios deos, tum in primis nomē Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ XL primū, mox plures, fugientes Herodē metu supplicij, receptaculū sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omniū hominum iniuriā, agrosq; eis dedit, & prædarū fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebat restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptū terminū. nec potest ostendere quenq; præter hos captū in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiā de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimū figmentū quod ad prouocandam iram tuam còmentus est. Affirmo enim q; cum Arabū manus nos inuasisset, & unus atq; alter è nostris cecidisset, tū demū Herodes repugnare coactus Nacebū, & cum eo xxv. non amplius cecidit, quorū singulis centuplicatis iste bis mille & quingētos cecidisse retulit. His motus Cæsar, uultu irato ad Syllæū uersus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hæsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngrapharū conditiones, & rescripta præsidū, literæq; urbiū còtinentes querelas de latrocinij. Ad ultimū eò res deuenit, ut Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodē in gratiā receperit: & pœnitens q; calumnijs permotus durius scripsisset, hoc quoq; Syllæo opprobrauerit, illius mendacijs impulsū se discessisse ab officijs amicitia. In summa, remisit eum in prouinciam, ut postq; satisfecisset creditoribus, daret supplicium. Cæterū Aretę indignari pergebat, q; regiā dignitatē ac potestatem usurparet, priusquā à se acciperet: uolebatq; Arabiā quoq; Herodi tradere: sed hoc consiliū mutauerunt redditæ ipsius literę. Olympus enim & Volumnius cognito placatū esse Cæsare, mox ita ut mandatū erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis uisum est nō onerare in super alio regno senē & infortunatū circa filios: admisisq; legatis Aretę, & hæctenus obiurgatis q; rex eorū temerarie principatum sumpisset, nō expectata sua sentētia, admisit munera, & regnū ei autoritate sua confirmauit. Post hæc Herodi iam reconciliatus scribit, dolere se uicem eius qui tales haberet filios, debereq; eum, si quid contra pietatē ausi sint, ut in parricidas animaduertere. se enim liberam ei potestatem permittere. q; si tantū fugam meditati sint, ipsum quoq; salua pietate oportere leni castigatione contentū esse. quare suū consiliū esse, ut indicto còsistorio apud Berytum Romanorū domiciliū, & adhibitis præsidibus cum rege Cappadocū Archelao, amicisq; cæteris & uiris illustribus, de còmuni sententia quid statuendū sit dispiciat. atq; hoc fuit argumentū epistolæ Cæsaris.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio. Cap. XVII

Qua accepta Herodes supra modū gauisus est; tum quòd redijisset in gratiam, tum propter còcessam sibi statuēdi de filijs potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, ut q; prius in secūda fortuna durus

Ioseph.

P 3 quidem

quidem pater fuerat, nō tamen temerarius aut præceps ad filiorū interitum; nūc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odijs. Ergo conuocat per nūcios quotquot uisum est Cæsari, uno Archelao excepto, uel q̄ hominem oderat, uel q̄ uereretur ne obfisteret suo proposito. & postq̄ Berytum cōuenerunt cum præsidēs, tum cæteri exciti è diuersis urbibus, filios quidē, quos adducere in concilium noluit, in Platane uico Sidoniorū detinuit, nō longe ab urbe: ut possent eos si uocarentur sistere. ipse uero solus introgressus, coram confessu ceterorū, usus est accusatione non tam propter infortuniū & necessitatem miserabili, q̄ patri parū decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans non satis se explicabat, multaq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiūgebat indecore pater contra filios, literasq; ab ipsis scriptas legebat: in quib. nihil insidiarū aut impietatis inerat, sed tantū de ineunda fuga consilium, & conuitia signa offensi animi. ad quæ postquā ille peruenit uociferabatur quasi in confelsis insidijs: remq; exaggerabat deierās mori se malle q̄ audire talia. Postremo dicēs sibi & à natura & à Cæsare potestātē in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: ut si cui accusato parentes manus imponāt capiti, necesse habeant circumstātes saxis eum ferire, atq; in hunc modū interficere. quod cum sibi promptū sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorū quoque calculos. Venire se tamen ad eos non tam ut iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, q̄ ut per occasionē indignationi iustæ parentis suum addant suffragiū, & exemplū edant ad posteros, non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erāt in consilio uidentes rem eò deuenisse, ut nulla sit spes reconciliationis & gratiæ, potestātē eius confirmauerunt. Et primus Saturninus uir consularis, multisq; defunctus honoribus, protulit sententiam moderatam circumstantijs: damnare se quidem Herodis filios, non tamen censere interficiendos, q̄ & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortunijs hoc maximum nolit adijcere. Post illū ipsius tres filij, qui legati patris erant, eandem sententiam tulerunt. Contra Volumnius capite plectendos pronunciat; qui tam impij erga parentē fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, ut omnino uiderentur addicti ad suppliciū. Moxq; inde Herodes Tyrū eos secum duxit: quō cum Nicolaus appulisset à Roma ueniens, rex prius expositis quæ apud Berytū acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirēt de eius filijs. Ille respondit uideri consilia iuuenum impia, cōijciendosq; uinctos in carcerem. deinde pensitato diligentius negotio, si ita uideatur, occidendos; ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere. sin contrariū placeat, absoluedos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorumq; amicorum sententiam. Tum rex diu multumq; tacitus secū cogitauit, & illum secū nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream uentum est, mox omnes fuerunt de filijs solliciti, euentum expectantes. ualde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cumq; dolerent eorum uicem; tamen nec loqui temere, nec audire dictū aliquod liberius uacabat periculo: sed in sinu misericordiæ cælantes, taciti dolorē dissimulabant. Vnus omnium

uetus

uetus regis miles pomine Tiro, filiū habens Alexandri æqualem & amicū, quicquid alij quieti occultabant, ipse libere eloquebat, & sæpe exclamare cogebatur in turba, perisse ueritatē & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendacijs malitiam: eoq; tantam caliginē inductam negotijs, ut ne grauisima quidem errata sua homines animaduertent. hæc loquēdi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat q̄ non sine ratione fortiter se gereret tali tēpore: libenterq; hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen nō improbabant licentiam. nam tanti mali expectatio potuisset à quouis cōmiserationis uoces exprimere. Ille uero etiā ad regem magna libertate se ingerēs, postulauit solus cum solo colloqui: qd ubi concessum est: Non possum, inquit, o rex diutius ferre hanc anxietatem animi: quæ me cogit audaces uoces & mihi periculosas promere, sed tibi, si uelis, utiles. Vbi nunc est tua mens? ubi animus ille semper hætenus quantumuis arduis par negotijs? quæ nam hæc est tanta amicorum ac cognatorū penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantū scelus sustinēt in quondā felici regia. quid tu? quid agatur nō dispicies? occidēs ne duos iuuenes è regina uxore susceptos, & in omni uirtute eximios, te ipsum hac ætate cōmissurus uni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An nō animaduertis tacitum uulgus simul & tuū errorem damnare, & miserari calamitatē iuuenum? adhæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis cōpatiuntur, & execrantur autores huius infortunii. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat rex, admonitus tam suæ calamitatis, q̄ domesticorum perfidiæ. Sed illo immodeste ac militariter instante, & per simplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam & approbationem hanc magis q̄ admonitionem amicam existimans, sciscitatus quoniam essent illi ægreferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone uinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Trypho quidam tonsor regis accedens eum ait se non semel à Tirone sollicitatū, ut inter curandū guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorū munerū, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutū iubet corripi: moxq; tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui uidens patrē sæuissimè tractatum, obstinate cruciatus perferre, nec tamen superesse ullam spem salutis ex crudelitate regis conijciens, ait se indicaturū ueritatē, si tormenta sibi ac parenti remitterētur: acceptaq; in hoc fide, dicebat conuenisse inter eos ut Tiro sua manu regem interficeret. patere enim ei aditū soli ad solū, atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis passurū in Alexandri gratiam. His dictis patrē exemit cruciatibus, incertum ueritate expressa an ut se ac genitorem hoc pacto à diuturniore uexatione redimeret. Herodes aut eiecta ex pectore omni siqua prius inerat dubitatione de filiorū supplicio, nec ullū relinquens locū respicientiæ, properauit exsequi suum propositū: & productis in concionem trecentis ductoribus militū unā cū Tirone ac filio, tonsoreq; indice, omnes accusauit apud populū. in quos multitudo quicquid ad manū ueniret conijciens, ad unum eos interfecit. Alexander aut & Aristobulus ducti Sebasten, ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora eorū in Alexandrium recondita sunt, ubi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et

P 4

fortasse

fortasse alicui mirum non uidebitur, coalitum tanto tempore odiū adeo excreuisse, ut modū excedēs ipsam naturam uicerit. Illud merito dubitari possit, in adolēscētes ne ea culpa conferēda, qua patrē longo tēpore exasperatum tandem in odiū coniecerint immedicabile: an in ipsius duritiam, & cupiditatem tam gloriæ quā dominationis immodicam, qui nullū ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunā, cuius potentia nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, ut necessario consequantur: eamq; uim fatum uocamus, q̄ nihil sit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem ut arduū leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studijs nō nihil tribuit, & uarietatis actionum causas examinat: quæ quidē contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ uoluminibus. Cæterū ex duabus reliquis causis quod ad filios attinet, accusare quis posset eorum iuuenilem arrogantiam, & fastum regium, q̄ nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac uitam parū æqui inquisitores fuerint, malitiose suspicaces, & linguæ temperare nescij, ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam regis gratiam delatoribus. Patris autē planè pudendus error est & inexcusabilis, quod neq; insidiarū structarū conuictos, neq; ullis huius conatus argumentis deprehēsis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solū gratiosos, non in uenationibus segnes, non in militaribus exercitijs contemnendos, aut ciuilib. facundia studijs. horum enim omniū non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiam si damnare libuisset, aut uinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cum securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem uim, adeo nō insidias, extimescere debuerat. nunc tam cito eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quā argumentum impiæ licentiæ: maxime cum esset ea ætate, in quam excusatio ignorantia uel imperitiæ non competit. neq; enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. post longas uero cunctationes & deliberationes, postremo tale quippiam aggredi & perpetrare, sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualē sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcēs qui antē uidebant charissimi. qui tamen si minus miserales erāt, quod meritò perirent, tamen scuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi cædibus. qua de re dicturi sumus in sequentibus.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDÆICARVM

LIBER XVII.

De Antipatri Herodis filij malicia.

Caput I

Antipater autem sublati fratribus agitatedis, gradu iam ad extremam contra patrem impietate facto, nondum improbae spei satis faciebat & in futurum audax. Liberatus enim æmulorum metu qui possent in principatus societatem uenire, in aliam maiorem difficultate parandi sibi regni incidit, uidelicet odium quo populariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illi magis etiam haberet sollicitum, alienati militum animi, a quibus pendebat regum securitas, si quando gens ipsa uideretur nouarum rerum cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis conciliauit. & tamen haud aliter quam rex cum patre administrabat res Iudæorum, credente se Herode eius fidei, & id factum quo supplicium merebatur, interpretante argumentum beneuolentiæ, quasi salutem regis cõsulens illos prodidisset, nō more gerens odio quo tam illos quam patrem prosequeretur: quando quidē & illos propter patrē oderat totus inessus furijs: dabatq; operam ut nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos posset Herodes aperta uisus refugere. sed tum longe magis stimulabatur coeptos conatū persequi. Nā eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quod si diutius uitam protraheret, periculum uidebat ne proditis aliquo modo suis technis patrem haberet insensissimum. Ideo nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominum odia beneficijs uolens obruere, præcipue quotquot Romæ erāt magnificentissimis muneribus sibi cõcilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem ipsius corrumpi posse donorum magnitudine: pariterq; regis sororem, nuptam uiro inter amicos regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ specie hominum animos, & dissimulandi odij summus artifex. Non tamen fallebat amicitiam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, et ideo machinis omnibus occurrebat eius maliciæ: quauis filiam habebat nuptam eius auunculo, quā ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas uxorem duxerat. sed nec affinitas hæc effecit quo minus cognoscere eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen autē ad amato Syllæo cupientem nubere, Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne aperte inimica fratri fieret, iurato ni cõsensum præberet alienaturum se ab ea beneuolentiā. quare illa paruit auctoritati uxoris Cæsareæ, alioquin etiā utile danti consilium. Per idem tempus remissa est ad patrē Cappadocum regis Archelai filia, quondam uxor Alexandri, reddita etiā dote ex fisco regio, nequid ea de causa exoriretur controuersia. Ipse autem filiorum liberos educabat magna diligentia

gentia. Alexander em̄ è Glaphyra duos mares suscepit, Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas foeminas. Eos aliquando præsentib⁹ amicis cõmendans, & filiorũ deplorans infortuniũ, deũ precatus est nequid simile cõtingeret eorũ liberis: sed potius uirtutibus cũ ætate aucti, gratiã sibi nutritionis reponerent. desponsauit etiã futuras adultis uxores, maiori ex Alexandri filijs Pheroræ filiã: Aristobuli uerò filio filiã Antipatri: & eiusdem filiam itidem Antipatri filio. alterã aut̄ filiam, Herodi suo filio, nato ex filia p̄tificis, mos em̄ nobis est patrius, plures simul uxores habere. Hæc cõnubia rex procurauit miseracione pupillorum, per affinitatẽ Antipatrũ ad caritatem eorũ inuitans. Sed ille eundẽ erga pueros animũ obtinuit quem erga parẽtes ipsorũ habuerat: sollicitatus etiã regis circa eos cura, ne forte adulti officeret suã potẽtiã, Archelao quoq; rege adiutã nepotulos, et Pherora tetrarcha accipiente pupillarũ alteram filio suo coniugẽ. Eodẽ incitabatur propter studia populi, miserantis orbatos parẽtibus, & ipsum autorẽ eius calamitatis odio prosequẽtis, & parati aliquando per occasionẽ detegere eius erga fratres male uolentiã. quapropter machinabat̄ de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægre latur⁹ si deberet eos habere potestatis participes: flexitq; Herodẽ precibus ut ipsi filiã Aristobuli ducere permetteret, & filio suo Pheroræ filiã. itaq; præter eius sententiã mutata sunt pacta cõnubialia. Rex autẽ eodem tempore nouem uxores habebat. una erat Antipatri mater, altera summi pontificis filia, ex qua puer natus est patrẽ nomine referens. erant inter has & fratris filia, & consobrina, sed steriles. præterea Samaritis una, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quã postea duxit regis fratruelis Iosephus. Archelaus autẽ & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippũ, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autem Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autẽ natu filias, Alexandri ex eadem matre sorores, quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alterã Phasaelo fratris sui filio. atq; hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico.

Cap. II

Olens deinde à Trachonitis tuta esse omnia, uicũ Iudæis magnitudine urbis decreuit in eius regionis medio cõdere, qui & suis esset præsidio, & unde hostes facili⁹ ex propinquo possent inuadere. Cumq; intellexisset forte fortuna uirum Iudæum è Babylonia cũ quingentis equitibus sagittarijs & centũ fermẽ cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiã quæ sita est ad Daphnen degere, ubi à Saturnino præside Valatham castellũ ad habitadum acceperat, accersiuit eum unã cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, ut ibi opponeretur infestatoribus: omniũ etiam tributorũ ac uectigaliũ immunitatẽ promisit tam agris quã hominibus. His cõditionibus allectus Babylonijs uenit, acceptoq; agro castella ibi condidit, & uicũ nomina Bathyrã. eratq; hic uir pro obice cõtra Trachonitas indigenis, simulq; Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergo petẽtib⁹, quo tutiores essent à latrocinijs: multiq; undiq; ad eũ confluxerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta est

est ea regio ualde populosa propter immunitatẽ quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & non diu ab eis exegit. porrò magnus Agrippa & eodẽ nomine filius, licet multis grauatos exactiõibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauius tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo aliàs suo tẽpore dicemus prolixius. Zamaris aut̄ Babylonijs, qui hanc regionẽ possidendã accepit ab Herode, exacta cum uirtute uita, moriẽ egregijs liberis superstitibus, & in his lacimo equite insignis fortitudinis, q̄ cũ ala Babylonia reges stipare est solitus. is in extrema senectute decedens filiũ reliquit Philippum, uirum manu promptũ, & uirtuti si quis alius deditum, regi q; Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo uniuersis suis copijs exercendis ac ductandis est præpositus.

Antipatri contra Herodem insidiã. Cap. III

Aeterum in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postq̄ semel prospiciendi suis cõmodis potestataẽ accepit à patre, bene sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callide tegens suam malitiam, & in omnibus facile fidem à parẽte impetrans: eratq; omnibus formidabilis ob uersutiam magis etiam q̄ ob potentiam. Sed præcipue Pheroras illũ colebat, & ab eo uicissim colebatur, circumuẽtus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & uxori & socru & sorori, quamuis exofas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis uirginibus. attamen ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius peruestigantibus, & mutuo se inuicem adiutantibus: quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrem: nam hæc quatuor mulieres cõsentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellite eos regis sorore: quæ iam dudum explorabat omnia, sciens eos in regis tantum perniciem cõspirare, & parata rei eius indicium facere. qui ut cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc nomine regi & inuisam, hoc contra excogitauerunt, ut non congregarentur in propatulo, fictisq; conuicijs simularent dissidiũ, maxime præsentẽ Herode, aut alio quopiã qui ei renunciaturus id uideretur: clam aut̄ aleret & confirmarent mutuam beneuolentiã: atq; ita etiam fecerunt. Hoc autẽ Salomen non latuit, nec cũ primò excogitatu est, nec postea cum coepit fieri. omnia enim peruestigabat, moxq; ad fratrem affingens aliquid deferebat, uidelicet occulta eorum conuenticula & clancularias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem, si mature sibi non prospiceret. In aliorũ enim cõspectu dissidentes & iactantes inter se conuitia, celare amicitia: deinde quando soli sint cõsentire, dubio procul cõspirantes in eos quib. occultã uelint esse suã amicitia. Hæc illa & peruestigabat diligẽter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per se nõ nihil intelligentẽ, sed cohibentẽ se adhuc, q̄ suspectum haberet etiã sororis procliuẽ ad calumnias ingentiũ. Erat enim quædã Iudæorũ secta exactiorẽ patriæ legis cognitionẽ sibi uindicans, quibus tanq̄ deo ut uideri uolebant caris, addictum erat hoc mulierũ sodalitiũ. Hi Pharisei uocantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum regibus quoq; infestum, ut

cos

eos etiam aperte impugnare non uereatur. nam cū tota gens Iudæorū fidem suam iureiurādo obligasset regi & Cæsari, hi soli nō iurauerunt: excedentes sex milium numerū: quibus hoc nomine à rege multatis, Pherorę uxor pro eis multam persoluit. cui reponentes gratiā quoniā credebatur futura præscire ex dei colloquijs, prædicebāt, decretū esse deo regnū ablatū ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritū Pherorā ac cōmunes liberos. Sed hoc quoq; regi p̄ Salomē innotuit, & quod aulicorū quosdā sollicitarent munerib; atq; corrūperent. qua in culpa pharisæorū aliquot deprehēfos interfecit, præcipuos autores huius consilij, cumq; his Bagoā eunuchū, & suas delicias Carum, præstātissimæ formæ gratia sibi cōmendatum: & præter hos quoscunq; è domestica familia cum Pharisæis cōspirasse ipsorū indicio cōpererat. Nam Bagoas in eā spem sublatus erat, quasi parēs & benefactor appellandus regis, quē destinarent uaticinia. prospere enim cessura nouo regi omnia, cōstabiliendo successiōe prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Pharisæis ac supplicio traditis amicorū consiliū aduocat, & apud eos Pherorę uxoris accusationē instituit. quod ipsius impulsu frater cōditionē regiārū uirginū spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriā pertinere affirmās, quod mulier ruptis legib. naturæ inter fratres ferat dissidia quibuscūq; ualeat tam uerbis q̄ operibus. multam quoq; contumacibus à se impositā illius perfolutam esse impendijs, & in summa consciam esse totius recentis conspirationis. Recte igitur facturū Pherorā, si non exspectatis fratris precibus spōte talem mulierē ableget, fratres inter se cōmittentem mutuis odijs: quandoquidem ei aut huius uxoris iactura facienda sit, aut fraternæ cōiunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurū sit integrū germanitatis uinculum. Pheroras aut quamuis uehementi regis oratione grauaret, tamen aiebat se & fraternæ pietatis iura persancte culturū, & à coniugali caritate haudquaquā discessurū: emoriq; se malle, q̄ sine dilecta uxore uiuere. Tum Herodes licet graui se iniuria existimaret affici, irasci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pherorę consuetudine, & uetuisse mulierum regiārū conuenticula. illi facturos se iussa regis polliciti, per latentes quoties dabatur comessationes cōueniebant, præcipue Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pherorę uxore cum Antipatro quoq; stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem. Cap. IIII

Quapropter suspectum habens patrem, & ueritus ne ulterius serpendo eius odia ad se quoq; peruenirēt, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneant Herodem per literas, ut quam primum se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrū Herodes misit cum preciosissimis muneribus & testamēto, in quo ipsum Antipatrū regem declarabat, aut si ille prior uita decederet, Herodē natū sibi è filia summi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorundē criminū reum egit apud ipsum Cæsarem, quorū Nicolaus antea. accedebat & alter accusator Aretas, multorū honoratorū cædes apud Petram se inuito patratas obijciens, maxime Sohemi hominis in omni uirtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruū Fabatū

Fabatū ab illo interfectū fuisse ob talem quandā causam. Erat in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei rex plurimū tribuere solitus est. Hunc Syllæus pecunijs corruptū eò perduxit, ut ei regis sui cædem sit pollicitus. hoc ubi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, regi mox indicauit. qui è Corintho confessionē extorsit cogitati facinoris, diligēter ex eo perscrutatus omnia: simulq; duos Arabas ab eodē satellite insimulatos comprehendit, alterum uirum principē, alterum Syllæi amicū primariū. qui & ipsi tormentis admoti cōfessi sunt ideo se uenisse ut Corinthū urgerent crebris adhortationibus ad perpetrandū facinus, atq; adiuuaret etiā in opere, si ita facto op^o sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romā iudicādos amplius & puniēdos trāsmisit.

Pherorę obitus. Cap. V

Heroram aut obstinate permanentē in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libēter, addito iureiurando nunquā se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeo ut paulo post decubente rege uocatus ad accipienda quedam secretiora mandata tanquā à morituro, propter sacramenti religionem recusa ret. Nec tamē ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cū Pheroras in morbum incidisset, uel inuocatus ad uisendū eum uenit: quo morbo postquā absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepelijt, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romā profecto malorū fuit initium, deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totū ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quod moueat habendam esse uirtutis rationem in omnibus.

Pherorę uxor accusatur ueneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias. Cap. VI

Herora mortuo Taphnitæ duo è libertis eius carissimi Herodem adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortē, utq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius aurē simul ac fidem præbente illorū sermonibus, aiunt eum apud uxorem coenasse ea die quæ morbi fuit initium, uenenūq; oblatum ei mixtū nouo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit homini. id uenenum allatū ab Arabissā quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem uera Pherorę letiferū. sunt enim Arabū mulieres ueneficæ maximæ: hæc autē quæ tum insimulabatur, dicebat amicę Syllæi familiarissima. ad eā cōparandī ueneni causa profectę fuerāt uxoris Pherorę mater et soror, et cū illa reuerse sunt pridie quàm ille cœnam letiferam fumeret. His auditis rex ad iram concitatus torsit ancillas earū & quasdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquā fateretur aut detegeret, postrema quædā dolore uicta nihil aliud protulit, quàm quod imprecata est Antipatri matri cruciatus similes, quādo quidem ipsa causa esset præsentiu tormentorum omnibus. Hæc uox ad diligentiore inquisitionē Herodem permouit, ita ut extorqueret earum secreta omnia, comessationesq; illas & occulta conuenticula, tū sermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pherorę mulierculas: ne id quidem reticente, centum talēta se accepisse ab eo, ut abstineret Pherorę colloquijs. Addebāt ancillæ quanto patrē prosequeretur odio, utq; sæpenumerō apud matrē de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse con-

Ioseph.

Q senesc

senesceret, ut non multū se iuuare posset tam sera successio. adhæc simul nō triri multos fratres ac fratrum filios, ut ne sperare quidem tutò liceat: quandoquidem iam nunc si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, nō filio. addere his solitū accusationē scævitiæ, nō temperantis nec à filijs: cuius metu Romam sibi discedendū esset, Pheroræ uerò in suam tetrarchiam. Hæc quia probe congruebant cum illis quæ ex sorore antea rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehensamq; in tam malitiosis conatibus Doridē matrem Antipatri, spoliata multorum talentorum ornamenti eiecit è regia: & mulieribus ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placator. Sed nihil magis eius contra filiū indignationem comouit quam Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quod letale uenenum Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minime suspecto patrem tolleret. id uenenum allatum ex Aegypto per Antiphilum unū ex amicis Antipatri, missum inde à Theudione auiculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberiq; apud Pheroræ uxorem, à marito ad asseruandum acceptum. De quo rogata per regem mulier, habere se facta est: & mox quasi ad afferendum id properans, de tecto seipsam deiecit. nec tamen letalis fuit casus, quia fortè in pedes eecidit, ex quo postquā se recollegit, rege pollicito incolumitatē & ipsi & familiæ, si totam rei ueritatē promeret, contra extremos cruciatus minato siquid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita ut aucta sint: & ut multorum tum fuit opinio, nihil omnino mentita est. Venenū id, inquit, ex Aegypto attulerat Antiphilus, paratū ibi opera fratris sui, professione medici. Theudio deinde in domū nostram intulit, & ego seruauit acceptū à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiose ad uisendum eum & curandū uenisti, motus ille, & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, o uxor, inquit, circumuenit me Antipater, dum pestiferis consilijs & ueneficis ministerijs suum patrē meum fratrem appetit. Nūc igitur quandoquidē in germano nihil pietati qua hactenus erga me usus est uideo decedere, & mihi instare uite terminū, age ne fratricidalī animo manes maiorum contaminem, me inspectante uenenū illud exure. tum se sine mora prolatum iuxta uiri mandatū concremasse, paululo seruato ut si post mariti mortem rex eam tractare uellet durius, possit ei necessitati occurrere. Hæc elocuta uenenū quoq; unā cum pyxide in mediū protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidē etiam agnoscendo. Accusabatur autē etiam pontificis filia regis uxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter & ipsam rex abiecit, & filiū eius è testamento deleuit, ubi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiam Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma uenit Bathylus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus factus est attulisse se uenenū quod daret patroni sui matri & Pheroræ, ut si prius illud parum fuisset efficacax, hoc posteriore Herodem aggredierentur. Simulq; uenerunt ad regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricaret de

cæde Alexandri ac Aristobuli, miserarenturq; fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm ut euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc autē amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & uerba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatū colebat amicitias, comparatis uarijs ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum autē est, quod cum per se septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatū sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio, & uiarum custodia, partim popolare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem uellet quærere.

Antipater capitis damnatus in uincula conijcitur. Cap. VII

Aeterum Herodes ad Antipatri literas, quibus significarat rebus ex vi sententia peractis breui se rediturum in patriam, dissimulata ira insidiosè rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulq; modice de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduentum illius: modisq; omnibus magnam charitatē præ se ferebat, ueritus ne ille suspitione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas uero quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quod Pherorā amaret, quam quod ille morte præuentus pollicita de patre ueneno tollendo non præstiterat. Iam ad Celenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cum dubitare coepit de reditu, uehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoq; uariabant sententiæ, alijs euentum alicubi expectare, alijs sine mora domum nauigare consulentibus. facile enim dissoluturum criminationes omnium, quandoquidem nunc quoq; non aliunde quam ex illius absentia aduersarijs audacia uiresq; ad calumniandum creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portum Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iamq; manifestum erat incidisse Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius uotis & faustis acclamationibus discedentem profecuti fuerant: tunc uerò contrarijs uotis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis ultricibus. Forte per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc uero ab Herode in consiliū de rebus agendis adhibitus. Quibus unā sedentibus superuenit Antipater omnium inscius, & ita ut erat purpuratus in regiam ingressus est. quo mox admissio, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentem eius perculit, iam sentientem quod deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrians, & Varum cognitorem ac iudicem in craftinum denuncians. Ille tam inopinato malo uelut ictus abiit attonitus: moxq; obuias inuenit matrem & uxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se ut in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac rege, adhibitisq; in confessum utriusq; amicis, acciti sunt etiam cognati regis & Sa-

lome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quiq; tormentis examinati fuerant: nouissimeq; serui matris Antipatri capto paulo anteq̄ ipse rediret in patriã. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarû hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, unicumq; ei refugiu supereffe Cæsarem, & si caueat ne in patris manus deueniat. Tû Antipater p̄cumbens patri ad genua supplex orabat ne de causa sua prius decerneret q̄ cognosceret, sed defensionem rem integram seruaret: rex uero postq̄ iussit eum in mediũ sisti, deplorauit infelicitatẽ suã in procreandis talibus liberis; quodq; senectã ætate incidisset in Antipatrũ. enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quamq; benigne suggessisset illi ex opib. quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profecisse quo minus capitalibus appetetur insidijs, ut regnum quod iure & patris uoluntate cõtingere poterat, ante tempus in impietatis præmiũ cederet. Mirariq; se Antipatrum quãnam spe elatus in tantam p̄ruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatum fuisse: uiuenti quoq; sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta redditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse ccc talentorum uiatico. Obijciebat deinde fratrum accusationẽ, quorum siue fontium idem accusator atq; imitator, siue innoxiorũ circumuentor ac parricida fuerit. Se enim nec cõperisse de eis quicquã nisi hoc indice, nec in eos statuisse nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidiũ illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cum abruptissent, rogauit Nicolaum Damascenũ amicitia & domestica consuetudine coniunctissimũ, & pulchre eius negotij gnarũ, ut prosequeretur quæ attinerent ad examinatos cõscios, & ad conuincendũ filiũ. Sed ille præueniens, causamq; suam exorsus dicere, hæc ipsa exẽpla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirũ pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid factõ opus esset, & sicubi res operã suã postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse ut qui patrẽ eriperit ab aliorũ insidijs, ipse nunc eiusdẽ reus agatur criminis, & testatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerũ imperitos maculam cõtrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cum successione designatus rex haberet magis quã speraret, & nemine uetante honorũ esset particeps? neq; enim probabile esse, affectatũ cum periculo quod iam pro uirtute contigerat, & ob incertam spem cõtẽptam certã infamiam, maxime cum is conatus fratribus nõ successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorũ de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quã incorrupte parentẽ diligit. Quæ uero in urbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extareq; eius de hoc literas, quas periniquũ sit inimicorum & improborũ hominũ posthaberi calumnijs, quibus nihil magis sit cordi, quã regiam familiam inter se cõmittere, naetis cõminiscendi oĩũ per suam absentiam, quod se præsentẽ nunquam habere potuerint. Sub finẽ dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquẽtis gratiam, & postremo se quoq; torquendũ offerebat nihil deprecans. His cum nõ nihil moueretur conciliũ, miserabiliter lacryman

te Antipatro & sibimet cõuerberante faciẽ, ut uel inimicos subiret miseratio, Herodẽsq; ipse quantũ uis dissimulans fieret mitior: Nicolaus ut rogatus fuerat accusationẽ a rege coeptã prosequens, exaggerabat singula, proferebatq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorũ confessionibus. ad hæc extollebat regis de eo merita in educandis ac instituendis filijs, p̄ quibus tam malã reportaret gratiã. Nec tamen æque mirandã fuisse priorum temerariam stultitiã, qui rudi ætate corrupti a malis cõsiliarijs naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis q̄ opũ cupidine. Sed Antipatri stupendã esse tam sceleratã audaciam, qui sæuior nocentissimis bestijs, a benefactoribus tamen iniuriã abstinẽtib. nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidẽ calamitate deterritus quo minus crudelitatis eorũ æmulator fieret. Atqui tu ipse, inquit, o Antipater index fuisti tentati per illos facinoris, te inquirete coarguti sunt, tu in cõuictos animaduertisti. nec improbamus q̄ eos iusta indignatione prosecutus sis, immo miramur te imitatũ eorũ intemperantiam: & facile colligimus illa quoq; te nõ ad securitatẽ patris, sed ad fratrũ fecisse perniciẽ, ut detestãdo eorũ malitiã, pietatis erga cõmunem parentẽ opinionem tibi quæreret, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitus, quod tandẽ facere aggressus es. Dum enim fratres fontes addicis supplicio, & parcis eorũ socijs, omnib. facis p̄spicuũ bene cõuenire tibi cũ eis; quorũ posthac uti possis in opprimẽdo patre opera: itaque duplicẽ uoluptatẽ cepisti tuis dignã moribus: alterã palã quasi re bene gesta gloriabũdus sublatis fratribus: alterã clam maiore facinore per occultas insidias conando patrẽ subuertere, cuius modo uindex uideri uolueras. Si enim uere detestatus esses illorũ malitiam, nunq̄ imitandã tibi proposuisses. Nimirũ hoc agebas istis artibus, ut dignioribus sublatis nullos haberes successione æmulos, & tum demũ fratricidio necẽ patris adderes, ut in occulto manerẽt insidiæ quibus oppugnasti germanorũ capita, & nõ solũ ipse meritum suppliciu effugeret, uerũ etiam miserũ parentẽ pœnẽ tuã uicariũ supponeres, inaudito ad hoc æui parricidio, & qualis nullũ exemplũ extat in omni hominũ memoria. non em̄ qualicunq; patri insidiatus es, sed amantiss. simul & indulgentissimo, iam regiæ potestatis particeps, iam successor designatus, tum p̄senti fruẽdi uoluptatẽ ante tẽpus permissa, tum in futurũ spe testamẽto patris cõfirmata. Tu uero cupiditatib. tuis nondũ non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, nõ cõtẽtus societate patris indulgẽtissimi, nisi quoq; suam partẽ præriperes: & cuius te seruatorẽ uerbis præferebas, eum re uera quærebas perdere, nõ ipse tantũ scelestus, sed matri quoq; inurens eiusdẽ notam sceleris, & fratrũ disturbans beneuolentiã, disidijsq; miscẽs omnia: & post hæc ausus es patrẽ uocare bestiã, ipse uenenatissimis quibusq; bestijs nocentior, proprio ueneno abutẽs in cõiunctissimos optimeq; de te meritos; muniensq; te custodib. ac uarijs tam uirorũ q̄ mulierũ technis cõtra unũ senem, quasi nõ tua sola scelestã mens satis esset ad explendũ odiũ. Et nũc post tortos tua causa uiros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta cõiuratorum indicia, audes ueritati cõtradicare: & qui dudũ patrẽ sperasti e rebus humanis tollere, nunc quantũ in te est conaris legẽ quoq; cõtra tui similes scriptam abolere, simulq; Vari. æquitatẽ, omnẽq; quanta est in rerũ natura iusti-

tiã. an ideo mētitos dices tormētis examinatos, ut fidē abroges patris tui feruatoribus? tibi scilicet in tormētis plus credendū est. Nō liberabis regē Varē à cognatorū iniurijs? nō dabis neci hāc pessimā bestiã, pietatē erga genitorē simulantē in fratru pnicie; ac deīn ut solus regnet deprehēsum in struēdis illi capitalibus insidijs? Scis parricidiū nō priuatū esse crimē, sed publicā uitæ ac naturæ iniuriã, quod cogitatū etiã nō minus q̄ perpetrātū contaminet: imo quod qui nō punit, & ipse in naturā parentē est iniurius. Post hęc matris eius quādā adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat. consultos uates de regno, & sacris exitalibus impetitū regis caput: tum libidinosas & ebriosas Antipatri uoluationes cum Pheroræ mulieribus. quæq; ad testimonia pertinerent per tormēta elicita, multa & uaria, partim præmeditata, partim repentina necessitate expressa, atq; hoc ipso certiora. Homines em̄ quicquid antea metu Antipatri silētio texerant, post uersam eius fortunā uidentes accusacionibus inimicorū obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen non ita aliorū odijs grauabatur, ut proprijs sceleribus, hostili in patrē animo, disturbata fratru cōcordia, cōmissis inter se domesticis omnibus: ut qui nunq̄ nec odia iusta exerceret, nec amicitie fidē coleret, nisi quatenus sibi uideret commodum. idq; cum iam dudū à multis esset obseruatū, quo quisq; erat æquitate amātiōr, eo grauior illi fuit aduersarius: & q̄ primū tutō licuit, magnis uociferationibus reum urgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cumq; uariorū criminū proferrētur indicia, nihil tamen fingi apparebat, q̄ neq; ad regis gratiã loquerent, neq; periculi metu silentio quicquā teget, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eumq; nō tam ob patris securitatē q̄ suometipsius merito de medio tollendū censerent, & tradendū supplicio. nec hi soli qui interrogabant eum accusabant, uerū etiã spontanei delatores pleriq; aderant: ita ut licet callidissimus esset mendaciorū artifex, & frontis perfriētissimæ, tñ ne hiscere quidē cōtra ualeret. Postq̄ autē Nicolaus accusare eum & cōuincere destitit, tum Varus potestati ei dicendi pro se fecit, si qd haberet quo declararet suam innocentiam. Se em̄ nihil magis optare, & idē patrē quoq; eius optare scire, q̄ ne in ullo obiecto deprehenderet crimine. At ille pronus in faciē & supplicabūdus humi iacēs, deū consciētiae suæ inspectorē obtestabat, ut euidēti aliquo signo p̄baret alienū se ab omni culpa, nec quicquā unquā molitū in patris perniciē. Is enim est mos malorū omniū, ut quoties nefariū aliquod facinus aggrediūtur, nihil nō sibi permittant, nullo respectu diuini numinis. cum autē suis sceleribus inciderunt in periculū, tum demum illis in mentē uenit deus, p̄ cuius inuocationē & testimoniū uolunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio pmittere: id quod tū quoq; Antipatro usu euenit: qui cum antē omnia sic gessisset quasi nullū numē interesset rebus mortalium, imminēte ultione destitutus iuris præsidij, ad diuinā confugiebat potentiam, se in hoc diuinitus seruatū asseuerās, ut p̄ incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cū crebris interrogationibus nihil eliceret, illo deū tantū inuocante, uidens alioqui nullū fore finē, iubet proferri uenenū in mediū, ut quā nām ui præditū sit experimēto posset colligere: quod mox allatū, & ad bibendum datū cuidam damnato capitis, sine mora necauit hominē. quo factosurgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiam profectus est, ubi plurimum

nam solebat degere, q̄ illic esset Syrorū regia. Herodes uero cōfestim uinxit filiū, omnibus ignorantib. quæ nam fuissent eius cū Varo ante discessum colloquia. coniectura tñ erat cuncta regē facere ex illius sentētia. cōiecto deinde in carcerē, Romā Cæsari de eo significauit per literas, missis etiã qui coram eloquerent mandata, docerentq; q̄ scelerata sit hominis malitia. Per eodem dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Aegypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta rex ipse cōperit. Misi ad te Acmes literas, etiã cum uitæ meæ periculo. scis enim q̄ si deprehēderer, infestas mihi duas potentes familias redderē. Tu dabis operā ut rem geras feliciter. Atq; hoc fuit argumentū huius epistolæ: rex autē diligenter requisitū etiã alteram. ea tamen nusquā comparebat, & seruus Antiphili negabat se attulisse ullam præterea. & cum diutius hærerent, unus ex amicis regijs animaduersa quadā futura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptaq; est inde epistola hæc ferè continens. Acme Antipatro. Scripsi patri tuo quales iussisti literas: & adieci confictū exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominā meam missæ: qua lecta scio q̄ pœnas ab ea tanq̄ ab insidiatrice exiget. Ea uero quam à Salome scriptā uideri uolebant, Antipatri cōmentū erat supposito Salomes nomine, ipsius arbitrato & cōmodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadē & regi scripsit in hanc sententiã. Acme regi Herodi. Cū mihi sit curæ ne qd te lateat ad salutē tuam pertinēs, inuentā Salomes epistolā contra te scriptā ad meam dominam, nō sine periculo transcripsi, & ad te misi: in qua postulabat ut sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne qñ propter eā uitæ discrimē adeā. Sed hoc cōmentū prodebant q̄ ad ipsum Antipatru scripserat, significans se uolūtati eius obsecutā, & literas ad Herodē misisse, & insertū his exemplar fictitiarū Salomes literarū ad suā dominā, quæ insidias Herodi tenderet. Erat autē hæc Acme Iudæa genere, agēs in ancillatu Iuliæ uxoris Cæsaris, operāq; hanc Antipatro magna pecunia uēdiderat, qua cōtra amitā simul & patrē uteretur. Cæterū Herodes cognita hinc filij malitia, minimū abfuit quin illū euestigio tolleret, ut concitatorē turbelarū omniū, qui non solū suam & sororis salutē in periculū adduxisset, sed disciplinā etiã corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangēs, & mori nō recusans, si ullū extaret uiolata à se fidei argumentū idoneū. Rex autē accersito filio iubet illū cum fiducia promere, si qd haberet quod pro se afferre posset. Qui cum ad hæc ne hiscere quidē ualeret, rogatus ut qñ medius teneret deprehēsus in maleficio, saltē socios sceleris proderet, omnē culpā conferebat in Antiphilū, aliū præterea nominabat neminē. ibi Herodes uehemēti dolore animi saucius cogitauit eum Romā mittere, ut apud Cæsaris tribunal parricidij causam diceret. Deinde ueritus ne amicorū ope eriperet periculo, ipsum quidē in uinculis ut antē retinuit: legatos autē & literas accusatrices misit ad Cæsare, simul indicās adiutū eum Acmes opera, epistolarū quoq; adiunctis exemplaribus.

Herodis morbus, & Iudæorum seditio. Cap. VIII

Interea dum legati instructi mandatis ac literis Romā properāt, rex morbo correptus testamentum condidit, successiōnem regni relinquens natorū minimo, exasperatus in Archelaū & Philippū calum-

nij Antipatri: Cæsariq; legauit mille talēta, & uxori Iuliæ liberisq; eius & amicis atq; libertis talēta quingenta. Suis quoq; filijs distribuit pecunias & agros ac redit⁹, similiter etiā nepotibus. Salomes etiā ratio est habita, quā propter perpetuā & incōcussam beneuolentiā ditauit egregie. Desperata deinde salute, q̄ iam ad septuagesimū ætatis annū accederet, mirū in modū effertus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio contēptus, quodq; existimaret gentē lætari suis infortunijs: quam opinionē confirmauit quorundā apud populū gratiosorū seditio, mota ex causa tali. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi doctissimi erant Iudæorū, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idq; chari populo q̄ iuuentutē disciplinis instituerēt, totis em̄ diebus eis dabant operā quotquot cupiebāt in uirtute proficere. Hi postq̄ cognouerunt morbū regis esse incurabilē, concitauerunt iuuentutē, ut sublatis operibus quæ rex præter patriā consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitū inde expectantes præmium. Nam hanc esse regi causam cum calamitatū domesticarū tum postremo præsentis morbi, uidelicet q̄ contēptis legib. multa nouare ausus sit. nam hac parte multis in reb. pietatē regis hi doctores desiderabant. Inter cetera supra maiore portā templi dedicauerat donū preciosum, aquilā auream magni ponderis; cum lex nostros homines uetet imagines statuere, aut consecrare animantiū effigiēs. quamobrē doctores hi autores erāt suis discipulis, ut aquilam illā detraherēt. Et si em̄ res uideat nō carere periculo, tamen etiam iucundæ uitæ præponendū esse honestū obitū, si contemnatur propter tuēdas leges patrias, quandoquidē sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriā eorum intermori. & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundē manere interitum: proinde recte facturos uirtutis cultores, si ex cōmuni necessitate honorē sibi decerperēt, & cū hoc solatio è præsentī uita discederēt. magnū em̄ leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendū præmiū laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partē tota cognatio tam uiri q̄ foeminæ ueniant, quo q̄d esse possit optabilius? Hac exhortatiōe accessis iuuenibus rumor superuenit extinctū regē nūcians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaq; claro meridie ascendētes detractā aquilā conciderūt securibus, inspectante cōgregata in templū multitudine. Quod ut renunciatū cognouit dux regius, maiore aliquā conspirationē metuēs, occurrit eō cum ualida suorū manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in uulgū rudem & imparatū ac conglobatū temerē, facile reliquis disiectis & cedētibus circiter XL iuuenes resistere ausos cōprehendit, cumq; his autores facinoris Iudam & Matthiā turpe putantes cedere: omnesq; ad regē perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginē demere, aiunt se & deliberasse id multo antea, & deliberatū exsecutos, ut fortes uiros decuit. Nam & honori diuino, inquit, succurrimus, & legē cuius discipuli sumus uindicauimus. Nec est quod mireris si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moyses autore & doctore deo pertulit: nec recusamus mortē ac supplicium quodcūq; nobis intuleris, conscij nos nō ob maleficiū sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minore animo quam uerbis præferentes fortitudinē, æque tum ad constanter patiendū alacres, atq; antē ad fortiter agendum fuerant. Eos

rex uinctos misit Hierichuntem: moxq; accitis Iudæorū primoribus in concionem eorū lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit cōmemorare labores suos exhaustos pro republica, tum instauratum templum impendijs ingētibus, quale opus per cxxv annos nemo Asamoneorum regum ad honorem dei ualisset perficere. nec exstructū id tantum à se, uerum etiam ornatū uotiuus muneribus ac donarijs templo dignissimis. ob hæc facta sperasse se uel post obitum sempiternam, & memoriam, & gloriam. nunc proh nefas uiuo etiam ac superstiti pro beneficijs reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata uiolari ac detrahi: q̄ iniuria licet in ipsum intentata, re tamē uera ad deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tum honoratiores quiq; ueriti crudelitātē eius, ne forte efferatus in se quoq; grauius animaduerneret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, uiderique sibi, admiffam esse rem dignā supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiæ pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eiq; successorē dedit fratrem uxoris suæ Ioazarum. Huius Matthiæ pontificatu accidit etiam alium pontificem ad unam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiuniū celebrant. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunij, uisus est sibi per somnū cum uxore congrēdi: & cum ob hoc ad rem diuinam faciendam non esset idoneus, Iosephus Ellemi filius adiutor uicarius propter cognationem ei datus est. Cæterū Herodes post mulctatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis autorem eiusq; socios uiuos exussit: in quam noctem etiā defectus lunæ incidit. Regi uerò morbus factus est grauior, pœnam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehēderetur, quam intus popularetur uiscera. aderat & uehemens uoracitas, cui necesse esset continuo cibos suggerere: simulq; uexabatur intestinorū exulceratione & colicis passionibus. pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, similiterq; inguina. ipsa quoq; uerenda putrefacta scatebant uermiculis, accedēte foeda nec minus molesta tentigine, nō sine foetore grauissimo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrē constans erat inter uiros diuinos & fatidicos opinio, regem læsæ tot modis pietatis deo pœnas expēdere. Qui tamen grauius affligeretur, quam ut uideretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurū se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamētis conquirendis undiq; profectus etiam ultra Iordanem fluuiū, calidis aquis se fouebat apud Calliroen, quæ præter uim medicam potu quoq; iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum cōsilio immiffus fouendus in refertum oleo solium, uisus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familiarium excitatus & ad se reuersus, nullamque amplius salutis spem superesse intelligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate usus in duces atque amicos, rursum Hierichuntē reuersus est: ubi atra bile prægrauate eō immanitatis prolapsus est, ut facinus animo conciperet lōgē atrocissimū. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorū ad eum conuenissent, euocati minaci edicto pœnā capitis intentante nō parētibus, infensus ex æquo siue fontibus seu innoxijs, uniuersos conclusit in circo: accita deinde Salome sorore maritoq;

ritoq; eius Alexa, ait instare sibi terminum uitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendū esse, quando iuxta cōmunem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui debeatur regibus. non enim ignotam sibi esse Iudæorum mentem, q̄ optatā suam mortem lætis accepturi sint animis, quando quidem uel à uiuēte etiam tum non abstinuissent contumelias. sed illorū esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere. nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longe q̄ aliorum regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non fictē lugentibus. Ergo quāprimum uiderint se exhalasse animā, debere eos clausam Circo nobiliū multitudinē cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitum, non prius uulgandum quā mandatum exsecuti sint, iubere deinde ut circumuentos unā omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, uel q̄ mandatorum fuerint memores, uel q̄ obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos p̄ mutuatam fidem ac beneuolentiam perq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatū uellent, eis contra pollicentibus duros se operam ut cuncta iuxta ipsius mandatū fierent. Hæc sane etiam si quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere uellet pro incolumitate & securitate sollicitudini, ex hac certe nouissima eius uolūtate deprehendere potest quā inhumano animo præditus fuerit: quando quidem iam iam è uita discessurus curabat ut ex singulis familijs uno aliquo sublato, totam gentem in luctum & charissimi morū desiderium conijceret, nec læsus à quoquam eorum nec ualens eis quicquam obijcere: cum hi quibus ullum est uirtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

Antipatri exitium. Cap. IX

Um hæc mandata cognatis dat, superuenerūt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarū summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumq; Antipatrū relinqui arbitrio & regis & patris: siue in exilium uellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est uoluptate nuncij poenæ Acmes, & permissæ sibi potestatis libere statuēdi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc uero circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrassetq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexterā: moxq; denuo luctus cum trepidatione actumultu occupauit palatiū, quasi rege iam agente animam. quem strepitū ubi persensit Antipater, ratus patrē uere uitam finisse, spem concepit fore ut solutus uinculis sine difficultate regnū acciperet. cœpitq; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurū post acquisitā potestātē pollicens. ille uero adeo non paruit, ut mox conatus eius regi renunciaret, utq; sollicitatus ab eo ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante male affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet uerberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum,

iussitq;

iussitq; unum è satellitio sine mōra eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Herodis mors, testamentum & funeratio. Cap. X

Einde mutata uoluntate mutauit etiam testamentū. Antipam em̄ quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Perææ tetrarcham constituit. regnum uero Archelao largitus, Trachoniticā, Gaulonicā, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamnam aut, Azotū & Phasaelida Salomæ forori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cæterorū cognatorum ratio, abundeque prospectū singulis leganda pecunia & redditibus annuis. Cæsari quoq; legauit argenti signati centies centena millia, præterq; sua uasa tam aurea q̄ argentea, magnumq; uestis preciosæ numerū. Iulæ aut Cæsaris uxori, & quibusdā amicis quinquages centena millia. His ita ordinatis quinta die postq̄ Antipatrū filiū occidit, uita defunctus est post detrusum regno Antigonū anno trigésimo quarto, ex quo aut à Romanis rex declaratus est, anno x x x v i i, uir in omnes ex æquo sæuus, iræ seruus, iuris dominus: fortuna autem propitia uisus, si quis alius: ex priuatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, uixitque longissimo tempore. quantum aut ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sentētia, oppressis inimicis & aduersarijs, sed infelicissimus meo iudicio. Cæterū Salome & Alexas priusquā regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quemq; dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, ut in agros digressi curarent suamet ipsorū negotia: atque hoc pacto magno beneficio uniuersam gentē sibi deuinxerunt. Indicata deinde regis morte, congregataq; in Hierichuntinū amphitheatrū omni militia primū legerūt literas eius scriptas ad milites, in quib. gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatq; ut eandem seruarent & Archelao filio, quē regni successorē sibi substitueret. Deinde Ptolémæus, cui anulus regis signatorius creditus fuerat, testamentū per legit, quod nō alias ratū habendū esset, q̄ accedente consensu Cæsaris. Moxq; acclamātū est regi Archelao, & milites cateruatim unā cum suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hætenus præstitissent fidem atq; operam, lætis ominationibus deum illi fautorem cōmprecantes. Post hæc funus parabatur regi, Archelao curante ut exsequiæ patri fierent q̄ splendidissimæ, & omnem ornatū proferente ut in pompa comitaretur mortuū. Ferebatur autem in lectica aurea, distincta uarijs gēmis preciosis, & instrata purpura: corpus quoq; amictū erat purpura, imposito capiti diademate, & desup corona aurea, sceptroq; in manu dextera. lecticā stipabant filij & cognatorū numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationum genera: primū satellites, deinde Thraces, post hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi uelut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus. hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa processit Herodiū usq; per octo stadia, ubi quemadmodū antè mandauerat sepultus est. Et Herodes quidē sic defunctus est. Archelaus autē per septē dies iuxta patriam legē luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo mul-

lo multitudini præbito, in templū ascendit: & quacunq; transiret excipiebatur gratulationib. ac faustis acclamationibus: Tum conscenso suggesto sublimis in aureo folio residens, accipiebat lætus gratulatrices uoces fauoris indices, & ipse uicissim omni comitate respondebat multitudini, agebatq; grates q̄ obliuio patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebaturq; parem pro eorū studijs gratiam. adhuc tamen abstinere se à regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quē sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrē ne ab exercitu quidē apud Hierichuntem ultro offerente ambitiosum diadematis honorē se accipere uoluisse, cum nondū constaret de legitimi collatoris animo. cæterum q̄ primū constabilis esset in imperio, curæ sibi fore ut beneuolētia omnī uideatur dignissimus: daturumq; operā ut per omnia patre suo sit illis cōmodior. Illi uerò, sicut uulgus solet, rati primis diebus aperiri mentē huiusmodi potestates ineuntiū, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eo maioribus cum ferebāt laudibus, poscebantq; sibi ab illo beneficia: quidam ut leuius annum tributū penderent: alij solutos dimitti quos Herodes non paucos uinxerat, & in his plerosq; diu in carcere detinuerat: nōnulli uectigalium immunitatem, quibus grauabatur forū rerum uenaliū, magnis flagitabant uociferationibus. Horū nihil ille negabat, hoc agens ut cōciliaret sibi multitudinis animos, nō leue in eo momentū rerum suarū situm existimans: postremo re diuina peracta conuiuium cum amicis inijt.

Populus seditionem mouit contra Archelaum. Cap. XI

XII

INterea Iudæorum quidam nouarū rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ uiolatores neci traditos, tunc cum clamorib. & eiulatu in defunctum regem iactabant conuitia, quasi in mortuorum solatiū: congregatiq; in unum, in uindictam eorū ab Archelao deposcebant ad pœnam quosdam ex his qui chari Herodi fuerant, & ante omnia postulabant sacerdotium abrogari creato ab illo pontifici, & subrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indigne ferret, compescere tamen placide conabatur, quod pararet profectioem ad Cæsarem, ut sententiam Cæsaris cognosceret. Itaq; misso ad eos magistro militū, per eum hortatus est, ut omissa uindictæ studio, cōsiderarent legibus pœnas dedisse quorum moleste ferrent interitū: ad hæc postulata eorum nō carere iniuria, & tempus hoc alia consilia poscere, opusq; esse concordia, donec ad ipsos reuerteretur confirmatus rex assensu Cæsaris. tum demū dispiciendū super his rebus, & statuendū de cōmuni sentētia: interim quiescerēt ne seditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamātū est strenue, periculum intentantibus quicunq; conaretur uerbis eos ad saniorē mentem reducere: q̄ plus suæ uoluntati tribuerent, q̄ autoritati præsentium: & indignum ducerent, si amicorū quos uiuo Herode amiserant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio. adeò enim cōcitati erant ut id tantū ius & fas putarēt, quod ipsis uoluptatem allaturū uidebatur, ne sui quidem periculi memores, diuini inimicos lædere cupiunt. & cum multi ad eos à rege mitterentur, qui partim

ipsum

ipsum nomine, partim ex sua persona uerbis sedarent turbidos, neminem audire sustinebant, sed ad maiorē iram accendebant, aufuri aliquid si maior accessisset numerus. Cumq; festum instaret quo patrium Iudæis est uesci nō fermentatis panibus (Pascha uocant; monumentū ueteris ex Aegypto effugij, quo summa alacritate maiorē solito populus mactat uictimarū numerum, & infinita turba, nonnulliq; etiā extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) seditiosi deploratores legis doctorū Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente uictu quē illos non pudēbat mendicatio quærere. Tum Archelaus ueritus ne ad grauius aliquid eorū insolentia procederet, mittit tribunū cum cohorte qui cōpescerent homines, priusquā cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos ut ad se adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebē exasperauerūt, & ferientes saxis plerosq; occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt faucij. quo perpetrato rursum sacris operati sunt. Archelaus porrò de rerū summa periclitari sibi uisus est, ni plebis impetū illum retunderet. itaq; totū exercitū in eos immittit, simulq; equites, qui & aduenas prohiberent occupantib. templū succurrere, & quotquot ex eis peditū euassissent, iam in tuto se existimantes ferro exciperent. ab his equitibus ad tria millia uirorū cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperūt. Archelaus aut per præconem edixit, ut omnes in sua discederent. illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierunt, quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum Archelaus ad mare descendit unā cum matre sua, ducens secum Nicolaū & Ptolemæū, multosq; ex amicis alios, & familia & regno cōmissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiam profecta est Salome Herodis soror, ducens secū suam progeniem. alij quoq; ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re aut uera obnixuri ei potius, & præcipue perpetrātū in templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properans ad asseruandā Herodis pecuniam, quem Varus cōmodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæū. ita ille in præsidis gratiam neq; arces occupauit in Iudæa, neq; thesauros ob signauit regios, omnia relinquēs in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed postquā alter Romam nauigauit, alter uersus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petijt, & occupauit regiā. accitis deinde præfectis arcium, & regijs procuratoribus, ratios reposcebat ab eis & arces sibi cōmitti postulabat. Præfecti tamen nō discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentū integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen, quasi Archelao præferēdus, eo q̄ prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ ualidiores deberent esse q̄ illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuū, & tunc suis fauentem partibus: sed maxime illum ad affectandum regnū mouit Irenæus orator, uir eloquens, & diu uersatus in regijs negotijs. quapro-

XIII

Ioseph.

R pter

pter suadentibus quibusdā ut fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamēti paterni tabulis, noluit parere huic consilio. qui postquā Romā peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipsius amore, quā Archelai odio, libertatē maxime cupientes, & degere sub Romano præfide: quod si parum succederet, commodiorem sperantes Antipam quā Archelaum, studebant illis partibus. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quibus accusabatur Archelaus. at ille per Ptolemæum Cæsari libellum obtulit, continentem ius suum & testamentum patris, simulque rationes pecuniarum Herodis ob signatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat. qui perlectis his omnibus, Variusque ac Sabini literis, tum quantum pecuniarum esset ac annuorum reddituum, præterea quæ Antipas sibi regnum uindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filia suæ filium, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: moxque potestatem facit dicere uolentibus de præsentis negotio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, uir facundissimus & insensissimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret: qui etiam si essent hanc poenā promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandum fuisse potestati legitimæ, non ipsi usurpandum, siue regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod peius esset etiam. quare immerito nunc eum ab ipso hunc sperare calculū, quem iam quantum in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obijciebat ei mutatos auctoritate propria quosdam duces militiæ: quodque sedisset in regio solio, & tanquam rex quasdam causas determinasset, annuissetque; postulatis populi, denique nihil non fecisset quod per Cæsarem confirmatus posset facere. ab illo quoque dimissos aiebat eos qui in circo inclusi fuerat: multaque afferebat alia, partim uera, partim uerisimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum potestatis fastigiū. præterea neglectum patris luctū, & comestationes insequentium mox post eius obitū nocte celebratas: qua indignitate motum ad seditionem populū, uidentem pro tantis beneficijs mortuo patri talem ab eo referri gratiam, ut interdum tanquam personatus lacrymas fingeret, per singulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihil gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnū acceperit, quam hactenus fuisse erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquam abesse ab immani scelere. nunc uenire ad Cæsarem ut annuū eius regnum accipiat, cum iam antea non aliter se gessisset, quam si constabilis rex fuisse auctoritate ipsius. maxime autem exaggerabatur in sacro loco perpetrata cædes impia, idque die festo, quando tam hospites quam indigenæ uictimarum more mactati sint, & sanum referunt cadaveribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam regis appellationem prætexeret, quo facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniurijs. Quare ne per somnum quidem unquam patrem dum sanus esset, de hoc sibi post obitū substituendo principe cogitasse, ut cuius mores haberet cognitos: imò in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum uocatum non animo

mo ante corpus præmortuo, sed integris etiā tum & rationis & corporis uiribus. Imò etiam si iam tum tale de Archelao fuisset patris iudiciū, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualis nam rex futurus sit, qui auctoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam uerbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum Nicolaus contra afferebat pro Archelao, cædē illam circa templum commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quam ille coactus sit eos ui compescere: hoc magis culpabiles, quam non solum malitiam suam exercuissent, uerū alijs etiam necessitatem fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in specie quidem infestatum Archelaum, sed re uera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, factis ab ipsis impetu contra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio quo prosequatur Archelaum morem gereret. eorum igitur esse culpam qui priores iniuria non abstinerint, & aliorum arma ad defensionem sumpta in se proritauerint. Cætera quoque de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens nihil horum nisi ex illorum sententia gestum, nec ea tam iniusta esse, quam ipsi uideri uelint, dum per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatum hominem, cum de patre bene meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutum officijs. Testamentum certe à rege mentis comote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas, has uero tanto magis, quam Cæsari rerum domino auctoritatem confirmandi relinquat. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode uiuo affecti sint beneficijs, nunc extremam eius uoluntatem uiolare conentur: quin potius uiri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittētis, testamentum ratum habiturum. multum enim interesse debere inter horum malitiam, & Cæsaris uirtutem atque fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidem confugerit: quandoquidem uerisimile non sit in deligendo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoque dicendi finem fecit. Tum Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissime, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento præscriptum & Archelao ipsi commodum: uidensque hac promissione confirmatum in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea re statuit. & dimisso concilio solus secum dispiciebat, uni ne regnum ratum faceret, an commune sineret Herodis generi, præsertim cum omnes eius ope indigeant.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius puniit. Cap. XII

Ed priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Marthace Archelai mater morbo uitam finijt, & à Varo Syriæ præfide uenerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai sequuti sunt magni in ea gente tumultus: ad quos compescendos cum Varus uenisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maximam

ex parte seditione compressa, reuertens Antiochiam, legionem unam reliquit Hierosolymis, ut Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nectamen quicquam hac ratione profecit. Quamprimū enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens uexabat Iudæos, fretus relictis illic copijs, & partem se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his utebatur, molestas eos, & ad defectionem irritans: ut qui & arces occupare conaretur, & uiolentas pecuniæ regiae scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante pentecoste, sicut nos uocamus celebritate quandam patriam, confluxerunt undique multa millia non solum religionis gratia, uerum etiam indigne ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed et Galilæa quoque; ac Idumæa, tum à Hierichunte, & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes poenas à Sabino expetere. partitimque trifariam hoc modo castra faciunt, pars una circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumfidet, ab occidentali altera qua sita erat domus regia. Ita inclusos undique Romanos oppugnare etiam parabat. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum esset aut mori aut uincere, statim ad Varum misit literas, hortans ut properet, relictamque legionem præsentis periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, qua in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat ut in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat ut alij propter eius auaritiam mortis periculo se obijcerent, qui postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis strenue milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extremo templi ambitu: unde in aduersarios pugnantes uel mittebant, uel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec ualentes contra missilibus ad se pertingere, eoque facilius uincebant. atque hæc pugnae conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accendentibus & fometa aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quæ esset pice ac cera ob inaurationem peruncta, facile correpta est incendio, quo lacunaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improviso perierunt exitio. pars enim cum tecto ruente una præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & ui mali attoniti, aut in flammam sese dederunt, aut suismet gladijs confecti sunt. quæ si aliqui refugientes qua ascenderant in tutum se recipere uolebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quæ inermibus nihil prodesset ferocia, ita ut ne unus quidem ex his qui tectum ascenderant incolomis euaderet. Tum Romani qua se incendiū remisit alij ab alijs protrusi, penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum disperijt, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi uero duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugnarum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. factum tamen gloriose pugnacissimis circumdederunt regiam, incensuros se eam & omnes intus

occisuros

occisuros minitantes, nisi quamprimū discederent: quod si mox abirent, impunitatem Sabino unam cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorum maxima pars stabat. Rufus quoque & Gratus, qui sub se habebant tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum uirorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transtulerunt: simulque equitatus Rufo duci parebat, non mediocris sane ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnus instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes ut abirent, ne uel diutius uindicatibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitate hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In xv hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis innumeris tumultus exoriebantur, ut quemque aut lucri aut uindictæ concitabat cupiditas. Duo enim uirorum millia qui aliquando sub Herode meruerant, tunc uero dimissi domi agebant, in unum collecti bello impetebant regiones, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquam æquo loco eos sustinere ausus ut ueteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quantum poterat asperitatibus accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sefhorim urbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incurfabat regis ditionem: & potentis eius armamentario, armatisque inde suis ad unum omnibus, pecuniam quoque regiam in illis locis occupauit: iamque formidatus accolis spoliabat in quoscunque incideret, aspirans ad regnum, affectansque hoc fastigium non bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita ubique turbat, etiam Simon Herodis regis seruus, uir alioqui & forma & statura & robore egregius in primis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusque numerosis copijs, & rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi per quouis alio, auspiciatus potestatem diripiendam ac incendendam Hierichuntina regia: passimque crematis alijs regis palatijs, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus uidebatur, nisi mature occursum fuisset. nam Gratus regiorum militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: ubi post acerrimum conflictum transamnani homines incompofiti, & ferociter magis quam perire pugnantes deleti sunt. ipsum Simonem per angustas quasdam fauces fugientem Gratus affecutus obruncauit. Apud Amatha quoque Iordani flumini apposita palatium regium incensum est à quadam hominum colluue, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eo quod proprium regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui uero externi ad castigandos seditiosos uenerant, malum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quando quidem & Athronges, uir nec maioribus claris progenitus, nec uirtute aut opibus subnixus, sed pastor hæctenus obscurissimus, uasto tantum corpore & manuum robore insignis, attentauit dignitatem regiam, paratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu proprii ad quoduis arduum facinus, instrumentum ut ipsis uidebatur idoneum ad occupandam tyrannidem, quod eorum

Ioseph.

R 3 quisque

quisq; ductaret cohortem militū. magna enim ad eos turba confluxerat, quā in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis; quarū penes se seruabat arbitriū: durauitq; diu potestas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibisset exsequitur, maxime in Romanos cædibus sæuiens, & milites regios, utrisq; ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode usi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium indies magis exasperabatur, imminabantq; ubiq; omnibus, uel lucri cupidine, uel in consuetudinem iam uersa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanā cohortē frumenta & arma in exercitū portantem insidijs exceperunt: ductoremq; eius Ariū centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam exspectantes superueniens cum regio milite Gratus seruauit, relictis cæforū cadaueribus. In hunc modum lōgo tempore prælia per occasionem conferentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandem & ipsi capti sunt, unus à Grato pugna uictus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelao potestātē redacto, ultimus qui supererat, fratris casu terditus, & nullam uidens salutis spem reliquam, quod eius copiæ exhaustæ essent uel morbo uel continuis laboribus, accepta fide & iureiurādo ipse quoque Archelao se dedit. sed id aliquanto post factum est. Tunc uero Iudæa plena erat latrocinij, & ut quisq; seditiosorum coetus coiuerat, passim reges creabantur in reipublicæ perniciem, quod minimā eius mali pars rediret ad Romanos, ipsi uero inter se diuturnis conflictarentur cædibus. **XVI** Cæterum Varus cognito ex Sabini literis periculo, timēs tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis (nam tres in uniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxilijsq; regum ac tetrarcharum properabat in Iudæam ut obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam urbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petreus amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non parua manum misit tam peditum quam equitum. postquam autem apud Ptolemaidā in unum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorū uni tradidit ducendam contra Galilæos eius urbis agro finitimos, qui regionem eorū ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cum armis occurrere, Sephorim cepit: & uenditis sub hasta incolis, urbem absumpsit incendio. Ipse Varus uersus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum cōtagio: castra autem posuit in quodam uico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum Arabes incenderrunt, propter Herodem amicis quoque eius infensi. inde progressi Sampho alium uicum ijdem Arabes diripiunt, moxq; incendunt, quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata est Vari iussu, in uindictam cæforū ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Inde cum appropinquarent Hierosolymis, Iudæi qui legionem ab ea parte obsidebāt, ad primū uenientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inceptabant, relictā. Hierosolymitani aut Iudæi grauius à Varo increpiti, excusationē afferbant

popu-

populum quidem propter festum confluxisse, bellum uero non ex sua sententia, sed ex conuenarum audacia susceptū: & se adeo non oppugnasse Romanos, ut potius unā cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Iosephus Herodis regis nepos, Gratusq; ac Rufus cum militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in eius conspectum non uenit, sed subducens se clam ex urbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios ut fontes punijt, nonnullos dimisit incolumes: actiq; sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius non erat usus amplius, quiq; contra eius uoluntatē lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorū in unum confluxisse, properauit ut eos deprehenderet. illi non ausi manus conferere, deditioem fecerunt arbitrato Achiabi. Varus autem data seditiosorū uulgo defectionis uenia, duces eorū misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios animaduertit, quod nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefarijs armis abstinerint. Itaq; Varus rebus compositis, & relictā Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autē Romæ aliud negotium exhibitū est tali de causa. Venit eò Vari permissu Iudæorū legatio; postulans ut eis liceat suis legibus uiuere: erantq; legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum urbem incolentium plus q̄ octo millia. cumq; Cæsar cōuocasset in ædē Apollinis magno sumptu à se exstructā concilium amicorū & primariorum ciuiū, uenerunt eò legati, prosequente Iudæorū turba, & Archelao cum amicorū comitatu. cognati autem regis neq; ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauebantur, q̄ puderet eos coram Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus à Syria Vari hortatu ueniēs, ea potissimū de causa, ut fratris aduocatū ageret, cui Varus bene cupiebat: deinde non nihil sperans, si impetrarent Iudæi potestātē uiuendi suis legibus, fore ut diuiso in Herodis progeniē regno, ad ipsum quoq; rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorū legatis dicendi copia, postulantes non esse ulterius sub regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illū fuisse nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorū artibus usum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentū quosdam nouas ex suo cōmentum esse ingenio. Nec opus esse cōmemorari q̄ multis uitam ademisset, cum lōge deterior fuerit conditio superstitū, quos nō modo perpetua truculentia & asperitate teruerit, sed bonis etiam eorū rapaces manus non abstinerit. itaq; uicinas urbes ab exteris habitatas illū ornamentis excoluisse, quo magis in suo regno sitas exhauriret exactiōibus: adegisseq; gentē suam ad extremā paupertatē, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta uiuēdi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cū annua tributa imposita sint per singulos, seorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorū eius & aulicorum, atq; etiā seruorum qui huiusmodi exigendis præessent, ut hoc pacto iniuriosam uexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constuprationes uirginū, & per contumeliam ereptam matronis pudicitia: quandoquidē hæc patien-

R 4 tibis

tibus maximum sit solatium, si quæ paucissimis sciatur suum dedecus: in summa non aliter ipsis præfuisse Herodem, quam si sæuissimæ bestię in eos commissum fuisset imperiũ. Itaque cum multis olim ea gens oppressa sit clādibus, nullum tamen extare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter merito ab eis Archelaum promptis studijs regem consalutatam, quod ita putarent, fieri non posse, quin quicumque tandem Herodi succederet, moderatius multo tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratũ luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad cõciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum quasi timeret ne non uideretur germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse popularibus quid de se sentiendũ sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cum totum negotium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editumque mox subditis futuræ uirtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuiũ deo in ipso templo pro uictimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illũ prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere, & ius regni sibi uindictet? Postremo summã postulatorũ hæc fuit, ut mutata reipub. forma posthac sine regib. agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, utrum seditionibus delectetur, & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus utriusque patrociniatus est, dicens Herodem quidẽ quoad uixerit nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui si iustam uiuentis accusationẽ attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus laceffere. Quæ uero obijciantur Archelao, ipsorum imputanda esse uiolentiæ contumaciæ: qui cum affectassent res nõ concessas legibus, & pacatores ferro ac faxis aggressi essent, nunc uitio uerterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebat eos libenter agitari seditionibus, quod nesciant parere legibus, esseque gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus.

Cæsar Herodis testamentum confirmat. Cap. XIII

Cæsar uerò his auditis dimisit concilium. Paucis deinde diebus Archelaum non regem declarat, sed dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, quam primum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eumque cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio celsit cum Galilæa, & cc talenta annua. Batanæa uerò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (ut uocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui redditus, Archelao uero Iudæa & Idumæa, præterque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorũ quarta pars remissa est; eo quod cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur urbes, Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nam Gazã, Gadara & Hippon græcanici instituti urbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ cõtribuit. Dc aut talẽta quotannis redibãt è sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autẽ præ-

ter legatas à fratre urbes Iamniã, Azotũ & Phasaelida, argenti que signati quingenta milia, Cæsar largitus est in Ascalone palatiũ: percipiebatque ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita ut testamẽto cauerat. Duę deinde eius filiæ uirgines præter relicta sibi à patre, accepere ex Cæsaris munificentia ducenta quinquagena signati argenti millia, & elocatae sunt Pheroræ filijs. imò totum etiam regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione celsit ipsius filijs, paucis aliquot uasis sibi retentis, non tam ob precium charis, quam ob amici memoriam.

De Pseudalexandro. Cap. XIII

Is ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertũ, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionẽ similitudinis, qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot utrunque uiderant oculis: atque hac uia grassari cœpit ad regium fastigium. itaque ascitò tribuli quodam fraudis socio, qui totius regiæ rerũ gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filiũ, morti subtractũ cuiusdam beneficio, cui demandatũ sit eius interficiendi negotium. suppositis enim necis ipsorum uicarijs, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His nugis inflatus, alijs quoque non desinebat fucum facere: cumque Cretam appulisset, quotquot Iudæorum uenerunt in eius colloquiũ, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: ubi magnam pecuniæ uim quaesiuit prætextu regiæ profapiæ. Et iam sperans recepturũ se paternũ principatum, remuneraturumque beneficos, Romã properat suis hospitibus deductibus. cumque ad nauigasset Puteolos, ibi quoque à deceptis Iudæis simul fauore exceptus est, cõcurrentibus tanquam ad regem qui Herodi uel hospitij iure coniuncti, uel aliquo erant obstructi beneficio. in causa fuit hominum natura rumorũ auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui ualde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, nõ alium, idque alijs non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod postquam Romam perlatum est, uniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominem lectica gestatũ per uias. nihil enim ei ad regium cultũ deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluenteque certatim multitudine, acclamabat faustis ominacionibus, ut fieri solet in re præter spem incolumi. Id ubi allatum est ad Cæsarem, nolabat fidem habere nuncio, quod sciret Herodem non facile potuisse decipi in re tam seria: nõ nihil tamen spe motus, Celadũ unum è suis libertis familiariter olim uersatũ cum adolescentibus illò mittit, iussum ut Alexandrũ in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alijs sagacior. Non tñ imponi potuit Cæsari, quod non tanta esset similitudo ut etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet bene natis & educatis cõtingere, quod ipse non uixisset in tantis delicijs. Postquam igitur animaduertit conspirasse in menda-

mendacia præceptorē atq; discipulū, & ex cōposito loquentibus adesse fiduciam, percontabat quid factū esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille nō uenisset, unā cum fratre ius tam præclaris natalib. debitū reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorū quibus mare nauigantes expositi sunt: ut si qd ipsis cōtigisset durius nō omnino Mariāmes genus intercideret, sed superesset saltē Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simulq; concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si nō me quoq; coneris fallere, merces erit impunitas quod ad tuam salutē attinet: nunc age dicitō quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neque em̄ istius ætatis est tam insidiosa malitia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum cōmentum indicat, quibus modis, & à quo sit cōpositum. Cæsar aut Pseudalexandrū, ut pollicita seruet, in remigū ordinem allegit, q̄ esset ualido corpore: doctorē uero eius affecit supplicio. ceterū Melijs abunde magna multa fuit, quæ in fictitiū Alexandrū frustra impenderant: atq; ita coeptū Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est. Cap. XV

XIX

Aeterū Archelaus iam ethnarcha in Iudæā reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, in simulato quod seditiosis consenserit: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnifice reficit, aquarum quibus Neara uicus iuuabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum etiam uicū conditū à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorū ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege uentur fratrum uxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in uiuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maxime cum scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira cōmotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquā scribere, Vale, inquit, & quàm primū illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicataq; uoluntate Cæsaris, ad profectiōem hortatus est. Mox ubi uenit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensiōe, misit eum Viennam in exilium, quæ est urbs Galliæ, multatū prius omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium. Visus est sibi uidere decem spicas maturas tritico plenas à bubus absumi: experrectusq; non contemnendam uisionē ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum uariaret interpretatio, Simon uir Essæus præfatus ueniam, ait hanc uisionē Archelao significare mutationē in deterius. boues em̄ significare miseriam, q̄ in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerū mutationem. quia terrarum opera uersata nec locum eundem retineat, nec faciem. ceterū decem illas spicas totidem annorū præfinire numerum. eas enim redire annuis uicibus, iamq; instare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc somnium inter-

interpretatus est: post cuius uisionē quinta die uenit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandū illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius uxori accidit, Archelai regis filie. hæc ut iam diximus, uirgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterū nupsit Iubæ regi Mauritanie. hoc quoq; defuncto uiduam apud patrē agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge. tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrū uenientem complexu excipere præ gaudio. Illum uero exoptulantem dicere, Cōfirmasti Glaphyra uulgare illud dictū, non esse fidendū mulieribus, quæ uirgo mihi cōiuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarū nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiā, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritū sustinens. At ego non obliuiscar ueteris tuæ beneuolentiæ, teq; liberabo ab hoc opprobrio, mihiq; te meam uindicabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies uita functa est. quod ego ideo hic referendum putauit, q̄ sermo sit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli uidetur, certissimū immortalitatis animorū & diuinæ prouidentie argumentū continens. Cui uerò hæc uidentur incredibilia, fruatur opinione sua, & alijs nō obstrepat qui talibus excitantur ad uirtutis studia. Cæterum ditione Archelai cōtributa Syriæ, missus est illō à Cæsare uir cōsularis Quirinius, qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum uenderet.

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IYDAICARVM

LIBER XVIII.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est. Caput I

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consalutatum usq; prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriam ut iura populis redderet: facultatesq; censeret omnium: & cum eo uenit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam uenit iam attributam prouinciæ Syriæ, ut percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi uerò tametsi primū ægre ferrent mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter, parendo autoritati pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Extitit tamen post quidam Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Sadduco, sollicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quam

quàm manifestam feruitutis profefsionē esse dictitās, & uniuersam gentem ad tuendā libertatē adhortans. Fore enim ut re bene gesta fortunis suis fruatur feliciter, & confirmati in earū possessione laudem quoq; sibi parent fortitudinis: nec sperandū auxilium coelestis numinis, nisi ipsi quoq; rebus suis consulant. Accipiebant hęc pronis uulgi auribus, ita ut accenderent ad audendum aliquid. atq; ita dici uix potest quantū hi uiri totam gentem conturbauerint; dum omnia miscent cædibus & latrocinijs, promiscuisq; nullo amicorū aut inimicorū respectu prædationibus, & insignium uirorū cædibus: prætextu quidē propugnandæ libertatis publicæ, sed re uera priuatorū lucrōrū studio. Itaq; conficientibus se mutuo ciuibus, & furiosissima cōtentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidē fames fortē superueniens potuit eos cōpescere quo minus sæuierēt expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eō progressum est, ut hostilis flamma dei templū inuaderet. Adeo periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidē Iudas & Saddocus omniū harū calamitatum autores fuere, dum super tres pristinas sectas nouā quartā inducunt, & nouitatū cupidos affatim ad se contrahunt: id quod nō in præsens tantum turbauit rempublicam, sed futurarū etiam cladum fuit seminarium. Quamobrem conueniens uidetur paucis de eorum placitis differere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

Quæ & quot sectæ fuerint apud Iudæos. Cap. II

II

Vdæi patriæ sapientiæ studiosi iam inde à multis retro seculis in tres sectas erant diuisi, Essenorū, Sadduceorū, & eam quæ Phariseorum uocata est. De his licet nō nihil in secundo Iudaici belli uolumine à nobis dictū sit, tamen nunc quoq; paucis dicere nō ab re fuerit. Ergo Phariseorum uictus simplex est, nullis mollitus delicijs: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur pertinaciter. maiores natu uenerantur, nec audent eis respondere monentibus aut obloqui. Fato quæcūq; geruntur tribuunt, nec tamen homini uoluntatis assensum adimunt, hoc temperamento deū uti dicentes, ut cū omnia fiant ex ipsius cōsilio, in homine tamen sit uoluntas accedēdi ad uirtutem aut uitium. Animas credunt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tum præmia quoq; contingere ex uirtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad uitam reditū. per hęc placita magnam sibi autoritatē parauerūt apud populū. & quicquid ad solennes precatiōes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantum habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ, & uitæ honestioris testimonium. At Sadduceorum opinio cum corpore extinguit simul & animas: nec quicquam præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cū præceptoribus disceptare ad uirtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate præcipui. ex horum tamen sententia uix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiunt, Phariseorum decretis assentiunt, ni facerent non ferendā plebeiōrum multitudinem. Essenorum uero placitū uniuersitatis regimen citra exceptionem deo asserit, immortalitatē animis: nec aliud quicquā æque ac iustitiam omni contentione expetendū existimat. ad templum autē dona-

ria

ria mittentes sacra ibi non faciunt, q̄ sanctoribus utantur ceremonijs: quapropter exclusi à cōmuni fano seorsum sacrificāt. moribus alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totū dediti. Miranda etiā est eorū iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longe superāt, multis iam seculis triti in eius continuis studijs. Facultates in cōmune possident, nec aliquis diues magis utitur suis bonis, q̄ qui uis nihil possidēs. Atq; hoc instituto uiuunt uirorum supra quatuor millia, nec uxores habentiū, nec seruos, q̄ alterū ad iniuriam cōmunis naturæ pertinere censeant, alterum tranquillitati uitæ parum cōmodum. quare per se ipsi uiuentes inuicem sibi ministrant. Quæstores creant uiros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum redditibus & frugū prouentu cibos eis conficiant. In summa eandem ferè uiuendi rationem sequuntur, quam hi qui apud Dacos plisti nominantur. Quartæ autē studium sapientiæ sectantiū uia primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Phariseis consentiunt, nisi q̄ constantissimo libertatis amore flagrant, credentes solū deū dominum habendū ac principem; facilius uel exquisitissima poenarum genera laturi unā cum cognatis suis ac charissimis, quàm mortalem aliquē appellaturi dominum. quod quia multis sæpe spectatū scio, plura de hoc non libet dicere. non enim uereor ne fidem nō inueniant mea uerba, imò illud potius, ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequant. quæ quidem animositas plurimū in gente nostra creuit accensa acerbissimis Gessij Flori iniurijs, quibus postremo effectum ut deficerēt à Rom. pop. Et de Iudæorum sectis hęc suffecerint.

Urbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorē Cæsaris conditæ. Cap. III

Virinius autem uenditis & confiscatis Archelai facultatibus, peractoq; censu, qui incidit in annum trigessimū septimū, post uictum à Cæsare in Actiaca pugna Antoniū, cum mota esset cōtra Ioazarum pontificem plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes uero & Philippus suæ quisq; tetrarchiæ res ordinauit & composuit: quorum Herodes Sèphori cincta moribus, fecit eam totius Galilææ caput & defensaculum. aliud deinde oppidū quod tunc Betaramphtha dicebatur, cōmunitum nomine mutato Iuliada ab uxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; Paneada sitā ad Iordanis fontes instruxit ædificijs, indito Cæsareæ nomine. Vico etiam Bethsaidæ in ripa lacus Genesarethini urbis speciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæsaris filia cognominem esse uoluit. Cæterum Coponio, quem cum Quirinio missum diximus, Iudæā administrāte huiusmodi quiddam accidit. In festo azymorum quod Pascha uocamus mos est sacerdotibus post mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quàm primum apertæ sunt, Samaritani quidam clam ingressi Hierosolyma, sparserunt ossa humana per porticus & per totum templum: quo factū est ut posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. Paulo post Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis regis uxor uita decedens Iuliæ Iamniæ cum sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phasaclidem, Archelaidemque plurimis palmetis consistam, quorum fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside

Ioseph.

S

Cæsar

Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum imperator, præfuitq; reipublicæ annos quinquagintaseptem, sex mēfibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & particeps. Vixit autem annos septuagintaseptem. Ei Tiberius Nero priuignus successit, Iulij filius, Romanorū imperator tertius: a quo quintus Iudæorū præses missus est in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Ismaelem Fabi filium iussit esse pontificem: quo paulo post deiecto, in Eleazarū Anani pontificis filiū eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio pontificatum tribuit. hic quoq; anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Iosepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita gestis, Gratus Romā repetit, in Iudæa exactis annis undecim: cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij, de ipsius nomine urbem a se conditam uocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: unde non longe apud Emmauntem uicium sunt aquæ calidæ. hæc partim a conuenis, partim a Galilæis habitata est: quorum nonnulli eò migrare coacti sunt, quidam etiam e nobilitate sedes illic sibi optauerunt. quoq; maior esset frequentia, recepti sunt ad incolendū etiam tenuissimi quiq; undecunq; confluentes, & in his aliquot quos non satis constabat esse liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficijs profectus astrinxit ad habitandum, alij domos, alij agros largitus: quo minus horrent ædificatam præter ritum patrium in solo multis sepulcris referto: cum iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorū rex per insidias sublatus est a Phraatace filio, huiusmodi de causa. Phraates habens legitimos liberos, ancillā Italicæ generis Thermusam nomine, inter cætera dona a Cæsare missam, primū in concubinarum numero habuit: procedente deinde tempore obstupescit præcellenti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro eam sibi coniunxit. Quæ cum quicquid uellet regi persuaderet, cogitans filio suo Parthorum regnum astruere, intellexit nihil se effecturam, nisi ablegaretur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito ut Romam eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciendū fuit, patre uolūtati Thermusæ tam obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnū educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum a patre decedente principatum acciperet, cum matre contra eum conspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo parricidio simul & incesto exosus popularibus, prius quam confirmaret suas opes per tumultum pulsus interijt. Tum uerò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine rege consistere ipsorum rempublicam, nec tamen uolentes eligere alienum ab Arfacidarū sanguine, putantesq; satis esse semel uiolatā regiam maiestatem Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerūt. Is erat quidē regij generis, sed inuisus multitudini propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset, & ad iram pronissimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, ut quidā tradūt, in conuiuio. solent enim perpetuo gestare gladios. Vt uerò a plurib. fertur, in uenatione occisus est. Legatiōe deinde missā Romā, petierunt regē unum

ex obsidibus, prælatusq; est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia, externū simul & domesticū. Sed breui poenitētia subijt barbaros, natura mutabiles, & indignitatū impatientissimos. dedignabant enim facere imperata mancipij, sic uocantes obsidē, & hac appellatiōe exaggerantes ignominiam. non em̄ belli iure sibi regem impositum, sed quod turpius sit, per pacis cōtumeliam. moxq; uocant Artabanū in Media regnantem, Arfacidam genere. ille paruū libenter, & præsto fuit cum exercitu. cui cum occurrisset Vonones, primum manente etiā tum in officio uulgo Parthorū, prælio uictus Artabanus retro in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratus copijs Vononem ausum configere uicit egregie, ita ut cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autē magna cæde grassatus in profligatos barbaros, & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum uictoricibus copijs. Ille igitur hoc modo regnū adeptus est. Vonones autē refugit in Armeniam, & a principio quidē affectauit eius regionis dominiū, missis Romā legatis super hoc negotio. Vt uerò repulsam passus est a Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moto Parthi cōminationibus bellū iam intētantis: destitutus omni spe regnandi, q̄ potentiores Armeniorū Niphate accolentes sequerent factionē Artabani: Silano Syriæ præsidi se dedit. is respectu educatiōis quæ illi Romæ contigerat, hominē apud se asseruauit in Syria. Armenis autē Orodē unū e suis filijs Artabanus regē imposuit. Per idē tempus cū Antiochus quoq; Comagenæ rex fato cōcessisset, cōtentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnū in puincipiæ formā redigi postulantibus, plebe cōtrā cupiēte sub rege ut antē uiuere: qua propter Germanicus ex S. C. ad res orientis cōponendas missus est, fortuna occasione querēte illius exitio. post redactam enim in meliorem statū Syriā, Pisonis opera ueneno sublatus est, sicut dicitur aliās.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio. Cap. IIII

Aeterum Pilatus Iudææ præses a Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in urbē intulit ad legis nostræ contumeliā, qua cautū est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebāt urbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. qd ubi cognitū est ciuibus, magno agmine petierūt Cæsareā, ubi per multos dies supplices orauerūt præsidē, ut trāsferret illas imagines aliō. Pilato uerò pernegante se facturū qd coniunctū esset cum iniuria Cæsaris, cū Iudæi precari nō desinerēt, sexto post die iussis clam in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, q̄ aptissimus esset insidijs. ibi cōpellatus iterū de eodē negotio, signū dat militib. ut eos circumueniant, mortē minitans, nisi q̄ primū quiescerēt, & suā quisq; domū discederent. at illi procidētes humi, & exertos præbētes iugulos, manifeste præ se ferebant, uita sibi chariorē esse obseruationē legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam cōstans legū studiū, continuo reportauit eas imagines Cæsaream a Hierosolymis. deinde aquę ductū struere aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma a ducetesimo stadio. id egerrimē tulit populus, & cōgregati p̄ coetus numerosos usq; ad multa hominū millia, uociferatiōibus:

conabant eum deterrere à proposito. nonnulli uero ita ut sit apud incōditam multitudinē, etiam conuitijs laceſſebant præſidē. at ille milites ſub populari habitu clam armatos fuſtibus iuſſit reliquam multitudinē corona cingere: & quàm primū uulguſ cœpit iacere conuitia, dedit illis ſignum ex cōpoſito. illi ſuprà quàm mandatū erat uſi ſunt fuſtibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab inſtructis, pars occiſi ſunt, pars diſceſſerunt ſaucij: atq; hoc modo compreſſa eſt ſeditio.

V I Eodem tempore fuit Ieſus, uir ſapiens, ſi tamen uirum eum ſas eſt dicere. Erat enim mirabiliū operum patrator, & doctor eorū qui libeter uera ſuſcipiunt: plurimoſq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſectatores habuit. Chriſtus hic erat: quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatus cum addiſſet cruci, nihilominus nō deſtiterunt eum diligere qui ab initio ceperant. Apparuit enim eis tertia die uiuus, ita ut diuinitus de eo uates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & uſque in hodiernum Chriſtianorū genus ab hoc denominatum non deficit.

V I I Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos turbauit incōmodum, & Romæ in ſacris Iſidis ſumma turpitudō deprehēſa eſt. Dicam igitur prius de Iſiacorum nefandō ſcelere, ac tum demum res Iudæorum proſequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum quàm natalium claritate illuſtris, adhæc opulenta & formoſa, ut quæ eſſet in ipſo ætatis flore, ſed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uirotali coniuge digniſſimo. huius amore captus eſt Decius Mundus iuuenis nō obſcurus in equeſtri ordine: & quia maior erat ſœmina, quàm quæ poſſet corrumpi muneribus, eo magis accendebatur amantiſ infania, ita ut offerret ei p̄ unica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne ſic quidem ualēs eam ſectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum ſimul & uitam finire inedia. hoc eius propoſitū nō ſefellit Iden libertam Mundi paternam, uarijs inſtructam ſed non probatis artibus, quæ indigne ferēs obſtinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata eſt, ſpem ei faciens effecturam ſe ut potiatur Paulinæ complexibus. Cumq; ille precēs eius libenter acciperet, ait ſibi opus tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuene, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingreſſa eſt, uidens Paulinam non capi pecunijs. Sciēs porrō eam uehementer addictam Iſidis cultui, tale quiddam cōminſcitur. Conuentis aliquot ex eius ſacerdotibus, accepta fide ſilentij, & quod efficaciſſimum eſt oſtentato præmio, in præſens uiginti quinque millibus, & alteris totidem poſt nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum reddere uoti compotem. Illi auri cupidine tacti, benignè ſunt polliciti, quorum natu maximus propere ſe ad Paulinam contulit, & admiſſus impetratoq; abſq; arbitris colloquio, uenire ſe ait miſſum ab Anubide captū ipſius forma, & iubente ut ad ſe ueniat. Illa libenti animo accepit nuncium, moxq; iactabat ſe apud familiariter notas mulieres, quæ dignata ſit amore Anubidis: marito quoq; indicat, condictam ſibi cœnam & cubile Anubidis. id eo facilius cōceſſum eſt, quæ cognita & probata eſſet uiro pudicitia coniugis. itaque in templum proficiſcitur, & poſt cœnam inſtante ſomni tempore incluſa per ſacerdotem, tenebris conciliantibus in latentē ibi Mundum

dum incidit: totamq; eam noctē obſecuta eſt iuueni, deo ſe gratificari exiſtians. Eo deinde abeunte priuſquā ſacerdotes doli conſcij ſurgerent, Paulina mane ad maritū reuerſa congreſſum cum Anubide prædicat, & idē apud amicas quoq; magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam conſiderantibus, non mirari tamen nō poterant ob inſignem mulieris pudicitiam. Die deinde poſt rem patrata tertia Mundus adamatæ forte fortuna obuius, o factum bene Paulina, inquit, quæ & ducenta illa millia mihi ſeruasti, quæ potuiſti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uoluntati geſiſti. Nihil enim mea refert quæ Mundum contempſiſti, quando quidem prætextu Anubidis optata uoluptate expletus ſum. atq; his dictis abiit. At mulier tum primum deprehenſo flagitio, ueſtem ſibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obſecrat ne tam inſigne ludibrium impunitum ſinat. maritus porrō imperatori totum ſignificat. Tiberius poſtquæ accuratiſſima inſiſtione didicit omnia, ſacrificos illos impoſtores in crucem egit, unaq; Iden inuentricem huius ſcleris, cuius præcipua opera fuit in corrupenda pudicitia mulieris: dirutoq; templo ſtatuum Iſidis iuſſit mergi in Tyberim, Mundum autem mitiore pœna exilij caſtigaffe contentus eſt, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Iſiacorū quidem facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promiſi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romę degentiū aduerſitatibus.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato. Cap. V

Rat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu ſolum uerterat, uir modis omnibus peſſimus. Is tum Romæ agens gerebat ſe pro Moſaicæ legis interprete, aſcitis in ſocietatem tribus alijs per omnia ſui ſimilibus. his cum ſe in diſciplinam dediſſet Fuluiamulier nobilis, amplexa legem Iudaicam, perſuaſerunt ei ut purpuram & aurum in Hieroſolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios uſus uerterunt, quò iam antè deſtinauerant. Id poſtquæ Tiberius ex amico ſuo Saturnino ipſius Fuluiæ marito de iniuria cōiugi facta queſto cognouit, iuſſit uniuerſos Iudæos ex urbe pelli. Ex quibus Conſules delectu habito, quatuor milia militum miſerunt in Sardiniam. plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, aſſecerunt pœnis grauiffimis. Ita propter quatuor ſceleros omnes Iudæi coacti ſunt urbe cedere. Interea ne Sariatani quidem tumultu caruere. Cōcitauit enim eos impoſtor quidam pro nihilo ducēs mendacium, & omnia cōminſcens ad plebis gratiam, iubens ut conuenirent in montem Garizim apud eam gentem ſanctiſſimū, aſſeuerans ſe illic eis oſtenſurum ſacra uafa reſoſſa, quæ ibi Moyses depoſuerit. Illi creduli ſumptis armis Tirathabam uicum inſederunt, exſpectantes ibi confluentes cæteros, ut magno agmine montem aſcenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus ſuis & peditibus, qui prælio congreſſi cum Samaritis apud uicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam uiuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus multauit capite. Tum primates adeunt Vitellium uirum conſularem, & Syriæ præſidem, Pilatumque cædis accuſant, negātes defectionem fuiſſe à Romanis illum concurſum in Tirathaba, ſed refugium contra Pilati uiolentiam.

At Vitellius Marcello amico ad procuracionem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad urbem iter suscepit: quò prius quam perueniret, uita excessit Tiberius.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, ut impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet. Cap. VI

VIII

Vitellius autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: ubi exceptus honorificentissime, remisit ciuibus totum uectigal fructuum uenaliu, & stolam cum ornatu pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponetur in Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus pōtifex eius nominis primus exstructa prope templū turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum utebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponerat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnū adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita ut ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius, & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & ob signatæ sigillo pontificum atq; custodum sacri ærarij, præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursus eam reponerat in cellam ubi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quò nam illa reponatur, aut quando proferatur in usum pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ pontificis subrogato Ionatha Anani pontificis filio, iter fecit uersus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandate ut cum Artabano foedus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maxime si regium filium. His ad Vitellium scriptis, simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmijs sollicitauit ad inferendum quamprimū bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspijs immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello, nobilissimi quique eius gentis ceciderunt unà cum regis filio et multis popularium millibus, regioque tota hac incurfione uastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regijs ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quò ab optimatibus immineret periculum, habensque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, si-

ga

ga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petijt amicitiam Artabani, & assentiente illo, conueniunt ad Euphratem rex & Vitellius: ubi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquam autem de foedere conuenit, Herodes tetrarcha utrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multo post Artabanus misit Tiberio filiū Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam uirum statura cubitorū quinque, genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter uastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam redijt, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes uolens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nuncijs. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram cælabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen.

Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus uigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi, ac Batanææ, uir perpetuo modestus, & amator quietis ac otij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrediretur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occurfu opè eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut fontem damnaturus, aut absoluiturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè sibi construxerat, magnifice ac sumptuose funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen ut tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est. Cap. VII

Interea Herodem inter & Aretā regem Petre bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha uxore habebat Aretæ filiam, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius uxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionē facere. Qua assentiente, conuenit inter eos ut quam primum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, ut Aretæ filiam eijciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquā expediuit negotia propter quæ uenerat, domum reuersum uxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat ut se mittat Machæruntem, castrū situm in confinijs regionis Aretæ subditæ, quantum poterat cælans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta, deducuntibus Arabibus, magna celebritate peruenit in ædes patris:

S 4 eijs

eiq; indicauit Herodis animum. Vnde similitate nata sequuta est de Gamaliti-
 tici agri finibus contentio: & contractis utrinque copijs bellum per legatos
 gestum est, commissioq; prælio Herodis exercitus internecione perijt, pro-
 ditus à quibusdam exulibus, qui pulsi è tetrarchia Philippi, tunc merebant
 Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille uerò indi-
 gne ferens Aretæ audaciam, scribit Vitellio ut ei bellum inferat, & aut uiuū
 captum abducatur, aut occisi caput ad se mittat. Atque hæc fuerunt mandata Ti-
 x berij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta ultione numinis deletū He-
 rodis exercitum, propter Ioannem qui Baptista cognominatus est. Hunc e-
 nim tetrarcha necauit uirum optimum, Iudæos excitantem ad uirtutum stu-
 dia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simulque ad baptismi lauacrum: quod ita
 demum deo gratum aiebat fore, si non ab uno tantum altero ue peccato ab-
 stineant, sed animis per iustitiam prius mundatis, addant & puritatem cor-
 poris. Quumque magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ au-
 da, Herodes ueritus ne tanta hominis autoritas defectiōnem aliquam para-
 ret, quod uiderentur nihil non facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse
 prius quàm noui aliquid exoriretur illum tollere, quàm reb. turbatis seram
 pœnitentiam agere. itaque uinctum missum in Machæruntem supra dictam,
 x i illic occidi imperat. quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato
 deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius autem ad bellum para-
 tus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ, atque equi-
 tum auxilijs missis à socijs regibus properans uersus Petram peruenit Ptole-
 maidem. Quumq; uellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius re-
 gionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permit-
 tere, ut inferantur ullæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque.
 Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missioq;
 per magnum campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis ascen-
 dit Hierosolyma sacrificaturus deo in festiuitate quæ tum instabat publica.
 Quò postquam uentum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi tri-
 duo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum translu-
 lit. Quarta autem die literis acceptis de obitu Tiberij, populum sacramento
 adegit in fidem Caij noui principis: reuocatasque ex itinere copias in hiber-
 na dimisit, omisso bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam
 accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex augurijs, impossibile esse
 ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moritu-
 rum, uel qui bellum paret, uel cuius iussu paretur, uel eum contra quem mo-
 uendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autem Aristobuli fi-
 lius ante unum annum Romam uenerat, ut propter negotia quædam conue-
 niret Cæsarem. Sed prius quàm de hoc dicam, explicabo Herodis proge-
 niem, uel quò ad præsentem narrationem id pertineat: uel quo magis ap-
 parcat, quantum ualeat diuina prouidentia, quandoquidem absque pietate
 nihil prodest nec numerosa soboles, nec ulla humana potentia, ut licet uide-
 re in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles, exceptis paucis
 perijt: quod sanè exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentiam:
 simulq; in primis uidetur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata
 fortuna

fortuna, præter omniū quibus notus erat opinionem, ad tantam potentiam
 peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mētio, dicemus tamē hic
 quoq; diligentius. Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia natæ sunt due
 filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo regis ex fratre Phasa-
 lo nepoti, idq; ex ipsius patris autoritate: altera uero dicta Cypros Antipa-
 tro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsonē genuit
 quinq; liberos, Antipatrū, Herodem, Alexandrū, & filias Alexandrā ac Cy-
 pron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandrā uero duxit Timius
 Cyprius uir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros
 Agrippæ duos filios peperit, tres filias, Bernicen, Mariammen, Drusillā. filij
 uerò Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos
 obijt. Cum horū patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Hero-
 des & Aristobulus, simulq; Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Ber-
 nice uerò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant
 infantes adhuc patre Aristobulo, quem unā cum Alexandro ab Herode occi-
 sum diximus. Postq̄ autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ
 frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ, prognatam
 ex Iosepho qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulū. Tertio fratri
 Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsi gerami Emesenorū regis filia, ex
 quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidē ex tribus fratri-
 bus sunt progeniti. Herodias uero soror eorū nupsit Herodi magni Hero-
 dis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis pontificis, ex quib. pro-
 gnata est Salome: post quam natam Herodias in contemptū legis patriæ de-
 nuo nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore ad-
 huc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome aut filia Philippo nupsit
 Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto
 Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius q̄ Agrippæ fuit frater. Ex hoc po-
 steriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atq;
 hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiā Cy-
 pron peperit, quam duxit Alexas Selcius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cy-
 pron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuisse fratres Antipatri,
 sine prole discesserunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius qui à patre
 necatus est, Alexandrū & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cap-
 padocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans cum apud Ro-
 manos delatus esset, sine liberis obijt, Alexander autem Tigranem fratri co-
 gnominem filium habuit, qui Armenis per Neronem rex impositus, Alexan-
 drum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen,
 & Lesidis in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est. Progenies autem Ale-
 xandri ab initio ab institutis patrijs ad religionem Græcorum desciiuit. Reli-
 quæ autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è uita excefferunt. Per-
 censitis igitur Herodis posteris qui ad Agrippæ regni tempora pertigerunt,
 superest ut narremus quibus ille fortunis iactatus, postremo ad maximam di-
 gnitatem ac potentiam euaserit.

Nauiga-

Nauigatio Agrippæ ad Tiberiũ, & quomodo accusatus uinctus sit, utq; post excessum
Tiberij à Caio eius successore solutus sit. Cap. VIII

PAulo ante Herodis regis obitũ Agrippa Romæ degens, & per con-
uictum insinuatus in familiaritatem Drusi imperatoris Tiberij fi-
lij, nactus est etiam amicitiam Antonia Drusi maioris coniugis,
commendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cumq;
natura esset liberalis & magnanimus, quàm diu mater uixit noluit ingenium
suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice de-
functa est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani uictus splendore, partim
liberalitatibus immodicis, præcipue in libertos Cæsaris, quorum fauorem ca-
ptabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ uiuere: quando &
Tiberius amisso filio uetuit amicos eius in conspectum suum uenire, ne re-
crudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retro in Iudæam abiit
re male gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pe-
cuniam redderet, & quidem multis ac importune urgentibus. Quare nul-
lum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idu-
mæ Malatha, cogitans miseram uitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius
propositum ubi Cypros uxor peruenit, omnibus modis id impedire conata
est: ad sororem quoque eius Herodiadem scripsit, significans & quid Agrip-
pa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortataque est eam ut pro iure co-
gnationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantũ posset suble-
uaret eius miseriam, quamuis in longe minoribus facultatibus. Accersitus igitur
à sorore eiusque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pe-
cunia unde uiueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset ho-
noriator. Nec tamen diu Herodes in ea uoluntate perstitit, quamuis ne sic
quidem satis fieret propinqui necessitatibus. Cum enim apud Tyrũ in con-
uiuio largius indulissent poculis, non tulit Agrippa contumeliam, expro-
brante Herode inopiam, & quod suo sumptu hominem aleret, quare ad Flac-
cum uirum consularem & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ
amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo uiuebat, iam antè habente a-
pud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante
tamen hac simultate, quo minus ex æquo utrumq; complecteretur procon-
sul. Sed Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flac-
cum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damasceni cum Si-
donijs contententes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito quòd
Agrippa multum apud eum posset, rogauerunt ut adesset ipsorum partibus,
polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis fa-
cere. Aristobulus autem quia pactos de pecunia senserat, fratrem apud Flac-
cum detulit. Et facta inquisitione, ac deprehenso crimine, Agrippa excidit
amicitia præsidis: rursusque ad extremam egestatem relapsus uenit Ptole-
mida, & quòd non haberet unde aliàs uiueret, decreuit nauigare in Itali-
am. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsyam suum libertum ut quauis ar-
te à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris li-
bertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antonia clientelam uene-
rat, rogat ut accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter iam antè debe-
re

re sibi non nihil Agrippam asseuerans, extorsit à Marsya syngrapham uiginti
millium drachmarũ Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus
& quingentis, eo facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta i-
gitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itine-
ri. Id ubi cõperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exa-
cturos argenti trecenta millia, quorũ debitor Cæsaris fisco factus est dum ad-
huc Romæ ageret: atq; ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidẽ
facturum se iussa simulat: sed quamprimũ nox terris incubuit, præcis nauis
retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha poposcit mu-
tuò duceta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturũ professus est, sed Cypro,
coniugalem amorẽ in ea demiratus & uirtutes cæteras. fideiussit mulier: &
mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam sum-
mam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ ueritus. Ita
Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæã iti-
nere pedestri reuersa est. Cæterũ Agrippa postq̃ Puteolos appulit, scripsit ad
Tiberium Cæsarem degentem Capreis, uenisse se officij causa significans, &
potestatem accedendi eam insulam postulans. Tiberius nil cunctatus huma-
nissime rescripsit, gratulans ei redditum ad Capreas incolumem. Nec minore
alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridie Cæsar receptis
litteris ab Herennio, quòd Agrippa trecetis millibus mutuo sumptis, nec ad
constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis
ipsius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademisset, ægre tu-
lit: mandauitq; cubicularijs non prius admitti hominem q̃ persoluto debito.
Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij po-
stea principis matre petijt mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amici-
tia Cæsaris. quæ memor Bernices huius matris cõsuetudinis, familiariter em
ea fuerat usa, simulq; educatũ fuisse ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecu-
niam illam: & reddito debito, nemine prohibete fruebat amicitia principis:
adeoq; conciliatus est Cæsari, ut is nepotẽ suum cõmendaret Agrippæ, man-
daretq; ut progredientẽ semper comitaret officij gratia. hoc beneficio deuin-
ctus & deditus Antonia, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum apud
omnes & honoratũ ob parætis memoriã. Erat ibi forte Allus Samarita liber-
tus Cæsaris. ab eo mutuatus decies centena millia, debitũ Antonia reddidit:
reliquũ materiã habuit demerendi Caiũ officiosius. A quo receptus in inti-
mam amicitia, quodam die dum unã gestatur incidit in confabulationẽ de Ti-
berio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, ut q̃ primũ principatus locum
Caio digniori cederet. has uoces excepit Eutyclus, libertus Agrippæ, & au-
riga: ac tum quidẽ siluit. Insimulatus deinde à patrono quasi uestem ei furto
subduxisset, sicut re uera subduxerat, & ex fuga retractus, cũ perductus esset
ad Pisonem urbi præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quæ-
dam quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter
uinctus missus est Capreas. hunc Tiberius more suo detinebat in uinculis, q̃
esset cunctator, si quis unquam alius aut rex aut tyrannus. nam neq; legatio-
nes sine mora admittebat, & præfidibus prouinciarum uel procuratoribus
successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde uinctos quoque negligebat

bat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimissis alij denuo creati redeât, atq; ita obruatur continuo excipiendis & dimittendis legationibus. Potestates autē semel constitutas ideo sinere, ut parcatur subditis. cum enim natura omnis magistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit præstitutus terminus, eo magis ad rapinam sollicitare homines. itaq; si diutius eo fruamur, exsatiatos lucris seigniores ad rapiendum fieri. q̄ si successor immineat, non suffecturos eorum auiditati prouinciales, dum decessor tanto magis spoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebaturq; hac similitudine. Consauciati cuiusdam uulnera muscæ agminatim ingruentes operuerant, eum quidam forte fortuna præteriens miseratus est, putans languidiorem q̄ ut illas possit arcere: accedensq; propius parabat eas depellere. orâte aut saucio ut sic eum sineret, quæsiuit alter causam cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imò his abactis maiorem molestiã mihi faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nō nihil. quòd si recentes accederent, & famelicæ, me iam antè pessimè affectum facile perderet. quare se quoq; aiebat hac ratione prouidere subditis, multorū rapacitate uexatis, q̄ more muscarū eos infestarent, maxime si ad innatam cupiditatem metus citò desinendi accederet. q̄ autem uera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra uiginti annis obtinuerit imperium, duos in uniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratū & successorem eius Pilatum. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum quoq; causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio cito leuentur malis quæ meruerint antea actis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multo grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutyclus tam diu egerit in uinculis, priusquam Cæsari aures ei præbere sit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis uenit Tusculanum, stadijs fere centū ab urbe dissitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret ut tandem audiretur Eutyclus, cognoscereturq; cuius accusaret patronum criminis. nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, uel propter affinitatem, quòd Drusi fratris uxor fuerat: uel propter continentiam, quòd florēte etiã tum ætate uidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto ad iterandū coniugium, in eoq; uitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maxime deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorū unus, uir ualde potens propter præfecturam prætorianorum militū, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris, & uiris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, ut minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustri opera fuit Antonia, per quam occursum Seiani malitiæ. quã primū enim intellexit infidias compositas in principem, rem totam ei perscripsit accuratissime: traditisq; literis Palanti seruorum suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit, & socios cōsilij: Antoniaq; iam antè habitæ in precio, maiorem etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortante ad audiendum Eutyclus, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed

sed uidendū illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas expetit, inquisitione facta, malū quod alteri molitur sibi ipse conciliet. quod ubi Agrippa audiuit ex Antonia, tanto magis urgebat inquiri de hoc negotio: & cū nullū orandi finem faceret, naçta oportunitatē Antonia, uidens Tiberiū à prandio lectica gestari, præcedēte ipsius nepote Caio unā cū Agrippa, accessit propius: & pedibus eum comitata, petijt uocari & examinari Eutyclus. Ad quā ille: deos testor Antonia, q̄ non spōte, sed tuis coactus precibus faciam quod facturus sum. quo dicto Macro ni Seiani successor imperat Eutyclus adducere. quo sine mora ueniente, rogat eum Cæsar quidnam cōtra eū afferat à quo libertatē acceperit. qui respondit: Dñe, uectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: ubi post multos sermones ultro citroq; habitos, Agrippa his uerbis ad Caium usus est: O si iam tandem dies illa ueniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil em̄ huic uoto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facile opprimeres. Tum uerò ad publicam orbis felicitatē mea quoq; priuatim accederet. His uerbis Tiberius facile credens, nō nihil etiam ueteri offensa motus, q̄ Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: uersus ad Macronem, huic, inquit, iniice uincula. At Macro nō satis intelligens quēnam ille diceret. neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat, cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuo Macronem appellans, an nō, inquit, iussi ut huic uincula iniicias? quo scitante cui tandem, Agrippæ inquam, ille respondit. Agrippa uero ad preces uersus, per memoriã filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissime usus fuerat, et per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat ueniam. sed frustra, prætorianis ita ut erat purpuratū in uincula trahentibus. cumq; æstus esset uehemens, & præ inopia uinis eum ureret, conspicatus quendam è Caij seruis nomine Thaumastū gerentem hydriam poposcit potū: & cum libenter oblatū hausisset, inquit, certe tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: q̄ primum enim hanc necessitatē euasero, impetrabo tibi libertatē à Caio, quandoquidē etiam uincto mihi nō es grauatus ministrare ut antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec sefellit hominē, sed gratiã ei reposuit. nam regnū adeptus Thaumastum à Caio impetratū manu misit, & bonorū suorum dispensatorē constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæq; filia reliquit eadē ministerij conditione, apud quos in precio usq; ad extremū diem habitus cōse-nuit. Sed id postea cōtiguit. Tunc uero Agrippa uinctus ante regiã stabat inter alios quosdã æque uinctos, incumbens præ moerore in quandã arborē. cui cum infedisset bubo, unus è uinctis natione Germanus alitē conspicatus, scitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus. & cognito Agrippæ esse, Iudæorum nobilissimū, rogauit militem ut liceret sibi propius ad eū accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, o iuuenis, inquit, contristat te quidē tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facile credes propè esse effugiū, sic consulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed testor patrios deos, & qui huic regiõ præ-sident, & qui nos perduxerūt in hæc uincula, quòd nihil auribus tuis daturus

sum, neq; te inani consolatione lactaturus: non ignarus q̄ huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, q̄ si nunquam omnino auditæ fuissent. itaq; æquū duxi uel cum meo periculo interpretari tibi quid dii portēdant manifestis auspicijs. Fieri nō potest quin confestim euadas ex his uinculis, & mutatis rerum uicibus ad amplissimā dignitatem simul atq; potentiam peruenias, usq; ad eorum inuidiam quibus nunc uideris miserabilis. Felicem quoq; habiturus es uitæ exitū, relictis in opum successione liberis. Memento aut̄ quando hanc alitem iterum uideris, quantum ex eo diem fatalem tibi futurū. Hæc sunt quæ tibi cælestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, uisum est impartiri te hac lætitia, quo spe futuri cōmodi leuius feras præfens infortunium. proinde rogo ut quamprimū felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam ut nos quoq; eripiamur ex his aduersitatibus. hoc Germani præfagium tam uidebatur Agrippæ ridiculum, quam postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauer ferens calamitatē iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat nō solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit ut in custodia seruaretur à militibus cōmodis moribus præditis, conuictoremq; haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis uteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atq; amicis aditus, quorū subleuaretur officijs. admittebanturq; ad eum, Silas amicus, & è libertis Marfyas atq; Stichus, inferētes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi uenalia circumferentes, noctu substernebant permisso militū iam ante præmonitorum Macronis imperio. atq; in hunc modū sex menses exegit in custodia. Cæterum Tiberius Capreas reuersus primū languore modice tentatus est: inualescente deinde morbo iam male de se sperans, per Euodum libertorū suorum charissimū accersijt filios, quasi ad extremum colloquium. erant aut̄ ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum unicum filium amiserat. supererat huius filius Tiberius, cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchre excultus, adhæc gratiofus apud populū propter paternarū uirtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestissimis moribus, comis in alloquijs, & nemini se præferens. quibus artibus non senatus modo ac populi fauorē sibi parauit, uerū etiam quotquot ubiq; sunt prouincialitū, quos partim affabilitate, partim officijs deuinxerat. quā ob rem defunctū omnes non honoris simulatione luxerunt, sed ueris lacrymis profecuti, tanquam in priuata quisq; mœstitia. adeo citra omnem omniū offensam uiixerat: quod & filio eius plurimū profuit, cum apud cæteros, tum maxime apud militarem multitudinē, quæ pro ipsius dignitate tuenda nullū periculum non aditura uidebatur. at Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est deos patrios, ut manifesto aliquo iudicio designarēt futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed nō ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaq; augurium concepit, eum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandū se uenerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, ut mox prima hora adolescentem adduceret, ratus deum huic principatum an-

nuere. sed aliter uisum est cœlesti numini. nam cum imperator hæc uoluit diluculo iussisset Euodū eum è filijs introuocare qui prior aduenisset, egressus ille Caiū offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, uocat te, inquit, pater: simulque introducit iuuenem. Quo uiso imperator cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam sibi adempta sit potestas statuēdi quæ decreuerat: sentiensq; diuersum cordi esse superis, non tam suam uoluntatem irritam doluit, quam uicem infelicis nepotis, cui nō satis esset principatum adimi, nisi etiam incolumitas in ultimum discrimen ueniat: quando quidem alio potētior futuro, parum eum tutatura uidebatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentia, altero non ante securum putante suum principatū, quam si insidijs præoccuparit alterum. erat enim mathematicorum quoq; disciplinis addictior, iuxta quorum consilia in tota uita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim uenientem cōspicatus uersus ad intimos quosdam amicos, En, inquit, uirum, futurum aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarium unquam tantam fidem habuit diuinationibus, non uanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotem iam extinctum cerneret: seq; ipsum culpabat, qui confugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret ei securo è uita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatē præscientia futuri charissimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiam si Tiberius propiore cōsanguinitate me contingat, tamen cum meum de te iudiciū, tum uero deorum immortalium suffragium secutus, tibi in manus trado Romanum imperiū. rogo autē ut hoc adeptus non sis immemor beneuolentiæ nostræ, qui tibi sum tantæ felicitatis autor: & quā poteris gratiam mihi referas, amore cōplectendo fratrem Tiberium: quando quidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quam si illi nō desis quem tibi natura uoluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiam scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuum imperiū: extincto uero, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa em̄ est solitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in cōsanguinitatis iura peccant, nunquā diuinam ultionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed ficte. Quamprimū enim principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præfagium sustulit: & ipse quoq; aliquanto post coniuratorum insidijs oppressus est. At Tiberi⁹ Caio successore sibi designato post paucos dies obiit, cum uixisset in imperio annis uigintiduobus, mensibus quinque, diebus tredecim. post quem Caius reipub. præfuit, quartus in imperatorum serie. Romani uero nunciato eius obitu uehementer quidem gauisi sunt, non tamen audebant credere: non quòd uerum esse nuncium non cuperent, quod iam dudū magno redemissent libenter: sed quòd uererentur ne tentati falsis nuncijs, si intempestiue gaudium suum detegerent, delatorū opera in certissimā perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinem grauius afflixerat, quòd esset iracundus & implacabilis, etiam sine causa odio plerosque

prosequens, & pro innata saevitia mortem leuissimam poenam existimans, quapropter optatissimam hanc famam non sunt ausi fronte hilari excipere, intelligentes quantum subesset spei frustratae periculum. Marfyas uero Agrippae libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronum properauit, latissimum ei nuncium afferens, quem cum offendisset petentem balineum, admoto capite sermone Hebraico, mortuus est, inquit, leo. id ille satis intelligens, inopinatoque perfusus gaudio, at tibi, inquit, tum pro caeteris officijs, tum pro hoc nuncio quam tandem dignam gratiam referam, si modo uera nuncias. tum centurio qui custodiae praerat, animaduertens tam Marfye festinum aduentum, quam infecutam illius uerba hilaritatem Agrippae, suspicatusque accidisse noui aliquid, rogauit qua de re inter se conferrent. quibus primo cum constantibus, cum ille urgere non desineret, tandem Agrippa ut iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, coenam lautam apposuit. Sed dum epulis simul indulgetur & poculis, ecce tibi quidam superueniens affert incolumem esse Tiberium, & breui in urbem reuersurum. quibus uerbis territus grauius centurio, capitalis culpae sibi conscius, quod cum uincto laetum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, haec insuper intonans. Tu me impune fallens mentitus mortem Caesaris, & non capite lues hanc linguae petulantiam? Et cum dicto uinciri iubet, solutum haecenus, & accuratius impostum custodiri eum imperat: totamque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera uero die rumor de Tiberij morte increbuit, palam id iactantibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: moxque allatae sunt a Caio binae literae, alterae, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium: alterae ad Pisonem urbi praefectum, idem indicantes, mandantesque ut Agrippam e castris dimissum restitueret in id quod ante habitauerat domicilium. quapropter bono animo uixit postea: nam licet custodiretur, tamen suo uictitabat arbitrio. Caeterum Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more solenni funus celebrauit sumptuosissime: & cum uellet Agrippam eadem die solutum dimittere, monitu Antoniae supersevit: non quod ea male uellet homini, sed negabat decoram hanc festinationem, ne uideretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille uinxerat. elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi, uestemque mutare praecipit. imposito deinde in eius caput diademate, tetrarchiae quae Philippi fuerat, regem constituit, adiecta Lysaniae quoque tetrarchia, & pro ferrea cathena dedit auream pari pondere. in Iudaeam autem Marullum misit praesidem. Altero deinde anno principatus Caii Caesaris Agrippa petijt ueniam nauigandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod ubi imperator annuit, praeter omnium spem rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunae potentia, reputatione praesentis felicitatis & egestatis pristinae. & alij quidem beatum praedicabant qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij uix credebant tantam felicitatem hominis.

Quomo-

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est. Cap. IX

Erodius autem Agrippae soror, nupta Herodi tetrarchae Galilaeae atque Peraeae, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quam maritum cerneret fastigio: urebat eam nimirum quod qui profugerat non ualens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hancque mutationem iniquissimo ferebat animo, praesertim quoties illum uideret ornatum regijs insignibus per turbas inuehi: adeoque non poterat imperare suis affectionibus, ut maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud urbem ambienda erigeret: negans sibi uitam ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli a patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse uero filius regis, & a cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata uita contentus. Atqui marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quam olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiae debitum appete: neque ferendum puta existimatione cedere uiro qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, ut illi uideatur plus in paupertate superfuisse ad quaerendam ampliorem fortunam industriam, quam tibi in tam optimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeris, qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit uiuere. Ergo Romam eamus non parcentes nec labori, nec auri argenti ue impendijs, quando quidem non tam haec seruare sit optabile, quam parando regno infumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negotia: conabaturque eam in diuersam sententiam traducere. mulier contra quanto magis eum tergiuersari uidebat, tanto urgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius desistit quam mariti extorqueret consensum, non ualentis alias eius importunitatem excutere. itaque sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, una cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porro cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendum: & quamprimum eos e portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum suum libertum ad imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem: simulque mandauit ut per occasionem amplius cum principe super hoc negotio differeret. Qui subsequens Herodem, & secunda nauigatione usus, tantum modo a tergo relictus est, quod tum primum ad Caesarem admissus superuenit, literasque reddidit. uterque enim Puteolos appulit. & Caius tum forte apud Baias repertus est: id oppidulum est Campaniae, quinque ferme stadijs a Puteolis disitum: ubi palatia sunt splendidissima, dum imperatorum quisque superiorem uincere contendit magnificentia: inuitantibus. eò lauacris calidis sponse terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporum ualitudinem, quam ad animos otio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippae perlegit literas, accusantes Herodem, quod prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caii nouum imperium. argumento erat ipsius tetrarchae apparatus, qui in armamentarijs suis haberet tantum armorum, quantum instruendis uirorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Caesar com-

Ioseph.

T 3 motus

motus, percontatus est Herodem, uera ne essent quæ nunciaretur de armorum numero. quo annuente, neq; enim uera negare poterat: satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoq; eius donas Agrippæ indici: Herodem uero perpetuò damnauit exilio apud Lugdunū urbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodidem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus nō libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurū promisit. ad hæc illa: tu quidem imperator, ut tua maiestate dignū est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quo minus fruatur hac indulgentia. nō enim æquum censeo ut cui secundæ fortunæ sociam, eum nunc in aduersa deferam. at ille indigne ferens tam excelsum animum in foemina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atq; hæc fuit uindicta quam deus intulit tum Herodiadi fratris successus inuide ferenti, tum Herodi ad obsequendū uaniloquentiæ uxoris nimis facili. Caius porro primo ac sequenti sui principatus anno rempub. administrauit egregie: moderateq; se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & provincialium. procedente uero tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & cōtumeliosus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores usurpare ausus est.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio. Cap. X

XV

Vm q; inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab utraq; parte legati delecti ad Caium missi sunt. Apion uero Alexandrinorū legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, interq; cætera quòd Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cū quàm latè patet orbis Romanus Caio exstruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomē Cæsaris. Hic acerbe inuecto Apione, multisq; alijs quæ ad exasperandū Caium facerent, Philo è Iudæorum legatis potior, uir per omnia clarissimus, Alexandri Alabar-chæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam uix temperante ab iniuria. quapropter eiectus conuictio, uersus ad Iudæos affectatores. Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim deus nobis contra illum aderit.

Caius in Syriam mittit Petronium iussurū Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam. Cap. XI

Caius porro indigne ferens à solis Iudæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petroniū successurum Vitellio: iubetq; ut cum ualido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo dei collocet. quòd si detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam ut exsequeretur mandata Cæsaris: contractisque quantum poterat auxilijs, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidē, primo uere bellum illaturus: quòd & Caius significauit per literas. qui collaudata eius industria

dustria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Iudæorum multa millia uenerūt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogentur contra leges patrias. Quòd si omnino decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primum interficeret, ac tum demum suo arbitratu rem perageret: nam quantisper superessent, nō posse ferre uiolari legislatoris sui decreta, tot retro seculis obseruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis forte ualere apud me aliquid, si meis ipsius consilijs & auspicijs rem gererem: nunc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus contrauenire impune non licet. Ad hæc Iudæi. Si tibi Petroni certum est à præscripto Caij non discedere, neq; eos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina potentia, & maiorum nostrorum uirtutis æmuli. neq; enim sumus adeo pusillanimes, ut quæ nobis cæleste numen imperauit proposito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempestiua uitæ cupidine. quapropter feremus fortunam quamlibet, dummodo patriæ legis religio maneat incolumis: & parati sumus subire pericula, sperantes deum nobis non defore, propter cuius honorem non reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malum quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simulque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius uel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum amicis & famulatio properauit Tyberiadem, ut ex propinquo melius res Iudæorum dispiceret. Iudæi uero magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex uiolatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tyberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, ne ue sacratam urbem pollueret uetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitur igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec uestram imbecillitatem adhibentes in consilium? Non pugnabimus, inquit, sed moriemur citius, quàm discedamus à legibus. simulque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies cōtinuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cum maxime sementis essent tempora: quandoquidem certissimum illis erat propositum, mortem potius quàm statuam illam admittere. In hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorumque primatibus accedunt Petronium, rogantes ut cōsideraret obstinationem populi, ne ue illis desperandi ansam præberet, quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: utque relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla uirium fiducia non cogitent: sed parati sint mori potius quàm tantam religionis labem in se admittere. ad hæc semente ommissa instare latrocinia, dum non est unde possint persolui uectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sauius in eam gentem statuatur, ne ue illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si nō moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negotium. atq; hæc fuerunt preces Aristobuli. Petronius uero partim deprecatoris respectu enixe urgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim conten-

tiosi Iudæorum propositi, ratus indignum tam multa hominū millia in gratiam infanientis Caij perdere, & cæleste numen suamq; ipsius conscientia reueritus, maluit absurditatē rei per literas docere imperatorem uel suo periculo, non ignarus quā ille esset iracundo ingenio, & ad uindicandum pro no, nisi quis quā primum furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiam si ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum uertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen boni uiri officium, pro incolumitate infantis tam numerosi populi uel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse uidit multa millia, progressus in concionem ait expeditionem non à se ultrò susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius executionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis: & alioqui conueniens esse ut ipse ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamen uestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patrijs legibus contendere. imò ne mihi quidem probatur, summi dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat uestram irreuocabilem sententiam, quantumq; in me erit hortabor ut honestissimæ uestræ uoluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit ut & religio uestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullū sibi cōtrahat piaculum. Quod si offensus iram omnem in me uerterit, patiar quod uis periculū, siue in corpus siue in uitam illi scuire libeat, modo ne tam ingētem uestrā multitudinē propter constantē bonam uoluntatem perire uideam. Abite igitur quo suū quemq; uocat negotium, & terram labore uestro colite. Legationē autem ipse in urbem missurus sum, & quicquid in rem uestram potero, tam per me agam, q̄ per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus ut agros colerēt interim, & bono essent animo. & ille quidem sic populum pro sua uirili consolatus est. Deus autem manifeste ostendit Petronio suam prouidentiam, quodq; omnibus iuste atq; honeste coeptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repente imber præter omnium opinionē decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diurnam ac continuam siccitatem cœlitus pluuiam penè desperantibus, etiam si nubes uiderent, quæ toties spem eorū frustratæ fuerant. Quapropter terratum præter solitum præterq; expectationem rigata largis imbribus, Iudæis spes facta est non irritas fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiā obstupefactus est, euidenter cernēs curæ esse deo res Iudæicas, attestante tam insigni prodigio, ut nemo nisi impudens posset contradicere. cumq; accuratē super hoc negotio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam desperationem atq; perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria: né ue seipse mulctaret luculētis ex ea gente prouentibus, æternumque apud eam sibi pararet improprium: id quoq; adiecit, quā charus sit deo populus, quāq; manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam. Hæc Petronius. Rex aut Agrippa, qui tum fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam con-

uiuium

uiuū tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoq; omni exquisitissimarum lauticiarum ac uoluptatum genere, ut omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atq; ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerēdi principis per omne obsequium. is demiratus eius tam animū quā magnificentiam, qui etiam supra uires ac facultates placere sibi contenderet, uolensq; cum eo certare mutuis officijs, iam uino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiā prouocantem sic allocutus est. Equidē & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando uiuo etiam tum Tiberio ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc uideo te modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi sit à te uinci officijs, quicquid hæctenus per me cessatum est iam pensabitur: tantumq; ad pristinam meam erga te liberalitatē accedat enixe dabo operam, ut maximū ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benigne promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut urbium aliquarū uectigalia. ille uero quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hæctenus dissimulata tum demum per occasionem aperuit, dicens neq; olim propter priuatum cōmodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam uberiores fuisse q̄ unquam spe cōcipere potuisset, quantumuis improba. et si enim tu, inquit, maiora præstare ualeas, meis tamē non solū meritis, sed cupiditatibus etiam abunde satisfactū est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis urgere cœpit, ut uellet uti sua beneficentia, nihil non polliceri perseverans. Tum Agrippa: quandoquidē domine liberalitatem tuam tam benigne mihi offers, equidē petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo. illud potius postulabo, quod impetratū & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoq; gloriosum erit, si post innumeras alias hanc unam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur ut mandatū reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorū templo ponēda. hæc ille uelut aleam iaciens, nō ignarus quantū subesset periculum, quodq; capitale esset placitis Caij cōtradicere. Imperator autē simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam uanitatem ducens, si coram tot testibus ultro ad petendū prouocato, repente mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam uirtutē hominis, qui pluris faceret pietatē, suāq; gentis tranquillitatem, quā incrementum dominationis aut redditum, fecit eum uoti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in cōparando exercitu, & in exsequendis mandatis que acceperat. quod autem ad statuam attineat, si quidem dedicata sit & posita, sinendam esse. sin minus, non esse cur in eo negotio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantū honoris à se haberi, ut non possit uoluntati eius contradicere. In hunc modū Caius scripsit Petronio, priusquā ad defectionē spectare Iudæos cognosceret. allatis postea de rebellionē rumoribus, indigne ferēs gentis audaciam, & contemptū imperij, homo omnī dedecori obnoxius, nullamq; rationem honestatis habēs, & impetu iracundie

diæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquã studuit, imò ad felicitatẽ suã pertinere putans si quã maxime affectioni huic indulgeret, denuo scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te ualuerunt Iudæorum munera, quã mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio quid de teipso statuere debeas semel indignationẽ meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidem est ad præsidem, non tamen Cæsare uiuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita ut prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim nõ fuit immemor Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorẽ atque Iudæorum religionem subijt: sed amoto à reipub. habenis Caio propter impietate affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quã à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eum prosequentibus, in quos potissimũ Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nõ multo post quã Petronio scripserat illam mortis denunciaticẽ epistolam. Causam autem propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insidiæ, procedente stilo significabimus. cæterũ Petronio prius redite sunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum superuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus est dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedem habiti sibi honoris persoluerit, & Iudæis præsentem opem attulerit. Et ille quidẽ miro hoc modo euasit mortis periculum.

Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus. Cap. XII

XVI

Inciderunt in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesque & calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus, de quibus accurate tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Neerda dicitur urbs Babylonix, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere, ad hæc non patet hostium assaultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. eidem flumini est & Nisibis appositæ: quare Iudæi freti locorũ natura, sacrum didragma quod deo ex more solent offerre, cæteramque uotiuam pecuniam, in his urbibus deponebant tanquam in communi arario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quæ deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum suberat Babylonia. Ex his Iudæis erant Asinæus & Anilæus fratres, Neerdenses patria, orbatu patre, & à matre ad dextrini officium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, ubi & uiri exercent lanificium. hos officinæ magister, apud quem artem didicerant, quòd serius aliquando ad operandum accessissent, castigauit uerberibus. illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quæ seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locũ ubi fluuius scinditur, uberem pasuis, & frugum fertilem, cæterorumque fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluit iuuenum quisque egentissimus, quorum armis stipa-

ti pro

ti pro ducibus se gerebant, nemine cohibente maleficia. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, dimissis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum uidelicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiam morẽ sibi gerentibus, & propugnationem contra externam uim si qua ingrueret: contra occisionẽ gregum ac pastorũ, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti mittebant eis quantumcunque poscerent. quo factũ est ut aucta eorum potentia, ualidi essent ad incurfandũ quoslibet, nemoque uicinarum auderet eos offendere, aut armis cum illis congregari: adeo ut ad Parthorũ quoque regẽ rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babylonix postquam hæc audiuit, uolens crescens adhuc malum opprimere, priusquam maius aliquod inde proueniret incõmodum, collecto quantum poterat à Parthis ac Babylonijs exercitu, properauit contra eos, cupiens ex improviso opprimere: obfessaque palude suos iussit aliquãtis per quiescere. postridie uero Iudæis sabbaticas ferias otio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negotio uinctos se abducturum, paulatim procedebat, ut derepente in eos irrueret. Asinæus uero qui tum forte positus prope se armis cum socijs desidebat in otio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis est passim pascentiũ, sed qui sefforem tergo uehant: nam & frenorum sonitum sentio, uereor ne circumuenti simus ab hostibus. sed procurrat aliquis speculatum, qui nobis quid immineat certo renunciẽt. optarim autem uana esse quæ diximus. moxque quidam profecti uisum, celeriter redeunt, nõ falsam suspensionẽ fuisse referentes: adesse ultores acceptæ iniuriæ. ex insidijs se obrutos equitatu copioso uelut pecora, ne ad repugnandũ quidam paratos, uetante propter ferias patria cõsuetudine. at Asinæus longe aliter quam speculatori uidebatur statuit, non concedendam censens hanc uoluptatem hostibus, ut per otium in se grassarentur cædibus: quin potius uirtutis & presentis necessitatis memores conniti debere, ut si ita fors ferat, non inulti pereant: primusque correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciam, ad conserendas cum hoste manus eos animans. & quia contemptim ueniebant rem factam se habere putantes, multis cæsis reliquos coegit terga uertere. Eius pugne postquam ad Parthorum regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aspectum & colloquium: confestimque ad eos misit fidissimum è satellitibus qui hæc uerba illis referat: Regem Artabanũ tametsi iniuriam eorum uiolentia in suo regno acceperit, indignationem tamen uirtuti ipsorum remittere: misisseque se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine, quæ amicitiam eorum cuperet, sine fraude omni & insidijs. paratam esse regis munificentiam, foreque ut hac sua uirtute posthac rege fauente utantur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectio-nem distulit, fratrem uero Anilẽum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad regem, & facile admissus est. Artabanus autem uidens Anilẽum solum uenisse, rogauit curnam domi reliquisset Asinæũ. cognitoque metu illum se continere intra palustria: pro patrios deos deierauit, nihil eos se læsurũ in fidẽ uenientes: idque porrecta iuueni dextra sancijt, quòd apud barbaros cõuenturos certissimũ est argumentũ fiducia. nã post datã dextrã apud eos nec fallere fas est,

nec

nec diffidere, cessantibus omnino suspitionibus. Tum quoque Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurum fratri ut simul ueniat. Hoc autem agebat rex uolens conciliatis sibi his fratribus per Iudæorum uirtutem illas satrapias continere in officio, quæ uidebantur ad defectionem spectare occupato rege alibi. Verebatur enim ne dum ipse rebelles perdomat, Asinæus auctis apud Babyloniam uiribus, siue uolentibus prouincialibus, siue inuitis non temperaret a maleficijs. Hoc igitur consilio illum accersit. Asinæus uero facile a fratre in eam sententiam inductus est, præsertim commemorante quam luculente erga ipsos rex affectus sit, quodque ad firmam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoque tempore ad Artabanum ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, in primis miratus generosum Asinæi animum, quod uideret breui statura hominem, & primo aspectu contemnenda specie quasi nullius precij, apud amicos dictitas, nihil esse in tantillo corpore, quod tam uasto animo respondeat, & inter epulas ostensum magistro militum Abdagasi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere soleat. Is cum rogasset ut bona regis uenia liceret illum interficere, poenasque tot maleficiorum de eo sumere quibus Parthos læserat: negauit se hoc permissurum in hominem qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurando adhibito. Quod si, inquit, uir bellicosus haberi uis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per uim absque meo consensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inuito conarētur interficere. commendo autem tibi terram Babyloniam, ut eam tua cura tutam a latrocinij & illæsam custodias. mihi uicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæum dimittit. ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmavit munitioibus: breuique intantum auctus est, quantum ante eum nemo alius, a talibus exorsus initijs: nec contentus honoribus Babyloniorum, a Parthorum quoque obseruabat ducibus, qui in uicinas prouincias mittebant cum imperio. Adeo creuit eius autoritas uacua cum potentia, ut Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cepit in deterius uergere, quam neglecto pristino uirtutis studio, contemptisque institutis patrijs, uoluptate uicti dediderunt se externis libidinibus. Venerat forte in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge tam alijs dotibus quam insigni forma laudata usque ad miraculum: hanc siue aspectu siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cum neque suis imperare posset cupidinibus, neque ulla alia spes esset potiendi muliere, bello maritum eius petijt: primoque conflictu caeso Partho, uxor in uictoris potestate & thalamum peruenit: quod quidem magnarum calamitatum tam ipsi quam fratri fuit principium. cum enim amisso priore marito captiua duceretur, simulacra patriorum numinum quæ gentilitio ritu & domi secum habere solebat & in itinere, clam inter cætera suppellectilem aduexerat. ea primum colebat sine arbitris. Deinde in thorum recepta, & nata fiduciam, propalam operabatur sacris quæ a defuncto acceperat. id factum obiurgabatur ab amicis utriusque fratris primarijs, indignum facinus

dicti

dictantibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductam uxorem barbaram, deditam impijs patriæ suæ superstitionibus. quare uidendum ne dum nimium indulgent uoluptati corporis, a principatu excidant, quæ diuino fauore consecuti sint. Sed adeo nihil profectum est his admonitionibus, ut præcipuum quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numem imprecatus est fratribus eorumque socijs, ulturum læsam & religionem & amicitiam, utque simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quod autores iniuriæ fuerint, hi quod patrocinatorum legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim moleste ferrent talia, plus tamen apud eos ualebat præteritæ uirtutis memoria, cui acceptam ferebant præsentem felicitatem. sed indignationem eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam sacra Parthica: factoque concursu ad Asinæum uociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, si prius parum potuit quid utile sit dispicere, nunc certe erratum corrigere, priusquam id publica expietur pernicie. nam & connubiū illud nemini probari, ut parum conueniens patrijs ritibus: & superstitiosum numinum cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad dei ueri iniuriam. at ille quamuis agnosceret peccatum fratris allaturum sibi ac suis magnum aliquod incommodum, uictus tamen germanitatis affectu facile ignoscerebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cum maiores indies concursus ad eum & uociferationes fierent, tandem super ea fratrem admonuit, antea oburgans, & iubens ut resipiscat in posterum, mulieremque domum ad cognatos ipsius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & uerita ne Anilæo propter amoris sui durius aliquid accideret, ueneno Asinæum sustulit, secuta quod sub amatore iudice impune auferret hoc facinus. Cæterum Anilæus ad se unum principatu redacto, cum exercitu fecit impetum in uicos Mithridatis uiri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eosque magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates uero qui forte tum non procul aberat, audita uicorum expugnatione, indigne ferens ultro se ab Anilæo lacepsitum iniuria, habitamque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectoque equitatu quem potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad uicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante quod illis religioso otio colitur. qua de re præmonitus Anilæus a barbaro natione Syro alterius cuiusdam uici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuium: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, ut inopinos opprimeret. quod delatus circa quartam uigiliam, partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutem querere. Mithridatem etiam uiuum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos grauissima habetur contumelia. quem cum sic ad syluam quandam perduxisset, hortantibus amicis ut illum interficeret, ipsi diuersum uisum est, negati occidendum uirum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare ueniam. quamuis enim offensus sit Mithridates, habitu-

Ioseph.

V rum

rum tamen pro concessa incolumitate gratiã. quòd si grauius in eum consu-
lant, nõ quieturũ regem nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone delegen-
tes uindicet: quibus parcendũ esse propter coniunctionem sanguinis, & ut
ad illos sibi pateat refugium, si qua clades accidat ut sunt belli uicissitudines,
eam sententiam approbavit multitudo cætera, atq; ita Mithridates dimittit,
qui domum reuersus ab uxore exceptus est conuitio, quòd regis gener post
acceptas à Iudæis tot tam insignes iniurias, nunc captiuus etiam uitam eis de-
bere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinam uirtutem recipe, aut
deos testor quibus curæ est regum dignitas, me tua conditione non usuram
postea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mu-
lieris elatum animum ne diuortiũ faceret, inuitus quidẽ, coegit tamen quan-
tas potuit copias, indignũ seipse uita existimans, si homo Parthus Iudæis ui-
ctoriam cederet. Anilæus uero ubi cognouit aduentare illũ cum ualido exer-
citu, turpe ducens cõtinere se intra palustria, & sperans fortunam contra ho-
stes priori similem, fretusq; milite iam assueto uincere, & ipse contra eduxit
copias: cui præter ueteranos multi tum etiã prædæ cupidine se adiunxerant,
rati profligandum hostem quamprimũ in conspectum uenerit. progressos
autẽ meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonaginta stadia Mi-
thridates adoritur, æstu & siti laboreq; itineris adeo fessos ut arma ægre susti-
nerent, ipse recentibus uiribus: confestimq; in fugam uersis tanta cædes secu-
ta est, ut multa uirorũ millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenũ
effusissima fuga se in quandam syluã recepit, relicta Mithridati lætissima ui-
ctoria. Verũ ad Anilæum breui confluit magna multitudo perditorũ ho-
minum, qui licentiam pluris quã propriam salutem facerent: itaque detri-
mentum quod acceperat in prælio, suppletum est duntaxat numero. neque
enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eo quòd essent rudes militiæ.
Duxit tamen eos contra Babyloniõrum castella, lateq; uastabat omnia. Tum
Babylonij reliquiq; hostes miserunt Neerdam ad Iudæos qui Anilæum de-
poscerent ad supplicium. quod cum non impetrarent: neque enim illis inte-
grum erat hominem dedere, ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractatione
de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quã à Babylõ-
nijs legati ad Anilæum. tum Babyloniõ perlustrato diligenter loco in quo se
ille continebat, clam noctu irruunt in sopitos et grauatos crapula: & impune
quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum ue-
ro hoc metu exoneratus Babyloniõs populus, qui antehuc nõ ausus erat odiũ
effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpe-
tuum est dissidium, nunc his nunc illis præualentibus: sublato inquam Ani-
læi sodalitiõ, in Iudæos undique coortus est. Itaque non ferentes eorum ui-
olentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolẽtes cum eis habitare
amplius, migrarũt Seleuciam urbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Ni-
canore olim cõditam. hæc cõmune est Macedonũ, Græcorum, & Syro-
rum domicilium. eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nul-
la affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylõnem grassante, de-
nuo inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, sequuta est
Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac urbe semper Græcis male
cum

cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quò post-
quam à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cepit esse po-
tior, aucta uiris bellicosus, & periculorum contemptoribus. quare Græci suc-
cumbentes, & uidentes se non posse recuperare dignitatẽ pristinam manẽte
Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisq; familiares Syros appellauerũt
de pace & amicitia, id quòd facile impetratum est. nam cum utrinq; primati-
bus cõmissum esset negotium, secuta est reconciliatio, quam ita demũ ratam
fore placuit, si utriq; Iudæos cõmunibus prosequerentur odijs: eosq; ex im-
prouiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta uirorum millia: nec ullus
euasit, nisi si quem amici aut uicini seruauit misericordia. hi deinde secesse-
runt Ctesiphontem urbem Græcanicã uicinam Seleuciã, ubi quotannis rex
hibernare est solitus, habens ibi maiorem supellectilis partẽ repositam: ibiq;
sedes fixerunt, tutos se rati regiã maiestatis reuerentia. Ceterum Babyloniõ-
rum ac Seleucensiuũ terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quan-
do quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspira-
uit in eorum perniciem. quo factum est ut pleriq; Neerdam & Nisibim se re-
ceperint, securitatem suam reponentes in earũ munitionibus, quæ alioquin
etiam habitantur à uiris bellicosissimis. Atq; ita se tunc habuerũt res Iudæo-
rum per Babyloniã.

FLAVII IOSEPHI AN- TIQVITATVM IYDAICARVM

LIBER XIX.

Quomodo Caius à Charea cæsus est. Caput I

A I V S porro non in solos Iudæos Hierosolymis & in
uicinis regionibus degentes debacchatus est, sed ter-
ra mariq; quã late Romanum patet imperiũ, quòd
maioribus repleuit calamitatibus, quã quẽ unquam
ueterum monumentis sunt proditæ. Sed maxime Ro-
ma ipsa eius seuitiam experta est, nihilo hac parte me-
liori conditione quã urbes cæteræ, præsertim sena-
tores ac patricij, cæteraq; nobilitas: innumerisq; in-
iurijs uexabantur qui uocantur equites, opibus & dignitate senatorib. proxi-
mi, utpote ex quorum ordine senatorum habeatur delectus: hi enim ignomi-
nijs afficiebantur & exilijs cædibusq; & confiscationibus, quæ tum ferẽ cæ-
dis accedebant præmium. Se uero pro deo gerebat, non contentus humanis
honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium
in urbe celeberrimum, Iouem eius præsidem appellatione fratris salutare au-
sus est. Alijs quoque operibus suam declarabat insaniam, quando à Puteolis
urbe Campaniæ ad Misenum alterum maritimum oppidum grauatus trire-
mi trajcere, & alioqui ad suam dominationem pertinere existimãs, si à mari
Ioseph. V 2 eadem

eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum ponte iuncto medio sinus spacio, curru ultro citroq; uectatus est: id enim demum iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum in spoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atque statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid ubique terrarum pulchri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana urbe spectari debere dicitur. his spolijs palatium suum & hortos exornauit, aliosque suos secessus per Italiam, ad hæc Iouem qui à loco in quo uniuersis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Atheniensis statuarij, ausus est iubere in Urbem transferri: quod tamen factum non est, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negotium, negantibus loco moueri posse illæsum simulachrum, & absque uitio, aiunt etiã prodigijs fidem excedentibus Memmium uetitum, distulisse imperata facere: quæ ipse inseruit excusantibus cessationem suam literis. cumque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò denique infanij prouectus est, ut natam sibi filiam in Capitolium delatam, in simulachri genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolem, in medio se relinquere dicens iudicium, utro maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicumque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeo ut Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patrum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem repleisset sycophantij, & seruos erexisset contra dominos, passim illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad uindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere uolentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato, saluum manere non potuit, præcipue nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accurate denarrare totum negotium, uel ideo ut argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta uirtute in perpetuam corruant miseriam. Tres in illius necem conspirationes factæ sunt, quarum singulæ authores habebant uiros fortissimos. nã Aemilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita ut non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, uel amicis, uel alioqui uiris strenuis. Minucianus uerò partim Lepidum ulciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd uideret eius odia semper esse exòsis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chærea non ferebat exprobratam sibi à Caio molliciem, & alioqui quotidiana pe-

ricula

ricula quibus propter familiaritatē eius erat expositus, optime se putabat necesse ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat, successurum negotium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse uel uitam impendere. Sed Chærea fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent, tum quoque contentione magna rogabant, ut tributorum ac uectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum uociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multiq; hoc pacto capite plexi sunt. idque tulit populus, & cessauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem uitæ rationem habendam quam pecuniæ, quòd uiderent pro importuno eius studio multis representatum interitum. Hæc magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sæpe quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quòd dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio comodior, ut non irritò conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum uerò exactioibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuuit in se iram Cæsaris, non sine probro effoeminati ac segnisi animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus uicibus signum à se peteret, foemineum aliquod & probrosum dabat uocabulum. atque hæc faciebat, cum ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris uti amictu muliebri, cincinnisque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem. qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissime, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, essetque cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebāt fore ut afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot asciscere, iustam iræ causam præferens. in his erat Popedius uir ordinis senatorij, omnibus ferè perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator otij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset conuitia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cum alijs multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, ut erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius urgebat tormentis eam subijci. Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & questiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quo mollicie notam effugeret. Quintilia porrò cum torquenda duceretur, consciorum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens ut bono esset animo, ne ue ad tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaq;

Ioseph.

V 3 crudeli-

crudeliter eam examinavit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. Cùmque illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indignè laceratæ imperator non nihil flexus, Popedium absoluit, & pecunijs solatus est mulieris calamitatem, quam fortiter æque ac feliciter tolerauerat. Id uero indignissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam sæuitiam, quasi tam immodicam, ut ipsum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus urbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, ut ipsi uisi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, sed uultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum uerbis non auso suggillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates urbis & imperij. harum, inquit, causa uulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur ueritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis, immò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finem imponere possimus eius tum in ciues tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam fœda ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate qui eorum tam animos quam corpora in seruitutem redigit, contaminantésque nos quotidie cruore cæcorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab alijs pari modo tractabimur. non enim hoc modo chariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur, non iudicio, nequam conuiescet prius quam nos quoque cæteris adijciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi mature prospicimus & communi libertati, & nostris met periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium. exspectandam esse optabilem occasionem, fortuito alicunde offerendam. sibi quidem ob ingrauescentem ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitantans quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem non nihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem uirum quòd non contemnendum nosset libertatisque amatorem eximium, & ferentem ægre præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo expectans consilium, decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negotio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, ut qui iam ante pari modo animatus, ideo tantum hæctenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc uero opem etiam polliceri non modò silentium, magis etiam confirmatus est in proposito. itaque rati non ampli-

us cun-

us cunctandum, ambo ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum uirtutis studio, Caio uero suspectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præcæteris in tales sæuire solitus: & iam ante significationem aliquam inter se dederant, quæ tum agebantur iniquo se ferre animo. quamuis enim metus periculi non sineret eos manifeste proferre odium quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidam eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnemque laudem meritis, soliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant ut ipse initium sermonum faceret. ille rogauit Chæream, quòdnam signum ea die ab imperatore accepisset. uulgatum enim iam erat per urbem, quomodo ei soleret dandis signis illudere. ibi Chærea cupide arrepta occasione, fretusque Minuciani fide: at tu mihi, inquit, libertatem signum da: cui gratias habeo, quòd me ultro properantem excitas. neque mihi ampliori adhortatione opus est, si quidem tibi quoque idem placere uideo, & priusquam conueniremus iam antè consensimus. gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet. quare age aggrediamur opus te authore, equidem uolens ac libens sequar quocunque iusseris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus superest, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certè totus feror in hoc negotium, securus quid mihi post eueniat: quandoquidem nec libet nec uacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicie. & dignus sum opinor uel te iudice cui credatur hoc ministerium, quando & tibi eadem probari uideo. Tum Minucianus sic animatum sentiens, complexus hominem collaudatum hortatus est ut pergeret, apprecatus ut superi conatus eius ratos habeant: atque ita mutuam confirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consilium quodam omine fuisse firmatum. Nam ingrediente curiam Chærea, uox cuiusdam è turba audita est, iubens eum, dijs iuuantibus, destinata perficere. & primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari se aut à quopiam conscio, aut uoce dei, cui curæ sunt res mortalium. iamque multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simulque militum quotquot erant conscij. nemo enim erat qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam ne quis in hoc facinore cæteris uirtute cederet, cunctis tam uerbis quam opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui unus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundansque pecunijs quas ex munerum corruptelis parauerat: utebaturque immodice hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in semel destinatis pertinax. ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat non postrema, quòd esset pecuniosus nimium. quare ad

Claudium clam desciscibat, colens eum quod speraret successurum in imperium, & iam tum obsequijs captans eius gratiam, quod tandem apud illum quoque esset in precio. nam & iactauit apud eum, iussum se ut ueneno ipsum tolleret, & hactenus semper commentum differendi causas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxisse in gratiam Claudij. nec enim ille si patrum necare uoluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox representatum fuisset meritum praemium. Claudius tamen qui diuino quodam fauore Caii furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Caeterum Chærea conatus differebantur indies consciorum quorundam segnicie. nam ipse inuitus cunctabatur, omne tempus patrandò huic facinori opportunum iudicans. etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium ad mactandas pro filiae salute uictimas saepe dabatur occasio: uel praecipitandi in forum è fastigio basilicae, numos inde aureos & argenteos spargentem populo: uel opprimendi celebrantem arca sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet uersaretur inter continue praeparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à dijs feruari, sibi uni & animum esse & facultatem, uel absque ferro conficiendi hominem: adeò infensus erat coniu-ratis, timens ne elaberetur occasio. at illi uidebant quidem eum pro communi libertate sollicitum, postulabant tamen paulisper differri negotium, ne si parum succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus pracluderetur uiris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. satius igitur esse dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus. hi celebrantur in honorem Cæsaris, qui primus dominationem à populo in se transtulit. & exstructa ante regiam scena, conueniunt eò spectatum Romanorum nobiles unà cum uxoribus ac liberis, praesente etiam principe. ibi conclusis tam multis millibus intra modicum spacium, conatum facile successurum, non ualentibus etiam si uelint succurrere protectoribus domesticis. Assensit Chæreas, decretumque est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quam consiliū, ita ut uix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorum dies ultimus. tum Chærea socijs conuocatis: multum, inquit, elapsum est temporis, quod nobis segnicie exprobrat in honestis consilijs: quæ uerendum est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiam sauiat. An non uidetis quod ad hunc modum nihil aliud fit quam libertatis detrimentum, & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primum securitatem parare, deinde alijs perpetuam felicitatem, unde ad nos & gloria maxima reditura sit. illis uero tam honesto proposito non contradicentibus, cunctantibus tamen adhuc, & per stuporem silentibus: quid, inquit, boni uiri, differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diem ultimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Aegypti uisendæ gratia. pulchrum uero fuerit, si emittamus è manibus hoc propudium hominis, terra marique triumphaturum de Romanorum ignauia. An non ignominiosum sit, nos Aegyptio cuiuslibet libertatem oppressam non ferenti hanc gloriam cedere: ego certe deliberationes uestras non expectabo amplius, sed

pericu-

periculum faciam hodie, ita ut fortem uirum decet quicquid fors ferat libentius perpeffurus, quam ut me uiuo alius laudem tyrannicidæ occipet. his dictis & seipsum accendit, & caeteris animum addidit, ut omnes sine dilatione rem aggredi cuperent: moxque palatium armatus gladio petijt, quod ita mos sit accinctos tribunos signum ab imperatore petere: & forte ea die uices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem protrudendo, dum quisque locum spectandi praecipere nititur, magna uoluptate hanc contentionem spectante Caio: quod nec senatoribus assignata essent loca, nec equitibus, sed promiscue sedebant uiri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus deinde imperator rem diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente uictima cõtigit respergi cruore togam Asprenatis unius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet tum risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die praeter naturam suam fuisse affabilem, ita ut insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro consedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram uersus subdialeam aream, alteram uersus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorum confessu: qua parte erat cella quaedam tabulatis intersepta, ubi mimi uersabantur, & musici. Cùmque iam & multitudo caetera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius uir praetorius submissa uoce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum Cluuitus, tace, inquit, bone uir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homero carmine. Sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: moxque duo quaedam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: et fabula acta est Cinyra, in qua & ipse & eius filia Myrra occiditur: multumque ficticij cruoris fufum est tam circa crucifixum, quam circa Cinyram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Caeterum Caio dubitante, permaneret ne usque finem spectaculi, praesertim cum dies esset ultimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur, ut erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, ueritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum uiderat, surrexit iturus ad confirmandum hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quò nam, inquit, bone uir. quem ille reueritus sedit denuo. sed uicit timor: & paulo post rursum surrexit, Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, ut more solito lotus & pransus tum deum reuerteretur: cupiebat enim ut conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniu-ratos disposuerat, ut suo quisque loco nauaret operam: ægreque moras ferebant, quòd iam esset hora nona dici: & Chæreas uolebat

bat in theatrum reuerti, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eam bene rependi libertate publica. iamq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniuurati turbam dimouent, quasi Caio hoc uolente: re autem uera captantes solitudinem quo facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minutianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri uetabat sua dignitas. eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox ubi regionem ingressi sunt, relicta recta uia per quam eum præstolabantur seruorum ministeria, & quæ Claudius cum alijs præcesserat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco uisurus qui uenerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chærea signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuitio simul ac ferro eum adortus ferit grauius, non tamen letali uulnere: quod quidam data opera factum putant, ut multis ictibus confauciatus periret cruciabilius, mihi non fit uerisimile, quia tale facinus non admittit lenta consilia. quod si hoc animo id fecit Chærea, uidetur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter se ac suos eximere periculo: maxime quando non deerant qui Caio possent succurrere, nisi quamprimum exhalaret animam. alioqui uidebitur se & amicos potius quam illum affligere uoluisset, cum posset re bene gesta clam se ultoribus eius subducere, non perdendo temere tempus, uel seipsum potius. Verum hæc quisque ut libuerit æstimet. Caius porrò præ dolore uulneris, quod humerum inter & collum impactum ne ulterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neque inuocauit opem amici ullius, siue quod nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantum edito, fuga se proripiebat ulterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit ut in genu procideret: moxque circumstantium una uox erat, repete, atque ita confecerunt eum, illatis certatim crebris ictibus. extremum autem inflixisse fertur Aquila, qui ultimum exitium illi attulit. author autem facinoris merito Chærea dicendus est. quamuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit. primusque ausus est consilium communicare cum alijs. quod ubi probari sensit, coniuuratos in unum contraxit usus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cumque res operam posceret, hic quoque primus in eum irruit, & sua uirtute cædem exorsus, trucidati cadaver proculcandum alijs præbuit. quapropter merito quicquid & à socijs perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atque uirtuti, acceptum ferendum est. Sic Caius finijt multis confossus uulneribus. Quo interfecto, Chærea cum socijs recipere se quæ uenerant, uidebat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quod non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanam multitudinem, paratis ad ultionem militibus: siue quod angustiæ erant uia ubi patrata est cædes, & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. proinde per
aliam

aliam uiam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum necauerant. hæc fuerunt contiguae palatio: quod ita unum erat, ut tamen excultum esset ædificijs per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationem retinebant. iamq; elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dum in occulto esset casus Cæsaris. primi autem Germani senserunt eius interitum, cohors satellitum ex ea gente lectorum ad principis custodiam: homines natura iracundi, ut quiuis alij barbari, quod plerumque quid fiat non intelligant, robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad uictoriam momentum afferre in quamcumque partem incubuerint. hi cognita morte Caij uehementer indoluerunt, non ipsius uirtutibus rem metientes, sed suis comodis, quod gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparans: moxque duce Sabino (is non sua aut maiorum uirtute, ut qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatum prouectus est) stridentis gladijs discurrebant per domos scrutabundi ubi nam lateret interfectores Cæsaris: & primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore uictimæ resperam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem uidens, homo ualidus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: uidebaturque non inultus moriturus, nisi circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus Anteijs cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus è cupidine uisendi Caij cadaueris, quem uehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremo missis illò militibus. pascebat igitur occultos gratiosissimo spectaculo: uerum audito tumultu latebras queritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram fontes iuxta atque insontes trucidantium. & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterum postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quam fidei. quidam enim etsi perlibenter interitum eius acciperent, quem iam dudum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. alijs contra ideo non libebat credere, quia uerum esse nolebant, atque etiã maius putabant quam ut humana uirtute posset effici. hi fere erant pueri ac foeminae atque mancipia, tum nonnulli ex militibus: quod eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem, ministri superbiæ, concutientes optimum quemque ciuium, & prædaram participes. mulieres autem & iuuentus delinuit, ut solet uulgius, spectaculis, muneribus gladiatorijs, uisceratiõibus, oblectamentisque: id genus alijs: quarum prætextus erat uoluptas populi, re autem uera seruebant crudelitati & insaniam principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos, contra quos in eo paratum habebant præsidium. Facile enim erat fidem impetrare confictæ calumnie, & indicata herili pecunia non libertatem solum assequi, sed & diuitias, quæ delatoribus octaua confiscatorum bonorum esset decreta. nobilium autem etiam si quibus credibile fieret, uel quod aliquid præsentarent, uel quod uerum esse misere cupiebant, adeo non proferebant gaudium, ut ne audiuisse quidem se fingerent: alij ne spe frustrata proditæ uoluntatis poenas luerent: infidiarum alij conscij, & tanto magis præ se ferentes ignorantiam, ne
forte

forte suspecti his quibus expediebat tyrannū uiuere, deposcerentur ad supplicium. nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, uerū diligenter curari à medicis. quo factū est ut audientiū nemo declararet suum animū: aut enim amici eius erant, qui nunciabāt, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis: aut contra infensi homini, & ideo nimis cupide etiam falsa pro ueris credita cōmunicare cum alijs putabātur. accessit & alius rumor, qui maxime nobilitatis obscurauit gaudiū: eum contempto uulnerū periculo, sic ut erat cruentatum procurrisse in forum, atq; ibi concionari apud populū. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore anticipati: nō tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tam referre quo ipsi animo id facerent, quàm quo factū interpretarentur delatores & iudices. Sed postq̄ Germani strictis gladijs circumdedere theatrū, nemo spectatorū non putabat de se actū, & ad cuiusuis ingressum expauescebant, quasi iam iam contrucidandi: hærebantq; in opes consilij, ut quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandē irrumpentibus militib. clamor toto theatro tollitur suppliciter deprecantiū, & excusantium insidiarum ignorātiā, siue insidiæ illæ fuerint, siue quid aliud. addebant & planctus, & lacrymas, deosq; innocentiae testes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant, quæ eos docebat præsentaneum uitæ periculū. His flexa est ira militū, ne quid durius in spectatores consulerent: quando quidē hoc ipsum quamuis furentib. immane uidebatur, circumlata cæforū cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorū aspectu nihil miserabilius uisum est spectatoribus, dignitatē eorū & infelicitatē reputantibus, & de se quoq; sollicitis, quòd incerti essent etiamnum an omnino periculum euaserint. itaq; etiam qui iustissimis odijs Caium prosequerentur, non tamen sincerū capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendēte se miseris. Tandē Aruntius homo graciosus, qui uocalis erat utpote præco rerū uenaliū, paraueratque sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrū ingreditur habitu quàm maxime ad luctum composito. quamuis enim infensissimus esset Caio, tamen urgente præsentis discrimine ad dissimulandam lætitiā, præferens insignia mæroris omnia, quibus uti mos est in charissimorū desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinē diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorū impetū, simulq; tribuni iuebant gladios recondere, significantes imperatoris interitum: quæ quidem certissima salus fuit constipatæ in theatro multitudinis, & eorū qui quomodocūq; inciderent in Germanos: qui si aliquā spem incolumitatis illius habuissent, nullo abstinuissent maleficio. adeo illū diligebant, ut suarū animarū iactura redemptam salutē eius cuperent nullo respectu calamitatis reipublicæ. itaq; tum demum cognita eius morte cohibuerunt impetum quo in vindictā ruebant, uel quod iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: uel quia timebant non impune sibi fore tantam uiolentiā, senatu in se animaduersuro si forte ad eum rediret rerū regimen. Sic tandem Germanorū rabies sedata est, per Caij cædem paulo antè excita. Cæterū Chærea qui ualde timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidēs, singulos militum prensabat, de eo rogans, precibusque commendans eis salutem

salutem hominis: quo factū est ut ille unā cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, testatus id esse è republica, eiq; senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consiliū, nec in peragendo animus illi defuerit: dicens hanc esse naturā tyrannidis, ut elata breui uoluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur uitæ exitum, ut inuisa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidisse, qui iam tum ante conspirationē initam legū contemptu, & non ferendis iniurijs etiā amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus uideatur, cum reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iamq; & in theatro spectatores tumultuabundi consurrexerant, huiusmodi occasiōe diffugiendi præbita. Arcyon medicus correptus ut curaret quosdam saucios, prætextu parandorū remediorū dimisit proximos: re autē uera ut sese præsentis periculo eximerent. Interea senatus in curiā conuenit, populusq; in comitiū confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidē serio, senatus uero tantū in speciem. cumq; Valerius Asiaticus uir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinā ego, inquit. Consules autē edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes ut domū redirent tam populus q̄ milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus uero præmia, si modo nihil turbarent & abstinerent ab iniurijs. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, ne ue ad rapinas uerterent & sacrilegia. iam autem totus senatorū ordo conuenerat, præcipue qui cædis erant conscij: audebantq; sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Quomodo Claudius principatū adeptus sit. Cap. II

In hoc rerum statu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes enim in unū milites, & collatis de rebus gerendis consilijs, uidebant populum non suffecturum tot urgentibus negotijs, si ad ipsum rediret rerū administratio: nec sibi utilem eam fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimū igitur uisum est rebus adhuc turbatis principem eligere Claudiū, defuncti patruū, nemini eorum qui tum in senatum coiuerant non præferendū, siue natalium claritatis, siue liberalis eruditionis habenda esset ratio: qui cōstitutus in rerū fastigio præmia cuiq; pro meritis decernat. hæc sententiā simul approbata est, & Claudius correptus à militibus: In senatu autē Cn. Sentius Saturninus, nō nescius Claudium raptum, & instare uirtutis certamen, quasi protrusus, nec tamen inuitus, intrepide orationem dignam ingenuis & generosis auditoribus exorsus est in hanc ferme sententiā. Etsi incredibile uidetur, Quirites, quod præter omnem spem nobis offertur post tam longū temporis spaciū, tenemus tamen libertatem, incertū quidem quàm diu mansuram, & in potestate deorum sitam quorū hoc munus est: sed quæ in præsens certè exhilarare nos ualeat, quicumque sequatur exitus. bonis enim uiris iucundum est uel unam horam liberos in libera patria uiuere, ueterisq; illius & florentis reip. aliquem gustū capere. equidē priscae illius libertatis non memini, ut post eam sublatā natus, præsentis sanè sum cupidissimus, & felices existimo quibus datum est in illa nasci atq; institui honestis studijs: proximumq; post deos im-

mortales honorē his uiris habendum cenſeo, quorū uirtute uel ſero tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas utinam perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis uel hæc dies ſufficit, tam iunioribus noſtrū quam ſenioribus: his quia non omnino ignari bonorū libertatis morientur libentius: illis quia uirtutis exemplū recens propoſitū eſt, quod æmulari ſit longe pulcherrimū, & non degenerare à claris maioribus. quamobrē nihil nobis magis curandū eſt, quā ut cum uirtute uiuamus, quæ ſola libertatē parit ſuis cultoribus. mihi res ueterum auditu tantū ſunt cognitæ. ex his uero quæ ipſi uidere licuit, ſatis intellexi quantū malorum ciuitates inuehant tyrannides, uirtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos ſpiritus, metum contrā atq; adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, ſed ad arbitratum principum adminiſtrantur omnia. Ex quo enim Iulius Cæſar poteſtatē populi diminuit, & proculcatis legibus ſubuertit rempublicam, oppreſſo iure ſeruiēs ſuis cupiditatibus, nullum malorū genus eſt quo non attrita ſit ciuitas, dum inter ſucceſſores eius poſterior quiſq; præcedentem ſtudet uincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire urbem generoſis ciuibus: quæ exiſtimarent hoc ad ſuam pertinere ſecuritatem, ſi rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorū uirorum non ſolū magnanimitatem premant, ſed ipſos etiam perdant non uno mortis genere: idq; cum multi iam deinceps in poteſtatis faſtigio collocati fuerint, & ſinguli non ferendis grauaminibus onerauerint rempublicam. Quorū unus Caius qui hodie fato ſuo functus eſt, grauiora patrauit quā cæteri, non in ciues ſolū, ſed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam ſuam iracundiam, & iniuſtas poenas eis infligens, inſenſus dijs ſimul & hominibus. Tyrannis em̄ nō ſufficit uoluptatū ſtudiū & ſuperbia, neq; rapinæ & adulteria, ſed præcipuū cōmodum ducunt ſi inimicorum totas excindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos ulla iniuriarū patientia eſt efficax. etenim cōſcij ſibi quam multis malis opleuerint homines ſubditos, etiam ſi illi contemptim ferant ſuum infortuniū, ipſi tamen maleficiæ ſuæ memores, ita demū ſecuritatem ſibi pollicentur, ſi illos poſſint omnino tollere. His malis leuati, & nemini niſi uobis inuicē obnoxij, id quod & præſentis cōcordiæ & futuræ ſecuritatis certiffimū pignus eſt, inſtaurate collapſum ciuitatis decus, & iuſta cura rempub. in priſtinam integritatem reſtituite. Liberum eſt ſententias proferre de his quæ diſplicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui poteſtas ſit in earum authores animaduertere. quid enim aliud nuper creſcentem tyrannidem aluit, quam iſtorum ſegnities, qui nulli in re libidini eius refragati ſunt? quietis enim uoluptate uicti, & aſſueti mancipiorū more uiuere, dum honeſtæ morti turpem uitam præferunt, coniecerunt ciuitatē in calamitates nō ferendas, quas partim audiuiſimus, partim uidimus. Ante omnia uero tyranni interfectoſque honores quam maximos decernite, Chæreæ præcipue: qui uir dijs fauentibus tum conſilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, ut pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honeſtiſſimū enim eſt benefactoribus gratiam reponere, qualis & uir hic habendus eſt, Brutorum ac Caſſiorū æmulus interfectoſque Iulij Cæſaris: & hac parte anteferendus, quod illorum

illorum opera bellis ciuilibus perturbatū eſt totum Romanū imperium: hic uero cæſo tyranno omnib. malis ciuitatē eripuit. Hæc Sentius ſenatu magna cum uoluptate audiente, & quotquot equitū aderant. tum exſurgens Trebellius Maximus, anulū ei detrahit, in quo lapillus erat inſculptam habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò nō animaduertat: ſtatimq; ea contracta eſt. Et iam nox proceſſerat, cum Chæreæ ſignū à conſulibus petijt: atq; illi libertatem dederunt. adeò autē mutatas res mirabantur, ut ipſi ſibi uix ſatis crederent. tunc enim primum ex quo reip. adminiſtratio populo eſt adempta, ſigni dandi mos ad conſules redijt, penes quos ante Cæſares imperiū fuit in milites. id acceptū Chæreæ militibus tradidit his qui à ſenatu ſtabant, uidelicet quatuor cohortes amantioreſ imperij legitimi quā tyrannidis. hi mox abierunt cum ſuis tribunis, pauloq; poſt etiam populus lætus ac ſpei plenus, multū ſibi placēs ob reuerſam in priſtinū ſtatum rempublicā, & Chæreæ nihil nō tribuens. Is indigne ferens ſuperſeſſe uxore Caij & filiā, mittit unū è tribunis Iulium Lupū, qui utramq; interficiat: ideo potiſſimum illi demando negotio, quæ Clementis eſſet cognatus, & dignus ut in partē ueniret tyrannicidij, quaſi totius conſilij à principio cōſcius. non deerant tamen è coniuſtatis quidā, quibus crudele uideretur ſæuire in mulierē, quādo Caius non ipſa incitante, ſed ſuoſte morē gerens ingenio ciuitatē afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij contrā illam potiſſimū malorū omniū cauſam aſſeuerabāt, à qua amatorio potionatus inciderat in inſaniam, atq; ita unam ueneficam attuliſſe toti Romano orbi calamitates maximas. quorū ſententia poſtremo uicit, & Lupus properauit ad hoc miniſteriū, ne quid moraretur publicum cōmodum. cumq; ueniſſet in palatiū offendit Ceſoniam humi ſtratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ ſolent exhiberi mortuis, & foedatam cruore uulnerū, afflictantem ſe cum iacente ſimul filia. nec alia uox eius audiebatur quā Caij accuſatio, quod amantiſſimæ uxori non paruiffet præmonenti toties. quod quidem tum ambiguū uiſum eſt, ſicut nunc quoq; duplicem interpretationem recipit: alijs ſic intelligentibus, conſuluiſſe eam ut rediret ad ſaniorē mentē, & in ciues ſæuire deſineret, moderatūq; principem ageret, ne fortē prouocati eius crudelitate, parem ei uicem reponerēt: alijs cōtrā, inſtigaffe eam maritū ut ſine mora coniuſtatos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduerſione dignū ſit, ſuæ tamen ſecuritati proſpiceret. idq; tum exprobratum illi, quod etiam admonitus ſegnior fuerit. adeò in diuerſum ſenſum trahebantur uerba mulieris. quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, oſtenſo iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat ut propius accederet: utq; ſenſit cædis cauſa eum ueniſſe, non magni pendentem uerba nihil ad ſuum propoſitum facientia, cōfeſtim nudatum iugulum præbuit, miſerabiliter ſuam conditionem deplorans, & urgens ne differret inceptæ à ſocijs fabulæ extremum actum addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulā: quod mox ipſe factum renunciauit Chæreæ. Ita Caius quarto ſui principatus anno finiit, uir & ante principatum maleſicus, uoluptatibus deditus, & fautor delatorum, periculorumq; metuens, atque ea de cauſa ſanguinarius, unicum fructum potentiæ exiſtimans ſi abuteretur ea contra immeritos, & præ-

das ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens se supra humanum fasti-
gium, & diuinitatis opinionem affectans, populari q; assentatione deprauatissi-
mus: legum cancellos non secus quam uirtutis impedimenta abominans, &
ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira stimuletur ad uindi-
ctam ac supplicia: osor bonorum uirorum omnium, quicquid collibisset citra
omnem contradictionem licere sibi postulas. quare ne a sororis quidem germa-
nae stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, ppter
incredibilem & multis retro seculis inauditam libidinis licentiam. opus autem
eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad utilita-
tem hominum, præter receptacula exstructa circa Rhegium & Siciliam nauibus
frumentarijs ex Aegypto uenientibus. hoc enim citra controuersiam maxi-
mum opus est, & utilissimum nauigantibus. ac ne id quidem absolutum est: sed
imperfectum mansit remissa contentione operantium. In causa fuit studium
rerum inutilium, & quod pecuniam in priuatas suas uoluptates infumere ma-
luit, quam in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus
utriusq; literaturæ tam Græcicæ quam patriæ: facileq; intelligebat omnia,
ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & uel in maximis negotijs
suadendi facultate præditus si quis alius, quam uel ingenij felicitate, uel diu-
turna exercitatione sibi parauerat. ad cuius laudis æmulationem magnos sti-
mulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, exi-
mius in hoc studiorum genere, a quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæ-
teros ciues a tergo reliquerat. nec tamē ei bona institutio profuit, quo minus
licentiam adeptus perniciem sibi accerferet: intantum ardua res est eos sapere,
quibus adest quid uis faciētib; impunitas. Vfus enim honestissimis amicis
a principio, quo facilius bonam opinionem sibi pararet, tandem eos a se aliena-
uit usurpanda immodica licentia, quorum odijs indies gliscentibus postremo
per infidias eorundem oppressus est. Cæterum Claudius, ut supra dixi, cog-
nito Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius
latebat in quodam angulo, nullam periculi causam habens præter claritatem
natalium. nam priuatam uitam agens permōdeste se gesserat, uel mediocrista-
tu contentus, literisq; se oblectabat Græcis maxime, omnem negotiorum de-
uitans strepitum. tum uero attonita uulgi multitudine, regia referta discursan-
tibus cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominatio-
nis soluta ultro citroq; ruente temere, prætoriani qui potiores habent inter
reliquos milites, cōsultare cœperunt quid agendum sit, nō tam solliciti de nece
principis, quem iure cæsum existimabant: q̄ quomodo rebus suis prospice-
rent, Germanis in interfectores sæuiētibus, sui met respectu magis quam uti-
litatis publicæ. quæ omnia magis audebant trepidationem Claudij, maxime
cum uideret circumferri Asprenatis & unam cum eo cæsarum capita. stabat enim
in quodam loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occultens.
ibi Gratus unus est palatinis militibus, non ualens satis uultum eius discernere
præ tenebris, hominem tamen esse uidēs qui latere cupiat, propius accessit,
licet rogatus ut discederet: & tandem protractum agnouit, in clamans alios
sequentes, profecto hunc esse Germanicum, dignum qui uacantem impera-
toris locum occupet. Tum Claudius uidēs eos paratos ut se rapiant, metuensq;
ne

ne iubente Caio plecteretur capite, rogabat ut sibi parcerent, innocentiam
suam commemorans, & excusans se in scium rerum omnium. ad quem Gratus
subridens dextra prehensum sic alloquitur. Desine de incolumitate esse soli-
citus, cum potius debeas animam ad principatum erigere, quem dii Caio sub-
lato tuæ uirtuti offerunt, orbem terrarum tandem respiciētes fessum calami-
tatibus. quare age maiorum tuorum solium recipe. moxque attollunt eum in
humeros non ualentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere. iam enim
complures prætoriani circa Gratum uersabantur, ita ut quidam putantes Clau-
dium rapi ad supplicium, miserarentur ut hominem innoxium, & qui totam
ætatem exegisset in ocio, ac sæpe sub Caio adductus esset in uitæ periculum:
quidam etiam dictarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Ve-
rum militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine,
Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiā
ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum uide-
rant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem urbis ut ferunt antiquissi-
mam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæ-
terorum militum, Claudium libenter uidentium, & magno studio conantiū
eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius
gloria hærebat adhuc in animis hominum. ad hæc succurrebant præcipuorum
senatorum cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatum sit ante muta-
tum statum reipublicæ. quem quia in pristinum restitui iudicabant impossi-
bile, rursus non esse in rem suam uidebant, si unus quispiam citra ipsorum
operam potiretur imperio, cum liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro-
meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferētes consultationes, cum
alijs quoq; affluentibus cōmunicabant. cumq; idem omnibus probaretur,
armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, ut ibi sine impedimento re-
liqua peragerent. dissidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum
illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam a tyrannis seruitutem effugere
cupiunt: plebs contra hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupi-
ditatibus imperatoriam potestatem esse existimans, sibiq; aduersus potētio-
rum iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, speras hu-
ius opera carituram se bellis ciuilibus, & alijs malis quæ olim Pompeianis tem-
poribus ciuitatem affixerat. Senatus porro cognito quod milites Claudium
in castra transportauerint, lectos sui ordinis uiros illō miserunt, qui eum do-
ceant non esse per uiolentiam affectandum imperium: prestare ut senatui per-
mittat curam reipublicæ, & unus sit e senatoribus, iuxta leges prouisurus cum
alijs quomodo res administrari debeant: meminertq; quam misere tractata
sit ciuitas uel a prioribus dominis, uel nuper Caio principe, sub quo ipse in
cōmuni fuisset periculo: neq; decere ut qui tyrannidem in alio detestatus sit,
nunc patriam sponte intemperijs eius subijciat. quapropter si senatui pareat,
& cum laude ad pristinum reuertatur otium solitam uirtutem retinens, fore
ut maximis cumuletur honoribus a liberis ciuib; & opinionem optimi ui-
ri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per uices nunc præesse alijs, nunc
subijci. quod si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros

eius conatibus. nam & non contemnendam militum manū stare à suis partibus, & armorū superesse copiam feruitorumq; multitudinem, quorū opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius q̄ pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentesq; ad eius genua suppliciter orabāt, ne ciuitatem in bellum ciuile conijceret. Et cum uiderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc cōsules, rogabant, ut si principatū ambiret, mallet eum à senatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absq; uiolentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capefferet.

Disidium inter senatum & plebem. Cap. III

Porrò Claudius sciens senatus arrogantiam, modeste legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentium, incitante etiam Agrippa decreuit principatum ultro oblatum non dimittere è manibus. Is enim postquam suæ dignitatis authorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & composuisset ut tum poterat, perfunctus hoc officio prodijt ad eius satellites, nuncians uiuere quidē eum, sed quia crucietur uulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterum ubi cognouit raptum esse à militibus Claudium, ægre dimota turba ad eum peruasit, & nactus eum turbatum, prouumq; ad cedendam potestatem senatui, confirmauit hortatus ut magno animo in retinendo principatu pergeret. Iamq; unus erat è fautoribus Claudij, cum accersitus à senatu, ignarus se omnium simulans, & unguentatus tanquam à computatione ueniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit. quibus id quod uerū erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam de præsentis statu postulātib; se quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum, suadere tamen ut magis spectent utilitatem reipublicæ, quàm quæ in præsens grata uideantur auribus. contendentibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamen descendētibus aliquid aduersum accidat. illis & arma sibi superesse dicētibus, & collaturos se pecuniam: nec deesse militē, & posse armari seruitia uocata ad pileum: subiunxit rex: utinam P. C. conatus uester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem uestram puto promere. scitis qui à Claudio stant ueteranos esse & rei militaris longo usu peritissimos. pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionem liberatorum colluuius intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus uiris exercitatissimis. quamobrem mihi placet mitti ad Claudium qui eum deponere principatum suadeant, & ad eam legationem meipsum offero. hæc ubi persuasit cum alijs aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationem senatus indicat: autorq; fuit, ut responderet sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit igitur, mirum non uideri quòd senatus egre ferat subesse unius arbitrio, expertus aliquot principum seuitiam, nunc uero degustaturum eum etiam æquam ac moderatam dominationem, quæ nomen quidem principatus habeat, sed reuera omnia gerat de communi sententia

tentia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in uaria temporū conditione nunquā ab honesto discessisse suis ipsi oculis uiderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: moxq; concionem apud prætorianos habuit, sacramento adactos ut in fide maneat, uiritimq; diuisit quina drachmarum milia. sub diluculum autem Cōs. senatum uocauerūt in capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in urbe, ne irent: alij rus mature sunt profecti, præuidentes quòd nam res euasura esset, optātesq; tutam seruitutem cum otio potius quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinae. conuenerunt tamen centum nō amplius, quibus consultantibus de præsentis negotio, repente clamor militum pro foribus stantium tollitur, unum imperatorem à senatu creati postulantium, ne quod detrimentum patiat imperium communicatum pluribus. & suam quidem sententiam proferebāt de uni alicui committendo imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui uideretur principatu dignior: quod senatui ualde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatem ue coniunctā cum Cæsaribus. nam M. Minucianus uir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem neētentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfecto Caij cohibuit. fuissetq; cædes quanta uix unquam aliàs edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu cōtendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus, & cohortes uigilum, cum magna manu remigum ultro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quòd uel sibiipsis timerent, uel populo. Deinde appetente iam die Chærea cum socijs aderant allocuturi milites: quos illi cum uiderent manu silentium innuere, concionari nō passi sunt, omnibus unū imperatorem, idque sine dilatione poscentibus. Tum uerò minime senatus poterat expedire constitutionem reipublicæ, militibus auctoritatem eius contemnentibus, & interfecto Caij amplissimum ordinem militari insolentia cedere non patientibus. Tandem Chærea non continens iram quòd imperatorem peteret, daturum se ait, si quis signum afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio stabulis exstruendis ille uiles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chærea, multa que alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse, si post insanum stulto principatum committant. At illi uerbis eius nihil moti, strictis gladijs, & sublatis signis tendebāt ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & cōsules ferme in priuatorum redacti ordinem, moestitia stuporēque occupatis omnibus, nec scientibus quid nam agendum post irritatum in se Claudium. iamque poenitentes alius in alium iactabant conuitia. Tum Sabinus è tyrannicidis unus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum ut se inspectante imperium committatur Claudio, & asciscatur ultronea seruitus: simulque Chæream obiurgabat, quòd cum primus contempisset Caium, nunc metu mortis uideatur

publicam libertatē prodere, quasi uero sine hac ulla uoluptas uitæ possit esse uiris fortibus. ille contra hac amissa sibi certum ait mortis propositum, uelle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendū Claudio, & inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quod senatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem strictis eum inuadentes gladijs perpetrassent cædem, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo asserere iussit suo lateri. sed nō idem honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul uenerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius uerò discessit saucius, & eorū nemo non periclitatus est. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio ut mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis nō habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitq; eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam urbē lectica delatus est, deducuntibus militibus non sine uexatione plebeia multitudinis. è tyrannicidis autem Chærea & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictū Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se uidebatur magnificū, perfidia tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus est igitur ad supplicium unā cum Lupo alijsque compluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortuniū, nihil mutato uultu ad indecorū habitum, atq; etiam Lupo exprobrantem lachrymas. cumq; is detracta ueste quereretur de frigore, ille cauillatus est, lupum nunquam offendi frigore. Et inspectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus esset ad cædes, & num acutum haberet gladiū: postulauitque eum quo ipse Caium interfecerat. denique uno ictu feliciter perijt. Lupus autem deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus quando solenne parentandi tempus redijt, pop. Rom. dum suorum quisq; manes honoraret, eadē opera etiam Chæreæ suam partem in ignem conijciebant, apprecati ut propitius non irasceretur ipsorum ingratitude. atq; hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non solum absolutus à Claudio, uerum etiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus, si à fide coniuratis data descisceret, in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quaesuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam. Cap. IIII

Laudius porrò ablegatis militibus quicumque suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regnō per Caiū antè concessio confirmabat, collaudans simul eius operā & industriā: addita insuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnum pertinuissent. has igitur uelut familiæ debitas restituit. Abilam autē & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde regis cū Ro. po. in æs incisum est in urbis foro medio. Antiochum

chum autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ. dimisit etiam Alexandrum Lyfimachum Alabarcham ueterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antonia, quem Caius iratus uinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, rex uirginē Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcididis à Claudio. Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio uehementer oppressa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cepit animos resumere: moxq; ad arma uentū est. Tum Claudius per epistolam mādāt Aegypti præfidi, ut seditionem illam compescat: & ad preces Agrippæ ac Herodis regum edictum Alexandriam & Syriam mittit scriptū in hanc sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus regijs, post adiectamq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata per missos illò diuersis temporibus præfides, nullamq; de eorū iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandria: permissumq; eis ab Augusto, ut in defuncti ethnarchæ locum alium suis suffragijs substituerēt, utq; quisq; in suis ritibus maneat, neq; cogatur religionem patriā deserere: cæterū Alexandrinos concitatos contra conciuēs suos Iudæos C. Cæsaris temporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriā gentis religionem pro deo coli ab eis postulat, & recusantibus infensus est: uolo inconcussa esse iura eorum à Caij insania: eisq; ius esse perseuerādi in patrijs ritibus. iubeoq; utramq; partem quoad fieri potest dare operam ne quid turbarum cōmoueatur, idq; proposito hoc edicto ita statuo. atq; hæc erant quæ in illo edicto cōtinebantur. in reliquum autem orbem Romanū tale missum est: Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pōtifex max. trib. pot. Cos. designatus II edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode regibus mihi amicissimis, ut permitterem Iudæis in imperio nostro degētibus uti suo iure quemadmodū antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorū annuimus, non deprecatorū tantū causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Romano fidem & amicitiam. Aequissimū igitur censeo, nullam ne Græcam quidē urbem negare illis ius suum, quandoquidē & sub D. Augusti principatu cōseruatum eis fuit integrum: licebitq; in posterum Iudæis per totum nostrū imperium sparsim habitantibus uti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo ut hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neq; cōspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu uiuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus colonijs & municipijs Italicis ac prouincijs libus per magistratus publicari uolo, ad reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus triginta cōtinuis diebus ita proponendum ut ab omnibus humani stantibus possit perlegi.

Agrippæ

His edictis Alexandriam & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxque Agrippam ad curam sui regni misit auctum maioribus honoribus, commendatumque per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille ut re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, uotiuia sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. unde & multos nazareos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam pōdere parem illi ferreæ quæ regias manus uinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruiere, & deum ualere illa erigere denuo. omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quæ Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit uinctus, pauloque post compedibus solutus splendidiorē quam ante principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, ut celsissima quæque prolabantur facile, rursumque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Rite igitur uotis deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes rex uxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur quod fratres & pater sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pontificis, eius qui Onia patre prognatus est, ut supra meminimus. Constituto deinde pontificatu rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorum putans si non pateretur se uinci amore tuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ Silam, quem multorum & difficultium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam uehementer commouit ad iracundiam, quod ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægre ferens hoc facinus ut impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc sententiam.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta. Cap. VI

Publius Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Doricensium. Quoniam tam audax est quorundam uestrum insolentia, ut etiam contra edictum Claudij Cæs. Aug. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus uiuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quam in alieno, maxime in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio comprobatum ut sui quisque loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, quod Iudæis non religionem tantum permisit, uerum etiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt

talia

talia, indignantibus etiam proprijs magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum, ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, ut si uideri uolunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, dentque operam ne quid turbæ aut rixæ oriatur, quam quidam captare uidentur: cum contra ego & mihi charissimus rex Agrippa nihil æque curemus, quam ne ulla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quæ nam sit super hoc negotio uoluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, charissimus rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & ut suis beneficii Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo ut in posterum nullam quærat seditionum materiam, & cæleste numen suis quisque colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, ut & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere uoluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua uoluntate qua mihi tantus honor oblatu est, etsi me deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrum illum amictum semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quam nunc reciperem. quod si quæris, ostendam qui honore hoc sit longe dignior. est mihi frater & apud deum & apud te rex innocentior, ab omni peccati labe mundior, quem a sim tibi commendare ut idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthiæ sacerdotium id detulit: nec ita multo post Petronio Marfus in administranda prouincia Syria successit.

Gesta Agrippæ usque ipsius obitum. Cap. VII

Sed illa autem magister militiæ regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius unquam periculi socius esse detrectauerat, sed uel difficillimos labores pro eo sæpe susceperat, fretus amicitia postulabat etiam parisi honoris esse particeps. quapropter grauabatur regi aliquo modo cedere. semperque licentius agebat cum eo. & in familiaribus colloquijs molestus erat interdum extollens se immodice, & sæpe prioris fortunæ aduersitates in memoriam reuocans, ut ostentaret quam studiosus ipsius cultor fuerit, nunquam non labores in eius gratiam exhaustos memorans. que cum sine modo repeteret, opprobriare uidebatur, ita ut rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultum est indefinenter exprobrare debitum. postremo intantum exasperatus est regis animus, ut iræ plus quam rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturam, uerum etiam uinctum in ipsius patriam ad seruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consilium adhibita, reputauit quantum laborum uir ille pro se pertulisset: cumque natalis suum celebraret, omnibus occupatis circa hilaritates ac epulas, accersit Silam ut mox interesse uelit regio conuiuio. ille ut erat moribus ingenius non dissimulauit indignationem cuius iustam causam habere uidebatur,

uocan-

uocantibus se respōdens, ad quem honorē me rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; eū prius beneuolentiæ præmiū mihi diuturnū esse passus est, sed spoliavit eo me affectum contumelia. nisi forte putat linguam mihi post hac fore minus liberam: imò fretus conscientia nunquā clamare desinamē quantis eum eripuerim calamitatibus, quantū laborum tulerim, ut illi incolu mitatem & honores parerem: pro quib; officijs nunc præmiū retuli uincula & obscurum carcerem. ego certe horū nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille uociferabatur, iubens ut eadem regi referrent. qui cum uideret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus autē ad Hierosolymorum curam muros nouæ quæ uocat ciuitatis permunijt sumptu publico, latioresq; & altiores quā antē fuerant reddidit: & fecisset aduersus omnem humanam uim inexpugnabiles, ni Mar sus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem p. literas. q. suspicatus molituros aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ ut à munienda urbe desisteret: atq; ille mox paruit. Erat autē is rex adeo natus ad liberalitatem ac beneficijs demerendos populos, ut magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna uoluptate ducens quæ sitā munificentia gloriam, longe alius quā Herodes qui ante eum regnauerat. ille enim malitiosus erat ac procliuis ad sæuitiam: & propter mutuū odium manifeste præferens erga Græcos maiorem quā erga Iudæos beneuolentiam: ut qui externas urbes orna ret pecuniarum largitionibus, alias balnea & theatra, alias templa & porticus exstruens: Iudæorū autem nullum oppidum ornatum aliquo dignatus est memorabili, nec ulla liberalitate profecutus est. Agrippa cōtrā mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continue degebat Hierosolymis, institutorū ac rituū patriæ seruator religiosissimus. purus enim erat à contaminamētis omnibus, nec ulla dies ei præteribat absq; sacrificio. Accidit aliquando ut quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon aduocata cōcione per regis absentia agentis tum Cæsareæ, criminetur illum ut impurū & arcendū templi aditu, quod nō nisi dignis pateat. id ubi præfectus urbis illi significauit p. literas confestim accersiuit hominē: à quo forte fortuna repertus in teatro, assidere sibi eum iussit. moxq; sedata uoce & placide, Dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cū nihil haberet quod diceret, precatus est ueniam. tum rex citius quā quisquā opinaretur reconciliatus est, clementiam magis q̄ iram decere reges existimans, & lenitatē animi magis q̄ celsitudinem. itaq; illum dimisit non sine munere. inter alias autē multas eximij ornamentis honorauit ciuitatem Berytiam, magnis sumptibus exstructo ibi teatro pulcherrimo, simulq; æque magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendijs modo absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horū celebrata est splendidissime, exhibitis in teatro spectaculis et musicorū omne genus certaminibus, alijsq; uoluptatū uarietate: in amphitheatrū uero ad ostentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorū paribus. uolens deinde spectatores oblectare etiā cateruatim cōmissis pugnantibus, ex maleficis in hoc destinatis duas co hortas

hortes fecit septingentorū quamq; hominū, ut illis per imaginem belli decerentibus, poena noxiorum in pacis uoluptatem uerteret. atq; ita omnes mutuis absumpti sunt uulneribus. Post hæc apud Berytum peracta inigravit VIII in urbem Galilææ Tiberiada. suscipiebat autē ab alijs regibus: uenitq; ad eum Antiochus Comagenæ rex, Emesinorū Sampfigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemonq; Ponti regulus: & præter hos Herodes frater rex Chalcidis. hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinem, ne uideretur indignus qui expeteretur à tot regibus. quibus adhuc apud eum moratibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiā usq; ad septimū lapidem illi obuiam processit: quod quidem simultatis cū Marso initium factum est, dum eodem cum hospitibus curru uectus, suspectam præsi redderet tantam regum concordiam. ratus enim id non esse è republica, per idoneos nuncios mandauit singulis ut sine mora discederent: qua re Agrippa uehementer offensus est. Et Marsum quidē hac de causa exosum habuit. Matthiæ uerò adempto pontificatu successorem dedit Elioneum Cithæi filium. Iamq; tertium Iudææ totius regni annū exegerat, cum peruenit in urbē Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: ubi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quam festiuitatē magna multitudo nobiliū ac procerū conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secunda processit mane in theatrum, amictus ueste tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radijs exorientis solis percussa & diuinū quendam fulgorem emittens, uenerationē cum honore incubabat spectantibus. moxq; adultores perniciosi alius unde acclamantes deū consalutabant, rogantes ut faueret propitius. hæc enim ut hominē reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddā mortali natura excellētius. hanc impiam adulationē ille nec castigauit, nec repulit: pauloq; post suspiciens uidit supra caput suum bubonem funi extento insidentē: moxq; ut sensit hunc esse calamitatis nunciū qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordijs indoluit. secuta sunt uentris tormina, statim à principio uehemētia. conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille uestra appellatione deus uitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente uestrū mendacium: & quem immortalē salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est uoluntas cælestis nominis. neq; enim male uiximus, imò tanta felicitate, ut omnes me beatū prædicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. prope igitur relato in regiam rumor sparsus est breui esse moriturū. quamobrem confestim totus populus unā cum uxoribus atq; liberis sacco indutus more patrio supplicabat deo pro salute regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem fratros humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu deinde per cōtinuos quinq; dies nihil remittente confectus uitam finijt, annū natus quartū supra quinquagesimum, postq; regnasset per septenniū. quatuor em̄ annos sub Caio Cæsare obtinuit regnū. primū in Philippi tetrarchia per trienniū, cui quarto demū anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionē in Iudæa quoq; regnauit & Samaria, simulq; Cæsarea. ex annis autē redivis percipiebat cum plurimū MCC myriadas. nec his cōten

tus, mutuum accipiebat pecunias. Cum em̄ esset munificus, impensis nō sufficiebant redditus, q̄ liberalitatem exerceret sine parsimonia. Cæterū prius q̄ euulgaret̄ regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regis militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret, quasi hoc à rege mandatum acceperit.

IX Atq; hic fuit Agrippæ regis exitus. Superstites aut̄ ei fuerunt, filius quidē unus Agrippa annum agens decimumseptimū: filiæ uero tres. ex quib. Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam uirgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorū regis Antiochi. Postq̄ autem cognitū est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiā, conuitia non dicenda iactantes in defunctum: militū quoq; uulgus qui tum forte aderant, protractas è palatio filiarū statuas unanimiter detulerunt in lupanaria, eisq; ut poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisq; per loca publica epulis cōuiuia celebrabāt coronis redimiti & delibuti unguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu regis conceperant. Atq; hæc agentib. nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes urbiū illarum conditor, quas portubus & tēplis magnificentissime ornauerat. Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tēpore, educabaturq; apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumelijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerāt, illius quidē causa indoluit, ingratis aut̄ populis uehementer iratus est. confestim igitur uoluit successore paterni regni Agrippam iuniore mittere, simul ut iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multū apud eum poterāt dissuaserunt, negantes tutum admodū adolefcenti & uixdum egresso pueritiam tantum regnum cōmittere, cui administrando sit impar, quodq; etiam uiriles grauari possit humeros. cumq; uisi essent æquum dicere, Cæsar præfidem Iudææ totiusq; regni misit Cuspiū Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autē Fado iniunxit, ut Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflicta mortuo iniuriam, cōtumeliasq; illatas adhuc iuuenibus. Alam uero Cæsariensium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontū illic militaturas: militesq; è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudiū ut manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside. quamobrem Vespasianus uictor, ut paulo post dicitur, eos ex illa regione aliò transtulit.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQUITATVM IVDÆICARVM

LIBER XX.

Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deq; stola sacerdotali. Cap. I

DE FVNCTO rege Agrippa, sicut superiore uolumine diximus, Claudius Cæsar misit successorem Marso Calsium Longinum, memorię regis amici hoc tribuens, à quo uiuo adhuc per literas sepe rogatus fuerat, ut Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cæsaris in Iudæam uenit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes contendere cum Philadelphensibus de Miæ uici finibus, referti uiris bellicosissimis. Ceperant autem arma transamnenses sine consensu primatum & magistratuū, multosq; Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus uehementer iratus est, q̄ non expectassent suum iudicium, si putabant sibi factam à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temerè ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus uinciri eos mandauit. horum unum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarū exilio punijt. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronū principem uinctum ad se perductū, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus: deditq; operam ut tota Iudæa purgaretur à latrocinijs. Accitis deinde pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, ut talarem tunicam, & sacerdotalem stolam, quam solum summum pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, ut esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum (uenerat & ipse Hierosolyma cum copijs, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primū ut legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde ut expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros ut legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumq; promptè liberos suos dedissent, legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum forte apud Claudium agebat ut diximus, cognito qua de causa uenissent, rogauit Cæsarem ut Iudæis sacræ stolæ custodiam petētibus annuere dignetur, & Fado super eo negotio scribere. Tum Cæsar uocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens ut Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se illius donare precibus. cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus IIII imp. x. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, senatui & populo, toti que Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus pijsimus, quem ego domi educo, adduxit ad me uestros legatos, gratias agentes q̄ sedulo genti uestre

Ioseph.

Y 2 prou-

prouideam, rogantesq; enixè ut pontificalem stolum & coronam uobis seruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante uir optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: uestræq; uoluntati annuo primū motus pietate propria, & quia placet quemq; religiosum esse more suæ patriæ: deinde ut gratificer Herodi regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & uestri studiosissimos, meritoq; illorū amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis, & Ioannem Ioannis filium. Datae quarto Calēdas Iulias, Rufo & Pompeio Syluano Cofs. Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis, defuncti Agrippæ frater, petijt à Cæsare potestatem in templū & sacrum ærarium, iusq; eligendorum summorum pontificum: impetrauitq; hæc omnia, ita ut etiam posteris eius idem ius manserit usq; ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Canthara in ordinem redacto, Iosepho Canei summum pontificatum contulit.

Quomodo Helena Adiabenorū regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint. Caput II

Per idem tempus Adiabenorū regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudeorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorū rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in uxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde ut una cubans, & manum reclinatam habens in uxoris uterum, uocem quandam sibi uideretur audire, iubentem ut manum à uentre tolleret, ne uepremeret foetum, qui ut non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac uoce ille territus, mox ut excitatus est, rem uxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniore ex Helena, & alios filios ex alijs uxoribus, manifeste tamen omnem charitatem in hunc unum contulit: unde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odijs, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filijs, quòd is affectus nõ à malitia procederet, sed quisq; cupiebat patri esse quàm charissimus. Izatem uero cui ualde timebat à fraternis odijs, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini uocant accolæ, cõmendans ei salutem filij. Is libenter accepit adolefcentem, quem complexus singulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadã regione, unde luculentos redditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum senex, uidentis sibi superesse modicum uitæ spaciū, concupiuit uidere ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eiq; donauit regionem quæ dicitur Cæron, amomi feracissimam. in ea seruantur arcæ reliquie, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurq; ibi hodie quoq; uidere uolentibus. In hac regione Izates uixit usq; ad patris obitum. Qui postquam fato functus est, Helena regina accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quòd maritus meus hæredem sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignissimum, attamē uestrum

uestrum quoq; super hac re iudicium exspecto. Beatus enim est non qui ab uno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, ut experiretur uoluntatem cõcilij. Quibus auditis proceres primū more suo reginam adorauerunt, deinde probari sibi sententiam reginæ dixerunt, libenterq; parituros Izatæ, quem scirent merito & ex cõmuni popularium uoto, patris iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebātq; suam operam ut primum fratres eius atq; cognatos occiderent, quo securius nouo regi pararetur imperium. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & exspectandam ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt ut saltem uinctos asseruaret donec ille ueniat, quo magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maxime regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiore filium Monobazum, imposito ei diademate, & dato patris anulo signatorio, simulq; sampsera ut ipsi uocant: iussitq; eum administrare rempub. donec frater ueniat. Is autem celeriter uenit audito patris obitu, & ultro cedenti Monobazo fratri in principatum successit. Cæterum eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatē nactus regiarum mulierum, docebat eas ueri dei cultū ritu Iudaico. per has deinde cū Izatæ innotuisset, ipsum quoq; in eandem opinionem traducit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus est magnis precib. pertractus. forte autem acciderat ut etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porrò nouus rex postquã in Adiabenam reuersus offendit fratres et cognatos in uinculis, tulit id ægerrime. & cum occidere hos aut uinctos seruare uetaret pietas, contra affectos iniuria dimittere parum tutum uideretur, nequando de uindicta cogitarent: partem eorū unã cum proprijs filijs Romam ad Claudium Cæsarem misit, partem ad Artabanum Parthum, futuros utrobiq; obfides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorū moribus, dedit operam ut & ipse ad eam religionem transfiret. cumq; existimaret se nõ esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquam mater resciiuit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans. multum enim eam rem à rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus desciscere cognoscerent: neq; ullo pacto luros Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. rex autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum nisi ab hoc proposito desisteret. timere enim se ne si occulta proferrentur in uulgus, ipse arriperetur daturus pœnas ut author omnium, qui non docenda regem docuerit. Licere autem ei etiam absq; circumcissione deum pie colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quàm in circumcissione corporis: daturumq; deum ueniã, si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu nequa exoriat subditorum defectio. his uerbis tum regi persuasit quod uoluit. Aliquanto autem post, nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus è

è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis ualde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad salutandum enim regem admissus, cum eum offendisset legentem sacra Moyſis uolumina: nescis, inquit, o rex, quantam iniuriam legi & per hanc deo facias. nec enim fatis est decreta eius nosse, sed præstat imperata eius facere. Quàm diu manebis incircumcisus? si nondum legisti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, ut scias quanta sit impietas hanc ommittere. His auditis rex nõ distulit negotium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est: deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum sit. quos continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad uulgi notitiam, rex principatum amitteret, non ferentibus populis imperium uiri alienis religionibus dediti. sibi quoque uidebant imminere periculum, ut conscijs & auctoribus eius consilij. Sed deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit, & eius liberos, in rebus dubijs & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd ad se respicientibus, sibi que uni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena porrò mater regis uidens res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domesticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est uisendi Hierosolyma, templumque illud apud omnes mortales famosissimum, ut ibi deum adoraret, uotiuasq; uictimas redderet. Et quia facile com meatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso uatico descendit in Hierosolymitanam urbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem per opportune eius aduentus ciuibus. Cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos uim magnã tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atq; hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum regum beneficia quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea. Cæterum Parthorum rex Artabanus, cum sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quaesiturus salutem, & si fieri posset etiam reditum in patriam. Assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primùm adorauit more patrio, deinde in hæc uerba erupit. Ne despicias me rex tuum supplicem, ne ue contempnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cum intelligas quibus omnes simus obnoxij casibus. Si enim me inultum siueris, animabitur in cæteros quoq; reges audacia incondita multitudinis. Hæc ille demisso uultu lachrymans. Izates autem au-

dito

dito eius nomine, uidensque astare supplicem Artabanum, ab equo desiliit, & Bono, inquit, animo esto rex, nec turberis præsentis calamitate quasi immedicabili. breui enim finem habebit tua moestitia: inueniesque amicum & socium meliorem, quàm fortè sperasti hæctenus. aut enim te in Parthorum regnum restituum, aut meum tibi cedam. Hæc loquutus imposito in equum Artabano, ipse eum comitabatur pedibus, ut maiori regi hunc honorem exhibens. Id Parthus rex tulit permolestè, iurauitque per futuram suam fortunam ac dignitatem, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet, & præcederet. Tum alter morem ei gesturus in equum insiliit, & perducto in suam regiam omnem honorem habuit, in confessibus ac cõuiuijs honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præsentis eius status, sed dignitatis pristinæ, reputansque eadem posse cuius mortalium accidere. Scripsit etiam ad Parthos suadens ut suum regem reciperent, fidem suam interponens non fore eum iniuriarum memorem. paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi uerò non recusabant eum recipere, sed posse se negabant, quòd iam principatum dedissent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim esse, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem uoluntate procerum cognita, cum esset alumnus Artabani, & alioqui honesto ingenio præditus, scribit ei ut accepta à se fide reuerteretur, recepturus amissum dignitatis fastigium: à quo ille persuasus redijt. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & regis appellatione salutato diadema suo capiti detractū imposuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnū suum restitutus est, unde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affectu Izatem maximis qui apud ipsos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus. donauitque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni regum Armeniæ, cui nomen est Nisibis. in ea olim Macedones condiderant urbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum rege præmium. Non multo post Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izatem profectus, suasisit ei ut uellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. Ad hæc quia quinque adolescentes filios miserat ut linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simulque matrem adoraturam in templo, sicut diximus, seignior erat, & Vardonem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à laceffendi eos cupidine. Parthus autem his offensus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, deo frustrante spes eius uanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias, Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secū patre genitis regna distribuit, Pacoro

Y 4 gran-

grandiori Mediã, Tiridati minori Armeniam. Porrò Monobazus regis frater & cognati cæteri uidentes Izatæ propter eximiam erga deum pietatē res prospere succedere, prædicariq; eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus, id ubi olfecerunt eius regni magnates, ægre ferentes dissimulauerūt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum regem susciperet: promittebantque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij, ictoque cum Arabe foedere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem uenit. Cumque iam hostes in cōspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus ueniretur omnes sui ex composito eum deserunt: tergaque uertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, ubi inquisitione facta in authores ignominia, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: cæsisque plurimis, reliquos ueram fugam coegit capeffere. ipsum regem acriter persequutus in castrum Arsamum compulit: impetūque facto in mœnia, ui illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam uiuum in suam potestatem redigere non ualuerit, quia captiuitatem uoluntaria morte præuenerat. Procures autem Adiabenorū primo conatu frustrati, & à deo in manus sui regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuo scribunt Vologeso regi Parthorum, rogantes ut Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suū regem aiebant, eo quod patriæ religioni externam prætulisset. His auditis Parthus ad bellandū excitus, cum nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concefferat, repetijt: bellū interminatus, si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciensque quod etiam si ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem deo committere: iacturus extremam de capite aleam: fretusque huius auxilio liberos & uxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto foenum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus expectabat aduentum hostium. Cumque Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius uenisset, posuissetque castra ad fluuium qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm late patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabaturque daturum eum pœnas ingratitude erga dominos: ac ne deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. Hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem

dem se nullo modo conferendum esse Parthorum uiribus, nec tamen ignorare deum esse longe potentiorē uniuersis mortalibus. atq; ita dimisso nuncio supplex humi ante deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi unā cum uxore ac liberis ieiunio, his precibus deum inuocans: Si nō frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, teq; merito solum & primū habeo dominū, ueni in auxilium, non tam me defensus ab hostibus, quā illorū repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes uoces nō horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantē & lamentantē exaudiuit deus: illaq; ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum ualidam manū contempta regis absentia populari regionē Parthicam, infecto negotio retrorsum cum exercitu abijt: ita ut euidenter appareret Izatem tum seruatū diuina prouidentia. Non multo aut post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimū, regni uigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successione tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absentī principatus olim post cōmunis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius cōpertam tulit grauitè, ut par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit, cum audiret successisse suum maiorem natu filiū, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaq; in Adiabenam, non multo tēpore Izatē superuixit. Monobazus autē ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in extructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab urbe Hierosolymitana stadio disitis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea. Fado porrò procuratore apud Iudæam præstigiator quidā nomine Theudas persuasit magnæ uulgi multitudini, ut assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuiū. prophetam enim se iactabat, pollicens scissurū se uerbo fluuium, & facilem præbiturū transitū, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit ut nihil lucrifacerēt ex sua insipientia, immisis in eos turmis equitū: qui ex improviso irruentes ex his multos interemerunt, multos uiuos ceperunt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atq; hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspj Fadi tempore.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt. Cap. III

Ado autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchiæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea urbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Aegypto comparatū in egenos distribuit, ut iam dictū est. eodem tempore etiā filij Galilæi Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos sollicitabat ad defectionem à Romano populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, ei que succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tēpore idem Herodes Agrippæ magni frater uita excessit octauo anno principi-

principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorū Aristobulus ex priore uxore natus est, è Bernice uerò fratris filia Bernycianus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumanus exorta seditione Hierosolymis multi Iudeorum desiderati sunt, cuius causam primum explicabimus.

Quomodo plurimi Iudeorum circa templum oppressi sunt. Cap. IIII

Nstāte Paschæ festo per quod nostris hominib. uesci panibus fermentatis mos est, cōcurrentibus undiq; ad solennitatem turbis plurimis, ueritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem unam armatam stare supra templi porticus, cohibeturam tumultum si quis forte existeret. nam idem & alij ante illum præsidēs factitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes uociferabantur non se affectos, sed ipsum deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militē. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen ut desinerent mouere seditionem festo tempore. cumq; illi adeo nō parerent, ut maioribus etiam impeterent eum conuitijs, iubet totum exercitū cum armis conuenire in Antoniam castellū templo imminens, ut supra docuimus. uulgaris autem multitudo uiso aduentu militum territa, coepit magno impetu fugere. & cum essent angusti uiarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabāt in angustijs, ita ut perirent plurimi. uiginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: uersaq; in luctum festa lætitia, omnes sacrificiorum & precessionū oblitati, dederunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit unius militis impudentia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica uia centesimo ab urbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio, omnesq; eius diripuerunt farcinas. quo audito Cumanus confestim eò misit milites, iussos ut uicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidā libros Mosaicos in quodam uico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conspectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentē totam conuitijs. Hoc ubi ad Iudæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes ut non suam, sed læsi numinis ulcisceretur iniuriam. Tum præses ueritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum uiolatorem legis securi ferijt, atq; hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta. Cap. V

Post hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidiū inijt talibus. Mos erat Galilæis per dies festos Hierosolyma petentibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur cum transirent uicum Samaritarū ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter uiatores & uicanos pugna multi Galilæorū desiderati sunt. Id indigne ferētes eorū primates Iudæos ad arma cōciuerunt, hortantes ut se in libertatem

bertatem affererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum uero fieri intolerabilem, si cum subditorū iniurijs coniuncta sit. Cumq; magistratus lenire eos conarentur, pollicerenturq; se Cumanus persuasuros, ut poenas de cædis autoribus sumeret: uulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, ascito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans uicos Samaritanorū incendijs & rapinis uastauerat. At Cumanus cognitis quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorū alam, & quatuor cohortes peditum: armatisq; etiam Samaritanis contra Iudæos proficiscitur: quos affecutus multos perimit, plures uiuos captos abducit. Tum uero Hierosolymitanorū primi genere atq; honoribus, ut uiderunt ad quantam calamitatem uentū sit, induti faccos, & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendā patriam, & templi incendium, liberosq; cum uxoribus captiuos abducendos ut profanis nationibus seruiant: rogabantque ut mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterent. His uerbis tandē persuasi dilapsi sunt, latrones uero ad loca munita reuersi sunt denuo. Atq; ex eo tempore uniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porro Samaritanorum primates Numidium Quadratū Syriæ præsidem tunc Tyri gentem conueniunt, & Iudæos accusant, quòd uicos eorū diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægre ferre propriam iniuriam, quàm cōtemptam Romanorū potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli usquam essent Romanorū magistratus, uicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se uenisse, ut uindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi contra & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maxime in Cumanū, qui muneribus illorum corruptus tantam cædem dissimulauerat. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei ueritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negotio discessum est. Paulo uero post Quadratus uenit in Samariam, ubi quum iussisset reos causam suam dicere, cōperit Samaritanorum culpa tumultū illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus uiuos cepit. Inde profectus in uicum Lyddam instar urbis amplum, sedens pro tribunali, & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum alijs quatuor socijs Iudæos ad defectionem sollicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam uero summum pontificem, & Ananū ducem uinctos Romam misit, ut apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, simulq; Cumanum procuratorem, & tribunū Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorē, ut sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersijs. Ipse ueritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adijt Hierosolyma: ubi pacata inuenit omnia, populumq; occupatum patrio festo, & operantem sacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetijt. Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem

uorem libertorū & amicorū Cæsaris: quorū opera uicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorū primores premi fauore potentū uidēs, multis precibus obtinisset ab Agrippina uxore Claudij, ut marito persuaderet legitime causam cognoscere, & in deprehēsos tumultus autores iustā proferre sententiā. Claudius igitur his precib. præmolitus, auditis partibus ut cōperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudiciū uenerant supplicio tradidit. Cumanū uero multauit exilio. Celerem uero tribunū iussit perductū Hierosolymā inspectante toto populo raptari per uias, atq; ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysie fuerat. Chalcidem uero ei abstulit, cum iam dynasta illius fuisset quadriennio. His donationib. ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorū regi circumciso sororē Drusillam. Epiphanes em̄ Antiochi regis filius recusauit eius nuptias, q̄ mutata sententia Iudæorū religionē amplecti nollet, ut erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoq; matrimonio cōiunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multo post dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudææ procurator, uisa hac foeminarū omnium pulcherrima amore eius captus, Simonem amicū suum, Iudæum genere Cyprum, pro mago se gerentem ad eam misit, qui mulierē sollicitaret ut relicto priore marito ipsi nuberet, beatam fore pollicens si nō fastidiret hominem. illa male cōsulta uolens euadere molestationes fororis Bernices, inuidētis sibi formæ præcellentia, consensit calcata religione patria Felici nubere: natoq; ex hoc marito filio nomē Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cum uxore perierit Vesuuiani clade incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porrò Bernice post Herodis obitū, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tēpore in uiduitate acta, cum spargeret rumor cum fratre eam congredi, suauit Polemoni regi Ciliciæ, ut circumciscus prius se duceret, rata sic se coarguturā mendaciū. Nec recusauit Polemon inductus maxime mulieris diuitijs: id tamen coniugium diuturnū non fuit, propter intēperantiam ut fertur discedēte ab eo Bernice: qui mox desertus ab uxore, & ipse Iudæicę religionis desertor factus est. Eodemq; tempore etiam Mariamme de dignata Archelaū migravit in thalamū Demetrii, primi inter Alexandrinos Iudæos tam opibus q̄ genere, & tum Alabarchiæ magistratū gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterum Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis, & octo mensibus, diebusq; uiginti fato functus est, affeuerantibus quibusdam sublatum esse uxoris ueneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus uerò Domitius Aenobarbus unus ex Romanis illustribus: post cuius mortem diu uiduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem uxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij. nam Octauiam omnium suorum liberorū natu maximam ex

Pætina

Pætina prima uxore susceperat: quam Neroni collocauit. sic enim nomē priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autē uerita ne Britannicus adultus à patre acciperet successione imperij, uolēs q; principatū suo filio quærere, procurata ut fertur morte Claudij, cōfestim ad prætorianos milites misit præfectum eorū Burrum cum tribunis & libertorum potētissimis, qui Neronem ad eos perductū imperatorem cōsalutarent. At Nero principatū sic adeptus Britannicum clam ueneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrē suam ferro propalam, hanc illi gratiam nō pro natiuitate solū referens, uerum etiā q̄ eius artibus ad imperiū prouectus sit. Occidit & uxorem Octauiam, multosq; uiros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. nō desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorū aliqui in gratiam eius ut bene de se meriti, ueritatē neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impudentibus mendacijs in eius famam debacchati sunt, ut merito damnandi sint in historia. quos equidem nō miror de Nerone mentitos, quando ne superiorū quidem imperatorū gesta scribentes rationē ueritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterāt. sed istis ueritatis cōtemptoribus liceat ut libet scribere, q̄n delectari uident hactentia. nos uero quibus propositū est à ueritate nusquā discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ uerò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanq̄ obiter tractamus, ne calamitatū quidē ac erratorū cōmoratione uitata. Ergo ad res nostras narrādas reuertamur. Primo Nerone principis anno, regi Emesorū Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autē Armeniæ dominiū Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoq; idem princeps partē Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita his & Iuliade trans Iordanem sita, agroq; eius habitato uicis xiiij.

Gesta Felicis Iudææ præsidis. Cap. VI

Aeterum Iudææ res prolabebatur usq; in deterius. tota enim referta erat latronum receptaculis, & magicis præstigiatoribus imperitiq; uulgi seductoribus. quorū multos, sicut & latrones, Felix quotidie cōprehensos afficiebat supplicijs: & in his Eleazarū Dinæi filiū, qui nō mediocrem latronum globum circa se habebat, dolo uiuum in potestate suam redegit: data enim ei fide q̄ nihil mali esset passurus, persuasit ut ad se ueniret: moxq; uinctū Romam transmisit. cumq; odio prosequeretur Ionatham summū pontificem, ut admonitus ab eo sæpe de administrandis melius rebus Iudæicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorē miserat, rationem excogitauit qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue em̄ est nocendi cupidis si admoneant crebrius. Qua de causa Felix amicū Ionathæ fidissimū Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, ut sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiā præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergo in urbē ascenderūt sicis clam succincti sub uestibus, qui permixti Ionathæ famuliciō peremerunt hominē. cuius facinoris quia nemo ultor extitit, inuitati hac licentia sicarij p̄ singula festa uentitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios cōfodiebant p̄ priuatas

Ioseph.

Z inimi-

inimicitias, alios cōducti pecunia, idq; nō modò in reliquis urbis partibus; sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdū ausi sunt cades patrare, ac si nihil hoc modo pietatē læderēt. unde fas est credere deū tanta impietate offensus auersatum esse Hierosolyma: temploq; ut non amplius puro domicilio Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gētiq; cum liberis simul & uxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderent hoc infortunio. Et urbs quidē talibus incestabat latrocinijs. Impostores aut & magi turbas illectas post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostēsurus eis clarissima signa & prodigia: persuasq; multitudo mox poenas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedit. Eodem tempore quidā ex Aegypto uenit Hierosolyma uatem se esse profitens & plebi suadēs ut secuta se in mōtem Oliueti ascenderet, qui è regione urbis ad quintū abest stadium: illic enim uisuros suo iussu cadere Hierosolymorū moenia, ita ut per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbā seductam ab Aegypto: quorū quadringentis occisis, ducentos uiuos cepit: Aegyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursus ad rebelandum Romanis incitabant populū, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium uicos direptos absumebant incendijs. Apud Cæsaream quoq; inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore cōditione uolebant esse, q̄ urbis eius cōditor Herodes rex fuerit Iudæus genere: id Syri non inficiabant quidē, sed aiebāt urbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tēpore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionē præsidum, correptisq; ex utraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos uerberibus, atq; hoc modo seditionem cōpresserunt aliquandiu. rursus enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros laceffebant cōuitio. qui tametsi inferiores quoad facultates attinet, ferocientes tamen eo q̄ plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos cōuitia. deinde ad lapides uentum est, ita ut multi utrinq; uel fauciarent uel caderent. penes Iudæos tñ fuit uictoria. Felix aut ut uidit cōtentionem progressam usq; ad belli speciem, profiliens rogabat Iudæos ut desinerent: quibus nō parētibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorū domos diuitijs refertas in prædam cōcessit militibus. Iudæorū uerò honoratiores ac modestiores sibijp̄sis timentes rogauerunt Felicem ut militibus receptui caneret, parceretq; iam & respiscendi facultatē concederet: id quod præses indulxit eorū precibus. Per idem tēpus Agrippa rex summum sacerdotiū Ismaeli contulit Phabei filio: & ipsi summi pōtiffices disidere cœperūt à sacerdotibus & primatib. Hierosolymitanorū ciuiū, singuliq; incedebant stipati manu audacissimorū & seditiosorū hominū, conflictantesq; inter se mutuis certabant cōuitijs & lapidationibus: nec erat q̄ cōpesceret, quasi uacāte urbe magistratib. Intantū aut exarsit summorū pontificū impudētia, ut auderēt seruos suos in areas mittere, q̄ auferrēt debitas sacerdotib. decimas, aliquotq; pauperiores è sacerdotū ordine alimētorū inopia fame deficerēt. Tanto plus tū pollebat uiolētia seditiosorū q̄ iustitia.

De

De procuratore Porcio Festo, & de sicarijs. Cap. VII

Aeterū postq̄ Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentiū Romam profecti sunt Felicem accusaturi: dedissetq; omnino poenas iniuriarū quib. Iudæos affecerat, nisi Nero eū donasset Pallātis fratris precibus; qui tum in precio erat apud principem. Cæsariensium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc uerò Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruperunt ut impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hæctenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis postea calamitatū nostrarum omniū causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses ubi cognouerunt quæ scripta sunt, magis etiā perstabant in seditionibus, donec initiū belli conflatū est. Cum autem uenisset in Iudæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus uicos passim populantibus, quorū ferocissimi appellati sicarij, tunc ad maximū numerum excreuerāt, utentes gladiolis instar acinacis Perfici, incuruis, quales sicas Romani nominant, unde latronibus ipsis cognomen est inditū, multorū cæde infamibus: qui, ut iam dictū est, festis diebus admixti turbæ undiq; in urbem confluenti religionis gratia, nullo negotio quotquot collibuisse tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorū uicos, direptosq; tradebant incendio. Festus autem equestres et pedestres copias misit contra quendam impostorem magū, qui homines post se trahebat in solitudinē, deceptos uanis promissis, quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi uniuersi unā cū seductore ab immisis militibus oppressi sunt. Eodem tēpore Agrippa rex exstruxit insigni amplitudine domū prope porticū in regia Hierosolymitana, quæ Assamonæorū fuerat, sitā in edito loco unde amœnissimus prospectus patebat contemplari urbē uolentibus, cuius uoluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templū fieret. id ubi uiderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissime. neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrē altum parietem excitauerunt supra exhedram, quæ erat in interiore templo uersa ad solem occidentum. hæc non solum regij triclinij prospectū arcebat opposita, uerum etiā occidentalis extra templum sitæ porticus, ubi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam. quo facto tam rex offensus est quam Festus præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt ut liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse uiuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summū pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietē, gratificatus in hoc uxori suæ Poppeæ piæ foeminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decē illos uiros redire permisit, Chelciam uerò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquā Agrippa resciiuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi pontificis filio.

Ioseph.

Z a De

Aesar autem de Festi morte accepto nuncio Albinum in Iudæam
 misit præsidem. Rex uero Iosepho iusso priuatam uitam agere, sa-
 cerdotium eius dedit Anani filio; & ipsi uocato Anano eodẽ quo-
 pater nomine. Seniore[m] istum Ananum aiunt fuisse omnium fe-
 licissimum, ut qui filios habuerit quinq; , omnes potitos summi dei pontifi-
 cio, cum prius ipse ad fatietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam
 ætatem nulli antè summorũ pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is
 quem nunc summum pontificatũ accepisse diximus, audax erat & ferox inge-
 nio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est
 seuerissimũ, ut antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunũ
 se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, conciliũ iu-
 dicum aduocat: statutumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobũ nomine, et
 unã quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factũ
 omnibus in ea ciuitate bonis & legũ studiosis uehemẽter displicuit: missisq;
 ad regẽ clam nuncijs rogauerũt mandaret Anano, ne quid tale posthac age-
 ret. nam ne nunc quidem recte egisse. Quidam etiam Albino occurrẽtes ue-
 nienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius cõsen-
 su aduocare conciliũ. horũ uerbis ille persuasus iracunde scripsit põtifici, da-
 turum sibi pœnas minitans: & Agrippa rex eam ob causam post tertiu[m] men-
 sem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio cõcessit. Albinus porrò
 ut uenit Hierosolyma omnem curam & diligentiam adhibuit ut pacaret pro-
 uinciam, interfectis multis ficarijs. Ananias autem põtifex indies apud popu-
 lum celebrior fiebat & charior, honorabaturq; ob liberalitatẽ ab omnibus:
 quotidieq; Albinũ donis uenerabatur & summũ pontificẽ. Sed habebat fer-
 uos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoq; obeuntes areas ui aufere-
 bant sacerdotũ decimas, pulsantes eos qui cunctarentur reddere. alij quoq;
 pontifices faciebant similia, nemine ualente cõpescere: multiq; sacerdotum
 quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At fica-
 rij die festo qui tum superuenerat noctu urbem ingressi uiuum ceperũt scri-
 bam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc uinctũ abduxerũt,
 ac deinde miserunt Ananiam, qui eorũ nomine promitteret scribam dimit-
 tendum, si pater Albino persuaderet, ut ex eorũ numero decẽ captiuos sol-
 ueret: tum Ananias urgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones
 illi postulauerant, id quod maiorũ calamitatũ fuit initiũ. Latrones enim sem-
 per aliquam artem cõminiscebãtur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam in-
 terciperent, nec prius dimittebant q̃ e suis aliquot reciperent: auctiq; denuo
 magno numero, & recepta audacia, totam eam regionẽ uastabant. Hoc tem-
 pore Agrippa rex prolatis pomœrijs Cæsareæ quæ Philippi dicitur, mutato
 nomine in Neronis honorẽ uocauit eam Neroniada: & theatrũ apud Bery-
 tios impedijs magnis exædificatũ ornauit spectaculis annuis, assignata in eũ
 usum ingenti ui pecuniæ. Frumentũ enim donauit ei populo, & oleũ uiritim
 distribuit: totamq; eam urbẽ ornauit statuis passim dispositis atq; expressis
 ad antiqua clarorũ artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni
 ornamenta in eam ciuitatẽ transtulit: unde magnã sibi apud subditos parauit
 inuidiam

inuidiã, quòd suos spolians externam urbẽ excoleret. eodẽ rege iubẽte Iesus
 Gamalielis filius in summo pontificatu successit Iesu Damnei filio nõ libẽter
 sibi cedenti, unde natũ est inter utrumq; dissidium. ascitis enim globis auda-
 cium iuuenũ sæpe à conuitijs prorumpabant ad lapides. Sed inter alios emi-
 nebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi cõcilians. Co-
 stobarus quoq; & Saulus suam quisq; circa se manũ habebat sceleratorũ ho-
 minum, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationẽ fauorabiles, alio-
 qui uiolenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atq; ex illo maxime
 tempore labare cœpit nostra respub. & indies in deterius ruere. Porrò Al-
 binus audito Gesium Florum sibi successurũ uenire, uideri uolens gratifi-
 catus Hierosolymitanis ciuibus, productis uinctis, quotquot erant in mani-
 feste capitali culpa iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti
 erant in uincula, reductos in carcerem pecunijs multatos dimittebat alium
 post alium. atq; in hunc modum uacuo uinctis carcere Iudæa repleta est la-
 tronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in
 templo canere, adito rege induxerunt eum precibus ut aduocato cõcilio de-
 cerneret eis usum stolæ lineæ, quæ tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc
 enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. neq; fru-
 stra fuit eorũ postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum
 cantoribus, ut deposito priore habitu, lineum ut uoluerunt sumerẽt. Aliam
 etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministerijs, ipsorum precibus
 motus permisit sacros hymnos canendos ediscere: quæ omnia fiebant cõtra
 instituta legis patrię, nunq; uiolatę absq; piaculo. Iam absolutũ erat & templi
 ædificium. Populus igitur cum uideret esse in otio circiter octodecim opifi-
 cum millia, solitorũ hactenus in templo ex operarũ mercedibus uictũ quæ-
 rere, nolensq; sacram pecuniam repositã habere nequando præda Romanis
 fieret, simulq; opificibus inde prouisum cupiens: quòd uel una hora opera-
 to statim merces repræsenteretur: suasisit regi ut orientalem instauraret porti-
 cum. ea tẽpli extima claudebat profundæ ualli & angustæ imminens, ac pro-
 inde subnixa muro quadringentos alto cubitos, saxis constructo quadratus
 ualde candidis: eratq; cuiusq; saxi longitudo cubitorũ uiginti, sex uero altitu-
 do: opus Solomonis regis qui primus integrũ templũ condidit. Rex autẽ cu-
 ius curæ Claudius Cæs. fabricam tẽpli cõmiserat, reputans quodcunq; opus
 demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticũ egentẽ & tẽpore lon-
 go & pecunijs plurimis, nõ annuit populi precibus: sed urbem candido saxo
 consternere si liberet non uetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio pontifica-
 tum abrogatũ concedit Matthiæ Theophili filio, quo pontifice Iudaicũ bel-
 lum habuit initiũ. Conueniens uidetur præsentis historiæ narrare de pon-
 tificibus quæ origo eorũ, & qui ad hunc honorẽ admittant, & quot usq; ad
 finẽ eius belli fuerint. Primus igitur omniũ hoc dei sacerdotiũ gessisse fertur
 Moyſis germanus Aaron põtifex: quo defuncto successisse mox filios, ac de-
 inde illorũ posteritati mansisse hunc honorẽ perpetuũ. unde cõsuetudo ob-
 tinuit accepta à maioribus, neminem dei pontificẽ fieri nisi descendente ab
 Aaronis sanguine, nec eam dignitatẽ cõcedi uel regib. oriundis alio genere.
 Fuerunt igit uniuersi à primo Aarone usq; Phanaſum, quẽ belli tẽpore sedi-

tiofi declarauerunt pontificē, LXXIII numero. horū XIII præfuerūt facris ab eo tēpore quo primum in deserto Moyſes erexit deo tabernaculum, uſq; dum in Iudæam uentum eſt, ubi deo templū ædificauit rex Solomon. nam à principio pontificibus non ſuccedebat niſi mortuis: deinde uiuentibus etiā ſubrogari cœperunt alij. Itaq; hi XIII cum eſſent duorum Aaronis filiorum poſteri, per continuatas ſucceſſiones hoc honore potiti ſunt: ſub his primò penes optimates adminiſtratio fuit reipublicæ, poſt ad monarchas, poſtremò ad reges tranſijt. ex quo autem die patres noſtri ductu Moyſis Aegyptū ſunt egreſſi, uſq; ad templum à Solomone rege conditum, elapſi ſunt anni DCXII. poſt XIII illos pontifices alij XVIII ſecuti ſunt, à tempore Solomonis regis ſibi ſuccedentes uſq; dum Nabuchodonofor Babyloniorū rex contra noſtram urbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Iofedecum quoq; pontificem illò abduxit. horum pontificatus tempus CCCCLXVI annorū fuit, menſum ſex, dierū decem, rempub. Iudæorum gubernantibus regibus. poſt ſeptuageſimū autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Perſarum rex dimiſſis Babylone Iudæis & reuerſis in antiquam patriam permittit templū denuo cōdere, quando Ieſus Iofedeci filius aſſumpſit ſummum ſacerdotium. Hic & eius poſteri quindecim uniuerſi uſque ad regem Antiochum Eupatora ſtatum reipub. popularem rexerūt per annos CCCXIII. Cæterum iam dictus Antiochus cum ſuo duce Lyſia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum uita ſimul priuauit, & ſacerdotio, repulſoq; à ſucceſſione eius filio, Iacimū conſtituit ſummū pontificem, natū quidem ex Aaronis progenie, ſed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Oniæ pontificis filius nomine patrē referēs, in Aegyptum profeſtus & inſinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatæ eius coniugis amicitiam, perſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura deo templū inſtar Hieroſolymitani extruerent, ſeq; illic pontificē conſtituerent: de quo templo ſæpe alias diximus. Iacimus autē triennio in pontificatu exacto mortuus neminem ſucceſſorem habuit, ſed per ſeptennium ſine pōtifice manſit ciuitas. Dein poſtquam Aſſamonæorū familiæ principatus noſtræ gentis eſt creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt ſummum pontificem, qui ſeptennio toto præfuit. quo per inſidias Tryphonis ſublato è uiuis, frater eius Simon obtinuit id ſacerdotiū. cui dolo generi oppreſſo inter epulas, filius Hyrcanus in honore ſucceſſit. eum cum per unū & triginta annos geſſiſſet, iam decrepituſ ſucceſſori Iudæ reliquit ſuo filio, qui alio nomine Ariſtobulus eſt dictus. huic frater hæres fuit tam regni q̄ ſacerdotij, poſtquā ille ſumpto tum primum diademate unum annū utraq; dignitate potitus eſt. Is nomine Alexander & ipſe regnum coniungens pontificatui cum uigintiſeptē annis præuiſſet rebus Iudaicis moriens Alexandræ uxori permittit deligendi pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoq; in regia poteſtate nouennio è uiuis exceſſit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius pontificatum tenuit. nam poſt matris obitum Ariſtobulus frater moto bello uictum pontificem ad priuatam uitam redegit, & ſibi ipſe regnū ſimul uſurpauit ac ſacerdotium: exactiſq; in utraq; dignitate tribus annis, & totidē menſibus, cū ſuperueniens Pompeius uicpiſſet Hieroſolyma, à uictore uinctus Romam

Romam miſſus eſt cum liberis: & Hyrcanus reſtitutus in pontificatum, principatum quoq; ſuæ gentis accepit, ſed abſq; diademate: præterq; priores illos nouem, per alios XXIII annos ſummū ſacerdotiū obtinuit. Poſt quos completos Barzapharnes & Pacorus dynaſtæ Parthorū traiecto Euphrate bellū Hyrcano inferunt, eoq; uiuo abducto Ariſtobuli filium Antigonum regem conſtituunt: qui poſt tres annos & totidem menſes expugnatus ab Herode & Soſio, apud Antiochiam iuſſu Antonij dedit ſupplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Aſſamonæo genere creauit pontifices, ſed eum honore quibuiſ ex ſacerdotū ordine conceſſit etiam obſcuris, abſq; uno Ariſtobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotē, & Mariammes ſuæ uxoris fratrem, ob fauorē populi, & Hyrcani aui memoriā ſummō ſacerdotio dignatus eſt. deinde ueritus ne omnes in illum eſſent propenſiores, apud Hierichuntem arte necauit natantē in piſcina, ut ſuprà diximus: neque poſtea ulli ex Aſſamonæorum poſteritate hoc ſacerdotium committere uoluit. idem fecit in ordinandis pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui poſt illum cum poteſtate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu uſque in diem qua templū & urbs incendente Tito conflagrauit, pontificatum geſſerunt, in uniuerſum numero uiginti octo: tempusq; eorum ſacerdotij centum anni, & ſeptem inſuper: quorum aliqui ſub Herode fuerunt, & Archelao eius filio: defunctis autem his penes optimates fuit reſpublica, collocatis in eius ſaſtigio pontificibus: de quibus hæcenus dixiſſe ſufficit.

Quomodo Florus Albinus ſucceſſor tantis Iudæos affecerit iniurijs, ut coacti ſint arma ſumere. Cap. IX

Eſſius autem Florus Albino ſucceſſor à Nerone miſſus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenus erat genere, adduxitq; ſecum Cleopatram coniugem non minus improbam, per quam ut Poppeæ Auguſtæ amicam, Iudææ adminiſtrationem impetrauerat. adeo uerò poteſtate uiolenter abusus eſt, ut Albinum Iudæi deſiderarent quaſi beneficium. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus contra quaſi ad oſtentandam miſſus malitiam, malitiam, publice traducebat noſtræ gētis iniurias, nihil ſibi ad ſummam in rapinis & ſupplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad miſericordiam, nullis unquam lucris ſatiabilis, undecunq; parua æque captans ac magna, ut etiam latronum eſſet particeps. multi enim illū quæſtū exercebant de incolumitate, quam ab eo redimebāt decimis prædarū partibus: adeoq; nullus erat iniuriarū uel modus uel finis, ut miſeri Iudæi nō ferentes rapacem latronum inſolentiam cogentur laribus relictis & patrijs ceremonijs, ad exteros fugere, iudicantes ubiuis etiam apud Barbaros ſe uiuere poſſe cōmodius. Et quid multis uerbis opus eſt? Bellum contra Romanos ſuſcipere ſolus Florus nos compulit, malens ſemel uniuerſos quàm paulatim perdere. Itaq; ſecundo anno poſtquam is uenit procurator in prouinciā, duodecimo uerò Neronis imperij, bellū id cœptū eſt: quo tempore quanta uel coacti fecimus, uel perpelli ſuſtinuimus, exacte cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conſcriptos de bello Iudaico. atq; hic dicendi finē faciā de antiquitatibus, quas

belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæq; per tot secula Iudæis uel in Aegypto obuenerūt, uel in Palæstina cæteraq; Syria, tum quas clades ab Assyrijs & Babylonjs accepimus, quò ue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremo à Romano populo. his enim omnibus accurate descriptis etiam pontificū successiones recensuimus continuatas per annorum duo millia. pari diligentia regū quoq; res ordine tradidimus, & status reipublicæ monarcharumq; potentiam, per omnia secuti auctoritatem sacrorū uoluminū, ita ut à principio sumus polliciti. ausimq; addere quòd nemo alius scriptor Iudæus externus ue potuisset hoc argumētum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego em̄ tribulium meorū confessione disciplinas patrias egregie calleo, Græcanicæ quoq; literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinē non licuit. nostri em̄ homines nō suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis cōmune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarū literarum tantam affectu sunt peritiam, ut eas etiam interpretari ualeant. qua in re cum multi collocarint operam, uix uni successit atq; alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortassis autē nulla inuidia prohibet etiam de meo genere, gestisq; per totam uitā rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt qui uel attestari possunt, uel coarguere: atq; ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa uiginti uoluminibus, uersuum uero sexaginta millibus. Quòd si deus concesserit, compendio rursus referam belli casus, & quæ nobis in præsentem usque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum principatus Domitiani Cæsaris, ætatis uerò meæ sextum & quinquagesimū.

Promisi etiam scripturū me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, & quas de deo eiusq; essentia, & de legibus, quare per eas liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI VITA

MIgitur genus est nō obscurum, sed longa serie deductum à sacerdotibus: & sanè quemadmodū apud alios aliæ nobilitatis rationes censentur, ita apud nostrates ius sacrorū habere argumētū est illustri originis. ego autem non solum ex sacerdotum oriundus sum genere, uerumetiam ex uice prima inter uiginti quatuor illas, quas inter nō mediocre discrimen est. quin & ad regiū genus per matrē pertineo: quādoquidem Asamonæorū familia, ex qua illa prognata est, tempore longo regnum simul & sacerdotiū in gente nostra obtinuit. nunc ipsam seriem propagationis pertexam. Atauus mihi fuit Simon Psellus cognomine, quo tēpore Hyrcanus Simonis pont. filius eius nominis primus summū sacerdotiū tenuit. is nouem filios habuit, & in his Matthiam Aphliæ cognomine. hic ex Ionathæ summi pōtificis filia Matthiam Curtum suscepit, primo anno Hyrcani principis. ex eo Iosephus progenitus est anno regni Alexandræ nono: qui Matthiam genuit annum decimū regnante Archelao. is porrò me genuit imperij C. Cæsaris anno primo, ipse autem filios habeo tres: quorū Hyrcanus maximus natus est anno quarto Vespasiani principis, deinde septimo Iustus, nono Agrippa. atq; hanc generis nostri successionem ut est in publicas tabulas relata huc transcripsi, parui faciēs improborum calumnias. Matthias autem meus pater, nō nobilitate solū, sed multo magis iustitia fuit celebratus, cuius nomine totis q̄ ampla sunt Hierosolymis innotuit. ipse à pueritia cū Matthia eisdem parentibus nato incumbens disciplinis egregie profeci, uisusq; sum intellectu & memoria præcellere: ita ut iam tum quartum decimū annum agens laudem consecutus ex literarū studijs etiam à pontificibus & urbis primoribus de penitiori legū sensu consulere. sextum decimū deinde ingressus decreui nostratium sectarum gustum aliquem capere, quas tres esse diximus, Phariseorū, Sadduceorum, & Essenorum: sic enim faciliorem delectū fore putabam, si omnes cognoscerē. itaq; duro uictu & magno labore per omnes tres transij: ac ne hac quidem experientia cōtentus, cum audissem Banū quendam in solitudine uiuere, amictū sibi parantem ex arboribus, & sponte prouenientibus alimētis utentem, crebrisq; nocte ac die lauacris frigidis ad castitatem tuendam, coepi eius institutū imitari: exactisq; in eius contubernio tribus annis, postq̄ cōcupitis fatis potitus sum, in urbem redij. iamq; unde uiginti annos natus ciuilem uitam aggressus sum, addictus Phariseorum placitis, proxime ad stoicam apud Græcos sectam accedētibus. Post annum uerò ætatis sextū supra uigesimū Romam mihi proficisci contigit ob causam hanc. Quo tempore Felix in Iudæa procurator erat, sacerdotes quosdā mihi familiares, uiros honestos & bonos, ob leuem quandam culpam uinctos Romam misit, acturos causam suam apud Cæsarem. quos ut aliquo pacto eriperem

perem periculo, præsertim cum audirem, ne in calamitate quidem constitu-
tis curam pietatis excidisse, & ficis ac nucibus eos uitam sustentare, ueni Ro-
mam multis in mari exhaustis periculis.mersa em nostra naue in medio mari
Adriatico, circiter sexcenti per totam noctem natauimus, & diluculo demum
Cyrenaicam nauem deo fauente conspicati, octuaginta ferme nostrum felicior-
e usi natatu in eam recepti sumus. ita seruatus Dicæarchiã, siue Puteolos, ut
Itali uocare malunt, familiaritatē contraxi cum Alituro mimorum actore, qui
Iudæus genere Neroni charus erat: per quem ubi Poppeæ uxori Cæsaris in-
notui, confestim per eam impetraui absolutionē illis sacerdotibus: præterq;
magnis donatus ab ea muneribus in patriã reuersus sum. ibi deprehendi iam
nouarum rerum studia gliscere, multosq; ad defectionē spectare à Ro. po. Itaq;
conabar seditiosos ad meliorem mentē reducere, proponens eis ob oculos cum
quibus essent bellum gesturi, nimirum cum Romanis, quibus & peritia rei mili-
tariis, & felicitate essent impares: monebamq; ne temere ac imprudenter pa-
triam seq; & suos in extremum periculum conijcerent. ad hunc modum uehemen-
ter dehortabar, infelicissimum belli finem prospiciens. nec tamen quicquam profeci,
tanta erat tum desperatorum insania. Veritus igitur ne eadem continenter apud
eos repetens in odium atq; suspicionem inciderem, quasi fautor hostium, ne ue hoc
nomine comprehensus ab eis neci traderer, occupato iam castello Antonia se-
cessi ad templum interius. deinde post occisum Manahemum & primates latro-
num cohortis rursus ex templo prodij, uersabarq; cum pontificibus & Pha-
risæorum primoribus, non mediocriter sibi timentibus. uidebamus enim po-
pulum arma corripuisse, ipsi inopes consilij. & cum non possemus tumultua-
tores comescere, quæ ea res non careret periculo, simulabamus quidem nos probare
illorum sententiam, suadebamus tamen ut se continerent, & hostem abire sinerent, quæ
speraremus Gessium breui uenturum cum ualidis copiis, & eum tumultum seda-
turum. At ille reuersus, & in prælio cum multis occisus, sua clade extremam
toti nostre genti calamitatem attulit: mox enim belli autoribus additus est animus,
sperantibus omnino Romanos deuincendos, quo tempore & aliud quiddam ac-
cidit. Syriæ urbium circumuicinarum habitatores Iudæos intra eadem moenia
secum degentes comprehensos unam cum uxoribus & liberis trucidabant, sine ullo
crimine: quippe qui neque deficere à Romanis cogitauerant, neque contra ipsos
priuatim aliquid moliti fuerant. Sed inter cæteros eminuit impia Scythopo-
litarum immanitas. Cum enim bello peterent à Iudæis exteris, coegerunt suos
Iudæos contra tribules arma sumere, quod nostris uetitum est legibus: horumque
ope hostes profligati sunt. post uictoriam autem obliti fidei sociis inquilinis debi-
tæ, omnes occiderunt, cum essent multa hominum eius gentis millia. nec mitius
tractati sunt Iudæi Damasceni incolæ. Sed de his prolixius in libris De bello Iu-
daico narrauimus: nunc ob hoc tantum earum cladum memini, ut sciat lector no-
stram gentem non ultro sed necessitate compulsum ad id bellum deuenisse. Itaque profligato
Gessio Hierosolymitanorum primores cum uiderent latrones ceterosque
pacis turbatores habere armorum copiam, ueriti ne ipsi inermes inimicis ob-
noxij fierent, ut post accidit: cognitoque quæ Galilæa nondum tota à Romanis dese-
cisset, sed pars eius etiam tum quiete ageret: miserunt eum me & alios duos sa-
cerdotes, uiros honestos ac bonos, Ioazarum & Iudam, ut prauis illis hominibus
persua-

persuaderemus arma deponere: doceremusque fatius esse committi ea gentis opti-
matibus. placere enim ut illi arma in futurum semper parata habeant. expectan-
dum tamen dum certo sciatur quidnam Romanis sit animi. Cum his manda-
tis in Galilæam ueniens reperi Saphoritas in magno discrimine, tuentes pa-
triam contra Galilæorum uim uolentium eam diripere, quæ perstarent in amicitia
Romani populi, fidemque seruarent Senio Gallo tum Syriæ præfidi. His ego
securitatem reddidi sedata infesta multitudine: permisique ut quoties uellent in
Dora (ea Phœnices urbs est) ad suos mitterent, quos obsides Gessio dede-
rant. Tiberiadis autem incolæ inueni iam arma sumpsisse ob huiusmodi cau-
sam. tres in hac urbe factiones erant. una honestorum uirorum, cuius caput erat
Iulius Capella. Is & qui eum sequebantur, Herodes Miari, Herodes Gamali, Com-
psus Compfi: Crispus enim huius frater olim à maiore Agrippa ei urbi præfe-
ctus tum in suis possessionibus trans Iordanem agebat: hi omnes inquam auto-
res erant manendi in fide regis & Ro. po. solus ex nobilitate Pistus dissentie-
bat in gratiam Iusti sui filij. Altera factio est plebeis & obscuris constans bellan-
dum decernebat. In tertia Iustus eminebat Pisti filius, dubitare se de bello si-
mulans, sed interim occulte mutationem rerum cupiens, cuius occasione spera-
bat se consecuturum aliquam potentiam. itaque progressus in concionem conabat
docere multitudinem quæ eorum ciuitas inter Galilæas semper sit habita: quodque
metropolis eius regionis fuerit Herodis tetrarchæ tempore, qui ipsius con-
ditor Saphorim ei subiecerit. hanc præminentiam ei mansisse & sub Agrip-
pæ patris imperio, usque ad Felicem Iudææ præsidem: nunc demum postquam
Agrippæ iuniori à Nerone donata sit, primatum amisisse. mox enim Saphorim
ex quo Romanis parere coepit, reliquæ regioni præposita: desuissetque apud se
archiua & mensam regiam. His & alijs multis in regem iactatis cum irritasset ad
defectionem populum, aiebat nunc esse tempus, correptis armis, & assumptis
in societatem reliquis Galilæis primatum sibi de integro uindicare omnibus fa-
uentibus Saphoritarum odio, quos pertinaciter hæretes in Romanorum ami-
citia libenter aliqua clade afficerent: iuuandosque eos conatus totis uiribus.
His dictis permouit multitudinem, quæ haberet popularem quandam facun-
diam, & saniora suadentes uerborum præstigij uinceret. erat enim etiam Græ-
carum disciplinarum non imperitus, quibus fretus ausus est rerum tunc ge-
starum historiam texere, quo ueritati fucum faceret. Sed de huius nequitia,
& quomodo unam cum suo fratre patriam penè subuerterit, procedente sermone
narrabimus. Tunc autem Iustus ciuibus persuasis, quibusdam etiam coactis ar-
ma capere, cum omnibus egressus incendebat uicos Hippenorum atque Gadare-
norum, contiguos Tiberiadis agro, & Scythopolitanorum finibus. quæ dum
apud Tiberiadem geruntur, Gischalorum status erat talis. Ioannes Leui filius ui-
dens ciuium suorum quosdam ferocientes iugum Romanorum excutere uelle,
conatus est eos retinere in fide & officio: quod tamen nullo modo efficere ua-
luit. interim uicini populi, Gadareni, Gabaraganæi, & Tyrij collectis ualidis
copijs irruentes expugnant Gischalam, quibus incensis atque dirutis domum se re-
cipiunt. qua iniuria Ioannes accensus, suis omnibus armatis, conflictumque cum
prædictis populis habito, instauratam patriam securitatis causa cinxit moeni-
bus. Gamala autem in Romanorum fide perstabat ob causam hanc. Philippus
Iacimi

Iacimi filius, Agrippæ regis præfectus, præter spem dum regia Hierosolymitana oppugnaret elapsus in aliud periculū incidit, ne iugularetur à Manahemo & socijs eius latronibus: seruat^{us} est tñ interuentu cognatorū quorundam Babyloniorū, qui tñ erant Hierosolymis: quintaq; post die quo minus agnosceretur mutato capillitio fugam inijt. & cū peruenisset ad quendā suæ possessiōis uicū situm prope castellū Gamala, accersuit aliquammultos sibi subditos. interim diuinitus ei quiddam accidit, quod alioqui perituro salutē attulit. nam repentina febre correptus literas ad Agrippam & Bernicen scriptas libertō cuidam cōmisit, qui Varo eas redderet: huic enim tum rex & regina curandam regiam crediderant, ipsi Berytū profecti obuiam Gelsio. At Varus acceptis Philippi literis, cognitoq; q̄ euaserit, tulit id grauit^{er}, ueritus ne posthac rex & regina nō egerent sua opera, ut Philippo incolumi reddito. productum igitur ad plebem eum qui literas attulerat, & accusatum tanq̄ falsarium, quodq; fictum nunciū attulisset, Philippum Hierosolymis cum Iudæis contra Romanos bellum gerere, supplicio tradidit. qui cum nō reuerteretur ad Philippum, ille causam nesciens rursus aliū misit cum literis, renunciaturū quidnam priori accidisset, cūr ue ita differret reditū. Verū & hunc Varus oppressit per calumniam. etenim à Cæsariensibus Syris inflatus fuerat ut aspiraret ad sublimia, dicētibus fore ut Agrippa interficiatur à Romanis ob rebellionem Iudæorū, & ipsi detur regnū debitum propter cognationem regiam. nam constabat Varū esse regij generis, descendente à Sohemmo tetrarcha Libani. Is igitur spe tali elatus literas apud se retinuit, diligēter cauens ne peruenirēt in manus regias: obseruabatque omnes exitus, ne quis clam elapsus renunciaret regi quæ ibi fierent: multosq; Iudæorū interficiebat in gratiam Syrorū Cæsariensium. quin & in Bathanæa Iudæos qui Babylonij uocantur, Bathyram incolentes decreuit ope Trachonitarū inuadere: uocatisq; ad se Cæsariensibus Iudæis duodecim primarijs, iussit eos profectos illo nunciare suo nomine tribulibus, relatum sibi esse q̄ bellum aduersus regē molirentur: sed quia nō liberet credere, denunciare ut arma ponerent. id enim argumentum fore certissimū, quod meritō fidem nō habuerit falsis rumoribus. adiunxit, mittendos esse uiros septuaginta ex optimatibus, qui crimen obiectum diluant. fecerūt iussa illi duodecim: & cum Bathyram uenissent ad suæ gentis homines, eosq; nihil noui moliri inuenissent, persuaserūt ut septuaginta uiros mitterent. hos aduentantes cum duodecim legatis Cæsaream, Varus stipatus regio milite in itinere exceptos unā cum ipsis legatis interficit, ac mox pergit cōtra Iudæos incolētes Bathyra. sed præuenit eū quidam ex illis septuaginta casu seruat^{us}, quo nūcio moniti arreptis armis receperunt se cū uxoribus & liberis in castellū Gamala, relictis uicis refertis multis opibus, & pecorū ingenti numero. quo audito Philippus & ipse eodem se cōtulit. ad cuius aduentum acclamabat populus ut ducem se eis præberet, & cōtra Varum ac Cæsarienses Syros bellū susciperet. fama enim sparserat regem ab his occisum esse. Philippus uerò cōprimebat eorum impetum, collata in eos regis beneficia in memoriam reuocans, tum quanta esset Romano-
rum potentia, quam rebellando irritare immani periculo nō careat. atq; ita tandem uicit huius uiri consiliū. Rex porrò cum sensisset Varum uelle apud
Cæsa-

gnificaret Tiberiensibus. mane autem iam ciuitati proximo plebs mihi uenit obuiam, & Ioanes inter alios. qui cum ualde turbato uultu me salutasset, ueritus ne detecto suo conatu ueniret in capitis periculum, propere se recepit in diuersorium. cumque peruenissem in stadium, dimissis absque uno satellitibus, retentisque decem armatis, alloqui coepi concionem Tiberiensium stans in celso quodam suggesto: hortabarque eos ne tam cito deficerent, alioqui fore ut breui eos fidei mutatae poeniteat: neque illis posthac quenquam crediturum facile, nimirum merito suspectis ob hanc praesentem perfidiam. Vix haec effatus eram, cum audio ex meis quendam iubentem me descendere. non enim tempus esse conciliandae Tiberiensium beneuolentiae, sed prospiciendi incolumitati propriae, & quomodo inimicos effugiam. Ioannes enim postquam didicit me penes solum esse, delectos e mille suis militibus fidsimos miserat iustos me interficere: iamque ueniebant, & patratum fuisset facinus, nisi ocius defiliuissem cum Iacobo satellite, subleuatus ab Herode Tiberiensi: a quo deductus ad lacum, nauigio quod forte ibi nactus sum conscenso, euitatis praeter opinionem inimicis perueni Taricheas. eius urbis incolae audita Tiberiensium perfidia uehementer irati, correptis armis hortabantur ut se contra eos ducerem, dicentes se uelle ulcisci laesi ducis iniuriam: facinusque hoc renunciabant per totam Galilaeam, quo omnes concitarent contra Tiberiada, rogantes ut frequentes ad se conuenirent, facturi de consilio ducis id quod uisum fuerit. itaque magnus undique Galilaeorum armatorum concursus factus est, postulantium ut Tiberiada inuaderent, expugnatamque diruerem, & incolas cum totis familijs sub hasta uenderem. idem suadebant & amici qui ex ea urbe euaserant. ego uero non annuebam, indignum ratus ciuiliis belli initium facere, & censens non debere eam contentionem ultra uerba progredi: immo ne ipsis quidem aiebam id conducere, si Romanis inspectantibus dissidijs intestinis se conficiant. hac ratione demum Galilaeorum ira placata est. Ioannes porro ubi non successerunt insidiae, sibi ipsi timuit, & assumptis armatis quos circa se habebat relicta Tiberiade Gischala petijt: inde ad me scripsit factum excusans, quasi non fuisset eius conscius: rogabatque nequid suspicarer de ipso, addens iuramenta cum diris execrationibus, quo magis scriptis suis fidem astrueret. At Galilaei, quorum e tota regione denuo magnus cum armis affluerat numerus, scientes hominem esse malum & periurum, rogabant ut se contra eum ducerem, promittentes funditus se deleturos & ipsum & patriam eius Gischala. Actis igitur pro fauore gratijs, pollicitus sum me eis non cessurum officijs ac beneuolentia: rogabam tamen ut cohiberent se ipsos, & darent mihi ueniam quod tumultus compescere mallet absque caedibus. concesserunt id mihi Galilaei, moxque Sephorim uenimus. oppidani autem quibus decretum erat permanere in fide Romani populi, timentes meum aduentum, conati sunt me in alia negocia distrahere, quo ipsi securius degerent: missoque nuncio ad Iesum latronum principem agentem in confinijs Ptolemaidis, magnam pecuniam ei sunt polliciti, si cum octingentorum manu quam alebat, bellum nobis inferret. is promissis motus uoluit nos nec opinantes & imperatos aggredi. itaque rogat me per nuncium, ut sibi salutandi

di me postatam facerem. quo impetrato, quandoquidem non præferam insidias, assumpta latronum cohorte iter fecit propere. non tamen ei successit tentatum facinus. cum enim iam non longe abesset, quidam ex eius cohorte transfuga conatum ipsius mihi indicat. quo audito processi in forum simulans me nihil scire de insidijs, sequente armatorum Galilæorum multitudine, & inter hos quibusdam Tiberiensibus. deinde dispositis qui seruant uias, iussi portarum custodes ut solum Iesum cum primis uenientem intrmitterent, cæteros excluderent, & si ui tentarent irrumperere, plagis repellerent. quibus imperata facientibus intrauit Iesus cum paucis: iussusque à me arma confestim proijcere, nisi interfici mallet, uidens se cinctum armatis paruit. tum qui eum sequebantur exclusi ut ducem suum captum senserunt, euestigio fuga se proripiunt: & ego seorsum abducto Iesu dixi me non ignorare paratas mihi insidias, quibusue id factum sit autoribus: daturum tamen erroris ueniam, si mutatus uelit esse mihi fidus in posterum. quo omnia pollicente dimisi hominem, permissum quos prius habuerat colligere: Sephoritis uero poenam interminatus sum nisi posthac quiescerent. Per idem tempus uenerunt ad me duo Trachonitarum magnates regis subditi, adducentes suos equites, & afferentes tam arma quam pecuniam. hos cum Iudæi circumcidi cogent, si uelint inter ipsos uersari, non fui ut eis molesti essent: asseuerans oportere suo quenque arbitrato & non alieno impulsu deum colere: neque committendum ut eos securitatis causa confugisse ad nos poeniteat: atque ita persuasa multitudine, uiris illis consuetum uictum abunde præbui. Interea rex Agrippa copias mittit duce Equo Modio, quæ Magdala castellum ui capiant: quæ tamen obsidere id non ausæ, insessis uijs infestabant potius Gamala. Ebutius autem Decadarchus qui Magni campi præfecturam tenuit, audito quòd in Simoniada uicum uenisset situm in Galilæa finibus, distantem ab ipso sexaginta stadijs, noctu assumptis quos circa se habebat centum equitibus, & ferme ducentis peditibus, Gabensiumque auxilijs, nocturno itinere in eum uicum peruenit. contra quem cum meorum explicuissem ualidam aciem, conatus est nos in planiciem prolicere, fretus equitibus. nihil tamen profecit, quia moueri loco nolui, quippe uidens eum potiores habiturum, si cum essemus omnes pedites descenderemus in campestria. cumque aliquandiu strenue repugnasset Ebutius, tandem animaduertens nullum esse eo loco usum equitum, signo receptui dato Gabam abiit infecto negotio, tribus tantum in pugna amissis. ego uero euestigio secutus sum cum armatorum duobus milibus, cumque uenisset Besaram, quod oppidum in Ptolemaidis situm confinijs stadio uigesimo abest à Gaba, ubi tum erat Ebutius: dispositis foris per uias stationibus militum, quo tuti essemus ab incursum hostium, donec frumentum exportarem, cuius magna uis è circumuicinis reginæ Bernices uicis eò congesta fuerat: oneratisque plurimis camelis & asinis quos in hoc adduxeram, transmisi frumentum id in Galilæam: absolutoque hoc negotio, feci Ebutio pugnandi copiam. Eam cum ille detrectaret audacia nostra territus, uerti me in Neapolitanum, audito quòd populatus sit agrum Tiberensium. is cum equitum ala præsi-

dio erat Scythopoli. hoc igitur ab ulteriore Tiberensium uexatione prohibito, totus eram in prospiciendo rebus Galilææ. Cæterum Ioannes Leui filius, quem diximus degere Gischalis, postquam cognouit omnia mihi ex sententia succedere, amarique me à subditis, & timeri ab hostibus, iniquo id tulit animo. ratusque non esse in suam rem meam felicitatem, non mediocri inuidia tactus est: speransque se meos successus impediturum si subditorum in me concitaret odia, sollicitauit Tiberenses & Sephoritas, ratus etiam Gabarenos ad se defecturos, quæ ciuitates sunt in Galilæa præcipuæ. aiebat enim suo ductu longe melius administranda omnia. & Sephorites quidem, quòd utroque nostrum posthabito ad Romanos spectarent dominos, non assenserunt homini. Tiberenses autem defectionem quidem recusabant, pollicebantur tamen illi quoque amicitiam. Gabareni autem Ioanni se addixerunt, autore Simone ciue primario, qui Ioannis erat amicus & socius. Nec tamen aperte ad eum defecerunt, quippe qui uehementer timebant Galilæos, iam ante experti eorum erga me beneuolentiam: sed aliam captabant occasionem insidijs. Et sanè periculum adiui maximum de causa tali. Dabaritteni quidam audaces iuuenes cum animaduertissent uxorem Ptolemæi procuratoris regij cum magno paratu deducentibus aliquot equitibus per Magnum campum ex ditioe regia in Romanorum prouinciam iter facere, in eos repente irruunt: fugataque muliere quicquid secum portabat diripiunt: quo facto Taricheas ubi tum eram, quatuor mulos adducunt onustos uestimentis uariisque suppellectili: inter quam & uasa erant argentea non pauca, & quingenti nummi aurei. Hæc ego seruare uolens Ptolemæo, ut eiusdem tribus homini, quòd lex nostra ne inimicos quidem tribules fraudare permittat, dixi his qui attulerant oportere ea seruari, ut diuenditorum precium conferatur in Hierosolymitanæ urbis mœniorum fabricam. id iuuenes illi permolestè tulerunt, non admissi in partem prædæ ut sperauerant: quapropter sparsi per uicos Tiberiadis rumorem disseminant, uelle me Romanis eam regionem prodere. Finxisse enim prædam destinatam esse præmunendis Hierosolymis: re autem uera in hoc eam seruare, ut rapta domino sito restituum. qua quidem in re nil eos fallerat opinio. post discessum enim iuuenum accitis duobus primarijs ciuibus, Dalsione & Iannæo Leui filio, regi amicissimis, mandauit eis ut raptam suppellectilem ad illum transmitterent, mortem interminatus si hoc secretum proferrent apud quenquam mortalium. Sed cum Galilæos rumor peruasisset, me uelle regionem eorum Romanis prodere, omnibus incitatis ad sumendum de me supplicium, Taricheatæ quoque fidem habentes iuuenum commenticijs sermonibus, suaserunt meis satellitibus & militibus reliquis, ut me dormientem deferentes in circum uenirent, cum cæteris ibi de abrogando mihi imperio consultaturi. qui persuasi multos ibi iam ante congregatos inueniunt, unanimiter uociferantes uindicandum esse in proditorum reipublicæ. Sed præcipue instigabantur à Iesu Saphiæ filio, qui tum summum magistratum gerebat, uir malus & natus mouendis tumultibus;

seditionis que ut qui maxime. Is tum præ se ferens Moyſis tabulas in medium progressus, si uestri, inquit, nulla cura tangimini, at sacratas has leges nolite contemnere, quas publico odio prosequendus Iosephus iste uester dux sustinuit prodere, quantumuis atroci poena dignissimus. Hæc effatus & exceptus acclamatione populi, assumptis armatis ad ædes ubi diuersabar properat cum certo interficiendi me proposito, me nihil tumultus sentiente & quiescente interim præ lassitudine: cum subito Simon unus satellitum, qui tum solus mecum permanerat, uiso incurſu ciuium me excitat: indicatoque instante periculo simul hortatur, ut potius generosi ducis more uitam abrumpam, quam inimicorum arbitrio moriar. Hæc illo monente, ego salute mea deo commissa mutataque ueste in coetum atratus prodij, & suspensum à ceruice gestans gladium, per uiam illam qua neminem aduersariorum occurſurum sciebam in circum ueniens uisendum me præbui, in faciem prostratus & terram rigans lachrymis, ita ut omnes mouerem ad misericordiam. cumque sensissem mutatos affectos populi, conatus sum eorum sententias scindere, priusquam armati reuerterent à meis ædibus: factusque me non alienum ab obiecto crimine, postulabam ut primum discerent in quem usum seruarem relatam ad me prædam, actum demum si liberet me interficerent. Multitudine uero iubente me dicere, armati reuerſi & me conspicati irruunt occidendi animo. Sed cohibiti plebis uocibus, represserunt suum impetum, rati post confessionem proditionis & seruata regi pecuniæ habituros se meliorem occasionem patrandi facinoris. Itaque facto silentio, Viri fratres inquam, si uobis uideor mortem commeritus, nec ipse mori recuso: uolo tamen ante exitium ueritatem apud uos proloqui. Equidem cum animaduertissem ciuitatem hanc commodissimam hospitibus, multosque relictis proprijs patrijs delectari uestra consuetudine cuiusuis fortunæ futuros socios, decreueram moenia uobis cedere ex istis pecunijs, propter quas ad hoc destinatas exorta est tanta uestra indignatio. ad hæc uerba Tarichenses & hospites conclamant, gratias mihi agentes & iubentes me bono esse animo. Galilæi uero atque Tiberienses perstabant in iracundia. factumque est inter ipsos dissidium, his minantibus poenam, illis contra securum me esse iubentibus. postquam autem & Tiberiensibus promisi me ædificaturum moenia & alijs oportunis ciuitatibus, fidem habentes pollicitis dilabebantur ad suum quisque domicilium: & ego præter omnem spem elapsus è tanto periculo, cum amicis & uiginti armatis domum reuerſus sum. Sed denuo latrones & seditionis autores, timetes sibi ne peccati poenam luerent, cum sexcentis armatis concurrunt ad meum diuersorium, incendendi illud animo. quorum aduentu nunciato ratus turpe fugere, decreui uti contra eos audacia. clausis igitur meo iussu ædium foribus, ipse è coenaculo postulabam ut ad me aliquot mitteret, accepturos ob quam tumultuabantur pecuniam, nequid habeant quod stomachentur amplius. quo facto turbulentissimum ex his qui intrò recepti sunt, uerberibus caesum & alteram manum abscissam suspensamque à collo gerentem, rursum

cicci

eicci, rediturum ad eos qui se miserant. at illi mirum in modum sunt territitimentesque similem poenam si ibi morarentur diutius, quippe qui putabant me plures domi habere armatos, subito omnes diffugiunt: sicque hoc stratagemate alteras euasi insidias. Nec tamen defuerunt qui rursum concitarent uulgum, negantes magnates illos regios qui ad me confugerant oportere uiuere, nisi transirent ad eorum ritus à quibus salutem peteret: criminabanturque eos ut Romanorum studiosos & ueneficos: moxque tumultuabatur multitudo decepta à loquentibus ad gratiam. Quo comperto ego contra docui populum, non esse exagitandos qui ad ipsos confugerint: cauillatus in uanitatem obiecti ueneficij, frustra Romanos tot legiones alere, si ueneficorum opera possint uictoriam consequi. His uerbis paulisper placati, ubi digressi sunt rursum in magnates illos irritabatur à quibusdam perditis, ut etiam armati ad eorum ædes quas Tarichææ habitabant concurrerent, interfecturi homines. Quod ut audiui, ualde timui ne hoc scelere patrato nemo posthac ad nos confugeret. quamobrem assumptis quibusdam alijs properare ueni ad eorum diuersorium: quo clauso, & perducta inde fossa ad lacum, accitum nauigium cum eis inscendens, traieci in Hippenorum confinia: & reddito eis equorum precio, quos in tali fuga abducere non poterant, dimisi multum rogatos ut presentem necessitatem forti ferrent animo: nam & ipse permoleste ferebam, cogi me rursum in hostilem terram exponere uiros, qui semel se meæ fidei comiserant: fatius tamen ducens Romanorum manu eos, si ita contingat, cadere, quam in mea ditione per scelus opprimi. Illi tamen seruati sunt, rege concedente errati ueniam. Et horum quidem hic fuit exitus. Tiberienses porro per literas regem rogauerunt, ut in eorum agrum præsidium mitteret, defectionem pollicentes. Quo facto quam primum ad eos ueni, postulabant ut moenia sibi promissa exstruerem. Audiuerant enim Taricheas iam cinctas moenibus. ego uero annui, & congesta undique materia iussi architectos opus id aggredi. Post triduum uero me à Tiberiade digresso Taricheas triginta stadijs inde distitas, forte fortuna conspectus est Romanorum equitatus non longe à Tiberiade iter faciens, quos oppidani rati esse regios, mox in regem honorificas uoces, in me contumeliosas iactare ausi sunt: moxque cursim quidam ueniens renunciat illorum motum ad defectionem spectantium: id quod me ualde perterruit, quod instante tum sabbato armatos à Taricheis domum dimiseram, quo quietius Taricheatæ sine militari turba feriantur: & alioquin quoties eo loco degerem ne satellitio quidem utebar, fretus probata sæpe incolarum beneuolentia. itaque cum septem tantum milites & aliquot amicos circa me haberem, anceps eram consilij. nam reuocare copias sub uesperam non placebat, quibus postera die neque necessaria arma tractare permittebatur nostris legibus. Quod si Taricheatas eorumque hospites prædæ spe inuitatos illò ducerem, uidebam in eis non esse satis uirium. & res dilationem non patiebatur, quod timerem ne à rege missi occupata urbe me excluderent. quapropter decreui uti stratagemate. Euestigio amicorum fidissimos Tarichea-

Aa 4

tarum

tarum portis apposui; neminem permissuros egredi: conuocatisque familiarum primatibus, singulos iussi nauem in lacum deducere, eaque cum gubernatore insensa me sequi. Tum & ipse cum amicis & septem illis militibus conscenso nauigio petebam Tiberiada. At Tiberienses ut cognouerunt nullas à rege uenire copias, lacum uero totum refertum nauibus, attoniti & ciuitati suæ timentes ac si naues militem ucherent, mutauerunt priorem sententiam. itaque positis armis obuiam mihi cum uxoribus & liberis prodeunt, excipientes me faustis acclamationibus, quod putarent me non sensisse ipsorum propositum, rogantesque ut propitius in eorum urbem adueniam. Ego autem propius accedens iussi gubernatores longe à terra ancoras iacere, ne appareret oppidanis nauigia esse inania: ipse naui una aduectus proxime, cum eis exoptulabam quod tam stulte ad uiolandum fidem mihi datam essent faciles: deinde pollicebar certam ueniam, si decem primates ad me mitterent: quo sine mora facto, in nauem impositos misi Taricheas in custodiam. Atque hac arte alios post alios accipiendo paulatim uniuersum senatum & parem ex primoribus populi numerum illò transfuexi. Tum reliqua multitudo ut uidit in quanto esset periculo, rogabat ut tumultus autorem supplicio traderem. Is Clitus dicebatur, audax & temerarius iuuenis. Ego qui nefas ducebam uirum tribulem interficere, & tamen necesse habebam poenam de eo sumere, Leuiam unum è satellitibus iussi, ut accedens ei manum alteram præcideret: qui cum nō auderet solus in tantam multitudinem progredi, ne timiditas eius sentiretur à Tiberiensibus uocato Clito, quoniam inquam meritis es ambas manus amittere homo in me tam ingratus & perfidus, esto nunc tibi ipse carnifex, ne tibi cunctanti grauius inferatur supplicium. Cumque multis precibus alteram manum sibi donari peteret, ægre annui. moxque libenter, ne ambabus multaretur, arrepto cultro sinistram sibi præcidit. Atque hoc modo is tumultus est compositus. Me deinde reuerso Taricheas, Tiberienses ut cognouerunt stratagemam quo usus sum, mirabantur quod absque cæde sedauissem ipsorum uesaniam. Ego autem accitis è custodia Tiberiensibus, & in his Iusto patreque eius Pisto, adhibui eos conuiuio: & inter epulandum dixi me non ignorare Romanos potentia mortales omnes præcellere, dissimulare tamen propter latronum multitudinem: suadebamque ut & ipsi idem facerent expectantes meliora tempora, neque interim grauatim ferrēt meum imperium, quandoquidem non daretur alius dux commodior. Iustum etiam admonēbam, quod ante quam ego Hierosolymis uenissem, Galilæi fratri eius manus amputauerint, obiectis fictitijs literis & falsi crimine: quodque post Philippi discessum Gamalitæ à Babylonijs dissidentes Charetem occiderint ipsius Philippi consanguineum: & quod Iesum eius fratrem, ipsius Iusti sororium, æqua & modica poena affecerint. His allocutus eos in conuiuio, iussi mane Iustum cum suis abire liberos. Paulo autem ante Philippus Iacimi filius à Gamala talem ob causam abierat. Quamprimum didicit Varum à rege Agrippa defecisse, successoremque ei missum Modium Equum uirum

uirum sibi amicum, de suo statu significauit ei per literas: quibus ille receptis perlibenter cognouit Philippum esse incolumem: easque literas ad regem ac reginam misit tum agentes apud Berytum. Tum rex ut intellexit falsum fuisse rumorem quod Philippus ducem se Iudæis contra Romanos præbuerit, misit equites qui eum ad se deducerent: uenientemque complexus comiter, ostentabat hominem Romanis ducibus, hunc esse dicens quem fama defecisse à Romanis uulgauerat: moxque iubet eum assumpta manu equitum properare in Castellam Gamala, & abductis inde domesticis Babylonios in Batanæam restituere: dareque operam modis omnibus nequid noui moliantur subditi. His mandatis à rege acceptis Philippus ad exsequendum ea properat. Iosephus autem quidam medicaster ascitis iuuenem audacissimis, & concitatis Gamalensium primatibus, suasit populo ut à rege deficerent, armisque arreptis uindicarent se in libertatem pristinam: atque ita alios pertraxerunt in suam sententiam, cæsis qui auderent contra hincere. in his perijt & Chares Iesusque huius consanguineus, & soror Iusti Tiberiensis, sicut supra diximus. Post hæc me rogarunt per literas, ut præsidium ad se mitterem, & simul qui oppidum eorum cingant mœnibus: ego uero utrunque annui. per eosdem dies Gaulanitis quoque regio ab Agrippa deficit usque ad uicum Solymam. Soganni etiam & Seleuciæ locis natura munitis addidi mœnia. Superioris etiam Galilææ uicos quamuis prærupto situ munui similiter, Iamniam, Amerytham, Charaben. In Galilæa uero permuniui oppida Taricheas, Tiberiada, Sephorim: uicos, Arbelorum speluncam, Bersobe, Selamen, Iotapata, Capharath, Comosogana, Næpapha, & montem Itabyrium. in ea loca & frumenti magnam uim condidi, & arma quibus se tuerentur contuli. Interim Ioannes Leui filius indies maiori me prosequatur odio, meos successus ferens grauitur. cumque decreuisset omnino me de medio tollere, postquam Gischala patriam cinxit mœnibus, Simonem suum fratrem cum centum militibus mittit Hierosolyma ad Simonem Gamalielis filium, rogans ut cum Hierosolymitana ciuitate ageret, ut mihi arrogato imperio, rebus Galilææ Ioannem ipsum suffragio cōmuni præficerent. hic Simon Hierosolymitanus erat illustri cū primis genere, Pharisæus secta, quæ quidem uidetur exactius tenere leges patrias: insigni uir prudentia, & qui labantes res posset consilio suo in integrum restituere: utebaturque iampridem Ioannis amicitia, mihi inensus tunc temporis. Motus igitur amici precibus suasit pontificibus Anano & Iesu Gamalæ filio, alijsque suæ factionis hominibus ut me crescentem tollerent, nec paterentur ad summū gloriæ fastigium euadere. id enim fore ipsis quoque conducibile, si amouerent à præfectura Galilææ. Sed non esse cunctandum Anano & cæteris, ne hoc consilio prodito urbem inuadā cum exercitu. Hæc consulenti Ananus pontifex retulit non esse id facile, cum tam multi pontifices & primores populi testes sint mihi bene administratæ prouinciæ: nec æquum esse accusare eum cui nihil possis obijcere. Tum Simon iubet illos totam rem silentio tegere: sibi curæ futurum, ut quamprimum à Galilæa submouear: accitoque fratre Ioannis, mandauit ei ut munera ad Anani amicos mitteret. ita enim forte

fortè citius concessuros in suam sententiam. Sic tandem Simon effecit quod uoluit. Ananus enim & socij corrupti largitionibus, consilia de abroganda mihi præfectura conferunt, è ciuibus nemine alio cōscio. itaq; placuit mittere uiros præstantiores genere, eruditione pares. horum plebeij erāt duo, Ionathas & Ananias Pharisæi: tertius uero Ioazarus sacerdotalis generis, Phariseus hic quoq;. Simon uerò ex ordine pontificum, omniū natu minimus, hos iusserunt aduocata Galilæorum concione quærere cur ita me diligant, quòd si respondeatur quia Hierosolymita sim: dicere sibi quoq; Hierosolyma esse patriam. Sin autem peritiam legum in me probent, dicendum nec sibi ignotos esse ritus patrios. quòd si sacerdotij nomine me diligi dixerint, referendum ex ipsis quoq; duos fungi sacerdotio. ita instructi collegæ Ionathæ argenteorū quadraginta milia ex ærario accipiūt. Et quia per idem tempus Iesus quidam Galilæus cum sexcëtorum militum cohorte Hierosolyma uenerat: accitum hunc numerato trium mensium stipendio conducunt, iussum sequi Ionatham & collegas, imperataq; eorum facere: eisq; adiungunt trecentos ciues mercede autoratos similiter. His ita paratis legati proficiscuntur, comitante Ioannis fratre cum suis centum militibus, mandatum habentes ab his qui se miserant, ut si spontè ab armis discederem, uiuum me Hierosolyma mitterent: si repugnarem, freti mandato impune interficerent. Eisdem etiã literæ ad Ioannem datæ sunt, hortantes ut sit paratus bellum contra me gerere. quin & Saphoritis, Gabaritis atq; Tiberiensibus autores fuerunt, ut Ioanni contra me ferrent auxilia. Hæc cum pater meus ex Iesu Gamalæ filio consiliorum omnium particeps mihiq; amico cognita ad me perscripisset, male me habuit ingratitude ciuium per inuidiam occidere me uolentium, nec minus ægre ferebam uocari me solliciti parentis precibus, dicentis cupere se meum conspectum ante obitum. quapropter amicis aperui omnia, addens post triduum relicta præfectura abiturum me in patriam. quo audito mœsti omnes & flentes deprecabantur ne se deseram perituros si destituantur meo imperio. Cumq; apud me propriæ salutis quàm precum illarum potior haberetur ratio, ueriti Galilæi ne ob meū discessum contemnerentur à latronibus, dimissis nuntijs per totam regionem suam indicant me uelle discedere. quo audito multi undique conuenerunt cum uxoribus & liberis non tam mei desiderio ut opinor, quàm metuentes sibimet. me enim præsentem in tuto sibi esse uidebantur. Venerunt igitur ad me populariter in Magnum campum, ubi tum agebam apud uicum Asochim: quo tempore mirabile somniū noctu mihi obuersatū est. cum enim in cubili essem mœstus & turbatus ob recens acceptas literas, uisus est mihi uir quidam adstans dicere: Desine ó bone tristari & metuere. nam hæc tristitia magnum te reddent ac fortunatum per omnia. succedent enim feliciter non hæc solum, sed & multa alia. quare perdura memor quòd oporteat te & cū Romanis bellum gerere. Post hoc somnium surrexi uolens in campum descendere. tum uerò me conspecto multitudo Galilæorum mixta mulieribus & pueris prostrata in faciē cum lachrymis supplicabat ne se imminēte hoste deseram, neue meo discessu regionem suam prodam inimicorū iniurijs. & cum

prehenfos ad me mittere, maxime apud quos reperiantur literæ: adhæc Hieremiam & ipsum ex amicorum meorū numero cum sexcētis militibus missi in fines Galilææ quâ itur Hierosolyma, iussum latores epistolarū interciperere, & ipsos quidē cōiungere in uincula, literas uero ad me trāsmittere. His mandatis, edixi per nuncios Galilæis ut in crastinum cum armis & trium dierum cibarijs ad Gabara mihi præsto sint. eis uero quos circa me habebā militibus in quatuor partes diuisis fidiſsimos satellitū præfectos cōstitui, iusſos neminem ignotū militē inter suos admittere. Postera uero die circa horam quintam ueniens Gabara, inuenio ante oppidū totum campum plenum armatis quos ē Galilæa exciueram in auxilium, & præter hos magnā rusticani uulgi multitudinem. in quorum cœtu postquā concionaturus constitui, omnes acclamabant benefactorem appellantes me & seruatorem suæ patriæ. tum ego actis pro fauore gratijs, suasi eis ut infestarent neminem, cōtentiq; comœtatu proprio ē castris ad diripiendas uillas nō excurrerent. uelle enim me omnem tumultum absq; cæde componere. euenit autē ut qua primū die custodes uiarum disposui, tabellarij Ionathæ in eos incidērēt: quibus ita ut iusserā detentis in custodia, postquam perlegi literas legatorum plenas cōuicijs & mendacijs, silētio dissimulans ire ad eos decreui. at illi audito meo aduentu, cum omnibus suis & Ioanne receperūt se in Iesu domiciliū: id erat turris magna, & nihil ab arce differens. ibi abdita cohorte militū, & clausis absq; uaniauis, expectabant me ad salutandum se uenturū ex itinere: iusſis prius militibus ut uenientem me solum intrmitterent exclusis cæteris. sic enim putabant me facile posse in suam potestātē redigi: sed fefellit eos opinio. olfaciēs enim insidias quā primū eō perueni, ingressus ē regione eorum sitū diuerforium, dormire me finxi. legati uero credētes me uere sopitū quiescere, descendentes in campum sollicitabant multitudinē ut me male ducis officio fungentem desererent: sed contra quā sperabāt accidit. ad primū enim eorum conspectū exortus est clamor Galilæorū, testantium qua me pro meritis cōplecterent beneuolentia: incusabantq; legatos quod nulla laceſſiti iniuria uenissent ad turbandā tranquillitatē publicam, abire iubētes, eo quod non admissuri essent præfectum alium. his mihi renunciatis non dubitauī in medium progredi. itaq; propere descendi auditurus quid legati afferant. ibi procedenti mihi applausum est certatim ab omnibus, & acclamatū ab agentibus gratias pro reb. administratis optime. his auditis Ionathas & cæteri extimuerunt ne salutis periculū adirent incurſu tantopere fauentis mihi populi, cogitabātq; aufugere. sed quia non erat id eis liberum, me postulāte ut mancant, stabant mœsti uix rationis compotes. Igitur cohibitis turbæ acclamationibus, & fidiſsimis militum ad uias seruandas appositis, ne nos inopinos Ioannes inuaderet, iusſisq; in armis esse omnibus, nequis repentinus hostiū incurſus terrorē eis incuteret: primum literarum mentionē feci, quibus ad me scripserant, missos se à Hierosolymitanorū ciuitate, ad finiēdas inter me & Ioannem controuersias, meq; ad comparandum euocauerāt: moxq; ne inficiari possent, protuli ipsam epistolam. at qui, inquā, si contra Ioannis criminationes apud te Ionatha tuosq; collegas reddēda esset mihi uitę ratio, addu-

Etis pro me duobus tribusue probis uiris testibus, necesse fuisset approbatis testibus & examinatis testimonijs absolui me uestra sententia. nunc uero ut sciatis bene à me administratas res Galilææ, nolo tres testes probitatis adducere, sed hos omnes uobis exhibeo. ab his rationem uitæ meæ poscite, an cum omni honestate & iustitia eis præfuerim. Vosq; uiri Galilæi adiuro ne ueritatem celetis, sed coram his tanquã iudicibus proferatis siquid à me peccatum est. nondum hæc uerba finieram cum una omnium uox exoritur, benefactorem me suum & seruatorem appellantiũ: anteactaq; omnia suo testimonio probantium, & ut in posterum mei similis esse pergerẽ rogantium. affirmabant etiam iureiurando omnes saluam esse per me uxorũ suarũ pudicitiam, & nullam sibi unquam à me illatam molestiam. Post hæc duas Ionathæ epistolas à custodibus meis interceptas & ad me delatas, audientibus multis Galilæis legi maledictis refertissimas, meq; falso insimulãtes quod tyrãnum uerius quã ducem agerem. multaq; alia cõtinentes per summã fictã impudentiam. has literas dicebam mihi ultro oblatas à tabellarijs, nolens aduersarios scire de custodijs, ne absterrerentur à mittendis posthac literis. at cõcio commota in Ionatham atq; collegas quasi interfectura irruit, & patratum fuisset facinus, nisi furẽtes à me fuissent cohibiti. legatis uero pollicitus sum errati ueniã, si resipiscerẽt, & in patriã reuersi uera de administratione mea referrent. his dictis eos dimisi quãuis scirẽ non facturos pollicita. populus aut efferabatur in eos, rogans ut pœnas sumere de illis sinerẽ. itaq; omnibus mihi utendum fuit artibus quo eos eriperẽ, quod scirem omnẽ seditionem perniciosam esse reipub. multitudo porrò perstabat in iracundia, unoq; impetu omnes ruebant ad Ionathæ diuersoriũ. ego uero uidens eos non posse retineri amplius, conscenso equo edixi ut sequerentur me ad Soganam uicũ Arabum, distantẽ inde uiginti stadijs. atq; hoc stratagemate caui ne uiderer ciuilibus belli fecisse principium. postquam autem uentum est prope Soganã, iussi agmen sistere: monitisq; ne essent ad iniquã iram tam præcipites, centum ætate ac dignitate præstantes deligo, qui se parẽt profecturi Hierosolyma, & accusaturi apud eum populum autores seditionum & turbatores suæ reipublicæ. Mandauĩ præterea ut si possent populũ oratione sua flectere, impetrarẽt publicas literas, quibus mihi confirmarẽt præfectura Galilææ, & Ioannes iuberẽt inde discedere. Cum his mandatis celeriter expeditos tertia die post concionem dimisi, additis qui eos deducerent quingẽtis militibus. Samariam quoq; amicis scripsi, darent operam ut legati per eorum agrum iter tuto faciant: iam enim ea urbs Romanis erat subdita: & illac necessario fuit eundem properantibus & sequentibus uiarum compendia: ut tertia die peruenirent Hierosolyma. quin & ipse eos deduxi usq; Galilææ confinia, appositis per uias custodibus, ut nõ facile quiuis discessum legatorum cognosceret. quò factò aliquantisper apud Iapha moratus sum. Ionathas aut & collegæ suo cõnatu frustrati remiserunt Ioannem Gischala: ipsi deinde profecti sunt Tiberiadem, sperantes eam in suam potestãtẽ uenturam, quandoquidẽ Iesus tunc magistratum ibi gerẽs per literas erat pollicitus, persuasurũ se populo ut ad eos deficiat. illi igitur cum hac spe iter ingressi sunt. mihi autẽ rem

totam

totã Sila per nunciũ significat, relictus ibi, ut dixi uicarius, redire me quã primum postulãs. cuius monitu reuersus propere, in salutis discrimen talem ob causã incidere. Ionathas & socij Tiberiade multos aduersã mihi factionis ciuium ad defectionis consilia pertraxerant: quare aduentu meo territi, cõfestim ad me uenerunt: ac primum mactum animi dicentes, gratulabãtur mihi præsentem honorẽ partum ex optima administratione Galilææ: eam enim gloriam in se quoq; redundare, quorum & ciuis essem & discipulus. deinde meam quã Ioannis amicitiam se malle professi, iubebant ut me domũ conferrem, promittentes effecturos se mox ut ille in manus meas perueniat: atq; hæc religiosissimo apud nos sacramento cõfirmarunt, cui nefas putarẽ non credere. post hæc rogauerunt ut aliò secederẽ, quò instaret sabbatum. nolle enim se aliquid tumultus excitare in Tiberiensium populo. tum ego nihil suspicatus iui Taricheas, relictis nihilominus in ciuitate qui curiosè obseruarent sermones de me hominũ. per totã etiam uiam ferentem à Taricheis Tiberiadẽ certos disposui, qui à relictis in ciuitate cognita & quasi per manus tradita, ad me deferrent. Sequentẽ igitur die populus conuenit in proseuchã quam uocant, precationis domum amplam & capacem tantæ multitudinis: quò postquã uenit & Ionathas, non ausus aperte defectionis mentionem facere, dixit opus habere ciuitatem præfectis melioribus. At Iesus summus magistratus nihil dissimulãs, præstat, inquit, ó ciues obedire nos quatuor uiris quã uni, præsertim illustri ortis genere, & prudentiã nomine celebrib. simul ostendens cum suis collegis Ionathã. hæc uerba mox Iustus collaudans pertraxit ciuium quosdam in suam sententiam. Plebs autem non assentiebat horum orationibus, & dubio procul exorta fuisset seditio, nisi concionẽ soluisset sexta hora superueniens, quæ nostros ad prandiũ uocare solet sabbatis. ita legati consultatione dilata in diem posterũ, abierunt infecto negotio. quibus confestim mihi renunciãtis, decreui mane uenire Tiberiadẽ: cumq; illuxisset diei sequentis initium, à Taricheis eò ueniens offendi congregatũ iam in proseucha populum, nondum satis scientem ad quid conuenerit. Tũ legati præter expectationem me uiso ualde sunt territi. Tandẽ in mentem eis uenit rumorem spargere, uisos esse Romanorũ equites in finibus eius agri ad locum qui Homonœa dicitur: quo data opera crebrescente: ijde ipsi autores eius uociferabantur, nõ permittendos hostes ita impune populari agrũ in conspectu omniũ. quod ideo faciebant, ut me digresso ad ferẽdas colonis suppetias, ipsi interim urbẽ occuparent alienatis à me animis ciuium. At ego licet scirẽ ipsorũ propositũ, feci tamen quod uoluerũt, ne uiderer contemnerẽ Tiberiensium pericula. progressus igitur ad dictũ locum postquam ne uestigium quidem uidi hostium, reuersus itinere properato offendi conuenisse unã senatum simul & populum, & legatos apud concionẽ proluxa accusatione in me inuehi, quò neglecta belli cura proprijs tantũ indulgerẽ uoluptatibus. His dictis proferebãt quatuor epistolas, quasi scriptas ad se à Galilæis extremos eius regionis fines tuentibus, & implorantibus suum auxilium. His auditis Tiberienses creduli clamare cœperunt non desidendum esse ulterius, sed ferendam opem tribulibus in tanto periculo. ego cõtrã legatorum

Ioseph.

Bb 2

rum

rum fucum intelligēs, aio me sine mora iturū quò belli uocet necessitas: sed quia è diuersis quatuor locis literæ uenerint, Romanorum incurfiones nunciātes, oportere in totidem partes diuisis copijs, singulos legatorū præfici singulis. decere enim uiros fortes nō consilio solum rem laborātem iuuare, sed ductu etiam suo & auxilio. me enim non posse nisi unam exercitus partem ducere. Placuerūt hæc multitudini, moxq; cogebat & ipsos exire ad obunda ducū munia. at illi uehementer animo turbati sunt, conatu suo frustrato per machinationes à me oppositas. Ibi unus eorū Ananias nomine, uir malus & maleficus, suadet iudici publicum ieiunium in diem posterū, utq; ad eandem horā omnes in eundem locum inermes conueniant, nimirū agnoscētes sine diuina ope nihil agi armis hominum. hæc autem non pietatis ergo dicebat, sed ut me exarmaret unā cū meis militibus, tū ego quoq; obediui necessario, ne uiderer piā admonitionē contemnere. Itaq; digressis domum omnibus Ionathas & collegæ scribūt Ioanni, ut ad se mane ueniat quāto possit comitatu militum. facile enim me in potestātē suam redacto uoti fore cōpotem. ille acceptis literis libenter paruit. Postera die satellitū duos fortissimos ac fidissimos iubeo celatis sub ueste breuibus gladijs mecū prodire in publicum, ut nos possemus defendere contra inimicorū si qua existeret iniuriam: ipse quoq; thorace indutus & accinctus gladio q̄ occultissime in Proseucham ad precandū conueni. Iesus autē me cum amicis ingressō, astans foribus reliquorū ex meis admitti permisit neminē. Iāq; nobis ritu patrio preces inceptātibus, exurgēs Iesus ex me querit de supellectili incensæ regis rudiq; argento, apud quē sint hæc deposita, quorum ideo tum mentionem faciebat, ut tempus in Ioannis aduentū tereret. Respondi Capellam habere omnia, & decē illos Tiberiensiu ciues primarios: iussiq; ut ex ipsis scitarent an uera loquerer. Quibus habere se fatentibus, Quid, inquit, illi uiginti aurei, quos argēti rudis certo pondere uendito recepisti, in quē usum à te cōuersi sunt? Et hos, inquā, dedi in uaticum legatis missis Hierosolyma. ad hæc Ionathas & collegæ responderunt, nō recte factum quòd legatis ex publica pecunia mercedem soluerim. Plebe autem cōmota ob euidentē hominum maliciam, cum intelligerē nō procul à seditione rem abesse, uolens magis etiā contra eos irritare populum: Si, inquam, male factum est quòd legatis mercedem dedi ex publico, non est cur molesti mihi sitis amplius. nā ipse persoluā istos uiginti aureos. tum populus tanto magis accensus est, quanto euidentius erat iniquum illorum in me odium. Tum Iesus uidens rem contra quā sperabat succedere, iussit solo senatu remanente abire ceterā multitudinem. neq; enim per tumultū posse inquisitionem de tanto negotio fieri. populo autem reclamante nunquam fore ut me solum inter eos deserant, uenit quidā clam Iesu nunciāns, non longe abesse Ioannem cum armato milite. Tum Ionathas nō amplius se continens, deo fortasse sic salutis meæ prospiciente, alioquin enim nō euasissem Ioannis impetum: Desinite, inquit, Tiberienses de uiginti aureis inquirere. nō enim meretur Iosephus propter hos supplicium: sed quia tyrannidem affectat, & principatū sibi parauit decepta imperita multitudine. & cū dicto interfecuri conabantur mihi manus ini-

cere

cerē. quo uiso mei comites strictis gladijs intentādo uulnēra absterruerūt eos: simulq; populus sublatis lapidibus ferire uolens Ionathā, eripuerunt me ab inimicorum uiolentia. cumq; paulum progressus, incidissem in uiam per quam Ioannes ueniebat cum manu militum, territus deflexi per quendā anagiportum ad lacum: atq; ita conscensa naue Taricheas euasi, tantum nō oppressus inopinato periculo. Quamobrem accersitis mox Galileorum primatibus. denarraui eis quomodo præter ius & fas penē occisus fuerim à Ionathā & Tiberiensibus. qua iniuria cōcita tota Galileorum multitudo, hortabatur ne cunctarer inimicis bellum inferre, sed sinerem eos ire, ipsumq; Ioannē & Ionatham atq; collegas delere funditus. attamen compecebam eorum iracundiam, expectare iubens donec cognoscamus quidnā legati nostri à Hierosolymitanorum ciuitate afferant. aiebam enim oportere nos nihil citra eorum assensum agere. his uerbis persuasi sunt. Ioannes autē tunc quoq; irritō conatu reuersus est Gischala. Post paucos aliquot dies legati nostri reuersi nunciabant Hierosolymitanum populum ualde irasci Anano & Simoni Gamalielis filio, quòd absq; cōsilio publico legatis missis conati sint me dimouere à præfectura Galilææ: aiebantq; minimū abfuisse quin ædes eorum incensæ sint à populo. attulerunt etiam literas, quibus Hierosolymorū primates ex autoritate populi, confirmabant me Galilæis præsidem: simulq; Ionatham & collegas eius iubebāt quanto cyus domum repetere. His literis receptis ueni in uicum Arbela, quò Galileorum cōuentum indixeram: ubi iussi legatos narrare quā indigne Hierosolymitani tulerint Ionathæ maliciam, quòdq; eius regionis præfecturam suo decreto mihi ratam fecerint, & Ionatham cum suis iusserint inde decedere. ad quos cōfestim transmisi eam epistolā, obseruare iusso tabellario, quidnā facturi sint. illi recepta epistola territi nō mediocriter, accersunt Ioannem & senatores Tiberiensiu, & primates Gabaræ, cōsulentes eos quidnam oporteat facere. Tiberienses igitur censebant debere eos cōstanter obtinere administrationem reipublicæ, nec deferere urbem quæ semel ipsorum fidei se cōmiserit, maxime cum ego eos uellem inuadere. hoc enim me minatum mentiti sunt. idem probabat & Ioānes, addēs mittendos esse duos è collegis Hierosolyma, qui me accusent apud populum, quòd nō recte curem res Galilææ: dicens id persuasuros facile, tum ob ipsorum autoritatem, tum quòd omne uulgus natura sit mobile. Placuit Ioannis sententia: moxq; Ionatham cum Anania mittunt ad Hierosolymitanum populum, reliquis duobus manentibus apud Tiberiadem. deducebantur autem securitatis causa à centum è suis militibus. Tiberienses porrò factis diligēter moenibus, iusserunt habitatores urbis arma sumere: & à Ioāne, qui tum Gischalis erat, acciuerūt nō paucos milites, qui sibi essent, si ita fors ferret, cōtra me præsidio. Interim Ionathas cum suis iter faciens ut uenit Darabitta, qui uicus in Magno campo situs est in extremis Galilæe finibus, media nocte in stationē meorum militum excubantium incidit: qui iussos arma ponere afferuauerunt uinctos quo loco mandaueram. mihi autē Leui eorum militum præfectus rem totam significat: itaq; per biduum dissimulato negotio, per nuncios hortatus sum Tiberienses ut ab armis discederent. at illi rati-

Ionatham iam peruenisse Hierosolyma, nihil responderunt præter cōuitia, nec tamen sum deterritus quominus arte cōtra eos uterer, nefas ducens belli ciuiliis initiū facere. Volens igitur eos extra moenia prolicere, selecta militum decem milia diuisi trifariā. Horum partem subsidentem Doris occulte collocaui: mille uero in alio uico montano similiter, distāte quatuor stadijs à Tiberiade, expectātes dum signū procurrendi acciperent. ipse uico egressus substiti in propatulo. id uidentes Tiberienses procurfabāt cōtinuō iacientes amarulenta dicteria: tantaq; eos tum insania corripuit, ut proposita funebri lectica ornata magnifice, circa eam me uidelicet lamentarent per ludibrium. at ego tacitus fruebar eorum stultitia. Volens autem Simonem per insidias intercipere & cum eo Ioazarum, rogauit ut paulum extra urbem cū amicis & stipulatoribus securitatis causa procederent. Velle enim me per colloquium fœdus cum eis ferire, & prouinciæ curam diuidere. Tum Simon stultitia simul & lucri cupidine captus nō recusauit uenire: Ioazarus uero in sidias suspicatus remansit. aduenientem igitur Simonem comitatum amicis & corporis custodibus excepi humaniter, gratias agens quod uenire dignatus sit. paulo uero post inambulando, quasi sine arbitris dicturus aliquid seductum ab amicis longius, mediumque arreptum sublimem tradidi perducendum in uicum proximum: datoque signo militibus, petebam cum eis Tiberiadem. cumq; utrinq; coortum esset acre prælium, nostris iam cedentibus cohortatione animum reddidi, & Tiberienses tantum nō uictores intra moenia cōpuli. immissa deinde alia manu per lacū, mandaui ut quam domum primam occupassent incenderent: quo factō Tiberienses ui captam urbem rati, abiectis armis supplicabant cum mulieribus & pueris ut uictis parcerem. ego uero precibus flexus, impetum militū cohibui: & dato receptui signo iam uespere ad curandum corpus abij: adhibitoq; Simone ad conuiuium, cōsolabar hominem, promittens remissurum me eum Hierosolyma instructum uiatico & deductoribus securitatis causa additis. Insequenti uero die cum decem armatorum milibus Tiberiadem ingressus sum: & accitis in stadium primatibus populi, iussi quinā essent defectionis autores dicere. eos indicatos iniectis uinculis misi Iotapam. Ionatham autem & collegas solutos, numerato etiam uiatico, militibus quingentis deducēdos Hierosolyma tradidi. Deinde Tiberienses iterum ad me conueniunt orantes ueniam, & quod hætenus cessatū sit repensuros se pollicētes futuris officijs: rogabātq; ut direpta bona ueteribus dominis restituerē. mox igitur edixi ut omnia conferrentur in medium. cumq; cunctarentur milites, quendam ex eis conspicatus cultiorem solito, scitatus sum unde eam uestem nactus sit: & factum rapina esse partam castigauit uerberibus, omnibus grauiorem poenam comminatus nisi proferrent quicquid rapuerant: congestaq; præda plurima singulis ciuium agnoscētibus sua reddidi. Hoc loco libet paucis reprehendere lustum huius argumenti scriptorem, cæterosq; qui historiam polliciti ueritate neglecta non uerentur ad gratiam odium uel mendacia posteritati prodere: nihil enim ab instrumentorum falsarijs differūt, nisi quod hos magis corrumpit impunitas. Is ut uideret bene tempus infumere, res hoc bello gestas

scribe-

scribere aggressus, multa mentitus de me, ne de sua quidem patria uera loquutus est. Quamobrem nunc mihi incumbit necessitas, ut ad coarguenda quæ de me falso testatus est, proferam quæ hætenus filii. nec mirum uideri debet, quod tam diu id facere distulerim. historicum enim dicere quidem uera necesse est, licet tamen ei non inuehi in malos acerbius, non quod illi hac gratia digni sint, sed propter seruandam modestiam. Ut igitur ad te iam sermonem uertam Iuste historicorum tuo testimonio grauisime, quomodo ego & Galilæi in causa fuimus, ut patria tua deficeret à rege simul & Romanorum imperio? quando quidē priusquam ego ex decreto ciuitatis Hierosolymitanæ in Galilæam dux mitterer, tu cum tuis Tiberiensibus armis correptis populariter ausi estis infestare etiam Syrorum Decapolim. Tu enim illorum uicos incendiisti, & in illo conflictu tuus famulus cecidit. atque hæc non à me tantum dicuntur, sed & in Vespasiani imperatoris commentarios relata sunt: quodque apud Ptolemaidem Decapolitani crebris clamoribus flagitauerunt ut imperator de te poenas sumeret, nimirum autore calamitatum suarum omnium. fecissetque id sine dubio, nisi Agrippa rex te sibi ad supplicium deditum, donasset sororis Berenices precibus, seruatum tamen longo tempore in custodia. Quin & ea quæ post gessisti in republica, satis declarant tum uitam tuam reliquam, tum quod defectionis à Romanis autor ciuibus tuis fueris: id quod euidentibus argumentis paulo post docebimus. nunc etiam alij Tiberienses propter te accusandi sunt, & docendus lector quod neque Romanis neque regi fideles amici fueritis. Urbium Galilæarum maximæ sunt Sepphoris & Tiberias tua Iuste patria. Sed Sepphoritæ in meditullio regionis siti, & habentes circa se uicos plurimos, quoniam decreuerant seruare fidem dominis, & me excluderūt, & edicto ueruerunt ne quis ciuium suorū Iudæis militare audeat: utque à me minus sibi esset periculi, per fallacias induxerūt me prius ut moenibus urbem eorum cingerem. Quibus absolutis præsidium sponte receperunt à Cestio Gallo, tum gerente res in Syria, me contempto qui tum terrori eram ceteris propter potentiam. Idem cum oppugnarentur Hierosolyma & commune gentis nostræ templum esset in periculo, non miserunt suppetias ne uiderentur arma contra Romanos sumere. Tua uero Iuste patria sita ad lacum Genesareticum, & distans ab Hippo triginta stadijs, sexaginta à Gadaris, à Scythopolis centum & uiginti, oppidis ditionis regiæ, nullique uicina Iudaicarum urbium, si uoluisset facile Romanis fidem seruare potuit. nam & publice & priuatim uobis erat armorū copia. Quod si ego tunc in causa fui, ut tu Iuste dicis, quis fuit postea? nam me scis priusquam oppugnaretur Hierosolyma in Romanorum potestatem uenisse, & ui capta Iotapata castellaque multa alia, multosque Galilæorum absumptos pugnis uarijs. Tunc igitur oportebat uos nihil amplius à me timentes arma proijcere, & regi ac Romanis accedere, siquidem non ultro sed coactos id bellum suscepisse uos dicitis. At uos expectastis donec Vespasianus ad moenia uestra omnes admoueret copias, actum demum arma posuistis metu periculi. immo expugnanda erat ue-

Ioseph.

Bb 4

stra

stra ciuitas, nisi rex excusata uestra stultitia impetrasset uobis à Vespasiano ueniam. Non mea igitur est culpa, sed uestra qui hostiles gessistis animos. An non meministis quoties uictoria de uobis potitus neminem interfecerim. Vos uero dissidentes inter uos nō propter regis aut Romanorum studium, sed propter uestram maliciam, centum octuagintaquinque ciues occidistis; quo tempore ego à Romanis oppugnabar in Iotapatis. Quid an non in Hierosolymitana obsidione recensita sunt Tiberiensium duo milia, qui partim ceciderunt, partim uiui capti sunt. An ideo te hostem fuisse negabis, quia tum ad regem perfugeras. Atqui hoc ipsum te fecisse aio à me perterritum. Dicis me esse malum hominem. Quid tu cui capitis per Vespasianum damnato rex Agrippa remisit supplicium: & cum te magna pecunia donasset, iterum atque iterum coniecit in uincula, totiesque egit in exilium: semel etiam quem ipse duci iusserat, reuocauit à morte motus Berenices sororis suæ precibus. Postea toties in maleficijs deprehensum cum te præposuisset scribendis epistolis, ut comperit hic quoque te mala fide rem agere, in conspectum suum uenire prohibuit. Sed in hæc diligentius inquire desino. Cæterum tuam demiror impudentiam, qui asseueres omnibus qui hoc argumentum scripserunt te id tractasse melius, cum ne hoc ipsum quidem scias, quid in Galilæa gestum sit. Eras enim tum apud regem in Beryto, ac ne Iotapatæ quidem oppugnationem cognouisti, aut quomodo me oppugnatus gesserim potuisti discere, quando nemo superstes fuit qui tibi renunciare ualuerit. Sed forte dices te exacte perscripsisse quæ circa Hierosolyma gesta sunt. Et quæ potuisti, cum nec ei bello interfueris, nec legeris Vespasiani commentarios. Non legisse te autem hinc conijcio, quia scripsisti contrarium. Quòd si confidis te scripsisse melius omnibus, cur uiuo Vespasiano ac Tito quorum auspicijs id bellum gestum est, & Agrippa superstitè cognatisque eius uiris Græcarum literarum peritissimis, non edidisti tuam historiam? Ante uiginti enim annos eam scripseras, & poteras à conscijs habere testimonium. Nunc postquam illi non sunt inter nos amplius, nec putas esse qui coarguat, ausus es librum edere. At non sic ego, neque meis scriptis timui: sed ipsis opus id imperatoribus tradidi, cum adhuc recens id bellum pene uersaretur in hominum oculis. Conscius enim mihi eram ueritatis seruatae per omnia, unde speratum testimonium consequutus sum. Quin & alijs multis mox communicauì eam historiam, quorum nonnulli bello interfuerant, sicut rex Agrippa & cognati eius aliquot. ipse sanè Titus imperator adeò è solis illis libris cognitionem earum rerum homines petere uoluit, ut sua manu subscriptos in bibliotheca publicari iusserit. Rex autem Agrippa septuagintaduas ad me dedit epistolas, testimonium ueritatis ferentes, quarum duas subieci, ut ex ipsis rem tibi cognoscere liceat. Rex Agrippa Iosepho suo charissimo salutem. Perlibenter legi tuum librum, in quo mihi uideris accuratius hæc scripsisse quam cæteri. Quare & reliquum mihi mittito. Vale mi charissime. Rex Agrippa Iosepho suo charissimo salutem. Ex tuis scriptis mihi uidetur non esse opus ut

de

de me discas aliquid. Attamen ubi conuenerimus, coram te docebo quædam quæ nescias. Sic ille absolutæ meæ historiæ de ueritate fuit testis, non assentando: neque enim id eum decuit: non item per irrisionem ut tu fortasse dicturus es: multum enim ab eo abfuit talis ingenij prauitas: sed in hoc tantum ut ipsius testimonio lectori commendaretur scriptorum meorum ueritas. Et hæc quidem ad Iustum necessariò dicta sint hæctenus. Ego porò compositis rebus turbatis Tiberiensium, aduocaui amicorum concilium, consultaturus quid cum Ioanne agendum sit. Placuit autem omnibus, ut armatis uniuersis Galilæorum copijs illum inuaderem, & pœnas de eo fumerem tanquam autore totius dissidij. Mihi tamen non probabatur hæc sententia, quòd mallet sine cæde tumultibus illis finem imponere. Quapropter iussi eos omnem adhibere diligentiam ut scirentur nomina Ioannem sectantium. Quo facto, & comperto quinam essent hi homines, edictum proposui, quo data fide inuitabam omnes eius factionis qui modo resipiscerēt, ad amicitiam: præscripto uiginti dierum termino his qui suis rebus uellent consulere. Alioqui si in armis permanerent, minabar me incensis eorum ædibus facultates daturum in prædam populo. his auditis illi non mediocriter perterriti Ioannem deserunt: & inermes ad me uenerunt numero quatuor milia. Soli autem apud eum manserunt ciues ipsius, & mille quingenti mercenarij Tyrij. Atque hac arte uictus à me ille posthac in patria metu se continuit. Sub idem tempus Sepphoritæ ausi sunt arma sumere, freti firmitate mœnium, & quòd me uiderent distineri rebus alijs. Itaque mittunt ad Cestium Gallum tunc Syriæ præsidem, rogantes ut aut ipse cito ciuitatem occupet, aut saltem mittat eò præsidium. Gallus uerò uenturum quidem se promisit, sed non significauit quo tempore. at ego id sentiens cum copijs in eos feci impetum, & urbem expugnaui fortiter. Hanc occasionem Galilæi nacti, & rati uenisse tempus exsatiandi quibus & Sepphoritas prosequerantur odia, uidebantur funditus deleturi tam urbem quàm incolas. Irruentes igitur in uacuas ædes ignem iniiciunt: nam homines metu in arcem refugerant. Diripiebantur autem omnia, & nullum modum faciebant deprædandi cognatos homines. Hoc animaduertens, & magno dolore, affectus iussi eos desinere, admonens nefas esse ad eum modum tractare eiusdem tribus homines. Postquam uero neque precibus neque imperio coerceri poterant prægrauantibus odijs, mandauì amicorū fidissimis, ut rumorem spargerent, diuersa parte irrupisse Romanorum ualidum exercitum. Id autem feci ut sic represso Galilæorum impetu seruaretur Sepphoritarum ciuitas. Et bene hoc stratagema celsit, quando territi tali nuncio relictis rapinis, circumspiciebant quò fugerent: præsertim cum uiderent me ducem idem facere. Ad confirmandum enim rumorem simulabam me pariter metuere. Ita Sepphoritæ meo commento præter spem seruati sunt. Sed & Tiberias minimum quin diriperetur abfuit ob causam huiusmodi. Primarij quidam senatores scripserunt regi, rogantes ut ueniens ciuitatem reciperet. Rescripsit ille uenturum se propediem, & cuidam suo cubiculario nomi-

Bb 5 ne

ne Crispo genere Iudæo literas ad Tiberienses perferendas tradidit. Hunc in itinere agnitum & comprehensum ad me pertraxerunt Galilæi: moxque re cognita uniuersa multitudo arma corripit. Postridie uero multi confluentes undique uenerunt Asochim quò tunc diuerteram, uociferando proditricem esse & regis amicam Tiberiadem: postulabantque ut permitterem eos illò profectos funditus ciuitatem diruere: & alioquin Tiberienses non minus quàm Sepphoritas oderant. Mihi interim non ueniebat in mentem quomodo eam ciuitatem iratis Galilæis eriperem. Nam literas regem uocantes scriptas ab eis inficiari non poteram, manifeste arguente eos rescripto regio. Itaque cum diu tacitus mecum cogitarem, Tiberienses, inquam, peccasse & ipse fateor: neque obsistam quo minus uobis prædæ sint. Attamen cum iudicio faciendâ sunt talia. Non enim soli Tiberienses libertatis nostræ proditores sunt, sed multi præterea Galilæorum nobilissimi. Expectandum est dum fontes inquisitione facta comperiam, & tum demum poteritis omnes simul tractare pro meritis. Hæc loquutus persuasi multitudinî, moxque sedati dispersi sunt. Nuncium autem illum regis cum coniecissim in uincula, post paucos dies necessariam quandam profectionem simulans, clam accitum monui, ut militem suum custodem obrueret poculis, atque ita ad regem fugeret. Tiberias autem iam iterum constituta in extremo excidij periculo, meo stratagemate seruata est. Eodem tempore Iustus Pisti filius ad regem perfugit me incio: causa autem fugiendi fuit hæc. Cum primum nasceretur bellum Iudæicum, Tiberienses decreuerant regi parere, & à Romanis non deficere. Iustus uero persuasit eos arma capere, sperans rebus turbatis inuasurum se patriæ tyrannidem. Non tamen assecutus est quod concupijt. Nam & Galilæi Tiberiensibus infensi recordatione eorum quæ ante bellum ab eis passi fuerant, non sinebant Iustum potiri gubernaculis: & ego cum potestate missus in Galilæam à Hierosolymitano populo, sæpenumero adeò accendebar, ut uix à nece temperarem, non ferens Iusti sceleratum ingenium. ille igitur ueritus ne ira tandem in cædem prorumperet, ad regem se contulit, sperans commodius & securius apud eum se posse degere. Sepphoritæ autem præter opinionem elapsi è priorè periculo, iterum ad Cestium Gallum miserunt, rogantes ut ocius ciuitatem caperet, aut mitteret aliquam manum militum, quæ incursiones hostium reprimeret: nec prius destiterunt, quàm illo mittente equites & pedites bene multos, noctu eos reciperent. Vastatis deinde circum uicinis agris à Romano exercitu, collectis meis militibus ueni in Garisimam: ubi positus castris uiginti stadiorum interuallo procul à Sepphori, noctu assaultum feci ad moenia: cumque per scalas euassissent in ea multi milites, bonam urbis partem in potestate habui. Sed paulo post coacti propter locorum ignorantiam recessimus, occisis duodecim Romanorum peditibus & duobus equitibus, præterque Sepphoritarum paucis aliquot: ipsi uero unum solum desiderauimus. Aliquanto post in planicie conferto prælio cum equitibus, diu repugnantes fortiter, tandem profligati sumus. circumuenti enim

enim me à Romanis, nostri terga uerterut eo casu territi. In ea pugna cecidit Iustus unus meorum satellitum, qui olim in regio satellitio fuerat. Per idem tempus uenerant regis copis peditum simul & equitum, ducente Sila præfecto regis satellitum. hic ad quintum stadium procul à Iuliade castris munitis stationes militum disposuit per uias, eam quæ fert Cana, quæque in castellum Gamala, ut eorum locorû habitatoribus cõmeatus intercluderet. Quo audito mihi eò duo milia militum cum præfecto Hieremia: qui positus prope Iordanem amnem castris à Iuliade interuallo stadij, nihil præter uelitationes quasdam fecerunt, donec ipse ad eos ueni cum tribus militum milibus. Sequenti uero die celatis prius insidijs in ualle quadam non longe à castris hostium, prouocabam ad pugnam regios, mandato ut nostri simulata fuga ad locum infestum sequentes pertraherent, id quod factum est. Sila enim ratus nostros sedulo fugere, eò prouectus est ut à tergo haberet militem locatum in insidijs, quod eius copias ualde terruit. tum ego celeriter conuersus inuasi regios, & in fugam compuli: fuissemque potitus ea die insigni uictoria, nisi fortuna quædam male inuidisset nostris conatibus. Equus enim ex quo pugnabam in cœnosum quendam locum delatus unâ mecû prolapsus est: quo casu contusis manus articulis, deportatus sum in uicum Cepharnoma. id auditum à meis reuocauit eos à persequendis hostibus, quòd ualde solliciti essent nequid durius mihi accideret. accitis igitur medicis & curata manu, mansi ibi eam diem correptus febre etiam: deinde ex medicorû sententia noctu translatus sum Taricheas. quod ubi Silæ & regijs est cognitum, rursus eis animos addidit. & quia negligētius custodiri castra audierat, noctu trans Iordanē collocata in insidijs turma equitum, diluculo prouocauerunt nostros ad prælium. Quibus non detractantibus & progressis in planiciem, coorti è latebris equites turbatis nostrorû ordinibus coegerunt eos fugere: interfectisque sex tantum è nostris reliquerunt imperfectam uictoriam. audito enim quosdam milites aduectos esse per lacû à Taricheis Iuliada, metu cecinerunt receptui. Non multo autè post Vespasianus comitante Agrippa rege Tyrum peruenit: ubi clamores Tyriorum in regem coorti sunt, hostem suû simul & Romanorum appellantis. ducem enim eius militiae Philippum prodidisse Hierosolymis regiam, & Romanorum in ea præsidium, idque factum iussu regis ipsius. Vespasianus autem obiurgata Tyriorum impudentia, quòd uirum dignitate regia sublimem & Romanorû amicum, afficerent contumelijs: ipsi regi suasit mittere Philippum Romam ad reddendam rationem eorum quæ gesta sint. Sed Philippus in conspectum Neroni nõ uenit: cum enim offendisset eum laborantē extremo periculo propter bella ciuilia, retro ad regem reuersus est. Postquã autem Ptolemaidem Vespasianus attigit, Decapolitanorû primates magnis clamoribus Iustum deferebant, quòd uicos eorû incenderit: quamobrem ille regi eum dedit, ut subditis ipsius pœnas lueret. rex uero imperatore incio cõiecit hominē in uincula, ut iam ante diximus. Tum Sepphoritæ obuiam progressi salutato Vespasiano præsidium ab eo accepere duce Placido: cû quibus mihi negocium fuit donec ipse imperator uenit in Galilæam. De cuius aduentu, & quomodo

quomodo post primum ad Taricheas cōflictum recepi me Iotapata, atque ibi post longam oppugnationem uiuus captus sum, quomodoue solutus, quæq; gessimus Iudaici belli tempore, hæc omnia in libris de eo bello cōscriptis narrauimus: nunc memoranda uidentur & illa quæ in eis libris non diximus, duntaxat quæ ad uitam nostram pertinent. Expugnatis Iotapatis in Romanorum potestatem redactus asseruabar summa diligentia, in honore tamen à Vespasiano habitus, cuius etiã iussu duxi captiuam quandam uirginem Cæsariensem patria. hæc nō diu mecum mansit, sed me soluto, & in comitatu imperatoris hærente, abijt Alexandria. alteram uxorem duxi Alexandria, & inde cum Tito missus sum Hierosolyma: ubi sæpe mortis periculum adij, Iudæis magnopere conantibus me capere ut afficerent supplicio, & Romanis quoties aliqua clades accideret, meæ proditori imputatibus, & imperatori cōtinenter occlamantibus, ut proditorem tolleret. At Titus nō ignarus belli uicissitudinū, importunas militū uociferationes transmittēbat silentio. Vrbe deinde ui capta, sæpe hortatus est me ut ex ruinis patriæ quicquid uellem sumerem, dans mihi hoc faciendi licentiã. ego uerò collapsa patria nihil ad cōsolationem mearum calamitatum duxi potius quam poscere libera corpora, quæ unã cum sacris uoluminibus libenter mihi ab imperatore concessa sunt. nō multo post & frater cum amicis quinquaginta mihi deprecatori donatus est: in templum etiã ingressus permissu illius, cum inuenissem ibi inclusam magnã mulierum & puerorum multitudinem, quotquot ex eis amicorum meorū & familiarū esse comperi, eripui omnes circiter centum & quinquaginta numero: quos ne precio quidem accepto dimisi in pristinū statum redditos. Missus deinde à Tito Cæsare cum Cereali & mille equitibus in uicum qui Thecoa dicitur, ad cōsiderandum an locus esset castris idoneus, cum illinc reuertens uiderē multos captiuos in crucem suffixos, & in his tres mihi quondã familiares agnoscere, uehementer indolui, & cum lachrymis accedens indicaui rem Tito: qui euestigio iussit demptos curari diligentissime. horum duo inter medicorum manus exhalauerunt animam, tertius uerò superuixit. Compositis deinde Iudææ rebus Titus cōijciens rus quod habebã circa Hierosolyma mihi fore inutile, propter milites Romanos qui ibi relinquendi erant ad regionis custodiã, alia prædia mihi donauit in campestribus: & repetiturus Romam, honoris causa nauigationis me assumpsit focium. ut uerò in urbem peruenimus, multis Vespasianus me dignatus est beneficijs. nam donatum ciuitatis iure diuersari iussit in ædibus quas ipse antequã imperator fieret habitauerat, pensioneq; honorauit annua, nihil de benignitate subtrahens donec uiueret, id quod periculum mihi cōciliauit per meæ gentis inuidiam. Iudæus enim quidam Ionathas nomine tumultu apud Cyrenen excitato, & collectis indigenarū duobus milibus, illis quidem auctor fuit exitij. ipse uerò uinctus ab eius prouinciæ præside, & ad imperatorem missus, aiebat a me sibi subministrata arma & pecunias. nec tamen Vespasiano suis mendacijs imposuit, sed damnatus luit poenas capite. Post hæc & alij inuidorum appetitus calumnijs, omnes euasi dei prouidentia. à Vespasiano præterea dono accepi in Iudæa latifundiū, quo tempore uxorem dimisi

offensus

offensus incōmodis eius moribus, quamuis iam tres ex ea suscepissem liberos: quorum duo defuncti sunt, Hyrcano solo superstite. Post eam duxi aliã mulierem Crentensem Iudæam genere, parentibus natã domi nobilissimis, & moribus inter cæteras eximijs, ut ex cōuictu eius comperi. ex hac duo mihi nati sunt filij, Iustus grandior, & post eum Simonides Agrippa cognomine, & huiusmodi quidẽ sunt res nostræ domesticæ. mansit autẽ mihi perpetua Cæsarum beneuolẽtia. Nam defuncto Vespasiano Titus successor in eodẽ quo pater honore me semper habuit, nec ullis aduersum me accusationibus unquam credidit. Post hunc Domitianus maioribus etiã me cumulauit honoribus. nam & accusatores meos Iudæos capite punijt, & seruū eunuchum filij mei pædagogū meum calumniatorem puniri mandauit. & quod est honorificentissimum, immunitatem prædiorū quæ in Iudæa habeo, mihi concessit. Domitia porrò Cæsaris uxor nunquã mihi bene facere destitit. Hæc sunt quæ per omnem uitã à me gesta sunt, ex quibus qui uolet de moribus meis iudicet. Tibi autem Epaphrodite uirorū optime dedicato Antiquitatum toto contextu, hic in præsentiarum scribere desino.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDÆICARVM
libri uigesimi finis, & loco Appendicis uita Iosephi ipsius, Sigismundo Gelenio interprete.

PROLOGVS.

VONIAM bellū, quod cum populo Romano gessere Iudæi, omniū maximū quæ nostra ætas uidit, quæq; auditu percepimus, ciuitates cū ciuitatib. gētē sue cōmisisse cum gentibus: quidā, non quod rebus interfuerint, sed uana & incongrua narrantiū sermones auribus colligentes, oratorū more perscribūt: qui uero præsto fuerūt, aut Romanorū obsequio, aut odio Iudæorū contra fidē rerū falsa cōfirmant: scriptis aut eorū partim accusatio, partim laudatio cōtinetur: nusq; uero exacta fides reperit historię: idcirco statui, quæ retro barbaris antea misi, patria lingua digesta, Græce nūc his qui Romano imperio regunt exponere, ego Iosephus Matathię filius Hebræus genere, sacerdos ex Hierosolymis: qui & initio cū Romanis conflixi, posteaq; gestis, quia necessitas exegit, interfui. Nā cū hoc, ut dixi, bellū grauiissimum exortū est, Romanorū quidē populū domesticus motus habebat: Iudæorū aut, qui ætate ualidi, & ingenio turbulenti erant, manu simul ac pecunia uigētes, adeo temporibus insolēter abusi sunt, ut pro tumultus magnitudine, hos possidendarū spes, illos amittendarum partium Orientis metus inuaderet. Quoniā Iudæi quidē cunctos etiam qui trans Euphratem essent, gentiles suos, secū rebellaturos esse crediderant. Romanos autem & finitimi Galli irritabant: nec Germani quiescebāt: dissensionūq; plena erant omnia post Neronē: & multi quidem temporum occasione Imperium affectabant: lucri autē cupidine exercitus rerum nouandarum cupidi erāt. Itaq; indignū esse duxi, errantem in tantis rebus dissimulari ueritatē: & Parthos quidem, ac Babylonios, Arabumq; remotissimos, & ultra Euphratem gentis nostræ incolas, itēq; Adiabenos, mea diligentia uere cognoscere, unde cœpisset bellum, quātisq; cladibus cōstitisset, quōue modo desisset: Græcos uero & Romanorū aliquos, qui militiam secuti non essent, figmētis siue adulationibus captos, ista nescire. Atq; historias audēt eas inscribere, qui præter hoc (ut mihi quidē uidetur) quod nihil sani referunt, etiā de proposito decidunt. Nam dum Romanos uolunt magnos ostendere, Iudæorū res extenuant, & in humilitatem deiiciunt. Non autē intelligo, quonam pacto magni esse uideantur, qui parua superauerint. Et neq; logi temporis eos pudet, quo bellum tractum est: neq; multitudinis Romanorū, quā in ea militia labor exercuit: neq; ducū magnitudinis: quorū profecto gloria minuitur, si cū multum pro Hierosolymis desudauerint, rebus per eos prospere gestis aliquid derogēt. Nec tamen ego contentione Romanas res extollentiū, gentiles meos amplificare decreui: sed facta quidem utrorūq; sine ullo mendacio prosequar: dicta uero de factis reponam, dolori atq; affectioni meæ in desendis patriæ claudibus indulgens. Nam quod domesticis dissensionibus est euersa, & in templum sacrosanctum inuitas Romanorum manus atq; ignē Iudæorum tyran-

ni traxere, testis est qui eam uastauit, ipse Cæsar Titus: per omne bellū miseratus quidē populum, quod à seditiosis custodiretur: sæpe aut cōsulto differri passus ciuitatis excidiū, protracto obsidionis spacio, dūmodo belli pœniteret autores. Quod si quis me aduersus tyrānos eorūq; latrociniū accusatorie loqui putet, uel patriæ miserijs ingementē calūniari præter legē historię, dolori ueniam tribuat. Ex omnibus enim, quæ Romano imperio parēt, solā nostrā ciuitatē contigit ad summū felicitatis fastigium euadere, eandemq; in extremū miseræ deiici. Deniq; omniū post condita secula res aduersas, si cū Iudæorū calamitatibus cōferantur, superatū iri non ambigo. Et horum autor nullus externus est: unde nec fieri potest, ut à questibus temperet. Siquis autem durior misericordiæ sit iudex, res quidē tribuat historię, lamēta uero scriptori: quanquā merito Græcorū disertos increpauerim, qui tantis rebus sua memoria gestis, quarū cōparatione præterita olim bella exigua reddunt, iudices resident aliorū facundiæ detrahentes: quorū & si doctrinā superāt, proposito uincunt. Ipsi uero Assyriorū & Medorū gesta perscribunt, uelut minus recte à scriptoribus antiquis fuerint exposita: cū in scribendo tantū eorū uiribus cedant, quantū sententiæ. Erat enim unicuiq; studium, quæ uiddisset facta, cōscribere: quoniā & interfuisset rebus gestis, & efficaciter quod promittebat, impleret: mētiriq; apud sciētes, inhonestū esse uideretur. Enim uero noua quæ neq; ante cognita memorię tradere, suiq; tēporis res cōmendare posteris, laude ac testimonio dignum est. Industrius autē habet, nō qui alienā dispositionē atq; ordinem transfert, sed qui noua dicendo etiam corpus propriū cōficit historię. Sed ego quidē sumptu ac labore maximo, qui cum sim alienigena, Græcis simul & Romanis gestarū rerum memoriā repono. Ipsi autē indigenis, ad quæstum quidē ac lites, ora patent, linguæq; solutæ sunt, ad historiā uero, in qua uerum dicendū est, summaq; ope negocia colligenda sunt, obmutescunt: cōcessa infirmioribus neq; scientibus licētia scribendi res à principibus gestas. Honorat itaq; apud nos historię ueritas, quæ à Græcis negligit. Ab origine quidē Iudæos repetere, qui fuerint quōue pacto ab Aegyptijs discesserint, quasq; regiones errādo peragrauerint, & quas uel quoties incoluerint, & quemadmodū inde migrauerint, neq; huius esse temporis, & præterea superuacaneum existimaui: quoniā multi ante me Iudæorum de maioribus huius gentis uerissima composuerunt: & nonnulli Græcorum, quæ illi scripserāt, patria uoce prosecuti nō multum à ueritate deuiarunt: ex eo autē historię principiū sumā, quo scriptores eorū & prophetæ nostri desierunt. Et bellum quidē meis temporibus gestum, latius quaq; potuero diligentia referam: quæ uero ætate mea sunt antiquiora, summatim breuiterq; percurrā. Quomodo Antiochus cognomento Epiphanes, deuieta penitus Hierosolyma, cum triennium sexq; menses eam tenuisset, ab Asamonæ filijs expulsus est. Deinde quod eorū posteri de regno dissentientes, ad res suas occupandas populum Romanum Pompeiumq; traxerunt: quomodoq; Herodes Antipatri filius eorum potētię finem fecerit, auxilio Sosij. Tum, quomodo Herode mortuo, plebis in eos orta seditio est, Augusto quidem imperante Romanis, Quintilio aut Varo prouinciā obtinente. Quodq; bellum

bellū anno duodecimo imperij Neronis eruperit: quamq; multa per Cestiu acciderint: quātaq; ad primos impetus armis Iudæi p̄uaserint: quoq; modo accolas permunierint: & quod Nero propter acceptas Cestij ductu clades summæ rei metuens, Vespasianū bello præposuerit: & quod is cum maximo filiorum Iudæam intrauerit, quantumq; Romanorum exercitū ducēs: quantaq; manus auxiliorum per omnem cæsa fuerit Galilæam: & quod eius ciuitatum quasdam ui ceperit, alias deditio. Vbi etiam Romanorū in bello disciplinā curāq; rerū, & utriusq; Galilææ spatia, & naturā finesq; Iudææ, nec non & peculiarem terræ qualitātē, lacusq; & fontes, captarumq; ciuitatū mala, cum fide sicut uidi, aut pertuli, expediam. Nec etiam miseras meas cælarim, cum scientibus eas relaturus sim. Deinde, quod iam fessis rebus Iudæorum, Nero quidē mortem obierit: Vespasianus autē in Hierosolymā properans, imperij causa retractus sit: quæq; signa de hoc ei contigerint, Romæq; mutationes: & quod inuitus à militibus, imperator declaratus sit: & quod eo disponendæ reipublicæ gratia in Aegyptū digressus, Iudæorū status seditio nibus agitatus sit: quoq; modo tyrānis succubuerint, eorūq; inter se discordias mouerint. Et quod ex Aegypto Titus reuersus, bis Iudæorū fines ingressus sit: quoq; modo exercitum, & quo in loco cōgregauerit: uel qualiter, & quoties ciuitatē affecerit ipso præse seditio. Aggressus quoq; numerosos & quantos erexerit aggeres: triumq; murorū ambitum & magnitudinē, siue mensuram, & munitionē ciuitatis: & fani templiq; dispositionē: ad hæc aræ spaciū, mensuramq; uerissime dicam: festorū quoq; dierum mores aliquos, septemq; lustrationes, & munia sacerdotū. Itemq; pontificis uestes, sanctaq; templi cuiusmodi fuerint, sine aliqua dissimulatione uel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrannorum in suos gentiles crudelitātē, Romanorumq; in alienigenas humanitatem: quotiesq; Titus, ciuitatē simul ac templū seruare cupiens, ad concordie foedera dissidentes prouocauit. Disseram uero populi uulnera, & calamitates: quamq; multa mala nunc hello, nunc seditio nibus, nunc fame perpersi, postea capti sint. Nec uero aut perfugarū clades, aut captiuorū supplicia prætermittam: uel quemadmodū templum inuito Cæsare conflagrauerit: quamq; multæ opes sacræ flamma raptæ sint: acti tius, quæ reliqua erat, ciuitatis excidium: & quæ præcesserant portenta, atq; prodigia, uel tyrannorum captiuitatem, uel qui seruitio abducti sunt, multitudinē: aut cui quisq; fortunæ sit distributus: & quod Romani quidem belli reliquias persecuti sunt, deuictorumq; munimina funditus eruerunt, Titus uero peragrata regione cuncta restituit: eiusdemq; reditum in Italiam, ac triumphum. Hæc omnia septem libris comprehensa, adnixus ne uituperationem à rerum scientibus & qui bello interfuerunt sustineam, studiosis ueritatis magis quam uoluptatis perscripsi. Narrandi autem initium faciam hoc ordine, quo capitula sunt digesta.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IUDAICO

LIBER PRIMVS.

De uastatione Hierosolymæ ab Antiocho. Cap. I

VM potentes Iudæorum inter se dissiderent eo tempore, quo de tota Syria cum Ptolemæo Sexto Antiochus, qui Epiphanes dictus est, ambigebat (erat autē illis cōtentio de potentia, q̄ honoratus quisq; graui ter ferret similibus subiugari) Onias quidā ē pontificibus postq̄ præualuit, Thobia filios expulit ciuitate. Illi autē supplices ad Antiochū confugerūt, petētes ut ipsis ducibus in Iudæā irrumperet. Idq; regi persuasum est, iam pridem sic animato. Quare cum magnis militū copijs egressus, & ciuitatem fortiter expugnatam capit, & maximam eorū multitudinem, quibus Ptolemæus carior erat, interfecit. Dataq; passim militib. prædandi licentia, ipse & templū spoliavit, & quotidianæ religionis assiduitatem per annos tres, sexq; menses inhiuit. Pontifex autē Onias effugit ad Ptolemæum: acceptoq; ab eo in Heliopolitana præfectura solo, ibi oppidū condidit Hierosolymis simile, templumq; ædificauit: de quibus iterū opportune referemus. Veruntamē Antiocho neq; præter spem deuicta ciuitas, neq; populatio, neque tantæ cædes satis fuere: sed intēperantia uitiorū, eorumq; memoria quæ in obsidione pertulerat, Iudæos cogere cœpit, ut abrogato more patrio, nec infantes suos circūciderent, porcosq; super aram immolarēt, quibus omnes quidē aduersabant, optimus uerò quisq; propterea trucidabat. Et Bacchides præsidij ab Antiocho præpositus, ad naturalem crudelitātē suam præceptis impijs obsecundans, omnimodā iniquitatē excessit: cum & singulatim uiros honorabiles uerberaret, et cōmuniter quotidie speciē captę urbis exhiberet: donec eos atrocitate incōmodorū, qui ea patiebatur, ad uindictæ audaciam irritauit. Denique Mathatias Asamonæi filius, unus ex sacerdotibus, ex uico cui nomē Modin est, cū manu domestica (nam quinque filios habebat) sicis armatus, Bacchidē occidit: et statim quidē præsidiorū multitudinē ueritus, in mōtes refugit. Multis uerò ex populo sibi sociatis, recepta fiducia descendit: cōmissoq; prælio, superatos duces Antiochi ex Iudææ finib. exegit. Secūdis autē rebus potentiā nactus, suisq; uolētibus, q̄ ab alienigenis eos liberasset, imperans, morit̄ relicto Iudææ principatu, qui filiorū suorū natu maximus erat. Ille autē (nec em̄ cessaturū existimabat Antiochū) & indigenarū cōflauit exercitū, & cum Romanis primus amicitia pepigit: Antiochumq; Epiphanē iterum in fines suos ingredientē uehementissima percussus plaga repressit. Adhuc autē feruente uictoria, in præsidia ciuitatis impetū fecit: necdū enim cæsa fuerant: habitoq; cōflictu, milites de superiori ciuitate, quæ pars sacra dicit̄, ad inferiorem cōpellit. Fano autē potitus, & locū purgauit omnē, muroq; cinxit: & uasa noua diuinis reb. curandis subricata, in templū intulit, ueluti prioribus profanatis: aramq; aliā ædificauit, & religionib. dedit initiū. Sacro autē

ritu uix ciuitati reddito, morit̄ Antiochus. Regni autē eius, & in Iudæos odij filius Antiochus hæres existit. quare coactis peditū millibus L, equitū autem prope v millibus, LXXX uerò elephantis, mōtana Iudææ p partes aggredit̄. & Bethsurā quidē oppidū capit. in loco uerò cui Bethzacharię nomē est, quā transitus erat angustior, Iudas cū suis copijs occurrit. & prius q̄ cōgrederent̄ agmina, Eleazarus frater eius, prospecto præter alios excelso elephante, turriq; maxima & munimētis aureis ornato, illic Antiochū esse ratus à suis procul excurrit: ruptaq; hostili acie ad elephantū usq; puenit. sed illū quidē quē regē esse opinabat̄, cōtingere, q̄ multū superemineret, minime potuit. beluā uerò in aluo percussam super se deiecit, & obtritus interiit: nulla alia re gesta nisi q̄ magnū opus aggressus, uitā glorię posthabuit. qui tñ regebat elephantum priuatus erat. & si casu in eo fuisset Antiochus, nihil plus Eleazaro præstitisset audacia, q̄ ut sola spe præclari facinoris mortē uideret̄ optasse. hoc autem fratri eius totius prælij præfagiū fuit. nam fortiter quidē Iudæi diuq; decertarūt: sed à regijs secūda fortuna usis, numeroq; præstātib. superati sunt: multisq; interfectis Iudas cū cæteris in Gophniticā toparchiā refugit. Antiochus autē ad Hierosolymam profectus, ibiq; dies paucos cōmoratus, penuria utensiliū abstinit: relicto quidē ibi p̄sidio, quantū satis esse arbitrabat̄: cætera uerò multitudine ad hyemandū deducta in Syriā. discessu autē regis Iudas nō quiescebat, sed accessione multorū suæ gētis animatus, aggregatis etiā quos ex prælio receperat, apud uicū Adasa cū Antiochi ducib. congregit̄: factisq; fortib. in prælio cognitus, multis hostib. interfectis occubuit. & in dieb. paucis frater eius Ioānes occidit̄, insidijs eorū captus q̄ cum Antiocho sentiebāt.

Ant. lib. 12
cap. 18

Ant. lib. 13
cap. 1

De successiōibus principū à Ionatha usq; ad Aristobulum. Cap. II
V m autē successisset ei frater Ionathas, & in alijs q̄ ad indigenas pertinerēt, cautius se ageret, suamq; potentiā Romanorū amicitia corroboraret, Antiochi quidē filio recōciliat̄. non tñ horū ei quicq; profuit ad depellendū periculū. Namq; Tryphon tyrannus, Antiochi quidē filij tutor, sed insidijs eū captans, & præter hoc amicis nudare cupiens, Ionathan cum ad Antiochū paucis comitatus Ptolemaida uenisset, dolo cōprehendit. eoq; uincto cōtra Iudæam mouit exercitū. unde repulsus à Simone Ionathæ fratre, quodq; ab eo superatus esset, iratus eundē Ionathan interfecit. Simon autē fortiter regēdis reb. intētus, Zara quidē & Ioppen, & Iamniā capit. Euerit autē & Accaron subactis præfidijs: aduersusq; Tryphonē Antiocho auxiliū præbuit, qui Doram ante expeditionē quam in Medos fecit obsidebat. Sed regis auiditatē satiare nō potuit, quamuis neci Tryphonis suam quoque operā adhibuisset. Nō multo em̄ post Antiochus Cendebeū ex ducib. suis ad uastandā Iudæā opprimendūq; seruitio Simonē cum exercitu misit. Ille autē, quanq̄ senior erat, bellum tamen iuueniliter administrabat: & filios quidem suos cū ualidissimis præmisit, parte uerò multitudinis comitatus alio latere aggredit̄: multisq; per multa loca insidijs etiā in montana dispositis, in omnibus superat. clarissimāq; potitus uictoria, pontifex declaratur: & ducentos septuaginta post annos Iudæos liberat à dominatiōe Macedonū. sed & ipse perijt in cōuiuio, captus insidijs Ptolemæi generi sui: qui eius coniuge duobusq; filijs in custodia cōclusis, certos misit, ut Ioannē tertiu, cui etiā Hyrcanus

Ant. lib. 13
cap. 9

Ant. lib. 13
cap. 14

nus nomen fuit, interficerent. Cognito autē impetu qui parabat̄, adolescēs ad ciuitatē properabat, multo populo fretus, & ppter memoriā paternæ uirtutis, & q̄ iniquitas Ptolemæi cunctis esset inuisa. uoluit autē Ptolemæus etiā alia porta ingredi ciuitatē, sed à populo reiectus est, qui maturius Hyrcanū susceperat. & is quidē statim recessit in quoddā ultra Hierichūta castellum quod Dagon uocat̄. Hyrcanus autē paternū honorē pōtificis affectus postq̄ Deo sacrificia reddidit, uelociter Ptolemæū petit & matri simul & fratribus adiumento futurus: castellūq; aggressus, alijs quidē rebus superior erat, iusto autē dolori cedebat. Ptolemæus enim quoties premeret̄, matrem eius fratresq; in murū productos, palām ut possent conspici, uerberabat: eosdemq; præcipitandos, nisi q̄ primū recederet, minabatur. Vnde Hyrcanū quidē plus timor ac misericordia, q̄ iracundia cōmouebat. Mater uerò eius nihil plagis aut intentata nece perterrita, manus protendens, filium precabat̄, ne uel suis fract̄ iniurijs, parceret impio: siquidē ipsa sibi mortē à Ptolemæo propositam immortalitate duceret meliorē, dummodo ille pœnas eorū, quę in domū suam cōtra fas admisisset, expenderet. Ioannes autē nunc obstinationē matris cogitans, ac preces eius audiens, ad irruendū impellebatur: modò uerberari eam lacerariq; conspiciens, effoeminabatur: totusq; plenus doloris erat. Ob hæc autē diu tracta obsidione, feriatu annus aduenit: quem septimo quoq; circuitu redeuntē, apud Iudæos cessare moris est, exemplo septimorū dierum. Et in hoc Ptolemæus obsidionis requiē nactus, fratribus Ioannis unā cū matre occisis, ad Zenonē confugit, q̄ Cotylas cognominatus est, Philadelphię tyrannum. Antiochus autē ob ea quæ per Simonē passus fuerat, iratus in Iudæam ducit exercitum: ibiq; asidens Hierosolymis, Hyrcanū obsidebat. Ille autē patefacto sepulchro Dauid, qui regū ditissimus fuerat, ablatisq; inde pecuniæ plus q̄ tribus millibus talentorū, & Antiocho persuasit, datis ei trecentis talentis ab obsidione discedere, primusq; Iudæorū priuatis opibus alere peregrina cœpit auxilia. Rursusq; tamen quando Antiochus contra Medos bello suscepto tempus ei uindictæ præbuit, confestim aduersus ciuitates Syriæ perrexit, uacuas propugnatoribus esse ratus: quod & uerū fuit. Medabā quidē & Samæam cū proximis, necnō & Sichimā, & Garizim ipse cepit, & super his Chuthæorū gentē, adiacētia sano loca incolentiū, ad exēplū eius qd est Hierosolymis, ædificato. Cepit autē & Idumææ nō paucas alias ciuitates, & præterea Doreon, & Marisan. In Samariā uero usq; progressus, ubi nunc est Sebaste ciuitas ab Herode rege condita, ex omni eā parte cōcludit: filiosq; suos Aristobulū & Antigonū obsidioni præfecit. Quibus nihil remittentib. ad hoc famis penuria qui erant intra ciuitatē uenerunt, ut etiam insuetā carnem cogerētur attingere. Igitur Antiochū adiutorē sibi aduocant, Spondiū cognominatū. qui cum prompta eis uolūtate paruisset, ab Aristobulo & Antigono superatur. & ille quidē ad Scythopolim usq; persequentib. eum memoratis fratribus effugit: hi uero in Samariam reuersi, & multitudinē iterū intra murum cōcludunt, & expugnata ciuitate ipsam diruunt: & habitatores eius captos abducunt. Prospere autē gestis ita cedentibus, alacritatem refrigescere non sinebant: sed cum exercitu Scythopolim usq; progressi, & ipsam peruaferunt, & agros intra Carmelum omnes, inter se partiti sunt.

Ant. lib. 13
cap. 15

Ant. lib. 13
cap. 16. 17

De Aristobulo, Antigono, Iuda Effæo, Alexandro, Theodoro, & Demetrio. Cap. III

Secundarum aut rerum Ioannis & filiorum eius inuidia seditionem gentilium concitauit, multique aduersus eos collecti non quiescebant, donec aperto bello deuicti sunt. reliquum uero tempus Ioannes cum fortunatissime uiueret, & optime rebus per annos xxx & tres administratis, & quinque filijs relictis moritur: uir plane beatissimus, & qui nullam dedisset occasionem, cur eius causa de fortuna quispiam quereretur. Denique tria uel maxime precipua solus habebat. nam & gentis princeps, & pontifex erat, & praeterea propheta: cum quo deus ita colloquebatur, ut futurorum nihil penitus ignoraret. quinetiam de duobus maioribus filijs suis, quod rerum domini permanfuri non essent, prauidit atque praedixit. quorum uita quis fuerit exitus, narrare non indignum uidetur, quantumque a paterna felicitate diuerterint. Patre namque mortuo maior Aristobulus translato in regnum principatu, diadema sibi primus imposuit: quadringentis & octogintauno annis ac tribus mensibus, postquam populus in eam terram deuenit seruitio quod apud Babylonios sustinuit liberatus. Fratrem uero a se secundum Antigonus (namque illum diligere uidebatur) in honore pari producebat: alios aut uinctos custodiae tradidit. Matremque itidem colligauit, ausam aliquid de potestate contendere. namque hanc rerum dominam Ioannes reliquerat. Eoque crudelitatis processit, ut uinctam fame necaret. Horum aut facinorum poenas Antigoni fratris morte persoluit, quem plurimum amabat, quemque regni participem habebat. nam & hunc interemit, adductus criminationibus per maleuolos regni compositis. Itaque primo quidem Aristobulus dictis fidem non habebat, qui & fratrem magnipenderet, & plerumque liuore fingi arbitraretur. Sed cum Antigonus ex militia clarus redisset, festis diebus, quos tabernaculis positus deo celebrare mos patrius exigebat, euenit eodem tempore ut aduersa ualetudo Aristobulum corripere. Antigonus uero circa festorum solenniorum finem armatis comitatus templum ad orandum quammaxime petiuit, plusque in honorem fratris ascendit ornatus. Tumque delatores nequissimi regem adeuntes, & armorum pompam, & Antigoni arrogantiam priuata fortuna maiorem esse criminabantur: quodque maxima caterua stipatus, ut illum interficeret eum uenisset: nec enim perpeti honorem solum ex regno habere, cui regnum ipsum liceat obtinere. His paulatim, quamuis inuitus tamen credidit Aristobulus. ac ne uel suspicari quicquam uideretur, prospiciens, & ut incerta praecaueret, suos quidem satellites in quendam subterraneum & tenebrum locum transire iubet. Ipse aut iacebat in castello, Bari ante, post autem Antonia cognominato: & ut inermi quidem parcerent, occiderent autem Antigonus, praecipit, si cum armis adiret. nec non & ipsi Antigono quod praeciperent misit, ut inermis ueniret. ad haec regina satis callidum cum insidiatoribus consilium capit. namque his qui ad eum missi fuerant persuadet, ut mandata quidem regis taceant, dicant uero Antigono, quod frater audisset, arma sibi eum pulcherrima in Galilaea ornatumque bellicum fabricasse: quae ne singulatim inspiceret, morbo impeditum fuisse: nunc autem praesertim cum alio discessurus sit libenter eum uideret armatum. His auditis, Antigonus (ne quid enim male suspicaret, fratris suadebat affectus) cum armis uelut ostentatum se ueniens, properabat. Sed ubi ad obscurum transitum, qui Stratonis pyrgus uocabatur, accessit, a satellitibus interemptus

Ant. lib. 13
cap. 18

ptus est: certumque documentum praebuit, omnem beneuolentiam, iusque naturae calumnijs cedere, nullamque optimarum affectionum tantum ualere, ut inuidiae perpetuo possit obistere. In hoc autem etiam Iudam quis non recte miretur? Effæus erat genere, qui nunquam diuinando aberrauit, neque metitus est. Is Antigono transeunte per templum, mox ut eum uidit, ad notos qui aderant exclamauit (non paucos autem discipulos siue consultores habebat) Papæ, nunc mihi pulchrum est mori, quando ante me ueritas interijt, meorumque praedictionum aliquod mendacium deprehensum est. Viuit enim iste Antigonus, qui hodie deberet occidi. Locus autem neci eius apud Stratonis pyrgum fato fuerat destinatus. & ille quidem sexcentorum abhinc stadiorum interuallo distat. Hore uero diei sunt quatuor: sed & uaticinationem tempus effugit. Haec locutus senior, moesto uultu & mente sollicita secum multa reputabat. & paulo post interfectus Antigonus nunciatur, in loco subterraneo, qui eodem nomine quo maritima Caesarea, Stratonis pyrgus appellabatur: & hoc fuit quod uate fefellit. At uero Aristobulo confestim sceleris poenitudine morbus ingrauescit: semperque facinoris cogitatione sollicitus, perturbato animo tabescebat, donec morborum acerbitate uisceribus laceratis subito sanguinem uomeret. Hunc ergo unus seruulis eius ministerio destinatus foras efferens, prouidentia numinis errauit: & ubi Antigonus erat occisus, super extantes adhuc caedis maculas cruorem interfectoris effudit. Ululatu autem eorum qui id conspexerant continuo sublato, tanquam puer de industria sanguinem illic libasset, clamor ad aures regis peruenit, causamque requirebat: & cum eam prodere nullus auderet, ad rescindendum magis ardebat. ad extremum uero minitanti, uimque adhibenti, uerum quod erat indicauerunt: atque ille cum lacrymis opplesset oculos, quantumque poterat ingemisset, haec dixit: Sperandum certe non erat, ut maximum dei lumen facta mea nefaria laterent. nam cito me ultrix cognatae caedis iustitia persequitur. Quam diu o corpus improbum fratri matrique damnata animam detinebis? quam diu paulatim illis libabo sanguinem meum? simul totum accipiant: neque iam meorum uiscerum inferias fortuna derideat. His dictis ilico moritur, cum non plus anno regnasset. Vxor uero fratrem eius uinculis dissolutis regem constituit Alexandrum, qui aetate maior erat, & modestia praestare uidebatur. Sed ille potestate adeptus, fratrem quidem alterum regnum appetentem occidit: alterum autem priuata uita contentum ablatis rebus secum habebat. Prelium etiam cum Ptolemaeo cognomento Lathyro committit: qui oppidum Asochin ceperat, & multos quidem peremit hostium, sed uictoria in Ptolemaei partes propensior fuit. Postea uero quod ipse pulsus a matre Cleopatra discessit in Aegyptum, & Gadarum obsidione capit Alexander, & castellum Amathuntis, omnium maximum quae trans Iordanem sita erant, ubi preciosissima quaeque bonorum Theodori filij Zenonis habebant. At Theodorus repetere superueniens, & proprias res recipit, & sarcinas regis aufert, Iudaeorumque fere decem millia interficit. Verum Alexander receptis post cladem uiribus, aggressus maritimas regiones Raphiam capit, & Gazam, itemque Anthedonem, quae postea ab rege Herode Agrippias nominata est. His autem seruitio domitis, concitatur in eum festo die populus Iudaeorum. Nam plerumque epulae seditiones accendunt, nec uidebatur insidias posse comprimere, nisi conductitios haberet auxilio Pisdas & Cilicas: nam Syros mercenarios respuebat, propter ingenitam cum Iudaeo-

Ant. lib. 13
cap. 19

rum gente discordia. Cæsis aut supra octo millibus ex turba rebellium, Arabia bellum intulit. Ibiq; Galaaditis ac Moabitis subactis, tributoq; his imposito, ad Amathunta regressus est. Cumq; Theodorum metus eius secundis successibus perculisset, castellum sine presidio repertum funditus eruit. mox aut congressus cum Oboda rege Arabum, qui locum fraudi opportunum in Galaadensi regione occupauerat, captus insidijs totum amisit exercitum in ualle altissimam compulsum, atque obtritum multitudine camelorum. Ipse uero elapsus in Hierosolymam, olim sibi gentem infensam ad nouarum rerum motus magnitudine cladis accedit. Fit autem etiam tunc superior, crebrisq; praelijs non minus quinquaginta millibus Iudeorum per sex annos interfecit: nequaquam tamen uictorijs lætatur, quam regni sui uires consumeret. Vnde armis omisis, sermone placido cum subiectis redire ingratiã conatur. Illi autem inconstantiam eius morumq; uarietatem intantum oderunt, ut percontanti, quomodo nam pacto eos sedare posset dicerent, si moreretur. nam uix etiam mortuo daturus ueniam, qui tam multa scelerate fecisset. simul etiam Demetrii auxiliu, cui cognomen Acæro, accersuerunt. qui cum his maiorum premiorum spe facile paruisset, uenissetq; cum exercitu, miscens auxilijs eius Iudæi circa Sichimam. Vtrosq; tamen Alexander mille quidem equitibus, sex autem pedum mercenariorum millibus excepit, cum haberet ex Iudæis quoque prope ad decem millia bene sibi cupientium, aduersæ autem partis essent equitum tria millia, pedumq; millia quadraginta. Et prius quam ueniret ad manus, intercedentibus nuncijs & præconibus, reges transfugia tentabant: Demetrius quidem Alexandri mercenarios, Alexander autem Iudæos qui Demetrium sequerentur, obtenturos sibi sperantes. Sed cum neque Iudæi sacramenta, neque fidem Græci contemnerent, armis iam cominus decernebant. Superatq; praelio Demetrius, quamuis Alexandri mercenarij multa & animose & fortiter gessissent. Euentus autem pugnae præter spem cedit utriq; nam neque hi qui Demetrium acciuerant, in partibus uictoris permanserunt: & immutatæ fortunæ misericordia, sex Iudeorum milia se ad Alexandrum, qui in montes effugerat, contulerunt. Huius inclinationis momentum Demetrius ferre non potuit: sed Alexandrum iam quidem collectis uiribus praelio sufficere ratus, omnem uero gentem ad eum transire existimans, mox indigressus est. non tamen reliqua multitudo ob abscessum auxiliorum simultates deposuit: bello autem assiduo tam diu cum Alexandro decertabat, donec plerisque interfectis cæteros in Bemefelim ciuitatem compulit, eaq; subacta in Hierosolymam captiuos abduxit. Verum immoderata fecit iracundia, ut crudelitas eius ad impietatem usque procederet. Octingentis enim captiuorum in media ciuitate crucifixis, mulieres earumq; filios in conspectu matrum necauit, atque hæc potans, & cum suis concubinis recubans, prospectabat. Tantus autem populum terror inuasit, ut etiam diuersæ partis studiosi proxima nocte octo millia hominum extra totam Iudæam profugerent: quorum exilij mors Alexandri finis fuit. Cum eiusmodi factis tandem ægreque regni otium quaesisset, ab armis requieuit.

De bello Alexandri cum Antiocho & Areta, deque Alexandra & Hyrcano. Cap. IIII

Rursus autem fit ei turbarum initium Antiochus, qui etiam Dionysus dictus est, Demetrii quidem frater, sed eorum nouissimus qui Seleucum generis autorem habebant. hunc enim timens qui Arabas parato bello pulsarat, totum quidem super Antipatrida montibus proximum, & inter Ioppes littora

littora spacium, fossa altissima diremit. ante fossam uero murum ædificauit excelsum, turremq; ligneas, ut faciles aditus obstrueret, fabricauit: nec tamen Antiochum arcere ualuit. Exustis enim turribus fossisq; repletis, cum suis copijs transgressus est. Vindictaq; posthabita, qua deberet eum a quo prohibitus est ulcisci, protinus contendit in Arabas. Horum autem rex in loca suæ nationi comodiora cedens, mox ad pugnam cum equitatu reuersus (habebat autem numerum decem millium) imparatos ex improviso Antiochi milites inuadit. Valido autem praelio commisso, quam diu quidem supererat Antiochus, durabat eius exercitus, quamuis eum passim Arabes trucidaret. Vbi uero procubuit (succurrendo enim uictis semper in periculis aderat) omnes terga dederunt: maximaque pars eorum cum in acie, tum in fuga absumit. Reliquos autem in uicibus Cana delapsos, alimentorum penuria perire contigit, præter admodum paucos. Hinc Damasceni Ptolemæo Minnæi filio infensi Aretam sibi sociant: Syriæque coeles regem constituunt. qui bello illato Iudææ, postquam pugna uicit Alexandrum, pactione discessit. Alexander autem Pella capta Gerasam petiuit rursus opum Theodori cupidus: triplicique ambitu circumdatis defensoribus, locum expugnauit. Necnon & Gaulanen & Seleuciam, & eam que Antiochi Pharanx dicitur, sub iugum mittit. Ad hæc autem capto Gamala castello ualidissimo, eiusque præfecto Demetrio multis criminibus inuoluto, in Iudæam regreditur, expleto in militia triennio: lætusque a gentilibus ob res prosperè gestas excipitur. Belli autem requiem secutum est morbi principium. Et quam quartano febrium recursum fatigabatur, depulsum iri ualitudinem credens, si rursus animum negotijs occupasset, interpestiue militiæ sese dedit: & ultra uires corpus laboribus uexas, inter ipsos tumultus trigesimo & septimo regni anno moritur: idque Alexandræ coniugi suæ reliquit: Iudæos eius uel maxime dicto obediētes fore non dubitans: quod longe ab eius crudelitate discrepans, & iniquitati resistens, beneuolentiam sibi populi comparasset. Neque spes eum fefellit. Namque opinione pietatis obtinuit muliercula principatum. Quippe quæ morem gentis patrium probe norat, & qui sacras leges temerassent ab initio detestatur. Cum autem duos filios Alexandro genitos haberet, natu quidem maximum Hyrcanum, & propter ætatem declarat pontificem, & quod præterea segnior esset quam ut potestate regia molestus cuiquam uideret, regem constituit: minorem autem Aristobulum, priuatum uiuere maluit, quod feruentioris esset ingenij. Iungit autem se eiusdem mulieris dominationi quædam Iudeorum factio, Pharisei: qui præter alios pietatem colere putarent, & peritius leges interpretari: ob eamque causam magis eos suspiciebat Alexandra, diuinæ religioni superstitiose deseruiens. Illi autem paulatim foeminae simplici insinuati, quosuis pro sua libidine summouendo, deponendo, itemque uinciendo, ac soluendo, iam procuratores habebant: prorsus ut ipsi quidem regijs commodis fruerentur, expensas uero ac difficultates Alexandra perferret. Sed eadem mire callebat res administrare maiores: itaque augendis copijs semper intenta, duplicem conflauit exercitum: neque pauca mercenaria parauit auxilia, quibus non modo statum suæ gentis roborauit, sed etiam metuendam se reddidit externæ potentiae. Imperabat autem alijs, uerum Phariseis ipsa ultro parebat. Denique Diogenem quendam insignem uirum, qui Alexandro fuerat amicissimus, interficiunt, eius factum consilio criminati, ut octingenti (quos

Ant. lib. 13
cap. 22

suprà memorauit) regis iussu tollerent in crucem. nihilominus autē Alexandræ suadebant, ut & alios, quibus autoribus Alexander in eos fuisset concitatus, occideret. Cumq; his nimia superstitione nihil abnuendum putaret, quos sibi libuisset ea specie trucidabant, donec optimus quisq; periclitantiū ad Aristobulū confugeret. atq; ille matri persuasit, ut his propter dignitatē parceret, ciuitate autē pelleret quos nocentes existimaret. Igitur illi quidē data sibi copia per regionē dispersi sunt. Alexandra uero in Damascū misso exercitu, quoniam Ptolemæus sine intermissione ciuitatē premebat, illam quidē nulla re memorabili gesta cepit. Regem autem Armeniorū Tigranem, qui admoto Ptolemaidis milite, Cleopatram circumferebat, pactionibus donisq; sollicitat. Sed illum domesticarū barbarum metus, ingressu in Armeniam Lucullo, iam dudū inde retraxerat. Inter hæc Alexandra morbo laborante, minor eius filius Aristobulus, cum famulis suis quos multos habebat, omnesq; pro ætatis fauore fidissimos, uniuersa castella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit conductis auxilijs regē se declarauit. Ob hæc miserata querelas Hyrcani mater, coniugē Aristobuli cū filijs includit apud castellū quod à septentrione sano adiacens, Baris antea uocabatur ut diximus, postea uero Antonia cognominata est, imperante Antonio, quemadmodū de Augusti & Agrippæ nomine Sebaste & Agrippias aliæ ciuitates appellatæ sunt. Ante tamē Alexandra moritur, quæ in Aristobulū fratris eius Hyrcani contumelias uindicaret: quæ deijci regno curauerat, quod ipsa nouē annos administrauit. Et hæres quidē omnium sit Hyrcanus, cui regnū etiam uiua cōmiserat. Verū Aristobulus uiribus atq; autoritate præstabat. Habito autē inter eos circa Hierichunta de rerū summa conflictu, pleriq; Hyrcano relicto transeunt ad Aristobulum. Hyrcanus autē cum reliquis fuga peruenit in castellū Antoniam: ibiq; salutis obsides nactus (erat enim ibi in custodia, ut præmisimus, coniunx Aristobuli cum filijs) prius quā grauius aliquid accideret, ea lege in concordiam redijt, ut regnū quidē Aristobulus haberet, ipse uero cederet, quasi frater regis alijs honoribus contentus. Hoc modo in sano reconciliati, cū in conspectu circumstantis populi benignissime alter alterū cōplexus esset, domus permutat: & Aristobulus quidē discedit in regiā, Hyrcanus autē in Aristobuli domū.

De bello Hyrcani cum Arabibus & expugnatione Hierosolymæ. Cap. V

Ant. lib. 14
cap. 2. 3. 4.

Metus uero & alios eius inimicos præter spem dominantis occupat, & maxime Antipatrum iam dudū Aristobulo inuisum. Erat autem genere Idumæus, & nobilitate ac opibus gētis suæ princeps. Is igitur & Hyrcanū ut ad Aretam regē Arabiæ cōfugeret, eiusq; auxilio regnū repeteret hortabatur, & ipsi Aretæ ut Hyrcanū susciperet atq; in regnū deduceret suadebat, multum obtrectans Aristobuli moribus, multisq; Hyrcanum laudibus prædicans. simulq; admonebat quod eum deceret regno clarissimo præsentē, iniquitate oppressis manū porrigere: Hyrcanū autē iniuriā pati, qui principatu iure successionis sibi dedito excidisset. Sic instructis & paratis ambobus, nocte cū Hyrcano ex ciuitate profugit: citatoq; cursu in oppidū quod Petra dicitur saluus euasit: ea est Arabiæ regiā. Ibi postquam Hyrcanū in manū regis Aretæ tradidit, multis dictis multisq; muneribus ut auxiliū præberet, quo in regnū deduceretur, effecit. Erant autē peditū equitūq;

tumq; millia L, quibus nequaquam restitit Aristobulus: sed primo impetu superatus, in Hierosolyma fugere cogit: atq; omnino captus esset, nisi dux Romanorū Scaurus aduersis horū temporibus imminens soluisset obsidionem. namq; is ex Armenia quidē in Syriam missus erat à Pompeio Magno, qui cum Tigraue bellū gerebat. Sed ubi Damascū uenit, recens à Metello & Lollio captam reperit: his inde submotis, cognitoq; in Iudæa quid ageretur, illuc uelut ad quæstū cucurrit. Deniq; mox ut fines ingressus est, Iudæorū legati ad eum ueniunt à fratribus, utrisq; ut sibi potius adiumento essent orantibus. Sed trecentis talentis quæ Aristobulus ei miserat, iustitia posthabita est. Tot enim acceptis Scaurus ad Hyrcanum & Arabes legatos misit, Romanorum eis & Pompeij nomen intentans, nisi ab obsidione desisterent. Itaq; & Areta ex Iudæa in Philadelphiam recedit metu perculsus, & Scaurus Damascū redit. Aristobulus autē quod captus non esset, satis sibi esse non credidit: sed omnibus quas haberet copijs collectis, persequebatur hostes: & circa locū quem Papyrona uocant prælio cōmisso, supra sex eorū millia cædit: in quibus erat & Cephalon frater Antipatri. Hyrcanus uero & Antipater Arabū priuati auxilio, spem in aduersarios transtulerunt. & cū Pompeius Syriā ingressus Damascū peruenisset, ad ipsum cōfugiunt. multisq; muneribus ei datis, eadem illa quibus ad Aretam usi fuerant allegantes, magnopere precabantur ut Aristobuli uiolentia damnata, regno Hyrcanū restitueret, cui tam ætate quā moribus deberet. sed nec Aristobulus sibi defuit, corruptioe Scauri fretus. Venerat autē quantum potuit ornatus cultu regio: deinde offensus obsequijs, neq; ferendum existimans abiectius quā regem deceret utilitati seruire, à Diospoli regrediebatur. Ob hoc iratus Pompeius, etiā Hyrcano eiusq; socijs hoc precantibus, Aristobulū petit, & Romano simul exercitu & Syrorū instructus auxilijs. Cū uero Pellam & Scythopolim prætergressus Coreas uenisset, unde Iudæorū fines incipiunt per mediterranea loca subeuntibus, cognito Aristobulū in Alexandriū confugisse (castellū est magnifice structū, in monte præcelso sitū) mittit per quos eum iuberet inde descendere. Ille autē decreuerat, quia imperio uocaret, periclitari potius quā parere. sed populum uidebat horrere: & amici monebant ut Romanā uim cogitaret, quam sustinere nō posset. Itaq; horū consilijs obediens, descendit ad Pompeiū: quodq; iuste regnaret, multis pro se dictis in castellū redijt. & cum iterū descendisset prouocatus à fratre, ac de suo iure cum eo disceptasset, denuo regreditur non prohibente Pompeio. Erat autē inter spem timoremq; medius: & ueniebat quidem uelut exoraturus Pompeiū ut sibi cuncta permitteret, ad montem uero reuertebatur, ne quid regiæ dignitati derogare uideret. quia tamen castellis eū Pompeio cedere placebat, hisq; præpositos monere literis ut decederent, quibus præceperat ut nō nisi manu sua scriptis epistolis obtēperarent: iussa quidem facit: sed in Hierosolymā cum indignatione discessit: belloq; iam cōgredi cū Pompeio cogitabat. Ille autē, nec enim tempus apparatus dandum putauit, statim eum insequitur. multū quippe alacritati eius addiderat, circa Hierichuntem Mithridatis mors nunciata. Vbi pinguisima Iudææ regio & palmarum plurimū ac balsamū nutrit: cuius inciso lapidibus acutis robore stillantem lacrymā ex uulneribus colligunt. Cumq; illic pernoctasset, mane in Hierosolymā

Ant. lib. 16
cap. 6. 7

prop-

Ant. lib. 14
cap. 7. 8

properabat. Itaq; hoc eius impetu perterritus Aristobulus, supplex occurrit, pecuniamq; pollicitus, quodq; semetipsum ei cū ciuitate permetteret, Pompeium mitigat ſæuientē. Nec tamen quicq; eorum quæ promisit effectū est. Gabiniū enim q̄ ad ſuſcipiendā pecuniā miſſus fuerat, ne in oppidū quidem Aristobuli ſocij receperunt. His cōmotus Pompeius, Aristobulum in cuſtodiam collocat: ad ciuitatē uero profectus, explorabat qua ex parte facilior eſſet accessus. nam & murorum eius firmitatē oppugnari poſſe facile nō uidebat: uallemq; pro mœnib. horribilē, fanumq; illic cernebat proximum, adeo tutiſſima munitione circumdatū, ut etiā ſi ciuitas caperet, ſecundū eſſet hoſtibus in eo refugiū. Hoc autē diu q̄d faceret hæſitante, ſeditio intra ciuitatē orta eſt: Aristobuli quidē ſocijs bellū geri potius regēq; liberari dignū eſſe cēſentibus: qui uerò cum Hyrcano ſentirent, Pōpeio portas aperiri. Metus autē hoſtium plures faciebat, Romanorū conſtantiā reputantes. Deniq; uicta pars Aristobuli cōceſſit in templū: & ponte q̄ ab eo ciuitati iungebat abſciſſo, ut ad ultimum uſq; reſiſteret, inſtruebat. Cum autē alij Romanos recepſſent in ciuitatem, hiſq; domū regiam tradidiſſent, ad hæc obtinenda Pompeius unū ē ducibus ſuis Piſonē cum militib. intromittit. iſq; præſidijs in ciuitate diſpoſitis, quia nemini eorū qui in templū confugerāt pacē perſuadere poterat, omnia quæ circū erāt oppugnationi parabat: Hyrcano eiusq; amicis ad cōſilia conferenda, & ad efficiēda quæ iuberet alacriter animatis. Ipſe uerò ad partes ſeptentrionales foſſamq; uallemq; replebat omni genere materiæ per milites cōportato, cum per ſe opus eſſet difficillimū, propter immenſam altitudinē, & præterea Iudæi modis omnib. deſuper obſiſterent. manſiſſetq; labor imperfectus, niſi Pompeius obſeruatis diebus ſeptimis, quibus Iudæos religio ab omni opere manus abſtinere cōpellit, p̄ eos aggerē cumulare præcepſſet, inhibitis à prælio militibus. Pro ſolo em̄ corpore Iudæis etiā per ſabbata pugnare licet. Igit̄ iam ualle repleta, & impoſitis aggeri turribus, admotiſq; machinis Tyro allatis, mœnia tentabat. Deſuper obſtantes lapidib. repellebant, cum diu turres obſidentiū magnitudine ſimul & pulchritudine præſtantes, uim repugnantium ſuſtinerent. Veruntamen Romanis tunc plurimū deſatigatis, Pompeius Iudæorū tolerantiam & in alijs admiratus eſt: & præcipue, quod nihil ceremoniarū inter media tela uerſantes intermiſerunt. ſed uelut in alta pace ciuitas ageret, quotidie ſacrificia & uictimas, omnēq; dei cultū diligentiffime celebrarunt, nec uel in ipſo excidio cū ad arā in dies ſingulos trucidarentur, legitimis religionis ſuæ munerib. abſtinuerūt. Menſe igit̄ obſidionis tertio uix una turre deiecta, in fanū irruptū eſt. Primus autē murum tranſcendere auſus eſt Syllæ filius Fauſtus Cornelius, & poſt eū centuriones duo Furius & Fabius cum ſuis cohortibus, & circūſepto undiq; ſano, alios aliō cōſuſiētes uel etiā pauliſper repugnātes interficiūt. Vbi plurimi ſacerdotū, quā hoſtes ſtriſtis gladijs irruentes uidebant, intrepidi tñ in peragēdis rebus diuinis perſeuerabant: & in ipſo libandi templūq; adolēdi miniſterio maſtabantur, ſaluti quoq; præferentes religionis obſequiū. Multos autē ſui gentiles aduerſæ partis ſtudioſi trucidabant, plurimi ſeſe in rupes præcipitabāt. nonnulli furibundi cunctis quæ circa murū erant in deſperatione ſuccenſis, pariter cōflagrabant. Itaq; Iudæorū quidē milia duodecim occubuerūt: Romanorum

norū uerò perpauci: ſed plures ſauciati ſunt. Nihil autē grauius in illa clade Iudæorū genti uiſum, quā ſanctū illud arcanū, neq; cuiquā prius uiſum alienis eſſe detectū. Deniq; Pōpeius unā cum ſuis comitibus in templū ingreſſus, ubi neminē præter pontificē adeſſe ſas erat, quæ intus erant candelabra cum lychnis & menſis in quib. libare atq; adolere moris eſt, & uacula ex auro cuncta ſpectauit: congeſtamq; pigmentorū molem, ſacræq; pecuniæ ad duo millia talentorū. Nec tñ uel hæc uel aliud quicq; de ſacroſanctis opibus ſiue inſtrumētis attigit: ſed poſtero die poſt excidiū purgare templū edituos iuſſit, & ſolennia ſacra celebrare. Ipſe autē Hyrcanū pontificem declarauit: q̄ ſe & in alijs rebus alacrem obſidionis tempore præbuiſſet, promptamq; ad bellum agreſtiū multitudinē ab Aristobulo reuocafſet: per quæ ſicut imperatorē bonū decuit, beneuolentia potius q̄ timore plebem ſibi cōciliauit. Inter captiuos etiam cōprehenſus Aristobuli ſocer idemq; patruus tenebat. & illos quidē qui maxime belli cauſa fuiſſent, ſecuri percufſit. Fauſtū uerò & q̄ unā fortiter operā nauauerant præclaris præmijs donat & Hieroſolymis tributū indicit. ablatas autē genti etiam quas in Cœleſyria cœperāt ciuitates, Romano qui tunc erat præſidi parere iuſſit: proprijsq; tantū finibus circūcluſit. Inſtaurauit autē in gratiā cuiuſdā ex libertis ſuis Demetrii Gadarenſis, etiā Gadaram, quam Iudæi ſubuerterant. Mediterraneas præterea ciuitates ab eorū imperio liberauit, quas præuenti non exciderant, Hippon, & Scythopolim, & Pellam, & Samariam, & Marifam: itemq; Azotū, & Iamnam, & Arethuſam: nec non & maritimas, Gazam, & Ioppen, & Doram, & quæ pridē Stratonis pyrgus uocabat, poſt autē ab Herode rege clariffimis ædificijs transformata, Cæſarea nominata eſt: eaſq; omnes indigenis ciuibus redditas prouinciæ Syriæ coniunxit. Huius autē & Iudææ, cunctorumq; adminiſtratione ad Aegypti uſq; fines & flumē Euphratē cum duabus legionibus Scauro permiſſa, Romam ipſe per Ciliciā properauit, captiuū ducēs Aristobulū cum familia. Erant autē filiae duæ, totidemq; filij: quorū unus Alexāder ex itinere fugit, minor autem Antigonus cum ſororibus Romam uectus eſt.

De bello Alexandri cum Hyrcano & Aristobulo. Cap. VI

nterea Scaurus in Arabiam ingreſſus, ad Petram quidem regionū aſperitate prohibebatur accedere: quæ autē circum erant, omnia ualſtabat, multis & in hoc malis afflictus. nam exercitū famas premebat: cui tñ Hyrcanus per Antipatrū uictui neceſſaria ſuppeditabat. quē uelut Aretæ familiarē etiam Scaurus ad eum legauit, ut bellū pactione deponeret. Itaq; perſuaſum eſt Arabi, ut c c c talenta daret: atque ita Scaurus ex Arabia tranſduxit exercitū. Alexāder autē Aristobuli filius qui Pompeium fugerat, magna manu medio tempore congregata, Hyrcano grauis imminebat, Iudæamq; depopulabatur. quem quidē maturē debellare poſſe credebat: quoniam diſturbatū quoq; à Pompeio murū Hieroſolymis renouatū eſſe confiſdebat: niſi Gabinius in Syriam miſſus qui Scauro ſucceſſerat, quum in alijs fortem ſe præbuiſſet, tum etiam in Alexandrū mouiſſet exercitū. Huius autē ille impetum ueritus, & ampliorem militum manum congregabat: donec facta ſunt decē millia peditū, & mille quingenti equites: locaq; opportuna muris, hoc eſt, Alexandriū & Hyrcaniū, & Machærunta non longe ab Arabiæ montibus

Ant. lib. 14
cap. 9Ant. lib. 14
cap. 10

montibus, municbat. Igitur Gabinius cum parte copiarū præmissō M. Antonio, ipse cum toto exercitu sequebat. Lecti autem Antipatri comites, aliaq; Iudæorum multitudo, quorū Malichus & Pitholaus principes erant: iūctis cū M. Antonio uiribus suis, Alexandro obuiā processerūt: neq; ita multo post aderat cum suis copijs Gabinius. Alexander autē q̄ tum in unū confertam hostium multitudinē sustinere non poterat, abscessit. Cumq; Hierosolymis appropinquasset coactus prælio decertauit: amissisq; sex milibus, quorū tria uia capta sunt, tria uero prostrata, cū reliquis effugit. Gabinius autē ubi Alexandrium castellū uenit, quia multos deseruisse castra cognouit, promissā delictorū uenia conabatur eos ante præliū sibi coniungere. Cū autē illi nihil mediocri cogitarēt, plerisq; interfectis, reliquos in castellū cōcludit. In hoc prælio dux M. Antonius multa præclare gessit: & quāuis semper & ubiq; uir fortis apparuisset, tamē nunc etiam suū uicit exemplū. Gabinius autē relictis qui castellū expugnarent, ipse ciuitates adire, & intactas quidem cōfirmare, subuersas autē erigere curabat. deniq; iussu eius & Scythopolis habitari cœpit, & Samaria, & Anhedon, & Apollonia, & Iamnia, & Raphia, & Marisa, & Dora, & Gadara, & Azotus, aliaq; multæ, lætis ciuib. atq; incolis ad eas concurrantibus. His autē recte dispositis regressus Alexandriū, uehementius urgebat obediū. Qua re territus Alexander, omnibus desperatis legatos ad eum misit, & ignosci delictis orans, & quæ sibi parerent castella Machærunta & Hyrcaniū tradere nō dubitans: quinetiā Alexandriū eiusdem potestati permisit. Quæ quidē Gabinius omnia consilio matris Alexātri funditus eruit, ne rursus belli alterius receptaculū fierent. Aderat autem, quo suis Gabinium palparet obsequijs, uiro suo cæterisq; captiuis metuens, qui Romā fuerāt abducti. Post hæc ergo Gabinius Hyrcano Hierosolymam deducto, eiq; fani cura mandata, cæteris reip. partibus optimates præfecit. Omnemq; Iudæorum gentem in cōuentus quinq; diuisit: uno Hierosolymis, altero Doris, itemq; tertio ut apud Amathunta respondeat, destinatis: quarto Hierico, & quinto Saphoris Galilææ ciuitas attributa est. Singulari autē unius dominatione Iudæi liberati, libenter ab optimatibus regebant. Veruntamen nō multo post euenit, ut turbarū his fieret initiū elapsus Roma Aristobulus: qui magna iterum Iudæorū manu cōflata partim cupida mutationis, partim quib. olim dilectus erat, primū occupat Alexandriū: idq; recingere muro tentabat. Deinde cognito q̄ Gabinius Sifennā & Antoniū & Seruiliū duces cōtra se cū exercitu misit, in Machærunta cōcedit: uulgiq; imbellis onere deposito, solos armatos prope ad octo millia militū secū duxit: inter quos & Pitholaus erat secundarū partiū rector cum mille uiris ex Hierosolymis profugus. Romani autē sequebantur, habitoq; conflictu, aliquandiu cum suis Aristobulus fortiter dimicando perseuerabat, donec ui Romanorū subacti, cæsa sunt uirorū v m. propè uerò ad duo millia in quendā tumulū confugerūt. cæteri q; mille cū Aristobulo, perrupta Romanorū acie, in Machærunta coacti sunt. Vbi rex cū in ruinis prima uespera tetendisset, sperabat quidē aliā se manū per inducias belli posse cōtrahere, castellūq; bene munire. Impetū autē Romanorū supra q̄ poterat, per biduū remoratus postremo capitur: & cū Antigono filio qui Romæ secū fuerat uinctus, ad Gabiniū atq; inde Romam perductus est. Sed

Ant. lib. 14
cap. 11

Ant. lib. 14
cap. 12

Sed illum quidē senatus carceri inclusit. filios autem eius in Iudæam transmissit, quia Gabinius scripserat per epistolas, id pro traditione castellorū conuigi Aristobuli spondidisse. Parato autē Gabinio bellum Parthis inferre, Ptolemæus impedimento fuit. Qui reuersus ab Euphrate, petebat Aegyptū, Hyrcano & Antipatro amicis usus ad omnia quæ militiæ necessitas exiebat. nā & pecunijs & armis eum & frumento Antipater & auxilijs adiuuit. Et Iudæis in ea parte uias quæ Pelusiū ducerent obseruantibus, transmittere Gabiniū persuasit: alia uerò Syria discessu Gabinijs cōmota, & Iudæos iterū Alexāder Aristobuli filius ad defectionē reduxit: & maxima multitudine conflata, Romanos omnes qui per eam terrā degerēt obtruncare decreuerat. Quam rem Gabinius metuens (iam em̄ ex Aegypto redierat) hoc tumultu instante, nōnullis dissidentiū præmissō Antipatro concordiam persuasit. Cum Alexandro autē millia triginta remanserant, & ille ad bellū promptus erat. Itaq; ad pugnam egreditur. Occurrunt autē Iudæi, & circa montem Itaburium congressi, decē millia sternunt: cæteram uerò multitudinem fuga disperfit. Et Gabinius ad Hierosolymam reuersus (id enim Antipater uoluit) remp. eius cōposuit: deinde hinc profectus, Nabathæos pugna superat, & Mithridatem & Orfanem à Parthis perfugas clam dimittit: eosq; militib. aufugisse dixit. Interea Crassus ei successor datus Syriā suscepit. Is in Parthicæ militiæ sumptum, & omne aliud aurū templi quod Hierosolymis erat, abstulit, & à quib. Pompeius tēperauerat, duo millia talentorum. Euphratem uerò transgressus & ipse perit & exercitus eius: de quibus nō est huius temporis cōmemorare. Post Crassum autē Parthos in Syriam properantes irruere Cassius inhibuit, receptus in prouinciam. Eius autē fauore quæsito, in Iudæam festinabat: captisq; Taricheis, prope ad tria millia Iudæorū abducit in seruitium. Occidit autē etiam Pitholaum, seditiosos Aristobuli colligentē, cuius necis suasor erat Antipater. Huic autē nupta fuit ex Arabia nobilis fœmina nomine Cypris: unde filios quatuor, Phasaelum, & regem Herodem, & Iosephum, & Pheroram, & Salomē filiam habebat. Cum autem omniū qui ubiq; potētes essent, amicitiam hospitij familiaritateq; conquireret, præcipue regem Arabū per affinitatem sibi sociauit: eiusq; fidei cōmendans filios suos ad eū misit: quoniam bellum cum Aristobulo gerendū susceperat. Cassius autē compulso ad otium per conditiones Alexandro, ad Euphratē reuersus est, Parthos transire prohibiturus, de quibus alio loco referemus.

Ant. lib. 14
cap. 13

De Aristobuli morte, & bello Antipatri contra Mithridatem. Cap. VII

Aesar autem post senatus & Pompeij fugam trans mare Ionium, rebus omnibus Romaq; potitus, solutum uinculis Aristobulum cum duabus cohortibus uelociter ad Syriam misit: & hanc facillimè & cuncta Iudææ proxima per illum subijci posse ratus, uerum & spem Cæsaris, & Aristobuli alacritatem præuenit inuidia. Nam ueneno peremptus à Pompeij studiosis, aliquandiu etiam sepultura in solo patrio carebat, corpusque mortui seruabatur melle conditum, donec ab Antonio Iudæis missum est in monumentis regalibus sepeliendum. Occiditur autem Alexander quoq; filius eius, à Scipione securi percussus Antiochiæ, secundum Pompeij literas, accusatione eius pro tribunali prius habita super his quæ in Romanos admi-

Ant. lib. 14
cap. 14

Ant. lib. 14
cap. 15

Ant. lib. 14
cap. 16

ferat. Ptolemæus autem Minnæi filius, qui Chalcidem sub Libano tenebat, captis eius fratribus, filium suum Philippionem, qui eos arcefferet, mittit Ascalonem: atque ille abstractum ab Aristobuli coniuge Antigonom, eiusque sorores adducit ad patrem. Amore autem captus, minorem earum coniugio suo copulat, ob eamque postea causam à patre occiditur. Accepit enim Ptolemæus in matrimoniū Alexandram perempto filio: huiusque affinitatis gratia fratres eius propensiore cura tuebatur. Antipater autem Pompeio mortuo in clientelam Cæsaris se contulit, & quia Mithridates Pergamenus ab accessu Pelusij prohibitus, cum exercitu quem ducebat in Aegyptum, apud Ascalonem morabatur, non solum Arabas, quamuis hospes esset, auxiliū ferre persuasit: uerū & ipse armata Iudæorū tria circiter millia secū mouit. Excitauit autem præsidio Syriæ quoque potentes, & incolam Libani Ptolemæum, & Iamblichū, & Ptolemæū alterum, quorum gratia ciuitates illius regionis alacri animo bellum pariter inchoarunt. Iamque fretus Mithridates auctis propter Antipatrum copijs, Pelusium proficiscitur. Et quia transire uetaret, ciuitatē obsidebat: Antipater uerò in hac oppugnatione clarius enituit. Effracto enim ex parte sua muro, primus in ciuitatem cum suis insiluit. et Pelusium quidem captum est: ulterius autem eos progredi non sinebant Iudæi Aegyptij, terrarum incolæ, quæ appellantur Oniæ. Quibus tamen Antipater non modò ne obstarent, uerum etiam ut uictui necessaria præberent militi persuasit. Vnde factū est, ut nec Memphitæ ad manus uenirent, ultroque sese traderent Mithridati, atque ille Delta iam peragrato pugnam cum cæteris commisit Aegyptijs, in loco cui nomen est Iudæorum Castra: eumque in acie omni dextro cornu liberauit Antipater, circumgressus fluminis ripam. Leuum enim cornu contra se positum superabat. Facto autem in eos impetu qui Mithridatem persequerentur, multos occidit: tamque diu reliquos fugientes agebat, donec etiam castris eorum potitus est, octoginta tantum de suorum numero amissis. Octingentos autem ferè Mithridates cum fugeret perdidit. Præter spem uerò seruatus ex prælio, uacuis inuidia, testis rerū ab Antipatro gestarum fuit apud Cæsarem. Vnde ille tunc quidem Antipatrum spe & laudibus incitatum ad subeunda pro se pericula reddidit promptiorem. In quibus omnibus bellator audacissimus comprobatus est, multaque perpeffus uulnera, toto corpore gerebat signa uirtutis. Post autem quando rebus in Aegypto compositis, ad Syriam redijt, & Romana cum ciuitate simul & immunitate donauit: alijsque rebus honorando, amicissimeque tractando, dignum æmulatione reddidit: eiusdemque gratia etiā pontificatum confirmauit Hyrcano.

De accusatione Antipatri apud Cæsarem, de pontificatu Hyrcani & Herode bellū mouente. Cap. VIII

Odem uerò tempore Antigonus quoque Aristobuli filius cum uenisset ad Cæsarem, maioris præter opinionem felicitatis causam præbuit Antipatro. Nam qui de patris morte queri deberet, propter inimicitias Pompeij ueneno, quantum putabatur, perempti, & crudelitatis in fratrem accusare Scipionem, nullumque inuidiæ dolorem admiscere miserijs, ultra hæc Hyrcanum & Antipatrum criminabatur, ueluti se patrio loco cum fratribus iniquissime pellerent, multisque gentē iniurijs afficerent

Ant. lib. 14
cap. 16

cerent, dummodo satiarentur: quodque in Aegyptum auxilia ipsi Cæsari non beneuolentia, sed timore ueteris discordiæ miserint, & ut amorem Pompeij deprecarent. Ad hæc Antipater, ueste proiecta, multitudinem uulnerum demonstrabat. & qua fide quidem Cæsarem coluisset, uerbis non esse opus dixit: nam corpus etiam se tacente clamare: Antigoni autem mirari audaciam, qui cum hostis Romanorū sit filius, & fugitiui Romanorū, nouarumque rerū studium uotumque; seditiosum patris habeat, apud Romanorum principem alios accusare conetur, bonique aliquid adipisci tentet: quem hoc solum oportere contentum esse quod uiueret. Namque nunc eum non propter inopiam desiderare facultates: sed ut in eos qui dedissent, Iudæorum seditiones accenderet. Quæ ubi Cæsar audiuit, Hyrcanum quidem pontificatu digniorem esse pronunciauit: Antipatro autem cuius uellet potestatis detulit optionem. Qui permissio dignitatis modo ipsi qui daret, Iudææ procurator declaratus est. & præter hoc impetrauit, ut subuersa patriæ mœnia renouare sibi liceret. Et hos quidem honores Cæsar incidendos in Capitolium misit, ut iustitiæ suæ uirtutisque signum Antipatri memoriæ traderet. Antipater uero ubi de Syria Cæsarem persecutus est, in Iudæam reuersus, ante omnia patriæ muros à Pompeio dirutos reparabat: omniaque lustrando, ne quid in illis regionibus turbarum esset, nunc interminando, nunc etiam suadendo curabat: unumquemque admonens, quod si cum Hyrcano sentiret, in otio atque opulentia uicturi essent, fortunisque suis & communi pace potituri: sin spe uana ducerent eorum qui priuati quæstus gratia res nouas optarent, se quidem non procuratorem, sed dominum omnium, Hyrcanum uero tyrannum pro rege, itemque Romanos & Cæsarem hostes pro amicis & rectoribus habituri: nec enim passuros huius potestatem labefactari, quem ipsi regem constituissent. Sed quamuis hæc diceret, tamē etiam per se, quoniam Hyrcanum segniorem uideret, neque tam efficacem quam regni posceret sollicitudo, statum prouinciæ componebat. Et Phaselum quidem natu maximum filiorum suorum militibus præpositum, Hierosolymæ eiusque territorio præfecit: Herodem uerò ætate posteriorem, nimisque adolescentem, Galilææ destinat, similia curaturum: qui cum natura strenuus esset, citò materiā ubi animi magnitudinē exerceret, inuenit: captumque latronum principem Ezechiam, quæ prædari maximo agmine continentia Syriæ deprehendit, ipsum aliosque latrones multos interfecit. Eaque res adeo grata fuit Syris, ut per uicos atque oppida caneret Herodes, ueluti per eum pacē reddita, & possessionibus restitutis. Ex huius denique operis gloria, Sexto etiam Cæsari propinquo magni Cæsaris, & Syriam tunc administranti est cognitus. Quin & Phaselus fratris indolem contentione bona superare certabat, augendo erga se beneuolentiam Hierosolymis habitantium: atque illam quidem ciuitatem possidens, nihil autem contumeliose per insolentiam potestatis admittens. hinc & Antipater obsequijs regalibus ab ea gente colebat, & honores ei tanquam rerum domino omnes habebant. Nec tamen ipse, propterea minus fidelis aut beneuolus Hyrcano fuit. Verum fieri non potest, ut liuorem quisquam in secundis rebus effugiat. Namque Hyrcanus, quamuis & antea tacite sua sponte mordebat adolescentium gloria, maximeque rebus ab Herode gestis, & crebris nuncijs laudes eius pro singula facta prædicantibus angeret: à multis tamen inuidis, quæ re-

gias infestare solēt, quibusq; Antipatri eiusq; filiorū probitas officiebat, infligabatur: dicentibus q̄ Antipatro & filijs eius rebus traditis, solo contentus & hac potestate uacuo regis nomine sederet. Et quā diu sic errabit, ut infereges p̄ducatur? Nec em̄ eos uel simulare iam procurationē, sed certe esse dominos ipso reiecto: cuius nec mandatis nec epistolis præter Iudæorū legem tantam multitudinem peremisset Herodes: illumq; nisi regnet, sed adhuc priuatus sit, ad iudiciū uenire debere, rationem tam ipsi regi q̄ patrijs legib. redditurum, quæ indemnatos occidi nō sinerent. His paulatim accendebat Hyrcanus. Ad extremū autem iracundia prodita, causam dicturum Herodem iubet accersiri: atq; ille & patris monitu, & q̄ ei fiduciam res gestæ darent, firmata prius Galilæa præsidij, ad regem proficiscitur. Ibat autem cum fortiterua, ne uel derogare uideretur Hyrcano, si plures duceret, uel inuidiæ nudus pateret. Sextus autem Cæsar adolescenti metuēs, ne quid apud inimicos deprehensio mali fieret, ad Hyrcanum mittit, qui ei manifeste denunciarent, ut homicidij crimine liberaret Herodem. Hyrcanus autē qui eum diligeret, per se quoq; id cupiens, absolutionem decernit. Atq; is inuito rege euasissimatus, Damascum recessit ad Sextum, nequaquam paratus obedire, si denuo fuisset accitus. Rursumq; ab improbis irritabatur Hyrcanus, qui diceret iratum Herodem abijisse, & ut se contra ipsum strueret, properasse. Hæc autem rex uera esse existimans, quid ageret nesciebat: quoniam potentiorum inimicum uidebat. Cum uerò a Sexto Cæsare dux militum per Syriam itemq; p̄ Samariam declaratus esset Herodes, neq; solum propter gentis fauorem, sed etiam uiribus suis terribilis putaretur, in timorem extremū incidit, iamiamq; illum cōtra se credens cum exercitu esse uenturum. Neq; opinione deceptus est. Namq; Herodes intentatæ sibi accusationis iracundia, conflata militū multitudinem in Hierosolymam ducebat, ut Hyrcanum regno deponeret. Idq; fecisset, ni pariter egressi pater & frater fregissent eius impetum, deprecantes ut & ipse uindictam minis tantum, solaq; indignatione metiretur: regi autem parceret, sub quo ad hoc potentiæ processisset: ac si propterea quod in iudicium uocatus esset, indignaretur: quia tamen absolutus est, gratias ageret, neq; tristibus quidem paria referret, saluti uerò esset ingratus. Quod si etiam momenta bellorum reputanda uiderentur, iniquitatem militiæ consideraret: neq; omnino de uictoria bene speraret, qui cum rege congressurus esset domestica consuetudine iuncto, & de se bene merito: sauo autem nunquam, nisi quod maleuolorū consilijs impulsus, umbram ei tantum iniquitatis intētaffet. Paruit his Herodes, qui speratis putauerat posse sufficere, suasq; uires demonstrare nationi. Et inter hæc discordia Romanorum circa Apamiā bellumq; domesticum oritur: quoniam Cæcilius Bassus fauore Pompeij Sextum Cæsarem dolo necauerat, eiusq; militem occupauerat. Alij uerò Cæsaris duces, mortis eius ulciscendæ gratia, cunctis uiribus Bassum petebant. Quibus tam interēpti quā superstitis Cæsaris causa, quod ambobus esset amicus, Antipater per filios suos misit auxilia. Cum autem bellum traheretur, ex Italia successor antē dicti Sexti uenit Marcus.

De Roma-

De Romanorum dissidijs post mortem Cæsaris & insidijs Malichi. Cap. IX

Odem tempore magnum bellum inter Romanos conflatur, dolo Cæsij & Bruti Cæsare interfecto, postq̄ triennium septemq; menses tenuit principatum. Maximo autē motu cædis eius gratia concitato, & optimatibus inter se dissidentibus, propria spe quisq; ducebatur ad id quod existimabat esse commodius. Itaq; Cæsij Syriam petit, occupaturus militē, qui Apamiā circumsidebat: ubi & Marcū & dissidentes cohortes Basso cōciliauit, simulq; obsidione liberauit Apamiā. Ipse uerò exercitū ducens stipendiū ciuitatibus indicebat: nec modus erat exactio-num. Cum autem Iudæos quoq; septingenta talenta iussisset conferre, minas eius ueritus Antipater, filijs suis & alijs amicis mature pecuniæ cogendæ curam distribuit, & inter eos Malicho cuidam ex amicis: adeò necessitas urgebat. Primus autē Herodes Cæsij fauorem promeruit, qui ex Galilæa parte sua, talenta centū attulit, proptereaq; inter eximios amicos numerabatur. At uerò cæteros tarditatis arguens Cæsij, ipsis ciuitatibus irascebat. Eoq; Gophnam & Ammauntem, & duas alias ciuitates ex uilioribus depopulatus, ibat quidem quasi Malichū interfecturus, q̄ remissior in exigendo fuisset. Verū & huius & cæterarum ciuitatū interitū repressit Antipater, centum ilico talentis Cæsio delinito. Nequaquam tñ Malichus post abitū Cæsij, beneficiorum Antipatri memor fuit. Sed illi ipsi, quem sæpenumero memorabat sui seruatore fuisse, periculū moliebat, iniquitatis suæ impedimentum abolere festinans. Itaq; Antipater & uires eius & calliditatē metuens, flumen transit Jordanem, ad ulciscendas insidias collecturus exercitum. Deprehensus autē Malichus Antipatri filios impudentia superat. Nam & Phaselū apud Hierosolymam præsidij appositum, & Herodem, qui custodiam curabat armorū multis excusationibus & sacramentis circumuentos impellit, ut ipsis intercedentibus reconciliaretur Antipatro: atque ita denuo per Antipatrum exorato Marco, tunc in Syria militem regente, seruatus est: qui Malichū statuerat occidere, q̄ nouis rebus studuisset. Cæsare uerò adolescente & Antonio cum Bruto & Cæsio bellū gerentibus, Marcus & Cæsij exercitu de Syria conflato, q̄ magnū momentū, ubi usus poposcit, Herodes fuisset, ipsum quidem totius Syriæ procreatorem præficiunt, equitū illi manu peditumq; attributa: si autem bellum desijisset, regnum quoq; Iudææ Cæsij se eidē delaturū esse pollicitus est. Euenit autē, ut Antipatro & spes & fortitudo filij, causa mortis fieret. Horum enim metu Malichus, ministro quodam regio pecunia corrupto, mixtum ei ueneno poculum dari persuadet. Atq; ille quidem iniustitiæ Malichi præmium fuit post conuiuū mortuus, uir & alijs strenuus rebusq; administrandis idoneus, & qui regnum recuperatū conseruasset Hyrcano. Malichus autem infensum propter suspicionem ueneni populum, negando placabat: simulq; ut ualidior esset, armatorum sibi copias conquirebat. Nec enim Herodē cessaturum arbitrabat, quin etiam mox cum exercitu necis paternæ ultor adueniret. Sed Phaseli fratris consilio, qui eū palam minimè persequendum esse dicebat, ne uulgi seditio concitaret, & purgantē se tunc Malichum patienter admisit, & suspicione liberum esse concedens, clarissimas paterno funeri celebrauit exequias. Cōuersus autē in Samariam, & ciuitatem

Ioseph.

D d 3 com-

composuit seditione turbatā, perq; dies festos in Hierosolymam remeabat, præmissis ac comitantibus armatis: cui Hyrcanus, ita suadente ob metū Malicho, denunciat, ne alienigenas superinducat indigenis festū pure casteq; celebrantibus. Herodes aut, & ipso qui præceperat, causaq; contēpta, nocte ingressus est. Iterumq; Malichus ad eum ueniens, Antipatrū flebat. Contraq; ille se falli, cum uix animi dolorē premeret, simulabat: & tñ de nece patris apud Casiū per epistolas questus est, cui propterea Malichus inuisus erat. Itaque non modò ut mortem patris ulcisceretur, ei rescripsit: sed etiam tribunis quibus præerat, ut in causa iusta Herodi opem ferrent, occulte præcepit. Et qm̄ capta Laodicia, undiq; ad Herodē conuenerant optimates cum muneribus & coronis, ipse quidem hoc ultioni tempus destinauerat. Malichus autē id Tyri fore suspicabatur: & filiū suū tunc apud Tyrios obsidem, statuit subducere, & ipse in Iudæam fugam parabat. Salutis autē desperatio stimulabat, ut etiam maiora cogitaret: nam & Iudæorū gentem contra Romanos exciturū se credidit, dum bello aduersus Antoniū Casius occupabat, deieciōq; Hyrcano facillime regnaturū. Sed profecto irridebat eius spem fatale decretum. Etenim quò intenderet animū suspicatus Herodes, & ipsum & Hyrcanum ad cœnam uocat. Deinde seruorū quendam instruendi cōuiuij specie mittit. Sed res erat, ut tribunis prædiceret ad insidias egredi: atq; illi præceptorū Casij memores, ad littus ciuitati proximū armati gladijs occurrunt, ibiq; circumseptū Malichū multis uulneribus interficiunt. Hyrcanus autē statim concidit stupore dissolutus: uixq; anima recepta, Herodē percontabatur quis Malichū occidisset. Et cum è tribunis unus respondisset, Casij præceptum: planè, inquit, & me & patriā meā Casius seruat incolumē: qui amborum insidiatorē peremit. Vtrū autē ex animo dixerit, an quod timore factū probaret, incertū est. Sed enim Malichū hoc modo ultus est Herodes.

De Herodē accusato & uindicato. Cap. X

Ant. lib. 14
cap. 20

Postquam uero Casius excessit è Syria, iterū Hierosolymis orta seditio est, cum Felix in Phaselum mouisset exercitū, & in Herodem, fratris pœna uellet necem Malichi uindicare. Casu autē Herodes cum Fabio Romano duce apud Damascum habitabat: & ne cupiens auxilio foret, morbo impediabatur. Interea Phaselus etiam sine cuiusquam auxilio superauit Felicem: probrumq; ingrati obijciebat Hyrcano, qui & Felici studuisset, fratremq; Malichi castella occupare permisisset. Iam enim multa tenuerat, omniumque tutissimum Massadam. Nec tamen ei quicquam contra uim Herodis potuit sufficere, qui mox ut conualuit, & alia recepit, & illum ex Massada supplicem dimisit, & Marionem Tyriorū tyrannum ex Galilæa pepulit: tria enim castella possederat: Tyrijsq; quos ceperat, uitam concessit omnibus: nōnullos etiam donatos abire iussit, unā & sibi ciuitatis beneuolentiam, & tyranno comparans odium. Marion autem à Casio quidem meruerat tyrannidem, qui tot Syriæ tyrannos præfecerat: sed ob Herodis inimicitias etiam Antigonom Aristobuli secum ducebat, & Ptolemæum, propter Fabiū, quem Antigonus sibi pecunia sociatum, adiutorem incepti habebat. Cuncta uero socer Ptolemæus Antigono subministrabat. Contra quos Herodes instructus, in aditu Iudææ commisso prælio, uictoria

potitur

potitur: fugatoq; Antigono, redit in Hierosolymā, pro merito gestæ rei omnibus charus, ut etiam quibus antea despectus erat, tunc in eius familiaritatē sese dederint, propter Hyrcani affinitatem. Namq; is Herodes iam pridem ex indigenis habuerat uxorem non ignobilem, quæ Doris uocabatur, & Antipatrum ex ea susceperat filium. Tunc autem duxerat Alexandri, cuius pater fuit Aristobulus, filiam Mariammen, Hyrcani neptem ex filia, atq; inde regi familiaris erat. Sed ubi Casio circa Philippos interfecto, Cæsar in Italiam, & Antonius in Asiam discesserunt: legatis ab alijs ciuitatibus ad Antoniū missis in Bithyniam, etiam Iudæorū optimates accusatū ueniunt Phaselū & Herodem: q̄ illis rerū summam ui possidentibus, nomen tantū honorabile superesset Hyrcano. Ad quæ Herodes qui præsto erat magna pecunia placatū sic Antonium affecit, ut ne uerbū quidem inimicorū eius pateretur audire. Et tunc quidem ita digressi sunt. Quum autē denuo Iudæorum primates centum uiri, Antiochiæ proximam Daphnen ad Antoniū uenissent, amori Cleopatæ iam seruientem, delecti à cæteris, qui eloquētia & dignitate præstabāt, aduersus fratres accusationē proponunt. Respondebat autē Messala, causæ defensor, astante etiam propter affinitatem Hyrcano. Auditis deinde utrisque partibus, Antonius percontabatur Hyrcanum, quinam essent regendis rebus aptissimi. Cumque is Herodem, eiusq; fratres alijs prætulisset, uoluptate repletus (nam & hospes eorum paternus erat, humanissimeq; ab Antipatro susceptus, eo tempore quo in Iudæam cum Gabinio uenerat) tetrarchas ambos declarat, totius eis Iudææ procuratione permessa. Legatis autē id ægre ferentibus, quindecim eorū correptos, carceri tradidit, quos etiam penè occidit. Cæteros autē reiecit cū iniuria: unde maior tumultus Hierosolymis excitatus est. Deniq; mille legati iterum Tyrū missi sunt, ubi cōmorabatur Antonius in Hierosolymam paratus irruere. Et contra eos uociferantes, magistratus Tyriorū directus est, data ei licentia, ut quos cōprehendisset, occideret: præceptoq; ut eorū potestatem confirmare curaret, qui tetrarchæ ipsius essent Antonij suffragio constituti. Ante hæc autē Herodes usq; ad littus cum Hyrcano progressus, multis eos admonebat, ne & sibi interitus, & patriæ belli causa fierent, dum inconsiderate contendunt. Illis autē tanto magis id indigne ferentibus, Antonius missis armatis, multos occidit, multos etiam uulnerauit. quorū & faucios cura, & mortuos sepultura Hyrcanus dignatus est. Non tamen ideo qui effugerant quiescebant: perturbando enim ciuitatē, Antonium irritabant, ut etiam quos in uinculis haberet, occideret.

De bello Parthorum contra Iudæos & fuga Herodis ac fortuna. Cap. XI

Arzapharne autem Parthorū satrapa Syriam biennio post cum regis filio Pacoro detinente, Lysanias patris sui mortui successor Ptolemæi Minnæi filij, mille satrapæ talēta pollicitus, & mulieres quingentas, ei persuadet ut Antigonom in regnum inducerent, Hyrcanumq; deponerēt. Impulsus igitur ab eo Pacorus, ipse quidem per maritima loca perrexit, Barzapharnem autem itinere mediterraneo iussit irrumpere. Sed maritimorum Tyrij Pacorum excluderunt, cum Ptolemæidenses eum & Sidonij recepissent. Ille autem quendam regiū pincernam, cognominem suum, equitatus ei parte attributa, ad Iudæā iussit accedere, & exploraturū hostium

Ant. lib. 14
cap. 21

Dd 4 consilium

consilium, & ubi usus exegisset, praesidio futurū Antigono. quibus Carmelū populantibus, multi Iudæi ultro ad Antigonum cōfluunt, ad expeditionem alacriter animati. Ille autem ad locum qui Drymos dicitur, occupandum eos praemittit: ubi commissa pugna, depulsisq; hostibus & effugatis, Hierosolymam cursu petebant: auctiq; multitudine, usq; ad regiam processerunt. Excepti autem ab Hyrcano & Phaselo, forti acie in foro confligunt. Ibiq; hostes in fugam uersos pars Herodis in fanū concludit: custodesq; his sexaginta uiros apponit, per aedes proximas collocatos. Sed hos quidē infensus fratrib. populus, igne consumit. Herodes autē iracundia peremptorum congressus cum populo, multos obtruncat: inq; dies singulos inuicē sese per insidias incurfantibus, assiduæ cædes erant. Instante uerò die festo, q̄ Pentecoste uocatur, omnia circa templū, totaq; ciuitas plebe rustica repleta est, & pleraq; armata. Et Phaselus quidē muros, Herodes autē cum paucis domū regiam custodiebat. Inuasitq; de improviso hostibus in suburbano, cōplures quidem peremit, omnes autē in fugam uertit. & hos in ciuitatē, alios in fanū, alios in extremum uallum includit. Interea pacis arbitrum Pacorum Antigonus petit admitti. Exoratus autē Phaselus & ciuitate & hospitio cum quingētis equitibus Parthum recepit, praetextu quidē componendæ seditionis uenientem, re autē uera ut adiuuaret Antigonū. Deniq; Phaselū dolo perpulit, ut ad Barzapharnem legatus de pace proficisceretur: quamuis multa dissuadente Herode, atq; ut insidiatorē occideret, ne uel se eius fallacijs dederet, admonente: natura enim Barbaros fidē negligere. Exijt etiā Pacorus cum Hyrcano, quo minus suspectus esset: nonnullisq; relictis equitibus apud Herodē, quos Eleutheros uocant, cum cæteris Phaselum prosequēbat. Sed ubi ad Galilæam uenerunt, indigenas quidē dissidentes atq; armatos offendunt: satrapam uerò conueniunt satis callide & officijs amicitiae dolos tegentē. Deniq; postquam dona eis dedit, redeuntibus insidias posuit. Illi autē in maritimū quendam locum deducti, cui nomen est Ecdippon, fraudē intelligunt. Ibi enim de promissis mille talentis audierunt: & quod Antigonus plerasq; mulieres ex his quas ipsi haberent, inter quingentas Parthis deuouisset: quodq; sibi semper à Barbaris praestruerent insidiā, ac olim capti essent, nisi mora fuisset, dum Hierosolymis caperet Herodes, ne sibi praescius quæ de his agerent, caueret. Hæc iam non uerba erant solū, nam & custodes huud procul abesse conspiciebat. Et tamen Phaselus Hyrcanū deserere non sustinuit, quamuis eum sapius moneret Offilius ut fugeret: cui Saramalla Syrorum tunc ditissimus dixerat, quemadmodū essent omnia de insidijs constituta. Sed conuenire satrapam maluit, atq; in os exprobrare, q̄ se insidijs appetisset: ac maxime quia pecuniae causa talis extitisset, cum plus ipse pro salute daturus esset, quam p̄ regno promississet Antigonus. Ad hæc Parthus subdola satisfactione iureq; iurando suspicionē deprecatus, perrexit ad Pacorum: statimq; à Parthis qui remanserant, quibusq; iussum erat, Phaselus atq; Hyrcanus comprehendunt, periuriam simul ac perfidiā execrantes. At interim pincerna ad hoc missus, Herodē capere moliebatur: eumq; fallere, ut extra murū procederet, sicut sibi mandatū fuerat, conabatur. Ille autē suspectos habere solitus Barbaros, & tunc minimè dubitans in hostes incidisse literas quæ insidias indicaret, pro-

dire

dire nolebat: quanq̄ satis idoneam causam Pacorus obtēderet, epistolas portantibus obuiam ire debere: nec enim ab hostibus esse captos, aut quicq̄ de insidijs, sed quæ Phaselus gessisset, his contineri. Iam dudū autē ab alijs audierat Herodes, fratrem suum Phaselū esse correptū: & Hyrcani filia Mariamme prudentissima foeminarū, multis eum precib. ne prodiret orabat: ne uel se crederet manifestis iam conatibus Barbarorū. Adhuc autē Pacoro cū socijs deliberante, quō nam modo clam patraret insidias, nec em̄ fieri posse ut tantæ sapientiae uir ex aperto circumueniret, nocte Herodes cū propinquissimis sibi ad Idumæam ignaris hostibus proficiscit. Eo cognito, Parthi eum persequēbantur. Et ille matrem quidē fratresq; suos, desponsatamq; puellam cū matre, minimoq; fratre praetēdere iter iussit. ipse autē caute cum famulis suis Barbaros retentabat: multisq; per omnes conflictus interēptis, ad castellū Massada properabat. Grauiores autē in fuga Parthis Iudæos expertus est. Qui cum semper molesti fuissent, à sexagesimo tamen ciuitatis stadio aliquandiu etiā acie decertauerunt. Vbi Herodes uictoria potitus, cum multos interfecisset, ipsumq; locū in memoriā præclari facinoris ædificatū, locupletissima exornauit regia, arcemq; in eo munitissimā cōdidit, ac de suo nomine Herodion uocauit. Et tunc quidem cum fugeret, multos sibi adiungebat. Postea uerò q̄ Thresam Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus, turbamq; sequentiū diminui persuadet: nec enim capacem esse tantæ multitudinis Massadam. Erat autem supra quā nouem milliū multitudo. Itaq; paruit Herodes eius cōsilio, & impares quidem necessitati per Idumæam dimisit cum uiatico, lectissimos autē maximeq; necessarios tenuit, atq; ita in castellum receptus est. Deinde octingentis ibi relictis, qui mulieres defenderēt, itemq; commeatu, qui satis esset obsessis, ipse in Petram ciuitatē Arabiæ perrexit. Parthi autem apud Hierosolymam in prædam uersi, in fugientiū domos ac regiam irruebant, solis Hyrcani pecunijs abstinentes: quæ trecēta talenta superabant, aliorum uerò spe minores inueniebant: quoniam Herodes iam pridem Barbarorum perfidiam suspicans, quicquid in opibus pretiosum, in Idumæā multo antē comportauerat: eiusq; sociorum itidem quisq; fecerat. Veruntamen postquā præda potiti sunt Parthi, ad hoc iniuriæ processerunt, ut omnē terram illam bello implacato replerent, Marisā quoq; ciuitate uastata: nec solū Antigonū regem constituerent, uerum etiā Phaselum & Hyrcanū uinctos ei traderent uerberandos. At ille Hyrcani quidē auriculas dentibus truncat, ut ne solutus quidē mutatis rebus unquā pontificatū recipiat: ab integris enim celebrari sacra oportet. Phaseli uerò uirtute præuentus est Antigonus. Qui cū nec ferri copiam, nec manus liberas haberet, ad saxū fracto capite interiit: atq; ita probato, q̄ uerus Herodis frater esset, Hyrcanusq; degenerasset, uiriliter moritur: dignū antea cta uita obitū assecutus. Fertur tñ & aliud, q̄ ex illa quidē plaga respuerit, sed ueluti curandi eius causa, missus ab Antigono medicus, uenenis malis uulnus expleuerit, eoq; illū pacto peremerit. Vtrū uis aut uerius sit, præclarū habet initiū. Deniq; aiūt eū prius q̄ efflaret animā, cognito ex quadā muliercula, q̄ Herodes euasisset, dixisse: Nunc bono animo discedam, qui ultorem inimicorū reliquerim. Ille quidē hunc exitum habuit. Parthi autē, quanquam mulieribus caruerint, quas maximè cupiebant, rebus

tamen

tamen cum Antigono apud Hierosolymam cōpositis, uinctū in Parthiā Hyrcanum ducunt. Herodes autē obstinatus in Arabiam, uelut adhuc uiuo fratre suo festinabat: ut pecunias ab rege acciperet, quib. solis exorātū iri pro Phaselo sperabat auaritiā Barbarorū. Etenim cogitabat, si Arabs minus memor fuisset paternæ amicitiae, animoq; liberali parcior, uel mutuū ab eo sumere, quod redemptionis causa præberet: pignori opposito ipsius filio quem redimeret. Secum enim habebat fratris filium, septem annos natū: trecentaq; talenta dare decreuerat, interpositis precationi Tyrijs. Sed profecto studium fortuna præuenerat: & Phaselo mortuo nequicq; fratrem diligebat Herodes. Non tñ uel apud Arabas saluam amicitiam reperit. Deniq; Malichus rex eorum, præmissis qui hoc admonerent, quamprimū reuerti eum ex finibus suis iubet, simulatione quidē Parthos per legatos petisse, ut Herodē Arabia pelleret: certa uero causa fuit, q̄ uicē Antipatro debitā negare, p̄posuerat, neq; pro beneficijs ab eo perceptis aliquid eius filijs gratiæ rependere, cōsolationis egentibus. Impudentiæ uero suafores habebat, qui Antipatri uellēt abiurare deposita. Erant autē circa eum potētissimi. Proinde Herodes ubi Arabas ex ea sibi causa hostes esse deprehendit, unde amicissimos existimabat, eaq; respondit nuncijs, quæ dolor imperauit, Aegyptum uersus recedit. & prima quidē uespera in quoddam agreste fanū, dum post se relictos reciperet, diuertit. Postero autē die cum Rhinocoluram peruenisset, fratris ei mors nunciat. acceptoq; tanto luctu, quantum curarū æstum deposuit, ibat ulterius. Itaque Arabem sero facti pœnituit: & qui reuocarent eum, quem contumeliose tractauerat, uelociter misit. Herodes autē in Pelusium peruenerat: ibiq; transitu p̄hibitus ab eius rei speculatoribus, rectores adit: & illi famam uiri dignitatemq; reueriti, Alexandriam eum prosequunt. Ingressus autē ciuitatē, à Cleopatra honorifice susceptus est, ducem sibi militū fore eum ad ea quæ parabat, existimante. Posthabitis autē reginæ precibus, neq; hiemis asperitatē, neq; marina discrimina, quo minus nauigaret Romam, extimuit. Circa Pamphyliam uero periclitatus, maiore oneris parte reiecta, uix in Rhodū uehemēter bello Cæsij uexatam, saluus euadit. Amicorū autē suorū, Ptolemæi & Saphinij receptus hospitio, licet rei pecuniariæ premeret inopia, maximam tamen ædificat nauim triremem: eaq; cum amicis delatus Brundisium, atq; inde continuo Romam profectus, familiaritatis paternæ gratia primū conuenit Antonium: eiq; tam suas q̄ totius generis clades exponit: quodq; affectibus suis in castello relictis, atq; obsidione cinctis, ad eum hieme supplex nauigasset. Itaque tantę miserationis casum miseratus Antonius, & memoria quidē iunctę cum Antipatro dexteræ, tum uerò ipsius qui aderat contēplatione uirtutis, etiam tunc eum regē constituere proposuit Iudæorū, quem ipse tetrarcham antea fecerat. Non minus autem q̄ fauore Herodis, odio ducebat Antigoni. Hunc enim & seditiosum, & Romanis inimicum esse arbitrabatur. Cæsarem quidem habebat multo q̄ ipse paratius renouantem Antipatri expeditiones, quas in Aegypto cū eius patre pertulerat: & hospitium & in rebus cunctis beneuolentiam: cum præter hæc ipsius quoq; Herodis strenuitatem cerneret. Veruntamē & senatū conuocabat, ubi Messala, & post eū Atratinus, astante Herode, patris eius merita, & ipsius circa populum Romanum fidem prosequen-

Ant. lib. 14
cap. 13

quebantur, quo simul hostē Antigonū demonstrarent: nō solū q̄ intra breue tēpus is dissidere cœpisset, uerum etiā q̄ antea quoq; populo Rom. despecto, Parthorū suffragio regnū curauisset accipere. His autem cōmoto senatu, cum Antonius etiā bello cōtra Parthos gerēdo utile esse diceret Herodē regem creari, omnes assentiunt. Dimissoq; senatu, Antonius quidē & Cæsar egrediebantur, mediū stipantes Herodē. Consules autē cum alijs magistratibus antecedebant, cæsuri hostias, decretumq; senatus in Capitolio reposituri. Primo autem die regni Herodis, apud Antonium cœnatum est.

De bello Herodis è Roma redeuntis, pro Hierosolyma & contra latrones. Cap. XII

Lodem uerò tempore Antigonus apud Massadam inclusos obsidebat, alijs quidem uictui necessarijs abundantes, aquæ autē inopes. Vnde Iosephus quoq; frater Herodis cum ducentis familiaribus suis ad Arabas cōfugere cogitabat: audito q̄ eorum quæ in Herodem cōmiserat, Malichum pœniteret: castellumq; reliquisset, nisi circa noctem, qua exiturus erat, plurimum imbriū contigisset effundi. aqua em̄ repletis puteis, fugiendi causa nō erat, adeo ut etiam ultro in Antigoni militē eruptiones auderent: multosq; nunc aperto prælio, nunc insidijs neci darēt: non tamen illis omnia pro uoto cedebant, sed ipsi quoq; interdum cum aduerso casu reuertebantur. Interea dux Romani militis Ventidius, prohibitū missus Parthos à Syria, post illos in Iudæam uenit: uerbo quidē, ut Iosepho & qui unā obsidebantur, ferret auxilium: re autem uera, ut pecunias auferret Antigono. Itaq; cum non longe ab Hierosolymis tetendisset, quæstu expletus, ipse quidem cum maxima exercitus parte discessit. Silonem uerò cū paucis, ne furtum deprehenderetur, si omnes abduxisset, reliquit. Antigonus autem sperans iterum Parthos sibi adiumento fore, Silonem interim placabat: ut pendente spe, nihil inquietaret. Iam uero naui ex Italia in Ptolemaidē deuectus Herodes, nō parua manu coacta externorum atq; gentilium, per Galilæam aduersus Antigonom properabat, Ventidij & Silonis fultus auxilio: quibus Gellius ab Antonio missus, ut Herodem in regnum deducerent, persuasit. Horum autē Ventidius quidem turbas in ciuitatibus, quæ propter Parthos euenerant, cōponebat. Silonem uerò Antigonus in Iudæa mercede cōruperat. Non tamen Herodes opis egebat: in dies enim singulos, quo magis iter promouebat, augebantur eius copiæ. nam præter paucos omnis ei Galilæa consensit, & propositū habebat præmium necessarium Massadam, ut primum affectus suos obsidione liberaret, sed impedimēto fuit Ioppe. Hæc em̄ prius, q̄ hostilis esset, eximenda uidebatur: ne dum ipse peteret Hierosolymam, receptaculū à tergo aliquod inimicis relinqueretur. Silo autem iungit agmina, inuenisse gaudens resistendi occasionem, quod eum persecutio premeret Iudæorum. Hos autē Herodes paruę manus excursionem perterritos, mature in fugam uertit: & Silonē male repugnantē, periculo eripit. Deinde capta Ioppe, suos liberaturus ad Massadam festinabat: dum indigenarū alios amicitia paterna sibi sociaret, alios ipsius gloria, nōnullos utriusq; beneficijs debita uicissitudo: plurimos tñ spes, ut à rege certissimo. Iamq; ualidissimas quæsierat militū copias: sed Antigonus iter eius impediēbat, loca insidijs opportuna præoccupās, unde nullū aut minimū afferebat hostib. detrimentū.

Ant. lib. 14
cap. 23

Ant. lib. 14
cap. 24

Herodes

Herodes autē facile receptis ex Massada pignoribus suis & rebus, à castello in Hierosolymā perrexit. Cui se Silonis milites & multi ex ciuitate iunxerūt, uirium eius timore perculsi. Castris autē positis ad occiduam regionem oppidi, custodes eius partis ipsum sagittis & iaculis impetebāt: ab alijs uero percuneos excurrentibus primæ frontis acies tentabant. Herodes autem primo circa muros præconis uoce declarari iussit, populi se bono & saluti ciuitatis aduenisse: pœnasq; ab nullo quamuis manifesto inimico repetiturū, sed discordissimis etiā offensarū obliuionē daturū. Deinde cum allocutionib. contrarijs pars Antigoni obstaret, quo minus aut præcones exaudire, aut uoluntatem mutare quispiā posset, quod reliquū erat, suis imperat murorū defensores deturbare: atq; illi statim sagittis cunctos ex turribus in fugā uerterunt. Ibiq; tunc Silonis detecta corruptio est. Multis enim militū subornatis, qui rebus egere se necessarijs acclamarent, pecuniamq; alimentis poscerent, atq; hyemandi gratia in loca opportuna dimitti (nam ciuitati proxima deserta erant, ita omnib. ab Antigono antè prouisis) & incitabat exercitū, & ipse recedere conabat. Herodes autē nō solum duces qui Siloni parerent, sed etiam milites ubi plurimi essent conueniendo, rogabat ne se destituerent, quem scirēt à Cæsare & Antonio & senatu deductū, in uno die pollicitus eos penuria soluere. Deinde hæc precatus ipse agros adit: tantamq; his exhibuit copiā comēatus, ut Silonis omnes accusationes perimeret: simulq; prospiciēs, ne uel in posterū ministrare desinerēt, accolas Samariæ p̄ epistolas admonebat (nā ciuitas eius se clientelæ dederat) ut alimenta & uinū & oleū & pecora in Hierichunta deferrent. Hoc ubi audiuit Antigonus, statim qui frumentatu hostes prohiberēt, atq; insidijs opprimerēt, per agros dimittit. Illiq; iussis obediunt, & magna iam manus armatorū super Hierichunta fuerat congregata. Discreti autē montibus insidebant, si qui exportarent uictui necessaria speculantes. Non tñ Herodes otiosus erat, sed decē cohortibus comitatus, quinque Romanorū, & quinque Iudæorū, quibus permixti erant etiam mercede conducti trecenti, præterea paucis equitibus Hierichunta peruenit: & ciuitatem quidē uacuum habitatoribus reperit, quingentos uero cum mulierib. ac familiaribus montium occupasse cacumina. & hos quidē captos dimisit: Romani autē in reliquam ciuitatem irruūt, eamq; diripere, cum plenas domos offendissent omnigenis opibus. Rex autem apud Hierichūta præsidio collocato, reuersus est: Romanumq; militem in his quæ sibi accefferant ciuitatibus, hoc est Idumæa, & Galilæa, & Samaria, hyematurū dimisit. Antigonus quoq; Silonis corruptione meruit, ut exercitus partē Lyddenses susciperent in Antigoni gratiam. Et Romani quidem armorū cura soluti, rebus omnibus abundabant. Herodes autē non quiescebat, sed Idumæam duobus millibus peditum, & quadringentis equitibus, misso etiam fratre suo Iosepho, cōmuniuit, ne quid noui cum Antigono tentaret. Ipse autē, matre cum alijs quos ex Massada liberauerat affectib. suis in Samariā translata, ibiq; tutissime collocata, ut cætera Galilææ subuerteret, atq; Antigoni præsidia expelleret, proficiscit. Cūq; Sephorim, licet uehementissime ningeret, peruenisset, facillime ciuitatē capit, custodib. eius ante aggressiōnē fuga dilapsis: ibiq; suis militibus, quos hyems fatigauerat, recreatis (erat enī magna copia comēatus) aduersus latro-

Ant. lib. 14
cap. 24

nes

nes in speluncis degentes direxit animū: qui pleraq; illius regionis incurstantes, non minoribus q̄ belli cladibus incolas afficiebant. Præmissis autē tribus peditum cohortibus, unaq; ala equitū in uicum Arbelā, ipse diebus quadraginta post cū reliqua manu superuenit. Nec tamen eius incursum hostes extimere, sed armati obuiā p̄cedebāt, peritia bellatoris fisci, & ferocitate latronis. Deinde prælio cōmissio, dextro ipsorū cornu, sinistro Herodis in fugam pellitur. Ille autē de suo dextro circūgressus, uelociter subuenit. & suos quidē à fuga retrahit: irruēdo autē in hostes, impetū persequentium refrenabat, donec à fronte pugnantes uiolentiæ cōcesserunt: qui tamen eos usq; ad Iordanē cædendo persequerent: & magna fugientium parte perēpta, cæteri trans fluuium disiecti sunt: & Galilæa metu est purgata, nisi q̄ in spelūcis latitantes reliquerant, eorumq; causa diutius ibi remorandum fuit. Quamobrē primum laboris fructum militibus rependebat, centū quinquaginta argenti drachmas singulis diuidendo: eorūq; ducibus multiplicatā summā ad hyberna mittēdo. Pheroræ autē fratri minimo scripsit, ut & foro uenaliū cōsuleret, muroq; castellum Alexandriū cingeret: quæ ab illo curata sunt. Interea circū Athenas uersabatur Antonius. Ventidius autē ad bellum cōtra Parthos Silonem atq; Herodem accersit: mandato eis per epistolas, ut Iudææ statum ante cōponerent. Sed Herodes, libēter ad Ventidiū Silone dimisso, ipse aduersum latrones in speluncis habitantes mouet exercitū. Istæ autē speluncæ in præruptis montibus erant, undiq; inaccessible, transuersosq; tantū ac perangustos ascensus habebant: saxumq; ab earū fronte usq; ad fauces altissimas pertingebat, rectū uallibus imminens, ut aliquādiu quidem rex pro loci difficultate quid ageret, incertus esset. Postremo autē placuit, ut molimine uteretur satis incauto. Etenim ualentissimus quisq; demissus arculis exponebat in ostia speluncarum. Hiq; cum familiaribus eos macabant, ignēq; repugnantibus iniiciebant. Cumq; aliquos ex his cōseruare uellet Herodes, ut ad se accederēt, uoce præconis edixit. Sed illorū neq; uoluntarius se quisq; ei tradidit: sed & quos uis coegerat, multi mortē captiuitati prætulērunt. Vbi etiā senior quidā, septem filiorū pater, orātes cum matre pueros, ut egredi sibi ad foedera permitteret, occidit hoc modo: Iussit exire singulos, ipse ad ostium stabat, & prodeuntē quenq; filiorū trucidabat. Herodes autē è specula hæc prospiciens, & dolore cōficiabatur: & ut filijs parceret, seni dexterā cū precibus porrigebat. Ille autē dictis eius nequaquā mitior factus, insuper humilem animum Herodi exprobrauit. & post filios occidit uxorē: deiectisq; desuper mortuis, postremo semetipsum præcipitem misit. Speluncis igitur & qui in his erāt ita subactis, Herodes relicta exercitus parte, quantū ne quis rebellare tētaret satis esse arbitrabatur, eiq; parti Ptolemæo præposito, in Samariā redijt: scutorū quidem tria milia, sexcētos uerò equites in Antigonū ducens. Tuncq; propter eius abscēssum nacti licentiā, quibus Galilæam turbare mos erat, Ptolemæū quidē ducem aggressi, nec opinantē interficiunt. Agros autē uastabant, in paludes atq; in abditissima loca refugientes. Quibus cognitis Herodes mature succurrit: & magnā quidē eorum multitudinē morte cōsumit. Omnibus autem castellis obsidione liberatis, huius mutationis causa multā exegit à ciuitatibus pecuniā, centum talenta. Iam uerò Parthis expulsis, occiso etiā Paco-

Ant. lib. 14
cap. 25

Ioseph.

Ec ro

ro, Ventidius Antonij literis monitus, equitū mille auxilia duarūq; legionū, aduersus Antigonū mittit Herodi. eorū autē ducē Machērā, ut se adiutū ueniret, per epistolas rogauit Antigonus, & de iniuria Herodis multa cōquestus, & pecuniā dare pollicitus. Sed is: nec enim ad quos missus fuerat, negligēdū putabat, cū præsertim plura daret Herodes: in proditiōe quidē ei nō paruit, simulata uero amicitia res Antigoni exploratū perrexit, nō admissio Herodis cōsilio, dissuadētis id fieri. Antigonus autē, quia præsensit quid cogitaret, ciuitatē ei clausit, & tanq̄ hostem arcebat à mœnibus, donec Machæram incepti pudit, & in Amathuntē ad Herodē recessit. Iratus autē q̄ res aliter cesserat, quoscunq; Iudæos offendisset interficiebat, ut nec uel Herodianis parceret: sed ut Antigonianis omnib. abutebat. Hæc cum ægre ferret Herodes in Machæram quidem uindicare uoluit, tanq̄ in hostē: iracundiā uero repressit, & ad Antonium properabat, apud eum accusaturus Machære iniquitatem. Ille autem delicta sua reputans, uelociter regem cōsequit: utq; in gratiā secum redeat, multis precibus efficit. Neq; tamen Herodes à proposito suo reuocatus est quo minus ad Antonium pergeret. Sed cum audisset eum magnis uiribus oppugnare Samosatam, iuxta Euphratem ualidissimā ciuitatem, acrius festinabat, opportunum hoc tempus esse perspiciens demonstrandæ uirtutis, & ut magis magisq; placeret Antonio. Deniq; mox ut ad eum uenit, finē attulit obsidioni, multis Barbaris interfectis, magnaq; prædæ parte sibi destinata: ut Antonius quidem, quanquam eius uirtutem antea mirabatur, tamen etiam tunc magis eandem opinionem haberet, multumq; ad honores eius spemq; regni adderet. Antiochus uero tradere Samosatam cogeretur.

De morte Iosephi, & obsidione Hierosolymæ per Herodem, & Antigono occiso. Cap. XIII.

Ant. lib. 14
cap. 25

I Vm hæc agerent, res Herodis in Iudæa fractæ sunt. Reliquerat enim Iosephū fratrem suū, qui omnia procuraret, cū mādatis huiusmodi, ut nihil ante reditū suū aduersus Antigonū moueret, q̄ nō firmū esset auxiliū Machære, quantū ex delictis superiorib. appareret. Verum Iosephus, ubi fratrem p̄cul abesse cōgnouit, immemor præceptorū, Hierichūta cū cohortibus à Machæra secū missis petit, ut maturo mēsiū tēpore frumēta diripiat. Incursum autē hostiū p̄ mōtā atq; aspera loca oppressus, & ipse cadit, magnā uiri fortis in ea pugna gloriā cōsecutus, & omnes Romani milites pereūt. Recēs autē lectæ de Syria cohortes erāt, nec ueteranorū quenq̄ p̄mixtū habebant, qui belli imperitis opitulari possent. Antigonus autē uictoria minime cōtentus fuit, sed eō p̄cessit iracundiæ, ut mortuū quoq; Iosephū uerberaret. Deniq; nactus corpora mortuorū, etiā caput eius abscidit, quibus l. talēta Pheroras frater pretiū redēptionis offerret. tanta uero nouitas post Antigoni uictoriā Galilææ res occupauit, ut qui partibus eius magis fauerēt, productos primates Herodis studiosos lacu submergerēt: multaq; in Idumæa quoq; mutarent, ubi Machæra castelli cuiusdā instaurabat mœnia, cuius nomē est Githa. nec horū quicq̄ Herodes audierat. Captis enim Samosatis Antonius, & p̄posito Syriæ Sosio iussu ut Herodē quoq; aduersus Antigonū adiuuaret, discessit in Aegyptū. Sosius autē duab. cohortibus in Iudæā præmissis, quarū Herodes uteretur auxilio, ipse cū cetera manu militū sequebat. Herodi autē degenti prope Daphnen Antiochiæ, mortē fratris somnia manifesta significant

cant. Cumq; turbatus profiluisset è stratis, ecce nunciij cladis intrabāt: quare p̄ dolore paululū quæstus, maxima parte luctus dilata, in hostes p̄perabat, ultra uires iter accelerās. & ubi ad Libanū uenit, octingētos mōtis accolat asumit auxilio, unāq; his iungit Romanorū cohortē. cum quibus nō expectata luce, Galilæā ingressus est, hostesq; obuios in eū quē reliquerāt locū auertit. & assidue quidē castellū oppugnare tentabat: sed prius q̄ id caperet, asperima hyeme coactus, in uicū proximū recepit exercitū. paucis autē dieb. post, auctus etiā alterius cohortis præsidio, quā Antonius miserat, tātō hostibus terrori fuit, ut castellū nocte desererēt. Iamq; per Hierichūta p̄perās ibat, ut q̄primū interfectores fratris sui posset ulcisci, ubi etiā mirabilis ei mōstriq; similis casus euenit: unde præter spem liberatus, opinionē q̄ deo charus esset adeptus est. nā cū multi honorati uespera illa apud eū cœnauissent, postq̄ dimisso cōuiuio omnes egressi sunt, cōfestim cœnaculū cōcidit. Id autē cōmune sibi tam periculorū q̄ salutis præfagiū, quantū ad futurū bellū p̄tineret, esse cōiiciens mane primo castra mouet: hostiūq; sex circiter milia de montibus decurrētes, prima tentabāt agmina. & manū quidē cū Romanis cōserere nō satis fidebāt: lapidibus autē ac telis eos, dūmodo plurimos sauciarent, eminus appetebāt. ubi Herodes quoq; ipse præteriēs, latus iaculo uulnerat. Antigonus autē se nō solum audacia suorū, sed etiā multitudine superiorē uideri cupiens, Pappū quendā ex cōtubernalibus suis cum manu militū in Samariam mittit, quibus quidē Machæra erat p̄miū uictoriæ. Herodes uero terrā per uagatus hostilē, quinque municipia capit, duoq; habitatorū milia cōsumit. exustisq; domibus, ad exercitū redit, circa uicū qui appellat Cana tendentem. In dies autē singulos magna ei multitudo Iudæorū uel ex ipsa Hierichunte, uel ex alijs regionibus accedebat: cum hos odiū moueret Antigoni, alios ipsius Herodis præclara facinora. Enim uero multos ratiōe carētes, mutationis cupiditas impellebat. hoc autē cōgredi festināte, Pappi milites neq; multitudine hostiū, neq; impetu perterriti, acriter ad pugnā ex altera parte procedūt. sed ubi agmina cōflexerūt, ceteri qdā paulisper restiterūt. Herodes autē fraternæ cædis recordatiōe periculo sius dimicās, dūmodo eius ulciscerēt autores, ad uersam acie facillime superat. deinde semp̄ integros aggrediēdo, uniuerfos in fugā uertit. erat enim plurima occumbentiū strages. cū alij quidē in uicū unde uenerāt cōpellerent. nouissimus autē ipse instaret, atq; infinitos occideret. postremo ruēs inter fugiētes hostes in uicū irrupit: cū omnes domus armatis essent refertæ, plenaq; p̄pugnatorū desuper tecta: & quoniā foris deprehensos facillime superabat, disturbando ædes intus abditos extrahebat, alios cōuulsis obrutos tectis, multos simul necabat. si quis autē subterfugisset ruinā, eum gladijs armati milites excipiebāt. tantaq; cadauerū per omnes uias multitudo coaceruata est, ut etiā uictorib. ipsis trāsitus obstruerēt. hanc plagā hostes adeo nō tulerūt, ut cōfluentiū turba, cōspectis q̄ in uico perissent, fugā discederent. statimq; successū fretus Herodes ad Hierosolymā perrexisset, nisi eum hyemis asperitas p̄hibuisset. Hæc enim perficiendæ uictoriæ fuit impedimentū, & ne penitus opprimerēt Antigonus obstetit, qui ciuitatē iā deserere cogitabat. Herodes autē ad uesperā, cū lassos amicos reficiendi corporis gratia dimisisset, ipse adhuc ab armis calidus, more militis lauātū ibat. Siquidem

unus tantum puer eum sequebat. Et prius quā in balneum perueniret, obuius ei quidā ex hostib. gladio armatus occurrit, deinde alter & tertius & plures. Et hi cōfugerant armati ex acie in balneum, sed perculsi etiā tum metu ac latitantes ut regē uiderunt, illū quidē stupore debilitati ac trementes, cum inermis esset prætereūt: exitus uerò quā fugerēt cursu petebāt. Itaq; cum alius casu, qui eos cōprehenderet nullus adesset, Herodi autē nihil pati satis fuisset, omnes effugiunt. Postero autē die Pappum quidē, Antigoni militum ducē, abscisso capite obrūcat: idq; Pheroræ magistro exercitus fratri suo mittit in perempti fratris ultionē. nāq; Pappus erat qui Iosephū interfecerat. Vbi autē rigor hiemis celsit, Hierosolymā repetijt: murisq; admoto milite (annus autē tertius agebat, ex quo Romæ rex fuerat declaratus) pro tēplo castra posuit, quā facilior erat expugnatio, & antea Pōpeius ceperat ciuitatē. Exercitu autē in opera distributo, suburbanisq; diuisis, tres quidē leuare aggeres, & super eos turres ædificare iubet. relictis autē qui operib. instarēt impigerrimis amicorū, ipse in Samariā uadit, uxore accepturus, Alexādi filij Aristobuli filiā, sibi desponsatā, ut diximus: & dum obsidet, subcisiua opera nuptias curaturus: quippe iam hostes despiciebat. igit ubi eam duxit, ad Hierosolymam redit, auctus militū copijs: eiq; Sosius cum magna manu equitū peditumq; sociatur: qua mediterraneo itinere præmissa, ipse per Phoenicē iter fecit. uniuerso autē exercitu cōgregato, ad peditū legiones undecim, equitūq; sex milia, præter auxilia Syrorū, nō p minima parte ducenda, propē a septētrionali muro castra collocarunt: Herodes quidē senatuscōsulto fretus, quo rex fuerat declaratus: Sosius uerò Antonio, à quō milites quib. præerat asciret missos Herodi auxilio. Iudæorū autē intra ciuitatem agentium populus uarie turbatus erat. Nam circa templū infirmior multitudo cōueniens furore agebat, multaq; ueluti diuinitus de temporib. dictitabat: & qui audaciores essent, in ceteruas cōglobati, multis modis latrocinabant: maxime ex locis oppido proximis uictui necessaria diripientes, neq; aut equis aut uiris alimēta relinquebant. bellatorū autē cōstantiores obsidentib. oppositi, ē muris opus aggerum phibebant, & cōtra instrumenta oppugnantū, semper nouū aliquod obstaculū moliebant. In nulla re autē æque ac in cuniculis superabant. Rex autem aduersus latrocinia quidē occultas excogitauit militū insidias, quib. eorū reprimerent excursus: inopiā uerò alimentorū longinquis transuersionibus adiuuari disposuit. ac pugnæ intenti, quamuis omnē modum audaciæ supergrederent, Romanorum tamen peritia uincebant. nihilominus aperte cum his, certa morte proposita, cōfligebant. Ex improuiso autē Romanis per cuniculos intermedios emergentibus, prius quā muri aliqua pars dirueret, alteram eius uicē muniebāt. Prorsus autē neq; manib. neq; machinis deficiebant, quoniā usq; ad ultimū repugnare decreuerant. deniq; tanto exercitu circumfidente, per qnq; menses obsidiū tolerauerunt: donec quidam ex his quos lectos habebat Herodes, ausi murum transgredi, ciuitatē irrupere, & post eos Sosij centuriones. Igit ante omnia sano proxima capiebant: & infuso exercitu plurima ubiq; mors erat: Romanis quidem propter obsidionis moras iratis: Herodis uero manu Iudaica summo intenta studio, ne quis penitus ex aduersarijs euaderet. Maclabant autē quamplurimi, & per angustiores uicos oppidi

Ant. lib. 14
cap. 22.

oppidi, & in domos cōpulsi, etsi ad templum etiā cōfugissent: nec ulla erat aut senectutis aut muliebris infirmitatis miseratio. Deniq; licet rex ubiq; mitens rogaret ut parcerent, nemo tamen dexterā continuit: sed ueluti furētes, omnem persequebant ætatem. Ibi tunc etiam Antigonus, neq; priorē neq; præsentem fortunā cogitans, domo descendit, & ad pedes Sosij prosternit, Ille autē nihil eum tantæ mutationis causa miseratus, & intemperanter derisit, & Antigonom appellauit: neq; tamen etiā custodia liberum dimisit: ut foeminam. Itaq; ille quidē uinctus asseruabat. Herodes autem cum iam hostes uicisset, ut externa quoq; auxilia cōpesceret prouidebat. Visendi enim templi, sanctorumq; eius studio, omnis multitudo peregrina fuerat incitata. Ob eamq; rem, hos minis, alios precibus, nōnullos armis etiam refrenabat: acerbiorē, quā si uictus fuisset, existimans sibi fore uictoriam, si quod uideri nefas esset, culpa sua uisum fuisset. mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit, multa inuectus in Sosiu, si uacuefacto uiris & pecunijs oppido, Romani regē se solitudinis reliquissent: qui pro tanta ciuiū cede, totius orbis terræ imperium, uile pretiū iudicaret. Illo autem iustum esse dicente, ut pro labore obsidionis prædandi licentiā milites haberent: ipse de suis facultatibus mercedem singulis distributurum se asseuerauit. Atq; ita redemptis patriæ reliquijs, promissa cōpleuit. Nam & militum quenq; liberaliter, & pro merito duces, ipsumq; Sosiu regia largitate donauit, ut nemo egēs pecunijs abiret. Post hæc Sosius aurea corona deo dedicata, ex Hierosolymis remeauit, Antonio uinctū Antigonū ducens. & illum quidē uana spe uitæ cupidū usq; ad ultimum diem, ignauia digna securis excepit. Rex autē Herodes discreta multitudine ciuitatis, suarum quidem partium studiosos, quo magis beneuolos sibi faceret, honorifice tractabat: Antigonianos autē neci tradebat. & quum pecunia defecisset, diuiso quicquid ornamentorum haberet, Antonio eiusq; comitibus misit. nō tamen omnino ne quid pateret redemit. Iam enim Antonius Cleopatram amore corruptus, in omni re cupidini cesserat. Etem Cleopatra, ubi tanta cognationē suam sæuitia persecuta est, ut neq; propinquus sanguine superesset, cædis rabiem cōtulit in extraneos: Syrorumq; optimates apud Antonium criminando suadebat eos interfici, ut eo modo cuiusq; possessiones dominio suo facilius quæreret. Postea uerò quā in Iudæos atq; Arabes usq; extendit auaritiā, ut reges eorū Herodes & Malichus interirent, occulte moliebat. Cui cum uerbotenens annuisset Antonius, occidere quidē bonos uiros tantosq; reges iniustum esse duxit: uerū inter amicos ultra non habuit: sed multa terrā ex eorum præcisa finibus, & quod erat in Hierichūte palmetum in quō balsamum gignit, & ciuitates præter Tyrum & Sidonem cunctas intra flumen Eleutherū ipsi dedit, Quorum potita dominio, ad Euphratem usq; Parthis bellum inferentē prosecuta Antonium, per Apamiam & Damascum in Iudæā uenit. Atq; hic Herodes, licet magnis muneribus in sensum eius animum mitigasset, tamen ducentis talentis annuis abscissas regno suo possessiones impetrat sibi locari: ipsamq; omnib. obsequijs placās, Pelusium usq; deducit. Nec multum interea tempus & Antonius ex Parthis aderat, captiuumq; Artabazen Tigranis filiū dono Cleopatram ducebat. Nā cum pecunijs omniq; præda, Parthus illi statim condonatus est.

Ant. lib. 15
cap. 1

De insidijs Cleopatraz in Herodē, et Herodis pralio cōtra Arabes, & ingēti terramotu. Cap. XIII.

Ant. lib. 15
cap. 5

Oncitato aut bello Actiaco, Herodes quidē cū Antonio profici sci paratus erat, & alijs p Iudæā turbis liberatus, & Hyrcanio potitus, quē uicū Antigoni soror tenebat: uerūtāmē à Cleopatra callide ne periculorū Antonij particeps fieret, interclusus est. Regib. em, ut diximus, insidias tendēs, bellū in Arabas ut Hero di cōmitteret, persuadet Antonio. quos si uicisset, Arabiæ: sin aut uictus esset, Iudææ domina cōstitueret: alterūq; potentiū per alterū pessundaret. Sed hoc eius consiliū Herodi feliciter cessit. nā primū in Syros hostes ducens, magnū quē cōflauerat equitatū, circa Diospolim in eos mittit, & quāuis fortiter resistentes, superauit. qui cū iam uicti essent, magno motu Arabes suscitant: & infinita manus in Syriæ coeles Canathā cōgregati, expectabāt Iudæos. ubi rex eos Herodes cum exercitu aggressus, bellū consultius administrare tentabat, castraq; muro cingi præcipiebat. nō tamē ei paruit multitudo, sed priore uictoria freti Arabas impetūt. & prima coitione in fugā uersos urgebat: in persecutione uero insidijs periclitat Herodes, Canathensibus ab Athenione immisis, qui ex Cleopatraz ducibus semp ei fuerat inimicus. Nanq; horū incurfu recreati Arabes, pugna repetūt: iunctisq; agminibus circa saxosa loca & deuia, Herodis militē fugāt, plurimis cæde prostratis. Qui uerò ex pralio seruati sunt, in uicū Ormizam cōfugiunt. ubi etiam castra eorum cum hominibus circumuenta Arabes, sicut erāt plena ceperūt. Neq; multo post accepta clade, Herodes aderat cū auxilijs, serius q̄ usus poposcit. Huius ei uulneris causa fuit, præpositorū militibus contumacia, q̄ iussis obedire noluerūt. nō em repentino cōmisso pralio ullum Athenio insidiandi tempus habuisset. rursus tamē ultus est Arabas, assiduis fines eorū incursionibus infestans: quodq; semel uictus est, sæpe rependit. Sed dum inimicos persequitur, incurrit ei diuinitus alia calamitas, septimo regni anno & Actiaco bello feruente. nanq; ueris initio terra mota, infinita quidem pecorū, triginta uero hominū milia peremit, cū exercitus mansisset incolumis, quoniā sub diuo tendebat: ibiq; Arabas in maiorem audaciā fama sustulit, tristibus nuncijs grauius semp aliquid affingens. unde uelut omni subuersa Iudæa, terræ obtinēdæ spe, quia neminē superesse credebant, in eā irruunt, legatis prius interfectis, qui ad se uenerant à Iudæis. Herodes aut aduentu hostium perterritā suorū multitudinē, tam magnitudine q̄ assiduitate calamitatū fractam, ad repugnandum incitare tentabat: hæc dicens: Rationē habere nō uidetur, cur uos præfens formido perculerit. nam diuinæ quidē indignationis plagas moerori uobis esse non miror. Ignauū aut est perpeti idē, etiā cū incurfus hominū repellendi sunt. Ego em tantū abest ut hostes post terramotū pertimescā, q̄ magis putauerim deum hanc illis illecebrā immisisse, ut pœnas redderent. nō enim tantum manu armisq; freti, quantū nostris calamitatibus, ueniunt. Fallax aut spes est, quæ nō suis uiribus nitit, sed alienis aduersis. Neq; uerò uel secundæ res uel contrariæ, apud homines certæ sunt: sed in utrāq; partē uideas fortunā nutare uicissim, & exēpla uobis, ppria demonstrabunt. Nempe pralio superiore uictores, post ab hostibus uicti sumus. & nūc ergo, quantū æstimare licet, illi capient, uictores se fore credentes. Nimis em confidens incautus est: metus aut prouidentiam

dentiam

dentiam docet. Itaq; mihi quidem hoc ipsum quod timetis, fiducia suggerit. Nam cū ferociores q̄ opus erat fuistis, & præter uoluntatē meam in hostes egressi estis, Athenion insidiandi tēpus inuenit. nunc aut uestra cūctatio, & minus alacer animus, ut uidet, certam mihi uictoriā spondet. Conuenit tamē ante præliū sic esse affectos, in ipso autem opere uirtutē exerere: consceleratisq; hostibus planum facere, quod neq; humanum aliquod malū, neq; ira cælestis unquā deprimit fortitudinē Iudæorum, donec spiritum uitæ ducūt, uel eorum quisquā in bonis suis Arabas dominari patietur, quos aliquoties penē captiuos abduxit. nihil aut uos terreat rerū anima carentiū metus: neq; arbitremini, terræ concussionē, alicuius futuræ cladis esse portentum. Naturalia nanq; sunt elementorū quoq; uitia: nullūq; damnū inferunt, nisi quod ex ipsis euenerit. nā pestilentia qdē, uel famis, uel terræmotus signū aliquod tardante malo fortasse præcesserit: ipsa uero cum extiterint, sui magnitudine finiunt. Cæterum quid nobis amplius q̄ terræ concussio, bellum nocere poterit etiā uictis? Imò enim uero maximū imminentis excidij monstrum, sponte sua, neq; alienis manibus inimicis accidit, qui legatos nostros præter omnium hominū leges crudeliter maclauerunt, talesq; deo pro belli euentu hostias ceciderunt. Non enim effugient maximum eius lumen inuictāq; dexterā, sed continuo pœnas dabūt: si patrio repleti spiritu, in uindictā uiolati fœderis animos excitemus. pergite quisq; nō pro cōiugib. neq; pro liberis aut pro patriæ periculis pugnaturo, sed legatorū cedis ultores. Illi melius q̄ nos qui uiuimus exercitū regēt: uobisq; mihi obediētibus, periclitabor ipse pro ceteris. Pro certo em sciatis, fortitudinē uestrā sustineri nō posse, nisi temeritate lædatur. His adhortatus milites, ubi eos alacres uidit, sacra deo celebrauit: deinde cum exercitu Iordanē fluuiū transgressus est. Castris aut Philadelphiaz positus, haud procul ab hostibus, quasi de interiacēte castello contēderet, pugna eminus irritabat, quamprimū cupiens congredi. nā & hostes præmiserant, qui castellum occuparēt. Sed illos quidē regij facile repulerunt, collemq; tenuerūt. ipse uero quotidie producto ad prælium milite, instructaq; acie, Arabes laceſſebat. Cum aut nemo cōtra procederet (quædā enim eos uehemēs formido tenebat, & ante multitudinē dux Althemus timore obriguerat) uallū eorū disturbat ipse aggressus: eoq; modo coacti ad pugna cōfusus ordinibus, mixtiq; cū equitibus pedites egrediuntur: etsi multitudine superiores, Iudæis tamen alacritate impares, quāuis audaciores eos faceret uictorie desperatio. et quādiu quidē restiterūt, nō magna eorū cedes facta est: ubi uero terga nudauerūt, multi à Iudæis, multi uero à semetipsis cōculcati perierūt. Deniq; milia v. in fuga ceciderūt, cæteraq; multitudo intra uallū cōpulsata est, eosq; statim circūseptos obsidebat Herodes. & licet armis ppē adesset excidiū, tamen aquæ penuria uehemēter urgebat. Cumq; rex arrogatius eorū legatos despiceret, & talenta quinquaginta pro redēptione offerentibus, magis instaret: deniq; ardescēte siti, cateruatim exeuntes, ultro se Iudæis tradebant, adeo ut quinq; dieb. quatuor milia uincirētur, sexto reliqua multitudo ad pugna desperata salute procederet. Quibus congressus Herodes, iterū septē milia circiter sternit: & tā magna plaga ultus Arabiā, extincto uiorum eius spiritu, tantum profecit, ut eius patronus ab ea gente optaretur.

Ec 4 Herodes

Ant. lib. 15
cap. 7

Ox aut illum excepit defueta rerum sollicitudo propter amicitia Antonij, post uictoria Caesaris apud Actium. Veruntamen plus timoris habebat, quam ipse patiebatur. Nec enim Caesar uictum iudicabat Antonium, donec Herodes cum eo superesset. Itaque rex periculis decreuit occurrere: Rhodumque transmissus, ubi Caesar eo tempore morabatur, adiit eum sine diademate, ueste quidem cultuque priuato, sed fastu regio, neque dissimulata ueritate coram eo haec dixit: Ego quidem, Caesar, rex factus ab Antonio, fateor utilem me fuisse regem Antonio. Neque dissimulauerim, quod omnimodo armis quoque me grauem expertus esses, nisi Arabes prohibuissent. Veruntamen & auxilia ei pro uiribus meis misi, & multa frumenti milia: sed nec accepta apud Actium plaga, bene de me meritum deserui. Nam cum auxilij minus commodarem, optimu ei consilium dedi, unam esse dicens Cleopatrae mortem aduersoru correctione. qua si occidisset, & pecunias ei, & muros ad tuitionem, & exercitum, & memetipsum belli contra te sociu pollicerbar. Sed profecto eius aures Cleopatrae amores, & deus qui tibi uictoria donaret, obstruxit. Vna ergo cum Antonio uictus sum, & diadema enim eius fortuna deposui. Ad te autem ueni, spem salutis de uirtute praesumes: & ut in examen adduceretur properans, qualis amicus alicuius fuerim. Ad haec Caesar: Imo uero saluus esto, inquit, & nunc regnato certius. Nam meritis es qui plurimos regas, cum amicitia tanta fide tuearis. Experire autem, ut etiam felicioribus fidus permaneat: siquidem ego praclarissimam spem de tua magnanimitate mihi promitto. Recte tamen fecit Antonius, qui magis Cleopatrae, quam tibi paruit. Te namque lucrati sumus propter eius amentiam. Prior autem ab officijs coepisti, quantum apparet, quem aduersus eorum gladiatores idonea auxilia misisse Ventidius perscribit. Quare interim tibi decreto firmitate regni praebere. Experiar autem ipse quoque bene tibi aliquid facere, ut non desideres Antonium. Huius sermonis humanitate regem ne quid de amicitia sua dubitaret hortatus, & diadema illi imposuit, & indulgentiam decreto consignat: in quo multa magnifice in eius laudem commemorauit. Ille autem prius eum muneribus delinitum rogabat, ut Alexandru quendam supplicem, ex amicis Antonij, iuberet absolui. Sed uicit iracundia Caesaris, multa illu & graui pro quo rogabat admisisse dicentis, quibus repulit deprecantem. Postea uero ad Aegyptum euntem per Syriam Caesarem, Herodes cunctis accepit regni diuitijs, tumque primum cum eo milites recensente, circa Ptolemaidem e quo uectus est, cenamque illi cum omnibus amicis exhibuit, atque insuper exercitus eius epulis cuncta distribuit. Prospexit etiam ut per arida loca proficiscentibus ad Pelusium, atque inde redeuntibus aquarum copia non deesset. Nec fuit quicquam utensiliu, quod desideraret exercitus. Pro his denique meritis paruum esse Herodi regnum, tam Caesar quam milites existimabant. Ideoque postquam uenit in Aegyptum, iam Cleopatra & Antonio mortuis, non solum caeteros eius honores auxit, uerum etiam regno parte finiu addidit, quam Cleopatra dempserat. Et praeterea Gadara, Hippon, Samariam: maritimarumque insuper ciuitatu Gazam & Anthedone, & Ioppen, & Pyrgu Stratonis: & ad haec satellites quadringentos Gallos ei donauit, quos antea Cleopatra stipatores

tores habebat. nulla aut res magis liberalitatem Caesaris incitabat, quam magnus animus accipientis. Post prima uero Actiada, etiam regionem qua Trachon uocatur, eius ditioni subdidit, eique continentem Bataeam, itemque Aurantim, ex huiusmodi causa. Zenodorus qui domus Lyfaniae conductor erat, non cessauit unquam ex regione qua Trachon dicitur, latrones Damascenis immittere. Illi autem ad Varum tunc rectorem Syriae confugerunt, eumque deprecati sunt, quo suas miseras Caesari declararet. Caesar autem his cognitis ei rescripserat ut latrocinium penitus curaret extinguere. Varus autem milite aggressus loca suspecta, expurgauit latronibus terram, ipsamque Zenodoro abstulit: quam Caesar, ne latronum denuo contra Damascum receptaculum fieret, Herodi dedit, eumque praeterea totius Syriae procuratorem constituit. Et decimo anno reuersus iterum in prouincia, ne quid eo incognito procuratoribus liceret administrare praecipit: ac Zenodoro mortuo terram omnem qua inter Trachonem & Galileam erat, eidem attribuit. Quod autem maius his omnibus existimabat Herodes, a Caesare quidem post Agrippam amabat, ab Agrippa uero post Caesarem. Hinc ad summum felicitatis euectus, & ad maiorem subleuatus animum, maximam prouidentiae partem obsequio pietatis impendit.

De urbibus & aedificijs instauratis & conditis ab Herode, deque munificentia qua usus est erga exteras gentes, eiusque felicitate. Cap. XVI.

Taque anno regni sui quintodecimo, & templum instaurauit, & dum plurimum terrae spatium quam fuerat circa templum, muro amplexus est, ingeniti sumptu & magnificentia singulari. Argumento erant in ambitu fani magnae porticus, eique iunctum a septentrione castellum. Et illas quidem a fundamentis erexit. Hoc autem nulla re minus, quam regni sedes largis opibus renouatum, Antoniam uocauit, in honorem Antonij. Quin etiam domo sibi regia in superiori parte ciuitatis exstructa, duas aedes in ea maximas atque pulcherrimas, quibus ne templum quidem usquam conferri posset, aedificauit: easque amicorum uocabulis unam Caesarem, Agrippium alteram nominauit. Nec uero solis tectis memoriam eorum & cognomina circumscripsit, sed in totas etiam ciuitates studium liberalitatis extendit. nam in Samaritica regione oppidum muro pulcherrimo per uiginti stadia circumdatum, Sebasten appellauit, deductis eo sex milibus colonorum, terraque foecundissima his attributa: ubi templum quoque maximum inter aedificia, & circum id aream trium & semis stadiorum Caesari dedicauit, eiusdemque oppidi habitatoribus praecipua legum beneficia praestitit. Ob haec alterius terrae adiectione donatus a Caesare, aliud ei templum circa Iordanis fontem candido marmore posuit, qui locus appellatur Paniu. Vbi montis quidam uertex in praecelsum editus, propter subiecti lateris uallem specus aperit umbrosus, qua profundae altitudinis rupes, ad immensum liquentis guttae receptaculum concauat, ut stagnantis aquae copia demittentibus aliquid, donec terram inueniant, longitudo nulla sufficiat. Foris autem est speluncae radicibus oriuntur fontes: & (ut quidam putant) hoc est Iordanis principiu. Sed ueri fidem in posterioribus indicabimus. Quin & apud Hierichunta, inter castellum Cyprum & priores domos regias, meliores alias, & quae comodiorum usum praerberent aduenientibus fabricatas, eorundem amicorum nominibus uocitauit. Prorsus non est idoneus regni locus

An. lib. 15. ca.
10. 12. 13.
14

cus, quē honore Cæsaris nudum reliquerit. Postea uero quā fines suos templis repleuit, in prouinciā quoque honores eius effudit, & in multis ciuitatibus. templa quæ Cæsaria uocant, constituit. Cum autem inter maritimas ciuitates uideret unam uetustate iam fessam, quæ Stratonos pyrgos uocabat, & pro loci natura munificentiae suae capace, totam eam candido saxo reparatam, clarissima regia decorauit, & in ea maxime innatam sibi animi magnitudinē demonstrauit. Nam inter Doram & Ioppen, quarum media ciuitas sita est, omnis ora maritima adeo fuit importuosa, ut omnes qui ad Aegyptum ex Phoenice nauigarent, in falo fluctuare cogere, minas Africi metuentes: cuius etiam mediocris aura, tantas undarum moles ad scopulos erigit, ut remeante aestu gurgitis, per aliquantum spatium maris feritas augeat. Sed rex liberalitate ac sumptibus deuicta natura, Piræo maiorem portum fabricauit, & in eius penetralibus alias nauibus stationes fecit altissimas. Et quamquam totus ei locus aduersabat, tamen ita cum difficultate certauit, ut firmitas quidem structuræ nequaquam mari cederet: pulchritudo uero tanta esset, quasi nulla res ardua præpedisset ornatum. Metitus enim quantum diximus portui spatium per uiginti uhas in profundum saxa demisit, quorum pleraque pedum quinquaginta longitudinis, & altitudinis nouem, & latitudinis decem, nonnulla uero etiam maiora fuerunt. Expleto autem spatium quod unda cælabat, in ducetos pedes murum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante constructi, unde etiam procymia dicebant: cæteri autem saxo portus quo cingit muro subiecti sunt, magnis turribus interpositis, quarum maxima atque pulcherrima ex nepote Cæsaris Drusium cognominata est. Crebri autem fornice ad deducenda quæ portus haberet: proque fornicibus & circum eos crepido saxea, & lata, quæ naues egredientes exciperet, deambulatio. aditus autem septentrionalis erat. Ventorum enim pro situ loci placidissimus est boreas. ad ostium uero colossi tres, utrinque fulti columnis: quarum à leua quidem intrantibus stantes solida turris sustinet: dextra uero duo proceri lapides iuncti, & partis aduersæ turris magnitudinē superantes. domus autem portui cōnexa, candido ite lapide: parique mensura spatiorum, ciuitatis uiae tendentes in portum. Cōtra ostium uero portus, in colle, Cæsaris templum magnitudine simul & pulchritudine præcipuum: in eoque Cæsaris colossus non minor quam Iouis apud Olympiā, cuius ad exemplar factus est, Romano autem par, & Iunoni quæ Argis est. Oppidum autem prouinciæ dedicauit, rebusque aduenticijs portum, Cæsari uero conditoris honorem, unde ciuitati nomen Cæsareæ imposuit. Quinetiā & cætera opera, forum, theatrum, amphitheatrum, digna uocabulo collocauit: & quinquenniali certamine instituto, nomen ei Cæsaris donauit. Primusque ipse in centesima nonagesima & secunda Olympiade maxima præmia proposuit: ut non solum uictores, sed & proximi & tertij successores eorum regalibus diuitijs potirent. Anthedona quoque renouatā, quā bella subuerterant, Agrippiū uocauit: nimiaque beneuolentia, nomen amici etiam portæ inscripsit, quā ipse in templo edificauit. sed nec parietes suos ita quisquam dilexit, nam & patris monumentum optimo regni campo ciuitatē condidit, fluminum arborumque ditissimā, eamque Antipatridē nuncupauit. & super Hierichunta castellum natura tutum, & pulchritudine præcipuum, muro cinxit, atque in honorem

Ant. lib. 15
cap. 10. 12. et
lib. 17. cap. 5

norē matris Cyprum uocauit: fratrique Phaselo turrim cognominē Phaseli- de Hierosolymis edificauit, cuius ambitus & in magnitudine liberalitas postea declarabit. Aliamque ciuitatē in regione quæ à Hierichunte in boreā tenditur, Phaselū nominauit. Cognatis autem & amicis æternæ gloriæ traditis, ne sui quidē fuit immemor: sed castellū cōtra montē Arabici lateris propugnaculo permunitū, de suo nomine Herodium uocauit: tumulumque in māmæ formam manufactum, qui stadiorum sexaginta spatio ab Hierosolymis aberat, similiter nominatū, munificentius accurauit. Etenim rotundis quidē turribus cacumen eius amplexus est. Ambitum autem cōpleuit ædibus regijs liberalissime exornatis: ut non solum interna membrorum facies clarior esset, uerum etiam foris parietes ac maceræ tectaque largis infusa diuitijs eluceret. Aquā etiam plurimā ingenti sumptu ex longo interuallo induxit, perque ducentos gradus marmoris candidissimi fabricauit ascensum. Erat enim totus collis manu factus, & uehementer excelsus. Quin & aliā circa radices eius regiam, ac diuersoria, quæ & sarcinas & amicos recipere possent, edificauit: ut pro rerum quidē omnium copia ciuitas esse uideretur castellum: circumscriptio ne uero, domus regalis. Tantis autem constructis ædificijs, animi sui magnitudinem in plurimis etiā externis ciuitatibus demonstrauit. Namque apud Tripolim & Damascū & Ptolemaidem, publicas balneas quæ gymnasia dicunt: Bibli autem murum, exedras uero & porticus, foraque & templa Beryti ac Tyrin: necnon & apud Sidonē, & Damascum theatra condidit. Maritimis autem Laodicensibus aqueductū: apud Ascalona uero Nympha siue lacus ornatissimos, & balneas, ite peristylia, tam opere quam magnitudine miranda constituit. Sunt quibus etiā lucos portusque præstitit. Multæ ciuitates ab eo, tanquam regni sociæ, agris quoque donatæ sunt. Ad exhibitionē uero thermarum alijs redditus annuos ac perpetuos delegauit, quemadmodum Cois, ne quando beneficij gratia deficeret. ad hæc frumēta cunctis ministravit egētibus: & Rhodijs ad instruendam classē pecunias sæpe multisque in locis præbuit, incensumque Pythium in meliorem formam reparauit sumptibus suis. Quid dicam eius in Lycios aut Samios liberalitatem? perque omnem Ioniam eorum quæ desiderasset quisque largitiones? Nonne etiā Athenienses & Lacedæmonij, & Nicopolitani, & in Mysia Pergamus, Herodis sunt plena donarijs? Nonne Antiochensium Syriæ plateam, cum plena cœni ab omnibus uitaret, per uiginti stadia prolixā, strauit polito marmore: declinandisque imbribus, quam longa esset porticibus ornauit? Sed hæc quidē propria quis dixerit illorum, quibus ea detulit, populorum. Quod autem Elidensibus præstitit, non solum Achaïæ cōmune, sed etiam totius orbis terræ munus uidet, per quem Olympiaci certaminis gloria diffundit. Nam cum hoc deficere sumptuum uideret inopia, quodque solum ex ueteri Græcia restabat collabi, non solum agonotheta ipse factus est, eo lustro, quod cum Romā nauigaret, offendit: sed etiam perpetuos pecuniarum redditus instituit, ut nunquam eius memoria agonothetæ munere fungi desineret. Inextricabile opus fuerit, debitorum siue tributorum remissiones exponere, sicut Phaselitas & Balaneotas, aliaque circa Ciliciā municipia leuauit annuis pensionibus: licet multum eius animi magnitudinem timor fregerit, ne quam pateret inuidiā: uelut maius aliquid aucuparetur, si beneficijs amplio-

amplioribus afficeret ciuitates, quæ qui eas haberet. Quin & corpore usus est, quod animo conueniret. cuius summus uenator esset, in hoc tam ipso, equitatis peritia quæ cuperet assequeretur. Denique uno die quondam quadraginta feras subegit. Est autem aprorum alitrix illa regio, sed magis ceruis & onagris frequenter. Bellator autem erat, qui sustineri non posset. itaque multos etiam in exercitatioe terrebatur: quibus & torquendo iaculo directissimus, & sagittarum liberator uidebatur egregius. Præter animi autem corporisque uirtutem, fortuna quoque secunda usus est. Raro enim contra uotum eius, belli cessit euentus. & si quando id accidit, non ipsius culpa, sed aut prodicione quorundam, aut temeritate militum factum est.

De dissidio Herodis cum filijs Alexandro & Aristobulo. Cap. XVII.

Ant. lib. 15.
cap. 3. 8. 9. 10.
lib. 16. ca. 13.

T uero publicam ei felicitatem moerore inuidere domestici, & aduersi casus ex muliere coeperunt, quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit potestatem, repudiata quam prius acceperat uxorem ex Hierosolymis genus ducentem, quæ Doris uocabatur, Mariammen sibi coniunxit, Alexandri filiam Aristobuli filij: unde domus eius in discordiam uenit, & antea quidem, maxime uero postquam Roma regressus est. nam primum Antipatrum ex Doride filium, eorum causa quos Mariamme susceperat, expulit ciuitate: solis festis diebus eum comendi facultate concessa. Deinde auum coniugis Hyrcanum, ex Parthis ad se reuersum, propter insidiarum suspicionem peremit: quem captum quidem, occupata Syria, Barzapharnes abduxerat: miserati uero gentiles liberauerunt, qui ultra Euphratem colebant. Et si monitis eorum paruisset, ne ad Herodem transiret, non interfisset. Verum mortis eius illecebra, fuit neptis matrimonium. hoc enim fretus, multoque amplius patriam desiderans, uenit. Herodem autem commouit, non quod regnum affectaret, sed quod ipsi iure deberetur. Quinque autem filiorum quos ex Mariamme susceperat, duæ foeminae, cæteri mares erant, horumque minimo Romæ in studiis mortuo, duos maiores natu, & propter matris nobilitatem, & quod iam regnanti sibi fuissent geniti, regie producebat. Sed enim fortior amor his Mariamnes suffragabatur: qui in dies singulos proficiens, adeo succendebat Herodem, ut eorum nihil sentiret quæ propter dilectam sibi dolerent. Tantum namque in eum Mariammes erat odium, quantum ipse illam amabat. Habens igitur ex rebus quidem ipsis inimicitarum probabiles causas, ex amore uero fiduciam, in os eius, quæ Hyrcano auo suo fecisset obiecit, quæque in fratrem Aristobulum egisset. Nec enim uel huic, quam puer erat, parcebat: quem pontificem in decimo septimo ætatis anno creatum, post honorem statim occidit. Atque ille quidem cum sacra ueste amictus ad aram accessisset festo die, populus omnis illachrymavit: & tamen noctu missus in Hierichunta, ibi sicut mandatum fuerat, lacu submersus à Gallis interijt. Hæc igitur Herodi Mariamme probro dabat, sororemque eius & matrem maledictis atrocioribus dehonestabat. Sed ille quidem amore mutus erat. Graui autem indignatione mulieres sauebant: & quo maxime commoueretur Herodes, insimulabant eam adulterij: præter alia multa, quæ uerisimilia fingerent, hæc accusantes, quod in Aegyptum imaginem suam misisset Antonio: proque immoderata libidine, absentem se properasset ostendere uiro mulierum cupidine insanienti, & qui uim posset inferre. Id ueluti fulmen ali quod emissum perturbauit Herodem, maxime quidem amoris causa zelotypia succensum

succensum, deinde etiam cogitantem Cleopatram saeuitiam, cuius gratia & Lyfanius rex & Malichus Arabs erant perempti. Non enim coniugis amissione, sed morte sua periculum metuebatur. Itaque profecturus Iosepho Salomes sororis suæ uiro, quem fidum habebat, & pro affinitate beneuolum, commendabat uxorem: mandato ei clam, ut eam interficeret, si etiam se occidisset Antonius. Verum Iosephus non maligne, sed regis amorem mulieri cupiens demonstrare, quod ab ea nec mortuus pateret diuelli, secretum ei sermonem aperit. Et illa reuerso Herode, multaque inter fabulas de affectu iurante, quodque nunquam esset aliterius mulieris amore captus: ualde, inquit, amor erga nos tuus mandatis Iosepho comprobatus est, quibus ut me occideret præcepisti. His auditis quæ occulta credebat, amens erat Herodes ilico: nec unquam Iosephum mandata sua proditura fuisse ratus, nisi eam corrupisset, præ dolore insaniebat. Cuius stratis exiliisset, in regia spatia: ibique tunc Salome soror eius arrepto tempore criminandi, suspicionem de Iosepho confirmauit. Unde Herodes immoderata zelotypia furces confestim utrumque iussit interfici. Deinde poenitudo sequebatur insaniam: & postquam iracundia concidit, amor iterum exarscebat. Tanta uis autem cupidinis erat, ut ne mortuam quidem putaret eam, sed præ ægritudine tanquam uiuam alloqueretur: donec processu temporis funere cognito, moeroris magnitudine eum quo superstitem dilexerat æquauit affectum. Maternæ autem iracundiæ succedunt filij, & immanitatem sceleris reputantes, non aliter suspectum patrem quam si hostis esset, habebant: idque & antea, quam diu Romæ in studijs erant, & multo magis postquam in Iudæam reuersi sunt. Siquidem cum ætatibus eorum, mentium quoque roborabat affectio. Iam uero maturi coniugio, unus amicitiae suæ Salomes, quæ matrem amborum accusauerat, filiam duxit: alter Archelai Cappadocum regis. Unde accessit etiam libertas odio, & occasiones ex eorum confidentia delatoribus collatae sunt. Itaque apertius quidam cum rege colloquebantur, quod ei per utrumque filium struerentur insidiae: & alter quidem ultrices materni exitij simul cum fratre armaret manus: alter uero, hoc est Archelai gener, socero fretus etiam fugam pararet, ipsum apud Cæsarem accusaturus Herodem. His igitur criminationibus repletus Herodes, ueluti propugnaculo sibi futurum aduersus filios, adducit Antipatrum ex Doride susceptum: hisque illum præponere modis omnibus coepit. Qui cum hanc mutationem tolerabilem non putarent, ac priuata matre æditum proficentem uiderent, indignationem cohibere pro sua nobilitate non poterant: sed in singulis quibus offenderent, iram prodebant. Et illi quidem in dies singulos magis magisque negligebant. Antipater autem etiam sui causa fauorabilis erat: nam & patri blandiri callide nouerat, & uarias in fratres suos calumnias conferebat, quaedam ipse dictitas, amicos uero suos ad alia diuulganda submittens, donec omnino spem regni abscidit fratribus suis. In testamento enim ipse aperte quoque iam successor fuerat declaratus. Denique tanquam rex etiam ad Cæsarem missus est, cultumque regio & cæteris obsequijs præter diadema utebatur. Tempore autem ualuit etiam suam matrem in cubile Mariammes inducere: duobusque armorum generibus in fratres usus, blanditijs & calunijs regi obrepfit, ut etiam de filiorum morte cogitaret. Quapropter Alexandrum quidem secum Romam pater abstractum, ueneni sibi dati reum apud Cæsarem

Ant. lib. 16
cap. 4

postulauit. Ille autē uix deplorandi copiam nactus, & licet apud imperitissimum iudicē, tamen Herode & Antipatro prudentiorem, delicta quidem patris uerecunde suppressit: in se uero delata crimina fortiter diluit: periculorumque socio fratre purgato, mox de Antipatri calliditate, & de suis iniurijs questus est: cum præter innocentiae conscientiam eloquentia iuuaret. erat em̄ acerrimus in dicēdo. postremo prolocutus q̄ eos pater libēter occideret, crimen illi obiecit. & lacrymas quidē cunctis excusit: uerū Cæsarē sic affectit, ut eorū accusacionibus spretis, Herodē statim reuocaret in gratiam. Hac autē lege reconciliatio facta est, ut adolescentes quidē patri in omnibus obedirēt, ille autē relinqueret regnū cui uellet. Postea rex Roma reuersus, licet soluisse criminibus filios uideret, nondū tamen erat suspicionibus liberatus: quoniam argumentū odij sequebatur Antipater, etsi uerecundia recōciliatoris palam proferre inimicitias non auderet. Cum autē Ciliciā præternauigans Elaufam delatus esset, suscepit eum benignissime Archelaus, pro salute generi gratiam referens, & redintegratae cōcordiae causa letus: quippe nihil moratus amicis Romae scripsit, ut in causa dicenda suffragaretur Alexandro: & usq; ad Zephyriū deduxit talētis xxx donatū. Postea uero q̄ Hierosolymam peruenit Herodes, populo cōuocato, tribusq; filijs prope astantibus. causam reddit profectionis: multasq; deo gratias agit, multas etiā Cæsari, qui domus suae perturbationem sedasset: & quod regno maius esset, concordiam filijs præstitisset, quam ego, inquit, arctius copulabo. Nam ille quidē me regni dominū & successorum iudicem constituit. Ego autē cum mea cōmoditate illi gratias refero, tresq; filios meos reges designo, huiusq; sententiae meae socium primum deum fieri precor, deinde uos. Namq; huic ætas, illis nobilitas successionem regni conciliat, & quidem magnitudo eius etiam pluribus sufficit. Quos autē Cæsar iunxit, & pater instituit obseruare: nō iniustis eos, neq; disparibus, sed meritis colentes honoribus. Nec em̄ tanta quis afficiet eum lætitia, cui præter ætatē obsequit, quantum ei quem despiciet doloris infliget. Quos autē singulis coniunctos esse oporteat propinquos atq; amicos ego distribuam, & concordiae sponsores illos constituā: pro certo sciens, seditionū contentionūq; causas ex contubernaliū nasci malitia: hosq; si boni fuerint, affectiones tueri. Rogo autē ut non solū isti, sed etiā primates ordinū exercitus mei, in me solo spem habeant in præsentia. Non enim regnū, sed regni honorē filijs meis tra-do: & iucunditate quidē quasi rectores potentē, pondus autē rerū tametsi nolum, meum est. Consideret autē quisque uestrū ætatem meam, uitāq; institutum, nec nō etiā pietatē. nam neq; senex adeo sum, ut de me citō desperet: neque uoluptatibus affluētus, quæ adolescentiū quoq; uitā spacio breuiore concludūt. Diuinitatē uerō ita coluimus, ut in longū nos æuū progressuros esse credamus. q̄ si quis in contemptū meū filijs meis placere maluerit, etiā pro illis mihi supplicium dabit. Ego em̄, nō q̄ inuideā ex me genitis, honorifice eos haberi ueto: sed quia noui hæc studia adolescentibus. ferociae nutrimenta suggerere. Itaq; si cōgitet qui ad eos se applicant, bonis quidem apud me paratū esse præmiū, seditionis uerō apud ipsos etiā quibus lenocinabant, infructuosam fore malignitatem, omnes profecto mecum, hoc est, cum filijs meis sentient. Namque ipsis expedit me regnantem, meque his esse concordem. Vos autem

autē, o boni filij, sacra primū retinētes mente naturā, cuius affectiones interferas bestias saluæ sunt, deinde Cæsarē qui nos reduxit in gratiam, meq; tertium qui ea quæ iubere liceat rogē: fratres permanete. Iam nūc autem uobis & uestimēta & obsequia dabo regalia: deumq; oro ut cōseruet iudiciū meū, si cōcordes eritis. Hæc locutus, singulos benigne cōsalutauit, populūq; dimisit: alios cōuenientia dictis eius optantes: qui uero mutationis erant cupidi, ne audisse quidem se quicq̄ simulantes. Fratres autem dissensio nō reliquit, sed peiora suspicantes alius de alio digressi sunt. Namq; Alexander & Aristobulus ægre ferebant cōfirmatum esse Antipatro meritum, Antipater autem succensebat uel secundo loco fratres haberi. sed tamen ille pro uarietate morum, & reticere secreta nouerat, & quāto sibi essent odio multa fraude celabat. His autē pro nobilitate generis, in lingua erat quicquid uenisset in mentē. Et multi quidē his instigandis operā dabant, plures autē amicorū sese explorandi causa insinuabant. Itaq; omne quod dictū esset apud Alexandrum, statim apud Antipatrū erat, & ab Antipatro ad Herodē cum adiectione deferre batur. Nec uel simpliciter aliquid prolocutus, adulescens innoxius habebat, sed cuncta eius uerba in crimina uertebant: maximaq; minimis affingebantur, sicubi liberior paulo fuisset. Semp̄ autē qui eum iritarent submittebat Antipater, ut mēdacia sua ueras occasiones haberēt: multisq; falso uulgatis, unū quid cōprobatum fidē omnibus faceret. Sed huius quidē amicorum quisq; aut natura taciturnus erat, aut muneribus parabat, ne quid occultum expromeret: nec errasset aliquis, si Antipatri uitā malitię dixisset arcanum. Alexandri uero familiares, aut pecunia corruptos, aut impulsos blanditijs, quibus expugnauit omnia, fures ac proditores eorum quæ contra se dicerent siue agent, effecerat. Cum autem caute uniuersa cōmitteret, astutis etiam criminationibus aditus ad Herodem moliebat: fratrisq; personam gerens alijs delatoribus subornatis utebat. Si quid in Alexandrum nunciassent fauore simulato, id quod primo reprehendisset, mox otiose astruendo, regis iracundiā prouocabat: omniaq; ad insidias referebat, & ut necē patris Alexander optare uideret. nihil enim maiorē fidem calumnijs suggerebat, q̄ si eum purgaret Antipater. His accensus Herodes, quantū in dies singulos de affectu adulescentium detrahebat, tantū adiciebat Antipatro. In eandem uero partē inclinati sunt etiam qui regno parebant: hi uolentes, alij pro imperio, sicut Ptolemæus amicorū clarissimus, regisq; fratres, ac tota progenies. omnia namq; in Antipatro sita erant: & quod Alexandro fuit acerbissimū, cuncta in eorum perniciem, matris Antipatri consilio gerebant. Nouerca enim fauior erat, multoq; plus q̄ priuignos oderat, quos regina mater ediderat. Sed quāq; omnes, ut Antipatro magis obsequerent, spes inducebat: nō minus tamē præcepta regis quenq; ab adulescentibus separabant: qui charissimis edixerat, ne quis ad Aristobulum uel eius fratrem accederet, aut se ad eos applicaret. nō solum autē regalibus erat formidini, uerum etiā externis amicis. Nulli enim regum tantum potestatis Cæsar dederat, ut fugitios suos quāuis ex ciuitatibus non subiectis ei liceret educere. Adulescentes autē delata in se facinorosa nesciebant, hisq; propterea capiebant incautius. Nullus enim palam incusabat a patre: sed affectu refrigescēte paulatim intelligētes, aduersus dolorem

asperius excitabantur. Eodem autem modo etiam Pheroram patrum, & Salomen amitam, contra illos commouit Antipater, assidue uelut cum uxore sermocinando quibus in eos instigare. Huius autem inimicitias augebat Alexandri quoque uxor Glaphyra, multa de sua nobilitate commemorans, cunctarumque se quae in regno uiuerent dominam esse dicitas: paternum enim genus a Temeno, maternum autem a Dario Hystaspis filio ducere, multumque ignobilitatem despiciens fororis & uxoribus Herodis: quarum quaeque propter formam, non propter nobilitatem esset electa. Namque multas ei fuisse diximus uxores: quod liceret Iudeis more patrio plures habere, quodque rex pluribus oblectaretur. Omnibus igitur propter superbiam & contumelias Glaphyram inuisus erat Alexander. Salomen autem Aristobulus, & si socrus eius erat, ipse inimicam sibi reddidit, & ante quidem propter maledicta Glaphyram fauentem: frequenter enim humilitatem generis obiciebat uxori: quodque ipse priuatam, reginam uero frater suus duxisset Alexander. Hoc Salomes filia cum fletu matri nunciavit. Addebat autem, quod aliorum quoque fratrum matres idem Alexander & Aristobulus, si regnum obtinuissent, trices cum ancillis facere minitarentur, ipsos quoque uicorum scribas, scilicet irridentes, & literarum studiis operam darent. His commota Salome, & iracundiam cohibere non posset, Herodi cuncta indicauit. Satis autem idonea uidebat contra generum dicens. Et praeter haec alia quaedam criminatio diuulgata est, quae succendit animum regis. Audiuit enim Alexandrum & Aristobulum crebro matrem implorare, casumque eius cum gemitu atque imprecationibus conqueri: ac saepe illo quaedam ex Mariammes uestimentis posterioribus diuidente coniugibus, minitari solitos esse, & cito pro regalibus delicijs nigris uestibus induerent. His de causis Herodes licet constantem animum adulescentium formidaret, tamen ne spem correptionis abscinderet, ad se eos uocauit: Romam enim migraturus erat: & quasi rex pauca interminatus, pluribus quasi pater monuit: rogauitque ut fratres diligenter, promissa priorum peccatorum uenia, si post haec meliores fierent. Illi autem criminationum inuidiam deprecando, fictas eas esse dicebant, purgationisque suae fide rebus ipsis posse constare: uerum ipsum quoque debere, omnia facilitate credendi, aditum maledictis obstruere. nunquam enim calumniatores de fore, dum cui persuadeatur extabit. Cum his eum mature placuissent, ut patrem, praesenti metu reiecto, de futuris moerere coeperunt. Etenim cognouere Salome sibi esse infensam, & patrum Pheroram: uterque autem saui & graues erant: sed amplius Pheroras, qui totius quidem regni praeter diademata socius esset: proprios autem reditus haberet centum talentorum, totiusque trans Iordanem terrae fructus ipse caperet, a fratre sibi dono datae. Quinetiam tetrarcham eum fieri beneficio Caesaris, idem Herodes impetrauerat: regali quoque coniugio dignatus erat, sorore uxoris suae nuptum ei collocata. Et post illius mortem, desponderat ei filiarum suarum maximam, trecentis talentis in dotem datis. Sed regale matrimonium Pheroras, ancillae amore captus, refugerat. quae ob rem iratus Herodes, filiam nuptum dedit fratris filio, qui post a Parthis occisus est. Mox autem morbo Pherorae uenia data, indignationem remisit. De hoc autem erat uetus opinio, quod etiam uiua regina Herodem opprimere uoluisset ueneno. Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat, ut quauis amantissimus

simus fratris esset Herodes, fide tamen eorum quae audisset, adducere ad metum. Itaque de multis qui suspecti erant habita questione, postremo ad Pherorae amicos uenit, quorum nulla quidem fuit de maleficijs aperta confessio, sed quae cum amica subrepta in Parthos cogitasset effugere prodiderunt: huius autem consilij & fugae conscius esse Aristobulum Salomes maritum: cui rex eam tradidit, postquam superior adulterij causa peremptus est. sed nec Salome criminatione libera manserat. nam & haec frater Pheroras accusabat, quae cum Syllae procuratore Obodae regis Arabum de nuptijs constituisset, quem inimicissimum Herodes habebat. Conuicta autem & in hoc, & in omnibus quae Pheroras detulerat, indulgentiam meruit: itaque ipsum etiam rex Pheroram criminibus soluit. Domus uero tempestas in Alexandrum transijt, totaque capiti eius incubuit. Tres erant eunuchi regis charissimi, & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni enim uinum ministrare fuit cura, alteri cenam apponere, tertius autem dormitum eum collocabat, & cum ipso cubabat: hos muneribus maximis Alexander cupiditati suae subiecerat. Itaque postquam regi haec sunt indicata, ui tormentorum coacti, & stuprum statim confessi sunt, & quibus essent ad hoc promissis inducti aperuerunt: quos sefellisset Alexander, nullam in Herode spem habendam esse, improbo sene, commemorans, & qui capillos inficeret, ut ob hoc etiam eum iuuenem putarent: uerum se coli oportere, qui etiam inuito eo regni esset futurus successor: neque multo post ab inimicis poenas repeteret, fortunatosque amicos suos beatosque faceret, ac praeter ceteris ipsos. Quin & obsequia potentium Alexandro clam parere, militumque rectores, itemque ordinum principes occulte ad eum conuenire dixerunt. Haec Herodes adeo pertimuit, ut non auderet statim delata proferre, sed exploratores die noctumque submittens, dicta factaque singula scrutabatur: & de quibus suspicio esset, ilico trucidabat. Itaque regnum eius acerbissima iniquitate repletum est. Nam pro suo quisque odio uel inimicitijs, calumnias finxere, multique regis iracundia caedis cupida contra aduersarios abutebantur. & mendacio quidem confestim fides habebatur: erant autem criminationibus ipsis uelociora supplicia. Denique accusabatur qui modo accusauerat: & cum eo qui ante se conuictus esset, ducebatur ad poenam. De uita namque periculum regis quaestiones breuiore conpendio terminabat. Ad hoc autem sauietiam processerat, ut nec eorum quenquam humanius aspiceret, qui accusati non essent: uerum etiam amicis immitissimum sese praebere. Itaque multis etiam regno interdixit, & in quos potestatem non habebat, in eos dictis asperis sauebat. Accessit malis Antipater collectaque propinquorum caterua, nullum criminationis genus omisit. Tantus autem ineptia sua regem commentisque delatorum timor inuasit ut stricto instare sibi gladio uideret uidere Alexandrum. Denique subito et ipsum correptum in uincula coniecit, & in amicorum eius tormenta perrexit: multi autem tacite moriebantur, nulla uoce supra conscientiam prodita. alij uero quibus mendacium impatiencia doloris extorsit, de patris eius insidijs cum fratre Aristobulo cogitasse dixerunt: tempusque obseruare, ut illo dum ueniret occiso, Romam profugeret. His tamen uerisimilia non erant, sed necessitate cruciatus ex tempore fingebant, libenti tamen animo rex credebat, pro consolatione accipiens uincti filij, ne id fecisse uideretur iniuste. Verum Alexander quoniam suspicionem patris nullo modo aboleri posse arbitrabatur, ultro malis assentiendum puta-

Ant. lib. 16
cap. 8.9

uit: ac digestis aduersus inimicos quatuor libris, fatet insidias, earumque se pluri-
mos socios habere perscribit: ante oēs aut Pheroram & Salomen. Hęc enim
etiā stupro sibi quondā esse mixtā, cum uim noctu adhibuisset inuito. Iamque
libri in manib. erāt Herodis: multa & grauiā de optimatib. clamātes, cū ma-
ture in Iudæā Archelaus uenit, metuēs genero simul ac filiæ, quib. etiā pro-
uidentissimo cōsilio succurrit, regisque minas arte dissoluit. Mox em̄ cum eo
congressus, ubinā est, clamat, exitiabilis gener meus? aut ubi parricidale ca-
put aspiciā, quod meis manib. ipse lacerabo: addamque filiā meā bono marito
nouo? nam etsi cōsiliij particeps nō est, quā tamē eiusmodi uiri cōiunx fuit, in-
quinata est. Miror autē patientiā tuā, cuius periculū agitur, quod adhuc uiuit Ale-
xander: ego namque ita ex Cappadocia properās ueniebam, ut qui & illum re-
perirem olim dedisse suppliciū, & de filia quęstionē tecum haberē, quam tui-
tuæque dignitatis cōtemplatione illi desponderā. At nunc de utroque nobis cō-
sulendum est: licet nemiū pater sis, & ad puniendū insidiatorē filium minus
fortis. Permutemus dexterās, & alter alterius iracundiæ uicarij succedamus.
Talibus increpans, quāuis pertinacē fallit Herodē. Itaque ille quos Alexander
perscriperat libros, legēdos ei præbet, singulisque capitulis insistent, cum eo
deliberabat. Vnde occasione sui cōsiliij nactus Archelaus, paulatim causam
in eos qui scriptis cōtinebantur, & in Pheroram cōtulit. Cum autē sibi crede-
re regē uideret, cōsiderandū est, inquit, ne forte adolescentulus tot nequif-
simorū insidijs circumueniatur, nō tu ab adolescentulo. nec enim apparere
causam, cur in tantū ruerit scelus, qui & nunc regno potiretur, & successio-
nem regni speraret, nisi aliquos haberet huius persuasionis autores, qui ad
deteriorē partē lubricū etatis impellerent. Ab eiusmodi namque hominib. nō
solum adolescentulos falli, uerū etiam senes, domosque clarissimas totaque re-
gna solere subuerti. Cōsentiebat dictis Herodes, iramque paulatim remittebat
in Alexandro, & in Pherorā excitabat. namque hic erat librorū quatuor argu-
mentū. qui ubi propensiorē esse regis animū sensit, & in omnib. apud eum
amicitiā Archelai præualere, quā honeste nō posset, ex impudentia salutem
quæsiuit. relictoque Alexandro, cōfugit ad Archelaum. & ille negat se uidere,
quo pacto eximat tot criminib. inuolutum, quibus manifeste conuinceretur
regem insidijs uoluisse decipere, omniumque malorū præsentium adolescenti
causa fuisse: nisi malit omīssis artibus callidis, & negandi pertinacia, de qui-
bus insimulare omnia confiteri, & à fratre, præsertim cui dilectus esset, ue-
niam petere. namque ad hoc ei modis omnib. se quoque opem laturum. Paruit
Archelao Pheroras, atraque ueste cum lacrymis ut quæ miserabilis appareret, in-
structus, ad pedes Herodis accessit: ueniāque meruit postulans. & se quidē sce-
leratum esse fatebat: namque omnia quæ sibi obijcerent fecisse. horum autem
causam esse diminutionē mentis atque insaniā, ex mulieris amore conceptam.
Itaque postquam stetit Pheroras suimet ipse accusator ac testis, tūc eum iam Arche-
laus excusando, Herodis iracundiam mitigabat, proprijs usus exemplis: ete-
nim se quoque à fratre multo grauiora perpeffum, naturale ius dicebat ante-
posuisse uindictæ. Quippe in regnis, uelut in magnis corporibus, semper
aliquam partem pondere ipso tumescere: quam recidi quidem non oportere,
leniter uero curari. Multa in hunc modum locutus Archelaus, He-
rodem

Ant. lib. 16
cap. 11

rodē quidē Pherorę placidū reddidit. ipse autē Alexandro tādīu manebat ira-
tus, filiāque ab eo distractā secū abducturū se aiebat, donec Herodē cōpulit ul-
tro pro adulescētulo deprecari, ut iterū ei filiā despōderet. Satis autē grauatim
Archelaus cui uellet eam præter Alexandrū collocari permisit: maximi enim
pēdere, quo iura inter se affinitatis inuiolata permaneant. Rege autē sibi filiū
ab eo donatū affirmāte, nisi matrimoniū diremisset, quod & liberos iam habe-
rent, uxor quoque ab adulescēte diligeret: quæ si remaneret, peccatorū foret
obliuio: si uerō discederet, causa de omnib. desperandi: molliorē namque fieri
audaciā, si domesticis affectionib. distrahat: uix tandē cessit, unaque & ipse re-
dijt cū adulescēte in gratiā, & patrē eius reduxit. Procul dubio tamē eum Ro-
mam mitti debere ait, cum Cæsare collocaturū: de omnib. enim sese literas ad
eum fecisse. Vafurū igit Archelai consiliū, quo generū periculo liberauit, per-
actum erat, & redintegrata cōcordia in epulis & humanitate cōuictus fami-
liariter uersabant. Ab euntē aut munerib. talentorū septuaginta, folio quoque
aureo gemmis ornato, & eunuchis, & concubina donat Herodes, quæ Pan-
nychis uocabat: itēque amicorū eius quenque pro merito. quin & cognati regis
omnes, iussu eius Archelao dona splendidissima dederunt: eūque tam ipse quā
optimates Antiochiā usque profecuti sunt. Non multo post quidā in Iudæā ue-
nit, Archelai cōsilijs multo potentior: qui non solum reconciliationē gratiæ
Alexandro quæsitā fecit irritam: uerum etiā causa fuit ut periret. Laco erat ge-
nere, nomine Eurycles, ad regni desiderium amore pecunię corruptus. Iam e-
nim luxū eius regia tolerare non poterat. Is amplissimis donis Herodi obla-
tis, uelut eorū quæ aucuparetur illecebra, cum statim multiplicata recepisset,
immaculatam liberalitatē nihil esse ducebat, nisi regum sanguine cōparasset.
Itaque regem adulatione falsisque de ipso laudibus, & sermonis calliditate cir-
cumuenit: matureque perspecto eius ingenio, dictis simul & factis quæ illi pla-
cerent, inter primos eius amicos habetur. Nam & rex & oēs eius comites li-
benter ciuē Spartæ patriæ causa, præcipuo dignū honore ducebant. Ille autē
postquam fragilitatē domus animaduertit, fratrumque inimicitias, & quæ ad-
modum pater in singulos esset animatus, Antipatri quidē hospitio præuen-
tus erat. Simulata uerō amicitia fallebat Alexandrū, olim se & Archelai soci-
um esse mentitus, quo etiam citius quasi probatus obrepfit. Moxque ab eo fra-
tri quoque Aristobulo cōmendatus est. Pertentatis autem personis omnibus,
aliam alio modo subibat: ac primum fit Antipatri mercenarius, & Alexandri
proditor: illum exprobrando castigans, quod quum fratrum sit maximus, spei suæ
negligat insidiatores: Alexandrū uerō, quod regina creatus, & regiæ uir coniu-
gis, filium priuatæ mulieris pateretur regno succedere, præsertim quum ha-
beret magnam occasionē Archelaum: quæ quidē adolescenti bona fide sua-
dere uidebatur, quod amicitiam simulasset Archelai. Vnde nec Alexander quic-
quam metuens, & de Antipatro quæ se mouerent apud eum querebatur: &
quod nihil mirū faceret Herodes, si cum matrē illorū interemit, ipsis quoque
regnū eius auferret. quorū causa Eurycles & miserari eos & cōdolere simu-
lans, etiam Aristobulum ad ea dicenda pellexit: atque ita querelis in patrem u-
troque deuincto, referens ad Antipatrum secreta discedit: afflicto quoque insidia-
rum mendacio, quas ei fratres parasse affirmabat, ac penē iam strictis gladijs

in eū irruere. Ob hęc autē multa pecunia donatus ab Antipatro, laudator eius erat apud patrē: & ad extremū necis Alexātri & Aristobuli redempta opera, ipse accusatoris partibus fungit. Cumq; adisset Herodē, uitā ei se rependere pro beneficijs sibi delatis, & lucē referre dixit pro hospitio: olim Alexandrū exacuisse in eum gladiū, & cōfirmasse dexterā: uerū sceleri tanto fuisse impedimento, q̄ societate facinoris assimulasset. Alexandrū enim dicere, nō bene secum Herodē actum putare, q̄ regnum obtinuisset alienū, & post matris eorum necem principatū eius dilacerasset, nisi etiam degenerē cooptaret hęc redem, auitumq; ipforū regnum Antipatro spurio traderet. Proinde semet Hyrcani manes & Mariammes ultum ire. Nec enim decere successione regni ab huiusmodi patre sine cæde suscipere: multis autē rebus ad hoc excitari quotidie, quia nihil sibi omnino loqui sine calumnia liceret. Nā si de nobilitate aliorū fiat mentio, sine ratione se cōtumelijs affici, patre dicente, solus generosus Alexāder, et cui pater sit pro ignobilitate dedecori. In uenationibus quoq; offendere, si taceat: si uero laudet, cauillatorē appellari. & prorsus imitem sibi patrem inueniri, soli q; Antipatro indulgentē: ob quæ uel emori non recusare, nisi ex uoto insidiæ successissent: sin eū occidisset, primū salutis occasione fore Archelaum focerum suum, ad quem facile possit effugere: dein de Cæsare, qui nunc usq; ignoraret mores Herodis. nec enim sic ei adfuturum ut antea, patris præsentia formidando, nec de suis tantum criminibus locuturū, sed primū totius gentis ærumnas, & quod ad necem usq; tributis opprimeret uulgaturū. deinde in quibus delicijs, quibusq; actibus partæ sanguine pecuniæ consumptæ sint, & qui uel quales ex illis fuerint locupletati, quæ causa ciuitatis afflictæ: ibi autē lamentaturū & aui & matris necem, omniaq; scelera regis reuicturū: quibus cognitis nemo se iudicauerit patricidā. His Eurycles in Alexandrū falso delatis, Antipatri laudes prosequēbat, illum solum qui patrem diligeret esse cōfirmans, quiq; adhuc insidias retardasset. Rex autē nondum præteritæ suspicionis dolore cōpresso, intolerabilis iracundiæ feritate perturbatur. Iterumq; hoc tempus nactus Antipater, alios accusatores fratribus subornauit, qui eos dicerent cū Lucundo et Tyrannio clam colloqui solitos esse, equitū regis olim principibus, tunc uero propter quasdam offensiones ordinibus motis. Hac deniq; indignatione succensus, confestim eos tormentis Herodes subdidit. Illi autē nihil eorū se quæ crimini darentur, scire cōfessi sunt. Sed oblata est quædā uelut ad præfectū castelli Alexandrij ab Alexandro scripta epistola, deprecante ut cū Aristobulo fratre se in castellum reciperet, si patrem interfecissent: tamq; armis q̄ alijs subsidijs eos uti permetteret. Hanc Alexāder Diophanti cōmentū esse dicebat, qui regis erat notarius, homo audacissimus & cuius libet manus literas imitari percallidus. Itaq; multis sæpe falso cōscriptis, ob hoc postremo occisus est. torto autē castelli præfecto, nec eius indicio quicq; Herodes eorū quæ delata erant uerū esse cognouit. Sed quāuis nullum documentū ualidum proferret, filios tamen asseruari præcepit. Euryclem uero domus suæ pestē, ac totius sceleris fabricatorē, bene de se meritum datoremq; salutis appellans, talentis quinquaginta donauit. Ille autē prius quàm certa fama nunciaret, ad Archelaum properat: aususq; dicere, q̄ Herodem recōciliasset Alexandro, ab illo quoq;

pecunias

pecunias capit. deinde in Achaiā transgressus, ad similia facinora male questis abusus est. Postremo apud Cæsare accusatus, q̄ diffensionibus repleuisset Achaiā, & ciuitates spoliaret, in exiliū mittit: atq; hoc eū modo poenæ Alexandri & Aristobuli psecutæ sunt. Hoc loco dignū est Coum Euaratū huic Spartiatæ conferre. Namq; is cum amicissimus esset Alexandro, eodemq; tempore quo Eurycles ibidē erat aduenisset, percontanti regi super his quæ ille insimularet, iuratus nihil se ab adulescentib. audisse affirmauit. nec tamē id quicq; miseris profuit apud Herodē, solis maledictis aures paratissimas aperiente: eumq; gratiosissimū sibi iudicantē, qui secū eadē crederet: iisdēq; moueret. Incitabat præterea Salome crudelitatem eius in filios. Nam ad hanc Aristobolus, quo periculis inuolueret, quam & focrū habebat & amitā, monitū miserat, ut salutem suam cōsuleret: quasi rex eam decreuisset occidere, iterū insimulatā, quorū ante fuerat accusata: q̄ Syllæo Arabi nubere cupiens, quæ sciret eius inimicum, occulte illi secreta regis nunciaret. Et hoc fuit extremū quo tanq̄ tempestate oppressi adulescentes, nō secus ac turbine pessundati sunt. Salome em̄ protinus cōtendit ad regē, eiq; monita Aristobuli prodit: atq; ille ulterius durare nō passus, utrunq; filiū uinxit, & separatos asseruari præcepit. Deinde Volumniū militiæ magistrū, & ex amicis suis Olympū descripta ferentes iudicia, proficisci iussit ad Cæsare: qui postq̄ Romam nauim delati, regis literas reddiderūt, uehemēter quidē Cæsare ob adulescētes indoluit, uerū potestatem in filios à patre auferendā nō duxit. Deniq; rescribit ei, ut ipse sui dominus esset arbitrij: melius tamē facturum dicēs, si in cōmuni confessu propinquorū suorū prouincięq; rectorū de insidijs quæreret: eosq; si delato crimini reperiret alstrictos, occideret. si uero fugā tantū esse meditato, mediocri supplicio cōtentus esset. Paret scriptis Herodes: cumq; Berytū quō Cæsare iusserat, puenisset, cogit iudiciū. Præfederunt autē rectores, quibus à Cæsare scriptū fuerat, Saturninus & Pedanius legati, & cum his Volumnius procurator, itēq; propinqui regis & amici, necnō & Salome & Pheroras, & post hos optimates Syriæ, præter Archelaū regē: namq; hunc Herodes, q̄ Alexātri focer esset, suspectū habebat. Sed filios quidem satis prouido consilio in iudicium nō produxit: sciebat enim q̄ si tantū uisi fuissent, omni modo ad misericordiā cunctos impellerent: si uero etiā dicēdi copiā nacti essent, facillime Alexander obiecta dilueret. Igit̄ illi quidē custodiebatur in Platane, uico Sidoniorū. Exorsus autē rex, ueluti cum præsentibus ageret, cōmouebat. & insidias quidē timide obijciebat: nā probationibus deficiebat. maledicta uero & pbra & iniurias, & peccata plurima in se admissa psequēbat: eaq; morte grauiora esse cōfessorib. demonstrabat. postremo cū nemo cōtradiceret, semetipsum argui miserabiliter questus, acerbāq; uictoriā uincere, singulos sententiā proferre rogat in filios. & primus Saturninus cōdemnandos esse adulescētulos, sed nō morte p̄nunciauit. Nec em̄ fas esse cū tres ipse astātes habeat filios, mortē alienis decernere. Idē etiā duobus legatis uisum est, eosq; nōnulli alij secuti sunt. Tristē uero sententiā primus Volumnius dixit, cunctiq; post eū Herodis æmulatione, uel odio: neq; indignatione quisquā necandos esse adulescentes iudicauit. Tum autē uniuersa Iudæa & Syria, suspēsa quidē operiebatur huius tragœdiæ finem: sed nemo existimabat

Ant. lib. 12
cap. 12

Ant. lib. 16
cap. 13

existimabat Herodis crudelitatem ad parricidium usque processuram. Ille tamen filios Tyrum traxit: atque inde naui Cæsaream deuectos, quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea uetus quidam regis miles, Tiro nomine, qui & filium habebat Alexandro affuetum atque amicum, & ipse diligebat adulescentulos: præ nimia indignatione mentis postremo circueiens clamitabat conculatam esse iustitiam, ueritatem perijisse, naturam esse confusam, uitamque hominum iniquitatis esse plenam, & omnia quæ dolor contemptori uitæ dictasset. Deinde ipsum etiam regem ausus adire: mihi uero, inquit, omnium uideris esse infelicissimus, qui contra charissimos nequissimis credas. Siquidem Pheroras & Salome fidem apud te aduersus filios tuos habent, quos sæpe ipse mortis supplicio dignos esse iudicasti: neque aduertis hoc eos agere, ut iustis successoribus destitutus, cum solo remaneas Antipatro, capi facile regem optantes. Veruntamen cogita, ne ille quoque militibus odiosus sit, propter eandem omnium fratrum. Nullus enim est, qui non adulescentium misereatur, principum autem plurimi etiam palam grauer ferunt. hæc dicens, simul eos quibus res indigna uideretur nominabat. Rex autem statim illos & ipsum cum filio comprehendi iubet. Ibi quoque tum alius quidam regius tonsor, nomine Trypho, nescio qua exagitatus infania, semetipsum indicans, pergit: ac mihi quoque Tiro, inquit, iste persuasit, ut occasione tondendi nouacula te occiderem: magna quoque inde Alexandrum daturum munera pollicebatur. His auditis, Herodes & Tironem eiusque filium, & tonsorem subdidit questioni. Cumque illi pernegarent, tonsor autem amplius nihil diceret, Tironem uehementius torqueri iussit: tumque filius eius, patris miseratione commotus, cuncta se regi, si eum sibi condonasset, indicaturum promisit. Eoque relaxato, ipsius occidendi patrem suum habuisse uoluntatem dixit, impulsus ab Alexandro. Hoc autem quibusdam fictum ab adulescente uidebatur, quo tormentis eriperet patrem, nonnulli uerum esse affirmabant. Herodes tamen & militum principibus & Tironem pro concione accusatis in eos armauit populum, ut ibidem cum tonsore lignorum & lapidum ictibus interiret. Filios uero in Sebasten missos, quæ non longo à Cæsarea interuallo distaret, præfocari iubet: eaque re mature perfecta, in castellum Alexandrium mortuos asportari, cum Alexandro materno auo sepeliendos. Hic finis Aristobulo & Alexandro uitæ fuit.

De conspiratione, Antipatri contra patrem. Cap. XVIII.

Ant. lib. 17
cap. 21

Antipatrum uero, cum iam sine controuersia successorem regni speraret, intolerabile gentis excepit odium, cunctis scientibus, illum omnes fratribus suis conseruisse calumnias: nihiloque minus timor eum non mediocriter sollicitabat, crescente sobole peremptorum. Erant enim Alexandro ex Glaphyra filij duo, Tigranes & Alexander: itemque Aristobulo ex Berenice Salomes filia, Herodes & Agrippa & Aristobulus, filiaque Herodias & Mariamme. Sed Glaphyram quidem Herodes cum dote sua in Cappadociam dimisit, postquam Alexandrum interfecit: Berenicem autem Aristobuli coniugem, auunculo Antipatri nuptum dedit: ut enim Salomem, quam infensam habebat, sibi reconciliaret Antipater, istas nuptias excogitauit. Idem uero etiam Pheroram muneribus aliisque obsequijs, atque amicos præterea Cæsaris ambiebat, magnas Romam mittendo pecunias. Saturninum enim cum alijs omnibus apud Syriam donis expleuerat. Hoc autem magis inuisus

erat

erat cunctis, quo plura donabat, uelut opes tantas non munificentia largiret, sed metu consumeret. Itaque eueniebat, ut nec accipientium beneuolentia quicquam profecerit: quibusque nihil dedisset, acerbiores inimicos haberet. In distributionibus autem munerum quotidie largior erat, cum præter spem uideret orbos pueros ab Herode curari: quantumque illum peremptorum cedis pœniteret, proles eorum miseratione significari. Conuocatis enim propinquis atque amicis suis, & pupillis astantibus cum lachrymis opplesset oculos, dixit: Horum quidem mihi patres fortuna quaedam tristis eripuit, ipsos autem orbitatis misericordia cum naturam commendat. Experiar itaque ut etsi pater infortunatissimus fui, auus tamen sim prouidentior, & à quibus post me regantur, amicissimos mihi relinquam. Despondeo igitur filiam tuam Pherora maximo filiorum Alexandri, ut ei curator sis necessarius: tuo uero Antipater filio, Aristobuli filiam: eris enim hoc modo pater orbatus. Sororem uero eius meus Herodes accipiet, ex pontifice auo materno prognatus. Et de his quidem hoc sit iudicium meum, neque id quisquam dirimat, qui me amabit. Precor autem etiam deum bono regni mei, meorumque nepotum copulare nuptias, atque hos pueros placidioribus, quam patres eorum oculis aspicere. Postquam hæc locutus est, fleuit, & puerorum dexteras iunxit, benignissimeque consalutatis singulis dimisit concilium. Statim dirigit Antipater, quantumque dolore affectus esset neminem latuit pupillorum. namque honorem apud patrem quoque sibi derogatum existimabat: iterumque de rebus cunctis periculum fore, si Alexandri filijs præter Archelaum etiam Pheroram tetrarcham adiutorem habere licuisset. Ad hæc reputabat odium suum, & orbitatis miserationem, qua tota gens flectebatur, quanto uiuentium puerorum studio, & quanta memoria mortuorum ipsius scelere teneretur Iudei. Itaque omnimodo dirimere sponsalia statuit. & callide quidem patri surrepere timuit, sæuienti acriterque uigilanti ad suspicandum. palam uero eum supplex adire ausus est, coramque deprecari, ne se honore priuaret, quo dignum esse iudicasset, nudumque regis nomen habere uellet, regni autem substantiam penes alios esse. Nec enim posse rerum obtinere dominatum, si præter auum Archelaum, etiam Pheroras Alexandri filijs socer esset adiunctus. Instantissime uero precabatur quia numerosa esset regia progenies, nuptias permutari. Nouem namque regi uxores erant, sed harum septem unde filios susceperat, ipsum Antipatrum ex Dori de, Herodem autem ex Mariamme pontificis filiam: itemque Antipam & Archelaum ex Malthace Samaritide, filiamque Olympiadem, quam frater eius Iosephus habuerat, ex Hierosolymitide uero Cleopatra Herodem & Philippum, necnon ex Pallade Phaselum. Habebat autem filias quoque alias, Roxanen & Salomen, unam ex Phædra, & alteram ex Elpide: duasque uxores sine filijs, consobrinam & fratris filiam: & præter has Alexandri & Aristobuli sorores duas ex Mariamme. Cum igitur tanta proles copia superesset, aliter nuptias iungi postulabat Antipater. Rex autem perspecto eius animo, quid de pupillis cogitaret, uehementer iratus est: quippe filiorum quos interfecerat casum reputas uerebatur ne etiam hi quandoque criminationum Antipatri præmium fierent. Sed tunc quidem sæuioribus dictis eum protelat. Postea uero blanditijs eius adductus, sponsalia reformauit: ac primum ipsi Antipatro Aristobuli filiam collocat, filium uero eius iungit filiam Pheroræ. Hinc licebat aduertere: quantum Antipatri

ualuerit

Ant. lib. 17
cap. 3

ualuerit adulatio, quod idē in simili causa impetrare Salome nō potuit. hanc em̄ quamuis soror esset, atq; hæc sæpe intercedente Iulia uxore Cæsaris postulasset, Arabi Syllæo nubere nō passus est: sed inimicissimā sibi fore iurauit, nisi ab hoc studio destitisset. posteaq; inuitā Alexę cuidā ex amicis suis in matrimoniu dedit: eiusq; filiarum unam Alexandri filio, alteram Antipatri auunculo tradidit. Natarū autē Mariammes una, sororis filium habebat Antipatrum, altera fratris Phaselū. Sic interrupta pupillorum spe Antipater, & pro sua cōmoditate affinitatibus iunctis, expectatione certa nitebatur: adiectaq; malignitati fiducia, nequaq̄ erat tolerabilis: nam quia singulorū odium uitare nō poterat, securitatē sibi ex terrore quærebat: cum præterea Pheroras ei ueluti iam cōfirmato regi obsecundaret. Quin & mulierum conflata in aula cōflictio, nouas turbas excitabat. Etenim Pheroræ uxor cū matre ac sorore sua, necnō & matre Antipatri, multa in regia insolēter agebat, aua etiā duas regis filias cōtumeliose tractare: cui rei maxime ab Antipatro erat obiecta. Itaq; cum illi inuisæ essent, alias quidē morigeras habebant: sola uero Salome aduersabat eorum concordia: quodq; nō bono regis coirent, apud ipsum insimulabat. Cognita uerò eius delatione mulieres, quodq; Herodes egre tulisset aperto quidē conuentu & familiaritate abstinerunt, contra uerò & discordare inter se rege audiēte simulabant: cū his adeo colluderet Antipater, ut palām Pherorā minime dubitaret offendere: occultos autem cœtus & nocturnas comestationes agebant: earumq; consensionē fecit obseruatio firmiorem: cum horū nihil ignoraret Salome, sed Herodi cuncta nunciaret. Ille autē ardens iracundia, maximeq; aduersus Pheroræ coniugem, q̄ eam præter cæteras accusaret Salome, aduocato cognatorū amicorūq; consilio, & alia multa mulieri & filiarū contumelias crimini dedit, quodq; Pharisæis mercedē contra se præbuisset, fratremq; sibi hostem reddidisset expugnatum uenenis. Postremo conuersus ad Pherorā, utrum, ait, se fratrem an uxorem uellet optare? Cumq; ille se citius uita dixisset q̄ cōiuge cariturū, incertus quid ageret, ad Antipatrū sermonem cōtulit: ac ne cum Pherora, uel eius cōiuge, aut quouis alio, qui ad eam pertineret, unquā colloqueret edixit. Verū ille palām præcepta custodiēs, in occulto cū his pernoctabat: metuensq; obseruationem Salomes, per amicos in Italia degentes, ut Romam proficisceret, effecit ipsorum perlatis literis, ubi Antipatrum aliquanto post tempore ad Cæsarem mitti oportere perscriberent. Igit̄ Herodes nihil moratus, eum misit: cunctis quæ usui forent, magnaq; pecunia liberaliter instructum, testamentūq; unā ei portandū dedit, in quo rex ipse Antipater inscriptus erat, & Antipatri successor Herodes, ex Mariamme pōtificis filia procreatus. Quin & Syllæus Arabs itidē Romam, neglecto Cæsaris præcepto, nauigauit: de his cum Antipatro certaturus, de quibus cum Nicolao causam ante dixerat. Non leue autem cum Areta rege suo certamē habebat, cuius & alios amicos interfecerat & Soemum in Petra oppido potentissimū, redemptoq; Fabato procuratore Cæsaris fautore utebatur etiam in Herodem. Sed maiore pecunia data Herodes Fabatū à Syllæo alienauit: ac per eum quæ Cæsar iusserat exigebat. ille autē cum nihil dedisset, accusabat apud Cæsarem Fabatum, dispensatorem esse dicens, non quæ ipsi, sed quæ Herodi expedirent.

Quibus

Quibus cōmotus ad iracundiam Fabatus, adhuc autē apud Herodem in honore maximo habebatur, secretorum Syllæi proditor factus est: regi q; indicauit, q̄ Syllæus Corinthū eius satellitem pecunia corrupisset, eumq; afferuari oporteret. Neq; rex id facere dubitauit: quoniam Corinthus iste, licet in aula regis esset educatus, ex Arabia tamen fuerat oriundus. Igitur mox non illum solum corripit, sed etiā duos alios Arabas iussit apud eum repertos, unū Syllæi amicum, alterum Phylarchum. Qui subditi quæstioni, magna pecunia Corintho ut Herodē occideret, persuasisse confessi sunt: atq; etiam à Saturnino Syriæ rectore interrogati, Romam transmissi sunt.

De ueneno Herodi parato, & quomodo compertum sit. Cap. XIX

AT Herodes Pheroræ uehemētius imminebat, ut repudiaret uxorem: neq; quomodo mulierē plecteret inueniebat, cum multas in eam odij causas haberet, donec ipsum etiam fratrem cum ea supra modum indignatus eiecit. Pheroras autem æquo animo accepta iniuria, in tetrarchiam suam recessit, iuratus unū sibi exilij finē fore mortem Herodis, neq; ad eum reuersurū esse dum uixerit. Deniq; nec ægrotum quamuis sæpe accitus fratrem inuisere uoluit, cum quibusdam mandatis eum quasi moriturus uellet instruere. Sed ille quidē præter spem conualuit. Postquam autē Pheroras in morbū incidit, tum Herodis patientia demonstrata est. Nam & uenit ad eum, & humanissimè curatum uoluit: sed morbum superare non quiuit: intra dies enim paucos est mortuus. Quem licet usq; ad ultimum uitæ diem dilexisset Herodes, tamē quod illum quoq; ueneno permississet, fama uulgatū est. Verū eius corpore in Hierosolymam deportato, luctum maximum cunctæ genti denunciauit, clarissimāq; funus sepultura dignatus est. Vnus quidē interfecto Alexandri & Aristobuli, hunc exitū uitæ fortitus est. Transijt autem in Antipatrum autorē pœna sceleris, ex interitu Pheroræ nacta principium. Quidam enim ex eius libertis, cum regem tristes adijissent, fratrem ipsius Pheroram ueneno interceptum esse dicebant. nam quandam ei cibum obtulisse coniugē suam, non eo quo solebat modo conditum: eoq; sumpto illum morbo protinus esse correptum. Venisse autē ante biduū, matris ac sororis eius accitu quandam ueneficam mulierculā ex Arabia, ut uenenum Pherorę conficeret amatoriuū: & pro amatorio dedisse mortiferum Syllæi consilio: namq; illi notam fuisse. Percussus igitur plurimis suspicionibus rex, ancillas & nonnullas libertinas quæstioni subiecit. Ibiq; tum exclamat aliqua doloris impatiēs: Deus cæli terræq; rector, in matrē Antipatri, quæ horū nobis malorū causa est, uindicet. Hoc rex initium nactus, persequeretur ulterius indagine ueritatis. Mulier uerò & matris Antipatri familiaritatē cum Pherora eiusq; mulieribus, & occultos eorū conuētus aperuit: quodq; Pheroras & Antipater redeuntes à rege, tota cū illis nocte potare soliti essent, seruis omnib. exclusis & ancillis. Vna quidē libertinarum hæc indicauit. Cum autē ancillæ separatim singulæ torquerētur, patuit omnium dicta congruere, qua de causa Romani quidē Antipater ex composito, Pheroras uerò trans flumē fecedere curauisset. Nam sæpe illos in sermone dixisse, q̄ post Alexandrum & Aristobulum ad ipsos eorumq; coniuges transiturus esset Herodes. Nec alicui posse parcere, qui Mariammæ eiusque filijs minime

Ant. lib. 17
cap. 5

Ioseph.

Gg peper-

pepercisset: ideoq; melius esse, ab hac belua quam longissime fugere. Sæpe aut dixisse matri Antipatrum conquerentem, q̄ cum ipse iam canus esset, pater in dies singulos iuuenesceret, seq; fortasse prius q̄ regnare incipiat moriturum: aut si unquam ille decefferit (quando aut istud futurum?) uoluptatem sibi successione omnino fore breuissimam. Pullulare præterea hydræ capita, hoc est Alexandri & Aristobuli filios: sibi autem filiorum quoq; spem ademptam esse patris iniuria: qui nō eorum quenquam post mortem suam regni successorem, sed Mariammes filium scripisset heredem. Qua quidem in re prorsus eum senectute delirare, si testamento suo standum arbitraret. se namq; ut ex eius progenie nemo superesset curaturum. Quinetiã cum omnes patres, quibus inuisi unquã filij fuerunt, odio uincat: plus tamen eum etiam fratres odisse. Deniq; nuper sibi ne cum Pherora colloqueretur, centum talenta donasse: atq; cum Pheroras diceret, quid enim per nos lædebat? respōdisse Antipatrum, utinam cunctis ablatis nudos se dummodo uiuos relinqueret. Verū hoc nequaquam fieri posse, ut tam pestiferam bestiam quicquam effugiat, sub qua nec amicis esse palam liceret. Deniq; nūc occulte, inquit, conuenimus: licebit autē apertē, si uirorum spiritum manusq; habeamus. Hæc in tormentis ancillæ prodiderunt, & quod Pheroras cum illis Pertram fugere cogitasset. Vt omnibus autem dictis Herodes crederet, centum talentis effectum est. De his enim soli Antipatro dixerat. Igitur ante alios in Doridem Antipatri matrē furor eius erumpit: eamq; omni ornatu, quem illi donauerat, spoliata, multis cōparato talentis, expellit. Deinde ira deposita, Pheroræ mulieres à tormētis recreabat. Timore autē pavidus erat, & ad omnes suspiciones excitabatur: multosque innocentes, metu ne quem nocentium prætermitteret; in tormenta ducebat. Hinc ad Samaritam se cōuertit Antipatrum, qui procurator erat Antipatri, & ex illius tormētis cōperit, necandi sui causa ex Aegypto Antipatrum uenenū malum petijisse, per quemdam Antiphili amicum: idq; ab eo Antipatti auunculum accepisse Theudionem, ac Pherorę tradidisse: cui mandasset Antipater ut Herodem occideret, dum ipse Romæ abesset, ac suspicione careret: Pheroram uero uenenū uxori suæ dedisse seruandū. Itaq; hanc euocatam, statim rex quod acceperat afferre iubet. Illa uero quasi allatura egressa, de tecto se præcipitē dedit, ut eodem modo probationes & regis tormēta præueniret. Sed dei prouidentia, sicut apparet, quæ ab Antipatro pœnas repeteret, nō in caput, sed in diuersam delata partē, periculū mortis euasit. Portataq; ad regem, ubi respiscere potuit (nam casus eam perturbauerat) quã obrē se præcipitasset interrogata, adiuuante rege, quod uera dicenti remitteret omne supplicium: sin falsa promere maluisset, corpus eius tormentis absumeret, neq; sepulturæ quicquam relinqueret: paulisper tacuit. deinde: quid, inquit, secreta custodio, cum Pheroras obierit, Antipatro qui nos omnes perdidit seruitura? Audi rex, & tecū deus testis mihi ueritatis, qui falli non potest. Cū Pheroræ morituro lachrymans assiderem, tunc ille me ad se uocauit: En multū, inquit, coniunx de fratris erga me animo sum deceptus. Nam qui sic me diligeret, inuisum habui, & necare cogitauit: qui tanto nunc mei, quamuis necdum mortui, dolore confunditur. Sed ego quidē impietatis precium sero: tu uero quod in eum seruas,

relictum

relictum nobis ab Antipatro uenenū, huc affer propere, meq; uidente cōsumme, ne ad inferos quoq; ultricē huius sceleris conscientiam deferam. Ita ut iussit attuli: & magnam quidem ueneni partem sub obtutibus eius in ignem effudi: modicum uero mihi propter dubios casus, & quæ te metuerem, referuauit. His dictis, illa quidem omnino paululum quiddam ueneni habentē pyxidem profert: rex uero in matrē fratremq; Antiphili contulit quæstionem. Verū hi quoq; Antiphilum ex Aegypto attulisse pyxidē fatebant, illumq; uenenū à fratre apud Alexandriam exercente medicinā accepisse dicebant. Totū autem regnum circumeuntes Alexandri & Aristobuli manes, ipsi erāt incertarum rerū exploratores atq; indices, & à suspicionibus remotissimos ad probationes trahebant. Deniq; etiam pontificis filiam Mariammen, conscientiam esse maleficiorum patuit. Hoc enim tortis eius fratribus demonstratum est. Rex autē matris audaciam filij quoq; pœna coercuit. Nam quem illa pepererat Herodem, patri successorem scriptum ex testamento deleuit.

De Antipatri in Herodem malignis studijs deprehensis & ultis. Cap. XX

Ost hæc etiam Bathyllus, nouissima consiliorum Antipatri fides documentis accessit. Namque is erat quidem libertus eius: aliud autem uenenum ferens, hoc est, aspidum uirus, aduenerat, aliorumq; serpentum succos: ut si prius fuisset inualidū, hoc se Pheroras cum sua coniuge in regem armaret. Idem uero præter susceptā contra salutem patris audaciam, uelut operam subcisuam, habebat epistolas aduersum fratres cōpositas ab Antipatro. Erāt autem Romæ in studijs Archelaus & Philippus, iam adolescentuli, magniq; animi, regis filij, quos Antipater uelut imminentes spei suæ remouere festinans, quosdam in eos literas ipse finxit, amicorum nomine Romæ degentium. Nonnullis autē corruptis scribere persuasit, q̄ multis patrem maledictis carperent, ac de Alexandri & Aristobuli nece manifeste quererentur, seq; accitos esse grauitur ferrent: iam enim pater eos redire præceperat, idq; maximè sollicitabat Antipatrū. Quinetiam prius q̄ proficiscerentur, in Iudæa constitutus Antipater, eiusdem modi contra eos Romæ literas mercabatur: patremq; adeundo uitandæ suspiciōis causa, fratres purgare simulabat: quædam falso scripta, quædam uero adolescentiæ peccata esse cōmemorans. Quo quidem tempore scriptoribus epistolarum, quas in fratrum perniciem simulabat, plurimis pecunijs datis, sumptuum confundere tentabat indicia, uestem preciosam uariaq; stragula, poculaq; argentea nec non & aurea comparando, aliaq; plurima instrumenta, ut preciorum magnitudine mercedes falsarijs erogatas cælaret. Deniq; ducenta talēta retulit expensa, & eorum maxima fuit occasio causa Syllæi. Vniuersis autem malis tunc minoribus maiore contactis, cum omnia quidē tormenta de paricidio, epistolæ uero de iteratis fratricidijs conclamarēt, nemo tamen ex Iudæa uenientium, quo loco fortunæ domus essent ei nunciauit, quamuis inter scelus probatum & ipsius reditum septem mensium interualla fluxissent. Ita erat inuisus omnibus. Fortasse autē etiam quibus indicandi uoluntas fuit p̄ interfectorum fratrum manes obmutescabant. Deniq; Roma literas misit, continuo se uenturum esse, quodq; honorifice dimissus esset à Cæsare nunciatus. Rex autē insidiatorem manibus tenere desiderans: timensq; ne si quid

Ant. lib. 18
cap. 8

Ioseph.

Gg 2 præ-

præscisset, forte caueret, ipse quoque literis beneuolentiam simulans, & alia familiarissime scripsit, & ut reuersionem suam maturaret orauit. Nam si prosperasset, matris suæ quoque offensionem posset componere, quam expulsam esse non ignorauit Antipater. Primam quidem iam de morte Pheroræ susceperat epistolam apud Tarentum, eumque uehementer luxerat: id autem nonnullis de patre laudabile uidebatur: sed quantum intelligi datur, causa doloris erat, quod insidiæ pro uoto non cefferant: neque tam Pheroram flebat, quam malefactorum ministerium. Præterea metus eum quidam ob ea quæ confecerat occupabat, ne quando forte deprehenderetur uenenum. Tunc autem in Cilicia patris epistola sibi reddita quam supra memorauimus, statim quidem festinabat: sed postquam in Celenderin delatus est, subit eum quædam materni casus cogitatio, animam pro semetipsam diuinante. Et amicorum quidem prudentiores ei suadebant, ne prius patrem conueniret, quam pro certo cognosceret, quibus ex causis matrem suam repudiasset: namque timere, ne forte criminibus matris adderetur. Minus autem prudentes, & uisendæ patriæ cupidi magis, quam quid Antipatro esset utile considerantes, ut properaret monebant, ne ex ipsa mora & patri causam prauæ suspicionis, & occasionem præberet calumniantibus. Nunc enim si quid motum est, in absentem esse factum: nec enim præsentem illo quenkumque id aufurum fuisse. Absurdum autem uideri, propter suspensiones incertas certis bonis carere, neque mature se patri reddere, ab eoque regnum accipere, quod solo ipso niteretur. Paruit his Antipater, impellente fortuna, transmissusque in Sebastum Cæsariæ portum defertur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima solitudo cum omnes eum deuitarent, nullusque auderet accedere. Nam etsi semper æque inuisus erat, odio tamen ut proderetur tunc data libertas est. Multos autem auerterebat ex rege formido, quoniam cunctas iam ciuitates de Antipatro fama repleuerat, solusque de se quid ageretur Antipater ignorabat. Nec enim uel clarius eo quisquam deductus est, cum Romam nauigaret, uel ignobilius inde susceptus est. Enimvero clades ille domesticas intelligens, caliditate cælabat, metuque penè mortuus, uultu confidentiam simulabat. Et neque fugæ spes ulla erat, neque circumstantibus malis emergere poterat: certumque nihil ei de domo, ne ibi quidem nunciabatur: id enim regis interminatio prohibuerat. Unde interdum etiam spes eum pertentabat hilarior, aut nihil esse deprehensum, aut si quid esset, hoc sese impudentia sua diluturum, ac dolis, quæ sola instrumenta salutis haberet. Itaque his armatus, sine amicis in regiam uenit, qui à prima ianua cum iniuria sunt repulsi. Fortè autem Varus Syriæ rector intus aderat. Ingressus inde ad patrem, confirmatusque audacia, uelut eius salutandi causa, propius accedebat: cum ille obiecta manu, & capite declinato, exclamat: Et hoc parricidæ est, ut me amplexari uelis, qui tot malefactorum inuolutus sis. Dispereas, impium caput: neque me attingas, prius quam criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudicium & iudicem, qui opportune præsto est, Varum. Abi, & quemadmodum te purges in diem crastinum meditare. nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. Ad hæc metu obstupescens Antipater, quia respondere nihil potuit, reuersus est. Cum autem ad eum uenissent mater & uxor, cunctas ei probationes exposuerunt. Tumque recepta mente, quo pacto sese defenderet cogitabat. Postero autem die rex adhibito propinquo-

rum

rum atque amicorum concilio, Antipatri quoque amicos uocat. Ipse autem cum Varo residens, cunctos indices iussit adduci, in quibus erant etiam serui matris Antipatri quidam pridem comprehensi, qui ab ea literas ad eum deportauerunt huiusmodi: Quoniam illa omnia patri tuo cognita sunt, caue ne ad eum uenias, nisi aliquod auxilium à Cæsare impetraueris. Itaque his unam cum alijs introductis, ingreditur Antipater. Cumque pronus ante pedes patris cecidisset: oro, inquit, pater, ne quid de me præiudices, sed integras aures satisfactioni meæ præbeas. Demonstrabo enim me innoxium, si tu uelis. Ille autem magna uoce imperato ei silentio, ad Varum locutus est: Quod & tu Vare, & quiuis iustus iudex, Antipatrum morte dignum iudicauerit, certo scio. Vereor autem ne mea quoque tibi sit inuisa fortuna, omnique calamitate dignum deputes, quæ tales filios genuerim. Atqui hoc tibi magis miserandum uideri debeo, quod erga tam scelestos indulgentissimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adolescentulis regnum detuleram, eosque Romæ educatos amicos Cæsaris feceram: sed quos alijs inuidendos regibus æmulandosque constitui, meæ salutis hostes inueni, quorum tamen interitus Antipatro magis profuit. Isti enim quod iuuenis & successor meus futurus esset, maxime securitas quærebat. at uero hic belua, patientia mea supra quam satis erat expletus, in me satietatem suam profudit: eique diu uiuere sum uisus, meamque senectutem grauitè tulit, rexque fieri non nisi parricidio passus est. quæ quidem profecto noui qua ratione cogitauit: quod eum ex agro abiectum reduxerim, & exclusis quos mihi regina pepererat filijs, regni mei uicarium declarauerim. Equidem tibi Vare confiteor meæ mentis errorem. Ego illos contra me filios irritaui, qui Antipatri gratia spes eorum iustas abrui. Quid enim tantum de illis, quantum de isto bene sum meritus? cui uiuus etiam potestatem meam penè concessi: aperte autem regni successione testamento reliqui, & præter destinatos ei separatim quinquaginta reditus talentorum, sumptum passim mea pecunia subministraui: ac nuper Romam quoque nauigaturo dedi trecenta talenta, quemque solum ex omni familia mea, tanquam patris seruatorem, Cæsari commendaui. Aut quid illi tantum sceleris, quantum Antipater admiserunt? quod uel de his habui indicium, quale demonstraui huius insidias? etiam approbo, quia ausus est aliquid parricida, rursumque ueritatem dolis sperat obtegere: tibi Vare cauendum. nam ego istam beluam noui: & quam sit uerisimilia dicturus, iam nunc prospicio, fletusque simulatos. Hic est qui me quondam monebat, ut uiuum Alexandrum cauerem, neque meum corpus omnibus crederem. Hic est qui usque ad cubile meum solebat ingredi, & circumspicere, ne quis mihi forte parafset insidias. Hic somni mei custos erat, & securitatis dator, qui consolaretur luctum peremptorum, & uiuentium fratrum beneuolentiam diiudicaret: hic propugnator & fatelles meus. Quum eius calliditas Vare in mentem uenit, & quemadmodum singula simulasset, uix me credo uiuere, tamque grauem insidiatorem quo pacto effugerim miror. Veruntamen quia fortuna quædam excitat contra me domum meam, mihique amicissimi semper infensi sunt, ego quidem factorum iniquitatem flebo, & mecum ipse solitudinem gemam. Nemo autem qui meum sanguinem sitierit elabetur, etiam si per omnes filios meos indicia uentura sint. Hæc dicens, ipse quidem interrupto sermone tacuit, dolore

Ioseph.

Gg 3 confusus

confusus. Nicolaum autem unum ex amicis probationes iussit exponere. Inter hæc autem Antipater sublato capite, cum prostratus ante patris pedes maneret, exclamat: Tu pater meas partes defendisti. Nam quomodo ego parricida, quem tu semper seruatore te habuisse commemoras? Aut si ficta, ut dicis, simulataque mea pietas fuit, cur in alijs tam callidus, in hoc adeo demens fui, ut non intelligerem, quod si homines lateret tanti sceleris cogitatio, caelestem latere iudicem omnino non posset, qui ubique praesto esset, & cuncta conspiceret? An fratrum exitus ignorabam, quos ob id deus ultus est, quia tibi male cogitauerant? Quid autem fuit cur me tua salus offenderet? Spes regni? Sed regnabam. Odij suspicio? Sed diligebam. An ex te metus aliquis? Quin tui seruans, alijs timendus eram. Fortassis egestas causa fuit? Multo minus. Quis enim magis expensarum habuit potestatem? Si autem omnium hominum perditissimus essem, immanisque bestiae animam gererem, certe mansueti patris beneficijs uincerem: quem, sicut tu dixisti, reduxeris, totaque filijs anteposueris, uiuusque regem declaraueris, aliorumque bonorum magnitudine reddideris inuidendum. O me miserum, acerbissimamque peregrinationem meam, quam longum liuori tempus magnumque insidiantibus spatium praebui. Sed tamen tibi pater tuisque rebus abieram, ne Syllæus tuam contemneret senectutem. Roma mihi testis est pietatis, & princeps orbis terrarum Cæsar, qui me patris amatoris saepe uocitabat. Accipe pater hæc eius literas. hæc fictis in me criminationibus ueriores. his me defendendo. hæc affectus erga te mei argumenta certissima. Recordare quod inuitus hinc nauigauerim, latentes in regno contra me inimicitias non ignorans. Tu pater imprudens me perdidisti, tu compulisti ut darem accusandi tempus inuidiae. Verum ad indicia ueniam. Ecce adsum, terra marique nihil usquam parricida perpeffus. Sed nondum me hoc argumento diligas. nam & apud deum, & apud te pater, condemnatum me esse scio. Condemnatus autem deprecor, ne aliorum tormentis fidem habeas: in me feratur ignis, per uiscera mea pergant instrumenta poenarum, ne parcas scelesto corpori. Nam si parricida sum, tormentorum expers mori non debeo. Talia cum lacrymis ac eiulatu uociferans, & omnes alios, & Varum ad misericordiam prouocauit: solum autem Herodem, quo minus fleret, iracundia continebat, documentis ueris intentum. Ibi autem Nicolaus, iussu regis multa de Antipatri calliditate praefatus, & misericordiae spem abstulit, & atrocissimam accusationem instituit, cuncta quidem regni maleficia ascribens: maxime uero fratrum interitum, quos ipse calumnijs interfectos esse demonstrans, etiam superstitibus eum insidari quasi successionis captatoribus affirmabat. Nam qui patri uenenum parasset, multo minus a fratribus abstineret. Cum autem ad ueneni probationem uenisset, per ordinem proferebat indicia, etiam de Pherora crimem exaggerans, ueluti illum quoque Antipater fratricidam fecisset, corruptisque regis amicissimis, scelere omnem domum repleuisset. Atque ita multis alijs dictis & probatis perorauit. Varus autem cum respondere iussisset Antipatrum, & ille nihil amplius elocutus, quam, deus testis est innocentiae meae, silensque iaceret, uenenum petijt, idque cuiquam damnatorum capitis ex custodijs bibendum dedit: eoque statim mortuo, quaedam in secreto cum Herode sermocinatus, gesta in consilio Cæsari scripsit: posteroque die inde discessit. Nihiloque minus rex Antipa

tro uinculis tradito, cladis suae nuncios ad Cæsarem misit. Post hæc Salomen appetisse insidias arguebat Antipater. Quidam enim e seruis Antiphili Roma uenerat, epistolas ferens cuiusdam Acmes nomine, ancillae Iuliae: quibus ad regem scriptis, indicauerat Salomes epistola inter literas Iuliae reperta, clam ei beneuolentiae causa misisse. Ipsius autem Salomes epistolis & maledicta in regem acerbissima, & accusatio maxima continebantur. Sed hæc ab Antipatro erant fictae: isque Acmen pecunia corruptam, ad Herodem eas mittere persuaferat. Epistola enim eiusdem mulierculae ad ipsum scripta id prodidit, cuius uerba hæc sunt: Sicut uoluisti patri tuo scripsi, & alias epistolas misi, certo scies, regem sorori suae minime posse parcere, si eas recitauerit. Bene autem facies, si consummatis omnibus, pollicitationum tuarum memor fueris. Hac epistola & quae in Salomen sunt composita deprehensis, regem subiit cogitatio, ne forte etiam Alexander falsis epistolis fuisset oppressus: quodque penes sororem propter Antipatrum occidisset, anxius erat. Itaque non est ultra cunctatus, quo minus ab eo sumeret omnium causa supplicium: sed ne propositis satis faceret, graui morbo impeditus est. De Acme tamen ancilla, & in Salomen fictione conflata, dedit literas ad Cæsarem. ac propterea testamento mutato, exemit nomen Antipatri, regemque scripsit Antipam, praeteritis Archelao & Philippo natu maioribus. nam & hos Antipater insimulauerat. Cæsari autem post alia pecuniaria munera mille talenta, & uxori eius ac filijs, itemque amicis & libertis, prope quinquaginta: caeterisque omnibus agrorum & pecuniarum non parum distribuit, ac sororem Salome luculentissimis donis honorauit. In testamento quod ista correxit.

De aquila aurea, morteque Antipatri & Herodis. Cap. XXI

Orbus autem ingrauescebat, quod eum senectus pariter ac morror urgeret, & annos iam septuaginta natus esset: & filiorum cladibus animum adeo habebat afflictum, ut nec bona ualitudine quicquam iucunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat aegritudinem, quod Antipater uiueret. Hunc enim non obiter & aliud agens, sed cum ipse conualuisset, cogitabat occidere. Ad has ei calamitates accidit etiam populi quidam tumultus. Erant in ciuitate sophistae duo, qui summe scire leges patrias uidebantur: & propterea per omnem gentem maxima gloria praedicabantur: Iudas filius Sepphorae, & alter Margali Matthias. Hos non pauci adolescentium sectabantur, cum leges exponerent, & in dies singulos puberum exercitum congregabant. Qui cum regem audissent morore ac morbo tabescere, apud notos loquebantur, opportunum iam tempus esse, ut deus uindicaretur, fabricataque aduersus leges patrias opera destruerentur. Siquidem in templo nefas sit, imagines, aut uultus, aut cuiuslibet animalis cognomine simulachrum haberi. Hoc propterea dicebatur, quod supra maximam portam templi aquilam collocauerat auream. Eumque tunc monebant sophistae ut tollerent: pulchrum esse dicentes, etiam si quod inde periculum immineret, pro legibus patrijs mori non recusare: sic enim decedentibus, & animam immortalem, & bonarum rerum sensum perseverare perpetuo: minus autem fortes & sapientiae suae nescios amare animam imperitia: magisque morbo cupere, quam uirtute defungi. Dum hæc illi differerent, rumor subito peruagatur, regem ferè iam mori: unde etiam confidentius adolescentem coronam adorti sunt: ipsoque

Ant. lib. 17
cap. 8

meridie, quum plurima multitudo uersaretur in tēplo, crassis demissi funibus, aquilam ex tecto auream securibus abscedebant. Qua re statim regis duci nunciata, nō parua ille manu comitatus ad templum cucurrit: & propē ad quadraginta iuuenes comprehēsos, regi exhibuit. Qui primum interrogati, an aquilam ipsi auream concidere ausi essent, fecisse cōfessi sunt: deinde quo iubente, lege patria responderunt. Cum uero, quid exultarent tantū, quibus mors immineret, ab his quæreretur: quia post mortē bonis plurimis frui sperarent, asseruerunt. His itaq; rex cōmotus, magnitudine iracundiæ morbum superat, atq; in concionem procedit. Deinde multum in eos quasi sacrilegos inuectus, & quod occasione legis patriæ quædam maiora tētaffent, uelut impios supplicio dignos esse iudicauit. Populus autem metuens, ne per multos quæstio iret, precabatur, ut primum facinoris suasoribus, deinde in eo deprehensis poenæ subditis, cæteris indignationē remitteret. Tandem igitur exoratus, & ipsos rex qui funibus demissi erant cum sophistis uiuos incendi, & reliquos qui unā cōprehenfi sunt, obtruncandos carnificibus tradidit. Hinc totum eius corpus morbo occupatum uarijs doloribus differebatur. nam febris quidem non mediocris erat: prurigo autē intolerabilis habebat omnem corporis superficiem. Asiduis autē uexabatur coli tormentis, pedesq; tanquā ex intercutis uitio tumuerant. Quin & inflatio uentriculi, putredoq; uirilii membri uermiculos generans, ac præterea creber anhelitus, & irrupta cum suspiria membrorumq; omnium contractio fatigabat: ut qui hæc ad diuinitatem referrent, ultionem eam esse dicerēt sophistarum. Ille autem, quamuis cum tot morborū cruciatibus luctaretur, uitæ tamen cupidus erat, & remedijs excogitatis salutem sperabat. Deniq; Iordanem transgressus, apud Calliroen aquis calidis utebat, quæ in lacū feracem bituminis, qui Asphaltites uocatur, effluentes, præ dulcedine potui sunt. Ibi autem corpus eius, quod medicis oleo calidiori foueri placuerat, in solum plenum demersum ita dissolutum est, ut etiā lumina quasi mortuus resoluta torqueret. deinde perturbatis qui eum curabant, ad clamorem quidem illorū respicere uisus est. desperata uero salute, militibus quinquagenas drachmas, multamq; pecuniam rectoribus atq; amicis diuidi iussit. Cum autem rediens ad Hierichūta uenisset, atriam bili correptus, & penē ipsi morti minabatur, factumq; nefarium excogitauit. Collectos enim cuiusq; uici ex omni Iudæa nobiles, in locum cui nomē est Hippodromus, concludi præcepit. Deinde Salome sorore & Alexa marito eius ad se uocatis: scio, inquit, mortem meam festis gaudijs celebraturos esse Iudæos. Verum per alios lugeri potero, & præclarissimos honores sepulturæ assequi, si quæ præcipio feceritis. Hos uiros qui habentur in custodia, cum animam efflauero, statim militibus circūdatos occidite: ut etiam inuita omnis mihi Iudæa, omnisq; domus illacrymet. Et simul his mandatis, legatorum quos Romam miserat, epistolæ sunt allatæ, quibus Acmen ancillā Iulix iussu Cæsaris interemptam, & Antipatrum morte damnatum esse indicabatur. Quin & si pater eum in exilium dare mallet, id quoq; permisisse Cæsarem, scriptum erat. Herodes autem paululum hoc nuncio recreatus, doloribusq; rursum uictus (nam inedia iussisq; pariter uiolentia distendebatur) factum præuenire conatus est: sumptosq; malo, etiam cultellū poposcit: sectum enim

enim

enim comedere consueuerat. Deinde circumspecto ne quis arbiter impediret, tanq̄ se percussurus dexteram sustulit. Cum uero Achiabus consobrinus eius accurrisset, manumq; cōtinuisset, ululatus maximus in regia statim, quasi rex mortuus esset, excitatus est. Eoq; propere audito, Antipater fiducia recepit: lætusq; iam custodes promissa etiam pecunia, rogabat, ut se soluerent, atq; dimitterent: quod eorū princeps non solum ne fieret obstitit, sed etiam regi uelociter nunciauit. Ille autē fortius exclamans, quā uires ægrotantis ualebant, continuo satellitibus missis occidit Antipatrū: mortuumq; sepeliri præcepit in Hyrcanio. Deinde rursum corrigit testamētum, & successorem quidem Archelaum natu maximū Antipæ fratrem scripsit, tetrarcham uero Antipam. Post interitum autem filij quinq; diebus exactis morit: annos quidem trigintaquatuor, ex quo interfecit Antigonom, regno potitus: triginta uero septem, postq̄ rex à Romanis declaratus est. Et in alijs quidē omnibus, secunda fortuna usus est, si quis alius. Regnum enim quod priuatus sibi quæsierat, tanto conseruatum tempore, filijs suis reliquit. In rebus autem domesticis infelicissimus fuit. Salome autem, antequam resciret mortem regis exercitus, cum marito progressa, uinctos absoluit, quos occidi mandauerat: ipsum dicens mutasse consilium, & unumquemque iussisse domum dimitti. Atq; ita post horum abitum militibus indicatur. Quibus in concionem cum alia turba in amphitheatrum apud Hierichunta collectis, Ptolemæus anuli regis custos, quo signare solitus erat, & fortunatū illum cœpit dicere, & multitudinem cōsolari. Relictamq; ab eo militibus epistolam recitauit, in qua multum rogabat, ut beneuolo animo successorē suum fouerent. Deinde post epistolam testamentū legebat, in quo Philippum quidem hæredem Trachonis, proximarumq; regionum: tetrarcham uerò, sicut supra diximus, Antipam: regem autem Archelaum scripserat: eidemq; anulum ad Cæsare ferre mandauerat, assignatamq; regni administrati notitiam. Omniū namq; dispositionum suarum dominum & confirmatorem Cæsarem esse uoluit, cætera uerò seruari iuxta superius testamentum. Quo perlecto, cōfestim clamor secutus est omnium Archelao gratulantium: militesq; per cuneos & populus adeuntes, suamq; promittebant, deiq; beneuolētiam precabant. Hinc ad sepeliendum regem operā contulerunt. Nihil autem munificentiæ prætermisit Archelaus, sed omnem ornatum extulit regium in funeris pompa ducendū. Lectus quippe totus erat gemmis auroq; distinctus, thorax autē purpura uariatus, corpusq; super eum uelatum itidem purpura. Capiti autem diadema erat impositum: corona uero desuper aurea, sceptrumq; in dextera, & circa lectum filij cum propinquis, præterea satellites agmenq; Thracium, Germaniq; & Galli, uelut ad bellum instructi omnes antecedeabant. Cætera uerò militum manus armata, ducesq; suos ordinumq; principes sequebantur decenter. Quingenti autem serui ac liberi odores ferebant: corpus autem per ducenta stadia portatum est in castellum Herodion: ibiq; secundum ipsius regis mandata sepultum est. Et Herodis quidem regis hic finis fuit.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO LIBER SECVNDVS.

De successoribus Herodis, & ultione direpta aurea aquila. Caput I

Ant. lib. 17
cap. 11

VRBARVM autem nouarum principiu fuit, Archelao Romam proficiscendi necessitas. Diebus enim septem in lugendo patrem consumptis, epulisq; feruilibus prolixè populo exhibitis (Hic autem mos apud Iudæos necessario multos ad inopiam redegit: nam qui eum neglexerat, impius æstimabatur) candida ueste indutus, pcedit ad templum. Ibiq; uarijs fauoribus exceptus à plebe, ipse quoq; in excelso tribunali, folioq; aureo residens, humanissime uulgus admisit: eisq; & quòd sepulturam patris sedulo curauissent, gratias egit, & q; sibi quasi certo iam regi, magnos honores habuissent. Verù se tamen ait nõ potestate solú interim, sed etiam ipso regis nomine temperare, donec à Cæsare sibi confirmata fuerit successio, qui etiam testaméto rerum esset omnium dominus constitutus. Idcirco enim se apud Hierichunta uoluntati exercitus restitisse, cum sibi diadema uoluisset imponere. Cæterù pro alacritate ac beneuolentia, æque militibus ac populo plenam se uicissitudinem relaturum, si ab his quorú etiam esset imperiú, certus rex declaratus fuisset: studiumq; sibi esse, ut erga illos rebus omnib. patre melior appareret. His gauisa multitudo, statim eius menté magnis tentare petitionibus cœpit. Namq; alij tributa leuari, alia uectigalia tolli, quidam solui custodias acclamabant. Cunctis aut postulatis, in gratiam populi facile annuebat Archelaus. Deinde celebratis hostijs, cum amicis erat in epulis. Ecce aut subito post meridiem congregati nõ pauci nouarum rerum studiosi, ubi cõmunis luctus de rege cessauit, propria lamenta suscipiunt, flentes eorú casum, quos propter abscisam ex porta templi aquilam auream Herodes morte damnauerat. Dolor autem nõ occultus erat, sed clarissimis questibus, fletuq; iusto & planctu ciuitas personabat, uirorum causa uidelicet, quos pro templo ac legibus patrijs interijisse dicebãt. Eorum aut mortis pœnas, ab illis quos Herodes pecunia donasset, repetendas esse clamitabant: ac primú, quem is cõstituerat pontificem reijciendum, aliumq; pietate præstantem, magisq; purú optari debere. Quibus etsi mouebatur Archelaus ad ultionem, tamen eum profectionis festinatio cõtinebat, metuenté, ne si sibi multitudinè reddidisset inimicam, motu eius impediret. Quamobrem monendo magis q; ui experiebatur sedare turbatos: missoq; magistro militú, ut quiescerent, eos rogabat. Sed illum seditionis authores, ubi ad templum uenit, prius quàm uerbum faceret, lapidibus proturbarunt: & alijs post eum mulcendi sui gratia missis, multos enim legabat Archelaus, iracunde omnia responderunt: neq; si numero aucti fuissent, otiosi fore uidebant. Itaq; instante azymorú die festo, qui apud Iudæos Pascha uocatur, plurima uictimarú copia plenus, infinita quidem ad templú ex agris multi-
tudo

Ant. lib. 17
cap. 12

tudo religionis causa descendit: cum illi qui sophistas lugebant in tēplo consistent, nutrimēta seditioni quæretes. Hoc aut metu Archelaus, anteq; omnem populú morbus iste corrumpere, cohorté militú & tribunú qui etiam seditionis principes cõprehenderet, eò dirigit: cõtra quos omne uulgus excitatú, multos lapidú iectibus interfecit: saucius uero tribunus uix elabit. Et illiquidé statim, ueluti nihil mali actú esset, ad celebranda sacra conuersi sunt. Sed Archelao sine cæde iam multitudo cõprimi nõ posse uidebat. quamobrem totú illis immisit exercitú, pedites p ciuitatē simul omnes, equitesq; per campú: qui cum sacrificijs occupatos singulos inuasissent, prope ad tria milia hominú occidunt: reliquã uero manú per montes proximos disiecerunt. præcones aut sequebant Archelaú, iussu eius unumquemq; ut domú recederet admonendo. Itaq; cū eti neglecta diei festiuitate, abiere. ipse aut cū matre, necnõ & Popla, & Ptolemæo, & Nicolao amicis, ad mare descendit: relicto Philippo regni, pcuratore, itemq; rerú familiaríu curatore. Vnã uerò egressa est cum filijs suis Salome, fratrisq; regis filij, generq;, specie uelut Archelao ad obtinendam successione adiumento futuri: certa uero causa, quæ contra leges in templú admissa fuerant, delaturi. Interea fit illis Cæsareæ obuiam Sabinus Syriæ procurator, ad Iudæã ueniens, ad pecunias custodiēdas Herodis, quæ ulterius progredi Varus inhibuit, multis accitus Archelai precibus, intercedēte Ptolemæo. Et tunc quidē Sabinus in gratiã Vari, neq; ad arces uenire pperauit, neq; thesauros paternæ pecuniæ clausit Archelao: sed usq; ad cognitionē Cæsaris se otiosum esse pollicitus, apud Cæsaream cõmorabatur. Postea uerò quàm sibi obstantiú unus Antiochiam petijt, alter, hoc est, Archelaus Romã nauigauit, mature profectus in Hierosolymã, regiã tenet: custodumq; principibus, itemq; dispensatoribus euocatis, rationes pecuniarú discutere conabatur, & arces occupare tentabat. Non tñ immemores Archelai mandatorú custodes erant, sed in obseruando singula quæque perseuerabãt, causam custodiæ magis Cæsari q; Archelao tribuētes. Ad hoc aut Antipas q; de regno certabat, posteriore superius Herodis testamentú firmitus esse defendens, in quo rex ipse Antipas fuerat scriptus: eiq; se tam Salome q; multi alij cognati, qui cū Archelao nauigarant, suffragio fore promiserant. Ducebat autem secú matrem, fratremq; Nicolai Ptolemæum, in quo pro fide apud Herodé probata, non nihil uidebatur esse momēti. Namq; illi fuerat amicorú charissimus. Oratori aut Irenæo ppter dicendi acrimoniam plurimú confidebat, unde etiam qui se monuerãt, ut Archelao p ætatis merito & secundi testamēti uoluntate cederet, audiendos esse non censuit. Romã uerò migrauerunt ad eum cunctorum studia propinquorum, quib. inuisus erat Archelaus, quiq; præcipuè liberi omnes sui; iuris esse cupiebãt, & aut Romano magistratu administrari, aut si hoc nõ impetrarēt, Antipam regē habere. Ad hoc etiã Sabini ope nitebat Antipas, qui Archelaum per epistolas accusauerat apud Cæsare, Antipam uerò multú laudauerat. Itaq; digesta crimina Salome & cæteri q; cū ea sentirēt Cæsari tradiderunt, & post eos Archelaus gestorú suorú perscripta capitula, patrisq; anulú per Ptolemæu, rationesq; administrationis intromisit ad Cæsarem. Ille aut secum præmeditans ea quæ ab utraq; parte dicerent, ubi & regni magnitudinē, multitudinemq;

Ant. lib. 17
cap. 13

nemq; redituū animaduertit, atq; insuper Herodis familiā numerosam, perlectis etiā Vari ac Sabini literis, optimates Romanorū ad conciliū uocat, in quo tunc primū ex Agrippa ac filia sua natū Caiū federe iussit, filiū adoptiuum: atq; ita partibus profequendi copiam dedit. Igitur Salomes filius Antipater (namq; is erat orator acerrimus eorū qui aduersabant Archelao) accusationē proposuit, insimulās Archelauū, quasi uerbis quidē de regno uideretū contendere, re aut uera iam dudū rex esset effectus, & apud aures modo Cæsaris cauillaretur, quē iudicē successione expectare noluisse. Nam post Herodis mortem, quibusdam ut diadema sibi imponerent subornatis, regis eū more in folio aureo residentem, partim ordines militiæ permutasse, partim cōdonasse promotiones: & insuper his omnia annuisse populo, quæ uelut à rege impetranda petisset: maximorumq; reos criminū, quos pater suus uinxerat, absoluisse: qui cum ista fecisset, modo regni umbram à dño postulaturus uenisset, cuius sibi corpus ipse rapuisset, ut non rerū sed uocabulorū dominū esse Cæsare demonstraret. Ad hæc ei, q̄ etiam luctū patris asimulasset, obijciebat: cum interdū quidē personam cōponeret in mœrorē, noctu uero ad comestationes usq; potaret. Deniq; seditionē uulgi ex hac indignatiōe conflata esse dicebat. Totius enim orationis suæ uires, eorū multitudine qui circa templū cæsi fuerant, astruebat. Hos enim ad diem festū quidem uenisse: ad hostias uero, quas ipsi maectandas uenerant, crudeliter esse iugulatos: tantumq; in templo funerū esse congestū, quantū nullum ab externis illatū bellum implacabile congestisset. Itaq; huius crudelitatis Herode præscio, ne spe quidē regni unq̄ eum dignū esse uisum, nisi cum sanæ mentis inops erat, animo deterius ægrotante q̄ corpore, & quem in secundo testamento successorē scriberet, ignorabat: præsertim qui priore testamēto successorē scriptū incusare nihil posset, q̄ incolumi corpore, omniq; uitio purgata mēte fecisset. Vt tamē quis firmiter esse ponat morbo laborantis arbitriū, ipsum se Archelauū abdicasse regia dignitate, multis in eā cōtra leges admisis. Nam qualem fore si acciperet à Cæsare principatū, qui anteq̄ acciperet, tantū populum peremisset? Multa in hunc modū profecutus Antipater, multis ex numero circumstantiū propinquorū in singula crimina testibus exhibitis perorauit. Surrexit aut Nicolaus defensor Archelai, & ante omnia cādē in tēplo necessario factam esse perdocuit: nam quorū necis argueret, non regni solum, sed etiā ipsius iudicis, id est, Cæsaris hostes fuisse: aliorū aut criminū suasores aduersarios ipsos demonstrauit. Secundū uero testamentū idcirco ratū manere postulabat, q̄ Herodes in eo successoris sui firmatorē Cæsarem cōstituisse. nam qui tantum saperet, ut rerum domino potestate sua cederet, nec unquam in hæredis errasse iudicio, sed sano corde quem constitueret elegisse, qui per quem constitui deberet non ignorauit. Cum aut omnibus expositis, etiam Nicolaus perorasset, in mediū progressus Archelaus, ad genua Cæsaris accidit ocyus. Quo per benigne Cæsar eiecto, q̄ paterna quidē successione dignus esset, ostendit: certū uero nihil pronunciauit. Sed illo die dimisso concilio, secum ipse de cognitis deliberabat, utrum ex his qui testamēto continerentur, aliquem regni oporteret constitui successorē, an toti familie distribui principatū. Multitudo enim personarum egere subsidio uidebatur.

De

De pugna & strage Hierosolymis inter Iudæos & Sabinianos. Cap. II

Ed antequam de his quicquam statueretur à Cæsare, mater Archelai Malthace morbo correpta moritur. Et uariæ literæ de Syria perlatae sunt, Iudæos defecisse nunciantes: quod Varus fore prospiciens, in Hierosolymam postquam Archelaus nauigarat, ascendit, ut incētores seditionis prohiberet. Et quia multitudo cessatura nō uidebatur, ex tribus quas ex Syria duxerat secum legionibus, unam in ciuitate reliquit: atq; ita in Antiochiā ipse remeauit. At Sabinus cum postea in Hierosolymam uenisset, causas nouarū rerum Iudæis præbuit: modo uim custodibus, ut sibi arces traderent, adhibendo, nunc maligne regis exquirēdo pecunias. Nō autem solis relictis à Varo militibus fretus erat, sed etiam seruorum suorum multitudine, quos etiam omnes armatos auaritiæ ministros habebat. Festo autē quinquagesimo die, quæ Pentecoste à Iudæis uocatur, septies septem diebus exactis rediens, ex eorum numero uocabulū naeta, non religionis solennitas populū, sed indignatio congregauit. Deniq; cōcursus infinitæ multitudinis ex Galilæa, itemq; Idumæa & Hierichunte, transq; Iordanem positis regionibus, factus est: cum indigena ex ipsa ciuitate populus Iudæorū, & numero simul & alacritate præstaret: & tripartita manu terna castra collocauerunt, una in septentrionali regione templi, altera in meridionali Hippodromū uersus, tertiaq; in occiduo prope regiam tractu, circumfessosq; Romanos undiq; obfidebant. Sabinus aut multitudine pariter, eorumq; spiritu perterritus, crebris quidem Varū nuncijs precabatur, ut q̄ mature ferret auxilium, quasi occasione delenda legione, si quid moræ interuenisset. Ipse uero in altissimam castelli turrim, quæ Phaselus uocabatur, euadit, fratris Herodis cognominem, quem Parthi necauerūt. Hinc legionarijs ut in hostes irruerent, signū dabat. Nam præ timore nec ad eos quibus ipse præerat, descendere audebat. Eius autē præcepto milites obedientes, in templum uolant, uehementiq; cum Iudæis pugna cōfligunt: in qua dum nemo desuper adiuuaret, imperitos belli peritia superabant. Postea uero q̄ multi Iudæi porticibus occupatis, à uertice telis eos appetebant, plurimi conterebantur: & neq; ex alto iaculantes ulcisci facile poterant, neq; cominus dimicantes ferebant. ab utrisq; tamen afflicti succendunt porticus, opere, magnitudine atque ornatu mirabiles. ibiq; tum multi flamma subito cōprehensi aut ea cōsumebant, aut in hostes desilientes ab ipsis occidebant: alij retrorsum cedentes præcipitabant ex muro: nōnulli desperata salute, incendij periculum suis gladijs præueniebant. Qui tñ ex mœnibus obrepēdo in Romanos fecissent impetū, metu attoniti nullo negotio subigebant, donec omnibus aut interemptis, aut timore disiectis, thesauro dei defensoribus destituto manus milites attulerūt, & x l ex eo talēta diripuerunt: quorū q̄ furto sublata nō sunt, conquisiuit Sabinus. At Iudæos multo plures, magisq; pugnaces, tam uiro- rum q̄ opum interitus in Romanos contraxit. Obsessaq; his regia minitabantur exitium, nisi quā primū inde secederent: Sabino, si uellet, unā cum legione abeundi copiam pollicentes. Quibus opitulabatur regionum plurimi, qui ad eos sponte transfugerant. Pars tñ bellicosior erat, Sebastenorum tria millia, hisq; Rufus & Gratus præpositi, unus peditum rector, at uero equi-

Ioseph.

Hh tum

Ant. lib. 17
cap. 15

tum Rufus: quorum uterq; ui corporis atq; prudentia, etiam si nullam manum obedientem haberent, magnum tamen momentum belli Romanis addi dissent. Itaq; Iudæi quidem instare obsidioni, simul & castelli moenia tentantes, & ad Sabinum clamantes ut discederet, neu impediret habituros tanto post tempore patriam libertatem. Sabinus autem quamuis optaret euadere, fidem tamen pollicitationibus non habebat: sed eorum lenitatem, insidiarum esse illecebram suspicabatur: simulq; auxilium Vari sperans, obsidionis periculum perferebat. Eodem tempore per Iudæam plurimis locis tumultus erat, multosq; ad regni cupidinem impulerat. Nam in Idumæa quidam duo millia ueteranorum, qui sub Herode militauerant, congregati, armisq; instructi cum regis decertabant: quibus Achiabus regis consobrinus, ex uicis munissimis repugnabat, campestre prælium declinando. In Sephori autem Galilææ, Iudas filius Ezechiae latronum principis, ab Herode quondam rege capti, qui tunc illas regiones uastauerat, non parua multitudine collecta, ruptisq; regis armamentarijs, & omnibus quos circa se habebat armatis, contra potentiae cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; Simon quidam ex regis seruis, pulchritudine simul & uastitate corporis fretus, imposito sibi diademate, cum latronibus quos congregauerat ipse circueis, & apud Hierichunta regiam, & multa alia magnifica diuersoria igni corruptit, facilem sibi prædam ex incendio comparans. Omnesq; habitationes, in quibus aliquid decoris erat, concremasset, nisi Gratus regionum peditum rector, ex Trachone sagittarios, itemq; Sebastenorum pugnacissimos ducens, properasset occurrere. Vbi peditum quidem in pugna multi consumpti sunt: ipse autem Simonem compendio præuenit, ardua ualle fugientem, & ex transuerso percussum in ceruice deiecit. Incensæ sunt autem & quæcunq; Iordani proximæ fuerunt sedes regiae, apud Betharantes, quorundam aliorum manu conflata ex locis ulterioribus. Tunc enim pastor quidam, cui nomen Athrongæus, regnum affectare ausus est: quod ut speraret, ui corporis animæq; fiducia mortem contemnentis impulsus est, ac præterea fratrum quatuor sibi similiarum robore, quorum singulis tanquam ducibus & satrapis attributa manu armatorum, ad incursus utebatur. Ipse autem ueluti rex maiora negotia procurabat. Et tum quidem etiam diadema sibi imposuit. Non paruo autem post tempore, cum fratribus suis uastando territoria, & occidendo præcipue Romanos, itemq; regios perseuerauit: cum nec Iudæorum quisquam effugeret, qui lucrum aliquod ferens uenisset in manus. Ausi sunt etiam apud Ammauntem repertum Romanorum agmen circumuenire, qui frumenta legionibus atq; arma portabant. Vbi Arium quidem centurionem & quadraginta fortissimos iaculis confecere: cæteri uero in eodem periculo constituti, auxilio Grati qui cum Sebastenis aduenit, elapsi sunt. Multis in hunc modum contra indigenas, itemq; alienigenas per omne bellum gestis, post aliquod tempus tres ex his comprehensi sunt: natus quidem maximus ab Archelao, duo uero qui ætate sequebantur, in manus Grati ac Ptolemæi delati. Nam quartus Archelao pacatione concessit. Sed hic finis eos postea secutus est. Tunc autem latrocinali bello cunctam inflammabant Iudæam.

De Vari

De Vari gestis circa Iudæos crucifixos. Cap. III

Ant. lib. 17
cap. 16

Arus autem acceptis Sabini & principum literis, toti legionibus metuens, opem his ferre properabat. Itaq; cum duabus reliquis legionibus, & quatuor alis equitum, in Ptolemaida profectus, eodem regum atque optimatum auxilia conuenire iussit. Ad hæc à Berytjis etiam, cum per eorum transfret oppidum, mille & quingentos accepit armatos. Vbi uero in Ptolemaidem tam cætera manus auxiliorum, quam propter Herodis inimicitias Aretas rex Arabum non cum exiguo numero equitum peditumq; peruenit, statim exercitus parte in Galilæam, quæ Ptolemaidem propinqua erat, dirigit, amici sui Galili filio his rectore præposito. Qui mox & aduersus quos ierat, omnes in fugam uertit: & Sephori ciuitate capta, ipsam quidem incendit, incolas uero eius seruitio subiugauit. Varus autem ipse cum omni exercitu Samaria potitus, ciuitate quidem abstinuit, quæ inter aliorum turbas nihil eam mouisse deprehendit: castris autem ad uicum positus, qui appellatur Arun, Ptolemæi possessionem propterea direptam ab Arabibus, qui & amicis Herodis infensi erant, inde ad Sapho progreditur, alterum uicium tutissimum: quem similiter, omnesq; reditus ibi repertos depopulati sunt. Cædis autem ignisq; plena erant omnia, nec prædationi Arabum quicquam obstabat. Exusta est & Ammaus iussu Vari, necem Arium cæterorumq; indigne ferentis, habitatoribus eius fuga dispersis. Hinc progressus ad Hierosolymam cum exercitu, solo uisu Iudæorum castra disiecit: & alij quidem per agros abiire fugientes: qui uero intra ciuitatem degebant, suscepto eo, seditionis causas in alios conferebant, nihil quidem se penitus mouisse dicentes, sed propter diem festum receptam necessario multitudinem, in ciuitate obsessos esse potius cum Romanis, quam cum dissidentibus conspirasse. Ante uero obuiam ei uenerant Iosephus, Archelai consobrinus, & cum Grato Rufus, ducentes exercitum regium, & Sebastenos, & Romanos milites ornatos habitu consueto. Sabinus enim nec in os Vari uenire passus, iam dudum ex ciuitate ad mare discesserat. Varus autem dispartitum aduersus autores tumultus per agros dimisit exercitum: multisq; sibi exhibitis, quos minus turbulentos inuenisset, custodia tradidit: maximè uero nocentium, prope ad duo millia cruci suffixit. Adhuc autem circa Idumæam superesse decem armatorum millia nunciato, cõfestim Arabas domum abiire iubet: quæ eos non auxiliantium more uti militia, sed pro sua libidine, & supra quam ipse uellet, agros uastare perspexit: suis autem comitatus agminibus, in aduersarios properabat. Verum illi se Varo prius quam in manus ueniretur, Achiabi consilio tradiderunt. Varus autem multitudini uenia data, duces eius interrogandos misit ad Cæsarem. At ille cum ignouisset cæteris, in nonnullos regis cognatos (erant enim quidam inter eos Herodis propinqui) animaduertit, quæ omnino contra regem suum arma cepissent. Varus autem hoc modo rebus apud Hierosolymam compositis, eademq; legione, quæ dudum in præsidio ciuitatis fuerat, ibi relicta, Antiochiam redijt.

De ethnarcha Iudæorum instituto. Cap. IIII

Ant. lib. 17
cap. 17

Romæ autem Archelao alia rursus cum Iudæis causa conflata est: qui ante seditionem permissu Vari, legati exierant, ius genti suæ liberum peturi. Erant autem numero quinquaginta qui uenerant, & astabant eis plus quam octo millia Iudæorum Romæ degentium. Itaq; con-

Ioseph.

Hh 2 uoca-

uocato à Cæsare optimatum Romanorum amicorumq; concilio in Palatini Apollinis templum, quod priuatum ipsius erat ædificium admirandis opibus exornatū, multitudo quidem Iudæorū constitit cum legatis, cōtraq; Archelaus cum amicis. Cognatorū aut amici ab utraq; parte secreti erant. nam & cum Archelao stare propter odium atq; inuidiam recusabant, & cum accusatoribus conspici pudore Cæsaris prohibebant. Inter quos erant etiā Philippus Archelai frater, beneuolo animo duabus ex causis præmissus à Varo, ut & Archelao subueniret, & si regnū Herodis nepotibus eius distribui placuisset, partē aliquā mereretur. Iussit aut accusatoribus exponere, quæ nam contra leges fecisset Herodes: primū non se regem, sed omniū qui usquam fuissent, tyrannorū crudelissimū tolerasse dicebant. Deinde multis ab eo trucidatis, ea pertulisse superstites questi sunt, ut beatiores mortui putarentur. Non enim tormentis solū eum lacerasse corpora subiectorū, sed etiam gentis suæ ciuitatibus deformatis exteris ornauisse, populisq; alienis Iudææ sanguinem condonasse. Pro antiqua uero felicitate ac patrijs legibus, nationem suam tanta egestate simul ab eo atq; iniquitate repletam, prorsus ut plures ex Herode paucis annis clades sustinuerint, q̄ omni æuo maiores sui, postquā ex Babylone discessere, perpersi sunt, Xerxe tūc regnante ad discordias concitati. Verū se tamen ad modestiam ex aduersæ fortunæ cōsuetudine profecisse, ut etiam successionem uoluntariam acerbissimæ seruitutis subirent: qui & Archelaum tanti tyranni filium, patre mortuo regem appellarent nihil morati, & unā cum eo luxissent mortem Herodis, ac pro eius successore uota celebrassent. Illum autem quasi metueret, ne nō certus eius filius uideretur, à cæde trium millium ciuium regni sumpsisse primordia: & quia principatum meruerit, tot immolasse deo hominum uictimas, tot festo die templum cadaueribus impleuisse. Recte igitur eos qui de tātis malis superessent, aliquando respexisse calamitates suas, & belli lege cupere uulnerib. excipientis ora præbere: atq; ab Romanis precari, ut Iudææ reliquias misericordia dignas existimarent: né ue quod ex ea natione restaret, his obijcerent, à quibus crudelissime lacerabatur: sed patriam suam coniungi Syriæ finibus, ac per iudices Romanos administrari decernerent: hoc enim modo probatum iri, Iudæos qui nunc ueluti turbulenti ac belli cupidi reprehenduntur, moderatis rectoribus obedire nosse. Iudæorum quidem accusatio eiusmodi petitione conclusa est. Cum autem surrexisset contra Nicolaus, primum criminibus quæ in reges erant pposita, dissolutis, nationem cœpit arguere: quia neq; gubernari facilis esset, naturaq; regibus uix pareret. unā etiam propinquos Archelai, qui se ad accusatores contulerant, in simulabat. Sed tum quidem partibus Cæsar auditis, conuentū diremit. Paucis autē diebus post, mediam regni partem sub ethnarchiæ nomine dedit Archelao: etiam regem, si se dignum præbuisset, facturum esse pollicitus. Reliquam uerò dimidiam in duas tetrarchias diuisit, duobusq; alijs Herodis filijs attribuit: unam Philippo, alterā Antipæ qui cum Archelao de regno certauerat. Huius parti cesserat trans flumen regio, & Galilæa: quarum ducēta talenta redditus erant. Bathanæa uero & Trachon, & Auranitis, & quædam partes domus Zenonis, circa Iamniam, Philippo destinatae sunt: quæ talentorū centū redditus ministrabant

strabant. Archelai uerò ethnarchia Idumæam, omnemq; Iudæam, & Samariam habebat quarta tributorū parte leuatam, pro munere quia nō rebellasset cum cæteris. Ac ciuitates quib. imperaret ei traditæ sunt, Stratonis pyrgus, & Sebaste, & Ioppe, & Hierosolyma. Cæteras aut, Gazam & Gadaram & Hippon, regno auulsas, Syriæ Cæsar adiecit. Erant aut redditus Archelai, quadraginta talenta. Quin & Salomen præter illa, quæ testamento regis ei relicta erant, Iamniæ dominam, & Azoti, & Phaselidis idem Cæsar constituit: regiamq; apud Ascalonem largitus est: ex quibus omnibus talentorum sexaginta redditus colligebantur. Domū uero eius ethnarchiæ subdidit Archelai. Quum autē cæteris quoq; Herodis propinquis testamento relicta soluisset, duas eius filias uirgines extrinsecus quingentis millibus pecuniæ donauit: easq; nuptum Pheroræ filijs collocauit. Diuiso aut Herodis patrimonio, etiam sibi relictas ab eo facultates ad mille talenta eis distribuit: exceptis suo nomine quibusdam rebus uilissimis propter honorem defuncti.

De subditicio falsoq; Alexandro eoq; deprehenso. Cap. V

INterea quidam iuuenis natione Iudæus, apud quendam libertinū Romanorum in Sidoniorum oppido educatus, illum se formæ similitudine, quem Herodes necauerat, Alexandrum esse mentitus, fallēdi spe Romam uenit. Huius autem facinoris habebat socium quendam gentilem suum, omnes regni actus optime scientem: à quo instructus, affirmabat eorum se misericordia, qui sui atq; Aristobuli occidendi causa missi fuerant, similibus corporibus subditis, morti esse subreptos. Deniq; his multos iam Iudæos fefellerat, in Creta degentes: ac liberaliter illic acceptus, Melumq; inde transmissus, ibiq; ampliore quæstū cumulatus, etiā hospites suos magna uerisimilitudine Romam secum nauigare pellexerat. postremo delatus Dicæarchiā, multisq; muneribus ab Iudæis eius loci donatus, quasi rex à paternis amicis deducebatur. Ad hoc enim fidei processerat formæ similitudo, ut qui Alexandrum illum uiderant, planeq; nouerant, hunc eum esse iurarent. Igitur omnes etiā Romæ Iudæi, uisendi eius studio circumfusi properabant: & infinita multitudo per uicorum angustias, quocunq; ferebatur, conueniebat. Tanta namq; dementia multos ceperat, ut illum sella portaret, ac regale obsequium proprijs ei sumptibus exhiberent. Sed Cæsar Alexandri uultum optime sciens (accusatus enim apud eum fuerat ab Herode) & si prius quàm uideret hominē, fallaciam similitudinis aduerterat, hilariōri tamen animi spei non nihil indulgendum putauit: & Celadum quendam, qui Alexandrum bene cognosceret, misit, ut ad se adolescentem deduceret. Qui illo conspecto, statim personæ differentiam coniectura deprehendit. Maxime uerò, ubi corporis eius duritiam, & seruilem formam considerauit, intellexit omne commentum. Valde autem commotus est dictorum eius audacia: de Aristobulo enim percontantibus, saluum quidem illum esse commemorabat: consulto uerò non adesse, quia apud Cyprum degeret cauēdo insidias: minus enim se circumueniri posse disiunctos. Itaq; ab alijs ei separatam uitam dixit à Cæsare præmium fore: si tantæ fraudis prodidisset autorem. Id autem se facturum ille pollicitus, ad Cæsarem sequitur: & Iudæū indicat, qui formæ suæ similitudine abusus esset ad quæstū. Tanta enim dona ex ciuita-

tibus eum singulis abstulisse docuit, quanta uiuus Alexander nō accepisset. Risit his Cæsar: & falsum quidem Alexandrū, propter habitudinem corporis, remigum numero inseruit, suaforē uero eius interfici iussit. Melijs autē sumptuum detrimentum pro amentia precio fatis esse iudicauit.

De Archelai exitio. Cap. VI

Ant. lib. 17
cap. 19

Thnarchia uero suscepta, memor discordia superioris Archelaus, non solum Iudæis, sed etiam Samariensibus crudeliter abusus est. Nonoq; principatus sui anno legatis contra se ab utrisq; ad Cæsarē missis, ipse quidem in exiliū pellitur Viennam Gallia ciuitatem: patrimonium uero eius fisco Cæsaris adiudicatur: quem quidem prius q̄ euocaretur ad Cæsarem huiuscemodi somnium uidisse cōmemorant: Nouem spicas plenas et maximas à bobus comedi somniauerat: accitos deinde uates, Chaldæorūq; nōnullos, quidnam illo putarent indicari somnio, consuluerat. Alijs autē aliter interpretantibus, Simon quidam Essenus genere, dixerat spicas annos arbitrari, bouesq; rerū mutationes: eo q̄ agros arando uerterent ac mutarent. Ideoq; regnaturū quidem illū esse tot annos, quot significasset numerus aristarum: uarias autē rerum mutationes expertū, esse moriturū. Hisq; auditis, Archelaus quinq; diebus post ad causam dicendam est euocatus. Dignū autem memoria duxi, etiā coniugis eius Glaphyræ somniū, Archelai filia Capadocum regis, referre: quam cum Alexander prius habuisset uxore, frater huius de quo loquimur, Herodis filius regis, à quo ille interfectus est, sicut iam designauimus, post illius mortē Iubæ regi Libyæ nuptam, eoq; defuncto domum reuersam, domiq; apud patrē in uiduitate degentē, Ethnarches Archelaus ubi conspexit ad hoc amoris accensus est, ut eam statim repudiata coniuge sua Mariamme, sibi copularet. Hęc igitur breui tempore postquā in Iudæā redijt, uidere uisa est superstantē sibi Alexandrū dicere: Satis fuerat tibi Libycum matrimoniū: sed tu illo nō contenta, rursus ad meos penates reuerteris audivissima uiri tertij, & quod grauius est, mei fratris iuncta matrimonio. Equidē non dissimulabo contumeliam, teq; licet inuitam recupero. Atq; hoc exposito somnio, uix biduum superuixit.

De Simone Galilæo, de tribus sectis apud Iudæos. Cap. VII

Ant. lib. 18
cap. 12

Igitur Archelai finibus in prouinciam redactis, procurator Coponius quidam eques Romanus missus est, ea sibi à Cæsare potestate mādata. Hoc disceptate, Galilæus quidā, Simon nomine, defectio- nis arguebatur: quia indigenas increparet, si tributū Romanis pendere pate- rentur, dominosq; post deum ferre mortales. Erat autē propriae sectæ sophi- sta, nulla in re similis alijs. Etem tria sunt apud Iudæos genera philosophia. Horum unū Pharisei profitent, alterum Sadducei, tertium uero, quod etiam probabilius habetur, Esseni colunt, gente quidem Iudæi, uerū inter se mu- tuo amore coniunctissimi: & qui præter cæteros uoluptates quidem quasi maleficia uitaret: continentia uero seruare, neq; cupiditati succumbere, uir- tutem maximam ducerēt. Itaq; nuptias quidē fastidiunt, alienos uerò filios, dum adhuc molles sunt, eruditioni traditos, p cognatis habentes, suis mori- bus diligenter instituunt: nō quia coniugia uel humani generis successione censeant perimendā: sed quia cauendā putent intemperantiā foeminarū, nul- lam

lam earum uni uiro fidē seruare credentes. Quin & diuitiarū contemptores sunt, rerumq; apud eos cōmunicatio admirationi habetur, neq; inuenias al- teri alterū opulencia præstare: legemq; sibi dixerūt, ut qui disciplinam suam sectari uellent, bona contubernio publicarent. Ita enim fore, ne uel pauper- tatis humilitas, uel diuitiarum dignitas apparet: sed permixtis facultatibus, uelut inter fratres, unū esset omniū patrimonium. Probro autē ducūt oleum, & si quis uel inuitus unctus fuerit, munditijs corpus absterget: quoniā squa- lorem decorē putant, dummodo semper in ueste sint candida. Designatos autem cōmunium rerum procuratores habēt, & ad usus omnium singulos indiuisos. Non est autē illis una ciuitas certa, sed in singulas multi domicilia transferunt: & aliunde aduenientibus sectæ suæ professoribus, quicquid ha- beant promptū exhibent quasi proprium. Deniq; tanquam cōsuetissimi ad eos ingrediuntur, quos nunquam antē uiderunt. Hinc est, quod cum pere- grinantur, propter latrocinia tantum armantur, neq; præterea quicquam fe- runt. In singulis autē ciuitatibus, ex eodem collegio specialis curator hospitū constituitur: qui eorum uestimenta cæteraq; usui necessaria tueatur. Ami- ctus autem cultusq; corporis omnibus pueris, in metu & sub cura magistri agētibus, par est. Nec uero uestitū siue calceos mutant, nisi aut omnino con- scisis prioribus, aut longi temporis usu consumptis. Nihil autē inter se mer- cantur aut uendunt: sed egenti quisq; quod habet præbēs, refert ab eo quod ipse nō habet: quamuis etiam sine permutatione cunctis libera sit facultas, à quibus libuerit accipiendi quod opus sit. Præcipue circa deū religiosi sunt. Namque ante solis ortum nihil profani loquuntur, sed ei patria quædā uota celebrant, quasi ut oriatur precantes. Deinde ad quas uenerūt singuli artes, à curatoribus dimittunt. Cumq; ad horam quintam studiose fuerint opera- ti, rursus in unum cōgregantur: linteisq; præcincti uelaminibus, ita corpus aquis frigidis abluunt. Atq; hac lustratione facta, in eadē secreta coeunt, quo neminē alterius sectæ hominē aspirare concessum est, ipsiq; purificati, uelut in sanctū quoddam templum in coenaculum ueniunt: quibus ibi cum silen- tio residētibus, pistor quidem panes ordine, unum autem uasculum ex uno pulmento singulis cocus apponit. Deinde uoce cibum sacerdos anteuenit: neq; gustare quenquam fas est, nisi prius deo celebretur oratio. Post finem quoq; prandij uota repetunt. Nam & cum incipiunt, & cum desinunt, quasi datorem uictus, deum laudibus canunt. Tunc ueluti sacris illis depositis ue- stimentis, in opere usq; ad uesperam uersantur. Similiterq; inde reuersi cœ- nant, confedentibus etiam hospitibus, si quos fortē interuenisse repererint. Neq; uero clamor unquā tectum illud, neq; tumultus inquietat: cum etiam loquendi ordine alijs alij cedant: eorumq; silentium, extra tectum constitu- tis arcanum quoddam uideatur uenerabile. Cuius quidem rei perpetua so- brietas causa est, quodq; apud eos edendi aut potandi modus saturitate desi- nitur. Sed quamuis aliarū rerum nihil sine præcepto faciunt curatoris, tamē in his duobus, hoc est iuuādo & miserēdo sui iuris sunt. Nā & subuenire di- gnis, cū opus est, suo arbitrio cuiq; licet, & indigētibus alimēta porrigere. Sa- nē cognatis dare aliqd sine curatoribus, interdictū. Iidē iracūdię moderato- res iusti sunt, indignationē cohibēt, fidē tuent, paci obsecundāt: & omne qd

dixerint, iureiurando fortius habent. Ipsum aut iusiurandum quasi periurio deterius uitant. Iam enim mendacij condemnati arbitrantur, cui sine deo non creditur. Summum autem studium ueterum scriptis adhibent: ea maxime inde, quae animae & corpori expediant eligentes. Hinc illis morborum remedia, stirpes medicae, quamque uim propriam singuli lapides habeant, rimantibus conquirunt. Sectae uero suae studiosis non statim cum eis una collectio: sed per annum integrum extrinsecus commoranti cuique eundem uictus ordinem tribuunt: dolabellam quoque, & quod praedictum est perizoma, & albam ueste tradentes. Cum uero processu temporis experimentum continentiae dederit, accedit etiam ad communem cibum: & purioribus, ob castificationem scilicet, aquis participat: neque tamen in conuictum assumitur. Post ostensionem quippe continentiae, duobus annis alij mores eius probantur. Cumque dignus appaerit, tunc demum in consortium assumitur. Prius uero quam incipiat communem habere cibum, magnis execrationibus adiurat se primum quidem colere deum, deinceps quoque erga homines seruare iustitiam, & neque propria sponte nocere cuiquam, neque ex praeepto obesse: quin imo iniquos omnes odisse, & collaborare semper iustitiae sectatoribus, fidem omnibus seruare, maxime uero principibus. Neque enim absque uoluntate dei, cuiquam posse principatus potentiam contingere. Si uero ipse caeteris praesit, nunquam se abusu uiribus potestatis ad contumeliam subiectorum, sed neque ueste aut ambitioso aliquo ornatu reliquis eminere, ueritatem semper diligere, & habere propositum conuincere mentientes. Manus uero a furto, & animam puram seruare ab iniustis compendijs: & neque aliquid de mysterijs consecratos celare, neque profanis eorum quippiam publicare, etiam si intentata quispiam morte compellat. Super haec aut addunt, nihil se de dogmatibus aliud quam ipsi susceperint tradere. Fugere aut latrocinia, & conseruatum ire simul & dogmatis sui libros & angelorum nomina. His quidem execrationibus explorant, & quasi praemuniunt accedentes. Deprehensos uero in peccatis a sua congregatione depellunt: & quod taliter fuerit condemnatus, miserabili plerumque morte consumitur. Illis quidem sacramentis ac ritibus obligatus, neque capere ab alijs oblatum cibum potest. herbas uero pecudum more decerpens, & fame exesus per membra corrumpitur. Ob quod etiam plurimos plerumque miserati, extremum spiritum agentes receperunt: sufficientem pro peccatis eorum quae usque ad mortem adduxerit, poenam luisse censentes. In iudicijs uero sunt diligentissimi atque iustissimi. Disceptant aut non minus quam centum in unum coacti: quod autem his decretum fuerit, immobile manet. Veneratio quoque apud eos post deum magna legislatoris est: ita ut si quis eum blasphemauerit, morte damnetur. Senibus uero obedire & plurius quorumque decreto, probabile arbitrantur officium. Cum simul denique sederint decem, nullus unus nouem loquitur inuitis. Expuere quoque in medium eorum, uel in dexteram sui partem, quisque deuitat. Sabbatis quoque operationem aliquam contigisse, omnibus Iudaeis diligentius cauent: neque cibum sibi solum pridie praeparant, ne uidelicet illo die ignem accendant: sed neque uas aliquod transponere audet, imo nec aluum purgant. Alijs aut diebus fodientes foueam uno pede alta *ουαλιδα*, hoc est, illa dolabella quam tradi nuper accedentibus diximus, demissa ueste sese diligentissime contegentes, ne scilicet splendori diuino iniuriam faciant, in eadem

eadem fouea ab onere uentris leuantur, ac deinceps terram quam effoderant reducunt: idque ipsum faciunt in locis secretissimis: & cum naturalis sit ista purgatio, nihilominus tamen solenne habent, ut quasi ab immunditia diluantur. Discernuntur autem inter se, secundum susceptae abstinentiae tempora, in ordines quatuor: tantumque hi qui iuniores sunt, inferiores praecedentibus aestimantur, ut si aliquos eorum contigerint, quasi a contrectatu alienigenae diluantur. Viuunt autem quam longissime, ita ut plurimi eorum usque ad centenariam proferantur aetatem, propter simplicitatem uictus, ut equidem puto, & institutionem bene in omnibus ordinatam. Sunt etiam contemptores aduersorum: cruciatus siquidem uincunt firmitate consilij. Mortem uero, si cum decore obeunda sit, iudicant etiam immortalitate meliorem. Prodidit autem eorum in omnibus negotijs animos, bellum quod gestum est cum Romanis. Tunc siquidem per artuum confractiones & ignes, ac per tormenta omnigena transeuntes, ut uidelicet uel in legislatoris aliquid loquentem iniuriam, uel ciborum quippiam quod non solent ederent, ad neutrum horum potuerunt compelli: sed neque deprecari suos tortores, aut inter ipsam flere supplicia: in medijs quinimo cruciatibus subridentes, & eis qui tormenta admouerant illudentes, constantes animas cum quadam hilaritate reddebant, scilicet quasi qui eas essent denudum recepturi. Opinio quippe apud illos firmata consistit, corruptibilia quidem esse corpora, materiamque eorum non esse perpetuam: animas autem immortales semper manere, & de aethere subtilissimo commeantes, quasi carceribus ita corporibus implicari, uelut quas illecebra naturalis attraxerit. Quum uero fuerint a carnalibus releuatae uinculis, quasi de seruitute longissima liberatas, ita ilico laetari eas, sublimesque ferri. Et quidem bonas, comminantes in hoc Graecorum sententias, pronunciant ultra Oceanum degere, ubi eis sit reposita perfructio: illic quippe esse regionem, quae neque imbribus, neque niuibus, neque aestibus aggrauetur: sed quam Oceano oriens Zephyrus, & leniter aspirans amoenet. Malis autem animabus procellosa loca & hyberna delegant, plena gemitibus exercendarum sine fine poenarum. Videntur autem mihi secundum hanc ipsam intelligentiam Graeci quoque fortibus suis, quos Heroas & semideos uocauerunt, beatorum insulas sequestrasse: improborum autem animabus locum apud inferos impiorum: in quo etiam cruciari quosdam commentati sunt, Sisyphos uidelicet, & Tantalos, & Ixiones, & Tityos: principio quidem immortales esse animas existimantes, ob adhortationem utique uirtutis, dehortationemque nequitiae: bonos quippe fieri in huius uitae conseruatione meliores, pro spem bonorum etiam post lucem redhibendorum: improborum autem impetum retardari aestimantes: quoniam etsi in huius uitae spatio latuerint, post obitum tamen sint immortalia tormenta passuri. Haec sunt ergo quae Esseni de diuinitate animae philosophantur, plane illecebram inuitabilem eis qui semel de eorum sapientia gustauerint, reponentes. Sunt autem in eis qui etiam futura nosse promittant, sacris uidelicet libris, & uarijs sanctificationibus, prophetarumque dictis a primis aetatibus adherentes: raro autem accidit ut praedictiones eorum frustratio consequatur. Est autem aliud etiam Essenorum collegium, cibos quidem & mores legesque similes cum prioribus habens, distans uero opinione de coniugio. Maximam siquidem uitae hominum partem, successionem scilicet, amputare eos qui abstineant nuptijs

nuptijs arbitrantur: quippe si in eandē uelint omnes ire sententiam, defecturum confestim genus humanū. Nihilominus aut cum tanta ipsi moderatone conueniunt, ut per trienniū explorent ualetudinē foeminarū: & si cōstanti purgatiōe apparuerint idoneæ partui, ita eas in matrimonia asciscunt. Nemo tamen eorū cum pręgnante concumbit: ut ostendant, q̄ nuptias nō uoluptatis, sed liberorū causā inierint. Lauantibus aut foeminis, ita ut uiris perizomatium inest amictus: Tales sunt mores huius collectionis. Duorū autem priorū ordinū, Pharisæi dicunt, qui certiorē legalium ritū notitiā profitentur: & hi primū dogma habent, ut fato & deo uniuersa deputent: & quidem uel agere quæ iusta sunt, uel negligere, secundū maiorē partē esse in hominibus profitent: adiuuare tñ in singulis & fatū. Animam aut omnem quidem incorruptā esse, transire aut in alia corpora solas bonorū, improborū uero interminabili supplicio cruciari. Sadducæi porrò, secundus ordo, fatū omnino negant: & deum extra omnem mali patrationem inspectionemq; constituunt. Aiūt aut electioni hominū uel bonū uel malū esse propositū: & secundū uoluntatē propriā, alterutrū unicuiq; contingere. Animarū aut generaliter uel supplicia denegant uel honores. Et Pharisæi quidem sociales, & q̄ studeant se mutua dilectione cōplecti: Sadducæi uero & inter se feris moribus discrepantes, & cōuersatio eorū circa exteros inhumana. Hæc sunt quæ de Iudæorū philosophis dicenda reperi: nunc ad inceptum reuertor.

De Pilati regimine. Cap. VIII

Ant. lib. 18
cap. 5

Archelai ethnarchia in prouinciam redacta, reliqui, id est, Philippus & Herodes, qui cognominabatur Antipas, tetrarchias suas regebant. Salome enim moriens Iuliæ Augusti coniugi toparchiam quā rexerat, & Iamniam, & in Phaselide palmeta testamento reliquit. Delato aut ad Tiberium Iulię filium Romano imperio post mortem scilicet Augusti, qui pręfuit rebus annis septem & quinquaginta, mensibus sex, diebus duobus, manētes in tetrarchijs suis Herodes ac Philippus: hic quidem iuxta fontes ipsos, è quibus Iordanis flumen exoritur, in Paneade condidit ciuitatē, quam Cæsaream uocitauit: aliamq; in inferiore Gaulanide, quam Iuliadē nominauit. Herodes uero in Galilæa Tiberiadem, in Peræa autem cognominem Iuliæ. Missus autem à Tiberio in Iudæam Pilatus, cum curandam accepisset regionē, nocte intempesta opertas in Hierosolymam intulit imagines Cæsaris, quę res post triduū ingentē inter Iudæos suscitauit tumultum: nam qui aderant stupore permoti sunt, quasi iam profanatas leges suas uiderent. Nullū enim fas esse collocari in urbe simulachrū. Ad querelam autem eorum qui in ciuitate erāt, subito etiam ex agris multitudo confluit. Eunt aut ilico Cæsaream ad Pilatum, intentissime deprecabant, ut ab Hierosolymis auferrentur imagines, & eis iura patria seruarentur. Pilato autē supplicantibus abnuente, circa domū eius proni corruerunt: & immobiles quinque diebus continuis noctibusq; mansere. Post aut Pilatus tribunal ascendens, studio magno conuocat multitudinē Iudæorū, quasi qui eis uellet dare responsum: cum subito milites accepto signo (sic em iam fuerat pręparatū) armati circumsteterunt Iudæos: circundatq; triplici acie, Iudæi quidē stuporis erant pleni, uidētes insperatā rerū faciem. Tūc Pilatus denun-

cians

cians trucidaturū se omnes, nisi imagines Cæsaris susciperent, annuit militibus ut educerent gladios. Iudæi aut quasi uno cōsilio omnes subito corruerunt, & ceruices nudatas excipiendis ictibus pararunt, uociferantes uniuersos se interfici magis uelle q̄ legē profanari. Tunc Pilatus circa religionē studium populi demiratus, cōfestim de Hierosolymis statuas iussit auferri. Deinde uerò conturbationē alteram cōmouebat: Est apud eos sacer thesaurus quem Corban dicunt, hunc ad inductionē aquarū iussit expendere: erat aut inducēda aqua ab stadis trecentis. ob hoc itaq; uulgi oriebant querelæ: ita ut etiā Pilati qui Hierosolymā uenerat, cum clamore circumdarēt tribunal. Ille aut pręuiderat tumultū eorū: siquidē populo permiscuit armatos milites, qui tunc essent priuatorū uestibus induti: pręcepitq; ut gladijs quidē nō uterentur, fustibus aut acclamantes ferirent. Sicq; cōpositis rebus, dat ex tribunali signū, confestimq; cædebantur Iudæi: quorū multi quidē plagis, multi uero se inuicem conculcantes, in fuga misera contritione perierunt. Tunc ad calamitatē interfectorū stupens multitudo conticuit: atq; ob hoc accusator Herodis tetrarchæ Agrippa, qui fuit filius Aristobuli, quem pater Herodes interfecit, ad Tiberiū uenit. Illo aut non suscipiente accusationem, residens Romæ & reliquorū quidem potentiū notitias ambiebat: maximis autē colebat officijs Germanici filiū Caium, cum adhuc esset priuatus. Et quodā die inter copiosum epularū apparatū, quibus eum demerebatur, ad ultimū extensis manibus, aperte deum cœpit precari, celeriter illū mortuo Tiberio dominū cunctorū uidere. Hoc cum quidam è familiarib. eius Tiberio nunciasset, statim cōcludi iussit Agrippam, qui sub grandi ærumna, usq; ad mortem Tiberij, in carcere p̄ menses sex tenebatur. Sed defuncto eo, post regnū annorū duorū & uiginti, sex mensium, trium dierū, succedens in imperium C. Cæsar absoluit Agrippā uinculis, & tetrarchiam Philippi (iam enim is decesserat) ei tradidit, regemq; appellauit. Cum uenisset aut in regnū Agrippa, Herodis tetrarchę cupiditates per inuidiā suscitauit. Irritabat aut eū maxime in spē regni Herodias uxor, exprobrans ei fōcordiā, & dicēs, quia p̄ id quod noluerat ad Cæsarem nauigare, careret potestate maiore. nam cum Agrippā ex priuato regē fecisset, quomodo dubitaret illū ex tetrarcha eodem honore donare? His adductus Herodes, uenit ad Caium, à quo ob avaritiam uehementer increpitus, ad Hispaniam fugit: secutus eum quippe fuerat accusator Agrippa, cui etiam tetrarchiam illius C. Cæsar adiecit. Atq; ita Herodes quidem in Hispania, peregrinante secum etiam uxore, decessit.

De superbia Caij, & Petronio præside. Cap. IX

Aius uerò Cæsar intantū contumeliose abusus est fortuna, ut etiam & deum se putaret, & uellet uocari. Patriā quoq; suam multorum nobilium cæde truncauit. Extendit aut impietatem suam etiam in Iudæam: Petroniū deniq; cum exercitu Hierosolymam misit, pręcipiens ut in templo statuas eius locaret: quas nisi susciperēt Iudæi, contradicentes quidē ex his interficeret, reliquam uero multitudinē captiuaret. Per mouebat aut hoc profecto deū. Et Petronius quidem cum tribus legionibus, multisq; è Syria auxiliaribus properabat in Iudæam ex Antiochia. Iudæorū uerò quidam non credebant famæ bellū nunciati. qui uerò credebant

Ant. lib. 18
cap. 14Ant. lib. 15
cap. 15

credebant, nihil de resistendo poterant comminisci. Celeriter aut in omnes peruadit metus, nam iam Ptolemaidem peruenerat exercitus. Est autem hæc ciuitas Galilææ littore in magno campo sita: circumdatur autē montibus ab orientali plaga per sexaginta stadia disparatis, sed ad Galilæam pertinētibus: à meridiana autē Carmelo, qui abest stadijs centum uiginti: à septentrionali quoq; monte qui est altissimus, quē uocant incolæ Scalam Tyrriorum: & hic autē distat stadijs centum. Ab ea autem urbe distans duobus stadijs præterlabitur fluuius, quem uocant Beleū, exiguus prorsus: cui prope est sepulchrū Memnonis, habens iuxta se centum ferè cubitorum spaciū, sed admiratione dignissimum. Est enim specie uallis rotundæ, uitream emittens arenam: quā cum exhauserint multæ naues, pariter accedentes, locus idem rursus impletur. Venti siquidem quasi dedita opera, cōuehant illuc de circumstantibus supercilijs arenam istam, utiq; cōmunem: locus aut metalli, statim in uitrum quod susceperit mutat. Mirabilius quoq; mihi illud uidetur, quod iam conuersæ arenæ in uitrū, quæcunq; pars super margines loci ipsius fuerit iacta, in uulgarē arenam denuo cōuertitur. Igitur loci quidē illius natura talis est. Iudæi aut cum mulierib. & filijs collecti in campū, in quo est sita Ptolemais, Petronio supplicabant, principio ob patrias leges, deinceps uero etiam pro suo statu. Ille autem ob multitudinem precantium & precum inflexus, exercitum quidem & statuas in Ptolemaide reliquit: procedens autē in Galilæā, & conuocans in Tiberiadem tam populum Iudæorum quā omnes eorum nobiles, & uim Romani exercitus cœpit exponere, & minas Cæsaris: his addēs, quæ & contumeliosa esset supplicatio Iudæorum: cum omnes siquidem gētes quæ parerent imperio Romano, in suis urbibus inter reliquos deos, imagines quoq; Cæsaris locauissent, soli Iudæi istud abnuerent. hoc siquidē quasi ab imperio deficere esset, etiam cum iniuria præsidētis. Illis uero cōtra hæc legem moresq; patrios allegantibus: & quia ne dei quidem simulachrū, nedum hominis, nec solū in templo, sed neq; in profano aliquo totius regiōis loco fas sibi esset locare: arripiens dictum Petronius, respondit: Sed & mihi mei domini lex seruanda est. si eam quippe transgrediar, uobisq; parcam, iuste animaduersionem subibo. Impugnabit sanè uos, non Petronius, sed ille à quo sum missus. nam & ipse æque ac uos cogor implere quæ iussa sunt. Ad hæc tota multitudo unanimiter succlamauit, ante legis temerationē omnem se libenter subire perniciem. Sedato aut eorum clamore, Petronius ait: Pugnare ergo aduersus Cæsare estis parati? Responderunt Iudæi, pro Cæsare quidē & populo Rom. se per dies singulos offerre sacrificia: si aut in templo imagines æstimet collocandas, debere eum totam Iudæorū gentē prius immolare: præbere se quippe iugulos cum mulieribus & paruulis ei, qui interficere uoluisset. Ad hæc admiratio Petroniū miseratioq; peruasit, intuētē & insuperabilem religionē uirorū, & tantū uulgus ad mortē constanter paratum. Et tunc quidē infectis omnib. recesserunt. Postridie autē ac deinceps summates eorum priuatim uiritimq; compellans, populum quoque publice alloquens, nunc quasi consulens admonebat, interdum etiam minabat, extollens & uirtutē Romanam & indignationē Cæsaris: inter hæc etiam suam necessitatem, cui essent exequenda præcepta. Sed illis ad nulla horū experi-

menta

menta cedentibus, cum uideret etiam sementē regionis intercipi (ipsum quidem anni tēpus erat, & quinquaginta penè cōtinuis diebus multitudo in urbe otiosa morabat) ad ultimū conuocatis omnibus, ait, sibi met periculosam rem se uelle aggredi. Aut enim, inquit, deo cooperante placabo Cæsarem; ac uobiscum saluabor libenter: aut illo in ultionē irritato, pro tanta multitudine impendam animā meam. Atq; ita dimissis turbis, multa pro eo uota facientibus, Antiochiam ab Ptolemaide reuocauit exercitū: atq; illinc confestim misit ad Cæsare, referens & quo apparatu in Iudæam irruisset, & quæ tota gens supplicasset: quibus si abnuendū putaret, nosset cum uiris etiam prouinciam esse perdendam. Seruare siquidē ipsos legē patriā, & nouis præceptis uehementer obistere. His epistolis respondit Caius immodice, cōminans Petronio mortē, quoniā iusionū suarum segnis executor fuisset. Sed scriptorū talium uectores per tres continuos menses contigit aduersa tēpestate retineri: alij aut exitium C. Cæsaris nunciantes, prospere nauigauerunt: deniq; ante septem & uiginti dies epistolas Petronius accepit, finem Cæsaris indicantes, quæ illi peruenirent, qui comminantia scripta portabant.

De imperio Claudij & regno Agrippæ ac morte. Cap. X

Aio per dolum interēpto, qui regnauerat annis tribus, mensibus sex, rapitur in regnū ab eo exercitu quæ Romæ erat, Claudius. Senatus aut, referentibus consulibus Sentio Saturnino & Pomponio Secundo, mādāt tribus cohortibus urbanis ut essent præsidio ciuitati, & ipse frequens in Capitolium cōuenit: & propter immanitatem Caij, bellum agi cum Claudio decernebat, uolens imperiū ad optimates reducere: ut sicut olim, ad regendū dignissimi eligerētur. Accidit interim ut Agrippa adueniret: quem cum & senatus in conciliū & in castra Claudius euocasset, ut scilicet eo strenuo adiutore uterē in quibus res posceret, uidens Agrippa Claudium iam esse opibus Cæsarem, ad eum perrexit: quē ille ilico legatū ad senatum misit, indicatē suum propositum, quoniā primo quidem inuitus ab exercitu raptus sit, & iniquum esse, si militū erga se studia tam religiosa defereret, imò tutam aliter suam non esse fortunā: iam enim ad inuidiā satis fore, quod in regnum uocatus sit. deinde administrare paratum esse rempublicam non ut aliquis tyrannus, sed ut princeps benignus: sufficere sibi quippe honorē nominis. De singulis aut negotijs cōmunem omnium stare sententiam. nam & si non natura esset modestus, locuples tamen moderandæ potestatis exemplum Caij morte esse propositum. Quæ cum detulisset Agrippa, respondit senatus, quasi qui militi suo bonisq; consilijs fideret, nolle se subire uoluntariam seruitutē. Sed accepto patrum responso, Claudius rursus misit Agrippam, nunciantē eis, se nō posse adduci ut eos proderet, quorū consensu in imperium esset accitus. Inuitum aut se initurum esse pugnam aduersus eos, cum quibus conflare minime uellet: proinde eligendū esse locum extra ciuitatem in quo confligerent. neq; enim fas esse, propter illorū peruicaciam, patriam ciuili cæde foedari. Et Agrippa quidē ista senatui nunciauit. Inter hæc unus ex illis militibus, qui cum patribus erant, educens gladium: Commilitones, inquit, quibus perturbati causis parricidia perpetrare cupimus, & cōcurrere aduersus propinquos nostros Claudiū secutos? maxime

Ioseph.

Ii cum

Ant. lib. 19
cap. 3

Ant. lib. 19
cap. 4

cum habemus imperatorē quē in nulla re culpāre possimus. & ad quē cum iustis magis allegationib. q̄ cum armis egredi debeamus. Hęc dicēs, per mediam egressus est curiā, omnib. se militibus consecutus. Hoc exemplo optimates deserti, in magno metu esse cōperūt. ac deinceps uidentes sibi aduersationem tutam nō esse, secuti milites, ad Claudiū transferūt. Occurrebant autē eis pro muris strictis gladijs hi qui fortunę regis ambitiosius adulabant: & penē accidit ut progressi quinq; interficerētur, ante scilicet q̄ militū impetum Cæsar agnosceret: nisi accurrens Agrippa, imminentis ei facinoris periculū nunciasset: dicens q̄ nisi coercuisset exercitū, iam in sanguinē ciuium furentē, cōfestim amissurus esset omnes per quos conspicuū esset imperium, fieretq; solitudinis imperator. Hęc audiens Claudius, continuit militū impetum. Suscepit autē in castris aduenientē senatum, & indulgenti honore cōplexus, egressus cum patribus cōfestim obtulit deo hostias, ut mos est pro imperio supplicari. Agrippam quoq; protinus donat regno paterno uniuerso, adiiciens ei etiam illam quæ Augustus Herodi donauerat, Trachonitidē scilicet & Aranitidem: præter hęc autē aliud quoq; regnum, quod Lysaniæ uocabatur. Et populo quidem donationē hanc per edictum indicauit. Patribus autē præcepit, ut incisam æreis tabulis in Capitolio collocarēt. Donat autē etiam fratrem eius Herodem, qui gener eiusdem erat, Berenicæ iunctus reginæ Chalcidis. Opinione autē celerius Agrippæ dati regni census maximus affluebat: qua sane pecunia, non ille in rebus exiguis abutebatur, sed talem murum Hierosolymis circumdare cōcepit, qualis, si potuisset absolui, irritam prorsus obsidionem Romanis oppugnātibus effecisset. Sed antequam impleret opus, decessit in Cæsarea. Regnauit autē annis tribus. Ante quoq; cum tetrarchiam regeret, alijs tribus annis tenuerat potestatem. Reliquit filias tres ē Cypride natas, Berenicen, Mariammen atq; Drusillam: filium autē ex eadem ipsa cōiuge, nomine Agrippam, qui cum admodum paruulus esset, Claudius regnū in prouinciam redegit, in cuius procurationem missus est Cestius Festus: post hęc autem Tiberius Alexander: qui nihil de cōsuetudine patriæ immutantes, gentem in pace tenuerunt. Post hęc uero & Herodes, qui regnabat in Chalcide, decessit, relinquens ex fratris quidē filia Berenice filios duos, Berenicianum & Hyrcanum: ex priore autē Mariamme Aristobulum. Alius quoq; eius frater Aristobulus mortuus fuerat priuatus, relicta filia Iopata. Hi quidem erant (sicut diximus) liberi Aristobuli, qui fuerat Herodis filius. Alexander autē & Aristobulus nati fuerant Herodi ē Mariamme, quos ipsoparens occidit. Alexandri autem posterī in maiori Armenia regnauerunt.

De uarijs tumultibus in Iudæa & Samaria.

Cap. XI

Post obitum autē Herodis, qui regnauit in Chalcide, Claudius Agrippam filiū Agrippæ in patrii sui regno cōstituit. Alterius autē prouincię suscepit curā post Alexandrū Cumanus, sub quo oriri cōperūt tumultus, & denuo Iudęos calamitas cōprehēdit. Conueniente quippe multitudine ad diē festū azymorū in Hierosolymam, stante cohorte Romana super porticū templi (armati quippe milites semper custodiebant festos dies, ne quid cōuenientes populi nouare auderēt) unus ē militibus reductis turpiter uestimentis inclinans posteriora sua uertit ad faciem Iudæorum

Iudæorum: & ad hunc habitū uocem emittens similitudinem succlamauit. Ob quod factum tota cōcepit multitudo conqueri, ita ut circumstarent Cumanū, ad supplicium militē deposcētēs. Ex his autē inconsulti iuuenes, & quasi natura apti ad seditiones mouendas, in rixam grauissimā p̄siliabant: cōtinuo quippe saxa rapiētēs, p̄cutiebant milites. Tunc ueritus Cumanus, ne totius in eū uulgi impetus fieret, plures euocauit armatos: qui cū essent porticibus immissi, metus grauis incidit Iudæis. statimq; in fugam uersi, relicto tēplo refugere cōperunt. Tanta autē per egressus de cōstipatione obtritio facta est, ut cōculcatione mutua super decē milia hominū cōsumpta sint. Facta est autē uniuersę genti luctuosa festiuitas, & planctus per domos singulas p̄sonabat. Successit autē huic calamitati latrocinātū tumultus. Iuxta Bethoron quippe, per uiam publicam, Stephanus quidā seruus Cæsaris suppellectilē quandam uehebat, quæ ab irruentibus latronibus direpta est. Cumanus autē ad inquisitionē mittens eos qui in proximis uicis essent, uinctos ad se adduci iussit, obijciēs q̄ latrones illos non cōprehendissent: qua occasione quidam militū in uico quodam libros sacre legis offensos discidit atq; cōbussit. Iudæi autē quasi totam religionem inflāmatam uiderent, undiq; confluxerūt: & uelut machinamento aliquo, ita ui superstitionis attracti, oēs ad unam euocationem ad Cumanum Cæsaream concurrunt: precantes ut militē qui tantam cōtumeliam deo legiq; eius intulisset, non relinqueret impunitum. Ad hęc ille (uidebat enim multitudinē nequaquā quieturam, nisi aliqua esset satisfactione sedata) adiu dicatum militem per medium populum ad suppliciū iussit abduci: sicq; Iudæi placatis animis recesserunt. Denuo autē Galilæorum & Samaritanorum cōflictus exoritur. In uico em̄ quem Geman uocant, qui est in magno Samarię campo situs, quidā Galilæus de numero Iudæorū ad festiuitatē ascendens interficitur. Ad quod factum multi ex Galilæa regione concurrerūt, ut cum Samaritanis confligerent. Horū autē nobiliores cōuenerunt ad Cumanum, rogantes ut anteq̄ grauis calamitas oriretur transfiret in Galilæā: & in eos qui autores essent homicidij uindicaret. Cumanus uero his negotijs quæ habebat in manib. postponens illorū petitiones, sine effectu precatores remisit. Nunciato igitur homicidio Hierosolymā, omnis multitudo cōmota est: & relicta diei solēnitate, in Samariā uulgius impetū fecit, sine ullo duce, nec cuiquā principum suorū retinenti acquiescētēs. Latrocinij autē eorum & tumultus, quidā Dinæi filius Eleazarus, & Alexander, principes erant: qui in Acrabatenæ regioni cōterminos irruentes, promiscuā edidere cædem, & à nullius ætatis exitio tēperantes, uicos etiam inflāmauerūt. Cumanus autē hęc audiens, adduxit secum unam equitū alam, quæ uocatur Sebastenorū, ut auxilio his qui uastabantur esset: sicq; eorum multos qui Eleazarum erāt secuti, cōprehendit, plures quoq; interfecit. Ad reliquam autē multitudinē, qui in uastandos Samaritanorū fines irruerant, principes gentis de Hierosolymis occurrerunt: opertiq; cilicijs, & aspersis cinere capitibus precabant, ut ab incepto desinerent: nec propter exercendam in Samaritanis ultionē, ad Hierosolymæ perniciē Romanos cōmouerent: misererētur autē patriæ suæ atq; tēpli, filiorumq; & coniugum propriarum: neq; omnia pariter in discrimen adducerent, neq; ob unius Galilæi uindictam cuncta disperderent. His acquiescen-

tes Iudæi, à negotio recesserunt. Multi aut per idem tēpus in latrocinia cōspi-
rabant: sicut ferè solet insolentia crescere rebus quietis: per quē in omī regio-
ne agebant rapinæ, & audacissimus quisq; reliquis uim afferebat. Tunc Sa-
maritarū primates ad Numidiū Quadratū, qui Syriam procurabat, Tyrum
uenerunt, uindicari de his qui regionē eorū deprædati fuerant postulantes.
Præsto aut fuerāt etiam Iudæorū nobiles: & Ionathas filius Anani, princeps
sacerdotū, obiecta diluēs allegabat, initium quidē tumultus Samaritas fuisse,
qui primi homicidiū perpetrassent: causam tamē calamitatū postea secularū
præbuisse Cumanū, qui inter principia autores cædis nolisset ulcisci. Tūc
Quadratus utranq; partem interim distulit, dicens se cū ad ipsas regiones ue-
nisset, diligenter singula inquisiturū: deinceps uero progressus Cæsareā, eos
omnes quos Cumanus uiuos ceperat, in crucē sustulit. Inde cū Lyddam ue-
nisset, denuo audiuit Samaritanorū querelas, & accitos Iudæorū decem &
octo uiros, quos cognouit pugnæ fuisse participes, securi percussit. Duos au-
tem principes sacerdotū, Ionatham & Ananiā, eiusq; filiū Ananum, & non-
nullos alios Iudæos nobiles ad Cæsarem misit: similiter aut & Samaritarum
nobilissimos quosq; Præcepit etiā Cumanō, & Celeri tribuno, Romam nau-
igare, reddituros Claudio rationē pro his quæ in regione gesserāt. His ita cō-
positis à Lydda ascendebat Hierosolymā: & inueniens multitudinē festiuita-
tem azymorū celebrantē sine ulla conturbatione, Antiochiam redijt. Romæ
aut Cæsar auditis allegationibus Cumanī & Samaritanorū (aderat aut etiam
Agrippa, Iudæorū causam magna cōtentione defendens: siquidem & Cuma-
no multi potentiū aderant) pronūcians aduersus Samaritas, tres eorū nobi-
lissimos iussit interfici: Cumanum aut in exilium deportari. Celerem aut tri-
bunum uinctū Hierosolymā missum, Iudæis ad suppliciū tradidit, ut per ur-
bem tractus, capite plecteretur. Post hæc Felicē Pallantis fratrem misit ad Iudæ-
os, qui & eorū prouinciam cum Samaria & Galilæa curaret. Agrippam uero
de Chalcide in regnū maius trāstulit, tradēs ei illam quoq; prouinciā, quæ Fe-
licis fuisset. Erat aut ista Trachonitis & Batanæa & Gaulanitis. Addidit aut re-
gnum etiā Lyfania, & tetrarchiā quam Varus rexerat. Ipse aut per annos tre-
decim, menses octo, dies triginta administrato imperio, decessit, successorē
regni Neronem relinquens, quem suadelis Agrippinæ uxoris suæ in imperi-
um cooptauerat, & quidem cum legitimum haberet filium Britannicum ex
Messalina natum, priore scilicet coniuge, & Octauiam filiam, quam ipse pri-
uigno collocarat Neroni. Susceperat autē ex Agrippina Antoniam. Et Nero
quidem, quemadmodum per magnitudinem felicitatis & opum, abusus sit
fortuna: & qualiter fratrem suum, atq; uxorem, matremq; interfecerit, post
quos in omnes proximos immanitatē suam conuertit, atq; ut ad ultimū per-
amentiam ad histrionum opera scenamq; peruenerit, quoniam scio esse nar-
ratione molestum, silentio præterire melius puto.

De tumultibus in Iudæa sub Felice. Cap. XII

Onuertar aut ad narranda quæ ab eo aduersus Iudæos gesta sunt.
Minorem igitur Armeniam regnandam Aristobulo dedit, He-
rodis filio. Regno autem Agrippæ quatuor urbes addidit cum
agris ad singulas pertinētibus; in Peræa scilicet regione, Abilam
&

Ant. lib. 20
cap. 11

& Iuliadem: in Galilæa aut Tarichæam & Tiberiadem. Reliqua aut Iudææ Fe-
lici procuranda dedit. Hic principem latronū Eleazarum, qui per uiginti an-
nos regionē fuerat deprædatus, aliosq; cū eo multos cepit, uinctosq; Romā
misit: aliorūq; quos in crucē sustulit, latronum uel in cōmuniōne sceleris de-
prehensorum popularium, fuit penē innumerabilis multitudo. Sic aut regio
ne purgata, aliud genus latrocinantiū in Hierosolymis oriebat. Hi aut sicarij
uocabantur, die claro & in mediā ciuitate passim quosq; interficientes. Po-
tissimum uero diebus solēnitate festiuis immiscebant uulgo, sicas sub ueste
gestantes. His inimicos interficiebant: ac deinceps collapsis hominibus, illi
inter reliquos de scelere querebant: qua fraude extra suspiciōnē manebant,
diuq; latuerunt. Primus igit ab eis Ionathas pōtifex interficitur. Post hūc aut
quotidie plurimi cædebant, atq; ipsis calamitatibus molestior timor ciuita-
tem premebat: sicut enim in medio bello per singula momenta oēs mortem
operiebantur. Circumspiciebant autē eminus quosq; appropinquantes: &
neq; amicis suis fidere poterant, dum tamen in medijs suspiciōnibus atq; cu-
stodij nihilominus interficerentur. Tanta erat latrocinantium temeritas, &
ars quædam latendi. Ad hæc aut alia etiam malorum collectio facta est, cæde
quidem abstinentium, sed consilij magis impiorum, quæ pars nō minus q̄ si-
cariorum felicitatem urbis statumq; corruptit. Seductores namq; homines
& circumuentores, sub specie religionis nouis rebus studentes, uulgu insa-
nare fecerunt. nam in solitudines egrediebantur, promittētes deum signa eis
ostensurum libertatis. Contra quos Felix (uidebant quippe semina defectio-
nis esse) mittens equites atq; pedites armatos, magnam multitudinem inter-
fecit. Maiore aut plaga Iudæos afflixit Aegyptius quidā pseudopropheta. Ad
ueniens quippe in prouinciam, magus cum esset, prophetæ opinionem sibi
arrogans, triginta fermè milia hominū congregauit, quos uana seductione
deceperat. Et circumducens eos de solitudine in montē qui uocatur Oliua-
rum, inde ad Hierosolymā nitebatur ascendere: depulsoq; Romanorū præsi-
dio, in populares exercere dominationē. Vtebatur aut stipatoribus, qui ad id
facinus conuenerant. Præuidit sanè eius impetū Felix, & occurrēs cum ipsis
Romanis armatis, quos etiā Iudæorum reliqua multitudo iuuabat, inijt cōfli-
ctum. Et Aegyptius quidē cum paucis fugit. Plurimi aut qui cum ipso fuerāt
comprehensi atq; uinculis traditi sunt. Reliqua uero multitudo in regiones
proprias dispersa est. Compressis uerò his etiam, sicut ferè in agro corpore,
rursus pars altera tumescebat. Magi enim quidam & latrones collecti, multis
afflictionem inducebant: et quasi ad libertatē uocabant, mortem apertissimā
comminantes his qui Romanorum principatui obedire uoluissent: ut uel re-
luctantes auerterent eos, qui spontaneam ferrent seruitutē. Dispersi ergo per
totam regionem diripiebant quorumq; potentiū domos, eosq; insuper tru-
cidabant: inflammabant etiam uicos, ita ut desperatione eorum tota Iudæa
protinus impleretur. Et hoc quidem bellum indies ingrauescebat. Alter au-
tem tumultus ortus est circa Cæsaream, inter Iudæos scilicet qui ibi permi-
xti habitabant, & Syros, seditione commota. Hi siquidem postulabant,
ut eorum fieret ciuitas, Iudæum eius fuisse conditorem dicentes: erat au-
tem rex Herodes. Aemuli uerò conditorem quidem cōfitebantur Iudæum,

Ant. lib. 20
cap. 12

Ioseph.

Ii 3 ipsam

Ant. lib. 20
cap. 12

ipsam uero ciuitatē fuisse gentiliū uindicabant. Neq; enim illic statuas & fana potuisse cōstitui, si ad Iudæos eam cōditor pertinere uoluisset. Ob has ergo causas inter se populus uterq; iurgabat. Procebat aut usq; ad arma contentio: & quotidie ad confligendum audaces quiq; partis alterutræ profiliabant. Neq; enim Iudæorum seniores cohibere tumultus gentis suæ poterāt: & Græcis turpissimū uidebatur, Iudæis inferiores uideri. Præstabant aut hi quidem diuitijs & corporum uiribus. Græci uerò auxilio militum: magna si quidem pars Romanæ manus, de Syria illò fuerat cōgregata: & quasi cognati, ad auxiliandum parati erant Syris. Præfecti aut militum curabant comprimere tumultum: & pugnaces quosq; cōprehensos, taureis ulciscabantur ac uinculis. Nec tamen supplicia comprehensorum, impedimentum aut timorem reliquis inferebant: imò magis hoc ipso in seditionis iritabatur augmentum. Tunc demum Felix minaci edicto præcepit cōtumaces quosq; urbe discedere: non parentiū autem immisis militibus interfecit non paucos, quorum etiam bona direpta sunt. Manente autem seditione, nobiles utriusq; partis electos, legatos misit ad Neronem, de iure disceptaturos. Successit autem ei Festus, & hos qui maxime infestabāt prouinciam solcite persecutus: latronum plurimos comprehendit atq; interfecit.

De præsidibus Iudææ Albino & Floro. Cap. XIII

Erum successor huius Albinus nō eodē modo negotijs præfuit, neq; enim fuit aliqua malignitatis species, quā ille præterierit. Deniq; non solum causis ciuilibus furabatur & diripiebat bona singulorum, neq; solum tributorum additamentis in cōmune gentem grauabat: sed etiam quos ob latrocinia decuriones ciuitatum comprehenderūt, uel qui à prioribus iudicibus in custodijs erant relictī, accepta à cognatis eorū pecunia, liberauit: & is solum qui nō dedisset, in carceribus quasi nocentissimus remanebat. Per idē tempus, eorum quoq; qui res nouare cupiebant, in Hierosolymis crescit audacia. Ex quibus sanē qui erant opulenti Albinum largitione redimebant, ut eis tumultū mouentibus nō indignaret: pars aut popularis quæ nō satis gaudebat quiete, Albini participibus iungebatur. Vnusquisq; ergo improborum cohorte propria circundatus, ipse quidem inter cæteros quasi princeps latronum & tyrannus eminebat: stipatori bus uerò suis ad direptionem mediocriū abutebatur. Ita fiebat, ut hi quidē quorum uastabantur domus, tacerent: illi aut qui extra incommodum stetitissent, metu ne similia paterentur, etiam officijs ambirent eos, quos constabat dignos esse supplicijs. In cōmune autem omnium fuit intercepta fiducia. & erat tunc multiplex dominatio, & femina captiuitatis futuræ iam ab illo tempore spargebantur. Cum sanē eiusmodi morum fuisset Albinus, tamen succedens ei Gessius Florus, optimum eum per cōparationem sui fecit uideri. Ille siquidē plura occulte & cum fraude nocuerat: Gessius uero iniquitates suas in uniuersam gentem, tam palam quasi gloriaretur exercuit: ac uelut non ad regendam prouinciā, sed ad damnatorum pœnas carnifex missus, neq; rapinarum ullum morem, neq; afflictionum prætermisit. In miseris autem crudelissimus erat, in turpibus uero impudentissimus. Neq; enim quis illo amplius offendit fallacia ueritatem, neq; commentus est callidiores nocendi uias.

Huic

Huic siquidem uiritim illatis dispendijs lucra quærere exiguū uisum est: sed totas simul despoliabat urbem, & labes populis inferebat, tantū non uoce per totā regionē edicens, liberū esse omnib. latrocinari, dum ipse prædarū acciperet portionē. Deniq; ob illius auaritiā contigit totam penē deferi regionē, ita ut plurimi sedes patrias relinquentes, ad externas prouincias commigrarent. Donec aut in Syria Gessius Gallus prouinciā regebat, neq; ausus quispian Iudæorum est aduersus Florum ad eum mittere legatos. Cum uero instante azymorū solennitate ipse Hierosolymā uenisset, occurrēs multitudo, quæ facile tricies centenorū miliū fuit, precabat, ut gentis suæ calamitatibus subueniret, & pestem illam prouinciæ Florum ut eijceret clamitabat. Qui tamen cum sub populi ore esset, & Gallo assisteret, nō solum nihil mouebatur sed uoces illas etiā deridebat. Gessius tamen cōpescens impetū populi, & edicens quod deinceps placatiore eis Florum redderet, regressus est Antiochiam. Deduxit aut eum usq; ad Cæsaream Florus, illudēs mēdacijs, & Iudæorū genti bellum sedulo cōminiscens, quo scilicet solo iniquitates suas occultari posse credebat. Pace siquidē permanēte, habiturū se apud Cæsareā accusatores Iudæos: uerū si defectionē negotiatus fuisset, maiore utiq; malo abducendā à se esse inuidiā peccatorū minorū. Igitur ut gens ab Romano abrūperet imperio, sedulo inuicēs augebat calamitates. Per idē tēpus apud Neronē Cæsarienses gentiles uictores extitere, decretūq; istud contestantes literas attulerunt: perq; hoc bello Iudaico dabatur exordium, duodecimo scilicet anno regni Neronis, septimodecimo autem regni Agrippæ mense Maio.

De Floro sauiēte in Iudæos Cæsarienses & Hierosolymitas. Cap. XIII

D magnitudinem aut excitatorū de eo malorū, nequaquā idoneas causas habuisse deprehenditur. In Cæsarea siquidē habitantes Iudæi, habebant synagogam prope locum, cuius erat dominus gentilis quidā Cæsariensis. & frequenter quidē egerāt, ut ad eorū ius illa possessio iungeretur, multis partibus maius preciū q̄ res meruerat offerentes. dñs aut loci preces eorū despexisse nō contentus, ad maiorē dolorē ædificauit in loco tabernas, ita ut angustū eis transitū & prorsus coarctatum relinqueret. Primū igitur feruētiores aliqui iuuenum profiliētes, ædificationem uetabant. Cum uero Florus hos à prohibēdo cohiberet, non habentes Iudæorū nobiles quid agerent, inter quos erat etiā Ioannes publicanus, inflectunt Florum oblatione octo talentorū, ut ædificationem uetaret. Ille aut ob capiendum tantummodo, promittens se cuncta facturū, accepta pecunia statim de Cæsarea egressus est, uenitq; in Sebaſten, seditioni tribuens facultatē, quasi qui pugnae spatium Iudæorum summatibus uendidisset. Sequenti autē die, Iudæorum sabbato, cum plebs ad synagogā coisset, seditiosus quidā Cæsariensis uas Samium ante ingressum eorū ponens, alites immolabat. Hoc factum Iudæos in coercibiliter accendit, & legem suam quippe contumeliam pertulisse, & locum ipsum dicebāt fuisse pollutū. pars aut Iudæorū quæ erat constantior atq; moderatior, denuo apud iudices esse conquerendum rebatur. Seditiosi autem & iuuentute turgentes Iudæi, effundebantur in rixam. Stabant autem ad cōfligendum parati etiam Cæsariensium tumultuosiores. Ex composito quippe missus fuerat, qui pro synagogæ foribus immolaret:

Li 4 sicq;

Ant. lib. 20
cap. 15

Ant. lib. 20
cap. 1

Ant. lib. 20
cap. 15

sicq; continuò est pugna cõmissa. Interueniens aut̃ Lucundus, qui ad prohibendum erat relictus, præfectus equitum, uas illud quidem quod positum fuerat iussit auferri, & tumultum sedare pergebat. Cum uerò superatus esset præ Cæsariensium uolentia, Iudæi statim libros legis rapientes secesserunt in Nabata: regio quædam eorū hoc nomine appellatur, dirempta à Cæsarea stadijs sexaginta. Primates aut̃ eorum duodecim, cum Ioanne in Sebasten ad Florum uenerunt, de his quæ acciderant conquerentes, & ut auxilio esset rogabant, quamuis reuerenter, tamen cum & de octo talentis admonetes. Ille uerò ilico cõprehensos eos uinciri iussit, arguens cur leges de Cæsarea auferre ausi fuissent. ob hoc igit̃ apud Hierosolymitas grauisima indignatio nascebatur: ueruntamē adhuc iram suam frenabāt. Florus uerò, quasi ad hoc operam suam locasset, ut bellum inflammaret, misit ad sacrum thesaurum, ut inde decem & septem talenta auferrentur, quasi eam pecuniam impensæ Cæsaris flagitaret. Tunc uerò statim inuasit populum multa confusio: cõcurrentes ad templum, maximis uocibus nomen Cæsaris appellabant, ut à tyrannide Flori liberarentur orantes. Quidam autem seditiosorum in Florum maledicta iaciebant ultima: & canistrum circumferentes stipem eius nomine postulabant, quasi inops & miserrimus talibus indigeret auxilijs. His autē omnibus nihil est à cupiditate deterritus, sed multo magis ad deprædandum irritatus est. Deniq; cum deberet Cæsaream ueniens ignem belli illic nascentis extinguere, causasq; tumultum submouere, pro quo etiam mercedem acceperat pactus: tamen cum exercitu equitum atq; peditum Hierosolymam contendit, ut Romanis armis ad quod uolebat uteretur, ac timore & minis urbem circumdaret. Tunc populus lenire eius impetum uolens, obuiam militibus processit, cum solitis utiq; fauoribus, & Florum honorare officijs paratus. Ille uerò præmittens cum equitibus quinquaginta centurionem, nomine Capitonem, discedere eos iussit: Ne ue eum, in quem tam graua maledicta iecissent, falso denuo honore deluderet. Oportere quippe eos, si uiri sunt fortes, animiq; constantis, etiã in præsentem effundere cõtumelias: nec solum in uerbis, sed etiã in armis amorem libertatis ostendere. His dictis exterrita multitudo, simul etiã militibus qui cum Capitone uenerant, in medium uulgus irruentibus, diffugerunt, anteq̃ Florum salutarent, aut militibus officia cõsuetæ redderent. Discedentes igit̃ in domos, cum metu atq; humilitate peruigilem duxere noctem. Florus aut̃ tunc quidem degit in regia, postridie autē aduersum eos exstructo tribunali sublimius resedit: cõuenientesq; sacerdotum principes, & ciuitatis uniuersa nobilitas, astiterunt tribunali. His præcepit Florus, ut omnes qui maledicta in eum succlamassent, protinus dederet: edicēs in ipsos esse, nisi reos producerint, uindicandum. Ad hæc respondet Iudæi, populum quidem pacifica quæq; sentire, illis uerò qui errauissent in uerbis, ueniam conferendam postulabant. In tanta siquidem multitudine, nihil esse mirandum, offendi aliquos temerarios, & per ætatem insipientes: esse autē impossibile eorum quod deliquerint, discrimen agitari, cum & singulos nimirum poeniteat, & per timorem ad negandum sint parati. debere tamen illum si cõsuleret gentis quieti, & uellet Romanis imperio seruare urbem, magis propter multos innoxios dare ueniam etiã paucis delinquentibus, quã propter paucos improbos perturbare multitudinem tantam bonorum. Ad hæc uerò ille magna indignatione inflammatus, mili-

militibus exclamauit, ut forum rerum uenaliū, quod erat in superiori parte ciuitatis, diriperet, ac passim obuios trucidaret. Illi uero ad lucri sui cupidinem addita autoritate rectoris, non solum illum diripuerunt locum in quem fuerat immisi, sed in uniuersas infilietes domos, interficiebant habitatores. Fuga autem erat per angustiam porta omnia, & caedes eorum qui comprehedebant: direptionis quoque nulla species præteribatur. Multos autem etiam nobilium comprehedentes adduxerunt ad Florum, quos ille uerberibus laniatos in crucem sustulit. Denique omnis numerus illo interfectorum die cum paruulis & mulieribus. (neque enim uel lactantibus pepercerant) fuit sexcenti & triginta. Grauiore autem faciebat calamitatem uideri nouitas Romanæ calamitatis: quod enim nemo unquam prius, tunc Florus ausus est, ut uiros scilicet equestri ordinis pro tribunali flagellis caederet, ac patibulis affigeret: quorum etsi origo Iudæa, tamen Romana dignitas erat.

De alia oppressione Hierosolymorum dolo Flori. Cap. XV

Er idem tempus rex quidem Agrippa Alexandria erat profectus ut Alexandrum, qui Aegyptum procurabat missus à Nerone, iure hospitis cõueniret. Germanam autem suam Berenicem, Hierosolymis inuentam, & iniquitatem militum uidentem, grauis ob hoc angor inuaserat. & frequenter quidem præfectos equitum suorum, custodesque corporis mittens ad Florum precabatur, ut a cede desineret. Ille uerò neque in multitudinem interfectorum, neque in nobilitatem precatricis, sed tantum in lucra sua, quæ de rapinis congregarentur, aspiciens, contempsit annuere: impetus autem militum etiam aduersum reginam efferatus est. Non solum quippe sub oculis eius obuios quosque multabant atque trucidabant, sed etiam ipsam, nisi cõfugisset in aulam, interfecissent. Ibi autem peruigilem noctem cum intenta custodia egit, uerens utique irruptionem militum. Venerat autem Hierosolymam, ut uota deo solueret. His enim qui morbo uel alijs necessitatibus implicantur, mos est orare per triginta dies, antequam immolent hostias: abstinere quoque uino, & capillos radere. Quem morem Berenice regina illis exercens diebus, nudipes etiam ante tribunal stetit, deprecans Florum: & præter quod nihil honoris habitum est, etiam de uita sua periclitata est. Hæc autem facta sunt sextodecimo die mensis Maii. Postridie autem conueniens multitudo in forum, quod erat in superiori parte ciuitatis, magnis clamoribus de his qui interfecti fuerant, querebantur: potissimum autem inuidiosæ in Florum uoces erant: quod ueriti primates quique & pontifices, disruptis uestibus, & uiritim singulos comprehedentes, postulabant, ut ab his uerbis, quorum causa tanta mala pertulerant, desisterent, neque in maiorem indignationem Florum mouerent. Sicque sedata est multitudo, tam reuerentia precantium, quam spe quod nequaquam Florus ultra in eos seruiret. Ille autem uidens multitudinis tumultum fuisse compressum,angebatur, & denuo eam inflammare cupiens, pontifices cum nobilibus aduocauit. Itaque unum ait argumentum fore, quod nihil ulterius de nouandis rebus cogitaret, si populus obuiam procederet militibus de Cæsarea uenientibus: ueniebant autem duæ cohortes. Qui cum conuocasset populum ad occurrendum, mandat centurionibus, ut nullam salutationem redderent obuiantibus Iudæis. Ad quod si offensus petulanter quippiam essent locuti, statim in eos uterentur armis. Pontifices ergo collecta multitudine in templo, precabantur ut occurrerent Romanis, &

ante graue incōmodū cohortes solenniter salutarēt. His hortationib. seditio si quiq; abnuebāt, & ob interfectōrū dolorē reliqua multitudo iungebat̄ ad dacibus. Tunc uero oēs sacerdotes omnesq; leuitę sacra uasa proferentes or natumq; tēpli, citharistę etiā & cantores cū musicis organis p̄cidebant ante multitudinē, & obnixissime precabant, ut illum tēpli honorē custoditū esse uellent, neq; ad direptionē uasorum sacrorū Romanos cōtumelijs incitarēt. Erat aut̄ uidere ipsos sacerdotū principes sparsis cinere capitibus, & pectora disruptis uestib. nuda mōstrātes, nominatim singulos quosq; nobiliū cōpellare, ac denuo in cōmune multitudinē precari, ne ob modicū peccatū patriā suam proderent his, qui direptioni eius inhiarēt. Quam em̄ utilitatē uel militibus esse de Iudæorū saluatione tribuendā, uel illis quæ acciderant correctionem, si in præsenti p̄cedere cessarēt? At contra, si officiose susciperēt solenniter uenientes, auferri Floro occasionē pugnæ: ipsos uero saluare patriā suam, & providere ne quid ultra q̄ pertulerāt, experirent. His addunt, q̄ paucis seditiosis si tanta multitudo iungat̄, hoc magis ad pacificū consiliū suam deberent autoritatē trāsferre. Tali hortatu multitudinē inflectētes, etiā ipsos seditiosis autores quosdam quidē minis, quosdam aut̄ sui reuerentia mitigauerunt: ac deinceps præcedentes cum quietē omni populo sequente, militibus obuiam prodierunt. Iamq; cominus factos salutauerunt: illis autē nihil respondentibus, seditiosi Iudæorū aduersum Florum, cuius hæc fierent consilijs, succlamauerunt. cōfestimq; milites cōprehendentes eos, cædere fustibus adorti sunt: atq; in fugam uersos persequētes equites proculcabant. Coruebant aut̄ multi quidem cum à Romanis cæderentur, plures aut̄ cum se mutuo propellerēt. In ipsis aut̄ portis grauis facta est cōpressio, & uno quoq; alterum præuenire cupiente tardior fuga cunctis fiebat. Collabentiū uero durus erat interitus. Suffocatu enim atq; conculcatu miseri disperibant, & neq; ad sepulturam quisquā proximis suis cognoscendus remanebat. Irruebant aut̄ etiā pariter milites immoderate, eos quos cōprehendissent cædentes: & per ingressum qui Bezetha uocat̄ detrudebant multitudinē, transire cupientes ut Antoniā & templum obtinerent. Quos etiā Florus consecutus, eduxit de regia eos qui secum erant, & in arcem transire nitēbat. Frustratus tamen est eius impetus. Cōuersus quippe aduersum eos populus repugnauit, & per tecta euadētes obruebant saxis Romanos. Qui cū superne uenientibus sagittis uincerentur, nec possent defendere multitudinē quæ per angustos arcēbatur ingressus, ad reliquū se exercitū qui erat in regia receperunt. Seditiosi aut̄ uerentes, ne superueniēs denuo Florus tēplum occuparet, p̄ Antoniā ex templo ascēdentes, porticus à tēplo ad Antoniā continētes interciderūt, quatenus auaritiā Flori desperatione cōpescerēt. Nam cū diuinis inhiaret thesauris, proq; his in Antoniā trāsgradi niteretur, ubi intercisas porticus uidit, ab impetu cōquieuit. & cōuocans sacerdotū principes atq; curiā, se quidem ait urbe digredi, p̄sidiū tamen apud eos relinquere quantū ipsi uoluissent. Ad hæc illis respondentibus, nihil nouandū fore, si unam tantū relinqueret apud eos cōhortē, dum tamen nō illam quæ cū ciuibus paulo ante conflixerat: ob ea siquidem quæ pertulere populum illis militibus infensum esse: cōhorte sicut precabantur mutata, cū reliqua manu Cæsaream regressus est.

De

De Politiano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudæos, ad obediendum Romanis hortantis. Cap. XVI

Liud autem denuo pugnæ consilium cōminiscens, retulit ad Cestium, & Iudæos defectionis criminatus est: impudenti mēdacio illos perpetrasse dicēs, quæcunq; eos pertulisse cōstabat. Nec tanē principes Hierosolymorū quæ gesta fuerant, tacuerūt: sed & ipsi & Bernice ad Cestiū de his quæ Florus inique in urbe egerat retulerūt. Ille aut̄ susceptis literis partis utriusq;, quid facto opus esset cū principib. deliberabat. Et quibusdā quidē uidebatur, cum exercitu in Iudæā Cestiū ire debere, & aut uindicare defectionē, si fuisset admissa, aut magis fidos reddere Iudæos eorūq; accolas. Ipsi tamē magis placuit aliquem de suis præire, qui & negotia & consilia Iudæorū posset ei fideliter nunciare. mittit ergo tribunū Politianum, qui ab Alexandria reuertēti Agrippæ circa Iamniam occurrēs, & à quo fuisset missus, & ob quas causas indicat. Quo loci Iudæorū etiā pontifices, & reliqui nobiles, eorūq; curia adesse curauerant, ut circa regem scilicet officia nouarent. Postea uero q̄ illum congrua humanitate coluerūt, conuesti sunt q̄ potuerūt flebiliter de calamitatibus proprijs, & inhumanitatē Flori explicauerunt. Quā licet argueret Agrippa, uasre tamen inuectionē suam in Iudæos transtulit, quorū maxime miserebatur, uolens scilicet frenare eorum motus: ut per hoc ipsum quod uiderentur nihil perpessi iniuriæ, ab ultionis desinerent appetitu. Ad hæc ergo quicunq; egregij erant, & propter sua prædia desiderabant quietē, intelligebant regis redargutionē esse plenam benignitatis. Populus aut̄ Hierosolymorū sexaginta stadijs obuiam progressus, officiose Agrippam & Politianū suscepit. Lamentabantur tamen interfectos cōiuges mulieres: quarū plangoribus reliquus quoq; populus ad lamenta conuersus, precabatur Agrippam ut genti cōsuleret. Succlamabant etiam Politiano, ut ingrederetur urbem, uideretq; quæ essent à Floro gesta: & ita ostendebant forum desertū domosq; uastatas. deinceps uero per Agrippam suasere Politiano, ut is cum uno tantū famulo ad Siloam usq; totam circuiret ciuitatem: quatenus ipsis cognosceret oculis, Iudæos omnibus quidem alijs parēre Romanis, soli aut̄ Floro aduersari propter magnitudinem in eos factę crudelitatis. Ille igitur cum circuisset urbem, & mansuetudinis populi sufficiens documentum teneret, ascendit in templum, quò etiam multitudinē conuocauit: & cum plurimis uerbis fidem eorum circa Romanos collaudasset, multa etiā ad conseruationē pacis hortatus, adorauit deum eiusq; sancta: in eo tamen consistens loco, in quo licebat per religionē: sicq; regressus ad Cestium est. uulgus aut̄ Iudæorum, ad regem pontificesq; conuersus petebat, ut legati aduersum Florum ad Neronem mitterentur, neq; de tanta cæde tacentes suspicionem suæ defectionis præberent: uisum iri quippe eos principes capiendorū armorū fuisse, nisi præuenientes ostendissent illum esse qui dedisset exordium. constabat aut̄ multitudinē non esse quieturā, si legationem aliquis impedisset. Ad hæc Agrippa, ordinari quidē legatos, qui Florū accusarent, inuidiosum putabat: despiciere autem Iudæos in bella commotos neq; sibi expedire cernebat. aduocata igitur concione in xystum, & in suggesto constituens germanam suam Berenicen, in Afamonæorum domo (ea si-

quidem

quidem xyſto imminebat contra ſuperiorem partem urbis: nam xyſto tēplum erat ponte coniunctū) huiusmodi orationem habuit: Si quidē uiderē uos omnes ad pugnandū cum Romanis eſſe incitatos, neq; populi puriore ſynceriffimamq; partē pacē uelle ſeruare, neq; proceſſiſſem ad uos, neq; cōſulere cōſiſus eſſem: ſuperuacua quippe de utilib. oratio eſt, quādo omniū auditorum conſpirat ad deteriora conſenſus. Quoniā uero aliquos quidē ætas, maiorum belli neſcios facit, quosdam uero incōſiderata ſpes libertatis: nōnullos uero auaritia ſuccendit, & in cōfuſione rerum capiendū de inferioribus lucrū: quē admodum ipſi ab hoc errore corrigantur, & nō per paucorum improba conſilia etiam boni diſpereant, exiſtimaui oportere, ut omnib. uobis in unū coactis ea exponerē, quæ arbitror expedire. Obſtrepat autē nemo, ſi non ea audierit quæ ipſius fert libido. His ſiquidē qui ſunt ad defectionem irreuocabiler incitati, licebit etiā poſt meos monitus manere in priſtina uoluntate. mea autē etiam ad illos qui audire cupiūt intercipientur oratio, niſi ab omnibus uobis ſilentium præbeatur. Noui quidē quod multi & iniurias procurantiū prouincias, & præconia libertatis quaſi tragice proſequant. Ego autem priuſquam diſcutiam qui ſitis, & cōtra quos bellū ſuſcipere tentetis, primum ſeparabo cauſas, quas cōnexas putatis. Si enim uiolatores ueſtros cupitis ulcifci, cur libertatē magna laude attollitis? Si uero iſtud ipſum ſeruire intolerabile ducitis, ſuperflua eſt aduerſum rectores querela. illis ſiquidem uel moderatiſſime agentibus, nihilominus turpe erit ſeruire. Cōſiderate autē ſingillatim, & uidete quæ exigua ſit materia bellorum. Et primum quidem ipſa rectorum conſideranda ſunt crimina. Colere ſiquidem officijs, nō exaſperare oportet iurgijs poteſtatē. Cum uero modicorū peccatorū exprobratiōes maximas facitis, aduerſum uos profecto eos quibus infertis contumelias irritatis. Relinquentes quippe & quod antea clanculo & cum quadā uerecundia nocebant, palām uos confidenterq; populantur. nihil autē ita plagas coercet ut patientia, & uiolatorū quies uiolantibus iniicit pudorē. Fac autē eos, qui à Romanis in prouincias mittunt, eſſe grauiter moleſtos, nō tamen etiam Romani oēs uiolant uos, neq; ipſe Cæſar, aduerſum quem pugnare uultis. Neq; enim ex præcepto illorū improbus ad uos quiſquam uenit: neq; poſſunt illi, quæ in oriente gerunt, poſiti in occidente conſpicere. ſed neq; facile ea quæ hic fiunt, illic audiuntur. eſt autē importuniſſimū, & propter exiguas cauſas, tantis, & ea de quibus querimur neſcientibus, uelle conſligere. Et quidē noſtrorum criminum cito erit futura correctio. neq; enim unus atq; idem prouincię ſemper curam tenebit, & ſucceſſores eius credibile eſt modeſtiores futuros. Motum autē ſemel bellum, neq; deponere facile eſt abſq; magnis calamitatibus, neq; ſuſtinere. Libertatis uero bona ſitiētibus prouidendum atq; certandum eſt, ut principio non ea careant. moleſta enim eſt nouitas ſeruitutis: quam ne utiq; ſubeas, iuſtū ſuſcipi certamen uidetur. Qui uero ſemel ſubiectus eſt, & deinceps deficit, cōtumax magis ſeruus quā amator libertatis oſtēditur. Tunc igitur oportuit omnia agere, ne ſuſciperentur Romani, cum in prouinciam Pompeius intraret. Maiores uero noſtri eorūq; reges, pecunia, corporibus, animis multo uobis meliores, exigua parti potentia Romanæ obſiſtere nequiuerunt. uos autē qui hæreditariam obedientiam ſuſcepiftis,

rebus

rebus autē omnibus illis qui primi paruere longe inferiores eſtis, contra omne Romanum regnum obſiſtere poſſe arbitramini? Et Athenienſes quidem, qui ob Græcorum libertatē patriam ſuam quondam ignibus tradere, qui ſuperbiſſimum illum Xerxem per terram nauigantē, per mare uerò ambulantem, & cuius claſſem non caperet amplitudo pelagi, latioreſ autem Europa duceret exercitum, hunc inquam cum una naue fugiētem glorioſiſſime perſecuti ſunt: circa paruam autē Salaminam, qui tantas opes Aſiæ confregere, nunc tamen ſeruiunt Romanis, & illam regiam Græciæ ciuitatē adminiſtrāt Italiæ iuſſiones. Lacedæmonij quoq; poſt Thermopylas, & Plateas, & Ageſilaum Aſiam perſcrutatum, eoſdem dominos uenerantur. Macedones uero qui adhuc penē imaginantur Philippum uidere cum Alexandro promittentem ſibi orbis imperium, ſerunt tamen rerum mutationem, & adorāt eos ad quos fortuna migravit. Aliæ quoq; multæ gentes ad libertatē fiducia ſubnixæ, & multo maiores, ceſſerunt tamen & obediunt: uos autē ſoli ſeruire dedignamini his, quibus uidetis uniuerſa eſſe ſubiecta. Quibus exercitibus, quibus cōfiditis armis? Vbi eſt claſſis ueſtra, quæ peruagetur Romanorū maria? Vbi autē qui expenſis poſſint ſufficere theſauri? Contra Aegyptios fortē aut Arabas exiſtimatis uos bellum mouere. Non circumſpiciſtis Romanorū imperium? Non metimini ueſtram imbecillitatē? Nōne ſcitis ueſtram ciuitatē a conterminis gentibus frequenter eſſe ſuperatam? illorum autem uirtus per totum orbem inuicta percurrit, imò etiam hoc orbe plus aliquid quæſierūt. Neq; enim ſufficit eis ad orientem quidem totus Euphrates, ad ſeptentrionem Iſter, neq; in meridie ſolitudine tenus perſcrutata Libya, neq; in occidente Gades: ſed ultra oceanum alium quæſierunt orbem, & uſq; ad Britannias, inaccessas prius, arma & exercitum tranſtulerunt. Quid ergo? Vōsne ditiores Gallis, fortiores Germanis, prudētiores Græcis? poſtremo plures eſtis omnibus in toto orbe degētibus? Quæ uos fiducia aduerſum Romanos erigit? Sed dicet aliquis, ſeruire moleſtiſſimum eſt. At quanto magis id Græcis, qui uniuerſis ſub ſole habitantibus uidebantur præſtare nobilitate: & tam la tam quondam prouinciā poſſidentes, nunc bis ternis faſcibus Romanorum obediunt. Totidem autem etiam Macedones obſequuntur, qui certe multo uobis iuſtius deberent libertatem tueri. Quid autem quingentæ Aſiæ ciuitates? nunquid non abſq; ullo præſidio, uni tantummodo rectori parent, & faſcibus cōſulis obſequuntur? Quid autem pergam enumerare Heniochos, & Colchos, & Taurorum gentem: Boſphoranos quoq;, & habitātes circa Ponti litora nationes, Mæoticasq; gentes? apud quas nimirum olim neq; domeſticus aliquis dominus noſcebatur: nunc uerò militum ſubijciunt tantum tribus milibus, & quadraginta naues longę, in nauigabile prius mare in pace cuſtodiant. Quanta autem Bithynia, & Cappadocia, & Pamphyliorum gens, Lydi quoq; & Cilices pro libertate dicere ualerent? tamē nunc ſine armis tributa pendunt. Quid autē Thracæ? quinq; quidem diebus in latum, ſeptem autem in longum commeabilem prouinciam poſſidēt, aſperiorēq; multo quā ueſtra eſt, ac multis partibus fortiorem, altiſſimoq; gelu eos qui irruerint retardantē, duobus milibus Romanorum in præſidio manentibus obſequuntur. Poſt hos Illyrici uſq; ad Dalmatiā, & Iſtro tenus incolentes, dua-

Ioseph.

Kk bus

bus tantum legionibus obediunt: cum quibus & ipsi impetus cōpescūt Dacorum. Ipsi quoq; Dalmatæ, qui tam multa pro libertate conati, sæpiusq; capti, rursum cum maioribus opibus rebellant, nunc sub una Romanorum legione agunt quietē. Veruntamen si aliquos magnæ causæ ad defectionem incitare deberent, Gallos potissimū oporteret assurgere, quos uidelicet tantis munimentis natura cinxisset: ab orientali plaga Alpiū montibus, à septentrionali Rheno flumine, à meridie Pyrenæis montibus, ab Occidente uero Oceano. sed tali munitione gaudentes, trecētis & quindecim gentibus numerosi, fontes autē (ita ut dixerim) felicitatis domesticæ habētes, omnibusq; bonis totū penē orbē irrigantes, ferūt nihilominus uectigales esse Romanorū, ac felicitatem suam in eorū felicitate reponere: idq; sane ipsum, non per animorum mollitiem, nec ppter ignobilitatem parētum (quippe qui per octoginta annos pro libertate pugnaverunt) sed Romanorū admirati sunt horrueruntq; cum uirtute fortunam, qua illi plura sæpe obtinere q̄ bellis. denique sub mille & ducentis militibus seruiunt, quibus penē plures habuerunt ciuitates. Neq; Hispanis nascens in agris aurū, pro libertate bella gerentibus profuit, neq; tanto terrarū marisq; spatio à Roma diremptę gentes, Lusitani scilicet & pugnaces Cantabri: nec uicinus Oceanus, etiā accolis suis fragore terribilis: sed ultra columnas Herculis prolatis armis, & per ipsas nubes Pyrenæorū montiū eluctati uertices, ditioni suę hos quoq; subdiderūt Romani: atq; ita bellicosos gētibus, tantoq; (ut dixi) spatio diremptis, legio in præsidio una satis est. Quis uestrū non audiuit multitudinē Germanorū, uirtutē quoq; & magnitudines corporū (ut arbitror) sæpe uidistis. siquidē ubique Romani earum gentiū captiuos habent. Sed illi ita ingentē spatij regionem incolentes, spiritus autē maiores corporibus gerentes, & animā quidē cōtemptricem mortis, indignationes autē uehementiores feris, nunc Rhenu limitē habent, & octo Romanorū legionibus domant: & seruiunt quidem qui capti sunt, reliqua autē eorum gens uniuersa salutē in fuga nō in armis reponit. Consideratē autē etiam Britannorū muros, qui Hierosolymæ confiditis muris. Illos siquidem circumdatos Oceano, & penē nō minorem q̄ noster orbis est habitātes, Romani nauigantes redegerūt in ditionē suam: quatuorq; legiōes tantæ magnitudinis insulam tuentur. Et quid opus est plura dicere? quando etiam Parthi, bellicosissimū genus, tantis prius populis imperātes, & tam magnis opibus circumdati, obsides tñ mittūt Romanis: estq; cernere, sub specie pacis seruientē in Italia præcipuam Orientis nobilitatē. Vniuersis penē qui sub sole incolunt, Romanorū arma uenerantibus, uos soli bellū geretis? Neq; Carthaginensium considerabitis finem, qui magnū illum Annibalem iactantes, & ex nobili Phœnicū stirpe uenientes, tamen sub Scipionis dextera corruerunt? Sed neq; Cyrenæi Lacedæmone oriundi, neq; Marmaridarū genus usq; ad inaquositas solitudines protentū, neq; terribiles etiā audientibus Syrtes, Nasamones quoq; & Mauri, & innumerabilis multitudo Numidarū uirtutes impedire Romanas. Sed tertiam partē orbis terrarū, cuius ne numerare quidē nationes facile est, quæ scilicet sub Atlantico mari & columnis Herculis usq; ad rubrū mare infinitos numero & locis Aethiopas continet, totam tamen ceperunt armis: & præter fruges annuas quib. Roma

nam

nam multitudinē octo mensibus pascunt, alia quoq; uectigalia pendunt, expensas quoq; deuotissimi imperio ministrant, nihil de his quæ iubent, sicut uos, contumeliosum putantes. & quidem una cum illis tantū legio cōmoratur. Sed quid opus est longe petitis exemplis potentiam explicare Romanā? cum eam possitis de uicina uobis Aegypto diligēter inspicere. Hæc em̄ cum usq; ad Aethiopias porrigatur, opulentamq; Arabiā, contigua quoq; sit Indiæ, quinquaginta & septingētas myriadas incolarū habens, præter Alexandrinorū plebem, tamen uectigalia, quorū magnitudinē de censu singulorū capitū æstimari licet, deuotissime penditās, Romanū non dedignatur imperium: & certe q̄ magnum stimulū defectionis habens, Alexandram scilicet, multitudine & diuitijs abundantem, magnitudine quoq; non imparem. Habet siquidem in longitudine stadia xxx, in latitudine uero nō minus q̄ decem, tributorū uero multo amplius p̄ mēses singulos infert, q̄ uos toto anno penditis: & præter pecuniam, quatuor mensiū Romanæ plebi annonā ministrat. Munitur autē undiq; aut incōmeabili solitudine, aut importuoso mari, aut fluminibus, aut cœnosis paludibus, quorū tamen omniū nihil Romana fortuna fortius fuit. Duæ enim legiones ciuitati infidentes, profundā Aegyptum cum illa Macedonū nobilitate frenant. Quos igit̄ in bella de solitudinibus aliquibus socios assumetis? Siquidē omnes qui in orbe habitabili degunt, Romani sunt: nisi fortē quis uestrū spes suas ultra Euphratem porrigat, & Adiabenorū regionem gentiles suos æstimet adiutores. Porrò nec illi propter irrationabilē causam tanto se bello implicabunt: nec si tam probroso operi assensum darent, Parthus tamen sineret. Est quidem ei cura tuendę cum Romanis amicitia, & arbitrabitur foedus esse temeratum, si quis de his qui subiecti sunt eius imperio, aduersum Romanos in bello procedat. Superest igit̄ ad diuinū confugiat auxiliū. uerū & hoc apud Romanos est. sine deo quippe impossibile esset imperiū tale consistere. Considerate autē, quæ ad modū hæc ipsa erga ipsam religionē immoderatio, etiam si cum longē inferioribus bellū geratis, tamen ad dispensandū sit uobis difficillima, atq; eadē transgrediendo offendatis deum, per quæ eum auxiliaturū putatis. Si enim seruetis sabbatorum consuetudinem, & ad nullum actum moueamini, facile profecto capiemi. Sic quippe etiā maiores uestri experti sunt, hos maxime dies Pompeio ad bellum destinante: in quibus scilicet hi qui oppugnabant, otia gerebant. Transgredientes autē in bello legem patriam, nescio propter quid in reliquum dimicetis. Vna siquidem nunc uobis intentio est, ne quid de patria institutione soluatur. Quemadmodū autem aduocabitis in adiutorium deum, si cultum ei debitum sponte uioletis? Assumunt autem singuli quique bellum, uel diuinæ uirtuti, uel humanis opibus confidentes. Cum uero utraq; hæc, quantū ad ipsam pertinet consequentiā, deserunt, in manifestam utiq; captiuitatē uolentes pugnare profiliūt. Quid autē prohibet p̄prijs manibus filios uestros coniugesq; laniare, & hanc pulcherrimā inflammare patriam? Erumpentes siquidē in furorē, lucrabimini uel ignominia superatorum. Bonū est, ó amici, bonū est, dum adhuc stat naus in portu, præcauere tempestatē futuram, & non eo tempore, quo in medias irrueris procellas trepidare. His siquidē qui in improuisa mala inciderint, superest ut digni uel

Ioseph.

Kk 2

miser-

miseratione uideantur: qui uero se in apertum discrimen iniecerint, etiã exprobratiõibus onerent. Nisi forte aliquis uestrũ æstimet secundũ pacta conflictũ ire Romanos, aut postq̃ uicerint, moderate uobiscũ acturos, & nõ in exemplũ aliarum gentiũ sacram hanc urbem inflammatorios, interfecturos aut uniuersum genus uestrũ. Neq; enim qui superfueritis armis, usquã locũ fugæ habebitis, uniuersis scilicet gentibus uel iam habentibus Romanos dominos, uel habere metuentibus. Periculum aut non solũ uos manebit, sed etiam in reliquis ciuitatib. habitantes Iudæos. Neq; em̃ est in toto orbe populus, in quo nõ uestra portio sit: quos certe omnes uobis rebellantibus, cede crudelissima diuersi quiq; conficient, & propter paucorũ uirorũ praua consilia, uniuersæ urbes Iudaico sanguine redundabunt. Manet aut uenia eos q̃ talia patrauerint, q̃ sint nimirũ uestro uitio coacti. Si uero eadem exequi superfederint, considerate q̃ impiũ sit, aduersum tam benignos arma mouisse. Subeat aut uos miseratio, & si non filiorum uestrorũ atq; coniugum, saltem istius ciuitatis, quæ mater urbiũ uestræ regionis uocatur. Parcite mœnib. sacris, parcite uenerabilibus adytis, tẽplumq; uobis & sancta sanctorũ seruate. Neq; enim ulterius uictores Romani his abstinebunt, quibus primo parcentes nullam receperunt gratiam. Ego testor quidẽ sancta uestra, sacrosq; angelos dei, patriamq; cõmunem, quod nihil eorum consiliorum, quæ uobis uiderim expedire, subtraxerim. uos aut decernẽtes quæ oportet, mecum in pace degetis: si uero protuleritis iras, absq; me periculis subdemini. His dictis, astante etiam sorore lacrymauit, & multã partẽ de eorũ impetu lacrymis infregit. Succlamabant aut, non se aduersum Romanos, sed aduersum Florum ob ea quæ pertulissent, bellum gerere. Ad quos rex Agrippa: Sed opera uestra, inquit, talia sunt, qualia aduersum Romanos pugnantium. Neq; enim Cæsari uectigal dedistis, & Antonianas porticus incendistis. Sopiētis autem causam defectionis, si & porticus denuo cõstruatis, & tributa reddere maturatis. Neq; enim Flori hoc præsiđiũ est, aut pecuniã Floro dabit. His consultis populus acquieuit, & cum rege ac Bernice ascendentes in templum porticus ædificare adorti sunt. Per uicos aut & regiones principes quiq; decurionesq; dispersi, uectigal colligebant: celeriterq; XL talenta (tantũ enim erat reliquũ) redacta sunt. Et belli quidẽ imminentes minas, eo tunc more Agrippa compescuit. Deinceps uero persuadere populo tentabat, ut parerẽt Floro, donec successor ei à Cæsare mitteret. Ad quam orationẽ multitudo accensa, nec à uerborũ in regem contumelijs temperauit, sed protinus eum urbe pepulerunt: ausiq; sunt nõnulli seditiosorũ etiam saxa in eum iacere. Rex aut uidens tumultuantium irreuocabilem impetũ, & conquerendo quòd contumelijs esset affectus, principes quidem eorũ unã cum alijs potentibus misit ad Florũ Cæsaream, ut ipse ex eis eligeret, qui de tota regione uectigal exigent. ipse uero discessit in regnum.

De cœpta rebellionē Iudæorum contra Romanos. Cap. XVII

Er idem tempus quidam eorum qui bellum maxime mouebãt, congregati irruebant in quoddã præsiđiũ, quod uocabat Massa da: & occulte eo peruasos, Romanos oēs interfecerunt: alios autẽ de suis posuerunt custodes. In templo quoq; Hierosolymorum Eleazarus

Eleazarus quidã, filius Ananiæ p̃tificis, iuuenis audacissimus, dux illo tempore militũ, persuasit his qui sacrificijs ministrabant, ut nullius munus aut hostia, qui non esset de Iudæorũ gente susciperetur. Id aut erat Romani belli seminariũ atq; materia. Reiecit siquidẽ hostias Cæsaris, quæ pro Romano populo offerri solitæ erant. Plurimũ aut super hoc pontificibus, alijsq; nobilibus deprecatis, ut nõ præterirent eum morẽ, quo supplicabat pro regibus, nihil tñ acquieuerunt, non parũ quidẽ & suæ multitudini confidentes: robur siquidẽ omne res nouare cupientium, eorum uoluntates iuuabat: maxime aut aspiciebant Eleazarum, qui per idem tempus, ut dixi, princeps erat. Conuenientes igitur potentes quiq; cum pontificibus, & Phariseorum nobilissimis, & uidentes q̃ grauibus malis pergerent subijcere ciuitatem, decreuerunt seditiosorum animos experiri: & ante portam quæ ærea uocat, concionem aduocantes (erat aut in interiore parte tẽpli posita, quæ respicit ad solis exortũ) ac primo quidẽ multa de temeraria eorum defectione cõquesti, & q̃ tam graue bellum patriæ commoueret: deinceps irrationabilitatẽ causæ ipsius arguebant, dicentes, maiores quidem eorũ ornasse templũ ex magna parte de muneribus gentium, semperq; eorum qui foris essent populorum munera suscepisse: & non solum nõ prohibuisse aliquorũ hostias (id siquidem esse impijssimum) sed etiam eas quæ uiserentur permanerentq; ad præsens usque tempus, oblationes eorum in templi cultibus collocasse. At nunc eos qui Romana arma iritent, & desponderẽt eorum bella, nouum statuere morem religionis, atq; cum periculis etiam ream facere ciuitatẽ impietatis uideri: siquidem ea sit, in qua præter solos Iudæos, nullus alius imolet externus, neq; ad orandũ sinatur accedere. Et siquidẽ circa unius aliquius priuati personam lex ferretur eiusmodi, posset nimirũ iure nos inhumanitatis arguere: nunc aut despiciuntur Romani, & iudicatur Cæsar profanus. Vnde uerendũ esse, ne qui immolandas pro illis hostias repellunt, ipsi in reliquũ etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre: fiatq; uere extra principatum ciuitas, nisi celerius respiscẽtes reddiderint hostias, ac prius quàm ad eos, in quorũ contumeliam id tentatum est, huius ausus perueniat fama. Simul autẽ ista dicentes, producebant in medium scientissimos morum paternorũ, sacerdotes quoq; narraturos quomodo omnes eorũ maiores exterarum gentium semper sacrificia suscepissent. Attendebat autẽ nemo res nouare cupientium his quæ dicebant, sed neq; procedebant in medium altaris ministri, ut belli materiam præparantes. Videntes igit nobiles quiq; seditio-nem eò iam processisse, ut eorum non posset autoritate compesci, & Romanorum armorũ periculum se primos esse sensuros, in quantũ poterant consulentes, amoliri causas parabant. & legatos quidẽ alios ad Florũ miserunt, quorum erat princeps filius Ananiæ Simon: alios autẽ ad Agrippam, inter quos nobilissimi Saulus, & Antipas, & Costobarus erant, qui etiam regem propinquitate tangebant. Precabantur aut utrunq; , ut cum exercitu ascenderent in ciuitatem, & seditio-nem opprimerent, prius q̃ ea intolerabilis fieret. Et Floro quidem malũ istud quasi bonus nuncius fuit, uolensq; inflammare bellũ, nihil respondit legatis. Agrippa autẽ pariter utrisq; parcens, scilicet deficientib. & ijs aduersum quos bellũ mouebatur, uolensq; & Romanis

conseruare Iudæos, & Iudæis templū atq; patriā, ad hæc aut nec sibi conducere talem conturbationē sciēs, misit in auxiliū populo equites ter mille, Aurantias scilicet, & Batanæos, & Trachonitas sub præfecto equitū Dario, duce uerò Philippo Iachimi filio. His ergo ueniētibus, optimates quiq; cū pontificibus & omni multitudine quæ optabat quietē, superiorē occupant ciuitatem: inferiorē siquidē & templū, seditiosorum manus tenebat. Missilibus igitur & fundis indefinenter utebantur, & continua erat emissio sagittarum ex utraq; scilicet parte. erat autē quando ex insidijs procurrentes cominus dimicabant. Præstabant autē audacia quidē seditio si, belli uero scientia regij. Et his quidē erat propositū maxime templū obtinere, profanatoresq; eius expellere. Seditio si uero qui cum Eleazaro agebant, ut præter ea quæ obtinebant, etiam superiorē inuaderēt urbē. Per septem igitur dies grauis utriusq; partis cædes fiebat, & neutri de eo loco quem tenuerant depellebant. Deinceps uero adueniēte ea festiuitate, quæ Xylophorias dicit, in qua mos est omnibus grandē lignorū materiā conuehere ad templū, quatenus nunq̄ ignis deficiat esca (semper enim inextinguibilis perseuerat) aduersarios quidē à cultu religionis excluderūt. inter infirmiorē autē uulgū irrumpētes multi sicariorū (sic enim uocant latrones, gladios in sinibus gerentes) recepti audacissime prosequēbant opus quod adorti erant. Regij autē audacia & multitudine uincebant. Ita superiore ciuitate cefferunt, cū isti protinus irruētes, Ananiæ pontificis domū, & Agrippæ ac Berenices palatiū inflammauerunt: post quod ignē archiuo intulerunt, uolētes omnia creditorū documēta disperdere, ne esset unde ratio creditæ pecuniæ pateret, utq; omnem sibi debitorū adiungerent multitudinē, & aduersum locupletes egenis præberēt insurgendi facultatē liberā. Fugientibus uero chartarū publicarū custodibus, ignē ædibus iniecerunt: atq; ita incensis ciuitatis neruis, in hostes irruēbant. Quo loco pontificū atq; nobiliū quidā in cloacis latuerūt, quidā cum regijs in superiorē regiam confugerunt, portas celeriter obserantes. Inter quos Ananias pontifex, & Eleazarus frater eius erant: & illi quos apud Agrippā functos legatione diximus. Tunc ergo uictoria & inflammatione cōtenti cessauerunt. Postridie autē, quintadecima scilicet die Augusti mensis, fecerunt impetum in Antoniam: & omnes in eo præsidio agētes, per biduum obsessos, ceperunt atq; interfecerunt, præsidiumq; incēderunt. postea uero transierunt in regiā, ad quā confugere Agrippæ milites: & in quatuor partes agmen suū diuidētes, muros euertere moliebant. eorum uero qui intus erant, erumpere nullus audebat, propter multitudinē oppugnantium: sed distributi per propugnacula & turres, subeuntes interficiebant, ac frequētes omnino latrones sub muris cadebant. Nec die aut nocte cessabat: seditio si uidelicet existimantibus, in desperationē cogi eos qui in præsidio erant, propter inopiam uictus: regijs uero credētibus, oppugnatores suos cessuros labori. Interea Manahemus quidā, filius Iudæ Galilæi, callidissimi illius sophistæ qui quondam sub Cyrenio exprobrauerat Iudæis quod post deū subijcerent Romanis: assumptis quibusdam nobilium, perrexit in Massadam, ubi armamentariū Herodis regis erat. eoq; perrupto populares aliosq; latrones diligēter armauit. hisq; utens stipatoribus, ueluti rex Hierosolymam reuertitur: factusq; prin-

ceps

ceps seditionis, oppugnationē disponebat. Machinarū autē inopia erat, nec poterat palam suffodere muros, superne hostibus tela iacientibus. cuniculū igitur longe coeptū sub unam turrim agentes, suspenderūt eam materie subiecta: ac postea in sustinētia ligna igne immisso egressi sunt. Sicq; subijcibus exustis, turris quidē extemplo emota est. alter autē murus intus ædificatus apparuit. Regij quippe molitiones eorū præsentientes, fortē etiā de concussione turris, alium sibi murum celerius ædificauerunt. Inter hæc autē hi quidem qui oppugnabāt, & statim se uictores credebant, cum uidissent alium murū stupore defecti sunt: regij tamen ad Manahemū aliosq; seditionis principes mittebant, precantes ut eis discedere liceret. Quod cum solis regijs eiusq; religionis reliquis Manahemus annuisset, protinus discesserūt. Romanos autē qui soli relictī erant, grandis animi occupauit defectus. Neq; enim ui cōtra tantam multitudinē pares erant: & precari ut exire liceret, ignominiā iudicabant: quanquā & si permitteretur, nequaquā tutum putabant. Derelinquentes igitur inferiorem locum, qui Stratopedon uocabatur, quippe quasi capi facilem, in turres regias confugerunt: quarum una appellabatur Hippicos, alia Phaselus, tertia Mariamme. Hi uero qui cum Manahemo erāt, protinus irruentes in ea loca quibus milites fugerant, si quos eorū comprehenderent trucidantes, omnem reliquū apparatus diripientes, Stratopedum incenderunt. Hæc igitur acta sunt sexto die mensis Septembris.

De cæde Ananiæ pontificis, Manahemi, & militum Romanorum. Cap. XVIII

Equenti autem die pōtifex Ananias circa Euripos regie domus latens capitur, & à latronibus interficitur cum Ezechia fratre. Circumsidentes autem etiam turres seditiosi, custodiebant ne quis militum posset effugere. Manahemū autē & munitorum locorū destructio, & pontificis Ananiæ mors, in crudelitatem erexit: & neminē parē sibi in negotijs arbitrans, intolerabilis erat tyrannus. Insurrexerunt autē duo de socijs Eleazari: & mutuo collocuti, quod nō decet à Romanis desiderio libertatis deficientes, eandē populari suo proderet, dominumq; ferre, & si nō uiolentū, tamen seipsis humiliorem. nam si oporteat cunctis aliquē præesse, quemuis magis alium quā illum decere: atq; ita pacti, adoriunt eum in templo. magno enim fastu adoraturus accesserat, regali habitu indutus, & studiosos sui in armis habebat. Cum igitur hi qui circa Eleazarū erant, in illum profuissent, reliquus quoq; populus rapiens saxa lapidauit sophistam: existimantes quod illo interempto tota seditio solueret. Paululum autē stipatores Manahemi resistentes, postquā uiderunt totam aduersum se multitudinē irruere, quisque quò potuit diffugit. Et cædes quidem erat eorū qui comprehensi sunt, perscrutatio autē latentium sequebatur: pauciq; ex eis clam in Massadam perferunt: cum quibus & Eleazarus filius Iairi, propinquus genere Manahemo, qui postea etiam in Massada tyrannidem egit. Ipsum autem Manahemū cum fugisset in locum qui Ophlas uocatur, atque illic humiliter delitesceret, capientes extraxerunt in publicum, multisq; tormentis excruciatum interfecerunt. Similiter autē sub eo agentes principes, præcipuumq; tyrannidis eius adiutorem Absalomon nomine. Et populus quidē, sicut dixi, in his adiutor fuit, suspicans aliquā totius seditionis correctionē futuram. Hi uero non ut

Kk 4 com-

comprimerent bellū, sed ut cum maiori licentia gererent, interfecerunt Manahemum. Deniq; cum populus multū precaretur, ut oppugnationem militum relaxarent, uehementius insistebant, donec ulterius resistere nō ualentes, Metilius Romanorū præfectus & reliqui mittunt ad Eleazarum, precantes ut solam eorū pacisceretur uitam: arma autē & reliqua quæ haberēt, ipsis tradentibus fumeret. Qui precationem ilico arripientes, remittūt ad eos Gorionem Nicodemi filium, & Ananiam Sadduceū, & Iudam Ionathæ, scilicet eis dextras & sacramentū duros. Quibus actis, deducebat milites Metilius: sed quandiu Romani arma retinebant, nemo aduersus eos seditioforū fraudis aliquid molitus est. postea uerò quæ secundum pactiones omnes scuta gladiosq; posuerunt, neq; quicquid ulterius suspicantes discedebant, facto in eos impetu stipatores Eleazari, cōprehensos trucidabant, neq; resistentes, neq; supplicantes, solas autē pactiones & iuramenta quæ dederant in clamantes. Et hi quidem ita crudeliter interfecti sunt, præter Metiliū. Hunc em̄ deprecantem, & usq; ad circuncisionē Iudaizare se promittentem, seruauerūt solum. Detrimentum autē Romanis quidem erat leue: ex copijs siquidem amplissimis pauci fuerunt interempti: Iudæorū autē captiuitatis illud exordiū uidebatur. Videntes autē graues iam instare causas bellorū, urbem autem tali facinore fuisse respersam, ex quo nimirum diuina indignatio imminabat, etiam si à Romanis nulla ultio timeretur, lugebant publice, & tristitia ciuitas premebatur. moderati autē quiq; , quasi pro seditiosis causas reddituri, turbabantur. siquidē sabbato illam cædē contigerat perpetrari, quo scilicet die propter religionem à sanctis quoq; operibus agunt quietem.

De Iudæorū maxima strage Cæsareæ & in omni Syria. Cap. XIX

Odem autem die, eademq; hora, quasi aliqua cælesti prouidentia Cæsarienses quoq; Iudæos apud se habitantes trucidauerunt: ita ut uno tempore super uiginti millia hominum cæderentur, & cunctis Iudæis uacuata Cæsarea remaneret. Nam & eos qui effugerant comprehendens Florus, uinctos in arenam deduxit. Post Cæsariensem uero cladem tota gens efferata est. Diuisiq; Iudæi, Syrorum uicos ac finitimas ciuitates protinus uastauerunt: id est, Philadelphiam, & Gebonitin, & Gerasam, & Pellam, & Scythopolim. Deinceps uero irruerūt & in Gadarā & Hippon & Gaulanidē: & alia quidē subruētes loca, alia uero inflammantes, etiam in Cedesam Tyrriorū & Ptolemaidē, Gabā quoq;, Cæsareamq; tendebāt. Obstitit autem eorū incurfui neq; Sebaste, neq; Ascalon: sed his quoq; flamma uastatis Anthedona & Gazā euerterunt. Multa autē circa fines harum ciuitatum diripiebantur, uici scilicet & agri, eorumq; qui capiebant uirorum immensa cædes fiebat. neq; tamen Syri minorē numero multitudinē de Iudæorum gēte uastabant, sed etiā eos qui in ciuitatibus erant, cōprehensos disperdebant: non solū ob uetus odium, sed ut discrimen imminens præuenirent. Grauis ergo cōturbatio totam Syriam peruaserat, et omnis ciuitas in binos diuidebatur exercitus: unaq; alterutris salus erat, si puenissent alteros cæde facienda: & dies quidē ducebant in sanguine, noctes autē molestiores formido faciebat. Nam licet uiderētur amoliri Iudæos, tamen etiam aliarum gentiū Iudæi zantes cogebant habere suspectos: & ob hoc ipsum quod in eis uidebatur

ambiguum

ambiguum, neq; temere eos placebat interfici, & rursus ob ipsam religionis cōmixtionem quasi penitus externos timebant. Prouocabat autē ad cædes aduersæ partis, etiā illos qui prius fuerant mansueti, auaritia. siquidē substantias cæsorū passim diripiebant: & quasi uictores eorū prædam quos trucidauerant, in domos alias transferebant. Gloriosior autē erat qui plura collegisset, quasi scilicet plures uirtute superasset. Erat autē cernere ciuitates plenas cadaueribus infepultis, & inhumatos passim iacere cum paruulis senes, foeminas autē neq; pudenda cōtectas. Et omnis quidē prouincia plena erat inenarrabilium calamitatū. maiorum autē metus quæ peracta erant, facinorū imminabat. Et hætenus quidē Iudæis aduersum alienigenas cōflictus erat. Incurrentes autē in Scythopoleos fines, etiam Iudæos qui illic habitabant, experti sunt hostes. Hi enim cū Scythopolitis cōspirantes, & consanguinitatē utilitati propriæ postponētes, aduersum Iudæos cum gentilib. dimicabant. Suspecta tñ eorum ipsa belli fuit auiditas. Deniq; Scythopolitæ ueriti ne ciuitatem noctu adirent, & magna sua calamitate ciuib. excusarēt defectionē, edixerunt eis, ut si uellēt inter eos firmare cōsensum, & circa alienigenas ostendere fidē, transfirent cum omnibus filijs suis in lucū. quibus quæ fuerant iussa sine suspitione facientibus, diebus quidē secutis duobus quieuerūt Scythopolitæ. tertia uerò nocte exploratores, alios incautos, alios uero dormientes inuadunt, subitoq; omnes interfecerunt, qui fuerūt numero tredecim millia: postq; eorū bona diripuerunt. Dignum autē etiam uideēt, Simonis interitum enarrare. Hic enim Sauli cuiusdam non ignobilis uiri filius erat, fortitudine quoq; corporis et audacia animi insignissimus: quibus utrisq; ad incommoda suæ gētis abusus est. Multos siquidē Iudæorū propinquos Scythopoli, quotidie obruncabat, & frequenter integros cuneos fudit, ita ut totius aciei momentū solus existeret. Comprehendit autē eum digna ciuili cæde poena. Nam cum Scythopolitæ circumfusi Iudæis, passim per lucum eos iaculis configerent, educto Simon gladio, in nullū quidem hostiū impetū fecit. Nihil enim se in tanta multitudine promoturū uidebat. Exclamans autē miserabiliter: digna, inquit, Scythopolitæ his quæ gessi patior: quippe qui tam multa cæde ciuium meorū, benignitati erga uos nostræ fidē feci. Digne enim nobis exera gens infida est, qui in nostrū genus tāta impietate deliquimus. morior ego quasi profanus proprijs manibus: neq; enim decet hostili manu cadere. Ille autē ipse finis mihi & sceleris digna poena, & idoneū uirtutis decus erit: ut nemo scilicet hostium de meo interitu gloriatur, neq; insultet cadēti. Hæc dicens, miserantibus simul ac furentibus oculis circumspicit omnē familiam suam. erat autē ei uxor & filij, & prouecti in senectutem parentes. Ille igitur primū quidem patrem à cæsarie comprehendens, & super eum stans ense penetrauit: post quem non sane inuitam matrem suam interfecit. super hos autē coniugi & filijs intulit ferrum, singulis sanè horum penè occurrentibus gladio, & hostes præuenire cupientibus. Cum uerò omnem suam necessitudinem trucidasset, cæsis superstans extulit dexteram, ut neminē posset latere, & totum in uiscera sua ense demersit: dignus quidem miseratione iuuenis propter robur corporis atq; animi firmitatem, cæterum quantū ad fidem, quam alienigenis præstitit, digno sine consumptus.

De

AD cædem autem quæ in Scythopoli facta est, reliquæ quoq; urbes in Iudæos apud se habitantes irruebant: & duo millia quingentos Afcalonitæ, Ptolemas aut duo millia interfecit. Vixerunt quoq; non paucos Tyrij: multosq; trucidauerunt: plures aut eorum uinctos custodijs tradidere. Hippeni quoq; & Gadaræses similiter audacissimos quidē amoliebantur, terribiles aut solcite adseruabant. Reliquæ quoq; urbes aduersum Iudæos singulæ, prout habebāt, uel timore uel odio mouebant. Soli aut Antiocheni, & Sidonij, & Apameni, suis cohabitatoribus pepercerunt, & neq; interfecere quempiam Iudæorū, neq; uinculis tradiderunt. forte aut & propter multitudinē suā despexerunt eorū si qui motus fuissent. mihi aut uident magis erga eos miseratione moti, quos utiq; nihil moliri uidebant. Geraseni aut neq; in eos quæ apud se remanere delegerūt, quicquid gesserunt mali: & egredi uolentes usq; ad fines suos deduxerūt. Excitata est aut etiā in regno Agrippæ aduersum Iudæos perniciēs. Ipse quidē perrexit ad Cestium Gallum Antiochiā, relicta administratione cuidā ex amicis, nomine Varo, Sohemo regi genere propinquo. Venerūt aut de Batanæa regione septuaginta numero uiri & nobilitate & prudentia ciuium suorum præstantissimi, poscendi præsidij gratia: ut si qui scilicet apud eos quoq; motus fieret, haberent idoneam custodiā, per quā possent insurgentes quosq; comprimere. Hos Varus, quosdā armatos de regijs præmittēs, interfecit in itinere omnes. Ausus aut est tale facinus præter consiliū Agrippæ, & propter nimiam avaritiam impie in gentiles suos agere non recusans, regnū omne corrumpit, perseverans post tale scilicet principium in totū genus exercere iniquitatē: donec discussis Agrippa rebus animaduertere quidē in eum ueritus est propter propinquitatem Sohemi, procurādā tñ eum regione summouit. Seditiosi aut capto præsidio, quod appellat Cyprus imminens finibus Hierichuntis, custodes quidem interfecerunt, munimenta aut destruxerunt. Per eosdē dies etiā in Machærite multitudo Iudæorū persuadebat in præsidio relictis Romanis, deserere castellū, eisq; tradere. Illi aut quod rogabant cogi metuēs, pacti sunt cum eis discessionē suam: & accipiēs fidē, tradunt præsidium, quod diligentibus coeperunt Machærentij custodijs obtinere.

Iudæi Alexandria occisi. Cap. XXI

IN Alexandria aut semper quidē erat incolis aduersum Iudæos seditio, iam ab illo tempore, ex quo strenuis Alexander contra Aegyptios usus Iudæis, præmiū societatis tradidit eis, & habitandi apud Alexandriam facultatē, & ius ciuitatis æquale cum gentibus: permanebat aut eis honor iste apud successores quoq; Alexandri: deniq; & in parte urbis locum eis propriū deputauerunt, quatenus haberet conuersationē per omnia mundiorē a cōmunionē scilicet gentium sequestratā: præstiteruntq; eis, ut etiam Macedones appellarent. deinceps uero cū in ditionē Romanorū Aegyptus uenisset, neq; Cæsar primus, neq; post eum quispiam, honores quos Alexander Iudæis decreuerat minuit. conflictus aut eorū aduersus Græcos penē cōtinuus erat: & iudicibus in multos quotidie ab utraq; parte animaduertentibus, seditio accēdebat. Tunc uero cū & apud alios turbata res esset, illic ma-

gis

gis exarsit tumultus. Nam cum Alexandrini in concionē uenissent, ut ordinarerent pro certis negotijs legationē ad Neronē ferendā, occurrerūt in amphitheatrū permixti Græcis plurimi Iudæorū. Quos quum uidissent æmuli, extemplo clamare coeperūt, Iudæos hostes & exploratores esse: ac deinceps insipientes intulerunt eisdē manus: & reliqui quidē fugientes dissipati sunt, tres uero ex his cōprehensos, trahebant quasi uiuos incensuri. Cōmoti sunt aut uniuersi Iudæi ad opem ferendam: & primū quidē in Græcos saxa iaciebant, postea uero etiā facibus raptis in amphitheatrū impetū fecerunt, comminantes quod in ipso loco tantū simul populū concremarent: & penē minas implessent rebus, nisi iras eorū compressisset Tiberius Alexander, magistratus ciuitatis. Nec tñ ipse coercendi principium ab armis sumpsit, sed nobiles eorū quosq; submittens, hortabatur ut desineret, neq; aduersum se milites Romanos cōmouerent. Seditiosi aut benignā deprecationē ridētes, Tiberium cōtumelijs appetebant. Qui postq; uidit absq; magna calamitate tumultuosos non posse cōpesci, immisit in eos duas Romanorū legiones, quæ in ciuitate erant: & cum his alios quinq; millia milites, casu ad Iudæorū interitū de Libya uenientes: præcepitq; ut non solū interficerent, sed etiā bona eorū diriperent, domosq; inflammarent. Qui protinus concurrentes in locū qui uocat Delta (illic quippe erat Iudæorū multitudo collecta) exequabantur strenue iussa, nec sanē sine cruenta uictoria. Cōglobati em Iudæi his quos melius armatos habebant, in fronte positos, aliquandiu quidē restiterunt: semel uero in fugā uersi mactabant: nec unus erat exitij modus, cū alij sub diuo atq; in campo deprehenderent, in ædes aut alij cōcluderent, & eas quoq; succenderet Romani, unā etiā diripiendo quæ in his reperissent: cum neq; illos aut infantū misericordia, aut reuerētia senectutis moueret, sed in omnes ætates pari cæde sæuissent. Vnde totus quidē ille locus sanguine redundabat: quinquaginta uero cōgesta sunt millia mortuorū: nec tñ saltē reliquæ remansissent, nisi ad preces se cōtulissent, eorumq; misertus Alexander Romanos iussisset abscedere. Sed illi quidē quibus erat consuetū obedire præceptis, primo eius nutu necibus pepercerunt: populares aut Alexandrini propter odij magnitudinē difficulter ab incepto reuocabant, uixq; a cadaveribus distrahebant. Apud Alexandriam quidē talis casus euenit.

De clade Iudæorum autore Cestio. Cap. XXII

Estio uero iam quiescendū esse non uidebatur, infensus ubiq; Iudæis, sed duodecimam legionē integram ex Antiochia secum ducens, & ex reliquis bina milia lecta peditū, & quatuor alas equitū: insuperq; regū auxilia, hoc est Antiochi duo millia equitū, & peditū tria millia, sagittarios omnes, Agrippæ uero tantundē peditū & equitū mille, & cum Sohemus sequeretur, quatuor millibus comitatus, quorū tertia pars equitū erat, pluresq; sagittarij, Ptolemaida progressus est. Plurimi aut ex ciuitatibus auxilio cōuenere, peritia quidē militibus inferiores, quod aut scientiæ deerat, in Iudæos odio, itemq; alacritate supplentes. Aderat aut ipse quoq; Agrippa Cestio, & eorū quæ conducerent simul & itineris princeps. Ibi cum abducta exercitus parte Cestius in ualidissimā Galilææ ciuitatē contendit Zabulon, quæ appellatur uirorū, & ab Iudæorū finibus Ptolemaida

discernit

discernit. Cumq; offendisset eam ciuibus destitutam (in montes enim multitudo refugerat) omnigenū aut rerum plenam, illas quidem militibus diripiendas cōcessit: ipsum uero oppidū, quamuis admiratus esset eius pulchritudinē, quippe domus habebat similiter ut apud Tyrū & Sidonā & Berytū ædificatas, incendit. Deinde cursu territorio peragrato, quicquid inuenisset obuiam depopulatus est: inflammatisq; etiam circum eam positis uicis, in Ptolemaida reuertit. Syris aut adhuc prædæ inhærentibus, & præcipue Berytjjs, recepta Iudæi fiducia (Cestiu enim recessisse cognouerant) repente in eos qui remanserant irruunt, & propè ad duo millia cædunt. Cestius autē ex Ptolemaide profectus, ipse quidē Cæsareā peruenit: in Ioppen uero partem præmisit exercitus cum præceptis huiusmodi, ut oppidū custodirent, si eo potiri possent: aut si oppidani impetū præsensissent, tam suum q̄ ceterorum militū præstolarentur aduentum. Illorum igitur alij mari, alij terra profecti, utrinq; Ioppen facillime capiunt: ita ut ne fugæ quidem habitatores copiam reperirent, nedum ad pugnam se pararent. Aggressi aut cunctos interficiūt cum familijs, direptamq; ciuitatem incendunt. Interfectorum aut numerus octo millia quadringenti fuerunt. Simili modo & in finitimā Samarię Nabatenen toparchiam non paucos misit equites, qui & partem finium uendicauerunt, magnamq; indigenarū multitudinem peremerunt: direptisq; patrimonijs, etiam uicos igni dederunt.

De pugna Cestij contra Hierosolymam. Cap. XXIII

IN Galilæam quoq; misit Cæsennium Gallum, ductorem duodecimæ legionis: eiq; tantam militum manum attribuit, quantam genti expugnandæ sufficere posse credebat. eum ualidissima Galilææ ciuitas Sepphoris cum fauore suscepit. Huiusq; prudens consiliū secutæ ciuitates aliæ, quiescebant. Qui uero seditionibus & latrocinijs operā dabant, in Galilææ montem undiq; medium recessere, qui est contra Sepphorim, & uocatur Asamon. Aduersus eos Gallus ductabat exercitum. Illi autem quā diu superiores erant, facile Romanos ad se ascendētes arcebant, & ex his plures quā ducentos interfecerunt. Vbi uerò eos uiderūt circumactō itinere ad celsiora progressos, mature uictoriam concesserunt: & neq; pugnam minus armati ferebant, neq; si terga dedissent, equitum poterant manus effugere: adeò ut pauci locis asperis delitescerent, amplius uero q̄ duo milia trucidarentur. Gallus igitur cum nihil iam tentari nouitatis apud Galilæam uideret, Cæsaream cum exercitu remeabat. Cestius uero cū omni manu reuersus in Antipatridem perrexit. Cognitoq; non paruam multitudinē Iudæorū in turrim quæ Aphæci uocabatur esse collectam, qui cum his congregentur præmisit. Sed prius q̄ in manus uenirent, Iudæi metu dispersi sunt: eorumq; castra iam desolata milites adorti, cum uicis circūpositis incenderūt. Ex Antipatride aut Cestius in Lyddam profectus, uacuam uiris ciuitatē offendit. nam ppter scenopegiarū dies festos, in Hierosolymam populus omnis ascenderat. quinquaginta uero quos ibi cōprehendit occisis, exustoque oppido ulterius pcedebat: perq; Bethoron profectus, in quōdā loco, cui nomen est Gabao, castra posuit, distante ab Hierosolymis stadijs L. Iudæi uero cum iam ciuitati propinquare bellum uiderent, omisis dierum festorum solennibus

lennibus, ad arma properabant: satisq; freti multitudine, incompōsiti ad pugnam & cum clamore profiliebant, ne dierū quidē septem habita ratione feriatorum. erat enim sabbatū, quod apud eos religiōe maxima curabat. idem aut furor qui eos ab obsequio pietatis emouerat, in prælio quoq; superiores effecit. Tanto namq; impetu Romanos aggressi sunt, ut eorū & acie perrumperent, uiaq; aperta cædibus in medios ruerent: ac nisi ei militum parti, quæ necdum locū amiserat, equites ex circuitu subuenissent, quiq; nondū defecerant pedites, in periculo totus Cestij exercitus fuisset. Interfecti sunt autem quingenti & quindecim Romani milites: ex quibus quadringenti pedites, cæteri equites erant: Iudæi uero uigintiduo. fortissimi aut uidebantur Monobazi regis Adiabeni propinqui, Monobazus & Cenedæus, & post hos Peraita Niger, & Silas Babylonius, qui ad Iudæos ab Agrippa rege transfugerat, cui pridē militabat. A frōte igitur repulsi Iudæi, ad ciuitatē reuertebant. Romanos aut ad Bethoron ascendentes Gioræ filius Simon inuadit, multosq; postremi agminis coactores laniauit: ac multos carros cum sarcinis captos, in ciuitatē reduxit. Cestio uero in agris triduo cōmorante, Iudæi locis superioribus occupatis, obseruabant eius transitum: neq; cessaturos eos certum erat, si Romani proficisci cœpissent.

De obsidione Hierosolymæ à Cestio, & strage. Cap. XXIII

TAQ; dum Agrippa, infinita hostium multitudine montes amplexa, ne Romanos quidē à periculo tutos esse perspiceret, uerbis Iudæos experiri decreuit, uel omnes sibi parituros existimans, ut bello desisterent: uel si qui aduersarent, reuocandos qui ab eorum sentētia discreparent. Misit igit ex comitibus suis Borcæū & Phœbum, quos illis sciebat notissimos: ut à Cestio foedus amicitiae, certamq; pro peccatis à pop. Ro. ueniam pollicerent, si proiectis armis, secum sentire uoluissent. Verū seditiosi metu, ne cuncta multitudo spe securitatis ad Agrippam sese conferret, legatos obtruncare statuerunt: & Phœbū quidē, priusquam uerbū faceret, peremerunt: nam Borcæus uulneratus effugit: populares aut, hoc indigne ferentes factum, cædendo fustibus atq; lapidibus in oppidum compulerunt. Cestius uero, quia intestinam eorū discordiam, opportunū ad irruendum tempus inuenit, totū in eos duxit exercitum: inq; fugā uersos, usq; ad Hierosolymam persecutus est. Castris autē in loco positis, qui appellat Scopus, intervallo septem stadiorum à ciuitate discedēs, nihil per triduum aduersus oppidum conabat: sperans fortasse intus degētes aliquid remissuros. In uicos autem circa ciuitatē, non paruam militū manum ad rapienda frumēta dimisit. Quarto aut die, qui tricesimus mensis erat Octobris, ordinatū in oppidum introduxit exercitū. Populus quidē à seditionis custodiebatur: ipsi autē Romanorū disciplina territi, exterioribus cessere partib. ciuitatis, & in partem interiorē templi refugerunt. Cestius uero transgressus Bezethā, quæ sic uocatur, & Cænopolim & forū quod appellat materiārū incendit. deinde cum ad superiorē ciuitatē uenisset, prope aulam regiam castra posuit. Et si tūc uoluisset intra muros uiolēter irrumpere, ciuitatē ilico possedisset, belloq; finē dedisset. sed Tyrannus & Priscus præfectus castrorū & plures equitū magistri, à Floro pecunia corrupti, conatū eius auerterūt: & Iudæos intolerandis

repleri cladibus contigit. Interea plurimi populariū nobilissimi, & Ananus Ionathæ filius, Cestiu quasi portas ei patefacturi, uocabant. Ille aut & ira fastidians, & q̄ non satis ei credendū putaret, tam diu id neglexit, donec prodicione cōperta, seditiosi Ananū quidē cum cæteris, de muro deiectis lapidibus feriendo, in domos suas refugere coegerunt: ipsi uero p̄ turreis dispositi, murū tentantibus repugnabant. Per dies igit̄ quinq; Romanis undique tentantibus frustrabat̄ conatus. sexto aut̄ Cestius cum plurimis selectis, itēq; sagittarijs, à septētrionali tractu templū aggredit̄, Iudæis ex porticu resistentibus: qui frequenter quidē Romanos ad murū adeuntes auertēre, postremo aut̄ repulsi telorū multitudine, recesserunt. Itaq; Romanorū qui anteibant, scutis suis muro nixi, & qui eos sequebant̄, alijs ac per ordinē alijs similiter superadiunctis, quam sic ipsi appellant, testudinē contexuerunt. unde sagittæ in eam delatæ, irritæ delabebant̄: & sine aliqua noxa milites mœnia suffodiebant: templiq; portas incendere moliebant̄. Vehemens aut̄ seditiosos stupeor inuaserat, iamq; multi ex ciuitate diffugiebant, ueluti continuo caperet̄. His aut̄ populus alacrior efficiebat̄: & quantū nequissimi cadebant, tantū ut ipsi portas aperirent, Cestiumq; q̄ optime de se meritū, reciperēt, appropinquabant. Et profecto si paululū in obsidione perseuerasset, statim ciuitatem obtinuisset. sed credo iam tunc infestus deus pessimis, eiusq; sancta illo die finē bello dare prohibuerunt. Deniq; Cestius, neq; animis populi, neq; obsessorū desperatiōe perspecta, repente militē reuocat, & sine ulla spei repulsa, incōsulte nimis ac iniuste discessit. inopinata uero eius fuga, latronū fiduciam recreauit: insecutiq; nouissimos aliquot equitū, peditumq; peremere. Et tunc quidē Cestius in castra, quæ apud Scopon munierat, tetendit: altero aut̄ die ulterius recedendo, magis hostes prouocauit: iamq; postremos affectu multos necabant, tum utraq; itineris parte uallata, in transuersos tela iactabant. & neq; in eos se retorquere, à quibus à tergo fauciabant̄, nouissimi audebant, quandā infinitā multitudinē insequi existimātes: neq; à lateribus instantiū uim repellere sufficiebant: cum ipsi quidē graues essent, ordinēq; interrumpere formidarent: uiderent aut̄ Iudæos leues, & ad excurrendū faciles esse. unde eueniebat, ut multa mala perpeterent̄, cum nihil cōtra inimicis nocerent. Tota igit̄ uia percursi, deiectiq; agmine sternebant̄: donec multis occisis, in quibus erat Priscus sextæ legionis dux, & Lōginus tribunus, & Aemilius Lucundus alæ præfectus, uix in Gabao peruenirēt, ubi castra prius posuerant, multis impedimētis amissis. Hic aut̄ Cestius biduum cōmoratus, inops consilij qd̄ ageret, cum tertio die maiorē hostium uidisset numerū, & omnia circū loca plena Iudæis, tarditatem sibi obfuisse cognouit: et si adhuc ibi maneret, plures se hostes habiturū. Itaq; pro cōpendio fugæ, cuncta quæ militib. impedimento erant, amputari præcepit: occisisq; mulis atq; asinis, alijsq; iumentis, præter illa quæ sagittas & machinas ferrēt (hæc enim uelut usui futura seruabat, maxime quia timebat ne Iudæis contra se capta prodesse) Bethoron uersus antecedeat exercitū. At Iudæi latioribus quidē locis minus instabant: cōtractos uero in angustias atq; descēsus, alij ab exitu prohibebant, alij postremos agminis trudebant in uallē: fusaq; omnis multitudo p̄ itineris iuga, militē sagittis operiebat. ubi etiā peditib. q̄ pacto sibimet subuenirent

uenirēt, hæsitātibus, equitū periculū prōptius erat. nec em̄ ordinate uia p̄sequi poterāt, obstātibus iaculis: & ne cōtra hostes irent ascēsus ardui, prohibebant equitantibus inuij. iaculatorib. aut̄ rupes ac ualles tenebant̄: in quas deiecti q̄ aberrassent cōsumebant̄: nullusq; locus aut fugiēdi aut resistēdi rationē habebat. Itaq; incerti qd̄ agerēt, ad ululatus, qd̄ desperati solēt, fletusque cōuersi sunt: quib. resonabat Iudæorū exhortatio, cū clamore lætantiū pariter atq; sæuientium. totusq; penē q̄ cum Cestio fuerat, perisset exercitus, nisi nox aduenisset qua Romani quidē in Bethoron cōfugerunt, Iudæi uerò obsessis circū omnibus locis, eorū transitus custodiebant. Deniq; ubi Cestius aperto itinere desperato, iam de fuga cogitabat, lectos p̄p̄e ad cccc omniū fortissimos milites, tectorū fastigijs imposuit. hisq; præcepit, uigilum qui in castris excubarēt, signa clamare: ut eo modo Iudæi omnē illic militū numerum arbitrarent̄ remanere. Ipse autē cum cæteris otiose usq; ad xxx stadia progredi. Vnde mane cū Iudæi locū quo Romani tetenderāt desolatū uidissent, in quadringētos à quib. decepti fuerant cōcurrerunt. & illos quidē sine mora iaculis cōfecerunt: mox aut̄ Cestiu persequi properabāt. sed ille cū nocte nō paruū spatiū itineris peregisset, die uehemētius quoq; fugiebat: adeo ut metu percursi milites, machinas siue tormēta muralia, itēq; ballistas, multaq; alia instrumēta relinquerēt: quib. tūc ablatis Iudæi rursus cōtra illos q̄ ea reliquerāt usi sunt. Insequēdo aut̄ Romanos, Antipatridē usq; uenerūt. Dein cū eos assequi nō potuisset, inde redeūtes et machinas secū asportarūt mortuosq; spoliarūt, & prædā quæ remanserat collegerūt: & p̄æna canētes in metropolim remearūt, suis quidē paucis amissis, Romanorū aut̄ & auxiliariū quinq; milibus peditū ac ccc. itēq; nongētis & octoginta equitibus interēptis. Hæc quidē Nouēbris mēsis viii die gesta sunt, anno xii Neronis principatus.

De Damascenorū sæuitia in Iudæos, deq; Iosephi studijs in Galilæa. Cap. XXV

Nost Cestij uero casus aduersos, nobiliū Iudæorū multi, tanq̄ è nauis pessum itura, ex ciuitate enatabāt. Deniq; Costobarus & Saulus fratres, unā cū Philippo Iachini filio, qui princeps erat exercitus regis Agrippæ, inde dilapsi ad Cestiu transfugerunt. Qui uerò cū his in aula regia fuerat obsessus Antipas, fuga despecta, quæadmodū à seditiosis interēptus sit alias indicabimus. Cestius aut̄ Saulū & ceteros in Achaiā ad Neronē misit, et p̄priā necessitatē indicaturos, & belli causas deriuaturos in Florū. sperauit em̄, & iram in illū excitatū iri, & sua pericula summouēda. Tūc aut̄ Damasceni, cede Romanorū cognita, Iudæos apud se degētes opprimere studuerunt: et cū eos in publicis thermis collectos haberēt (nāq; id p̄pter suspiciōes meditant̄) facile quidē sui conatus exitū fore putabāt. uerebant̄ autē mulieres suas, ferē oēs p̄ter paucas Iudaizātes, & eorū religiōe imbutas. quare hic magna cura fuit eas celandi, qd̄ agerēt: Iudæorū autē x milia, quippe ut in angusto loco, atq; oēs inermes aggressi, una hora sine metu iugulauerūt. Qui uerò Cestiu fugauerāt, in Hierosolymā reuersi, quos adhuc Romanorū studiosos inuenissent, partim ui, partim blāditijs sibi etiā sociabāt: et in templū congregati, plures belli duces eligēdos esse cēsebāt. Declaratus est igit̄ Iosephus, Gorionis filius, & pōtifex Ananus: omnia q̄ in ciuitate gerēda essent, imperaturi: maximeq; ut ciuitatis muros erigerēt. Filiū nāq; Simonis Eleazarū, quibus Romanorū prædā, & ereptas Cestio pecunias, & insup̄ his plurima ex thesau

ris publicis in potestate haberet, tñ nullis necessitatibus p̄posuerūt: qđ & ipsum tyrānidis supbia uiderēt efferrī, eiusq; studiosos siue imitatores, satellitū more uersari. uerū paulatim Eleazarus ambitioe pecuniæ, itēq; astutia p̄suasit populo ut omib. parerēt. In Idumēā uerò q̄s mitterēt, alios militū duces optarūt, Iesum filiū Sapphē, unū ē pōtificibus, & Eleazarū noui pōtificis filiū. Nigro autē mandauerūt, q̄ tūc Idumēā regebat, ex regiōe trās Jordanē posita genus ducēs, unde Peraites cognominabat, ut ducib. obtēperaret. Sed ne alias qđē regiōes omittēdas putabāt. nāq; in Hierichuntē Iosephus fili⁹ Simonis, & trās flumē Manasses, & Tamnā Ioānes Essæus, toparchias administraturi missi sunt. huic autē Lydda, & Ioppe, & Ammaus erāt additę. Gophniticę autē & Acrabatenę regionū Ioānes, filius Ananiæ, rector designat⁹ est: & utriusq; Galilæę Iosephus, Matthię filius. huius autē p̄fecturæ iūcta erat & Gamala, munitissima ciuitatū q̄ ibi fuere. Aliorū igit̄ rectorū, p̄ alacritate ac prudentia sua, quisq; res sibi creditas administrabat. Iosephus autē cū in Galilēā uenisset, primū curę habuit, indigenarū sibi cōciliare beneuolentiā: multa sciēs ea cōfici posse, licet in alijs peccauisset. Dein cōsiderato, qđ potētissimos qđē amicos haberet si eos participes potestatis fecisset, omnē uerò multitudinē si pleraq; p̄ indigenas et cōsuetos fieri p̄ciperet, LXX de seniorib. eius gētis prudentissimos elegit: eosq; rectores toti⁹ Galilęę cōstituit. VII uero p̄ singulas ciuitates minorū hitū iudices. nā maiora negotia causaq; capitales ad se referre iussit, & illos LXX. ceterū disposito p̄ ciuitates iure q̄ inter se uterent, etiā quēadmodū extrinsecus tuti essent animaduertit: certusq; in Galilēā Romanos esse uētueros, oportuna loca muro cingebat, hoc est Iotapatā, et Bersabee & Selamin, necnō & Perekcho, & Iapha, & Sigoph, & mōtē cui nomē est Itaburio, & Taricheas, et Tiberiada: ad hęc etiā circa Genesar lacū spelūcas in ea q̄ inferior Galilēā uocabat muniuit. Superioris autē Galilęę Petrā q̄ Achabrorū dicit, & Seph, & Iamnith, & Mero: in Gaulanitide uerò Seleuciā, & Sogannen, & Gamalā munitioe circūdedit. Solis autē Sepphoritis p̄misit, ut murū sibi metipsis fabricaret: qđ eos pecuniosos esse, & ad bellū promptos etiā sine p̄cepto uideret. Similiter autē Gischalā, Iosephi iussu p̄ se muro cinxit Ioānes Leuie fili⁹. Ceteris autē castellis omnib. ipse Iosephus intererat, iubēdo simul atq; opē ferēdo. Quin & exercitū ex Galilæa, supra c milia uirorū cōparauit: q̄s oēs undiq; collectis armis ueterib. instruebat. Dein reputās, hoc maxime Romanorū inuictā esse uirtutē, qđ dicto essēt audiētes rectorib. suis, & armorū exercitatiōi operā darēt, doctrinā qđē urgēte necessitate despexit: parēdi autē facultatē ratus regentiū multitudine posse cōtingere, ita ut Romani solēt diuisit exercitū, pluresq; fecit ordinū principes. diuersisq; militū generib. cōstituitis, alios decarchis, alios cēturionibus, alios tribunis subdidit: & insup̄ his ipsis rectores, maiorū rerū administratores dedit. Docebatq; signorū disciplina, et puocatiōes reuocatiōesq; buccinarū, & principia cornuū, & circūductiōes, & quēadmodū oporteret laborātib. succurrere fortiores, & cū defatigatis partiri pericula: quęq; ad fortitudinē animi corporisq; tolerantia p̄tinerēt, instituebat. Maxime uero eos erudiebat ad bellū, usq; quaq; Romanorū referēs disciplinā, & qđ cū uiris essent p̄liaturi, qđ & uirib. corporis & animi obstinatiōe, totū penē orbē terrę superassent. His addidit, qđ pacto belli tēpore suis essent parituri p̄ceptis, iam nūc periculū se facturū, si cōsuetis delictis

licetis, hoc est, furtis & latrocinijs & rapinis abstinuissent: sed neq; aut gētilib. fraudē facerēt, aut consuetissimorū damna propriū quæstū putarēt. Illa enim bella optime administrari, quorū milites bonā conscientia gererēt: qui uero p̄ se prauis fuissent, his nō solū inimicos, sed etiā deum hostē futurū. Multa in hūc modū admonēdo perseuerabat. Et iam qđē quantū p̄elio parandū esset, cōflātū erat. Nā LX peditū milia, ccl eqtes, ac p̄ter hos etiā mercenarios, qb. maxime fretus erat, habebat III milia quingētos: necnō & sexcētos circa se electos custodes corporis atq; satellites. Exceptis autē mercenarijs, facile ceteri milites à ciuitatib. alebant. nāq; singulę quas enumerauimus, cū mediā sui multitudinē mitterēt in militiā, reliquos ad cōparandū eis uictū tenebant: ut pars armis, atq; alia pars faciēdis operib. dirimeret, & armati securitatē repēderēt fuggerentib. cōmeatum.

De Iosephi periculis & euasione, & Ioannis Giscalæi malitia. Cap. XXVI

Iosepho autē hoc modo administrati Galilæā, insurrexit quidā insidiator, patria Giscala ortus, Leuie fili⁹, noīe Ioānes, callidissimus, ac dolis plenus, & nequitia quidē nobiliss. omniū, antea uero pauper, & aliquandiu malitię suę impedimentū passus inopiā, facile mētiri paratus, mirusq; fidē adhibere mēdacio: & qđ fallaciā uirtutē putaret, eaq; aduersus amicissimos uterēt: simulator humanitatis, & spe lucri appetētissimus cædiū: qui semp̄ quidē immoderata cōcupisset, spem uero leuiorib. maleficijs aluisset. Latro em̄ erat, sui moris, ac solitarius: dein etiā comitatū inuenit audaciæ, primo qđē paruum, ampliorē autē p̄ficiēs. Curę autē habebat, neminē ignauū asciscere: sed qui & habitudine corporis, & animi magnitudine, bellorūq; peritia p̄starent, hos eligebat: donec cccc uirorū cateruā cōgregauit, quorū plures ex Tyriorū finibus & uicis erant. Isq; omnē Galilēā depopulabat: & multos futuri belli metu suspēfos lacerabat. Hūc igit̄ iam dudū regēdi milites cupientē, & maiora desiderantē, diu pecunię retardabat inopia. cūq; uideret Iosephū sua industria letari, p̄suadet ei primū, ut fabricādi muri patrię sollicitudinē sibi cōmitteret. in qua re quæstus magnos à locupletib. fecit. Dein callidissima fraude cōposita, uelut oleo, qđ nō à gentilib. suis tractatū esset, uti cauerēt oēs apud Syriā Iudei, ut ad confinia oleū mitteret depoposcit. nūmoq; Tyrio, qđ quatuor Atticos faceret, emptis quatuor amphoris, eodē precio amphorę dimidiū uenūdabat. cūq; Galilēā ferax esset olei, maxime illo tēpore magna ubertate redundaret, in ea loca ubi erat penuria solus multūq; mittēdo, infinitā summā pecunię cōgregauit: qua mox in eū usus est, qđ hoc sibi beneficiū p̄stitisset. Deniq; existimās si Iosephū deposuisset, rectorē se Galilæę futurū, quib. p̄erat latronib. imperauit p̄redā uehemētius exercere, quo multis reb. nouis p̄ eas regiones excitatis, aut insidijs alicubi rectorē perimeret, si cui ferret auxiliū: aut si latrocinia negligeret, ob hoc eū apud indigenas accusaret. Iam dudū autē rumores dissipauerat, qđ res Galilææ Iosephus Romanis p̄dere cogitaret: multaq; in hūc modū ad eius perniciē cōparabat. Itaq; illo tēpore, cum quidā ex uico Dabaritarū, in magno campo custodias agētes, Ptolemēū Agrippæ & Berenices p̄curatorē aggressi, oēs quas ferebat sarcinas abstulissent, in quib. erant nō pauce uestes p̄ciosæ, plurimaq; argētea pocula, et dc aurei. neq; hęc p̄redā occultē administrare potuissent, omnia Taricheas ad Iosephū comportarunt. Ille autē reprehēsa uiolētia, quā regijs intulissent, reponi res ablatas apud aliquē eius ciuitatis potentiss. iubet: paratus eas dn̄s opportunē remittere. unde maximū ei periculū cōparatū

est. namq; raptores earū, quia praeda nullā partē accepissent, ægre ferentes, & perspicientes q̄ Iosephus cogitauerat laborē suū regib. cōdonare, p̄ uicos nocte discurrūt, omnibūq; prædicāt Iosephū proditorē esse: eodēq; tumultu ciuitates p̄ximas repleuerūt, adeo ut c̄ armatorū milia cōtra Iosephū prima luce cōcurrerēt. Deniq; multitudo quæ, in circo apud Taricheas cōgregata, plurima p̄ iracundiā cōclamabat, partim deponi, partim cōcremari uociferās p̄ditorē: plerōsq; aut̄ incitabat Ioānes, & cū eo Iesus quidā Sapphæ filius, tūc magistratus Tiberiadis. Iosephi igit̄ amici & satellites, tantę multitudinis incursum p̄territi, oēs p̄ter quatuor diffugerūt. Ipse uero dormiēs, prop̄ eū iam ignis admoueret̄ exurgit: & monētibus eū quatuor q̄ remanserāt ut fugeret, neq; solitudine sua, neq; illorū qui cōtra se uenerāt copijs p̄turbatus, in conspectū illorum profilit, ueste discissa, infusoq; capiti puluere, auersisq; post tergum manibus, suoq; ceruici gladio annexo. Hæc aut̄ amicos ei, maxime Taricheatas ad misericordiā cōmouerāt. rustica uero plebs, & finitimorū, quibus molestior uidebāt, nō sine maledictis eū iubebāt publicas p̄ferre pecunias, & facta proditiōis fateri. nam ex habitu eius opinabant̄, nihil eorū de quib. nata fuerat suspicio, penitus negaturū: & impetrādæ ueniæ causa fecisse omnia q̄ misericordiā prouocarēt. At illius ista humilitas cōsiliū præstruebat: & cōtra se indignātes arte circūueniens, ut sup̄ his, unde irascere, inter se ipsi discordarēt, oīa confessurū se p̄llicet. Deinde sibi loquēdi facultate cōcessa, ego, inq̄t, has pecunias neq; Agrippę remittere cogitabā, neq; in p̄pria lucra cōuertere: absit em̄, ut amicū putē unq̄, qui uobis sit inimicus: aut questū ex re capiā, q̄ uos cōmuniter lederet. Sed quia uidebā oī Taricheatæ, maxime ciuitatē uestrā munitiōis egere, & ad extruēda mœnia minus habere pecuniæ, timebāq; Tiberiensem populū, & alias ciuitates raptis pecunijs inhiantes, pedetētim eas retinere decreui, ut uos muro circūdarē. Si hoc nō uidet̄, profero q̄ ablata sunt, & diripiēda propono. Sin recte cōsului, bene de uobis meritū coerces. Hęc Taricheatę quidē ab eo dicta, cū fauore receperūt: Tiberiēses uero cū alijs deprauādo, insup̄ etiā minitabant̄: utriq; aut̄ relicto Iosepho, inter se litigabāt. Ille aut̄ fretus iam secū sentiētibus (erāt em̄ prop̄ ad XL milia Taricheatę) cū multitudine liberius loquebatur: multūq; in eorū temeritatē inuectus, ex p̄senti quidē pecunia Taricheat̄ ait esse muniendā. curæ aut̄ sibi fore similiter, ut etiā cæteræ tutæ sint ciuitates. nec em̄ pecunias defore, si cōcordari uelint in eos, unde parādæ sunt, & nō in eū moueant q̄ parat. Itaq; tū alia quidē multitudo q̄ decepta fuerat, quāuis irata recedebat: duo uerò armatorū milia impetū in eū fecere. cūq; se ille tecto antē recepisset, instabāt ei minitantes. Iterū aut̄ Iosephus in hos q̄q; altera fraude utit̄. cūq; in summū tectū euasisset, cōpresso dextera strepitu, nescire ait se, qd̄ peterēt sibi præstari: uoces em̄ se nō exaudire cōfusas. omnia uero q̄ iuberēt esse facturū, si aliq̄s intromississent, qui secū otiose colloquerent̄. His auditis, ilico nobiliores cū magistratibus ad eū ingrediunt̄. quos ille in intimas ædiū partes inductos, clausa ianua tād̄iu uerberauit, quoad omniū uiscera nudata sunt. circūstabat aut̄ interim populus, existimās eos, p̄lixis allegationib. cōcertare, cū subito Iosephus forib. patefactis, cruētos eos dimisit. unde tāto terrore qui minabatur affecti sunt ut proiectis armis aufugerēt. Ob hæc Ioānis etiā atq; etiā crescebat inuidia, aliasq; nihilominus Iosepho moliebat̄ insidias: morboq; simulato p̄ epistolā postulauit, ut sibi medicinę gratia Tiberiēsis aquis calidis uti

per-

permitteret. Iosephus aut̄, quia nondū ei suspectus erat insidiator, ad p̄fectos ciuitatis literas fecit, ut & hospitium & utē filia Ioāni præberet. Quib. ille potitus, bi duo post cuius rei causa uenerat agebat: & his fraude circūuentis, alijs uerò pecunia corruptis, ut Iosephū desereret p̄suasit. His aut̄ cognitis Silas quem Iosephus custodię p̄posuerat, p̄perē de insidijs ei scripsit: atq; ille accepta epistola, noctūq; itinere maturato, matutinus ad Tiberiadē puenit. Et cetera quidē multitudo obuiā ei p̄cessit. Ioānes aut̄, quāuis eū contra se uenturū esse suspicaret̄, tñ misso quodā ex notis, infirmitate simulata, q̄ lectulo detineret̄, obsequio sese defuisse mādauit. Tiberiēsis aut̄ à Iosepho in stadiū cōgregatis, ut ad eos q̄ sibi scripta fuerāt loqueret̄, missis armatis Ioānes iussit eū interfici. Quos cū iam nudare gladios p̄spexisset, populus exclamauit: atq; ita cōuersus ad eius uocem Iosephus, ubi ferrū, p̄p̄e iugulo suo imminere p̄spexit, in littus desiliit è tumulo, excelsō cubitis sex, in q̄ uerba faciēs cū populo steterat: ascēsq; inde nauicula cū duobus satellitib. suis, q̄ illuc applicuerat, in mediū lacū refugit. milites uero eius, ilico raptis armis, cōtra insidiatores irruebāt. Mox aut̄ uerit̄ Iosephus ne bello intestino cōcitato, p̄pter paucorū inuidiā ciuitas cōsumeret̄, nunciū suis misit, q̄ eos moneret, ut propriæ tm̄ saluti cōsulerent: neq; uero quenq̄ uel occideret̄, uel argueret̄ noxiorū. Et illi quidē dicto parētes, conqueuerūt. qui uero circū ciuitatē p̄ agros habitabant, auditis insidijs, & quis earū fabricator esset, cōtra Ioannē ueniebāt. sed ille prius in Giscala patriā suam fuga receptus est. At Galilæi totis iam ciuitatib. ad Iosephū cōfluebant, & cū multa essent armatorū milia cōgregata, q̄ se aduersus Ioannē cōmunē insidiatorē adesse clamabāt: unaq; cū eo ciuitatē q̄ illū suscepisset, ignib. tradituros: ad ea Iosephus, probare se quidē eorū beneuolentiā, impetū aut̄ cohibendū esse dicebat: prudentia magis inimicos uincere cupiēs, q̄ perimere. His uerò, qui de singulis ciuitatibus cū Ioanne rebellassent, nominatim exceptis, quippe alacri animo suos quisq; populus indicabat, præconū uoce denūciabat, intra v dies eorū q̄ Ioannē nō reliquissent, patrimonia diripiēda, domosq; eorū cū familijs exurēdas. Et tria quidē milia statim ab eo reuocauit, qui p̄fugi ante pedes eius arma proiecerūt. cū reliquis aut̄ Ioānes prop̄ mille Syris fugitiuis, trāstulit se iterū in occultas insidias ex apertis: ac p̄ nūcios in Hierosolymā clam missos, Iosephū accusabat, q̄ magnū exercitū collegisset: iamq; nisi præueniat̄ ui, tyrannus metropoleos ueturus esset. Verū ea populus quidē præsciēs negligebat: liuore aut̄ potētes, nōnulliq; magistratuū clam pecunias ad cōparādos mercenarios milites misere Ioāni, ut p̄ eos bellū cū Iosepho gereret. decretūq; inter se cōceperunt, quo idē Iosephus militū administratiōe decederet: nō tm̄ id satis esse credebāt: ideoq; duo milia & D armatos, & III miserūt nobiles uiros, iurisperiti filiū Ioazarū, & Ananiā Sadducæū, & Simonē & Iudā Ionathę filios, omnes eloquētia ualidissimos: ut eorū scilicet monitu auerteret̄ ab Iosepho beneuolētia multitudinis: et si quidē ipse sp̄ote sua ueniret, paterent̄ eū rationē reddere: sin remanere cōtenderet, p̄ hoste haberet̄. Amici aut̄ Iosepho militē quidē ad eū uenturū esse perscripserūt, causam uerò nō indicauerūt, qm̄ secretū fuit inimicorū eius cōsiliū. unde factū est, ut quia præcauere nō potuit, quatuor statim ciuitates ad inimicos trāfirēt: hoc est, Sepphoris, & Gamala, et Giscala, & Tiberias: quas tñ continuo sine armis recepit. captos aut̄ quatuor duces cōsilijs armatorūq; fortissimos, remisit Hierosolymā: cōtra q̄s popul⁹ haud mediocri indignatio

LI 4 ne

ne cōmotus, & ipsos, & à quib. præmissi fuerāt, interfecisset, nisi ante fugissent.

Tiberias à Iosepho recuperatur & Sepphoris. Cap. XXVII

Ioannē uero iam intra muros Gischalę, Iosephi timor custodiebat. Et paucis dieb. post iterū rebellauit Tiberias, habitatorib. Agrippā regē uocātibus. Et cū ille cōstituto die ad eos nō uenisset, pauciq; Romani equites ibi tū cōparuissent, à Iosepho defecerūt. Hisq; apud Taricheas cognitis, Iosephus qui milites frumentatū miserat, neq; solus egredi contra desertores, neq; se cōtinere patiebat, metuēs ne dū ipse tardaret, regij ciuitatē occuparent. nec em̄ postero die obstāte sabbato quicq; facere poterat. itaq; dolo eos q; se deseruerāt circūuenire cogitabat. Et portas quidē Tarichearū claudi iussit, ne q; cōfiliū suū illis pderet, cōtra quos suscipiebat. omnib. aut scaphis quas in lacu cōperit cōgregatis (ducentæ aut & xxx fuerūt, quaterniq; nautæ nō amplius singulis inerāt) mature ad Tiberiadē nauigat. cūq; tanto ab eo distaret spacio, unde facile uideri nō posset, inanib. scaphis in salo relictis, septē ipse solos inermes satellites secū habēs, ppius ut cōspicerēt accessit. Quē cū inimici adhuc maledicētes ei ex muro cōspexissent, metu perterriti, & scaphas armatorū esse plenas existimātes, arma proijciūt: manusq; supplices agitātes, ut ciuitati parceret precabant. Iosephus aut, postq; multis eos minis & expbratiōib. castigauit: primum q; bello cōtra po. Ro. suscepto, intestinis dissensionib. uires suas antē cōsumerēt, inimicorūq; uota cōplerēt: deinde, q; securitatis suæ curatorē de medio tollere pperarēt, ciuitatēq; nō erubescerēt sibi claudere, q; eam muro cinxisset: nō repudiaturū se ait, si q; sibi satisfacerēt, quib. interueniētibus amicitia cū ciuitate firmaret. Itaq; statim ad eū decē Tiberiēsū potētissimi descēderūt. his aut in unā receptis nauiculā piscatoriā, & pcul abductis, alios L senatores uenire iussit, maxime nobiles, uelut illi q; fidē sibi p̄bere deberēt. Deinde nouas causatiōes excogitās, alios insup atq; alios obtentu foederis euocabat: utq; mature Taricheas recurrerēt, gubernatorib. nauīū repletarū imperabat: q;sq; auexissent, in carcerē collocarēt: donec omnē curiā, q; dē haberet uiros, duoq; milia populariū cōprehēsa in Taricheas scaphis abduxit. Reliqs aut uociferātib. Clitū quendā esse p̄cipuū defectiōis autorē, irāq; ipsius poena illius precantib. satiari, nullū quidē Iosephus uolebat occidere: suorū uero satellitū quendā Leuiā egredi iussit, q; Cliti manus abscideret. Cū uero is p̄ timore solū se globo inimicorū cōmissurū negaret, eaq; causa indignari Iosephū stantē in scapha uideret, ipsumq; uelle descēdere, ac de se suppliciū sumere, ut saltē unā manū sibi cōcederet, orabat. neq; hoc abnuēte Iosepho, dūmodo alterā sibi met Clitus ipse p̄cideret, educto ille dextera gladio, leuiā sibi trūcauit. tātus eū timor Iosephi inuaserat. Ita tūc Iosephus uacuis scaphis, & satellitib. vii populo capto, rursus Tiberiadē sibi sociauit. Paucis aut dieb. post, Gischalā q; cū Sepphoritis defecerat, militib. deprēdari pmisit: omnēq; prēdā conquistā popularibus reddidit. Similiter etiā Sepphoritis & Tiberiēsibus. Nā & hos captos rapinarū damno corrigere uoluit: & redhibitione rerū rursus eos ad beneuolentiā reuocare.

Quō Hierosolymitæ bello se preparauerint: deq; Simonis Gioræ tyrannide. Cap. XXVIII

Actenus apud Galilēā motus erat, iamq; ab intestinis dissensionib. quiescentes, aduersus Rom. instruebant. Hierosolymis aut Ananus pōtifex & potētiores, qui non cū Romanorū parte sentirēt, muros instaurare properabāt: multaq; bellica instrumēta, perq; omne oppidum

pidū sagitte, aliaq; arma fabricant: & exercitatiōib. iussis manus iuuenū operā dabat. Erātq; uniuersa plena tumultus, magnaq; tristitia moderatos occupauerat: multiq; futuras clades p̄spiciētes, fletū cohibere nō poterāt: infestā que pacē cupiētib. omnia uidebant. Belli aut incētoribus, q; illis placerēt, ex tēpore fingebant: statusq; iam tūc quasi periturę ciuitatis erat, anteq; Romani uenirēt. Anano aut apparatū belli omittere cura fuit: & seditioforū, q; Zelo tas uocabāt, amentia ad utiliora cōuertere: quī tñ uictus est, & q; illius finis fuerit, in posteriorib. explanabimus. At in Acrabatena toparchia Giorę fili⁹ Simō, multis nouarū rerū cupidis cōgregatis, ad rapinas cōuersus, nō solū in domos locupletū irrūpebat, uerū etiā corpora uerberib. cōficiebat: iāq; tūc palam tyrannidē inceptabat. Ab Anano aut misis aduersus eū militib. magistratū, ad latrones q; erant Masadæ, cū his q; habebat, effugit: ibiq; manēs, donec Anan⁹ & alij eius inimici perēpti sunt, Idumęā cū ceteris populabat: adeo ut magistratus eius gētis, p̄pter cēdiū multitudinē & prēdarū assiduitatem, collecto milite, uicos prēsidij tuerent. Et Iudęorū qdē res ita habebāt.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO

LIBER TERTIVS.

De Vespasiani ducis aduentu, & clade duplici Iudæorum. Caput I

NERONEM aut, ubi res apud Iudæā nō p̄spere gestas accepit, latens quidē, qd necesse fuit, cū timore stupor inuadit: aperte aut superbiā simulās ultro etiā indignabat: magisq; ducis negligētia, q; uirtute hostiū q; contigerāt facta esse dicebat: decere se putās, p̄pter p̄odus imperij tristiora continere, uideriq; malis omnib. superiorē animū gerere: uerū tamen curis arguebat mentis eius perturbatio, cū deliberaret cuinam cōmotum crederet orientē, q; unā & Iudęos rebellantes ulciscerēt, proximasq; his nationes simili morbo correptas ante caperet. Inuenit igit solū Vespasianū his necessitatib. parē, & q; tāti belli magnitudinē suscipere posset, uirū ab adolescentia usq; ad senectutē bellis exercitātū, & q; po. Ro. iam pridē pacasset occidentē, Germanorū tumultu cōcussū: armisq; ante illud tēpus incognitā Britannia uēdicasset. unde patri q; ipsius Claudio p̄stiterat, ut sine p̄prio sudore triūpharet. Itaq; his omnib. fretus, ætatēq; illius cū peritia stabilē cernēs, obfidesq; fidei liberos, eorūq; florē manus esse paternę prudētię, iam tūc for tasse de tota rep. deo aliqd ordināte, mittit eum ad regēdos exercitus in Syria cōstitutos, multis p̄ tēpore blādimētis atq; obsequijs animatū, qualia necessitas imperare cōsueuit. Ille aut protinus ex Achaia, ubi cū Nerone fuerat, Titum quidē filiū suū mittit Alexandriā, ut inde quintā itemq; decimā legiones moueret. ipse uero trāsmisus ad Hellepontū, terreno itinere in Syria peruenit, ibiq; Romanas uires, multaq; à uicinis regib. auxilia cōgregauit. At Iudęi post malā Cestij pugnā insperata felicitate sublatis, animorū impet⁹ cohibere nō poterāt: sed tanq; fortuna eos exagitāte p̄citi, bellū ulterius p̄ducebāt. Deniq; omni, quāta fuit, manu pugnacis. cōgregata, Ascalonē petierūt. ea est ciuitas antiqua, dcc et xx stadiorū spatio ab Hierosolyma distās et Iudęis semper

per iuuisa: q̄ res fecit, ut etiã tunc primis eorũ incurfib. propior uidereſ. tres aut uiros aggreſſiõis duces habebãt, & corporib. & prudẽtia p̄ſtantiffimos, Nigrũ Peraitã, & Silã Babyloñũ, & Iohannẽ Effenũ. Aſcalon uerò ualidiſſimo quidẽ muro cinctã erat, ſed uacua penẽ p̄ſidijs. una em̄ cohors eã peditũ, & una equitũ ala tuebat, cui p̄fectus erat Antonius. Illi igit̄ ira multa uelocius itinere peractõ, ac ſi ex p̄p̄inquo uenirẽt, p̄ſto erãt. Antonius uero (nec em̄ eorũ fore impetũ neſciebat) equites iã ex ciuitate duxerat, & neq; multitudinẽ ueritus uel audaciã, primas hoſtiũ coitiones fortiter ſuſtinuit, murũq; p̄perantes aggredi refrenauit. Itaq; Iudẽi q̄ cũ peritorib. imperiti, & pedites cũ equitib. cũ ſtipatis aut inordinati, leuiterq; armati cũ inſtructis, pluſq; indignatiõĩ q̄ cõſilio tribuẽtes, cũ morigeris et nutu rectoris omnia faciẽtib. dimicabãt, facile p̄fligant. nam ut ſemel eorũ primẽ ab equitib. turbatã ſunt acies, fugã petũt: & murũ uerſus ſe à tergo urgẽtib. incidẽtes, ſuimetipſi hoſtes erãt, donec oẽs incurſibus equitũ uicti, p̄ totũ campũ diſperſi ſunt, q̄ ſuit plurimus, totuſq; habilis equitantibus: quod qdẽ Romanos iuuuit, ut magna cẽde Iudæos p̄ſternerẽt. nã & fugiẽtes p̄uertẽdo, curſum in eos flec̄tebat: et quos occupãſſent, curriculo trãſfigẽdo infinitos peremere. Alij uerò alios quocũq; ſe uertiffent circũdatos, exagitãtes facile iaculis opprimebãt. Et Iudæis qdẽ p̄pria multitudo, p̄ deſperationẽ ſalutis, ſolitudo uidebat: Romani uero licet ad pugñã pauci eſſent, reb. tñ ſecũdis animati, etiã ſupfluere ſe putabãt. Et illi qdẽ res aduerſas ſuperare certãtes, dũ pudet cito fugere, mutari fortunã ſperãt: Romani aut, in his q̄ proſpere agerẽt, minime deſaſſati, ad maiorẽ uſq; diei partẽ pugñã p̄trahũt: donec Iudæorũ qdẽ perẽpta ſunt x milia duoq; duces Ioãnes & Silas: ceteri uero pleriq; ſaucij, cũ Nigro, q̄ un⁹ reſtabat ex ducibus, in oppidũ Idumæe qd Salis dicit̄ cõfugẽre. nõnulli tñ etiã Romanorũ in illo p̄lio uulnerati ſunt. ſed nõ Iudæorũ ſpiritus clade tãta ſedatus eſt, multoq; magis eorũ dolor incitauit audaciã: & cõtemnẽtes quantũ ante pedes mortuorũ iaceret, priſtinis reb. feliciter geſtis ad cladẽ alterã illiciebantur. deniq; paruo tẽpore intermiſſo, qd ne curãdis qdẽ uulnerib. ſatis eſſet, cũctiſq; aggregatis uiribus, maiore cũ indignatiõẽ multoq; plures Aſcalonẽ recurrebãt, eadẽ ſe p̄ter imperitiã aliaq; belli uitia, comitãte fortuna. Etenim cũ Antonius quã trãſituri fuerãt, poſuiſſet inſidias, ex imp̄uiſo in eas delapſi & ab equitib. circũdati, prius q̄ ſe ad pugñã cõponerent, iterũ ſup̄ viii millia p̄cubuerũt: ceteri uerò oẽs auſugerũt: cũq; his Niger multis dũ fugeret magni animi facinorib. demõſtratis, & qm̄ hoſtes inſtarẽt, in turrim quandã tutiſſimã cõpellunt cuiuſdã uici, cui nomẽ eſt Bezedel. Antonius uero cũ ſuis ne uel moras circũ turrim, q̄ inexpugnabilis eſſet, diu tererent, uel ducẽ hoſtiũ fortiſſimũ uiuũ relinquerẽt, ignẽ muro ſupponũt. turriq; inſlãmata, Romani qdẽ exultãtes recedũt, quaſi etiã Nigro cõſumpto: ille aut in caſtelli ſpecus intimũ ex turri ſaltu demiffus euafit: triduoq; poſt ſocijs cum fletu eũ ad ſepulturã inueſtigãtib. ſeſe oſtẽdit, gaudioq; inſperato repleuit oẽs Iudæos, tanq̄ dei p̄uidẽtia dux eis in poſterũ ſeruatus. at Veſpaſian⁹ Antiochiã exercitu adductõ (q̄ Syriæ metropolis eſt, magnitudine ſimul aliaq; felicitate ſine dubio tertiuũ inter oẽs quẽ in Rom. orbe ſunt locũ obtinẽs) ubi etiã aduentũ ſuũ regẽ Agrippã cũ om̄i manu p̄pria offenderat p̄reſtolari, ad Ptolemaidẽ p̄perabat. In hac aut ciuitate occurrerũt ei Sepphoritẽ ciues oppidũ Galilæe

colen-

colentes, ſoli mente pacata: qui tam ſuã ſalutis prouidentia ſoliciti, q̄ Romanarum uiriũ gnari, etiam prius q̄ Veſpaſianus ueniret, Ceſtio Gallo fidẽ dederant, dextrãq; iunxerant, p̄reſidiumq; militare ſuſceperant. tunc quoque benigniſſime duce ſuſcepto, alacri animo etiam contra gentiles ſuos auxilia promiſerunt: Quibus interim Veſpaſianus p̄reſidij cauſa poſcentibus, equitum peditumq; tantũ numerũ tradidit, quantũ obſtare poſſe arbitrabãt incurſibus, ſi quid Iudæi cõmouere tentãſſent. non enim minimũ eſſe uidebatur futuri belli periculum, auferri ciuitatẽ Sepphorim Galilæe maximã & in loco tutiſſimo conditam, totiuſq; gentis futurã p̄reſidio.

Deſcriptio Galilæe, Samaritæ & Iudæe. Cap. II

Væ ſunt aut Galilæe, quæ ſuperior & inferior appellant, easque Phœnicie & Syria cingunt. Diſcernit uero ab occidẽte Ptolemais territorij ſui finibus, & quondam Galilæorũ, nũc autem Tyriorum mons Carmelus: cui cõiuncta eſt Gabaa ciuitas equitũ, quæ ſic appellat, eo q̄ equites ab Herode rege dimiſſi, coloni eò deducebantur. A meridie aut Samaritis & Scythopolis, uſq; ad flumen Iordanẽ. Ab oriente uero Hippene & Gadaris, ſed & Gaulanitis deſinit, qui etiam regni Agrippæ fines ſunt. Septentrionalis aut eius tractus Tyro, itemq; Tyriorũ finibus terminat. Inferioris quidem Galilæe longitudo à Tiberiade uſq; ad Zabulon, cui uicina eſt in locis maritimis Ptolemais, protendit. Latitudine autem patet à uico Xaloth, qui in magno campo ſitus eſt, uſq; ad Berſaben: unde etiam ſuperioris Galilæe latitudo incipit uſq; ad Baca uicũ, qui terrã dirimit Tyriorũ. Longitudo uero eius à Thella uico Iordani p̄ximo uſq; ad Meroth extendit. Sed cum tanta ſint utræq; magnitudine, tantisq; gentibus alienigenis cinctæ, ſemper tamen omnib. belli periculis reſtiterũt: nam & pugnaces ſunt ab infantia Galilæi, & omni tẽpore plurimi, neq; aut formido unquam uiros aut eorũ penuria regiones illas occupauit: quoniã totæ optimæ ac fertiles ſunt, omniumq; generũ arboribus conſitæ, ut etiam minime agriculturæ ſtudioſos ubertate ſua prouocẽt, deniq; exultæ ſunt ab incolis totæ, nec pars ulla eſt earũ otioſa: quin & ciuitates ibi crebræ ſunt, & ubiq; multitudo uicorũ propter opulentiam populosa, ut qui ſit minimus, ſupra quindecim milia colonorũ habeat: prorfus ut etiam ſi quis magnitudine minorẽ Galilæam dixerit, quam trans fluuiũ regionẽ, uiribus tamen eam p̄tulerit. hæc enim uniuerſa colit, tota fructuũ ferax: at illa quæ trans flumen eſt, licet multo maior ſit, pleraq; tamen aſpera atq; deſerta eſt, & nutriendis fructib. manſuetis inhabilis. Peræe fanẽ mollicies & ingeniũ fructuoſum, campos habet cum uarijs arboribus cõſitos, tum maxime oliuetis ac uineis & palmetis exultos. irrigat autem abunde montanis torrentibus, & fontib. aquæ perennis, quoties illi Sirio æſtuante defecerint. Et longitudo quidẽ eius eſt à Machærunte in Pellam: latitudo uero à Philadelphia uſque ad Iordanem. Et Pella quidem quã ſuprà diximus, ſeptentrionalis eius eſt tractus: occiduus uero Iordanis: meridianum autẽ Moabitis regio terminat. ab oriente autẽ Arabia & Silbonitide, necnõ & Philadelphia, itemq; Geraiſis claudit. Samaritæſis autem regio, inter Iudæam quidẽ & Galilæam ſita eſt: incipiens enim à uico in planicie poſito, cui nomẽ eſt Ginæa, in Acrabatenã deſinit toparchiã: ſed natura nihil

nihil à Iudæa discrepat. nam & utræq; montosæ sunt & campestræ, agrosq; colendo molles atq; optimæ, nec non & arborib. plenæ: pomisq; tam syluestribus q̄ mansuetis abundant, eo q̄ natura sunt aridæ, imbriumq; satis habent. dulces aut per eas supra modum aquæ sunt, boniq; graminis copia præter alias earum pecora lactis abundant: quodq; maximam uirtutis atq; opulentiam specimen est, utraq; uiris referta est. Harum confinium est Anuath uicus, qui etiam Borceos appellat, Iudææ limes à septentrione. Meridiana uero pars eius, si in longitudinem metiare, adiacenti uico Arabum finibus terminatur, cui nomen est Iardan. Latitudo sanè à Iordane flumine usq; ad Ioppen explicat. Media uero eius est Hierosolyma: unde quidam non sine ratione, umbilicum eius terræ, eam urbem uocauerunt. Sed nec marinis quidem Iudæa delicijs caret, ad Ptolemaidem usq; locis extenta maritimis. In undecim autem sortes diuisa est: quarum prima est tanquam regia Hierosolyma, præ cæteris inter omnes accolæ eminens, uelut caput in corpore. alij uero post hanc toparchie sunt distributæ. Gophna est secunda, & post eam Acrabata. ad hoc Thamna, & Lydda, itemq; Ammaus, & Pella, & Idumæa, & Engadda, & Herodiu, & Hiericus: deinde Iamnia & Ioppe finitimis præfunt. & præter has Gamalitica, & Gaulanitis, & Batanæa, & Trachonitis: quæ etiã regni Agrippæ partes sunt. Eadem uero terra incipiens à monte Libano & fontibus Iordanis, usq; ad Tiberiadi proximam lacum, latitudine pandit. à uico autem qui appellat Arphas, ad Iulida oppidum longitudine tendit: & habitat ab incolis Iudæis Syrisq; permixtis.

De auxilio Sepphoritis misso & Romanorum disciplina militari. Cap. III

DE Iudæa quidem, & quibus esset cincta regionibus, quam maxime potui breuiter exposui. Quod autem Vespasianus miserat auxilium Sepphoritis, hoc est, equites mille, sexq; millia peditum, Placido eos regente tribuno, castris in magno campo positus bifariam diuiduntur. Et pedites quidem in ciuitate ipsius tuendæ causa, equitatus uero in castris degebat. utrinq; autem assidue prodeundo, & circa eam regionem loca omnia incurfando, magnis incommodis Iosephum eiusq; socios, quauis quietos, afficiebant. & præterea ciuitates extrinsecus deprædabant: ciuiumq; conatus, si quando excurrere habuissent fiduciam, repellabant. Iosephus tamē aduersus ciuitatem impetum fecit, sperans eam posse capere: quam ipse, antequam à Galilæis deficeret, ita muris cinxerat, ut Romanis quoq; esset inuicta. unde etiã spe frustratus est, cum nec ui nec suasu Sepphoritas in suas partes pertrahere potuisset: magisq; in Iudæa bellum accendit Romanis indigne ferentibus insidias, & propterea nec die nec nocte ab agrorum depopulatione cessantibus, sed passim diripientibus quicquid rerum in his reperissent: qui tamen cum mortem pugnacibus semper inferreret, imbelles ad seruitium capiebant: ignis uero & sanguis Galilæam totam repleuerat, nec quisquam expers eius acerbitalis aut cladis erat. unam salutis spem fugientes habebant in ciuitatibus, quas murorum ambitu Iosephus comunierat. Titus autem Alexandriam transmissus ex Achaia citius quam per hyemem sperabat, manum militum cuius causa missus fuerat suscepit: contentoq; usus itinere, mature ad Ptolemaidem peruenit. Cumq; ibi patrem suum reperisset, duabus quas secum habebat legionibus (erant autem nobilissimæ quinta & decima) iunxit etiam quam ille adduxit quintamdecimam.

Eas

Eas autem sequebantur decem & octo cohortes: quibus accessere ex Cæsarea quinque cum una ala equitum, & alæ quinque Syrorum equitum. Decem autem cohortium singulæ mille pedites habebant: in cæteris uero tredecim sexcenti pedites, & centeni uiceni equites erant. Satis autem auxiliorum etiam à regibus congregatum est. Antiochus enim & Agrippa & Sohemus bina milia peditum, & sagittarios equites mille præbuerunt: cum Arabiæ quoq; rex Malchus præter quinque milia peditum, equites mille misisset, quorum pars maior erant sagittarij: ut tota manus computata cum regijs, sexaginta milia circiter peditum equitumq; colligeret, præter calones: qui plurimi sequebantur, & meditationi bellicæ assueti nihil à pugnacissimis aberant: quod tempore quidem pacis dominorum exercitationibus interessent, belli autem pericula cum ipsis experirentur, & neque peritia, neque uiribus à quoquam nisi à dominis uincerentur. quæ quidem in re nimis admiranda quis existimauerit Romanorum prouidentiam, ita seruos instituentium, ut non solum uitæ ministerio, sed belli etiam necessitatibus utiles sint. Quod si quis eorum aliam quoque respexerit militiæ disciplinam, profecto cognoscat tantum eos imperium non fortunæ munere, sed propria uirtute quæsisse. Armis enim uti non in bello incipiunt, neque solum: si necesse sit, manus mouent, cum in pacis otio cessauerint: sed armis ueluti natura coherentes, nullas capiunt exercitatiois inducias, nec tempora præstolantur. Meditationes autem eorum nihil à uera contentione discrepant: sed in dies singulos militum quisque omnibus armis, tanquam in procinctu positus, exercetur: quo etiam facillime prælia tolerant. Neque enim ordo neglectus eos à consueta dispositione dispergit, neque metus stupefacit, neque lassitudo exhaurit, unde sequitur ut semper superent, quos non itidem confirmatos inuenerint. Nec errauerit si quis eorum meditationes conflictus esse dixerit sine sanguine, contraque prælia meditationes cum sanguine. Nam ne repentino quidem hostium incurfu opprimi possunt: sed quocumque in hostilem terram irruerint, non nisi permunitis castris prælio decernunt. quæ quidem non leui opere, nec iniquo loco erigunt, nec inordinate describunt: sed si quidem inæquale solum fuerit, cõplanat: quatuor uero angulis horum dimensio designat. Nam & fabricarum multitudo, & ferramentorum copia quæ usus exstructionis postulat, sequitur exercitum. Et interior quidem pars castrorum tabernaculis distribuitur, ambitus autem eorum extrinsecus muri faciem præfert: ordinatis etiam turribus pari spatio dispositis: quarum interualla catapultis atque balistis, & alijs machinis saxa intorquentibus, omnibusq; instrumentis missilium cõplent, ut cuncta scilicet iaculorum genera in promptu sint. portas autem quatuor ædificant, tam iumentis aditu faciles, quam ipsis, si quid urgeat, intro currentibus latis. Intus autem castra uici spatij interpositis dirimunt, mediaq; rectorum tabernacula collocant, & inter hæc prætorium diuim templo simillimum: prorsus ut quasi repentina quedam ciuitas existat: forum quoque & opificum stationes: & sedes militum primatibus, ordinumq; principibus, ubi si qua sit inter alios ambiguitas iudicent. Ipse uero ambitus, & omnia quæ in eo sunt, multitudine simul & scientia fabricantium opinione citius communitur. qui si res urgeat, fossa extrinsecus cingitur, depressa cubitis quatuor, pariq; spatio lata. Armis autem septi, per contubernia cum de-

Ioseph.

M m core

core atq; otio in tētorijs agunt: omniaq; ab his ordinate etiā alia cauteq; per contubernia expediunt: ueluti si ligno aquaue opus sit aut frumēto. nec enim coena uel prandiū cum uoluerit, in potestate cuiusq; est, simul aut omnibus somnus est, excubias & uigilandi tēpora buccinę significāt, neq; est omnino quicquā quod sine edicto geratur. Mane aut milites quidē ad cēturiones, illi uerò ad tribunos conueniunt salutatum: cum quibus ad summū omniū ducem uniuersi ordinū principes. Ille aut his signum aliaq; dat ex more præcepta proferenda subiectis: quibus etiam in acie circumagunt quò opus est, ac uniuersi pariter incurrunt itemq; sese recipiūt. Cum aut castris egrediēdum est, tuba indicium facit: nemoq; otiosus est. sed uel solo nutu moniti, tabernacula tollūt, omniaq; ad profectiōē instruunt. deinde iterū tuba ut sint parati significat. Illi aut cum mulos & iumenta sarcinis onerauerint, uelut in curuli certamine signū expectant. Castra uero incendunt: eo q; sibi alia munire facile sit, & ne quando hostib. eadē usui sint. Et tamē tertio quoq; tubæ signo indicant, ut exeatur: urgendo aliqua ex causa morantes, ne quis ordinē deferat. Dexterq; duci præco astans, si ad bellū parati sunt, uoce patria ter percontatur. illiq; toties alacri & magna uoce paratos esse se respondēt, interrogantemq; præueniunt: & Martio quodam spiritu repleti cū clamore dextras erigunt. Deinde otiose & cū omni decore progredientes ambulat suū quisq; ordinem uelut in bello custodiēs: pedites quidē thoracibus & galeis septi, & utroq; latere gladijs accincti. leuis aut gladius multo est longior, cum dexter mensuram palmæ non excedat. qui uero ducem stipant lecti pedites scuta & lanceas gestant: cætera manus hastas & clypeos longos, ferramq; & corbem & sarculum & securim, necnon & habenā & falcem & catenam, triduiq; uaticum, ut parum intersit inter onusta iumenta & pedites. Equitibus aut ad dexteram gladius est longior, & contus in manu, trāsuersusq; ad equi latus clypeus: ternaq; in pharetra uel amplius dependent lata cuspide iacula, nihil ab hastis magnitudine differentia. Calsides uero & thoracas pedibus habent si miles: nulloq; armorum genere ab equitum alis discrepant lecti, qui circum ducem uersantur. Agmina autem semper cui sorte id obtigerit, antecedit. Talia quidem sunt Romanorum itinera & mansiones, itemq; armorū uarietas. Nihil uero nec in prælijs inconsultū aut subitum agunt: sed omnia semper sequuntur facta sententiam: opusq; adhibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant: aut si peccauerint, facilis est errati correctio. Fortunę autem successibus meliores cōsiliorum, etiam si aliter successerit, arbitrantur euentus: quasi bonum quidem fortuitū ad rem inconsulte gerēdam illicitat: quæ uero ante cogitata fuerint, etiam si aduersus casus exceperit, bene iam meditato exhibeant ad cauendum ne idem rursus eueniat: & bonorū quidem fortuitarum non is autor sit cui cōtigerint, tristium uero quæ præter sententiam acciderint, saltem recte consulta uideantur esse solatium. Armorū quidem exercitatione comparant, ut nō modo corpora, sed animi quoq; militum fortiores sint. Maior autem illis est ex timore diligentia. namq; leges apud eos non desertionis solum, uerum etiam minimæ negligentia sunt capitales: ducesq; magis quam ipsæ leges terribiles. namque bonos honorando redimunt ne in coercendis noxijs uideantur crudeles. Tanto autem obsequio rectoribus

parent

parent, ut & in pace ornamēto sint, & in acie corpus unū totius cōspiciatur exercitus. sic eorū copulati sunt ordines, ita circūduci sunt mobiles: & acutis auribus ad præcepta, oculisq; ad signa, & ad opera manibus: unde facere quidem semper strenui sunt, pati uero tardissimi. nec est ubi præliātes aut multitudinē hostiū, aut consilia sensere ducū, aut difficultatē regionū: sed ne fortunæ quidem succubere. nam in ea certiorē putant esse uictoriā. Quorum igitur actus à consilijs incipiunt, cōsultaq; adeo strenuus exequitur exercitus, quid mirū si Euphrates ab oriente, & Oceanus ab occidente, itemq; à meridiano tractu Africę fertilissima regio, & à septentrione Rhenus atq; Danubius sunt imperij limites, cū minorē esse possidentibus possessionē recte quis dixerit? Hæc ergo profecutus sum, non tam proposito laudandi Romanos, q; solatio deuiCTORŪ, & ut nouarum rerum cupidos deterrerē: fortasse autem & ad experientiam proderunt bonarum artium studiosis, Romanę instituta militiæ nescientibus: redeo tamen unde digressus sum.

Impetus Placidi contra Iotapatam. Cap. IIII

Esperianus quidem unā cum Tito filio in Ptolemaide interim degens, ordinabat exercitum. At uero Galilæam peruaferat Placidus, ubi maximam eorum quos comprehendisset multitudinem, interemit: hæc autem fuit Galilæorum imbellior turba, animisq; deficiens: pugnacissimos autem ut uidit semper in ciuitates confugere, quas Iosephus cōmunierat, in Iotapatam, quæ omniū tutissima erat, impetum uertit: existimās eam repentino aggressu facillime captū iri, magnāq; & sibi ex ea re alios apud rectores gloriā cōparandam, & illis cōmodum ad reliqua maturius explicāda, quasi metu cessuris alijs ciuitatibus, si quæ ualidissima esset, occupatam uidissent. Multum tamē opinione deceptus est: Iotapateni enim, cum eius impetum præsensissent, prope ciuitatē aduenientē excipiunt: congressiq; cum Romanis ex improviso plurimi et ad pugnam parati, necnon & alacres (quippe ut pro salute patriæ, item coniugū liberorūq; dimicantes) in fugam eos uertunt, multosq; fauciant, septē solum interfectis: quia neq; inordinate pugna decesserāt, septisq; undiq; corporibus leuiter fuerant uulnerati: cum Iudæi quoq; magis eminus iaculari, q; manus conferere inermes cum armatis confiderent. ex ipsis autem Iudæis tres ceciderunt, paucis præterea fauciatis. Placidus igitur ab oppido repulsus aufugit.

Galilæa à Vespasiano inuaditur. Cap. V

Esperianus uerò ipse Galilæam cupiēs inuadere, ex Ptolemaide proficiscitur, ordinato militum itinere, sicut Romani consueuerunt. Auxiliatores enim qui leuius armati essent, itemq; sagittarios præire iussit, ad repentinos incurfus hostiū cohibendos, & ut suspectas atq; opportunas insidijs syluas scrutarentur. Hos sequebatur Romani peditatus equitatusq; pars: post quos è singulis centurijs deni armaturam suam ferētes, mensurasq; castrorum. Post hos stratores uiarum ibant, qui aggeris maligna corrigent, ac aspera cōplanarēt, syluasq; obstantes præciderent, ne perplexo itinere fatigaretur exercitus. Deinde suas, itemq; subiectorum sibi rectorum sarcinas, & tutelæ causā multos cū his equites ordinauit. post quos ipse ueniebat, lectos pedites equitesq;, necnon & lancearios secum ducens, equitumq;

Ioseph.

M m 2

præterea

præterea fuorum agmine comitatus. De singulis enim turmis proprios centum & uiginti equites deputatos habebat. hos sequebantur, qui expugnâdis ciuitatibus machinas & cætera tormenta portarent, deinde rectores, itemq; præfecti cohortibus tribuni, stipati lectis militibus. & post hos circum aquilam signa alia, quæ omnibus apud Romanos agminibus præest, q̄ & uniuersarum auium regnû habeat, & sit ualidissima. Itaq; illam & principatus insignem putant, & omen uictoriæ, quoscunq; bello petierint. Sacras uerò signorum effigies sequebant cornicines, & post eos acies, in latitudinē senis digesta militibus. hisq; adhærebat ex more quidam ceturio, disciplinæ atq; ordinis custos. Serui aut singularum legionû cuncti cum peditibus erant, mulis alijsq; iumentis uehentes militû sarcinas. Postremû agmen, in quo erat mercenaria multitudo, cogebant armati pedites, equitûq; non pauci. Ita peracto itinere, Vespasianus cum omni exercitu ad fines Galilææ peruenit: ibiq; positus castris, quâuis promptos ad bellum milites cõtinebat, unâ & ostêdendo exercitum, quo hostes metu percelleret, spatiumq; indulgêdo pœnitundis, si quis ante prælium uoluntatem mutaret: nihilominus autem murorum instruebat obsidium. Itaq; multos quidem rebelliones fugere uel solus fecit ducis aspectus: metum uero uniuersis incussit. Iosephi enim socij, qui non longè à Sepphori castra posuerant, ubi bellum appropinquare cognouerunt, & iam iamq; Romanos prælio secum congressuros, non modo ante pugnam, sed antequâ hostes omnino cõspiceret, fuga disiecti sunt. cum paucis autem relictus Iosephus, ubi animaduertit neq; se ad excipiendos hostes sufficientem manum habere, & Iudæorum animos concidisse: ac, si fides his haberetur, plerosq; libèter ad hostes defectum ire: iam tum quidem bello omni abstinebat: quam longissime autem periculis abesse decreuit: abductisq; qui secum remanserant, in Tiberiada confugit.

Gadara expugnatio. Cap. VI

Vespasianus autem Gadarensium ciuitatem aggressus, primo impetu capit, q̄ eam pugnaci multitudine uacuum reperisset. Deinde hinc trãgressus interius, cunctos puberes interfecit, cum Romanos odio gentis, & cladis memoria, quam pertulerat Cestius, nullius ætatis misericordia cõmoueret. Incendit autem nō solum ciuitatem, sed etiam omnes circum uicos, & oppidula quædam penitus desolata, nonnulla quorum habitatores ipse cepisset. Iosephus autem, quam tuitionis causi optauerat ciuitatē, ipse metu repleuit. Nam Tiberienses nunquam eum, nisi de omni bello desperasset, in fugam uersum iri credebant: neq; in hoc eos uoluntatis eius fallebat opinio. Videbat enim res Iudæorum quorsum euaderent: unamq; illos uiam salutis habere, si propositum mutauissent. Ipse uero, quamuis adhuc sibi speraret à Romanis ueniam tribuendam, mori tamen sæpe maluisset, quàm prodita patria, cum dedecore administrationis sibi creditæ, apud illos feliciter agere, contra quos fuerat missus. Decreuit igitur Hierosolymam primatibus, quemadmodum sese res haberent, cum fide perscribere: ne uel nimis extollendo uires hostium, timiditatis mox argueretur: uel minus aliquid nunciando, fortasse coepti etiam pœnitentes ad ferociam reuocaret: utq; si foedus eis placeret, cito rescriberet: aut si bellandum esset, dignum

ei contra

ei contra Romanos exercitum mitterent. Ille quidem hac epistola scripta, mature mittit qui Hierosolymam literas ferret.

Iotapatæ obsidio. Cap. VII

Vespasianus autem Iotapatam excindere cupiens (nam in eam plurimos hostiû refugisse cognouerat, et præterea ualidissimû hoc eorû esse receptaculû) præmittit pedites cû equitibus, qui montanû iter cœquarent, saxis asperum, ac peditibus quoq; difficile, omnino uero equitibus inuium. Et hi quidem quatuor fecere quod iussum est, latamq; aperuere exercitui uia. Quinto aut die, qui mensis Maij uigesimus & primus erat, prior Iosephus in Iotapatam ex Tiberiade uenit, abiectosq; Iudæorû spiritus erigit. Cum uero transitû eius Vespasiano quidã transfuga nunciaisset, utq; mox ciuitatē peteret incitaret, ueluti cum ea totam Iudæã capere posset, si Iosephum subiugasset: hoc ille nuncio pro maxima felicitate percepto, dei prouidentia factû ratus, ut qui hostium prudentissimus uideretur, ultro se etiã in custodiam traderet uoluntariã: statim quidem cum equitibus mille Placidum mittit, unaq; decadarum Ebutium, tam manu quàm prudentia uirum insignem, circumuallare ciuitatem iussit, ne clam inde Iosephus elaberetur. Postero aut die cuncta manu comitatus ipse consequitur, & post meridiem usq; acto itinere, ad Iotapatam peruenit: adductoq; in septentrionalem eius partem exercitu, in quodã tumulto castra ponit, distante ab oppido stadijs septem. Consulto autem q̄ maxime conspicui ab hostibus affectabat, ut uisu attoniti turbarentur. quod etiam factum est eosq; tantus continuo stupor inuasit, ut muris egredi nullus auderet. At Romanos tota die ambulando fatigatos, ciuitatem statim aggredi piguit: ob eam causam duplici acie circundato oppido, tertiû extrinsecus agmen equitum posuere, oēs Iudæis exitus obstruentes. Sed ea res illos in salutis desperatione audaciores effecit: quippe in bello nihil est necessitate pugnacius. Itaq; postridie impetu in muros facto, Iudæi primo quidem locis suis manentes, Romanis castra ante muros habetibus resistebant. postea uero quàm Vespasianus & sagittarios & funditores, omnemq; iaculatorû multitudinem adhibitam, missilibus in eos pmisit uti: atq; ipse cum peditibus in aduersum collem, unde murus expugnabilis erat, niti coepit: tunc ciuitati metuēs Iosephus, & cum eo cuncta Iudæorum profiluit multitudo: omnesq; in Romanos pariter irruentes, procul à muris eos deterruere, multa manu simul & audacia patrando facinora. Neq; minora tamen patiebantur quàm faciebant. nam quantum ipsos salutis desperatio, tantum pudor incendebat Romanos. & hos quidem peritia cum fortitudine, illos autem duce iracundia ferocitas armabat. Deniq; cum tota die pugnatum fuisset, prælium nox diremit: in quo Romanorum plurimis fauciatis, tredecim interfecti sunt: Iudæorum autem cum sexcenti essent uulnerati, septem & decem ceciderunt. Nihilòq; minus, Romanis postridie iterum irruetibus occurrunt: multoq; fortius restiterunt: ex eo scilicet fiducia nacti, quòd eos pridie præter spem sustinuerant. sed eos quoq; pugnaciores experti sunt, quòd eorû iracundiam pudor incenderat, uinci credentium, nisi cito uicissent. Itaq; per dies quinque Romanis minime ab aggressione cessantibus, etiam Iotapatæ norû excursus agebantur, muriq;

Ioseph.

Mm 3

fortius

fortius oppugnabantur. Et neq; Iudæi uires hostium formidabant, neq; Romanos difficultas oppidi capiendi lassabat. Etenim Iotapata paulominus tota rupes est, ex alijs quidem partibus undiq; uallibus immensis præceps, ut eorum altitudinem oculis deprehendere cupientium aspectus ante deficiat. Ab una uero tatum Boreæ parte adiri potest, ubi per transfuersum latus desinentis montis ædificata est: quod quidem ipsum muro ciuitatis Iosephus fuerat amplexus, quo inaccessa essent hostibus superiora cacumina. Alijs uero circum mōtib; tecta, prius quàm in eam perueniretur, à nullo poterat conspici. Iotapata quidem sic erat cōmunita. Vespasianus autem & cum natura loci simul certandum putans, & cum audacia Iudæorum, incipere obsidionem acriter statuit: aduocatisq; rectoribus sibi subditis, de aggressu deliberabāt. Cumq; aggerem fieri placuisset, qua parte murus facilis erat accessui, totum ad comparandā materiam misit exercitum: oppidoq; propinquis montibus excisis, magnaq; ui lignorum & lapidum comparata, cratibusq; ad euitanda iacula desuper missa per uallos dispositis, his protecti aggerem construebāt. nulla autem noxa uel minima telorum erat, quæ de muro iacerentur. His autem alij terram ex propinquis tumulis eruentes, sine intermissione suppeditabant: cunctisq; trifariam distributis, nullus erat otiosus. At Iudæi super eorum tegmina saxa ingentia & omne telorum genus curabant immittere: quæ licet minime penetrarent, magnos tamen crepitus dabant, & horribile impedimentum erat operantibus. Tunc igitur Vespasianus machinis missiliū circumpositis (erant autem omnes centum sexaginta) in eos qui super murum astarent, iussit tela cōtendi: simulq; ex catapultis lanceæ percurrerant, saxaq; tormentis ingentia mittebantur, ignisq; & sagittarum frequentissima multitudo, quæ non solum murum, sed etiam totum intra iactum earum spatium Iudæis inaccessum fecere. Arabum enim sagittariorum manus, & iaculatores, itemq; funditores & omnes machinæ tela iaciebant. Neq; tamen his Iudæi prohibiti, ne desuper propugnarent, quieti erant: sed excurrendo per cuneos more latronum, tegmina operantium detrahebant, nudatosq; feriebāt: & ubi illi cessissent, aggerem dissipabant, uallorumq; munimenta cum cratibus igni tradebant: donec Vespasianus cognito, huius damni causam ex distributione operum contigisse, quòd interiecta spatia Iudæis locum aggrediendi præberent, adunauit tegmina: coniuētisq; pariter uiribus obreptiones hostium præpeditæ sunt. Erecto autē propemodum aggere, pauloq; minus æquato propugnaculis, indignum esse ratus Iosephus, nihil contra moliri, quod oppido saluti foret, conuocat fabros, murūq; altius iubet extolli. Cūq; illi tam multis obstantibus iaculis minime ædificare posse affirmarent, hanc eis defensionem excogitauit. Sudibus fixis per eos bouum coria recentia extendi præcepit, quæ emissos tormentis lapides sinuata susciperent, quibusq; repulsa tela cætera dilaberentur, & ignis humore languesceret. hisq; ante fabros oppositis, illi murum die noctuq; operando, ad uiginti cubitorum altitudinem crexerunt, crebris etiam turribus in eo cōstructis, minisq; ualidissimis aptatis. Quæ quidem res Romanis iam intra ciuitatem se esse credentibus, magnum mœrorem comparauit, tam Iosephi molitione, quàm oppidanorum obstinatione perterritis.

Obsidio

Obsidio Iotapatenorum à Vespasiano, & diligentia Iosephi: deq; Iudæorum excursionem in Romanos. Cap. VIII

A Vespasianus & calliditate cōsiliij, & hostiū audacia magis irritabatur: qui iam recepta ex munitione fiducia, Romanos ultro incursabant: inq; dies singulos prælia cateruatim, & cuiusq; modi latrocinales doli, & eorū quæ casus obtulisset rapinæ, aliorumq; incendia fiebant: donec Vespasianus retēto milite à pugna, statuit obsidere ciuitatē, ut eam usui necessariorū penuria caperet. Aut enim coactos inopia sibi supplicaturos, aut si ad finē usq; in eadē pertinacia durauissent, fame consumēdos eius habitatores putabat: multoq; faciliores expugnatu fore, si post interuallū rursus anxij incubuisset. Itaq; oēs exitus eorū asseruari præcepit. Illi autē frumenti quidem, aliarūq; omniū rerum intus habebant copiam, præter salem. aquæ uero penuria eos affligebat: quia neq; fons erat intra ciuitatē, & imbre cōtentis habitatoribus, rara est in illo tractu cœstiuis mēsis pluuiæ. quo tēpore obsessi etiam hoc uehemētius afficiebant, quòd arcendæ siti fuerat excogitatū: quòdq; fieri, uelut omnis aqua iam defecisset, ægre ferebant. Iosephus enim, cum & ciuitatē uideret abundare alijs rebus, fortesq; animo uiros esse, quo longiorē Romanis obsidionem faceret, q̄ sperabant, iam tum potum mensura ciuib; ministrabat. illis autē cōseruari aquam penuria grauius esse uidebatur: amplioremq; cupiditatē mouebat, quòd ius bibendi liberum nō haberent: ac uelut ad extremam sitim peruentū esset, labori cedebāt. Hoc autē modo affecti, Romanos latere nō poterant, qui ex aduerso colle trās murum in unum eos cōfluere locum, & aquæ mēsuram accipere prospectabant: quò etiam balistarum perueniētibus telis, plurimos occidebant. Vespasianus quidem nō multo post, exhaustis puteis, ipsa sibi necessitate traditum iri ciuitatē sperabat. Iosephus autē, ut hanc eius spem frangeret, iussit q̄ plurimos per murorum minas dimersa undis atq; humida uestimenta suspendere, ut oēs repente aqua perfluerēt. ex quo mœror simul Romanis ac timor erat, cum tantum aquæ uiderent eos ludibrio consumere, quos potu indigere credebant. Deniq; dux belli etiam ipse, quia penuria ciuitatē posse capere desperasset, iterum cōsiliū ad uim atq; arma conuertit: Iudæis quoq; id maxime cupientibus: quòd nec se nec ciuitatē saluam fore credebant, & prius q̄ fame uel siti perirent, mortem bello optabant. Iosephus tamen, præter hoc etiam aliud cōsiliū, quo sibi copia pararetur, per quandā uallem deuiam, proptereaq; minus curiose habitam à custodibus, excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes literas ad quos uellet Iudæos extra ciuitatē degentes, ab his omnia usui necessaria, & quæ in ciuitate defecerant, accipiebat: mandato cōmeantibus, ut plerunq; ad excubias reperent, terga uelleribus tecti: quo si qui eos nocte uidissent, canū similitudine fallerētur. idq; factitatū est, donec eius fraudem uigiles persenserunt, uallemq; cinxerūt. Itaq; tunc Iosephus nō diu ciuitatē sustinere posse prospiciens, suamq; pariter salutem, si uellet remanere, desperās, cum optimatibus de fuga tractabat. uerum id populus sensit, & circa cum fusus, ne sese negligeret, precabatur, in quo solo recumberent. ipsum enim saluti esse ciuitati manētem, uelut omnes eius causa alacri essent animo certaturi, quòd si etiam capiantur, eundem solatio fore. decere autem

Mm 4 illum

illū nec inimicos fugere, nec amicos deserere, aut quasi ex nauis tēpestare oppressa desilire, qui ad eā trāquillo mari uenisset. ipsum em magis demersurū esse ciuitatē, cum iam nemo audebit hostibus repugnare, si discessisset cui cōfiderent. Iosephus autē q̄ sibi caueret occultans, illorum cōmodo se exitum parare dicebat. nam intra ciuitatē manendo, neq; seruatis grande aliquid se profuturū: & si caperentur, unā cum his esse frustra periturum: obsidione uero liberatum, extrinsecus maximo eis emolumento fore. mature enim cōgregatis ex territorio Galileis, alio bello Romanos ab eorū ciuitate reuocaturū. nunc autē non uidere, quid apud eos residens utilitatis afferret, nisi q̄ Romanos ad obsidionē magis incitaret, ut se caperent magnipendentes: quem si fugisse cognouissent, multū essent de obsidionis impetu remissuri. Non flexit his populum Iosephus, sed hoc circūfistere se magis incendit. deniq; pueri & senes: itemq; mulierculæ cum infantibus flentes ad eius pedes accidebant, eumq; oēs complexi tenebant, & ut fortunæ socius sibi remaneret, cum ululibus supplicabant: non inuidia salutis eius, quantū ego arbitror, sed propria spe. nihil enim se mali, remanente Iosepho, existimabant esse passuros. Ille autem si quidem paruisset, hæc preces esse ratus: custodiā uero, si per uim cogere retur (multum enim propositum discessus etiā querelarū misericordia fregerat) remanere statuit. cōmuniq; desperatione ciuitatis armatus, & nūc tēpus esse dicēs pugnā incipere, cum spes nulla salutis est: pulchrūq; uitam pacifici pro laude, ac forti aliquo patrato facinore in memoriā posteritatis occumbere: ad opera sese conuertit. Cum pugnacissimis ergo egressus, disiectis custodibus, usq; ad Romanorū castra excurrerat: & nunc pelles aggeribus impositas, sub quibus tendebant, discerpere: nunc operibus ignē immittere. posteroq; die similiter ac tertio & per aliquot deinceps dies ac noctes bellando nō defatigabatur. Sed Vespasianus Romanos his excursibus male affectos aspiciens (nam & terga dare Iudæis pudebat, & fugientes insequi armorum pondere tardabantur: cum Iudæi semper aliquid agentes, priusquā paterentur, in ciuitatem refugerent) armatis imperat, ut eorum impetum declinaret, ne cum hominibus mortis auidis manū cōfererēt. Nihil esse fortius desperatis. Restingui autē illorum impetus, si proposito frustrentur, quasi flāmam si materiam nō inueniat. Ad hoc oportere Romanos cautius quærere uictoriā, augendæ possessionis causa, non ex necessitate pugnatēs. Per sagittarios autē Arabum & Syriæ & funditores, perq; saxa tormētis emissa plerunq; repellēbat Iudæos. nulla enim telorū machina quiescebat. Illi autē his quidē male accepti cedebāt: uerum eminus missa intra iactum subeuntes, sæuius Romanis instabant: cum neq; corpori, neq; animæ parcerēt: sed per uicem utrinq; pugnant, suorum quisq; laborantibus subuenientes.

De oppugnatione Vespasiani contra Iotapatam, ariete & alijs tormentis bellicis. Cap. IX

Igitur Vespasianus ultro se existimans longitudine temporis, hostiumq; incuribus obsideri, cū prope iam muris aggeres æquarentur, arietem admouere decreuit. Est autem aries, immēsa materia, malo nauis asimilis: cuius summū graui ferro solidatū est, in arietis effigiem fabricato, unde etiam nomē accepit. dependet autem funibus medius ex trabe alia, uelut ex trutina, palis utrinq; sultus, bene fundatis. retrorsum

retrorsum autem magna uirorum multitudine repulsus, iisdēq; simul rursus impellentibus missus, in fronte prominēte ferro moenia percutit: nec est ulla tam ualida turris, aut murorū ambitus adeo latus, ut etsi priores ictus fortiter sustinerit, assiduos uincat. Ad huius periculum rei duci Romano transire placuit ui capere oppidum properanti: quoniā pernicioſa uidebatur obsidio, Iudæis minime quiescentibus. Itaq; Romani quidem balistis cæterisq; missilium machinis, ut facilius ferirētur qui de muris obstare tētaſſent propius adhibitis utebātur: neq; sagittarij aut funditores longius aberant. cum uero ea causa muros nemo auderet ascēdere, ipsi arietem applicabant cratibus desuper itemq; pellibus septum, tam pro sui defensione quā machinæ. Et primo quidē impetu moenia cōcussa sunt: clamorq; oppidanorū, uelut iam capti essent, maximus factus est. Iosephus autem eundem locum sæpe feriri, neq; multo post murum disturbatum iri prospiciēs, quo cōmento uim machinæ paulatim falleret excogitauit. Saccos enim palcis confertos, quā semper impetum arietis ferri uiderēt, demitti iussit ex muro: ut eo modo secundi ictus errarent, aut etiam excepta uulnera laxitas frustraretur. Quæ quidē res multum Romanis moræ attulit. nam quocunq; hi machinam conuertissent, contra illi qui super murum stabant, palarum traducētes saccos, ictibus supponebant, nihilq; murus repercussione lædebat, donec etiam Romani aduersus hoc aliud machinati sunt: proceris enim contis expeditis, in his summis falces quibus saccos abscinderent alligarunt. Cum autē hoc modo efficax esset opus arietis, ac murus (qui recēs ædificatus erat) ictibus cederet, quod reliquum erat, Iosephus eiusq; socij ad ignis auxilium se contulerunt: accensumq; totum quod aridæ fuit materiæ, tribus ex locis pariter inflammarunt, unaq; machinas & propugnacula Romanorum & aggeres cōcremarunt. Illi uerō non sine malo subueniebāt, audacia simul corū territi, & ne adiuuēto essent, flāmis proruentibus impediti: quæ aridum naſtæ fomitem, & præterea bitumen ac picem, necnō etiam sulfur, opinione citius uolitabant: operaq; Romanorum multo labore curata, unius horæ spatio pessum dederunt. Hic etiā uir quidam Iudæus, prædicatione ac memoria dignus inuentus est, Samæi filius Eleazarus, cui Saab Galilææ patria fuit. Is enim saxum ingēs alte sublatum, tanta ui super arietem ex muro demisit, ut machinæ caput abrumperet, idq; ex medijs hostibus saltu ad eos delatus auferret, nulloq; metu reportaret ad murum. Postremo tanquā signum quò tela mitterent, hostibus propositus, nudo corpore quinq; sagittarum uulneribus fixus est: earumq; nulla respecta, ubi murū ascendit, unde iam uideri ab omnibus poterat, sua audacia ibi cōstitit, cōtractusq; dolore plagarū cum ariete decidit. Post hūc fortissimi extiterunt duo fratres Netiras & Philippus de uico Ruma Galilæi. Qui cū super milites decimæ legionis profiliſſent, tanto impetu uiq; irruerunt, ut & aciem Romanorū perrumperent, quiq; aduersum ierant, omnes in fugam uerterent. Præter hos Iosephus quoq; & cætera multitudo, raptis ignibus, machinas & refugia, cum operibus quintæ itemq; decimæ, eius quæ terga dederat legionis, incendunt. Cæteri autem qui mox cōsecuti sunt, & instrumenta & omne genus materiæ obruerunt. Rursus autē Romani sub uesperam, erectum arietem ad eam muri partem, quæ pridem quassata fuerat, appu-
lere

lere: ibiq; propugnatorū quidam Vespasiani plantam sagitta percussam leuiter uulnerat, quia uis teli spatio defecisset. Maximā tunc id Romanis perturbationem fecit. his em̄ qui propè aderant uiso sanguine perterritis, per omnem fama cucurrit exercitū: relictaq; obsidione, pleriq; cum stupore atq; formidine ad ducē belli concurrebant: & ante omnes Titus aderat metuens patri. Vnde contigit ut & beneuolentia circa rectorē, & filij trepidatio confunderet multitudinem. facile tamen pater & timore filiū, & perturbatione liberavit exercitū. superato em̄ dolore uulneris, & ab omnibus qui sui causa per timuerunt conspici studens, bellū in Iudæos seuius incitauit. nam uelut ultor quisq; imperatoris omne periculū adire cupiebat: & clamore alius alium ad hortantes, murum petebant. Iosephus aut̄ cum suis, licet asiduis balistarum itemq; tormentorū ictibus caderent, nequaquā tamen deterrebantur à muro: sed flāmis & ferro & saxis eos appetebant, qui arietē protecti cratibus impellerent. Nihil aut̄ aut parum proficiebāt, cum sine intermissione procumberent in cōspectu hostium positi, quos ipsi cōtra uidere nō possent. nam & suis ignibus collucebāt, tanquam si dies esset, & certū erant hostibus signum quo tela dirigerent: machinisq; procul nō apparentibus, missilia cauere non poterant. Ergo propterea tam catapultarū q̄ iaculorū ui simul multi transfugebāt: missaq; machinis saxa & murorum minas auferebant, & frangebāt angulos turrium. uirorum aut̄ nulli tam fortiter constipati erant, ut non usq; ad extremam aciem saxi magnitudine ac uiolentia sternerentur. Sciet aut̄ aliquis, huius machinæ uis quantum ualeat, ex his quæ illa nocte contigerunt. in muro cuidam ex circūstantibus Iosepho, saxo percusso caput auulsum est, eiusq; ad tertium stadium ueluti funda excussa caluaria. Interdiu quoq; prægnantis foeminæ transiecto utero, ad dimidiū stadium infans abactus est: tanta tormento uis fuit. Ergo machinis terribior erat impetus & missilium strepitus. Crebri autem mortui, cum per muros deicerentur, sonabant. & acerbissimus quidem intus excitabatur mulierum clamor: extrinsecus autem occumbentium gemitus concrepabant: totusq; ambitus muri, ad quem pugnabatur, sanguine cōfluebat: iamq; ascendi poterat cōgestione cadauerū. montes aut̄ resonātes, multo amplius horrorem augebant: nec quicquā illi nocti defuit, quod uel auribus uel oculis terrorē possit incutere. Plurimi quidem pro Iotapata decertantes, fortiter ceciderunt, plurimi etiam sauciati sunt, & tamē uix circa matutinas uigilias murus asiduis machinarum ictibus cecidit. Tumq; illi quidem corporibus atq; armis eam partem quæ deiecta fuerat, priusquam Romani pontes apponerent, munierunt.

De iterata impugnatione Iotapatenorum. Cap. X

MAne autem Vespasianus ad occupandam ciuitatem iam ducebat exercitum, ex nocturno labore paululum recreatum. Idemq; cupiens de cōuulsa muri parte alios propugnatores depellere, equitum quidem fortissimos equis depositos trifariam collocat: ut tecti armis dirutum latus undiq; obsiderent, contosq; prætenderent: & cum pontes admoueri cōpissent, ipsi priores introirent. Post illos autem pedites ualidissimos ordinauit. Reliquam uero equitum multitudinē secundū muri spatium per montana loca distendit, ne quis fugiens excidiū ciuitatis lateret, deinde

Deinde qui hos sequerentur cōstituit sagittarios, paratas sagittas habere iustos: funditores quoq; similiter, & appositos machinis. Alijs aut̄ integris muri partibus scalas applicare præcepit, ut qui hos prohibere tētaissent, deiectione partis defensionē relinquerent: cæteri q; omnibus simul telis oppressi, uiolentiæ irrumpentiū cederent. Iosephus aut̄ hoc cōsilio cognito, per murum integrum labore fatigatos itemq; senes disposuit, quasi lædi non possent: in parte uero collapsa ualidum & potentissimū quemq; senosq; ante omnes uiros, in quibus & ipse fuit, ad pericula subeunda sortitus est: hisq; præcepit, ut agminum ululatus ne metu quaterentur, aures obstruerent: contra sagittarum uero multitudinem cōmuniti protegerentur desuper scutis: paulatimq; recederent, donec sagittarij pharetras exinanirēt. Si uero pontes à Romanis apponerētur, ipsos pro silire mandauit: atq; hostibus persuasit per sua instrumenta resistere: unumquenq; uero ita certare debere, non quasi conseruandam tueretur, sed quasi perditam iam patriam uindicaret: atq; oculis suis proponere mactari senes ac liberos, coniugesq; suas propemodum ab hostibus capi: uimq; futurę cladis iam nunc collectā in autores eius effundere. ita quidem in utroq; disposuit. Ciuitatis aut̄ uulgus imbellis, mulieres ac pueri, postquam oppidum triplici acie uidere circundatū (nullus enim ad pugnam translatus fuerat à custodijs) strictisq; gladijs ad partem muri deiectam hostes instare, armisq; montana loca omnia desuper collucere, atq; Arabum quēdam sagittarijs tela suggerere, tūc extremo ululatu quasi capta urbe consonuerunt, nō ut impedere mala, sed ut adesse iam crederes. Quare Iosephus mulieres, ne misericordia suorū animos effoeminarēt, intra domos cū interminatione cōcludit, silere iussas: ipse uero ad partē muri quæ sibi obtigerat transfuit. & scalas quidē applicantibus animū non intendit, sed tantum speculabat impetum sagittarū. Simul aut̄ ac tubicines uniuersarū legionū cōsonuerunt, & grauiter infremuit exercitus: signoq; dato, missis undiq; sagittis lux obscurari cōepit: Iosephi socij memores præceptorū, & aduersus clamorem obstructis auribus, & cōtra sagittarum uulnera corporibus cōmunitis, cum admouerentur pontium machinæ, ipsi eas cursu, & antequam hostes pedem in his ponerent, occupant: eosq; ascendere nitentes prælio deturbant, uaria manu itemq; animi facinora demonstrātes: & ne uel in extremis calamitatibus deteriores illis uiderentur, qui sine periculo fortes contra se essent, curabāt. nec prius à Romanis diuellebantur, q̄ uel caderent uel occiderent. Itaq; Iudæis perpetuo dimicantibus, cum nec unde mutarent propugnatores haberēt, defensis autem Romanorum asidue substituerentur: proq; his quos uiolentiā repulissent, alij succederent: inuicem se adhortati latera copulant: protectiq; desuper lōgiorib. scutis, inexpugnabilis globus effecti sunt: totaq; acie uelut uno corpore repellendo Iudæos, in muro iam pedē ponebāt. Tum Iosephus, his rerū angustijs cōsilio necessitatis adhibito, machinis excogitandis cum desperatione stimulat: feruentiq; oleo perfundi milites iubet, scutorū coniunctione defensos. id autem Iudæi multi, qui & paratum haberent, & plurimum, cito Romanis infundunt: ipsis etiam in eos ahenis missis calore bullientibus. Hæc res Romanorum ardentium aciem dissipauit, & cum dolore seuisimo deuoluebātur à muro. si quidem facile à uertice ad pedes usq; sub

sub armatura oleum per totum corpus fluebat, carnemque non secus ac flamma deprecabatur: quod natura facile calefceret, feroque pro sui pinguedine refrigeraret. Thoracibus autem & galeis illigatis incendij fuga non erat. Nunc autem salientes, nunc incuruati dolore, de pontibus decidebant. Ad suos autem contranites tuto recedere non poterant, quonia facile ab insequentibus uulnerabantur. Sed neque Romanis uirtus in rebus aduersis, nec Iudaeis prudentia defuit. Romani enim licet oleo perfusi mirabilia pati uiderent, tamen in eos qui perfuderant ferebantur, praecedente quisque incurfando, tanquam ipse impetum retardaret. Iudaei uero progressum eorum dolo altero deceperunt, cum foeno graeco decocto pontium tabulata perfunderent: quibus illi dilabentes retrahebant, ut neque fugientium quisquam, neque aggredientium firmo posset eniti uestigio: sed alij quidem resupinati per ipsas pontium tabulas calcarentur, multi uero super aggeres deijcerent: & qui cecidissent, a Iudaeis feriebantur: qui Romanis desiliantibus conflictu iam liberi, facillime tela dirigebant. Cum autem multi milites mala in hac perpeti pugna dux uideret, sub uespera eos reuocat: quorum non paucis trucidatis, plures sunt uulnerati. Ex Iotapata uero sex uiris mortuis, plures quam trecenti faucij translati sunt. Hoc autem modo pugnatum est Iunij mensis die uigesimo. At Vespasianus, eorum causa quae acciderant, consolatus exercitum, postquam ira uidit accensum, neque tam exhortationem quam opus deposcere, aggeres quidem altius tollit. Tres uero turres quinquagenum pedum in excelsum iubet erigi, ferro undique tectas, ut & potius stabiles essent, neque ignibus expugnarent: easque super aggeres collocat, iaculatoribus & sagittarijs, itemque leuioribus missiliu machinis plenas, funditorum quoque fortissimis. Qui cum non conspicerentur propter altitudinem turrium & loricas, ipsi eos qui super murum astarent facile conspicuos, telis feriebant. at illi cum neque a uertice uenientes sagittas facile declinarent, neque ulcisci possent quos non uiderent: altitudine quidem turrim librata manu iacula superante: ferro autem, quo erant septa, flammis obstante: ob haec defensionem muri deserunt: oppugnationemque tetantibus prompte occurrunt. Et Iotapateni quidem ita resistebant, quamuis multi in dies singulos occuberent, neque contra mali quicquam hostibus facerent, quod eos sine periculo prohibere non poterant.

Iapha expugnatio a Traiano & Tito. Cap. XI.

Is autem diebus Vespasianus ad finitimam quandam Iotapatae ciuitatem euocatus, cui nomen est Iapha, nouas res affectante, & propterea, quod Iotapatenos praeter spem restitisse audierat, insolentem, mittit eum Traianum decimae legionis rectorem, dans ei duo milia peditum & equites mille. Ille autem cum oppidum contra expugnationem munitissimum reperisset (nam praeter naturam quae tutum erat etiam muro duplici cingebatur) habitatores uero eius uidisset paratos ad pugnam sibi obuios processisse, praedium cum his committit: eosque paulisper reluctatos, in fugam uertit: quos uestigijs consecuti Romani, exterioris muri ambitum quod confugerant, cum ipsis irrumpunt. secundum autem murum petentibus, ciues sui clausere ciuitatem, metu scilicet, ne cum his rursus hostes intraret. Profecto autem deus Galilaeorum clades Romanis donabat, qui etiam tunc ciuitatis eius uniuersum populum exclusum moenibus proprijs, ad interitum hostibus dedit audissimis

mis caediu. Multi enim simul ruentes ad portas, multumque nominatim praepositos inclamantes, inter ipsas preces mactabant, quibus hostes unum murum, alterum ciues clauserant: & inter medios coacti murorum ambitus, multi quidem sociorum gladijs transfigebantur, infiniti uero a Romanis interficiabantur, ne ad ulciscendum quidem recepta fiducia. nam praeter hostile metum, etiam domestica proditio eorum animos fregerat. Denique moriebantur, non Romanos, sed Iudaeos execrando, quoad omnes interiere numero hominum, duodecim millia. Unde Traianus uacuum esse ciuitatem pugnantibus reputans, & si qui adhuc intus essent, nihil eos ausuros esse existimans praetere timore, imperatori excidium reseruauit. eumque per nuncios rogauit ut filium suum Titum mitteret, finem uictoriae impositurum. ille autem laboris aliquid superesse ratus, cum milite filium misit, hoc est, quingentis equitibus, & peditibus mille. Qui mature ad ciuitatem profectus sic ordinauit exercitum, ut in leuo quidem latere Traianum constitueret, ipse uero in dextro obsidioni praesesset. Itaque militibus, scalas muris undique applicantibus, cum paulisper desuper Galilaei obstitissent, continuo moenia reliquerunt. Titus uero eiusque comites salu demissi, mature ciuitatem obtinuerunt. Tumque uehementer cum his qui se intus congregauerunt, pugna commissa est: nunc per angusta uiarum irruentibus ualidissimis, nunc foeminis ex tectorum culminibus, quae forte inuenissent, tela iactantibus. Et hoc quidem modo usque ad sextam horam sustinere conflictum, absumptis autem bellatoribus, caetera multitudo, & sub diuo, & per domos, senes pariter ac iuuenes mactabant. Denique uirilis sexus praeter infantes nullus remansit, qui cum mulieribus abducti sunt seruitio. Interemptorum quidem in ciuitate, & in primo congressu, numerus fuit xv millia: captiuorum autem duo millia cxxx. Haec Galilaeis clades contigit quinto & uigesimo die Iunij mensis.

De Samaritis a Cereale deuictis. Cap. XII

Ed ne Samaritae quidem alieni a calamitatibus remanere. Hi namque in monte Garizin, qui est illis sanctissimus, congregati, locis suis expectabant: belli autem minas eorum conuentus ac spiritus habere uidebatur: nec saltem uicinorum malis corripiebant, sed inconsculta suarum uirium infirmitate, secundis Romanorum rebus exterriti, prona in tumultum uoluntate pendebant. Vespasiano autem placebat motus antecapere, eorumque impetus praenire. Nam & si praesidijs tota Samaritica regio cincta erat, tamen eorum multitudo qui coierant & conspiratio timebatur. Eaque causa Cereale quintae legionis tribunum, cum sexcentis equitibus tribusque peditum millibus mittit. Ille autem ad montem quidem accedere, praedioque congregari nequaquam tutum esse dixit, quod hostes plurimi desuper essent: milites uero circumuallatis undique montis radicibus, tota eos die custodiebant. Euenit autem aquae tunc indigentibus Samaritis, etiam graues accendi aestus (erat enim tempus aestatis, neque se rebus necessarijs uulgi instruxerat) adeo ut nonnulli quidem una die siti morerentur, multi uero eiusmodi morti seruitium praeferebant, ad Romanos transfugerent: ex quibus cognito Cerealis, illos etiam qui adhuc perseuerarent, malis infractos, montem ascendit: & circum hostes exercitu constituto, primum eos ad foedera hortabatur, atque ut salui esse mallent rogabat: si arma proiecissent, tutos fore praemittens: denique quia persuadere non posset, aggressus eos occidit

omnes. Erant autem undecim millia & sexcenti. Hæc Iunij mensis uigesimo & septimo die gesta sunt: atq; his calamitatibus Samaritæ oppressi sunt.

Iotapata excidium. Cap. XIII

IOtapatenis autē diu durantibus, & præter spem aduersa tolerantibus, quadragesimo quidē ac septimo die, Romanorū aggeres super murorū altitudinē sunt elati. quidam uero ad Vespasianum eodem die profugus uenit, paucitatem ciuiū & infirmitatem simul eorū enuncians: quodq; diuturnis uigilijs, & prælijs assiduis consumpti, minime quidē ulterius uim ferre possent, uerū dolo etiā caperent, si quis instaret. circa extremā namq; uigiliam, qñ & malorum requiem habere uiderent, & maxime defatigatos custodes matutinus somnus occupat, dormire eos dicebat, eademq; hora inuadendos esse suadebat. Vespasiano autē, quia fidē nosset inter se Iudæorū, quantaq; superbia pœnas contēnerent, trās fuga suspectus erat: nam & antea quidam ex Iotapata captus, omne tormentorū genus fortiter pertulit, & cum ne flammis quidē coactus, quid intus ageret, hostibus exquirētib; prodidisset, mortē deridens cruci suffixus est. Fidem tñ proditori coniectura faciebat, fortasse illū uera dicere: ipse autē nihil ex eius fallacia magnum sibi existimans esse metuendū, asseruari hominē iussit, & ad occupandam ciuitatem parabat exercitū. Hora igit̃ quæ fuerat indicata, silentio muros petebat: primusq; incedebat Titus cum uno è tribunis Domitio Sabino, paucis ex quintadecima legiōe comitatus. Interfectis autē uigilibus, in ciuitatē ingrediuntur, & post eos Sextus Cerealis tribunus, & Placidus, subiectos sibi milites introducebant. Arce uerò occupata, cum hostes in medio oppido uersarentur, iamq; plane dies esset, ne tunc quidē illi qui capti tenerent, adhuc excidium sentiebāt, multo labore somnoq; pariter dissoluti. Et si quis euigilasset, nebula uisus eius hebetauit, quæ casu tūc plurima se circa oppidū fuderat, donec totus irrupit exercitus: soloq; malorū periculo exuscitati sunt, morientesq; demū se perijsse crediderūt. Romanos autē memores qd obfidiōis tēpore pertulissent, neq; parcēdi cuiquā, neq; miserendi quenq̃ tangebatur cura. sed ex arce plebē ad prona cōpulsam facilimē trucidabāt, ubi loci difficultas pugnacibus q̃q; negaret copiam resistendi. uiarū nanq; angustijs pressi, ac p̃ decliua dilabētes, fluente desuper bello obterebant. Id multos etiā qui circa Iosephū lecti erant, ut manib; proprijs liberarent incitauit. nam cum se uiderent Romanorū neminē posse occidere, ne Romanorū manibus oppeterent præuenerunt, & in extrema parte ciuitatis cōgregati, semet interfecerunt. Quicumq; tñ uigilum primi captam ciuitatē senserant, in quandam turrim septentrionalē fuga recepti, aliquādiu quidē restiterūt. deinde circūfusi hostiū multitudine, sero dextras dedere: hisq; instantibus, mortē suam equo animo præbuerūt. Potuissent autē incruēto Romani obfidiōis sine gloriari, nisi unus ex ipsis occidisset cēturio, Antonius, peremptus insidijs. Nam quidam ex his qd ad speluncas cōfugerant (erant autē plurimi) rogabat Antoniū, dextrā sibi porrigere, ad fidē salutis ac præfidiū, quo tutus ascēderet. cūq; is manū porrexisset incaute, hasta ille præuentū sub inguine perculit, statimq; cōfecit. Illo quidē die cōparentem multitudinem peremere Romani. postea uero secutis diebus scrutando latebras, per cuniculos & speluncas in omnē

sæuie-

sæuiebant ætatem, præter infantes ac foeminas. Itaq; captiui quidē mille ducenti cōgregati erant: quadraginta uero millia cōnumerata sunt excidij tempore pugnissq; superioribus mortuorum. At Vespasianus ciuitatē ipsam excindi iubet, castellaq; eius omnia exurit. Iotapata quidem ita deuicta est ter-tiodesimo imperij Neronis anno, calendarum Iuliarum die.

Quomodo Iosephus captus uitā suam redemerit factis & uerbis. Cap. XIII

ROmani uero Iosephū requirentes, & propriæ indignatiōis causa, & quod imperatori operæ precii uidebat (captus enim, maxima pars belli esset) mortuos itemq; abditos rimabant: ille autē in exitio ciuitatis fortunæ quodā usus auxilio, per medios se hostes surripuit, & in quendam profundum puteum saltu demissus est, cui amplum specus adiunctum erat à latere, quod supra scrutantes uidere nō possent: ubi xl insignes uiros latitantes offendit, rerumq; utiliū apparatus, qui nō paucis diebus sufficeret. Hostibus autē omnia cōplexis, interdū quidē se occultauit: nocte uero sursum ascendens, uigilias explorabat, ut fugeret. Cumq; omnia undiq; ipsius causa maxime custodirent, neq; fallendi spes esset, in speluncā iterū descēdebat: biduumq; ibi delituit. Tertia uero die, capta quadā muliere, quæ cum ipsis fuerat, indicatus est. Tumq; Vespasianus properè duos tribunos, Paulinū & Gallicanū, iussos pacē dare Iosepho, & hortari eū ut ascēderet, mittit. Qui bus tñ ille rogantibus, postq̃ ad eum uenerūt, fidemq; pro salute dantib; minime paruit. Ex his autē magis quæ pati meritis esset, qui plurima cōmisset, q̃ ex naturali mansuetudine rogantiū, suspiciōne colligens, uelut ad pœnam euocaret, timebat: donec Vespasianus tertiū quoq; tribunū Nicanorē, Iosepho notū, atq; olim consuetū misit. Is autē, q̃ mite in eos Romanorū esset ingenium, quos semel subiugassent, referens: quodque ipse Iosephus uirtutis causa magis admirabilis, q̃ inuisus ducibus haberet: essetq; imperatori studiū non eum ad supplicium ducere, quod etiam sine deditiōe sibi liceret exigere, sed conseruare potius uirum fortem: his addebat, q̃ nec Vespasianus, si quid dolo moliret, amicum ad id mitteret, ut rem optimā pœsimæ, hoc est, perfidiæ prætexeret amicitiam: neq; semetipsum illi, ut amicū falleret, obtemperatum fuisse. Verū Iosepho etiam post Nicanoris dicta hæsitante, milites quidem irati, speluncæ ignē submittere properabant. sed retinebat eos belli ductor, uiuū Iosephū capere plurimi pendēs. Nicanore autē uehementer instāte, ubi etiā hostilis multitudinis minas cōperit Iosephus, nocturna somnia reminiscit: quibus ei deus & futuras Iudæorū clades, & quæ Romanis essent euentura principibus, ostēdit. erat autē interpretādis quoq; somnijs idoneus, & cōiectare quæ ambigue diuinitus dicerent, sciebat: qui & sacros prophetarū libros nouerat, q̃ & ipse sacerdos esset, & parentibus sacerdotibus procreatus. Illa igit̃ hora quasi deo plenus, & recentium somniorū, quæ horrēda uiderat, simulacra mēte cōplexus, occultas preces deo offert. Et quia Iudæorum, inq̃t, labefactari tibi rem creator placuit, fortuna uero ad Romanos tota migravit, animamq; meā quæ futura prædiceret, elegisti, do quidē manus sponte Romanis, & uiuo. testor autē, q̃ nō proditor, sed tuus minister ad eos ibo. Simulq; his dictis, Nicanori cōsentiebat. Verū qui unā cōfugerant Iudæorū, postq̃ intellexerunt Iosephū rogantibus cedere, uniuersi circumstan-

Ioseph.

Nn 2 tes

tes clamabant, certe plurimū ingemiscere leges patriæ. Vbi sunt, quæ Iudæis deus annuit, quibus mortē contemnentes animas indidit? Vita Iosephe captus es, lucemq; pateris intueri seruientem? Quæ cito tui oblitus es? Quæ multos pro libertate mori persuasisti? falsam profecto opinionem fortitudinis habebas, falsamq; prudentiæ, si salutē apud eos speras, cū quibus ita dimicasti: aut si hæc etiam certa sunt, ab illis tñ te seruari cupis. Sed quamuis te Romanorū fortuna tui obliuione perfuderit, nos tñ patriæ gloriæ consulentes, & dextram tibi & gladium cōmodabimus: Tu uero siquidem sponte moriari, dux Iudæorū: si uero inuitus, proditor morieris. Vix hæc elocuti sunt, & intenta tuis ei gladijs, occidendū illum cōminabantur, si Romanis pareret. Timēs igitur impetū Iosephus, & se dei præceptorū proditorem esse ratus, si ea nō renunciaffet morte præuentus, argumentis eos philosophiæ necessario tractare incipit. Et quid em̄ tantopere, inquit, o socij propriæ cædis auidi sumus? aut cur amicissimas inter se res, corpus & animam in dissensionē uocamus? mutatum me esse quispiā dicet? sed Romani hoc sciunt. Optimū in bello mori? sed lege belli, hoc est à uictoribus trucidari. Proinde siquidē Romanorū ferrum deprecor, uere meo gladio meaq; manu sim dignus: sin illi hosti suo parcendū putant, quanto iustius nos ipsi nobis pepercerimus? Quippe stolidum est ea circa nos admittere, pro quibus ab illis dissensimus. Pulchrū em̄ esse pro libertate mori, & ipse fateor, pugnando tñ, & illorū manibus q̄ eam præripuere: nunc autē neq; prælio nobis obstant, neq; nos interficiunt. Itidē autē timidus est habendus, qui mori non uult cum opus est, & qui uult cū nō oportet. Præterea quis nos metus prohibet ad Romanos ascendere? nempe mortis. Ergo quæ ab hostibus dubie suspecta formidini est, eam certam ipsi nobis irrogabimus? Verū seruitutē dicet aliquis. Valde quidē nūc liberi sumus. At uiri fortis est semet occidere. Imo uerò ignauissimi, quantum opinor. Nam & gubernatorē timidissimū puto, qui tempestatem metuens, ante uim turbinis nauē sponte submergit. Quinetiā propria manu perire, à cōmuni omniū animalium natura discrepat, eoq; modo in creatorē nostrū deū summum scelus admittit. Nullū est animal, quod ex industria uel per se moriatur. Siquidē naturæ lex ualidissima, ut uelint uiuere, in omnib. sita est: idcirco & qui nobis adimendū id putant, hostes ducimus, & quos nostros insidiatores putamus poena persequimur. Deū uerò indigne ferre nō arbitramini, cū donum eius homo despiciat? Ab illo enim accepimus ut essemus: rursusq; ut esse desinamus, illi reddendū est. Corpora quidē cunctis mortalia sunt, ex cadauca materia fabricata: anima uero semper immortalis est: deiq; particula in corporib. collocata. Si quis ergo depositū hominis surripuerit aut male tractauerit, pessimus statim ac perfidiosus habet. Si dei depositū ex proprio corpore q̄s eiecerit, eum se latuisse quæ læserit æstimabit? Et seruos quidē fugientes ulcisci, iustū credit, quamuis nequā dominos fugerint: ipsi uero deum fugientes, & optimū deū, impie facere nō uidebimur? An ignoratis q̄ eorū qui lege naturæ uita exeunt, acceptūq; deo debitū soluunt, cū id qui dedit recipere uoluerit, perpetua laus domusq; ac familia stabiles sunt? pure autē & q̄ inuocantes exaudiāt animæ, retinēt locū in celo adeptæ sanctissimū: atq; inde rursum, uoluntib. seculis, casta corpora iubent incolere. Quorū uero manus in

se

seipfos insanierunt, eorū animas tenebrosior Orcus suscipit. pater autem illorū deus autores iniuriæ per nepotes ulciscitur. Hinc & deo inuisum est, & à sapiētissimo legis nostræ cōditore coerceat. Deniq; si q̄ se occiderint, apud nos quidē usq; ad solis occasum insepultos abijci decretū est, cum etiam hostes sepeliri fas esse ducamus: apud alios autē & dextræ iubent abscindi eiusmodi mortuorū, quæ in ipsos armatae sunt: qm̄ ut corpus ab anima, ita manum esse à corpore alienā existimarent. Pulchrū est igit, o socij, iusta sentire: neq; humanis cladibus addere, ut creatorē omniū impietate lædamus. si salui esse uolumus, salui simus. nec em̄ salus apud eos ignobilis est, quib. tantis uirtutē operibus demōstrauimus. sin mori placet, ab his occidi perpulchrū est q̄ nos ceperint. Nō migrabo ego in hostiū locū, ut ipse mei proditor fiā. multo enim stolidior sim, q̄ qui ad hostes ultro profugiunt, siquidē illi salutis suæ causa id faciūt: ego uero interitus, & quidē mei. Romanorū tamē insidias uotis expeto. nam si me & post iunctas dextras perimant, magno animo paratoq; moriar, mendacij perfidiā pro uictoriæ solatio mecū auferēs. Multa quidē in hunc modū Iosephus ut à cæde propria socios dehortaret, dicebat. Illi autē obstructis auribus desperationē, qua se iam dudū morti deuouerant, concitant: & alij aliunde cū gladijs accurrētes ignauitiam exprobrabāt: & quasi eum mox percussurus, quisq; adoriebat. Ille autē cum aliū nominatim uocaret, aliū uultu ducis intueretur, alterius dextrā prehenderet, alium precibus exoraret, uaria mentis affectione (ut in tali necessitate) distractus, ferrū omniū à cæde sua prohibebat, nō secus ut feræ bestiae circumclusæ, ad eum semper qui se contingeret, ora cōuertens. Illorum autē, qui ducē in extrema quoq; clade reuerendū putabant, debilitabant dextræ, gladij q; de manibus elabebant: multi cū manus ei afferrent, sponte frameas dimittebāt. Iosepho autē nō defuit in desperatione consiliū, sed fretus dei prouidentia, salutē in periculū mittit. Et quoniā mori decretū est, inquit, agite, cædes mutuas sortiamur: & cui obtigerit, manu sequētis occubat, atq; ita omniū fortuna perambulet, neq; sua se quis dextera feriat. iniustū est enim cæteris interemptis, ex alijs quenq; si poenituerit, saluū esse. Visus est uera dicere, & quod persuasit agitur: ut fors cuiq; obtigit, paratam ei qui sequerēt necem suam præbebat, quasi mox etiā duce perituro. cum Iosepho enim perire, uita dulcius æstimabant. Remansit autē ipse cum altero, siue fortuna dici poterat, siue dei prouidentia. Cōsultoq; prospiciēs, ne uel sorte grauaret, uel si nouissimus recessisset, gentilis cæde polluerēt: illi quidem, fide interposita, ut uiueret persuasit: ipse uero hoc modo & Romanorū & domestico bello liberatus, ad Vespasianū per Nicanorē ducebat. Omnes autē Romani uisendi eius gratia occurrebāt: et cū se circa ducē premeret multitudo, uariis tumultus erat: his exultantibus, q̄ captus esset, alijs minitantibus, nōnullis autē propius eum uidere certantibus. Et qui longius quidē aberant, hostē interficiendū esse clamabant: qui uerò propius erant, facta eius reputantes, mutatiōe stupecebāt. Rectorū autē nemo fuit, qui licet antē irasceret nomini eius, uiri aspectu non mitior factus sit. Titū uero præter alios & fortis Iosephi animus in calamitatibus, & ætatis eius misericordia capiebat: qualisq; pridē fuisset in prælijs reminiscenti, & qualis nūc sit in hostiū manibus positus intuenti, succurrebat

Ioseph.

Nn 3 quanta

quanta esset fortunæ potentia, quamq; uelox belli momentū. humanarū aut rerū nihil firmū atq; perpetuū: quāobré multos ad miserationē Iosephi pertraxit: plurimaq; salutis eius pars Titus extitit apud patrem. Vespasianus tñ, quasi missurus eum Cæsari, ut cautissime custodiretur præcepit. Quo audito, Iosephus aliquid ei soli se dicere uelle ait. Summotisq; ab illo omnib. alijs præter filium Titum, ac duos amicos: Tu quidē, inquit, Vespasiane, tantum hoc putas, Iosephum te habere captiuum: ego aut maiorum ad te nuncius uenio, præmissus à deo: alioquin Iudæorū legem sciebam, & quēadmodū duces exercituū mori deceret. Ad Neronē me mittis? quid ita? quasi qui Nero ni usq; ad te successuri sunt, maneat. Tu es Cæsar Vespasiane & Imperator, atq; hic filius tuus: me aut colligatum arctius tibi asseruato: nam dñs quidem non mei solius es tu Cæsar, uerum etiā terræ marisq; ac totius hominū generis. me autem ad maiore pœnam custodiri oportet, si ex tēpore & subito in dominū ista confingo. His dictis Vespasianus statim quidem fidem non habere uidebatur, eaq; Iosephū existimabat salutis gratia cōminisci. paulatim uero ad credendū impellebatur, iam pridem illum excitante ad imperiū deo, sceptraq; multis præmonstrante alijs portentis. Sed & in alijs uerū esse Iosephum deprehenderat. Altero namq; amicorū qui secretis intererant, admirari dicente, quēadmodū (nisi hæc deliramenta sint) neq; Iotapatenis de excidio, neq; sibi de captiuitate quicq; diuinasset, ut à se irā depelleret: Iosephus Iotapatenis ait se prædixisse, q̄ post diem septimum & quadragesimū eos maneret exitium, quodq; ipsum Romani uiuum essent in custodia retenturi. Hæc in secreto quæ sita, Vespasianus ubi uera esse comperit à captiuis, etiam quæ de se dixisset credibilia cœperat existimare: sed neq; custodiam Iosepho nec uincula remittebat: uestimentis aut alijsq; muneribus eum donare benignissimeq; fouere non desinebat, etiam Tito magnam honori eius operam cōmodante. Quarto autem die mēsis Iulij Vespasianus in Ptolemaida reuersus, inde in loca maritima Cæsaream peruenit, Iudææ maximam ciuitatē, & quæ maiorem incolarum partem Græcos haberet. Igitur & exercitum & rectorē indigenæ omni fauore ac benignitate suscipiunt, affectu quidē quo Romanos diligenter. plus aut illorū qui excisi fuerant odio: unde etiam multi simul, ut de Iosepho suppliciū sumeret, cum clamore precabantur. Vespasianus aut de ista quidem petitione, uelut ab inconsulta multitudine oblata, nihil respondendo dissoluit. legionum uero duas quidem hyematum apud Cæsaream posuit, q̄ opportunam uideret esse ciuitatem. Decimam uero & quintam Scythopolim misit, ne totius exercitus molestia Cæsaream premeret. Erat autem illa quoq; aprica per hyemem, quantum æstatis caloribus æstiuosa, ut in planicie sita atq; maritima.

Ioppe denuo capitur. Cap. XV.

DVm hæc aguntur, collecta non exigua multitudo, qui uel ab hostibus seditione defecerant, uel ex ciuitatibus euersis effugerant, Ioppen sibi receptaculo renouant, quam antea uastauerat Cestius. Et quia terra quam uastauerat arcebant, migrandum in mare censuerunt: ac piraticis nauibus fabricatis, in Syriam ac Phœnicen, itemq; in Aegyptū comēantes, plurimos latrocinijs prædabantur: omnibusq; nauigijs inuium faciebant

ciebant illarum partium pelagus. Sed Vespasianus cognito quid constituisent, equites in Ioppen necnō & pedites mittit. hiq; nocte in ciuitatem, q̄ in custodia erat, ingressi sunt. Eius aut habitatores, postq̄ irruptionem præferant, ne tunc Romanos arcerēt, metu deterriti, naues fuga petierunt: & in his, ultra contiguū sagittæ spacium, pernoctauerunt. Cum uero Ioppe natura esset importuosa (namq; in asperū cæteraq; arduum littus desinit, ac summis utrinq; cornibus leuiter incuruū, quæ uaste supersunt, & ingentibus procellis pelagus turbant: ubi etiam nunc Andromedæ catenarū signis extantibus, fabulæ ueteris fides ostendit: aduersus aut aquilo feriens littora, summos in obiectas cautes fluctus affligit, solitudineq; intutionē efficit stationē) in eo salo fluctuantibus Ioppenis, prima luce uiolentius, quē illac nauigantes Melamboreā uocant flatus incumbit: & alias quidē naues inter se, alias uero collisit in scopulos. multæ aut cum magna ui aduerso æstu niterent ad pelagus (nam & littus saxis infestū, & hostes in eo constitutos timebant) sublata in sublime gurgite mergebant. & neq; fugæ uspiā locus erat, neq; manentibus spes salutis: cum & mari uentorū, & ciuitate Romanorū uiolentia pellerent. Itaq; multi ululatus collisis nauibus audiebant, & multi crepitus fractis: Ioppenorū aut fluctibus pars obruti, pars naufragijs implicati moriebant. nonnulli aut ferro se interficientes, uelut id satius esset, mare præueniebant: plurimi aut euecti fluctibus, scopulis carpebant: ut & pelagus sanguine redundaret, omnisq; ora maritima cadaueribus impletet: cum etiā ad littus appulsi, in eo stantes Romani milites trucidarēt. eiektorū autē corporū quatuor milia ducēta fuerūt. Ita captā nullo prælio ciuitatē Romani funditus erunt. Ioppe quidē hoc modo breui tēpore bis à Romanis excisa est. Vespasianus aut, ne rursus eò piratæ confluerent, castris in arce munitis, ibi cum peditibus paucis equitatū reliquit: ut hi quidem locis suis manētes, eadē castra defenderent: equites uerò omne circū territoriū peragrantes ad fines Ioppes, uicos & oppidula simul exurerēt. Illi igit præceptis obediētes, in dies singulos incurfando, exscindebant totas regiones atq; uastabant. Vbi uero Iotapata apud Hierosolymam casus nūciatus est, primo quidē plurimi & pro magnitudine calamitatis, & q̄ nemo qui se uidisse diceret quæ iactabant aduenerat, nō credebant. nec em̄ uel nuncius aliquis superfuerat: sed ipsa p se fama excidiū prædicabat, uelox nuncia tristiuū: paulatimq; p finitimos ueritas ambulabat, & apud omnes ambiguitate certior habebat. quinetiā rebus gestis plura quæ facta non erant affingebatur: & in excidio ciuitatis peremptus dicebatur esse Iosephus: quæ res maximo luctu repleuit Hierosolymā: & p singulas domos itēq; cognatiōes, amissorū quisq; lugebatur à suis: luctus uerò ducis publicus erat. & hi quidē hospites, alij p pinquos, amicos alij, nonnulli etiā fratres flebāt: Iosephū aut uniuersi, adeo ut p dies xxx nunq̄ lamēta in ciuitate cessarēt, magnaq; mercede cōducerentur tibicines nāniarū. Tēpore aut ueritate reuelata, ut de Iotapata qdē ubi res habebat, fictū uero qd de Iosephi morte uulgabat, eūq; uiuere & cū Romanis esse compertū est, ac supra captiui fortunā à ducibus honorari: tantā in eum uiuū iracundiā, quantum prius cum mortuū crederēt beneuolentiā, conceperunt. Et ab alijs quidē ignauis, apud alios proditiōnis arguebat: totaq; in eum ciuitas plena erat

indignatione atq; cōuitijs. Vltro aut̄ his uulneribus excitabant̄, magisq; accendebantur rebus aduersis: & offensio quæ prudentibus ne similia perferant cautionis & custodiæ causam præbet, ad alias calamitates tanq̄ stimulus incitabat: & malorū semper incipiebat ex fine principium. deniq; maiore in Romanos impetu ferebant̄, uelut in Iosephū pariter uindicaturi. Hierosolymorum quidem habitatores eiuscemodi turbis agitabantur.

Deditio Tiberiadis. Cap. XVI

Vespasianus aut̄ studio uisendi regnū Agrippæ (nā & ipse rex inuitabat, rectorē cū exercitu simul paratus accipere domesticis diuitijs, ac per eos ægras partes regni cōpescere) motis ex Cæsarea maritima castris, in eam quæ Philippi dicit̄ Cæsareā demigravit: ibiq; per dies xx milite recreato, ipse quoq; rerū gestarum gratias deo referēs in epulis erat. Postq̄ uero Tiberiada quidē nouas res cupere, ac deficere Taricheas audiuit (ad regnū autē Agrippæ utraq; pertinebat) decreto apud se undiq; Iudæos excindere, opportunū esse credidit aduersus eos exercitū ducere, simul ut Agrippæ hospitio uiuere rependeret, potestati eius ciuitatibus creditis. Igitur filiū suū in Cæsareā, ut inde militē Scythopolim traduceret, mittit. Hæc autē ciuitas Decapoleos maxima, & Tiberiadi uicina est. Quò cum ipse uenisset, ibi filiū præstolabat̄. Deinde cum tribus ultrà legionibus progressus, ad trigessimū à Tiberiade stadiū, in quadā mansione conspicua nouarū rerum studiosis, cui nomen est Enabris, castra ponit: atq; hinc decadarchū Valerianū cum equitibus L mittit, qui pacifico sermone oppidanos alloqueret̄, & ad fidem inuitaret. audierat enim q̄ pacem populus desideraret: à nōnullis autē ad bellū eum cogentibus, seditionē pateret̄. Itaq; Valerianus ubi muro appropinquauit, & ipse de equo desiliit, & suos comites idē facere iussit: ne lacessendi prælij causa, potius uenisse uideret̄. Sed priusquā uerbū faceret, armati excurrere in eū seditiosi, qui erant ualidiores, rectorē quodā nomine Iesu, Tobia filio, latrocinalis agmine principe. Valerianus aut̄, neq; præter mandata ducis prælio cōgredi tutū ratus, etiā si de uictoria certus esset: pugnamq; periculosam esse, si cū multis pauci, & instructis imparati cōfligerent, inopinata præterea Iudæorū stupefactus audacia, & ipse pedes refugit, & quinque alij similiter equis relictis: quos Iesus eiusq; focij, ueluti pugna nō insidijs captos, læti in oppidū adduxerūt. Id aut̄ ueriti seniores, & q̄ eminere in populo uidebant̄, in Romanorū castra profugiūt: adhibitoq; sibi rege, ad Vespasiani genua suppliciter accidūt, ne se despiceret obsecrantes: neue quæ paucorū esset, totius esse ciuitatis insaniā existimaret: sed populo parceret, q̄ temp̄ amica Romanis sentiret: magisq; ultū iret defectionis autores, à quib. ipsi olim ad foedus uenire properantes, nūc usq; ne id facerēt asseruati fuissent. His eorū precibus, quanq̄ toti ciuitati, ppter equorū rapinā infensus esset, indulgit. nā & Agrippā uidebat eius oppidi causa trepidare. Fide aut̄ per eos populo data, Iesus eiusq; focij, tutū sibi nō esse rati apud Tiberiada cōfistere, ad Taricheas cōfugiunt. Posteroq; die Vespasianus in arcē p̄mittit cū equitibus. Traianū, qui multitudinē an oēs pacē cuperet, experiret. cognito aut̄ populū eadē sentire q̄ supplices, ad ciuitatē ducebat exercitū. Illi aut̄ portis ei patefactis, cū faustis ominationib. obuiā prodeūt, salutis datorē ac benemeritum

ritum acclamātes. Cum uero militem angusti aditus remorarent̄, murorum partem dirui Vespasianus ex meridiano latere iussit, eoq; pacto dilatauit ingressum: ut præda tamen & iniurijs abstinerent, in gratiam regis edixit: eiusdemq; causa muris pepercit, spondentis habitatores eius posthac cum reliqs fore cōcordes: alijsq; modis malis affectā ciuitatē ex diffensione recreauit.

Tarichearum obsidio. Cap. XVII

Deinde ab ea digressus, inter ipsam & Taricheas castra posuit, muroque firmavit, belli sibi moras illic fore prospiciens: quod omnis turbarum cupiens multitudo ad Taricheas cōflueret, munitione cōfisa ciuitatis, & lacu qui Genesar ab indigenis appellat̄. Etenim ciuitatē ita ut Tiberias sub monte positā, qua lacu non alluebat undiq; muro ualidissimo, sed minore tamen q̄ Tiberiada, Iosephus cinxerat. nam illam quidē in principio defectionis, pecuniarū itemq; uiriū copia cōmunierat: Taricheis uerò largitatis eius reliquæ profecerunt. Scaphas aut̄ plurimas in lacu paratas habebant: ut in eas uidelicet, si terrestri prælio uincerent̄, refugeret: simulq; ad nauale bellū, si opus esset, instructas. Romanis aut̄ castra munientibus, Iesus eiusq; focij neq; multitudine hostiū, neq; disciplina militiæ perterriti, cursu eos irruūt: primoq; impetu disiectis muri fabricatoribus, ac parte aliqua edificij dissipata, ubi armatos cōgregari uiderūt, anteq̄ mali aliqd paterent̄, ad suos refugiunt: eosq; insecuti Romani, ad nauigia cōpulere. Et illi quidē tantum prouecti, unde Romanos cōtingere missilib. possent, anchors iaciūt: & sicut acies affolēt, densatis inter se nauibus, aduersus hostes in terra cōstitutos, nauali prælio decertabant. Audito aut̄ Vespasianus magnā eorū multitudinē in proxima ciuitati planicie congregatā, filiū suū cum sexcētis equitibus lectis eò mittit. Qui cum infinitū hostiū numerū reperisset, patri quidē maiorib. auxilijs opus esse mandauit. Ipse uero equitū plerosq; etiā priusquā subsidia ueniret alacres esse uidēs, cū nōnulli eorū multitudinē Iudæorū formidarēt, unde exaudiri posset cōstitit: & ó Romani, ait, pulchrū est nanq; in principio sermonis admonere uos generis uestri, ut qui cum quib. pugnaturi simus sciatis: nostras enim manus nemo unq̄ toto orbe hostis ullus euausit: Iudæi uero, ut etiā pro his dicamus aliqd, ad hoc usq; tēpus uicti nō defatigantur: itaq; oportet illis in aduersis rebus cōstanter dimicantibus, etiā nos insecūdis perseuerantius laborare: aperta quidē frōte uobis plurimū alacritatis inesse cōspiciens, gaudeo: uereor aut̄, ne cui uestrū tanta timorē multitudine hostiū latēter incutiat. Igit̄ quisq; iterū cogitet, qualis cum quibus decertabit: quodq; Iudæi, licet satis sint audaces, mortemq; contemnant, incōpositi tñ bellorumq; imperiti sunt, uulgus recte potius q̄ exercitus appellandi, de uestra uero peritia atq; ordinatiōe referre quid opus est? Nempe idcirco soli armis exercemur, pacis etiam tēpore, ut ne in bello nos cum hostib. numero conferamus. nam quod perpetuæ militiæ cōmodum, si pares cum rudibus cōgrediamur? Quin reputate, q̄ armati cum inermibus, & equites cū peditibus, & ducis tuti cōsilio cū uagis neq; rectorē habentibus decertabitis: quodq; nos hæ uirtutes multo plures efficiant, multū autē uitia de hostiū numero detrahant. Nec sola hominū multitudo, quamuis pugnacissimi fuerint, in bello obtinet: sed etiā si uel in paucis sit fortitudo. hi enim & ordina-

ri faciles sunt, & sibimet subuenire: numerosæ aut copiæ plus incõmodi ex se metipsis, quàm ex hostibus capiunt. Itaque Iudæos audacia & ferocitas ac desperatio siue metis sæuitia ducunt, quæ rebus secundis aliquantulum ualent, minimis uero offensionibus extinguunt. nos aut uirtus regit, & morigera uoluntas, itaque fortitudo, quæ & in prospera fortuna uiget, nec ad finem usque inter aduersa decipit. Ad hoc maiores nobis sunt, quàm Iudæis, causæ certaminis. nam si illi pro libertate ac patria belli pericula sustinent, quid est nobis inclyta fama præstantius? & ne post orbis terræ imperium uideamur hostium aduersariorum loco Iudæos habere? Præterea considerate, quod ne patiendi quidem alicuius intolerabilis mali metus est. multos enim eosque in proximo adiutores habemus. Rapere aut uictoriam possumus: & quos a patre mitti nobis speramus auxilio, conuenit antea pere, ut & maior sit et socium non habeat uirtutis effectus. Equidem puto nunc de me ac patre meo uobisque pariter iudicium fieri, si ille quidem rebus ante gloriose gestis dignus fuit, ego uero eius sum filius, uosque milites mei. nam illi uincere consuetum est. ego uero reuerti ad eum perpetiar uictus? quo pacto aut uos non puduerit, duce uestro periculis occurrente, non superare? appetam enim pericula mihi credite, primusque in hostes irrupam. nemo aut uestrum a me discesserit, persuasum habes, impetum meum sustentari ope diuina, & manifestissime præsumite, quod multo plus mixti hostibus efficiemus, quàm si extrinsecus pugnaremus. Postquam Titus hæc prosequutus est, diuina quædam alacritas militibus incidit. Et quia Traianum aduenire cum cccc. equitibus ante prælium contigit, agreferebant, tanquam minueret uictoria societate. Misit aut Vespasianus & Antonium Silonem cum duobus milibus sagittariorum: ut occupato monte, qui ex aduerso erat oppidum, murorum propugnatores repellerent. Et ab illis quidem ita ut præceptum fuerat, circumuenti sunt, ex ea parte subuenire tentantes. Titus aut primus perrexit citato equo in hostes, & post eum ceteri cum clamore, tanto spacio fusi, quantum aduersa acies occupauerat, unde multo etiam plures quam erant apparuerunt. Iudæi uero, licet incursum eorum & disciplina conterriti, paulisper quidem primos sustinere congressus. Perculsi aut contis, equorumque impetu deturbati conculcabant: atque ita multis passim peremptis disperduntur, & in ciuitatem, ut quisque uelocitatis habebat, effugiunt. Titus aut aliquos a tergo instans, alios per transitum occidebat, nonnullos cursu antecapiens, ictu ora transferebat. multos aut, alium super alium lapsos inuoluens, conficiebat: omnesque ad moenia confugientes præueniens, detorquebat ad campum, donec uel multitudinis elapsi, in oppidum confugerunt. Excepit aut illos acerba dissensio. namque indigenis, & fortunarum suarum & ciuitatis gratia, & ab initio bellum gestum, maximeque quod male pugnatum fuerat, non placebat. sed populus aduenarum qui plurimus esset uim adhibebat, & inter se discordantium clamor erat, ueluti iam arma caperent. Quibus auditis, nec enim procul a muris aberat, Titus exclamat: Hoc tempus est, quid moramur commilitones? deo nobis dedente Iudæos suscipite uictoriam. Non auditis clamores? quod manus nostras euasere, discordant: habemus ciuitatem, si modo properamus. Veruntamen cum uelocitate animis opus est. nihil enim magni effici sine periculo consueuit. non solum aut hostium concordiam, quos cito necessitas in gratiam reuocabit, sed etiam nostrorum auxilia præuenire debemus: ut præter uictoriam, qua tantas copias pauci superamus

peramus, etiam ciuitate soli potiamur. Simul his dictis conscendit equum, atque ad lacum decurrit, & per eum properè ciuitatem ingreditur, quem ceteri consecuti sunt. pauor aut eius audaciæ murorum defensores inuasit. & pugnare quidem, uel prohibere uenientem, nemo sustinuit. relictis aut excubijs, Iesus quidem cum socijs in agros effugit: alij uero decurrentes ad lacum, in manus hostium contra uenientium incidebant. mactabant autem alij cum scaphas scanderent, itemque alij, cum iam prouectas assequi natando conarent: plurimaque per ciuitatem fiebat hominum cædes, aduenarum quidem resistentium, qui non effugissent: indigenarum uero sine pugna, quam spes eos foederis, & conscientia quod belli consilium non haberant, a prælio deterrebat, donec Titus nocentibus interemptis, miseratus indigenas ab intereptione requieuit. At qui in lacum confugerant, ubi ciuitatem captam uiderunt, quam longissime ab hostibus recesserunt. Titus uero missis equitibus res gestas patri nunciat. Quibus ille compertis, quod necesse fuit, & filij uirtute admodum lætus, & facinoris claritudine (maxima enim belli pars uidebatur exempta) tum quidem statim circundari ciuitatem custodibus iussit, ne quis ex ea subterfugeret, cædemque euaderet. postero aut die cum descendisset ad lacum, rates aduersus illos qui eò refugerant, fabricari iussit. quæ tam materialium quam artificum multitudine mature contextæ sunt.

De lacu Genesar, & fontibus Iordanis. Cap. XVIII

Lacus aut Genesar quidem a terra continente appellatur. xl uero stadijs in latitudine patens, centumque in longitudine, aqua dulcis est atque potabilis. Palustri enim crassitudine tenuiores habet latices: & undique in littora ac arenas desines, purus est, ac præter hoc temperatus ad hauriendum. & fluuius quidem siue fonte lenior est. semper aut frigidior, quam lacus diffusio patitur, manet: æstiuisque noctibus eius aqua sub diuo perflatur, nequaquam æstibus cedunt: id enim facere indigenis moris est. Varia aut sunt in eo piscium genera, ab alterius loci piscibus tam sapore quam specie discreta: mediisque fluuii Iordane secatur. Cæterum Iordanis fons Panius esse uidetur: sed re uera huc terra conditus fertur ex ea quæ uocatur Phiale. Hæc aut est, quæ in Trachonitide ascenditur ad cxxx stadium a Cæsarea, ad dexteram non longe a uia. Et proprie quidem ex rotunditate Phiala dicitur lacus, rotæ speciem præferens. semper autem intra eius labra cohibetur unda, nunquam deficiens uel exuberans. Cumque interim hoc esse Iordanis principium nesciret, a tetrarcha quondam Trachonitidis Philippo deprehensum est. Is namque missis in Phialen paleis, inuenit eas apud Panius redditas, unde antea fluuius nasci credebatur. Naturalis quidem pulchritudo Panius, regijs opibus & Agrippæ diuitijs magnificentius accurata est. Manifestum aut flumen Iordanis ex hoc antro incipiens, Semechontis quidem lacus paludes secatur cœnosas: centum aut & uiginti alijs præteritis stadijs, post oppidum Iulida, Genesar lacum medium transmensus, deinde multam per solitudinem in Asphaltiten lacum exit. Ad Genesar uero lacum eiusdem nominis terra prætenditur, natura simul & pulchritudine admirabilis. Nullum enim ipsa pro ubertate sui negat arbutum, totamque plantis conseruere cultores. cæli uero temperies etiam diuersis aptissima est. nuces enim, quæ arborum maxime frigoribus gaudent, infinitæ florescunt: ubi etiam palmæ, quas nutrit calor æstiuus: has iuxta ficus & oleæ, quibus aura mollior destinata est: ut natu-

ræ magnificentiâ hanc esse q̄s dixerit, uim adhibētis ut in unum conueniant int̄ se repugnātia, anniq̄; temporū contentionē bonam, ueluti singula peculiari studio terræ fauerent. nō enim solū nutrit præter opinionē poma uaria, sed etiam seruat, egregia quidē, & quodammodo regnātia. Vuas fanē & caricas sine intermissione decē mēsis suggerit, cæteros uero fructus, anni spacio senescentes. Nam præter aeris lenitatē, & fonte quoq; irrigatur uberrimo, qui Capernaū ab indigenis appellat̄. Eum nōnulli uenam esse Nili fluminis opinant̄, q̄ similes coracino Alexandrino generat pisces. Longitudo autē regionis secundum littora cognominis lacus xxx stadijs extendit̄, & latitudo xx. Horum quidem natura eiusmodi est.

Tarichearum excidium. Cap. XIX

Esphasianus aut̄ perfectis ratibus, imposita manu militum, quanta in eos qui lacu effugerant satis esset, unā prouehitur. Illi autē neq; compulsi ad terram euadendi facultatem habebant, infestis omnibus, neq; nauali bello pari cōditione pugnādi. nam & scaphæ parua, atq; piraticæ aduersus rates infirmæ erant: & cum pauci singulis ueherentur, cunctis simul instantibus Romanis appropinquare metuebant. Veruntamen circum rates nauigando, nonnunq̄ etiam propè accedendo, lapidibus Romanos eminus appetebant, aut cominus etiam irritando feriebāt: plus aut̄ ipsis utroq; modo nocebat. nec enim saxis quicquā præter crebros sonitus agebant, quoniā cōtra septos armis iaciebant, cōtiguīq; sagittis eorum efficiebant: et si accedere propius ausi fuissent, priusquā facerent aliqd, patiebant, cumq; ipsis nauigijs mergebant. Multos aut̄ uulnera inferre tentantium, qui pilis contingi possent, alios desiliendo in scaphas Romani gladijs transfigebant: nōnullos, cōcurrentibus inter se ratibus in medio deprehensos, cum nauiculis capiebant. Submersorū aut̄ qui capita sustulissent, aut sagittis præueniebant, aut ratibus occupabant: & si desperatione cōpulsi inimicis adnatare tentassent, eis uel manus uel capita truncabant, plurimusque passim ac uariis erat interitus eorū, donec in fugā uersi, cæteri terræ appulsi sunt, circumclusis nauiculis suis. Exclusi aut̄ multi quidē in ipso lacu telis cōfigebant, multos uero in terram egressos peremerūt Romani. Mixtū autem sanguine, plenumq; cadaueribus cerneret totum lacum. nullus enim saluus euasit. Acerbus aut̄ secutis diebus odor illā regionē oppressit & facies. nam littora quidē naufragijs simul plena erant, & corporibus tumidis. calescētes aut̄ ac tabefacti mortui, cœli tractū corruppebant, ut non Iudæis solū ille casus miserabilis uideret̄, uerum etiam autoribus ipsis esset inuisus. Iste quidē illius prælij naualis exitus fuit. Perierunt cum his, qui pridē in ciuitate cecidere, sex millia & quingēti. At Vespasianus, pugna peracta, pro tribunali apud Taricheas residēs, aduenā populū ab indigenis secernebat, q̄ autor belli extitisse uidebat: & an hi quoq; seruandi essent, cū rectoribus deliberabat. his aut̄ affirmantibus eorū liberationē, detrimento futurā: nec em̄ dimissos quiescere posse homines, qui & patrijs carerēt, uimq; adhibere ac bellū inferre possent ad quos cōfugissent: Vespasianus salute quidem indignos esse eos, contraq; seruatores suos nouerat euasuros: sed de eorū mortis genere cogitabat. Nā si ibi occiderent, nō perpeffuros suspicabatur indigenas, tot

apud

apud se supplices obtruncari: fideq; interposita deditis uim pigebat afferre: uerū ab amicis superabat, nihil in Iudæos non licere dicentibus: quodq; utile esset, honesto debere præponi, cum utrunq; obtineri nō posset. Indubitata igit̄ concessa licentia, solo eos itinere, quod Tiberiada duceret, exire permisit. Cūq; illi facile his quæ cupierant credidissent, & quò iussum fuerat comitati, neq; pecunijs suis quicq̄ metuentes abirent: totam ad Tiberiada usq; uiam Romani, ne quis euaderet, occupauerunt: eosq; in ciuitatē conclusos, mox infecutus Vespasianus omnes in stadio constituit. Et seniores quidem cum imbellibus, qui mille ducenti erant, iussit occidi: iuuenum aut̄ ualidissimos sex millia lectos, ad Isthmon Neroni transmisit. Cæteram uero multitudinem triginta millia & quadringentos uendit, præter alios quos Agrippæ donauerat. nam his qui ex eius regno essent, facere quod uellet ipse permisit. Verū & istos rex uendit. Reliquū uulgus erant Trachonitæ & Gaulanitæ & Hippeni, pluresq; Gadaritæ, seditiosi & fugitiui, & quibus proba pacis bellum conciliant. Capti sunt autem vi idus Septembris.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO

LIBER QVARTVS.

Obsidio Gamalensium. Caput I

VICVNQVE autem Galilæorum Iotapatis excisis à Romanis defecerant, hi se ad eos postq̄ Tarichæatē superati sunt, applicabant: omniq; Romani castella & ciuitates ceperant, præter Giscalā, & qui montem Itaburium occuparant. Cum his autem rebellarat Gamala ciuitas, contra Tarichæas posita supra lacum, quæ ad fines pertinebat Agrippæ, itemq; Sogane & Seleucia. Et hæ quidem Gaulanitidis regionis erant ambæ: Sogane superioris partis, cui nomē est Gaulana: & inferioris Gamala. Seleucia uero ad lacum Semechonitem, triginta latum, & lx stadijs longum, paludesq; suas ad Daphnen usq; tēden tem. Quæ regio cum aliàs sit deliciosa, præcipue tamen fontes habet, qui minorem (quem sic appellant) Iordanē alentes, sub aureo Iouis templo in maiorem deducūt. Soganen quidē ac Seleuciā colentes, in principio defectio nis Agrippa sibi foedere sociauerat. Gamala uero ei nō cedebat, freta locorū difficultate, amplius q̄ Iotapata. Iugum namq; asperum, ex alto monte deductum, mediam ceruicem erigit: & ubi supereminet, in longitudinem tendit: tantum contrā decliue, quantum à tergo, ut cameli similitudinem præferat: unde nomen etiam duxit, nisi q̄ expressam uocabuli significationem indigenæ seruare non possunt. Et à fronte quidem ac lateribus, in ualles inuias scinditur. Pars uero qua de monte pendet, paululū difficultatem refugit. Verū & hanc partem per obliquū excisa fossa, indigenæ inuiam fecerunt. Domus autem crebræ per prona erant ædificatæ, nimioq; præcipitio casuræ

Ioseph.

o o similis

similis ciuitas intra se decurrebat, in meridiem uergens. Australis uero col-
lis immēsa æditus altitudine, usum arcis sine muro ciuitati præbebat, rupesq;
superior ad profundam pertinens uallem. Fons autē intra muros erat, in quē
oppidū desinebat. Quāuis autē natura inexpugnabilis esset ciuitas, tamē etiā
Iosephus cum murorū eam ambitu cingeret, fossis & cuniculis reddidit fir-
miorem. Eius autem habitatores, natura quidem loci confidentiores erāt, q̄
Iotapateni: sed multo pauciores, minusq; pugnaces: situsq; freti difficultate,
plures se hostibus putabant. nam plena erat ciuitas, multis in eam q̄ esset tu-
tissima, cōfugientibus. Vnde ab Agrippa quoq; præmissis ad obsidionem,
per menses septem resistere. Vespasianus autē profectus ex Ammaunte, ubi
pro Tiberiade posuerat castra (Ammaus autem, si quis nomē interpretetur,
aque calidē uocantur. Ibi enim eiusmodi fons est, sanandis corporum uitijs
idoneus) Gamalam peruenit. & totam quidem ciuitatem, ita ut diximus po-
sitam, custodia circūuallare nequibat. quā uero fieri posset, excubias colloca-
uit: montemq; occupat superiorem: in quo milites castris, ita ut affolet, mu-
ro circumdatis, opus aggerum postremo aggrediunt. Et à parte quidē Orien-
tis summo supra ciuitatē loco turris erat: ubi & quintadecima legio, nec non
& quinta contra mediam ciuitatē operabat. fossas autē decima repleuit & ual-
les. Inter hæc Agrippam regem, cum accessisset ad muros, eorumq; defenso-
ribus de traditione loqui tentaret, funditorum quidam ad dextrum cubitū
lapide percutit. Et ille quidem propterea familiaribus suis circumseptus est.
Romanos autē ira simul ob regem, suiq; metus ad obsidionem protinus inci-
tauit: nullum Iudæos crudelitatis modum in alienigenas atq; hostes præter-
missum ire credētes, qui circa gentile suum, & eorum q̄ ipsis cōducerēt sua-
forem, tam immanes fuissent. Aggeribus autē manus multitudine, operisq;
consuetudine cito perfectis, machinas applicabant. Chares autē & Iosephus
(namq; ipsi erant oppidanorum potētissimi) armatos licet metu percussos
ordinauere: & quanq̄ non diu obsidionem posse sustinere arbitrabant, qui-
bus aqua itemq; alia usui necessaria non sufficerent, adhortati tamen eos ad
mœnia producerunt. Et paulisper quidem machinis aduenientib. repugna-
runt. balistis enim tormentisq; percussi, in oppidum recesserunt. Itaq; Ro-
mani tribus ex locis aggressi, murum arietibus quatunt: & qua deiectus fue-
rat, infusi magno cum armorum strepitu ac turbarum sonitu, ipsi quoq; in-
super ululantes cum oppidanis confligebant. illi autē ad primos aditus inte-
rim pertinaces, Romanis ne ultrā progredereēt obstabant. Cæterū ui & mul-
titudine superati, undiq; ad excelsa ciuitatis loca fugiunt. deinde reuertentes
instantibus sibi hostibus incumbunt: illosq; impingendo per decliua, loco-
rum difficultate & angustia depressos interficiebant. Romani autē cum neq;
à uertice imminentibus repugnare, neq; in partē aliquam euadere possent,
pronos eos urgentibus hostibus, in domos hostiū plano contiguas refugie-
bant. sed hæ repletæ labebant, quod pondus sustinere non poterant: unaq;
deiecta multas inferiores, itemq; illæ alias deturbabant. Ea res plurimos Ro-
manorū morte consumpsit. incerti enim quid facerent, quibus subsidere tecta
uiderent, tamen eò conuolabant. atq; ita multi quidē ruinis opprimebātur:
non pauci uerò subterfugientes, parte corporis mulctabant. Plurimi autem

pulvere

pulvere suffocati moriebantur. Sed ea Gamalenses pro se fieri existimabant:
propriaq; incōmoda negligentes, magis instabant: hostesq; in sua tecta ur-
gendo cōpellebant. qui uero per angustos uiarū cliuos cecidissent, eos telis
desuper missis interficiebant. Et ruinæ quidem lapidum copiam, ferrum ue-
ro eis mortui hostes dabant. cæforū enim gladios auferentes, his cōtra semi-
neces utebant. Multi iam procumbentibus tectis, semet inde proijciēdo mo-
riebant: tergaq; dantibus, ne fuga quidem facilis erat. uiarū namq; ignoran-
tia, & caligine pulueris alius aliū nō agnoscentes pererrabāt, & circa se ster-
nebantur. Sed illi quidem uix reperto exitu, ab oppido recesserūt. Vespasia-
nus autē qui laborantibus semper interfuit, sæuissimo dolore percussus, cum
super militem ruere ciuitatē uideret, propriæ tuitionis oblitus, clam paula-
tim superiore in oppido locūprehendit: ibiq; inter media pericula cū pau-
cis omnino reliquit. nec enim aderat tunc ei filius Titus, ad Mutianū pridē
in Syriā missus. Et dare quidē terga, neq; tutū neq; honestū sibi putabat. re-
rum autem quas ab adolescētia gesserat, ac propriæ uirtutis memoria, quasi
deo repletus, corpora sociorum atq; arma condensat, & cum his bellū unā
à uertice defluens sustinebat: et neq; uirorū neq; telorum multitudinem for-
midans manebat, donec eius animi obstinationem hostes diuinā esse repu-
tantes, impetū remiserunt. illis autē iam infirmius oppugnantibus, ipse pedē
referens, non prius terga ostendit, q̄ extra muros egressus est. Plurimi quidē
Romani milites in ea pugna ceciderunt, & inter eos Ebutius decarchus,
uir non eo tantum prælio quo perijt, sed ubiq; antea fortissimus comproba-
tus, quiq; plurimis malis Iudæos affecisset. In ea pugna centurio quidā nomi-
ne Gallus, cum decē militibus in quadam domo latuit. Eius autem habitato-
ribus dum cœnarent, quod in Romanos fuisset consilium populi sui, inter
se fabulantibus, hoc audito (nam & ipse Syrus erat, & hi quos secum habe-
bat) nocte illos aggredit: omnibusq; mactatis ad Romanos saluus cum mili-
tibus euadit. Vespasianus autē mœrere exercitū aduersis casib. uidēs, quodq;
nullam interim tantam experti fuerant cladem: huiusq; rei magis eos pude-
re, q̄ solum ducē in periculis reliquissent, cōsolandos putabat: de se quidem
nihil dicens, ne quem uel initio culpasse uideret. Oportere autem inquires,
quæ cōmunia essent fortiter ferre, naturā belli cogitantes, quodq; nusquā e-
ueniat sine cruore uictoria, iterūq; habeat fortuna regressum. Multis tūc Iu-
dæorū millibus interfectis, exiguam pro his stipem se inimicę pepēdisse for-
tunæ. Atq; ut iactantiū esse, nimis secundis reb. insolescere, ita esse ignauo-
rum, in offensionib. trepidare. uelox enim est, inquit, in utrunq; mutatio: &
ille uir fortis habet, cuius sobrius erit animus in reb. quoq; infelicitate gestis:
ut idē scilicet maneat, rectis consilijs peccata corrigens. Quanq̄ ea quę nunc
acciderūt, neq; mollitia nostra, neq; Iudæorū uirtus effecit. nā & illis pugna
melioris, & nobis deterioris, causa fuit difficultas locorū. Qua in re nimirū
quis reprehēderit alacritatis uestræ temeritatē. nam cum hostes in excelsiora
loca refugissent, manus cōtinere debuistis, neq; in summo uertice cōstituta
sequi pericula: sed capta inferiori ciuitate, paulatim eos q̄ refugerāt, ad tutio-
rem uobis & stabilē pugna reuocare. nunc autē immoderata festinatione ui-
cendi, quā id incautē fieret, nō curastis. Inconsultus autē & furibundus

Ioseph.

Oo 2 impetus

impetus belli, à Romanis alienus est, qui cūcta ordine peritiāq; perficimus, Barbarisq; cōueniens, & quo Iudæi maxime possident. Oportet igitur nos ad propriam uirtutē recurrere: atq; indignæ offensionī irasci potius q̄ mœrere. Optimū autem quisq; de sua manu solatium quærat, ita enim fiet, ut & amissos ulciscamur, & in eos à quib. perempti sunt, uindicemus. Ipse autem, ita ut nunc feci, experiar æque ac uos pugnando primus ad bella pergere, & nouissimus inde discedere. Ille quidē his dictis recreauit exercitū. At Gamalenses bene gesta re, paulisper animos erexere: quæ nulla ratione, magna magnificeq; prouenerat. mox autē reputantes ablatam sibi esse foederis spem, quodq; minime possent effugere (iam em̄ uictus eos defecerat) uehementer dolebant, animosq; remiserant. Nec tñ quatenus ualebant, salutem suam negligebāt: sed tam disturbatas partes muri, qui erant fortissimi, q̄ integras, cæteri amplexi custodiebant. Romanis autē construētibus aggeres, iterūq; tentantibus irruptionem, multi ex ciuitate per ualles deuias, qua nulli custodes erant, & per cloacas diffugiebant: eos, qui metu ne caperent ibi remanerēt, inopia consumebat. solis enim undiq; alimenta qui pugnare possent, congebant. Sed illi quidem in huiusmodi calamitatibus perdurabant.

Itaburius mons occupatur à Placido. Cap. II

Vespasianus autē inter curas obsidionis, subcisiuū opus aggredit̄ aduersus eos qui montem Itaburiū occupauerant, inter campum magnum & Scythopolim situm: cuius altitudo quidem xxx stadiis confurgens, septentrionali tractu inaccessa est. in uertice autē, xx stadiorū planicies patet, tota muro circumdata. Hunc autē tantum ambitū quadraginta diebus ædificauerat Iosephus: & alias ei materias, & aquas suggerentibus locis inferioribus. solam enim incolæ pluuialem habebant. Magna igit̄ in eo multitudine cōgregata, Vespasianus Placidū cū sexcētis equitibus mittit. Huic autē subeundi quidē montis ratio nulla erat. multos autē foederis ac ueniæ spe hortabat̄ ad pacem: & descendebant ad eū ipsi quoq; insidias molientes. nam & Placidus eo studio mitissime cū his loquebat̄, ut eos in planicie caperet: illiq; tanq̄ dictis obedientes, ad eum ueniebant, ut incautum aggredierent. Vicit tñ astutia Placidi. coepto em̄ à Iudæis prælio, asimulat fugam: & postq̄ insequentes ad magnam partem campi pellexit, reflectit in eos equitū manus: plurimisq; in terga uersis, aliquos interfecit. semotā uero multitudinē cæteram, ab ascensu prohibet. Itaq; alij quidem Itaburio relicto, in Hierosolymam refugiebant. indigenę autē fide accepta, q̄ eis aqua defecerat, & se, & montem Placido tradiderunt.

Excidium Gamalæ. Cap. III

A pud Gamalam uero degentium audacissimi quiq; fuga dispersi latebant, imbelles autem fame corrumpebant. At uerò pugnantium manus obsidionem sustinebat, donec euenit secundo & uigesimo die mensis Octobris, ut tres ex decima quinta legione milites, circa matutinas uigilias editissimam præ cæteris turrim, quæ in sua parte fuerat, subirēt: eamq; occulte suffoderent: cum appositi ei custodes neq; adeuntes eos (nox enim erat) nec postquam adiere, sensissent. Iidem autem milites, cauendo ne strepitus fieret, quinq; faxis durissimis euolutis resiliūt: subitoq; turris cum

magno

magno fragore decidit, unaq; custodes præcipitant. At uero qui per alias custodias erant, perturbati fugiebant: multosq; euadere ausos, peremere Romani: inter quos etiam Iosephū, super dirutā muri partem quidā iaculo percussum, interfecit. Intus autē in ciuitate degentibus, sono concussis, multus erat pauor atq; discursus, tanq̄ omnes essent hostes ingressi. Tuncq; Chares ægrotus & iacens defecit, cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuisset ad mortē. Romani tamen prioris cladis memores, usq; ad uigesimā & tertiam diem suprædicti mensis oppidum non sunt ingressi. Titus autem (iam enim aderat) indignatione uulneris, quod Romanos se absente perculerat, ducentis equitibus præter pedites lectis, otiose in ciuitatem introiuit. eoq; prætergresso, uigiles quidem ubi senserunt, ad arma cum clamore properabant. cognito autē intus constituti eius ingressu, alij raptis liberis, trahentes etiam coniuges, cum ululatu & exclamationibus in arcē refugiebant: alij Tito occurrentes, sine intermissione trucidabant. qui uerò prohibiti essent in arcem recurrere, nescij quid facerēt, Romanorū præsidij incidebant. ubiq; autē infinitus erat morientiu gemitus: perq; prona loca effusus cruor, totum oppidū diluebat. In eos autē, qui arcem occupauerant, omnem Vespasianus induxit exercitum. Erat autē saxosus & accessu difficilimus uertex, in imēsum æditus, & undiq; circū rupiū multitudine præceps: unde Romanos ad se adeuntes partim telis partim saxis deuolutis arcebant Iudæi, cum ipsos in excelso loco positos nullæ sagittæ contingerent. Verū ad eorum interitū diuino munere quodam, turbo exoritur, Romanorū quidem tela in eos ferens, ipsorum autē à Romanis repellens, & obliqua traducens: ut neq; in præruptis consistere, ppter uiolentiam flatus possent, cum nihil esset immobile, neq; hostes ad se accedentes uidere. Itaq; supergressi Romani, eos circūueniunt: alios quidē repugnantes antecapiebant, alios manus dantes. in omnes autē uehementius sæuiebant, illorū memoria quos in primo aggressu perderant. Multi autē undiq; circumclusi, desperatione salutis, filios & coniuges & semetipsos in uallē præcipites dabant, quæ sub arce in profundū patebat. Euenit autē, ut ipsorū in se qui capti fuerant, immanitate lenior existeret iracundia Romanorum. ab his enim quatuor milia perempta sunt: qui uero se præcipitauerunt, quinq; milia sunt reperti. Neq; quisquā, præter duas mulieres saluus euasit: quæ sorores erant, Philippi filia: qui Philippus Iachimo genitus erat, insigni uiro, & qui sub Agrippa rege dux exercitus fuerat. seruatę sunt autē, q̄ excidij tempore Romanorū impetum latuere. nec enim uel infantibus pepercere, quorū multos singuli raptos ex arce proijciebant. Gamala quidem hoc modo excisa est, tertio & uigesimo die mensis Octobris: quę uigesimo & primo die mēsis Septembris coeperat rebellare.

Giscala à Tito capitur. Cap. IIII

Uamq; solū Giscala oppidulū Galilææ restabat indomitū: cuius multitudo pacis studio tenebat; quod erāt pleriq; agricolæ, spemq; suā semper in fructibus collocauerant. non parua autem manus latrocinialis permixtione corrupti erant, quo morbo etiam nōnulli ciuium laborabant. Hos autem ad defectionem impellebat atq; conflabat Leuiæ cuiusdā filius, nomine Iohannes: homo ueneficus & fallax, uariisq; moribus, & im-

Ioseph:

Oo 3 mode-

moderata sperare promptus, miroq; modo quæ sperasset efficiens: atq; omnibus iam cognitus, q̄ affectandæ sibi potentiæ causa bellum amaret. huic apud Giscala seditiosorum turba parebat: quorum causa populus etiam legatos fortasse de traditione missurus, Romanorum tamen congressum in parte belli præstolabat. At Vespasianus contra hos quidem Titum cum equitibus mille, decimam uerò legionem circa Scythopolim mittit: cum reliquis autem duabus Cæsaream ipse regredit, dandam his ex labore continuo requiè putans, ex ciuitatù copijs: eorumq; corpora, itemq; animos ad futura certamina existimans esse refouendos: nec enim exiguū sibi laborem superesse de Hierosolymis præuidebat, quæ & regalis esset ciuitas, & cunctæ nationi præstaret. His autē qui ex bello fugissent in eam confluentibus, etiam naturalis munitio, itemq; murorū eius constructio, nō minimam ei sollicitudinē comparabat: cum uirorū spiritum & audaciam, & sine muris inexpugnabile esse cogitaret: ob eamq; rem milites, uelut athletas, ante certamina oportere currari. Tito autē ciuitas Giscala (equitando enim ad eam accesserat) aggressiōe capi facilis uidebat: sciens tamen q̄ ea ui capta, passim à militib. populus absumeretur (namq; satiatus erat ipse iam cædibus) miserans multitudinē etiā ipse sine ullo discrimine cum nocentibus intereuntem, pactiōe magis subigere ciuitatē uolebat. Itaq; plenis hominū muris, quorum pleriq; perditæ factiōnis erant, mirari se ait, quō nam freti consilio, cunctis iam ciuitatibus captis, illi soli Romanorum arma operirent, cum uiderent multo quidem munitiora oppida uno impetu fuisse subuersa: securos autē fortunis suis potiri, q̄ Romanorum dextris credidissent: quas quidem etiam nunc illis ait se porrigere, neq; ob insolentiam succensere, quia spei libertatis ignoscendum putaret: non tñ, etiam si quis impossibilia uelle perseueraret. Quòd si dictis humanissimis nō paruissent, fidemq; dextris nō habuissent, experturos arma crudelia: iam iamq; cognituros esse, moenia sua ludū fore machinis Romanorū, quibus fidentes, soli ex Galilæis sese ostentarent arrogantes esse captiuos. His dictis, populariū quidem neminem non modò respōdere, sed ne ad murum quidem licuit ascendere: quia totum latrones occupauerant: & custodes erant portis apposti, ne quis uel ad foedus prodiret, uel equitū quenq̄ in ciuitatē reciperet. Ioannes autē accipere se conditiones ait, & aut persuasurū, aut necessitatem belli renitentibus adhibiturū. Illum tamen diem Iudeorum legi oportere concedi: quoniam sicut arma mouere, ita etiam de pace cōuenire nefas haberent. Nam & Romanos scire, q̄ ab omni cessaret opere dierū septem circuitio, quam si temerassent, non minus coactos, quàm qui cogèrent, piaculum cōmissuros, ipsumq; Titum: nullum enim illi ex mora esse dispendium formidandum, q̄ unius noctis spacium propter fugæ consilium ceperit, præsertim cum id obseruare circūsedentē nemo prohibeat: sibi autē magnū esse lucrū, nulla in re despiciere patrios mores. Et illū decere, qui pacem nō sperantibus indulget, legē quoq; seruare seruatis. His Titū Ioannes fallere conabat, non tñ pro septimi diei religione, quantū pro sua salute sollicitus. uerebat autem, ne statim capta ciuitate, solus destitueret, qui totam in nocte ac fuga uitæ spem collocasset. Verū profecto dei nutu in excidiū Hierosolymorū Ioannē saluū esse cupientis, factū est ut nō solū induciarū causa

tionem

tionē Titus admitteret, uerumetiā in superiori parte oppidi castra poneret, ad Cydoessam, qui mediterraneus est Tyriorū uicus ualidissimus, Galilæis semper exofus. Noctē autē Ioannes, cum nullas Romanorū excubias circa oppidū uideret, arrepta occasione, nō solū his quos circa se habebat armatos, sed etiā senioribus plurimis cū familijs abductis, in Hierosolymā fugiebat. Sed usq; ad uigesimū quidem stadium fieri posse uidebat, ut mulieres ac pueros, aliamq; multitudinē secum duceret, homo quem captiuitatis, itemq; salutis metus urgeret. ultra uero procedēte eo, relinquebat: & oriebat atrox remanentiū fletus. quanto enim quisq; longius à suis aberat, tanto propiorē se hostibus esse credebat. Iamq; affore qui se caperēt existimantes, necessario pauitabant: & ad strepitū, quem ipforū cursus faciebat, assidue respectabāt, uelut instantibus quos fugissent: multiq; simul ruebant, & circa uiam plurimos certamen præcedentiū conterebat. Miserabile autem foeminarum & infantium erat exitium. Aut si quam iactarent uocem, nōnullæ uiros aut propinquos, ut se operirent, orabant. Sed Ioannis exhortatio superabat, ut seip̄os seruarent in clamantis: eoq; confugerent, unde pro remanentib. etiam si raperent, pœnas à Romanis peterent. Multitudo quidem eorum qui fugerant, ut cuiq; uiriū fuit, cito dispersa est. Luce uero facta Titus ad muros aderat, foederis causa: populus autē portis ei patefactis, cum cōiugibus occurrentes, tanq̄ benemerito, & qui custodia ciuitatem liberasset, acclamabāt: simul que Ioannis fugam significantes, ut & sibi parceret obsecrabant, & eos qui ex nouarū rerum cupidis reliqui superessent, ulcisceret. Ille autē precibus populi postulatus, equitum partem ut Ioannem persequeret, mittit. Sed eū quidem occupare nequiuerit, q̄ antequā uenerant, in Hierosolymam sese receperat. unā uero fugientiū propē ad duo millia perimunt: mulieres ac pueros paulo minus q̄ tria millia circumactos reducunt. Titus autem indigne ferebat, non statim à Ioanne pœnas fraudis exactas. irato uerò animo satis esse q̄ spe deciderat ad solatium putans, captiuorū & qui trucidati fuerant multitudinem, in oppidum cum fauore ingredit: iussisq; militibus minimam muri partem iure possessionis abrumpere, minitando magis q̄ puniendo reprimebat perturbatæ ciuitatis autores. Multos enim propter odia domestica, uel pprias inimicitias, delatores innocentiæ fore credebat, si dignos pœna discerneret: meliusq; noxium relinquere metu suspensum, q̄ immeritum quenquā cum eo perdere, existimabat. Illū enim fortassis modestiorē futurū, uel metu supplicij, uel q̄ erubesceret præteritorum criminum uenia: sine causa uero morientium pœnas, nullo modo corrigi posse. Præsidij tamen ciuitatē circumdedit, quæ tam nouarum rerum studiosos cōpescerent, q̄ pro pace sentientes, quos ibi relicturus erat, maiore fiducia firmarent. Galilæa quidē tota, postquam multo sudore Romanos exercuit, hoc modo subacta est.

Hierosolymitani excidij initium. Cap.V

Pud Hierosolymam uero, ad Ioannis introitū, omnis populus erat effusus, & circa singulos, q̄ unā confugerant, numerosa turba collecti, quas foris clades experti essent, percontabant. Illorū autem feruens quidē adhuc atque interruptus anhelitus, necessitate significabat. Veruntamē in malis quoq; sibi arrogabant: nō Romanorū

uim fuisse dicentes, sed sponte uenisse, ut cum his ex tutiori loco pugnarent. Inconsultorū enim atq; inutiliū esse hominū, incaute pro Giscalis & inualidis oppidulis periclitari, cū arma uigorēq; oporteat pro metropoli fuscipere, atq; seruare: significando tñ excidiū Giscalorum, etiā quam dicebant honestam discessionē suam, ut multi fugam esse intelligerēt, prodiderūt. Auditis autē quæ captiui pertulere, non mediocris populū perturbatio tenuit, magnumq; id esse argumentū proprii reputabant excidij. At Ioannes eorū quidem quos fugiētes reliquerat, causa minus erubescbat. singulos autē circuiēs spe ad bellum incitabat, infirmitatē Romanorū asserens, propriasq; uires extollens, & imperitorū ea cauillatione incitiā decipiens, q̄ etiam si pennas sumerent, nunq̄ Hierosolymorū mœnia transgredierentur Romani, qui p̄ Galilæorum uicis tanta mala pertulissent, atq; in eorum muris machinas cōtruiissent. His eius dictis magna quidem corrumpebatur iuuenum manus, prudentiorum autē atq; seniorum nemo erat, qui non futura prospiciens, uelut iam perditam ciuitatem lugeret. Et populus quidem in ea confusione tunc erat. At uero per territorium manus agrestium, ante seditionem quæ Hierosolymis orta est, discordare iam cœperat. Titus enim à Giscala Cæsareā, Vespasianus autē à Cæsarea Iamniā & Azotum profectus, utramq; subegit: impositisq; illic præsidijs, reuertebat, maximam ducens eorum multitudinem, qui se foedere sociauerant. Singulas autē ciuitates tumultus bellumq; intestinum exagitabat: quantumq; à Rom. respirassent, in semetipsos manus uertebant: cū inter amatores belli ac pacis cupidos esset sæua cōtentio: dudumq; discordiū pertinacia primo inter domos accenderet: deinde inter se amicissimi populi dissideret: & ad similia uolentes quisque conueniens, aperte iam coacta multitudine rebellaret. Itaq; dissensiones quidem apud oēs erant: nouitatis autē armorumq; cupientes senibus ac sobrijs iuuentute atq; audacia præstabant. Primo autem indigenarū singuli prædari cœperunt: deinde ex composito cōfertis cuneis, per territorium latrocinabantur: ut quod ad crudelitatem atq; iniustitiā spectat, nihil à Romanis gentiles abessent: atq; ipsis qui uastabant, illatum à Romanis excidiū leuius uideretur. Ciuitatum uerò custodes, partim quia defatigari pigeret, partim odio nationis, aut nulli, aut minimo erant male affectis auxilio: donec rapinarū societate undiq; cōgregati collegiorū latrocinantium principes, atq; in agmen cōflati Hierosolymis irrumpunt. quæ ciuitas à nullo regebat: & more patrio gentiles omnes sine obseruatione recipiebat: tunc præcipue cunctis existimantibus, uniuersos q̄ superinfluere, adiuuato ex beneuolētia uenire. Quæ quidem res etiam sine dissensione ciuitatē postea pessundedit, eo q̄ iners & inutilis multitudo quæ pugnacibus sufficere possent, alimenta consumpsit: hisq; præter bellum etiā seditionē famemq; comparauit: alijq; latrones ex agris eō transgressi, ac multo seuioribus quos intus inuenere sociati, nullū atrox facinus intermitterebat. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebant audaciā, sed usque ad cædes ruebant: nō clam, neq; per noctē, aut quoslibet homines, uerum luce palam nobilissimos quosq; adoriēdo. Nam primū Antipam regij generis uirum, & adeo potentissimū ciuiū, ut etiā publicos thesauros fidei suæ permisos haberet, cōprehensum custodia tradiderūt: post hunc etiam Leuiā quendam, insignem

gnem uirū, & Sopham filiū Raguelis, regalis similiter utrunq; familiæ, omnesq; præterea, qui præstare alijs uidebant. Grauis autē metus populū possidebat: & uelut capta ciuitate, salutē propriam quisq; curabat. Illi autē clausorū uinculis non fuere contenti, neq; tutum arbitrabant ea potētia uiros diutius custodire. nam & ipsos, & domos eorū non paucis uiris frequentari, ac per hoc ad ulciscendum esse idoneos, & præterea rebellaturum fortasse populū, iniquitate cōmotum. Decreto igiē eos occidi, mittunt quendam de suo numero Ioannem, ad cædes promptissimum, qui lingua patria Dorcadis filius dicebat: eumq; alij decem armati gladijs, secuti ad carcerē, ibi quos reperissent interficiunt. Fingebant autē huius immanissimi sceleris causam, cum Romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuisse, cōmunisq; libertatis proditores interemisse dicebant, prorsus, ut audacia sua tanq̄ seruatores ciuitatis, ac bene de ea meriti gloriarent. Euenit autem populum quidem ad hoc humilitatis ac formidinis, illos uerò insolentiæ progredi, ut in eorū esset arbitrio etiam pontificum designatio. deniq; familijs abrogatis, unde per successione pontifices creabant, incognitos atq; ignobiles constituiebant, ut impiorū facinorū socios haberent. nam qui supra meritū summos honores adepti erant, his obediebant necessario, qui sibi eos præstiterat: qm̄ & dignitate præditos, uarijs machinis fictisq; sermonibus cōmittebant, opportunitatem sibi ex eorū quise prohibere poterant, contentione captantes: donec hominū persecutione fatiati, in diuinitatē contumelias transtulerunt, pedibusq; pollutis in sanctū locū introire cœperunt. Iam uerò populo cōtra eos cōcitato (namq; autor erat Ananus, æuo maximus pontificū, itemq; sapientissimus: & qui fortassis ciuitatē conseruasset, si insidiatorū manus potuisset effugere) illi templū dei aduersus populi turbam, castellū ac profugiū sibi fecere, quod pro domicilio habebant tyrannidis. Acerbis autē malis admiscebatur etiā cauillatio, quæ præ cæteris eorū factis erat dolori. tentando enim quanto metu populus teneret, suasq; uires explorādo, forte pōtificates creare conati sunt, cū his (ut diximus) ex familijs successio deberet. huic autē fraudi mos antiquus obtendebat. nam & olim sorte pōtificatū deferri solitū fuisse dicebant. re autē uera, legis erat abrogatio firmiter, per eos qui ad potētiā designandorū magistratuū licentiam cōpararent. Itaq; una sacratarū tribuū accita quæ Eniachin appellat, pontificem fortiebat: casuq; fors exit homini, per quē maximē eorū iniquitas demōstrata est, Phani cuidam, filio Samuelis, ex uico Aphthasi, non solū non ex pōtificibus orto, sed apertē quid esset pontificatus, propter rusticitatē penitus nescienti. Deniq; inuitū eum rure abstractū, ut in scena fieri solet, aliena ornauere p̄sona: indutūq; sacra ueste, qd̄ facere deberet, subito instituebant: ludumq; & iocū esse tantum nefas arbitrabant. cæteri uero sacerdotes, procul spectantes ludibrio legem haberi, lacrymas uix tenebant, honoresq; sacrorū solui grauer ingemebant. Populus autē hanc eorum audaciam nō tulit, sed omnes quasi ad deponendam tyrannidem animos intenderant. nam qui præstare cæteris uidebant, Gorion Iosephi filius, & Simeon Gamalielis, tam singulos circumeūtes, quam simul uniuersos in concionibus hortabant, quo tandem aliquando libertatis corruptores ultum irent, sanctumq; locū ab hominibus sceleratis purgare pro-

perarent

perarent. Pontifices etiã probatissimi, Gamala quidem filius Iesu, Anani autem Ananus, populũ frequẽter in coetib. exprobrando eius segnitie, contra Zelotas excitauerunt. ita enim se ipsi uocabãt, uti bonarũ professionũ æmulis, ac non qui pessimam facinorũ immanitatem superassent. Itaq; in concionem populo congregato, cunctisq; indignatib. occupationes sanctorum, itemq; rapinas & cædes, nondũ aut promptis ad ulciscendũ, ppter ea q̄ inexpugnabiles (id enim uerũ erat) Zelotæ putabantur, stans inter eos medius Ananus, & ad legẽ crebro respectans, cum lacrymis opplesset oculos: Equidem, inquit, mori potius deberẽ, quã dei domiciliũ uidere tantis refertum piaculis: atq; inaccessa & sancta loca sceleratorũ pedibus frequentari: uerũ tamen sacerdotali ueste amictus, & sanctissimũ uenerabiliũ nominũ ferens, uiuo: atq; animæ amore teneor, nec p̄ senectute quidem mea mortẽ sustinẽs gloriosam. Igitur solus ibo, & tanquã in solitudine animam meam solam dabo pro deo. nam quid opus est uiuere in populo, clades suas minime sentiente, & apud quos mala præsencia nemo prohibet? si quidẽ spoliati patimini, ac uerberati reticetis, & ne gemitu quidẽ aperto quisquã prosequitur interemptos. O acerbam dominationẽ. Quid de tyrannis querar? Nunquid nõ à uobis uestra potẽtia nutriti sunt? nunquid non despectis qui primi erant, cum adhuc pauci essent, uos dum tacetis, plures eos fecistis? atq; illis armatis quiescentes, in uosmetipsos arma uertistis? cum primos eorũ conatus oportuisset infringi, quando cognatos conuictijs appetebant. Vos aut negligendo, ad depredationẽ noxios irritastis, quia uastatarũ etiã nulla ratio erat. Itaq; iam domini ipsi rapiebant, eisq; cum per mediam ciuitatẽ traherent, nemo erat auxilio. Illi aut à uobis proditos, etiam uinculis affecere: non dico quales & quantos, sed q̄ non accusatos, indemnatos, uinctos nemo adiuuit. restabat eosdem uidere trucidari. hoc etiam uidimus: uelut è grege brutorum animalium cum præcipua quæq; duceretur hostia, ne uocem quidẽ quisquam emittit, nedum dexteram mouit. Patiemi ergo, patiemi, etiã sancta conculcari uidentes? Cumq; omnes audaciæ gradus nefarijs hominibus subieceritis, eorũ præstantiam reueremini? nunc enim profecto ad maiora procederent, si quid maius quod euerterent inueniretur. Tenetur quidẽ munitissimus ciuitatis locus, sanũ appellatione, re arx quædam siue castellũ. Tãta igitur contra uos tyrannide munita, & inimicis super uerticẽ positis, ut uidetis, quid cogitatis? aut quibus uestras sententias applicatis? An Romanos expectatis, ut sanctis uestris opitulentur? Ita quidẽ se nostræ ciuitatis habent res, eoq; iam calamitatis uentũ est, ut misereatur nostri etiam hostis. Nõ exurgetis o miseris respectisq; uulneribus uestris, quod etiã feras bestias facere uidemus, nõ ultumibitis in hos, qui uos percussere? Nõ suas quisq; recordabitur clades, & ante oculos positis quæ ptulerit, ad ultionẽ animos acuet? Perijt apud uos (ni fallor) affectionũ omniũ carissima, & maxime naturalis, cupiditas libertatis. seruitutis aut ac dominorũ amantes facti sumus, tanquã subiugari à maiorib. didicerimus. Atq; illi quidẽ multa & maxima bella, ut in libertate uiuerent, pertulerũt, ne aut Aegyptiorũ aut Medorũ potẽtiæ cederent, dummodo ne facerẽt quæ iuberentur. Et quid opus est de maioribus loqui? Hoc ipsum bellũ quod cum Romanis nunc gerimus, utrum cõmode an contra in-

commode

cõmode non referam, palãm quid habet causæ, nisi libertatem? Ergo qui dominis totius orbis seruire non patimur, gentiles nostros ferimus tyrannos? Quanquã externis obedientes, ad fortunam semel id referunt, cuius iniuria uicti sunt. At uero pessimis suorũ cedere, ignauorum est, & cupientium seruiendi. Ad hæc autẽ, quia Romanorũ mentio facta est, non uos celabo, quid dum loquor interuenerit, mentẽq; retraxerit: quod etiam si ab his capti fuerimus (absit aut huius dicti periculum) nihil acerbius experiemur, quã isti nos affecere. Quo pacto aut non lacrymis dignum sit, illorũ quidem in templo donaria cernere, gentiliũ uero spolia, qui nobilitatẽ huius maximæ omnium ciuitatis compilauerunt: eosq; uiros trucidatos uideri, quibus etiã illi post uictoriam obtemperassent? Et Romanos quidem nunquã transgredi ausos esse limitem profanorũ, aut sacratæ quicquã consuetudinis præterire: sanctorum autem ambitum, quamuis procul aspectum perhorrescere: quosdã uero in his locis natos, ac sub nostris moribus educatos, & qui Iudæi uocentur, inter media sancta deambulare, manibus adhuc suis gentili cæde calentibus? Quis igitur externum bellum metuat, ex cõparatione domesticis? Multo nobis æquior est hostis. nam si proprie rebus sunt aptanda uocabula, fortasse reperiatur, legum quidem conseruatores nobis fuisse Romanos, hostes uero intus haberi. Verũ hos insidiatores libertatis exitio deberi, neq; facinorum eorum dignũ excogitari posse supplicium, certũ est: idemq; omnibus, & ante orationem meam esse persuasum, atq; ipsis uos rebus quas pertulistis, in eos esse cõmotos. pleriq; aut fortasse multitudinem eorũ, atq; audaciam reformidant: & præterea q̄ in loco superiore consistunt. Sed hæc ut uestra negligentia conflata sunt, ita nunc magis proficient, si morabimur. nam & numerus illorum in dies singulos alitur, eo q̄ nequissimus quisq; ad similes profugiat: & audaciam plus accendit, q̄ nullum adhuc eius impedimentum interuenit: locoq; superiore utentur, & quidẽ cum apparatu, si his tempus demus. Quod si aduersus eos ire coeperimus, humiliores erunt, mihi credite, cõscientia: & celsioris loci beneficiũ, reputatio scelerũ perdet. Fortasse aut dei pariter spreta maiestas, in ipsos tela retorserit, suisq; missilibus conuidentur impij. Videãt nos tantũmodo, & deiecti sunt: quanquã pulchrum est, ut etiã si quod periculũ immineat, pro sacris ianuis moriamur: ac si nõ liberis & coniugibus, pro deo tñ eiusq; sanctis animas profundamus. Præbebo aut manũ, atq; sententiã: & neq; consiliũ uobis ullũ deerit ad cautionẽ, neq; me corpori meo parcere uidebitis. His Ananus contra Zelotas populũ hortabatur: non quidẽ nesciens iam expugnari uix posse propter multitudinẽ ac iuuentutẽ animorumq; pertinaciam, multoq; magis ppter conscientia comissorũ: nec enim concessum iri ueniã his quæ perpetrauerant, sperabãt: uerũ tamen quiduis perpeti præstabilius existimabat, q̄ in tanta rerũ perturbatione remp. negligere. Populus aut duci se clamabat in eos, cõtra quos rogabatur: & ad subeũda pericula quisq; promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos discerneret, atq; ordinaret ad præliũ, Zelotæ cunctis conatib. eius cognitis (certos enim qui omnia sibi nunciaret habebant) in pontificẽ commouent: ac modo p̄ cuneos modo simul uniuersi p̄siliunt: neq; obuiro cuiq; parcebat. Cito autẽ & Ananus populum congregauit, multitudine quidem

superio-

superiorem: armis uero constipatis, nō erant Zelotæ inferiores. alacritas uero, quod deerat, in utrifq; supplebat. nam & ciues armis iram conceperant fortiolem: & qui de templo exierant, quauis multitudine maiorē audaciam. quippe illi quidem habitare se in ciuitate minime posse arbitrabant, nisi Zelotas eximerent: hi uero nisi uicissent, nullum se non subituros esse supplicium. Manus autē conseruere, pro ducibus obedientes motibus animorū. Et primo quidē in ciuitate ac pro templo eminus missis lapidibus semet inuicē appetebant. si uero aliqua pars terga uertisset, uictores gladijs utebant. cūq; plurimi fauciarent, multæ cædes utrobique fiebant. Et populares quidē in domos referebant à suis. Zelotarū autem quicumq; uulneratus fuisset, in templum ascendebat, sacram humū cruore perfundens, ut solo eorum sanguine uiolatam religionē recte quis dixerit. Semper quidem latrones excurrere in cōgressionibus præualebāt. Irati uerò populares, proficiēte quotidie numero suo, cum desides increparent, quiq; à tergo sequebant, nō aperiendo fugientibus uiam inuitos eos repugnare cōpellerent, uniuersos quidē suos in hostes conuertunt. illis autē, quia uim ferre nō poterant, paulatim ad templum recedentibus, irrumpit unā cum socijs Ananus. Vnde factū est, ut eos q̄ ambitu exteriori expulsi essent, metus inuaderet: ideoq; in murum interiorum fuga recepti, mature ianuas occluderent. Verū Anano portis quidē sacræ manus afferre non placebat, hostibus quoq; desuper tela torquentibus, nefas esse existimanti, etiam si uicisset, non lustratū prius populum introducere. Ex omni autē suorum multitudine sex ferè armatorum milia sortitus, custodes eos in porticibus collocat. his autē qui succenderent, in excubijs alios per ordinem ponit. Multi autē honestorum ab optimatibus ad id electi, mercede conductos pauperes uice sua præsidij destinabant. Fit autē his omnibus exitij causa Ioannes, quem ex Giscalis effugisse prædiximus. is enim dolis plenus, & uehementē dominationis cupiditatē mente circumferēs, iam dudum rebus cōmunibus moliebat insidias. Itaq; tunc eadem quæ populus sentire se simulans, aderat Anano: tam diebus cum proceribus capienti consilium, quam noctibus peragranti custodias: omniaq; secreta Zelotis renunciabat: nullumq; populi consilium non prius q̄ caperetur, inimici sciebant eius indicio. immoderatis uero & Ananū, & populi principes placabat obsequijs, ne in aliquam suspicionem ueniret affectans. Sed hæc eius honorificentia in contrarium uertebat. Erat enim ex adulationū uarietate suspectior: eoq; ipso quod etiam nō accitus asiduus erat, arcanorū proditor habebat. Etenim perspiciebat Ananus, omnia sua consilia hostes intelligere: & quæ Ioannes faceret, suspicionē proditiōnis habebant. submouere autē illum non erat facile, neq; possibile, q̄ malitia præualeret: ac præter hoc multorū non ignobilium, qui summis rebus adhibebant, patrociniū succinctus erat. Visum est igit̄ ab eo sacramentum beneuolentiæ causa peti: nihilq; dubitans, & fidē populo se seruaturū iurauit, neq; factum eius inimicis ullū, neq; consiliū proditurum: unaq; deponendis rebellibus, & manu & uoluntate operam collaturū. Itaq; Ananus eiusq; socij, quoniā iurato crediderūt, nulla iam suspiciōe suis eum consilijs adhibebant: moxq; ab iisdem concordie causa legatus intromittitur ad Zelotas. curæ namq; habebat, ne fanum culpa sua pollueret,

né ue

neue quisquā in eo procūberet Iudæorū. Ille autē, quasi Zelotis ac nō contra beneuolentiā iurauisset, ingressus ad eos, medius cōstitit: & sæpe quidem se illorū causa in magno periculo fuisse dixit, ne quid secretorū ignorarent, quæ in eos Ananus cū socijs cogitasset. nunc autē ingens cum ipsis omnibus subiturū esse discrimen, nisi diuinū quoddā præsto fuerit auxiliū. nihil enim iam morari Ananū: sed persuasisse quidem populo, ad Vespasianum legatos mittere, ut ad capiendā ciuitatē quamprimū uenire properaret, indixisse autē lustrationē postero die, ut religiōe simulata intromissi, uel etiā ui prælio manus confererent. Se autē non uidere, q̄ diu aut obsidionem sustinebunt, aut cum tanta manu acie cōgrediētur. Ad hæc addebat, quod ipse dei prouidentia trāsactionis esset causa legatus. hanc enim spem Ananum his proponere, quo nihil suspicantes eos subito aggrediretur. Itaq; oportere, si quis habendam uitæ rationem duceret, aut obsidentibus supplicare, aut foris aliquod præsidij petere. Quos autē si uicti essent, ueniæ spes foueret, immemores audaciæ suæ credere, simul ac factores poenituerit admissorum, in gratiam statim eos qui perpessi sunt redituros. Sed nocentiū quidem sæpe inuisam etiam poenitudinem fieri, læsis autem iram in licentia sæuiorem: imminere autem illis ait interfectorum amicos atq; cognatos, totūq; populum pro dissolutis legibus ac iudicijs indignatione flagrantē: ubi etiam si qua pars misericordie fuerit, maiori eam irascentium turbæ cessuram. Talia quidē uariabat Ioannes, terrorem incutiens multitudini. externum uerò auxiliū aperte quidem indicare quod diceret non audebat: Idumæos autem significabat. utq; principes Zelotarum priuatim etiam commoueret, crudelitatis Ananum arguebat, ipsis eum maxime minitari confirmans.

Idumæorum aduentus pro Hierosolymitanis & acta. Cap. VI

Rant autē Eleazarus Simonis filius, qui etiā præter alios idoneus esse uidebatur & recte cōsulere, & quæ cōsulisset efficere, iteq; Zacharias filius Amphicali, uterq; à sacerdotibus genus ducēs. Hi præter cōmunes, etiā priuatis interminationibus cognitiss, quodq; Anani factio potentie sibi cōparandæ causa Romanos accerseret (nam & hoc Ioannes affinxerat) diu quidē quid agerēt dubitabāt, angustijs tēporis cōclusi. populū em̄ haud multo post eos aggredi paratū esse cogitabāt: externi uero subsidij facultatē, insidiarū sibi celeritate præreptā: priusq; fore ut omnia paterent, q̄ auxiliariū quisq; ista cognosceret. aduocari tamē Idumæos placuit. scriptaq; breuiter epistola, q̄ circūuēto populo Ananus uellet Romanis metropolim perdere: ipsi autē pro libertate dissidētes, in tēplo obsiderent: minimūq; tēporis salutē sibi promitteret: ac nisi mature subuenirēt, ipsos quidē Anano atq; inimicis, at uero ciuitatē Romanis ilico subiugandā: pleraq; nūcijs ad rectores Idumæorū referēda mandāt. Ad hoc autē lecti sunt duo uiri strenui, & dicendi peritissimi, & ad persuadēdū satis idonei: quodq; his rebus esset utilius pedum uelocitate præstātes. nā Idumæos cōfestim parituros certū erat, q̄ turbarum cupiēs & incōdita esset natio, semperq; ad motus facilis atq; suspēsa, & rerū mutationib. læta, minimisq; petentiū blanditijs ad bella præoptissima: & uelut ad festorū quandā solennitatē, sic ad prælia properās. celeritatē autem huncij exigebāt: atq; istis nihil deerat alacritatis. uterq; autem Ananias uoca-

Ioseph.

P p

batur

batur. Iāq; apud rectores aderāt Idumeorū. Illi autē simul epistola mādatisq; attoniti, quasi furibūdi circūcurrere gentē, militiāq; denunciare cōeperunt. Itaq; mox & dicto citius multitudo cōuenerat, omnesq; pro libertate metro poleos arma rapiebāt. Cōgregati autē propē ad x x m, cum ducibus quatuor Hierosolymā ueniunt: hoc est Ioāne & Iacobo Sofæ filijs, & præterea Simone Cathlæ, & Phinea Clusoth filijs. Ananū autē profectio legatorū, itēq; uigiles eius latuit, sed nō etiā impetus Iudæorū. hoc em̄ antē cognito, portas eis clausit, & muris custodes apposuit. nō tamē uisum est bello cū his congregari, sed uerbis eis ante psuadere cōcordiā. Stans ergo in aduersa turri Iesus, post Ananū æuo pontificū maximus. Cū multæ, inquit, & uariæ turbæ tenuerint ciuitatē, in nulla re sic miranda fortuna est, ut in eo, q̄ pessimis etiā inopinata cōspirāt. etenim perditissimis hominib. cōtra nos auxilio uenistis, tanta cū alacritate, quanta nec in Barbaros aduocāte uos metropoli uenire decuisset. Et si quidē uiderē consensionē uestram similit̄ esse horū hominū qui uos ro gauerūt, nō existimarē impetū carere ratione. nihil em̄ æque ac morū cognatio concordia firmat. Nunc uero illi quidē, si quis eorū singulos exploraue rit, mille mortibus digni reperient. nam ludibria & purgamenta totius rusti cæ plebis, luxu absumptis patrimonijs suis, postq̄ in uicis & ciuitatib. proximi audaciā exercuere, postremo in sacrā ciuitatē clam influxere ut latrones, solūq; religiosum immanitate polluerūt scelerū: eosq; uideas sine metu inter sancta ebrios, & auiditate uētris peremptorū spolia cōsumentes. uestra uero multitudo armatorūq; talis ornatus est, qualē deceret esse, si publico uos cō filio metropolis inuitaret, in alienigenas laturus auxilia. quid igitur hoc esse quis dixerit, nisi fortunæ iniuriā: cū pro nequissimis cōuenisse & integræ nationis uestre arma uideant cōspirare? Iam dudū quidē reperire nequeo, quid nam fuerit quod uos tā cito cōmouerit. nec em̄ sine magna causa fieri potuisset ut arma pro latronib. aduersus cognatū populū caperetis. quid? Romanos audistis & proditiōē? his enim quidā uestrum obstrepebant nunc, liberādæ metropoleos causa uenisse dicentes. unde mirati sumus præter alia, no xiorum tale cōmentū. uiros em̄ natura libertatis amatores, eoq; cū externis hostibus pugnare paratissimos, aliter cōtra nos efferare nō poterāt, q̄ uastatæ libertatis proditiōe mētita. Sed em̄ uos cōsiderare oportet, qui nos insimulauerint: fidemq; in nos ueritatis ex rebus cōmunibus, non ex ficto sermone colligere. Quid enim passi, nunc demū nos dedimus Romanis, cum ab initio licuerit aut ab his nō deficere, aut quia defecimus, cito redire in gratiā, priusq; circa nos omnia uastarent? nāq; iā, ne uolentib. quidē nobis, transactio facilis est: cum & superbos eos effecerit Galilæa sub iugū missa: morteq; grauiorem afferat turpitudinē, appropinquātes placare. Equidē quod in me est, pacem morti antepono. semel autē bello appetitus, postq̄ pugna cōmissa est, gloriosam mortē uita captiui existimo potiorē. Sed utrum nos populi principes aiunt clam misisse aliquē ad Romanos, an etiā totum populū cōmuni suffragio? Siquidē nobis dicāt, quos amicos miserimus, qui serui fuerint proditiōnis ministri. Cum iret aliquis deprehensus est, rediens captus est, literas nacti sunt? Quemadmodū autē tantam ciuium multitudinem lateremus, cum quibus omni hora uersaremur? Paucis autē, atq; his inclusis, qui de templo ne in

ciuitatem

ciuitatē quidem pro dire possent, quo pacto sunt cognita, quæ occulte extra ciuitatē fierent? An uero nunc cognouere, quando aurore poenæ reddendæ sunt? donec autē sine metu fuere, neminē nostrum proditorē suspicabant? Sin ad populū causam referunt, publicū habuit nempe cōcilium, nemo aberat cōcioni: ideoq; manifestior ad uos nuncius fama citius properasset. Quid autē opus erat legatos mittere, cum certa nobis esset de transactione sententiā? Et quis designatus sit dicant. Sed hæc quidē male periturorū, & instantes poenas euitare cupiētū causationes sunt. Quin etiā si ciuitatē prodi in fatiis esset, id quoq; ipsos qui nos criminant aufuros opinor: quorū audaciæ unum malum uidet deesse proditiō. Vos autē oportet, quia semel cū armis adestis, primum (id quod est iustissimū) iuuare metropolim, et unā nobiscū tyrānos eximere, per quos iudicia dissoluta sunt: qui calcatis legib. iura suis gladijs permisere: deniq; nobiles uiros nō incusatos, ex medio raptos foro, primū uinculis cruciarūt: deinde nō uoce neq; prece eorū morati, neci tradiderunt. Licet autē uobis nō belli lege ingressis, horū uidere argumentū, quæ dixi, desolatas domos rapinis, cōiuges in ueste lugubri ac familias peremptorū, & per totam ciuitatē ululatus & fletus. nullus enim non persecutionē expertus est impiorum. Qui ad hoc insanie prorupere, ut latrocinalem audaciam nō solum ex agris atq; alienis ciuitatibus in hanc, quæ & caput & facies gētis est, sed in phanum etiā ex ciuitate transferrent. Deniq; hoc sibi & ad excursus et ad per fugium elegerunt, isq; fiscus illis est eorū quæ in nos cōparantur: & locus toti orbi terræ uenerabilis, quiq; ab uniuersis alienigenis, ab extremo limite mundi ueniētibus, honorat, per hæc quæ apud nos nata sunt portenta conculcatur. Exultant autē rebus desperatis, populos committi populis, & ciuitatibus ciuitates, gentesq; in sua uiscera delectū habere, cū debueritis (ut dixi) quod factu esset optimum ac deceret, nobiscum nocentes eximere: atq; hanc ipsam fallaciam ultum ire, quod auxilio uos aduocare ausi sunt, quos metuerē uindices debuissent. Quod si eiusmodi hominū preces reuerendas putatis, attamen licet uobis armis depositis, cognatorū habitu introire ciuitatem: medioq; inter hostes atq; auxiliares suscepto nomine, de nostris discordijs iudicare: quanquam reputate quid habebunt cōmodi, cum de manifestis ac tantis criminibus apud uos causam dicturi sunt, qui hominibus non accusatis, ne uerbum quidē facere permisere. Ferant igitur hanc ex uestro aduentu gratiā. Si uero neq; nobiscum indignari neq; iudicare uultis, tertiu restat, ut relictis utrisq; partibus, nec nostris cladibus insultetis, nec cum insidiatoribus metropoleos maneatis. Nam etsi maxime quenq; nostrū suspicamini Romanis collocutū, obseruare uobis itinera licet: tūq; demū tueri metropolim, cum factum aliquid huiusmodi patuerit, quale delatū est, & in autores eius, si conuicti fuerint, uindicare. Nō em̄ uos præueniunt hostes, iuxta ciuitatem sedibus positus. Sin horū nihil uobis gratū aut mediocre uidetur, ne portarū claustra miremini, quatenus arma portabitis. Hæc quidē Iesus loquebat. Iduæorum autē multitudo nequaquam animum aduertebat, ardens iracūdia, quod non paratū habuisset introitū: proq; armis inter se duces indignabantur, captiuitatem esse existimantes, si ea quibusdam iubentibus deposuissent. Vnus autem ducum Simon filius Cathlæ, uix placato suorum tumultu, stans in eo

Ioseph.

Pp 2 loco

loco unde exaudiri à pontificib. posset, nō iā mirari se ait, si libertatis propugnatores in tēplo obsiderent inclusi, cū illi cunctæ genti cōmunē clauserint ciuitatē: & Romanos quidē fortasse, coronatis etiā portis recipere sint parati, Idumæos autē ex turribus alloquant, captaq; iubeant pro libertate arma projicere: cognatisq; non credentes custodiā ciuitatis, iudices eos discordiarū fieri uelint: & alios accusando q̄ indemnatos ciues occiderint, ipsi totā damnēt ignominia nationē. deniq; urbem omnib. alienigenis religionis causa patentem, nunc domesticis præclusistis. Valde em̄ contra uos festinabamus, & adgerendum cum gentilibus bellū: qui ob hoc adesse properauimus, ut uos seruaremus liberos. Nempe taliter uos etiā hi quos obsidetis lesere, tamq; ueris miles puto suspiciōes in illos quoq; colligitis. Deinde q̄ reip. defensores sunt intus in custodia tenentes, genere cōiunctissimis gentibus simul uniuersis ciuitatem præclusam tyrannidē perferre dicitis, cū tam cōtumeliosis nos iubeatis obtēperare præceptis: nomenq; potentiæ alijs, qui uos tyrannos patiunt, annectitis. Quis cauillationē uestri sermonis tulerit, cum rerum repugnantia uideat? Etenim uobis etiam nunc Idumæos excludentibus ciuitate (namque ipsi nos à patrijs sacris arcetis) recte quis eos incusauerit qui custodiuntur in templo, q̄ cum ausi essent plectere proditores, quos uiros nobiles & innocentes pro societate facinoris dictitatis, nō à uobis inceperint, summaq; proditiōnis membra præciderint? Sed licet illi molliores quā res poscebat intenti sint, nos tamen domiciliū dei seruabimus Idumæi, & pro cōmuni patria propugnabimus: tamq; foris irruentes, q̄ intus insidiātes, hostes pariter ulciscemur. Hic autē manebimus pro muris armati, donec aut uos Romani respiciendo liberent, aut ipsi recuperata libertatis cura mutemini.

De clade Iudæorum ab Idumæis facta. Cap. VII

Is dictis Idumæorū quidē multitudo clamore cōsensit: Iesus autē tristis recessit, cum nec Idumæos quicq̄ sentire moderatū, & duplici bello oppugnari ciuitatē uideret. Quippe nec Idumæorū tumor & spiritus quiescebat, indigne ferentiū cōtumeliā q̄ essent ciuitate prohibiti: & q̄ Zelotarū uires esse firmas crediderāt, erubescentiū, postq̄ nihil eos sibi auxiliari posse uiderēt, ut iam uenisse poeniteret. Pudor autem nulla re penitus gesta redeundi, poenitudinem superabat. Itaq; ibidē prope murum temere tabernaculis positus, manendū esse statuere. Infinita uerò hyemis nocte illa uenit, uentiq; uiolēti cum imbribus orti sunt, & crebra fulgura, horrendaq; tonitrua, cōcussæq; terræ uasti mugitus: certūq; erat apud omnes, hominū exitio mundi statum esse turbatū, neq; paruum quid rerum hæc signa portēdere. Vna uerò Idumæis & oppidanis erat opinio: illis quidē irasci deū militiæ causa, existimantibus: neq; se posse euadere, si aduersus metropolim arma mouissent: Anano autē eiusq; socijs, etiā sine prælio uicisse, deumq; pro se bellū administrare credētibus. Sed profecto falsi erāt interpretes futurorū, & quæ sui passuri essent, cōtra hostes fore diuinabāt. Verū Idumæi quidē cateruatim densatis corporibus inuicē sese fouebāt, scutisq; contextis protecti capita, minus pluuia lædebātur: Zelotæ autem magis illorum quā suo periculo cruciabantur: collectiq; deliberabant, si quam reperire subsidij machinam illis possent. Horū autē ardentioribus uidebatur, ui armo

rum

rum custodes inuadere: atq; in ciuitatē impetu facto palā portas auxiliatoribus aperire. nā & custodes ex improuiso, & q̄ plures inermes ac belli expertes essent, facile turbatū iri, & multitudinē ciuiū difficulter colligi posse: quoniam domi quisq; propter hyemē cōtineret. quin etsi periculū aliquod interuenerit, quoduis subire satius q̄ negligere tot copias sui causa turpiter perituras atqui prudentiores erāt, uim adhiberi dissuadebāt. nō em̄ sui tantū causa custodes ampliari, sed etiā ciuitatis murū uidebāt propter Idumæos diligentius custodiri: & ubiq; adesse Ananū, omnibusq; horis inuisere custodias existimabant. sed hoc alijs noctib. ita habuerat. illa uero, nō sua desidia requieuerat, sed ut & ipse & custodū manus fato duce interirēt. Nāq; iā nocte prouecta, & gliscēte hyeme, custodes in porticu dispositos opprimit somnus. At Zelotis consiliū subit, ut ferris tēplo sacratis portarū uectes secarēt. affuit autē illis, ne exaudiret crepitus, uentorū sonus, & crebra tonitrua: fanoq; egressi, ad murū clanculo ueniūt: seratāq; portā, quæ uersus Idumæos erat, aperiunt. Illi autē primū Ananū conari aliquid suspicati, unusquisq; dextrā ad gladiū, quasi repugnaturi applicant mature: deinde his qui ad se uenerāt agnitis, introibant. Qui quidē, si tunc manus uertere in ciuitatē uoluissent, nihil obstabat quo minus totus populus interiret: tāta ira ferebant. uerū Zelotas primo exire custodia festinabāt: illis quoq; multū precantibus, q̄ eos receperant ne despicerēt malis obsessos, quorū gratia uenerāt, neq; his acerbius periculum importarēt. captis em̄ custodibus, faciliore illis in ciuitatē impetū fore: sed si semel eos cōcitassent, iā illos cōtineri nō posse, quin si senserint cōgregent, & per ascensus nitentib. se opponāt. Idē igit Idumæis uisum est: iamq; in templum per ciuitatē subibāt, cū suspensū Zelotæ aduentū eorū præstolarent. Deniq; his ingressis, etiā ipsi cōfidēter ex interiori fano progressi sunt, mixtiq; Idumæis in custodes irruerūt. Cæsis autē nōnullis, quos somnus oppresserat, omnis multitudo ad clamorē uigilantiū suscitata est, raptisq; armis ad repugnandum non sine stupore properabant. Ac primū quidem Zelotas solos conari aliquid suspicantes, quasi eos superaturi numero cōfidebant: ubi uero foris alios circumfundi uiderent, Idumæos irrupisse sensere. Et maior quidem pars eorū, armis pariter animisq; depositis in questibus erant. pauci uero iuuenū fortiter cōmuniti, occurrēdo Idumæis, aliquandiu segniorē multitudinem protegebant: alij cladem ciuitatis habitatoribus nunciabāt. Illorum autē auxilio uenire nullus audebat, cognito Idumæos irrupisse: sed ipsi quoq; irrita uociferantes, cum fletibus respondebant: plurimusq; mulierū ululatus suscitabatur, si quando custodum quisquā in periculū aliquod incidisset. Quin & Zelotæ Idumæorum clamorē geminabant, magisq; horribiles tempestas faciebat omnium uoces. Nemini autē Idumæi pepercere, quod natura crudelissimi ad cædes erant, & hyeme grauius afficiebantur, proptereaq; his qui se excluderant ut inimicis utebantur, tam supplicantibus quā repugnantibus infensi. Multos enim cognationem referentes, utq; cōmune sanum reuererentur orantes, gladijs transfigebant. Nullus autem fugiendi locus, neq; spes salutis erat. Compulsi autem circa se, magis quā ui oppressi laniabantur, cum recedendi spatium non daretur, nec interfectores à cædibus temperarent. Incerti autem quid agerent, in ciuitatē se præcipitabant: miseri

Ioseph.

P p 3

ut

(ut mihi uidetur) eo quod fugiebant crudelius subeuntes exitiū, donec templum exterius sanguine redundauit. Octo autē milia & quingentos mortuos dies inuenit. Nec tamen his Idumæorū ira satiata est: sed uersis in ciuitatē manibus, oēs domos diripiebant: quemq; fortuito inuenissent, morti dabāt. Et cæteræ quidem multitudinis cædem superuacuā esse ducebant: pontifices autem peruestigabant: & in illos pleriq; ferebantur, statimq; cōprehensos obtruncabant: stantesq; super eorū cadauera, nunc Anano populi beneuolentiā, nunc Iesu quæ de muro dixerat, exprobrabant. Ad hoc autē impietatis progressi sunt, ut etiā insepultos eos abiecerint: cū præsertim Iudæis tanta sepulturæ cura sit, ut etiā iudicio cruci suffixos, ad occasum solis deponāt atq; sepeliant. Et quidem nō errauerim, si Anani mortē dixerō excidij ciuitatis fuisse principiū, & ex illo die muros euersos, remq; publicā Iudæorū periisse, quo pontificem rectoremq; salutis suæ iugulatū in media ciuitate uiderunt. Erat autem & aliās uir laudabilis atq; iustissimus, & præter nobilitatis ac dignitatis & honoris, quo erat præditus, amplitudinē, infimis amabat æquari. Libertatis autē maxime fautor erat: & is qui populi affectaret imperium. Cōmodis autem proprijs cōmunes semper utilitates anteponebat, super omnia paci studens. Sciebat em̄ Romanos non posse expugnari: ac prospiciebat, si pacifici utiliter nequissent Iudæi, omnino eos perituros. ut autē breuiter dicam, cum Anano uiuo ad transactionem uenissent. Mirus enim erat dicere, mirus populo persuadere quæ uellet. Iam uero impedientes bellantesq; subegerat. Plurimum autem moræ sub tali duce attulissent Romanis. Huic iunctus erat Iesus, illo quidem comparatione inferior, sed præstās cæteris: ut putem deum, qui tanquam uiolatam ciuitatem perire flammis, purgariq; sancta uellet, cōsulto defensores eorum, & qui ea charissima ducerent, amputasse. Itaq; paulo ante sacris indumentis amictos, & toto orbe celeberrimæ religionis autores, quiq; undiq; in ciuitatem commeantibus uenerabiles habebantur, iacere nudos prædam canibus ac feris uideres. Quos quidem uiros ipsam putogemuisse uirtutem, tantum licuisse uitijis flentem.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO

LIBER QVINTVS.

De altera strage, & reditu Idumæorum, Zelotarumq; crudelitate. Cap. I

Anano quidem & Iesu eiusmodi finis euenit. Post illos uerò tam Zelotæ q̄ Idumæi passim plebem, quasi nefandorū animalium gregem, irruendo mactabant. Et uulgus quidem in quolibet loco deprehensum necabat: correptos autē nobiles & adolescentes, uinctos in carcerem cōcludebant, spe, nōnullos eorū sibi posse sociari nece dilata. Verum hæc nullum mouebāt, sed cuncti mortē præoptauerant, dūmodo ne aduersus patriam cōmunem nequissime cōspirarent: sæuissima tamen ante cædē uerbera

bera sustinebāt, exulcerati plagis atq; tormētis. cūq; iā corpus non sufficeret cruciatibus. tandē gladiū merebant. quos autē die cepisset, eos in custodiā nocte ducebāt: extractosq; inde, si quos mori cōtigisset abiciebāt, ut uinctis alijs locus esset. Tātus autē populū pauor occupauerat atq; formido, ut ne flere quidē palām quisq̄, siue sepelire propriū funus auderet, sed erant occultæ clausorū etiā lachrymæ, & ne quis inimicorū audiret, circūspectantes gemitabant. paria nanq; his qui lugebant, etiā qui luxissent ilico patiebant. exiguam uero nocte sublatā terrā manibus, corporib. iniiciebāt, et nōnunq̄ die, si quis fuisset audacior. Duodecim autē milia hoc modo nobiliū periere. Illi autē iā cædes exosi, nullo pudore iudicij uim & cognitionis cauillādo imitabant. Itaq; cū illustriū quendā Zachariā Baruch filiū interficere decreuissent (iritabantur em̄ q̄ nequissimis inimicus nimis erat, & probis amicus, itēq; locuples) neq; solum fortunarū eius direptionē speraret, sed etiā remotū iri uirum ad se deiiciendos potentē, septuaginta plebeiōrū honestissimos ex præcepto cōuocant, iudicū specie potestate carētes, & apud eos Zachariā, quasi res proderet Romanis, accusant: quodq; ad Vespasianū proditiōnis causā misisset. Sed neq; argumētū, neq; ulla probatio criminis erat. ipsi autē misisse dixerūt, & hoc haberi pro fide ueritatis uolebāt. Zacharias autē ubi nullā spē salutis sibi relictā esse uidit, per insidias nō in iudiciū sed in carcerē ductus, uitæ suæ desperationē libertate nō priuauit: sed exorsus ueri quidē similitudinē obiectorū derisit, & illata sibi crimina breuiter diluit: in accusatores autē oratione cōuersa, oēs eorū iniquitates per ordinē p̄secutus est, multaq; de perturbatione rerū querebat. Zelotæ uerò obstrepentes, uix à gladijs tēperabant, speciem cauillationēq; iudicij sui usq; ad finē permanere cupiētes, & præter hoc iudices experiri, an periculoso tēpore iustitiæ memores forent. Igitur oēs septuaginta pro eo sententiā ferunt, & pro eo mori, q̄ sibi ascribi eius interitū maluerunt. Illo uerò absoluto Zelotarū clamor tollitur, & uniuersi quidē iudicibus irascebant, qui simulationē datæ sibi potestatis nō intellexerāt. duo uero ex audacissimis aggressi Zachariā, in medio tēplo interficiunt: & illudendo, habes, inquit, & à nobis de absolute sententiā certiorē: eumq; statim in subiectam uallem de tēplo proijciunt. Iudices uero, contumeliæ causa uersis gladijs ferientes, tēpli ambitu pepulere. cædi em̄ eorū pepercerant, ut dissecti per ciuitatē, nuncij fierent apud oēs seruitutis. Idumæos autē iam uenisse pœnitebat, neq; his gesta placebant. Quibus collectis, Zelotarū quidā secretò indicabat uniuersa: & quæcunq; hi qui eos aduocauerant scelerate fecissent, omnia demonstrabat: arma quidē cepisse eos, quasi Romanis à pontificibus metropolis proderetur, reperisse autē nullū proditiōnis indicium. Illos uero qui tutari eam simularent, & belli facinora auos & tyrānidis, ab initio quidē prohibendos fuisse. Verū quia semel in societate intestinæ cædis incidissent, finē delictis adhibendū, neq; uires hominibus suggerendas morem patrum destruentibus. Nam etsi portas grauius ferrent sibi atq; in oppidum aditū esse præclusum, pœnas ab his qui prohibuerāt esse repetitas: & Ananū quidem peremptū: una uerò nocte populum totū penē cōsumptū. Quarum rerum multos quidem suorum pœnitere sentirent: eorum autem uiderent, à quibus rogati essent, crudelitatem immensam: ne ipsos quidem per quos sal-

ui erant erubescētū. in oculis em auxiliatorū pessima facinora cōmittere, illorumq; iniurias Idumæis imputari, quatenus ea nō phibeāt, neq; ab his separent. Debere igitur (quoniā de pditione quæ dicta sunt, calumniā fuisse patuisset, nullusq; Romanorū impetus timeret, aduersus ciuitatē uero inexpugnabilis esset potētia corroborata) illos domū recedere: malorūq; societate uitando cuncta diluere flagitia, quorū nō sponte, sed decepti participes extitissent. Persuasum est Idumæis. Et primū eos qui erāt in custodijs soluūt, prope ad duo milia populariū, statimq; relicta ciuitate ad Simonē ueniūt, de quo paulo post cōmemorabimus: deinde domū ex Hierosolymis abiere. Euenit aut eorū discessū utriq; pariter inopinatū uideri. nā & populus nescius pœnitudinis, paululū fiducia recreatus est, ueluti inimicis leuatus: & Zelotarū creuit insolentia, quasi nō auxilijs caruissent, sed ijs essent liberati, quorū pudore ac reuerētia criminib. tēperabant. Deniq; nulla iā erat facinorū mora neq; cunctatio: sed festinatis quidē cōsilijs in rebus singulis utebant: quæ uero placuissent, ipsa cogitatione citius peragebāt. Maxime aut in uiros fortes atq; insignes cœdibus sæuiebant: cū inuidia nobilitatē absumerēt metu uirtutum: unamq; cautionē putarēt, nullū optimatū superesse. Itaq; occisus est cū multis alijs Gorion, dignitate simul & genere præstans, & plus posse populum gaudens, plenusq; spiritu, libertatis amator ut nullus alius Iudæorū, quē tamen libertas præter alias uirtutes perdidit. Sed ne Peraita quidē Niger eorum manus effugit, bellis cū Romanis gestis uir strenuus cōprobat: qui etiā am sæpe uociferans, & cicatrices ostendēs, per mediā ciuitatē trahebat. Ductus uerò extra portas, desperata iā salute, ne sepultura careret supplicabat. Illi aut prius interminati, q̄ humum ei quā desiderabat concessuri non essent, mox etiā mortē intulere. Qui tamen cum occideret, Romanos eis ultores imprecatus est: famemq; præter bellū ac pestilentia, & ad hæc omnia ipsoꝝ mutuas manus: eaq; uniuersa cōfirmavit apud impios deus, & quod iustissimū esset effecit, ut audaciam suam q̄ primum experirentur inter se dissidentes. Niger quidē occisus, quem habebant de oppressione sui metu eos leuauit. Pars aut plebis nulla erat, cui non ad interitū excogitabatur occisio. Namq; alij quòd iam dudum alijs ciuibus restitissent interficiebantur: qui uerò nihil offenderant, subitas pacis tēpore causas excipiebant. Et qui omnino libere eos non adissent, pro contemptoribus: qui uero obsequentes, pro insidiatoribus habebantur: unaq; maximorū criminum & medioꝝ crimum pœna, mors erat. neq; euasit quisquam, nisi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

De intestina discordia Hierosolymorum. Cap. II

Romani aut omnes ad ciuitatem animos intendebant, hostiū diffusionē lucrū sibi esse censentes: & Vespasianū, penes quē summa rei potestas erat, incitabāt, diuinæ prouidentia dicētes auxilio in semet hostes esse cōuersos: ueruntamē uelox esse momentum, & Iudæos cito in concordia redituros, aut intestinis malis defessos, aut redactos in pœnitudinē. Ad quos Vespasianus ait: Plurimū eos quid fieri cōueniat ignorare, tanquam in teatro cupientes quantum armis ac manibus possent ostētare potius cum periculo: quam secum quid esset utile reputare. Nam si statim ciuitatē aggredierētur, ipsos causam hostibus fore concordia,

ac uiros

ac uiros eorū etiā nunc uigentes in se prouocatos. Sin operirentur, paucioribus ac moderatioribus. his ufuros domestica seditione cōsumptis. Deū nāq; melius q̄ ipsos disponere, qui sine labore Iudæos Romanis traderet, nulloq; periculo exercitui uictoriā cōdonaret. Proinde manibus proprijs interuentibus inimicis, maximoq; malo, hoc est seditione turbatis, debere se potius periculorū spectatores esse, q̄ cū hominibus mortē appetentibus atq; intestina rabie insanientibus cōfligere. Si quis aut putauerit uictoriæ gloriā sine prælio fieri uiliorē, sciat, inquit, armorū incerto exitu cōmodius esse cōmode perficere quod intendit. Neq; em manu præclaris esse minus laudabiles, qui paria gesserint moderatione atq; prudentia. Simul aut dum hostes imminuerentur, etiā milites ex laboribus assiduis recreatos ualentiores ductū iri. Præterea nō id esse tēpus, ut maturæ occupanda uideatur uictoriæ claritudo. nec enim armis fabricandis aut muris, uel auxilijs congregandis Iudæos operam dare, atq; ideo moras differentibus nocituras: sed bello domestico ac dissensione tumidos, miserabiliora pati quotidie, q̄ ipsi eos capti afficerent intromissi. Proinde siue quis securitatē consideret, sinendos esse qui semet absumerent: siue facti gloriā clariorē, nequa q̄ manus intestino morbo laborantibus afferendas: si quidem ratione recta diceretur, non ipsorum sed discordiæ fuisse uictoriā. Hæc Vespasianus: eiq; dicenti rectores militū cōsentiebant: moxq; apparuit q̄ utile fuisset eius cōsiliū. Namq; in dies singulos multi ad eum cōfluebant fugiēdo Zelotas. Erat aut fuga difficilis, q̄ omnes exitus custodibus obsidebantur. Et si quis ibi qualibet ex causa deprehensus fuisset, uelut ad Romanos ire cuperet, interficiebatur. qui tamen eis dedisset pecuniā, saluus abibat: & qui nō dabat, solus proditor habebatur. Restabat igitur, pecuniosis fugam redimentibus, solos pauperes iugulari. Mortui uero per omnes uias coaceruabantur innumeri, multiq; etiā transfugere cupientium, rursus in ciuitate perire præoptabant. nam spe sepulturæ in patria mori tolerabilius uidebatur. Illi aut ad hoc crudelitatis deuiauerant, ut neq; intus neq; per itinera occisis humū cōcederent: sed ueluti cum patrijs legibus etiā naturæ iura disturbare pepigissent, suaq; in homines iniustitia diuinitatē quoq; polluere, ita sub sole putrescere mortuos relinquebāt. Sepelientibus aut suorum corpora, idem quod transfugis, imminabat supplicium mortis: statimq; sepultura indigebat, qui hanc alteri præstitisset: & ut breuiter dicā, nulla tam bona, q̄ misericordia, perierat in illis cladibus mentis affectio: hisq; iritabantur noxij, quæ miseranda uidissent, à uiuis in mortuos, à mortuis in uiuos iracundia transferētes. Modum aut excedēte metu, superstitibus mortui adepti requiem beatiores uidebant: & qui erant in custodijs cōparatione sui cruciatu, insepultos quoq; fortunatissimos demonstrabant. Omne quidē ab illis ius hominū calcabatur, ridebatur etiā diuinitas, prophetarūq; respōsis tanq̄ uulgaribus fabulis illudebant. Cum uero multa cōtempserint de uirtute ac uitijs statuta maiorū, etiā quæ de patria olim prædicta fuerant, uera esse exitu probauere. Vetus enim quidam sermo ferebatur, tunc demum ciuitatem captum iri, sancta quoq; flammis exurenda esse lege belli, cum seditio fuisset exorta, sanumq; dei propriæ manus ante uiolassent. Quibus Zelotæ, nihil decorum fide dubitantes, ministros se præbuerunt.

De

AT Ioannes iadudū tyrannidē affectās, parē cū ſimilibus honorē habere dedecus exiſtimabat: paulatimq; ſibi nequiores adiūgēs, ab eorū affectione ſeparabat. Semper aut̄ aliorū decretis nō obediendo, ſuaq; iubendo imperioſius, q̄ ſolus dominari cuperet nō latebat, eiq; ſociabant nōnulli metu, alij gratia (mirus enim erat oratione atq; fallacia perſuadere quā uellet) multi uero propterea q̄ ſibi tutū eſſe ducebant, priorū delictorū cauſas uni potius aſcribi q̄ omnibus. Ad hęc quia manu ſtrenuus erat, & bonus cōſilio, ſatellites nō paucos habebat, etſi magna pars cum cōtrarię factiōnis reliquerat. apud quos etiā liuor nō nihil ualebat, graue putantes ut paulo ante pari ſuccūberent. Plus aut̄ metus eos, ne ſub unius poteſtate uiuerēt, exagitabat. nec enim facile ſperabāt eum, ſi ſemel obtinuiſſet, dei ei poſſe: occaſionēq; in ſe habiturū timebant, quod in principio reſtituiſſent. Proinde quiſq; bello potius quiduis pati decreuerat, q̄ ſponte ſeruiens mancipij loco perire. Hinc igit̄ ſeditio diuidit̄, & Ioannes in contraria diſſidentibus parte regnabat. Sed inter ipſos quidē munita omnia erant cuſtodibus: nihilq; aut̄ parum agebatur, ſi quando armis prēlium laceſcebant. in populum uero uel maxime contentionē ſuſceperunt, & quis maiorem prędam caperet, utrinq; certabant. Cū tamē ciuitas trium malorū ingentium tēpeſtate laboraret, hoc eſt belli, dominatiōis, itemq; ſeditionis, eorum cōparatione bellum popularibus mediocrius uidebatur. deniq; relictis ſedi- bus patrijs ad alienigenas profugiebant, & Romanorum beneficio ſalutem, quam inter ſuos deſperauerant, aſſequebant̄. Quartū uero præterea malum cōmotum eſt gentis exitio. Haud procul ab Hieroſolymis caſtellum erat ualidiſſimum, reponendis opibus ad munimēta belli, tutandisq; corporibus ab antiquis regibus ædificatum, quod Maſſada dicebatur: id occupauerant qui uocantur ſicarij, q̄ a rapinis amplioribus timore continebantur. Hi cum Romanorum exercitum otioſum eſſe uiderent, apud Hieroſolymam uero Iudę os dominatione atq; diſcordia ſeceſſiſſe, maiora facinora aggrediuntur. Die feſto azymorum (qui apud Hebręos ad memoriam ſalutis, qua ex Aegyptiorum ſeruitio liberati, in terram patriam deuenerunt, ſolenniter celebratur) nocte deceptis qui ſibi erant oppoſiti, municipium quoddam Engaddi inuaſerunt: ubi pugna quidem Iudęos autē præuentos atq; diſperſos, quā arma caperent ſiue concurrerent, ciuitate pepulere. eos uero qui in fuga deſecerunt, mulieres uidelicet ac pueros, ſupra ſeptingentos interfecerunt. ædibusq; deinde compilatis, fructus quoq; iam maturos depopulati in Maſſada portauerunt. & illi quidem oēs circum caſtellum uicos, totamq; regionē populabantur, nō paruo undiq; perditorū ad eos numero in dies ſingulos confluentes: ſimul aut̄ cōcitati ſunt etiā per ſingulos Iudęæ tractus in latrocinia, qui interrim quieſcebāt. Ac ueluti in corpore, ſi quādo principale mēbrū tumor afficit, omnia pariter egrotare neceſſe eſt: ita propter ciuitatis tumultū atq; diſcordiā, etiā qui foris erāt nequiſſimi prædarū inuenere licentiā. Singuli uero uicis proprijs dilaceratis, deinde in ſolitudinē recedebāt. Congregati aut̄ & ceteruatim cōiurantes, exercitu quidē pauciores, plures uero q̄ latrocinialis cōſpiratio, in tēpla & oppida ferebātur. Et ſequebatur quidem, ut in bello fieri ſolet

ſolet, ab his eos male affici quos petiſſent. uerum præueniebatur ultio, cum mox latrones à præda refugerent: nullaq; pars erat Iudęæ, quæ nō unā cum Hieroſolymis præcellentiſſima ciuitate interiret. Hęc Veſpaſiano à trāſugis indicabātur. nam licet oēs exitus à ſeditioſis cuſtodirent̄, & cum quis ad eos acceſſiſſet interficeret̄, tamen erāt qui ad Romanos clam profugerēt: ducēq; Romanorū & opē ferre ciuitati, et reſeruari populi reliquias hortarent̄. multos enim, q̄ bene Romanis uellent, periſſe, multos adhuc in periculo dicebant eſſe ſuperſtites. Ille aut̄ iam tū miſerans eorū calamitates, propius ad eos uelut Hieroſolymā obſeſſurus accedit, re aut̄ uera ut ciuitatē obſidione liberaret: ſpe aut̄ ante reliqua ſubigēdi, nullūq; impedimētū extrinſecus obſidioni relinquēdi. Cū igitur ueniſſet in Gadara, trāſamnanę regionis metropolim ualidiſſimā, mēſis Martij quarta die ciuitatē ingredit̄. iam em̄ optimates, ignorantibus ſeditioſis, legatos ad eū de traditione miſerant, tam pacis deſiderio q̄ ſuis patrimonijs metuētes. multi em̄ apud Gadara locupletes habitabāt, quorū legationē inimici neſciebāt, niſi q̄ Veſpaſiano appropinquate id cognouerūt. Et ciuitatē quidē ſe retinere poſſe deſperabāt, q̄ & inteſtinis inimicis numero inferiores erant, neq; procul abeſſe uidebāt à ciuitate Romanos. ſi uero fugere decreuiſſent, ſine ſanguine id facere, nullaq; à noxijs poena repetita, nō honeſtū ſibi putabant. Itaq; Doleſum cōprehenſum (nanq; is nō dignitate ſolū ac nobilitate ciuitatis princeps habebat, ſed etiā legationis autor erat) interficiunt: nimiaq; iracundia mortuo uerberato, extra ciuitatē dilapſi ſunt. Iam uero propius accedēte Romano exercitu, Gadarenſium populus Veſpaſiano cum acclamationibus in ciuitatē recepto, fidei dextras ab eo accepit: equitumq; & peditum præſidia contra fugitiuorū excuſus. muros em̄ prius q̄ id Romani peterēt, ipſi deſtruxerāt: ut eo ſibi fides eſſet, q̄ pacem diligerent, ſi bellum gerere ne uolentes quidē poſſe uiderent̄. Veſpaſianus aut̄ miſſo Placido cum d. equitibus ac tribus millibus peditum aduerſus eos qui ex Gadaris fugerant, ipſe cū ceteris militū copijs Cæſareā regreditur. At fugitiui poſtq̄ equites repēte à tergo inſequētes uidere, prius q̄ in manus uenirent, in uicum quendam, cui nomen eſt Bethenabro, ſe recepere. ubi re- perta non paucorū iuuenum multitudine, hiſq; partim uolētibus, partim ui- armatis, temere contra Placidum eiuſq; milites proſiliunt. Illi aut̄ primo quidē impetu paululum receſſerunt, ea ſimul arte, ut eos à muro longius pro- uocarent. deinde loco opportuno circundatos, telis agentes eminus ſaucia- bant. Itaq; fugientes quidē, ab equitibus præueniebant Iudęi, qui uero manus conſeruiffent, à peditibus trucidabantur, nihil plus audacię demonſtran- tes. cōdenſos enim aggrediendo Romanos, armis nō ſecus ac muro ſeptos, ipſi quidē telis aditum non inueniebant, neq; ſufficiebant aciē rumpere: illo- rum aut̄ tranſfigebantur telis, & immaniſſimis feris ſimiles ruebant ultro in ferrum, & ſternebant̄, alij gladijs ora percufſi, alij ab equitibus diſſipati: quo- niam cura erat Placido, curſum eorū à uico intercludere: aſidueq; præter- currens ea parte, cedentesq; reflectens, unā etiā libratis ſagittarū ictibus ute- batur: hiſq; proximos interficiebat. metu uero lōge fugiētes auertebat, donec elapſi qui fortiores erāt ad murū effugere. Eius aut̄ cuſtodes quid agerent ne- ſciebant. Nec em̄ excludi Gadarenſes ſuorū cauſa patiebantur, & ſi eos rece- piſſent

pissent, unā cum his se perituros uidebāt. quod etiā cōtigit. Illis enim cōpulsis ad murū, penē cum his Romanorū equites irrupere. Portis autē antē praelusis, admoto milite Placidus ad uesperam usq; acerrime oppugnato muro pariter ac uico potitus est: ibiq; tūc uulgus quidē iners occidebat, fortiores uero fugā petebant. domus uero à militibus diripiebant, & uicus igni traditus est. Qui uero inde euaserāt, totā secum illam regionē ad fugā incitarūt: & extollendo proprias calamitates in maius, totūq; Romanorū exercitū aduentare dicēdo, metu oēs undiq; cōmouerūt. plurimo autē numero aucti, in Hierichunta secesserūt. hęc enim etiā tunc eorū spem salutis fouebat, q̄ esset ualida et populosa. Placidus uero equitibus, rebusq; ante prospere gestis fretus eos insequabatur: & usq; ad Iordanē quidem semper quos occupabat, morti dabat. omnem uero ad flumen coactā multitudinē, fluminis impetu prohibitam, q̄ auctum imbribus uadum transire nō poterāt, aperto praelio aggreditur. Itaq; necessitas eos ad pugā compulit, q̄ fugā locū non haberēt: prententiq; ad ripā longitudinē, tela equitum & incurus excipiebant. à quibus multi perculsi, in fluuium ceciderunt. nam qui manibus eorū cęsi sunt, tredecim milia fuerunt. alij cū uim sustinere non possent, in Iordanē sponte defilierunt. erat autē numerus infinitus. et præterea capta sunt circiter duo milia uirorum ac ducenti, cum præda maxima ouium & asinorū, itemq; camelorum & boum. Iudæis quidē hoc uulnus inflictū quamuis par superioribus, maius tamen seipso uisum est: nō solum q̄ eam totam regionē quā fugerant, cædes repleuerant, sed etiam q̄ refertus mortuis Iordanis peruius nō erat. & Asphaltites quoq; lacus repletus erat cadaueribus, quę per multa flumina deuoluta sunt. Placidus autē secunda fortuna usus, in uicos proximos & municipia cōtēdit. captisq; Abila, & Iuliade, & Besemoth, omnibusq; ad lacū Asphaltiten usq; idoneos extrās fugis ubiq; collocat. deinde milite scaphis imposito, eos qui in lacum refugerant subegit. Et trans fluuium quidem tota regio Romanis cęsit, & ubiq; omnia usq; ad Machærunta deuicta sunt.

De captis oppidis quibusdam, descriptioq; ciuitatis Hierichuntinæ. Cap. IIII

I Vm hęc autē aguntur, motus circa Galliam nunciāt, & quod Vindex unā cum optimatib. indigenarū à Nerone defecisset, de quibus alibi diligentius scriptū est. Vespasianū uero ad impetū belli quæ nunciata sunt incitarunt, iam tunc futura bella ciuilia totiusq; imperij pericula prospicientem: cum si partes orientis ante pacasset, minus Italiæ metuēdum existimaret. Obstante autē hyeme, per subactos interim uicos atq; oppida præsidia collocabat: & decuriones ciuitatibus apponens, multa etiam eorū quæ uastata fuerant instaurabat. Prius tamen comitatus militum copijs quas Cæsareā adduxerat, in Antipatridem uenit: ibiq; per biduum ciuitate composita, tertia die uastando, inflammando, omnemq; subuertendo circum Thamnam toparchiam, in Lyddam & Iamnam procedebat. Et cū sese utraq; tradidisset, cōstitutis illic habitatorib. idoneis in Ammuntā peruenit: occupatoq; ad metropolim earū aditu, castra muro circūdat. Quinta q; in his relicta legione cū cętera manu in Bethleptō toparchiam proficiscitur: eaq; & uicina regione itemq; circum Idumæam igne consumptis, castella quidem locis opportunis muniuit. Captis autē duobus uicis in media

Idumæa

Idumæa positus, hoc est Begabri & Caphartophan, plus q̄ decem milia hominum peremit: propē autē ad mille cepit. exactaq; inde cætera multitudine, nō paruam militū suorum partē ibi constituit, qui omnia montana loca incurfando uastabant. Ipse autē cum reliquo exercitu in Iamnam redijt: unde per Samaritidem ac per Neapolim, quæ dicebat ab indigenis Mabortha, secūdo Iunij mensis die in Coream descēdit: ibiq; positus castris, postridie in Hierichunta peruenit: in qua unus ei rectorū Traianus quem e locis trans Iordanem ducebat militē iungit, cunctis illic deuictis. Sed ex Hierichūte quidem multitudo ante Romanorū aduentū in aduersam Hierosolymis montanam regionē diffugerat: non pauci autē qui remansere perimunt. Desolatam uerò offenderat ciuitatē, cui in planicie sitæ nudus mōs ac sterilis imminet, idēq; longissimus. à septentrionali enim regione usq; ad Scythopolitanos agros: à meridiana uerò usq; ad terrā Sodomiticam & Asphaltitis lacus terminos extendit. totus autē asper est: & quod nihil gignat, non habitatur. Huic obiacet circa Iordanē mons alius, incipiens à Iuliade ac septentrionali regione, prolixius autē in meridiē usq; ad Bacra, quæ Petrā disternat Arabiæ ciuitatem. In hoc est etiā Ferreus mons appellatus, ad Moabitidē usq; lōgus. Inter duos autē montes regio, quæ Magnus campus uocat, à Gennabara uico ad lacū Asphaltitem usq; patens, habet ducentorū & triginta stadiorū longitudinem, latitudinem uero centū & uiginti, mediusq; ab Iordane diuidit. Sunt autē illic duo lacus, Asphaltites & Tiberiēsis natura contrarij. namq; alter salus ac sterilis est, Tiberiensis uulgo dulcis & fœcundus. ætatisq; tēpore illa planicies ardore solis incendit, & uitioso opprimt aeris tractu, omnib. circū aridis præter Iordanē. unde euenit, ut palmæ quæ in ripis sunt magis floreat, & fertiliores sint: minus autē, quæ longe remotæ sunt. Ad ipsam uero Hiericho largissimus fons est, rigandisq; aruis uberrimus, iuxta ueterē scaturiens ciuitatē: quam Iesus Naue filius, Hebræorū ductor, primam in Chanæorū terra bello possederat. Hunc fontē aliquando ferunt non solū terræ atq; lignorū fructus, sed etiam fœminarū partū obtundere solitū, cunctaq; pariter morbo ac peste corrumpere. Postea uero mansueuisse, contraq; saluberrimū ac feracissimū esse factū ab Helisæo propheta, qui Helix notus fuerat atq; successerat. Receptus em̄ hospitio ab Hierichūtinis habitatoribus, q̄ humaniores eos expertus erat, ipsos & omnē illam regionē perpetuā gratiā remuneratus est: progressusq; ad fontē, lagenam fictilē salis plenam in profluentē aquā misit. Iuxta deinde ad coelū dexterā tendens, fontiq; inuergens blanda libamina ipsum quidē precabat ut fluentia leniret, ac dulciōres aquarū uenas aperiret: deū uero ut fœcundiorib. auris flumina tēperaret orabat: tamq; ubertatē fructuum q̄ successiōnē prolis daret indigenis, nec eos genitrix filiorū aqua deficeret, quoad iusti manerent. ad has preces ex disciplina manibus quoq; multa operatus, fontē immutauit: & qui antea causa erat his orbitatis ac famis, idē uictus ac fœcunditatis autor est effectus. Deniq; rigationis eius tanta potētia est, ut si attigerit modo terrā, sapidior sit, aquis diu perseuerantibus. unde eo quæ largius abutuntur, exiguū emolumentum habēt: quæ uerò parcius, plurimū. Amplius tamen q̄ cæteri fontes spaciū rigat, & septuaginta quidē stadijs longam, uiginti autē latam planiciem permeat.

Ioseph:

Qq optimos

optimos aut in ea paradisos ac densissimos educat, palmarumque irriguarum genera, tam sapore quam nominibus uaria: quarum pinguis calcibus pressae, plurimum mellis emittunt, non multum alio melle deterius: quam & mellis alitrix est illa regio, & opobalsami ferax, qui omnium carissimus est fructus ibi nascuntur. itemque cyprum & myrobalanum gignit: ut qui diuinum esse illum tractum dixerit, non errauerit, ubi & larga & optima generantur quae sunt carissima. Sed nec in alijs ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multiplicatum quod satum est reddit. Cuius rei causa mihi uidetur esse aquarum uis laeta, & aeris calor: cum hic prouocet quae nata fuerint atque diffundat: liquor aut firmis singula radicibus stringat, uiresque suggerat aestiuo tempore: quo sic perusta est illa regio, ut nihil facile procedat ac pullulet. aqua tamen, si ante solis ortum hauriatur, aurae spiritu refrigerat, naturamque contrariam aeri sumit. hyeme uero contepescit, eaque meris mitissima efficitur. Tanta est autem caeli temperies, ut quo tempore in alia Iudaeae regione ningit, lino illic tantum indigenae uestiantur. Distat autem ab Hierosolymis CL stadijs, & ab Iordane stadijs LX, totumque habet a Hierosolymis spatium desertum atque saxosum: ad Iordanem uero & lacum Asphaltiten, licet humilior, aequae tamen incultum ac sterile. Sed de Hiericho, quam sit fortunatissima, satis dictum est.

Lacus Asphaltites. Cap. V

Commemoratione autem dignum puto, Asphaltitis quoque naturam exponere lacus. Is enim falsus quidem ac sterilis est: nimia uero leuitate, etiam quae grauisissima sunt, in eum iacta fluitant. demergi autem quae in profundum nec de industria facile potest. Denique Vespasianus, quae eius uisendi causa illuc uenerat, iussit quosdam natandi inscios, uinctis post terga manibus, in altum proijci: & euenit omnibus, tanquam uis spiritus sursum repulsos desuper fluitare. Ad haec mirabilis est coloris mutatio, quae ter in singulos dies superficiem uertit, & solis radijs uariata resplendet. Multis autem locis uomit nigras bituminis glebas, quae super undam & habitu & magnitudine tauris sine capitibus asimiles natant. Ad eas autem cum lacus exercitores accesserint, nacti quod aggestum est, ad naues trahunt: & quia lentum est, repletas eas abrumpere nequeunt: sed quasi religata scapha, pendet a cumulo, donec menstruo mulieris atque urina soluat. Est autem utile non modo ad copages nauium, sed ad corporum etiam curationem multis remedijs admisceat. Longitudo lacus est quingentorum & octoginta stadiorum, qui ad Zoara usque Arabia tenditur. latitudo autem centum quinquaginta stadijs patet. Huic Sodomitica terra uicina est: olim quidem tam fructibus quam diuitijs ciuitatum fortunata, nunc autem omnis exusta, ut quae habitatorum impietate fulminibus conflagrasse memoratur. Denique adhuc in ea diuini reliquias ignis, & oppidorum quinque uidere licet imagines, & renascentes in fructibus cineres: qui colore quidem sunt edulibus similes, carpentium uero manibus in fumum dissoluuntur & cinerem. Terrae quidem Sodomiticae fabula eiusmodi fidem habet ex facie.

Gerasa deuastatio, simul de Neronis morte, Galbae, & Othonis. Cap. VI

At Vespasianus Hierosolymorum habitatores concludi undique cupiens apud Hiericho & Adidam castellis erectis, utrobique auxiliarium pariter ac Romanorum praesidia collocat. Mittit autem Gerasam L. An-

nium

nium, equitatus ei parte multisque peditibus attributis. Qui primo aggressu ciuitate capta, mille iuuenum, qui ne fugerent praeventi erant, interficit: familias captiuas ducit, bona militibus praedari permittit. Incensis deinde domibus, proximos petijt. Erat autem fuga potentium & interitus infirmorum: quodque occupatum fuisset, flammis dabatur: omnibusque tam montanis locis quam tota planicie bello oppressis, apud Hierosolymam degentes exeundi copiam non habebant: cum transfugere quidem cupientes a Zelotis asseruarent: eos uero, qui etiam tunc a Romanis dissidebant, undique ciuitate uallata cohiberet exercitus. Vespasiano autem Caesaream reuerso, & cum omnibus copijs in ipsam Hierosolymam proficisci paranti nunciatur Nero peremptus, cum per annos tredecim & octo dies imperasset. De quo referre, quemadmodum dehonestarit imperium, nequissimis hominibus Nymphidio & Tigillino, & indignissimis libertorum permessa republica: quodque horum captus insidijs, ab omnibus suis senatoribus destitutus, cum quatuor libertis fidelibus in suburbanum fugerit, ibique semet occiderit: & post multo tempore, qui eum deposuerat poenas dederint: bellumque per Galliam quo pacto desierit: & Galba creatus imperator, Romam redierit ab Hispania: & quemadmodum incusatus a militibus, tanquam humilioris esset animi, in medio foro necatus sit, & Otho declaratus sit imperator, militesque suos contra Vitellij duxerit exercitum: necnon & Vitellij turbas, & circum capitulum pugnam: & quemadmodum Antonius Primus & Mutianus Vitellium interfecerint, & Germanorum agmina bellumque: ciuile sedauerint: haec omnia recusari narrare, confidens quod a multis Graecorum itemque Romanorum ea cuncta copiose perscripta sunt. ordinis autem rerum continuandi gratia, ac ne intercisa pendeat historia, summam singula designaui. Igitur Vespasianus primo quidem in Hierosolymam expeditionem differebat, expectans quomodo nam uergeret imperium post Neronem. deinde ubi Galbam imperare cognouit, nihil conari decreuerat, prius quam ille quoque ad se de bello aliquid perscriberet. Mittit autem ad eum Titum filium suum & salutatum simul, & ut de Iudaeis mandata acciperet. Ob easdem causas & rex Agrippa nauigauit ad Galbam. Sed dum Achaiam, quae hyems erat, longis nauibus praeteruehunt, interfici Galbam contigit, septem mensibus post & totidem diebus. Deinde Otho suscepit imperium, ac tres menses rempublicam gubernauit. Agrippa uero nihil mutatione deterritus, Romam pergere statuit. Titus uero diuino quodam impulsu, ex Achaia ad Syriam nauigat, & mature inde Caesaream uenit ad patrem. Suspensi autem de omnibus, quasi nutante Romano imperio, Iudaeorum militiam negligebant. patriae quoque metuentes, aggredi alienigenas importunum arbitrabantur.

De Simone Geraseno, nouae conspirationis principe. Cap. VII

In terea tamen bellum aliud in Hierosolyma excitatur. Erat Simon Giorae filius, patria Gerasenus, aetate iuuenis, sed calliditate posterior Ioanne, a quo iam pridem ciuitas possidebatur, uiribus autem corporis audaciaque praestantior. ob quam ex Acrabatena quoque toparchia, cuius rector erat, pulsus ab Anano pontifice, ad latrones peruenerat, quae Masadam occupant. Is autem primo quidem ita suspectus erat, ut eum ad inferius castellum cum mulieribus, quas secum adduxerat, transire permetteret, ipsi excelsius incolentes, rursus autem propter necessitudinem morum, fi-

Ioseph.

Qq 2

delis

delis esse uidebat. nam & ductor erat prædatum exeuntibus, & cum ipsis territorium Massadæ populabat. nec tamen eos ad maiora exhortando metuebat. dominandi enim cupidus magnorumq; appetens, quia mortem Anani cõperit, in montana loca discessit: ac uoce præconũ seruis libertate pmissa, itemq; liberis præmio, cunctos qui ubiq; fuerant nequissimos congregauit. Iamq; ualidis cõflatis copijs, mōtanos uicos diripiebat. Semper aut accedentibus pluribus focijs, audebat etiã in humiliora loca descendere, & ciuitatibus quoq; iam terribilis erat: multosq; potentiũ uis eius & prospere gesta sollicitabant. nec iam seruorum tm̄ siue latronũ exercitus erat, sed multorũ etiã popularium, tanq̄ regi, parebat obsequiũ. Excursus aut agebat in Acrabatenam toparchiam, & in maiorẽ usq; Idumæã. Vicũ enim cui nomẽ est Nain, muro amplexus, ad tuitionẽ sui pro castello habebat. In ualle aut quæ appellatur Pharan, multas quidem dilatauit speluncas, multas uero paratas inuenit, atq; his conditorũ prædæ receptaculis utebat. Quin & direptos illic fructus reponebat, multaq; cateruæ diuersabant: neq; dubitabat, quòd in Hierosolymam copijs & apparatu præluderet. Vnde insidias ueriti Zelotæ, ac præuenire eum qui contra se cresceret cupientes, pleriq; cũ armis egrediuntur. His aut Simon occurrit, commissoq; prælio multos occidit, & reliquos cõpellit in oppidũ. Nondum aut uiribus fretus, ab obsidione deterret. Prius aut Idumæam subiugare conatus est. Itaq; cum xx millibus armatorũ ad fines eius properabat. Idumæorũ aut principes maturẽ ex agris uiginti quinque ferè milibus pugnaciũ ciuiũ congregatis, pluribus aut qui sua seruarẽt domi relictis, propter sicariorũ qui Massadæ uersabant incurfus: Simonẽ in finibus præstolabant. ubi cõflictu habito, ac per totum diem tracto prælio neq; uictor neq; uictus abscessit. Et ipse quidẽ in Nain uicũ, Idumæi uero domũ regressi sunt. Nõ multo aut post, Simon cũ maioribus copijs eorũ fines petebat: castrisq; in quodã uico cui nomẽ est Thecue positus, ad custodes Herodij, quod non longe aberat, de focijs suis Eleazarũ misit, ut castellum sibi traderẽt persuasurũ: quẽ quidem sine mora suscipere custodes, causẽ nescij cur uenisset. mox aut de traditione prolocutũ, strictis gladijs persequerent: donec fugæ locũ non reperiens, de muro in subiectam uallem se proiecit. & ille quidẽ hoc modo statim morit. Idumæis aut uires Simonis formidantibus placuit, priusquam bello congregent explorare hostium copias. ad hoc autem se ministrũ obtulit parato animo Iacobus, unus è rectoribus, cogitans prodicionem. Deniq; profectus ab Oluro (in hoc enim uico tunc Idumæorum collectus erat exercitus) ad Simonem uenit: primumq; se patriam suam traditurum esse paciscit, accepta fide q̄ semper ei charissimus foret. mox etiã de tota Idumæa operam pollicet. Ob quas res humanissime apud Simonem coenatus, amplissimisq; promissis animatus, ubi ad suos redijt, primo Simonis exercitum multiplici numero mentiebat esse maiorem. deinde rectoribus etiam paulatimq; multitudine uniuersa perterritis, ut Simonem reciperent suadebat, eiq; sine pugna rerum omnium permitterent principatum. simul aut hoc agens, & Simonem ipsum per nuncios euocabat, disiecturũ se pollicitus Idumæos, quod & præstitit. Nam cum iam appropinquaret exercitus, equũ primus incendit, & cum socijs corruptionis effugit. pauor autẽ occupat

pat uniuersam multitudinẽ, ac priusquã ad manus uenirent, domum quisq; suam soluti ordine recesserunt. Simon uero præter opinionẽ sine sanguine Idumæam introiuit: primũq; aggressus ex improviso Chebron municipiũ capit, in quo maxima præda potitus est, multosq; fructus diripuit. Chebron aut indigenæ ferunt non eius terræ modò ciuitatibus, uerum etiam Aegypti Memphi antiquiorem. deniq; duo millia & trecenti eius cõnumerant anni. hoc aut narrant Abraham quoq; parenti Iudæorũ fuisse domiciliũ, posteaq; Mesopotamiæ sedes reliquit: eiusq; posteros hinc ad Aegyptũ esse pfectos: quorũ etiam nunc monumenta extant in eadem ciuitate, peroptimo marmore liberaliter fabricata. Cernitur aut sexto ab oppido stadio arbor maxima te rebinthus: eamq; memorant ab initio mundi creati nunc usq; durare. Hinc totam Simon peruasit Idumæam, non modò uicos eius & ciuitates depopulando, sed excidendo etiam territoria. nam præter armatos xl eum milia sequebant, ut his ne uictui quidẽ necessaria satis essent. Ad has aut necessitates accedebat eius crudelitas & insuper iracundia, quo magis uastari cõtigit Idumæam. Et quemadmodũ post locustas sylua cerni solet frondibus spoliata, sic etiam quã Simonis transisset exercitus, a tergo solitudinẽ relinquebat: & alia quidẽ comburendo, alia diruendo, & quicquid in ciuitate uel in agris natũ esset conterendo calcibus, aut depascendo debebant: perq; terrã cultam iter agendo, faciebant eam sterili duriorẽ, prorsus ut ne signũ quidẽ uastatis relinqueretur, q̄ aliquando fuissent. Hæc omnia rursus Zelotas incitauerunt, & aperto quidẽ bello configere pertinuere: insidijs uero per itinera collocatis, uxore Simonis rapiunt, eorumq; præterea quos habebat in obsequio plurimos. deinde tanq̄ Simonẽ ipsum cepissent, in ciuitatẽ exultantes redeunt. continuo namq; sperabant, armis eũ depositis, p uxore sibi supplicaturum. Illũ autem nõ misericordia, sed ira coniugis raptæ peruaserat. cumq; ad muros Hierosolymorũ uenisset, ut fera saucia quẽ percussores prædere nequisset, ita in quos reperisset, effundebat insanã. deniq; olerũ sarmentorũq; causa progressos è porta, imberbes pariter ac seniores correptos uerberabat ad necem: ut animi indignatione id solũ abesse uideret, q̄ nõ etiam uesceretur corporibus mortuorũ. multos aut abscisis manibus dimittebat in ciuitatẽ, unã perterrefaciẽs inimicos, & populũ reuocare cupiens à nocẽtibus. Hisq; mandabat ut diceret, iurare Simonẽ per deũ qui cuncta regeret, q̄ nisi cito sibi redderent coniugẽ suam, muro perrupto omnibus qui in ciuitate essent similiter uteret, neq; cuiq; ætati parceret, aut ab innocentibus discerneret noxios, donec his eius mādatis nõ modò populus, sed etiã Zelotẽ metu pculsi, remississent ei mulierẽ. atq; ita delinitus, paulisp̄ ab assidua cæde requieuit.

De Galba, Othone, Vitellio & Vespasiano. Cap. VIII

On solum aut per Iudæam erat seditio bellumq; ciuile, uerum etiã per Italiã. In medio namq; Romanorũ foro Galba perempto, creatus Otho imperator cum Vitellio imperium affectante pugnabat: quem Germanicæ tunc legiones elegerant. Habito aut apud Bebricum Gallie Cisalpinæ prælio cum Valente & Cæcinna Vitellij ducibus, primo die Otho superauit, altero Vitelliani: multisq; trucidatis, & aduersæ partis audita uictoria, Otho apud Brixillum semet occidit, postquam biduum tresque

mensis imperium tenuit. Accesserunt aut Vitellij ducibus Othonis milites; & ipse iam Vitellius Romam cum exercitu ueniebat: dum interea Vespasianus quinto die Iunij mensis Cesarea profectus, eas quas nondum subegerat Iudaeae partes petiuit: & in montana regione, quo primum ascendit, toparchias duas Gophniticam & Acraatenam subegit: deinde post has Bethel & Ephrem municipia: ibique praesidijs collocatis, usque Hierosolymam equitabat. multos uero tunc deprehensos necabat, multosque capiebat. Ducum autem unus Cerealis cum equitum parte ac peditum, superiorem quae dicitur uastabat Idumaeam, & Caphetram quidem castellum ex itinere captum incendit. alterum uero quod Capharin dicitur, admoto milite oppugnabat, muro satis ualido cinctum. diutius autem ibi se moraturum speranti, oppidani subito portas aperuerunt, & supplices ei se tradidere. Quibus subiugatis, Cerealis in Chebron alteram ciuitatem antiquissimam tendit, sitam (ut dixi) in montanis locis, haud procul ab Hierosolymis. Vi autem irrumpens in eam, reliquam multitudinem, quam ibi offendit, cum puberibus interemit: oppidum uero ipsum exurit. Omnibusque iam captis, praeter castrum Herodii & Massada & Machaerunta, quae a latronibus tenebantur, sola iam Hierosolyma Romanis ante oculos erat, quae expugnanda restabat.

De Simonis gestis contra Zelotas. Cap. IX

Simon autem ubi uxorem suam a Zelotis recepit, ad reliquias Idumaeae tendit persequendas: & undique circumacta natione, Hierosolymam compulsi plerisque fugere, cum ipse quoque ad eam sequeretur. Deinde muro eius obfesso, si quem operariorum ex agris ad eam tem multitudinem cepisset, interficiebat. Eratque populo foris Simon Romanis terribilior: intus Zelotae utriusque sauiore: quos etiam Galilaei nouis inuentis & audacia factionum corrumpebant. Nam & Ioannem ad potentiam ipsi pro uexerant: & Ioannes eis pro potentia quam sibi comparauerat, uicem referens, omnia quae desiderarent ut facerent permittebat. Infatiabilis autem rapinarum cupiditas erat, domorumque locupletum perscrutatio. Caedes autem uirorum & foeminarum iniuriae, pro ludo habebantur, praedamque cum sanguine deuorantes sine aliquo metu, post satietatem muliebri libidine calescebant: compositique crines, ac foeminarum ueste induti, lotique unguentis, & ut forma placeret, oculos illiti, non solum ornatum, sed impudentiam quoque mulierum imitabantur: & obscenitate nimia nefarios coitus exigentes, ut in lupanari uersabantur, ciuitatemque totam impuris facinoribus profanabant. Effoeminantes autem uultum, dexteram ad caedem promptas habebant: delicatorumque incessu eneruati, subita incursione bellatores fiebant: & de paludamentis uersicoloribus eductis gladijs, casu obuios transuerberabant. Eos autem qui Ioannem fugissent, excipiebat sauior in caedibus Simon: quique intestinum euassisset tyrannum, ab eo qui prope erat occidebatur. Omnis autem fugae uia transire cupientibus ad Romanos, abscissa erat. Inter Ioannis autem copias quantum erat Idumaeorum dissidebant: separati que ab alijs, aduersum tyrannum tam liuore potentiae quam crudelitatis eius odio armantur. deinde pugna congressi, multos Zelotarum perimunt, caeterosque in aulam regiam compellunt, quam Grapte aedificauerat. haec autem fuerat cognata Izatae regis Adiabenorum. Vna uero irrumpere Idumaei, atque inde Zelotis in fanum pulsus, Ioannis pecunias praedabantur. in aula enim supradicta & ipse debebat

bat, & tyrannidis spolia deposuerat. Inter haec autem Zelotarum qui per ciuitatem dispersi erant, ad illos qui in templum fugerant aggregati sunt: eosque Ioannes aduersus populum & Idumaeos educere cogitabat. Istitis autem non tam impetus eorum metuendus erat, cum pugna plus possent, quam confidentia, ne de templo nocte subreperent, seque pariter occiderent, atque oppidum concremarent. Itaque collecti cum pontificibus deliberabant, quomodo nam pacto impetum praecauerent. Sed profecto deus sententias eorum in detestius uertit, & interitu acerbius excogitabant salutis remedium. nam ut Ioannem deicerent, Simonem recipere statuerunt, & cum precibus alterum sibi tyrannum imponere. Itaque decreto obtemperat, missoque Matthiam pontifice, rogant Simonem ut ad se introiret, quem saepe timuerant. cum his autem precatores erant, etiam qui Zelotas Hierosolymis fugerant, domus quisque suae desiderio & fortunarum. Ille autem nimis superbe se dominum fore pollicitus, ueluti ciuitatem liberaturus ingredi, cum salutis eum latorum ac defensorum sui populi clamor designaret. ubi uero cum suis copijs introijt, mox de propria potentia deliberabat: nec minus eos a quibus rogatus erat, quam eos contra quos fuerat aduocatus, inimicos putabat. Ioannes autem cum multitudine Zelotarum templo exire prohibitus, amissis etiam quae in ciuitate habebat (nam statim res eorum Simon cum focijs diripuerat) salutem iam desperabat. Templum tamen adiuuante populo Simon aggreditur. Illi autem in porticibus, perque propugnacula stantes impetum propulsabant: multique ex Simonis parte oppetebant, multi faucij referebantur, quoniam Zelotae ad dexteram superiores erant, eoque ictus impenetrabiles habebant. Et quauis loco plus possent, turres tamen quatuor maximas fabricauerant, ut ex alto uidelicet missilia torquerent: unam ad orientalem angulum, ad septentrionalem alteram, super xystrum tertiam, in angulo alio contra ciuitatem inferiorem. Quarta uero turris supra uerticem Pastophoriorum condita erat: ubi moris est unum de sacerdotibus astantem post meridiem, quod septimus quisque dies inciperet, tuba significare: rursusque uespere, quod desineret, nunc ferias populo, nunc ut opus faciat, denunciantem. Per turres autem disposuerunt balistas saxorumque tormenta, & sagittarios, & fundarum scietes. Itaque tunc Simon pigrius ad impetum mouebatur, cum suorum plerique mollescerent: amplioribus tamen copijs fretus, propius accedebat. machinarum enim missilia delata longius, multos pugnantium perimebant.

De Vespasiano in imperatorem electo Cap. V

Per idem tempus Romanos quoque sauiora mala circumueniunt, aderat enim ex Germania Vitellius cum exercitu, aliam praeterea ingentem multitudinem secum trahens. Et cum eum destinata militi spacia non caperent, totam urbem pro castris habebat, omnemque domum repleuit armatis. illi autem conspectis Romanorum diuitijs oculis insuetis, & auri argenti que stupore perfusi, uix cupidinem continebant, adeo ut in rapinas se conuerterent, & eos qui obstare conarentur occiderent. Et in Italia quidem ita res erant. Vespasianus autem postquam Hierosolymis proxima depopulatus, Caesaream reuertebatur, audiit Romanorum tumultus, & Vitellium principem. Hoc autem, licet ipse imperium pati, sicut bene imperare nosset, ad indignationem perductus est: dominumque dedignatur eum qui ueluti desertum inuassisset imperium. Dolore autem saucius cruciatum ferre non poterat, neque alijs uacare bellis, cum patria uastaretur.

Veruntamen quantum ira impellebat ad ulciscendum, tantum longinquitatis cogitatio reprimebat: multa enim fortunam posse noua facere, priusquam ad Italiam, praesertim hyemis tempore ipse transiret: plusque iam crescentem iracundiam cohibebat. Rectores autem cum militibus conuenientes, aperte iam de mutatione tractabant: & cum indignatione uociferantes, inculcabant Romae constitutos milites, & in delicijs agentes, qui ne famam quidem belli sustineant, quibus libuerit decernere principatum, & spe quaestus imperatores creare. Se autem laboribus tot exactis sub galeis senescentes, alijs condonare potestatem, cum apud se digniore habeant imperio. cui si hanc amiserint, quam iustiore, uel quando referret erga se beneuolentiae gratiam? Tanto autem Vespasianum quam Vitellium iustius esse principem fieri, quanto illis qui eum declarasse ut ipsi praestaret. non enim se minora pertulisse bella, quam qui ex Germania uenissent: neque illis qui tyrannum inde deducerent, in armis deteriores esse. Nullum autem in creando Vespasiano fore certamen. non enim senatum populum uel Romanum, Vitellij libidines pro Vespasiani pudicitia persequuros: nec pro bono imperatore crudelissimum tyrannum, aut filium pro patre optaturos principem. Maximum enim pacis tutamen esse, ueram in imperatore praestantiam. Ergo siue peritiae senectutis debeat imperium, habere se Vespasianum: siue adolescentiae uiribus, Titum. ex amborum enim aetate quod sit commodum decernituros. Non solum autem se ministraturos declarati imperij uires, qui tres legiones, regumque habeant auxilia: sed etiam totum orientem partemque Europae extra Vitellij timorem constitutam: atque insuper qui essent in Italia propugnatores Vespasiani, fratrem atque alium filium: quorum alteri multos dignitate praeditos iuuenes sociatum iri sperabant, alteri uero etiam urbis esset commissa praefectura: quae pars ad imperij principia non parum ualeret. Postremo si ipsi cessarent, senatum fortasse declaraturum eum principem, quem conseruatores milites dehonestarent. Haec primo per cuneos milites loquebantur. deinde se adhortati inuicem, Vespasianum imperatorem appellant: eumque ut in periculo constitutum imperium conseruaret, orabant. Illi autem olim quidem rerum omnium cura fuit, nequaquam uero imperare uolebat, dignum quidem se factis existimans, priuatae autem uitae securitatem, clarioris fortunae periculis anteponens. Recusanti autem rectores magis instabant: & circumfusi milites cum gladijs mortem ei minitabantur, nisi uiuere uellet ut dignus esset. diu tamen reluctatus, quod renuebat imperium postremo cum his qui se designauerant minime dissuadere posset accepit.

Aegypti descriptio, & Phari. Cap. XI

Vitiano autem caeterisque rectoribus, qui eum ad imperium inuitauerant, & exercitu alio uociferante, ut se in hostes omnes duceret, prius res Alexandrinis procurandas putauit: sciens Aegyptum plurimam esse partem imperij, propter frumentariam functionem: eaque si potius esset, ui quoque, si perstaret, Vitellium deiciendum sperabat. nec enim perpessurum esse populum fame oppressum. Simul etiam duas legiones, quae apud Alexandria degerent, sibi cupiebat adiungere. Cogitabat etiam propugnaculo sibi fore illam regionem, aduersus incerta fortunae. Nam & terra difficilis accessu, marique importuosa est: & ab occidente quidem aridam Libyam habet obiectam, a meridie uero litem qui Syenem ab Aethiopia dirimit, nauibusque

inuias

inuias Nili fluminis cataractas. itemque ab oriente mare rubrum, ad Copton ciuitatem usque diffusum. Septentrionale uero munimentum habet terram usque ad Syriam, & quod dicitur Aegyptium pelagus, totum portibus carere. Hoc quidem modo Aegyptus ex omni parte tuta est. Inter Pelusium uero & Syenem, pro duobus millibus stadiorum porrigitur. Ex Plinthine autem ad Pelusium, nauigatio est stadiorum millium & sexcentorum. Nilus autem ad Elephantinam oppidum usque nauibus ascendit. namque ulterius progredi, ut supra diximus, cataractae non sinunt. Portus autem Alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis est. nam & ostium perangustum habet, saxisque latentibus a directo cursu deflectit: & laeua quidem pars manu factis brachijs cingitur: a dextera uero Pharus obiecta insula, turrim maximam sustinet, ad CCC usque stadia nauigantibus igne lucentem, ut quae longissime difficultatem applicandarum nauium precaueant. Circum hanc autem insulam, opere instructo ingentes muri sunt: quibus afflictum pelagus, & aduersis obicibus fractum, asperiore facit meatum, eoque periculosum per angustiam aditum. Intus tamen portus ipse tutissimus est, & XXX stadijs magnus. in quem tam quae defunt illi terrae ad beatitudinem deuehunt: quam quae superant ex domesticis & indigenis, in totum orbem diuisa exportantur. Itaque non sine ratione, Vespasianus Alexandrinarum rerum erat cupidus, ad totius imperij firmamentum. Proinde statim ad Tiberium Alexandrum literas dedit, qui Aegyptum & Alexandria regebat, indicans militum alacritatem: quodque ipse (quod necesse fuit) suscepto munere principatus, operam atque adiumentum eius assumeret. Alexander autem, simul ut Vespasiani legit epistolam, prompto animo, & legiones eius sacramento rogauit & populum: utriusque autem libentissime paruere, uirtutem uiri ex proxima administratioe sciens. Et ille quidem permissa sibi potestate, omnia quae imperij usus exigeret, aduentui quoque principis necessaria iam parabat.

Vespasianus Iosephum captiuitate liberat. Cap. XII

Pinione uero citius declaratum in oriente Vespasianum imperatorem, ubique fama nunciauit. Et uniuersae quidem ciuitates festos dies habebant, nuncijque laetitiam pro eo simul & sacrificia celebrabant. legiones uero apud Moesiam Pannoniamque degentes, quae propter Vitellij audaciam paulo ante fuerant concitatae, iusiurandum Vespasiano maiore gaudio praebuerunt. Vespasianus autem Caesar eam reuersus, iam Berytum uenerat, ubi multae quidem a Syria, multaeque ab alijs prouincijs legationes aderant obuiam, coronas ei & gratulatoria decreta a singulis ciuitatibus offerentes. Affuit autem rector etiam prouinciae Mutianus, populorum alacritatem, iurataque per ipsum principem sacramenta renuncians. Vbi que autem Vespasiani uotis obsecundante fortuna, rebusque ad eum plurima ex parte inclinatis, cogitare coepit, quod non sine dei prouidentia sumpsisset imperium: sed iusta quaedam fati ratio, ad eius potestatem circumduxisset rerum omnium principatum. Recordatus autem signa, & alia (multa enim sibi contigerant imperium praemonstrantia) & Iosephi dicta, quibus eum Nerone uiuo ausus fuerat appellare imperatorem, admirabat uirum quem adhuc habebat in uinculis: aduocatoque Mutiano cum amicis et rectoribus alijs, primum quod strenuus fuisset Iosephus, quantumque Iotapatenis expugnandis propter eum laborasset exponit. deinde uaticinationes eius, quas ipse quidem timoris causa suspicaret esse figmenta: tempus autem diuinas fuisse, & re-

rum

rum exitus probauisset. Tumq; inhonestū esse ait, ut q sibi augurasset imperium, uocisq; dei minister ac nūcius extitisset, adhuc captiui loco haberetur, fortunāq; sustineret aduersam: uocātūq; ad se Iosephū solui iubet. Hoc autē facto, alij quidē rectores ex ea gratia quam alienigenæ retulisset, præclara etiam de se sperāda esse arbitrabant. Titus uero, q cum patre aderat, iustū est, inquit, pater, unā cū ferro etiā probro Iosephū solui. erit enim, tanq; nec initio uinctus sit, si nō dissoluerimus, sed inciderimus catenas. namq; id agi solet in his qui nō recte fuerint uincti. Eadē Vespasiano placebāt. & quidā interueniēs securi catenas abruptit. Iosephus quidē p his quæ prædixerat, præmio famæ donatus, & de futuris iam dignus cui credendū esset habebat.

De Vitellij morte & moribus. Cap. XIII

Vespasianus autē responso legationibus reddito, iusteq; pro meritis administratiōibus ordinatis, Antiochiā uenit. Et quonā primum tenderet cogitans, Alexandrino itinere præstabilius esse duxit, quæ Romæ agerent curare. Alexandriam enim stabilem esse, Romanas autē res à Vitellio perturbari. Mittit igitur in Italiam Mutianū cum multis equitū pedumq; copijs. qui tamen propter hyemis asperitatem ueritus nauigare, per Cappadōcas & Phrygas ducit exercitū. Inter hæc autē Antonius Primus ad ducta legione tertia ex his quæ apud Mœsiam morabant (illam enim regebat prouinciam) bellū gerere cum Vitellio properabat. Vitellius autē cum magna manu Cæcinnam obuam ei mittit. Is autē Roma profectus, quamprimū circa Cremonam Galliæ Antoniū consequit, quæ confinis Italiæ ciuitas est: ibiq; conspecta hostiū ordinatione ac multitudine prælio quidem congregi non audebat. discessum autē periculosum reputans, de prodicione deliberabat. Conuocatis autē centurionibus & tribunis sibi subditis, ut transfirent ad Antoniū suadebat: Vitellij quidē rebus detrahēs, Vespasiani autē uires extollens: & alterū nomē imperij tantū, alterū uirtutē habere cōmemorans: ipsis quoq; melius esse, si id sponte faciant, quod necesse est: cumq; se multitudine superatū iri sciant, uoluntate periculū præuenire. Nam Vespasianū quidē idoneū esse etiā sine ipsis ad reliqua uindicanda: Vitelliū uero ne cum ipsis quidē præsentia posse seruare. Multa locutus in hunc modum quod uoluit persuasit: & cū milite transfugit ad Antoniū. Eadē uero nocte milites pœnitudo simul ac metus eius, si uicisset, à quo missi fuerāt, occupauit, eductisq; gladijs, Cæcinnā obrūcare uoluerūt. fecissentq; nisi his aduoluti tribuni supplicassent. quamobrē cede quidē se abstinerunt, uinctū autē quasi proditorē Vitellio trāsmittendū habebant. His auditis Primus Antonius cōtinuo suos mouet, eosq; cū armis in defectores ducit. illi autē instructi ad præliū, paulisp quidē restiterunt. mox autē loco pulsī, Cremonā fugerunt. Primus autē comitatus equitibus cursus eorū præuertit: & ante ciuitatē circūclusam plerāq; multitudinē peremit. aggressus autē reliquos, oppidū militib. prædari permisit. in quo multi quidē hospites mercatores, multi uero indigenæ periere, totusq; Vitellij exercitus, uirorū xxx milia & ducenti. quin & Antonius eorū quos de Mœsia adduxerat quatuor milia & quingētos amittit. solutū autē uinculis Cæcinnā, rerū gestarum nunciū ad Vespasianū mittit. qui ad eū intromissus & collaudatus est, & p ditoris dedecus insperatis protexit honoribus. Romæ

autem

autē Sabinus ubi Antoniū appropinquare cognouit, fiducia recreatus est: collectisq; uigilū cohortibus, nocte occupat Capitoliū. luce uero facta multi nobiliū sociati sunt ei, & Domitianus fratris filius, pars ingens obtinendæ uictoriæ. Sed Vitellius de Primo quidē minime curabat. his autē iratus qui cum Sabino defecerant, & nobiliū sanguinē pro ingenita crudelitate sitiens, immittit Capitolio quā secū adduxerat militū manū. ubi multa ab his itemq; ab illis qui templū tenebant pugnantibus, audacter admissa sunt: postremo autē Germani, q multitudinem superabant, collē obtinuerūt. Et Domitianus quidem cum multis Romanorū uiris insignibus, diuina quadam ratione saluus euasit: reliqua uero multitudo tota lanias. Et Sabinus quidē ad Vitelliū ductus occidit. milites autē direptis donarijs, templū incendunt. Tumq; postero die cum exercitu uenit Antonius, eumq; Vitellij milites excipiunt: & trifario cōmissio intra urbē prælio, omnes interiit. Procedit autē ebrius de palatio Vitellius, & ut assolet in extremis longiore luxu prodigæ mensæ refertus. tractus autē per populū, uarioq; contumeliarum genere dehonestatus, in media urbe iugulat, octo mēses ac dies quinq; potitus imperio: quē si uiuere diutius cōtigisset, ut opinor, eius luxuriæ minime sufficere potuisset imperium. aliorū uero mortuorū supra L millia numerata sunt. Hæc quidē gesta sunt die tertio mensis Octobris. Postero autē die Mutianus cum exercitu Romaningredit, & Antonij militib. à cæde repressis (adhuc em hospitia perscrutando, & Vitellij milites, & ex populo plurimos qui cum illo senserant, occidebant, examinationis diligentia iracundia præuenientes) Domitianū productū populo rectorē insinuat, usq; ad patris aduentum. populus autem iam timore liberatus, imperatorem prædicat Vespasianum: simulq; & illum confirmatum, & Vitellium esse deiectum festa lætitia celebrabat.

Titus mittitur contra Iudæos à patre. Cap. XIII

Vm autē Vespasianus Alexandriā uenisset, gesta ei Romæ nūciata sunt, & legati ei ex toto orbe congratulantes affuerūt. cumq; maxima post Romam ciuitas esset, angustior multitudini uidebatur. Firmato autē iam totius orbis imperio, rebusq; pop. Ro. pter spē conseruatis, Vespasianus in Iudææ reliquias intendit animū. Et ipse quidem exacta hyeme, Romā proficisci parabat, resq; apud Alexandriā mature cōponere proponebat. filiū uero Titū cum selectis copijs ad excidendam Hierosolymā mittit. Qui terreno itinere Nicopolim usq; progressus, ab Alexandria ciuitate xx stadiorum interuallo distantē, inde militem longis nauibus impōnit: Niloq; flumine post Mendesium tractum, Thmuin usq; uehitur. hinc autē egressus in terram, apud Tanin ciuitatem diuertit. unde secunda ei mansio fuit ciuitas Heraclea, & Pelusium tertia. Hic autē milite per biduū recreato, tertio die Pelusij fines transijt: unamq; mansionē profectus per solitudines, ad Casij Iouis templū castra posuit. posteroq; die apud Ostracinen, quæ mansio aquæ inops est, ob quam causam aduectitia utunt indigenæ. Hinc apud Rhinocoluram requiescit: & inde progressus in quartam mansionē, Raphiam uenit, quæ prima occurrit Syriæ ciuitas. Gaza uero quintę mansionis castra suscepit: & postea in Ascalonē, atq; hinc Iamniā, deinde Ioppen, & ex Ioppe Cæsareā peruenit: decreto apud se, alias militū copias congregare.

FLAVI

FLAVII IOSEPHI

DE BELLO IYDAICO

LIBER SEXTVS.

De triplici seditione apud Hierosolymam. Caput I

ITVS quidem ad eum modum quem prædiximus, emensa ultra Aegyptū ad Syriam usq; solitudine, Cæsaream uenerat. ibi enim exercitum decreuerat ordinare. Illo aut̄ adhuc apud Alexandriam unā cum patre imperium, quod nuper ei deus permiserat, disponente, contigit etiam seditionē, quæ apud Hierosolymam erat, auctā trifariam diuidi, & aliam partē in aliā uerti. quod ut in malis optimū quis dixerit, factumq; iustitiæ. nam Zelotarū quidem in populū dominatio, quæ autor erat excidij ciuitatis, unde coeperit, & per quos creuerit, diligenter superius declaratum est. hanc aut̄ non errauerit quisquā, dicens seditionē in seditione esse factā, ac ueluti rabida fera, externorū penuria, in sua uiscera sæuire solet: sic Eleazarus Simonis filius, qui & ab initio Zelotas in templū à populo separauerat, uelut indignari simulans ob ea quæ in dies singulos Ioannes auderet, cū ne ipse quidē à cædibus quiesceret: re aut̄ uera sese posteriori tyranno subiectū esse minime ferēs, summæ rei desiderio, propriæq; potētiae cupiditate, ab alijs defecit: ascitis etiam Iuda Chelciæ filio, & Ezronis Simone potētissimis: præter quos erat etiā Ezechias Chobari filius, nō ignobilis. Horū singulos Zelotæ nō exigui sequebant: occupatoq; interiore templi aditu, super eius portas in sacris foribus arma ponunt, & abundare quidem se suis necessarijs confidebant: sacrarū enim rerū copia suppetebat, nihil impiū existimātibus: paucitati uero suorū timentes, pleriq; in locis suis otiosi manebant. Ioannes aut̄ quanto superior erat uirorū multitudine, tanto loco superabat: hostesq; habēs à uertice, neq; sine metu conabat̄ incursus, & præ iracūdia cessare nō poterat. Plus aut̄ mali perferens, q̄ Eleazari partē afficiens, tamen non remittebat. crebri enim fiebant impetus, & missiliū iactus, totūq; polluebat cædibus templū. Filius aut̄ Gioræ Simon, quē rebus desperatis inuitatū, ultro sibi tyrannū spe auxilij populus introduxerat: & superiorē ciuitatē retinēs, & inferioris plurimā partē, animosius iam Ioannē eiusq; socios adoriebat, quasi qui desuper impugnarent. subiectus aut̄ illorū manibus erat, sicut & illi superiorū. Et Ioannē eueniebat duplex præliū perferentē, lædi pariter ac lædere: quantoq; uincebat, eo q̄ Eleazaro esset humilior, tanto plus lædebat, Simone celsior constitutus: cum inferiores aggressus etiā sola manu sine labore prohiberet: desuper uero ex fano iaculantes, machinis deterreret. Quippe balistis & non paucis lanceis utebat, saxorūq; tormentis: quibus non solum bellantes ulcisebat, sed multos etiam sacra celebrantiū perimebat. Quamq; enim ad omne impietatis genus rabidi ferebantur, tamen eos qui sacrificare cuperent recipiebant, cum suspicione & custodibus indigenas perscrutando. Hospites enim etiam qui exorassent eorū crudelitātē, post exituri subci-

sua

sua seditionis opera consumebant. Missilia namq; machinarum ui ad aram usq; templūq; peruenientia, in sacerdotes sacra celebrantes cadebant: ac multi qui properantes ab ultimis finibus terræ ad sanctissimū locū uenissent, ante ipsas hostias procubuerunt: aramq; uniuersis Græcis & Barbaris adorandam, suo sanguine imbuere. Indigenis aut̄ mortuis alienigenæ, ac sacerdotibus profani miscebant: perq; atria diuina, stagnū fecerat diuersorū cadauerum sanguis. Quid tantū passa es o miserrima ciuitas à Romanis, qui tua infestina scelera purgaturi flammis introiere? Iam enim dei locus non eras, neq; manere poteras, domesticorū funerū facta sepulchrū, & quæ fanū ciuili bello tumulū constitueras: poteris aut̄ denuo fieri, poteris, si unquam uastatorem tui deum placaueris. Sed enim reprimēda sunt quæ dolent, lege scribendi: quando nō domestici luctus, sed exponendarū rerum hoc tēpus est. Prosequar aut̄ seditionis facinora cætera. Ergo diuisis trifariam insidiatoribus, Eleazarus quidem eiusq; socij, qui sacras primitias conseruabant, in Ioannē ebrij ferebant. Qui uerò huic parērent, plebē diripientes in Simonē rebellabant, cum ipsi quoq; Simoni contra diuersæ partis seditiosos adiumento esset ciuitas. Si quando igitur ex utraq; parte appetebat Ioannes, obuertebat socios suos: & de ciuitate quidē subeuntes, missis ex porticibus telis, de templo uero iaculantes, machinis ulcisebat. Quoties aut̄ desuper instantiū molestia caruisset (frequenter enim ebrietate & lassitudine cessabant) liberius in Simonē eiusq; socios cum plurib. irruebat. Semper aut̄ quantū in ciuitate pepulisset in fugam uersos, ædes frumenti plenas omniumq; utensiliū incendebat: idemq; hoc illo regrediente, Simon infecutus agebat: ueluti cōsulto pro Romanis omnia corrumperent quæ ad obsidionē ciuitatis erant præparata, suarumq; uiriū neruos abscinderent. Deniq; contigit unā exuri omnia circū templū, & inter proprias acies solitudinē atq; aream pugnæ fieri ciuitatem: concremari aut̄ paulo minus omne frumentū, quod non paucis annis sufficere potuisset obsessis: denique fame capti sunt, qua minime quiuissent, nisi eam sibi met cōparauissent. Undiq; aut̄ insidiatoribus & confinibus oppugnantibus ciuitatē, medius populus uelut aliquod magnū corpus lacerbatur. Senes uero ac mulierculæ intestinis malis attonitæ, pro Romanis uota faciebant: externumq; bellū, quo domesticis malis liberarent, expetebāt. Grauis aut̄ metus ac terror foedissimus occupauerat: & neq; consilij capiēdi tēpus erat, ut uoluntatē mutarēt, neq; pactiois aut fugæ spes cupiētibus. Etenim custodiebant omnia: dissidentesq; latronū principes, quoscūq; Romanis pacatos esse, uel transfugere ad eos uelle sentirent, quasi cōmunes hostes interficiebant: solūq; in occidendis uita dignis cōcordes erant. Et pugnantium quidē nocte dieq; clamor perpetuus erat: sed metu acerbiores erant luentiū questus. Et assiduas quidē lamentatiōis causas, calamitates præbebāt: timor aut̄ includebat ululatus: atq; obmutescente dolore præformidine, tacito gemitu cruciabant: neq; iam aut reuerētia uiuis apud domesticos erat, neq; mortuis cura sepulturæ adhibebat. Quorū amborū hæc causa erat, q̄ de se quisq; desperabat. In omni em̄ re animos remiserāt q̄ cum seditiosis nō erant, quasi cōtinuo modis omnibus morituri. At uero seditiosi cōgesta in tumulū cadauera cōculcantes dimicabant: & ex mortuis hauriētes audaciā,

Joseph.

Rr quos

quos sub pedibus cernerēt, immanius sequebāt: semperq; aliqd in se pnciosum excogitātes, & quod uisum fuisset sine miseratione faciētes, nullā cædis aut crudelitatis uiam ptermisere: adeo ut etiā sacris materijs ad bellica cōficiēda instrumēta Ioānes abuteret. Nam cū olim fulcire templū populo itēq; pontificibus placuisset, idq; xx cubitis altius ædificare, rex quidē Agrippa ex mōte Libano aptas ei materias maximis sumptibus & labore deuexit: hoc est, ligna & magnitudine simul & directa proceritate spectabilia. Interuētū aut belli opere interrupto, Ioannes his sectis, q̄ sufficere longitudinē reperit, turre ædificauit: & aduersus eos cōstituit, q̄ desuper à tēplo pugnarent, post muri ambitū contra exedrā occidentalē admotas, quā solū poterant, q̄ aliæ partes gradibus ex lōginquo fuerūt occupatæ. Et ille quidē fabricatis ex impietate machinis subactū iri sperauit hostes. Deus uero laborē eius inutilem dēstruit, & priusquā in his quicq̄ poneret, Romanos adduxit. Etenim Titus, postq̄ partē ad se collegit exercitus, alijs uero ut ad Hierosolymam occurrerēt scripsit, Cæsareā profectus est. Erant aut tres legiones, quæ pridem sub eius patre Iudæā uastauerāt, & duodecima, quæ olim cū Cestio male pugnauerat, quæq; licet p̄ id fortitudine esset insignis, tunc tñ eorū etiā memoria quæ pertulerat, alacrius ad uindictā properabat. Harū quidē quintā legionem iussit sibi p̄ Ammaunta occurrere, decimā uero ascēdere p̄ Hierichūta. Ipse quidē cum cæteris egressus est, quas regū quoq; auxilia plura q̄ dudum, multiq; Syri auxiliares comitabant. Suppletū est aut quatuor legionū quantum Vespasianus selectū cum Mutiano miserat in Italiā, ex his qui cum Tito accesserant. duo namq; millia de Alexandrino exercitu lecta, tria milia uero ab Euphrate eum sequebant, & amicorū spectatissimus beneuolētia simulq; prudētia, Tiberius Alexander, qui antea quidem Aegyptū administrauerat, tunc aut dignus qui exercitū regeret, p̄pterea iudicatus, q̄ primus incipienti fuit hospes imperio, & cū fide clarissima incertæ fortunæ sociatus est: idemq; consultor in usus bellicos ætate ac peritia præcipuus aderat.

Titus explorator Hierosolymæ periclitatur. Cap. II

Progredientem uero in hostilem terram Titum, antecedeant regia omniaq; auxilia, post eos uiarū stratores, castrorumq; metatores. Deinde rectorum sarcinæ atq; armati. Post hos ipse Titus, & alios lectos habens & signiferos, quorum agmen equites sequebant. Hi uero ante machinas ibant, & secundum illos unā cum lectis tribuni, & præfecti cum cohortibus. Post aut circum aquilam signa, & ante signa tubicines, deinde acies senum uirorum ordinibus dilatata. Seruile aut uulgus à tergo cuiusq; legionis, & ante hos sarcinæ. Omniū uero nouissimi mercenarij, eorumq; custodes coactores agminis. Procedens aut decēter cum exercitu, ita ut mos est Romanis, in Gophnam per Samaritidem uenit, quæ & prius ab eius patre fuerat occupata, & tunc præsidij tenebat. Ibi autem unam moratus uesperā, mane inde proficiscit: peractaq; diei māsiōne, castra ponit in loco quē Iudæi sermone patrio Acanthaulona uocitant, iuxta uicū quendā Gabath Saul nomine, quod significat uallē Saul, distantē ab Hierosolymis stadijs fere xxx. Hinc sexcētis propē lectis equitibus comitatus, perrexit in ciuitatē, q̄ tuta esset, Iudæorūq; animos exploraturus: si fortē se cōspecto, priusquā ad manus

manus ueniret, metu cederent. audierat enim quod erat uerū, à seditiosis & latronibus oppressum populū desiderare quidē pacē: sed quod rebellatibus infirmior esset, nihil conari. Quandiu quidē per uiam quæ ad murū duceret equitabat, nemo ante portas apparuit: ubi uero itinere ad turrim Psephinon declinato, trāuersum agmē equitū duxit, infiniti subito profliūt, quā Muliebres turre uocant: & per eam quæ contra monumentū Helenæ porta est egressi, equitatū intercidūt. atq; alios quidē etiā tunc uia curretes, ne cum his qui diuertebant sese iungerent, à fronte oppositi, prohibuerūt: Titū uero cū paucis separant. Ille aut ultra quidem minus progredi poterat: à muro enim cuncta fossis patebant, & transuersi erant horti, multisq; macerijs impediti. ad suos aut in aggere constitutos recursus, intercedēte hostili manu, desperabatur. Quorū pleriq; imperatoris periculū nesciebāt: sed existimantes eū secum reuerti, etiā ipsi fugiebant. Titus aut in sua tantū fortitudine sitam esse prospiciens spem salutis, flectit equū: & ut se sequerent cum clamore comites adhortatus, in medios hostes irruit, ui ad suos trāfire festinans. Quo quidem tēpore maxime intelligi potuit, & belli momēta & imperatorū pericula deum curare. Tot enim aduersus Titū missilibus iactis, cum neq; galea neq; thorace septus esset (non bellator em̄ sed explorator, ut dixi, processerat) nullum in eius corpus delatū est: sed tanq̄ ne eum ferirēt, ex industria mitterentur, omnia præteruolabant. gladio uero semp̄ à laterib. instantes dirimens, multosq; ante ora subuertens, super cadētes agebat equū. Illorū aut clamor erat, p̄pter audaciā Cæsaris, ut eū aggredere, cohortatio: fugaq; & discessio repētina, quocūq; diuerteret cursum. Huic aut se periculi participes, cū à tergo & à laterib. funderent, adiunxerāt. una enim erat unicuiq; spes salutis, uia cū Tito patefacere, priusquā circūuentus opprimeret. Deniq; duorū ex nimis pertinacibus, alter cū equo percussus est: altero uero deiecto & occiso, equus eius abductus est. Titus uero cū cæteris in castra saluus euadit. Iudæis quidē, q̄ aggressione prima superiores fuerant, incōsulta spes animos extulit, magnamq; his in posterū fiducia momentū temporaneum cōparauit.

De eruptionibus Iudæorū contra Romanos castrametantes. Cap. III

Cæsar aut, postq̄ ex Ammaunte legio sibi coniuncta est nocte, luce inde digressus ad Scopon accedit, unde iam & ciuitas & clara tēpli magnitudo cōspici poterat: qua parte septentrionalē regionem ciuitatis cōtingēs locus humilior, proprie Scopos nominatus est, distans à ciuitate stadijs vii. ibiq; duabus legionibus simul, quintæ legioni uero retrorsum stadijs tribus castra muniri iubet. labore nāq; nocturni itineris attritos milites progredi uisum est, ut sine formidine murū struerent. Mox aut cœpto ædificio, decima quoq; legio per Hierichunta aderat à Vespasiano præoccupatā: ubi quædā pars armatorū in præsidio fuerat collocata. His aut præceptū erat sexto ab Hierosolymis stadio castra ponere, qua in parte mons, qui appellat Elæon, cōtra ciuitatē ab oriēte situs est, altaq; interiacente ualle discernit, cui nomen est Cedron. Intra ciuitatē uero sine requie confligentū diffensionē, tum primū ingens subito bellū foris interueniens refrenauit: & cum stupore seditiosi Romanorū castra inspectantes, trifariā distributa mala, inter se iniere concordia: rationēq; inuicē requirebāt,

quidam exspectarent, quidue perpessi, tres muros contra uitā suā paterent opponi: belloq; tanta se fundente licentia, tanq̄ spectatores bonorū operū sibiq; utiliū residerent mœnib. clausis, remissisq; armis ac manibus. In nosmetipsos profecto, exclamat aliquis, tantū modo fortes sumus: Romanorū aut̄ lucro ex nostra seditione sine sanguine oppidū cedit. His alios atq; alios congregantes exhortabant: raptisq; armis, subito in legionē decimā ruunt: perq; uallem factō impetu, cum ingēti clamore murū ædificantes Romanos aggrediunt̄. Illi aut̄ in opere distributi, armis ob eam causam pleriq; depositis (nec em̄ excursū Iudæos aufuros esse credebant, & si maxime uellēt, animos eorū seditione distractū iri arbitrabantur) præter opinionē perturbati sunt: atq; opere quisq; derelicto, confestim alij recessere: multi aut̄ ad arma properantes, priusquā se in hostes cōuerterent, feriebant̄. Plures aut̄ Iudæis semper adijciebant, eorū freti uictoria qui præcesserāt, & quod cū pauci essent, multiplex numerus & sibi & hostibus uidebant̄, quod secunda fortuna uterent̄. Romani aut̄ maxime ordinari cōsueti, & cum decore atq; præceptis bellū gerere scientes, ex perturbatione trepidabant. unde tūc quoq; præuenti aggressione cedebant. Si quando tñ se conuerterent ab insequentib. occupati, & à cursu reprimebant Iudæos, & ob impetū minus cautos feriebāt. Semper uero excursione gliscente magis magisq; turbati, postremo castris pulsi sunt: totaq; legio tunc in periculū uentura fuisse uidebat̄, nisi hoc mature sibi nūciato, Titus eis tulisset auxiliū: multisq; increpans ignauia, & suos à fuga reuocasset: Iudæisq; à latere ipse cū his irruens, quos circa se habebat electos, multos quidē occidisset, plures uero fauciaffet, omnes aut̄ in fugam uertisset, atq; in uallē præcipientes cōpulisset. Illi aut̄ prono in loco multa mala perpessi, postq̄ in aduersam partē euasere, flectunt se iterum, & ualle intercedente cum Romanis dimicabāt. Igit̄ ad mediū diem ita bellatū est. Paulo aut̄ post meridiē, Titus his qui secū erant in subsidio collocatis, alijsq; de cohortibus aduersus excurrentes oppositis, reliquum agmen ad murū in summo montis ædificandū remisit. Iudæis aut̄ hæc fuga esse uidebatur. Cumq; speculator quem in muro posuerant, amictu agitato signū dedisset, frequentissima multitudo tanto impetu prosilijt, ut eorū cursus immanissimis bestijs esset assimilis. Deniq; in aduersa acie stantiū nemo impetū sustinuit: sed tanq̄ machina percussi, continuo dissipati, pulsiq; in montē refugiunt. In ascensu aut̄ medio Titus cum paucis relictus est: multumq; monentib. amicis, qui p̄ imperatoris reuerentia contempto periculo perdurauerant, ut mortē appetentibus Iudæis cederet, neq; pro his in discrimen ueniret, quos ante ipsum saluos esse nō oporteret: sed potius fortunā suam reputaret, q̄ nō militis officio fungere, uerū & belli & orbis dominus esset: né ue in tanta fuga subsisteret, in quo omnia niterent̄: hæc ne audire quidem simulans, & ad se accurrentibus obstabat: eosq; in ora feriens, cum ui obniterent̄, occidebat, & per decliue repente incumbens, multitudinē proturbabat. Illi aut̄ & uiribus eius et obstinatione perterriti, ne tum quidē in ciuitatē fugere: sed in utrūq; latus ab eo declinantes, rursum fugientes insequabant̄. quos tamen aggressus à latere, ipsorū quoq; impetum præpediebat. Dum hæc aguntur, etiam illos qui superiora castra muniabant, ubi fugere inferiores uidere, metus ac turba occupat

cupat: totumq; agmen dispergitur, suspicantium excursū quidem Iudæorum ferri non posse, Titum uero in fugam uersum: nec enim unquā illo manente alios fugituros fuisse. & tanquam Panico terrore circumdati, alius aliō ferebantur: donec quidam cum in media pugna uersari imperatorem uiderent, plurimum metuentes, uniuersę legioni eius periculū cum clamore nunciauerunt. Itaq; pudore reuocati, & fuga maius aliquid sibi exprobrantes, q̄ Cæsarem deseruissent, totis uiribus in Iudæos utebant̄, & semel impulsos urgebant per decliua. Illi autem paulatim recedētes pugnabant. cumq; Romani plus possent, eo q̄ superiores erant, in uallem omnes coacti sunt. Titus autem contra se positus imminabat: & legionem quidem ad muri fabricam redire iubet: ipse uero cum his quibus antea resistendo hostes arcebat. Itaq; si me nihil addentem obsequio, neq; inuidia detrahentem, uerū dicere oportet, ipse Cæsar bis totam legionem periculo liberauit, atq; ita castra muniendi copiam militibus præbuit.

De intestina pugna azymorum diebus. Cap. IIII

REmisso aut̄ paulisper bello externo, iterum intestinum seditio suscitauit. Azymorumq; instante die, qui est Aprilis mensis quartusdecimus (hoc enim se primū tempore opinantur Iudæi ab Aegyptijs esse liberatos) Eleazarus quidem cum socijs portam subaperiens, introire cupiebat ex populo qui templum adorare cuperent. Ioannes autem die festo ad protegendas insidias usus est: & suorum quosdam ignotiores, armis sub ueste latētibus instructos, quorum pleriq; impuri erant, occulte inter alios fani occupandi gratia submittit. illi autem postquam intrauere, uestimentis abiectis, subito armati apparuerunt. Magna uero statim turba circa templū ac tumultus erat, cum alienus quidem à seditiōe populus, omnibus sine discrimine putaret, Zelotæ uero sibimet solum insidias comparatas. Verū hi quidem relicta portarum custodia, & alij ex propugnaculis defiliētes, priusquam manus confererent, in templi cloacas confugere. Populares autem ad aram delati, & circum templum appulsi conculcabantur, cum lignis passim ferroq; cederentur. Multos autem occisorum inimici priuato odio, quasi diuersæ factionis socios interficiebant. Et quicumq; antehac insidiatorem aliquem offenderat, tūc agnitus quasi Zelotes ducebatur ad mortem. Sed qui atrocitate magna innocentes afficerent, inducias cōcessere nocentibus, progressosq; ex cloacis dimiserunt. ipsi autem interius templum & omnes eius apparatus tenentes, confidentius oppugnabant Simonem. Seditio quidem hoc modo, quæ tripartita fuerat, in duas partes diuisa est. Titus autem castra propius ciuitatem transferre cupiens de Scopo, contra excursū quidem lectos equites ac pedites, quos satis esse arbitrabatur, posuit: alium uero exercitum iussit totum quod erat usq; muros spacium complanare. Cunctis igitur macerijs ac sepibus dirutis, quibus hortos ac prædia incolæ præmunierant, omniq; opposita quamuis frugifera sylua excisa, repletum est quicquid erat cauum & uallibus impeditum. saxorum autem eminentissimis ferro truncatis, humiliorem totum illum tractum à Scopo usq; ad Herodis monumenta fecerunt, serpentiū stagnum continentia, quod olim Bethara uocabatur.

IIs deniq; dieb. Iudæi Romanis huiusmodi insidias parauere. Seditio forū audacissimi extra muliebres (quæ sic appellabantur) progressi turre, simulato q̄ pacis eos studiosi pepulissent, & q̄ timerent impetū Romanorū, ibidem uersabant, & alter sub altero uitabundi latebant. Alij uero per muros dispositi, populūq; se esse simulant, clamore pacē implorabant, foedusq; poscebant: portasq; se patefacturos esse pollicentes, inuitabant Romanos. Hoc aut uociferantes, unā etiā contra suos, ueluti portis eos abigerent, lapides iaciebant. illiq; se ui perire aditus uelle simulabant, & ciuibus supplicare. cumq; ad Rom. sæpissimē ire conarent, reuersi perturbatis similes uidebant. Verū hæc eorū calliditas, apud milites quidem fide non carebat, sed tanq̄ hos quidē in manibus haberent paratos ad supplicium, illos uero ciuitatem sibi aperturos speraret, opus aggredi festinabant. Tito aut suspecta erat inuitatio, quia rationē non haberet. pridie nāq; prouocatos eos ad pactionē per Iosephū, nihil mediocre sentire cognouerat, etiā tunc igit milites manere loco suo præcepit. Iam uero quidā operibus appositi, raptis armis ad portas excurrere cœperant. Hi aut qui expulsi uidebant, primo quidē cedebāt: deinde ubi ad turre portæ propinquabant, cursu eos circumueniunt, & à tergo persequerant. qui uero in muro stabant, lapidū his multitudinē, omnigenūq; telorū simul infundunt: adeo ut multos quidē necarent, plurimos uero sauciant. nec em̄ facile erat à muro diffugere, alijs retro uiolenter instantibus. & præter hoc pudor q̄ rectores peccauerant, itemq; metus, in delicto perseverare suadebat. Quamobrē cum hoste diu decernētes, multis uulneribus acceptis, neq; paucioribus redditis, postremo eos à quibus circumuenti fuerant repulere. quos tñ recedentes usq; ad Helenæ monumentū, Iudæi urgendo iaculis sequebant. deinde insolenter fortunē maledicentes, & Romanos uituperabāt fraude pellectos: scutaq; alte sublata crispantes tripudiabant, & cum lætitia uociferabant. Milites aut interminatio principū, & Cæsar iratus, huiusmodi oratione corripuit: Iudæi quidē, quos sola regit desperatio omnia cū deliberatione faciūt atq; prudentia, fraudes & insidias cōponendo, eorūq; dolos fortuna psequit, q̄ sunt morigeri, sibiq; inuicē beneuoli ac fideles: Romani uero, quibus ob disciplinā & consuetudinē obediendi rectorib. fortuna famulatur, nunc contra peccant, & intēperantia manuū debellant: quod omnium est pessimū, præsentē Cæsare, sine rectore dimicantes. Certe, inquit, plurimū ingemiscēt militiae leges, plurimū pater, cum hoc uulnus audierit. ille quod cum bellando senuerit, nunq̄ isto modo peccarit. leges aut, si cum in eos qui minimū quid præter ordinē mouerint, morte uindictent, nunc totum desertorē exercitū uideant. Modo aut scituros esse eos ait, qui arroganter egere, quod apud Romanos etiam uincere sine præcepto ducis, infamiae est. Hæc Titus ad rectores locutus cum indignatione, certus erat, qua lege in omnes erat usus. Et hi quidē abiecerunt animos, quasi iam iamq; iuste morituri. circumfusæ uero legiones Titū pro cōmilitonib. obsecrabāt: paucorumq; temeritatē condonari cunctorū obedientiae precabant: emēdaturōs enim peccatū præfens, futuræ cōpensatione uirtutis. Placatus est Cæsar utilitate

tate simul ac precibus. namq; unius hominis animaduersionē usq; ad factū promouendam putabat, multitudinis uero ad ueniā. Militibus quidē reconciliatus est, multū monens ut post hæc prudentius agerent. ipse uero, quē ad modum Iudæorū ulciscerē insidias, cogitabat. Interuallo aut, quod usq; ad muros ciuitatis erat, per quatrīduū cœquato, sarcinas aliamq; multitudinē cupiens tutō traducere, militū ualidissimos à septentrionali tractu in occiduum septemplici ordine cōtra murū prætendit, peditibus in fronte, ac post eos equitibus acie terna dispositis, medijsq; inter utrosq; sagittarijs. Excursibus aut Iudæorū tanto præsidio præclusis, impedimenta trium legionum, itemq; alia multitudo sine timore transijt. Ipse quidē Titus cum propē duobus stadijs abesset à muro, ad anguli eius partē contra turrim quæ appellatur Psephinos, castra ponit: ad quā muri ambitus ex aquilone pertinens, flectit ad occidentē. altera uero pars exercitus eam turrim uersus, quæ appellatur Hippicos, muro circumdat, duūm stadiorū spacio similiter à ciuitate descendens. decima tamen legio in Elæon monte, ubi erat, manebat.

Descriptio Hierosolymorum. Cap. VI

uitas aut trino muro circumdata erat, nisi quā uallibus inuijs cingebat. ex ea namq; parte, unius muri habebat ambitū. & ipsa quidem super duos colles erat cōdita, contrarijs frontibus. semet inspicientes, interueniēte ualle discretos, in quā domus creberrimæ desinebant: colliū uero alter, quo superior ciuitas sedet, multo est excelior, & in prolixitate directior: adeo ut quā tutus erat, castellū à Dauid quondam rege uocaret (is pater Salomonis fuerat, qui primus templū ædificauerat) à nobis aut forū superius. alter aut, qui appellat Acra, inferiorē sustinet ciuitatē, & undiq; decliuus est. Cōtra hunc aut tertius collis erat, natura humilior q̄ Acra, & alia lata ualle antē diuisus. uerū postea qua tēpestate Asamonæi regnabant, & uallē aggeribus repleuerūt, ut tēplo coniungerēt ciuitatē, & Acræ altitudinē cæsam humiliorē fecerunt, ut ex ea quoq; sanū supereminens cerneret. Vallis aut quæ Tyropœon appellatur, qua diximus superioris ciuitatis collē dirimi ab inferiori, usq; ad Siloam pertinet. ita enim fontē, qui dulcis est ac plurimus, uocabamus. Foris aut ciuitatis duo colles profundis uallibus cingebant, & utrinq; obstantibus rupibus, nulla ex parte adiri poterant. Triū uero murorū uetustissimus quidē, ppter ualles imminentēq; his desuper collē quo erat cōditus, facile capi nō poterat. ad hoc aut q̄ loco præstabat, etiam firmissime structus erat, Dauid & Salomonis, aliorumque interea regū largissimis impensis operi insumptis. Hac autē parte incipiens à turri, cui nomen est Hippico, & ad eam quæ dicit Xystus pertinens: deinde curiæ coniunctus, in occiduum templi porticū desinebat. parte aut altera ad occidentē ex eo loco ductus, per eum qui uocat Betiso descendens in Esfenorū portā: deinde supra fontē Siloam in meridiē flexus, atq; inde rursus in orientē uersus, qua stagnum Salomonis est, & usq; ad locum pertinens, quem Ophlan uocant, cum orientali porticu templi coniungit. Secūsus autem murus, à porta quidem habebat initiū, quam Genath appellabant. hæc aut fuerat muri prioris. septentrionalem uero tantummodo tractū ambiens, usq; ad Antoniā ascendebat. Tertio muro turris Hippicos principiū dabat:

unde ad Boreæ tractū pertinens, deinde ad Psephinā turrim ueniens, contra munimentū Helenæ, quæ Adiabenorū regina fuerat, Izatæ regis mater, & p speluncas regias in longū ductus; à turri quidē in angulo posita flecebatur contra Fullonis quod dicit monumentū. cum uetere autē ambitu iunctus in Cedron uallē, quæ sic dicit, desinebat. Hoc muro eam partē ciuitatis, quam ipse addiderat Agrippa cinxerat, cum esset omnis antē nuda. exuberans enim multitudine, paulatim extra mœnia serpebat: tēpliq; septentrionali regione colli proxima ciuitati adiuncta nō paululū processerat. quin & quartus colli incolebat, cui nomē est Bezetha, situs quidem ex aduerso Antonia, fossis autē altissimis separatus: quæ de industria ductæ sunt, ne Antonia fundamentis colli cohæretibus, & accessui facilis sit, & minus edita: unde etiā fossæ altitudo plurimū turribus celsitudinis adijciebat. Nominata est autē pars addita ciuitati uoce indigena Bezetha, quod latino sermone dicit noua ciuitas. Eius autē partes incolis protegi desiderantibus, pater huius regis eodem nomine Agrippa, murū quidē ita ut prædiximus inchoarat. ueritus autē Claudiū Cæsarem, ne magnificentia constructionis ad nouarū rerum ac discordiæ suspicionem traheret, fundamentis tantū modo iactis, ab opere destitit. Nec enim expugnabilis esset ciuitas, si perfecisset muros ut cœperat. Saxa enim xx cubitis longa, & decē lata contexebant: quæ neq; ferro facile suffodi possent, neq; machinis dimoueri: hisq; murus dilatabat. profecto autem altitudinis quoq; plus habuisset, si eius magnificentia q̄ ædificiū aggressus erat, minime fuisset inhibita. Rursus autē idem murus, etiam Iudeorū studio fabricatus, ad xx cubitos creuit. & minas quidem binis cubitis, propugnacula uero trinis habebat: totaq; altitudo ad xxv cubitos erigebat. Murum autē supereminabant turres, uiginti quidē cubitis in latitudinē, uiginti uero in altitudinem, quadratis angulis structæ, & sicut ipse murus plenæ ac solidæ. præterea structura ac pulchritudo saxorū nihil erat tēplo deterior. post altitudinem uero turris solidam, uiginti cubitis elatam, cellæ desuper ac cœnacula erāt, aquarumq; pluuialiū receptacula, & tortuosi lati; singularū ascensus. Eiusmodi quidē turres nonaginta tertius murus habebat: earū autem interualla cubitos ducentenos. medius uero murus in quatuordecim turres, & antiquus in sexaginta, diuisi erant. omne autē ciuitatis in gyro spaciū trigintatribus stadijs finiebat. Cum autē totus admirabilis esset tertius murus, admirabilior Psephina turris ad septentrionē occidentemq; surgebat in angulo, qua parte Titus castra posuerat. ex ea namq; per lxx cubitos ædita, sole orto Arabia prospici poterat, & usq; ad mare, itemq; ad ultima finium Hebræorū. Erat autē octo angulis. Contra eam uero turris Hippicos, & iuxta duę, quas Herodes rex in antiquo muro edificauerat: quæq; magnitudine siue pulchritudine ac firmitate, uniuersis quæ toto orbe essent, præstabant. nam præter naturalē animi liberalitatē, rex p amore ciuitatis, operū excellentiā proprijs affectib. indulgebat: personisq; tribus charissimis, quarū nominib. turres appellauit, fratri & amico, & cōiugi memoriā dedicādo: huic quidē, ut dixi, amoris causa peremptæ, ijs autē bello amissis, cū fortiter decertassent. Hippicos quidem turris, amici uocabulo dicta, quatuor angulis erat. Singulæ autē xxv cubitos in latitudine itēq; longitudine habebāt, & excelsæ xxx cubitos erant, nusquam

inanes

inanes. supra soliditatē uero faxisq; adunatā compaginē puteus xx cubitis altus erat imbribus excipiēdis: super hanc autē duplici tecto domus, xxv cubitis alta, inq; uaria membra diuisa: & desuper eam minę quidem binis, propugnacula uero ternis cubitis ambiabant: ut omnis altitudo ad octogintaquinque cubitos numeraret. Secunda uero turris, quam fratris nomine Phaselon appellauerat, eque lata fuerat ac longa, cubitis quadragenis: per totidem autem cubitos in pilæ modum facta & solida eius altitudo surgebat. & super hanc decem cubitis ædita porticus erat, instructa brachijs, itemq; propugnaculis septa. In media uero porticu supereminens alia turris stabat, in mēbra magnifica & balneas diuisa, ne quid regalis ei usus uideret deesse: in summo autē propugnaculis minisq; erat ornata, cum omnis eius celsitudo propē ad xc cubitos tolleret. & specie quidem uidebat asimilis Phari turri, quæ Alexandriam nauigantibus ignem procul ostendit: ambitu uero ampliore dilatata. tunc autem tyrannicum domicilium exhibebat Simoni. Tertia uero turris Mariammes (sic em regina uocabat) usq; ad xx cubitos facta, per xx alios cubitos in latitudinē tendebat, & magnificentiora cæterisq; ornatiores diuerforia sustinebat: cum id propriū, seq; dignū esse rex putauisset, ut uxoris nomine appellata turris, plus haberet pulchritudinis, q̄ quæ uirorū nominibus uocitata sunt: sicut illæ hac munitiores erant, cui foemina nomen dederat, & cuius omnis altitudo per lv cubitos erigebatur. Sed quanq̄ tres turres tantæ magnitudinis erant, ex loco tamen, quo erant sitæ, multo uidebantur esse maiores. nam & ipse antiquus murus, in quo erant, excelsio loco fuerat cōditus, & ipsius collis uelut quidam uertex alius propē ad xxx cubitos eminebat, supra quem turres positæ multum sublimitatis assumpserant. Mirabilis etiam fuit lapidū magnitudo. nec enim ex uulgaribus saxis, aut quæ homines ferre possent, uerū secto marmore candido, & singulis per xx cubitos longis, latisq; decem, ac per v altis erant ædificatæ. quæ ita inter se copulata erant, ut singulæ turres, singula saxa uiderent: sic autē manibus artificum in faciē angulosq; formata, ut nusquā iunctura cōpaginis appareret. His autē in septentrionali parte positis, intus aula regia coniungebat: narratiōe omnī præstantior. Nec enim magnificentia uel structura operis, aliqua ex parte superari poterat: sed tota quidē muro p xxx cubitos edito cincta erat. æqualis autē distantia turribus ornatissimis ambiabat, ornata uirorū receptaculis & cœnaculis lectorū centū capacibus. Inenarrabilis autē fuit marmorū uarietas in ea, collectis ibi plurimis quæ ubiq; rara uidebant, & fastigia simul proceritate trabiū & ornamentorū claritudine mirabilia. membrorū etiā multitudo, & innumeratæ species ædificij, plenaq; omnia supellectilis, cū pleraq; in singulis ex auro essent, atq; argēto. ad hæc multæ porticus, alia p aliā in circulū flexæ, colūnæq; in singulis, & quæ inter eas sub dio patebāt spacia, cum essent utiq; uiridarijs syluisq; uariata. tū plixas ambulatiōes habebat, altis euripis cinctas, cisternas ubiq; signorū æneorū plenas, quib. aqua effundebat: multa q; turres mansuetarū circū latices columbarū. Sed em neq; p merito exponi regia, qualis fuerit, potest: habetq; memoria cruciatū, referēs, quātas res latrocinalis flāma cōsumpsit. nec em hæc à Rom. incēsa sunt, sed ab insidiatorib. intestinis, ut supra memorauim⁹ in principio diffensiois. et ab Antonia

nia quidē omnia corripuit ignis: trāsiit aut in regiā, triumq; turriū tecta corripuit. Fanū aut conditū erat, ut dixi, supra durissimū collem. Et initio quidē uix templo atq; areę sufficiebat, iacēs in summo planicies, quod undiq; p̄ceptus erat atq; decliuus. Cum aut rex Salomon, qui etiā templū ædificauerat, muro eius partē ab oriente cinxisset, una porticus aggeri est imposita: & manebat ex alijs partibus nudū, quoad seculis posterioribus, semp̄ aliqd aggeris accumulāte populo coæquatus collis latior effectus est. Perrupto aut septentrionali quoq; muro, tantū assumpserunt spaciū, quantū postea totius fani ambitus incluserat. Triplici aut muro colle circūdato, spe maius opus extructū est: in quo longa secula cōsumpta sunt, omnesq; thesauri sacri, quos toto orbe missa deo munera repleuerant, tam in superiore ambitu, q̄ inferiore tēplo ædificatis: cuius quod humilimū fuit, trecētenis cubitis munierāt, in quibusdam uerò locis pluribus. nō tñ omnis altitudo fundamētōrū uideri poterat, multū uallibus obrutis, ut angustas uias oppidi coęquarēt. Saxa uero quadragenū cubitorū magnitudinis erant. nam & pecuniarū copia, & populi largitas, maiora dictu conabat: quodq; nunq̄ posse perfici sperabat, diuturnitate ac perseuerātia explicabile uidebat. Tantis aut fundamētis digna erāt opera imposita. Duplices porticus omnes, quas columnæ sustinebant quinīs & uicenis cubitis altæ, de singulis saxis marmore candido, & laquearia cedrina protegebant. quorū naturalis magnificētia, quodq; ligno rasili erant, apteq; cohærebāt, operæ precii spectantib. exhibebat: nulloq; aut pictoris aut sculptoris opere extrinsecus ornabat. Latæ aut per xxx cubitos erant: omnisq; gyrus earū, sex mēsurā stadiorū cum Antonia cōcludebat. Totū aut sub dio spaciū uariabat, omniū quidē generū lapidibus stratū: quā uero ad secundū templū ibatur, cancellis septū saxeis ad tres cubitos altis, nimitūq; grato opere factis: ubi æquis depositæ interuallis colūnæ stabāt, legē castimonie p̄monētes, aliæ Græcis, aliæ Latinis literis, in locū sanctū transire alienigenas nō debere. Sanctū enim uocabatur alterū fanū, & quatuordecim gradibus ascēdebat à primo: quadratūq; sursum erat, & proprio muro circundatū, cuius exterior celsitudo, quamuis xl cubitis surgeret, tamen gradibus tegebatur. interior aut xxv cubitorū erat: quoniā in altiori loco per gradus ædificata nō tota pars interior cernebat, colle obtecta. Post xiiii aut gradus, spaciū erat usq; ad murū ccc cubitis planū. Hinc rursū alij quinque gradus, & scalæ ad portas ducebant: à septentrione quidē ac meridie octo, quaterneq; utrinque uidelicet, duæ uerò ex oriēte. Necessario nāq; p̄prios locos, religionis causa mulierib. destinatus, muro discernebatur: altera quoq; porta opus esse uidebat. Cōtra primā uerò, secreta erat ex alijs regionib. una porta meridiana, & una septētrionalis, quib. ad mulieres introibatur: per alias em̄ trāsire ad mulieres nō licebat. Sed nec suā portā interiecto muro transgredi licebat. Patebat em̄ locus ille pariter indigenis & hospitibus foeminis, religionis causa ueniētibus. occidua uerò pars nullā portā habebat, sed p̄petuus ibi murus erat extructus. Inter portas aut porticus, à muro intrò propè à thesauro aduersæ, magnis & pulcherrimis colūnis sustinebantur. erāt aut simplices. ac p̄ter magnitudinē nulla re ab inferioribus aberāt. Portarū aut, aliæ quidē auro & argēto undiq; tectæ erant, iteq; postes ac frōtes: una uero extra templū

ære

ære Corinthio, quæ multū argento inclusas & inauratas honore superabat. Et binę fores quidē in singulis ianuis erant tricenis cubitis altæ, quinifdenis etiam latæ. post introitū uerò, ubi latiores fiebāt, tricenis utrinque cubitis exedras habebant: exēplo quidem turriū longas & latas, supra uero q̄ uiginti cubitis celsas. singulas aut binæ columnæ duodenū cubitorū crassitudine sustinebant. Et aliarū quidem portarū magnitudo par fuit. quæ uero supra Corinthiā posita, quò mulieres conueniebant, ab oriente aperiebat, porta tēpli sine dubio maior erat, quinquaginta enim cubitis surgens, quadraginta cubitorū fores habebat, ornatūq; magnificentiorem: qm̄ crassiori argēto atq; auro uestiebat: quod quidē nouem portis infuderat Tiberij pater, Alexander. Gradus aut quindecim à muro, qui mulieres segregabat, ad maiorem portā ducebant. namq; illis qui ad alias portas iter dirigerent, quinque gradibus erant breuiiores. Ipsum uero templū in medio positū, hoc est, fanum sacrosanctum, duodecim gradibus ascendebat. Et à frōte quidem altitudo eius & latitudo, centenos cubitos habebat: pone aut xl cubitis angustius erat. aditus enim, ueluti quibusdam humeris, utrinque uiceniū cubitorū producebantur. Prima uero eius porta lxx cubitis alta erat, & xxv lata, neq; fores habebat. cælum enim undiq; cōspicuum lateq; patens significabat. erantq; totę frontes inauratæ: ac prima edes omnis perlucebat extrinsecus: auroq; circum interiorem fani partem splēdida cuncta cernētibus occurrebant. Cum autem interior eius pars contignatione intersepta esset, adiacens ei prima edes patebat in altitudinem perpetuam: perq; nonaginta cubitos tollebat, cum longa xl cubitos esset, ac xx transfuersa. Interior uero porta tota inaurata erat, ut dixi, & circū eam auratus paries. desuper aut habebat aureos pampinos, unde racemi statura hominis pendebant. & quia cōtignatio iam intercedebat, templum exteriore humiliter uidebat: & fores habebat aureas, quinquaginta & quinque cubitis altas, sexdecim uero latas. ad hæc aulæum lōgitudine pari: hoc est, uelum Babyloñiū, hyacintho, & bysso, & cocco, & purpura uariatum, mirabili opere factum, neq; cōtemplationis expers colorū permixtione, sed uelut omnium rerum imaginem p̄ferens. cocco enim uidebat ignē imitari, & bysso terram, & hyacintho aerem, ac mare purpura, partim quidē coloribus, bysso autem ac purpura origine: quoniam byssum quidem terra, mare autē purpuram gignit. eratq; in eo perscripta omnis cæli ratio, p̄ter signa. Introgressos aut inferior pars excipiebat: cuius altitudo quidē habebat lx cubitos, & longitudo totidem, ac latitudo xx. rursū autem xl cubiti diuisi erant. Et prima quidem pars ad xl cubitos auulsa, hæc tria mirabilia & p̄dicanda opera cunctis hominibus habebat, candelabrum, & mensam, & thuribulum. Septem uero lucernæ, stellas errantes significabant: tot enim ab ipso candelabro oriebant. Duodecim uero panes in mensa positi, signorum circulum, atq; annum. Thuribulum aut per tredecim odores, quibus replebat, ex mari & inhospito & inhabitabili, designabat oīa dei esse, deoq; seruire. Intima uero templi pars, xx cubitorum erat. discernebat aut similiter uelo ab exteriore, nihilq; p̄sus in ea erat positū: inaccessa uero, & inuiolata, & inuisibilis omnibus habebat, sanctiq; sanctum uocabat. Circa latera uero inferioris tēpli, multa erant membra peruia, triplici tecto suspēsa: & ad

utrunq;

utrumq; latus, ad ea introitus à porta patebat. Superior aut pars eadē mēbra non habebat, quo minus erat angustior, celsior aut XL cubitis, nec ita ut inferior ambitiosa. Colligit enim centū cubitorū celsitudo uniuersa, cū in solo XL cubitos habuerit. Exterior aut facies, nihil quod animus aut oculi mirarentur non habebat. crustis em aureis grauissimis undiq; tecta, ultra primos ortus igneo splendore lucebat: ut cum intuerent contendentiū oculi, quasi solis radijs auerterent. Hospitibus quidē adeuntibus, procul monti nio similes uidebat. nam ubi deauratū nō erat templū, candidissimum erat. In summo aut aureis ueribus horrebat acutissimis, ne ab insidentibus aibus pollueret. Nonnullorū aut saxorū eius, longitudo XLV cubitorū erat, altitudo quinq;, & latitudo sex. Ara uero pro templo, xv cubitis alta, lata uero & longa cubitis quadragenis, quadrataq; stans, ueluti cornutis angulis eminebat, & à meridie ascensus in eam clementer arduus resupinabat. sine ferro autem constructa erat, nec unquam eam ferrū tetigerat. Templū autē aramque cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratissima, usq; ad cubitū surgens, quæ populū à sacerdotibus segregabat. Gonorrhœos, hoc est, semine fluētes, itēq; leprosos tota ciuitas arcebat, & foeminis menstrua soluentibus clausa erat, prædictū aut limitē, ne puris quidē mulieribus transgredi permittebatur. Viri aut, qui non per omnia casti fuissent, ab interiori aula, & q puri essent, à sacerdotibus prohibebant. Qui uero ex origine sacerdotū genus ducētes, cæcitatibus causa munere non fungebant, cum incolumibus intra limitē aderant, partesq; generis consequebant: uestibus tantū utebant plebeijs: quoniam sacerdotali solus qui sacra celebrabat amiciebat. Ad altare uero templūq; accedebant carētes omni uitio sacerdotes, ueste quidē amicti bysina: maxime uero mero abstinentes, ac sobrij religionis metu, ne qd rem diuinā faciendo peccarent. Pontifex aut cum ipsis non tamen semper ascendebat, sed diebus quibusq; septimis, & per singulos menses Calendis: uel si qn patria festiuitas atq; annua ab omni populo agebat. Et sacrificabat uelamine præinctus, eoq; tectus femora usq; ad genitalia: lintheū uero habēs intrinsecus demissum usq; ad pedes, & hyacinthinū desuper indumentū rotundū, ex quo fimbriæ pendebant, alternis nodis aurea tin tinnabula, malaq; granata sustinentes: tintinnabulis quidē tonitrua, malis uero fulgura designantibus. Pectoris aut uestimentū uittæ cingebant, quinq; uariata coloribus: hoc est, auri, purpuræ, cocci, byssi, & hyacinthi: quibus etiā uela tēpli diximus esse cōtexta. iisdem aut habebat etiā epomidem temperatā, in qua plus auri erat: & habitu quidē indumento thoraci similis uidebat: duabus aut fibulis aureis, aspīdum specie uinciebatur: quibus inclusi erāt optimi, maximiq; sardoniches, scripta tribuū gentis Iudææ nomina præferētes. ex altera uero parte, duodecim pendebant alij lapides, in quatuor partes terni diuisi. hoc est, sardius, topazius, smaragdus: carbunculus, iaspis, sapphirus: achates, amethystus, lyncurium: onyx, beryllus, chrysolitus. quorū singulis singula itē cognomina erant scripta. Caput aut bysina tiara tegebat, hyacinthis coronata. Et circa eam alia corona erat aurea, scriptas ferēs sacras literas, quæ sunt quatuor elementa uocalia. Ea quidē ueste nō semper, sed alia ambitiosa utebatur, illa uero si qn adyta introibat. solus aut atq; semel in anno intrabat, quo die cunctos

ctos ieiunare deo mos erat. Sed de ciuitate ac tēplo & moribus & legibus iterum diligētius referemus. nō em pauca super his exponēda sunt. ceterū Antonia in angulo quidē duarum porticuū sita erat prioris tēpli, quæ ad occidentem septētrionemq; spectarent. in saxo aut fuerat extructa, quinquaginta cubitis alto, & undiq; prærupto: quod opus Herodis regis fuit, ubi maxime ingenij sui magnificentiā demōstrauit. Primū em à radicibus saxū ipsum leuibus crustis obtegebat, quo & decus adderet operi, & facile dilaberentur, qui uel ascendere uel descēdere tentauissent. deinde ante turris ædificiū murus erat cubitorū trium. intra hunc omne spatiū Antonie in quadraginta cubitos erigebatur. Intus aut regie latitudinē ad descriptionē habebat, diuisam in omnē usum habitationū & speciē, id est, atria, & balnea, & aulas castris aptissimas: ut quantū ad usum necessariū pertinet, ciuitas uideretur, magnificentia uero palatiū. instar uero turris toto habitu formata, quatuor alijs per angulos turribus cingebatur: quarū cæteræ quinquaginta cubitis erant altæ: quæ uero ad meridianū orientalēq; angulum sita erat, LXX cubitis eminebat, ut ex ea totum tēplum uideri posset. Quæ uero porticibus iungebatur, utrinq; descensus habebat, unde custodes cōmeabant. semper nāq; in ea Ro. milites residebāt: & cū armis appositi custodes, ne quid populus festis diebus noui cōmitteret obseruabant. castrū enim erat impositum oppido quidē templum, templo uero Antonia. In hac aut porticu custodes erāt, & superioris ciuitatis aliud castellum, regia Herodis erat. Bezetha autem collis, ut ita dixi, ab Antonia separabatur: qui cum omniū esset altissimus, etiam parti nouæ ciuitatis coniungebatur, temploq; septentrionali solus obstabat. De ciuitate quidem, ac muris eius, iterum scribere plenius cupiens, in præsentia satis dixi.

Deditionem Iudæi recusant, & Romanos adoriuntur. Cap. VII

Rugnacissima aut maximeq; dissentiens, multitudo circa Simonem erat, hominū decem milia, præter Idumæos: quinquaginta uero decem miliū duces, quibus ipse quasi dñs omniū præerat. Idumæi aut qui erant eius partiū, cum essent numero quinq; milia, duces decē habebāt. Horum aut principes uidebātur, Sofæ Iacobus, & Cathlæ filius Simon. Ioannes aut qui templum occupauerat, sex armatorū milia habebat, quos uiginti duces regebant: tunc aut illi accefferant etiam Zelotarum, depositis discordijs, duo milia quadringenti: qui Eleazaro, quem ante habuerant, & Simone Arini filio utebantur ducibus. His autem (ut diximus) bellum inter se gerentibus, populus erat præmiū: & plebis pars, quæ nō eadem quæ illi cōmitteret, ab utrisq; diripiebatur. Tenebat aut Simon quidem superiorē ciuitatem, murumq; maiorem usq; ad Cedronem, & antiquioris muri, quantum à Siloa fluitur ad orientē, & usq; ad Monobazi aulam descendit. Is rex erat Adiabene gentis, ultra Euphratem habitantis. Tenebat etiam montem Acræ, quæ inferior est ciuitas, usq; ad Helenę regiam, quæ Monobazi fuerat mater. Ioannes autem, templum & circum templum aliquatenus, itemq; Ophlam, & uallem quæ Cedron appellatur. & alijs quæ interiacebant incensis, medium bello quod inter se gerebant spacium aperuere. Nec enim castris Romanorū prope murum positus, intra ciuitatem seditio quiescebat: sed ad primum eorum impetum paulisper sanitate recepta, mox ad pristinum morbum redire. Rur-

fusq; discreti, pro sua quisq; parte pugnabat: oīa faciēdo, quæ obsidētes opta-
rēt. nihil em̄ acerbius à Romanis passi sunt, q̄ ipsi se tractarūt: neq; post illos
ciuitas aliquid nouæ calamitatis experta est. Sed illa quidē grauiores prius ca-
sus pertulit, anteq̄ subuerteret. qui uero eam debellarūt, maius aliquid p̄fere-
re. Dico em̄, quod seditio ciuitatē, Romani uero seditiōē cepere, quæ multo
erat moenib. tutior. & res quidē aduersas suis, iusticiā uero recte quis Roma-
nis ascriberet. intelliget aut̄ quod dies cuiq; suggererit. Veruntamē his intra
ciuitatē ita se habētibus, Titus cū lectis equitib. foris circuiens, quā muros ag-
grederet explorabat. Hæsitati aut̄, quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus,
quā ualles erāt, & ab alio latere, prior murus machinis firmior uidebat, pla-
cuit ad Ioānis pōtificis monumentū (hic em̄ tantūmodo & primus humilior
erat, nec secūdo muro cōiungebatur) inuadere. neglecta em̄ fuerat munitio,
propterea quia nō satis noua ciuitas frequentabat. Sic in tertiū murum faci-
lis aditus illac erat: per quē, superiorē ciuitatē, & per Antoniam, tēplum capi
posse cogitabat. Hæc eo collustrate, quidā ex amicis eius, Nicanor nomine,
ad humerū læuū sagitta percussit: cū propius unā cū Iosepho accessisset: pa-
cemq; in muro stantibus (dicēdi em̄ peritus erat) suadere tentaret. Vnde co-
gnitis eorū conatibus Cæsar ex eo, quod nec ad salutē se hortantib. abstinue-
re, excitatur in obsidionē: simulq; suburbana militib. uastare permittit. colle-
ctaq; omni materia, iubet aggerē construi. Tripartito aut̄ exercitu ad opera,
medios in aggeribus iaculatores & sagittarios cōstituebat, & ante eos balli-
stas, aliasq; machinas atq; tormēta: quib. & excursus hostiū in opera prohibe-
ret, & qui ex muris obstare tentarent. Cæsis aut̄ arboribus, momēto suburba-
na nudata sunt: Collectis aut̄ lignis in aggeres, cū totus operi intētus esset ex-
ercitus, nec Iudæi segnes erant, populū quidē in rapinis ac cædibus constitu-
tum fiducia tūc habebat, quod respiraturus esset: illis aduersus hostes distra-
ctis, existimantē pœnas se ab noxijs repetiturū, si Romani superassent. Ioānes
aut̄ quāuis in externos focij sui irrūpere properaret, metu tamē Simonis ma-
nebat. Verū Simon nō quiescebat, p̄ximus em̄ erat obsidioni, missilibus per
murū dispositis, quæ pridē Romanis abstulerat, quæq; apud Antonia captā
fuerāt. Sed horū possessio, propter imperitiā plerisq; nō erat utilis. pauci aut̄
à transfugis docti, male utebant instrumentis. Sed cū lapidibus & sagittis agge-
rem iacentibus militib. imminebant, perq; cuneos excurrētes, manus etiam
cōferebāt. Operātes aut̄ crates super uallum oppositæ protegebāt, omibusq;
legionibus contra excursus erāt machinæ cōparatæ mirabiles. præcipue uero
decimæ legionis ballistæ uehemētiores, & tormēta saxorū, quib. nō solum ir-
ruentes, sed etiā super murum stantes auerterent. nam & singula saxa talenti
pondus æquabāt, & ultra stadij modū torquebant. ictus aut̄ nō solum primis
quos offendisset, sed aliquādo posteriorib. quoq; intolerabilis erat. Iudæi sa-
nè cauebant à lapidibus, quod erāt candidi: nec tantū sono ac fremitu nosce-
bantur, sed etiā claritudine prospiciebantur. deniq; speculatores in turribus
præsidētes, prædicebant, quādo impelleret machina, saxūq; ferret: patria lin-
gua clamātes, filius uenit. itaq; præsciebāt, in quos ueniret, atq; ita uitabāt: &
hinc eueniebat, ut illis declinatibus, lapis irritus intercideret. Proinde Roma-
ni excogitant, atramento decolorare lapides. tunc enim missi, non similiter

incertos

incertos ictus habebāt, multosq; simul unius impetu corrūpebāt. Sed ne ma-
le quidē affecti Iudæi, aggeris instruēdi Romanis copiā dabāt. omni uero eos
molitione atq; audacia, die noctuq; prohibebāt. Perfectis aut̄ operibus, plū-
bo & lino ab aggerib. iacto, fabri quod erat ad murū spaciū metiuntur. nec e-
nim alioqui id fieri poterat, qm̄ desuper telis petebantur. Cumq; pares inter-
uallo arietes inuenissent, eos applicant: propiusq; dispositis machinis, Titus,
ne ex muro arietes prohiberētur, ex tribus partibus murū pulsari iubet. Soni-
tu aut̄ circūstrepente ciuitatē, clamor ingēs ciuiū sublatus est, iteq; seditiosos
pauor inuasit. Et quia periculū cōmune utrisq; uidebatur, cōmuniter iam re-
pugnare cogitabāt. uociferantib. inter se discordibus, quia omnia pro cōmo-
ditate hostiū facerent: cum si nō perpetuā concordia sibi deus præbeat, saltē
in præsentia cōtra Romanos oporteat cōspirare. Simon aut̄ præconemisso,
uolentibus ex tēplo ad murū egrediendi copiā dedit: idemq; & Ioannes, licet
minus crederet, permisit. Illi aut̄ obliti odiorū, ac discordiarū suarū, in unum
corpus coeunt: murūq; amplexi, faces inde quāplurimas iaciebant cōtra ma-
chinas Romanorū, cōtraq; impulsores arietū: eosq; sine intermissione telis
petebant. audacissimi uero cateruatim, p̄silientes, machinarū tegmina dissipa-
bant: hisq; appositis irruentes, peritia quidē pauca, plura uero audacia perfici-
ebant. Semper aut̄ aderat adiuuētō laborantib. ipse Titus: & iuxta utraq;
machinas equitib. ac sagittarijs ordinatis, ignē quidē ferētes, p̄hibebat: iacu-
lantes uero à turribus, reprimebat, nocēdi tēpus arietibus faciens: & tamen
murus ictibus nō cedebat, nisi quod quintæ legionis aries cōmouit angulū
turris: murus aut̄ stabat incolumis. nec em̄ statim cum turri periculum sensit,
quæ multo altius eminebat, nullaq; partē muri secū trahere poterat in ruinā.
Cum aut̄ ab excursib. paululū quicuisissent, obseruato Romanos per opera &
castra esse dispersos, quia labore & formidine Iudæos discessisse arbitrarent,
excurrunt oēs quā turris erat Hippicus, porta latēter: ignēq; operib. iniiciūt.
Usq; ad castrorū quoq; munimēta, in Romanos animati p̄cedebāt. Horū aut̄
periculo mature, & qui erant propius excitati sunt, & qui procul aberant cō-
uenere. Romanorū aut̄ disciplina uincebat audaciam Iudæorū: & quos prius
offenderant in fugā uersis, alijs qui colligerent instabant. Grauis aut̄ circum
machinas pugna cōmissa est, illis incēdere, his incendiū p̄hibere certantibus,
incertusq; clamor utrinq; tollebat, & multi qui in fronte steterāt, ceciderūt.
Sed Iudæi cōfidentia superiores erant, ignisq; opera tetigerat, incensaq; om-
nia cū instrumentis penitus essent, nisi lecti de Alexādria restitissent pleriq;
præter opinionē sui uiriliter dimicātes. nam gloriosissimis in hoc bello præ-
lati sunt, donec imperator equitū ualentissimis comitatus, in hostes irruit: &
ipse quidē duodecim repugnatores p̄emit: metu aut̄ cladis eorū cætera mul-
titudine in fugam uersa, oēs cōpulit in ciuitatē, eoq; modo aggeres liberauit
incendio. In hac aut̄ pugna, unum ex Iudæis uiuum capi cōtigit, cumq; Titus
crucifigi pro muro iussit, si forte reliqui uel hoc spectaculo territi cōcede-
rent. Post eius uero discessum, etiam dux Idumæorū Ioannes, dum ante mu-
ros cum noto milite loquitur, à quodam Arabe pectus sagitta percussus, con-
tinuo perijt: magnumq; & Iudæis luctum, & seditiosis mœrorē reliquit. nam
& manu promptus erat, & sapientia nobilis.

Nocte uero quæ secuta est, incredibilis tumultus Romanis incidit. Nam cū tres turres imperator Titus quinquagenūm cubitorū con-
strui præcepisset, ut his per aggeres singulos positis, hinc hostes in
muro stātes facilius in fugā uerteret, una earū spōte sua nocte intēpesta lapsa
est. ingēti uero sōnitu factō, metus occupauit exercitū. Conari aut aliquid Iu-
dæos suspicati, ad arma currebāt, eaq; re turba in legionib. ac tumultus erat.
cūq; nemo quid accidisset referre posset, diu queruli alius aliud opinabant:
nullisq; interuenientib. hostibus semetipfos timebāt: signūq; diligēter singu-
li a proximis requirebāt, tanquā Iudæi iā castra possiderēt: Panicoq; terrore
capti uidebant, donec Titus, cognitis quæ res erāt, uerū cunctis indicari ius-
sit: tandēq; tumultus eo nuncio cōquieuit. Iudæi quidē cætera fortiter susti-
nētes, male turribus affecti sunt. machinis em leuioribus, & iaculatoribus, ac
sagittarijs, saxorūq; tormētis inde feriebant. Sed neq; harū æquare ipsi pote-
rant celsitudinē, & turres excidēdi spes nō erat, cūq; neq; euerti propter gra-
uitatē, neq; incēdi propterea quod ferro tegebant, facile possent, ultra iactū
teli fugiētes, arietū impetus nō uetabant: qui sine intermissione ferietes, pau-
latim aliquid proficiebāt. Itaq; muro iā cedēte magno arieti Romanorū, quē
Iudæi Nicona uocabāt, quod omnia uinceret, quāuis & antea defessi erāt pu-
gna & uigilijs, cū lōge ab oppido pernoctarēt: tamē etiā negligētia, uel quod
male cōsulere nō, murū sibi superuacū esse credentes, quibus alia duo muni-
menta superessent, lassatiq; plurimi recessere. cū aut Romani, quā primū mu-
rum Nicon perruperat, ascēdissent, ad secundū oēs Iudæi reliētis custodijs re-
fugerunt. portis aut Romani qui trāsierunt patefactis, exercitū receperunt. Et hī
quidē hoc modo potiti muro, quinto nonas Maij, & partē eius maximā diru-
unt, & septētrionalē ciuitatis regionē, quā ante Cestius uastauerat. Titus aut
notato quā Assyriorū castrū est, militē transfert, occupato omni quod inter
Cedrona fuerat spacio: & ultra sagittæ iactū a secundo muro separatus, oppu-
gnationē statim aggressus est. Tunc igit partiti murū Iudæi, fortiter restite-
runt. Et Ioānes quidē, eiusq; socij ex Antonia & septētrionali porticu tēplā
ab Alexandri monumēto pugnabāt. Simonis aut manus iuxta monumētum
Ioānis aditū clauferant, usq; ad portā, qua in Hippicon turrim aqua induce-
batur. Sæpe aut profiliētes ē portis, cominus dimicabāt: cōpulsiq; intra mu-
ros in cōflictu quidē Romanorū disciplina, propter imperitiā uincebant: in
murali aut certamine superabāt. eos em fortuna atq; scientia, Iudæos uero au-
dacia, quā timor aleret, sustentabat: q̄ natura erant in calamitatibus duri. Ad
hæc aut, & istis suberat spes salutis, & Romanis citæ uictoriæ. neutros aut las-
situde fatigabat: sed aggressiones, murorūq; oppugnationes, & excursus cre-
bri per cuneos, diebus totis agebant: nullaq; præliorū species aberat, cū a pri-
ma luce incipiētia utrisq; insomnis & die grauior nox dirimeret: his quidem
occupatū iri murū cōtinuo metuentibus, illis uero ne Iudæi castra peruade-
rent. Itaq; in armis pernoctantes, prima luce utriq; pugnae parati erant. Et Iu-
dæi quidē certabant, quis esset præliorū ad periculū, eoq; modo gratia emi-
neret apud duces suos. maxime uero Simonis eos metus ac reuerētia cōmo-
uebat, eoq; modo illū singuli subiectorū colebant, ut ad semet quoq; interfici-
ciendos

ciendos parati essent, si hoc ille iussisset. Romanos aut ad uirtutē hortabat cō-
suetudo uincendi, & quia uinci nō assueuerāt, crebreq; militiae, exercitatio-
nesq; ppetuæ, & imperij magnitudo: ante oīa uero Titus semper ubiq; præ-
sens. nam & inertia, spectāte atq; opitulante Cæsare, grauissimū facinus uide-
batur: & ei qui bene decertasset, testis aderat, qui repēderet premiū. præterea
fructus erat, uel cognosci solū principi uirū fortē: idcirco multorū maior ui-
ribus alacritas demonstrata est. Deniq; istis ipsis diebus, ualidissima Iudæorū
acie instructa pro moenibus, telisq; utrinq; missis, quidā Lōginus de nume-
ro equitū ex acie Ro. progressus, in mediā aciem Iudæorū irruit: hisq; disie-
ctis, hoc impetu duos fortissimos perimit, unius obuīā tendētis ore percuf-
so, alterius eodē telo quod priori extraxerat, trāsfixo latere refugientis: & ex
medijs hostibus ad suos primus occurrit. Ille igitur ob uirtutē insignis erat:
æmuli aut eius fortitudinis multi extiterūt. Et Iudæi quidē negligentes quid
paterentur, tantūmodo qualiter afficerent cōsiderabant: morsq; his leuissi-
ma ducebat, si quo interfecto hoste cecidissent. Titus aut nō minus saluti mi-
litis, q̄ uictoriæ cōsulebat: & temerarios impetus desperationē dicēs, solā ue-
ro esse uirtutē, si quis prudenter & caute sine proprio incōmodo fortiter fa-
ceret, in ea re potius, quæ periculum nō haberet, uiros esse præcipiebat.

De Castore Iudæo Romanis illudente. Cap. IX

Taq; a septētrionali parte, mediæ turri applicat arietē: in qua Iudæ-
us quidā uersutus ac subdolos, Castor nomine, cū decē alijs militib.
suis delituerat, fugatis cæteris formidine sagittarū. Hī cū pauidi sub-
loricis aliquādiu quieuissent, cōcussa turri surgūt. extētisq; manibus, Castor
ueluti supplex Cæsare implorabat: & uoce miserabili, ut sibi parceret, obtesta-
batur. Cui Titus pro simplicitate sua credulus, iamq; Iudæos existimans belli
pœnitere, arietes quidē impulsioe cessare iubet, ac sagittarios supplicib. pro-
hibet. Castori aut quid uellet eloqui pmittit. Cūq; ille respōdisset, ad foedus
uelle descēdere: Titus gratulaturū se ait, si oēs eadem sentire uoluissent: para-
toq; animo fidē pacis etiā ciuitati daturū. Sed cū ex illis decē Castoris socijs
quinq; itidem supplices esse simularent, cæteri nunq̄ se Romanis seruituros
clamant, dum mori liberis liceat. Deniq; illis super hoc ambigentibus, cessa-
bat expugnatio. Castor aut interea Simonē per internuncios admonēbat, ut
dum uacū esset tēpus, de rebus urgentibus cōsiliū caperet: paulisper enim
se illudere imperatori Romano. Simul aut hoc agēs, ad pacē hortari cōtradi-
centes socios uidebatur. illi aut uelut ægre ferentes, in thoracas nudos fixere
gladios: hisq; percussis uelut interfecti ceciderūt. Titus uero eiusq; socij ob-
stupere tanta eorum pertinacia, cum ex inferiori loco quod factum erat, ue-
re uidere non potuissent: mirabanturq; simul audaciā, & calamitatem misera-
bantur. Interea Castorem ad natem quidam sagitta percutit. tumq; ille telum
extractū imperatori ostendēs, iniquā se perpeti querebatur. At Titus inculsa-
to qui hoc emiserat, astantē Iosephum mittit, ut Castori dexterā porrigeret.
uerum is neq; se iturum, nihil enim sanum supplices cogitare, respondit &
amicos qui uoluere ire prohibuit. Cum uero quidam ex perfugis Aeneas, itū-
rum sese dixisset ad eum, inuitante Castore, ut etiam secum in quo ferret ar-
gētum aliquid susciperet: ad hæc ille studiose aperto sinu accurrit: alter uero

super eum saxum demisit. Et ipsum quidem, quoniam præcauerat, ferire non potuit: sed alium militem qui aderat, uulnerauit. Cæsar uero fallaciam reputans, intellexit misericordiam in bello nocere. minusque decipi calliditate sæuitiæ: arietisque impulsibus, iracundia fraudis, uehementius utebatur. Castor autem eiusque socii turrim ictibus iam cedentem incendunt: perque flamas in eiusdem missi cuniculos, iterum magni animi opinionem apud Romanos habuere, tanquam se ignibus tradidissent. Capit autem hac parte murum Titus, die quinto postquam primum ceperat: fugatisque inde Iudæis, intro cum lectis mille transiit, quos circa se habebat, armatis: ubi noua ciuitas & lanæ uenditores erant, fabrique, ærarij, uestitiique, mercatus, & ad murum angustæ uiae transuersæ tendebant. Enim uero si uel statim muri disturbasset maximam partem, uel quæ ceperat lege belli uastasset, nullum credo damnum uictoriæ fuisset admixtum. nunc autem Iudæos exortum iri sperans, cum liceret capere facilem discessioni aditum dilatauit, nec enim quibus consulebat, insidiaturos sibi putabat.

De secundo muro bis obtento à Romanis. Cap. X

DEnique postquam ingressus est, neque occidi quenquam permisit eorum qui comprehendebantur, neque domus incendi: sed tam seditiosis, si pugnare uellent, sine populi detrimento copiam dabat, quam ipsi populo fortunas proprias se redditurum pollicebatur. Plurimi namque petebant sibi ciuitatem seruari, templum uero ciuitati. At enim populum quidem ad ea quæ hortabatur & antea paratum habebat, bellicosi autem pro inertia ducebant humanitatem: Titumque imbelli animo, quod ceteram ciuitatem tenere non posset, has proponere conditiones putabant. mortem autem populo denunciantes, & si uerbum quisquam de traditione fecisset, pacem uel nominasset, mox interficiendum eum esse minitantes, Romanis qui introierat, alij per uiarum angustias obstabant, alij ex ædibus: alij murum per superiores portas egressi, pugnare coeperat. quibus rebus perturbati custodes, de muro sese demiserunt, relictisque turribus in castra recesserunt. clamor autem audiebatur militum intra ciuitatem, quod ab hostibus cingerent: foris autem degentium clausis cõtubernalibus metuentium. crescete autem numero Iudæorum, & propter locorum peritiam uiarumque scientiam præualente, multi Romanorum trucidabantur, & ab incumbentibus pellebantur, cum magis necessitate resisterent. nec enim multis simul fugiendi copia per angustias muri patebat: omnesque penè qui transferant, perempti fuissent, nisi Titus eis opem tulisset. Dispositis enim per summa uiarum sagittarijs, & ubi plus erat multitudinis astans, missilibus hostes abigebat, & cum eo Domitius Sabinus, uir bonus etiam in illo prælio comprobatus: durauitque tam diu, sagittis eos prohibens irruere, donec omnes milites recesserent. Romani quidem ita secundo muro potiti, ad extremum pulsati sunt. Oppidanis uero qui pugnaces erant, spiritus creuit: & secundis rebus amentes erant, neque Romanos aufuros esse ad ciuitatem accedere suspicantes, neque uinci se posse, si ad prælium processissent. nam quia iniqui erant, officiebat eorum sententiam deus: & neque Romanorum uim, multo maiorem illam que pulsa fuerat, superesse cernebant: neque famem, iamiamque serpentem. adhuc enim malis publicis alebantur, & sanguinem ciuitatis bibebant. boni autem iam dudum inopia laborabant, & penuria uictus iam multi defecerat. populi tamen interitum, seditiosi pro leuamine sui ducebant: & solos eos qui pacem non probarent, saluos

saluos esse cupiebant, quique uiuere contra Romanos optarent. contrariam uero multitudinem, uelut onus quoddam, consumi gratulabantur. & ita quidem circa suos affecti erant. Romanos autem, quod ciuitatem iterum ingredi conabantur, armati prohibuerunt, disiectis muri partibus obiectu corporum præmunitis: ac per triduum sustinere fortiter dimicantes. Quarto autem die, Titum uehementius aggressum nequaquam ferre potuerunt: sed ui coacti, rursus quod antea refugerunt. ille autem interim muro potitus, totam eius septentrionalem partem statim deposuit: in meridiana uero per turres præsidia collocauit.

De aggeribus in tertium murum, & oratione proluxa Iosephi pro deditioe faciendæ, & fame obsessorum. Cap. XI

Tantumque tertium murum Titus aggredi cogitabat. Videbatur autem breuissimi temporis eius obsidio: spaciūque consilij seditiosis esse dandum, si quid disturbance secundi muri aut famis metu remitteret. nec enim diutius eis prædas posse sufficere: ipse ocio commode utebatur. Nam cum dies aduenisset, quo militibus oportebat alimenta distribui, in conspicio hostibus loco ductis, iussit duces ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illi autem prolatis armis ex inuolucris muniti procedunt, equitibus ornatos equos ducentibus: locaque suburbana per multum spaciū auro argentoque lucebant. Illo autem spectaculo nihil aut iucundius suis, aut horribilius hostibus uidebatur. spectantibus enim & uetera plena erant moenia, & septentrionalis regio. quin & domos refertas intuentibus cerneret, nullaque ciuitatis partem quam non infusa multitudo tegebat. metus autem quamuis audacissimos ceperat, omnem simul exercitum armorumque pulchritudinem conspicientes, & ordinationem uirorum. Et fortasse ad illam speciem seditiosi animos mutauissent, nisi malorum immanitate, quæ in populum commiserant, danda sibi ueniam à Romanis desperassent: imminente autem, si destitissent, morte supplicij, bello mori præstabilius esse ducebant. præualebat etiam fatum, quod innocentes cum nocentibus, & ciuitatem cum seditiosis perire decreuerat. Quatriduo per singulas legiones alimenta consecuti sunt. Quinto autem die, cum omnia faciens Titus, nihil Iudæos pacatum cogitare sensisset, bifariam diuiso exercitu, Antoniam uersus ad Ioannis monumentum aggeres inchoauit: ista parte superiorem ciuitatem captum iri cogitans, & per Antoniam templum, namque hoc nisi cepisset, ne oppidum quidem tutum erat obtinere. In utraque autem parte duo aggeres erigebantur, à singulis legionibus singuli. Et iuxta monumentum quidem operantes, à Iudæis & Simonis socijs infestantibus prohibebantur: ad Antoniam uero ab Ioannis socijs cum multitudine Zelotarum, non solum quia de superiore loco pugnabant, uerum etiam quia machinis iam uti didicerant. paulatim enim usus quotidianus aluit peritiam. Habebant autem balistas trecentas, & quadraginta tormenta saxorum, quibus difficiliorem aggerum extructionem Romanis efficiebant. Titus autem sibi saluam fore fortunam sciens, & perituram esse ciuitatem, unam & obsidioni uehementer instabat: nec poenitudinem Iudæis suadere cessabat: consiliūque factis admiscens, & orationem sæpe armis efficacior cognoscens, tam ipsos ut saluari uellent rogabat, tradita sibi ciuitate, que iam capta uideret, quam & Iosephum allegabat, patria lingua uerba facturum, sperans eos hominis gentilis monitu aliquid remissuros. Itaque Iosephus murum circueiens, simulque extra teli iactum stans, unde exaudiri facilius posset, multis orabat,

ut sibi ac populo parcerēt, tēplo ac patriā, neue cōtra hęc fierent alienigenis duriores. Romanos em̄ sancta reuereri, cum quibus nulla sibi societas esset, manusq; suas ad hoc usq; cohibere. ipsos uero in his edoctos, cum seruare possent, sponte ad eorū interitū ruere. quin potius uiderent muros cōcidisse firmiores, excisis uero infirmiores superesse: Romanorūq; uires cognoscerent sustinere nō posse, hisq; seruire nō esse nouū, neq; inexpertū Iudæis. Nā licet pulchrū sit p̄ libertate pugnare, tamē id in principio decere fieri. semel autē subditū, qui multo tēpore paruisset imperio, iugū excutientē, malæ mortis cupidū, nō libertatis amatorē uideri. Debere autē dedignari dominos humiliores, nō quorū in potestate sunt omnia. Nam quid Romanos effugisse, nisi quod propter æstus aut frigora esset inutile? imō uero trāsisse ad eos undiq; fortunā, deumq; per singulas nationes ducentē imperiū, nūc esse in Italia. Hęc autē ualidissimā legē, tam feris bestijs q̄ hominib. esse præfinitā, potentioribus cedere: apud eosq; esse uictoriā, apud quos robur fuerit armorū. Id circo etiā maiores eorū, quanquā multū & animis & corporibus & alijs subsidijs meliores, celsisse Romanis: quos nisi deum scissent illis fauere, nunquā perpessi fuissent. ipsos uero qua tunc re fretos resistere, cū ex magna parte capta sit ciuitas: ciues autē etiam si muros integros haberent, excidio pariter affecti sint. Nec enim latere Romanos, quæ fames teneat ciuitatē: & modo quidē confumi populū, cōtinuo uero etiā bellatores interituros: nam etsi Romani desierint, & ab obsidione cessauerint, neq; ciuitatē strictis gladijs irruerint, Iudæis tamē inexpugnabile bellū intus asidere, quod horis singulis aleret: nisi forte cōtra famē quoq; arma caperent ac dimicarēt, soli q; possent etiam infortuniū superare. His addebat, optimū esse ante intolerabilē calamitatem mutare sententiā: dūq; liceret, salutare cōsiliū sequi. Nec enim antea gestorum causa succensere Romanos, nisi ad finē usq; insolētes essent: natura eos esse in imperio māfuetos, atq; iracundiæ præferre quod utile est. Vtile autē putare, neq; ciuitatē uacuum uiris, neq; desertā habere prouinciā: idcirco uelle imperatorē cum his dexterā iungere: nec enim cuiquā salutem daturū si uiceperit ciuitatē, præsertim qui nec in extremis ei cladib. rogati paruerint. Breui autem murum quoq; tertiū captum iri, priores qui capti sunt, fidem facere. & quāuis perrūpi tutamina non possint, famē pro Romanis pugnaturam. His monentem Iosephū multi in muro stantes uituperabāt, multi uero cōuicijs, nōnulli etiā iaculis appetebant. Ille autē cum manifestis eos calamitatibus minime flecteret, ad gentiles trāsit historias: O miseri, uociferās, uestrorūq; auxiliatorū immemores, armis & manib. cum Romanis bellum geritis, quasi quem aliū sic uicerimus. Quando autē non deus omniū conditor, Iudæorum defensor est, si lædantur? Nō respicietis? Vnde progressi pugnatis, quantūq; auxiliatorē uiolatis? Non recordamini opera diuina parentū, atq; hunc sanctum locū, quāta bella nobis aliquādo peremit? Ego autē facta dei narrare auribus indignis horresco: sed tamē audite, ut cognoscatis nō iōlū uos Romanis, sed etiā deo resistere. Nechias, qui tū erat rex Aegyptiorū, idēq; Pharaon uocabatur, cum infinita manu descendit, regināq; Saram materni nostri generis rapuit. Quid igitur uir eius Abraham proauus noster? Armis credo ultus est iniuriam? Atqui ccc & xviii præfectos habebat, quorum singulis

infinita

infinita multitudo parebat. An ipse quidē quiescere maluit absente deo? puras autē manus ad hūc locū tendēs, quē uos polluistis, inuictū sibi auxiliatorē ad militiā legit? Nōne secunda uespera incorrupta regina remissa est ad maritum? Adorās autē quē uos gētili cæde cruetastis locū, ac tremēs nocturnis somnijs Aegyptius exagitatus aufugit, auroq; & argēto amatissimos deo donauit Hebræos. Dicā trāsata in Aegyptū maiorū nostrorum domicilia. Qui cū annos quadringētos tyrānis an regib. alienigenis subiacerēt, armis ac manibus ulcisci possent, semetipsos deo potius pmisere. Quis nescit Aegyptum repletā omni genere serpentū, omiq; morbo corruptā? Quis terrā infructuosam? quis Nili defectiōē, & cōtinuas decē plagas? & ob hoc parētes nostros cū præsidio incruentos, & sine periculo deduci, quos deus sibi sacerdotes ducebat? An nō ab Assyrijs raptam nobis sanctā arcam, Palæstina & Dagon simulacrū gemuit, & tota gens quæ rapuerat? corruptis uero occultis corporum, ac per ea cū cibo uisceribus exhaustis, cymbalorū ac tympanorū sono manibus noxijs reportauerūt, sanctū placationibus expiantes? deus erat qui hæc parentib. administrabat, propterea quod omisissis armis ac manibus, eius se iudicio pmisere. Rex Assyriorū Senacherib, cum totam ducentem Asiam ad hanc urbem castra posuisset, num manib. humanis cecidit? nōne ab armis quiescentes in uotis erant, & angelus dei in una nocte infinitū de leuit exercitum? posteroq; die excitatus Assyrius clxxxv. milia reperit mortuorū, atq; ita cū reliquis Hebræos inermes, nec persequentes fugiebat? Scitis etiā in Babylone seruitiū, ubi per annos lxx. populus exulans, nō ante libertatē recepit, q̄ eam deo Cyrus donaret: qui eos etiā est profecutus, iterūq; auxiliatori suo sacerdotū more seruibant. Breuiter dicam, nullū est operæ precii quod armis parētes nostri fecerint, aut nō sine armis deo permissa potestate impetrauerint. Domi autē manentes, ut placebat iudici superabant. Pugnantes uero, semper de spe deciderūt. Nam ubi rege Babyloniorū urbē obsidente, cōtra Hieremiæ prædicationē Sedechias rex noster cum eo cōgressus est, tam ipse captus est, q̄ cū tēplo ciuitatē uidit excindi. Atqui uidete, quāto ille rex uestris ducibus, eiusq; populus uobis erat moderatior. Deniq; Hieremiā uociferantē, inuisos esse eos deo propter delicta quæ in eum cōmiserāt, captū iri autē nisi traderēt ciuitatē, neq; rex neq; populus interfecit. Sed uos (ut intus gesta prætermittā, neq; digne possum iniquitates uestras exponere) me, qui uobis salutē suadeā, querimini, telisq; appetitis irati, qd̄ uos uestrorū cōmonefacio peccatorū, nec dici ea toleratis, quorū quotidie facta cōmittitis. Idē tūc fuit, cū Antiocho qui dictus est Epiphanes obsidēte ciuitatē, multis modis offensa diuinitate, maiores nostri cum armis progressi, ipsi quidē in pugna perēpti sunt, oppidū uero ab hostibus direptū est: sanctūq; per trienniū sexq; menses penitus desolatū est. Et quid pluribus opus est? Ipsos Romanos quis cōtra Iudæorū gētes ad militiā prouocauit? nōne indigenarū impietas? Vnde seruire cœpimus? Nōne à seditione maiorū, quando Aristobuli & Hyrcani furor, & inter eos cōtentio, Pompeiū intulit ciuitati, et Romanis deus indignos libertate subiecit? Deniq; tres menses obsessi, quanq̄ nihil quale uos in sanctum legesq; deliquerant, & maioribus ad bellum subsidijs utebantur, sese tradiderunt. Antioni autē filij Aristobuli nescimus exitum? quo regnum

gnum obtinente, deus iterū captiuitate persequēbat̄ populū delinquentem. Et Herodes quidē Antipatri filius, Sosium & Romanū adduxit exercitū. circumdati uero per sex mēses obsidebant, donec capti peccatorū suorū supplicia pependerūt: direptaq; est ab hostib. ciuitas. Ita nunq̄ genti arma data sunt. Oppugnationi uero sine dubio cohæret excidiū. Oportet ergo, ut opinor, sacri loci possessores iudiciū deo de omnib. permittere: manusq; tūc humanas cōtemnere, cū à superno ipsi iudice nō recedāt. Vos autē quid ex his, quæ legis cōditor bene dixit, egistis? Quid, quod is execratus est, prætermisistis? Quantū autē illos, qui cito periere, impietate superastis? nā occulta dedignātes peccata, hoc est furta, insidiasq; atq; adulteria, rapinis, cædibus certatis, nouasq; maleficiorū excogitastis uias. Sanctū uero tēplū, factū est omniū receptaculum: & indigenarū manib. pollutus est locus, quē Romani ex tam longinquo adorabant, multa per legē nostrā de suis moribus derogantes. Deinde post hæc in quē fuistis impij, hunc auxiliatorē speratis? Valde quidē iusti estis, supplices, purisq; manib. adiutorē uestrū rogatis. Talibus rex noster precibus aduersum Assyriū supplicauit, cum magnū illum exercitum deus una nocte pstrauit. Similia uero Assyrijs Romani cōmittunt, ut etiā similitudinem speretis? Nam ille quidē ab rege nostro accepta pecunia, ut uastitati parceret ciuitatis, neglecto iureiurando ad incendiū tēpli descēdit: Romani autē solenne poscunt tributū, quod parentes nostri eorū parentib. pensabant. Et si hoc impetrauerint, neq; populantur ciuitatē, neq; sancta omnino tangunt. Concedunt autē uobis familias liberas & possessiones tenere, sacrasq; leges saluas manere patiūtur. Insania est profecto, sperare deum talem circa iustos fore, qualis iniustis apparuit: præsertim qui statim ulcisci nouerit cum oportet. Deniq; Assyrios prima nocte, qua castra ciuitati admouerāt, fregit. Quod si etiā uestrā progeniē liberaret, Romanos uero dignos pœna iudicaret, confestim eis illo tēpore sicut Assyrijs irasceretur, quo genti manus Pompeius attulit, quo post illum Sosius ascēdit, quo Galilæā Vespasianus excidit, postremo nō nunc Titus ciuitati appropinquaret. Sed neq; Magnus, neq; Sosius quicquā passi sunt, & ciuitatem uictoria ceperunt. Vespasianus autē ex bello quod nobiscum gessit, etiā imperiū adeptus est. Nam Tito quidē etiā fontes nunc uberiores profluunt, qui prius uobis aruerant. Deniq; ante eius aduentum scitis & Siloam & oēs extra ciuitatē fontes adeo defecisse, ut ad utrūq; aqua mercaret̄. nunc autē ita hostibus nostris largi sunt, ut nō modo ipsis & iumentis eorū, sed etiā hortis sufficiant. Deniq; huius prodigij & ante periculū factum est in excidio ciuitatis, quādo supra memoratus Babylonius rex cum exercitu aduenit, qui & captā ciuitatē incēdit & tēplum: quāuis ut opinor nihil tunc illi tantū, quantū nos impie nūc, cōmisissent. Itaq; sanctis relictis, deum fugisse putauerim: hisq; nūc adesse, quib. cū bellum geritis. An bonus qui dē uir domū flagitiosam fugiet, et domesticos oderit: Deū uero malis uestris inherere arbitramini, q̄ etiā occulta cōspicit, & audit omnia quæ tacent? Quid autē apud uos tacetur? quid celatur? quid nō etiā inimicis planū factū est? Iniquitates em̄ uestrę uelut in prōptu neminē latent: inq; dies singulos, q̄s peior sit, certamē habetis, atq; ita nequitiam, ut uirtutem demonstrare contenditis. Veruntamen reliqua salutis uia est, si uelit̄, & diuinitas confessis ac poenitentibus

tentibus solet sese placabilis offerre. Arma p̄iicite, pudeat uos patriæ iā diruta. cōuertite oculos, & aspiciate eius quā proditis pulchritudinē, quale oppidum, quale tēplū, q̄ multarū gentiū munera. Quis in hæc flāmas adducit? q̄s hæc iam nō esse desiderat? Et quid est hoc quod saluū esse debeat dignius? o duri & lapidib. stupidiore. Si hæc nō ueris luminib. cernitis, saltē familiarū uestrarū miseremini. Versentur in cōspectu cuiusq; filij, cōiuges, & parētes, quos paulo post aut bellū aut fames absumpserit. Scio quia unā cū his periclitabit̄ mihi mater & cōiunx, & familia nō ignobilis, domusq; olim clarissima. Et fortasse propterea me quisq̄ hæc suadere crediderit. Interficite illos, accipite mercedē salutis uestræ sanguinē meum. Ipse quoq; mori paratus sum, si post me resipiscitis. Hęc Iosepho uociferāte cū lacrymis, seditiosi quidē neq; animos flexerūt, neq; tutā sibi mutationē fore iudicauerūt. Populus uero ad profugiendū cōmotus est, & alij possessionib. suis, alij rebus charissimis exiguo precio uenundatis, aureos, ne latrones eos deprehēderent, transglutiebant. quū uero ad Romanos elapsi fuissent, exonerato uētre habebāt usui necessaria. Titus em̄ plerosq; per agros, quō uellet quisq; pergere, dimittebat: idq; magis eos ad perfugiū hortabat, quod et intestinis malis carebāt, nec Romanis seruibant. Ioānes autē & Simon cū socijs, ne his magis pateret exitus, q̄ Romanis aditus, obstruebant: & qui uel umbram suspicionis dedisset, continuo necabatur. Ditionibus quidē manere etiam sicut profugere, par causa erat pereundi: nam quasi trās fugere uoluisset, propter patrimoniū quisq; occidebatur. Cū fame autē crescebat desperatio seditiosorū, & in dies singulos utrūq; malū amplius accendebat. Et palām quidē nulla erant frumēta, irrumpentēs aut scrutabantur domos. Et si quidē inuenissent aliquid, eos qui negauerant uerberabāt: si uero nihil inuenissent, quasi diligētius celauissent, tormentis itidem afficiebant. Habendi autē argumēto erant corpora miserorum, cum ea quæ solidis uiribus starēt, abundare cibo putarētur. Tabidi autē transfigebant: nec rationis esse uidebatur, statim famē morituros occidere, multi uero clam̄ uniuersa bona sua uno frumēti modio, qui ditiores essent, itemq; pauperes ordeī pmutarunt. Inclusi deinde intimis ædium tectis, quidā summa penuria infectū triticū comedebant. panē alij cōficiebāt, ut necessitas metusq; monuisset. Et mensa quidē nusquā apponebatur, sed incoctum subtrahentes igni cibum diripiebāt. Miserabilis autē erat uictus, dignūq; lachrymis spectaculum, cum potentiores quidē plus haberent, infirmiores autē iniuriam deplorarent, quippe cū fames super omnes clades haberetur. Nihil enim sic perdit hominē ut pudor: nam quod reuerentia dignū est, in fame negligitur. Deniq; uxores uiris, & filij parentibus, & quod miserrimum, matres cibum infantibus ex ipso ore rapiebant: & marcescētibus inter manus charissimis nemo parcebat, quin uitæ guttas auferret. Edētes uero talia nō latebant, sed ubiq; aderant qui ista diriperent. Nam sicubi clausam domum uidissent, eos qui intus erant, cibū capere hoc suspicabantur indicio: statimq; ruptis foribus irruebant, uictūq; iam cōtusum dentibus, ex gutture penē reuocabāt, ipsos faucib. strāgulantes. Pulsabant autē senes ne cibū defenderēt: lacerabant mulieres, ea quæ haberēt in manib. occultentes: nullaq; miseratio uel cani erat capitis, uel infantia: sed abstractos pueros & ex bucella pendentes, humo allidebant

allidebant. Si quis autem incurretes anteuenisset, quodque rapturi fuerant deuorasset, tanquam laesi cruentiores erant. Acerbissimos autem cruciatus excogitabant, dummodo alimeta reperiret: nunc exercentes genitalium uias, nunc uirgis acutis podices transfigendo. horrendaque etiam auditu quis patiebatur: in unius panis confessione, & ut unum pugnium farine abditum indicaret. Tortores autem nec esuriebant (minus enim crudele uideretur, quod necessitas impetraret) exercites autem demetiam suam, sexque sibi dierum comestum preparantes, hisque occurrentes, qui per Romanorum custodias agrestis oleris herbarumque gratia colligendarum nocte erepsissent, cum iam se hostes euasisse credebant, quae attulissent eripiebant: multumque supplicantibus, & horribile dei nomen implorantibus, ut aliquam partem sibi concederent eorum, quae cum periculo sibi collegissent, nihil penitus dabat: gratumque uidebatur, si spoliati non perirent. Haec quidem humiliores a satellitibus patiebantur. Honorati uero ac diuites ad tyrannos perducebant, quorum alij insidiarum falso accusati occidebant, alij quia Romanis proderent ciuitatem. Et plerumque delator subornatus indicabat, quod profugere uoluissent. Si uero quem Simon expilasset, eum ad Ioannem remittebat: & quem Ioannes expoliasset, eum Simon excipiebat: sibique inuicem propinabant sanguinem popularium, miserorumque caduera partiebant. Et dominandi quidem causa erat in utroque dissensio, scelerum uero concordia. Nam qui ex alienis malis partem alteri, sibi totum uendicatis, non dedisset, nequissimus uidebatur. Et qui non accepisset, uelut boni alicuius damno dolebat, quia crudelitatis parte caruisset. Singillatim quidem iniquitates eorum explanare non potero: ut autem breuiter dicam, neque aliam ciuitatem unquam talia perpeffam puto, neque ullam nationem post hominum memoriam malicia ferociorem fuisse. Postremo etiam genti Hebraeorum maledicebant, ut minus impij uiderentur in alienos. Veruntamen, quod erant, & seruos se, & conuenas & degeneris gentis abortiones esse confessi sunt. Denique ciuitatem ipsi euertere, & Romanos inuitos hanc tristem admittere uictoriam coegere: tardiusque uenientem in templum ignem penes traxere. Denique cum hi ardere superiorem ciuitatem uidisset, neque dolere, neque illachrymauerunt: sed apud Romanos qui haec paterentur inuenti sunt. Verum haec quidem suo loco postea cum rerum documentis dicemus.

De Iudaeis crucifixis & aggeribus combustis. Cap. XII

Ito autem aggeres proficiebant, quamuis a muro milites male afficerentur: parte uero equitatus missa, iussit per ualles ad alimeta comportanda exeuntibus insidias tendi. Erant autem in his nonnulli etiam pugnatore, quibus iam minime praeda sufficeret: maior uero pars ex populo pauperes, quos profugere deterrebat pro affectibus suis metus. nec clam enim seditionis fieri posse sperabant, ut cum coniugibus ac liberis diffugerent: eosque latronibus relinquere non patiebantur uice sua iugulandos. Audaciores autem faciebat ad exeundum fames, restabatque iam latitantes egredi, & ab hostibus capi. Deprehensi autem necessitate repugnabant: metu supplicij, feroque uidebantur supplicare: post pugnam itaque uerberati, & ante mortem modis omnibus excruciat, contra murum cruci suffigebantur. Tito quidem miserabilis uidebatur ista calamitas, cum Iudaei in dies singulos quingenti, nonnunquam etiam plures caperentur. Sed neque captos dimittere tutum erat, tantumque asseruare multitudinem custodum uidebat esse custodiam: maxime uero propterea non prohibuit

habuit, citius eos existimans ea facie remissuros, tanquam similia passuros, nisi se dedidissent. Milites autem diuersis modis suffigebant, ira & odio & ludibrij causa: & propter multitudinem quam cepissent. iam spaciū crucibus deerat, & corporibus cruces. Seditiosis uero tantum defuit, ut ea clade mouerent, quod etiam in miliaribus ad murum tractis, & si qui erant popularium proniores ad pacem, & quae paterentur qui ad Romanos profugerent, demonstrabant: & qui comprehensi teuebantur, eos supplices non captiuos esse dicebant. Ea res multos profugere cupientium, donec uerum cognoscere inhibuit. Fuerunt autem qui statim dilapsi sunt, quasi ad uerum supplicium properantes. Illata enim ab hostibus mortem, comparatione famis requiem esse ducebant. Multis autem captiuorum Titus etiam manus abscidi praecipit, eosque ad Ioannem & Simonem intromisit, ut propter calamitatem nec uiderentur profugi, nec crederent: saltim nunc desinerent admonens, neue se compellerent ad excidium ciuitatis: sed lucraretur in extremis mutata uoluntate, & proprias animas, & patriam tantam & templum, cuius participem non habebant. simul autem aggeres circumueundo, operantes urgebat, ueluti factis uerba non multo post secuturus. Ad haec in muris stantes, & ipsi Caesari, & patri eius maledicebant, mortemque se contemnere clamabant, eamque seruituti recte praeferre, multa uero mala Romanis facere dum sperant, nec se nec patriam curantes, ut ipse diceret, perituros: mundumque deo templum hoc melius esse: quam uis & id seruaturus sit qui incoleret: quem ipsos quoque auxiliorem habentes, omnibus interminationibus illusuros. quibus facta non adfore: finem enim dei esse. Talia conuicij admiscentes uociferabantur. Et inter haec Antiochus quoque aderat Epiphanes, multos alios armatos secum ducens, & praeterea caetera stipatus qui Macedones appellabantur, omnes aetate pares & paulo maturiores adolescentibus, more Macedonum instructi armis & eruditi. unde etiam nomen habebant, plerique tamen famam gentis aequare non poterant. Omnium enim regum qui Romanis parebant, felicissimum Comagenum fieri contigit, prius quam fortuna mutaretur. Ostendit autem ille quoque in senecta aetate, nullum ante mortem beatum dici oportere. Caeterum filius eius adhuc eo uigente praesens se mirari aiebat, quidnam esset quod Romanos adire pigebat muros. erat enim bellator ipse naturaque promptissimus, tatusque uiribus, ut multum peccaret audacia. Cum uero Titus ad hoc subrisisset, laborumque communem esse dixisset, sicut erat Antiochus cum Macedonibus in murum impetum fecit: & ipse quidem pro uiribus suis ac peritia cauebat tela Iudaeorum, sagittis eos appetens: adolescentes autem omnes praeter paucos attriti sunt. Nam pudore promissionis diutius pugna certauerant, & ad extremum multi faucij recessere: hoc reputantes, quod etiam uiris Macedonibus uincere cupientibus, fortuna opus sit Alexandri. A Romanis enim duodecimo die mensis Maii aggeres inchoati, uix nono & uigesimo perfecti, sunt cum totos dies septem & decem laborassent: ingentes enim quatuor iacti sunt. & unus quidem qui erat ad Antoniam, & a quinta legione fuerat extructus, contra medium stagnum, quod Struthium uocatur: alter uero a duodecima uiginti cubitis distans. Decima uero legio, quae supra memoratis praestat, in septentrionali parte opus exererat, ubi stagnum est quod appellatur Amygdalon. Ab hoc autem quintadecima legio triginta disce-

dentem cubitis aggerē fecit ad pōtificis monimentū. Iam uero admotis aggeribus, Ioānes sub fossa intus terra usq; ad aggeres Antonia uersus, dispositis per cuniculū sudibus, opa suspēdit: illataq; sylua pice ac bitumine illita, ignē immittit: succēsis aut fulcimētis, fossa repēte sub sedit, cūq; magno sonitu in eam aggeres decidēre. ac primo quidē cū puluere fumus ex alto excitatus est, cū ignē ruina cōcluderet. peresa uero materia qua premebat, flāma iam clarior apparebat. Et Romanos repētini quidē facti stupor occupat: molitionē uero Iudæorū ægre ferebāt, iamq; se uicisse credentiū & spes eo casu refrixit, & in posterū subuenire aduersus ignē minus utile uidebat, etiā si esset extinctus semel aggeribus deuoratis. Biduo uero post, alios etiā aggeres Simon cū socijs aggreditur. illa enim parte Romani admotis arietibus cōcutere murū ceperant. Tephthæus aut quidam ex Garfi ortus, ciuitate Galilææ, & Megastarus ex regalibus famulis Mariammes, cūq; his Adiabenus quidā, filius Nabatæi, nomē habēs ex fortuna Agiras, cuius est interpretatio claudus, raptis fabricibus in machinas euolarunt. hisq; uiris neq; audaciores in illo bello extra ciuitatē apparuere, neq; magis horrendi. nam uelut in amicos, nō in agmen hostium excurrerēt, nihil cunctati sunt aut subistere: sed per medios inimicos facto impetu, machinas incendēre. acti aut missilibus, & gladijs detrusi, non prius à piculo demoti sunt, q̄ ignis instrumenta corripere. Sublata uero iam flamma, Romani quidē cōcurrentes è castris, auxilio properabant: Iudæi uero ex muro eos prohibebant, manusq; cū his cōferebāt, qui flāmas extinguere conarent, proprijs corporibus nullo modo parcentes. Et illi quidē arietes igni subtrahere, cum eorū tegmina cremarentur: Iudæi uero etiā per flāmas eos retinere certabant. & quāuis feruens nacti essent ferrum, tamē arietes nō amiserunt. Hinc aut flamma transiit in aggeres, & auxiliātes præueniebat incendium. Itaq; Romani flāma circumdati, quoniā seruare posse opera desperabant, in castra discedūt. Iudæi uero magis instabāt, cū semper eorū numerus cresceret, ex ciuitate accedentibus adiuuētis, minusq; cautos haberēt impetus, freti uictoria. progressi aut usq; ad munimēta castrorū prælio cum eorū custodibus decertabant. Est enim statio pro castris per uices succedentiū armatorū, et acerbissima in eos sanctio Romanorū, ut qui loco de qualibet causa celsisset, occideretur. hi pœnali exitio gloriosa morte prælata, steterunt fortiter: eorumq; necessitate simul ac pudore, plurimi fugientiū redierunt: ballistisq; in muro dispositis, ex ciuitate accedentē multitudinē prohibebant, nihil pro cautione siue tutamine suorū corporū prouidentē. nam quoscunq; obuios habuissent, cū his cōgrediebant Iudæi: & in spicula irruētes incaute, ipsis corporibus inimicos feriebāt. Sed neq; hi actis magis q̄ fiducia superabant, & Romani plus audaciæ q̄ quod male tractarentur, cedebant. Iam uero Titus aderat ab Antonia, quò secesserat, locum alijs aggeribus prospiciens: multūq; increpatis militibus, si cum hostium muros obtinerent, in suis periclitaretur, & uelut ex carcere cōtra se dimissis Iudæis, obessorū paterent ipsi fortunā, ipse cū electis militibus hostes à latere circūuenit, illi aut cū in ora ferirentur, contra eum conuersi durabant. mixta uero acie, puluis quidem lumina, clamor uero aures exuperabat, neq; aut amicum quisquā internoscere poterat aut inimicum. Iudæis autē non tam uirium fiducia, quantum salutis

despe

desperatiōe perseuerātibus, etiā Romanos pudor armorū et gloriæ & presentia periclitātis Cæsaris reddidit fortiores. Itaq; putauerim eos ad extremū nimia ferocitate animorū, uel totā multitudinē Iudæorum fuisse rapturos, nisi præuēto pugnæ momēto, in ciuitatē se recepissent. Corruptis aut aggeribus Romani moerore tenebant, quod tam longū laborē una hora perdidere, & multi quidē solutis machinis captum iri ciuitatem iam desperabant.

De muro extructo ab exercitu Romano circum Hierosolymam triduo. Cap. XIII

Itus aut cū ducibus quid fieret deliberabat. Et callidioribus quidē placebat, omni admoto milite ui muros experiri: adhuc em Iudæos cum exercitus parte dimicasse, uniuersi uero militis impetum tolerare nō posse, uerū sagittis esse obruendos. Prudentiores aut rursus aggeres fieri suadebāt: alij & sine aggeribus asideri, egressus eorū tantūmodo obseruando, ac ne uictus intro ferretur monebāt, & ciuitatē fami relinquere, neq; cum hoste manu cōfligere: nec em expugnari eorū cōfidentia posse, quibus optatum est ferro procūbere, uel etiā sine hoc interficere, quæ fauor est cupiditas. Ipsi aut Tito, cessare quidē profus tanto cum exercitu, honestū non uidebatur: & pugnare cum his superuacū, qui semetipfos perdituri essent. Aggeres aut fieri, impendiorū penuria operosum iudicabat, egressus uero ciuitatis obseruari, operosius. Nec em circumdari eam propter magnitudinem locorumq; difficultatē, ab exercitu posse, & præterea ad excursus incautum: contra manifestā enim uiam obseruatā, occultas uias exeogitatuos Iudæos, tam necessitate q̄ locorum scientia. Si quid aut clam esset illatum, diutius obsidionem trahendam, uerendumq; ne uictoriæ gloriam diminuat temporis longitudo. Hæc enim cuncta quidem effici posse, sed celeritatē ante gloriam duci: debere tamē si celeritate uti uelit & cautione, totā muro cingere ciuitatem. Hoc enim modo oēs exitus posse præcludi: & Iudæos aut omnib. modis salute desperata, ciuitatē tradituros, aut fame uictos facillime capiendos. aliter enim se nō posse quiescere. Verū & aggeres curaturū esse, cum infirmiores habeat qui prohibeant. Quod si cuiquam magnū opus & inextricabile uideatur, eum considerare debere, quod neq; paruū opus Romanos decebat facere: & sine labore magnū quid perficere, ne deo quidē facile sit. His dictis duces exhortatus, iubet eos exercitus in opera distribuere. Diuinus aut quidam impetus militibus incidit: ambitūq; partiti, non solum rectores inter se, uerum ipsi etiam ordines certabant. Et miles quidem decadarcho, decadarcho aut hecatontarcho, isq; chiliarcho placere properabat: chiliarchorum uero ostentatio, ad duces usq; pertinebat, ducum uero certamina Cæsar ipse diiudicabat. In dies enim singulos circūiēs, opus sapissime inspiciebat. Cœptum em à castris Assyriorū, ubi ipse tendebat, ad inferiorē Cænopolim murum duxit. Hinc per Cedronē ad Eleōn montem reuertens, à meridie montem cōplectitur, usq; ad saxum quod Peristereonos uocatur, eiq; proximum collem, qui super uallem imminet Siloam, ac inde ad occidentem flexo ædificio, ad uallem fontis descendit. Hinc subiens ad Anani pontificis monumentum, circumdato monte, ubi Pompeius castra posuerat, ad septentrionalem redit regionem. Et cum præcessisset ad uicum, cui nomen est Erebinthonicus, post illum Herodis monumentū ab oriente clausum castris suis coniun-

Ioseph.

T t 2 xit

xit, unde coeperat. Murus quidē uno minus XL. stadiorū erat. Ad hoc autē foris castella tredecim ædificata sunt: eorū gyros denis stadijs numerabat. Totum autē opus triduo cōstructū est, ut id quidē dignū mensibus uideret, celeritas uero fide careret. Muro autē circūclusa ciuitate, per castella custodib. collocatis, primā quidē uigiliā noctis ipse circūiēs explorabat: secundā uero Alexandro permiserat: tertia uero obtigit legionū ducibus. Somnos autē uigiles inter se fortiebantur, totaq; nocte per castellorum spacia circuibant.

De fame Hierosolymorum & secundo aggere extructo. Cap. XIII

Iudæis autē cum exeundi facultate, omnis etiā spes salutis adēpta est: autētaq; iam fames, totas domos ac familias depascebat. Et tecta quidem plena erant mulierib. exanimatis, atq; infantibus: uiarū autē angustia senibus mortuis. Adolefcētes autē ac iuuenes turgidi, uelut umbræ mortuorū, per fora uersabant: & ubi quē casus occupauerat, decidebant. Sepelire autē funera, neq; poterāt præ labore, & eos quibus aliqua uis supererat, pigebat, & propter multitudinē mortuorū, & quod de ipsis erat incertū. Deniq; super eos quos sepelierāt, multi moriebant. Multi autē ad sepulchra, priusquā fati dies ueniret, & uiui properabant: neq; luctus in illis calamitatibus, neq; fletus erat, sed fame superabantur affectus. Siccis autē oculis, & corruptis oribus, qui tardius morerētur, eos qui ante se requiescerēt, tuebant. Altū uero si lentiū ciuitatē, plenaq; mortuis nox cōprehenderat, & latrones his acerbiores. domos em, quæ tum sepulchra erant, & cadauera spoliabant, & uelamina corporibus detrahētes, cū risu egrediebant. hisq; gladiatorū mucrones probabant: nōnullosq; iacentiū adhuc spirātes, ferro experiendi causa transfuerberabant. Si quis autē manum rogasset aut ferrū sibi cōmodari, quo famē euaderet, superbissime negligebat. Animas uero efflantiū quisq;, in morte tēplum obtutibus intuebat, cum uiuos relinqueret seditiosos. Illi autē, primo quidem sumptu publico iubeant mortuos sepeliri, cum fœtorē ferre non possent: deinde quod non sufficiebant, in ualles eos ex muro præcipitabāt. Quas circuiens Titus ubi plenas cadaueribus uidit, altāq; saniem tabefactis corporibus defluentē, ingemuit: & extentis manibus deum testabatur, factū illud suū non esse. Ciuitas quidē ita erat affecta. Romani uero, cum iam nemo seditiosorū auderet excurrere (nam etiā eos mœror, famesq; tangebant) dies lætos agebant: frumētū, aliarūq; rerum necessariarū habētes copiam, de Syria proximisq; prouincijs. multi autē iuxta murū stantes, magnāq; alimētorū abundantiam demonstrantes, satietate sui famem hostium incēdebant. Seditiosis autē nihilo magis calamitate cedentibus, Titus reliquias populi miseratus, & properans saltem hoc liberare quod superest, iterū aggeres inchoabat, quanquā difficulter materiā reperiret. omnes enim ciuitati proximas fyluas, opera prima consumpserant. à nonagesimo uero stadio milites alias congregabant: & ad Antoniā solam ex quatuor partibus, maiores prioribus aggeres struebantur. Cæsar autē agmina circuiens, atq; opus urgens, quod in manibus eos haberet latronibus ostendebat. Sed illis poenitudo planē perierat: & animis ac corporibus separati, utrisq; uelut alienis utebantur. Nec enim uel animas affectio mansueta, uel corpora dolor tangebant, qui etiam mortuam plebem, quasi canes lacerabant, replebantq; languentibus carcerem.

De

De cade Iudæorum intra & extra Hierosolymam. Cap. XV

Ieniq; Simon Matthiā, per quē obtinuerat ciuitatē, excruciatū peremit. Boethi filius erat, ex pōtificibus populo maxime fidelis & charus. Is, cū à Zelotis male populus tractaret, quibus iam Ioānes accesserat, ut adiutorē Simonem reciperet, populo persuasit: nulla cū eo prius habita pactione, nec aliquid mali metuens. Ingressus autē ille, postquā obtinuit ciuitatē, inimicū eum æque atq; alios esse dicebat, qui pro se cōsiliū dederat, uelut hoc simplicitate suasisset: productūq; eum & accusatū, quod cū Romanis sentiret, morte damnauit, ne purgationis quidē ei facultate cōcessa, cū tribus filijs suis. quartus enim ad Titum ante profugerat. Prius autē se occidi, q̄ filios obsecrantem, atq; hanc pro illa, quod ciuitatē ei aperuisset, gratiā postulante, ut aueret eius dolorem, nouissimū iussit interfici. Ille quidem super cæsos in cōspectu suo filios iugulatur, coram Romanis productus: ita enim Simon Anano Bamadi filio præceperat, qui erat eius satellitū crudelissimus, cauillatus si quid eum iuarēt, ad quos exire uoluisset. corpora uero sepeliri prohibuit. Post hos Ananias quidam, pōtifex, filius Masbali, nobilis, & scriba curiæ, uir fortis, ex Ammaunte genus ducēs, & cum his quindecim ex populo clariores necant. Iosephi uero patrē cōclusum asseruabant: missoq; præcone denunciant, ne quis in ciuitate degentiū uel colloqueretur cum eo, uel in unum ueniret, proditiōis metu proposito: & eos qui hæc cū illo deflerent, ante quæstionē perimebant. Ista uidens quidā Iudas filius Iudæ, unus ex numero præfectorū Simonis, qui turrim ab eo sibi creditā custodiebat, fortasse quidem nō nihil etiā misericordia crudeliter pereuntium, magis autē sui prouidentia, cōuocatis decem fidissimis cōtubernalium: quousq; tandē, inquit, hæc mala sustinebimus? quā uel salutis spem habemus, seruantes pessimo fidem? Ecce iam fames oppugnat. Romani uero penē intus sunt. Simon autē bene quoq; meritis infidelis est: metusq; etiā apud eū poenæ, & apud Romanos certa fœderis dextera. Ergo age, tradito muro & nosmet seruemus. & ciuitatē. Nihil autē graue Simon patietur, si cum de se desperauerit, poenas citius pendet. His ubi decem assensi sunt, mane cæteros quos subiectos habebat, per diuersum dimittit, ne quid eorū quæ cogitauerat proderetur. ipse uero de turri hora tertia Romanos imuocabat. illorū autē alij præsuperbia contemnebant, alij non credebant, alios etiam pigebat, uelut mox capturos ciuitatem nullo periculo. Interea uero, cum Titus ad murum cum armatis succederet, ante rē Simon cognouit, turrimq; uelociter occupat: Romanisq; eos inspectatib. custodes peremit, & per murū proiecit corpora mortuorū. Ibiq; circuiens Iosephus (nec em rogare cessabat) caput uulnerat lapide, statimq; attonitus cadit. Excursus autē ad eius casum factus est Iudæorum: abreptusq; esset in ciuitatē, nisi Cæsar misisset qui eum protegeret. Illis autē pugnantibus, Iosephus quidē tollitur, parum quod ageretur intelligēs. seditiosi uero, tanquam interfecto quē maxime cupiebāt, cum lætitia cōclamauerunt. Spargit autē hic rumor per ciuitatē: ex quo residuā multitudinē mœror tenuit, uere perisse credentē, cuius fiducia profugere cogitabāt. Audito autē Iosephi mater in carcere, mortuum esse filium suum, ad custodes quidē, ex Iotapatis hoc ait certo se credere, nec enim uiuo potiri. Secreto autem flens, ad ancillas:

Ioseph.

Tt 3

hunc

hunc, inquit, foecūditatis recepisse fructū, quod ne sepelire quidē sibi filiū sicuti, à quo sepeliri sperasset. Verū ne illā quidē mēdaciū diutius cruciauit, neq; latrones refecit. Cito em̄ curato uulnere Iosephus resipuit: progressusq; clamabat, illos sibi nō multo post uulneris poenas duros. populū aut̄ rursū ad fidē hortabat. unde populo quidē fiducia, seditiosis uero stupor incidit eius aspectu. Profugorū aut̄ alij statim de muro necessitate prosiliebant: alij uelut ad pugnā cū lapidibus progredi simulantes, mox ad Romanos profugiebant. Hos aut̄ sauior ea q̄ intus pertulerant fortuna cōsequebatur: & fame, quā domi reliquerāt, uelociorē apud Romanos inueniebāt ad exitium satietatē. aderant nanq; inflati ex inedia, & uelut morbo intercutis aquae turgidi. deinde uacuata replentes corpora distrūpebantur: nisi qui periti desideria cohibuissent, paulatimq; cibum defueto corpori obtulissent. Verū & eos qui hoc modo seruarent, alia plaga suscepit. Quidā apud Syros ex transfugis deprehendit, ē fimo uentris aureos colligens. Transglutientes aut̄ (ut suprā diximus) eos ueniebāt, quod cunctos seditiosi scrutabantur: & maxima uis auri fuerat in ciuitate: deniq; duodecim atticis cōparabant, quod antea uigintiquinq; ualebat. Verū hac arte per unum detecta, totis castris fama percrebuit, quod auro transfugae pleni uenirēt. Arabum aut̄ multitudo & Syri, scissis uentribus suppliciū minitabant. Et hac ego clade nullā credo sauiorē contigisse Iudaeis: una deniq; nocte duorū miliū patefacta sunt uiscera. Et hac Titus iniustitia cognita, penē iussisset autores circūfuso equitatu iaculis appeti, nisi magna fuisset multitudo noxiorū multoq; plures puniendi, q̄ qui fuerāt interēpti. Cōuocatis aut̄ auxiliariū ducibus, itemq; militū Romanorū (nam etiam militum quosdā hac tangebatur inuidia) utrisq; iratus dicebat: si qui militum suorū hęc cōmitterent lucri causa incerti, nec arma propria quisquam erubesceret auro argentoq; facta: Arabes aut̄ & Syri, primo in alieno bello licenter calamitates inferrēt: deinde crudelitātē in cædibus & in Iudaeos odia Romanis ascriberent. hac em̄ quosdā suorū milites infamia participare. et his quidē mortē interminatus est, si quis in eadē postea repertus fuisset audacia. ad legiones aut̄ mandata dedit, ut suspectos inuestigarēt, atq; ad se deferrent. Verum profecto auaritia contēnit om̄e suppliciū, sauisq; hominib. lucrandi amor innatus est: nullaq; omnino calamitas plus habēdi cupidini cōparatur. Imò uero hęc aliās, & modū habēt, & metu subiugantur. Deus aut̄, qui dannauerat populū, omnē uiam salutis ad interitū uerterat: deniq; id quod cum poena interdixerat Cæsar, occulte in profugos admittebat. Et si quis transfugisset, circūspectantes ante ne quis Romanorū uideret, eos scindebant, & ex uisceribus quæstū nefarium trahebant. in paucis aut̄ reperiebatur, & plerosq; sola spes consumebat. Hic quidem casus multos transfugarum reduxit.

De sacrilegio circa tēplum & relatis ex urbe cadaueribus & fame. Cap. XVI

IOannes aut̄, ubi rapinae ex populo defuere, ad sacrilegiū sese cōuertit: multaq; donaria templi retinens, multaq; uasa diuinæ rei ministerio necessaria, crateras, & lances, & mensas, ne urceolis quidem abstinuit, quos Augustus eiusq; uxor miserat. Romanorum quidem imperatores honorauerunt semper templum atq; ornauerunt: tunc autem Iudæus etiam alienigenarū dona distrahebat. ad socios autē dicebat, sine metu diu-

nis

nis abuti debere, qui pro deo, qui p̄ tēplo militarēt, & ex ipso ali. Proptereaq; sacrū uinū, et oleū, quod sacerdotes sacrificijs reseruabāt, tutū erat effudisse. nāq; in tēplo & multitudini distribuit, & illi sine horrore ungebant & potabāt. Nō equidē recusabo dicere, quæ dolor iubet. Puto si Romani cōtra noxios uenire tardassent, aut hiatu terræ deuorandā fuisse ciuitatē, aut diluio periturā, aut fulminū ac Sodomæ incēdia passurā. multo em̄ magis impiam progeniē tulit, q̄ quæ illa pertulerat. deniq; cum eorū pertinacia desperata, totus populus interijt. Et quid opus est singulatim narrare clades? Mannæus Lazari filius, trāsgressus ad Titum, per unā portā quæ sibi credita fuerat centum & quindecim milia & octoginta dixit elata cadauera, ex quo die castra propē ciuitatē posita sunt, ex die quartadecima mēsis Aprilis, usq; ad calēdas Iulij. hęc aut̄ immēsa est multitudo: nec tamē ipse fuit appositus portæ, sed publicam mercedē diuidens, mortuos ex necessitate numerabat. cæteros enim propinqui sepeliebāt, sepultura aut̄ fuit, elatos ex oppido projicere. Post hūc aut̄ nobiles profugi, omnia mortuorū egenorū sexcenta milia portis eiecta nunciabant: aliorū uero numerū minime posse cōprehēdi: cum aut̄ pauperibus efferendis non sufficerent, congesta in maximis ædibus cadauera esse inclusa, & frumenti quidē modiū uenisse talento. post aut̄ ubi muro circumdata ciuitate, ne herbas quidē legere iam liceret, ad hoc necessitatis quosdam fuisse cōpulsos, ut cloacas rimarentur, boumq; ueterē fimum alimentū haberent. stercusq; collectum, quod ne uisui quidē tolerabile fuerat, cibus erat. Hęc Romani quidem audientes miserati sunt: seditiosos aut̄ ne uidentes quidem pœnitebat, sed patiebantur usq; ad ea progredi. fatum enim eos reddiderat cæcos, quod iam & ipsis imminebat & ciuitati.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO

LIBER SEPTIMVS.

De suffossione murorū, succensione aggerū & Sabino oppugnante murū. Cap. I

Lades quidē Hierosolymorū in peius quotidie procedebant, cū & seditiosi magis accenderent aduersis inclusi, postquā populū fames ipsosq; iam possederat. Quin & multitudo cōgestorū in ciuitate cadauerū, & uisu horrenda erat, odorēq; pestiferū emittebat, cum excursus etiam pugnantium moraretur. Nam ueluti per aciem ruerent, plurima cede excitata: cōculcare mortuos cogebantur: & qui super eos pedem ponerent, neq; miserabantur, neq; horrebāt: nec saltem sibi augurio fore putabāt contumeliam mortuorū. Gentili aut̄ cæde polluti, dexteras ad externum bellum præparabant, tanquam exprobrantes deo (ut mihi uidetur) supplicij sui tarditatem. non enim spe uictoriæ maior pars eorum, sed desperatione salutis ferocius ferebatur. Romani autem quamuis plurimum in aggreganda materia laborarent, tamen intra uiginti & unum dies aggeres erexerunt, atton-

Tt 4 sis

sis omnibus ad nonaginta usque stadia circa oppidum lucis. Erat autem miserabilis terrae facies. nam quae antea arboribus & paradisis ornata fuerat, ea tunc deserta praecipis undique arboribus cernebatur: nec ullus qui pridem Iudaeam uiderat alienigena & suburbana pulcherrima ciuitatis, cum eius solitudinem tunc uideret, continere lachrymas poterat, uel non gemere mutationem quantum pristinis derogasset. Omnia namque insignia pulchritudinis, bellum deleuerat: nec si quis subito aduenisset, qui locum prius scierat, cum cognosceret, sed praesens quaereret ciuitatem. Romanis autem ac Iudaeis, finitum opus aggerum, par faciebat timoris initium. namque hi, nisi eos quoque exurerent, captum iri ciuitatem putabant: Romani autem, fortasse nec uoluntatem sibi fore illis incensis alios parare. nam & materiam defecerant: & labori quidem corpora militum, crebris uero offensionibus animi cesserant. Verum ciuitatis cladibus tristius Romani quam ciues in ea degentes afficiebantur. ad mala enim quae hinc accidebant, etiam pugnatoribus nihilo segnioribus utebantur. Sed eorum spes frangebatur, cum aggeres insidijs, machinae soliditate muri, manus uero conflictus audacia repugnantium superaret: & praecipue, quod cum seditione fameque ac bello totumque malis praestantiores Iudaeorum animos inuenirent, uirorum quidem inexpugnabiles esse impetus arbitrabantur, inuictam uero animorum magnitudinem quae calamitatibus aleretur. nam quis eos in rebus secundis sustineat, qui malis ad uirtutem incitentur? Illi quidem propterea cautius custodias praeparabant. Ioannis autem factio apud Antoniam, simul & quae futura timebant, si disiceretur murus cauebat, & antequam arietes admouerentur operibus instabat: nisi quia conatus eorum irritus fieret. Aggressi enim cum faucibus aggerem, spe decepti remeauerunt. Nam primum ne concordare quidem eorum uidebatur consilium, paulatim & per interualla, & contanter, non sine metu proficientium, neque Iudaeorum more, ut breuiter dicam. deerant enim quae propria gentis essent, audacia, cursus, & omnium simul impetus: & ut non sine offensione recederent. Languidiores uero progressi quam solebant, etiam Romanos solito promptiores offendere: qui corporibus quidem atque armis ita undique aggeres sepe, ut nusquam igni aditum relinquerent: animum uero ita confirmauerunt, ne quis loco antequam occuberet moueretur. nam praeter omnium rerum desperationem si etiam illud opus esset exustum, acerbissimus pudor milites occupauerat, si aut calliditati uirtus cederet, aut arma temeritati, aut peritia multitudini, aut Iudaeis Romani. Simul autem missilia pro illis faciebant in perniciem delata: & qui cecidisset, posteriores impediens, ac periculum antecedentis molliores eos efficiebat. Qui uero intra teli iactum uenire properassent, alij disciplina hostium & densitate perterriti, alij confixi hastis retrocedebant: & ad extremum alius alium timiditatis arguens, re infecta reuertebant. Calendis autem Iulij tentata fuerat expugnatio. Iudaeis autem inde digressis, Romani machinas admouere: quamuis ab Antonia saxibus atque igni ferroque peterentur, & quodcumque hostibus telum necessitas attulisset. nam licet multum moenibus Iudaei confiderent, machinasque contemnerent, tamen eas applicare prohibebant Romanos. Illi autem Iudaeis studium esse rati, ne murorum infirmitate Antonia laederetur: & fragilibus eam fundamentis suspicantes, contra certabant. Nec tamen quod feriebatur, ictibus obediebat: sed ipsi quidem crebris in se missilibus iactis, cum nullis periculis desuper uenientibus lassarentur, arietum opus urgebant. cum uero

infe

inferiores essent, ac lapidibus frangerent, alij scutis super corpora commiserant, fundamenta manibus & uertibus suffodiebant. Itaque saxibus quatuor obstinato labore commissis, quietem utrisque nox attulit: & in ea murus arietibus labefactatus, ex qua parte prioribus Ioannes aggeribus insidiando murum suffoderat, subsidente cuniculo repente labitur. Verum praeter spem utrorumque animi affecti sunt. Nam Iudaei quidem quibus moerorem esse oportebat, quod ruina praeter spem acciderat, & aduersus eam praecauti non fuerant, tanquam maneret Antonia confidebant. Romanorum autem inopinata laetitia ex celeri subuersione natam, conspectus alius murus, quem intrinsecus Ioannes aedificauerat, cito restinxit. Veruntamen priore facilius oppugnatio uidebatur. Tunc enim & ascensum per ruinas promptiorum, & Antonia esse infirmiorum murum qui recens erat, citoque destrui posset arbitrabantur. Nemo tamen eum audebat ascendere: quod ei qui primus id tentauisset, certissimum esset exitium. Titus uero spe atque oratione putans alacritatem pugnantium excitari, & adhortatione atque promissis saepe quidem periculorum nasci obliuia, interdum autem mortem solere contemni, in unum congregatos fortissimos experiebatur dicens: Commilitones, hortari quidem ad ea quae periculum non afferunt, aperte & ipsis qui rogantur, & qui eos rogant, ignauiam reprehensionem parit. exhortatione autem opus est in solis rebus ambiguis: quippe illa per se quaeque gerere dignum est. Itaque difficile uobis in murum esse ascensum ipse profiteor: quod autem uel maxime oporteat gloriae cupidos pugnare cum difficillimis rebus, pulchrumque sit cum laude mori, nec erit infructuosum si qui primi fortiter fecerint, prosequar. Primum quidem uos illud hortetur, quod nonnullos fortasse deterreat, Iudaeorum patiens animus, & in aduersis rebus dura constantia. Romanos enim eosque milites, quibus in pace bella discere, in bello autem uincere consuetum est, a Iudaeis manu uel animo superari turpissimum est: idque in fine uictoriae, cum etiam dei nitamur auxilio. namque offensiones nostrae, Iudaicae desperationes sunt. Illorum autem clades, fauore dei uestrisque uirtutibus crescunt. Etenim seditio, fames, obsidio, murorumque sine machinis casus, quid sit aliud quam in illos ira dei, nostrumque adiumentum. Igitur non solum deterioribus inferiores uideri, sed etiam diuinum praesidium prodere, uobis non conuenit. Quo pacto autem non turpe uideatur, Iudaeos quidem quibus non magni pudoris est uinci, qui seruire didicerint, quo minus in posterum id patientur, mortem contemnere atque in nos medios frequenter excurrere, non uictoriae spe, sed ostentationis gratia: nos autem totius penes terrae marisque uictores, quibus etiam non uincere probro habetur, ociosos sedentes, ne semel quidem in hostes aliquid audaciter expertos, famem ac fortunam cum his armis operiri? maxime cum paruo discrimine totum possitis efficere. Denique in Antoniam si ascenderimus, habebimus ciuitatem. Nam & si pugnandum sit aduersum intus positos, quod non arbitror, attamen capiti ac respirationi hostium infedere uictoriam nobis plenissimam repromittit. Equidem praetermissa nunc eorum laude, qui in bello cecidere, & immortalitate, qui Martio furore prostrati sunt, ex morbo pacis tempore mortem aliter sentientibus imprecor, quorum anima cum corpore sepultura damnatur. Quis enim uirorum fortium nescit, quod animas in acie ferro corporibus absolutas, purissimum elementum ether hostio receptas inter sidera collocat: manesque se bonos ac propitios heroes, uiden

uidendos offerunt posteris suis? Quas uero morbus corporis tabesq; cōsum-
pserit, & si maxime probris ac piaculis purgatae sint, subterraneae tenebrae o-
periunt, altaq; obliuio suscipit, corporis simul & uitae ac memoriae sine cir-
cumscriptione. Quod si necessario mors homini decreta est, ad hoc autem omni
morbo leuius est, ferri ministerium, cui non uideatur ignauum negare usui,
quod debito redditurus sit. Et haec quidem ueluti seruari nequeant, uel qui
conati fuerint, profectus sum. est aut saluti spes in maximis quoq; periculis
qui uirilem animum gerunt. Primum enim quod decidit patet incessui: dein
de totum quod aedificatum est, facillime dissolui potest. Vosq; plures hoc o-
pus aggrediētes, alius alij pro adhortatione fietis atq; subsidio: uestraq; obsti-
natio breui animos hostium franget: ac fortasse nobis, si eam tantū coeperi-
mus, incruenta res efficietur. Etenim ascendentes quidē nos prohibere scilicet
conabuntur. si uero clam, uel etiam per uim aliquid egerimus semel, qua-
uis paucos non sustinebunt. Me autem profecto pudeat, nisi qui primus hoc
fecerit, inuidendum remunerationibus fecero: & qui uixerit quidem nunc
equalibus praestit: beatissima uero praemia sequantur occisos. Talia dicente Ti-
to, caetera quidem multitudo periculi magnitudinem timuit: eorum uero u-
nus, qui in cohortibus militarent, Sabinus nomine, genere Syrus, uir & ma-
nu simul & animo fortis apparuit: licet si quis eum ante uidisset, quantum ex
habitu corporis, ne specie quidem militem esse credidisset. erat enim colore
nigro, exilis habitudine: sed anima quaedam heroica in macro corpore, atq;
angustiore uiribus suis habitabat. Cum primus itaq; surrexisset, dedo me, in-
quit, tibi alacri animo Caesar, & ante omnes in murum ascendo: atq; opto qui-
dem, ut uires ac uoluntatem meam sequatur fortuna tua. quod si coepto ca-
sus inuiderit, scito me non praeter spem, quod res aliter cesserit, sed quod sic
decreuerim, pro te moriturū. His dictis, & scutum laeva manu capiti praeten-
dens, strictoq; dextera gladio, circa horam diei sextam murū petebat. seque-
bantur aut ex alijs, qui soli eius uirtutis aemuli esse cupiebant, undecim uiri. Mul-
to aut omnes antecedebat diuino quodā impetu excitatus, cum de muro cu-
stodes iaculis & sagittis undiq; infinitis appeterent, atq; ingentia saxa deuolue-
rent, quae nonnullos de undecim deiecerunt. Sabinus aut missilibus occurrens,
licet obrueretur sagittis, non tamen ante impetum cohibuit, quā summa muri
prehenderet, hostesq; in fugam uerteret. uiribus enim eius atq; animi perti-
nacia territi, pluresq; ascendisse rati non steterunt. Qua in re fortunam quis
ueluti uirtutibus inuideat, semperq; preclaris facinoribus officiat non incu-
sauerit? Siquidem hic uir neq; ab incepto errauit, & offensione lapidis cum
maximo crepitu pronus decidit. Vnde factū est, ut Iudaei reuersi, ubi solum
& iacentem uidere, ex omni eum parte iaculis peterent. Ille uero genibus ni-
xus, & scuto protectus, primo quidē ulcisceretur hostes, multosq; ad se ap-
propinquantes fauciauit: uulnerum autem multitudine remisit dexteram: &
ad extremum priusquam redderet animā sagittis est obrutus, uir dignus pro
fortitudine qui meliori fortuna uteretur. pro mensura uero coepta facinoris
cecidit. Caeteri autem tres penē iam summa tenentes, obruti lapidibus perie-
runt, & octo fauciati detracti, & in castra relati sunt. Haec quidem tertia die
mensis Iulij gesta sunt.

Roma

Romani Antoniam inuadunt, & a Iudaeis repelluntur. Cap. II

BIduo aut post, uiginti de numero excubantiū per aggeres militū cō-
gregati, signiferū ordinis sui, & duos quosdā ex ala equitū, & tubi-
cinem unū ad se uocant: nonaq; noctis hora per ruinas ad Antoniā
ociose procedunt. occisis aut primis custodibus somno oppressis, murū ob-
tinent, ac buccina signū dari praecipit: quo caeteri quidē uigiles subito exu-
scitantur, & fugiunt priusquam multitudinē quae murū ascenderat, cernerent.
nam & timor illis, & tuba imaginē quandā, ut magnum hostium numerum
ascendisse crederent, ostendit. Caesar aut signo audito, propere armat exerci-
tum: & cū ducibus primis licitorū caterua comitatus, ascendit. Cū aut Iudaei
ad templū interius cōfugissent, ipsi quoq; per cuniculū irruerunt, quē Io-
annes aduersum Romanorū aggeres aperuerat. Dispositiq; amborū agmi-
num seditiosi, tam Ioannis quā Simonis, arcebat eos summa ui atq; alacritate
repugnandi. si quidē excidij finē putabant, locū sanctū penetrasse Romanos,
quod & his uictoriae principium fuit. Ad ipsum aut adytum ualidissima pugna
cōmittitur: his quidem tēplum ui occupare certantibus, Iudaeis uero Antoni-
am uersus eos repellentibus. Et sagittae quidē ac hastae utriusq; inutiles erant,
strictis aut ensibus dimicabant. Neq; cōflictu discerni poterat, ex qua parte
quisq; pugnaret, permixtis uiris & propter angustias permutatis, cū & uocis
intellectū magnitudo cōfunderet, multaq; mors esset utrinq;, armaq; simul
& cadauera iacentiū cōculcata frangerent praeliantes. Semper aut si bellū flu-
ctuans grauasset alteram partē, potiorū exhortatio & inferiorū conquestio
nascebatur. Neq; aut fugae aut persecutioni locus erat: sed propinquae muta-
tiones cōfligentiū, & inclinationes permixte fiebant exercitus. Qui uero in-
ter primos steterunt, aut occidendi aut moriendi necessitatē habebant, quod
refugere nō dabatur. nam & posteriores utriusq; partis, suos in frontē urge-
bant, nullūq; inter dimicantes bello uacuum interuallum reliquerant. Cū autē
Iudaeorū animi Romanorū peritiam uincerēt, iamq; omnino tota acies pelle-
retur (a nona enim hora noctis ad septimā usq; diei pugnabant) hi quidē si-
mul omnes excidij periculum pro nutrimento uirtutis habebant: Romani ue-
ro exercitus parti (nondū em ascenderant legiones, illisq; spes pugnantium ni-
tebatur) satis esse uisum est in praesentia, Antoniam obtinere.

De Iuliano Romano milite insigni fortitudine. Cap. III

Iulianus uero quidam cēturio ex Bithynia nō ignobilis, quē in illo
bello & armorū peritia & uiribus corporis & animi spiritu omniū
fortissimū ipse cognoui, ubi Romanos iam cedere & male repugna-
re conspexit (propter Titum aut apud Antoniā stabat) subito prosilijt, iamq;
Iudaeos uincentes solus ad interiorem usq; templi angulum persecutus est.
Fugiebat autem uniuersa multitudo, neq; uim eius neq; audaciam hominis
esse opinantes. At ille per medios ruens, quos alios aliō disiecerat, ipsos
quos occupasset interficiebat: eaq; facie nihil Caesari admirabilius, aut alijs
horribilius uisum est. Verū & ipsum profecto fata persequebant, quae ab ho-
mine uitari nō possunt. Calceos nāq; habens, creberrimis atq; acutis clauis,
ut caeteri solēt milites, fixos, dū strato saxeis crustis solo curreret, labitur: ma-
gnoq; cum armorū sono deiectus, in tergū fugientes reduxit. Et Romano-
rum

rum quidē clamor ex Antonia sublatuſ eſt, ſaluti eius metuentiū: Iudæi uero multi ſimul gladijs & haſtis undiq; feriebat. Ille autē multā quidē ferri uim ſcutu excipiebat: ſæpe autē conatus erigere ſe, percutientiū multitudine reuolutuſ eſt, & iacens tamen gladio multoſ perculit. nec enim cito peremptuſ eſt, quādo galea & thorace omnia mēbra neci opportuna ſeptuſ erat. nanq; diu ceruicē cōtraxerat, donec cōciſis alijs eius mēbris remiſit uires, cum ei nemo auderet ſuccurrere. Nimiſ autē dolor Cæſarem tenuit, ubi tantæ fortitudinis uirum in cōſpectu tantæ multitudinis uidit occidi: & quod locus ſe quidē in tercludebat auxiliū ferre cupientē: alioſ autē: ne poſſent, metus impediēbat. Iulianuſ igitur diu cū morte luſtatuſ, cū non paucos interfectoꝝ ſuoꝝ ſaucioſ reliquiſſet, ægre peremptuſ eſt: magna ſui gloria, non apud Romanos tantum & Cæſarē, uerū apud hoſteſ quoq; relicta, Iudæi uero etiā mortui raptu corpore, Romanos in fugā uerſoſ, in Antoniā concludere. Fortiter autē in eo prælio decertauere, Alexas quidē & Gypthæuſ, ex agmine Ioāniſ: ex parte uero Simōiſ, Malachiaſ, & Mertonis filiuſ Iudaſ, & Soſæ filiuſ Iacobuſ, dux Idumæoꝝ: Zelotæ uero fratres duo filij Iairi Simon & Iudaſ.

Iosephi oratio pro deditioe Iudæorum & profugium eorum. Cap. IIII

Titus autē militib. ſuis imperat Antoniæ fundamēta diruere, facilēq; aſcenſum cuncto exercitui præparare. Ipſe uero Iosepho ad ſe uocato (nāq; audierat eo die qui erat menſis Iulij ſeptimuſ decimuſ, diuinā obſeruantia, quæ entelechiſmoſ uocat, uirorū penuria deſuiſſe, eaq; re populū nimis dolere) iterū dici Ioāni præcepit quæ ante mādauerat: quod etiam ſi quiſ eū pugnandi ſæuſ amor teneret, cū qua placeret ei multitudine, ad bellū progredi liceret: dum modo nō unā ſecum & ciuitas interiret ſimul & tēplum: ſanctū tamē locū uiolare deſineret, neue in deum nefas admitteret. Potēſtatē autē haberet ſi uellet, ſacra intermiſſa celebrare ꝑ Iudæoſ quos ipſe delegiſſet. Itaq; Iosephuſ, ne ſoli Ioāni hæc intimarent, ſed etiā pluribuſ, unde exaudiri poſſet conſtitit, & mandata Cæſariſ Hebraico ſermone diſſeruit. Multū autē eoſ quo patriæ parcerēt precabatur, ignēq; depellerēt iam templo contiguuſ, deoq; uota redderent conſueta. Hiſ dictiſ populuſ triftitia ſimul & ſilentio tenebat. Multis autē cōuicijs tyrānuſ Iosepho cū execrationib. lacerato, poſtremo addidit, nunquā ſibi excidiū eſſe metuendū, qm̄ dei ciuitas eſſet. Atq; cū exclamatione: ſanē uero, inquit Iosephuſ, eam purā deo conſeruaſti, inuiolataq; ſancta manſere: nec in eum cuiuſ ſperas auxiliū, quicquā impiuſ deliquiſti: ſed ſolēnia ſacra conſequiſ. Et ſi quidē tibi quiſquā quodiānuſ auferat cibum, impiū eum hoſtem putabiſ: deū uero, quem perpetua religione priuaueriſ, belli auxilio ſperas futurū? Et Romanis peccata impu-
taſ? qui noſtraſ leges etiā nunc tuent: & quæ ipſe intercididiſ ſacra, deo reddi cōpellunt. Quiſ nō inopinatæ mutationiſ cauſam gemat, ac deſleat ciuitatē? cum alieni quidē, hoſteſq; impietatē tuā corrigant: tu uero Iudæuſ, & inter leges educatuſ, illiſ quoq; in haſ ſæuior inueniariſ. Atqui Ioanneſ etiā poenitere malorū, non eſt turpe in rebus extremiſ, bonūq; tibi exemplum patriā ſeruare cupienti propoſituſ eſt, Iechonias rex Iudæoꝝ: qui quondam Babylo-
niſ belluſ ſibi inferentibuſ, ſponte ciuitate priuſquam caperetur exceſſiſ, & cum cognatione ſua uoluntariam captiuitatem ſuſtinuit, ne hæc ſancta
hoſtibuſ

hoſtibuſ proderet, deiq; domū uideret exuri. Ob hoc ſacra Iudæoꝝ cōmemoratione laudatur: eumq; memoria tranſmiſſa per ſecula ſemper noua immortalē poſteris tradidit. Bonū ō Ioanneſ exemplar, & ſi periculū præſto ſit: ego autē ueniam quoq; tibi à Romanis ſpondeo, dum memineriſ, ꝑ gentiliſ moneam, & Iudæiſ iſta promittam, ſpectariq; oporteat, quiſ ſit author, & unde cōſiliuſ. Abſit enim unquam me ita captiuuſ uiuere, ut genuſ aut leges patrias obliuiſcar. Rurſum indignariſ & clamaſ, mihiq; malediciſ. Etiam acerbiora mereor, qui hæc aduerſuſ fata ſuadeo, deiq; ſententia condemnatoſ ſeruare contendo. Quiſ ignorat ſcripta ueterum prophetarum, & reſponſum impendens miſerrimæ ciuitatiſ? Iam tunc enim eiſ excidiū prædixere, cum quiſ homicidiuſ gentile cœpiſſet. Veſtroꝝ autē cadauerum non ciuitaſ tantū, ſed etiam templuſ omne repletuſ eſt. Deus planē, deuſ ipſe cum Romanis ignem ſibi luſtrationiſ inferit, totq; ſclerum plenam exurit ciuitatem. Hæc Iosepho cum fletu & lacrymiſ proſequentē, uox eiſ ſingultibuſ interrupta eſt. Et Romani quidem miſerati dolorē, admirati ſunt. Ioanneſ autē eiſq; ſocij magiſ contra Romanos irritabant, illum quoq; capere cupienteſ. Nobiliuſ tamen plurimoſ cōmouit eiſ oratio. Et nōnulli quidem ſeditioſoꝝ cuſtodiaſ formidanteſ, lociſ ſuiſ manebāt, iam dudum certi de ſuo pariter & ciuitatiſ exitio. Fuerunt autē, qui capto diſceſſioniſ tempore, ad Romanos cōfugere: in quibuſ erant pontificeſ Iosephuſ & Ieſuſ. Filij uerò pontificuſ, treſ quidem Iſmaeliſ, cui apud Cyrenen fuerat caput abſciſuſ, & Matthiæ quatuor: alteriuſ uerò Matthiæ unuſ, qui poſt interituſ patriſ auſugerat, quem Simon Gioræ cum tribuſ filijſ, ut ſuprà dictū eſt, interemit. Multi autē nobileſ cum pontificibuſ deſecere: eoſq; imperator cum per alia humane ſuſcepit, tum ſciens in alienigeniſ morib. illiſ uerſari moleſtū eſſe, in Gophnam dimiſit, ut ibi manerēt interim, multas etiam pollicituſ poſſeſſioneſ cuiq; peracto bello ſe reddituruſ. Illi quidem in deſtinatuſ municipiuſ læti cum omni cautione diſcedunt. Hiſ autē in ciuitate non uiſiſ, rumor ſeditioſiſ iterum diſſamatuſ eſt, ꝑ Romaniſ tranſfugaſ occidiſſent, ut hoc metu uidelicet à fuga reliquoſ deterrerent. Et pauliſper quidem hæc calliditaſ eoꝝ, ſicut antea, ualuit, timor autē profugere cupienteſ inhiuit. Rurſuſ autē poſtquam eoſ Tituſ reuocatoſ à Gophna cum Iosepho muruſ circumire, & populo conſpici iuſſit, multi ad Romanoſ fugiebant. In unum uerò congregati, & ante Romanoſ ſtanteſ, cum lacrymiſ atq; ululatu ſeditioſoſ rogabant, primo quidē ut in ciuitatē Romanoſ ſuſciperēt, patriamq; ſeruarent. ſi hoc diſpliceret, ſaltem de ſano exirent, templuſq; ſibi liberarent. Nec enim auſuroſ ſine maxima neceſſitate Romanoſ ignē ſanctiſ immittere. Hiſ illi magiſ aduerſabant, multaq; in tranſfugaſ uociferati conuitia, ſupra ſacraſ portaſ iacula & baliſtaſ & ſaxoꝝ diſpoſuere tormenta, ut omne quidem circum ſanum ſpaciū multitudine mortuoꝝ ſepulchro, templuſ uero ipſuſ caſtello ſimile uideret. In loca uerò ſancta & inaccessa, cum armiſ adhuc & manibuſ gentiliſ cæde calentiſ inſiliebant: & ad hanc proceſſere legiſ iniuriā, ut quam Iudæoſ indignationem oporteret exercere ſi hæc Romaniſ admitterent: ea tunc in Iudæoſ propria ſacra temerateſ, uterent Romaniſ militeſ. Nemo ſanē fuit eoꝝ, qui nō cum honore
Ioseph. V u templum

templū aspiceret, atq; adoraret: latronesq; optaret, anteq̄ immedicabile malum contingeret, poenitere. Titus aut̄ dolens uicem eorū, iterum Ioannem eiusq; socios increpabat, dicens: Nōne uos, o sceleratissimi, cancello sanctum locum protexistis? Nōne literis Græcis ac nostris incisas tabulas constituistis, quibus ne septa cuiquā transgredi liceret edicitur? Nōne eos qui transissent, quamuis Romanus quis esset, uobis necare permisimus? Quid igit̄ in eo etiam mortuos conculcastis, o nocentissimi? Aut cur templū & externi & gentilis sanguinis confusione polluistis? Testor ego patrios deos, et si quis unquam hunc locum antē aspexit (nunc enim neminē credo) itemq; testor & exercitū meū & Iudæos qui apud me sunt, & uos ipsos, q̄ non ego uos uiolare hæc cōpellam: quin & si locum acies uestra mutauerit, neq; accedet ad sancta quispiam Romanorū, neq; quicq̄ in eorum contumeliā faciet. seruabo autem uobis etiam templum nolentibus.

De iterata pugna, exstructis aggeribus, & excursionibus Iudæorum. Cap. V

Hæc Iosepho internūciante principis dicta, latrones ac tyranni existimantes non beneuolentia, sed timiditate hos sermones fieri, in superbiam tollebant. Titus aut̄, qui neq; seipsum miserari eos, neq; templo parcere prospiciebat, rursus bellum gerere decreuit. Sed uniuersum quidem his militem, quod locus eum nō caperet, inferre non poterat. Tricenis autem de singulis centurijs uiris fortissimis lectis, etiā chiliarchis singulis millenos attribuit: hisq; duce præposito Cereali, hora noctis nona iubet in custodias impetum fieri. Cum autem ipse quoq; in armis esset, unaque descendere statuisset, amici eum propter periculi magnitudinem ducumq; dicta continuerunt: plus enim operis eum in Antonia præsidem militum certamini facturum esse dixerunt, quā si periculum subisset: omnes enim fore sub oculis imperatoris optimos bellatores. His dictis paruit. Deinde ob hoc solum se manere locutus ad milites, ut de eorū uirtute iudicaret: ne aut fortis quisquam indonatus abiret, aut contra impunitus ignauus lateret, sed omniū spectator ac testis fieret ipse, qui & ulciscēdi & remunerādi esset dominus: illos quidem ad aciem hora qua supra memoratū est, dimisit. Progressus autem ad speculam in Antonia quid fieret exspectabat. Verū hi qui missi fuerant, nō ita, ut sperabant, somno oppressos inuenerē custodes: sed coortis cum clamore, confestim manus conseruere, excubitorū autem tumultu exciti ceteri cateruatim excurrere. Itaq; primorum quidem impetum excipiebant Romani: qui aut̄ illos sequerent̄, in agmen proprium incidebāt, multisq; suorum uelut hostibus utebant̄. Vocis namq; agnitionem cōfusus partium clamor, oculorū autem singulis nox ademerat: cum præterea quosdam furor cæcos, alios iracundia, alios timor efficeret: idcirco obuiū quēq; sine discretione feriebant. Romanis quidem scutorum coniunctione septis, & per globos profiliētibus, ignoratio minus nocebat: signi enim sui quisq; meminerat. Iudæi uerò disiecti, tam impetus quā recessus temere faciētes, sæpe imaginem inter se hostium alijs alij demonstrabant: cum reuertentem suum quisq; per tenebras, quasi Romanum aggrediētem exciperet. Deniq; plures a suis quā ab hostibus fauciati sunt, donec orto die, uisu iam pugna discerneretur: & in acie stantes ordine, sagittis atque telis uterentur. Neutri

uero

uero cēdebant, neq; labore fatigabant. Sed Romani quidem & sigillatim, & multi simul in cōspectu imperatoris de uirtute certabant: illumq; diem sibi quisq; promotionis initium fore putabat, si fortiter dimicasset. Iudæis autē & proprium cuiusq; periculum, & q̄ templo metuerent, ministrabat audaciam: quod tyrannus stans hos rogaret, alios uerberaret, & ad pugnandum interminationibus incitaret. Cominus aut̄ plerunq; pugnatū est, sed cito & breui momento prælia mutabant. neutra enim pars prolixum fugæ spacium uel persecutionis habebat. Pro suorum autē euctu ex Antonia tumultus erat, & confidere superantibus, & stare si fugerent, acclamantium: eratq; ueluti quoddam belli theatrum. nec enim uel Titum uel alios, qui unā erant quicq̄ eorum quē in pugna gerebātur latebat. Postremo nona hora noctis cōcepto prælio, quinta diei dissoluti sunt, cum neutri eo loco unde pugnam iniere certa fuga cessissent, uerū mediam in ancipiti prælio uictoriā reliquissent. Romanorum quidem plurimi nobiliter decertarunt. Iudæorū uero partis quidem Simonis, Iudas Mertonis filius, & Simon Iosia: Idumæiq; Iacobus, & Simon, hic Cathlæ filius, Iacobus aut̄ Sosæ: de Ioannis aut̄ socijs Gyphthæus & Alexas: & de Zelotis, Simon filius Iairi. At Romanorū reliqua manus, die septimo subuersis Antonia fundamentis, latam uiam usque ad templum fecit. ad motæq; muro legiones, mox aggeres inchoabant: unum contra interioris templi angulum, qui ad septentrionem orientemq; spectabat: alterum contra exedram, ad aquilonis partem inter duas portas ædificatam. aliorum duorū unum contra porticum occidentalem templi exterioris, alterum contra septentrionalē. Magno tamen opus cum labore ac miserijs proficiebat, cum materias a centesimo usq; stadio deportarēt. Interdum autem insidijs lædebant̄, cum ipsi quidē uincendi facultate minime cauerēt, Iudæis uero propter desperationē salutis audacioribus uterent̄. Nonnulli em̄ equitum, quoties ad ligna siue foenū colligendū exissent, interea dum id facerēt, equos suos frenis exutos pasci sinebant: quos Iudæi per cuneos erumpentes rapiebant. Itaq; cum id crebro fieret Cæsar existimans, quod erat uerū, negligentia suorum magis q̄ Iudæorū uirtute rapinas contingere, tristi animaduersione ceteros ad equorum custodiam reuocare statuit: unoq; milite qui equum perdiderat morte damnato, eo metu equos suos cæteris cōseruauit. Nunquam enim eos posthac in pascua dimittebant, sed tanq̄ natura his connexti ad necessitatē egrediebant̄. Illi quidē templum oppugnabant, aggeresq; erigebant. Altera uero die post eorū ascensum, multi seditiosorū, quos rapina defecerant & fames urgebat, congregati, in præsidia Romanorum, quæ Eleōn montem uersus collocata erant, circa undecimam diei horam impetum faciunt. sperabant enim primo quidem inopinos, deinde curandi corporis causa quiescētes, facile decipi posse. Verū cognito illorum conatu, Romani de proprijs custodijs celeriter collecti obstabāt eis, murū transcendere ac perrumpere uiolenter ambitū conatis. Conflato aut̄ uehemēti prælio, & alia multa ab utraq; parte fortiter gesta sunt: cum Romani præter fortitudinem etiam bellandi peritia, Iudæi uerò immoderato impetu & effrenatis animis uterent̄. Dux aut̄ his pudor erat, illis necessitas. nam & amittere Iudæos

Ioseph.

V u 2 dæos

dæos, ueluti laqueis irretitos, Romanis turpissimum uidebatur: et illi unam spem salutis, si murum uel perrumpere possent, habebant. & quidam ex ala equitum, Pedanius nomine, Iudæis in fugam uersis, atq; in uallem coactis equo in aduersum montem à latere incitato præteruectus, rapit unum ex hostibus fugam petentem, iuuenem et grauem corpore, & armis undiq; septu, talo comprehensum. Tantum se inclinauit equo currete, tantamq; dexteræ uim itemq; cæteri corporis, & equestris peritiæ demonstrauit. Ille quidem tanquã munus aliquod rapuisset, captiuum ferens, ad Cæsarem uenit. Titus autem uires eius qui ceperat admiratus, & captiuo, quia murum aggredi tentauerat supplicio tradito, ipse templi oppugnationem curabat, utq; aggeres mature fierent perurgebat. Inter quæ Iudæi aduersis prælijs male tractati, tumescente paulatim bello & in templi serpente perniciem, sicut in putrefacto corpore affolet, membra peste occupata, præuenientes ne ulterius procederet, abscindebant. Porticus enim parte, quæ ab Aquilone in orientem pertinet, Antonia iungebat, incensa, deinde ad xx ferè cubitos abrupte, immisso sanctis incendio manibus suis. Biduo aut post, prædicti mensis uicesimo & quarto die, Romani porticum inflammauerunt: & usq; ad quartum decimum cubitum igne progresso, Iudæi similiter culmen abijciunt, neq; omnino recedentes ab operibus, & Antonia continentia dirimetes, cum liceret eis ac deberent incendium prohibere. Itaque immisso igne, cursum eius otiose pro sua utilitate metiebantur. Circa templum autem nunq; prælia cessauere: sed frequens erat paulatim contra se excurrentium pugna. Iisdem autem diebus, quidam ex Iudæis, uir & corpore breuis, & uultu despicibilis, tamq; genere quæ rebus alijs uilissimus, Ionathas nomine, progressus ad Ioannis pontificis monumentum, cum alia multa superbe ad Romanos prolocutus est, tum quem fortissimum haberent ad singulare prælium prouocauit. At qui contra steterunt, multi quidem dedignabantur: erant autem inter eos (ut affolet) etiam qui timerent: quosdam uero non inconsulta mouebat ratio, cum mortis cupido non debere configere. Nam qui de salute desperassent, eos neq; cautos impetus habere, neq; deum uereri: & cum his in discrimen uenire, quos neq; uincere magnum sit, & uinci cum dehonestamento periculosum, non fortitudinis sed ferocitatis uideri. Quum autem diu nemo procederet, multaq; Iudæus eorum timiditati illuderet, homo arrogans & superbus, Romanus ex ala equitum nomine Pudens, insolentiam eius exosus, fortasse autem etiam corporis breuitate sublatus, inconsulte profiliit: & cæteris commissa cum eo pugna risum præbuit, à fortuna proditus. Lapsus enim Ionathas interfecit: deinde pede supra mortuum posito, læua scutum, dextraq; cruentum gladium coruscabat: armisq; cum fremitu concussis, exercitui & iacenti insultans, spectantes Romanos increpabat: donec eum tripudiantem & uana iactantem, Priscus centurio sagitta transfixit: eoq; facto, & Iudæorum & Romanorum clamor uariis excitatus est. Ille autem dolore in uertiginem tortus, supra corpus hostis incubuit: belliq; felicitatem ratione carentem quam uelox ultio sequeretur ostendit.

Romani

Romani flammis pereunt dolo Iudaico, & de Artorio quodam. Cap. VI

EDITIOSI uero templum tenentes aperte quidem & quotidie militibus in aggeribus positos repugnabant. Vicesimo autem septimo die prædicti mensis, huiusmodi dolum excogitant. Occidentalis porticus spacium, quod inter culmen & trabes erat uacuum, syluis aridis, itemq; sulfure ac bitumine repleuere. Deinde uelut oppressi cedebant. Quare multi quidem temerarij fugientibus instabant, & in porticum ascendere positos scalis nitebantur, qui uero prudentiores erant, nullam fugæ causam Iudæis fuisse cogitantes, locis suis manebant. Verum porticu repleta his qui ascenderant, ignem immittunt Iudæi. excitataq; undiq; subito flamma Romanos & qui extra periculum steterunt ingens stupor inuasit, & desperatio quos incendiū ceperat occupauit. flammis enim cincti semetipsos retrorsum in oppidum, alij uero in hostes præcipitabant: multi spe salutis desilientes in puteos, ilico debilitabantur: alios, dum conantur, præueniebat incendium: alij ferro flammam anteuertebant. statim uero & alios fugientes ignis comprehendebat, plurimū peruagatus. Cæsarem uero licet morientibus indignaretur, quod iniussi porticum ascenderant, misericordia tamē eorum tetigit. Cūq; nemo prohibere posset incendium, hoc erat tamen solatio pereuntibus, quod uidebant eius dolorem, pro quo ipsi animam perderent. Vociferans enim, & ante alios profiliens, & comites suos quæ possent auxilium ferre obsecrans, cernebat. Eiusq; uoces & affectiones quisq;, uelut aliquam præclarissimam sepulturam, secum auferens moriebat. Nonnulli tamen recepti in partem porticus latiore, flammarum quidem periculum euasere. obsessi autem à Iudæis, cum diu faucij restitissent, postremo uniuersi cecidere. Post omnes autem quidam iuuenis, nomine Longus, toti huic ornamēto fuit calamitati: & quamuis sigillatim digni sint memoria qui periere, omnium tamē fortissimus demonstratus. Quem Iudæi quidem, & quia fortis erat, & quia interficere eum cupiebant, ad se descendere promissa fide hortabant. Frater uero eius Cornelius, qui ex altera parte stabat, ne gloriam suam Romanamq; militiam dehonestaret orabat: cui magis obtemperauit, sublatoq; altius gladio, ut ab utrisq; partibus cerneretur, semetipsum occidit. Eorum autem quos ignis obsederat, Artorius quidam, calliditate seruatus est. Appellato enim clara uoce Lucio quodam, comilitone & contubernali suo: hæredem te, inquit, relinquo totius patrimonij mei, si me exceperis. Cum autem ille prompto animo accurrisset, ipse quidem qui se in eum proiecerat, uixit: Lucius uero potius oppressus, constratoq; lapidibus solo allisus, continuo moritur. Ea calamitas paulisper quidem Romanis tristitiam comparauit, in posterum tamen cautiōres effecit, & aduersus Iudæorum insidias iuuat, quibus plerunq; loca moresq; hominum nescientes lædebant. Exusta est uero porticus ad turrim usq; Ioannis, quam ille belli tempore quod cum Simone gerebat, supra postes qui in Xystum ducerent edificauerat. reliquum uero Iudæi, postquam consumpti fuerant qui ascenderant, absciderunt. Postero autem die Romani quoq;, porticum quæ in Boreæ parte fuit, ad orientalem usq; totam incendunt: continentem angulos eius, quæ appellatur Cedronos, super uallem ædificata: unde etiam profunda erat & horribilis eius altitudo.

ioseph.

Vu 3 De

Ircæ templum quidem ita se res habebant. Eorū uero qui per ciuitatem fame corrumpebantur, infinita multitudo moriebatur. Inenarrabiles autē clades eueniebant. Per singulas namq; domos si cubi aliqua uestigia cibi apparuissent, bellū ilico gerebat: & amicissimi inter se ad manus ueniebant, miseris diripiētes animis uaticū. Fides autē penuriæ nec morientibus habebatur: sed etiam quos uiderent exspirare, scrutabantur latrones: ne quem fortē cibum sinu occultans quispiam, moreretur. Ipsos autē spes egestate uictus hiantes, ueluti canes rabidos decipiebat: & impingentes in ostia, tanq̄ ebrij ferebant, eadēq; domos bis ac ter eodem momento desperatione inquietabant: omniaq; dentibus necessitas subigebat: & ea colligentes quæ nullum, quamuis sordidissimum mutorum animalium, nō horreret, comedere patiebant. Deniq; nec cingulis nec calciamentis abstinere, coriaq; scutis detracta mandebāt. Quin etiam foeni ueteris laceramenta uictui habebantur: cuius nōnulli exiguum pōdus quatuor Atticis uenundabant. Et quid opus est famis improbitatem ex rebus anima carentibus demonstrare? Factum enim relaturus sum, neq; apud Græcos, neq; apud Barbaros cognitum, & dictu quidem horrendum, auditu uero incredibile. Itaq; libenter hanc calamitatē intermitterem, ne mentiri me posteri æstimarēt, nisi testes multos haberem, & fortasse patriæ frigidam referrem gratiam, parcius ea differens, quorū fata perpeffa est.

De muliere quæ per famem filium coxerat. Cap. VIII

Mulier quædam ex numero trans Iordanem habitantium incolarum, Maria nomine, Eleazari filia de uico Vetezobra, quod significat domus hyssopi, genere ac diuitijs nobilis, cum alia multitudine refugiens in Hierosolymam recepta, cum cæteris obsidebatur. Huius alia quidem bona tyranni diripuerunt, quæ ex transamnianis locis in oppidū comportauerat. Reliquias uero conditorū, & si alimēta reperissent, irrumpentes domum eius satellites, quotidie auferebant. Grauius autē mulier indignabatur: proptereaq; sæpissime raptoribus maledicens, & imprecans, eos contra se uehementius iritabat: cum neq; iratus, neq; miserans, eam quisquā uellet interficere. Sed uictū quidē parando alijs parabat: undiq; autē adempta iam erat ei etiam rapiēdi facultas, famesq; uisceribus & medullis irrepserat. Plus uero quàm fames iracundia succendebat. Igitur ui animi ac necessitate impulsæ, rebus aduersis contra naturam excitat: raptōq; filio, quem lactentem habebat, miserum te, ait, infans, in bello & fame & seditione cui te seruauero? Apud Romanos etiā si uixeris, seruiturus es: fames autē præuenit seruitutē: his uero seditiosi sæuiore sunt. Esto igitur mihi cibus, & seditiosis furia, & humanæ uitæ fabula, quæ sola deest calamitatibus. Iudæorum. Et hoc simul dicens, occidit filium, coctumq; medium comedit. ademptum uero reliquum seruauit. Ecce autem aderant seditiosi, & cōtaminatissimi nidoris odore capti, mortem ei statim, nisi quod parasset, ostēderet, minabant. Illa uero bonam partem se reseruasse respondens, aperit filij reliquias. Illos autē confestim horror cepit atq; demētia, uisuq; ipso dirigerūt. At mulier: & hic, inquit, est uere filius & facinus meum. comedite: nam & ego

ego comedi. Nolo ut sitis aut foemina molliores, aut matre misericordiores. Quod si uos pietatem colitis, & mea sacrificia repudiatis, ego quidem comedi. Reliquum eius me manebit. Post hoc illi quidē tremantes exierūt, ad hoc solum timidi, uixq; hoc cibi matri cessere. Mox autē repleta est eo scelere tota ciuitas: & unusquisq; ante oculos sibi cladem illam proponens, tanquā hoc ipse admisisset, horrebat. Ab omnibus autē quos fames urgebat, properabat ad mortem: & beati appellabantur, qui priusquā id paterent interijffent. Cito autē Romanis etiam nunciata est illa calamitas: eorumq; alij non credebāt, alij miserabant, multos autē uehementius eius gentis odium cœpit. Cæsar autem super hoc deum placabat: si quidem Iudæis pacem obtulisset, eisq; liberam proposuisset omnium obliuionem quæ cōmiserant. Illos autē pro concordia seditionem, bellū pro pace, pro satietate atq; opulentia famē optasse: & qui proprijs manibus templum, quod ipse eis seruasset, incendere cœperant, huiusmodi alimentis eos esse dignissimos. Veruntamē scelus huius nefandi uictus, ruina sese patriæ operturū: neq; relicturū in orbe terræ, ut sol inspiciat ciuitatem, in qua matres sic uescerentur. Ante matres autē patribus huiusmodi alimenta deberi: qui nec post eiusmodi clades arma deponerēt. Simul hæc dicens, desperationem hostium reputabat, nec eos sanam mentē recepturos existimabat, qui cuncta iam pertulissent, quibus anteq̄ paterent, mutare sententiam sperabantur.

De expugnatione muri, & incendio templi. Cap. IX

Qtauo autem die mensis Augusti, cum duæ legiones aggeres perfecissent, ad exedram occidentalem templi exterioris admoueri arietes iussit: cū diebus antē sex, qui firmissimus erat aries, parietē sine intermissione pulsando, nihil omnino profecisset. Verum & huius & cæterorum magnitudinem structura lapidum superabat. Septentrionalis autem portæ alij fundamenta suffodiebant: multumq; fatigati, exteriores tantum lapides euellere potuere, ab interioribus autē portæ sustinebantur. tanq; diu mansere, donec instrumentorū & uectium conatibus desperatis, Romani scālas porticibus applicuere. Iudæi uero præueni, ne eas subire prohiberēt, cum his congressi dimicabant. Et alios quidem retro depellentes præcipitabant, accedentes alios subsidio trucidabant. multos de scālis egredientes, prius quàm se scutis obtegerent, ferientes gladijs præueniebant, nonnullas autē scālas armatorum plenas, in latus declinantes, deijciebant. Vnde Romanorum quoq; non parua cædes sequebatur. Alij signis ablatis pro his decertabant, rapinam eorū grauissimæ fore turpitudini ducentes. Postremo tamen Iudæi & signis potiuntur: & eos qui unā ascenderant interficiunt, cæteri uero clade intereuntium perterriti descendūt. Romanorum quidem nemo non aliquo facto opere procubuit. Seditiosorū autem, qui priorib. prælijs etiam tunc fortiter pugnauerunt, & præterea Eleazarus fratris Simonis tyranni filius. Titus autem cum uideret se alieno templo cum damno & nece militum parcere, ignem portis subijci iussit. Inter hæc autē ad eum profugi ueniūt, Ananus Ammauntinus, Simonis satelles crudelissimus, & Archelaus filius Magadati, idcirco sperātes ueniā, q̄ Iudæos uictores reliquerāt. Titus autē, cū hanc eorū in Iudæos crudelitātē audiuit, utrūq; obrūcare decreuit.

Dicebat enim necessitate, nō uoluntate uenisse: nec salute dignos esse, incensam ipsorum causa patriam deserentes. Veruntamen cohibuit iracundiam fides, eosq; dimisit: sed non eo loco habendos, quos etiā alios credidit. Iam uero portis milites ignē admouerant, liquefactoq; argento cito lignū flammæ absumpserant, cum subito auctæ proximas inde porticus corripuere. Iudæis uero ignem circū se uidentibus, corpora simul animiq; ceciderunt: & stupore attoniti, adiuuare quidem uel extinguere nemo conatus est: stantes uero aspiciabant, nec tamen his quæ absumerētur dolentes, saltem ut quod reliquum esset saluum haberent, animū colligebant. Illo quidem die, & quæ secuta est nocte, crescebat incendium: paulatim enim nec simul undiq; inflammari porticus potuerunt. postero autem die Titus parte militum iussa incendium restinguere, perq; proxima portis loca uiam sternere, ut facilius agminibus esset ascensus, rectores ad se conuocat: sexq; collectis qui erant proceres, Tiberio Alexādro totius militiæ præfecto, & Sexto Cereali quintæ legionis præposito, & Largio Lepido decimæ, & Tito Frigio quintæ decimæ, cum quibus erat etiam Aeternius Fronto magister duarum Alexandrinarum legionum, & Marcus Antonius Iulianus procurator Iudææ, congregatisq; præterea chiliarchis & procuratoribus, consiliū de templo proposuit. Alijs quidem uidebatur lege belli utendum esse: nunquam enim Iudæos à nouis rebus posse desinere templo manente, quò omnes ubicunq; essent colligerent. Nōnulli si templum reliquissent Iudæi, neq; armis pro eo quisquam certaret, conseruandum esse suadebāt: si uero id pugna obtinuisent, ignibus consumendum: quoniam castellum iam uideret esse non templum: & piaculum non ipse, uerū illi qui id fieri coegere, cōmitterent. Titus autem, nec si super stantes dimicarent Iudæi, pro hominibus anima carentia ulciscendum esse dicente, neq; se unquam tantū opus incensurum: iam enim Romanorum fore hoc damnum, sicut ornamentum quoq; fore imperij, si maneret: iam certi quid uellet, ad eius accedunt sententiā, Fronto, Alexander & Cerealis. Tunc quidem consilium dimisit: iussisq; militibus quiescere, itemq; ducibus ut his in procinctu ualidioribus uteretur, uiam sternere per ruinas lectis ex cohortibus imperat, ignemq; restinguere. Illo quidem die Iudæos labor timorq; ab impetu continuit. Postero autem collectis uiribus, & recepta fiducia, per orientalem portam contra templi exterioris custodes, secunda hora diei procurrunt. Illi autem primam quidem coitionem fortiter exceperunt: septiq; scutis, à fronte murum cōdensa acie imitantur: certum tamen erat eos non diu duraturos, q̄ & multitudine infestantiū & animis uincerentur. Cæsar aut priusquā uerteret acies (nam pugnam ex Antonia prospectabat) cum equitibus lectis uenit auxilio, impetum uero eius nō sustinere Iudæi: sed primis interfectis, pleriq; fugam petunt: & cedentibus quidem Romanis, reuertentes instabant: cum aut illi retorsissent, iterū refugiebant: donec circa horam quintā, Iudæi ui coacti templū introire cōclusi sunt. Titus aut discessit in Antoniam, decreto postridie mane cum omni exercitu aggredi, templumq; oppugnare. Sed id planè dei sententia iam dudū igne damnauerat: euolutisq; tēporib. aderat fatalis dies, q̄ erat decimus mensis Augusti, quo etiā prius à rege Babyloniorū fuerat cōcrematū. A do m e s t i

cis autem causam principiumq; sumpsit id incendium. Nam cum paulisper Titi discessu seditiosi quieuisent, Romanos rursus aggrediunt, custodūq; templi cum ignem exterioris fani restinguentibus pugna cōmittitur. Hiq; Iudæis in fugam uersis, usq; ad templum accesserunt.

Quemadmodum templum incensum est inuito Titō. Cap. X

Micitaq; tunc militum quidam, non expectato cuiusquam edicto, neq; tantum facinus ueritus, sed diuino quodam motus impetu, à contubernali suo sustollitur, & ex ardente materia raptum ignē in fenestram inferit auream, unde ad membra circum templum ædificata de septétrionali regione aditus erat. Flamma uero excitata, Iudæorum quidem calamitate dignus clamor exoritur, & ad subueniendum properabāt: neq; iam uitæ parcendum rati, neq; uiribus temperandum, amisso eo cuius gratia cautissimi uidebantur: mature autem hoc Titō quidam nunciat. Et ille (namq; casu in tabernaculo quiescebat sicut à prælio redierat) exiit, templumq; curriculo petit, prohibiturus incendium: omnesq; post eum duces, & hos agmina perterrita sequebantur. Clamor autē ac tumultus erat tanto exercitu sine ordine concitato. Cæsar autē uoce simul ac dextera pugnantibus signo dato, ignem iubebat extinguere. Sed neq; uox eius audiebatur, quòd aures eorū maior clamor obstrueret, nutumq; dexterae non attendebant, cum alios bellum, alios ira distraheret. Introcurrentium uero agminum impetum, nō præcepta neq; interminationes continebant: sed quò furor eos duceret, sequebant. Ad ipsos autem introitus conferti, multi quidē sese inuicem conculcabant: multi uero ardentibus adhuc & fumantibus porticum incidentes ruinis, eadem quæ uicti patiebantur. Cum uerò ad templum accessissent, edicta quidem Cæsar's non audire simulantes, præcedentem quisq; ut ignem immitteret hortabatur: seditiosis autem iam subueniendi quidem spes nulla erat, sed fuga & cædes omnia possidebat. Magna uero populi multitudo inualida & inermis, ubicunq; occupati fuerant, interficiebantur. Et circum aram quidem ingens mortuorum numerus congregabatur: per gradus uero templi, & sanguis multus profluebat, & eorū corpora qui supra ceciderant delabebant. Cæsar autem ubi neq; impetum insanientium militū continere poterat, & flamma dominabatur, intrò cum rectoribus ingressus, & sanctum templi, & quæcunq; illic erant aspexit, ea quidem quæ apud alienigenas erat fama meliora, iactatione uero & opinione domestica non minora. Cum aut flamma nondum ex ulla parte ad interiora penetrasset: nec membra quæ circū templum erant depasceret, quod erat uerū, existimās adhuc illud posse seruari, & ipse profiluit, militesq; rogare ut ignē restinguerent conabatur: & Liberalem centurionem de stipatoribus suis, fuste mulctatos qui non obedirēt iussit arcere. Illorū autem furor belliq; impetus quidam uehementior, Iudæorumque odia, & Cæsar's reuerentiam & prohibentis metū superabant: plerosq; autem prædarū spes incitabat, suspicantes intus omnia pecunia referta esse: quoniam fores auro factas cōspicerent. Præterea quidam miles ex his qui intrauerant, cum Cæsar ad inhibendum incendium cucurrisset, ignem iam cardinibus portæ subiecerat. tumq; subito

subito, postquam flamma intus apparuit, & duces cum Cæsare discedebant, & stantes extra succendere nemo prohibebat. Templum quidem hoc modo inuito Tito exurit. Sed quamuis hoc multum quis deplendum putet, ut opus omnium quae audiimus aut uidimus maxime admirabile, tam exstructionis genere, quam magnitudinis, itemque munificentiae in singulis rebus, & gloriae quae sanctis habebatur, maximum tamen ex fato capiet solatium: quod ut animalibus, ita operibus locisque fatum sit ineluctabile. Mirabitur autem in eo etiam circumacti temporis & fidei. Nam & mensis, ut dictum est, eumque diem seruauit, quo primum a Babylonis templum erat incensum. Et a prima quidem exstructione templi, quam Solomon rex inchoauerat, usque ad hoc excidium, quod euenit secundo anno principis Vespasiani, mille centum triginta colliguntur anni, & septem menses, ac dies quindecim. A posteriore uero, quam secundo anno Cyri regis Aggaeus fecerat, usque ad excidium quod Vespasiano imperante sustinuit ciuitas, anni sexcenti triginta nouem, & dies quadraginta quinque.

De sacerdotibus, gazophylaciis & porticu. Cap. XI

Vm templum autem incenderetur, etiam quicquid in manus forte uenisset rapiebatur, & caedes erat infinita deprehensorum. Nec actae fuit aetatis miseratio, aut reuerentia castitatis: sed & pueri & senes & sacri & profani similiter interficiebantur, atque omne genus hominum belli calamitas persequabatur, unaque supplices cum repugnantibus necabantur: flammaque ulterius progrediens, cum gemitu occumbentium concrepabat. Et pro altitudine quidem collis, ardentisque operis magnitudine, totam quis ardere crederet ciuitatem. Illo autem clamore nihil maius aut horribilius excogitari potest. Nam & Romanorum legionum fremitus erat, & seditiosorum ferro ignique clausorum clamor ingens, & populi sursum deprehensi ad hostes fuga cum stupore, ac calamitatis conuulsio: in colle autem constitutis, etiam multitudo oppidi consonabat. Iam uero multum fame maridi, in mortem penes luminibus clausis, postquam ignem templi uidere, in questus interim uires clamoremque receperunt. Resonabat autem & trans fluuium regio, & montes circumpositi grauiorem sonitum reddebant: & tamen erant clades acerbiores tumultu. Nam collem quidem in quo templum erat exuri radicitus quis putaret, ita undique flamma plenum: uidebatur autem sanguis igne largior esse, pluresque intersectoribus interfecti: omnisque terra cadaueribus tegebatur, & supra corpora mortuorum gradientes milites cursum fugientium sequebantur. Latrocinalis quidem multitudo, tandem pulsus Romanis, in exterius templum, deinde in ciuitatem inuadit: populi autem quod fuit reliquum, in exterius porticum confugerat. Sacerdotum autem nonnulli, primum ueribus, itemque sedibus suis, quae ex plumbo factae erant, auulsis, in Romanos pro missilibus utebantur: deinde cum nihil proficerent, ignisque in eos euomeretur, in parietem secedentes octo cubitis latum ibi manebant. Duo tamen ex nobilibus, cum ad Romanos transeundo seruati possent, aut commune cum caeteris durare fortunam, semetipsos in igne iniecerunt, & cum templo concremati sunt, Meirus filius Belgae, & Iosephus Dalei. Romani autem, quod frustra se circum templum aedificijs parcere iudicabant

dicabant, cum ipsum templum arderet, omnia simul incendunt, & quicquid ex porticibus reliquum erat, & portas: praeter unam ex parte orientali, alteram ex meridiana, quamuis eas quoque postea funditus euerterint. Quinetiam arculas, quae gazophylacia uocantur, incendunt, in quibus magna uis erat pecuniae, ac plurimum uestium, aliarumque bona, & (ut breuiter dicam) omnes Iudaeorum congestae diuitiae, quae opulentissimus quisque illuc totas domos exhaurerant. Venerunt autem etiam in eam quae restabat unam porticum, extra templum quod confugerant ex populo mulierculae, itemque pueri & promiscua multitudo, prope ad sex hominum millia. Sed prius quam de his Caesar quicquam decerneret, uel ducibus imperaret, ira flagrantes milites incendunt porticum. Hinc contigit, ut alij quum se ex flamma praecipitarent morerentur, alios ipsa corrumperet: ex tanto autem numero nemo seruatus est. His causa interitus quidam pseudopropheta fuerat, qui eo die praedicauerat in ciuitate, quod eos in templum deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim a tyrannis tunc subornati prophetae, populo denunciabant, ut exspectarent dei auxilium, quo propterea minus profugerent, & eos qui supra timorem & custodiam fierent, spes retineret. Cito autem in aduersis homini persuadetur. Quod si etiam malorum instantium liberationem polliceatur qui fallit, necessario qui ea patitur, spei totus efficitur.

De prodigijs excidium Hierosolymae praecedentibus & praesagijs. Cap. XII

DEnique miserabilis populus, illis quidem fallacibus deumque calumniantibus, credulus erat. Certis uero prodigijs & futuram solitudinem praenunciantibus, neque attendebant animo, neque credebant: sed uelut attoniti, nec autem oculos habentes, aut animas, edicta dei dissimulare: modo cum supra ciuitatem sidus stetit simile gladio, & per annum perseverauit cometes: modo cum ante defectionem primique belli motus ad diem festum Azymorum populo conueniente (octauus autem dies erat Aprilis mensis) nona hora nocturna, circum aram itemque templum tantum lumen effulsit, ut clarissimus dies putaretur: & hoc usque ad mediam permansit horam: quod imperitis quidem bonum augurium esse uidebatur: sacrorum uero peritis, prius quam eueniret, statim iudicatum est. Eodemque festo die etiam bos cum ad hostiam duceretur, agnum in medio fani peperit. Orientalis autem porta interioris templi, cum esset aenea atque grauissima, & sub uesperam uix a xx uiris clauderetur, ferisque ferro uinctis obseraretur, pessulosque altos haberet in saxum limem demissos, uno perpetuo lapide fabricatum, uisa est noctis hora sexta sponte patefcere. His autem curriculo per custodes templi magistratui nunciatis, ascendit ille, uixque eam potuit claudere. Verum & hoc iterum ignaris quidem signum optimum uidebatur. Deum namque bonorum portam aperuisse dicebant. Prudentiores uero templi tutamen sponte sua dissolutum iri cogitabant: & hostium donum esse, portas aperiri: solitudinemque illo ostento signari inter se pronunciabant. Post dies autem festos diebus paucis, uicesimo primo die mensis Maii uisio quaedam apparuit fidei excedens. Pro fabula autem fortasse quod dicturus sum haberetur, nisi qui uiderunt superessent, & clades dignae praesagijs secuta fuissent. namque ante solis occasum uisi sunt per inanem ferri currus totis regionibus, & armatae acies tranantes nubila, & ciuitati

tati circumfusæ. Festo autem die, quam pentecosten uocant, nocte sacerdotes intimū templum more suo ad diuinas res celebrandas ingressi, primum quidem motū quendamq; strepitum senserunt, postea uero subitam uocem audire, quæ diceret, Migremus hinc. Quod autē his horribilius fuit, Iesus quidam, filius Anani, plebeius & rusticus, quadriennio prius quā bellum gereretur, in summa ciuitatis pace atque opulentia, cum ad festum diem uenisset, quo ategias in honorē dei componi in templo ab hominib. mos est, repente exclamare cœpit: Vox ab oriēte: Vox ab occidente: Vox à quatuor uentis: Vox in Hierosolymam & templum: Vox in maritos novos nouasq; nuptas: Vox in omnem hunc populum. Atq; hæc inter diu noctuq; clamitās omnes ciuitatis uicos circuibat. Nonnulli autem uirorum insigniū, aduersum omen indigne ferentes, corripunt hominem, multisq; uerberibus afficiunt. Ille autem neq; pro se, nec ad eos qui se mulctabant, secretò quicq; loquutus, eadē quæ prius uociferans perseuerabat. Magistratus autē rati, quod erat uerū, magis diuinum esse hominis motum, ducunt eum ad Romanorū præfectum: ubi plagis usq; ad ossa laceratus, neq; supplex cuiquam fuit, neq; lacrymauit: sed ut poterat inclinans maxime flebiliter uocem ad singulos iectus respondebat: Veh ueh Hierosolymis. Albino autē interroganti (is nāq; iudex erat) quis esset, uel unde ortus, aut cur ista diceret, nihil retulit. Non prius autem cessauit à luctu miseræ ciuitatis, donec eum Albinus furere iudicatum dimisit. Ille autem ad belli usq; tempus neq; adibat quenq; ciuium, neq; loqui uisus est: sed quotidie uelut orationem quandā meditatus, Veh ueh Hierosolymis querebatur. Sed neq; imprecatus est cuiquā, cum in dies singulos mulctaret, nec uictū offerentibus bene dicebat. Sola uerò eius responsio ad omnes erat, triste præfagium. Maxime autem diebus festis uociferabatur: idq; per annos septem, & quinq; menses continuos faciens, neq; uoce raucior fuit, neq; delassatus est, donec obsidionis tempore ipsa re perspectis augurijs ipse quieuit. Supra murū enim circumiens iterum, Veh ueh ciuitati ac phano ac populo, uoce maxima clamitabat. Cum autem ad extremum addidit, ueh etiā mihi, lapis tormento missus eum statim peremit, animamq; adhuc illa omnia lugentem dimisit. Hæc si quis reputet, profectò inueniet deum quidem hominibus consulere, modisq; omnibus præmonstrare quæ sint eorum generi salutaria: ipsos autem ob dementiam suam malis uoluntarijs interire: quando quidem & Iudæi post Antoniam captā quadratum phanum fecerant: cum in sacris libris scriptum haberent, capiendā ciuitatem ac templum, si fanum quatuor angulis esset effectum. Sed quod maxime eos ad bellum excitauerat, responsum erat ambiguum, itidem in sacris libris inuentum, quod eo tempore quidam esset ex eorum finibus orbis terræ habiturus imperium. Id enim illi quidem quasi proprium acceperunt, multiq; sapientes interpretatione decepti sunt. Hoc autē planè responso, Vespasiani designabat imperium, qui apud Iudæam creatus est imperator. Sed enim homines fatum uitare non possunt, etiam si præuiderint. At uerò hi signorum quædam pro sua libidine interpretati sunt, alia contempserunt: donec patriæ excidio suaq; pernicie, eorum iniquitas confutata est.

De

Romani quidem, postquā seditiosi ad ciuitatē cōfugere, templo itēq; omnibus circum locis ardentibus, signa in fano reposuere contra portam orientalem: hiq; ibi sacrificio celebrato, maximis cum clamoribus declarabant Titum imperatorē. Usq; adeo uero præda satiati sunt milites uniuersi, ut in Syria dimidio q̄ pridem fuerat pretio pondus auri ueniret. Ex his autē sacerdotibus, qui in templi pariete perdurauerant, puer sitientis à Romanis custodibus pacem petebat, sitimq; fatebatur. Sed ubi illi tam ætatis q̄ necessitatis miserti, dedere ei dexteram, & ipse bibit, & quam secum attulerat lagena repleta, sursum refugiēs abiit ad suos: nec eum quisquam custodum assequi ualuit, sed eius perfidiæ maledicebant. Ille autē nihil se præter placita fecisse dicebat. Dexteram enim sibi datā, non ut apud ipsos remaneret, sed ut tantum descenderet, atq; ut aquam acciperet: quæ cum fecerit, in fide mansisse. Astutiam quidem propter ætatē, maxime pueri, qui decepti fuerant, mirabantur. Quinta uero die sacerdotes oppressi fame descendunt, & à custodibus ad Titum perducti, ut salutem sibi cōcederet orabant. Ille autē ueniæ quidem tempus illis præterisse fatus, perisse uero id cuius eos gratia merito conseruasset, decere autē sacerdotes interire cum templo, duci homines ad supplicium iubet. Sed tyranni cum socijs, quoniam bello undiq; tenebantur, circumdatis autem nusquam erat fugæ copia, Titum ad colloquia prouocant. Ille autem pro humanitate naturali semper oppidum seruare cupiens, & amicis præterea suadentibus (latrones enim iam moderatiores factos esse arbitrabantur) in parte occidua templi interioris consistit. Hic enim super Xystum erant portæ, ac pons qui ciuitatem superiorē templo iungebat, isq; tunc inter tyrannos ac Titum interueniebat. Multi autem militum utrinq; densi astabant: Iudæi quidē circum Simonem ac Ioannē suspensi spe uenię: Romani uero ad Cæsarem speculandi studio, qualiter eos reciperet. Edicto autem dato militibus, Titus, ut & iracundiam & sagittas continerent, adhibitoq; interprete, quo argumento superior ostendebatur, prior alloqui cœpit. Etiamne saturati estis patriæ malis, o uiri? quibus neq; uirtutis nostræ, neq; infirmitatis propriæ uenit in mentē: sed inconsulto impetu ac furore perditis populum & ciuitatē simul ac templum, ipsi quoq; iuste perituri: qui primū quidem, postquā uos Pompeius fortiter debellauerat, nouas res affectare nō destitistis, deinde etiam bellum apertum contra Romanum populum extulistis: utrumne multitudine freti? atqui parua manus uobis Romani exercitus satis restitit. Auxiliatorum fide? Et quæ gens imperio nostro libera, Iudæos præ Romanis optaret? Sed uiribus corporum? Atqui scitis nobis seruire Germanos. Firmitate murorū? Et qui maior Oceano murus, atq; obstaculum? quo septi Britanni, adorant arma Romanorum. Animorum obstinatione, uel astutia ducum? Atqui Carthaginenses captos esse noueratis. Itaq; uos contra Romanos ipsorum excitauit humanitas, qui primum uobis & terram dedimus possidendam, & gentiles imposuimus reges, deinde leges seruauimus patrias, & uiuere uos non solum discretos, sed cum alijs etiam uestra uoluntate concessimus: quodq; maximum est, tributum capere dei nomine, ac donaria colligere permisimus: eaq; offerentes neq; monuimus, neq; prohibuimus.

buimus, ut hostes nobis efficeremini ditiores, nostraq; pecunia uos contra nos instrueretis. Ergo tatis bonis affecti, satietatē in eos qui hęc uobis præstiterāt, extulistis, & immitiū exēplo serpentiū uirus blandientibus infudistis. Esto, Neronis negligentia cōtempstis, & ueluti ruptū aliquod mēbrum, siue contractū alias, male quieti in maiore uitio detecti estis, & ad spes improbas, etiā cupiditates immodicas explicastis. Venit pater meus ad patriā uestrā nō ut pœnas à uobis ob ea quæ in Cestium cōmiseratis, exigeret, sed monitis emendaret. Deniq; cū deberet, si depopulandæ nationis causa uenisset, stirpē uestrā petere, atq; hanc delere ciuitatē, Galilæā & circa eam loca uastare maluit, ut pœnitendi uobis præberet inducias. Sed hæc eius humanitas infirmitas uidebat, nostraq; lenitate aluistis audaciā. Et Nerone mortuo, fecistis qđ nequissimi solēt, & ex intestinis nostris dissensionib. fiducia præsumpistis: meq; ac patre meo digressis ad Aegyptū, ad struendū bellum tēpus illud utile putauistis. Neq; uos puduit perturbare principes declaratos, quos etiā duces humanissimos fueratis experti. Deniq; ubi ad nos confugit imperiū, & omnibus in eo quiescētibus, per legatos aut gratulantib. exteris nationibus, ecce iterum hostes Iudæi: & legationes quidē à uobis trans Euphraten usq;, nouarum rerū gratia missæ, murorū aut noui ambitus: seditio etiam, tyrannorūq; contentio, & bellū intestinū, quæ sola huiuscemodi nequissimos decēt. Iustus ergo ab inuito patre cū mandatis tristibus ad ciuitatē uenire, lætabar, cognito populū de pace sentire. Ante bellum rogabā uos desistere, pugnantib. aliquandiu parcebā, sponte ad me uenientibus dexterā dedi, fidem seruauī cōfugientibus, multos captiuos miseratus, uerberibus urgentes bellū coercui, muris uestris machinas inuitus admoui, semper cædis uestrę cupidos milites continui. Quoties uici, toties uos ad pacē tanq̄ uictus prouocaui. Cum propē ad templū accessissem, consulto iterū legis belli oblitus parcere uos proprijs sanctis orabā, tēplumq; seruare, data uobis exeū di copia & fide salutis: uel etiā pugnare alio tēpore si uelletis, in alio loco facultatē præbui. Ista omnia spreuistis, & tēplum manibus uestris incendistis. Deinde sceleratissimi nunc me ad colloquiū prouocatis, ut quid tale cōseruetis quale perijt? Qua uosmet ipsos salute dignos esse post tēpli excidium iudicatis? Quinetiā nunc armati statis, & nec in extremis supplices asimulatis. O miseri, qua fiducia? Nōne populus uester exanimatus? Templum uero perijt, mihiq; subdita est ciuitas: in manibus aut meis habetis animas uestras. Et tamen fortitudinis esse gloriā mortem arbitramini? Nō cōtendā cū pertinacia uestra. Proiectis aut armis, traditisq; corporibus, uitam uobis indulgeo, & sicut in priuata domo, dominus mitis ultus grauiora, cætera mihi seruo. Ad hæc illi mihi respōderūt, fidē quidē se ab eo minime posse accipere: nam iurasse nunq̄ id esse facturos: exeundi uero per munitiones, quā murū sepserat, cū cōiugibus ac liberis facultatē petebāt. Ituros em̄ se in solitudinē, ipsisq; oppidū relicturos. Ob hoc Titus uehemēter iratus, qđ in sorte captorū cōstituti, uictorū sibi cōditiones ponerent, declarari quidem his iussit uoce præconis, ne ulterius ad se profugerent, neue fidem sperarent: nulli enim esse parcendum: cunctis autē uiribus dimicarent, & quantum possent, salutis suæ cōfulerent: iam enim se omnia iure belli gesturum. Militibus autem diripere ciuitatem, atq; inflammare permisit

misit. Illi aut ipso quidē die nihil egerūt, postero autē die Archiuū, & Acram, & curiā, & qui uocat Ophla, succedere: & progrediebāt ignis usq; ad Helenę regiam, quæ in media erat Acra: nec minus ciuitatis mortuis plenæ uici domusq; ardebant. Eodē die Izatæ regis filij, & fratres, cūq; his multi nobiles ex populo cōgregati, ut fidē sibi daret, Cæsari supplicarūt. Ille aut, quanquā cæteris omnibus iratus erat, mores tamē non mutauit, sed eos suscepit. Et tunc quidem omnes in custodia habebat: regis aut filios ac propinquos postea uinctos Romam perduxit, fidem obsidium præstaturus.

De præda seditioforum & succensione interioris ciuitatis. Cap. XIII

Seditiosi aut ad domū regiam profecti, ubi (quia tuta erat) multi facultates suas deposuerant, & Romanos hinc pellunt, & omnib. popularibus qui eò cōuenerant propē ad octo milia & quadringentos occisis, pecuniā etiā diripere. Viuos aut duos milites Romanos cepere, unum equitē, alterum peditē. & peditē quidem interfectū per omnē traxere ciuitatem, uelut uno corpore omnes Romanos ulciscerent. eques uero quidam his quod saluti foret, suadere pollicitus deducitur ad Simonē, cumq; ibi quæ diceret nō haberet, Ardalæ cuidam ex numero ducū traditur puniendus. Is aut eum reuinctis post terga manibus, oculisq; fascia obstructis, in conspectum Romanorū ueluti capite cæsurus produxit. Verum ille dum gladiū Iudæus educeret, ad Romanos refugit. Hunc Titus quoniā ab hostibus esset elapsus, non est passus quidē occidi, indignū uero esse Romanorū militem iudicauit, quia uiuus fuerat captus: & armis ablatis eū agmine pepulit, quæ res prudenti uiro grauior esse morte uidebatur. Postero aut die Romanī, uersis in fugam ex inferiori ciuitate latronibus, omnia Siloam usq; igni tradidere. & oppidum quidem gaudebant absumi, rapinis uero carebant: quoniā latrones exinanitis prius omnibus, in superiorē ciuitatem recedebant. Erat namq; illis malorum quidem nulla pœnitudo: arrogantia autem tanquā in rebus secundis. Deniq; ardere ciuitatem lætis uultibus aspicientes, alacri uoto mortem se expectare dicebant, qđ perempto populo, incenso tēplo, & flagrante oppido, nihil essent hostibus relicturi. Sed tamen Iosephus in extremis eorum rebus, pro reliquijs ciuitatis obsecrādo laborat. Sed multa quidē in eorū crudelitatem atq; impietatē locutus, multa uero pro salute adhortatus, nihil amplius qđ elusus est: quia neq; se tradere propter iusiurandum patiebātur, neq; pugnare cum Romanis ex æquo iam poterant, ueluti custodia circumuallati: cædisq; insuper consuetudo dexteras commouebat. Dispersi autem per ciuitatem, per ruinas latitabant, profugere parati insidiantes. Multi autem capiebantur, omnesq; interficiebantur: nam propter inediam fugere non ualebant: mortuos autem canibus proijciebant. Omne autem pereundi genus, fame leuius uidebatur: adeo ut ad Romanos quoq; sine licentia, etiam desperata misericordia, tamen fugerent: atq; in seditiosos à cæde non cessantes, sponte inciderent. nullusq; in ciuitate locus uacuus erat: sed cuncta mortuos habebant, quos fames aut latrones cōfecerant, & cadaueribus eorum plena erant, qui alimentorū penuria uel seditione perierant. Tyrannos autem fouebat, factionemq; latronū, spes ultima sita in cloacis: quō si fugissent, minime inueniri posse arbitrabantur: sed peracto excidio, post Romanorum digressum

sum prodire ac fugere cogitabāt. Id autē planē illis erat somnium. Nec enim uel deum, uel Romanos fuerāt latituri. Tūc quidem subterraneis freti, plurā quam Romani cōceremabant, & qui ex incendijs fugientes in cuniculos descendissent, eos improbe necabant, itemq; spoliabant. Quinetiam cibū sibi reperissent concretum sanguine rapiētes, deuorabant. Erat autem inter se illis iam rapinarū causa bellū: eosq; putauerim, nisi excidio præuenti essent, nimia crudelitate mortuorum quoq; corpora degustaturos fuisse.

Superior pars ciuitatis oppugnatur, & confugiunt aliqui Iudæorum ad Titum. Cap. XV

Aesar autē fieri nō posse prospiciēs, ut sine aggeribus superiorem caperet ciuitatē, in prærupto undiq; loco sitā, distribuit operib. militē uicesimo die mēsis Augusti. Erat autē tranfuectio materiæ difficilis: omnibus, ut dictū est, circū ciuitatē usq; ad cētēsimū stadiū in priorū aggerū exstructionē detōsis. Quatuor quidē legionū opus in occidentali parte ciuitatis cōtra aulā regiā erigit: auxiliariū uero manus, & cetera multitudine xystrū uersus, ac pontē, & Simonis turrim: quā cū Ioanne bellum gerens, pro castello sibi ædificauerat. His autē diebus, Idumæorū duces clam congregati, consiliū de sui traditione cepere: missisq; ad Titum quinq;, ut dexteram sibi daret, precabantur. Ille uero tyrānos sperās esse cessuros Idumæis abstrahētis, quoniā belli pars uidebantur, fero quidē, ueruntamē uita his pollicitus, legatos remisit. Discessum autē parantibus Simō præsensit, & eos quidē, qui ad Titum perrexerāt, quinq; uiros statim occidit: duces uero, quorū nobilissimus erat Sofæ filius Iacobus, correptos in custodia cōijcit. Nec multitudinem Idumæorum, abductis rectoribus, quid ageret nesciētem, sine custodia habebat: sed diligentioribus eam custodijs amplectebatur: & tamen custodes profugientibus obstare non poterant. Quamuis enim multi necarent, plures tamen erant qui fugerent. Omnes autē suscipiebant à Romanis, quod Titus nimia lenitate priora præcepta neglexerat: ipsiq; milites iā & spe lucri, & satieta te, cædibus temperabant. Sola enim relicta plebe, aliud uulgus cum coniugibus ac liberis, paruo quenq; pretio uenūdabant. Cum multi autem distraherentur, & emptores pauci essent, quanq̄ uoce præconis edixerat, ne quis solus transfugeret: ut eo modo familias suas educerēt, tamē hos quoq; recipiebat: appositis, qui ab his fecernerēt, si quis dignus supplicio uideretur. Et infinita quidē multitudo uenijt. Ex populo uero seruati sunt plus q̄ quadraginta milia, quos imperator quomodo cuiq; gratum erat, dimisit. Iisdem autē diebus, etiam sacerdotū unus, filius Thebuti, nomine Iesus, accepta fide salutis à Cæsare, ut de sacris donarijs quædā traderet, egreditur, ac tradit ex fani pariete cadelabra duo, his quæ in templo erant posita, similia: menfasq; & crates, & pateras, omnia ex auro solido & grauisimo facta. Tradit etiam uela, et pōtificum indumenta, cum gemmis, & uasa multa sacrificio cōparata. Quinetiam custos sacræ pecuniæ comprehensus, Phineas nomine, uestes & cingula sacerdotum ostendit, multamq; purpuram & coccum, quæ ad usum reposita catapetasmatis seruabant. Cum quibus aliquantum cinnami erat, castiæ, pigmentorumq; aliorum multitudo, quibus commixtis deo in dies singulos adolebāt. Tradita sunt autem ab eo & ex alijs opibus multa, & sacra ornamenta nō pauca: quorum gratia: licet ui capto, ut transfugæ tamen data est uenia.

De

De occupata reliqua parte ciuitatis. Cap. XVI

Am uero perfectis aggeribus, Septēbris mēsis die septimo, qui erat à cœpto opere octauus & decimus dies, Romani quidem machinas admouebant. Seditioforum autē alij, qui ciuitatē desperauerant, muris relictis in Acram recedebant, alij se in cloacas demittebant: multi dispositi prohibebant eos qui arietes applicarent. hos autē superabant multitudine ac uirtute Romani: quodq; maximū est, læti moestos atq; iam debiles. Cum autē pars esset aliqua muri subruta, nōnullæq; turres arietibus pulsatae celsissent, statim quidem propugnatores earum diffugiunt: timor autem etiam tyrannos necessitate maior inuadit. nam & prius q̄ transgredērētur hostes, torpore tenebantur, & ad fugiendum suspensi erant. Videres autē paulo antē superbos, & factis impijs arrogantes, ita tunc humiles esse ac tremere, ut miseranda esset, quanquam in nequissimis, tanta mutatio. Conati sunt quidem ambitu & muro, quo moenia cingebātur, inuaso atq; perrupto, custodes pellere, atq; egredi: cum uero, quos antea fideles habuerant, nusquā uiderēt, fugiebant quō quemq; necessitas impulisset. Adeuntes autē alij cum totum ab occidente murum subuersum esse nunciarēt, alij subijisse Romanos, ac etiam propinquare se quærētes, alij etiam uidere hostes in turribus affirmarent, metu fallente conspectū, in ora prostrati, pro sua demētia querebant: ac ueluti succisi neruos, quā fugerēt hæsitabant. Vnde & maxime quis, & uirtutē dei perspexerit contra iniustos, & fortunam Romanorū. Tyranni siquidem semetipfos tutione priuauere, ac sponte de turribus descēdere: unde uinūq; sola uero fame capi poterant. Romani uero qui tantū in muris inferioribus laborauerant, eos quos instrumentis nō potuissent, nunc fortuna cepere. Omnibus enim machinis, tres turres ualidiores erant, de quibus supra memorauimus. Relictis itaq; his, uel (quod est uerius) dei nutu ab his depulsi, cōfestim quidem ad uallem Siloam cōfugere. rursus autē ubi à metu paululum respira uerunt, munitionem qua murus erat accinctus ex ea parte petiere. Vsi autē in firmiori audacia, q̄ necessitate (iam enim uires eorum labor, metus & calamitas fregerat) à custodibus retruduntur, & per diuersa disiecti, in cloacis delitescūt. Romani uero muris potiti, signa in turribus posuere: & plausu atq; lætitia uictoriā & cantu celebrabāt, q̄ principio finem belli multo senserant leuiorem. Deniq; sine sanguine murum nacti, nouissimū non esse credebant: cumq; nullum reluctantē uiderent, pro incerto mirabantur. In angustias autē uiarum strictis gladijs fusi, & quos cepissent interficiebāt nullo discrimine: domosq; totas, cum omnibus qui eò cōfugerant, igni tradebāt. Multas uero uastantes quas prædæ causa penetrassent, integras mortuorū familias, & plena mortuis tecta, quos fames cōfecerat, ostendebant. Ipsum deinde horrentes aspectū, uacuis manibus egrediebantur. Nec tamen eo modo peremptos miserātes idem etiam circa uiuos patiebantur: sed unumquenq; obuiū transfigendo, & angusta uiarum cadaueribus obstruendo, totam ciuitatem sanguine diluere, ut pleraq; incensorum cædes extinguerent. Et occidentes quidem uespere cessabant, nocte uero crescebat incendiū. Ardentibus autē Hierosolymis, illuxit dies Septēbris mensis octauus ciuitati, tot clades cum obfideretur expertæ, quot bonis si usā esset ex quo fuerat cōdita, inuidenda fuisset.

Ioseph.

Xx 3

set

set: nulla tamē alia re tantis infelicitatib. digna, nisi q̄ talem progeniē qua subuerſa eſt, edidit. Intro aut Titus ingreſſus, & alia, & ciuitatis munitiōes ac turrium cautes miratus eſt, quas tyrāni per dementiā deſeruerant. Cōſpecta quidem earum ſolida altitudine, itemq; magnitudine, ſubtiliq; lapidum cōpagine ſingulorum, quantumq; paterent uel quantū erigerentur, deo, inquit, plane adiuuante pugnauiſus, & deus erat, qui detraxit ab iſtis munimentis Iudæos. Nam quæ hominū manus, aut quæ machinæ ad iſtas ualere? Tunc quidem multa eiſmodi cum amicis colloctus eſt, quos uero à tyrannis uinctos in caſtellis reperit, relaxauit. Cū aut alia ciuitatis deleret, murosq; ſubuerteret, eas turres fortunæ ſuæ monimentū reliquit: qua cōmilitate his potitus fuiſſet, quæ capi nō potuiſſent. Quia ergo milites interficiēdo defatigabātur, magnaq; adhuc extabat ſuperſtitū multitudo, ſolos quidem armatos Cæſar, & qui manum opponerent, iubet interfici, reliquā uero multitudinē ſaluam eſſe. Illi aut cum his, quos occidi mandatum fuerat, etiā ſenes, ac debiles trucidabāt: uegetos aut atq; utiliores coactos in tēplum, in deſtinatū mulieribus ambitum cōcluſerunt. Cuſtodem aut his Cæſar appoſuit unum ex libertis, & amicum ſuum Frontonem, qui fortunā quam quiſq; meritis eſſet, decerneret. Ille aut latrones quidem omnes, atq; ſeditioſos, cum alius ab alio indicaretur, occidit: iuuenes aut lectos, qui proceri atq; formoſo eſſent corpore, triumpho ſeruabat: ex reſidua multitudine ſeptē & decē maiores annis, uinctos mittit ad Aegyptū, operib. deputādos. Plurimos aut per prouincias Titus diſtribuit, in ſpectaculis ferro & beſtijs cōſumendos. Qui uero infra decimū & ſeptimū annū ætatis agerent, uenditi ſunt. Iiſdem aut diebus, quibus ſecernebātur à Frontone, mortui ſunt fame duodecim milia, quibus partim odio cuſtodū non præbebatur eibus, partim ipſi uictus ſaſtidio tenebantur. Erat autem præ multitudine hominū frumenti penuria.

De numero captiuorum & peremptorum. Cap. XVII

Incaptiuorū quidē omniū qui toto bello cōprehenſi ſunt, nonaginta & ſeptē miliū cōprehenſus eſt numerus. mortuorū uero per omne tēpus obſidionis undecies centū milia. Horū pleriq; gentiles fuerunt, ſed nō indigenæ: ab omnibus em regionibus ad azymorū diem feſtū cōgregati, bello ſubito circūfuſi ſunt: ubi primo quidē illis peſtifera lues ex loci anguſtia naſceretur, deinde citius fames. Quod aut caperet tantam hominū multitudinē ciuitas, certum erat ex his, qui ſub Ceſtio fuerāt enumerati. Is em tunc uires ciuitatis ac florem Neroni ſignificare cupiens, contēnenti nationem, à pontificib. petijt, ut ſi quo modo poſſent multitudinē numerarēt. Illi aut, cum dies feſtus adefſet, qui Paſcha uocatur, quando à nona quidem hora uſq; ad undecimā hoſtias cædunt, per ſingulas uero contubernia nō pauciorum quàm decem uirorum fiunt: ſolum enim epulari non licet, multi etiam uiceni conueniunt: hoſtiarum quidem ducenta & quinquaginta ſex milia & quingentas numerauerunt. Fiunt autem, ut denos epulatores per ſingulas imputemus, uicies centena ac ſeptingenta milia, ſancti omnes ac puri: nec enim leproſis ſiue uiliginoſis, aut ſemine fluentibus, quos gonoroicos uocant, neq; mulieribus mēſtruo cruore pollutis, neq; alijs inquinatis participare ſacrificia permittebatur: ſed nec alienigenis quidē, niſi qui religionis cauſa

ſa ueniſſent. Magna uero hæc multitudo ab extraneis cōgregabaſ. Tunc tamē uelut in carcerē tota gens fato cōcluſa eſt, et facta hominib. ciuitas bello obſidebaſ. Ita q; ſuperat omnē humanā, & diuinitus emiſſam peſtē numerus peremptorū, quos partim palam occidēre, partim cepere Romani. Rimantes enim cloacas, & ſepulchra eruentes, quos offendiffent iugulabant. Inuēti aut ſunt ibi quoq; plus q̄ duo milia, quorū alij manu ſua, plures autem mutuis ſe uulneribus interfecerāt, cū alios fames corrupiſſet. Foedus aut corporū odor introeuntibus occurrebat, adeo ut ſtatim multi recederēt: alij plura habendī cupidine, cōgeſta cadauera calcantes, ſe immergerēt, multę nāq; opes in cuniculis inueniebant, neſaſq; omnē uiā lucri faciebat. Subducebantur aut multi, quos tyrāni uinxerāt: nec enim in extremis à crudelitate ceſſauerāt. Vltus eſt aut deus utrunq; merito. Et Ioānes quidē oppreſſus fame cū fratribus in cloacis, quam ſepe deſpexit, à Romanis dexterā ſibi dari precatus eſt. Simon uero multa ui cū neceſſitate luſtatus ſicut infra deſignabimus, ſemet tradidit. Seruatus aſt aut alter triumpho. Ioannes aut uinculis ſempiternis. Romani uero extremas urbis partes incendunt, murosq; ſubuertunt.

Hieroſolymæ urbis hiſtoria breuis. Cap. XVIII

Ita quidē Hieroſolyma capta eſt, ſecundo anno principatus Veſpaſiani, Septēbris menſis octauo die. Quinquies aut prius capta, tunc iterū uaſtata eſt. Aegyptiorū quidē rex Aſochæus, & poſt cum Antiochus, deinde Pompeius, & poſt hos cum Herode Soſius captā urbem ſeruauerunt. Antea uero rex Babyloniorum ea potitus excidit: poſt annos ex quo ædificata eſt, mille trecētos ſexaginta, & mēſes octo, & dies ſex. Primus aut cōditor eius fuerat Chananæorū dynaſta qui patria lingua iuſtus appellatus eſt rex. Erat quippe talis. Ideoq; ſacerdotiū deo primus exhibuit, & ſano primū ædificato, Hieroſolymā ciuitatē uocauit, cum antē Solyma uocaretur. Chananæorū quidē populo rex Iudæorū Dauid pulſo, colendam ſuo populo tradidit: & quadrageſimo ſexageſimo quarto anno poſt, ac mēſibus tribus, à Babylonijs euerſa eſt. A rege aut Dauide qui primus Iudæus in ea regnauit, uſq; ad id quod Titus fecit excidium, anni mille centū ſeptuagintanouē. Ex quo primum autem condita eſt, uſq; ad excidium, anni duo milia centum ſeptuagintaſeptem. Sed enim neq; antiquitas, neq; ingentes diuitiæ, neq; per totum orbē terræ diſuſa fama, nec magna religionis gloria quicq; iuuat quo minus periret. Talis quidem ſinis Hieroſolymorū obſidionis fuit. Poſtquam uero quos occideret quidē raperet, nō habebat exercitus, q̄ iratis animis omnia deerant (nec enim parcendo ſi eſſet quod agerent, abſtinuiſſent) iubet eos Cæſar totam funditus iam eruere ciuitatē ac tēplum: relictis quidē turribus, quæ præter alias eminebāt, Phaſelo, & Hippico, & Mariamme: muriq; tanto, quantum ciuitatem ab occidente cingebat. Id quidem, ut eſſet caſtrum illic cuſtodie cauſa relinquendis: turres autem, ut poſteris indicarent qualem ciuitatem, quàm ue munitiſſimam, Romanorum uirtus obtinuiſſet. Alium uero totum ambitū ciuitatis ita cōplanauere diruentes, ut qui ad eam acceſſiſſent, habitatā aliquando eſſe uix crederent. Hic quidem ſinis eorum dementia, qui nouas res mouere tentauerūt, Hieroſolymis fuit, clariffimę ciuitati, & apud omnes homines prædicatiſſimæ.

Cæsar autem præsidio quidem illic statuit relinquere decimam legionem, nonnullasque alas equitum, ac peditum cohortes. Omnibus autem belli partibus administratis, & laudare uniuersum cupiebat exercitum, pro rebus fortiter gestis, & debita uiris fortibus præmia persolvere. Cōposito autem in medio ante castra magno tribunali, stans in eo cum procerum eminentissimis, unde ab omni milite posset audiri, magnam illis ait habere se gratiam, quod beneuolentia erga se utendo perseuerassent. Laudabat autem, quod per omnia bella morigeri fuissent, quodque præliando fortitudinem in multis magnisque periculis monstrassent, patriæ per se amplificantes imperium: omnibusque planum facientes hominibus, quia neque hostium multitudo, neque munitiones regionum, neque magnitudines ciuitatum, uel audacia incōsulta, & immanitates efferæ aduersantium, possint unquam Romanorum uires, uel manus effugere, quamuis in multis rebus aliqui fortunam opitulantes habuerint. Pulchrum quidem esse, ait, illos etiam bello finem imponere, quod multo tempore gestum sit. nec enim optasse his quicquam melius, cum id ingrederentur. Hoc autem pulchrius atque præclarior, quod duces Romani & administratores imperij, ab his declaratos ac præmissos in imperium cuncti libenter suscipiunt. & his quæ ipsi decreuere, standum putant, agentes his gratias, qui legissent. Mirari autem se eos ac diligere omnes, quia nemo uiribus alacritate habuit tardior. Et illis tamē, qui pro maiore uel clarior decertassent, uitamque suam cōdecorassent fortibus factis, & re bene gesta militiam suam nobiliorem fecissent, dixit se & honores & præmia redditurum: nec ullum eorum qui plus alio laborare uoluisset, iusta uicissitudine cariturum: magnamque sibi huius rei fore diligentiam, quod magis uellet honorare uirtutes eorum, qui militie socij fuissent, quam punire peccata. Confestim ergo iussit eos quorum partes sunt, indicare, quosnam scirent fortiter aliquid in bello fecisse: & nominatim singulos appellans, præsentem collaudabat, quasi qui domesticis recte gestis nimium lætaretur: & coronas eis aureas imponebat, & torques longasque hastas, & signa ex argento facta donabat, & uniuscuiusque ordinem mutabat in melius. Quin & ex manubijs aurum & argentum, itemque uestes, aliamque prædam largiter distribuebat. Omnibus autem ita donatis, ut quisque se meritum præberet, uotisque cum uniuerso exercitu factis, magno fauore descendit uertitque se ad sacra pro uictoria celebranda: magnaque astante bouum multitudine circum aras, immolatos omnes exercitui dedit ad epulas, ipse uero cum honoratis per triduum lætatus, milites quidem alios quod quenque cōueniret, dimittit. Hierosolymorum autem custodiam decimæ legioni credit: neque ad Euphratem, ubi pridem fuerat, eam remisit. Duodecimam uero legionem, memor quod Cestio duce Iudæis cesserat, totam Syria pepulit: erat enim olim apud Raphanæas: ad Meliten autem, quæ sic uocatur, misit. Hæc ad Euphratem in confinio Armeniæ & Cappadociæ sita est. duas uero sibi obsequi satis esse duxit, donec ad Aegyptum perueniret, quintam & quintamdecimam legiones. Deinde cum ad maritimam Cæsaream cum exercitu descendisset, in eam manubiaram multitudinem reposuit, captiuosque ibi asseruari præcepit, quod ad Italiam nauigare tempus hyemis prohibebat.

De

De nauigatione Vespasiani, de quo comprehenso Simone & spectaculo die natalis exhibito. Ca. XX.

Per idem uero tempus, quo Titus Cæsar obsidionis causa apud Hierosolymam cōmorabatur, ascensa nauis oneraria Vespasianus Rhodum transmittit. Hinc autem uectus triremibus, postquam omnes quas præternauigauit ciuitates inuisit, ab his cum uotis exceptus, in Græciam ex Ionia transit. Egressus deinde Corcyra in Iapygiam delatus est, unde iam terra iter agebat. Titus autem ex maritima Cæsarea reuersus, in Cæsaream quæ Philippi uocatur, aduenit, diuque ibi cōmorabatur, celebrans omnia genera spectaculorum: multique in ea captiui cōsumpti sunt, alij bestijs obiecti, alij autem cateruatim more hostium inter se depugnare coacti. Hic Simonem etiam Giorge filium cōperit hoc modo cōprehensum. Iste Simo cum Hierosolyma obsideret in superiore ciuitate cōstitutus, postquam muros ingressus exercitus totam uastare ciuitatem cœperat, tunc fidelissimis amicorum ascitis, et lapidarijs cum ferramentis eorum necessitati congruis, & alimentis que multis diebus sufficere possent, unam cum illis omnibus in quandam occultiore cloacam sese demittit. et quoad fossam patebat, illi progrediebant: ubi uero soliditas obstitifset, eam suffodiebant, sperantes posse ulterius progressos tuto emergere, atque ita seruari. Sed hæc expectationem ueram non esse, rei periculum refellebat. Vix enim paululum fossas processerant, iamque alimenta, quamuis parce his uterentur, eos deficiebant. tunc igitur uelut stupore posset Romanos fallere, albis tunicis, innexaque fibula, ac chlamyde purpurea indutus, illo in loco ex terra editus ubi templum antea fuerat apparuit. Ac primo quidem obstupere qui eum uiderunt, locisque suis manebant. deinde propius cum accessissent, quis esset, percotati sunt. & id quidem Simo non dicebat. iubebat autem ad se ducem uocari, statimque accersitus ab his qui ad eum cucurrerant, uenit Terentius Rufus: namque is rector militie relictus erat. Omnia autem ab eo ueritate cōperta, ipsum quidem uinctum custodiebat: Cæsari uero quemadmodum esset cōprehensus, indicauit. Simonem quidem in ultionem crudelitatis, qua in ciues suos amare ac tyrannice fuerat usus, in potestate hostium quibus maxime inuisus erat ita deus posuit, non ui subditum eorum manibus, sed sua sponte ad supplicium adductum: propterea quod plurimos ipse crudeliter interemerat falsis criminationibus in simulatos, defectionis scilicet ad Romanos. Nec enim potest iram dei effugere nequitia, nec inualida res est iustitia, sed quandoque sui temeratores ulciscit, & grauiorem poenam ingerit criminosis, cum iam se liberatos esse crediderint, eo quod non statim luere commissum. Id etiam Simo didicit, postquam in iras Romanorum incidit. Illius autem ascensus e terra, magnam etiam aliorum seditioforum multitudinem iisdem diebus fecit in cloacis deprehendi. Cæsari autem maritimam Cæsaream reuerso, uinctus Simo oblatus est. & illum quidem triumpho, quem Romæ acturus erat, seruari iussit. Ibi autem moratus, fratris sui natalis die clarissime celebrabat, multam partem damnatorum eius honori attribuens. Numerus enim eorum qui cum bestijs depugnauerunt, quique ignibus cremati sunt, & inter se digladiatores periere, duo milia quingentos excessit. Omnia tamen Romanis uidebantur hæc licet mille modis illi consumerent, minus esse supplicij. Postea Cæsar Berytum uenit (hec autem est ciuitas Phoenices prouinciæ, colonia Romanorum) & in hac quoque diutius demoratus est, maiore usus claritudine circa natalis patris die, tam magnificentia spectaculorum, quam sumptibus alijs excogitatis, cum etiam captiuorum multitudo eodem quo antea modo periret.

De

Venit autem per idem tempus, Iudæos qui apud Antiochiam reliqui erant, acerba & exitioſa pericula perpeti, concitata in eos Antiochenſium ciuitate, tam propter criminationes illatas eis in præſentia, quam propter ea quæ fuerant nō multo ante cōmiſſa. De quibus neceſſarium mihi uidetur pauca prædicere, ut etiā quæ poſtea geſta ſunt, cōſequenti narratione referamus. Iudæorū namq; gens multū quidē totius orbis indigenis aſſeminata eſt. Plurimū autē Syris uicinitate permixta, præcipue apud Antiochiā uerſabat, propter magnitudinē ciuitatis. maxime uero his liberā domiciliij facultatē reges, qui poſt Antiochū fuerant, præbuerūt. Namq; Antiochus quidē, qui Epiphanes dictus eſt, ualtatis Hieroſolymis tēplum ſpoliauit. Qui uero poſt eum regnū aſſecuti ſunt, quicquid æneum in donarijs fuit, hoc Iudæis apud Antiochiā degentib. reddidere, in eorū ſynagoga dedicatū: conceſſeruntq; ut pari cum Græcis iure ciuitatis uterentur. A ſecutis quoq; poſtea regibus eodē modo tractati, & multitudine profecere, & exſtructione itemq; magnificentia munerū templū clarius reddidere: ſemperq; religione ſibi ſociātes magnam paganorū multitudinē, etiam illos quodāmodo ſui partē fecere. Quo tēpore autē bellum fuerat conclamatū, & recens in Syriam Veſpaſianus delatus eſt nauigio, Iudæorū uero odium apud oēs pullulabat, tunc unus eorū Antiochus quidā plurimū patris cauſa honorabilis (erat em̄ princeps apud Antiochiam Iudæorū) cum Antiochenſium populus concionaretur in theatro, progreſſus in mediū, patrē ſuū & cæteros deferebat, inſimulans eos q̄ una nocte totam ciuitatē incendere ſtatuiffent: & uelut huius conſilij participes quosdam hoſpites Iudæos tradidit. His autē auditis, populus iram cohibere nō poterat: ſed in eos quidē qui traditi fuerant, ignē iuſſit afferri: ſtatimq; omnes in theatro cōcremati ſunt. In multitudinē uero Iudæorum properabat irruere: ſi eos celeriter ulți eſſent, patriam ſuam ſeruatū iri exiſtimantes. Antiochus autē iracundiam magis accendere, mutatæ uoluntatis argumentū, quodq; Iudæorum mores odiſſet, exhibere ſe credens, ſi paganorum ritu ſacrificaret: idemq; iuſſit & cæteros cōpelli facere: reuendo enim manifeſtos inſidiatores fore. Huius autē rei periculo ab Antiochenſib. factō, pauci quidem cōſenſerunt: alij uero qui noluerunt, perempti ſunt. Antiochus autē acceptis à Romanorum duce militibus, ſæuius inſtabat ſuis ciuibus, nequaquā eos die ſeptimo ab opere ceſſare permittens, ſed omnia cogens facere, quæ diebus alijs agerent. Tamq; ualidam neceſſitatē impoſuit, ut non modo apud Antiochiam ſeptimi diei feriæ ſoluerētur, ſed ab hoc exordio in cæteris quoq; ciuitatibus ad breue ſimiliter tēpus fieret. Iudæis autē apud Antiochiam tūc eiufmodi mala perpeſiſſis, altera denuo calamitas accidit: de qua narrare conati, hæc quoq; perſecuti fuimus. Namq; quod quadratum forum exuri contigit, & archiua monimentorumq; receptacula publicorū, itemq; baſilicas, uixq; ignis inhibitus eſt ſuper omnem ciuitatem magna nimis uiruens, huius facti Antiochus Iudæos accuſat: & Antiochenſes, quos ſcilicet ſi his inſeſti antea non fuiſſent, recenti tamen ex incendij tumultu facile calumnia perpuliſſet, multo magis ex anteaſtis fidem habere dictis ſuis perſuaſit, ut penē ſe uidiffē ignem à Iudæis inijci arbitrarentur: & tanquam furore correpti

correpti, magno cū ardore cūcti aduerſus eos qui accuſabant, impetus facerēt. Vix autē motus eorū potuit reprimere Collega adhuc iuuenis legatus, poſtulans ſibi permitti referre ad Cæſarē geſta. Rectorē nāq; Syriæ Cæſennium Pætum iam quidē Veſpaſianus ad eam miſerat, nondū autē ille peruenerat. Habita uero diligētī quaſtione Collega reperit ueritatē. & eorū quidē Iudæorū quos Antiochus accuſauerat, nemo cōſcius fuit. omne autē facinus admiſere homines quidā nocentiſſimi neceſſitate debitorū: rati q̄ ſi forum & ſcripta publica cōcremaſſent, exactiōne liberarent. Iudæi quidē pro ſuſpenſis criminationibus futura expectantes, magno timore fluctuabant.

Quomodo Veſpaſianus rediens à Romanis exceptus eſt. Cap. XXII

Itus autē Cæſar à patre ſibi allato nūcio, quod uniuerſis quidē Italię ciuitatibus deſiderabilis perueniſſet: maxime uero, q̄ urbs cum Roma ſumma cum alacritate & claritudine ſuſcepiffet, in maximam lætitiā uoluptatēq; translatus eſt, curis de eo ita ut ſibi erat ſuauiſimū liberatus. Veſpaſianū enim etiā longe abſentē, omnes homines Italię uoluntatibus ut præſentē colebant: expectationē ſuam, q̄ nimis eum uenire cupiebāt, procius aduentu ducentes, & omni habentes neceſſitate liberam erga illū beneuolentiam. Nam & ſenatus memor calamitatū, quæ mutatione principū cōtigiffent, optabat imperatorē ſuſcipere ſenectutis honore bellicorūq; geſtorum maturitate decoratū, cuius præſentiā ſciebat ſoli ſaluti ſubiectorū cōmodaturā: & populus malis inſeſtinis ſolicitatus, magis eum uenire cupiebat: tunc ſe calamitatibus quidem pro certo abſoluendū eſſe confidens, antiquā uero libertatē cum opulentia recepturū. Præcipue milites ad eum reſpiciebant. hi enim maxime bellorū per illum patratorū nouerant magnitudinē. imperitiā uero aliorum ducum experti atq; ignauitā, magna quidē ſe optabant turpitudine liberari. eū uero qui ſe & ſeruare & honeſtare ſolus poſſet, recipere præcabantur. Cum uero hac beneuolentia diligereſ ab omnibus, honore quidē præcipuis uiris ulterius expectare intolerabile uidebatur, ſed eum longiſſime ab urbe Roma cōuenire antē properabant. Nec tamē quiſquā moras eius cōueniendi ferebat, ſed ita ſimul oēs effundebantur, & uniuerſis facilius & promptius ire q̄ manere uidebatur, ut etiam ciuitas ipſa tunc primū inter ſe iucundam ſentiret hominum charitatē. Erant autē pauciores ab eūtib. remanentes. Vbi uero eum appropinquare indicaretur, quamq; manſuete ſingulos ſuſcepiffet, qui præceſſerant, nūciatū eſt, omnis iam reliqua multitudo per uias cum cōiugibus & liberis præſtolabant: & quò trāſiens adueniſſet, uidenti eius uoluntatē, uultusq; lenitatē omniū generū uocibus proſequebantur, benemeritū & ſalutis datorem, ſolumq; dignū Romanorū principē appellantes. Tota uero ciuitas ueluti tēplum erat, ſertis atq; odoribus plena. Cū uero uix per circunſtantē multitudinē in palatiū uenire potuiſſet, ipſe quidē penatibus dijs aduentus ſui gratulatoria ſacra celebrauit. Vertunt autē ſe ad epulas turbę, perq; tribus & cognationes & uicinas cōuiuia exercētes, deo libabant, & ab eo præcabant ipſum Veſpaſianum quamplurimū temporis in Romano imperio perſeuerare, & filium eius, & qui ex his naſcerentur ſeruari inexpugnabilem principatum. Urbis quidem Romana Veſpaſiano ita ſuſcepto, ſtatim maxima felicitate creſcebat.

Nte hæc uero tempora, quibus Vespasianus quidem apud Alexandriam erat, Titus uero Hierosolymâ obsidebat, magna pars Germanorum ad defectionem mota est: quibus etiam Gallorum proximi conspirantes, magnam spem contulerant, quod etiam Romanorum dominio liberarentur. Germanos autem deficere uelle, bellumque inferre, sustulit primo natura bonis consilijs uacua, parua spe appetens periculorum: deinde odium principum, quoniam solis sciunt gentem suam uicissim seruire Romanis: nec non equidem maximam tempus eis fiduciam dedit. Nam cum uiderent Romanum imperium crebris imperatorum mutationibus intestina seditione turbari, omnemque his subditam orbis terræ partem pendere ac nutare cognoscerent, hoc sibi optimum tempus ex illorum rebus aduersis atque discordijs oblatum esse putauerunt. Id autem consilium dabant, & hac eos spe decipiebant, Clasicus quidam & Ciuilis, ex eorum potentissimis: qui olim quidem res nouas cupiebant: occasione autem inducti, suam sententiam prodidere. Iamque alacriter affectæ multitudinis periculum facturi erant: uerum maxima parte Germanorum defectionem pollicita, & cæteris fortasse non dissentientibus, ueluti quadam diuina prouidentia, Vespasianus ad Petilium Cerealem, qui pridem Germaniam rexerat, literas mittit, quibus eum consulem declarauit, iussitque ad Britannias administrandas proficisci. Igitur ille quò iussus erat abiens, audita rebellione Germanorum, eos iam congregatos aggressus magna clade affecit, depositaque amentia ad sobrietatem coegit. Sed etiam si ille ad ea loca non peruenisset, tamen haud multo post erant supplicia luituri. Nam ut primum defectionis eorum nuncius allatus est Romam, Domitianus Cæsar hoc audito, non sicut alter in illa ætate fecisset (nam admodum adulescens erat) tantam rei magnitudinem suscipere non detrectauit: sed à patre habens ingenitam fortitudinem, & supra ætatem exercitatus, ilico tendebat in Barbaros. Illi autem expeditionis fama perculsi, ei se permiserunt: lucrum hoc ex ea re maximum nacti, ut sine clade pristino iugo subijcerentur. Omnibus ergo circa Galliam ut oportuit ordinatis, ne facile rursus unquam turbarentur, Domitianus clarus atque insignis, ætatem superantibus factis, & patrium decus afferentibus, Romam regreditur. Cum supradicta uero Germanorum defectione, iisdem diebus etiam Scytharum conuenit audacia. Nam qui appellantur Sarmatæ, maxima multitudine clam transgressi flumen Istrum, uiolenti atque sæuissimi, propter inopinatum impetum multos Romanorum quos in præsijs offendere, interficiunt: & consularem legatum Fonteium Agrippam, qui fortiter his obuius pugnauerat, occidit: proximasque regiones totas ferendo atque agendo, omniaque incendendo peruagabantur. Vespasianus autem hoc facto, & uastitate Mœsiæ cognita, Rubrium Gallum mittit poenas de eis sumpturum. à quo multi quidem in præsijs trucidati sunt. qui uero salui esse potuerunt, cum timore domum refugerunt. Hoc autem bello magister militum finito, etiam futuri temporis cautioni consuluit. Pluribus enim & maioribus præsijs loca circudedit, ut omnino Barbaris esset impossibilis transitus. In Mœsia quidem ea celeritate debellatum est.

De amne

Rinceps uero Titus aliquandiu quidem Beryti comorabatur, ita ut diximus: inde autem reuersus, & per omnes quas obiret Syriæ ciuitates magnificentissima celebrans spectacula, Iudæorum captiuis ad ostentationem cladis eorum abutebatur. Conspicit autem in itinere fluuium cognitione dignissimum. Is fluit medius inter Arcas & Raphanæas Agrippæ regni ciuitates. Habet autem quoddam peculiare miraculum. Nam cum sit quando fluit plurimus, neque meatu segnis, tamen interpositis sex diebus à fontibus deficiens, siccum exhibet locum uidere. Deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur: atque hunc ordinem semper eum obseruare pro certo compertum est. Unde etiam Sabbaticus appellatus est, à sacro Iudæorum septimo die sic denominatus. Ciuitatis autem Antiochensium populus, postquam Titum aduentare cognouit, manere quidem intra moenia præ gaudio non sustinebat. omnes autem obuiam ei pergere prope rabant, & usque ad tricesimum uel eo amplius stadium progressi, non modo uiri, sed etiam foeminae cum pueris expectabant. Et cum appropinquantem uidissent, ex utroque uiae latere stantes dextras cum salutatione tendebant: multisque fauoribus exultantes, cum ipso reuertebantur. Crebro autem inter omnes alias laudes precabantur, ut Iudæos expelleret ciuitate. Titus quidem nihil precibus istis indulgit, sed otiose quæ dicebantur audiebat. Incerti autem quid sentiret, quidue facturus esset, Iudæi magno & atroci metu tenebantur. Nec enim comoratus est Antiochiæ Titus, sed continuo ad Zeugma Euphratem uersus iter contendit. Quò missi etiam ab rege Parthorum Vologeso uenere, auream ei ferentes coronam, quæ Iudæos uicisset. Eaque suscepta etiam conuiuium exhibuit regijs, atque ita Antiochiam remeauit. Senatu uero & populo Antiochensi multum petentibus ut in theatrum ueniret, ubi omnis eum multitudo præstolabatur, humanissime paruit. Rursus autem fortiter iisdem instantibus, & crebro postulantibus expelli ciuitate Iudæos, ingeniose respondit, patriam eorum dicens quò expellendi fuerant interijisse, nullumque iam esse locum qui eos reciperet. Unde ad aliam petitionem sese conuertunt Antiochenses, quæ priorem impetrare non potuerunt. Aeneas enim tabulas eum precabantur eximere, quibus incisa essent priuilegia Iudæorum. Sed ne id quidem Titus annuit. uerum in eodem statu relictis omnibus quæ habebant apud Antiochiâ Iudæi, ad Aegyptum inde discessit. Iter autem agendo cum ad Hierosolymam uenisset, tristemque solitudinem quam uidebat, antiquæ ciuitatis claritudini compararet, disiectorum operum magnitudinem & ueterem pulchritudinem recordatus, miserabatur excidium ciuitatis, non sicut alius fecisset exultans, quæ talem ac tantam funditus excidisset, uerum multa imprecans seditionis authoribus, & qui hanc poenam ei inferre coegere: ita certus erat, quæ nunquam uirtutem suam uoluisset punitorum calamitate clarescere. Ex magnis enim diuitijs, non minima pars in ruinis adhuc inueniebatur. Quædam enim eruebant Romani, plura uero captiuis indicantibus auferebant, aurum atque argentum, aliaque instrumenta pretiosissima, quæ domini propter incertam belli fortunam terræ condidere. Titus autem propositum iter ad Aegyptum tendens, emensa uelociter solitudine, peruenit Alexandriam: decretoque ad Italiam nauigare, cum se

Ioseph:

Yy dua

duæ legiones comitarent, utramq; unde uenerat remisit: quintam quidem in Mœsiam, quintam uero decimam in Pannoniam. Captiuorū autē duces Simonē & Ioannē, & alios numero septingentos uiros electos, tam magnitudine corporum q̄ pulchritudine præstantes, ilico ad Italiam portari præcepit, cupiēs eos in triumpho traducere. Peracta uero nauigatione pro uoto, similiter quidē Roma in eo suscipiendo erat affecta, & occurfus exhibuit ei quos patri. Claritudinē uero Tito pater attulit, qui uenit obuiā, eumq; suscepit. Multitudini autē ciuium diuinā quandā lætitiā suggerebat, q̄ uidebat in unum tres conuenisse. Non multis autem diebus post, unum communem triumphū ob res gestas agere statuere, quamuis utriq; senatus propriū decreuisset. Prædicto autē die, quo futura erat pompa uictoriæ, nemo ex tam infinita ciuitatis multitudine domi remansit. Omnes autē cum exissent, loca ubi tantū stare possent occupauerant, quantus spectandis imperatorib. modus sufficeret, concessio necessario transitu. Cūcta uero turba militari ante lucē per turmas atq; ordines progressa cum rectoribus suis, & circa ostia cōstituta non palatij superioris, sed prope Isidis templum (ibi enim principes nocte illa quiescebant) prima iam aurora incipiente procedūt Vespasianus & Titus lauro quidē coronati, amicti uero patria ueste purpurea: & ad Octauianas ambulationes transeunt. ibi enim senatus, & ducū proceres, & honorati equites, eorū præstolabant aduentum. tribunal autē ante porticus factū erat, sellaq; eburnæ in eo præparata. Quò cum ascendissent, confederunt. Statimq; eos militaris fauor excepit, multus uirtutē testimonijs prædicās. Illi autē inermes erāt, in ueste serica laureis coronati. Perceptis autē laudibus eorum Vespasianus, cū dicere adhuc uellent, silentij signū dedit. Magnaq; omnium quiete facta surrexit, & amictu magnam partē capitis adopertus, solennia uota celebrauit: idemq; Titus fecit. Perfectis autē uotis, Vespasianus in cōmune omnes breuiter allocutus, milites quidem ad prandiū, quod his ex more ab imperatore parari solet, dimittit. ipse uero ad portā recedit, quæ ab eo quod per illam semper triumphorū pompa ducit, nomen accepit. Ibi & cibū prius capiebant, & triumphalibus uestib. amicti, dijs ad portā collocatis cæsa hostia, inter spectacula transeuntes triumphū ducebant, ut multitudini facilius præberet aspectus. Pro merito autē narrari multitudo eorū spectaculorū & magnificentia non potest, in omnibus quæ quisq; cogitauerit, uel artiū factis, uel diuitiarū opibus, uel naturæ nouitate. Nam penē quæcūq; hominibus qui usquam sunt fortunatis paulatim quæsitā sint, alijs alia mirabilia atq; magnifica, hæc uniuersa illa die Romani imperij magnitudinem probauere. Etenim argenti auriq; necnon eboris in omni specie operū multitudinem, nō ut in pompa ferri cerneret, sed ut ita dixerim omnia fluere. & alias quidē uestes ex rarissimis generibus purpuræ portari, alias diligētissima pictura uariatas arte Babylonia: gemmæ autē clarissimæ tam multæ, aliæ coronis aureis, aliæ alijs operib. inclusæ traductæ sunt, ut appareret frustra nos earū usquam rerum esse aliquid suspicari. Ferebant etiā simulacra, quæ illi deos habent, & magnitudine mirabili, & arte nō defunctorie facta. horumq; nihil nō ex pretiosa materia. Quin & animalium diuersa genera producebantur, proprijs ornamentis induta. Erat autē etiam quæ singula porta-

ret

ret magna hominū multitudo, purpureis uestibus atq; inauratis ornata. Ipsi etiā qui ad pompam fuerant ab alia turba discreti, præcipua & mirabili ornamentorū magnificentia culti erant. Insuper his, ne captiuorū quidē uulgus inornatū uideres, sed uarietas & pulchritudo quidē uestiū natam ex fatigatione corporum deformitatē, oculis subtrahebat. Maxime autē stupori erat, pegmatum quæ portabant fabricatio, pro cuius magnitudine timendum uiribus portantium occurrentes putabant. multa enim in tertiū nidum quartumq; surgebant: & magnificentia fabricæ cum admiratione delectabat: multis aurata ueste circumdatis, cum aurū præterea factum atq; ebur omnib. esset affixum. Multis autē imitationibus bellū aliter in alia diuisum, certam sui faciem demonstrabat. Erat enim cernere uastari quidem fortunatissimam terram, totas uero interfici acies hostiū: & alios fugere, alios captiuos duci: murosq; excellētes magnitudine machinis dirui, & castellorū excindi munimina, & populosarū ciuitatū mœnia disturbari, exercitumq; intra muros infundi: cædisq; omnia loca plena, & eorū qui manu resistere nō poterāt preces: ignemq; tēplis immissum, ædiūq; super dominos post multam uastationem euerfiones: atq; amnis tristitiam, defluentis non in arua culta, neque ad hominum uel pecorū potum, sed per terram ex omni parte flagrantem. Hęc enim Iudæi bello passi sunt: ars autē & confectorum operū magnitudo, nescientibus adhuc facta tanq̄ præsentibus ostendebant. Erat autem per singula pegmata captæ ciuitatis dux, ita ut captus fuerat ordinatus. Multæ etiā naues sequebant. Spolia uero alia quidē passim ferebant. eminebant autem ea quæ apud Hierosolymam in templo reperta sunt, mensa aurea ponderis talenti magni, & candelabrū similiter quidem auro factum, sed opere cōmutato ab usus nostri consuetudine. nam media quidē columna basi hærebat, tenues autē ab ea cannulæ producebant, formatae ad similitudinē fuscinae, ad summū quæq; in lychni speciem fabricatae. erant autē numero septē, septimi diei, qui apud Iudæos est, indicantes honorē. Post hæc autē portabat lex Iudæorum, nouissima spoliōrū. Deinde transibant plurimi uictoriæ simulacra portantes, omnia ex auro & ex ebore facta. Post hæc Vespasianus prioribat, & Titus deinde sequebat. Domitianus autē ad equitabat, ipse quoq; ornatus pulchritudine, dignūq; spectari exhibens equū. Pompæ autē finis fuit Capitolini Iouis templū, quò postq̄ uentū est, constitere. Erat autē uetus mos patrius, operiri donec ducis hostiū mortē quispiā nunciaret. Is erat Simon Gioræ, tunc inter captiuos in pompa traductus: laqueo uero circumdatus pro forum trahebat, quo eum simul cæderent qui ducebant. Lex autē Romanis est, ibi necare criminū reos morte damnatos. Postq̄ igitur eum finem uitæ habere nunciatū est, omniūq; fauor secutus est, tūc hostias inchoauere. hisq; secundo per uota solennia omine peractis, in palatiū recessere. Et alios quidem epulis ipsi excepere, alijs autē omnibus domi cōuiuorū instructi erant apparatus. Hunc enim diem urbs Romana celebrabat, uictoriæ quidē in hostes gratulatoriū, finē uero malorū ciuiliū, & spei bonæ pro felicitate principium. Post triumphos uerò, & Romani imperij firmissimū statū, Vespasianus Paci templū ædificari decreuit. Itaq; mira celeritate, & quæ hominū cogitationē superaret, effectū est. Magna enim diuitiarū largitate usus, insuper

Ioseph.

Yy 2 perfectis

perfectis id picturæ ac figmentorū operibus exornauit. Omnia namq; in illud fanum collecta ac deposita sunt, quorum uisendorum studio per totum orbem, qui ante nos fuerunt, uagabantur: quomodo aliud apud alios situm esset, uidere cupientes. Hic autem reposuit etiam quæ Iudæorum fuerant instrumenta, his se magnifice ferens. Legem uerò eorum, & penetralium uela purpurea in palatio condita seruari præcepit.

Herodium & Machærus à Basso capta. Cap. XXV

In Iudæam uero legatus missus Lucilius Bassus, suscepto à Cereali Vutiliano exercitu, castellū quidē Herodion cū præsidio deditiōe cepit. Post autē omni manu militari collecta, multi autē in partes diuisi erant, & legione decima bellū inferre Machærunti statuit. Valde enim necessariū uidebat id excindi castellū, ne multos sui munimine ad defectionē inuitaret. Nam & salutis spem habitatorib. certā, & aggredientib. hæsitationem atq; formidinē, natura loci præstare maxime poterat. Nam ipsum quidem quod muro cinctū est, saxosus est collis, in procerā altitudinē surgens, & ob hoc etiā capi difficilis uidet: sed ne uel accedi posset eò natura excogitaret, quæ uallibus eum ex omni parte uallauerat, quarū altitudo oculis comprehendi nō posset: nec transire erat facile, nec aggestu ulla ratione cōpleri possibile. Nam ea quæ ab occidente secat uallis, LX stadijs distendit, unde Asphaltites lacus ei limitē facit. ex hoc uero tractu ipse Machærus altissimo uertice supereminet. A septentrione autē & meridie, ualles magnitudine quidem supradicta cingunt, similiter uero sunt inextricabiles ad oppugnationem. eius uero uallis quæ ab oriente est, altitudo nō minor centū cubitis inuenitur: monte uero ex aduerso Machærunti posito terminat. Ea loci natura perspecta rex Alexander, primus in eo castellū cōmuniuit, quod postea Gabinius bello cū Aristobulo gesto deposuit. Herodi autē regnanti, omnib. locis dignior cura uisus est, & cōstructione tutissima, propter Arabū præcipue uicinitatē. namq; opportune situs est, eorū fines prospectans. Magno ergo locū muro amplexus ac turribus, ciuitatē illic fecit incolis, unde in arcē ipsam ferebat ascensus. Quin & circa ipsum uerticē rursus murū ædificauerat, turresq; in angulis sexagenorū cubitorū erexerat. In medio autē ambitu regiā struxerat, magnitudine simul habitationū & pulchritudine locupletē. Multas uero cisternas recipiēdis aquis abundeq; snppeditandis, locis maxime idoneis fecerat: ueluti cum natura certaret, ut quod illa situ loci expugnabile fecerat, ipse manu structis munitionibus superaret. Insuper enim & sagittarū multitudinē machinarūq; reposuit: & omnē apparatus excogitauit, q̄ habitatorib. posset magnæ obsidionis præstare contemptū. Erat autē in ipsa regia ruta mirabilis magnitudinis: à nulla em̄ ficu uel celsitudine uel magnitudine uincebat. Ferebant autē eam ex Herodis tēporibus perseuerasse: mansissetq; ulterius profecto, sed ab Iudæis qui locum ceperant excisa est. Vallis autē, qua ciuitas à parte septentrionali cingit, quidam locus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur: quæ flammæ quidē asimilis est colore, circa uesperā uero ueluti iubare fulgurans, accedentibus eamq; euellere cupientibus facilis nō est: sed tam diu refugit, nec prius manet, q̄ si quis urinam muliebrem uel menstruum sanguinem super eam fuderit, quin etiam

tunc

tunc si quis eam tetigerit, mors certā est, nisi forte illam ipsam radicē ferat de manu pendentē. Capitur autem aliō quoq; modo sine periculo, qui talis est: Totam enim circūfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum. deinde ab ea religant canem: illoq; sequi eum à quo religatus est cupiente, radix quidē facile euellitur: canis uero continuo moritur, tanquam eius uice à quo herba tollenda erat, traditus. nullus enim postea accipietibus metus est. Tantis autem periculis propter unam uim capi eam operæpretium est. Nam quæ uocatur dæmonia, pessimorum hominum spiritus, uiuis immerfa, eosq; necantia quibus subuentum nō fuerit: hæc cito, etiā si tātummodo admoueat agrotantibus, abigit. Fluunt autem ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum, multū inter se sapore diuersi. Alij namq; amari sunt, alijs nihil dulcedinis deest. Multi autem frigidæ aquæ ortus, non solū in humilioribus locis fontes alternos habent: sed quod amplius quis miretur, in proximo quædam spelunca cernitur, non quidem alte caua, saxo autē imminēte protecta: super hoc ueluti duæ māmæ inter se paululum distantes eminent: & altera quidem frigidissimū fontem, altera calidissimū fundit: qui mixti lauacrum suauissimum præbent, multisq; morbis ac uitijs salutare: maxime uero neruorum curationi cōueniens: habetq; idem locus metalla sulfuris & aluminis. Bassus autem contēplatus undiq; regionem, ualle orientali repleta accessum parare statuit: opusq; inchoauit, properans aggerem quamplurimū extollere, facilēq; per eum oppugnationem facere. Qui uero intus fuerāt deprehensi, ab externis segregati Iudæi, illos quidem coegere, inane uulgus esse existimātes, inferiorem obseruare ciuitatē, ac pericula priores excipere: superius uero castellum ipsi occupatū tenebant, & propter munitionis firmitatē, & ut saluti suæ consularent. Impetraturos enim se ueniā opinabantur, si locum tradidissent Romanis. Prius autē uolebant spem declinandæ obsidionis experiēdo cōvincere: ideoq; alacri animo in dies singulos excursus habebāt, & cum his quos fors obtulisset confertis manibus, multi moriebātur, multosq; Romanos interficiebant. semper autē utrisq; ex tempore plus uictoriæ captabatur: Iudæis quidem, si incautiores aggredērētur: in aggere autem positus, si improuisum excursus eorum bene septi armis exciperēt. Sed non is erat finis obsidionis futurus. Res autē quædam fortuito gesta, inopinatā castelli tradendi necessitatem Iudæis imposuit. Erat inter obsessos iuuenis & audacia ferox, & manu strenuus, Eleazarus nomine. is autem fuerat excursibus nobilis, multos egredi aggestūq; prohibere cogitās, & in prælijs semper grauius Romanos afficiens: audaciaq; sua socios prosequens, impetum quidem facilem his, periculo autem uacū discessum efficiebat nouissimus recedēdo. Itaq; discreta quodam die pugna, & utraq; parte digressa, ipse tanq̄ despiciēs omnes, existimās neminem tunc hostium prælium excepturū, extra portā remansit: & in muro stantes alloquebatur, tota mente illos attendens. Hanc autē opportunitatē uidit quidam ex castris Romanorū Aegyptius, nomine Rufus: & quod nemo sperasset, impetu factō cum ipsis eum armis repente correptum, cū hoc uisō stātes in muro stupor teneret, in castra Romanorū traduxit. Postq̄ uero dux nudum præcepit extendi, & in aperto constitutū, ut ex ciuitate cōspicerēt, cædi uerberibus, uehemēter Iudæos cōfudit casus iuuenis, uniuersaq; ciuitas in

Ioseph.

Yy 3 fletu

fletu erat & questibus, unius uiri clade percussa. Id ubi Bassus animaduertit, consiliorum aduersus hostes hoc principium sumpsit: eorumque miserationem augere cupiens, quatenus coacti pro eius salute castelli traditionem facerent, quod sperauit adeptus est. Nam ipse quidem, uelut mox Eleazarum suspensus, crucem defigi iussit. ea uero conspecta, maior castellanorum dolor inuasit, & ululando querebantur, intolerabile esse calamitatem uociferantes. Tunc igitur Eleazarus eos orabat, ne uel se despicerent, mortem miserrimam subiturum, sibi quoque ipsis salutem praerberent, postquam iam subacti omnes Romanorum uiribus ac fortunae concederent. Illi autem & eius sermone fracti, & quod multi intus pro eo precabantur (ex magna enim & numerosa cognatione genus ducebat) & contra ingenium suum misericordia uicti sunt: & quibusdam celeriter missis colloquebantur, castelli traditionem facere petentes, ac reddito sibi Eleazaro, sine metu dimitti. Cum autem his assensus esset dux Romanorum, multitudo ciuitatis inferioris, inita separatim cum Iudaeis cognita pactio, ipsi clam nocte aufugere statuere. Cum uero portas aperuissent, ab his qui ditionem promiserant ad Bassum nuntius uenit, siue inuidia salutis eorum siue formidine, ne eorum fugae causam ipsi praestarent. Sed fortissimi quidem fugientium, qui praecesserant, euasere. reliquorum autem uiri quidem mille septingenti perempti sunt, mulierum uero & pueri in seruitium ducti. Spersiones autem cum his qui castellum dedidere habitas, Bassus conseruandas esse ratus, & ipsos dimisit, & Eleazarum reddidit.

De Iudaeis a Basso interemptis & Iudaea diuendita. Cap. XXVI

Ins autem administratis, in saltum, qui appellatur Iardes, ducere properabat exercitum. multi enim illuc congregati esse nunciabantur, qui pridem tempore obsidionis, ex Hierosolymis & Machaerunte profugerant. Ergo cum ad locum uenisset, neque falsum fuisse nuntium reperisset, primo quidem omnem locum cum equitibus cingit: ut si quis Iudaeorum conatus fuisset euadere, fugiendi per equites copiam non haberet. pedites autem syluam iussit caedere, in quam confugerant. Hoc modo ad necessitatem adducti sunt fortiter aliquid faciendi, uelut ex audaci certamine fortasse fugam etiam reperirent. Itaque simul uniuersi, & cum clamore impetu facto, in eos a quibus cincti fuerant, irruunt. Illi autem fortiter excipiebant: multa quoque his audacia illis contentione usis, diu quidem praelium tractum est, non autem similibus euenit finis pugnae certantibus. Nam Romanorum quidem duodecim tantum contigit occumbere, neque multos sauciari: Iudaeorum uero ex illo praelio nullus euasit. Sed cum non essent pauciores tribus milibus, prostrati sunt omnes: eorum quoque dux Iudas Iairi filius, de quo supra meminimus, qui ordini cuidam praepositus cum Hierosolyma obsideretur, quibus demersus fuerat cloacis, latenter effugit. Eodem uero tempore Caesar etiam ad Liberiū Maximum scripsit (erat autem procurator) ut omnem terram uideret Iudaeorum. nec enim ciuitatem in ea condidit propriam seruans sibi eorum agrum. Solis autem octingentis militibus illic relictis, locum dedit quem incolerent, qui uocatur Ammaus. distat autem ab Hierosolymis triginta stadiis. Stipendium uero ubicumque degerent Iudaeis indixit: binasque drachmas singulis annis deferre in Capitolium iussit, ita ut antehac Hierosolymorum templo pendebant. Et res quidem Iudaeorum illo tempore hunc statum habebant.

De

De clade Antiochi regis & eruptione Alanorum in Armeniam.

Cap. XXVII

Iam uero quarto anno Vespasiano administrante imperium, contigit Comagenes regem Antiochum in maximas clades cum tota domo incurrere, ex causa huiusmodi. Cefennius Petus, qui tunc Syriam administrabat, siue re uera, seu propter inimicitias Antiochi (certum non ualde patefactum est) literas ad Caesarem misit, Antiochum dicentem deficere ab Romanis cum Epiphane filio decreuisse, pactis habitis cum rege Parthorum: propterea quoque debere illos ante capere: ne si priores nouas res adorti essent, totum Romanorum imperium bello perturbaret. Non erat autem Caesar huiusmodi nuntium ad se perlatum neglecturus. Nam uicinitas regum, maiore negotium prouidentia dignum esse faciebat. Samosata enim Comagenes maxima ciuitas iuxta Euphratem sita est, ut esset Parthis (eo namque id cogitauerunt) facillimus transitus, tutum autem receptaculum. Fide igitur habita, & potestate sibi permessa, ut ageret quod expedire uideretur, negligendum non putauit. Subito tamen, Antiocho eiusque socijs nihil opinantibus, in Comagenem ingressus est, ex legionibus quidem sextam ducens, & insuper quasdam cohortes alasque equitum. habebat autem auxilio reges, Chalcidicae Aristobulum, Emesaeque Sohemum. Introitus autem illis erat sine certamine, quod nemo indigenarum manus ualebat opponere. Antiochus enim insperato percussus nuntio, bellum quidem contra Romanos nec cogitatione concepit. Decreuit autem, toto regno in eo quo erat statu relicto, cum coniuge ac liberis egredi, hoc se Romanis purum ab ea suspitione quae sibi ingereretur probaturum esse ratus. progressusque de ciuitate centum triginta propemodum stadiis, in campo tabernaculum ponit. Petus autem in Samosatam qui eam capefferent mittit, & per eos ciuitatem tenebat. ipse uero cum alio milite in Antiochum ire tenebat. Non tamen rex uel ipsa necessitate adductus est aduersum Romanos aliquid bellicum gerere: sed fortunam suam questus, quiduis pati sustinebat. adolescentibus autem, bellique peritis, uique corporis praestantibus filiis eius non erat facile in calamitate sine pugna durare. Itaque ad uirtutem se conferunt Epiphanes & Callinicus. Vehementi autem pugna per totam diem habita, insigni fortitudine demonstrati sunt: nullaque parte suarum uirium diminuta discedunt. Antiocho uero neque pugna hoc modo peracta manere domi tolerabile uidebatur: sed abducta coniuge cum filiabus in Ciliciam fugit, atque hoc facto militum suorum animos fregit. nam ueluti desperato ab eo regno defecere, & ad Romanos se transferre, omniumque erat desperatio. Ergo priusquam penitus destituerentur auxilijs, Epiphani cum caeteris seruare se ex hostibus erat necessarium. fiuntque omnes equites decem, qui cum his una transgressi sunt flumen Euphratem. hinc iam sine metu profecti, cum ad Vologesem Parthorum regem uenissent, non quasi profugi despecti sunt: sed ac si fortunam pristinam retinerent, omni honore dignati sunt. Antiochum uero, ubi Tarsum Ciliciae uenit, misso centurione Petus uinctum Romam transmisit. Vespasianus autem ita regem ad se deduci non passus est: dignius esse ratus, ueteris amicitiae habere rationem, quam belli occasione inexorabilem iracundiam seruare. Itaque iubet ei iter agendum auferri uincula, intermissaque interim profectio Romam, apud Lacedaemonem degere: magnos uero ei pecuniae redditus praebet, ut non modo copiose, sed etiam regie uictum haberet. His Epiphanes & caeteri cognitis, qui patri ante metuebant, magna cura & in-

Yy 4 extri-

extricabili animos relaxarūt, & ipsi quoq; spem recōciliandi cū Cæsare concepere. Cum autem etiā Vologeses de his scripsisset ad Cæsare (nec em̄ quamuis feliciter agerēt, extra Romanum uiuere patiebantur imperiū) & cum Cæsar his mansuete facultatem dedisset, Romā uenerunt. patre autem ad eos ex Lacedæmone statim aduecto, cū omnis hōnor eis haberetur, ibi māserē. Alā norum autem natio, quod quidem Scythæ sint, iuxta flumen Tanain & Mēotides paludes sedes habentes, iam quodam loco memorauimus. His uero temporibus inito cōsilio, ut terram Mediam, & ulterius prædādi causā peruaderent, cum rege Hyrcanorum colloquūtur. namq; is est illius transitus dominus: quem rex Alexāder ita fecerat, ut portis ferreis clauderetur. Aditu autem sibi præbito, uniuerſi nihil suspicātibus Medis incumbūt: eorumq; fines populosos, omnigenumq; pecorum plenos diripiebant, cum resistere nullus auderet. Nam qui regnū eius terræ obtinebat Pacorus, metu percussus, in difficiliora loca refugiēs, cæteris quidem bonis omnibus ceſſerat: uix autem ab illis coniugem ac concubinas suas captas, datis centū talentis redemerat. Summa ergo facultate sine pugna prædabundi, & usq; ad Armeniā uastantes omnia processere. Eius autem Tyridates rex erat. Qui cum his obuius bello conflictisset, nō multum abfuit quin uiuus in illa acie caperetur. Procul enim quidam misso eū laqueo circūdatū tracturus fuerat, nisi celeriter gladio rupisset laqueum, atq; ita fugisset. Illi autem pugna multo magis efferati, terrā quidē depopulati sunt: magnā uero hominum multitudinē, aliamq; ducentes prædam ex utroq; regno, ad sua domicilia rediere.

Excidium Massadæ castelli munitissimi.

Cap. XXVIII

A Pud Iudæā uero mortuo Basso, Flavius Silua in administratione succedit. & aliā quidem terrā bello subactā uidens, unum autē adhuc rebelle superesse castellū, omni quæ in illis locis habebat manu collecta, aduersus id militē mouit. Nomē est autē castello Massada. Princeps uero sicariorū, à quibus fuerat occupatū, erat uir præpotēs Eleazarus, ex origine Iudæ, qui nō paucis Iudæis persuaserat, ut ante diximus, ne professionē facerēt, quando censor Cyrenius in Iudæam missus est. Tunc enim sicarij conspirauerunt in eos, qui Romanis dicto audientes esse uellēt: omniq; modo his quasi hostibus utebātur, diripiendo quidem & abigendo eorum bona, ignem uero domibus iniiciēdo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebāt, qui pugna etiam petendam Iudæorum libertatem tanta ignauia prodidissent: magisq; se optare sub Romanis seruitiū professi essent. Erat autem id plane causatio, & crudelitatis atq; avaritiæ dicebatur obtentu: manifestum autē rebus effectum est. Nam ijdem illi & defectionis focij fuerunt, & bellum cum Romanis cōmuniter susceperē. Causa uero peior illorū in eos facta est: & cum mēta prior eorum refelleretur occasio, peius tractabant eos, qui nequitiae suæ iustis assertionibus exprobrarēt. Fuit enim quodāmodo illud tēpus apud Iudæos omniū generū malitiæ focundissimū: ut nullū opus intermitteretur infectū: nec si quis excogitādo fingere uoluisset, haberet quo magis nouū aliquid inueniret. Ita & priuatim & communiter omnes unum erant, & exuperare alium alius tam impietate q̄ iniquitate in proximos certabant: potētes quidē multitudinem male tractando, multitudo uero ad interitum

tum potentium properando. Illis autē erat dominandi cupiditas, his autē uim faciendi, bonaq; locupletū diripiēdi. Primi quidē sicarij fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis autores, nullo neq; uerbo indicto ad iniuriam, neq; facto intentato ad exitiū eorū quibus insidiarent penitus prætermisso. Verū & hos Ioannes moderatiores esse demonstrauit. Non solū enim omnes interficiebat qui necessaria & profutura suaderent, tanq̄ inimicissimos maxime ciues eiusmodi impetens, sed etiam patriā malis plurimis cumulauit: qualia factururus fuerat qui deū quoq; iam esset ausus impietate cōtemnere. Nam & mensa nefaria uescebat, & legitimā patriamq; exterminauerat castimoniam: ut iam sit minime mirū, si mansuetudinis cōmunionem minime seruabat hominibus, qui dei pietatem furore contempserat. Rursus Simon Gioræ, quid mali non cōmisit, quā ue liberorum corporum iniuria temperauit, qui eum creauere tyrannum? Quæ uero eos amicitia, quæue cognatio ad quotidianas cædes non ferociores effecit? namq; alienos quidē male tractare, inertis nequitiae opus esse arbitrabant: clarissimam uero gloriam parere crudelitātē in familiarissimos existimabant. Horū furoris æmuli, etiam Idumæi fuere: illi enim sceleratissimi peremptis pōtificibus, ne qua pars conseruaret pietatis in deū, totū quod ex ciuitatis facie supererat, abscidere, summamq; per omnia iniustitiam induxerunt: in qua illud hominū genus, qui Zelotæ appellati sunt, uiguit: qui nomen factis uerū probauerunt. Omne enim malitiæ facinus æmulati sunt, nullo inæmulato, quod ante commissum memoria tradidit, prætermisso: quamuis nomen sibi ex bonorū æmulatiōe imposuissent: qui eos quos læderent, propter efferam sui naturā cauillando fallebant, qui malorū quæ maxima essent, bona ducebant. Itaq; debitū uitæ finē inuenere, merita illis omnibus pœna dei uoluntate decreta. Cuncta em̄ quæ natura hominis posset ferre supplicia, in eos usq; ad extremū uitæ terminū congesta sunt, quæ uarijs perempti cruciatibus pertulere. Fortasse dixerit aliquis minora eos q̄ commiserere perpeſſos, uerū qua tandē digna tantis sceleribus pœna affici poterant? De illis autē qui in eorū crudelitatem incidērunt, nō est huius temporis pro merito conqueri. Rursum igit ad eam narrationis partē redeo, unde digressus sum. Venit em̄ dux Romanorū contra Eleazarū, & qui cum eo Massadam tenebant, sicarios, exercitū ducens. & fines quidē statim omnes obtinuit, præsidijs ubiq; locis opportunissimis collocatis: castellū autē muro circūdedit, ne quis obessorū fugiendi facultatē haberet, utq; custodes perseuerarent. ipse uero castris locū occupat, ad obsidionem quidem idoneū, quem delegerat, qua parte castelli rupes mōti proximo applicabant, cæterum difficilem ad copias utensilium. Non solū enim cōmeatus ex longinquo, & cum labore Iudæorum maximo portabant, quibus hæc fuerat cura mandata, uerum etiam potus aliunde in castra ducebant, quoniam in eo loco nullus fons proximus nascebatur. His autem dispositis, Silua obsidionem aggressus est, artis ac laboris egentē, propter castelli munitiōnem, cuius natura huiusmodi est: Saxum gyro non exiguum, & excelsum longitudine, undiq; abruptis atq; altis uallibus cingitur inuisibili super fundo habens scopulos: ipsaq; omnium sunt animalium gressibus inaccessible, nisi quod duobus modis idem saxum in difficilem explicatur ascensum. Est autem

autem unū iter ab lacu Asphaltite ad solis ortū, & alterū ab occidēte facilius ambulari. Vocat autem unū coluber, ex angustia crebrisq; flexibus capta similitudine. Quæ enim prominet rupes, frangit, ac sæpe in se reuertens, paulatim rursus producit: uixq; illo itinere gradiens promouet pedem. namq; mutanti uestigiū, necesse est altero pede niti. Est autē certa pernicies, si quis labat. altitudo enim rupiū utrinq; dehiscit, ut quæ horrore quemuis terrere audacissimū possit. Per eiusmodi uiam cum xx stadijs ascenderis, quod restat uerticis est non in acutū finē coacti, sed ut habeat in summo planiciē. In hac primus quidē Ionathas pontifex castellū ædificauit, & appellauit Massadam. Post autē Herodi magno studio fuit loci illius structio. Nam & murum per omnem eius gyrū erexit, stadiorū spacio septem, è candido lapide factū, & duodecim altum, latumq; octo cubitis: & xxvii turres quinquagenorū cubitorum in eo stabant: ex quibus aditus erant in ædes circa omnem murū intus ædificatas. Rex enim uerticem, q̄ fecundus, omniq; planicie mollior esset, culturæ destinauerat: ut si quando externorū alimentorū penuria cōtigisset, ne hac quidē laborarent, qui salutem suam castello credidissent. Quin & regiam sibi ædificauerat, ab occidentalis partis ascensu, intra moenia quidem arcis positā, uergentem autē ad septentriouē. regię uero murus erat magnus, ac firmissimas quatuor celsitudine sexagenorū cubitorum in angulis turres habebat. Membrorū autem intus, & porticuū itemq; balnearū uaria erat & sumptuosa constructio, columnis quidem è singularibus saxi undique substitutis, parietibus autē membrisque; solida cōpage lapidū uariatis. Ad singula uero habitacula, & in summo, & circa regiam, & ante turres multos magnosq; puteos in scopulis exciderat, custodes aquarum: tantam molitus abundantiam, quantam qui fontibus uterent haberent. Fosse uero iter ex regia in arcem summā ducebant, quas foris nemo cernebat. Sed ne manifestæ quidem uiaē facilē sui usum præbere hostibus poterant. Nam orientalis quidem uia natura est inaccessa, ut supra memorauimus. Occidentale uero, magna in angustia posita turri conclusit, quæ non minore mille cubitorū spacio ab arce distaret, quam neq; transire posse, neq; capi facile uidebat. Inextricabilis autē, quamuis licenter ambulatibus, fuerat fabricata. Ita quidē aduersus hostiles impetus natura simul & manu castellū erat cōmunitū. Intus autē repositi apparatus, magis & diurnitatē & opulentiam iuere. nam & frumentū multum erat conditū, & quod in longū tempus sufficere posset: uinumq; multū & oleum: insuper autē cuiusq; leguminis fructus, & palmule coaceruata. Cunctaq; reperit Eleazarus, castello per dolū cum sicarijs occupato, matura, nihilq; recens depositis deteriora: quanq̄ ferè ex quo apparatus sunt, ad excidiū à Romanis illatum, cētum annorū tempus agebat. Quinetiā Romani fructuū reliquias incorruptas offendere. Si quis autē causam diurnitatis auram esse existimet, nō errauerit, quod arcis altitudine ab omni terrena ac foeculenta materia sit remota. Inuenta est autem omnigenū quoq; armorū multitudo, ab rege cōdita, quæ decem millibus uirorū sufficerent, ferrumq; infectū, necnon æris & plumbi materia: quippe ut magnis de causis factū crederes apparatus. Aiunt enim Herodem id ipsum castellum sibi ad refugiū paruissē, duplex periculū suspicantem: unū quidem ab Iudæo-

rum

rum populo: ne se deposito, illos qui antea reges fuerant, ad principatū reduceret. Alterū uero maius atq; atrocius, ab regina Aegypti Cleopatra. Hęc em̄ suam sententiā non celabat, sed cum Antonio sæpe uerba faciebat, postulas Herodē interfici, sibi autē obsecrans regnū Iudæorū donari. Et magis q̄ miraretur, nondū eius imperio Antoniū paruissē, male eius amore mancipatū q̄ non donaturū sperasset. Propter eiusmodi metus Herodes conditā Massadam, extremum belli contra Iudæos Romanis opus reliquit. Nam quia foris iam locū omnem muro cinxerat dux Romanorū, sicut supra diximus, ac ne quis effugeret diligentissimè procurauerat: incipit oppugnationē, uno tantum loco reperto, qui aggerum iactū posset excipere. Nam post eam turrim quæ iter ab occidente, quod ad regiam summūq; montē duceret, præcludebat, erat quædam continentia saxi uastior latitudine, multumq; porrecta: celsitudine autē Massadæ trecentis cubitis inferior, quam Leucen appellabāt. Hanc igitur Silua ut ascendit ac tenuit aggerem apportare militibus iussit: illis autē alacri animo & magna manu operantibus, solidus ad ducentos cubitos erectus est tumulus. Verū neq; firma neq; sufficiens machinis ferendis hæc mensura uidebat: sed super eum tribunal, constructis saxi ingentibus, factū est, altū itemq; latū cubitis L. Erat autē & aliarū machinarum fabrica illis asimilis, quas primo quidē Vespasianus ad oppugnationes, postea uero Titus excogitauerat: & turris LX cubitorum effecta est, tota ferro consepata, unde multis balistarum tormentorumq; iaculis Romani cito eos repulere, qui de muro pugnabāt, & caput exerere prohibere. Simul autē ingenti etiā ariete fabricato, Silua crebro murū pulsari iubet: ac uix quidem tamen aliquam eius deicit partem interruptam. Cito autē præuenere sicarij muro intus altero constituto, qui ne machinis quidem simile aliquid pateret: mollis enim adhuc erat, & impetus laxare uolentiam poterat, hoc modo constructus. Trabes proceritate magnas, & quæ sectæ sunt continentes cōposuere: earū autē ordines erant duo similes, tantumq; distantes quanta esset muri latitudo: & inter eos ambos replebant aggere spatiū. ne uero crescente cumulo terra deflueret, alijs trāuersis trabibus quas in longitudinē posuerāt colligabant. Erat ergo illis opus quidem ædificio simile: sed quod cedenti inferbant machinarū ictus euanescebant, lutoq; subsidente strictiorē fabricam faciebant. Hoc ubi Silua considerauit, igni magis murū captum iri putans, multas quidē arduas faces militibus intrò iaculari præcepit: murus autem, quippe ut magna ex parte lignis constructus, ignē cito cōprehendit: & usq; ad limū sui laxitate calefactus, ingenti flamma colluxit. Incipiente quidē adhuc incendio, spirans aquilo Romanis erat horribilis: auertens em̄ desuper flammam in eos abigebat, & penè machinas quasi iam conflaguratas desperauerant. deinde flatu mutato, ueluti diuina prouidentia excitatus auster, multa ui in aduersum eum murum repulit: iamq; totus ardebat ex alto. Romani quidē cum dei uterent auxilio, ad castra leti digrediebant, decreto hostes luce aggredi, & nocte uigilias accuratiores facere, ne quis eorū clam subterfugeret. Sed neq; ipse Eleazarus de fuga cogitabat, neq; alij cuiquā permissurus erat ut faceret. Videns autem murum igne consumptum, alium uero nullum salutis modum neque uirtutis excogitans: sed his quæ Romani in se

liberosq;

liberosq; suos & coniuges facturi essent si uicissent, ante oculos positus, de omniū morte consiliū cepit: idq; ex præsentibus fortissimū ratus, ualidioris animi socijs uesperis cōgregatis, talibus eos uerbis ad facinus inuitabat. Cum olim uobis decretū sit, uiri fortes, neq; Romanis, neq; cuiq; alij seruire, nisi deo: is enim solus est uerus & iustus dominus hominū: ecce nunc tēpus ad-est, quod factis uestros probare animos iubeat. Ne igit nos dehonestemus, antē quidē seruitutē nec sine periculo passi, nunc aut cum seruitute intolerabiles pœnas subituri: si uiuos in Romanorū potestātē uenire cōtingat, primi enim omniū ab his defecimus, & nouissimi cū his bellū gerimus. Puto aut et hanc nobis à deo gratiā datā, ut bene ac liberè possimus mori, quod alijs nō euenit præter spem superatis. Nobis aut certū est, orto die futurū excidium. Libera est aut strenua mortis cōditio cum affectibus: nec em̄ prohibere id hostes possunt, qui profecto nos optant uiuos abducere, neq; nos illos iam possumus superare pugnādo. Nam fortasse quidē ab initio statim oportuit, quando libertatē defendere cupiētib. omnia & à nobis ipsis acerba peioraq; ab hostib. eueniebant, de dei uolūtate cōiicere, & scire q̄ amica ei quondam Iudæorū natio damnata esset interitu: manens em̄ propitius, uel saltē nobis leuiter infensus, nunq̄ tantorū quidem hominū perniciē neglexisset: sacrificiā uerò urbē suam igni hostiū excidioq; prodidisset. Nos autem soli scilicet ex omni genere Iudæorū sperauimus seruata libertate superare, tanquā nil in deū deliquissemus, nulliusq; culpæ participes fuisset, q̄ alios quoq; docuimus. Itaq; uidetis quemadmodū nos uana expectasse redarguit, fortiore nobis speratis reb. malorū necessitate illata. Nec em̄ quicq; nobis castelli natura inexpugnabilis profuit ad salutē: sed & alimentorū copiam, & armorum multitudinē, aliumq; habētes abundantissimū apparatū, ipso deo manifestissime auferēte spem salutis perdidimus. Ignis em̄ qui ferebat in hostes, in ædificatū à nobis murū non sponte reuersus est. Sed hæc multorū ira sunt sunt criminū, quæ furore capti contra gentiles ausi sumus: pro quib. quæso ne Romanis inuictissimis pœnas, sed per nos ipsos deo præstemus. istæ autē illis moderatiores sunt. morientur enim coniuges iniuria uacuae, liberi seruitutis expertes. Post illos aut ipsi nobis honestā inuicē gratiam præbeamus, libertate seruata optima sepultura. Prius tamen & pecunias & castellū igne exuramus. Mœrebunt enim Romani, certe scio, si neq; corpora nostra tenuerint, cōpendioq; caruerint. Alimēta sola relinquamus. hæc enim nobis erunt testimonio mortuis, q̄ non penuria uicti sumus: sed ita ut ab initio staueramus, mortē seruituti prætulimus. Hæc dicebat Eleazarus: sed non in eundē modum præsentiu sententiæ congruebant. Sed alij quidē ei obedire properabant, & quasi uoluptate replebant, pulchrā esse mortē existimantes. Qui uero molliores erant cōiugū ac familiarū suarum misericordia, uel etiam proprius quemq; apertissimus deterrebat interitus, aliusq; aliū intuēs, contrariū uoluntatis suæ motum lacrymis designabant. Quos cum uidisset Eleazarus formidare, ac magnitudinē consilij animis frangi, ptimuit ne etiā eos qui fortiter dicta perceperūt, effoeminarēt flentes ipsi ac deplorantes. Ergo exhortationē nō intermisit: sed erectior, multoq; repletus spiritu, clariorē de immortalitate animæ orationē incipit: magna; usus exclamatione,

lachry-

lachrymātes attētius aspectans: Plurimū, inquit, opinione deceptus sum: qui putarē uiros fortes pro libertate certātes, mori bene malle, q̄ uiuere. Vos aut ne cuilibet quidē homini quicquā neq; audacia neq; uirtute præstatis, qui etiā magna mala effugituri, mortē timetis: cū oporteret uos super hoc neq; cū ctari, neq; expectare monitorē. Olim em̄ & à primo sensu nos erudire sacræ patriæ orationes, maiorū quoq; nostrorū factis & animis cōfirmātibus, per-seuerabāt: quod uiuere hominis est, non mori, calamitas. Nā mors quidem libertatē animis præstans, ad propriū purūq; locum eas dimittit, ab omni clade futuras intactas. Donec aut mortali corpore uinctę sunt, unaq; malis eius implentur, quod uerisimile dicitur mortuæ sunt. Diuino enim cū mortali societate turpis est. Multū quidē potest anima iuncta cū corpore: instrumentum enim facit suum, latenter id mouēs, & ultra mortalem naturam gestis producēs: Veruntamē cum pondere, quo in terrā detrahitur, quodq; ab ea pendet, absoluta, propriū locū receperit, tunc beatā & undiq; liberam participat fortitudinē: humanis oculis, ut ipse deus, inuisibilis manēs: nec enim cum est in corpore, conspicitur. Nā & accedit occulta, neq; rursus cum recedit uidetur, unam quidem ipsa habens incorruptā naturā, corpori autē causam præbens mutationis. Nā quod anima attigerit, hoc uiuit atq; uiget: unde uero digressa fuerit, hoc marcidū moritur: tantū immortalitatis ei superat. Et huius orationis argumētū uobis sit somnus: in quo in se collectæ animæ, nusquā eas distrahēte corpore, iucundissimā quietē agunt: cū deo uero pro cognatiōe degētes, ubiq; adsunt, ac multa futura prædicūt. Cur igitur mortē timere conueniat, qui somni diligimus quietē? quēadmodū autem nō sit dementissimum, breuitatē uitæ sequētes, sibimet inuidere perpetuā? Oportebat quidē nos domestica institutione meditados, alijs esse exēplo promptæ uoluntatis ad mortem, Attamē si ab alienigenis etiā rei fides petēda est, Indorū uideamus sapiētiae professores. Illi enim cū sint boni uiri, uitæ quidē tempus, quasi quoddā necessariū naturæ munus, inuiti sustinent: properāt aut animos corporibus soluere: nulloq; urgēte neq; exagitāte malo, propter immortalis conuersationis desideriu, alijs quidē prædicūt se esse abituros, nec est qui prohibeat quiscquam, sed omnes fortunatissimos appellātes eos, ad familiares suos mandata mittunt: ita certā ueramq; animis esse inter se cōsuetudinē credidere: ipsi autem cū mandata perceperint, igni traditis corporibus, ut immaculata puraq; anima secernat, laudati moriunt. Facilius enim ad mortē illos amicissimi prosequunt, q̄ exterorū hominū quisquam suos ciues, in longinquam peregrinationē ituros. Et se quidē ipsos descent: illos aut beatos dicunt, quod immortalitatis ordinē iam recipiāt. Non ergo nos pudebit, si deterius Indis sapiamus, propriaq; ignauia leges patrias, quæ omnibus hominibus æmulandæ uidentur, inhoneste despiciamus? quāquā & si cōtraria nos à principio instituisset eruditio, quod summū bonum est hominibus uiuere, mors aut calamitas: at tamen tēpus nos adhortat eam bono animo & facile tolerare, dei uoluntate & necessario morituros. Olim enim quantū apparet, cōtra omne Iudæorum genus hoc decretū posuit deus, ut uita careremus, qui ea nō eramus quemadmodum oportebat usuri. Nō ausim em̄ nobismetipsis ascribere, neq; Romanis gratificari, quod nos omnes eorū bellū absumpserit, Nō enim uiribus il-

Ioseph.

Zz lorum

lorū hęc accidere: sed causa fortior interueniēs, illis pręstitit ut uincere uiderent. Quibus enim armis Romanorū perempti sunt, qui Cęsarę incolebant Iudęi? ac ne defecturos quidē ab illis, dum diem septimū celebrarēt, aggressa Cęsariensiu multitudo, neq; repugnātes cum coniugibus ac liberis mactauerūt: nec uel ipsos erubuere Romanos, qui nos tantūmodo hostes, quod defeceramus, putabāt. Sed dicet aliquis, Cęsariensibus semper cū suę ciuitatis Iudęis fuisse discordiā, tēpusq; nactos uetus odiū exfaturasse: quid ergo de Scythopolitanis dicemus? Nobiscū em illi, ppter Gręcos bellū gerere ausi sunt, ac non cū propinquis nostris Romanos ulcisci. Multū igitur his fides illorū ac beneuolentia profuit: si quidē ab ipsis cū totis familijs acerbissime trucidati sunt, ac pro auxilijs gratias eis reddidere: nam quę illos a nobis pati prohibere, hęc passi sunt, uelut ea ipsi cōmittere uoluissent. Lōgum fiet, si uelim nūc separatim de singulis dicere. Nostris enim, quod Syrię ciuitatū nulla est, quę nō Iudęos apud se habitantes occiderit, nobis q̄ Romanos plus inimicos. Vbi etiā Damasceni, cū ne causam quidem probabilē cōfingere potuissent, ciuitatē suam cęde nefaria repleuere, octodecim milibus Iudęorū cū cōiugibus ac familijs iugulatis. Eorū aut multitudinē plagis in Aegypto peremptorum LX. miliū numerū audiebamus excedere. Illi quidē fortasse in aliena terra, cū nullū inuenissent hostibus aduersariū, ita sunt mortui. At omnibus qui domi cū Romanis bellū suscipere, nihil deerat eorū, quę spem totā possent prębere uictorię. Arma enim & muri, & castellorū inexpugnabiles fabricę, atq; interriti spiritus ad pericula pro libertate subeunda, cunctos ad defectionem reddūt fortiores: sed hęc ad paucū tempus cū suffecissent, seq; sustulissent, maiorū malorum extitere principiū. Omnia enim capta sunt, omniaq; hostibus succubuerunt, uelut illorum nobilitatis causa uictorię, nō ad eorū salutē, a quib. instructa fuerāt, apparata sint. Et in pręlio quidē mortuos beatos existimari oportet: repugnātes enim & libertate nō perdita periere. Eorū uero multitudinis, qui a Romanis subiugati sunt, quis nō misereatur? quis uero nō antequam illa patiatur, mori properet? quorū alij torti, tāq; igne q̄ uerberibus excruciatu periere, alij semel a bestijs ad secundū earū cibū uiui seruati sunt: illorū quidē miserrimi habendi sunt, qui adhuc uiuunt, qui sępe mortem optātes nō accipiūt. Vbi est aut illa magna ciuitas? Aut ubi est quę totius gētis Iudęę metropolis fuit? Tantis quidem murorū septis munitissima, tot uero ante muros castellis turriūq; obiectis mœnib. tuta, belliq; apparatus uix capiens, tot aut uirorū pro se pugnantiu multitudinē continens, quid nobis facta est, quę deū habere incolam credebatur? Radicitus ex fundamentis erepta est, solaq; eius monumenta restant, eorū a quibus excisa est imposita reliquijs castra. Senes uero infelices ad cineres tēpli asident, & paucę mulieres ad turpissimā pudoris iniuriā ab hostibus reseruata. Hęc secū reputās quicquam nostrū, aspicere solē durabit, etiam si uiuere sine periculo possit? Quis inimicus adeo patrię, quis tam imbellis, aut parcus animę, ut eū non poeniteat hucusq; uixisse? Atq; utinā omnes fuissetis mortui, priusquā illam sacram ciuitatē hostiu manibus uideremus excindi, priusquā templum sanctū tanta impietate funditus erui: sed quoniā spes nō instrenua nos illexit, quod forte poterimus pro ea hostes ulcisci: nunc autē euanuit, ac solos necessitati dereliquit

quit, mori bene pperemus, nostrimet ipsi misereamur, & cōiugū liberorūq; dū nobis licet a nobis ipsis misericordiam capere. Ad mortem nanq; ipsi nati sumus, & quos ex nobis genuimus, eāq; fugere ne fortissimi quidē possunt. iniuria uero & seruitus, & uidere cōiuges ad turpitudinē duci cū liberis, non est malum hominibus ex naturę necessitate profectum: sed hęc sua timiditate perferūt, qui ante mori cū licuit noluerunt. Nos autem multū freti fortitudine, a Romanis defecimus: & postremo nūc illis ad salutem hortantibus, non paruimus. Cui igit non est eorum iracūdia manifesta, si nos uiuos subiugare potuerint? Miserandi quidem adolescētes erūt, quorū uires corporis ad multos sufficiēt cruciatus: miserādi aut prouectiores, quorū ætas clades ferre nō poterit. Videbit alius coniugē ab duci, alius manibus reuinctis uocem filij patre implorātis exaudiet. Sed dū liberi sunt & gladios habēt, pulchrū ministeriū nobis prębeāt, expertes seruitutis hostiu. Moriamur liberi, cū filijs & coniugibus uita decedamus. Hęc nobis leges pręcipiūt, hęc nos cōiuges & filij deprecant, horū necessitatem deus misit, his contraria Romani uolūt, & ne quis nostrū ante excidiū pereat, timent. Festinemus igit eis, pro sperata potiūdi nostri uoluptate, stuporem mortis admirationemq; relinquere audacię.

Adhuc eū orare cupientē omnes interpellabāt: & effrenato quodā impetu pleni, ad opus incitabant: ac ueluti laruis exagitati, alius aliū antecapere cupiebat: hoc specimen esse fortitudinis, rectiq; consilij existimantes, ne quis extremus remanere uideretur: Tantus eos & coniugū & filiorū & proprię cędis amor inuasit. Sed nec, id quod aliquis putauerit, cum facinus accederēt obtusi sunt, uerū eam seruare sententiā, quā cū dicta perciperēt, habuerūt: propriū quidē charūq; affectum retinētibus cūctis, rationi uero cedentibus, quia iam optime filijs cōsuluissent. Simul enim ualere uxorib. cū amplexu dicebant, ac liberos gremijs captos extremū lachrymātes osculabātur: & simul tanquā manibus alienis iussa peragētes uolētes eos cōfigebant: malorū quę subditi hostibus passuri fuerāt, cogitationē habentes pro solatio necessitatis ad cędem. Deniq; nemo hac audacia minor inuentus est. Cuncti autem cōiunctissimos trāsfixere: miseri, quibus id necesse fuit, quibusq; filios atq; uxores occidere, malorū omniū uidebatur esse leuissimū. Igitur neq; horum iam factorum dolorem tolerātes, & interfectos læsos existimātes, si uel breuissimū tempus eis superuenirēt, cito quidē uniuersis bonis in unū congestis ignē inijciunt, forte uero ex numero suo decē lectis omniū percussorib. uniuersi etiā propter liberos ac cōiuges prostratos cōpositi, eosq; cōplexi manibus, parato animo se mactādos prębebāt infelicissimum illud exhibentibus ministeriū. Isti autē intrepide cūctis occisis, eādē sortis legem in sua quoq; morte statuerūt, ut cui obtigisset, nouem peremptis semet super eos occideret. ita omnes sibi cōfidebant, quod neq; in audendo, neq; in sustinendo facinore, pręstaret alius alij: Et ad extremum ceteri quidē se neci supposuere: unus uero atq; nouissimus, circūspecta multitudine mortuorū, ne quis forte in multa cęde superset qui suę manus egeret: ubi cognouit omnes peremptos, ignē quidē immittit regię: uehementi uero manu toto per se trāsfecto gladio, iuxta suos affectus occubuit. Et illi quidē perierant, nullā credentes animam ex numero suo Romanis subditā reliquisse. Latuit autē una mulier senior, & alia quędā Eleazari

cognata, plurimū doctrina sapiētiāq; mulieribus præstās, et quinq; pueri per cuniculos qui aquā sub terra potui ducebāt abditī, cū alijs cædibus occupatas mētes haberēt, qui erant nongenti numero & sexaginta, cū mulieribus simul ac pueris. Hæc aut calamitas acta est Aprilis mēsis quintodecimo die. Romani aut adhuc pugnā expectantes mane aggeribus scalarū pontibus iūctis muros aggrediebātur. Cum uero hostium neminem uiderēt, sed undiq; uersum acerbam solitudinē, ignemq; intus ac silentium, quid factū esset conijcere nō poterāt: & ad extremū uelut impellentes ictū arietis, ululatum, si quem forte prouocarēt, dederūt. Clamorē autem sensere mulieres, & ex cloacis emerſæ, factū Romanis ut erat indicarūt, altera earum quemadmodū dicta uel gesta fuissent omnia narrāte manifeste. Nō tamē Romani facile his uerbis adducebantur, ausi magnitudinē uerisimilem nō credētes. Ignē uero extinguere conabant, perq; hunc uiam sectantes cito in regiam peruenerunt: cōspectaq; multitudine mortuorū, nō ut in hostib. gauisi sunt: sed consilij fortitudinē, & obstinatum in tanto numero rebus ipsis contemptum mortis admirabantur.

Interitus sicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant, Cap. XXIX

Huiusmodi autem peracto excidio, in castello quidem præſidiū dux reliquit, ipse uero cū exercitu ad Cæsarem profectus est. Nec enim quisquam supererat in illis regionibus hostium, sed iam tota Iudæa belli fuerat longinquitate subuersa: multisq; suorū etiam procul incolentibus sensum perturbationis ac periculū exhibuerat. Nam & circū Alexandriam Aegypti ciuitatem postea cōtigit multos Iudæorum perire. His em̄ qui ex factione sicariorum illuc effugere potuerunt, nō satis erat saluos esse: uerum & illic nouas res conabantur, ut libertatem defenderēt, & Romanos quidem nihil se meliores putarent, deum uero solum dominum dicerent. Cū autem quidam ijs Iudæorū non ignobiles aduersarētur, illos quidem mactare, alijs uero instabant, ad defectionē eos hortantes. Eorum autē uidentes confidentiam principes seniorū, iam cohibere tutum sibi nō esse arbitrabantur: sed cōgregatis omnibus in cōgregationē Iudæis, sicariorū temeritatē publicabant, illos omniū malorum causam esse demōstrantes: & nunc aiebant illos, quod nec si fugissent certam spem salutis habituri uiderent, à Romanis enim cognitos statim perituros esse, sibi debita calamitate replere eos quod nullius fuissent delicti participes. cauendū igitur ab eorum exitio multitudinem monebāt, & ut pro se Romanis ipsorū traditione satisfacerēt. His dictis, prospecta periculi magnitudine paruere, multoq; impetu sicarios aggressi corripere. quorū sexcenti quidem statim capti sunt: qui uero in Aegyptum Thebasq; illius tractus elapsi sunt, nō multo post comprehensi reducti sunt: quorum nō est qui durtiā, siue cōfidentia siue pertinacia uoluntatis sit dicenda, nō obstupescat. Omni enim genere tormētorum & uexatione corporum in eos excogitata, ob hoc solummodo ut Cæsarem dominū faterent, nemo cessit, neq; dicere uelle uisus est: sed omnes illa necessitate ualidiorem sentētiā cōseruauerunt, tāquam brutis corporibus nō animis etiā cruciatus ignēq; susciperent. Maxime uero puerorum ætas, miraculo spectantium fuit: nec enim uel eorum quisquam commotus est, ut dominum Cæsarem nominaret: usq; adeo corporum infirmitatem uis audaciæ superabat.

Oniæ

Oniæ templum clausum apud Alexandriam.

Cap. XXX

Lepus tunc Alexandriam rector administrabat, & de hoc ad Cæsarem motu uelociter retulit. Ille autem inquietum Iudæorum circa res nouas studium cauēdum esse existimans, ac ueritus ne rursus in unum congregarentur, & quosdā sibi adiungerent, præcepit Lupo, ut templum Iudæorum, quod esset apud Onion (quæ sic appellatur) ciuitatem, destrueret: Hæc aut est in Aegypto: quæ ob hanc causam & coli cœpit, & nomē sumpsit. Onias Simonis filius, unus ex pontificibus, & Hierosolymis fugatus, Antiocho rege Syriæ cum Iudæis bellum gerente, Alexandriā uenit: & à Ptolemæo suscipitur humanissime, propterea quod Antiocho erat inimicus: ait se gentem Iudæorum eius auxilio sociaturum, si dictis suis obtemperasset. Cum autem rex ea quæ possent fieri annuisset, rogauit ut in aliqua parte Aegypti templum sibi ædificare permetteret, & more patrio deum colere. Ita enim & Antiochum magis odiosum Iudæis, qui templū apud Hierosolymā uastauisset, ipsiq; beneuolentiores eos fore, eoq; multos ad eū religionis diligentia colligendos. Paruit his Ptolemæus, eiq; locū dedit centum & octoginta stadijs à Memphi distantem: Heliopolitanus aut ille tractus dicitur: ubi castello fabricato, Onias templum quidē dissimile ei quod est in Hierosolymis, turrim autem similem extruxit, ingentibus saxis sexaginta cubitis erectam. Aræ autem fabricam secūdum patriam imitatus est, & donarijs similiter exornauit, præter candelabri cōfectionem. Candelabrum enim non fecit, sed informatū aureum lychnum tanquam iubaris luce radiātem, de aurea catena suspēdit. Totum uero circa templum spacium cocto latere circūdedit, saxeas portas habente. Concessit autem rex etiam multum agri modum, ac pecuniæ reditus: ut & sacerdotibus esset copia ad multa, quæ dei cultus desideraret. Nō tamen hæc Onias sana uolūtate faciebat, sed erat ei contentio cum Iudæis apud Hierosolymam degētibus, propter fugæ memorem iracundiam: & hoc templo ædificato, arbitrabatur ad id se om̄em ab Hierosolymis multitudinē reuocaturū. Fuerat autem olim prædictio quædā annis noningentis septuaginta: Esaiasq; prædixerat huius templi futuram in Aegypto constructionē à quodam uiro Iudæo. Templū quidem ita fuerat ædificatum. Lupus autem rector Alexandriæ susceptis literis imperatoris cum ad templum aduenisset, nonnullis ablati donarijs templum claudit. Postmodū Lupo mortuo Paulinus, qui eius potestati successit, neq; donariorum quicquam reliquit (uehementer enim sacerdotibus comminatus est, nisi omnia protulissent) neq; ad templū religionis causa adire uolentes admisit: sed clausis foribus ita inaccessum fecit, ut ne uestigium quidem diuini cultus in eo resideret. Tempus autē fluxerat usq; clausum templum, ex quo fuerat conditum, anni trecenti trigintatres.

De interfectione Iudæorum apud Cyrenem.

Cap. XXXI

Audacia uero sicariorum, ueluti morbus quidam, etiam ea quæ circum Cyrenem oppida erant, contigerat. Elapsus enim ad eam Ionathas homo nequissimus, arte textor, nō paucis imperitorum ut se attendere persuasit: perduxitq; eos in solitudines, cum signa & umbrarū imagines se polliceretur ostendere. & alios quidem hæc agendo atq; fallendo latebat, dignitate uero præstantes Cyrenensium Iudæorum apparatus eius

Ioseph.

Zz 3

&

& profectioem Pentapolitanæ Libyæ rectori Catullo prænunciant. Ille autem equitibus ac peditibus missis, inermes facile comprehendit: & magna quidem pars manibus interijt, nonnulli autem uiui capti, ad Catullum perducti sunt. Autor autem consilij Ionathas tunc quidem potuit effugere: multum uero ac diligenter per omnes quæsitus regiones captus est, adductusque ad Catullum, sibi quidem moram poenæ moliebatur, Catullo autem iniquitatis præbuit occasionem. Nam ipse quidem locupletissimos Iudæorum falso insimulās, autores sibi huius consilij fuisse dicebat. Catullus autem criminationes alacri animo suscipiebat, remque delatam multimode cumulabat, tragicis etiam uerbis exaggerans, ut & ipse quoddam bellum Iudæorum confecisse uideretur: quodque hoc atrocius est, præter credendi facilitatem, etiam doctor erat calumniandi sicarijs. Denique cum iussisset Iudæum quendam Alexandrum nominare: cui iam dudum infensus odium publicauerat, etiam uxore eius Berenice criminationibus implicata, hos quidem priores occidit, deinde omnes simul pecuniarum copijs eximios, tria simul milia trucidauit. Et hæc secure facere arbitrabatur, quod eorum patrimonia redivitis Cæsaris adiungebat. Ne uero uel alibi degentium quisquam Iudæorum eius iniustitiam confutaret, etiam longius mendacium propagauit: ac Ionathæ nonnullisque alijs qui comprehensi fuerant persuadet, nouarum rerum accusationem uiris inferre probatissimis Iudæorum, apud Alexandriam Romanisque degentium. Horum autem qui per insidias accusati sunt, unus erat Iosephus qui hæc scripsit. Non tamē Catullo fictio ita ut sperauerat celsit. Nam Romam quidem uenit, Ionathan cæterosque uinctos ducens, finemque arbitrabatur esse quæstionis apud se ac per illum constatam calumniam: Vespasianus autem rem suspicatus, ueritatem requirebat: cognitoque non iure hominibus accusationem illatam illos quidem Titi studio criminibus soluit, merito uero poenam in Ionatham statuit: prius enim uerberatus, uiuus exustus est. Catullo autem tunc quidem ob lenitatem principum obtigit ne quid amplius castigationis experiretur: non multo autem post, multiplici morbo & insanabili correptus, acerbissime tortus est non corporis tantum cruciatum sustinens, sed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enim expauescebat, & crebro uidebat sibi instantes umbras eorum quos peremerat, & clamitabat. Cumque se tenere non posset, exiliebat stratis, tanquam tormentis sibi & flammis adhibitis. Hoc autem semper multum proficiente malo, extisque defluentibus, ac intestinis exhaustis, ita est mortuus: nulla re alia magis diuinæ prouidentiae facti iudicio, quam quod nequissimos ulciscatur. Hic nobis est finis historiae, quam promissimus nos cum omni ueritate tradituros, cognoscere cupientibus, quemadmodum hoc bellum Romanis gestum est cum Iudæis. & qualiter sit quidem expositum lectoris, ut dicant, relinquatur: de ueritate autem confidenter dicere non pigebit, quod eam solam scopum mihi per omnia quæ scripsi proposuerim.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IYDAICO
libri septimi & ultimi, Finis.

FLAVII IOSEPHI DE ANTIQVITATE IYDAEO

RVM CONTRA APIONEM ALEXANDRI-
num, ad Epaphroditum, Liber I.

Opera Sigismundi Gelenij restitutus.

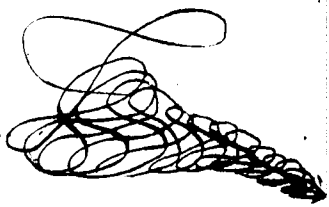
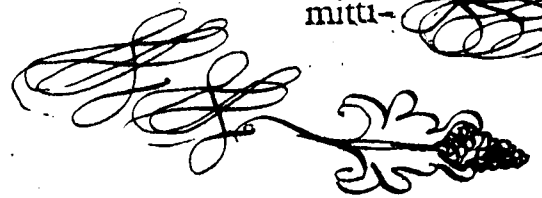
VFFICIENTER, ut arbitror, & per libros Antiquitatum, optime uirorum Epaphrodite, legentibus eos, aperui de nostro genere Iudæorum, quia & uetustissimum est, & primam originem domesticam habuit. Quinque enim annorum numerum historiam continentem, ex nostris sacris libris Græco sermone conscripsi. Quonia uero multos uideo, respicientes blasphemiam quorundam insane prolatam: & ea quæ à me de antiquitate conscripta sunt, non credentes: putantes mendacium nostrum esse genus, eo quod nulla memoria apud Græcorum nobiles historiographos digni sunt habiti nostri maiores: pro omnibus his arbitratus sum oportere me breuiter hæc dicta conscribere: & derogantium quidem, uesanum spontaneumque increpare mendacium, aliorum uero ignorantiam pariter emendare: uniuersosque de nostra antiquitate, qui scilicet ueritatem amplectuntur, edocere. Ut autem in meis dictis testibus eis, qui de omni antiquitate apud Græcos fide digni sunt iudicandi: eos autem qui blasphemie de nobis atque fallaciter conscribere aliqua, per semetipsos convictos indubitanter ostendat. Conabor etiam causas exponere, propter quas non multi in Græcis historijs gentis nostræ fecere memoriam: nec non & eos, qui de nobis scribere uoluerunt nescientibus aut nescire simulatibus indicabo. Primitus itaque satis admiror eos, qui existimant oportere de rebus antiquis, Græcis tantummodo fidem habere, & ab eis consulendam esse ueritatis integritatem: nobis autem & alijs hominibus non esse credendum. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniones inspicere, sed ex ipsis rebus iustitiam ponderare. Omnia siquidem Græcorum noua, & heri (ut ita dicam) nuperque facta cognoui: hoc est fabricam ciuitatum & adinventiones artium conscriptionesque legum: cunctarumque rerum iunior apud eos est historiae diligentia conscribendæ. Apud Aegyptios autem, atque Chaldeos, & Phœnicas (desino enim nos illis connumerare) sicut ipsi fatentur, res gestæ antiquissimam & permanentem habent memoriam traditionem. Nam & locis omnes inhabitant, quæ nequaquam aeris corruptioni subiacent: & multam prouidentiam habuere, ut nihil horum quæ apud eos aguntur sine memoria relinquerent: sed in publicis conscriptionibus semper à uiris sapientissimis dicerent. Græcorum uero regionem innumeræ corruptiones inuasere, rerum memoriam delentes. Qui autem nouas constituentes conuersationes, omnium se primos esse credidere, sciatur quia etiam sero & uix naturam potuere agnoscere literarum. Nam antiquissimum earum usum habuisse creduntur à Phœnicibus, & à Cadmo se didicisse gloriatur: Sed neque illo tempore poterit aliquis demonstrare

seruatam conscriptionē, neq; in templis, neq; in publicis anathematibus: quādo etiā de Troianis rebus, ubi tot annis militatum est, postea multa quæstio atq; cōtentio facta est, utrū literis usi sint: & magis ueritas obtinuit, quod usus modernarū literarum illis fuisset incognitus. Constat autem, quod apud Græcos nulla inuenitur conscriptio, pœmate Homeri uetustior: & hūc etiā post bella Troiana fuisse manifestum est. Et aiūt neq; hunc literis suum pœma reliquisse: sed cantibus memoria reseruatū, postea fuisse compositum, & propterea multam in eo comperiri dissonantiam. Qui autē historias apud eos conscribere tentauere, id est Cadmus Milesius, & Acusilaus Arguius, & post hūc quicumq; alij fuisse referuntur, paululum tempus Persarum contra Græcos expeditionē præcessere. Sed & eos qui de cœlestibus ac diuinis primitus apud Græcos sunt philosophati, id est, Pherecydem Syrium & Pythagoram, & Thaletem, omnes cōcorditer confitentur, Aegyptiorum & Chaldeorum fuisse discipulos: & breuiter conscripsisse, quæ a Græcis omnium antiquissimi iudicant, ita ut uix ea credant ab illis fuisse cōscripta. Quomodo ergo nō est irrationabile, ut tali fastu turgeant Græci, tanquam soli sciant uetera, & ueritatem eorum exacte tradāt: aut quis non ab ipsis conscriptoribus facillime discat, quod neq; firmiter scientes aliquid cōscripsere, sed quod unusquisq; opinatus est, hoc studuit explanare. Vnde etiā libris se inuicē arguūt, & ualde contraria de rebus eisdem non piget eos dicere. Sed ego uidebor me potioribus esse superfluous, si explanare uoluerō, quātis quidem locis Hellanicus ab Acusilaō de genealogijs discrepat, & in quātis Hesiodū corrigit Acusilaus, aut quomodo Ephorus quidem Hellanicū in plurimis ostendit esse mendacem, Ephorum uero Timæus, Timæū qui post illum fuere, Herodotū uero cuncti: sed neq; de Siculis cū Antiocho & Philisto aut Callia Timæus cōcordare dignatus est: neq; rursus de Atticis hi qui Atthidas cōscripserūt: aut de Argolicis qui de Argis historiam protulerē, alterutros cōsecuti sunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuib; rebus, quādo de militia Persica, & his quæ in ea sunt gesta, tantū uiri probatissimi discordasse noscūtur? In multis autem etiam Thucydides tanquam fallax accusat, licet scrupulosissimam sui temporis historiam cōscripsisse uideatur. Causæ uero huius dissonantiæ multæ forsan & aliæ quærere uolentibus apparebūt. Ego uero duabus quas dicturus sum, maximam huius uim diuersitatis ascribo. Et quidem primum dico eam quæ mihi propior esse uidetur: id est, eo quod ab initio non fuerit studium apud Græcos, publicas de his quæ semper agūtur proferre conscriptiones. Hoc etenim præcipue & errorem & potestatem mētiendi posteris, uetus aliquid uolentibus scriptitare, cōcessit. Nō enim solummodo apud alios Græcos publica cōscriptio est neglecta: sed neq; apud ipsos Atheniēses, quos terrigenas esse dicunt, disciplinæq; cultores, aliquid huiusmodi reperitur. Sed publicarum literarum antiquissimas esse dicunt leges, quæ a Dracone eis de supplicijs sunt conscriptæ, modicum ante tempus tyrannidis Pisistrati. De Arcadibus autem in antiquitate gloriantibus, quid oportet dici? uix enim isti & postea literis eruditi sunt. Cum ergo conscriptio nulla præponeretur, quæ & discere uolentes doceret, & mentientes argueret, multa inter conscriptores discordia nata est: quoniam qui ad scribendum se præpara-

bant

bant, non studium ueritatis exhibuerunt, licet hæc promissio semper habeatur in prōptu: sed uerborum magis habere prolationem maximam. Et quem admodum laudari se in hoc super alios æstimarent, ad hoc potius semetipsos aptabāt. Aliqui uero ad fabulas sunt conuersi: alij autem ad gratiam, aut ciuitates laudantes aut reges: alij semetipsos ad accusandas causas aut cōscriptores tradidere: in hoc se fore probabiles æstimātes, & omnino hoc agentes, q̄ historiæ nimis aduersum est. Veræ siquidem historiæ indicium est, si de eisdē rebus omnes eadem dicant atq; conscribant. hi uero cum quædam aliter cōscriberēt q̄ alij, tunc se putabant omnium ueraciores ostēdi. Quapropter causa quidem uerborum & calliditatis eorum, cedere nos Græcis oportet: nō autem de antiqua historiæ ueritate, & maxime de rebus propriæ uniuscuiusq; prouinciæ. Quoniam igitur apud Aegyptios & Babylonios, ex lōgissimis olim temporibus circa cōscriptiones diligentia fuit, quando sacerdotibus erat iniūctum, & circa eas ipsi philosophabant: Chaldæi uero apud Babylonios: & quia præcipue Græcis immixti, usi sunt Phœnices literis, circa dispensationes uitæ, & publicorum operū traditionem, dum consentiant omnes tacendum hoc puto. De nostris uero progenitoribus, qui eandē quam prædicti habuerūt in cōscriptionibus sollicitudinē (desino dicere, etiam potiolem) pontificibus & prophetis hoc imperātes: & quia usq; ad nostra tempora cū multa integritate seruatum est, & si oportet audentius dicere, etiam seruabit, conabor breuiter edocere. Nō enim solummodo ab initio probatissimos uiros, & in dei placatione præparatos, ad hæc exercēda constituerūt: sed quatenus etiam genus sacerdotū sine permixtionē purumq; consisteret, prouiderunt. Oportet enim eum qui sacerdotium habiturus est, ex eiusdem gētis nasci muliere: & neq; ad pecunias, neq; ad honores inspicere, & genus per antiquā lineam & multis testibus approbare. Quod scilicet agimus non solū in ipsa Iudæa: sed ubicunq; nostri generis cōstitutio reperitur, etiam ibi integritas ista seruatur circa nuptias sacerdotum: hoc est, in Aegypto & Babylonia, & quocūq; terrarum orbe quilibet de sacerdotum genere sunt dispersi. Mittunt enim in Hierosolymam cōscribentes à patre nomen nuptæ, & antiquorū progenitorum, quicumq; huius rei testimonia præbuere. Si autem bella proueniunt, sicut iam crebro factū est, dum Antiochus Epiphanes ad nostram uenisset regionem, & Pōpeius Magnus, & Quintilius Varus, & præcipue nostris gesta temporibus, tūc hi qui de sacerdotibus supersunt, ex antiquis literis iterum nouas cōficiunt, & probant mulieres, quæ relinquunt. Non enim ad captiuas accedunt, alienigenarū cōsortia formidantes. Indicium uero integritatis hoc maximum est: quia pōtiffices apud nos à duobus milibus annis denominati filij à patre cōscripti sunt. His autē qui prædicti sunt, si quid præuaricentur, interdicit ne uel ad altare accedant, uel alia sanctificatione fungātur. Recte siquidē, potius autem necessarie, cum neq; conscribendi potestas omnibus data, neq; ulla sit in descriptione discordia: sed solummodo prophetis antiquissima quidē & ueterrima secundum inspirationem factam à deo cognoscētibus, alia uero suorū temporū sicuti sunt facta palām cōscribētibus, infiniti libri nō sunt apud nos discordātes & sibimet repugnātes: sed solummodo duo & uiginti libri, habētes tēporis totius cōscriptionē: quorū iuste fides ad-

mitti-

mittit. Horum ergo quinque; quidē sunt Moseos, qui natiuitates continent, & humanæ generationis traditionē habēt usq; ad eius mortē. hoc tempus de tribus milibus annis paululū minus est. A morte uero Moseos usq; ad Artaxerxem Persarū regē, qui fuit post Xerxem, prophetæ suorum temporum res gestas cōscripserūt in tredecim libris. Reliqui uero quatuor, hymnos in deū, & uitæ humanæ præcepta noscūtur continere. Ab Artaxerxe uero usq; ad nostrū tempus singula quidē cōscripta, nō tamen priori simili fide sunt habita, eo quod nō fuerit certa successio prophetarū. Palam nāq; est ipsis operibus quemadmodū nos proprijs literis credimus: tanto nāq; seculo iam præterito neq; adijcere quicquā aliquis, nec auferre nec trāsformare præsumpsit. Omnibus enim insertū est mox ex prima generatione Iudæis, hæc diuina dogmata nominare, & in his utiq; permanere: & propterea, si oporteat, mori libenter. Iā itaq; multi captiuorū frequenter tormētis affecti sunt, & mortes uarias in theatris sustinere, ne ullum uerbū cōtra leges admitterent, aut cōscriptiones auitas uiolarēt. Quis Græcorū aliquid tale perpeffus est? quādo neq; fortuitam sustinere læsionē uolunt: licet omnia apud eos scripta destruant. Verba enim hæc esse putant secundū conscribentiū uolūtates exposita. Et hoc iuste etiam de antiquis sapiūt, quoniā aliquos nunc quoq; uident præsumētes de his rebus cōscribere, quibus neq; ipsi interfuere, neq; credere sciētibus acquiescūt. Deniq; de bello quod apud nos cōtigit nuper, quidam historias cōscribentes ediderūt: cum neq; ad ea loca uenerint, neq; in proximo rerum gestarum fuerint: sed ex auditu quædam pauca cōponentes, impudenter semet ipsos uident historiæ nomine iactitare. Ego uero & de omni bello, & quæ ibi particulariter gesta sunt, ueram descriptionē feci: cū ipse rebus omnibus interfuerim. Dux etenim apud nos Galilæorum eram, donec fuit defendēdi facultas. Cōtigit autē ut caperer à Romanis: & habentes me Vespasianus & Titus in custodia, uniuersa semper inspicere faciebāt, primo quē uinctū: postea uero solutus cū Tito ab Alexādria propter obfessionē Hierosolymorū directus sum. Eo tēpore nihil est gestū, quod meam potuisset latere notitiā. Nam uidens Romanorū exercitum, uniuersa cum diligētia describebam. Et ea quæ nūciabantur ab his qui semetipsos tradebant, ego solus integrius intelligens disponebā. Deinde Romæ tempus uacationis habēs, omni iam negotio præparato usus aliquibus cooperātibus mihi propter eloquētiā Græcam rerum eruditionē exhibui. Tantaq; mihi securitas affuit ueritatis, ut primos omnium imperatores belli Vespasianū & Titum testes nō expauescerem. Primū nāq; illis obtuli libros: & post illos multis quidem Romanorū qui bellis interfuere, plurimis uero nostrorū etiam eos uenū dedi, qui Græca eruditione uidebantur imbuti, quorum est Iulius Archelaus, Herodes honestissimus, & ipse admirabilis rex Agrippa. Isti si quidē uniuersi testimonium perhibuere, quod ueritatem diligēter excolui: non dissimulaturi si quid gestorū per ignorantiam aut per gratiam cōmutassem, aut prætermissem. Quidam uero prauis homines derogare meæ historiæ sunt conati, tanquam in scholis adulescentium themata exercētes, & accusationis insperatæ atq; detractōnis faciētes opus: cum oporteat illud sciri, quod conuenit promittentē alijs rerum ueraciū traditionē, ipsum prius hæc nosse certissime, aut rebus gestis adhærēdo, aut ab

scienti-

sciētibus cōsulendo. Quod ego præcipue circa utrūq; me credo fecisse opus. Antiquitatis nāq; libros (sicuti dixi) ex uoluminib⁹ sacris interpretatus sum, cū essem genere sacerdos, & participarem illarum sapientiam literarū. Historiam uero belli cōscripsi, multarū quidem actionū ipse operator, plurimarū uero inspector existens: & omnino corū quæ dicta uel gesta sunt, nihil ignorās. Quomodo ergo nō procaces quilibet existimabit eos, qui aduersum me nitunt de ueritate cōtendere? Qui licet imperatorū cōmentarios legisse dicuntur, nō tamē nostrorū repugnantium rebus interfuere. De his rebus itaq; necessariam feci digressionē, significare uolens facultatē eorum, qui historiam scribere promittūt. Et sufficiēter, sicuti reor, declarauī, quod cōscriptio rerū apud Barbaros potius solēnior, quā apud Græcos est. Volo autē paululum prius disputare aduersus eos, qui contendunt, nouellam esse nostram conuersationem, eo quod nihil de nobis, ut aiunt illi, dictum sit à conscriptoribus Græcis: Deinde testimonia antiquitatis ex aliorum literis exhibebo: & eos qui nostrum blasphemāt genus, nulla ratione blasphemare monstrabo. Nos igitur neq; regionem maritimā habitamus, neq; mercimonijs gaudemus, neq; per hoc alterutris peregrinationib⁹ fatigamur. Sed nostræ ciuitates procul à mari sitæ sunt: regionēq; uberrimā possidentes, in ea assidue laboramus, præcipue circa filiorū nutrimenta studentes, legumq; custodiā: & traditionē pietatis, totius opus uitæ necessariū iudicamus. Cum accedat igitur his quæ prædicta sunt, etiā uiuēdi ratio propria, nihil fuit antiquis tēporibus quod faceret nobis cōmercium Græcorū: sicut Aegyptijs mercimonia, quæ ab eis exportant, & ad eos rursus importantur: itēq; habitatoribus Phœniciaë maritimæ, studentibus circa cōtractus, atq; negocia amore pecuniæ requisita. Sed neq; circa latrocinia sicut quidā alij uacauere, aut amplius habere cōcupiscētes patres nostri ad bella cōuersi sunt, licet regio nostra multa milia uirorū fortium possideret. Phœnices ergo propter negotiationē ad Græcorū prouinciā nauigātes, repēte sunt agniti, & per illos Aegyptij, & oēs à quibus ad Græcos onera deuehebāt, immēsa maria proscindētes. Medi uero postea atq; Persæ palam in Asia regnauerūt, & usq; ad alterā continentē Persæ militauerūt: Thracæ autē propter uicinitatē, & Scythæ ab his qui Pontū nauigāt, cogniti sunt: & omnino uniuersi iuxta mare uel orientale uel hesperium habitantes, aliquid cōscribere uolentibus cogniti facti sunt. Qui uero superius habitabāt, & procul à mari, multis sunt tēporibus ignorati. Et hoc apparet etiam circa Europā contigisse: quando de Romanorū ciuitate tam longo tempore adepta potestātē, tantaq; bella conficiente, neq; Herodotus, neq; Thucydides, nec ullus qui fuit cū istis, fecit aliquā mentionem: sed sero tandem & uix ad Græcos potuit eorū uenire notitia. De Gallis enim & Hispanis sic ignorauere hi, qui putantur diligentissimi cōscriptores, quorū est Ephorus, ut unā ciuitatē esse arbitrentur Iberos, qui tantā partem occidentalis terræ noscunt inhabitare. Et mores eorū, qui neq; fiunt apud eos, neq; dicuntur, referunt. Causa uero ignorantiaë ueritatis est, quod procul abessent: ut autē falsa conscriberent, & uellet uideri aliquid amplius quā alij retulisse. Quomodo ergo mirari decet, si neq; nostra gens plurimis erat nota, neq; ad scribēdum de se aliquā dedit occasionem, & ita dissita procul à mari, & talibus institutis uiuēs? Pone igitur nos ar-

gumento

gumento uti uelle Græcorū, quod non sit genus eorum antiquum, eo quod nihil in nostris uoluminibus de eis sit dictū: nonne omnino deridebunt causas huiusmodi à me prolatas, & testes uicinæ regionis adducent antiquitatis suæ? Igitur & ego hoc conabor efficere. Aegyptijs enim & Phoenicibus præcipue testibus utar, cū nullus eorū potuerit tanquā falsum accusare testimonium. Et uidentur maxime erga nos iniqui in cōmuni quidem omnes Aegyptij, Phoenicum uero Tyrij. De Chaldæis autē nequaquam hoc dicere poterō, quoniā & generis nostri principes cōstituti sunt, & propter cognationē in conscriptionibus suis meminere Iudæorū. Cū uero fidem de his præbuerō, & blasphemias falsas ostenderō, tūc etiam Græcorū cōscriptores memorabo, qui Iudæorū fecere mentionē: ut neq; huiusmodi occasio relinquatur in Iudæis nobis faciendæ contentionis. Inchoabo autem primū à literis Aegyptiorum, quas nō arbitrantur cōmendare quæ nostra sunt. Manethon itaq; genere uir Aegyptius, Græca disciplina eruditus, sicuti palām est (scripsit em̄ sermone Græco) paternæ religionis historiā ex sacris (sicuti ait ipse) interpretatus libris, frequenter arguit Herodotum, in Aegyptiacis ignoratione mentitum. Is Manethō in secūdo Aegyptiacorum hæc de nobis scripsit. Ponam uero etiam uerba eius, tanquam illum ipsum adducēs testem. Fuit nobis rex, Timaus nomine sub hoc nescio quomodo deus iratus fuit: & præter spem ex partibus orientalibus homines, genere ignobiles, adepta fiducia in prouincia castrametati sunt. Et facile ac sine bello eā potēterq; ceperūt: & principes eius alligātes, de cætero ciuitates crudeliter incēdēre: & deorum templa euertere. Erga omnes uero prouinciales inimicissime se gesserūt, alios quidē perimētes, aliorum uero & filios & coniuges in seruitutem redigentes: nouissime uero & unū ex se fecere regē, cui nomen Saltis. Hic in Memphidem ueniens, superiore inferioreq; prouincia tributaria facta, præsidia relinquens opportunis locis, maxime partes muniuit oriētales, prospiciens quod Assyrij aliquanto potētiores, erant desideraturi regnum eius inuadere. Inueniens autem in præfectura Saite ciuitatem opportunissimā, positam ad orientem Bubastis fluminis, quæ appellabatur à quadam antiqua theologia Auaris, hanc fabricatus est, & muris maximis cōmuniuit, collocās ibi multitudinē armorum, usq; ad ducēta quadraginta milia uirorū eam custodientium. Hic autem mensis tempore ueniebat, tam ut frumenta meteret, & mercedes exolueret, q̄ ut armatos ad terrorē extraneorū diligenter exercitaret. Qui cum regnasset decem nouē annis, uita priuatus est. Post hunc autē regnauit alter quatuor & quadraginta annis, Bæon nomine. Post quem alius Apachnas, sex & triginta annis, & mēsis septem. Deinde APOCHIS, unū & sexaginta & Ianias quinquaginta, & mense uno. Post omnes autem Afsis nouem & quadraginta, & mensibus duobus. Et isti quidem sex apud eos fuere primi reges, debellantes semper, & maxime Aegypti radicem amputare cupientes. Vocabatur autem gens eorū Hycsos, hoc est, reges pastores. Hyc enim secūdum saeram linguā, regem significat: Sos uero pastorem siue pastores, secundum communē dialectū: & ita compositum inuenitur Hycsos. quidam uero dicunt eos Arabas esse. In alijs autē exēplaribus non reges significari cōperi per appellationem Hyc, sed ē diuerso captiuos declarari pastores. Hyc em̄ Aegyptiaca lingua, &

hac

hac quādo denso sono profertur, captiuos aperte significat: & hoc potius uerisimile mihi uideēt, & historiæ antiquæ cōueniens. Hos ergo quos prædiximus reges, & eos qui pastores uocabant, & qui ex eis fuere, obtinuisse Aegyptū ait annis undecim & quingētis. Post hæc autē regū Thebaidis & Aegypti reliquæ factā dicit super pastores inuasionē, & bellū maximū & diuturnū eis illatū. Sub rege uero cui nomē erat Alisfragmuthosis, uictos dicit pastores. & aliam quidem uniuersam Aegyptū perdidisse. inclusos autē in locū habentem mensuram iugerum decem milium, cui loco nomen est Auaris. Hunc Manethon dicit omnem maximo muro atq; robustissimo circumdeditisse pastores, quatenus & omnē possessionē munitam haberent, simul & prædam suam. Filiū uero Alisfragmuthoseos Themosis conatū eos ui expugnare, cū quadringentis octoginta milibus armatorū eorū muros obsedisse. Cum uero obsidiū desperasset, pacta cū eis fecisse, ut Aegyptū relinquētes, quō uellent innoxij oēs abirent. Illos uero his promissionibus impetratis, cum omni domo & possessionibus non minus ducenta quadraginta milia numero, ex Aegypto per desertū in Syriam iter egisse: & metuētes Assyriorū potentiam (tunc enim illi Asiam obtinebant) in terra quæ nunc Iudæa uocitatur, ciuitatē ædificasse, quæ tot milibus hominū sufficere posset, eamq; Hierosolymam uocitasse. In alio uero quodā libro Aegyptiacorum Manethon hanc ipsam gentē, id est, qui uocitabant pastores, in sacris suorū libris captiuos ascriptos rectissime dixit. Nam antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat: & pascualem habētes uitā, uocabant ita pastores. Sed & captiui nō temere ab Aegyptijs dicti sunt: quoniā progenitor noster Ioseph dixit ad regem Aegyptiorū, se esse captiuum: & fratres in Aegyptū posterius euocauit, rege præcipiente. Sed de his quidē in alijs examinationē subtilius faciemus. Nunc autem huius antiquitatis producam testes Aegyptios, rursusq; quomodo se habent uerba Manethonis circa ordinem tēporum aperte describam: sic enim ait: Postquam egressus est ex Aegypto populus pastorum Hierosolymam, expulsor eorū rex Themosis regnauit post hæc annis uiginti quinq;, & mensibus quatuor, & defunctus est. Assumpsit regnū filius Chebron annis tredecim. post quem Amenophis uiginti & mensibus septem, huius autē soror Amesses annis uiginti uno, & mensibus nouem. Mephres autem duodecim, & mensibus nouem. Mephramunthosis uiginti quinq;, & mensibus decem. Thmosis autem nouem, & mensibus octo. Amenophis uero triginta, & mensibus decem. Orus uero triginta sex, & mensibus quinq;. Huius autē filia Acencheres, duodecim, & mense uno. Rathotis uero frater nouē. Acencheres autē duodecim, mensibus quinq;. Acencheres alter duodecim, & mensibus tribus. Armais uero quatuor, & mense uno. Armesis autē uno, & mensibus quatuor. Armesesmiamun uero sexaginta sex, & mensibus duobus. Amenophis nouemdecim, & mensibus sex. Sethosis autē equestres & nauales copias habens, fratrem quidem Armain procuratorē Aegypti cōstituit, & omnem ei aliam regalem contulit potestatem, tantummodo autē diademate uti prohibuit, & ne reginam matrem liberorum opprimeret imperauit, & ut abstineret etiam ab alijs regalibus concubinis. Ipse uero ad Cyprum & Phoenicem, & rursus contra Assyrios atq; Medos castrametatus, uniuersos quidem,

Ioseph.

Aaa alios

alios ferro, alios sine bello terrore magnæ uirtutis sibimet subiugauit. his uero felicitatibus eleuatus cōfidentius incedebat, orientales urbes ac prouinciās subuertēdo, multoq; tēpore procedēte Armais, qui in Aegypto fuerat derelictus, omnia cōtra q̄ frater agere monuerat, sine timore faciebat. Nam & reginam uiolēter abiecit, & alijs cōcubinis sine parcitate iugiter miscebatur: persuasusq; ab amicis & diadematē utebat, & fratri rebellabat. Is uero qui cōstitutus erat super sacra Aegyptia, codicillos Sethosi misit, cūcta significans, & quia rebellaret ei suus frater Armais. Qui repēte ad Pelusium destinauit, & propriū tenuit regnū. Prouincia uero uocata est ex eius nōmine Aegyptus.

Dicit enim q̄ Sethosis Aegyptus uocabatur, Armais autem frater eius Danaus. Hæc quidem Manethon. Palam uero est, ex prædictis annis tēpore cōputato, quod qui uocabantur pastores, id est, nostri progenitores, ex Aegypto liberati, ante tres & nonaginta atq; trecentos annos hāc prouinciā inhabitauere, q̄ Danaus ad Argos accederet: licet hunc antiquissimū Argiui esse confidant. Duas igitur res Manethon maximas pro nobis Aegyptijs literis protestatus est: primam quidem, quia aliunde uenerunt ad Aegyptum: deinceps egressum eorum exinde, ita temporibus antiquissimum, ut penē mille annis bellum præcedat Iliacum. Ea uero quæ Manethon non ex Aegyptijs literis, sed (sicut ipse confessus est) ex fabulis quorundam sine nomine, abiecit, postea particulariter redarguā, ostendens ea sine uerisimilitudine esse mēdacia. Sed uolo ab istis rursus migrare ad ea, quæ apud Phœnicas de nostro genere cōscripta sunt, & eorū testimonio declarata. Sunt itaq; apud Tyrios multorum annorū publicæ literæ, & cōscriptiones diligentissime custoditæ, ex his quæ apud eos facta & inuicem gesta noscuntur, quæ tamen memoria digna sunt. Inter hæc ergo cōscriptū est, quia in Hierosolymis ædificatum est templum à Salomone rege, ante annos centū quadragintatres, & menses octo, q̄ Tyrij Carthaginē cōdidere. Descripta uero est apud illos cōstructio tēpli nostri. Hiramus enim Tyriorum rex amicus erat regis nostri Salomonis, paternis amicitijs ei deuinctus. Is ergo munificentia suam exhibens ad claritatem fabricæ, præbuit Salomoni auri quidem uiginti & centum talenta: incidēsq; pulcherrimam syluam in monte, qui Libanus nuncupatur, ad cameram destinauit ei. Quem redonauit Salomon & alijs multis rebus, & terra Galilææ regionis, quæ Zabulon uocatur. Præcipue autē ei amicitiam sapientiæ concupiscentia conciliauit. Problemata enim soluenda alterutris dirigebant, & melior in his Salomon erat, & in alijs sapientior apparebat. Hactenus uero seruantur apud Tyrios epistolæ multæ, quas illi scripsere ad inuicem. Quod autē non fingam de Tyriorum literis, testem producam Diuum qui in Phœnicum historia integerrimus approbatus est. Is igitur in Phœnicis historijs hoc modo scribit. Abibalo moriente, filius eius Hiramus regnauit. Hic partis orientalis ciuitates ampliavit, urbē potiore fecit: & Olympij Iouis templum, quod in insula sitū erat, iactis aggeribus urbi adiunxit, & aureis anathematibus exornauit. Ascendens autē in Libanum, syluas incidit ad templorum ædificationem. Regem uero Hierosolymorum Salomonem misisse dicūt ad Hiramum quædam ænigmata, & poposcisse ab eo, adiecto ut qui non posset discernere, pecuniā soluenti persolueret: cōfessumq; Hiramum, non se pos-

se soluere propositas quæstiōes, multis pecunijs mulctatū. Deinde Abdemonum quendā, uirum Tyrium, propositas soluisse quæstiones: ipsumq; alias proposuisse, quas si nō solueret Salomon, multas rursus pecunias Hiram regi cōferret. Dius igitur hoc modo de prædictis testimoniū perhibuit nobis. Sed post hunc producam Menandrū quoq; Ephesium. Is enim singulorum regum actus cōscripsit apud Græcos & Barbaros, studēs ex prouinciabilibus uniuscuiusq; loci literis, historiæ ueritatē pandere. Scribēs enim de his qui in Tyro regnauere, & deinde ueniens ad Hiramum regē, sic ait: Moriente uero Abibalo, successit in eius regno filius eius Hiramus, qui uixit annis trigintaquatuor. Hic aggere cōiunxit Eurychorū, aureamq; ibi columnam Iouis in templo reposuit: & ad syluam lignorū profectus, abscidit de monte qui Libanus appellatur, ligna cedrina ad tegmina facienda templorum. Demolitusq; antiqua delubra, noua templa ædificauit. Herculisq; & Astartes fanā dedicauit, Herculis primū exstructo mēse Peritio, deinde Astartes: quando castra mouit aduersus Tityos, minime tributa reddentes: quos etiam subdens sibimet, denuo remeauit. Sub hoc fuit Abdemonus puer iuuenis, qui semper parabolas soluebat, quas Salomon Hierosolymorum rex destinabat. Supputatur uero tempus ab hoc rege usq; ad cōstructionē Carthaginis, hoc modo: Moriente Hiram successit in eius regno Beleastartus filius. qui cum uixisset annis quadragintatribus, septem regnauit annis. Post hunc Abdastartus filius cum uixisset annis uiginti, regnauit nouem. Hunc filij nutricis eius quatuor insidijs peremere: quorū senior regnauit annos xii. Post quos Astartus filius Beleastarti regnauit. Qui cum uixisset annis quadragintaquatuor, regnauit annis duodecim. Post hūc frater eius Astarimus: & hic uixit annis quatuor & quinquaginta, regnauit annis nouē, & perēptus est à fratre Phellete: qui suscipiēs regnū, mensibus imperauit octo, cum uixisset annis quinquaginta. Hūc peremit Ithobalus Astartæ sacerdos: qui cū uixisset annis sexaginta octo, regnauit annis trigintaduobus. Huic successit Badesorus filius: qui cū uixisset annis xlv, regnauit sex. Huic successor factus est Mettinus filius: qui cū uixisset trigintaduobus, nouē regnauit annis. Huic successor fuit Pygmalion, qui annos egit in sua uita quinquaginta sex, ex quibus xlv tenuit principatum. huius regni anno septimo, soror Dido in Africa ciuitatē ædificauit Carthaginē. Itaq; colligit tēpus à regno Hiram usq; ad ædificationē Carthaginis, annorū clv, & mensium viii. Cum uero duodecimo anno huius regni, in Hierosolymis ædificatū sit tēplum, sit ab ædificatione templi usq; ad constructionem Carthaginis tempus annorū cxliii, mensium viii. Testimonio siquidem Phœnicum quid amplius oportet apponi? Cernitur ipsa ueritas fortiter approbata: & multo clarius apparet, quoniam præcedit constructionem templi progenitorum nostrorum ad prouinciā hanc aduentus. Cum enim eam uniuersam bello tenuissent, tum demum templum ædificare cœpere: & hæc aperte ex literis sacris etiam à me in Antiquitate manifestata sunt. Nunc itaq; sunt dicenda ea, quæ apud Chaldæos noscuntur esse cōscripta, & de nobis in historia sunt relata. Quæ multam habent concordiam cum nostris uoluminibus, etiam de alijs rebus. Testis autem horum est Berosus, uir genere quidem Chaldæus, notus autē eis, qui doctrinæ eruditioniq;

congaudent: quoniã de aſtronomia & de Chaldæorũ philoſophia ipſe Græcas cõſcriptiões edidit. Igit̃ Berofus antiquiſſimas ſecutus hiftorias, de facto diluuiõ, & hominũ in eo corruptione, ſicuti Moſes, ita cõſcripſit: ſimul & de arca, in qua generis noſtri princeps ſeruatus eſt, de uecta ſcilicet ea in ſummitatem montiũ Armeniorũ. Deinde ſcribens eos qui ex Noc progeniti ſunt, & tẽpus eorũ adijciens, uſq; ad Nabulaſſarũ peruenit, Babyloniorũ & Chaldæorum regem. & huius actiones exponens, narrat: quemadmodũ miſit in Aegyptum & ad noſtram terram filium ſuũ Nabuchodonoforẽ cum multa potentia: qui dum rebellantes eos inueniſſet, omnes ſuo ſubiecit imperio: & templum in Hieroſolymis cõcremauit: cunctumq; generis noſtri populum auferens, migravit in Babylonẽ. Vnde ciuitatẽ contigit deſolari annis LXX, uſq; ad Cyrum regem Perſarum. Dicit autẽ quod tenuerit Babylonius Aegyptum, Syriam, Phœniciam, Arabiam, uniuerſos priores Chaldæorum & Babyloniorum reges exactiõibus ſuis excellens. Ipſa uerò uerba, quæ Berofus protulit, hoc modo dicta, neceſſario proferenda ſunt. Audito autẽ pater eius Nabulaſſarus, quod ſatrapa cõſtitutus in Aegypto & Syria inferiore & Phœnicia rebellaret, cũ non ualere iam ipſe labores ferre, tribuens filio ſuo Nabuchodonofori ætate ualenti partẽ quandã exercitus cõtra eum miſit Nabuchodonofor autẽ cum ſatrapa deſertore cõgreſſus, prouinciam quæ ab initio eorũ fuerat, ad proprium reuocauit imperium. Eodẽ uero tẽpore, cõtigit patrem eius Nabulaſſarum, cum ægrotatſet, in Babylonia ciuitate deſungi, qui regnauit annis XXXI. Nabuchodonofor autẽ non poſt multum tempus mortem patris cognofcens, et negocia Aegyptiaca diſponens, reliquarumq; prouinciarum, & captiuos Iudæorum & Phœnicum atq; Syrorum, qui in Aegypto fuerant, cõmendans quibusdam amicis, ut cum exercitu & impediẽtis perducerentur ad Babyloniã, ipſe cum paucis iter aggreſſus per deſertum Babylonem uenit: reperiensq; cũcta à Chaldæis diſpenſari, ſeruatumq; regnũ ab optimatibus eorum, dñs factus totius paterni principatus, captiuos quidẽ aduenientib; præcepit habitacula in opportuniſſimis Babyloniæ locis ædificare. ipſe uerò ex manubijs tẽplum Beli ac reliqua munificentiffime excoluit: & ueteri urbi alteri à extrinſecus adiecit. Et prouiſo ne poſthac poſſent hoſtes fluuium conuertere & ad urbem accedere, tres interiori ciuitati per circuitum muros, totidem exteriori, hos cocto latere, illos addito etiam bitumine, circundedit: tum ſic cõmunitæ portas quæ uel templum deceant, addidit. ad hoc iuxta paternã regiam, alteram ſumptuoſiorẽ multo amplioremq; exſtruxit: cuius ornatum exponere fortaffe longum eſſet. illud memoratu dignum, quod hæc adeò ſuperba ſupraq; fidem magnifica, quindecim dierum ſpatio perfecta eſt. In ea lapideas moles excelsas excitauit, aſpectu montibus aſſimiles, omniq; genere arborum cõſitas. Hortum quoq; penſilem fecit, fama nobilem: eo quod uxor eius montanũ proſpectum deſideraret, in Medorum regione educata. Hæc itaq; retulit de prædicto rege, & multa ſuper hæc in libro Chaldaicorum: in quo culpat conſcriptores Græcos, quaſi uane arbitratos, à Semiramide Aſſyria Babylonem ædificatam, & mira opera ab illa circa eam fuiſſe conſtructa, falſe conſcripſiſſe dicens. Ipſam certe Chaldæorum conſcriptionem fide dignam exiſtimandum eſt, quando cum archiuis Phœni

Phœni

Phœnicum cõcordare uidentur, quæ ex Berofõ cõſcripta ſunt de rege Babyloniorum: quoniã & Syriam & uniuerſam Phœnicen ille ſubuertit. In his ſane conſonat & Philoſtratus in hiftorijs, dum Tyriæ meminit obſidionis: & Megathenes in quarto Indicorũ: ubi declarare cõtendit, prædictũ regem Babyloniorum Herculem fortitudine & rerũ geſtarũ magnitudine præceſſiſſe. Dicit enim eum & maximã Africæ partẽ, & Hispaniam ſubiugaffe. Quæ uerò de templo Hieroſolymorũ relata ſunt, & cõcrematũ eſſe à Babylonijs, & ceptum rursus ædificari Cyro tenente Aſiæ principatum, ex dictis Berofi declaramus. Sic em̃ in tertio libro dicit. Nabuchodonofor itaq; poſteaquam inchoauit prædictum murum, incidens in languorem, de uita migravit, cum regnaſſet annis tribus & quadraginta. Huius regni dominus effectus filius eius Euemaradochus, propter iniquitates & libidines paſſus inſidias à marito ſororis ſuæ Niriglifforoore peremptus eſt, cum duobus regnaſſet annis. Quo deſuncto, ſumens regnum qui ei fecit inſidias Niriglifforoore, annis regnauit quatuor. Huius filius Laborofardochus, principatũ quidẽ tenuit puer exiſtens mēſibus nouem: inſidias uerò paſſus, eo q̃ nimis appareret malorum eſſe morum, ab amicis extinctus eſt. Hoc itaq; perempto, cõuenientes hi qui fecerāt inſidias, cõmuni ſuffragio regnum tradidere Nabonido cuidam, qui erat ex Babylone ex eadem gente. Sub hoc muri circa fluuiũ Babyloniæ ciuitatis ex latere cocto & bitumine ſunt conſtructi. Cuius regni anno ſeptimodecimo egreſſus Cyrus ex Perſide cum magno exercitu, uniuerſa Aſia ſubaçta, impetum fecit in Babyloniã urbem. Sentiẽs autem Nabonidus inuaſionẽ eius & occurrẽs cum exercitu ſuo, atq; cõgreſſus pugna, uictus & cum paucis fugatus incluſus eſt in Borſippenſium ciuitate. Cyrus autem Babyloniã obſidens, & deliberans exteriores muros deponere ciuitatis, eo q̃ nimis uideretur munita, & eſſet ad capiẽdum ualde difficilis, reuerſus eſt ad Borſippum, Nabonidum expugnaturus. Nabonido uerò oppugnationem non expectante, ſed prius ſupplicante, uſus clementia Cyrus, & dans ei habitaculum in Carmania, expulit eum à Babylone. Nabonidus itaq; reliquum uitæ tempus in illa prouincia conuerſatus eſt. Hæc concordant cum noſtris. Scriptum namq; in eis eſt: quod Nabuchodonofor octauodecimo regni ſui anno, templum noſtrum ad deſolationem uſq; perduxit, & fuit exterminatũ annis ſeptem. Secundo uero anno regni Cyri fundamētis deſiſtis, rursus ſecũdo regni Darij anno perfectum eſt. His prolatis, adijciam etiam Phœnicum hiftorias: non enim probationũ abundantia relinquenda eſt: eſt enim dinumeratio in illis annorum: ſic enim habent: Sub rege Ithobalo Nabuchodonofor obſedit Tyrum annis tribus & decem. Poſt hunc regnauit Baal annis decẽ. Poſt hunc iudices cõſtituti ſunt, & iudicauerẽ hi. Ecnibalus Baſlechi, mēſibus duobus: Chelbis Abdæi, mēſibus decem: Abbarus pontifex mēſibus tribus: Myttonus & Geraſtus Abdilimi, iudices annis ſex: inter quos regnauit Balatorus anno uno: quo moriente, mittentes euocauerẽ Merbalum ex Babylone, & quatuor regnauit annis. Eo quoq; moriente, euocauerẽ fratrem eius Iromum, qui regnauit annis uiginti. Sub hoc Cyrus Perſarum habuit imperium. Quapropter omne tempus eſt annorum quinquagintaquatuor, & mēſium trium. Septimo ſiquidẽ anno regni ſui Nabuchodo-

Ioseph.

Aaa 3 noſor

nosfor coepit obfidere Tyrum. Quartodecimo aut anno regis Iromi, Cyrus Persarum tenuit principatū. Consonant igitur quæ de templo scripta sunt à Chaldæis ac Tyrijs, cum literis nostris. Manifestum uerò & sine cōtentione testimoniū est, de prædicta generis nostri antiquitate. Et his quidem qui nō ualde contendunt, sufficere iudico quæ præmissa sunt. Oportet aut nō credentibus Barbaricis cōscriptionibus, sed solis Græcis fidem habendam esse dicentibus, adhuc multos exhibere testes, etiam Græcos, scientes nostrū genus, & opportuno tēpore eius habentes mentionē. Pythagoras igitur Samius, cum sit antiquus quidē etate, sapientia uerò & diuina pietate philosophos omnes excellens, non solum quæ nostra sunt agnouisse manifestus est, sed etiam æmulatus ea ex multis apparet. Et eius quidem cōscriptio nulla reperitur. multi tamē de eo retulere: quorū insignior est Hermippus, uir circa omnem historiā diligētissimus indagator. Refert itaq; in primo de Pythagora libro, q̄ Pythagoras uno familiariū suorū defuncto, nomine Calliphonte, genere Crotoniate, illius animā dicebat secum degere die noctuq;: & q̄ præciperet, ut non transiret locū, ubi a sinu lapsus esset, & ab aqua feculenta semet ipsum abstineret, & ab omni blasphemia recederet. Deinde sequitur. Hæc aut agebat atq; dicebat, Iudæorū & Thracum opiniones imitatus, ac transferens in semetipsum. Dicitur enim uere, quòd ille uir multas Iudæorum leges in suam transtulit philosophiam. Fuit autem etiam per ciuitates non ignota olim gens nostra: & multi iam mores ad quasdam transferunt, & æmulatione digni à nonnullis habebantur. Quod manifestat Theophrastus in his quæ scripsit de legibus. Ait enim, quia prohibent Tyrorum leges & peregrino sacramento iurare. Inter quæ sacramēta cum quibusdam alijs etiam iusiurandum, quod Corban appellatur, enumerat: apud nullos autem hoc inuenitur iuramentum, nisi apud Iudæos solos: quod interpretatur ex Hebraica lingua, donum dei. Verum neq; Herodotus Halicarnasleus nostram ignorauit gētem, sed quodammodo eius meminisse cognoscitur. De Colchis enim referens, in secundo libro sic dicit: Soli autem inter omnes Colchi, & Aegyptij, & Aethiopes, uerenda ab initio circuncidunt. Phœnices uerò, & Syri in Palæstina confitentur hoc ab Aegyptijs didicisse. Syri autem qui circa Thermoodontem & Parthenium fluuium commorantur, & his uicini Macrones, à Colchis dicuntur nuper didicisse. Hi nanq; sunt inter homines soli, qui circunciduntur: & isti sicut Aegyptij facere dicuntur. De Aegyptijs aut & Aethiopibus dicere non possum, utri ab alteris didicere. Dixit ergo Syros, qui in Palæstina sunt, circuncidi. Omnium autē qui habitant Palæstinam, soli Iudæi circunciduntur. Hoc igitur sciens, de ipsis dixit. Quin & Choerilus, antiquus poeta, meminit de gente nostra, dicens quòd militauerunt nostri maiores cum Xerxe Persarum rege contra Græcos: & enumerans uniuersas gentes, nouissimam nostram posuit, ita dicens:

Huius miranda specie gens castra secuta,
Phœnissam ignoto linguam mittebat ab ore.
Sedes huic Solymi montes, stagnum prope uastum.
Tonsa caput circum, squallenti uertice equini
Exuuias capitis duratas igne gerebat.

Palām

Palām ergo est, sicut arbitror, quia nostri meminerit, eo q̄ & Solymi mōtes in nostra regione sunt constituti, in quibus habitamus, & stagnum, quod dicitur Asphaltites. hoc em̄ inter oēs stagnum in Syria latius ac maius est. Et Choerilus quidē ita nostri meminit. Quod aut nō solū sciebant Iudæos, sed etiā in quot quot inciderent admirabant, nō è uulgo Græci, sed ob sapientiā celebres, ostēdere facile est. Clearchus em̄ Aristotelis discipulus, & Peripateticorū nulli secundus, in primo lib. de somno, dicit Aristotelē doctore suum de quodam uiro Iudæo ita referre: & ipsi Aristoteli eundē sermonē ascribit, quod ita cōscriptum est. Sed alia quidem longum est dicere. Quæ uerò habere potuerant illius admirationē quandā atq; philosophiā, ea duco operæ precium referre. Et Hyperochides: uehemēter, inquit, audire desideramus uniuersi. Igitur secundum præcepta, Aristoteles inquit, rhetorica, eius genus primo indicabimus, ne reluctemur doctoribus præceptorū. Dic, inquit Hyperochides, ita si placet. tum ille. genere igitur Iudæus erat, è Coelesyria: qui sunt ex propagine Philosophorū Indorū, uocanturq; (ut aiunt) philosophi, apud Indos Calani, apud Syros aut Iudæi nomen accipientes à loco. locus enim ubi habitant, appellatur Iudæa. nomen uero eorū ciuitatis ualde difficile est: uocant em̄ eam nomine Hierusalem. Is igitur homo multos hospitio recipiēs, & de superioribus ad maritima descendens, grauissimus erat nō solum eloquio, sed etiam animo. Et tunc nobis degētibus apud Asiam, cum diuinus homo uenisset ad ea loca, cōfabulari coepit nobiscū, & cū alijs scholasticis eorum sapientiā tentans, cumq; multi eruditorum cōgregarentur, tradebat potius aliquid eorū quæ habebat. Hæc ait Aristoteles apud Clearchū, & super hæc multam ac mirabilem continentiam Iudæi uiri in cibus & castitatem narrat. Licet aut uolentibus hæc ex ipsius lectione cognoscere. ego enim refugio plus q̄ decet inferere. Clearchus igitur facta digressione, cum aliud propositum haberet, nostri generis ita meminit. Hecataeus aut Abderita, uir philosophus simul & circa actiones industrius, cum Alexandro rege nutritus, & cum Ptolemæo Lagi cōmoratus, non obiter, sed integrū de ipsis Iudæis cōscripsit librum. Ex quo uolo breuiter quædam eorū quæ ab eo sunt dicta percurrere. Sed primitus tempus ostendam. meminit em̄ prælij, quo circa Gazam Ptolemæus conflixit cum Demetrio, quod utiq; contigit undecimo quidem anno post mortem Alexandri, Olympiade uero septima & decima atq; centesima, sicuti refert Castor. adiciēs enim hanc Olympiadē, dicit: Sub hac Ptolemæus Lagi uicit in Gaza prælio Demetriū Antigoni, qui uocabatur Poliorcetes. Alexandrū uero profitetur uniuersi cetera & quartadecima Olympiade fuisse defunctū. Palām ergo est, quia & secundū illud tempus, & sub Alexandro genus florebat nostrum. Dicit igitur Hecataeus, quia post prælium ad Gazam, Ptolemæus locorū quæ sunt circa Syriam dñs est effectus. Et multi hominū cognoscētes mansuetudinē & clementiam Ptolemæi, cum eo proficisci ad Aegyptum, & rebus cōmunicare uoluere. Quorū unus, inquit, erat Ezechias pontifex Iudæorum: homo etate quidem quasi sexaginta & sex annorū, dignitate uerò apud cōtribules maximus, & animo sapientissimus, potentissimus ad dicendum, & circa causas sicut nullus alter expertus. dicit etiā omnes sacerdotes Iudæorū qui decimas accipiunt, & uniuersa in cōmuni gubernant, circa mille

& quingētos existere. Rursus autē prādicti uiri faciens mentionē: hic, inquit, homo hunc honorem gerens, & assuetus esse nobiscum, assumens aliquos suorum, differentiā cunctam exposuit: & habitationē suam & conuersationem, quam scriptā habebat, pariter indicauit. Deinde palam facit Hecatæus, quales circa leges existimus: & quia omnia sustinere, ne transcēdamus eas, eligimus: & hoc esse optimū iudicamus. Dicit igitur hæc: Et male sæpius à finitimis audientes, & omnes cōtumelias passi à Persicis regibus & satrapis, non possunt mente mutari. Sed cum magna exercitatione, de his præcipue omnibus respondere parati sunt. Perhibet autem etiam indicia fortis animi circa leges non parua, dicens, Alexandro quondam in Babylone constituto, & uolente Beli tēplum quod corruerat renouare, cunctisq; militibus similiter rudera portare præcipiente, solos Iudæos hoc facere non sustinuisse: sed etiam multas plagas, & detrimenta pertulisse non modica, donec eis ignoscente rege securitas præberetur. Qui dum ad prouinciam, inquit, propriam reuersi fuissent, templa & altaria fabricata omnia destruxere. Et pro alijs quidē multam satrapæ exoluere, pro alijs uerò ueniam consecuti sunt. Adijcit autem, quòd merito ob hæc mirabiles sint. Et quod gens nostra fuit multorum hominum numero copiosa: sed multa milia nostrorum traducta, in Babylonia Persæ primum collocarunt: nec pauca etiam morte Alexandri in Aegyptum & Phoenicem sunt translata, propter seditionem in Syria factam. Idem uir & magnitudinem prouinciæ quam incolimus, pulchritudinēq; narrauit. Penē decies trecēta milia, inquit, iugera terrarū optimarum uberrimæ prouinciæ possidere noscuntur. Iudæa namq; huius est amplitudinis. Et quia etiam ciuitatem ipsam Hierosolymorum spatiosam & maximam olim inhabitamus, & uirorum multitudine copiosam, nec non & templi cōstructionem, idem ipse sic refert: Sunt autem Iudæorum & aliæ quidem multæ munitiones per prouinciam, atq; uici. Vna uerò ciuitas munitissima, habens præcipue circuitum quinquaginta stadiorū, in qua commorantur hominum circa centum & quinquaginta milia, nomine Hierosolyma. Est autem in media ciuitate lapidea quadriporticus, centum per circuitum cubitorum, habens etiam duplices ianuas: in qua ara est quadranguli figuratiōe cōposita ex lapidibus nondolatis sed collectis, unūquodq; latus uiginti cubitorū latitudinē habens, altitudinem uero decem. & circa eam maxima fabrica, ubi altare est cōstitutum & candelabrum, utraq; aurea, duorū talentorum pondus habētia: & inextinguibile lumen noctibus & diebus. Simulacrū uero aut aliquod anathema ibi nequaquam est, nec ulla plantatio. nullus ibi ueluti lucus, aut aliquid huiusmodi. Habitant autē in eo & noctibus & diebus sacerdotes, quasdam purificationes agentes, & omnino uinum non bibentes in templo. Insuper autē, quia & cum Alexandri regis successoribus postea militarunt, testatur hoc modo, dicens ea quæ cognouerit à uiro Iudæo in expeditione cōstituto: cuius uerba subiiciam. Ait enim: Me siquidem eunte ad mare rubrum, unā secutus est quidam cum alijs equestriū Iudæorū nos deducentiū, nomine Mosollamus, uir animosus, inter omnes sagittarios Græcos & Barbaros præcipuus. Is igitur homo properantibus multis pariter, & quodam uate augurium captante, & petente ut cuncti starent, interrogauit, cur substitissent omnes. Osten-

dente

dente uerò ei uate auem quā intuebat, atq; dicēte: q̄ si quidē expediret eis ut manerent oēs, staret auis: si uerò surgens antè eum euolaret, procederēt, si uerò post tergū iret, recedere cunctos oporteret: rursus tacēs, arcumq; trahēs, sagittā emisit: & auem percussam interemit. Indignātib. uerò uate & quibusdam alijs, & maledicentib. ei: Quid furitis, inquit, infauitissimā auem sumentes in manus? hæc em suam salutē nesciens, de nostro itinere nobis prosperitatem potuit indicare? Si em præscire futura ualisset, in hūc locum nequaquam uenisset, metuēs ne sagitta à Mosollamo Iudæo periret. Sed Hecatæi testimonia iam quiescāt. facile nāq; est, uolētib. ipsum librū legere, & hæc apertius inuenire. Nō uerò me pigebit Agatharchidē introducere, licet homo minime malus, ut ei uisum est, nobis detraxisse uideat. Is em narrās de Stratonice, quæ admodū uenit in Syriā è Macedonia uiro suo Demetrio derelicto: Seleuco autē uxorē eam ducere nolente, quod illa sperabat, exercitu eius in Babylonia posito, circa Antiochiam bella mouit. Deinde quō reuerso rege Antiochia capta, in Seleuciam illa fugiēs, cum posset uelocius abnauigare, somnio prohibita ne faceret, capta atq; defuncta est. Hæc ergo præfatus Agatharchides, & derogans superstitioni Stratonices, utitur exemplo generis nostri, sic scribens: Qui uocantur Iudæi, habitant omniū munitissimā ciuitatē, quam uocare Hierosolymam prouinciales solent. hi uacare cōsueti sunt septima die, & neq; arma portare in prædictis diebus, neq; terræ culturā cōtingere, neq; alterius cuiuspiā curam habere patiuntur. sed in tēplis extēdentes manus, adorare usq; ad uesperam soliti sunt. Ingrediente uerò in ciuitatem Ptolemæo Lago cum exercitu & multis hominibus, cum custodire debuerint ciuitatē, eis stultitiā obseruantibus, prouincia quidē dominū suscepit amarissimū: lex uerò manifestata est malā habere solennitatē. huiusmodi autē casus, præter illos, alios quoq; docuit uniuersos: ut tunc ad somnia & opiniones quæ tradebantur de lege confugiant, dū circa res necessarias ratio nihil ualet humana. Hoc quidem Agatharchidi uidetur esse ridiculum: eis autē qui hæc examinant integrius, apparet magnum, & præcipua laude dignissimum: si & saluti & patriæ quidem, custodiam legum pietatemq; diuinam præponere concupiscant. Quòd uerò non ignorantes quidam conscriptorū gentem nostram, sed propter inuidiam quasdam ob similes causas memoriam nostri omiserunt, hoc indicium me arbitror esse præbiturum. Hieronymus enim qui de successoribus conscripsit historiam, ipso tempore quo Hecatæus fuit: & amicus existēs regis Antigoni Syriæ præsidebat. Verum Hecatæus etiam librū conscripsit de nobis: Hieronymus autē nequaquam nostri in historia meminit, licet penē in ipsis locis nutritus esset. In tantū uoluntates hominū differebāt. alter namq; dignos existimauit de quibus diligenter memoriæ proderet: alterū uerò omnino circa ueritatē quædam passio cernitur obscurasse. Sufficiūt tamē ad cōprobationem antiquitatis nostræ, Aegyptiorum & Chaldæorū atq; Phoenicum historiæ, & super illas Græcorum pariter conscriptores. nam præter supradictos, Theophilus etiam, & Theodotus, & Mnaseas, & Aripheus, & Hermogenes, & Euemerus, & Conon, & Zopyrion, & multi fortasse alij (non enim ego omnibus libris incubui) non obiter nostri fecere mentionem. Plurimi namq; prædictorum uirorum, ueritate quidem antiquarum re-

rum

rum frustrati sunt, quia lectioni sacrae nostrorum non incubuere librorum: communiter tamen de Antiquitate testati sunt, pro qua nunc dicere proposui. Phalerus sane Demetrius, & senior Philon, & Eupolemus, non multum ueritate frustrati sunt: quibus dari ueniam dignum est. Non enim inerat eis, ut nostras literas possent omni scrupulositate sequi. His ita dictis, unum adhuc mihi capitulum est relictum ex his quae in principio libri posui, quatenus derogationes & maledicta, quibus utuntur quidam contra genus nostrum, falsas ostendat: & conscriptoribus eorum testibus utar, quando conscribentes haec contra semetipsos locuti sunt talia. Quod uero multis alijs hoc euenit propter quorundam odia, arbitrator intelligere eos qui in historijs uersari solent. Quidam enim gentium, & gloriosissimarum ciuitatum foedare nobilitatem, & conuersationi detrahere tetauere: Theopompus quidem Atheniensium, Lacedaemoniorum uero Polycrates. Is autem qui Tripolicum conscripsit (non enim Theopompus hoc fecit, sicuti quidam putant) etiam Thebaeorum momordit urbem. Multa uero etiam Timaeus in historijs de praedictis, & de alijs blasphemauit. Et hoc praecipue faciunt, quando gloriosissimos in aliqua parte caluniantur: quidam propter inuidiam atque maleuolentiam, alij uero propter uerbosam nouitatem memoria se dignos iudicantes. & apud stultos quidem nequaquam hac spe fraudantur, qui non sanum noscuntur habere iudicium, sani uero auditores eorum malignitatem condemnabunt. Blaphemiarum igitur in nos saepe congestarum huiusmodi causa est. Volentes Aegyptijs gratificari quidam, ueritatem corrumpere tentauerunt. Et neque aduentum in Aegyptum nostrorum progenitorum, sicut contigit, sunt confessi: nec rursus egressum cum ueritate dixerunt: multasque causas odij ac inuidiae pariter habuerunt. Principio quidem, quia in eorum regione nostri progenitores potentes effecti sunt: unde regressi ad propria denuo fuere felices. Deinde sacrorum diuersitas, multas inter eos fecit inimicitias: in tantum praestantiore nostra pietate quam solenitates illorum, quantum dei natura animalibus irrationalibus sine dubitatione praestat. Communis namque apud illos ritus est, eiusmodi bruta arbitrari deos: singillatim autem alij alia colunt, uani ac fatui omnino homines, & ab initio uti his malis opinionibus consueti: et propterea nequaquam imitari nostram honestatem de diuina ratione potuerunt. Videntesque multos nostram zelari conuersationem, inuidiam habuere, & ad tantam fatuitatem ac pusillanimitatem quidam perducti sunt, ut non pigeret eos etiam contra antiquas suorum scriptiones aliqua dicere. Qui cum hoc faciunt, sibi metipsis aduersa conscribere passione caecitatis ignorauerunt. In uno tamen & maximo uiro uerbum meum comprobabo, quousus sum ante paululum nostrae Antiquitatis teste. Manethon itaque, qui Aegyptiacam historiam ex literis sacris se interpretaturum pollicitus est, praefatus nostros progenitores cum multis milibus in Aegyptum aduenisse, & illic incolas subiugasse: deinde ipse confessus est, quia posteriori tempore amittentes eam, prouinciam quae nunc Iudaea uocatur obtinuissent: & aedificantes Hierosolymam, construxissent templum. Et haecenus conscriptiones secutus est antiquorum. Deinde usurpans sibi met licentiam, professusque se scribere ea quae in fabulis uulgaribus feruntur, incredibilia uerba de Iudaeis inseruit, uolens permiscere nobis plebem Aegyptiorum leproforum, aliorumque languentium, quod, sicut ait, abominatione ex Aegypto fuga dilapsi sunt. Amenophin enim

regem

regem adiecit, quod est falsum nomen. Et propterea tempus regni eius nequaquam diffinire praesumpsit, cum aliorum regum omnes annos perfecte protulerit. Hinc itaque quaedam annectit fabulas, penes oblitus, quod egressum pastorum ad Hierosolyma ante quingentos decem & octo annos factum esse protulerat. Themusis enim erat rex, quando egressi sunt. Et ab hoc tempore, regum qui postea fuere, anni sunt treceti nonaginta tres, usque ad fratres nomine Sethonem, & Hermæum: quorum Sethonem quidem Aegyptum, Hermæum uero Danaum denominatum dicit: quem expellens, inquit, Sethon, regnauit annis quinquaginta & nouem: & post hunc senior est filius Rampses annis sexaginta sex. Ante tot igitur annos egressos ex Aegypto patres nostros confessus, deinde Amenophin adiciens regem, hunc ait & deorum fuisse contemplatorem, sicut Orum quendam priorum regum: & impleuisse desiderium eius sacerdotem Amenophin natum ex patre Papiro: qui uidebatur quasi diuina participare natura, secundum sapientiam praescientiamque futurorum. Et dixisse regi hunc cognominem, quod posset uidere deos, si prouinciam a leprosis & alijs maculatis hominibus purgare contenderet. In quo letum regem, omnes dicit corpore debiles ex Aegypto congregasse, & fecisse multitudinem numero octuaginta milia. Eosque ad sectiones lapidum in partem Nili orientalem misisse: simul & alios Aegyptios, quibus hoc erat iniunctum. Fuisse autem quosdam inter eos etiam eruditorum sacerdotum lepra perfosos ait. Amenophin uero illum sapientem diuinumque uirum refert timuisse & erga semetipsum & erga regem deorum indignationem, qui aperte suaferat eis uim geri: & dixisse, quoniam auxiliarentur quidam maculatis hominibus, & Aegyptum obtinerent tredecim annis. Et haec cum non quidem praesumpsisse regi dicere, sed de his hominibus conscriptum reliquisse librum, ac sibi mortem consciuisse. & propterea regem in anxietatem maximam peruenisse. Deinde ad uerbum haec refert. Itaque rogatus rex, ut ad requiem & tutamen eorum fecerneret ciuitatem, desertam urbem, quae fuerat pastorum, nomine Auarim, praebuit eis. Est autem haec ciuitas secundum theologiam antiquam, Typhonis. Porro illi in hanc ingressi, & locum hunc ad rebellandum optimum, ducem sibi met quendam Heliopolitanorum Pontificum Osarsiphum constituere, & huic se obedire in omnibus iurauerunt. at ille primum quidem eis legem posuit, ut neque deos adorarent, neque ab animalibus, quae praecipue sacra apud Aegyptios erant, se penitus abstinerent: nullique copularentur nisi cum quibus foedus habere uidebantur. Haec autem sentiens, & alia plura, maxime Aegyptiorum consuetudinibus inimica, praecipit multo opere muros aedificari ciuitatis: & ad bella praeparari contra Amenophin regem. Ipse uero assumens secum etiam alios sacerdotes, & maculorum quosdam, misit legatos ad pastores: qui uidebantur a Themuse rege depulsi ad Hierosolymorum urbem, causas suas & aliorum qui simul fuerant ex honorati significans, & poscens ut pariter contra Aegyptum castrametarentur. promisitque eos fore uenturos: primum quidem in Auarim progenitorum suorum prouinciam, & necessaria populis abundantius exhibenda: pugnaturus autem opportuno tempore, & prouinciam facillime subdituros. Illi uero laetitia cumulati, omnes alacriter usque ad ducenta milia uirorum pariter sunt egressi: & non post multum ad Auarim usque uenere. Amenophis

nophis autem Aegyptiorum rex, dum illorum audisset inuasionem, non mediocriter perculsus est, dum recordaretur quod ei praedixerat Amenophis Papij. Et primum quidem congregans Aegyptiacam plebem, facto consilio cum principibus eorum animalia sacra, & quae praecipue a sacerdotibus honorabantur, ante praemisit: & sacerdotibus particulariter iussit, ut simulachra eorum caute celarent. Filium uero Sethonem, qui etiam Rameses a Rampse patris nomine uocabatur, cum quinque esset annorum, apud suum commendauit amicum. Ipse uero transiens cum alijs Aegyptijs, usque ad trecenta milia uirorum, bellatoribus uiris occurrens, congressus non est. Putans enim semetipsum contra deum pugnare, retrorsum reuersus uenit ad Memphim: & sumes Apim & alia sacra, mox in Aethiopiam cum uniuersis nauibus & multitudine uenit Aegyptiorum. Per gratiam namque erat ei subiectus Aethiopum rex: propter quod suscipiens etiam populum uniuersum, praebuit alimenta hominibus necessaria, quae provincia ministrabat, & ciuitates ac uicos, qui ad fatale illud tredecim annorum exilium sufficerent. Et in Aethiopia quidem haec gesta sunt. Solymitae uero descendentes cum uiris pollutis Aegyptiorum, sic pessime hominibus usi sunt, ut eorum uictoria esset pessima his, qui tunc eorum impietates inspiciebant. non solum enim ciuitates & uicos concremauere, sacrilegia facientes, & deorum idola deuastantes, sed etiam ipsa sacra animalia quae colebantur crudelissime discerpserunt, peremptores & occifores horum sacerdotes atque prophetas esse cogentes, quos etiam expellebant nudos. Dicitur itaque, quod politiam & leges eis compositus sacerdos quidam, genere Heliopolites, nomine Osarsiphus, uocatus ex nomine Osireos Heliopolitani dei: qui dum conuersus fuisset ad hoc genus, mutauit nomen & uocatus est Moses. Quae igitur Aegyptij de Iudeis ferunt, haec sunt. Sed & multa breuitatis causa praetero. Dicit autem rursus Manethon, quia postea Amenophis, ex Aethiopia digressus est cum magna uirtute: simul & filius eius Rampses, & ipse habens magnam exercitum. Et congressi contra pastores atque pollutos, uicerunt eos: & multis caesis persecuti sunt eos usque ad Syriae fines. Haec equidem & huiusmodi Manethon conscripsit. Quia uero animalia loquitur delirameta, atque mentitur, aperta ratione monstrabo: illud primo distinguens, quod postea referendum est. Is enim concessit nobis, atque professus est, quod ab initio non fuerint Aegyptij genere, sed extrinsecus illuc aduenissent, & Aegyptum obtinissent, & ex ea rursus egressi sint nostri progenitores. quod uero nobis postea permixti non sunt Aegyptij corpore debilitati: et quod ex his non fuit Moses, qui populum eduxit ex Aegypto, sed ante multas generationes extitit, per ea quae ipse dixit, conabor ostendere. Primam itaque causam posuit figmenti ridiculam. Rex enim, inquit, Amenophis concupiuit uidere deos. quos putas? si quidem qui apud eos solennes erant, Bouem, & Hircum, & Crocodilos, & Cynocephalos, uidebat. caelestes autem quomodo poterat? & cur hoc habuit desiderium? quia utique & prior rex alter hos uiderat? Ab illo ergo audiens, quales essent, & quemadmodum eos uidisset, noua nequaquam egebat arte. sed forte sapiens erat ille uates, per quem haec rex posse agere confidebat. quod si ita fuisset, quomodo impossibiliu concupiscentiam non praesciuit? non enim euenit quod uoluit. Proinde quam rationem habere potuit, ut propter mutilos aut leprosos ei inuisibiles essent? Irascuntur enim pro-

pter

pter impietates, non propter corporum uitia. Deinde tam multa milia leprosorum & male habentium, una penes hora quomodo fuit possibile congregari? aut quomodo rex non obediuit uati? Ille namque praecipit debiles Aegyptios exilio deportari, hic autem eos ad sectiones lapidum destinauit, tanquam operarijs indignis, & non purgare provinciam uolens. Ait autem quod uates semetipsum peremit, prauidens deorum iram, & quae erant in Aegypto futura, & conscriptum librum regi reliquit. Proinde quomodo ab initio uates etiam suum interitum non praesciuit? quomodo non repente regi contradixit uolenti uidere deos? aut qua ratione timebat, iam non sui temporis calamitates? aut quid nam grauius imminebat, quod morte praerueniret? Quod uero inter omnia stultius est, uideamus: Audiens enim haec, inquit, & de futuris iam metuens, debiles illos quibus Aegyptum purgare debuerat, neque tunc de provincia pepulit: sed rogantibus eis, sicut ait, ciuitatem dedit dudum a pastoribus habitata: quae uocabatur Auaris. Ad quam congregati, principem, inquit, delegere ex sacerdotibus Heliopolitanis: qui eis legem posuit, ut neque deos adoraret, neque ab Aegyptiacae festiuitatis animalibus abstinerent, sed omnia perimerent, atque consumerent, nullique penitus miscerentur, nisi cum quibus coniurati esse uidebantur: & iureiurando multitudine obligata, quatenus in eis legibus perdurarent, Auarim ciuitatem munitam contra regem dicit eos bello sumpsisse. Adiecit autem, quia misit Hierosolymam rogans illos pro auxilijs exhibendis, & datum Auarim compromittens, quae foret ex Hierosolymis uolentium exire maiorum: & ex qua procedentes omnem Aegyptum obtinerent. Deinde subiungit illos quidem uenisse cum ducentis milibus armatorum. Regem uero Amenophin Aegyptiorum, cum nollet repugnare deo, mox ad Aethiopiam refugisse, & Apim cum alijs sacris animalibus deuenisse. Hierosolymitas uero in uasione facta, & ciuitates depopulatos, & templa concremasse, & equestres peremisse refert: & nulla iniquitate aut crudelitate abstinuisset. Qui uero politiam & leges eis exhibuit, sacerdos, inquit, erat genere Heliopolites, nomine Orsaphus, uocatus ab appellacione Osireos Heliopolitani dei: & mutato nomine dictus postea Moses. Tertio decimo uero anno Amenophin, postquam regno pulsus est, ex Aethiopia profectum cum multis milibus dicit: & congressum contra pastores atque pollutos, habita conflictione, uicisse. & multos interficientem, usque ad fines Syriae persecutum. In his iterum non intellexit sine uerisimilitudine se mentiri. Leprosi namque, & cum eis multitudo collecta debiliu, licet primitus irascerentur regi, circa se utique talia facienti, secundum praemonitionem uatis, tamen cum a sectione lapidum sunt egressi, & provinciam perceperunt, omnes circa eum mitiores effecti credendi sunt. Porro si adhuc & illum odio habebant, seorsum magis insidiari potuissent, non omnibus bellum inferre, cum scilicet plurimi existentes multorum illic cognationes haberent. Proinde etiam si contra homines pugnare decreuerent, non tamen contra deos impietatem gerere praesumebant: nec contraria suis agere legibus, in quibus educati esse noscuntur. Oportet itaque nos Manethoni gratias agere: quoniam huius iniquitatis principes dicit, non eos qui ex Hierosolyma sunt egressi, sed illos ipsos Aegyptios esse probat, & maxime sacerdotes, atque iurisiurandi uinculum illorum multitudine conuenisse. Illud autem quomodo non irrationabile

Ioseph.

Bbb

est

est? Domesticorū quidem & amicorū nemo cum illis rebellauit, nec periculorum belli particeps factus est: sed misere maculatos ad Hierosolymā, ut ab eis auxilia poscerēt. quā amicitia aut societate intercedēte? hostes em̄ magis erant, & moribus plurimū differebant. At illi cōfestim, ut ait, uocantibus morem gessere, nempe inducti pollicitationibus, q̄ Aegyptum occupaturi essent: quasi ipsi non admodū eius regionis gnari essent, ex qua per uim pulsi fuerāt. qui si tum miseram aut egenam uitā egissent, merito fortasse negotium aggressi essent. Cum aut̄ urbem habitarent fortunatam, & agrū amplum meliorem Aegypto colerent, quid tandem erat, cur ob ueteres hostes, eosq; corporibus affectis, quales nemo domesticos ferat, periculū adirēt: neq; em̄ futuram regis fugam præsciebant. nam, ut ipse dixit, filius Amenuphis cum trecentis milibus ad Pellusium occurrebat. & hoc quidem omnino sciebant qui proficiscebant: mutationem uero propositi & fugam unde cōiectare poterant? Deinde occupatis horreis Aegypti, multa mala fecisse ait Hierosolymitanū exercitū: atq; hæc eis exprobrat: quasi non hostes eos induxisset: aut quasi hæc sint aliunde accito militi obijcienda, cum eadē ante aduentū eorū fecissent, facturosq; se iurassent ipsi Aegyptij. Quinetiā aliquanto post Amenuphis hostes aggressus prælio uicit: fusosq; ac fugatos Syriam usq; persecutus est. adeo scilicet Aegyptus est omnibus undecunq; inuadentibus captu facilis: & qui tunc ea iure belli potiebantur, cum scirent Amenuphin uiuere, neq; aditus ab Aethiopia cōmuniuerant, multas ad hoc cōmoditates habentes, neq; alioqui copias contraxerant. Ille uerò usq; Syriam trucidans eos (ut ait) persecutus est per arenosa & inaquosa loca. Scilicet ea uel quieto exercitu transire expeditū est. Igitur autore Manethone neq; ex Aegypto genus nostrum oriundum est, neq; illinc aliqui admixti sunt. Leprosorū enim & morbidorum multos in lapidicinis perisse uerisimile est, multos in prælijs, plurimos uerò postremo & in fuga. Superest ut de Moyse illi contradicā. Hunc uirum mirandum Aegyptij & diuinū existimant, sed nō sine blasphemia incredibili sibi uindicare conantur: dicētes Heliopoliten esse unum sacerdotū, ob lepram cum alijs pulsum. Ostenditur aut̄ in ratione temporum, D X V I I I. annis prior fuisse, & patres nostros ex Aegypto in regionē quā nunc tenemus eduxisse. Quod uerò eiusmodi calamitatis corpus expers habuit, ipsius dicta indicāt. Leprosis em̄ & oppidis & uicis interdixit, ut seorsim in lacero uestitu agāt: & eum qui eos attigisset, aut sub idem tectū successisset, pro impuro habet. Quin etiā si eo morbo liberari, & in pristinū restitui cōtingat, præscripsit certas purificationes, mundationes, & fontanarū aquarum lauacra, & omniū pilorum abrasiones: multisq; & uarijs sacrificijs peractis, tum demum sanctam urbem adeundam. Atqui contrā par erat qui talem calamitatem expertus esset providentiam aliquam ac humanitatem exhibere simili infortunio pressis. Non solum aut̄ de leprosis sic leges tulit, sed ne minima quidem corporis parte mutilatos ad sacrorum curam admisit. Sed etiam si iam sacerdoti aliquid tale accidisset, honore eum priuauit. Quomodo igitur uerisimile est illum has aduersus semetipsum cum opprobrio suo damnoq; tulisse leges? Quin & nomen ualde incredibiliter mutauit. Osarsiph enim (inquit) uocabatur. Hoc ad transmutationē nihil quadrat. Verum autē nomen

signifi

significat ex aqua seruatū Moysen. Nam aquam Aegyptij Moy uocant. Satis igitur declaratum existimo, quod Manethon quatenus ueterū scripta sequitur, nō multum a ueritate aberrat. Vbi uero ad uulgares fabulas se uertit, aut absurde eas cōfingit, aut in odium gentis loquētibus credit. Post hunc inquire libet in Chæremone. Hic enim Aegyptiacam se scribere historiam professus, addens idem nomē regis quod Manethon, Amenophin, et filium eius Rhameffen, ait Isidem in somnis Amenophi apparuisse, incusantē quod templum suū per bellum dirutū esset. Phritiphauten uero sacrum scribam dixisse, si a pollutis hominibus Aegyptum repurget, liberādum eum a nocturnis terroribus: atq; ita delectu uitiosorum morbidorum uicibus habito, c c l. milia e finibus eiecta. Duces uero eorum fuisse scribas Mosen & Iosephum, quem etiam sacrum scribā fuisse: Aegyptia uerò eis nomina esse, Mosi Tisithen, Iosepho Petesephi. Hos Pelusium uenisse, ibiq; offendisse c c l x x x. milia, ab Amenophi relictā, quæ is in Aegyptum transferre noluerat: cum his icto foedere contra Aegyptum expeditionem habitā. Amenophin aut̄ non expectato impetu eorū, in Aethiopia fugisse, relictā uxore grauida: quam delitescentē in quibusdam speluncis enixam puerū nomine Messenen. eum postea quam ad uirilem ætatē peruenisset, expulisse Iudæos in Syriam numero circiter ducēta milia, & patrem Amenophin ex Aethiopia recepisse. Et hæc quidem Chæremone. Reor aut̄ ex his ipsis quæ dicta sunt amborum uanitatē apparere. Si quid enim ueritatis subesset, impossibile erat in tantū eos discrepare. at qui mendacia cōponunt, non aliorū scriptis consona scribunt, sed quæ ipsis libet confingunt. Ille igitur regiam cupiditatē uidendi deos, ait initium fuisse pollutos eijciendi. Chæremone aut̄ suum de Iside somnium finxit. & ille quidem Amenophin dixit indixisse regi purgationem: hic uero Phritiphauten. iam multitudinis numerus sanē belle congruit, illo octuaginta milia referente, hoc ducenta quinquaginta. Præterea Manethon primum in lapidicinas eiectos pollutos, deinde ad Auarim habitandam traductos, ac reliqua Aegypto bello uexata, tum demum acciuisse dicit a Hierosolymitis auxilia: Chæremone, Aegypto decedentes circa Pelusium inuenisse trecēta octuaginta milia hominū ab Amenophi relictā, ac cum illis rursus Aegyptum inuasisse: Amenophinq; in Aethiopiā fugisse. Quod uerò egregiū est, ne illud quidem quinam & unde erant tam numerosus exercitus dixit, Aegyptij ne an externi: neq; causam indicauit, ob quam eos rex in Aegyptū inducere noluit: qui de leprosis & Iside somnium cōfinxit. Mosi uerò & Iosephum, quasi eodem tēpore simul expulsū Chæremone adiunxit, & quidem quatuor ætatibus ante Moysen defunctū, quarum sunt anni fere centū septuaginta. Quin & Rhameffes Amenophis filius, secūdem Manethonem quidem adolescēs bellum administrat cum patre, & cum eodem exulat fuga elapsus in Aethiopiā. Hic autem fingit eum post patris obitum in spelunca quadam natum, & postea prælio uictorem, & Iudæos in Syriam expellentem numero circiter c c milia. O facilitatem. neq; enim prius quinam erant illa c c l x x x milia dixit, neque quomodo c l x x x milia perierint: in aciēne ceciderint, an ad Rhameffen transfugerint. quod uerò maxime mirum est, ne cognoscere quidem ex eo licet, quosnam uocet Iudæos, uel utris eorū det hanc

Ioseph.

Bbb 2 appella

appellationem illis nec CL milib. leproforū, an his CCCLXXX milibus, quæ circa Pelusiū erant. Sed stultū fortasse sit redarguere eos, qui à semetipsis redarguti sunt. ferendū em̄ erat utcūq; , si ab alijs redarguti fuissent. His addam Lyfimachū, idem quidē habentē cum prædictis argumentū mēdacij, uerum enormitate figmēti illos uincentē, unde apparet eū magno odio confinxisse. dicit em̄, Qua tēpestate Bocchoris in Aegypto regnabat, populū Iudæorum, q̄ essent lepra, scabie, & alijs quibusdā morbis infecti, ad tēpla confugisse, ut mendicato alerentur. multis aut̄ hominibus morbo correptis, sterilitatem in Aegypto accidisse. Bocchorim uerò Aegyptiorū regem ad Ammonē, scitatum oracula de sterilitate, misisse. responsum uerò à deo, repurgāda esse templa ab hominibus impuris & impijs, eiectis eis è templis in loca deserta. Cæterum scabiosos ac leprosos mergendos, tanq̄ sole horū uitam ægreferente: & templa expianda: atq; ita fore ut terra fructū ferat. Bocchorim aut̄ accepto oraculo, accersitisq; sacerdotibus ac sacrificis, iussisse collectis impuratis, hos militibus tradi deportādos in desertū: leprosos uerò ac impetiginosos plumbeis laminis inuolutos in pelagus deiici. quibus submersis, reliquos cōgregatos & in loca deserta expositos esse, ut perirent. eos habito cōcilio cōsultasse de seipsis: & nocte superueniente, accēsis ignibus ac lucernis custodias agitasse: sequētiq; nocte ieiunatū, ut numē propitiū eos feruaret. Insequēti uerò luce à Mose quodam consiliū datum, irent cōferti una uia, usq; dum ad loca culta perueniretur. tum præcepisse eum, ne cui hominū in posterū beneuoli essent, utq; consiliū malum potius q̄ bonum darent: deorumq; templa & altaria quotquot inuenirēt euerterēt. quibus cōprobatis ac destinatis, multitudinem iter fecisse per desertū, ac post multa incōmoda tandem ad loca culta peruētum. tum uerò & hominibus iniuriōse tractatis, & fanis cōpilatis ac incensis, uenisse in eā quæ nunc Iudæa dicit: cōditaq; ciuitate hic habitare, urbem uerò *ἱερόσολα* ex re nominatam. aliquāto aut̄ post iam auctos uirib. mutasse nomē uitādi probri gratia: & urbē Hierosolyma, seipsos Hierosolymos uocasse. Hic nō eundē quem illi inuenit regem, sed recentius nomē cōfinxit: & omisso somnio ac propheta Aegypcio ad Ammonem abiit de impetiginosis & leprosis responsum relaturus. ait em̄ ad tēpla collectā multitudinē Iudæorū, incertū leprosis ne nomē imponens, an q̄ solos Iudæos morbus occuparit. dicit em̄, populus Iudæorū. Qualis, aduena, an indigena? Cur igitur eos cum sint Aegyptij, Iudæos uocas? Quòd si hospites sunt, cur undenam sint nō dicis? Quomodo aut̄ cum rex tam multos ex his mari merisset, reliquos in loca deserta eiecisset, tanta multitudo superfuit? aut quò pertransierunt desertū, & occupauerunt regionē quam nunc tenemus, & condiderūt urbem, & exstruxerunt tēplum apud omnes celebre? oportebat aut̄ de legislatore non solum nomen dicere, sed & genus, quisnā, & ex quibus ortus. quāobrem uerò tales eis inter eundem aggressus sit ferre leges, de dijs, etiā erga homines iniustas. Siue em̄ Aegyptij erant genere, nō tā facile patrios mores mutare potuissent, siue aliunde erant, omnino aliquas habebāt leges longa cōsuetudine obseruatas. Si igitur de expulsoribus suis iurassent, nunq̄ se illis fore beneuolos, rationē non absurdā habuissent. Quòd si bellum interneciuum aduersus uniuersos mortales susceperūt, cum essent (ut ipse ait) miseri,

&

& omniū opis egeni, maxima stultitia nō illorū, sed hæc fingentis ostendit. Iste namq; etiā nomen impositū ciuitati à templorū spoliatione, præsumpsit dicere, & hoc postea fuisse mutatū. Mirum ni, quia posteris quidē turpe fuit tale nomen & odiosum: ipsi uerò qui fundauere urbem, ornare semetipsos etiam uocabulo credidere. Hic aut̄ generosus uir præ nimia detractationis impotentia non intellexit, Hierosolyma non idem uoce Iudaica quod Græca significare. Quid ergo amplius quilibet diceret contra mendaciū tam impudēter expositū? Sed quoniā congruā iam magnitudinē suscepit hic liber, aliud faciens principiū, cætera præsentis operis explanare tentabo.

FLAVII IOSEPHI DE ANTIQVITATE IVDÆO

RVM CONTRA APIONEM ALEXANDRI-
num, ad Epaphroditum, Liber II.

RIORI quidē uolumine, charissime mihi Epaphroditē, de antiquitate nostra monstraui, Phœnicum & Chaldæorū, Aegyptiorūq; literis satisfaciēs ueritati: multosq; Græcorū cōscriptores adducēs, & meā è diuerso disputationem aduersus Manethonem, & Chæremone, & alios quosdā exhibui. nunc aut̄ in choabo reliquos arguere, qui contra nos aliqua cōscripsere. Impulsus enim sum contra Apionem respondere grāmaticum, si tamen assumi hoc oportet officium. Horum igitur, quæ ab eo conscripta sunt, alia quidem similia sunt dictis aliorum, alia ualde frigida. Plurima uero quandam tantūmodo detractationem habētia, & multam (ut ita dixerim) ineruditi probationē, tanquam ab homine cōposita, & moribus prauo, & totius uitæ suæ temporibus importuno. Quia uero multi hominum propter stultitiam suam his potius sermonibus capiuntur, q̄ illis quæ multo studio conscribuntur: & derogationibus quidem gaudent, præconijs uero mordentur, necessarium duxi ne hunc quidem inscrutatam relinquere, qui nos tanquam in iudicio criminatur. etenim hoc quoq; plerisq; mortalium insitum uideo, ut gaudeant quoties male dicitur quispiam ipse sua mala à lacesito audit. Et quidem nec orationem eius legere facile est, neq; aperte cognoscere quid dicere uelit: sed uelut in multa tumulatione ac mēdaciorū perplexitate nūc similia supra pensitatis de maiorum nostrorum ex Aegypto migratione affert: nunc incolas Alexandriæ Iudæos calumniatur: insuperq; de sacris templi nostri ceremonijs atq; alijs ritibus nostris accusationem admiscet. Patres igitur nostros nec Aegyptios genere fuisse, neque ob labem corporum aut similem aliam calamitatem impulsos, non mediocriter solum, sed penē ultra modum, superius à me declaratum existimo: cæterum quæ his adiungit Apion, compendio memorabo. Dicit enim in tertio rerum Aegyptiacarum hæc: Moses, ut accepi à grandioribus natu Aegyptijs, Heliopolitanus erat, qui patrijs institutus moribus,

Ioseph.

Bbb 3

subdiua

subdiales precatiões ad septa qualia ciuitas habebat, reduxit. ad subfolanum aut omnia cõuertebat. ita em Heliopolis sita est. pro obeliscis uerò statuit columnas, sub quibus ceu peluis forma exprimebat: umbra uero in eã incidens, utpote per sudũ, eundẽ semper cũ sole cursum circũuoluebat. Atq; huiusmodi est admiranda illa huius grãmatici phrasis. Mendacium uero eius non tam nostris uerbis euidenter coarguitur, q̃ Moseos operibus. neq; enim cum primum tabernaculum deo cõstrueret, aut ipse ullam talem formã ei indidit, aut posteros facere præcepit: atq; is qui postea templum Hierosolymis cõstruxit Solomon, omni tali curiositate abstinuit, qualem cõfinxit Apion. Ac cepisse aut se dicit à maioribus natu Mosen Heliopolitanum: scilicet ipse iunior, sed his fidem habens, qui per ætatẽ illum familiariter nouerant. Et de Homero quidem poeta, quamuis grãmaticus, nõ possit quænam eius sit patria certò affirmare, neq; de Pythagora tantum non heri nudiusue tertius nato: de Mose uerò tam multis annis illos præcedente tam facile decernit, credens seniorum relationi: unde manifeste illum mentiri apparet. Quin & tẽporum ratio, quibus Mosen ait eduxisse leprosos & cecos & cludos, belle concinit iuxta grãmaticum hunc diligentissimum. Manetho enim regnãte Tethmose si Iudæos dicit ex Aegypto discessisse, annis CCCXCIII antequam Danaus apud Argos exularet. Lyfimachus autem tempore Bocchoris regis, hoc est ante annos MDC C: Molon uero & alij quidam, ut cuique uisum est. At uerò Apion cæteris fide dignior, exacte illum exitũ definiuit VII Olympiade, & huius anno primo: quo, ut ait, Pœni Carthaginem condiderunt. Carthaginis autem mentionem adiecit, ratus argumentum id ueritatis se habiturum euidentissimum: nec animaduertit à semetipso adductum quo coargueretur. si enim de hac colonia monumentis Phœnicũ credendũ est, in illis Hiram rex traditur antiquior Carthagine condita annis plus quàm CL. de quo superius ex Phœnicum cõmentarijs probaui, quòd Solomoni templi Hierosolymitani conditori amicus fuerit, & multa ad templi fabricã contulerit. Solomon uerò ædificauit tẽplum post Iudæorum discessum ex Aegypto annis DCXII. Porrò numerum pulsorum eundem quem Lyfimachus cõmentus (ait enim C & X eorum fuisse milia) miram quandam & credibilem reddit causam, cur sabbatum nominatus sit. Exacto enim (inquit) sex dierum itinere, inguinũ ulceribus affecti sunt: & hac de causa septima die quieuerunt, incolumes cõstituti in regione quæ nunc Iudæa uocat. & appellauerunt eam diem sabbatũ, seruata Aegyptiorũ uoce. nam inguinis morbũ Aegyptij uocant sabbatosim. An non igitur uel deridenda hæc nugacitas, uel contra odio habenda talis in scribendo impudentia? Apparet enim quòd omnes inguinibus laborauerint, hominum milia centum & decem. Atqui si erant cæci & claudi & morbidus, quales fuisse Apion ait, ne unius quidem diei iter progredi potuissent: sin autem poterant per magnam solitudinem proficisci, prætereaq; sibi obsistentes uincere populariter repugnando, nequaquam uniuersi post sextam diem inguinum morbo correpti fuissent. Neq; enim naturaliter tale quippiam euenire iter agentibus necesse est, sed plurimorum milium exercitus definita semper itinera peragunt: neq; temere ita accidisse uerisimile uidetur, est enim omnino absurdum. At uero mirificus hic Apion sex quidem diebus

diebus eos peruenisse in Iudæam prædixit: rursus aut Mosen cõscenso monte, qui Aegyptũ inter & Arabiam situs est, nomine Sinæus, quadraginta diebus delituiffe dicit, indeq; descendente Iudæis leges dedisse. atqui quò possibile est, eosdem & quadraginta dies in deserto ac in aquoso loco manere, & quod in medio spatium est, id totum sex diebus pertransire? Sabbati uerò appellationis grãmatica ratio, quam adfert, multam impudentiã præ se fert, uel certe magnã imperitiã. Nam hæc uoces Sabbo & Sabbatũ, inter se maxime differunt. Sabbatum enim secundum Iudæos quies est ab omni opere. Sabbo uerò, ut ille affirmat, Aegyptijs inguinum morbum significat. Tales quasdã de Mose & Iudæorum ex Aegypto profectioe Aegyptius Apion nouitates finxit, præter aliorum cõmentus autoritatẽ. Et quid mirum si de nostris mentitur patribus? quando quidem de se ipso contra mētitus est: & natus in Oasi Aegypti, primas iste Aegyptiorum existimatus, ueram quidem patriã & genus suum abiurauit: Alexandrinum autem se mentitus, cõfirmat generis sui prauitatem. Merito igitur quos odit & cõuitijs insectatur, eos Aegyptios appellat. nisi enim pessimos esse existimaret Aegyptios, semet ex eorum genere haud eximeret: quando quidem qui se de celebritate patriæ iactant, honorificum quidem ducunt ab ea denominari, coarguunt uero eos, qui præter ius in eandem sese ingerere conantur. Erga nos aut alterutro modo affecti sunt Aegyptij: aut enim ceu gloriabundi cognatos se simulant, aut participes nos infamiæ suæ cooptant. At præclarus iste Apion uidetur contumeliosam nostrum insectationem, quasi mercedem uoluisse reddere Alexandrinis, pro data sibi ciuitate: sciensq; eorum cum habitatoribus Alexandriae Iudæis similitatem, proposuit quidem illis conuicium facere, unã tamen cõprehendit reliquos quoq; uniuersos, utrobique impudenter mentiens. Videamus igitur, quænam sint illa grauia & nõ ferenda, de quibus habitatores Alexandriae Iudæos accusat. Venientes, inquit, è Syria, sedes fixerunt ad importuosum mare, undarũ uicini assultibus. Ergo si locus opprobriũ habet, nõ quidẽ patriæ suæ, sed tamen quam patriam dicit, Alexandriae cõuiciatur. Illius enim & maritima ora pars est, ut omnes confirmant ad inhabitandum optima: quam si Iudæi per uim occupauerunt, ita ut ne post quidem eijcerentur, fortitudinis eorum argumentum est. Verum Alexander eis locum ad incolendum dedit, & parem cum ipsis à Macedonibus honorem consecuti sunt. Nescio autem quid dicturus fuerit Apion, si circa Necropolim habitassent, ac non circa regiam sedes posuissent, & hodieq; eorũ tribus appellaretur Macedones. Igitur si legit epistolas Alexandri regis, Ptolemæiq; Lagi ac successorum illius Aegypti regum, & columnã stantem Alexandriae ac iura continentẽ quæ Cæsar magnus Iudæis concessit: hæc, inquam, si sciens, contraria scribere ausus est, malus erat: sin aut nihil horum nouit, indoctus. Illud quoq; quod se mirari dicit, q̃ cum Iudæi essent, Alexandrini uocati sunt, similis insciētĩe est. Omnes etenim qui ad coloniã aliquã deuocant, etsi plurimũ ab alterutris genere differant, à cõditoribus appellationẽ accipiunt. Et quid opus est de alijs dicere? nostrorũ enim ipsorũ hi, qui Antiochiã inhabitant, Antiocheni nominantur. Ius enim ciuium eis dedit conditor Seleucus. Similiter & qui in Epheso commorantur, & alia Ionia cum ciuibus exinde natis eãdem appellationem

habent, hæc præbentibus. eis regni successoribus. Romanorum uero clementia, cunctis non paruulum donum appellationis suæ concessit, non solum uiris singulis, sed etiam maximis gentibus in communi. Hispani denique antiqui, & Tyrrheni, & Sabini, Romani uocant. Si uero hunc modum aufert communis ciuitatis Apion, desinat semetipsum Alexandrinum dicere. Natus enim in intima Aegypto, quomodo erit Alexandrinus, iure ciuitatis, sicut ipse in nobis dicit, ablato? cum solis Aegyptijs nunc orbis domini Romani, participari cuiuslibet ciuitatis interdixisse uideantur. Hic autem præclarus dignitates quas ipse impetrare prohibetur adipisci non ualens, calumniari conatur eos qui hæc iustissime perceperunt. Non enim propter inopiam habitatorum ciuitatis, quam studiose ædificabat Alexander, nostrorum aliquos ibi collegit: sed omnes approbans diligenter ex uirtute, ac fide dignos inueniens, hoc præconiū nostris exhibuit, cum gentem nostram studeret non mediocriter honorare. Ait enim Hecataeus, quia propter mansuetudinem atque fidem, quam ei præbuerunt Iudæi, Samariam regionem adiecit, ut eam sine tributis haberent. Similiter quoque sensit post Alexandrum etiam Ptolemæus Lagi de Iudæis in Alexandria commorantibus. Nam Aegyptiaca eis castra commisit, arbitratus fide simul eorum & fortitudine conseruanda: & in Cyrene credens se tutissime regnaturum, & in alijs Lybiæ ciuitatibus, ad ea loca partem Iudæorum habitandi causa direxit. Post hunc autem Ptolemæus, qui Philadelphus est appellatus, non solum si qui fuere captiui apud eos nostrorum, omnes absoluit, sed & pecunias eis sæpius condonauit: & (quod maximum est) desiderauit agnoscere nostras leges, & sacrarum scripturarum uolumina concupiuit: misitque rogans destinari uiros qui ei interpretarent legem: & ut hæc apprime conscriberentur, diligentiam hanc commisit non quibuscumque uiris, sed Demetrium Phalereum, & Andream, & Aristeum, quorum eruditione sui seculi Demetrius facile princeps erat, alij uero habebant custodiam corporis sibi creditam, huic curæ præfecit. Non enim leges, & patrum nostrorum philosophiam discere concupisceret, si his utentes despiceret & non potius ualde miraretur. Apion autem penè omnes in ordine successores eius Macedonum reges ignorauit habuisse erga nos præcipuum familiaritatis affectum. Tertius namque Ptolemæus, qui uocatur Euergetes, fortiter obtinens Syriam uniuersam, non dijs Aegyptiacis pro uictoria solennitates gratificas immolauit: sed ueniens ad Hierosolimam, multas hostias sicut nostri moris est, deo gratificauit, dignissimaque dicauit ornamenta uictoriæ. Philometor autem Ptolemæus, & eius uxor Cleopatra, omne regnum commiserunt Iudæis: & duces totius fuere militiæ Onias & Dositheus Iudæi: quorum nominibus derogat Apion, cum debuisset opera eorum potius mirari, & gratias agere, quoniam liberauerunt Alexandriam, cuius ciuis uideri uult. Nam dum rebellio surrexisset in Cleopatrarum regno, & periculum pessimæ perditionis instaret, istorum labore ciuitas intestinis prælijs est erepta. Sed postea, inquit, Onias ad urbem deduxit exercitum paruulum, cum esset illic Thermus præfens Romanorum legatus: quod (ut ita dicam) recte atque iuste factum est. Ptolemæus enim, qui cognominatus est Physcon, moriente suo patre Ptolemæo Philometore, egressus est de Cyrene, uolens reginam Cleopatram expellere, & filios regis, ut ipse regnum iniuste sibi applicaret: propter hæc ergo Onias aduersus eum bellum pro Cleopatra

Cleopatra suscepit: & fidem quam habuit circa reges, nequaquam in necessitate deseruit. Testis autem deus iustitiæ eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolemæus cum aduersum exercitum quidem Oniæ pugnare præsumeret, omnes uero Iudæos in ciuitate positos cum filijs & uxoribus capiens, nudos atque uinctos elephatis subiecisset, ut ab eis conculcati deficeret, & ad hoc etiam bestias ipsas inebriasset, in contrarium quæ præparauerat, euenere. Elephanti enim relinquentes sibi appositos Iudæos, impetu facto super amicos eius, multos ex ipsis interemere. Et post hæc Ptolemæus quidem aspectum terribilem contemplatus est, prohibentem se ut illis noceret hominibus. Concubina uero sua charissima, quam alij quidem Ithacam, alij uero Hirenen denominant: supplicante ne tantam impietatem perageret, & concessit, & ex his quæ egerat uel acturus erat, poenitentiam egit. Unde recte hanc diem Iudæi Alexandria constituti, eo quod aperte à deo salutem promeruerunt, celebrare noscuntur. Apion autem omnium calumniator, etiam propter bellum aduersus Physconem gestum, Iudæos accusare præsumpsit, cum eos laudare debuerit. Is autem etiam ultimæ Cleopatrarum reginæ Alexandrinorum meminit, ueluti nobis improprians, quoniam circa nos fuit ingrata: & non potius illam redarguere studuit, cui nihil omnino iniustitiæ & malorum operum defuit: uel circa generis necessarios, uel circa maritos suos, qui etiam dilexerunt eam, uel in communi contra Romanos omnes, & benefactores suos imperatores, quæ etiam sororem Arfinoen occidit in templo, nihil sibi nocentem. Peremit autem & fratrem insidijs: paternosque deos, & sepulchra progenitorum depopulata est. Percipiensque regnum à primo Cæsare, eius filio & successori, rebellare præsumpsit. Antoniumque corumpens amatorijs rebus & patriæ inimicum fecit, & infidelem circa suos amicos instituit, alios quidem genere regali spoliens, alios autem demens ad mala gerenda compellens. Sed quid oportet amplius dici, cum illum ipsum in nauali certamine relinquens, id est maritum & parentem communium filiorum, tradere cum exercitu principatum, & se sequi coegit? Nouissime uero Alexandria à Cæsare capta, ad hoc usque perducta est, ut saltem hinc sperare se iudicaret, si posset ipsa manu sua Iudæos perimere: eo quod circa omnes crudelis & infidelis extaret. Putasne gloriandum nobis non esse, si quemadmodum dicit Apion, famis tempore Iudæis triticum non est mensa? Sed illa quidem poenam subiit competentem. Nos autem maximo Cæsare utimur teste auxiliij, atque fidei quam circa eum contra Aegyptios gessimus: necnon & senatus eiusque consultis, & epistolis Cæsaris Augusti, quibus nostra merita comprobantur. Has literas Apionem oportebat inspicere, & secundum genera examinare testimonia sub Alexandro facta, & omnibus Ptolemæis, & quæ à senatu constituta sunt, necnon & maximis Romanis imperatoribus. Si uero Germanicus frumenta cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit, hoc indicium est sterilitatis ac penuriæ frumentorum, non accusatio Iudæorum. Quid enim sentiant omnes imperatores de Iudæis in Alexandria commorantibus, palam est. nam administratio tritici nihilo magis ab eis, quam ab alijs Alexandrinis translata est. Maximam uero eis fidem olim à regibus datam conseruare, id est, fluminis custodiam, totiusque custodiam, nequaquam his rebus indignos esse iudicantes. Sed super hoc: quomodo ergo, inquit

quit, si sunt ciues, eosdē deos, quos Alexandrini non colunt? Cui respondeo. Quō etiam cum uos sitis Aegyptij, inter alterutros prelio magno & sine foedere de religione cōtenditis? aut certe propterea nō uos oēs dicimus Aegyptios, & neq; cōmuniter homines, quoniā bestias aduersantes naturę colitis, multa diligētia nutrientes? cum genus utiq; nostrorū unum atq; idem esse uideatur. Si aut in uobis Aegyptijs tantę differentię opinionū sunt, quid miraris super his, qui aliunde in Alexandria aduenerunt, si legibus à principio cōstitutis, circa talia permanserunt? Is aut seditionis causas nobis apponit: qui si cum ueritate ob hoc accusat Iudæos in Alexandria constitutos, cur oēs non culpāre possit, eo q̄ noscamur habere concordia? Porro etiam seditionis auctores, quilibet inueniet Apionis similes Alexandrinorū fuisse ciues. Donec enim Græci fuere & Macedones hanc ciuitatē habentes, nullam seditionē aduersus nos gessere, sed antiquis cessere solennitatibus. Cum uero multitudo Aegyptiorum creuisset inter eos, propter cōfusiones temporū, etiam hoc opus semper est additum. Nostrū uero genus permāsit purum. Ipsi igitur molestiæ huius fuere principium, nequaquam populo Macedonicam habente constantia, neq; prudentia Græcam: sed cunctis scilicet utentibus malis moribus Aegyptiorū, & antiquas inimicitias aduersum nos exercentibus. E diuerso namq; factū est quod nobis impropere præsumunt. nam cum plurimi eorū nō opportune ius eius ciuitatis obtineant, peregrinos uocant eos qui hoc priuilegiū ad oēs impetrasse noscuntur. Nam Aegyptijs neq; regum quisquam uidetur ius ciuitatis fuisse largitus: neq; nunc quilibet imperatorum. Nos aut Alexander quidem introduxit, reges aut auxere, Romani uero semper custodire dignati sunt. Itaq; derogare nobis Apion uoluit, quia imperatorum non statuamus imagines, tanquam illis hoc ignorantibus, aut defensione Apionis indigētibus: cum potius debuerit admirari magnanimitatem modestiāq; Romanorū, quoniā subiectos nō cogunt patria iura trāscendere: sed suscipiunt honores, sicut dare offerētes piū atq; legitimū est. Nō enim honoribus gratiam habent, qui ex necessitate & uiolentia cōferuntur. Græcis itaq; & alijs quibusdam, bonum esse creditur imagines instituire. Deniq; & patrum & uxorū filiorūq; figuras depingentes exultant, quidam uero etiam nihil sibi cōpetentiū sumunt imagines. alij uero & seruos diligentes, hoc faciunt. Quid ergo mirum est, si etiam principibus ac dominis hunc honorē præbere uideantur? Porro aut legislator, non quasi prophetans Romanorū potentiam non honorandam, sed tanq̄ causam neq; deo neq; hominibus utilem despiciēs, & quoniā totius animati, multo magis dei inanimati, probatur hoc inferius, interdixit imagines fabricare. alijs aut honorib. post deū colēdos nō prohibuit uiros bonos, quibus nos & imperatores & populum Ro. dignitatibus ampliamus. Facimus aut pro eis continua sacrificia: & non solum quotidianis diebus ex impensa cōmuni omnium Iudæorum talia celebramus: uerum cum nullas alias hostias ex cōmuni, neq; pro filijs peragamus, solis imperatoribus hunc honorem præcipuum pariter exhibemus, quem hominum nulli persoluimus. Hęc itaq; communiter satisfactio posita sit aduersus Apionem pro his quæ de Alexandria dicta sunt. Admiror autem etiam eos, qui ei huiusmodi fomitem præbuere, id est, Posidonium & Apollo

Apollonium Molonis: quoniā accusant quidē nos, quare nos eosdem deos cum alijs non colimus: mētientes aut pariter, & de nostro tēplo blasphemias cōponentes incongruas, nō se putant impie agere: cū sit ualde turpissimum liberis, qualibet ratione mentiri, multo magis de templo apud cunctos homines nominato, tāta sanctitate pollente. In hoc enim sacrario Apion præsumpsit edicere, asini caput collocasse Iudæos, & eum colere, ac dignum facere tanta religione: & hoc affirmat fuisse depalatū, dum Antiochus Epiphanes et exspoliasset tēplum, & illud caput inuenisset ex auro cōpositum multis pecunijs dignum. Ad hoc igitur primū quidem respondeo, quoniam Aegyptius uel si aliquid tale apud nos fuisset, nequaquā debuerat increpare, cum nō sit deterior asinus furonibus & hircis et alijs, qui sunt apud eos dij. Deinde quō non intellexit, operib. increpatus de incredibili suo mēdacio. Legibus namq; semper utimur iisdem, in quibus sine fine consistimus. Et cum uarij casus nostram ciuitatem, sicut etiam aliorum uexauerint, & Theos ac Pompeius Magnus, ac Licinius Crassus, & ad nouissimū Titus Cæsar, bello uincentes obtinuerint templum, nihil huiusmodi illic inuenere: sed purissimam pietatem, de qua nihil nobis est apud alios effabile. Quia uero Antiochus neq; iustam fecit templi deprēdationem, sed egestate pecuniarū ad hoc accessit, cum non esset hostis, & socios insuper nos suos & amicos aggressus est, nec aliquid dignum derisione illic inuenit, multi & digni conscriptores super hoc quoq; testantur: Polybius Megalopolitanus, Stabo Cappadox, Nicolaus Damascenus, Timagenes, & Castor chronographus, & Apollodorus: qui omnes dicunt pecunijs indigentem Antiochum trāsgressum foedera Iudæorū, & spoliasse templum auro argentoq; plenum. Hęc igitur Apion debuit respicere, nisi cor asini ipse potius habuisset, & impudentiam canis, qui apud ipsos asolet coli: neq; enim extrinsecus alia ratiocinatione mentitus est. Nos itaq; asinis neq; honorem neq; potestatem aliquam damus, sicut Aegyptij crocodilis & aspidibus: quando eos qui ab istis mordentur, & à crocodilis rapiuntur, felices & deo dignos arbitrantur. Sed sunt apud nos asini, quod apud alios sapientes uiros, onera sibi met imposta sustinentes. Et si ad areas accedentes comedant, aut proposita non adimpleant, multas ualde plagas accipiunt, quippe operibus & ad agriculturam rebus necessarijs ministrantes. sed aut omnium rudissimus fuit Apion ad componendum uerba fallacia, aut certe ex rebus initia sumens, hęc implere non ualuit, quando nulla potest contra nos blasphemia prouenire. Alterā uero fabulam, derogatione nostra plenam, de Græcis apposuit: de quo hoc dicere sat erit, quoniā qui de pietate loqui præsumunt, oportet eos non ignorare minus esse immundū per templa transire, quā sacerdotibus scelestā uerba cōfingere. Isti uero magis studere defendere sacrilegum regē, quā iusta & ueracia de nostris & de templo conscribere. Volentes enim Antiocho gratificari & perfidiam ac sacrilegium eius tegere, quo circa gentem nostrā est usus propter egestatē pecuniarum, detrahentes nobis etiā quæ in futuris essent, mētiti sunt. Propheta uero aliorum factus est Apion, & dixit Antiochum in templo inuenisse lectum, & hominem in eo iacentē, & appositam ei mensulam maritimis terrenisq; uolatilium dapibus plenā, & quod obstupuisset his homo. Illum uero mox adorasse

rasse regis ingressum, tanquā maximā sibi opem præbituri: ac procidentem ad eius genua, extensa dextera poposcisse libertatē: & iubente rege ut cōfideret, & dicere quis esset, uel cur ibidem habitaret, uel que esset causa ciborum eius, tunc hominē cum gemitu & lacrymis lamētabiliter suā narrasse necessitatē. Ait, inquit, esse se Græcum: & dum peragraret prouinciā parādī uictus causa, correptum se subito ab alienigenis hominibus, atq; deductum ad templum, & inclusum illic, & à nullo cōspici, sed cuncta dapium apparatione saginari. Et primum quidē hęc sibi inopinabilia beneficia uisa attulisse lætitiā: deinde suspicionem, postea stuporem: postremū consulentē à ministris ad se accedentibus audisse legem ineffabilē Iudæorū, pro qua nutriebatur: & hoc illos facere singulis annis quodam tēpore constituto. Et cōprehendere quidem Græcum peregrinum, eumq; annuo tempore saginare, & deductum ad quandam syluam, occidere quidem eum hominem, eiusq; corpus sacrificare secundū suas solennitates, & gustare ex eius uisceribus, & iusiurandū facere in immolatione Græci, ut inimicitias cōtra Græcos haberēt: & tunc in quandam foueam reliqua hominis pereuntis abijcere. Deinde refert eum dixisse, paucos iam dies debitos sibi met superesse, atq; rogasse, ut reueritus Græcorum deos, & superans in suo sanguine infidias Iudæorū, de malis eū circumstantibus liberaret. Huiusmodi ergo fabula nō tantū omni tragœdia plenissima est, sed etiā crudeli impudentiā redundat. Nō tamē à sacrilegio priuat Antiochum, sicut arbitratī sunt, qui hęc ad illius gratiā cōscripsere. Nō em̄ præsumpsit aliquid tale, ut ad templū accederet: sed sic inuenit nō sperans. Fuit ergo uoluntatibus iniquis impius, & nihilominus sine deo, quicquid iussit mendacij superfluitas, quā ex ipsa re cognoscere ualde facillimū est. Nō enim circa solos Græcos discordia legum esse dignoscitur, sed maxime aduersus Aegyptios & plurimos alios. Cuius em̄ regionis homines nō cōtigit aliquando apud nos peregrinari? ut aduersus solos Græcos renouata coniuratione per effusionem sanguinis ageremus: uel quō possibile, ut ad has hostias omnes Iudæi colligerentur, & tantis milibus ad gustandum uiscera illa sufficerent, sicut ait Apion? uel cur inuentum hominem quicumq; fuit (non enim suo nomine conscripsit) aut quō eum in suam patriam rex non cum pompa deduxit? dum posset hoc faciens, ipse quidem putari pius, & Græcorū amator eximius, assumere uerò contra Iudæorum odium auxilia magna cunctorum. Sed hęc relinquo: insensatos enim, non uerbis, sed operibus decet arguere. Sciunt igitur omnes, qui uidere constructionē templi nostri, qualis fuerit, & intransgressibilem eius purificationis integritatem. Quatuor enim porticus habuit in circuitu, & harum singulæ propriā secundum legem habuere custodiā. In exteriorē itaq; ingredi licentia fuit omnibus etiā alienigenis: mulieres tantūmodo menstruatæ transire prohibebantur. In secundam uerò porticū cuncti Iudæi ingrediebantur, eorumq; cōiuges cum essent ab omni pollutione mundæ. In tertiā, masculi Iudæorū mundi existētes atq; purificati. In quartam autē sacerdotes, stolis induti sacerdotalibus. In adytum uerò soli principes sacerdotum, propria stola circumamicti. Tanta uerò est circa omnia prouidentia pietatis, ut secundum quasdam horas sacerdotes ingredi cōstitutum sit. Mane etenim aperto templo oportebat faciētēs traditas

hostias

hostias introire: & meridie rursus, dū clauderēt tēplum. deniq; ne uas quidē aliquod portari licet in tēplū, sed erant in eo solūmodo posita, altare, mensa, thuribulū, candelabrū, quæ oīa in lege cōscripta sunt. Etenim nihil amplius neq; mysteriorū aliquorū ineffabiliū agitur, neq; intus ulla epulatio administrat. Hęc em̄ quæ prædicta sunt, habēt totius populi testimoniū manifestū, rationēq; gestorū. Licet em̄ sint tribus quatuor sacerdotū, & harū tribuū singulæ habeāt hominū plus q̄ quinq; milia, sit tamen obseruatio particulariter per dies certos: & his transactis, alij succedentes ad sacrificia ueniunt: & congregati in tēplum mediāte die à præcedentib. clauēs tēpli, & ad numerū omnia uasa percipiunt, nulla re quæ ad cibū aut potū attineat in tēplum delata. Talia nanq; etiā ad altaria offerre prohibitū est, præter illa quæ ad sacrificia præparantur. Quid ergo Apionē dicimus, nisi nihil horū examinantē, uerba incredula protulisse? Sed turpe est, historię uerā notitiā si proferre grāmaticus nō possit. Et sciēs tēpli nostri pietatē, hanc quidē prætermisit. Hominis autē Græci cōprehensionē finxit, & pabulū ineffabile, & ciborū opulentissimā claritatē: & peruios ingrediētes, ubi nec nobilissimos Iudæorū licet intrare, nisi fuerint sacerdotes. Hęc ergo pessima est impietas, atq; mendaciū spontaneū, ad eorū seductionē, qui noluerūt discutere ueritatē. Per ea si quidē mala ineffabilia, quæ prædicta sunt, nobis detrahere tētauerē. Rursumq; tanq̄ pijsimus deridet, adijciēs fabulæ inania facta. Ait em̄ illum retulisse, dū bellū Iudæi cōtra Idumæos haberēt lōgo quodā tēpore, ex aliqua ciuitate Idumæorū qui in ea Apollinē colebat uenisse ad Iudæos, cuius hominis nomē dicitur Zabidus: deinde eis promississe traditurū se eis Apollinē deū Dorensiū: uenturūq; illū ad nostrū tēplum, si omnes ascenderent, & adducerent omnē multitudinē Iudæorū. Zabidū uero fecisse quoddā machinamentū ligneū, & circūposuisse sibi, & in eo tres ordines infixisse lucernarū, & ita ambulasse, ut procul stantibus appareret, quasi stella per terrā iter agēs. Porrò Iudæos inopinabili uisione obstupuisse, & lōge cōstitutos tenuisse silentiū. Zabidū uero multa quiete ad tēplum uenisse, & aureū detraxisse asini caput (sic enim urbane cōscribit) & rursus Doram uelociter aduenisse. Igitur & nos dicere possumus, quia asinum, hoc est semetipsum Apion grauat, & facit stultitia simul & mendacijs oneratū. Loca nāq; quę nō sunt, cōscribit: et ciuitates nesciēs trāsferit. Idumæa em̄ prouinciæ nostrę cōfinis est, posita iuxta Gazā, & nulla ciuitas huius Doranuncupat. In Phœnice uero iuxta montē Carmelū Dora ciuitas appellatur, in nullo cōcordās Apionis oblocutionibus. Quatuor em̄ dierū itinere procul est à Iudæa. Cur itaq; nos rursus accusat, eo q̄ nō habeamus cōmunes cū alijs deos, si sic facile credidere patres nostri ad se uenturū Apollinē, & cū stellis cum ambulare super terrā putauere? Lucernā em̄ prius nunq̄ uidere scilicet, qui tot & tāta cōcelebrant cādelabra. Sed nec aliquis ei ambulātī per prouinciā ex tātis milibus obuiauit. Desolatos etiā uicos custodibus cōperit, & hoc tēpore belli. Cætera iam relinquo. Ianuæ uero tēpli altitudine quidē erāt cubitorū L X, latitudine uero X X, omnes deauratæ, & penē auro puro cōfectæ. Has clauderēt nō minus q̄ uiri ducēti diebus singulis: & relinquere eas apertas, nefandū nimis erat. facile igitur eas lucernifer ille aperuisse creditur, qui solus etiam habuisse asini caput æstimabatur: quapropter dubium est, utrum

Ioseph.

Ccc hoc

hoc caput Zabidus denuo reuocauit: an certe sumēs Apio, introduxit in tēplū, ut Antiochus inueniret, ut secūdo Apioni aliquā mentiēdi daret occasiōnem. Mentit̄ aut̄ & de iuramēto, quod iuremus per deū factorē celi & terrę & maris, nulli Iudeos fautores alienigenę, & maxime Græcis. Oportebat aut̄ mentientē absolute dicere, nulli fautores alienigenę, & magis Aegyptijs: sic etenim ab initio poterāt eius figmēta de iureiurādo cōgruere, si ab Aegyptiis utiq; patres nostri nō propter malignitatē suā, sed propter calamitates expulsi sunt. A Græcis aut̄ plus locis q̄ studijs sumus abiuncti, ita ut nullæ inter nos & illos inimicitia & æmulationes esse noscant. E diuerso nāq; multos eorum ad nostras leges cōtigit accessisse, quorū quidā permanere, quidā uero perdurare nō ferētes, denuo recessere. Hoc tamē iusiurādū nunq̄ se quisquā audisse meminit apud nos habitū, sed solus Apion (ut uidetur) audiuit. Ipse nāq; id cōposuit. Magna ergo admiratione eximia Apionis prudētia, uel ob hoc quod mox dicitur, digna est. Hoc em̄ esse affirmat iudiciū, quia neq; legibus iustis utamur, nec deū colamus ut cōuenit, q̄ diuersis gentib. seruiamus, & calamitates quasdā circa ciuitatē sustineamus, cum utiq; principalis ciuitas Romanorū sit, cuius ciues soli ab initio regnare atq; nō seruire cōsueuerūt. Quis etem̄ horū magnanimitati ualeat obfistere? Nullus etem̄ aliorū potest dicere sermonē quē Apion locutus est, quādo paucis cōtigit in principatu cōtinue præsidere, & nō rursus alijs facta mutatiōe seruire. Plurimæ nāq; gētes alijs obedire coactæ sunt: soli aut̄ Aegyptij, eo q̄ refugiāt (sicut aiunt) in eorum prouinciā dii, atq; saluent̄ migrātes in effigies bestiarū, honorē præcipuum inuenerunt, ut nulli famularent̄ horum qui Asiā Europāq; tenuere: qui scilicet unā diē ex quo totius seculi nō habuere libertatē, neq; apud indigenas dominos, neq; apud externos. Nam quēadmodū eis usi sint Persæ nō semel solūmodo, sed frequēter uastantes urbes, tēpla euerētēs, putatos apud eos interficientes deos, improperare non studeo. Nō enim cōuenit stultitiā nos indocti Apionis imitari: qui neq; casus Atheniensū, neq; Lacedæmoniorū animo suo cōcepit, quorū hos quidē fortissimos, illos religiosissimos, oēs affirmant. Taceo reges pietate celebres, inter quos Cræsum, q̄ diuersis uitæ sunt calamitatibus fauciati. Taceo incensam Atheniensū arcē, tēplum Ephesinū & Delphicū, aliaq; multa: hic nemo calamitatē passis, sed potius inferentibus intulit impropria. Nouus aut̄ accusator nostrorū Apion inuentus est, malorum suorū apud Aegyptū gestorū prorsus oblitus. Sed Sesostris eum, quem refert fabula regē fuisse Aegypti, ut credit̄, excæcauit. Veruntamē possumus & nos dicere nostros reges Dauid & Solomonē, qui multas subdidere gentes. Sed de his modo superfedendū est: quæ uero cūctis nota sunt, Apion modis omnib. ignorauit: quoniā Persis, & post illos principibus Asiæ Macedonibus, Aegyptij quidē seruire, nihil differentes a famulis. Nos aut̄ liberi cōsistentes, etiā ciuitatū in circuitu positarū tenuimus principatū, annis uiginti & centū, usq; ad Pompeiū Magnū. Et dū uniuersi reges sunt expugnati a Romanis, omnium soli propter fidē suā maiores nostri & socij & amici fuere. Sed uiros mirabiles non præbuimus, uelut quarundā artium inuectores, & sapiētia præcellentes: & inter hos enumerat Socratē, & Zenonem, & Cleanthem, & alios huiusmodi. Deinde quod potius est mirandū, semetipsum his

adiecit

adiecit, & beatificat Alexādrīā, quæ ciuē talē habere meruit, quod rite facit. Oportebat em̄ ut ipse sui testis existeret, qui alijs omnib. sic importunus & callidus esse uidebat̄, & uita uerboq; corruptus. Quapropter recte quilibet Alexandrię cōdolebit, si super isto aliquid magni sapuerit. De uiris aut̄ qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores, sciūt qui uoluerint nostræ antiquitatis libris incūbere. Reliqua uero quæ in accusatiōe cōscripta sunt, dignū erat forte sine satisfactiōe relinquere, ut ipse sui potius & aliorū Aegyptiorū accusator extaret. Querit̄ em̄ eo q̄ animalia consueta sacrificemus, & nō uescamur carnib. suillis: sed et circūcisionē genitaliū uehemēter irridet. De nostrorū quidē animaliū perēptiōe, cōmunio nobis est cū alijs hominib. uniuersis. Apio aut̄ sacrificātes nos re darguēs, indicat semetipsum genere esse Aegyptiū. Nō em̄ Græcus si esset aut Macedo, hoc moleste ferret. Isti em̄ uouēt sacrificare hecatōbas suis dijs, & sacerdotib. utunt̄ ad epulas. Quæ cum ita sint, nō propterea cōtigit mundū animalib. desolari, quod Apion expauit. Qui tamē si solēnitates Aegyptiorū sequerent̄, mūdus desertus quidē esset hominibus, ferocissimis aut̄ bestijs impleret: quas isti iudicātes deos, diligēter enutriūt. q̄ si quis eum cōsuleret, quos putaret omniū Aegyptiorū esse sapiētes atq; deicolas, sacerdotes sine dubio fateret̄. Hæc em̄ duo dicūt sibimet ab initio a regibus esse præcepta, ut deos colant, & sapiētia diligant: quod illi facere præcipue iudicant: qui tamē & circūcidunt omēs, & a porcinis abstinent̄ carnibus. Sed neq; ullus alter Aegyptiorū cū eis dijs sacrificare dignoscit̄. Cæcus igitur fuit Apion q̄ pro Aegyptijs nostras detractiōes cōponēs, illos uidetur potius accusare, qui nō solū utunt̄ solēnitatibus, quas in nobis culpat iste: sed etiā alios circūcidi docēt, sicuti dixit Herodotus. Vnde recte mihi uidetur Apion, propter patriæ suæ leges pœnas dedisse blasphemīæ. Etem̄ necessario circūciso, circa genitalia uulnera ei facta nihil profuerūt, & putrefactis in magnis dolorib. expirauit. Oportet em̄ bene sapiētes in legib. proprijs circa pietatē integre permanere, & aliorū minime carpere. Iste uero suas quidē leges effugit, de nostris uero mētitus est. Hic itaq; terminus uitæ fuit Apionis. Sed & noster hic iā finē liber accipiet. Quā uero & Apollonius Molon, & Lysimachus, & alij quidā, tā per ignoratiā q̄ per insaniā de legislatore nostro Mose, & legib. uerba protulere, nec iusta nec uera: dū illi quidē uelut mago atq; fallaci derogāt, leges aut̄ malitiæ apud nos nulliusq; uirtutis affirmāt esse doctrices, uolo breuiter & de omni cōuersatione nostra, & de particulari (sicuti potero) proferre sermonē. Reor enim fore manifestū, quæ & ad pietatē & ad conuictū uniuersalēq; humanitatē, insuper ad iustitiā laborumq; tolerantia, & ad contēptū mortis optimas leges positas habeamus. Rogo tamē lecturos, ut nō cū inuidia exequātur huius operis lectiōne. Nō enim proposui laudes conscribere nostrorū: sed aduersus eos, qui nos plurimū & fallaciter accusarunt, satisfactiōne hanc puto esse iustissimā. Proinde accusatiōne Apollonius non cōtinue, sicut Apion, instituit, sed dispersim. Quippe qui aliquando quidē nos sine deo & hominibus odiosos appellat, aliquādo uero formidinē nobis improperat: & ē diuerso, rursus aliquādo de audacia gētis nostræ queritur. Dicit aut̄ etiam stultiores Barbaris: & propterea nullum inuentum nos solos uitæ utile reperisse. Hæc aut̄ omnia manifeste redarguuntur, dum uni-

Ioseph.

Ccc a uersa

uerfa cōtra q̄ ab eo sunt dicta, monstrant & legibus imperata, et à nobis cum omni integritate gesta. Si uerò coactus fuero facere mentionē legū contrariarum apud alios cōstitutarū, in culpa illi sunt, qui nostras solēnitates tanq̄ peiores cum aliorum conferunt. Quibus neutrū puto remanere quod dicāt: neq; quia non eas habeamus leges, quarū ego capita & summas ad redarguendū positurus sum: neq; quia nō prācipue in legibus proprijs perduramus. Paulo ergo altius exorsus, uolo primū dicere, quod eis qui sine lege & ordine uiuunt, hi qui ordinis & cōmuniū legum amatores extiterunt, & primi hoc inchoauerunt, recte mansuetudine atq; uirtute prāstare dicendi sunt. Deniq; conātur singuli eorū gesta sua ad antiquitatē referre, ut nō imitatores aliorū uideantur existere, sed ipsi potius alijs legitime uiuendi duces fuisse. His igitur hunc in modū se habentibus, uirtus legislatoris est meliora considerare: & his qui usuri sunt legibus, quas posuerit, satisfacere, quia recte sunt. Populi uero est, ut in omnibus, quæ cōstituta sunt, perduret: & neq; felicitate procedete, neq; calamitatib. aliquid horū immutet. Dico igitur nostrū legislatorē, quoslibet qui memorant legislatores antiquitate prācedere. Lyncurgus enim & Solon, & Zaleucus Locrensis, & oēs qui apud Græcos mirabiles sunt, nouelli atq; recētes, quantū ad illū cōparati, esse noscuntur: quando nec ipsum nomen legis fuisse olim apud Græcos agnoscitur. Testis Homerus est, qui nusquā in opere suo hoc usus est nomine. Non em̄ secundū legē, sed indiffinitis sentētijs, & regū prāceptionibus, populus regebatur. Vnde etiā multo tēpore permansere, tantū moribus utentes, & nō scripto, & multa horū semper secundū euentū casuū permittentes. Noster uerò legislator antiquus existens (hoc etenim undiq; manifestū est, etiam apud eos clarum, qui semper contra nos loquuntur) & semetipsum prābuit optimū principem populorū consultorēq;, & instructionē totius legis uitæ constringens, eis suasit hanc libenter excipere, & firmissime in clyta sciētia custodire. Primū autem eius magnitudinis opera uideamus. Ille nanq; progenitorū nostrorū relinquentium Aegyptū, & ad terrā propriā remeantiū, multa milia sumēs, ex plurimis & impossibilibus rebus cautissime liberauit: nam & in aquosam eos & multum arenosam oportebat transire uiam, bellaq; deuincere: & filios ac uxores, prādamq; bello seruare: in quibus dux egregius & cōsiliarius sapiētissimus, & tutor ueracissimus fuit uniuersorū. Omnē siquidē multitudinem à semetipso pendere fecit, & cum omnia quæ uellet persuadere posset, in nullo horū uindicauit sibi potestatē: sed in quo maxime tēpore potestatē sibi arrogant & tyrānidē prāfules rerū, & populū frequenter plurima iniquitate uere consuefaciunt, in hac ille potentia cōstitutus, è diuerso magis iudicauit agendū pie, & plurimā exhibere alijs æquitatē, ipse uirtutē prācipuā se credēs cunctis ostendere, & salutē firmissimā prābere sequacibus bona uoluntate. Et maximis actibus in singulis casibus usus est. Quapropter recte iudicabat, ducē atq; consultorē se deū habere: & primitus sibi met satisfaciēs, quia secundum illius uoluntatem uniuersa gereret atq; tractaret, credidit, modis omnibus oportere, ut etiā apud plebē hęc opinio permaneret. Nam qui deū respicere suā uitam credunt, delinquere nō præsument. Huiusmodi quidē noster legislator fuit, non magus, non fallax, sicut derogatores iniuste pronun-

ciant

ciant: sed quales apud Græcos gloriantur fuisse Minoem & post eū legislatores alios. Nāq; quidā eorū leges positas à Ioue dicebāt: alij uero eas in Apollinē & uaticiniū Delphicū referebāt, siue pro ueritate hoc credētes, seu facile persuadendū iudicantes populo. Qui uero prācipuas leges instituerint, uel qui iustissime de dei fide cognouerint, licet hoc ex ipsis legib. facta cōparatione cōspicere. Iam em̄ de ipsis tēpus est disputandi. Igitur infinitæ quidē particulatim gentiū atq; legū apud cunctos homines differentia sunt. Alij siquidem monarchis, alij uero populo potestatē reipub. commiserunt. Noster uero legislator nihil horum intendens, ueluti si quis hoc dicendo mensurā transcendat uerbi, diuinam rempub. declarauit: deo principaliter cōuersationē nostram atq; potestatē excellenter assignans, & satisfaciēs eum cunctos inspiciere, tanquā causam bonorū omnium uniuersis hominibus existentē: & quæcunq; contingit eos in angustijs supplicasse, illius non latuisse uoluntatem, neq; quicquid eorū quæ gessere, uel si quid aliquis apud semetipsum potuit cogitare. Vnum uero eum esse monstrauit, & ingenitū, immutabilem per tempus, æternū, & omni specie mortali pulchritudine differentē, & ipsum nobis notum: qualis autē sit secundum substantiā, prorsus ignotum. Hęc itaq; de deo sapuerunt prudētissimi Græcorū: qui quidē q̄ eruditi sint, illo utiq; sciendi prābete principia, nunc dicere prætmitto: quod autē hęc optima & cōgrua dei naturæ atq; magnificentia sint, ualde testantur. Pythagoras em̄, & Anaxagoras, & Plato, & post illos philosophi Stoici, & penē cuncti, uidentur de diuina sapuisse natura. Sed hi quidē ad breue philosophantes, populo superstitionum opinionibus iam præoccupato ueritatē dogmatis proferre timere. Noster uero legislator opera prābens consona uerbis suis, nō solū his qui cum eo erant satisfecit, sed etiam qui ex illis semper erāt nascituri, hoc immutabiliter inspirauit, & causam legislationis ad utilitatis modum semper adduxit. Non enim partem uirtutis dei culturā dixit, sed huius partes alias esse perspexit atq; constituit: hoc est fortitudinē, iustitiam, & mutuam in omnibus ciuium concordia. Cunctæ nanq; actiones & studia, uniuersiq; sermones, ad diuinā referuntur per omnia pietatē. Non enim hoc inexamatum aut indefinitū ulterius dereliquit. Duo siquidē sunt totius disciplinae & moralis institutionis modi, quorū unus quidē sermone doctor est, alter uero exercitatione morum: quæ cum ita sint, alij quidē legislatores sentiēdo sunt discreti, & alterum horum modū sibi placitū assumentes, alterū reliquerūt. Sicuti Lacedæmonij quidē & Cretenses moribus erudiebantur, nō uerbis: Athenienses uero, & penē omnēs alij Græci, quæ quidem oportet agi prācipiebant suis legibus: assuescere uero ad hęc operibus, minime ualere. Noster autē legislator hęc ambo multa diligētia coaptauit. Nam nec exercitationes morū omisit nō traditas, neq; leges sermone reliquit incōptas. Sed mox à primo inchoans cibo, & unicuiq; diætā cōueniēte, nihil neq; minimarū escarū sub potestate uolūtatis utētiū dereliquit. Sed & de cibus quib. cōuenit abstineri, et qui sumēdi sunt, uel quæ diætā cōmunis esse uideat, nec nō & de operib. labore simul & requie, terminū atq; regulā posuit legē: quatenus ueluti sub patre atq; domino uiuentes, neq; uolētes quicquid neq; per ignorantia delinquamus. Nō enim ignorantibus pœnam posuit, sed optimam & necessariam correptionem

Joseph.

Ccc 3

nem

nem monstrauit legē. Quapropter nō semel audire, nec secūdo uel sēpius: sed in unaquaq; septimana, alia opera relinquentes, ad legis auditionē cōgregari præcepit uniuersos, eaq; perfecte cōdiscere, quod scilicet oēs legislatores reliquissē noscunt. Et in tantū plurimi hominū absunt, ut secūdū proprias leges uiuant, ut penē eas ignorēt. Et cum peccauerint, tunc agnoscunt ab alijs, quā legē probant esse præuaricati. Sed etiā uiri maxima cū gloria & principalia gubernātes, profitent̄ ignorationē. Doctos nanq; sibi faciunt assidere ad dispensationē rerū, & peritiā legū habentes. Nostrorū uero quēlibet si quis leges interroget, facilius q̄ nomen suū recitat. Vniuersas quidē mox à primo sensu eas discentes, in animo uelut inscriptas habemus. Et rarius quidē quilibet transgreditur: impossibile autē est supplicium deuitare peccantem. Hoc itaq; primū omniū mirabilē consonantiā nobis instituit. nam unam quidem habere & eandē de deo sectam, uita uero ac moribus differre nihil abinuicē, optimam moribus hominū potest celebrare cōcordiā. Apud nos etenim solos, neq; de deo quilibet sermones audiet alterutris aduersarios, sicut multa similia apud alios fieri cōprobantur: cum nō solū à uulgaribus quod uisum fuerit unicuiq; profertur, sed etiam apud quosdā philosophorū hoc crebro præsumitur: quando alij quidē totam dei naturā sermonibus perimere tenta uere, alij uero eius prouidētiā ab hominib. abstulere: neq; in studijs uitæ differentia ulla cōspicitur, sed cōmunia quidē opera omniū apud nos existunt: unus uero de deo sermo cōcors est, asserēs illū cūcta respicere. Sed etiam de ipsius uitæ studijs, & quoniā oportet omnia alia ad terminū diuinæ pietatis adduci, à mulieribus nostris & à seruis quilibet audient. Pro qua re illatas nobis calumnias à quibusdā, cur nō exhibeamus uiros inuētores nouorū operum seu uerborū, contigit oriri. Alij siquidē in nulla re paterna perdurare optimū esse putant, & præcipue transgressorib. sapiētiae robur assignāt. Nos autem ē diuerso, unam esse prudentiā atq; uirtutē existimamus, nihil penitus uel facere uel cogitare contrariū his quæ antiquitus sancita noscuntur: quod scilicet iudiciū legis est optimo fœdere cōstitutæ. nam ea quæ nunc non habent modum, experimēto sæpe corrupta redarguunt. Apud nos autem, qui credimus ab initio positā legem diuina uoluntate, nihil aliud pium est, q̄ hęc sub integritate reseruare. Quis etenim eius quicq; mouere potest, aut quid melius adinuenit? uel quis ab alijs tanquam præcellentius ad statum reipub. nostræ aliquid transferre potest? aut quæ poterit esse melior atq; iustior, q̄ ea quæ deum quidem principem omnium esse confirmat: sacerdotibus autem in communi quidem res præcipuas dispensare permittit: summo uero pontifici aliorum sacerdotum principatum competenter iniungit? quos utiq; nō diuitijs, neq; alijs quibusdam spontaneis auiditatibus præcipientes legislator ad culmen huius honoris instituit. Sed quicunq; sapientia uel temperantia alijs præstare noscuntur, eis præcipue culturam diuinæ placationis iniūxit. Apud hos igitur, & legis & aliorum studiorum integra diligētia custoditur. Contemplatores enim omnium, atq; iudices contemptorum, & punitores culpabilium sacerdotes esse decreti sunt. Quis ergo principatus, quod regnū erit hoc sanctius, uel qui honor deo potius cooptabitur, cum omnis quidem populus sit præparatus ad pietatem, summa uerò diligentia sacerdotibus sit

indicta

indicta, & uelut quēdā festiuitas gubernetur uniuersa respub. Cum em̄ mysteria sua numero paucorū dierū alienigenæ custodire nequeant, ea uidelicet sacrificia nominātes, nos cū multa delectatione, & incōmutabili uolūtate solēnitatis opus per omē seruamus aū. Quæ igitur sunt præcepta uel interdicta simplicia, siue nota dicamus. Primū quidē de deo est, dicens: Deus habet omnia, perfectus, beatissimus, ipse sibi cunctisq; sufficiens, principiu & medium & terminus: inter omnia operibus quidē & muneribus clarus, & omni re manifestior: forma uero & magnitudine nobis inenarrabilis. Omnis nanq; materies cōparata ad huius imaginē, licet sit pretiosa, tamē pro nullo est: cūcta q; ars ad illius imitationis inuentū, extra artē esse cognoscitur: nihil simile neq; uidemus neq; possumus suspicari, neq; cōijcere. Sanctus est: uidemus eius opera, lumen, cælum, terrā, solem, lunā, flumina, mare, animaliu nationes, prouentus fructuū: hęc deus fecit, nō manibus neq; laboribus, neq; quibusdam indignis sibi cooperantibus: sed ipso uidente bona repente facta sunt. Hunc homines cōuenit uniuersos sequi, eumq; placare exercitatione uirtutis. Modus enim diuinæ placationis iste sanctissimus est. Vnū templū unius dei, cōmune omniū cōmunis dei cunctorū. Gratum namq; semper est omne quod simile est. Hunc placant quidē sacerdotes semper. præcedit uero istos primus secundū genus: qui ante alios sacerdotes sacrificabit deo, custodiet leges, de dubijs iudicabit, & puniet lege cōuictos. Huic quisquis nō obedit, supplicio subiacebit, tanq̄ qui in ipsum deū impie gesserit. Hostias immolat, nō ad crapulam nostrā uel ebrietatē attinentes. hęc enim nō placent deo: quæ res occasio potius iniuriarū simul & expensarū est. Deus enim tēperatos, ordinatosq; & boni generis diligit: & ut præcipue sacrificātes caste uiuamus. In sacrificijs autē pro cōmuni salute primū oportet orare, deinde singulos profemetipsis, quoniā omnes socij sumus. Et qui hoc consortiū suæ uitæ præponit, maxime deo gratus est. Supplicatio uero fit ad deum uotis ac precibus, nō ut bona præstet: hęc enim ipse sponte cōtulit uniuersis, & in medio deposuit: sed ut hęc suscipere ualeamus, suscipiētesq; seruemus. Purificationes quoq; in sacrificijs lex decreuit, à cubili, à lecto, à cōgressu uxorio, et alia multa, quæ cōscribere longissimū est. Huiusmodi ergo de deo, & eius placatione sermo est, ipse autē simul etiā lex est. Quid autē de nuptijs? Solam nouit lex permixtionem naturalem cum coniuge, si tamen filiorum causa procreandorum agatur. Masculorum uero cum masculis ualde iudicauit inimicas: & tentantes talia morte decreuit dignos. Nubere uerò iubet, non respicientes ad dotem, neq; uiolenter arripere, sed neq; dolo uel fallacia suadere. Dispensationē uerò potius fieri per eum, cuius noscitur esse potestatis, & per cogitationē opportunam. Mulier autē inferior, inquit, est uiro per omnia. Obedit igitur non ad iniuriā, sed ut sit sub regimine constituta. Deus enim uiro potestatē dedit. Cum hac ergo coire decet maritū solūmodo. alterius uero experientiam habere nequissimū. Si quis autem hoc egerit, declinatio nulla mortis, neq; si fecerit uim uirgini alteri desponsatæ: neq; si suaserit nuptæ, aut filios nutriti. quæ omnia lex præcepit. uniuersis autē mulierib. interdixit uel celare quod natum est, uel alia machinatione corrūpere filios. Infanticida enim esset animas demoliens, & genus imminuēs. Igitur si quis ad concubitum, correctio-

Ccc 4 nemq;

nemq; transferit, immūduſ eſt. Oportet autē etiā poſt legalem cōmixtionē uiri, mulieres lauari. Hoc em̄ partē animæ polluere iudicauit: inflata namq; corporibus uulneratur. Dumq; hoc fit, aquam propter purificationis cauſam talibus imperauit. Sed neq; in filiorū natiuitatib. cōceſſit epulationes aggregari, & fieri occaſiones ebrietatis: ſed tēperatū eſſe repēte principiū. Iuſſitq; literis erudiri propter leges, & noſſe progenitorū actiones, ut actus imitent: & cum legib. educati, neq; tranſgrediant, neq; cogitationē ignorationis habere iudicentur. Proſpexit autē etiam funeribus mortuorū, ut neq; ſumptuoſæ ad ſepeliendū celebrentur exequiæ, neq; inſigniū fabrica ſepulchrorū. ſed neceſſaria quidē circa elationē funeris imperauit domesticos adimplere: omnibus autē uiuentibus legitimū eſſe cōſtituit, ut aliquo moriente & concurrant, & gemitus lamentationis effundāt. Purificari autē iubet etiā domesticos funere celebrato: ut longe procul ſint, quaſi uideantur mundi eſſe. Cum autē aliquis fecerit homicidiū uel ſponte uel inuitus, ne horū quidē poenam tacuit. Parentū honorē poſt deum eſſe cōſtituit: & qui nō repenſat eorū gratiæ, ſed in qualibet parte cōtrifſtat, præcepit eſſe lapidandū. Iubet etiā ſenioribus honorem iuuenes exhibere, quoniā cunctis ſenior deus eſt. Nihil permittit celandū apud amicos: nō enim amicitia ſunt apud eū, cui omnia nō credunt. & licet aliqua inimicitiaſ proueniant, prodi tamē arcana prohibuit. Si quis autē arbiter munus acceperit, morte mulctatur, deſpiciens quod iuſtum eſt, & auxiliū reis offerēs. Quod quiſquā nō poſuit nō auferat, & aliena nō tangat. mutuans nō accipiat uſuras. Hæc, & his multa ſimilia, cōmunionē continent noſtrorū inter alterutros, Quō autē etiam de domestica cura circa alienigenas habēda docuerit legislator, referri dignū eſt. uidebitur enim omnib. optime proſpexiſſe eum, illo ita ſentiente, neq; propria corrupamus, neq; participari rebus noſtris uolētibus inuideamus. Quicūq; em̄ uolūt ſub noſtra cōuerſari lege, accedentes ad eam cū munificentia ſuſcipit, nō genere ſolūmodo, ſed etiā uolūtate uitæ putās eſſe cōſortiū. Eos autē qui obiter adueniūt, miſceri ſolēnitatibus noluit, alia tamē exhibēda cōſtituit. Idem omnib. præbēdum, ignem, aquam, cibū: iter oſtēdere, nō ſpernere aliquē inſepultū. Mitiffime etiam circa hoſtes quæ ſunt agēda ſanciuit, ut neq; terra eorū exuratur, neq; arbores fertiles incidantur. Sed etiam ſpoliari eos qui in bello cecidere, interdixit, & captiuis proſpexit, quatenus eorum amoueat in iuria, & maxime foeminarum. Sic autē eximie nos manſuetudinē atq; clemētiam ſtudiuit edocere, ut etiam de animalibus irrationalibus non taceret: ſed horum tantummodo utilitatem legitimam concedens, ab omni nos alia cauſa prohibuit. Quæcūq; enim ueluti domestica oriuntur in ædibus, hæc interdixit occidi: ſed neq; parentes deniq; præcepit unā cum pullis auferri. Et licet hoſtilia ſint animalia laborum ſocia, eis tamen parcendum eſſe ſanciuit. Sic undiq; ea quæ ad manſuetudinē pertinent obſeruauit: doctinalibus quidē, ſicuti prædictū eſt, legibus utens, & alias rurfus cōtra tranſgreſſores cauſa punitionis ſine excuſatione deſigens. Mulcta namq; in plurimis cauſis tranſgredientiū, mors eſt. Si adulteriū cōmiſerit aliquis, ſi uim puellæ fecerit. Si maſculi turpe tentamentū præſumpſerit, aut patiatuſ ſuſtinere tentatus. Similiter autem eſt lex inuitabilis & in ſeruis, ſed etiam de menſuris, uel ſi quis de ponderibus dolum fuerit operatus

operatus, & de iniuſta uēditione: ac fraude ſi qſ uel detraxerit alienā rē, aut quod nō poſuit abſtulerit, cohibēdi hi ſunt uindicta, nō quali apud alios, ſed ualde maiori. de iniuria uero parētū, uel impietate q̄ ſit in deū, ſi uel tētet hoc aliqſ, mox peribit. Athis qui ſecūdū legē uniuerſa faciūt, præmiū tribuit, nō aurū, nō argētū, neq; corona lapillis diſtincta: ſed unuſq;q; teſtē habēs cōſcientiā ſuā, ualde proficit; legiſlatore prophetate, & deo fidē cōdonate firmiſſimā his qui ſeruāt leges: & licet pro his mori cōtingat, cōcurrūt tamē alacres ad occaſum, ſperātes fore ut uita melior ex mutatiōe cōferatur. Pigeret itaq; nunc hoc me cōſcribere, niſi opera eſſent omnib. manifeſta: quoniā ſæpenumero multi noſtrorū progenitorū, ne uel ſermonē ſolūmodo extra legē proferrent, oīa paſſi ſunt uiriliter ſuſtinere. Quin & ſi ignota gens noſtra omnibus hominib. eſſet, nec palām eſſet uolūtaria noſtra legū obſeruatio, ſi Græcis aut legiſſe ſe in hiſtorijs aliqſ narraret, aut in orbe incognito reperiffe, homines talē tamq; honeſtā de deo opinionē habētes, atq; in talibus legib. multis ſeculis cōſtanter pmanētes, oēs reor demiraturus, propter cōtinuas quæ apud ipſos ſunt mutatiōes. Deniq; eos qui cōſcribere proxime de repub. & legibus tētauerunt, tanq̄ de incredibilib. cōpoſitionibus quidā frequēter accuſant, dicētes, quoniā impoſſibilia ſumpſerint argumēta. Et alios quidē taceo philoſophos, quicūq; huiuſmodi negotiū in ſuis cōſcriptionib. habuere. Plato autē mirabilis apud Græcos, tanq̄ & honeſtate uitæ præcedēs, & uirtute ſermonū & pſuaſione philoſophiæ cūctos excellens, ab his qui ſibi uidentur præſtātes, in rebus ciuilibus, perpetuò penē illudīt, cauillisq; comicis tradit. cū utiq; qui illius uerba cōſiderauerit, frequēter & facile reperiāt, quæ etiā cōſuetudini plurimorū proxima eſſe noſcunt. Ipſe ſiquidē Plato confeſſus eſt, quia uerā de deo opinionē propter ignorantiaſ plebis proferre ſecurū nō eſt. Sed Platonis quidē uerba uana eſſe putāt, & multa licētia cōpoſita atq; cōſcripta: maxime uero legiſlationē Lycurgi mirant, & Spartā cuncti cōcelebrant, quoniā in illius legibus plurimo tēpore perdurauit. Ergo hoc manifeſtum uirtutis indiciū eſt, in legib. pmanere. Si uerò Lacedæmonios admirantur, illorū tēpus cōferāt, cū amplius duobus milibus annorū noſtræ reipub. & ſuper hæc ſciant, quoniā Lacedæmonij quidē omni tēpore quo habuere libertatē, perfecte uifi ſunt cuſtodiffe leges: cū uerò circa eos factæ ſunt fortunæ mutatiōes, penē cunctarū legū obliſi ſunt. Nos autē multis caſibus euolutis propter regū Aſiæ mutationes, neq; in nouiſſima mala ueniētes, à legibus ſumus alienati: nō uacationis, nec epulationis cauſa ſeruantes eas: quando ſi quis conſiderare uoluerit multo ampliori teſtimonio maiores excubias & labores nobis q̄ Lacedæmonijs uidebit impoſitos. Illi ſiquidē neq; operātes terrā, neq; circa opificia exercitiū habētes, ſed ab omni operatione remiſſiores, pingues, & corpore pulchri in ciuitate degebāt, alijs miniſtris in omnibus uitæ neceſſarijs rebus utentes & cibū paratū ab illis accipientes, ſolum opus bonum atq; æquū iudicātes, quiduis facere, & pati quatenus præualerēt aduerſus oēs, cōtra quos bella ſuſciperent: quod autē ne hoc quidem adipiſci potuerunt, omitto dicere. Non enim ſinguli ſolūmodo, ſed multi frequēter eorum ſubito legis præcepta negligentēs, ſemetipſos cum armis hoſtibus tradidere. Putāsne & apud nos, non dico tanti, ſed duo uel tres agniti ſunt prodi

proditores effecti legū, uel mortē formidātes, nō dico illam, facile quæ solet præliantib. euenire: sed eam quæ cū multa corporū afflictione, & multa crudelitate uidet accidere. Quā (ut ego puto) quidā præuales nobis non per odiū subiectis imposuere, sed admirandū quoddā spectaculū uidere uolentes, si qui sunt homines, qui unū tantūmodo credant esse pessimum, si agere quicquid extra leges suas uel sermonē apud eos dicere cōpellant. Nō tamē mirari decet, si mortē fortissime toleramus pro legibus, & ultra alios uniuersos. Nō em̄ quæ leuia uident nostris studijs alij facile patiunt, hoc est operationē, cibiq; simplicitatē: & ut nihil fortuito, neq; quod quisq; desiderat uescat aut bibat, aut ad cōcubitū quēlibet accedat, aut splendide uestiat, aut sine nobilitate uacet. Sed illud attendendū est, si gladijs utētes, & hostes ab inuasiōe fugātes, præcepta legis circa cibos sustinere possunt. Nobis uerò gratū est propter hæc legib. obedire, & in illis fortitudinis specimē ostēdere. Eant nūc Lyfima chi & Molones, & quidā huiusmodi alij scriptores, improbi sophistæ, adulescentū deceptores, & quasi prauissimis nobis derogare cōtendant. Ego sane nolim de legib. alienis examinationē facere. Noster em̄ mos est propria custodire, non aliena potius accusare. Et ut neq; ridere neq; blasphemare debeamus eos, qui apud alios putant dij, aperte nobis legislator interdixit propter ipsam appellationē. De accusatorib. aut per obiectiones suas nos increpare uolentibus, tacendū nō est, cū utiq; nō à nobis nunc sermo cōpositus eos arguere uideatur, sed à multis probabiliter iā præmissus. Quis igitur eorū qui apud Græcos sapiētia sunt mirabiles, nō redarguit nobilissimos poetas et præcipue legislatores, quoniā huiusmodi sectas de deis ab initio populis inferuere, dicentes eos numero quidē quantos ipsi uoluere, ex alterutris uero & diuersis natiuitatibus procreatos? Hos aut diuidentes locis & habitaculis, tanq̄ genera animalium, alios quidē sub terra, alios in mari, seniores aut eorū in tartaris uinctos esse dixere: quibus uero attribuere cælū, his sermone quidē patrem, operibus aut tyrannū atq; dñm superposuere. Propterea aduersus eum cōstituere insidias per uxorē, & fratrem, & filiā, quam ex eius capite fingūt generatam, ut alligātes eū appenderēt, sicut ipse ille suū dicitur patrē. Hæc iuste accusatione digna cōqueruntur, qui sapiētiae uirtute præcellūt. Hi super hæc deridētes adijciunt: Si deorū alios quidē ephebos & adulescentes, alios autē seniores & barbatos esse credendū est, alios cōstitutos super artes, & quendam fabrū, aliam uero textricē, alium uero peregrinantē, & cū hominib. contententē, alios aut citharizātes aut arcu gaudentes: deinde inter alterutros se ditiones effectas, & propter homines cōtentiones cōstitutas, ut nō solū inter se alij alijs manus immitterent, sed etiā ab hominibus uulnerati lugerent malaq; perferrēt: & quod super omnia est luxuriosius, si intēperantia permixtionis uterentur: quomodo non erit incongruū amores & concupiscentias ad uniuersos attinere, simul masculos & ad foeminas. Deinde fortissimus & primus eorū pater, seductas à semetipso, impregnatasq; mulieres, diruptas submersasq; spernit: & eos qui ex eo sunt nati neq; liberare potest, fato constrictus, neq; sine lacrymis eorū perferre mortes. Bona sunt hæc, & his alia cōsequētia, id est adulteria in celo uisa, et sic impudēter à dijs celebrata, ut iam alij inuidere se profiterentur in tali foeditate uincto. Quid enim alij facturi non essent

essent, dum neq; senior atq; rex ualisset impetū suū à mulierū permixtione retinere. Alij uerò seruiētes hominibus, & nūc quidē ædificantes causa mercedis, nūc uero pascētes: alij aut malignorum modo infero carcere colligati. Quē igit sapientiū talia nō accēdant, ut hæc cōponentes redarguat, & multā stultitiā his credentiū reprehēdat? Alij uero & terrorē quendā uel metū, nec non & rabiē, atq; seductionē, oēsq; pessimas passiones in dei natura fingere præsumpserunt. Et horū quidē nobilioribus etiā ciuitates sacrificare suasere. Si quidē in multa necessitate cōsistūt, ut quosdā deorū putēt bonorū esse largitores, alios aut uocent aduersarios, quando eos ueluti malignissimos hoīes munerib. atq; donis placare cōtendunt, magnū quoddā malū se suscepturos ab eis existimātes, nisi mercedē eis studiose præbuerint. Quæ igit causa est tantæ huius iniquitatis atq; delicti circa deū? Ego quidē arbitror, eo quod neq; uerā dei naturā ab initio eorū legislatores agnouerint, neq; quantū percipere potuere, perfectā sententiā diffiniētes reip. tradidere: sed uelut aliud quiddā uilius neglexerūt, dantes potestātē poetis, ut quos uellēt deos introducerēt hæc omnia patiētes: rhetoribus uero ut de repub. scriberēt, & de peregrinis dijs decreta proferrēt. Sed etiā pictores & plastæ in hoc apud Græcos multā habuere potestātē, ut unusquisq; formā quā uellet secundū modū suæ opinionis exponeret, alius quidē ex luto quod uellet fingens alius uerò pingens. Opifices itaq; qui maxime putant esse præcipui, ebur & aurū habēt, ad hoc suæ semper nouitatis argumentū. Proinde apud eos priores quidē dij florentes honoribus, senuerūt: alij uero noui clam introducti, religiōe potiunt: & templorum alia quidē desolata, alia uero nuper secundū hominū uoluntātē ædificant: cum cōtra oporteat opinionē de deo, eiusq; culturā immobili religiōne seruare. Apollonius siquidē Molon, unus fuit itultorū atq; tumentium. Eos autem qui uere in Græco philosophati sunt, neq; prædictorū aliquid latuit, neq; frigida allegoriæ causas ignorauere, quapropter illos quidē iuste spreuere, & circa ueram decentemq; circa deum opinionē nobis fuere concordēs. Quod Plato respiciens, neq; ullum quempiam poetarū dicit in repub. esse suscipiendum: & Homerum honorifice amouet, coronatum & unguento delibutum, ne rectam opinionē de deo fabulis forte destrueret. Præcipue nanq; Plato nostrum legislatorem imitatus est, in hoc quoq; quod illud præcipue suis ciuib. imperauit, ut omēs perfecte ediscerent leges, & ne fortuito aliquid extraneorū ciuib. misceretur, sed esset pura respublica, & in legum custodia perduraret. Horum nihil cogitans Apollonius Molon, nos uoluit accusare, quoniā nō recipimus eos, qui alijs sunt opinionibus præoccupati: neq; cōmunicari patimur eis, qui alia uitæ cōsuetudine degūt: cum neq; hoc proprium nostrum sit, sed cōmune cunctorum, non modo Græcorum, sed etiam qui inter Græcos cautissimi fuisse noscuntur. Lacedæmonij namq; peregrinos etiam expellebant, & suos ciues peregrinari non sinebant, corruptionem extra leges ex utroq; metuentes. Illorum igitur citius sæuitiam poterit quilibet arguere, qui nulli neq; cōuersationis neq; cohabitationis suæ participationem exhibebant. Nos aut aliorum quidē res zelare non dignamur: participari uero cupiētes quæ sunt nostra libenter suscipimus: quod utiq; reor indicium magnanimitatis atq; clementiæ. Sed desino iam de Lacedæmonijs

nijis amplius disputare. Athenienses uero qui cōmunem esse suā gloriānt om-
nibus ciuitatē, quō de his rebus habuerint, Appollonius ignorauit. Hi nāq;
uel uerbo solūmodo, prāter illorū legem, de dijs loquētes, ineuitabiliter pu-
nierunt. Cuius enim rei grātia Socrates est mortuus? nō enim hostibus tradi-
dit ciuitatē, neq; tēpla uastauit: sed quia noua iuramēta iurauit, & quoddā dæ-
monium significasse referebat, serio seu ludens, sicuti quidā dicunt, propter
hoc cicutæ poculo morte mulctatus est. Insuper etiā corrūpere iuuenes eum
accusator aiebat, & conuersationē patriæ legesq; contēnere. Et Socrates qui-
dem ciuis Atheniensis, huiusmodi tormenta sustinuit. Anaxagoras autē Cla-
zomenius fuit. Et quia existimantibus Atheniensibus solem esse deum ille eum
saxum ignitum asseruit, paucorum sententia morte damnatus est. Et aduer-
sus Diagoram Melium talentū decreuerunt, si quis occideret eum, quoniam
eorū mysteria deridere ferebatur. Protagoras autē, nisi cito fugisset, cōprehen-
sus occisus fuisset, eo q̄ dubiū de dijs Atheniensium cōscripsisse putabatur.
Et quid oportet mirari, si circa uiros fidedignos talia gessisse noscantur, qui
neq; mulieribus pepercere? Etenim sacerdotē quandā interfecerūt, quoniā
eam quidā accusauit peregrinos colere deos. decretū autē aduersus eos, qui pe-
regrinū introducerēt deū, suppliciū mortis inferebat. Igitur qui tali lege ute-
bantur, palām est, eo q̄ aliorū non crederēt esse deos. Nō em̄ si credidissent,
seipsi fructu ex pluribus dijs priuassent. Quin & Scythæ cædibus gaudentes
humanis, & paululū differentes à bestijs, arbitrantur tamen sua mysteria esse
custodienda: & Anacharsim sapiētia mirabilē apud Græcos, aduenientē in-
teremerunt, quoniā uidebatur Græcorū deorū ad eos uenisse plenissimus.
Multos autē & apud Persas inuenias pro ea causā tormētis affectos. Sed palām
est, quoniā Apollonius Persarū legib. cōgaudebat, illosq; mirabatur: quippe
cum Græci eorū fortitudinē atq; concordia unanimatis, quam habuere de
dijs, mirati sunt, hanc scilicet fortitudinē, quam in tēplis eorū cōcrematis ha-
huerunt. Is etiā studiorū omniū imitator extitit Persicorū, uxoribus alienis
contumelias faciens, filiosq; execans. Apud nos autē mors decreta est, si quis
uel irrationabilia animalia hoc modo lædat: & ab his legibus nos abducere
neq; timor potuit præpotentiū potestātū, neq; zelus eorū qui apud alios ho-
norantur. Sed neq; fortitudinē ideo exercemus, ut bella auaritiæ causa susci-
piamus, sed ut legum iura seruemus: & cum alia detrimēta mansuete sustinea-
mus, si qui nos de legib. mouere tentauerint, tunc etiā ultra uirtutē rebellare
cōtendimus, & usq; ad calamitates nouissimas p̄duramus. Cur itaq; nos alic-
nas æmulemur leges, cū eas neq; à legislatoribus suis seruatas esse uideamus?
Vel quō Lacedæmonij nō sunt ob inhospitalitatē reprehēdēdi, & negligē-
tiam nuptiarū? Elienses uero & Thebani ob coitum impudentē & extra na-
turam cum masculis, quē optime atq; utiliter facere se putabāt. Ergo cū hæc
ipsi omnino rebus efficerent, etiā suis legibus miscuere: quod tantū aliquan-
do ualuit apud Græcos, ut etiā dijs suis masculorū concubitū applicarēt. ea-
dem deniq; ratione germanarū nuptias retulere, huiusmodi satisfactiōē re-
rum incongruarū, & extra naturā pro libidine cōponentes. Desino nunc de
supplicijs dicere, & quantas ab initio præbuerint plurimi legislatores absolu-
tiones malignis hominibus, in adulterio quidē pecuniarum, in corruptione
autem

aut etiā nuptias fanciētes. Quantas autē occasiones cōtineant de abnegatione
pietatis, examinare longissimū est. Iā em̄ apud plurimos olim meditatio facta
est transgrediēdi leges, quōd nō agitur apud nos, quādo propter eas & diui-
tjjs & ciuitatibus & bonis alijs priuati sumus. Lex autē apud nos seruatur usq;
ad mortē. Nullus uerò ludæorū, neq; si procul abeat extra prouinciā, regem
quāuis acerbū sic metuit, ut ultra ullū legis uideat timere præceptū. Igit̄ si pro-
pter uirtutē legū taliter erga eas affecti sumus, cōcedant quoniā optimas le-
ges habemus. Sin uero circa prauas nos leges iudicat̄ perdurare, quid ipsi iu-
stissime nō patiant̄, meliores nō custodiētes opere sanctiones? Quia igit̄ lon-
giquitas tēporis uerissima credit̄ omniū esse, p̄batio, hāc ego testē faciā uir-
tutū legislatoris nostri, opinionisq; quā ille de deo cōtradidit. nā cū sit infini-
tū tēpus, si quis eū cōparet aliorū legislatorū ætatibus, hūc ultra oēs inueniet.
A nobis itaq; declaratæ sunt leges, & cūctis alijs semper hominib. zelū sui po-
tius præbuerūt. Primi quippe Græcorū, in speciē quidē iura patriæ conferua-
bāt: ipsius autē philosophiæ tractatu illa secuti sunt, de deo similia sapiētes, hu-
militateq; uitæ cōmunionē inter alterutros edocētes. Quin etiā populi iā o-
lim multū nostrā pietatē æmulant: neq; est ciuitas Græcorū ulla usq; aut Bar-
barorū, nec ulla gēs ad quā septimanæ in qua uacamus cōsuetudo minime p̄-
uenerit, ieiuniaq; & cædelabra accēsa: atq; etiā ciborū apud nos solēnia pluri-
mi apud multos iugiter obseruare conant̄: insuper imitari etiā cōcordiā, quā
nos inter nos obtinemus, & rerū cōmunionē, & industriā in artib. & perdu-
rationē necessitatū habere pro legibus. Illud em̄ mirabilius est, quia absq; ex-
actore huius obseruatiōis, ipsa lex per se homines ita ualuit obligare: & quē-
admodū deus in uniuerso mūdo cōsistit, ita lex per cūctos ambulauit. Vnus-
quisq; em̄ si suā regionē domūq; cōspiciat, his quæ dicunt̄ à me credere non
recusabit. Oportet igit̄ cūctorū hominū spōtaneam malitiā reprehēdere. aut
enim uolūt nos isti aliena & praua iura, ante p̄pria & meliora zelari: aut cer-
te si hoc nolūt, quiescāt nobis p̄ inuidiā accusatiōes ingerere. nō enim alicu-
ius odio defendimus hāc causam, sed nostrū honoramus legislatorē, atq; cre-
dimus quæ ab illo prophetata de deo sunt. Deniq; nisi intelligeremus ipsi uir-
tutē legū, at certe ob imitātū multitudinē præclare de eis sentire cogeremur.
Sed de legib. quidē & de rep. nostra certissimā feci narrationē in his quæ de
Antiquitate cōscripsi. Nūc autē earū mētione feci quātū necessariū fuit, neq;
aliorū uituperare iura, neq; nostra laudare p̄ponēs: sed hoc agēs, ut de nobis
iniuste cōscribētes, & cōtra ipsam ueritatē impudētissime cōtendētes, argue-
rē. Arbitror itaq; p̄ hāc cōscriptionē abūdāter me quæ promisi, cōplessē. Ibi
enim ostēdi, hoc genus hominū cōtra q̄ calūniatores affirmāt, esse antiquissi-
mū: & multos ueterū in cōscriptionib. suis memoriā habētū nostri, testes ex-
hibui. Dixere itaq; Aegyptios fuisse p̄genitores nostros: & ostēsum est, quia
in Aegyptū uenerint aliūde. Deinde sunt mētiti, quoniā exinde p̄pter cladē
corporis sint expulsi: & apparuit q̄ uolūtate & magnitudine fortitudinis ad
p̄pria sint reuersi. Alij uerò tanq̄ nequissimo uiro, legislatori nostro deroga-
re cōtendūt: cuius uirtuti dudū quidē multi post illū, tēpus uerò longissimū
perhibet testimoniū. De legib. autē loqui ampliori sermone, nō fuit opus. Ipsæ
nanq; per semetipsas apparuere piæ, & uerissimā habentes intentionē: & nō

ad hominū odiū, sed ad rerū cōmunionem potius inuitātes, iniquitatū inimicæ, cultricesq; iustitiæ, & luxum procul abijciētes, frugalitatem uerò ac industriam erudiētes, bellū causa auaritiæ nesciētes: fortes aut pro se esse populos præparantes, ad supplicia retribuēda semper inuitabiles, uerbis nequaquā circūueniri faciles, præparationes semper operib. exequētes. Hęc enim nos semper opera manifestiora literis exhibemus. Quapropter ego cōfidēs dico, quia pluriū atq; meliorū rerū, nos q̄ alij præceptores sumus. Quid em̄ impræuariabili impietate melius est? quid iustius, q̄ legibus obedire? quid utilius, q̄ inuicē unanimis esse, & neq; in calamitatib. ab inuicē recedere, neq; tēpore felicitatū per iniurias discrepare: sed in bello quidē mortē cōtēnere, in pace uerò artibus aut agriculturę uacare: & semper & ubiq; credere deū respicere, et solum omnia gubernare? Hęc igitur, si quidē apud alios aut scripta sunt primitus, aut seruata, firmiorē debemus nos gratiā illis tanq̄ eorū facti discipuli. Si uerò nequaquā primitus extitere, his præcipue nos utētes cognoscimur, & primam eorū inuentionē nostram fuisse declaramus. Apiones igitur & Molones, & quicunq; mendacij derogatione cōgaudent, cōuicti procul facestant. Tibi autem Epaphrodite, ueritatē maximē diligenti, & per te similia nosse de nostro genere cogitantibus, hic libellus conscriptus esse dignoscitur.

Flauij Iosephi contra Apionem libri I. finis.

DES ERASMVS ROTERODAMVS IN

TEGERRIMO, DOCTISSIMOQVE PATRI, HELIAE MARCAEO
Machabæano, honoratissimi Machabæorū collegij moderatori, S. D.

Mnius dicula opellam tibi non grauate dicaui pater integerrime, recognito, & quoad licuit, emendato Iosephi libello de septem fratrum Machabæorum, fortissimæq; matris martyrio. Atq; utinam cumulatius tuo uoto satisfacere potuissem. Nunc quoniam Græcus codex ad manum non erat, è Latini Græca coniectans, mutauit nonnulla, sed non admodum multa. Nō falso de se prædicat Iosephus, sese in Græcanici sermonis facultate usq; ad eloquentię miraculum processisse, quod sanè uel ex hoc libello perspicuum erat, in quo uir ille singularē quādam orationis tum uim tum copiam declarauit, ut pulcherrimū facinus dictionis ornamentis æquasse uideatur. Proinde diuus Hieronymus hoc opusculum peculiari elogio ualde elegans, Suidas *ἡρώδου πῶνυ* uocat. Ex utroq; titulum corruptum restituissemus *ἡρώδου πῶνυ*, id est, de imperatrice ratione: quod hæc sit huius narrationis summa, rationem nihil in homine nō præstare, si dominetur cupiditatibus. Extat argumentum hoc in libris Machabæorum, quos Hebræi licet non recipiant in canonē, inter sacros tamen habent. Equidem isti collegio multis alijs quoq; nominibus celebri, tamē hoc præcipue gratulor, quod illi tam insigni thesauro locupletari cōtigat. Quin magis uniuersæ Coloniae Agrippinæ magnopere censeo gratulandū, urbi tot modis felici, uerum haud alio titulo feliciori, q̄ quod una tā multa, tamq; eximia pietatis pignora gremio suo complectitur: felicior etiā futura, si quorū seruat reliquias, eorū uirtutes exprimat: & quorum possidet corpora, ab horum moribus nō sit aliena: nimirum si trium regum pietatem, sinceritate religionis imitetur: si undecim milium uirginum martyrio dignam puritatem, uitæ sobrietate æmuletur: si fortissimos adulescētes Machabæos, et inuicti pectoris uiraginē, animi infracti constantia referat. Atq; hanc sanè meliorem felicitatis suæ portionem ipsa sibi uel largiri potest, uel conduplicare. Tu perge, quod facis, in martyrum illustranda gloria, simul & uirtutis exemplar efficere cōmendatus, & urbis uestræ famam illustriorem, augustioremq; reddere. Bene uale.

FLAVII IOSEPHI

ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΛΟ-

γισμῶ, IDEST, DE IMPERIO RATIONIS,

libellus sanè quàm elegans, à Des. Erasmo Rot. recognitus, martyrium Machabæorum graphice describens.

MACHABÆORVM agones admiratiōe dignissimos non oratorio sermone, sed nostro potius eloqo, ad exhortationem nostræ profapiæ, Polybio Megalopolita id flagitante, tradere uolui. Necesse est autem nobis in his rationem humanā paucis explicare, & passionem ipsam deliberandi assignare sententiæ. Nam qui ad tolerādā omnem pro dei gloria iniuriam semel dicauit animum, is martyriū mihi uideatur impleffe. Summi ergo meriti est, semel fixisse sententiā, atq; ideo ut dixi, ratio principatum obtinet passionis: & si fors perpetuendi denegat facultatem, pertulit tamen cuncta, quæ uoluit pati. Quicunq; igitur renunciare seculo uolet, cōtentus præmijs cælestibus, primum debet consilium sobrietatis intrare, & exclusā inde radicitus gula, uel quæ est illi cōmes lasciuia, cūctisq; alijs id genus uitijs, quæ mentem occupare solent, uirtutis apicem cōscendat, præliaturus cōtra corporales postmodum labe, dolorem pariter & timorem: quorum unum antequam incipias, alterū necesse est esse cum coeperis. Timorem enim antè excipis, q̄ ad illud ueneris quod timebas: dolorē uerò, cū ad id quod uerebaris, adueneris. Multa in hac re exempla sunt fortiū militum dei, quæ singula forte differerem, nisi mihi unius ueteri ornamenta sufficerent: quos fœcūdus sanctæ matris partus, nō eodem tempore, sed eadem mente progenuit. Primū itaq; eorum passionis autorē Eleazarū non silebo, deinde quas inter alia tormentorum genera mater ipsa pœnas pertulerit, nō omittā: quāuis inter illos quis in passione primus, quis uel postremus sit, humanus sermo explicare non queat, sed dei sit expectāda sententia. Cōmuniter ergo firmato mentis robore, inter se similes plus mente, q̄ uultu fragilem hanc iudicārūt huius lucis usuram: nec in seculi blandimentis uel in captāda aliqua uanæ huius salutis fraude, quicq; sibi dulce posuerūt: leuis apud illos, quamuis horridus tortor, moles, catenæ, & quælibet pœnarū acerbitas æstimata ostendebatur. Vt uero ad priora tractatus nostri uerba redeamus, excogitata omnia, quæcunq; exquisita iudicis crudelitas imperat, se præuisa habere rati sunt. Laudabo itaq; in his fratribus robur animorū quā potero uoce: aut ut uerius dicam exponam q̄ uerissime potero (id quod maximam laudem habet) sanctorū uirorum pugnam. Et cum blandiri non liceat, historico more progredi, & ad uerum ordinem facta redigere cōpellor. Antequam ergo exordium extinctæ ab ipsis gentilitatis arripiam, de ratione mihi pauca dicenda sunt, in qua asserui maximā persuasionem esse martyrij.

Itaq; ut primū uoracitate sublata, repudiatisq; multiformibus cibus ieiunijs seruiamus, ratio facit. Deinde, ut uilis pecuniæ usus habeatur, & paruipendatur tumultus dignitatum, eius etiam bonæ rationis assertio est: ut resistatur libidini, & manus obuiæ luxuriosō opponant ardori, nōne rationis hoc donum est? Hinc prouenit, ut cum se paulatim domitis quæ delectāt, firmiores ad resistendū uiderint, inculcent animo dolorū pœnarumq; cōtemptum, ut tantam occasionem quantam cogent, expectent. Atq; quo magis res pateat, rationē ipsius ordinis requiramus. Ratio etenim sapiētia est: nam nemo inter bonū malumq; definiendi potest habere consilium, nisi sapiētia radicitus fulciat. Iam ipsam sapiētiam sequitur semper sociata iustitia, iustitiā uirtus animi non relinquit, uirtutem comitat castigata sobrietas: quadripartita itaq; est ista sapiētia. Duo sunt præterea quæ aut faciunt passionē, aut impediūt: dolor & uoluptas: quorum unū semper respuit, alterū semper exoptat: sed ubi uoluptas insurgit, & ratione statim eijcit, confirmatur animus: & pœna trutinata cum gloria, spe maioris præmij, cōtemni incipit antequam ueniat: cum autem uenerit, erubescit animus non sufferre quod uoluit. Ratio est itaq;, cuius est omne quod facimus: per illam animi punitio, omniumq; uitiorū detestatio est: quæ officio periti functa cultoris, inutilia sarmenta succidēs, & omnem spiritum noxij humoris enecans, illud solum quod profuturū intelligit manere permittit. Sic ratio hominem passione depurandum, purū reddens, & ante passionem confirmat, & in ipsa passione corroborat. Quis non uenationis, quis non piscium esca delectetur? quem non grata diuersarum auium sagina sollicitet? an exquisiti terra mariq; cibi, usquequo nō esurire cōpellant? Da rationem, quæ abstinētiam imperat. Concupiunt quidem omnes, sed nemo attingit. Doceturq; his rebus animus delectationem suam uincere, & imperare protinus uoluptati, ut dū ad occasionē martyr uenerit, reiectis hisce uitijs, præsentem pœnam præteritis uirtutibus non præponat. Inde Ioseph iusti uoce laudatus, quod libidinē in puerili ætate flagrantē, ratione restrinxerit. Sic futurum reddit salubritate consilij, considerationeq;, perditā amicitia renouat, nouam parat, & nihil fieri crudele permittit. Moses quoq; exemplū præstat, qui nisi in Datan & Abirō iusta indignatione efferbuisse, suo proculdubio dolori animi ratione cōspicuo minus satisfecit. Quid pater noster Iacob? non ne filios suos Simonē & Leui magna uociferatione corripuit, q̄ sine respectu consilij alicuius, sic immites gentili feritate aberrassent, dicēs: Maledicta eorum ira. Quā utiq; iram si ratio reprimere potuisset, nec maledici isti, nec illi interire potuissent. Deus itaq; humani artifex corporis, cum hominem fundauit & mores, hæc singula membrorū liniamenta componens, perfecto iam corpori dominā (quæ in eo esset, & imperio quodā uteretur) mentē dedit: cui quædam in ipsa potestate obseruationis mandata cōstituit, ut sobrietatem teneat, diligat bonum, iustitiam non relinquat, & ipsa imperij potestate qua corpori imperat, imperia tamē diuinæ potestatis obseruet. Etenim dicet quispiā, si ratio principatū obtinet passionis, cur habemus sapius impiam uoluntatē? Si hoc existimas esse, ridiculum est. nam ratio non potest obtinere ne desideret aliquid: sed potest cogere, ut quod desideratum fuerit, prudentis consilij ratione uincat: utputa obtinere nō potest, ne irascaris, sed cogere

cogere potest, ut nullum scelus iratus admittas. Turpissimas quoq; similiter uoluptates non, ne cōcupiscas, sed ne his satisfacias, obtinebit. Non ergo extinguit penitus uitia, sed repellit. Sanctus Dauid loco exempli ponitur, qui alienigenis bellum inferens, cum multis fortunæ blandiētis successu, animiq; uirtute prostratis, iam aduersperasceret, sudore nimis & lassitudine fatigatus, ad tabernaculū regium properabat, quod militum suorum agminibus in circuitu claudebat. Ibi cum omnes commilitones delicatis dapibus cœnæ deditos uideret, & ipse aridis faucibus sitim ferre non posset, aquam iuxta defluentem (quia religio uetabat) haurire non fuit ausus: promiserat enim, nullum se habiturū poculum, nisi primum hostibus expugnatis, relatos fontes suis etiam præberet, scilicet ut & maior bellantium esset instantia, si non pro uictoria tantum, sed & pro poculis pugnaret. Itaq; cum medullitus fitis adurertur incendio, & contra legē facere non auderet, tres ex militibus eius magni roboris iuuenes se obtulerunt: & instructi armis, quæ forēt ad usum aquæ necessaria leuantes, per hostium acies & castra properarūt. Illuc aggressi, portarum custodes primū formidine inferendæ mortis exterruerunt: deinde per eos ad locū desideratū optati fontis accedunt, inde sumptā uelociter aquam regi exhibent: sed Dauid sanctus humanum desiderū ratione molliuit, abstulit uoluntatē: docensq; timorem dei rebus omnibus præferēdū, singulare patientiæ monstrauit exemplū. Nam sumptam magno periculo aquam, & a se crebro expetitā, humi protinus eam deo libauit, ariditate potius ac siti perire uolens, q̄ crimine. Nec ante cōsiderationis ius est ratio tanti cōsilij, ut libidinem animi, doloris corporis uel singula (quibus inflāmati agimur) atq; in ipsa ultima passione, mitem faciat esse tractatum. Iam quidem nos optata historiæ reuelatio uocat: sed nec hæc uelut superfluo dicta debemus accipere, quæ futuræ narrationi quodammodo blandiunt. Tanta itaq; patrum nostrorum prudētia, tāta etiam fides fuit, ut ipse quoq; Seleucus Asiæ rex, & opes illis auget sacerdotio deputatis, & alienæ sectæ homo, fidei suæ eorum quibus nō credebat gesta præferret. Sed nec sic quidem modum iniustorum hominū accepit insania. Nam quidam Simon nomine, dum Oniam persequens sacerdotem, nec apud gētilem quidem iudicem punire permetteretur, relictā protinus patria, Apolloniū ducem Syriæ, Phoeniciæ, & Ciliciæ cōuocauit: ibiq; in medio cœtu senatus magna uoce proclamat, infinita se cōmoda regi posse conquirere. Esse uidelicet maximum apud Hierosolymitas in occultis pōdus argenti & auri, & exuberantem rerū singularū copiam, quæ cuncta ad Seleucū regem debeant pertinere. His Apollonius cognitis, collaudato Simone, thesauri Seleuco lucra declarat: & accepta à rege acquirendi in omnibus potestate, cū Simone collecto exercitu, ad nostram patriā uenit, ut uim (si inferretur) manus armata depelleret. Ibi cū gazophylaciū omne spoliaret, Onias præ dolore lachrymarū imbres grauius excitando, dicebat: durum esse illis, quibus thesaurus creditus esset aliquid auferri. Tunc templū ingrediens Apollonius, seniorū ac mulierū, infantū etiam deprecantibus uocibus urgebat, qui & illi pœnā, & tēplo præsiidiū fidei oratione poscebāt. Itaq; cum magno agmine uallatus armatorū, templū sanctæ sedis fuisset ingressus, angeli equites igneo fulgore radiantes, armorum etiam instructi specie, infidelis

hominis mentem perculere. Præcepit Apollonius in faciem cadit: ibi post magnū spatiū temporis attollens se, in ministrū templi paululū recumbebat. Timore enim rei adhuc præsentis uacillatibus hincinde uestigijs, per se stare nō poterat. Ibi cū medelæ aliquid sperandū adhuc putaret, utraq; ad cælum manus tendens, quæ se impetrare posse pro auro scelere non credebatur, Hebræos (ad quorū depopulationem uenerat) patronos & intercessores desiderans, ueniam cū lacrymis postulabat delictorū: & non modo peccatū suum recognoscens animo, uerū etiam uoce contestans morte se dignū, & summis conficiendū cruciatibus confitebatur. Hæc omnia sanctus Onias aspiciens, metuens etiā, ne si obisset Apollonius, insidijs Hebræorū crederet occisus, precē pro eo fudit, & inimici uitam oratione promeruit. Statim iudex regi cuncta festinans nunciare, Seleuco iam mortuo, in eius loco Antiochū reperit imperantem, qui sæuis moribus, & ueterano quodā naturæ odio Oniam prosequens sacerdotē, Iasonem fratrem eius promissis ab eo tribus milibus sexcentis sexaginta argenti talentis per singulos annos dandis, pontificem creat. Qui factus continuo sacerdos & princeps gentis Iudæorū, iniquos omnes esse compulit, & à religione seduxit: ita ut pro constructione thermarū, ipsam tuitionem templi fabricamq; turbarent, & doctores omnes in perfidiæ parte congruerent. Quæ res indignationē diuinā protinus concitauit: nec irato deo hostis questus alienus est. ipse nāq; Antiochus contra eos uertit in furorem, Ptolemæo Aegyptiorū regi bellū inferens, famā mortis suæ ab Hebræis audit emissam. Cū magna etiā apud Hierosolymitas gratulatione susceptus, statim certamine adimpleto, decretū dat, ut si quis eorū in patria consistens, ad sacrificia migrare nolisset, districtus rotæ impetu ruperet. Sed hæc paruipendebat multorū mens pura credentiū, ita ut mulieres circūcis (ut mos nostræ religiōis erat) paruulis suis in præcepit se demitterent, quippe quæ uitantes longiora tormenta, celerem halitū ingestæ mortis optaret. Videns ergo Antiochus legis timore hæc ab eis fieri nō posse, cū omnes ad exitiū sponte properaret, sedens in editiore (uidendus omnibus) loco, attractis singulis Hebræorū, porcinae carnis sacrificiorū altaribus immolatæ gustū dare iubet. Et cū multi conquisiti undiq; conuenissent, inter cæteros etiam Eleazarus (nam hoc nomē illi) ex sacerdotali genere descendens, disciplinæ & timoris artibus eruditus adducit, grauis annis, & ipso ætatis ac uultus honore uenerandus, notus omnibus & uirtute præclarus. Cui Antiochus ait: Accipe à me sanctissime senex salubre consilium, effuge repugnantibus promissa tormenta, dulcem hanc seruicaniæ, nec cōtemnendam existima gratā huius lucis usurā. Sume sacrificium, & porcinae carnis dapibus delectare. nā alienū est à sapientis doctrina, Iudæorū persuasione credere, & repudiare escam quā ad usum humanū passim ut cæteras dapes, natura præstiterit. Ingrati quodāmodo diuinis beneficijs sumus, si eorum dona cōtemnimus, & discretionem facimus, cum ratio sit una naturæ: qua enim ratione hoc animal præ cæteris abhorrendum magis uideatur? Aut amanda omnia, aut penitus repudianda. Superstitionis & ignauitatis est legem sibi facere, & uoluntatem appellare rationem. Abijce intellectū uanum & delirū, & uenerandæ ætatis tandem in melius flecte sententiā. Certe si quā uirtutem fidei uestre inesse confidis, dabit hæc patienti ueniam, cū sciat

te impul-

te impulsione potius, quā uolūtate peccare. Ad hæc Eleazarus hortati simulq; cogenti, accepta respondendi facultate, respondit: Nos Antioche non rumorem sequimur, sed seruatam semper à maioribus nostris ueritatē religionis tenere cōpelli. Quinetiā si non optimis quibusq; fundamentis corroborata esset tradita nobis à patribus cōsuetudo, nūquā tamen caderem, nec in re facili superatus abscederem. Nec leue existimes, cibum impietatis accipere, & sacrificio immolata gustare. Nam omnino pars profanitatis est, tangere quod in se profanum est. Philosophiā uestram lex nostra condemnat, in qua tanto minus quis intelligit, quāto plus intelligere se credit. Docti sumus sobrietatem deligere, desideria libidinum uincere, corpus casta obseruatione retinere, et si quid pro dei inferatur nomine, sustinere: uoluntatē, ueritatē, iustitiā, pietatē, & inter cætera unū deū (qui solus & uerus est) nō negare. Ideoq; profanam escam respuens, quæ mihi sunt edenda cognosco: habens quoq; præceptum altissimi dei, cuius mādatis doctus sum obedire, & à sacrificiorum libaminibus temperare, & ea quæ profunt animæ, totis uiribus amplecti. Tyrannica uis est, ad illa quenquam cogere, quæ lex recusat, & ad iustitiæ non consentanea imperioso sermone compellere. Molire quiduis, tolle si libet cachinnū, plus tamen desiderabilis, quem derisisti: ego patrum mysteria sacrosancta custodiam. Effodias licet pertinaci manu dulcedinem oculorum, & acuto protinus cultro uiscera interna rescindas, nūquam ex me uictoriam cōsequeris. Sanus, patiens, & defunctus in dei amore consistam: nec te securū faciat meorum magna series annorum, & tremulum corpus. Si necesse sit aliquid offerri pro domino, uiuidis uidebis annis tolerantia pueri, fortitudinem iuuenis, & totius gaudium uolūtatis. Præpara exquisitum focus succensum ignem, & quæuis alia, fide mea mihi & lege uiliora, securiorem in supplicijs uidebis, quā expertus es ante supplicia. Nunquam te ego fundamentum salutis, credentis præsidium, firmamentū fidei, lex sancta uiolabo: nunquā præceptis tuis contrarias manus porrigā, nihil aliud credam iustum esse quā quod abs te doctus accepi. Non perdam tot annorū merita, nec seruatam hæcenus disciplinam. Castum, integrū, purum, & tota deo uirtute deuotum me patrum turba suscipiet, cum non timero tuas o rex impie minas, quamuis nomē istud regium mutaueris in tyrannū: nec factum meum, nec consensum, nec uerbum reuocabis ad crimen. Cum hæc Eleazarus libertate & iustitia plenus effunderet, armatorum qui circūstabant manibus trahitur ad poenam: nudatur, suspenditur, flagellatur. Quo ex utroq; latere ictus impios perferente, præco clamabat: Subditus esto imperio regis, mādata eius agnosce. Magnanimus autē Eleazarus, nec flagellis, nec tormentorum ictibus fatigatur, quasi per quietem somniumq; acerbissima quæq; pateret: securus igitur & intrepidus poenarum ferebat dolores: & uenerandos ad cælum erigens oculos, sciebat cui se crederet, cui animā dedicaret. Et hinc atq; inde respiciens corporis sui frustra dissolui, cruorem etiam nimitū latere utroq; profluere mirabatur, gratias deo agēs de tanta patientia. Tamen fragilitatis humanæ cōditione (quæ cruciatus tā exquisitos ferre uix poterat) in faciem semilacerā ruit, eas gratias stratus humo agēs domino, quas paulo ante stādo egisset. Unus uero ex armigeris plenus

infa-

infania, ut regi se fidelē in hac tam profana, tāq; sacrilega exhibitione mōstra-
ret, iacētem calcibus suppressit, & quo ad acerbiorē supplicij carnificinā tra-
ctaret, exegit. Ille uero & animo fortis & corpore, ac summi dei uerus athle-
ta, dolorē oēm intrepidus perferebat, tortoresq; impios mitis senex patiēdo
debellauit. Sūma tamen lacerantiū admiratio, quæ & illos non parū incesse-
rat, tot eum ac talia sustinuisse supplicia. Accedentes uerò ad eum ministri re-
gis proclamāt in eum: Quā diu Eleazare in hac persuasione consistens, nec
lucis gratia caperis, nec suppliciorū immanitate terreris? gusta porcinā car-
nē, & effuge cūcta quæ pateris. Eleazarus qui in poena tacuerat, in tā sinistra
persuasione nō tacuit: & uelut hoc uerbo plus laceratus, exclamat, Nō ita inu-
tiles, & imbecilles Hebræorū filij sumus, ut uia salutis, quā usq; ad senectam
seruauimus, deseramus: & tā cito trāseūte affecti ludibrio, exemplū decipien-
dis relinquamus, nec sic instructi sumus. Modicū est, qđ uita hīc prorogat:
nostra enim parua sunt, quæ relinquimus: maxima aut, quæ indubitato spera-
mus. Nūquid tyrāno uero persuasione hac uestra inducti placere poterimus?
minus profecto utiles credet, quos mutabiles uariosq; cognouerit. In tuis, o
uenerabilis pater Abrahā, manibus, & in sinum tuum gremiumq; uenturi,
grata uoluntate moriemur. Hunc animum uidentes armigeri, sanctissimū se-
nem nutu regis in ignē imposuere: narib. eius noxios ac foetidos liquores in-
fundētes. Quæ omnia sanctus ipse ac uenerabilis senex libēter excipiens, cum
incendio crematus, natura deficiente spiritū relaxaret, cælum oculis caligāti-
bus suspiciēs, sic est locutus: Tu es deus, à quo salus procedit & uita: ecce legē
impleo tuā, fragile quoq; hoc corpus depono: propitius esto gēti tuæ, ne de-
seras hos quos in sinu tuo, sub alis (si dici potest) clemētiæ tuæ hucusq; serua-
sti, sit mors mea malorū omnium finis, & in tota gēte remediū omniū pecca-
torū. Accipe me pro cunctis, & dona mihi cūctos. Atq; in hoc sermone ani-
mam lætus effudit. Inde est, quod prius diximus, omnem tolerantiam passio-
nis ex optima oriri ratione, quæ semel firmata, prosperum facit animum, pati-
entissima semper doloris, & actus optimi prouida existens cōsiliatrix, fixum
in homine propositum nō relinquit. Itaq; cum passio inter se ratioq; pugna-
uerint, necesse est, ut hæc dominetur illi, si ex altera triūphum uelimus. Patri
itaq; Eleazaro gubernatrix fidissima ratio fuit, quæ nec dolori locū præbuit,
nec blandimēta illecebrosæ uoluptatis admisit. Seruauit contra omnes pro-
cellas, tempestatesq; infaniæ, sancti corporis nauem, quam nullis turbinibus
à uero dissoluit itinere, iactata quidem tyrānicis fluctibus, infracta tamē per-
manfit: tenēsq; iter suum, ad salutis portum peruenit. Nulli quamuis ualidis
muris sic ab hostibus urbem propriam defendēre, ut animam suam sanctissi-
mus senex adhibita diligēti ratione seruauit. Passus equidē uerbera, crucēq;
& flammam in aduersis, qui antea in lætis erat cōstitutus. Nam ut apices rupis
alicuius excelsæ, irruētis fluctus obnoxiaē ictibus franguntur, & sinus ille in-
trinsecus clausus est securus: ita munimētis optimæ ratiois, primiq; consilij,
uenientiū impetus procellarū suis accepit membris, eosq; nisu corporis inui-
ctus fregit, ne interiora penetrādo, ad diuinū illū cęlestis animę meatū perue-
nirent. O beate præ omnib. senibus senex, & præferēde cæteris sacerdotibus
sacerdos, nulla p̄fani sacrilegij dape sancta ora maculasti. Nihil perfidię tra-

mitem

mitem illū fauciū contigit, per quem deo frequens oratio mittebat. Nihil ua-
luit principis imperiosa crudelitas. Exēplū igitur omniū antistitū dei factus
es. Talem uere esse decuerat sacerdotē, ut tormētis fortior, torquentibus du-
rabilior, securior quoq; imperātib. ipso etiā quo crematus es igne uiolen-
tior, poenā martyrij possideres. Tibi omnis celsit antiquitas, à te exemplū ha-
bebit posteritas. Si ergo inualida senectus oī uirtute iuuetutis exuta, frigidi
aut penē nullius sanguinis, ad omnē tolerantia doloris infirma (quippe quā
ipsa series fregit annorū) tot cruciatus, tot supplicia, tot poenas prudenti cō-
sideratione sustinuit, quis est qui negare audeat, totius passionis caput in ra-
tione potissimū consistere? Vidimus omnē acerbitate fixi semel consilij ob-
seruatione deo adiuuante superatā. Sunt tamē qui dicāt, non omēs qui ratio-
ne cōsiderarūt, sufferre fortiter passionē, quæ illorū superflua & uana repre-
hensio est. Constat enim illum dolori cedere, quem consideratio sapiens nō
muniuit. Cæterum qui nō deliberatū tantæ rei negotium, cupiditate repenti-
næ p̄sumptionis aggreditur, necesse est ut sero illud deserat, ad quod sub-
ito conuolarit. Matura enim & præconcepta diu deliberatione, omnem uitæ
exitum ad passionem portamus, ne aliquid uos subita acerbitate confundat:
uentura omnia præsumunt, ne timeri quæ inferuntur possint, cū sperata pro-
ueniant. Qui sapiens itaq; & fortis, hic totius dñs est passionis, utpote qui be-
ne cogitatā p̄cogitat, & acceptā respuit nusquā. Nec stupēda omnino est in
senectute prudētia, cū infantulos tantus amor capiendæ laudis inuaserit, ut
ipsis quoq; admirationi fuerint, quorū acerbitate sunt consumpti. Cæterum
efferata crudelitas, Eleazarū graui ætate permota, rediuuuo quoq; infanę mē-
tis ardore, credens se sapientia uictū maioris ætatis, irrita cōsiliij firmitate, se-
ptem illustres pueros Hebræorū Antiochiā adduci atrociter de eorū castello
Sofandro præcepit. quos in tenera adhuc ætate, eaq; ad excipiendos dolores
infirma (quæadmodū ipse putabat) uersantes, ut fallaci oratione ac uarij cru-
ciatus terrore puerteret, talē edicti sui legē p̄posuit, ut qui sacrificij carnē ore
noluisset accipere, exquisitis extēplo supplicijs subiaceret. Septē igit unā cum
matre Solomona (nā hoc illi nomē erat) iam iā in seniu declināte, corā se sisti
iussit. Producti sunt itaq; nō solū præclari, uerū etiam speciosissimi tam gene-
rosæ matris nati, & uoce & corpore gratissimi, angelici quidē iuuenes, uul-
tuq; pellucidi, solis instar sereni luminis, & in oculis omniū nō sine uirtutū
gratia radiantes, ut tali proculdubio argumēto totā humanā mortalēq; for-
mam transcenderēt. Et illa talis habita ab exordio antiquorū parentū maio-
rūq; suorū syncera, & id quidē in hūc usq; diē, ut tota eius esset app̄bata no-
bilitas. Sed illud formę decus quod sanguinis quoq; ornāmētis cumulū ma-
gnæ dignitatis acceperat, ante oīa uirtutis robore firmabat, qua simul omēs
alios laudis modulos pro motu ingētis animi præcedebat. Proinde hos ut a-
spexit tyrānus, atq; matrē in medio lætā assistere alacriq; mēte adesse cogno-
uit, pueros callidissime alloquit: Cōsultū esse uobis (inquit) in primis uolo o
admirabiles pueri, hoc em̄ & forma uestra, & sanguinis nobilitas suadet. ne
ergo ad repugnādū insanā sumatis audaciā, uitate nō tormēta modo, uerū eti-
am mortem. Cupio em̄ uos & honoribus cumulare maximis, & immodicis
diuitijs ampliari. Spernite superuacaneam patrum uestrorum credulitatem,

Ioseph.

Ecc

&

& ad gentile uos cultū nostræ obseruationis adducite. Illud enim si in animo uestro nō statueritis (id quod futurū esse non arbitror) diuersa & exquisita supplicia, quibus uos per diuturnā deficientis animæ acerbitatē excruciem, excitabo. Quapropter ut timor ipse acrior audiētes surreperet, singula proferri in mediū tormēta mandauit. Exhibent itaq; rotæ, radij, unguæ, rotabula, catapultæ, lebetes, catastæ, frixoria, digitaria, pugillaria, manus ferreæ, subula, succensoria, ollæ æneæ, sartago. Hæc enim illis nomina esse reperimus. Succensoriū ad excitandā flāmam quoddā tenue esse ferri telū accipimus. Exhibentur id genus reliqua nimis profecto abhorrenda, quæ sigillatim enarrantē dies sit defecturus. His itaq; omnibus in apertū prolatis, ait: O prudentissimi pueri, etiā si aliquod in hac re putatis esse peccatū, optima iuste defensionis excusatiōe poteritis armari, quia coacti hæc potius (quantū uidere uideo) q̄ sponte facere uidemini. Paruuli uero cælesti quodā sensu & diuinæ maiestatis ardore accensi, contēnentes immanissima tot poenarū genera, paruifaciunt irascētis tyrāni minas, hortantisq; blanditias: & pijsime (licet falso) loquentē pariter ac minantē, in maiore iracundiā furoris impellunt. Hinc ergo patet, quid ratio inferat affectui. Nam si ignauus quispiam, & nullo ante tractatu rem tantæ glōriæ petens, ad hoc subitus atq; imparatus accederet, uis cōtinuo tam exquisitis ac tantis poenarū generibus, mēte trepidus, demisso uultu, gressu titubans, tremore turbatus, primo uictus aspectu sumptū negotium reliquisset, nec se tanto oneri parem ad sufferenda fore putasset, statimq; diceret: Insensatus ego, quid magis eligam? an ista sufferre, an illa quæ promittunt præmia obtinere? Miserebor potius ætati meæ, miserebor matri, ueniam pro hoc facto (quod necessitati imponit) diuinitas non negabit: regis enim gratiā promerebor. Sed ubi spiritus præcedēte ratione firmissimus durauerit, atq; ad bonā frugē animū conduxerit, illud sequitur, quod his fratribus ostendā esse probatū, quibus sacrificij ut imperata gustatio est, omnes quasi uno ore & una mente proclamant: Quid innocētes persequeris ó tyrāne? mori nobis uoluntas & uotū est, patrū præcepta seruamus, quæ ut omni potens deus iussit. Moses magister edocuit. Tu uerò tyrāne, iniustitiæ amator, crudelitatis magister, iniquitatis inuētor, noli sub specie ficti amoris nos immutare, quod nō potes: grauior nobis uenia est à te oblata q̄ poena, cōtempu mortis armamur, uerba tua uerò nō magnificimus: quæ ne admittamus, recens doctoris nostri Eleazari nobis mōstrat exemplū. Cur ergo infirmos iuuenes putas, cum tanti roboris uideris senem? Illius instituta retinemus, scire animum nostrum nō potes, nisi in corporis nostri laceratione cognoscas: securi pro deo omnia sufferemus, & à seculo recedentes, ad cælestia regna migrabimus. Tu uerò propter hoc potissimū scelus, quo innocētes animas premis, æterno igni reseruabere. Hac oratione tyrānus nō parū inflāmat, cum nec crudelitātē suā formidini fuisse, nec promissionis præmia locū gratiæ obtinuisse cognosceret, taureis singulos agitare nisus est. Machabæum quoq; ipsum natu maximū, ex septē fratrib. ordine primū, p̄trahi in mediū, & sacrilegis dehinc carnificū manibus distēdi atrocius iubet: nec mora, post tergum manus ligantur, crudelius uerberatur, sed lassescētib. tortoribus, quā inuiolabilis sit patienti uirtus dignoscitur, cum inferentes magis desi-

stere

stere. cuperēt, q̄ is qui patiebat. Illigari igitur mole pedibus appensa, atq; innecti rotæ iubetur Machabæus: ita etiā in gyrū circuli porrectus, ut solutis hinc inde uisceribus uenisq; distētis, dolores ipsius & poenæ crescerēt. Nequit tamen patientis uox superato dolore, deum non promere cuncta cernētē, tyrannūq; nō obiurgare tormenta crudelia machinantē. Resumptis itaq; uiribus exclamasse perhibetur: O execrande tyranne, diuinæ maiestatis persecutor, nō ueneficū. crucias, nec creptorē salutis alienæ tanta crudelitate persequeris, sed seruatorē iustitiæ, amatorē legis, charitatis autorē. Cumq; eum misericordia uicti. carnifices, ut regi assentiret, oraret: Non tam graues (inquit) nec tam acerbæ rotæ uestre sunt ó nequitiae ministri, ut mentē meam ualeant inflectere circa cælestia uersantē: lacerate membra, quinetiam si placet igne torrete, singulas quoq; corporis partes multifaria crudelitate consumite, ut cognoscatis nos iuuenes ad impietātē non posse cōpelli. Hæc eo loquēte, præparatur incendiū, & ut erat affixus rotæ, igni in catasta obijcitur, atq; ita tendentibus corpus radijs, & cōtrahentibus flāmis, costis deinde patentibus laterum uitalia rumpuntur. Animus sanus & integer cedentibus mēbris, mens ipsa fortior, nil prorsus dolebat. Nam in ipsis supplicijs uictor exclamat: Eia dilectissimi fratres, exemplum ex me diuinę uirtutis accipite, inuicti animi robur cōsiderate, seculi huius blādimenta cōtemnite, militate deo potius q̄ tyranno, cui facile est potentē deijcere, subleuareq; deiectū. Inter perorādum, ut brutū animal excoriatur, lingua extrahit, sartagini ipse inijcitur, magna cū omnium admiratione decedens, stuporē aduersarijs, suis gaudiū dereliquit, & sibi pariter regnū paraturus & fratribus. Hinc Aber nomine, qui proximus ætatis gradu erat, ab armigeris misere raptus adducit. Et antē interrogationē tyranni, anteq̄ supplicia libaret, omnis illi à carnificibus tormētorū apparatus exhibet, ut formidine tetri aspectus à sententia flecteret. Sed repudiante illo profanū sacrificij cibum, nec supplicia formidate, ferreis ligato catenis, manus in altum protenduntur. A principio ceruicis ad genua usq; cum ipsa capitis parte cutis diuellitur, pectoris seuerius secreta patēt: ita tamē ut patentibus uiscerū rimis interiora fibrarū secuturo supplicio seruantur. Adijcitur & his horribilius spectaculū: ferox namq; pardus & sanguinis sitibundus exhibetur, ut truculento sæuoq; laniatu quicquid ex corpore remāserat, sorpturus accederet. Verum ore ipsius bruti admoto, ut arbitror, dei prouidentia disponēte, ferocitatē bestia deposuit, uultūq; retorquēs, martyrem minime læsit. Tyrannus autē in furiam magis incitatur. Martyr uerò inuictus fortior imperante, torquenteq; cōstantior: O q̄ suauis est, inquit, mors omnigenis pro deo uulneribus inflicta, imò tanto suauior, quanto cū spe maiore recipiendæ mercedis accipitur. Cæterū hoc quod agis, crudelitati tuæ scelestissime tyranne satisfieri ne putes. Nam magis me uoluptatē patientiæ meæ cōsequi quā dolorē, ipso quo torqueris dolore cōprobes necesse est. Atqui libentius ego perferam, quā tu poenas inferas: minor patientis dolor est, q̄ iubētis: mihi cruciatus uirtus animi est, amor legis, ueritatis assertio: dei postremo iustitia, te uertet in exilium: tu torquendo torqueris: & in ira patientiæ meæ, tuāq; indignatione, nunc ferē consumptus, consumeris. diuini iudicij diem non effugies. Manet te poena illa perpetua, quā nec profana mens

Ioseph.

Ecc 2 ferre

ferre, nec tua crudelitas declinare unquam poterit, æterno uidelicet peccatrice a,
nima dānata supplicio. Hoc modo fortis ac mortē usque in sententia permanēs-
& preuijs cruciatib. fratris cōstāter animatus, perseuerans migrauit ad dñm.

Machir tertius ex pueris adduci iubet, quē cum miseratione dignissimū ge-
minus duorū fratrum fecisset interitus, hortantib. plurimis ac uolentibus, ut a
sententia fratrum supplicia uitādo discederet, iratus ait: Idem nos pater genuit,
eadē mater effudit, unus est nobis magister, unus animus, una cōtestatio: no-
lite ergo morando tēpus cōsumere, ad supplicia nō ad responsa properaui.
Animaduertite in hęc mēbra, pro audaci uestra libidine: nā animæ uobis po-
testas nulla tribuit. Motus his uerbis tyrānus, a duob. perēptis hunc cōfide-
rans nihilo degenerantē, inhumana aliquid crudelitate maius excogitat: or-
bicularē afferrī in mediū iubet: hinc cū pedes unā cū manib. deorsum colliga-
ti fuissent, sanctū quoque chorda orbiculari uentrē circūcingente in altū usque
contrahit. Nec mora, separatur a sede sua dorsi iunctura, crura cū brachijs ex-
trahuntur, eijciunt humeri, sicque singulis neruis districtis soluitur martyr in-
uictus. At ubi hęc sibi parua sanctus perferētis animus æstimaret, pellis capi-
ti incisa detrahit. Rotæ postmodū affigitur, nec tēdi magis iam poterat, quia
& partes & frustra corporis horrēdissimo pepēdere aspectu. Et cū iam cruo-
ris nimia defluentis uacuitate defectus, orbatus manib. & pedibus, proximā
sibi mortē adesse cerneret, hac oratione uitæ munus expleuit: Nos quidē ne-
fandissime tyrāne hęc pro dei amore toleramus, tu uerō tantæ & tam iniuste
crudelitatis inuentor, supplicia sine fine patieris. sicque lingua orbatus, sartagi-
ni iniectus, acerrimarū uniuersitate pœnarū excoctus, spiritū perbeatū effu-
dit. Post hos Iudas (hoc nomine fulgens) quartus adducitur, qui omniū fe-
rē monitis, ut regi assensum præberet pulsatus, tanquam pugil interitus pefunda-
tis precibus & pœnis, constantissime dixit: Ignis uester ut nec me a dei lege,
ita nec a fratrum meorum (quorum interitus nō mors, sed uita est) unione diffocia-
re ualebit. Tibi o tyrāne interitū, credētibus autē spē æternę salutis denuncio.
Proba ergo crudelissime omniū, & æquissimo dei iudicio plectende, ipsisque
rebus aduerte, num ipse ille deus me sit derelicturus, qui tres iam primos ob-
uijs proculdubio suscepit manibus, quos tam sanctę matris uterus, sigillatim
ad gloriā effudit. His auditis, horridus atque insanus tyrannus per seipsum ad
exhibēda supplicia insilijt, ita uidelicet superaturus: iaque exæstuas, linguā eius
secari radicatus iubet. Sed ille nō territus Antiocho respōdet: nec illa quidē
proderit execrāda crudelitas, nec ex hoc ut reris tyrāne uictoriā cōsequeris.
Non em̄ deus noster clamorib. excitandus est, sed ad afferendam opē famu-
lis suis, corde potius quam oris strepitu poscēdus. Tacētū cōmoda respicit, & po-
scentiū uota si mereantur exaudit, tantū integer sensus pura & fideli anima
petat. Scit em̄ deus noster omnia, antequam postules, & prius quam in anima aliquid
cogitare incipias, agnoscit. Secetur lingua, nunquid et mēs poterit secari? do-
cuit illā priora passionis ornāmēta suscipere, per quā deo fidelis semper ora-
tio mittebatur. utinā sic singulas corporis mei partes puniēdo sanctifices, &
tibi supplicia irroges stulto, mihi præmia largiaris. Nec diu hęc impunita
censeas relinquenda uelim. His finitis, eripitur cultro lingua, alligatur trun-
co iuuenis, quem solido fune læcertis retrorsum congyratus tortor uersat, &

in

in aciem sanctū pectus agitur: patitur hęc libēs spiritus, licet ipsa facies in ni-
gredinē cōmutetur. Exinde solutus, tandē rotatus, pro caducis deū exorans,
priorū fratrum pœnas pmeruit. Caligine mortis oppressus, dulcē spiritū deo
obtulit. Achas dehinc quintus ex fratribus, antequam protrahi iuberet prorup-
pit in mediū, cōtemptū mortis ostēdens, prouocādo se ad supplicia, ut gratiā
dei inueniret, iram iudicis patiendi cupiditate prouocari uoluit, & ait: O ty-
ranne, ecce ad pœnā uenio prius quam iubeas. Nihil ergo ex illo impetrare posse
te credas, quē aspicias uelle torqueri. Reū te gehennæ, effusus quatuor inno-
centū sanguis effecit, me quinto gradatim numerus ipse ampliādus est, ut tri-
bi tandē pœnē ex multitudine perēptorū accrescāt. Respōde inhumanissime
tyrāne, cuius sceleris reos nos innocētes crucias, cuius perpetratores facino-
ris tāta crudelitate persequeris? quid nefariū admisimus? quid profanū? quid
ausi iniquū sumus? hoc est tibi crimē omne, quod deum creatorē omniū contesta-
mur, & eius maiestatis præcepta seruātes, pie uiuimus, & in hoc solo tua sup-
plicia nō timemus: honor nobis est & salus, nō pœna: mirificū accipiemus a
deo beneficiū, si in nulla nobis laterū parte parcat. Hęc loquēs iussu regis ra-
ptus, carnificū manib. ollæ æneæ imponit (hoc pœnali supplicio nomē est)
prælo gytrato sanctū caput ad genua pellitur: sicque corpore deorsum reda-
cto, pugil in ea quā diximus olla miserrime delituit. Patit dehinc fratrum suo-
rum excogitata tormēta, minime tamē mēte turbatus, exurgit subito, ita pero-
rans acrior in tyrannū: O immanissime tortor, quāta nobis inscius submini-
stras bona: tu quanto plus irasceris, tanto nos gratiores deo reddis: si mei mi-
fereri uelis, dolorē. Hic leuis mœror æternitatē gaudij parat. Hęc huius secu-
li mors si mihi nō sponte inferret, uētura æterna cōmoda nō largirent. Cor-
reptus igitur atque prioribus exagitatus, clara luce spiritū dulcē emisit. Exhi-
bitum post hunc (Areth uocabulo) sextū, pœnā eligere aut honorē optione
data eum tyrānus iubet. Iratus respondet: Fratribus quidē meis o tyrāne mi-
nor annis, sed mente cōsimilis accedo. Simul enim nutriti, simul edocti, si-
mulque morituri in dei amore persistimus omnes. Accelera itaque ad exquisita
tormenta, & illud tēpus, quod in persuasionē impensurus eris, in supplicio-
rum excogitatione cōsume. Hac oratione confusus Antiochus, illigari eum
statuæ sic iubet, ut depressa ceruice, ex descensu humorū caput dolore quassa-
retur: exponitur incendio, ut sensim longius igne ab eo posito, paulatim diu-
tino cōsumptus ardore distenderet potius quam cremaretur. Subulis etiā ferire
pendentis latera ad uiscera iubet, ut per eas quæ his ductæ erant in longū tra-
mitem rimas, ad intimas fibras flāma perueniret. Atqui ut dolor simul ipse
maior incretaret tactu uulnerū, ac subustione membrorū cruor scaturiens
ardore in spumas decoctus, miro modo ad caput eius descēdit. In his dolori-
bus iuuenis exclamat: O certamē insigne, o pertinax bellum, o cōtentio inter
se pietatis & sceleris. Hi sunt uiri agonis, quorum corona martyrij, pœna feri-
entis est: libēs fratrum interitū sequar, ut quib. iungor sanguine, iungar & mor-
te. Aliquid o tyrane maius excogitata, hęc em̄ quæ inueneras, superata agno-
scis. O crudelitatis magister, inimice pietatis, iustitiæ persecutor. Sex nobiles
pueri, regiam potestatem, & apparatus totius regni & orbis extinximus.
Ignis tuus frigidus est, nō calet: flexibilia namque corporibus nostris arma

Ioseph.

Ecc. 3. sunt

sūt regia: plus auxiliij deus noster suggerit nobis quā tu cōfus doloris posses infligere. Itaq; manet firma in nobis dei sentētia. His dictis ignea forcipe eius lingua cauteriat: & cū suis fratrib. pari poena excoctus, & in sartaginē coniectus, emisit spūm. Sex itaq; uaria morte cōsumptis, unus remanserat matri Iacob nomine, iunior cæteris ætate, nō mēte. Hūc cū assistere crudelissimus tyrannus aspiceret, miseratione motus, uel quod solus, uel quod ultimus, uel quod periturus esset, indoluit: uocatoq; pius ad se puero, eius manu apprehēsa à tormentis seorsum, atq; putās ei salutē persuasurū, sic inquit: Satis abunde exemplo fratrum tuorum, quid imminet repugnāti uidere potuisti, subtrahe te tantis protinus malis, quicquid honorū regni mei fuerit obtinebis, magistratum tibi nō denegabo, ductor quoq; militū & cōsiliij particeps nobis semper assites. Cæterū huius matrē (cū ipse parū proficeret) iussit adduci. Cui prope filium stāti ait tyrānus: Vbi est ò generosa mulier foecunditas tua? Ecce ex tāta numerositate filiorū unū (si uelis) fata cōseruabūt. Da consiliū pietatēq; paruulo, & mentē rigidā ad p̄speriora cōuerte. Monitis hisce regijs utcūq; auditis inclinās se mater ad eum, ita ut falleret tyrannū, Hebræo ait sermone: Fili mi miserere mei, & explora dolentē matrē, quæ te nouē mensib. in utero meo gessi teq; alui lacte triēnio, & liberaliter educatū ad hāc ætatē usq; perduxi. Rogo te fili, ut cōspecto cælo & terra, & omnib. quæ sunt in eis, scias hęc cuncta à deo ex nihilo facta esse: ipsum etiā genus humanū ab eodē rerum omniū conditore factū nemo ambigit. Non timeas tortorē ethnicū, sed imitator fratrum tuorum effectus, mortē libenter excipias, ut in die miserationis unā cum fratribus tuis in cælestibus te suscipiā. Hęc matre adhuc monente, iuuenis Hebræo sermone sese solui, & ut regi & suis aliquid secreti diceret, rogat. Ille autē ubi uincula effugiēdi facultas fuit, celer cucurrit ad poenā, stabat em̄ flāmiuomis ignibus succēsa sartago ad torrēdos preparata passuros, ad quā cū inuictissimus puer peruolasset, inspectando fratres, & ad regē uultum reflectens, ait: O sceleratē tyrāne, iam ego nunc, inquā, ego in fratrib. meis agnosco, te non crudelem solū, sed ipsam esse crudelitātē. Quis tibi uesano hanc purpurā dedit? quis regnū tribuit? quis tanta ornāmēta cōcessit? Nempe ille quē insequi in nobis posse credis, cuius cultores necas, famulos premis: tu uerò infelix æterno cremādus incēdio, & sine fine torquēdus. Sit em̄ inter te & reliquos discretio potestatis, nunquid alterius tu operis, tūue alterius naturæ homines? Vna nascendi & moriendi omnibus ratio est. Quisquis hominem interficit, interfici se posse confirmat. Tu effigiem tuam laceras, tu in torquendo nihil proficis. Eadem ratione ortum, eodem genere procreatum, quem ante multos annos opifex rerū deus creauit, quēq; similē suæ produxit imagini, puncto quodā repētini furoris interimis. Et quicquid fieri tua regia potestas iusserit, iustissimum putas, linguas eruis, ungulas inijs, & humana corpora igne cōsumis. Illi quidē qui hoc pertulere, gaudium æternæ salutis acceperunt. Tu uero quicquid poenarū singulis intulisti, solus exolues. ne me obsecro gratiā abs te ullā sperare cōfidas. Sequar fratres, & in legis obseruatione perdurabo. Hęc audiēs fremuit tyrannus, iuuenemq; in catasta fouit: in doloribus mater astat nato, pijs manibus sanctum caput fulciens. Resupinus in dolore distendit, de ore eius, naribus, secretisq; cruor effluit, spiritu tandem

desi

deficiente tortor cessat, ut mox resumptis diuinitus uiribus, cōtumax esset regi, seueriusq; quā fratres ipsi cruciaret. Demū orbatus palmis atq; ulnulis, leuatis oculis deū exorans ait: O Adonai, ò Sabaot, in turbam fratrum meorum suscipe, & cesset iam ira tua, neq; eos deseras qui te miseratorē per nos interpellant. Hęc dicens rupta lingua igniuomam sartaginē sponte conscendit, ac stupente Antiocho costatus interijt. Ecce nunquā magis claruit rationē esse dominam affectus, qua puerorum animus præmunitus, firmior torquentibus stetit. Quod enim sp̄reti dolores, & poena contēpta postrema utilitas salutis fuere, deliberatio piæ honestæq; rationis effecit. Inexpugnabiles itaq; pueri fortissimis turrib. similes perstiterūt, & portū quietis intrātes, qui diu per nauifragas cautes turbinesq; iactati fuerant, iter rectū per fluctus horridos gubernātes, tandē ad littora optata uenerunt. Namq; alter alterū fecit cōsilio fortiorem. Nullus segnis, nullus timidus delicata mēte martyriū denegauit. Nec deliberatio ulla, sed omniū fuit fortis, & indiuisus cōsensus, sese inuicem hortantiū: Pro lege igitur nostra moriamur, tres pueros imitemur, Assyriorum furore damnatos: quos in una fornace cōiectos, patientia ad cælum euexit. Hoc dum alter alterum sermone cōfirmat, factū est ut nemo peccaret: sed in sententia permanētes, patrij sibi generis, uirtutis, audaciæ, ante oculos memoriam reducebant dicentes: Pater noster Isaac cū iussu dei se immolandū cerneret, armatam patris dexterā nō refugit. Tradamus ei animas nostras (inquiunt) per quē & spiritū & corpus accepimus. Facilis mēbrorū est ista iactura, cū sciamus pios æterna salutis præmia accepturos. Abraham, Isaac, & Iacob læti nos participes regni expectāt. Ornemus matris uterū, quæ nos denis mēsisibus tulit. Nemo infirmior alio, nemo inter fratres degener appareat. Eodē patre generati, eodē lacte nutriti, pares in omnibus esse debemus. Similis nos doctor instruxit, lex nobis data cōmunis omni est uirtute retinenda. Hoc cōcordiæ uinculo, fraternitas sancta permansit, nec fuit in spectaculo (cum unus præsentibus cæteris torqueretur) mœror dolentiū, sed gaudiū peremptorū. O nobilissimi regū omniū pueri, inæstimabilis glorię, uirtutisq; eximie. Nullum ex uobis formido perterrit, ita properastis ad mortē, quasi immortalitas sola peteret. Vere uos fratres, quos interitus ipse sociauit. Magnū quidem nostro generi decus omnipotens protulit, & ad omniū confirmandos animos, exemplū unicæ laudis ostendit. quos (credo) propterea in eo numero esse uoluit, in quo mundum ipse construxit, ut septem fratres, septem dierum, quibus perfectā sunt omnia, æmuli redderentur. Sed quid hic animum miramur in pueris, cum se mulier ad contemptū doloris armauerit? quamuis non mater dicenda sit, sed humana quidē fragilitate quid sublimius, quæ peperit tot triumphos? Nam interfectis paruulis, mater pie accensa, nec immerito, cum id non solum humanus sensus habeat, sed immanibus quoq; feris amoris ista conditio sit, ut uisis insidijs, paruulos saluti propriæ præponētes, alii protegant, defendant morsu, ungue custodiant. & cum cuiq; sit resistendi facultas, obuiam ire hosti pro pullorum amore festinant. Nec in his solum charitas ista seruatur, sed apes quoq; ipsæ non sobolem tantum, sed & mella seruantes, minantibus aculeis irruentes, ut sint perituræ post morsum, plus parcunt generi quā saluti. At hęc zelosissima mater diuino utique spi

Ecc 4 ritu

ritu fundata, cō filio quoq; sapiētiae & incredibilis uirtutis, filios ante se perire festinauit. Quippe quæ nō esset uictura post proliū orbitatē, maluit eā secure suscipere, q̄ interire sollicita. Omni igit familia deo dicata, postremū decus passorū accedit mater, contēnens minas regis, & maternū pectus offerens & uitam filiorū. O beati generis origo, ò unius uteri gloriosa foecunditas. Non ego uos paruulos mēbrorū lineamētis, & totius uultus notis matris æmulos dicā: sit hæc summa laudis in cæteris, quibus præter naturā nihil animus dedit: uos ergo similes mente, robore, fide, asserā: & matri in omnib. pares dicam. In nullo ei postponendi, in nullo minus uenerabiles estis, nisi q̄ illa immanitatē dolorū præ oculis excepit: & dum in suis quoq; torqueret mēbris, similis uobis illi tolerantiae animus fuit. Hoc illa præstantior, q̄ septē cruciatu, anteq̄ cruciaret, excepit: & in omnib. ne superaret, extimuit. Verum exemplū foeminarū omniū, nescio an pepereris mulier paruulos tuos, an creaueris, quos sereno uultu passa es in frustra secari. quod intrepida uidisti, parum est: hortata es, ut perirent. Illum incidi unguis, lætabaris: distendi rotis alium, ligariq; gaudebas. Illius uicina mirabaris incēdia, atq; aliū ne tanta ac talia pertimesceret, admonebas. Et quamuis cum intestino in illorū laceratione ferireris dolore, grauiora q̄ olim parturiens tormēta sentires, simulabas tamen læticiā: & discusso uultus nubilo, inducebas speciē triūphātis. Singuli terrente cōsumpti sunt. Nec cum unum remansisse cerneres, expauiisti. Nam quid ego describā exitia paruulorū, cum matri risus sint omnia? scissos uos, detractū capite tegumē, linguā radicitus detruncatā, manusq; cōfractas, ignē, laminas, rotas, & ad costandos homines æra candentia, multa etiā quæ ipso ignota sunt nomine. Adsit, ut sit cygnis tāta dulcedo, quorū suauiore melo canoras in morte uoces narrat antiquitas. Omni em̄ harmonia dulcius, omni uoce præstantius, pereuntiu carmen fuit. Sirenū pueri fabulas in morte supastis, cū uel matri solitudinē ultimā, uel deo gratias referretis. Optauit incredibilis prosapia mulier breuē orbitatē potius, q̄ æterni iudicij poenā subire, cū filiorū corpora maluit cruciari, q̄ animas: sciēs nihil infirmius labe mēbrorum, quæ etsi passio desit, sæpe tamē intestinus dolor affligit, enecant febres, copia sanguinis premit, aut nimius cursus euiscerat. quis aut ignorat nauigantiū naufragia, iter agētiū lapsus, quietosq; seffores subita morte cōsumptos? Taceo incēdia repentina, latronū insidias, & pereūdi uias. Cū ergo tot occasionib. humanū pectus ad mortē agitet, quis nō optet interitū cū salute, in quo tēporalia amittunt, & æterna retinent? O uenerandissima, foeminarū atq; legis, & gentis nostræ gloria. In hoc Noe arcæ simillima, in medijs fluctibus & procellis inuiolata permansisti. Vt illa em̄ diluuij cælestē impetū tulit, & cōpagine firmata tabularū, inclusum intra se quod acceperat, nō amisit: ita tu quoq; sanctū spiritū, quem deo dispēsante acceperas, in recessu pectoris custoditū, uinci ab hoste non es passa. Ecce quantum utilis ratio esse potest, quæ nos sæpenumero uiros inferiores foeminis facit. Nec Daniel tantum uisis leonibus formidauit, nec caminus tribus pueris iugi igne succensus, tantum arsuris dolorem incussit, quantum hæc foemina in singulis passa pereuntibus, anteq̄ ad corporis sui poenam ueniretur, accepit. Quid faceret alia mulier & mater, nisi per tristitia læmēta flebilis præcessisset, ululatus gemitusq;

tusq; misceret, se infelicē, se miserā cōclamaret: quæ ideo plures peperisset, ut sæpius orbata lugeret: repeteret partus, & illa denis men fibus materna fastidia, tot enixa mortes, tot pericula sæpe repetita, lactis alimoniā & paruulorū cibū, pressam diu corporis partē, baiulas manus, dulces susurros, informātis uerba, curas, uigilias, timorem, & in omnib. etiam prosperis animū semper futura metuentē. Diceret flens, non ego filios uestros auia blanda cōplectar, pauloante nimij gregis mater, nunc agens celerem uitā. Si mori mihi cōtingerit hodie, à quo sepeliar non habeo. Hęc omnia matris alterius, dei ancilla nō habuit: sed adamantino quodā sensu, rigidior cautibus stetit, filijs nec in poena, nec in morte defuit, ut interirent cōpultit, nec doluit interijffe. Nam comprehensa cum paruulis suis, Eleazari poenam aspiciens, Hebræa lingua, cum essent docti, simul exhortabatur dicens: O fortissimi pueri mei, ad dulce certamen, in quo & genti nostræ paremus gloriā, & nos à deo merita æterna cōsequamur, ad poenam sponte properemus, nec formidemus ò iuuenes, quæ Eleazari senile corpus suscepit. Satisq; in hac fragilitate durauimus, ad superiora properemus. Pater noster Abraham uenerabili sermone memorādus, unicū deo filiū, cū posceretur, obtulit: nec adhibere formidauit altari, quem uix in senectute suscepit. Et Isaac libens patris uictima stetit, sciens deo in omnibus esse seruiendū. Similis quoq; Danielis, ac triū puerorū causa est, mihi credite, tentamur potius q̄ punimur. Quicquid enim in hoc seculo prouenit, temporaneum & umbræ simile iudicandum est. Hos filijs animos mater incussit, & uiris mulier uirilem animū effecit. Nouissime filijs singulis cōsumptis, admirabilis tantorū athletarum parens, in cruenta poenarū carnificina, flexis repente genibus, corporis à deo dissolutionē efflagitabat: non enim uiuendi cupiditate, sed filiorū causā tantū tempus protraxisse. Septem igitur triumphos mater pientissima suscepit. Antiochus faucibus stridet, matrem generosam affligere iubet, tyrannice rapitur, teneris nudatur artubus, in altum manus alligantur, sæuis illiditur flagellis, læsis moeret uberibus, ac flāmi uome addicta sartagini, ambustos ultro filios cōcomitatur in poenas, ac oratione protēsis surrectisq; manib. pro grauidis matribus fusa coelibem effudit spiritū. Porrò cæli fulmine tremuit Epiphanes. O magistra iustitiæ, filios comitata uictores, ò superatrix tyrannorū, ò speculū martyrū, ò patientiæ forma non mulieribus solū sed uiris futura, uenerāda præsentibus, colēda posteris, admirationi nō solū genti nostræ futura, sed seculis. Splendorib. tuis luna succumbit: nec se, quamuis mundū impleat, cū tuis fulgoribus comparabit. Septem te clariores coelestibus stellæ, grata luce circūstant. Si possit in picturam aliquam manus humana describere, & uictorum omnium poenarū genus in posterū ceris, ut gestum cōstitit, explicare, sine lachrymis nemo transiret, omnis utiq; multitudo cōflueret, suffragantē plurimi: & multa uideretur donasse, qui in gloriā summi dei talia stratagemata depinxisset. Et si quis sculpedi artifex, hanc figuram aspectu miserabilem sepulchro intriuerit, aut ædibus illocauerit, ab omni tetra peste esset alienus, æternaq; felicitate indubie frueretur. Sed unde ullius magnitudinis saxum, quamuis tenui limula minutum opus tenens, capacitatem haberet tot poenarū? Senex itaq; Eleazarus, & hæc illustris mater, filijq; septem, propter decus generis sepulchrali honore

nore decorantur. Magnus ab his omnibus cultus exhibetur, etiam alienæ sectæ homines inuasit timor. In iustitiæ argumentum, ut pijs cordibus summa ueneratio infigatur, octidellium exoritur, dum angelicis manibus interemptorum funeribus ministratur. Enimvero ipse tyrannus stupore defixus, tam piæ mentis uirtutem expauit. Tantum postremo affecti sunt gratiæ, ut gentis nostræ peccata restinxerint. Exitium sequitur mox tyranni, Israel aliquando respirat. Videns namq; Antiochus magnitudinem fidei mortisq; contemptum, peditum sibi legiones ex Hebræorum numero congregat, per quas hostes perculit, & laudis plurimum cepit. O benedictum Abrahamæ semen. Videte quantum nobis septem filiorum ac matris passio præstitit collegarum. In hac pietate durate, ut patribus pares esse possitis. Ecce totius gentis mala populiq; peccata, paucorum exemit exitium. Superatisq; hostibus, quos Israelitarum manus perculit, soluta iam peccata post uictoriam fuere. Postremo autem rabie fremens, uerminososq; uentre, ac squalidis foetoribus confictatus Antiochus, exspirauit. Supplicia sequuntur extinctum. Nam cum Hierosolymitas à lege retrahere nõ posset, Persis (quia poscebat necessitas) bellum indixit, ibiq; quod merebatur, excepit. Nunc tandem superest, ut paucis omnia complectamur. In ipso namq; agone pientissima mater ac martyr circûstantibus dicebat: Virginalem usq; dum licuit, pudorem tenui, castis me postea nuptijs illigauit, domum propriam nõ reliqui, procreauit filios non pudendos, & mariti morte perculsa, nihil ex fide perdidit: hoc & multo alio sermone uocitabat. Sed quid amplius? proponebat filijs prophetas, interfectum Abel fraternis insidijs, oblatam hostiam loco Isaac, exulem Iacob, Ioseph custodia carceris occupatum, Danielis leonem, & trium puerorum incendia. Recensebat etiam eisdem Esaiæ librum, qui dicit: Licet per ignem transeas, flamma te non comburet. Dauidicum psalmum in quo ait: Multæ tribulationes iustorum. Salomonem quoq; similiter, ponentem lignum uitæ facientibus uoluntatem eius. Ezechielem etiam non omittebat dicentem: Viuent hæc ossa arida. Canticum deinde quod docuerat Moses non obliuisceretur, in quo scriptum est: Ego occidam, & ego uiuere faciam, & longitudo dierum uestrorum in manibus meis. O infelix tyranne, quid tibi lebetes ardentis, quid machinæ profuerunt? quid sectæ oculorum palpebræ, detractæ etiam imis faucibus linguæ, cum his omnibus longe peiora patiaris? Illi uerò quos interficis (mihi crede) diuino utuntur imperio, & de salute & de ultione securi. Nam qui pro causa salutis passi sunt, prosper illis euentus erit, cum pater omnium deus atq; uniuersa respiciens, sequentibus se uitam præbeat sempiternam.

Hæc itaq; quæ in monumentis ueterum, & sacris literis de diuis
comperi Machabæis, posteritati æter
num legenda consecraui.

Flauij Iosephi operum finis.

I N D E X

Adonibezecus capitur ac truncatur manus & pedibus, sic uti ipse alios reges mutilauerat 115
 Adoramus quaestor tributorum ordinatur 190. lapidibus obruitur 218
 Adulterij suspecta quomodo purgetur 75
 Adramalechus Senacheribi filius patricida 261
 Adrazarus Sophenorū rex à Dauide uictus 174
 Aegyptius uates seductor Iudeorum 542
 Aegyptij populus qualis 11. 43
 Aegyptijs quis astronomiam & arithmeticam primus tradiderit 14
 non licere eis greges curare 42. cur quintam fructuum portionem regibus pendant 42. pugnant cum Aethiopiibus 46. Hebraeos insequuntur 53
 quare Babylonē abducti 273. eorum antiquissima rerum memorabiliū traditio 827. 829. testimonium de Iudeis 832. 841. quid eis Graecorum commercium conciliarit 831. sexagintamilia Iudeorum peremerunt 822
 Aegyptijs gratificari uolentes ueritatem de gestis Iudeorum corrumpere 842
 Aegyptiorum dii descripti 844. 854
 855. seruitus 858. eorum mali mores taxati 854
 Aegyptijs nemo regum aut imperatorum ius ciuitatis largitus est 854
 Aegyptiū mare totū portibus caret 745
 Aegyptum fames ingens occupat 35. 42
 Aegypti regina Solomonem inuisit 214
 Aegypti descriptio 667. 744. 745
 Aegyptus unde nomen acceperit 834
 Aeternius Fronto magister duarum legionum Alexandrinarum 792
 Aethiopes, populus 11. bello Aegyptios infestant 46. quō à Mose uicti 47
 Aethiops ab Aegyptijs circumcisionem accepisse 222
 Aelius Gallus dux auxiliariarum ab Herode missorum Caesari 418
 Aemilius Lucundus à Iudeis occisus 678
 Aemilius Regulus Cordubens. 508
 Aeneas, qui Aretas postea dictus Arabum rex constituitur 445
 Aeoles populus 11
 Aerariae quis inuentor 6
 Aeris genus auro preciosius 174
 Acinaces persicus, qualis 543
 Acta, petra, Sampsonis habitatio 128
 Agaris insolentia ob cōceptum infantem punitur 15. 16. ablegatam unā cum filio consolatur angelus 18
 Agatharchides historicus 841
 Aggeus propheta 287. 288
 Agirae Nabathaei facinus 774

Agrorum terminos quis primus fixerit 5
 Agriculturam quis inuenerit ibidem
 Agrippae Aristobuli filij soboles 489
 uaria fortuna 490. usq; 496
 M. Agrippae in Iudeos beneuolentia 313
 Agrippa in Asiam mittitur 421. ab Herodem magnificē exceptus epulum praebet populo 427. eius in Iudeos studium 437. 455
 Agrippa rex Herodem apud C. Caligulam accusat 497. accusati tetrarchias ac bona consequitur 498. conuiuio sumptuosissimo Caesarem excipit 501. Iudeos reconciliat Caio 500
 501. hortatur Claudium ad retinendum principatum 522. tergiversator bilinguis ibid. quae beneficia à Claudio Caes. acceperit 524. 525. eius in Iudea reditus 526. Silam unctū adseruat 527. reliqua eius gesta usq; mortem 528. 529. 530. & 654. 656
 661. 663. 664. 667. 670. 674
 675. 687. 714. 739. 750. 757
 Agrippa filius Agrippae 530. impetrat pontifici. strole custodiam Iudeis 531
 Chalcidi praeficitur 538. Claudio auctor ut Iudeorū causam legitime cognoscat 540. Chalcidem aufert ei Caesar, et multis alijs toparchijs donat ibi. nuptias instruit ibid. Galileae parte donatur à Nerone 541. domū extruit 543
 Neroniada nominat & munificus est 544. Magdala certat capere 556
 uenit Tyrum cum Vespasiano 575
 Agrippae regni fines qui 687
 Agrippina Claudij Caes. uxor 540. maritum ueneficio tollit ibid. filium Neronem imperio praeficit 541
 Agrippinum à quo conditum 613. 614
 Ainā inuadunt Hebraei, & fugantur 108
 capitur & succenditur 109
 Alabarchiae magistratus 537. 540
 Alanorū nationis descriptio 816. eorum irruptio in Mediam & Armeniā ibi.
 Albinus Iudaeae praesidet 544. Iudaeam latronibus explet. 545. malus 547
 Albinus Romanorum praefectus Iesum Anani misere multatum dimittit 796
 Albini procuratoris direptiones & iniustitia 568
 Alcimus in pontificatum succedit alijs Iacimus dictus 331. profugit ad Demetrium ibid. perit 333
 Alexander Alabarcha mutuat pecuniam Agrippae 491. infra Alexander Lysimachus
 Alexander Antiochi Epiphaniis fil. bello aggreditur Demetrium 336
 vincit 338. Ionathae amicitiam ambit

337. Ionatham in summo honore habet 340. Ptolemaeo Philometori hostis factus occiditur 342
 Alexander Aristobuli fil. Iudaeam infestans à Gabinio uincitur 371. 372. rebelans Romanos quotquot potest interfecit 372. 373. Hyrcano bellum infert 591. 592. cum Gabinio pugnat 593
 securi percussit 374. 593
 Alexandri fictitij actus & fallacia 645
 Vide Pseudalexander
 Alexander Herodis filius Roma reuersus ducit uxorem 427. accusatus à patre causam dicit, & reconciliatur 432
 433. 434. calumnijs oppressus conciliatur patri per socerum 443. iterum calumnijs urgetur ab Eurycle alijsq; 446. 447. & in carcerem detruditur ibid. accusatus à patre Beryti, damnatur 450. strangulatur 451
 Alexander Herodis filius ueneficij accusatur à patre 617. 618. iterum accusatur 621. & in uincula concijitur 621
 accusatur 625. strangulatur 626
 eius soboles ibid.
 Alexandri Herodis filijs posteri in maiore Armenia regnauerunt 654
 Alexander Iamneus Hyrcani filius, rex factus fratrem insidiantē interimat 357
 circumuenit astu Ptolemaeum Lathurum, à quo postea uincitur 358. iterum belligeratur cōtra eum 359. praeliatur cum suis 360. 361. cum Demetrio Eucero ibidem. immanitatis causa Thracides dictus: alijsq; gesta & mors 261. 363. & 585
 586 587
 Alexander Lysimachus Alabarcha solutus uinculis à Claudio 525. eius diuitiae quantae 537
 Alexander rex primus Macherunta edificauit 812. quo tempore mortuus 839. eius morte Iudaei in Aegyptum & Phoenicem translati 840
 Alexander Philippi filius patri in regno succedens quas tulerit uictorias 301
 Damascum & Tyrum capit atq; Gazam 302. pontificem Iadadum ueneratur, & Hierosolymis deo immolat, Danielisq; prophetiam interpretatur, & Iudaeis quaecunq; postularant concessit 303. 674. eo mortuo quomodo regna eius occupata 304
 Alexander Tiberij pater portam templi supra Corinthiā crassiori auro & argento perfudit 759
 Alexander Veles rex 342
 Alexander Zebinae Demetrii uicti loco rex

I N I O S E P H V M

rex constitutus foederatur Hyrcano 353. in bello cadit ibidem
 Alexandra Alexandri Iamnei uxor quomodo à marito instructa regnum seruarit & administrarit 362
 363. morbus eius & mors 364
 365. 787. 788
 Alexandra Hyrcani filia, uxor Alexandri Aristobuli, insensa Herodi 399
 400
 Alexandra Phasaeli filia 489
 Alexandria plus singulis mensibus quam Hierosolyma toto anno pendit Romanis 667. ipsdem quatuor mensium annonam ministrat ibid.
 Alexandria ciuitas post Romam maxima 748
 Alexandriae portus descriptio 745
 urbis situs descriptus 667
 Alexandrinorum seditio contra Iudeos 674 675
 Alexandrini Vespasianum pro imperatore prompti agnoscunt 745
 Alexandrinorum fortitudo & praestantia in oppugnatione Hierosol. 763
 Alexandrini quandiu cefferint Iudeorum solennitatibus 854
 Alexandrini seditioni Apionis similes ibidem
 Alexandriae arx 369. 371. 589
 Alexas ducit Salomem uxorem 453. iubetur ab Herode nobiles Iudeos se defuncto occidere 466. pie agit 467
 Abisai, Abisai 11
 Alisfragimuthosis rex cōtra pastores gerit bellum 833
 Aliturus mimorum actor 550
 Allus Samarita, libertus Neronis 491
 Althemus praetimore obriguit 611
 Amalecite gens 58
 Amalecite bellum Israelitis inferunt & uincuntur 58. 59
 Amalecite Hebraeos subigunt 122
 eorū rex captus et occisus 145. 146
 Amalecitas quanto deus odio sit prosecutus, & quomodo Saulus eos extirpauerit 145. David cedit eos 164
 Amalecus nothus Aliphaxae filius 28
 Amalecitis regio ibidem
 Amanus quanto in honore apud Artaxerxem habitus, & quantum in Iudeos propter Mardocheum concepit odium 295. consulit contra seipsum 297. in cruce Mardocheo paratam sustollitur 298. & filij eius 300
 Amarae filij quomodo Ioannem Gaddim interfecerint, & quas eius cadis poenas dederint 335

Amarames Moysis pater & Aaronis, deum inuocans ut Hebraeos redimat exauditur 44
 Amaranus seditiosus exulat 531
 Amarinus constituitur rex 226. obit diem suum, relicto principatus successore Achabo filio 227
 Amasius Abesolomi copijs praeficitur 185
 impetrat ueniam à Dauide, cui gratulatur regni restitutione 188. constituitur praefectus exercitus 189. occiditur à Ioabo 190
 Amasias filius Ioasi regis Iudae, uir bonus & pius patri in regnum succedit 250
 251. paterne necis autores tollit, Amalecitas, Idumaeos & Gabelitas praelio uincit & ad idola deficit 251
 increpatur à propheta ibid. minatur Ioae regi, & praelio uictus capitur interficiturq; 252
 Amasias sacerdos 236
 Amathus, Amathe 11. 12
 Amathus castrum ad Iordanem 359
 Ambitio quantum malum 168
 M. Ambiuus praeficitur Iudaeae 481
 Amenophis regni terminus 833
 Amesses regni terminus 833
 Amias Achaz fil. bello superatus à Zacharia trucidatur 255
 Aminadabus leuita 135
 Ammanus Ammanitae 17
 Hebraeorum genti bellum inferentes male excipiuntur 125. 126
 Ammanitarum contumelia in Dauidem, & quae de eis ultio accepta 176
 excinduntur 179
 Ammanitae & Moabite socij mutuo sese occidunt 237
 Ammaus exusta 643
 Ammaus thermæ sanandis corporib. idoneae 714. uide & Emmaus
 Ammonius insidiator Ptolemaei Philometoris occisus 342
 Amnon sororē Thamarum stuprat 179
 occiditur à fratre Abesalomo 180
 Amorei cum suis regibus deleti 87. 88
 qui eorum ditionis termini 87
 Amoritae regio duabus & dimidia tribubus conceditur 93
 Amosus Manassis filius regno paterno substituitur, quod propter impietatem non diu tenens occiditur 263
 Ananelus constituitur pontifex ab Herode 399. honore priuatur 400. restituitur ei 401
 Ananias Masbali pontifex cum quindecim alijs crudeliter necatur 777
 Ananias mercator Iudeus regias mulieres Iudaicam religionem docet 533

Ananias Nebedaei fil. pontificatum accipit 537. uinctus mittitur Romā 539
 Ananias nominatur Sedrachas 273
 Ananias Oniae filius copijs Cleopatrae praeficitur 354. 358
 Ananias Phariseus Iosepho se opponit 562
 Ananiae pontificis liberalitas, eiusq; seruum iniquitas 544. 545
 ipsius filius capitur à sicarijs 544.
 Ananiae pontificis domus incenditur 670
 Ananias pontifex cum Ezechia fratre & pontificibus alijs in cloacis latuit propter seditionem 670. cum fratre interficitur 671
 Ananus Anani filius pontificatum acquirat, & Iacobum lapidat 544
 Anani senioris felicitas ibid.
 Ananus Ionathae filius Cestio portas prodere uoluit 678
 Ananus Iudeorum dux uinctus Romam mittitur 539
 Ananus potifex cum Hierosolymitis bello contra Romanos se praeparat 684
 685. apparatus belli rursus amittere noluit 685. milites contra Simonē Goriae mittit ibid.
 Ananus pontifex, eiusq; gesta 721. 723
 724
 Anani mors Hierosolymae excidij principium 730. eiusq; uirtutes celebratae ibidem
 Ananus Sethi filius pontifex constituitur 481. eo priuatur 482
 Ananus Simonis satelles ad Titum profugit 791
 Anarabaches, pontifex Hebr. 66
 Anaxagorae Clazomenij mors 868
 Anchus rex Gittae 154. 160. exercitum ducit in Hebraeos 161. 163
 Andromacho amicitiam renunciat Herodes 442
 Andronicus Messalamii filius orator 339
 Angelus, quale nomen 407
 Angelos cum mulieribus coisse 6
 Anilei & Asineii Neerdensium facinorae 503. 504. 505. 506
 Animi unde certissimum argumentum colligatur 157
 Anna Helcanis uxor 131. 132
 Annibas seditiosus pleclitur 531
 Annius Minutianus 508. 511. 523
 Annius Rufus Iudaeae praeficitur 481
 Annus magnus quot annis constet 9
 Anni septimi, quinquagesimi seu Iobeli remissio 75
 Anni quot ab exitu Israelis ex Aegypto usq; ad templi Salomonis extractio nem 546
 Fff 2 Antej

I N D E X

Anteij interitus 515
 Anthedo, postea Agrippas dicta 359
 Antigonus Asiam occupat morto Alexan-
 dro 304
 Antigonus Aristobuli filius cū patre trāf-
 fugiens capitur 372. accusat apud Cae-
 sare m Hyrcanum & Antipatru 375
 paternū regnum affectans profligatur
 383. reducitur in regnū per Parthos
 386. amputat Hyrcano auriculas 388
 accusatur Romae et placat pecunijs ho-
 stem 390. quomodo ab Herode oppu-
 gnatus sit 391. & inde. quomodo ex-
 pugnat & irrisus à Sosio 396
 Antonius Herodis pecunijs corruptus
 eum occidit 397. 398. Antipatrum
 & Hyrcanum accusat 594. uincit-
 tur ab Herode 599. rex constituitur
 601. quā in insolens ex unica uictoria
 factus 606. dat se uincendum Sosio
 609. securi percutitur ibidem
 Antigonus Hyrcani fil. Samariae obsidio-
 ni praeficitur 354. quomodo à fratre.
 & cur occisus 356. 584
 Antiochia Mygdonia, urbs 535
 Antiochia, Syriae metropolis 686
 Antiocheni Demetriū ciectum recipiunt
 342
 Antiocheni soli cum Sidonijs & Apame-
 nis pepercerunt Iudeis cohabitatori-
 bus suis 674
 Antiochenium odium in Iudeos 312
 Antiocheniū petitiones apud Titū 809
 Antiochus Antiochi Grypi filius uictus
 & occisus ab Antiocho Cyziceni fi-
 lio 360
 Antiochus Antiochi Cyziceni filius supe-
 rat Antiochum Grypi, & superatur
 inde ab Eucero & Philippo fratri-
 bus ibidem
 Antiochus Aspendius ab Hyrcani filijs ui-
 ctus 583
 Antiochus Comagenae rex 483. 529
 Antiochus Cyzicenus cum fratre Antio-
 cho Grypo belligeratur 353. 357. uin-
 citur ab Hyrcano 354. occiditur à
 Grypi filio Seleuco 360
 Antiochus deus Alexandri f. adolescens rex
 coronatur & amicitiam cum Ionatha
 init 344. trucidatur à Tryphone suo
 tutore 350
 Antiochus Dionysus Antiochi Grypi fil.
 Damasci regno potitus quid gesserit
 361. 362. eius cum Alexandro &
 Arabibus bellum 586. 587
 Antiochus Epiphanes Seleuci fil. 320. e-
 ius gesta cōtra Iudeos 320. usq; 329
 806. 855. ad Elymaida uincitur
 328. cōmissa regni cura Philippo mo-

ritur ibid. 329. aliaq; eius gesta 874
 876. 857. 878
 Antiochi Epiphanis cū Ptolemæo Sexto
 contentio propter Syriam & in Iu-
 deam irruptio seuā 581
 Antiochus Epiphanes quomodo cepit
 Hierosolymam 769. 773
 Antiochus Eupator Antiochi Epiphanis
 fil. rex constituitur 329. Bethsarithas
 expugnat 330. Philippū tutorem re-
 gnū inuadentem occidit 331. captus
 à Demetrio trucidatur ibidem
 Antioch. Eupator Antiochi Epiph. f. quo-
 modo Iudeam afflixerit 582
 Antiochi Magni bellum cum Ptolemæo
 Philopatore & beneficia in Iudeos
 313. dat filiam Ptolemæo uxore 315
 Antiochi Pharaux, loci nomen 587
 Antiochus Seleuci nepos Deus cognomi-
 natus 313
 Antioch. Soter, etiā Pius dictus frater De-
 metrii rex natus Tryphonē persequi-
 tur & interficit 350. Simonem Mat-
 thiae in amicitiam receptum conatur
 subigere, sed insuliciter 350. oppug-
 nat Hyrcanum Hierosolymis, & cog-
 nominatur Pius 351. 352. regno &
 uita priuatur ab Arsace ibid. Seleu-
 cum Grypi uincit 360
 Antiochus Grypus qui & Philometor
 Demetrii Nic. moris f. Alexandrū Ze-
 binam bello occidit, & regnum Syriae
 occupat 353. Heracleonis insidijs oc-
 cisus 360
 Antiochus, Agrippa & Sohemus Vespæ-
 siano in auxiliū miserū bina milia pe-
 ditū, et sagittarios equites mille 689
 Antipas Herodis fil. cōstituitur tetrarcha
 467. affectat regnū 469. portionē
 paterni regni acquirit 476. 644
 Antipas pro Antipatro fratre rex consti-
 tuitur testamento 635. tetrarcha in-
 stituitur 637
 Antipas pater Antipatri Idumæe præfe-
 ctus ab Alexandro 366
 Antipas regij generis uir cōprehensus cu-
 stodia traditur 720. occiditur 721
 Antipater Herodis fil. à patre uocatur do-
 mum 431. honoribus augetur 432
 fratres crebris calumnijs infestat 432
 442. 447. malicia eius 453. 454
 eius i patre insidiā 455. 457. 458
 capitis damnatus uincitur 436. occi-
 ditur 467. ab Herode patre pellitur
 ciuitate 616. fratrib. insidiatur 617
 619. 621. 623. pdigit 626. 627
 fratru occisorū liberis etiā male uult,
 & cōspirat cōtra patrem 627. 628
 ueneno eū tollere conatur 630. 631

alij duobus fratribus calumnias struit
 631. causam dicit 633. 634. occidi-
 tur 637
 Antipater Idumæus Hyrcanū in regnum
 restituit 588. 589. aliaq; eius gesta
 593. usq; 597
 Antipater accusatus, declaratur præfe-
 ctus Iudæe à Iulio Cæs. & Hierosoly-
 morum muros reficit, & filijs suis præ-
 fecturas attribuit 595
 Antipater qui prius Antipas, quomodo se
 suosq; exercit, & Aristobulū regno
 eiecerit 366. 367. Scaurum cōmea-
 tu iuuat 371. 372. eius autoritas, u-
 xor & liberi 374. qualem operā na-
 uarit Cæsari aliaq; eius gesta 374
 375. dynasta & procurator Iudæe
 constituitur à Cæsare 376. suos libe-
 ros ad gubernacula prouehit 377
 Antipater Salomes fil. accusat Archelaum
 470 640
 Antipater Samarita Antipatri Herodis
 filij procurator 458. ueneficiū appa-
 ratum Herodi indicat 630
 Antipatris ciuitas edificatur 435. 614
 Antiphilus cum suo fratre uenenum ap-
 pararunt in Herodis interitum 458
 Antiquitatum libri xx. quod tempus com-
 plectantur, & quas historias 548
 Antonia Drusi maioris uxor, Germanici
 & Claudij mater Agrippæ dat mituo.
 pecuniam 490. 491. eius fauor
 in Agrippam 493. 494. eius priu-
 dentia 496
 Antonie edificij Herodiani descr. 761
 Antonia porticus incensa, & praesidium
 ex ea deturbatum 670
 Antonia turris ab Herode condita 425
 486 613
 Antonie fundamenta subuersa 787
 M. Antonij decreta pro Iudeis 381
 M. Antonius, dux Ro. 371. in Asiam pro-
 ficiscitur & Herodem defendit 384
 599. amore Cleopatrae captus He-
 rodem & Phasaelum tetrarchas con-
 stituit 385. 399. ad regium fastigium
 eundem promouet 390. ab eodem pe-
 cunijs corruptus Antigonum è medio
 tollit 397. 398
 M. Antonius donatur ab Herode 398. ho-
 mo impurus 399. Herodi nimium in-
 dulget 402. multa indecore agit in
 gratiam Cleopatrae 404. subigit Ara-
 meniam 404. uincitur apud Actium
 à Cæsare 408. occisus 412. qualem
 operam Gabinio praestiterit 592. He-
 rodem exulē regno Iud. praeficit 602
 603. propter Cleopatram multa facit
 indecore 609
 Antoe

I N I O S E P H V M

Antonius centurio à Iotapateno insidijs
 interemptus 702
 Antonius praefectus ala equitū contra Ro-
 manos 686. eius gesta ibid.
 Antonius Primus è Moesia contra Vitel-
 liū cum legione tertia properat 746
 eius gesta ibid. Vitellium interficit
 739. in conflictu cum Vitellianis qua-
 tuor milia & quingentos amittit 746
 Romam properat 747
 Antonius Silo Taricheas missus cū duo-
 bus milibus sagittariorum 710
 Aod. uide Iodes
 Apachnae regni termini 832
 Apamia obsidione liberata 597
 Apellæus, mensis 291. 321. 326
 Aphrica unde sic denominata 20
 Aphri & Aethiopes quantum annue pen-
 dant Romanis 666
 Apion Alexandrinorum legatus contra
 Iudeos 498
 Apion grammaticus res Aegyptiacas con-
 scripsit 849. eius portentosa menda-
 cia de Iudeis & tota uita taxata ibid.
 & 850. 851. eius calumnia & men-
 dacia cōfutat 852. 853. 854. 855
 propheta factus fabulam tragicam de
 Iudeis impudentissimē fingit 855
 856. 857. 858. 859
 Apionis mors 858
 Apobaterion locus 8
 Apochis regni termini 832
 Apollodoti Gazaraeorum ducis praelium
 cum Iamneo & mors 119. 359
 Apollonius Antiochi dux, à Iuda Maach.
 beo uictus occiditur 324
 Apollonius Dauus praefectus Alexandri
 filij Antiochi Epiph. 340. uincitur à
 Ionatha 341
 Apollonij Molonis mendacia de Iudeis
 855. 859. 860. 866. 867. 868
 Aponius senator sauciatur 524
 Apsanes Iudeis praeficitur 126
 Aquila aurea supra portam posita deijci-
 tur 464. 635. 636
 Aquila quare Romanorum insignie 692
 Aquila Caligulae interfector 514
 Ara tabernaculi, & Arula suffumigato-
 ria 66
 Arabia, confinis Iudæe 366
 Arabes qua etate infantes suos circumci-
 dant 18
 Arabes Hebraeos subigunt 122. ab ipsis
 rursum ceduntur 123
 Arabū praelium cum Herode 405. 406
 Arabum Iudæam deuantantium seuitia
 474
 Arabum gesta in Iudæa post mortem He-
 rodis 643

Arabes Iudeorum transfugarum uiscera
 patefaciunt, aurumq; eximunt 778
 Aramus, Aramei 12
 Arami liberi quibus gentibus appellatio-
 nem indiderunt ibidem
 Aranes ubi mortuus ibidem
 Arasci templum 261
 Arbela uicus 569
 Arbori interdicta quae uis indita fue-
 rit 4
 Arca Noe 7
 Arca Noe reliquia ubi seruentur 532
 Arca tabernaculi forma 65
 Arca in potestatem hostium uenit 133
 quatorum malorum his fuerit autor
 ad quos peruenit, & quomodo He-
 brais reddita 133. 134
 Arca transfertur Hierosolymam in tem-
 plum Salomonis 208
 Arcades de antiquitate gloriantes, post
 Athenienses literis eruditi 828
 Arce, alio nomine Arctipus, ciuitas 112
 Arce, quae nunc Petra, ciuitas 86
 Archelais uicus conditur 478
 Archelaidis palmeti 481
 Archelaus Cappadocum rex 427. 435
 Herodem ad sanam mentem reducit
 443. eius prudentia 622. 623
 Archelaus Herodis filius à patre regno
 praefectus ipsius sumus curat 467
 populo se accommodat, & incidit in
 seditionem 468. 469. accusatur a-
 pud Augustū 470. 476. eimarcha
 non rex cōfirmatur ab Augusto 476
 Glaphyram fratris de sancti uxorem,
 ducit 478. accusatur apud Augustum
 & relegatur Viennam Galliae 478
 646. uenditur eius bona 481. 646
 à fratre false calūniatur 631. rex con-
 stituitur 637. in seditionem incidit
 638. 639. 643. quod nō rebellasset
 quarta tributorū parte leuatus 645
 eius rediis quanti ibidem
 Archelais Magdali ad Titū p̄fugit 791
 Arcyon medicus 5
 Arethis, sexti ex fratribus Machabaei im-
 mania supplicia, eiusq; cum insigni to-
 lerantia sermones 881. 882
 Aretas Arabum rex fugientē Hyrcanum
 recepit hospitē, oppugnationē Aristo-
 buli cogitur intermittere 366. 367
 cum Scauro foedus init 371
 Aretas qui ante Aeneas cōstituitur Ara-
 bum rex 445. confirmatur 449
 Aretas Coelestriae regnū adipiscitur 362
 587. cū Herode bellatur 487. 488
 & Iudæe infert bellū 587. à Scauro
 mulctatur ccc. talentis 591
 Aretas Petreus Rom. auxiliatur 474

Argolicæ historiae scriptores discrepan-
 tes 823
 Ariphean Græcus historicus Iudeorum
 mentionem facit 841
 Arietis instrumēti bellici descriptio 696
 Ariochus Nabuchodonosori satellitū præ-
 fectus 274
 Arion procurator Iosephi Tobiae filij 318
 Aristæus Iudeorum negotium agit apud
 Ptolemæum Philadelphū 305. 306
 Aristocratiā esse optimā ministr. 97
 Aristotelis apud Clearchum uerba de Iu-
 deis 839
 Arius centurio confossus 474. 642
 Aristobuli odiū erga frat. Agrippā 490
 Aristobulus Agrippæ frater, Iudeorū cau-
 sam agit apud Petronium 499
 Aristobulus Aristobuli fil. adolescens pul-
 cherrimus 399. ab Herode constitui-
 tur pontifex, & occiditur ab eodem
 400 401
 Aristobulus Alexandri Iamnei fil. genero-
 sus 363. quō adsecutus sit regnū 364
 365. obsessus ab Areta liberatur per
 Scaurū 367. quale donū Pōpeio mi-
 serit, & cōtrouersia cum fratre apud
 eundem disceptauerit 368. quomodo
 à Pōpeio tractatus 369. uinctus abdu-
 citur Romā 371. uinctus elapsus ite-
 rum capitur & mittitur Romā 372
 ueneno sublatus est 374
 Aristobulus Herodis fil. reuersus Romā
 ducit uxore 427. conijcitur in carce-
 rem falsis calumnijs oppressus 447
 accusatus à patre Beryti dānatur 450
 strangulatur 451. 626
 Arist. filij Herodis, liberi qui 654. 626
 Aristobulo Herodis filio Armenia minor
 à Nerone data 656
 Aristobulus Herodis frater, priuatus mor-
 tuus, filia unica relicta 654
 Aristobulus Herodis dynasta Chalcidis f.
 dominijs multis donatur à Ner. 541
 Aristobulus Hyrcani fil. obsidioni Sama-
 riae praeficitur 354. quō imperarit, et
 sauerit in matrem ac fratres 355
 fratris caede pollutus moritur philellen-
 dictus 356. primus diadema regium
 usurpauit, & quomodo se gesserit in
 matrē et fratres 584. mors eius 585
 Aristobuli & Hyrcani furor & conten-
 tio 769
 Aristobulus rex Chalcidis contra Antio-
 chum 815
 Armenia regio 12
 Arnon fluius 86. 87
 Arphas uicus 688
 Arphaxades Arphaxadei 12
 Artabanus Vonone uicto Parthorum re-
 gnum

I N D E X

gnum asequitur 483
 Artabanus a Vitellio uictus 486. recupe-
 rato imperio foederatur Neroni 487
 Artabani cum Asinao & Anilao reconci-
 liatio & amicitia 504
 Artabanus regno pulsus restituitur per
 Izatem 534. 535
 Artabazes rex Parthorum donatus Cleo-
 patrae 609
 Artabazes Tigranis fil. captus 404
 Artaxerxes regnum paternum accipiens
 quale conuiuium instruxerit 293. ac-
 cusat uxorem & diuertit ab ea 294
 ducit aliam nomine Estheram ibid.
 Amanē in summo habet honore 295
 eundem cruci suffigit 298. Iudeos pe-
 riclitantes liberat 299. 300
 Artaxias Tigranis fil. regno non diu po-
 titus pellitur 404
 Artemisus mensis 205
 Artorius quemadmodum ex incendio per
 Lucium comilitonem seruatus sit 789
 Aruceus Arcem condidit 12
 Arudaeus. Aradus insula ibid.
 Aruntius praeco retundit Germanorum mi-
 litum impetum 516
 Arus uicus 474
 Arium loci nomen 154
 Assamoneorum gens Iudeorum reip. statum
 mutauit 288
 Asanonis montis Galilaeae situs 676
 Asanus Abiae filius regnum paternum ac-
 cipit 224. eius pietas, & bellum cum
 Zarao Aethiopi rege ac uictoria 225
 mors 226. 227
 Ascalon capitur 115
 Ascalon Iudeis semper inuisa 685. eius
 situs ibid. 686
 Ascalonitae quingentos & duo milia Iu-
 deorum apud se habitantium interfe-
 cerunt 674
 Ascalonitis quantum incommodi arca at-
 tulerit 134
 Aschanes eunuchus praepositus Hebraeo-
 rum nobilium cura obsequitur Danie-
 li 273
 Aschanaxes Aschanaxi 10
 Aser natiuitas 25. filij 41
 Aseritarum fors in Chananaea 112
 Asia quingenta ciuitates uni rectori &
 consuli Romano parere 665
 Asinaeus & Anilaeus Neerdenfes grassa-
 tores quomodo cum Artabano amici-
 tiam ineunt 503. 504. 505. 506
 Asiongaber, loci nomen 214
 Asorus ciuitas 121
 Asra buccina 76
 Asperiorum tabernaculi 64
 Asphaltites lacus 14. 636

Asphaltites lacus repletus cadauer. 736
 Asphaltites lacus Tiberiensis natura con-
 trarius 737. eius descriptio 738
 Asphar lacus 335
 Asprenatis prodigium & interitus 513
 Assamonei principatus quando desierit
 397
 Assamoneorum familia quando et quan-
 diu principatus Iudeorum coefferit. 546
 Assaracodas Senacheribi filius patri suc-
 cedit in regnum 261
 Assaron quantum contineat 66
 Assis regni termini 832
 Assuras Assyrij 12
 Assyriorum imperium quando dissolutum
 fuerit 261
 Astabbari populus 11
 Astapus fluius 47
 Astartes templum 165
 Astartix rex Tyriorum, eiusque successores
 enumerati 835
 Astoborta fluius 47
 Astronomiae qui primi inuentores 6
 Athenienses quando & quemadmodum
 Romanis subiecti 665
 Atheniensibus nulla cura fuit historiae con-
 scribendae 828
 Athenienses religiosissimi crediti 858
 scriptis legibus utebantur 861
 Athenis legatus Ptolemaei Euergetis ad
 Iudeos 315. 316
 Athenio dux Cleopatrae, Herodem repe-
 lit iam uictorem 495. 610
 Atrongaeus pastor regnum afficit 473
 642
 Auaris urbs Aegyptia 832. 833. 843
 Augusti Caesaris in Iudeos beneficia 437
 778. in Herodem odium & Aretam
 445. reditus cum utroque in gratiam
 449. confirmat testamentum Hero-
 dis 476. in Italia proficiscitur 599
 Augusti mors, & quot annis imperarit
 482 610
 Aule regiae descriptio elegans 757
 Aulica deliciae quae 189
 Aurea terra, regio 214. 215
 Azael ab Adado cum muneribus mittitur
 ad Eliseum unde se regem futurum co-
 gnoscit 243. contra Israelitas bellige-
 ratur & Hierosolymitanos, a quo pa-
 cem redimit Iosafus rex 249. 250
 moritur 251
 Azarias propheta uaticinatur Asani ag-
 mini 225
 Azarias compellatur Abdenago 273
 Azizus Emesenorum rex Agrippae iunio-
 ris sororem duxit 540
 Azotum pestis propter arcam detentam
 inuadit 133

Azotum captum & concrematum 341
 Azymorum festiuitas restauratur 257
 Azymorum festiuitatis institutio 52. 73

B

Aaras loci, & herbae descriptio 812
 813
 Baba liberi occiduntur ab Herode 415
 Babel quid significet 10
 Babylon locus cur sit dictus ibidem
 Babylonis extructio 52
 Babylon in Cyri potestatem uenit 278
 Babylonica captiuitas quando & quomo-
 do acciderit 266. 267. 268. 269
 270
 Babylonica turris institutio 9. & quanta
 fuerit 10
 Babylonij Iudeos persequuntur 506
 Babyloniorum antiquissima rerum memo-
 rabilium traditio 829
 Bacca uicus 687
 Bacchides dux Demetrii contra Iudaei Ma-
 chabeum mittitur frustra 331. mitti-
 tur iterum ac cum Iuda conflixit uin-
 cit 333. 334. adigitur ad pacem cum
 Ionatha inuendam 336
 Bacchidis scauita in Iudeos, & eius inte-
 ritus 581
 Baetriani populus 12
 Badus, qualis mensura 205
 Baonis regni termini 832
 Bagoas eunuchus 456
 Bagoas copiarum Artaxerxis impera-
 tor quomodo Iudeos ob homicidium in
 templo factum tractarit 301
 Bagothous & Theodestes eunuchi coniu-
 rant in necem Artaxerxis, & plectun-
 tur 294. 295
 Bahales Ammanitarum rex 271
 Baiae, oppidulum Campaniae ubi & cali-
 dae 497
 Balquis deus fuerit 247. sacerdotes eius
 uniuersi sublati ibid. aedes ipsius a fun-
 damentis diruitur 248
 Balachus Moabitarum rex Balamum ad
 Israelitas execrandum mittit 88. 89
 Baladas Babyloniorum rex amicitiam cum
 Ezechia inire cupit 261. 262
 Balamus uates contra dei mandatū pro-
 fectus ab asina compellatur 88. bene
 precatur his quos execrari uolebat
 89. malum consilium dat Madiani-
 tis 90
 Balsamus ubi nascatur 215
 Balsamū ubi proueniat 369. 404. 839
 Balsasar Naboandel dictus arripit reg-
 num Babylonicum 277. ipse cum suo
 regno in Cyri Persarum regis potesta-
 tem uenit 278. occidit Adoniam
 200

Banaias

I N I O S E P H V M.

Banaias satellitibus praepositus 190
 unus fortium Dauidis 192
 Banaias Salomonis copijs praeficitur 201
 Banathas et Thannus occisores Iabothi
 supplicio afficiuntur 169. 170
 Barachas autor Israelitis ut captiuos Iu-
 deos & Beniamitas dimittant 255
 Baracus Hebraeos in libertatem uindicat
 121
 Barasa expugnata concremata 327
 Baruchus Neri filius Hieremiae prophetae
 scriba 266. liberatur e carcere 271
 Baris castellum, postea Antonia 588
 Baris mons 8
 Barzapharnes Parthorum satrapa 386
 Syriam obtinet 599
 Basanes Hieroboami totam familiam su-
 stulit 224. regnum occupat 225
 Basane impietas a Gimone propheta gra-
 uiter carpitur, sed frustra, regnumque ab
 hostibus infestatum tueri non ualens
 moritur, Elano filio successore relicto
 226
 Bassus addit se Casio 597
 Batanae, Trachonis & Aurantidis, par-
 tiumque quarundam domus Zenonis cen-
 tum talenta reditus erant 644
 Bathuel Nachoris filius 913
 Bathyllus Antipatri libertus uenenum he-
 ro adfert 631
 Batibij dictum 513
 Beelsephon ciuitas 52
 Bezaltri Idumaeae uicus 737
 Beleastartus rex Tyriorum Hiramo patri
 successit 835
 Belli leges 102. 103
 Beniaminis natiuitas et nominis ratio 28
 filij decem 41
 Beniamitarum fors in Chananaea 112
 Beniamite post Iesu ducis mortem quieti
 & agriculturae student 115
 Beniamitarum fortitudo & peritia milita-
 ris 117. caedes omnium usque ad sexcen-
 tos uiros 118. quomodo ea tribus resi-
 tuta 118. 119
 Berenice, locus 214
 Bernice Agrippae filia 489. 525
 Bernice Coltohari filia 498
 Bernice Polemoni nubit 540
 Bernice Salomes filia datur nuptum Ari-
 stobulo Herodis filio 427 sit exosa
 Glaphyrae 439 datur alij mari-
 to 626
 Bernices supplicatio ante tribunal Flori,
 & eius uitae pericula 661
 Bernice & Iudaei ad Cestium de Flori ge-
 stis retulerunt 663
 Berotha ciuitas 110
 Berofus Chaldaeus de astronomia & Chal-

deorum philosophia Graece scripsit
 835. 836. eius historiae uerba & com-
 pendium de Iudeis 836. Graecos scri-
 ptos taxauit ibid.
 Bersabe, ciuitas 229. 249
 Bersabe puteus 17
 Berytus domicilium Romanorum 449
 Berytus Phoenices, colonia Romanorum
 805
 Berytus quomodo ab Agrippa exornata
 528
 Berzelleus quantis beneficijs iuuerit Da-
 uidem regno pulsus 185. quomodo gra-
 tiam ei obtulerit rex 189. 190
 Besana oppidum 556
 Beselel architectus 63. 70
 Besemmathe uxor Isaci 23
 Bethalaga uicus 336
 Bethel quid significet 23
 Bethenabem uicus 735
 Bethleem toparchia 736
 Bethmaus uicus 553
 Bethona locus 110
 Bethsabe forma Dauidem ad adulterium
 pellicit 117
 Bethsama uicus 134
 Bethsamarum prophani lxx. arcam con-
 tingentes moriuntur 135
 Bethsana, quae Scythopolis 328. 347
 Bethsana ciuitas 112
 Bethsuritarum deditio 330
 Bettea capta & praedata 174
 Bezedel uicus cum turri inexpugnabili
 686
 Bezethae collis descriptio 761
 Biblia quot annorum historiam complectan-
 tur 2
 Bithynos, Cappadoces, Pamphylios, Ly-
 dos & Cilices Romanis tributa pende-
 re 665
 Borcaeus Agrippae legatus a Iudeis uulne-
 ratus effugit 677
 Borcoos uicus 688
 Bouis cornu petrae noxa quomodo uindican-
 da 101
 Buz columna uestibuli templi 206
 Bozus quomodo Ruthem acceperit uxore
 rem 130. 131
 Britannicus Cl. Caesaris filius 540
 Britanic. Claudij ex Messalina fil. Neroni
 priuigno in imperio posthabitus 656
 Britanni quomodo & quando Romanis
 subiugati 665. 666
 Broccus trib. plebis 522
 Buccinarum excogitatio & usus 76
 Burrus praefectus praetorianorum militum
 541

C

Abrothaba locus 77

Cadmus Milesius quo tempore historiam
 conscribere inceperit 828
 Caduceatores sacros esse et uiolab. 407
 Caecilius Bassus occiso Sexto Caesare pro-
 uinciam occupat 381
 Caecilius Bassus Sex. Caesare interficit &
 copias eius occupat 596
 Caecinna ab Antonio Primo rerum gestarum
 nunciarius ad Vespasianum mittitur 746
 Caecinna de prodicione cogitat, & cum mili-
 te ad Antonium transfugit 746
 Caesarea ciuitas 110. 112
 Cenopolis forum quod uocatur materia-
 rium a Cestio incensum 677
 Ceron regio amoni ferax 532
 Caesar Iudeorum et Archelai coeuentum di-
 remit 644. Archelao ethnarchia seu
 mediae regni parte dedit ibid. eius pro-
 missio Archelao facta ibid. reliqua re-
 gni dimidia parte in duas tetrarchias
 diuisit ibid.
 Caesar quae Salomae largitus sit 645
 Caesar quas ciuitates Iudeorum regno auul-
 sas Syriae adiecerit 645
 Caesaris liberalitas in duas filias Herodis
 uirgines ibid.
 Caesar falsum Alexandrum deprehendit ibid.
 eum remigum numero inserit 646
 Caes. uocatos imperatores Rom. 213
 Caesarea conditur 613. 614
 Caesarea Philippi dicitur Neronis 544
 Caesarea Iudaeae maxima ciuitas 706
 Caesaria templa 614
 Caesariensium contumelia in mortuum Ag-
 grippam 530
 Caesarienses contra Iudeos apud Neronem
 uictores 659
 Caesarienses omnes Iudeos apud se habitantes
 trucidant 672
 Caesennius Gallus duodecimae legionis du-
 ctor a Cestio in Galileam missus 676
 duo milia Galileorum caedit ibid.
 Caesennius Patus rector Syriae 807
 Caesennius Patus Antiochum regem Coma-
 genes apud Vespasianum desfectionis
 accusat 815. bellum mouet contra eum ibi.
 uinctum Romam e Cilicia mittit ibid.
 Caesoniae iugulatae cum filia magnanimitas
 529
 Caiaphas constituitur pontifex 482
 Cain quid significet, sacrificat, iugulat fra-
 trem, totius malus multa inuenit 5
 eius posterum 6
 Caius Agrippae & Iuliae fil. Augusti ado-
 ptiuus 470
 Caius Caesar Agrippam uinculis soluit, et
 tetrarchia Philippi tradita, regem appel-
 lauit 651. ei etiam Herodis tetrarchi-
 am addidit ibidem

I N D E X

Caij uxor & filia occise 519. eius ingenium & mores 519. 520
Caius Caesar Deum se uocari uoluit 651
 Petronium ob statum in templo locandas, Hierosolymam misit ibid.
Caij litera ad Petronium 653
Caius per dolum interemptus, quanto tempore imperauerit ibid.
Calceus explorator Chananæ 78
Calide ad Baias 497
Calide ad Emmaum 482
Calide apud Callirhoen 465. 636
Caligo tabernaculi qualis fuerit 70
C. Caligula constituitur Caesar 488
C. Caligula Germanici fil. 494. designatur Caesar à Tiberio 495. occiso Tiberio fratre opprimitur & ipse Herodem cum coniuge mittit in exilium 498. quali erit ingenio 500. 501. Iudeis bellum illaturus reuocatur à Petronio & Agrippa 500. 501. moritur 502. eius in omnes sanctia, et diuini honoris uendicatio, insaniaque, tum coniuratio in ipsum, & eius interitus 507. usque 514 519
Callimander ab Hyrcano uictus interijt 354
Callistus Caligulae libertus 511
Calumniarum quanta uis 585
Cambyfes Cyri filius patri in regno succedit & Iudeos à templi & urbis aedificatione prohibet, moritur 282
Campus regius, loci nomen 15
Cana, loci nomen 405
Cana uicus Galilæe 554. 607
Cana seu Canatha 610
Canathenses ibid.
Candelabrum tabernaculi 66
Capernaum fons, Nili uena esse creditus 712
Capharsaba, campi nomen 435
Caphartophan Idumæe uicus 737
Capito cetero à Floro præmissus ad Hierosolymitanos 660
Capitolij templum à militibus direptis donarijs incenditur 747
Cappadoces populus 10
Carmeli montis situs 687
Carræ Mesopotamiæ ciuitas 12
Carthaginensium originis & fati descriptio 666
Carus, deliciae Herodis 456
Casander occupat Macedoniam mortuo Alexandro 304
Cassie portæ 486
Cassius Chærea 508. 509. 510. 514. 523. occiditur 524
Cassius quæ gesserit in Iudæa 374. 543 affigit Iudeos 382

Cassius Loginus Syriæ præses 424. 531
Cassius Iulio Cæs. interfecto Syriam petit et quæ gesserit 597. 598. occisus 599
Castor rerum Iudæicarum scriptor 855
Castoris Iudæi uersutia & dolus erga Titum 765
Castra Iudæorum, locus 375. 594
Catullus Libyæ Pentapolitanæ rector sicijs calumniandi doctor erat 826. triamilia Iudæorum trucidauit ibid. eius cruciatus & mors horrenda ibid.
Cedasa urbs 345
Celadus Augusti libertus 477. quæ Cæsaris nomine cum falso Alex. egerit 645
Celer accusatus Romæ causam dicit, et plebitur 539. 540
Celer tribunus uinctus à Claudio Iudæis ad supplicium Hierosol. mittitur 656
Cedebæus præfectus uincitur à Sim. 350
Cenizius Hebr. in libertatē restituit 119
Cephalio fr. Antip. cadit in prælio 367
Cestius Gallus Syriæ præses inuadit Galileam 563. 571
Cest. Festus à Claudio in Iudæa procurator præmissus 654. eius malitia 659
Cestius Saulū cum ceteris legatū ad Neronem in Achaiam mittit 679
Chabalon terra cur sic dicta 212
Chabalo uicus 563. 564
Chærea Caij uxorem & filiam interficiendas curat 519
Chalanas Syrorum transcuphratensium rex 176
Chalebo donatur pars agri Hebronis 115
Chaldei, populus 12
Chaldeorum cōsensus cum sacris literis 838
Chamis patris irrifor 12
Chananæus, Chanaan 11
Chananæorum terræ præstantia 78
Charetis mors apud Gamalam 717
Chariatharis ciuitas 135
Chasleus mensis 321. 326
Cheronis ciuitatis antiquitas 741
Chelcias Onie fil. copijs Cleopatras præficitur 354. 358. moritur 359
Cherubeis quid fuit 65
Cherubinorum descriptio 206. 208
Chetim quid Hebræis significet 11
Chetimus, & Chetima insula ibid.
Chetomene qualis uestitus 66
Cheton quid significet ibid.
Chettæi populus 12
Chiramus operarius insignis 206
Christus & Christiani 484
Chusarthes Assyriorum rex Hebræos sibi subijcit 119
Chusus, Chusæi 11
Chusis amicus Davidis cōstātissimus quod se gesserit apud Abesalomum 183

Citta ciuitas 256
Cillanos à Palestinis bello uexatos David iuuat ibid.
Cinthares idem quod talentum 66
Cinnyra, instrumentum musicum 191
Cinnyra fabula 513
Circenses Iudi 509
Circumcisionis prima institutio 16. 17
Cisus Saulis pater 137
Citharæ quis inuentor 6
Ciuitatem quis primus instituerit 5. 6
Claudius à militibus cōstituitur Cæs. 517
Claudius Agrippam ad senatum legatum mittit 653
Cl. Romæ cōtra Samaritas pronūciās tres eorum nobilissimos interfici iussit 656
Claudius quādiu imperiū administrauerit ibid. Agrippinæ uxoris Neronē priuignum in imperium cooptauerat ibid.
Clearchus peripateticus Aristotelem præceptorem suorum de Iudæis narratē inducit 839
Clemēs præfect. urbanarū cohortiū 510
Cleopatra Antiochi filia nubit Ptolemæo Philopatori 315
Cleopatra Flori uxor 547
Cleopatra Ptolemæi Epiphaniis filia datur nuptium Antiocho 315
Cleopatra Ptolemæi Philometoris filia dicitur uxor ab Alexandro Antiochi, qui & Demetrius dictus 340
Cleopatra M. Antonium in sui amorē pertrahit 385. 599. Mariammē cum filio ad se uocat, & Antonium contra Herodem incitat 400. usque 503. 610. 819. contra omnes omnium opibus inhians 403. 404. 609. Herodem ad stuprum sollicitat 404. occiditur 412. 612
Clitus Tiberiensis altera manu mulctatur 560 684
Cluuitus 513
Colossus Cæsaris 614
Comagenensium ciuili contentio 483
Commeatus centum annorum qua de causa in Massada incorruptus manserit 818
Conon Græcus Iudæorum mentionem facit 841
Conuallis laudationis 237
Conuentus ciuium quæ utilitas 96
Coponius Iudæis præficitur 479. 481
Coponius procurator constitutus, Archelai finibus in prouinciam redactis 646
Corban iuramenti explicatio 838
Corban, quomodo se liberent 86
Corcæ, loci nomen 589
Cores seditionem contra Moysen & Aaronem excitat 81. dat eius poenas 84
Cornelius Faustus Sylle filius qualem se præstitit in expugnatione templi 370
Cornelius Sabinus sibi ipsi mortem infert 510. 514. 523. 524
Corona triplex pontificis 68
Corræi, locus 136
Corus mensura quilis 79. 418
Costobarus Idumææ Gazæ præfectus ab Herode, lucro intentus, repudiatur ab uxore 414. 415. eius uiolētia 545
Costobarus & Saulus fratres unā cum Philippo ad Cestium transfugiunt 679
Coturnices ubi copiose inueniantur 57
Cotys Armeniæ rex 529
Craffus in Parthos proficiscens Hierosolymitanum templum spoliatur periurus 373. cum omnibus suis copijs perit 374
Craffus in Syriæ prouinciā Gabinius succedens quid gesserit 593
Cretenses moribus, non uerbis crudiebantur 861
Ctesiphon, urbs 507
Cuzanus Iudææ præses constituitur 537
654. & quid sub eo Iudæis acciderit ibid. & 539. accusatur à Iudæis 539
exulat 540. 656
Cuspius Fadus Iudæorum regno præficitur 242. 530. seditiosos punit 531 537
Cydoessa Tyrriorum uicus 719
Cyprus insula 11
Cyprus præsidij locus in finibus Hierichantis 674
Cypros Acrodis filia 489. alia Phasæli filia ibid.
Cypron, castellum 435. 615
Cypris Antipatri uxor 593
Cyrenæi, Marmaridæ et terribiles Syrtis querzadmodū Romanis subdita 666
Cyrus Persarū rex Babylonē et regē eius capit 278
Cyrus Iudæis Hierosolyma repetere permittit templūque restituere, ac uasa templi eis reddit, multaque præstat beneficia 281. 282. 287. 769. perit 282

D
Dabariteni uxorē Ptolemæi regij procuratoris inuadunt 557
Dacchari herbe descriptio 68
Dagon, arx 351
Dagon præcipitatus 133
Dagonis templum exustum 341
Dalæ, meretrix Sampsonis 129
Dalmatas bellicosissimos sub una tantum legione Romanorum quietem agere 666
Damascus à quo condita 12
Damascus imperio Davidis subijcitur 174
Damascus à Metello & Lollio capta est 367
Damascenorum in Iudeos seueritas 550 679 822
Dana oppidum 119. 219
Danaus Argiuorum antiquis. 834
Daniel uocatur Balthasar, & cupit diuis uiuere propter ualeitudinem & studiā 273. insomnia diuina uidet 274
regi somnia interpretatur 274
275. Balthasaris uisionem in pariete explicat 277
abducitur à Dario in Median & constituitur summus satrapa 278. insidijs patitur, sed insidiatores eius luunt poenā 278. 279
apud Ecbatana turrim aedificat ibid. quā carus deo fuerit, & quantum ceteros prophetas superauerit 279 280
Danielis prophetia 326
Danitarum fors 112
Danitæ à Chananæis sedes mutare coacti 119
Danus, fons Iordanis 15
Danus nascitur 25 filij eius 41
Darabita uicus 569
Darius Artabani filius Neroni obses missus 487
Darius Astyagis filius imperium Babyloniorum uastat, et Danielem abductum constituit satrapā, quem inuitus postea leonibus obijcit 278
hostes Danielis iisdem obijcit, & deum eis prædicat 279
Darius equitum præfectus sub Agrippa 670
Darius Hystaspis filius rex Persarum creatur, quæstionem proponit quænan omnium rerum fortissima aut potentissima 283. 284. commonitus uero à Zorobabele Iudæos libertati instituit & immunitati, urbemque & templum restituere promittit & iuuat 285. 289
mortuus successorem filium Xerxem relinquit ibid.
Dathamo cum uniuersa sua familia terra debiscit 84
David filius Iessæ 131
David qualis, & quomodo rex à Samuele unctus propheta, & Saulo furioso hymnos occinit ad citharam 147
eius magnanimitas 148
uictoria de Goliatho 149
amatur à Saulo filia, & sexcenta hostium capita Saulo adfert, & filiam eius uxorem ducit 150
focerum fugit 150. 151. 152. spicuosus

I N I O S E P H V M.

lo ab eo petitur 151
accepto Goliatho gladio fugit in Gittam, et insanum se fingit 154.
fugit inde aliò atque alio ibid.
Cillanis auxiliatur ac iterum Saulum effugit 157. 159
cum Saulum occidere potuisset noluit 157. 159.
reconciliatur Saulo 158
Nabali defuncti uxorem ducit 159
Amalecitas prædatur 160
iungit se Ancho contra Hebræos 161. 163
abducitur ei ambæ uxores captæ 163
Palestinos cedit & uxores recuperat 164.
Sauli interfectorem supplicio afficit, & epitaphia ipsi ac Ionathæ conscribit 166.
rex unius tribus declaratur, & cum Abnero pugnat 166
eius filij 167. 171.
Abnero foedere iungitur & amicitia 168.
interfectum luget 169
regnum in uniuersum ei confertur 170.
dominorum suorum occisores punit 166. 170
quanta copie ad eum in Hebronem conuenerint 170
Iehusæos illudentes capit 170. 171
amicitiam cum Iramo parat, & Hierosolyma ciuitatem Davidis appellat ibid.
Palestinos superat, & arcem Hierosolymam transfert 172. 173
Palestinos frangit ut & Moabitæ Adazarumque Sophenorum regem 174
Thanonem in amicitiam recipit, Idumeam subigit, & officia distribuit 175. 190.
Ionathæ posteros beneficijs afficit 175
legati eius iniuria à Naasse afficiuntur, Syri, Mesopotamite, Ammanite debellantur 176
177
Bethsaben adulteram facit & ducit uxorem, Vriamque interficiendum curat 177. 178
Ammanitas excindit 179
à filijs molestatur 180. 181
Abesalomum filium regem salutatum fugit 182.
patienter audit conuiciantem Semeim 183
fugiens benigne ter excipitur ab optimatibus regionis trans Iordanem 185
prior filium agreditur ibid.
occisum luget 187
ignoscit hostibus & recipit regnum saluatur rex 188. 189.
decem tribus ab eo deficiunt autore Sabæo 189.
Palestinos ultimo fundit, hymnos ac musicam instituit 191.
fortissimi uiri ipsius qui 192.
populum recensendo deum offendit 192. 193
et tribus malis infligendis pestem eligit & Oromne arcem cmit 193. 194.
templi extruendi locus ei indicatur, ad quod opifices & materiam comparat, filiumque instruit Salomonem quomodo se debet gerere nactus imperiū 194. aliosus

I N D E X

fiosus calefacit se Abifaces accubitu
 195. Solomone confirmat regem,
 officiaq; distribuit & tribus, tum tem-
 pli uasorumq; descriptionem tradit
 196. 197. Davidis principum alacri-
 tas in contribuendo ad templi fabri-
 cam 198. quid sub mortem Solomoni
 comiserit 198. 199. expirat ac sepe-
 litur, maximusq; cum eo thesaurus 199
 Dauidici generis regum finis, & quot eo-
 rum fuerint 270
 Debora prophetis 121
 Decima data 15. 23. 85
 Decius Mundus quantum insanierit in Pau-
 linam 484
 Delatorib. quid premij fuerit apud C. Ca-
 lizulam 515
 Demetrius Alexandrinus 340. 450
 Demetrius Demetrii filius amicitiam cum
 Ionatha inuit 341 Alexandrum uin-
 cit 342
 Demetrius Eucerus Antiochi Grypi filius
 rex apud Damascum constituitur, &
 Alexandrum Iannaeum superat 360
 361. contra fratrem pugnant captiuus
 ducitur ad Parthos 361
 Alexandrum praelio superat 586
 Demetrius Gadarcensis libertus Pompeij
 371
 Demetrius Nicanor rex 342. clementer
 agit cum Ionatha Iudaeisq; 343. uincitur
 a Tryphone 344. capitur a Parthis
 347. dimittitur, & in regnum resti-
 tuitur ab Arface 352. uincitur, capi-
 tur & occiditur 353
 Demetrius Phalereus quod bibliothecam
 Ptolomaeo Philadelpho comparauerit
 305. legem Iudaeorum transcribendam
 curauerit 207. 311
 Demetrio Phalereo in historia Iudaeorum
 uenia concedenda quod Hebraice nesci-
 uerit 842
 Demetrius Seleuci filius regnum Syriae oc-
 cupat, Antiochumq; & Lysiam occi-
 dit 331. Iudam occidit in praelio 334
 Ionathae amicitiam ambit 337. 338
 occiditur 338
 De i castra, locus 26
 Deus Galilaeorum clades Romanis dona-
 bat 700
 Deus Iudaeis omnem uiam salutis ad inte-
 ritum uerterat 778
 Dei decretum contra omne Iudaeorum ge-
 nus 821
 Dei definitio apud Mosen 861. 863
 Dextra porrecta quid apud barbaros si-
 gnificet 503
 Diagoras Melius in mortis periculo uersa-
 tus propter Athenienses 868

Dido soror Pygmalionis regis Tyriorum
 in Africa Carthaginē edificauit 835
 Diebus singulis quid deus condiderit 3
 Diglath, quid significet 4
 Diluuij uniuersalis descriptio 7. 8
 Dina Iacobi filia 25. stupratur, quapro-
 pter Simitae uniuersi trucidantur 27
 Diodotus Trypho Apamenus, uide Tryp.
 Diogenes Alexandri amicis. a Phariseis
 interficitur 587
 Dionysius Tripolitanus securi percussus
 368
 Diophantus notarius sceleratus 447
 Disciplinæ militaris exemplum pulcher-
 rimum 681. 682
 Disciplinæ a Chaldeis ad Aegyptios, ab
 his ad Graecos esse deductas 14
 Dissimiliū communionem etiam naturam
 horrere 97
 Dius in historia Phoenicum integerrimus
 Dius mensis 7 (834)
 Doecus mularum nutritor 154
 occidit Abimelechum pont. 155
 Dolefus nobilitate potens a Gadarensibus
 interficitur 735
 P. Dolobellæ decreta pro Iudaeis 381
 Domitianus cum multis Romanorum sal-
 uis euadit 747. a Mutiano produ-
 ctus populo rector insinuat ibid.
 Domitiano Germani subijciuntur & Gal-
 li 808
 Domitianus in triumpho Vespasiani &
 Titi eis adequabat 811
 Domitius Aenobarbus 540
 Domitius Aenobarbi filius ibid.
 Domitius Nero consalutatur Imperator
 541. fratrem, matrem, uxorem, uirosq;
 illustrius trucidat ibid. Caesarea exclu-
 dit Iudaeos 543
 Domitij Neronis uxor a marito occiditur
 541
 Domitij Sabini fortitudo 766
 Dora Phoenices urbs 551
 Doræ ciuitatis situs 857
 Doras Hierosolymitanus pontificem peri-
 mit 541
 Doris mater Antipatri Herodis filij accu-
 satur ueneficij, & quomodo se gesserit
 457. 458. 599. 630
 Doritarum in Iudaeos insolentia 526
 Dorotheus Ixx. interpretib. additur 311
 Dositheus Hyrcanum & Alexandrā He-
 rodi prodit 409
 Draconis leges desupplicij antiq; 328
 Druma Gedeonis concubina 124
 Drusilla Agrippæ filia 498
 Drusium turris 614
 Drusus Agrippæ filius 489
 Drusus Neronis filius 490. 494
 Drusus turris 420
 Drymos, loci nomen 599
 Dystrus mensis 105. 288. 300. 333
 E

Butius decadarchus sub Vespasiano
 693. Gamalæ occisus 715
 Ecdippon locus 600
 Edom, uide Adomus
 Edraus dux militum Ionathæ 234
 Eglon Moabitarum rex qui Hebraeos sub-
 iugarat, ab Iode interficitur 120
 Ela capta & habitatores eius extincti a
 Syriae rege 255
 Elanus Basanæ filius altero regni anno oc-
 ciditur, unā omnis eius soboles tollitur
 per Zamarem 226
 Elcana Iudæ copiarum dux occisus 255
 Elcias Magnus, legatus Iud. 499
 Eleazarus pontifex 2
 Eleazarus Moysis filius 49
 Eleazarus Aaronis filius 84. fit pot. 86
 Eleazarus pont. moritur 115
 Eleazarus Dodecæ filius unus fortium Da-
 uidis 192
 Eleaz. quidā arreptitorū medicus 204
 Eleazarus Auranes Matthiæ filius 323
 fortiter ab elephanto confosso oppri-
 mitur 330
 Eleazarus phariseus homo seditiosus con-
 uitatur Hyrcano 354. 355
 Eleazarus quō pontificatū adeptus 307
 Eleazarus thesauri templi custos quō pa-
 ctus cum Crasso 373
 Eleazarus Anani fil. pontifex constituitur
 unius tantum anni 482
 Eleazarus Boethi pontifex constituitur
 478. priuatur pot. ibid.
 Eleazarus gigas, quam uasto fuerit corpo-
 re 487
 Eleazari Asamonei filij fortitudo &
 mors 582
 Elea. Dinai, latro 539. 541. 655. 657
 Eleazarus seditiosus exulat 531
 Eleazarus Ananiæ potificis filius, Roma-
 ni belli seminarium fuit 669. reiecit
 Caesaris hostias ibid.
 Eleaz. Semæi facinus memorabile 697
 Eleaz. duo socij contra Manabemū 671
 Eleazari Simonis filij factio 660. 748
 749 753
 Eleazari Simonis Gioræ socij mors 740
 Eleazarus Sicariorū princeps Massadam
 obtinet 816. eius ad suos oratio 820
 altera oratio de immortalitate animæ
 ibid. & 821. 822. 823
 Elephantis quomodo pugnatum sub Ana-
 tiocho Eupatore 329
 Eleusa oppidum, Sebaste dictum 435
 Eleutherus fluuius 341. 346. 609
 Eleu-

I N I O S E P H V M.

ditione ceperit 116
 Epicrates pecunia corruptus Scythopoa-
 lim cum alijs aliquot ciuitatibus Iudæ-
 is prodit 354
 Epicuræorum error refutatur 280
 Epiphania, ciuitas 12
 Epiphanes & Callimicus filij regis Antio-
 chi Casennio Pæto pugna forti obtinun-
 tur 815. a Vologeso Parthorum rege
 magnifice excipiuntur ibid. Romam
 ad Vespasianum ueniunt 816
 Epomias descriptio 67
 Epule ferales Iudaeorum 638
 Equitum Romanorum arma 690
 Equus Modius Varo succedit 553. 556
 Erebinthonicus uicus 775
 Erica pratorianorum Achazæ præfectus
 occiditur 255
 Esalas prodigium Ezechie regi exhibet
 261. obiurgat eundem propter thesau-
 ros Babylonij monstratos 262
 Esaiæ prophetiā cognouisse & credidisse
 Cyrum regem 281
 Esaiæ uaticinium deprauatum 825
 Esdras Iudaeorum apud Babylonem degen-
 tium pontifex, a Xerxe quæ & quan-
 ta impetrauerit 289. 290. quomodo
 populum mundauerit, et legem ei præ-
 legerit, ac rempub. reformarit, mor-
 tuusq; sit 290. 291
 Escon puteus 22
 Esther puella quali fuerit forma 294
 ducitur uxor Artaxerxi & corona-
 tur regina ibid. Iudaeorum cladem su-
 turam cognoscens regi indicat 296
 297. impetrat Iudæis uitam 299
 Esai natiuitas 21 uxores 22 circum-
 uenitur a fratre ibid. iratus fratri
 reconciliatur 26. 27 partitur cum
 fratre habitationem, uocaturq; Ado-
 mus 28
 Essen, uestis qualis 67. 71
 Essenorū secta 480. 646. 647
 648. 649. eorum mirabilis constan-
 tia & uirtus in bello cum Romanis
 649. opinio de animæ diuinitate ibid.
 aliud eorum & diuersum collegium
 ibid. & 650
 Ethæo Githæus Davidis sectator præfi-
 citur exercitui 185
 Eua quid significet 4
 Euaei populus 12
 Euaratus Cous 625
 Euemerus Græcus Iudaeorum mentionem
 facit 341
 Euilas, Euilæ 11
 Euodus Neronis libertus 494
 Eupolemo Græco in historia Iudaeorum

uenia concedenda quod Hebraicè nesci-
 uerit 842
 Euphrates, fluuius 4
 Eurycles Iaco impostor maximus Hero-
 dem circumuenit, & domum eius sub-
 uertit 446. 623. 624
 Eutychus Agrippæ libertus & auriga in
 uinculis detentus 491. 492
 aperit Neroni maleuolentiam Agrip-
 pæ 493
 Eutychus, auriga Caij Cæs. 523
 Excæcantis aliquem poena 101
 Ezechielis prophetia 265. 267
 Ezeccias Achazæ filius regnum obtinet pa-
 ternum Hierosolymis, religionem col-
 lapsam restituit 256. 257. Palesti-
 nos bello uincit 252. a Senacheribo
 oppugnatur 259. in summam adactus
 desperationem Esaiam implorat 260
 posteritatem a deo exorat 261. mo-
 ritur 262
 Ezeccias latronum princeps interficitur
 595
 F

Abatus Augusti seruus 455
 456
 Fabatus procurator Caesaris, pecunias cor-
 rumpitur 682. 629
 Fabij centurionis fortitudo 590
 Fames ingens 229. 241. 242
 417 418
 Fati potentie nemo potest resistere 452
 Fauces locus 77
 Faustus Cornelius primus Hierosolyma
 conscendit 590. 591
 Felix Pallatis frater a Claudio ad Iudæos
 missus 656
 Felix præfectus militum Romanorum in-
 uadens Phasaelum uincitur 383
 Cl. Felicis procuratoris gesta 657
 658. uide Cl. Felix
 Ferrei montis situs 737
 Festus procurator successit Felici 658
 uide Porcius
 Festorum descriptio 73
 Filij contumaces & proterui in parentes
 quomodo mulcandi 100
 Filiorum hereditatis ius 95
 Flaccus Syriae præses 490
 Flauius Iosephus. uide Iosephus
 Flauius Sylua in administratione Iudææ
 Basso succedit 816. contra Massa-
 dam militem mouet 816. 817
 & 819 Massadam occupat & præ-
 sidium imponit, cum exercitu ad Cæsa-
 rem redit 824
 Fletus, Sylua 172
 Florus templi thesauris frustra inhiat, a cu-
 ius expugnatione depellitur 662
 Flori

Flori nouus dolus & auaritia in oppres-
sione Hierosolymorum 662. menda-
cium apud Cestium 663. uide Gesius
Fortes uere qui 163
Fortunatus Agrippæ libertus Romæ mis-
sus à suo patrono 497
Fratris uxorem ducere prohibitum 478
Fratres ueri quos & interitus ipse soci-
uit 883
Frontonis gesta in custodia 802
Fructus interceptiui & prematurus 97
Furij centurionis animositas 590
Furum poena 101

G
Gaba, quid significet 146
Gaba equitum ciuitas cur sic uocata 687
Gabaenorum iniuria in uxorem Leuitæ,
et quomodo ea propter mulctati 116
117 118
Gabaon uicus 190
Gabaonitæ astu foedus ineunt cum Iesu
qui ipsis contra Hierosolymitarum re-
gem succurrit 109. 110
Gabaon, Saul uicus 750
Gabinus præfectus militum Pompeij 369
eius gesta 371. 372. 373
Gabinus Scauro succedens quid gesserit
clari 591. 592. 593. 812
Gadara restaurata 591
Gadara optimates legatos ad Vespasia-
num mittunt, seq; dedunt 735
Gadarenfes Herodem frustra apud Cæsa-
rem accusant 421
Gade natiuitas 25. & filij septem 41
Gadus propheta Dauidi unius è tribus ma-
lis offert electionem 193
Galadæ collis & Galadæna regio 26
Galatæ à quibus denominati 10
Galba imperator creatus 739. in medio
furo necatus ibid. & 741
Gales insectans Abimelechum Gedeonis
nothum, proditur à Zebello 124. 125
Galgala quid significet 108
Galilææ & regionis trans Iordanem quan-
ti reditus fuerint 644
Galilea minor quæ 687
Galilææ utriusq; descriptio 687
calamitas 688
Galilea tota à Romanis subacta 719
Galilæorum & Samaritanorum confi-
ctus 655
Galilæi contra Romanos 684
Galilæi ab infantia pugnacissimi & om-
ni tempore plurimi 687
Galilæorum quot milia Iaphæ occisa 701
Galilæorum noua inuicta & factiones Hie-
rosolymis 742
Galliæ motus 736
Galliæ bellum desit 739

Galliæ situs descriptus 666
Galli centurionis facinus apud Gama-
lam 715
Gallos sub mille & ducetis militibus ser-
uire, quibus penè plures habuerint ci-
uitates 666
Gamala filius Iesu 722
Gamala ciuitas rebellat 713. 717. eius
situs ibid. & 714. 717. excisa 717
Gamalensium fides in Romanos 550
Gamalensium cum Romanis acres confi-
ctus 714. 715. 716
Gamalensium cædes à Romanis 717
Ganges fluuius 4
Garizim mons 302. 701
Galanitæ regio deficit ab Agrippa 561
Gazam nequeunt capere Israelitæ 115
Gazei à Iamneo obfessi captiq; 359
Gazara Palestine urbs à Salomone bis
ædificata 213
Gedon quomodo Hebræos seruitute exe-
merit 122. 123. quot filios habue-
rit 124
Geman uici situs 655
Genezar lacus descriptus 482. 711. ter-
ra eiusdem nominis descripta ibid.
Gentium enumeratio quæ Romano impe-
rio subduntur 665
Gentium qui uerenda Iudæorum more cir-
cunciderunt, enumeratio 838
Gentibus singulis quomodo à suis autori-
bus nomina sunt indita 10. 11. 12
Gemello renūciat amicitiam Herod. 442
Geon fluuius, & quid significet 4
Geraseni quomodo se erga Iudæos coha-
bitatores suos gesserint 647
Gergesæi, populus 12
Germanicus ueneno sublatus 483
Germanicus qualibus moribus 494
Germanicus Claudij Cæs. frater 540
Germanicus augur uinctus Agrippæ uincto
uaticinatur 495
Germani qualis gens 515
Germanorum descriptio 666. eos octo
tantum legionibus Romanorum domi-
tos ibidem
Germanorum agmina & bellum ciuile ab
Antonio Primo & Mutiano sedan-
tur 739
Germani Capitolij collem occupant 747
Germani uiribus corporum laudati 797
Germanorum magna ex parte defectio à
Romanis 808. defectiois causæ ibid.
Gersus Moysis filius 49
Gesius Florus Iudææ procurator quomo-
do Iudæos ad arma contra Romanos
capeffenda compulerit 471. 547
& quam malus fuerit uir 558
Gesij Flori procuratoris qui Albino suc-

cessit, crudelitas, impudentia et uersu-
tia 658. 659. auaritia apud Cæsari-
enses 659. 660. noua crudelitas in
Hierosolymitanos 660. 661. Vide
etiam Florus
Getheris Arami filius 12
Getuli, populus 11
Gigantum reliquie in Hebrone 115
Gigantum posteritas à quibus perdomi-
ta 14
Gimon propheta Basani quæ mala ipsum
mancant uaticinatur 225
Gimæa uicus 687
Giscala Gal. oppidulum indomitum 717
Giscala succenditur & diruitur 551
Giscala à Iosephi militibus diripitur, præ-
daq; popularibus concecitur 684
Giscalorum status 551
Glaphyra Archelai Cappadocum regis fi-
lia nubit Alexandro Herodis fil. 427
620. odio prosequitur Salomem 439
occiso marito remittitur ad patrem cum
dote 453. moritur 626. nubit Ar-
chelao Herodis filio, Alexandri fratri
478. ite Iudææ 479. eius somnum 646
Gobolitis regio 28. 56
Godolias Acani filius præficatur reliquijs
Hierosolymorum 271. humaniter tra-
ctat Iudæos profugos ibid. eiusdem pie-
tas, sed illi noxia 272. occiditur ibid.
Goliathi Gittai statura & insolentia 148
interitus 149
Gomar, Gomarenfes 10
Gorgias à Iuda Macchabæo uinctus 325
uincit Iosephum Zacharie 328
Gorion filius Iosephi, & Simon Gamalie-
lis contra libertatis corruptores hor-
tantur & concionantur 721
occiditur 732
Gotarzes Parthorum rex 535
Gotholia Achabi filia, uxor Iorami Hie-
rosolymorum regis 244. Dauidis fa-
miliam quantum potest tollit & regnum
administrat 247. & regno & uita
priuatur opera loadi 248
Græcorum & Iudæorum dissidium 498
Græcis turpissimum uisum Iudæis inferio-
res fore 658
Græcos bis ternis fascibus Romanorum o-
bedire 665
Græcorum omnia noua & heri nuperq;
facta 827. eorum regiones innumere
corruptiones inuasere rerum memoriã
delentes ibid. Sera cognitio literarum
ibid. & 828. philosophi primi Aegy-
ptiorum Chaldeorumq; discipuli ibid.
Græci posteriores Timeum in plurimis
mendacem ostendunt 828
Græcis ab initio nulla cura fuit historia
conscri-

conscribenda 828
Græcorum historicorum elegans descri-
ptio 828. 829. 830
Græcorum legistatores antiquissimi qui
860 861
Græcorum dii descripti 866. 867. 868
eorum legistatores poetis potestatem
dederunt ut quos uellent deos introdu-
cerent, rhetoribus uero ut decreta de re-
bus publicis quæ uellent conscriberent
Grædo apud Aegyptios ante Moysen nun-
quam uisa 51
Græpe cognata Isatæ regis Adiabenorū
aulam regiam Hierosolymis ædifica-
uit 742
Gratus militum præfectus, Simonem He-
rodus fil. obruncat 473. suis succur-
rit 474. 641
Graudam calce percutiens quomodo ple-
ctendus 101
Gymnasia Herodis 615

H
H Ai. uide Aina
Heberus Hebræorum autor 12
Hebræorum declinationis forma ibidem
Hebræorum nullus regnante Salomone ser-
uile opus faciebat 214
Hebræi bis ultra Euphratem ducti capti-
ui 273
Hebræorum decem tribuum captiuitatem,
& reliquiarum duarum tribuum trans-
migrationem quantum temporis inter-
cesserit 27. uide etiam Israelite
Hebron expugnatur & conceditur Le-
uitis 115
Hebronis oppidi antiquitas 14
Hecatæus Abderita 839. 840. 841
Hecotambæon mensis 86
Hecatontomachi Alexandri Iamnei 358
Hellanicus ab Acusilao de genealogijs
multum discrepat 828
Helcanes Leuita & eius uxores ac liberi
131 132
Helena Adiabenorū regina transit ad re-
ligionem Iudaicam 532. 533. 534
eius monumentum Hierosolymis 756
Helenæ Monobazi regis matris regia Hie-
rosolymis 761
Helias, uide Elias
Heliopolis 42
Helonis principatus Hebr. 126. 127
Heniochi Romanis subiecti 665
Heron, arca tabernaculi 65
Herennius Capito procurator Ianiæ 491
Hermæus qui & Danaus denominatus
843
Hermippus Græcus historicus diligentif-
simus 838
Hermogenes Græcus Iudæorum mentio

nem facit 841
Herodes Agrippæ frater, rex Chalcidus
529. 530. moritur 537
Herodes Antipatris fr. 374. Hierosolymo-
rum dux constituitur, Ezechiaq; cum alijs
prædonibus afficit supplicio 377. in-
fantum ob eadem exosus dicit causam
378. præficatur Cælesyriæ ibidem. Ro-
manorum beneuolentiam captat & asse-
quitur 382. Malichum trucidat 383
Antigonum Aristobuli, profligat ibid.
uxores & liberos sibi parat, ac M. An-
tonium corrumpit 384. accusatus te-
trarcha constituitur 385. 386. strenue
pugnat 386. elabitur ex hostium insi-
dijs 387. 388. difficilibus protectioni-
bus exercetur usq; Romam 389. rex
Iudææ à senatu Rom. declaratur 390
ex Italia nauigat, & pugnat contra
Antigonum 391. 392. auxilio ue-
nit M. Antonio 374. prodigiose ser-
uatus bis 395. Hierosolyma expu-
gnat, & Antigonum capit 396. Anto-
nium donat 398. Aristobulum ponti-
ficem occidit 400. 401. à Cleopa-
tra ad stuprum sollicitatur 404. bel-
lum Arctæ infert 405. concio ad mili-
tes 406. Hyrcanum occidit 409. quo-
modo amicitiam Antonij excusarit a-
pud Cæsarem, & regnum ab eo obtinue-
rit 410. 411. Mariammæ uxorem in-
terficat & magnifice donatur à Cæsa-
re 412. necatã à se uxorem luget mi-
ris modis 413. 414. effertur ad cæ-
dem amicorum quorumcumq; & ad om-
nia mala inclinat 414. 415. 416
arces in suam tutelam extruit 417
famæ urgenti succurrit 418. quomodo
subditos in officio continuerit 419
Cæsaream condiderit, & à Cæsare sit
muneratus 420. 421. 422. salutat
Agrippam 421. extruit templum Cæ-
sari, & tributorum partem subditis re-
mittit & conuenicula populi probi-
bet, et Essenos magnificat 422. templum
nouum ædificat Hierosolymis sumptuo-
siss. 423. 424. legem statuit de furi-
bus nouam 426. nauigat ad Cæs. &
reductis Roma liberis dat uxores, A-
grippamq; honorat 427. 428. quar-
tam tributorum partem suis remittit
430. ipsius familia domesticis agita-
tur dissidijs 431. filios suos apud Cæs.
accusat 432. quinquennale certamen
celebrat, arces cõdit 435. multaq; a-
lia 436. qualis ingenij ibid. pecunijs
destitutus Dauidis sepulchrum reclu-
dit 438. omnes coniunctos habet su-
spectos 440. 441. 442. 443

à Syllæo inique accusatur apud Cæsarem
444. 445. accusat filios apud con-
cilium Berytense 450. strangulat
451. liberis ipsorum prospicit 454
quas ipse uxores habuerit & sobolem
454. 489. Antipatrum damnatum in
uincula cõiicit 463. morbo correptus
testamentum cõficat 463. 464. morbus
qualis fuerit 465. sub mortem libera-
lissimus et crudeliss. 465. 466. uim
sibi conatur inferre, & Antipatrum iu-
bet occidi 466. 467. testamento mu-
tato moritur ac funeratur 467. testa-
mento eius confirmato quantum filijs
ipsius patrimonium superferit 476
præficatur Galilææ & strenue agit
595. accusatur Hyrcano à maleuolis
596. uindicat patris mortem 598
eius uictoriae ibid. accusatur 599
quomodo se gesserit in pugna contra
Antigonum & Parthos 600. 601
ædificat & multis premitur malis
601. 602. Romam nauigans iacturam
facit 602. rex Iud. constituitur 603
Antigonum expugnat & latrones 603
604. 605. 606. 607. fratris mor-
tem ulciscitur 607. in grauiâ incidit
pericula 607. 608. Syro & Ara-
bes uincit 610. 611. conciliat sibi Iu-
lium Cæs. 612. ædificat, amicos ac pa-
rentes honoribus afficit 613. 614
615. 756. 761. athletam & uenato-
rem agit ac bellatorem 615. 616
dissidet cum filijs duob. et uxore 616
617. reconciliatur filijs 618. iterum
dissidet cum ipsis 621. accusat filios
apud Cæs. et Beryti 625. occidit 626
654. occisorum liberis prospicit 627
quot uxores & liberos habuerit ibid
eius domus iterum conturbatur dissi-
dijs 628. Pherorã extrudit 629. ac-
cusat filium Antipatrum 633. 634
morbo corripitur lethali 635. 636
crudelitas eius & mors 636. 637
quomodo Romanum adduxerit exerci-
tum 770. instaurat ciuitates 812. 819
Herodes Herodis fil. Iuliana condit 481
489. tetrarcha fit. 481. recipitur in
amicitiam Neronis 482. quomodo pe-
rierit ibid. Vitellij iram in se concit-
tat 487. bello ab Areta superatur ib.
488. Herodiadis amore capitur 487
489. uxoris importunitate in exilium
detruditur 497. 498. quali fuerit
ingenio 528
Herodes Herodis fil. Tiberiadem & Iulio-
polim cõdidit 650. à Caio Cæsare ob
auaritiam increpitus, in Hispaniã cum
uxore fugit 651. quando decesserit,
Ggg &

I N D E X

et quos liberor reliquerit 654
 Herodias Agrippæ soror, Herodis iunioris uxor 487. 488. odio prosequuta fratrem se suumq; maritum in exilium conijcit 497. 498. eius exprobrationes et stimuli 651
 Herodion conditur 388. 601. 615
 Herodoti lapsus 261
 Herodotum cuncti mendacem ostendunt 828. Romanorum meminisse 831
 Herodotus erroris argutus 221
 Herodotus Halicarnassæus Iudeorum gentem non ignorauit 838
 Heroum oppidum 41
 Hesiodus ab Acusilao in quam magnis corrigatur 828
 Hettan prædium 216
 Hezarbunis dux captus 123
 Hieremia propheta uaticinium et epicedion Iosæ conscriptum 265. 266. 267. 268. 269. damnatur, iterum ab soluitur 266. aufugit ibidem
 Hieremias in carcere coniectus torquetur 268. in cænoscium puteum præfocandus demittitur uerum rursus liberatur 268. non uult proficisci Babylonem 271. donatur magnis muneribus, et aelia eius gesta ibidem
 Hieremias consulens Ioanni Careæ abducitur ab eo in Aegyptum ubi Aegyptiis captiuitatem indicat 272. 273. eius uaticinia celebrata 769
 Hierichus urbs 88. excinditur, et restitutor ipsius diris deuouetur 108
 Hierichus desolata 737. eius agri descriptio 737 et 738
 Hierichontis fons ex pestilenti et infrugifero saluberrimus et feracissimus ab Heliseo factus 737
 Hierichuntij agri bonitas 111
 369
 404
 Hieroboamus Nabathæi filius uaticinio cognoscens se futurum regem, populum ad defectionem sollicitat, effugit Solomonis iram 217. 218. decem tribuum rex eligitur et Sicimis habitat 219
 duasq; uitulas aureas facit et templa 219. brachium eius apoplexia tangitur, et inde a pseudopropheta seducitur 220. 221. filio suo egrotante quid responsum acceperit a propheta 222. 223. contra Abiam ducit exercitum 223. uincitur ac moritur relicto regi successore Nadabo 224. familia eius cuncta tollitur ibidem
 Hieroboamus Iosæ filius regnum Israelitarum excipit 251. 252. Syriam suo regno licet impius adiicit ibid. moritur Zacharia filio hærede relicto 253

Hieronymus historicus Iudeorum 841
 Hierosolyma rex cum uicinis regibus occiditur 110
 Hierosolyma oppugnatur, inferioreq; parte capitur 115
 Hierosolyma ciuitas Davidis dicta et quomodo exædificata 171. 333
 Hierosolymorum thesauri auferuntur, moenia ad trecentorum cubitorum spacium diruuntur per Ioam 252
 Hierosolymorum captiuitatem qui propheta prædixerint 265
 Hierosolymorum captiuitas, direptio, et a fundamentis uastatio 270
 Hierosolyma capitur ab Antiocho Epiphane, templumq; eius spoliatur et prophanatur 321. restituitur tam urbs quam templum 326
 Hierosolyma et templum a Pompeio expugnata 369. 370
 Hierosolyma diripitur a Parthis 388
 Hierosolyma eiusq; templum cur deus auersatus 542
 Hierosolyma ad summum felicitatis euasisse fastigiū, et ad extremam esse deiectionem miseriam 579. expugnantur ab Antiocho Epiphane 581. a Pompeio Magno capiuntur 589. 590
 diripiuntur a Parthis 601. oppugnantur ab Herode 608. 609
 Hierosolyma Iudææ umbilicus eiusq; situs 688. descriptio 755. 756. 840
 Hierosolyma bello, dominatione, seditione laborat 734
 Hierosolyma quædo et quoties capta uastata 803. quando in ea templum edificatum ibid. eius origo et finis ibid.
 Hierosolyma non idem uoce Iudaica quod Græca significat 849
 Hierosolymitanis fame laborantibus succurrit Helcna 534
 Hierosolymitanorum supplicatio 655
 Hierosolymitani officiose Agrippæ et Politiano obuiam progressi 663
 Hierosolymitanorum et Romanorum seditio 670
 Hierosolymitanorum luctus publicus 672
 Hierosolymitanorum turbæ et indignationes propter Iosephum 797. 708
 Hierosolymitanorum miserabilis clades, et fuga ad Vespasianum 733
 Hierosolymitani prima aggressione superiores 751. in legionem decimam excurrunt 752. eorum insidie contra Romanos 754. seditiones perpetue 761. 762. conflictus cum Romanis 762. 763. 764. 765. 766. 767
 pugnant circa machinas Romanorum 763. ualde terrentur 767. eorum pertinacia 768. aurum deglutiunt 771. crudeliter afficiuntur ibidem et 772. Romanos inuitos ad suum excidium coegere 772
 Hierosolymitanorum calamitas et clades miserima 772. 773. pertinacia crudelis ibidem conflictus 774
 fames 776. profugia ad Romanos 778. eorum qui transfugerunt, una nocte uiscera duorum milium patefacta sunt ibidem. famis incrementum horribile 779
 Hierosolymitanorum quam multa milia paucis diebus per unam portam elata 779. eorum quot milia portis eiecta ibidem. conflictus cum Romanis circa aggeres 780. 781. pugna magna et ferox 783. mendacia inter seditiosos 785. pertinacia insana ibid. pugna atrox circa custodias 786. 787. pugna circa templum 788. dolus contra Romanos 789. fames 790. pugna circa porticus 791. circa templum 792. 793
 strages et fuga incenso templo 793
 794. sex milia in porticum confugiunt, seq; saluari ex propheta falso seducuntur 795. plurimi confugiunt ad Titum 800. infinita multitudo uenit ibidem. strages crudelissima, incendium fames captiuitasq; 801. 802
 Hierosolymitani soli quanta bonitas 113
 Hierzeielis propheta 265. 267
 Him, mensura qualis 69. 72
 Hippeni Iudeos suos cohabitatores male tractant 674
 Hippici turris descriptio 756. 757
 Hippodromos, locus 636
 Hiramus Tyrionum rex, Salomoni quid ad templum Hierosolymis contulerit 834. multatus, quod Salomoni proposita ænigmata soluere non potuit 835. eius gesta ibidem uide etiam Iromus
 Hispani quando et quemadmodum Romanis subditi 666
 Historia apud Barbaros solennior quam Græcos 831
 Historiæ scriptori quæ curanda 365
 Historiæ ueritatem a Iudeis honorari, a Græcis uero negligi 579
 Historiæ ueræ quod indicium 829
 Historiarum scriptoribus non idem scopus 1
 Historicus mendax quantum a falsario instrumentorum differat 570
 Historicus quis laude dignus 579
 Historici quod officium 571
 Holocautoma sacrificium cur dictum 71
 Homeri

Homeri poemate nullum uetustius 828
 quomodo conseruandum ibidem
 Homicidarum inuitorum asyla 93
 Homicidij incerti inquisitio qualis fiat 97
 Hominis creatio 3
 Hominis ætatis quis terminus prescriptus 7. 13
 Homines quando degenerare a uirtutibus ad uitia cœperint 6
 Hominum cōmercia quibus uitanda 74
 Hominū ingenium quam sit malum 155
 Homoneæ, loci nomen 567
 Hortos pensiles a Nabuchodonosoro extractos 276
 Hospitij reuerentia 16. 117
 Hyc uocis significatio 832. 833
 Hycocyami descriptio 68
 Hyperberetæus mensis 72. 208. 228
 Hycanium uicus 610
 Hycanus Alexandri Iannæi filius constituitur pontifex 383. 587. foederatur fratri, et ociosam uitam elegit 365
 366. 587. 588. cur ignauus habitus et fugerit ad Arctam 366. Scauri amicitiam frustra ambit 367. disceptat apud Pompeium cum fratre 368
 redditur ei pontifex 370. 376
 honoratur ab exteris gentibus 376
 honoribus ab Iulio Cæsare afficitur 379
 capitur et amputantur auricule eius 387. 388. 600. 601. a Parthis dimissus ad Herodem reuertitur a quo perfide tractatur 398. 399. occiditur tandem ab eodē 409. 616. quali fortuna per omnem uitam fuerit agitatus ibidem
 Hycanus primus eius nominis pontifex 486
 Hycanus quomodo a Ptolemæo sororio tractatus et Antiocho Eupatore, tum gesta ipsius 582. 583
 eius felicitas 584. eius bellum cum Arabibus 589. iterum fit pontifex 591
 594. pontificatus confirmatur et regnum datur Iudææ 596
 Hycanus Iosephi Tobie filius, adolescens ingeniosus 317. 318. 319. eius gesta et mors 320
 Hycanus Simonis Matthei filius effugit Ptolemæi insidias, et principatu potitur 350. 351. oppugnatur ab Antiocho Sotere ibidem. pacem ab eo redimit 352. talentis, Davidisq; thesaurum tribus milibus talentorum immittit 352. urbes ab hostibus ablatas recuperat. pacemq; cum Rom. init 352. 353
 Samariam obsidet et radicibus tollit, cumq; deo colloquitur 354. 355

I N I O S E P H V M

eius felicitas et mors 355
 somnium de filiis quale aliquando habuerit 357
 I
 Iabenus rex Hebræos opprimit opprimiturq; ipse 121
 Iabissa ciuitas, et Iabissenorū officium in Saulum et filios eius extinctos 165
 Iabisus ciuitas capta, et omnes eius habitatores cæsi præter 4000 uirgines 118
 Iachim, columna uestibuli templi 206
 Iacimus. uide Alcimus
 Iacimus Zamaris filius eques 455
 Iacobi, filij Isaci natiuitas 21. præripit fratri benedictionem paternam 22. fugit fratris iram 23. dormienti uisio offertur ibidem. et nuptias celebrat 24. uisiones iterum 26. aufugit a sacerote 25. redit cum fratre in gratiam 26. 27. luctatur cum spectro 27
 Iacobus uocatur Israel 27. defodit Labani deos ibidem
 Iacobus partitur cum fratre hæreditate paternam 28. opulentia eius et felicitas 29. Iosephum luget 31. mittit filios frumentatum in Aegyptum 35. proficiscitur ipse etiam cum omni familia 41
 moritur 42
 Iacobus et Simon Iudæ Galilæi filij aguntur in crucem 537
 Iacobus frater Christi lapidatur 544
 Iacobi rectoris Iudæorum proditio 740
 Iacobi, septimi ex fratribus Macchabæi supplicia et constantia 883
 Iaddus filius Ioannis pontifex patris loco fit 301. Alexandro Magno negat forum uenialium rerum 302. placat eundem et impetrat quod uult 303. moritur 304
 Iadon propheta Hieroboami idololatricam obiurgat 219. disceptatur a Leone 220
 Iahel. uide Iale
 Iairus Galadenus, princeps Hebræorum 125
 Iale Iabinum occidit 121
 Ialus custos thesaurorum Davidis 198
 Ianiæ regni termini 832
 Iannæus Alexander. quere Alexander
 Iapha uicus 564
 Iaphæ munitiones 700
 Iaphetus filius Noe
 eius soboles quanta et quibus gentibus nomina dederit 10
 Iaphthes accitur ad principatum Israelitarum 125. 129. uictor filiam suam deo mactat ibidem
 Iar, mensis 205
 Iardan uicus 688

Iason, aliàs Iesus, Oniæ pontifex filius, pontificatum fratri extorquet 320
 Iason ut pontifex constituatur quantum numerarit Antiocho 874
 Iauanes Iapheti filius 10
 Iazarus pontificatu priuatur 481
 Ieziel propheta uaticinatur Iosaphato 237
 Iazonon urbs spoliata et concremata per Iudam Macchabæum 327
 Iberi, populus 10
 Ibes serpentibus infestæ 47
 Ides scelus et supplicium 484. 485
 Idumæa unde dicta 28. Dauidi subdita 175. eius tumultus 642
 Idumæi, quomodo circumcisionem et religionem admiserint 352
 Idumæorum nationis descriptio 725
 727. uiginti milia cum ducibus quatuor Hierosolymam ueniunt 726
 seditio et tumultus 728. 729
 Idumæi cum uiginti quinque milibus contra Simonem Gorie 740. Ioannis Leuie pecunias prædantur 742. ad Titum supplices ueniunt 800. scelerata eorum facta repetita 817
 Iebostus Sauli filius constituitur rex 166
 amittit regnum 167. 168. occiditur per insidias 169. sepelitur honorifice a Dauide 170
 Iebusæi populus 12
 Iebusæorum ludibrium in Dauidem male ipsis cecidit 171
 Iechonias. uide Ioachimus. nam binominis fuit
 Iaphthe. uide Iaphthes
 Iesraela urbs 229
 Iessæus filius Obedæ 131
 Iessæi filij qui 147
 Iesus Christus describitur 484
 Iesus Anani filius prædixit Hierosolymæ excidium 796
 Iesus Damnaei filius fit pontifex 544
 Iesus Gamalielis filius fit pontifex 545
 Iesus Iason dictus Oniæ frater pontificatu honoratus et mox eo priuatus 320
 Iesus Iosedeci pontificis filius pontifex 287
 288
 Iesus Naucci filius exercitui præficitur, et uincit Amalecitas 59. Chananae explorationem indicat suis commilitonibus et territis reddit animum 78. Moyses eum sibi successorem designat 93. prædicit, quæ gesturus erat 104. Chananaeam explorat 106
 Iordanem cum exercitu superat 107
 Hierichuntem sine labore capit 107
 108. 737. et Ainam excindit 108
 109. Gabaonitis foederatur capitq; quinq;

I N D E X

tur 43. 53. laudatur 872
 Iosephus apud Vespasianum accusatus 826. quinq; milium annorum historiam Græco sermone contexit 827 eius historię certitudo 830. dux ipse Galileorum à Romanis captus ibid. solutus uinculis cum Tito ad obsidionem Hierosolymorum profectus ibid.
 Iosephus belli historiam primum Vespasiano & Tito obtulit, ut sibi testes essent 830. Agrippæ regi eam dedit ibidem. Antiquitatis libros ex sacris literis interpretatus est 831
 Iosephus Simonis filius toparchiam administrat 680
 Iosephus Tobie filius quomodo Ptolemæum Euergete reconciliari iudeis 315 316. festiuum eius responsum 316 uxores & liberi 317
 Iosephus Zachariæ f. præficitur præsidio Hierosolymorum 327. uincitur à Gorgia 328
 Iosias Amasi filius patri in regnum succedit, optimam temp. & ueram religionem instituit sublatis idolorum aris et sacerdotibus 263. 264 moritur 265
 Iosue. uide Iesus
 Iothamus Ozie filius uir pius patri in regno succedit, Ammonitasq; tributa pendere cogit & moritur 254. 255
 Iothamus Zachariæ regis filius patri in principatu succedit uir pius & iustus 254. Ammanitis tributarijs factis decedit, filio Achaze successore relicto 255
 Iothanes Gedeonis filius parabolis ad Hebræos loquitur contra Abimelechum 124
 Iotape Sampfigerami regis filia 489
 Iotapate situs descriptus 694
 Iotapate excidium Hierosolymæ nuntiatum quali luctu urbē repleuerit 707
 Iotapatenorū conflictus acer cum Romanis 693. 694. 696. 697. 698. calamitas miserabilis 698. 699. 700
 Iotapateni cuiusdam capti à Vespasiano constantia 702. Vespasiano produntur ibidem. demum expugnantur ibid. eorum quot milia occisa et capta 703
 Iouis mensis 86
 Iozarus constituitur pontifex 465. priuatur eo 478
 Iramus amicitiam cum Dauide init 175
 Ireneus orator 469. 639
 Iris quid designet 9
 Iromi cum Solomone amicitia & mutua eorum beneficentia 204. 205. 214 quibus donis fuit remuneratus à Solo-

mone 212
 Isacus nascitur & circumciditur 17. ducitur sacrificandus 18. ducit uxore 21 nascuntur ei gemini 21. Abimelecho exosus reconciliatur & fodit puteos 22. fallitur ab uxore ibidem. moritur 28
 Isacharis fors 112
 Isoseth. uide Iebosthus
 Iseremoth locus 77
 Isiacorum scelus & supplicium 434
 Isidis statua & templum tollitur 485
 Ismael Fabi filius pontificatu uix dum nato exiuit 482
 Ismaelis Abrahami filij natiuitas & circumcisio 16. 18. Arabū autor est 18 ducit uxorem, gignit fil. xij. 18
 Ismael Phabæi filius constituitur pontifex 542
 Ismael regij generis iudeus Godoliam interficit 271. 272. quantam cadem etiam aliorum hominū fecerit præter Massbathenses abductos 272
 Issa quid Hebræis 4
 Issacharis natiuitas 25. filij quatuor 41
 Issamus fil. Athemæi, unus fortium Dauidis 192
 Israel quid significet 27
 Israelitæ inhumaniter tractantur ab Aegyptijs necantur, & grauibus laboribus atteruntur 43. 44. labor augetur 50. quantis eorum ex Aegypto migrantium. numerus 52. transcunt mare rubrū 54. armis Aegyptiorum se muniunt 55. obmurmurant Moysi 56. coturnicibus pascuntur mannaq; 57. ab Amalecitis prælio instantur 58. 59. collatio ad tabernaculi structuram 63. seditionibus agitantur & puniuntur 77. 78. negatur eis ingressus in Chananeam 78
 Israelite inscio Moysi cum Chananeis pugnantes uincuntur 80. que eis triginta octo annis in deserto obuenerint 85 86. quales milites fuerunt 87. Amoreos extinguunt 87. 88. à Madianitarum puellis seducuntur 90. 91. eos excindunt 92. Hierichuntem delent 108. item Ainā 109. partiuntur Chananeam, & quisq; in suam sortem mittitur 112. 113. comouentur inter se propter aram in ripa Iordanis extructam 113. quomodo se gesserint post Iosue mortem 115. omisso bello agriculturæ dant operam 116. eorū prælium cum Beniamitis 117. Chusarthei Assyriorum regi subiiciuntur octo annis 119. à Moabitibus subiugantur, & à Iode libertati restituntur 120

iterum à tabino opprimuntur 121
 per Deborah redimuntur ibidem
 ab Amalecitis & Medianitis septem annis misere tractantur 122. restituntur libertati per Gedeonem 123 sub Abimelecho male habentur 124 125. iam ab Ammanitis sed per Iaphthem liberantur 126. caduntur à Palæstinis & fugantur 132. uindicantur in libertatem à Samuele 135. 136 male tractati ab Ammanitis liberantur à Saulo 139. 140. caduntur à Palæstinis 164. 165. ciuili bello laborant 166. 167
 Israelitæ quot annis post Iesum nequie-runt Chananeos ex Hierosolymis eijcere 171. Reliqua ipsorum gesta sub regibus cõprehenduntur, Ezechia regē restituere religionē conantem condemnant, & prophetas occidunt 257 transferuntur in Mediam et Persidem & quo tempore id factum 258
 Itaburius mons 112. 119. situs 716
 Ithacia seu Hirenes concubina Ptolemæi Physconis sobrietat 852
 Ithamari domus priuatur sacerdotio 201
 Ithobal Tyriorum ac Sidoniorum rex 247
 Italiæ bella ciuilia 741
 Iubal, & eius inuenta 6
 Iuctas Heberi filius quos liberos habuerit 12
 Iucundus equitum præfectus tumultū Cesare sedat 660
 Iucundus Herodis satelles falso accusatus torquetur 447. 624
 Iudæa latronibus expletur 544. 545
 Iudæa regio ubi præstantissima 589
 Iudæa descriptio 688
 Iudæa nulla pars erat que non unā cum Hierosolymis interiret 735. 824
 Iudæus uiuus captus, Titi iussu crucifigitur pro muro Hierosolymæ 763
 Iudæi quando primum cœperint appellari 292
 Iudæis permittitur à Cyro redire Hierosolyma, & templum ibi edificare iterum 281. impediuntur ab edificando 282. à Dario Hystaspis filio liberi & immunes facti iuantur in urbis & templi restoratione, & quot eorum Hierosolyma reuersi sint 285 quando templum absoluerint 288 eorum reip. que forma fuerit & quomodo mutata ibid. duas tribus Hierosolyma redire uolentes per Asiam & Europam degere, reliquas uero decem ultra Euphratem esse 290. armati laborant 293. in summam calamitatem per

I N I O S E P H V M.

per Amanem acueniunt 295. quomodo à Bagoße tractati 301. quomodo ab Alexandro Magno 303. quomodo sub Ptolemæo Philadelpho 307. & inde quomodo ab Asiæ regibus alijsq; honorati 312. 313. misere ab Antiocho Eupiphane tractati 321. usq; 329. sub Demetrio 331. cum Romanis primū fœdus ineunt 333. in summa calamitate constituti post Iudæ casum 334 335. quando primum Romanis subditi 371. quibus honoribus et beneficijs ab iisdem affecti 379. 384. 385
 Iudeorum cum Samaritis contentio propter templum 339. 538
 Iudeorum sectæ quot 346. 480
 Iudæi quàm sint religiosi 370. 414
 Iudeorum Cyrenensium & Asiaticorum legatio ad Cæs. propter Græcorum molestiam 437
 Iudæi seditionem excitant 464. 468 471. 472. 473
 Iudeorum constantia pro tuendis legibus 483. 499. 490
 Iudeorum miseriæ sub Pilato 485. item alibi 502. & inde 507. sub Felici 541. 542
 Iudeorum & Græcorum apud Alexandriam seditio 498. 525
 Iudæi male à Babylonijs tractati Seleuciam migrant 506
 Iudeorum & Philadelphensium dissidium 531
 Iudeorum 30000. à seipsis cõtrita 538 eorum & alia clades ibid.
 Iudeorum cum Syris dissidium 542
 Iudeorū pontificatus & principatus successio & mutatio 546
 Iudeorum epule ferales 638
 Iudeorum cõtra Archelaum accusatio & petitio 644
 Iudæi Petronio supplicant 652
 Iudeorum tumultus sub Cumanis & calamitas 654
 Iudeorum & Syrorum seditio circa Cesaream 657
 Iudeorum sub Albino Hierosolymis seditio 658. alia sub Floro Cesareæ 659
 Iudeorum dispersio in totum 668
 Iudæi legatos ad Florum & ad Agrippam regem mittunt 669
 Iudeorum contentio cum Romanis 669 captiuitas eorum exordium 762
 Iudæi contra Iudæos in Scythopoli 673
 Iudeorum Alexandria occisorū quinquaginta milia 673
 Iudeorum & Romanorum strages in scenopegijs Hierosolymæ 676. 677
 Iudeorū uictoria insignis contra Cestium

678. 679. unde elati facti 685
 Iudæi à Romanis profligantur 686. 701
 Iudeorum clades ab Idumæis facta 729
 Iudeorum circa sepulturam cura 730
 Iudeorum in Massada immane facinus 823 824
 Iudeorum apud Alexandriam & Thebas interitus 824
 Iudeorum genus uetustissimum ex origine domestica 827
 Iudeorū cura conscribende historię 829
 Iudeorum cur rara mentio in Græcis historijs 827. 831. eorū apud antiquissimos nomina 833. 834. eorū egressus ex Aegypto mille annis ante Iliacū bellum 834
 Iudeorum magnanimitas & clementia in quo consistat 877. eorū leges optimæ 869. omnes populi eorū amuli ibid.
 Iudeorum fides & auxilia contra Aegyptios Rom. præstita 853. merita Augusti Cæs. epistolis cõprobantur ibid.
 Iudeorum integritatis testimonia ab Alexandro, Ptolemæis omnibus & senatu Romano, imperatoribusq; maximis facta 853. 854
 Iudan Amasiæ regis mater 251
 Iudas, Iudæi 11
 Iudæ portio in terra Chananea 112
 Iudæ natiuitas 25. consilium de fratris cæde uitanda 30. homo uehemens 36 filij tres 37
 Iudæ tribus gesta post Iesu mortem 115
 Iudam inter xij. fratres principatum obtinuisse 197
 Iudas Asamonæi filius quid contra Antiochum utrunq; fecerit & quomodo religionē instaurarit ac perierit 581. 582
 Iudas Chapsæi, uir strenuus 345
 Iudas Eliasibi fil. in pontificatum patri succedit 301
 Iudas Essenus propheta 585
 Iudas Ezechiæ latronis filius Archelæ regnum affectat 473
 Iudas Gaulanites Galilæus seditionem inter Iudæos concitat 479. 480. eius secta 481
 Iudas Iairi latenter inter Romanorū manus effugit 814
 Iudas Iudæ filius præfectus Simonis cū decem contubernalibus deliberat murum tradere Romanis 777
 Iudas Macchabeus 322. fratri in administratione succedit 324. Apolloniū & Seronem præfectos superat & occidit ibid. Gorgiam & Nicanorem uincit 325. itidem Lysiam 326. templū purgat & instaurat 326. uicinos mo-

lestos domat magnis stragibus 326
 327. 328. Nicanorē cum suis copijs delet 332. creatur pontifex, & fœderatur Romanis 333. cadit 334
 Iudas Sephoræi sophista 635
 Iudas uates 356
 Iudicum status quis 140. 141
 Iudicū imp. apud Iud. quantum durauerit 388
 Iulia uxor Cæs. Augusti 435
 Iuliæ Augusti quid à Cesare legatū 467
 Iuliani centurionis fortitudo & fatum 783 784
 Iulius Cæsar Pompeium fugat, & bellum cum Aegyptijs gerit 374. amicus & beneficus est in Iudæos 376. 379. parat expeditionem cõtra Scipionem et Catonem 379. occiditur 381
 Iulij Cæs. magnificentia, & liberalitas in Herodem 410. 411. 612. 613. uincit M. Antonium 408. occidit eū cum Cleopatra 412. beneficia in Aristobulum Alexandri 594. itē in Hyrcanum & Antipatrum 595
 Iulius Capella 551. 553
 Iulius Lupus Cæsoniam cum filia interficit 519. interficitur & ipse 524
 Iupiter Olympius 508
 Iurifurandi modus 20
 Iustus Iosephi satelles cadit 578
 Izata regis filij & fratres Tito supplicent 799

L

Abanus Batuelis filius 13. dolose cum Iacobo agit 24. 25. persequitur fugientem generum 25
 Labosardachus Niglasaris filius in paternum regnum succedit 276
 Lacedæmoniorum amicitia cū Onia pontifice 319. 320
 Lacedæmonij cum Iudæis societate & fœdus faciunt 346
 Lacedæmonij quando & quemadmodum Romanis subditi 665
 Lamechus, pater liberorum lxxviii. 6
 Largius Lepidus decimæ legionis præpositus 792
 Latopolis 52
 Latronum colluue: Hierosolymis 720
 721. eorum facinora 721
 Latronum turba in Iudæa 541
 542
 L. Lentuli decretum pro Iudæis 381
 Lepidus à Caligula occisus 508. 511
 Leprosi quatuor Syrorum castra urgente media inuadunt 242
 Leprosorum conditio 74. & quod alicubi sint in precio ibidem
 Leuces loci descriptio 819
 Ggg 4 Leui

I N D E X

Leui, militum praefectus 561
 Leuis natiuitas 25. ulciscitur sororis stu-
 prum 27. filij ipsius tres 41
 Leuius traditur 720. occiditur 721
 Leuita uxor quam nefande à Gabonitis
 tractata 116. 117
 Leuita eius prudentia 117
 Leuitarum numerus 76
 Leuitis ac sacerdotibus ciuitates cum suo
 agro, & decima adscribuntur 85. ca-
 rum ciuitatum nomina 112
 Leuita usum uestis lineae impetrant 545
 Leuitica tribus deo dicatur, cui tabernacu-
 li cura committitur 74. 76
 Lex Moysis cur à poetis aut prophanis
 historicis non tractata 307. 312
 Legis & praepceptum Dei pulcherrima
 explicatio 863. 864. 865. 866
 Legis nomen apud Graecos olim non fuis-
 se 860
 Leges Moysis ad mores pietatemq; perti-
 nentes 45. 46. 95. 96
 Lie & Rachelis emulatio 25
 Libri duo & uiginti apud Iudaeos chroni-
 ci 829
 Liberius Maximus iussu Vespasiani Iudae-
 is stipendium indixit 814
 Lybia dicitur Aethiopia 20
 Libys, Libya 11
 Linguarum multarum cognitionem cur Iu-
 dei non magni faciant 548
 Longaeui cur primi homines 9
 Longinus tribunus à Iudaeis occisus 678
 Longini equitis Romani forte facti 765
 Longini iuuenis Romani facinus 789
 Lotus adoptatur ab Abrahamo 13. capti-
 uus abducitur 14. seruatur de excidio
 Sodomitarum 16. 17. filia cum pa-
 tre cocunt 17
 Loti uxor in salis statuam uersa 17
 Lucilius Bassus legatus Herodum castel-
 lum capit 812. Macherunta quoq;
 813. Iarden Syluam oppugnat 814
 Lucius Annius Gerasam capit, & mille iu-
 uenum interficit 738. 739
 Luctus tempus 100
 Ludas, Ludi 12
 Ludi Circenses 509
 Luminum festiuitas, & eius institutio
 326
 Lupus Alexandriae rector ad Vespasia-
 num scribit de seditione Iudaeorum 825
 templum Oniae ablatis donarijs claudit
 ibidem
 Lustrandi populum modus 86
 Lustrationis tabernaculi modus 69
 Lydda ciuitas à Cestio exusta 676
 Lydi olim Ludi dicti 12
 Lysanias Ptolemao Mennaei patri succes-

sit in regnum 386. interficitur à Cleo-
 patra 404
 Lysanias Parthos in Iudaeos incitat 599
 Lysiae committit Antiochus Epiphanes fi-
 lium suum & bellum contra Iudaeos
 324
 Lysias uincitur à Iuda Macchabeo 326
 occiditur à Demetrio 331
 Lysimachus fratrem suum occidit, et Ga-
 zam prodit 359
 Lysimachus Hellepontum occupat mor-
 tuo Alexandro 304
 Lysimachi portentosa de Iudaeis menda-
 cia confutata 848. 849. 850. 859
 860 866

M

Macedones transisse pedites mare Pam-
 phylum 55
 Macedones quādo Romanis subditi 665
 Macedones Aegyptios subiugarunt 858
 Macchabaei natu maximi & primi inter
 septem fratres supplicia crudelissima
 & ipsius cum insigni tolerantia ser-
 mones 878. 879. ubi historia Mac-
 chabeorum fratrum
 Machera dux Rom. legionum qualiter se
 gesserit apud Herodem 393. 606
 Machir, tertij ex fratrib. Macchabaei con-
 stantia 880
 Macheruntij Romanis persuadent, ut pra-
 sidio suo decedant 674
 Macherus quomodo capta à Romanis
 813. 814. situs eius descriptus 812
 Macho capta & depredata 174
 Macro praefectus praetorianorum mili-
 tum 493
 Madianitarum filia Israelitas illicitant ad
 delinquendum 90. 91. caeduntur cum
 suis regibus 92
 Madianita Hebraeos subigunt 122. cedun-
 tur maxima strage 123
 Madiana ciuitas 47
 Madus, Madei 10
 Magnus campus regio 562. eiusq; descri-
 ptio 737
 Magog & Magogae populi 10
 Magus Aegyptius pseudopropheta tri-
 ginta milia hominum seduxit 657.
 cum paucis fugit ibid.
 Magi & latrones iterum Iudaeos affixe-
 runt 657
 Magorum turba in Iudaea 541
 542 543
 Malichus exactionum collector pro Caf-
 sio 597. nouas res molitur & ueneno
 tollit Antipatrum ibidem luit poe-
 nas 598
 Malichi Arabū regis perfidia 389. 602
 Malchus Arabiae rex Vespasiano in au-

Marcus

Marcus Sexti Caesaris successor in Syri-
 am 507
 Marochus dux Iudaeorum Babylone de-
 ducendorum Hierosolyma 286. 289
 Marochus Estherae patruus 294. regi
 insidias prodit 295. Iudaeorum cala-
 mitatem Estherae indicat ibidem. affi-
 citur summo honore 298. Amanis po-
 testatem & bona accipit 299
 Marc rubrum Iudaeis transitum concessit
 se, & Pamphylum Macedonibus
 455
 Mare uas templi cur sic dictum 206. &
 quādiu erit capax eiusq; usus 207
 Mareone Graecis Samaria 226
 Marefa urbs 225
 Maria Eleazari filiae facinus horrendum
 comeditis filium 790
 Mariamme Agrippae filia 489
 Mariamme Alexandri Aristobuli & Ale-
 xandrae filia, uxor Herodis 399
 occiditur à marito 412. 413
 Mariamme Alexandri filia, uxor Hero-
 dis Antipatri 599. eius insolentia in
 maritum 616. occiditur 617
 Mariamme Archelai uxor repudiata 476
 Mariamme ab Archelao marito transit in
 thorum Demetrii Alexandrini 540
 Mariamme Moysis soror 45. moritur 86
 Mariammes turris descriptio 757
 Maria ciuitas deuastatur 601
 Marsonae mensis 7
 Marsus Syria praeficitur 527. desert A-
 grippam Claudio Caf. 528. excipitur
 ab Agrippa, cui fit exofus 529
 Marsyas Agrippae libertus 490. Tiberij
 mortem patrono suo nunciat 496
 Marthace Archelai mater moritur 471
 Marullus praefes Iudaeae constituitur 496
 Massabazanes quid 67
 Massade castelli descriptio 734
 Massade castelli situs descript. 817. 818
 comaeatus & apparatus qui decem mi-
 libus uirorum sufficerent 818
 Masnaemphthes pileus 67
 Masphatis ciuitas, & quid significet 135
 Matathias Asamonei filius occidit Bacchi-
 dem, & duces expellit Iudaeae ac mori-
 tur 581
 Mathanes Balis sacerdos trucidatur 248
 Matthias Anani sit pontifex 527. priua-
 tur sacerdotio 529
 Matthias Apsalomi, uir strenuus 345
 Matthias Ioannis filius sacra prophanae
 renuit ueramq; religionem fortiter tue-
 tur 322. 323. instructis filiis moritur
 323. 324
 Matthias Margaloti seditionem mouet
 464. excuritur uiuus 465

I N I O S E P H V M.

Matthias Margali, sophista 635
 Matthias pontifex mittitur ut Simonem
 Giorae Hierosolymā introducat 743
 Matthias Theophili constituitur ponti-
 fex 458. priuatur eo munere
 465
 Matthea Boethi mors crudelissima 777
 Maxilla, locus 129
 Mazaca ciuitas 10
 Medabenses Amarae Ioannem Gaddim
 interficiunt 335. expugnantur ab Hyr-
 cano 352
 Medimnus Atticus & Siculus 79
 Medi populus 10
 Medi quod in Asia regnauerunt Graecis co-
 gniti 831
 Megassari facinus audax 774
 Megasthenes historicus 837
 Meieri filij Belse factum miserabile 794
 Mela legatus Archelai ad Herodem 447
 Melcha Aranis filia 12
 Melcha Sauli filia datur nuptum Dauidi
 marito, periclitanti succurrit 151
 datur alij nuptiū 150. 159. ridet ma-
 ritum 173
 Melchisedecus rex Solymae Abrahamum
 conuiuio excipit 15
 Melijs imposuit Pseudalexander 645
 646
 Memnonis sepulchri descriptio 652
 Memphibostus Ionathae filius humanissi-
 me à Dauide habitus 175. delatus Da-
 uidi occurrit uictori 188
 Memphitarum deditio 594
 Menander Ephesius singulorum regum
 actus apud Graecos & Barbaros con-
 scripsit 835
 Mendae ciuitas 265
 Menedemus philosophus 311
 Menelaus, qui alias Onias, Simonis filius
 propter amissum pontificatum deficit
 à patrijs legibus 320. abducitur ca-
 ptiuus & occiditur 330
 uide Onias
 Mensa tabernaculi 65. 66
 Mensae à Ptolemao Philadelpho Iudaeis do-
 nate descriptio 309
 Mensis anni primus Moysi quis & cur
 7
 Mensuras quis excogitarit 5
 Meroe unde dicta 47
 Mesas, Mesanai 12
 Meschus, Meschimi 10
 Mesopotamia difficilis transitus 20
 Mesre, Mesraei 11
 Mesraei filij quibus populis nomina impo-
 fuerunt ibid.
 Messala rhetor patrocinator Herodi
 385

Messalina à marito Claudio Caf. ob zelom
 typiam trucidata 540
 Methir, tunica pontificalis 67
 Metilius praefectus à caede reseruatus
 672
 Metilius Romanorum praefectus legatos
 mittit ad Eleazarum ibid.
 Micheas propheta, cadere ipsum nolenti
 male ominatur, & Achabo malū nū-
 ciat quare in carcerem conijcitur 233
 est impius, Achabo interitum praedicit
 234 235
 Micheas propheta 266
 Michole uxor Dauidis. uide Melcha
 Milesius arcis Damasci praefectus qui mo-
 do Philippum Grypi filium tractarit
 361
 Miluius cuiusdam facinus contra senatum
 Romanum 654
 Militis Rom. impudentia quantā cladens
 Iudaeis dederit 538
 Militis Moisaicos libros discerpentis poe-
 na ibid.
 Militiae qui non commodi 103. & qui ab
 ea immunes ibid.
 Mina quantum pendeat apud Iudaeos 373
 Minaeus Aegypti rex, Memphis conditor
 213
 M. Minucianus 514. 523
 Misael appellatur Mesachas 273
 Misas Moabitarum rex propter negati-
 uo ioramo tributum quo necessitatis per-
 uenerit 238. 239
 Misenum oppidum 507
 Mithridates ararij Cyri praefectus 281
 Mithridates occisus 369
 Mithridates Pergamenus Pelusium expu-
 gnat & Aegyptios uincit 374. 375
 eius gesta 594
 Mithridates quomodo ab Anileo tracta-
 tus, quomodo ab uxore, deq; eius uicto-
 ria 505. 506
 Manaseas Graecus historicus 841
 Moabita penitus fracti à Dauide 174
 Moabita & Ammanita socij, mutuo sese
 interimunt 237. iterum sternuntur &
 praedantur 239
 Moabus, Moabita 17
 Molonis mendacia de Iudaeis 850
 Monobazus Bazeos Adiabonorum rex
 quomodo Iudaeis sit amplexus 533
 534. eius regnum 761
 Monobazus Monobazi filius prorex con-
 stituitur 533. rex fit 537
 Mons Samaron, locus 223
 Montem in alium locum deuolutum 254
 Mortem praeter dei uoluntatem non ueni-
 re 105
 Moses, qualis fuerit uir 23
 Moyses

I N D E X

Moyses natiuitas 44. quomodo seruatus 45. cur sic uocatus ibidem. adoptatur à regina ibid.
Moyses diadema regium pedibus calcatur 46. praeficitur exercitui Aegyptiorum et Aethiops bello uincit 46. 47. ducit Tharbin uxorem 47. fugit Aegyptios 47. Raguelis filius opitulatur contra pastores ex quibus unam ducit uxorem 48. conspicitur rubrum ardentem in Sina ibid. confirmatur ei liberatio Israelitarum 49. edit miracula, nomen Dei cognoscit, redit in Aegyptum 49. edit prodigia apud Pharaonem 50. 51. 52. educit Israelitas ex Aegypto, et quantus eorum numerus 52. cuius aetatis fuerit cum eos educeret 53. traducit eos per mare rubrum incolumes 54. aquam amarum facit potabilem 55. 56. coturnices et manna impetrat à deo 57. 77. ex petra aquam elicit 58. cum Amalecitis pugnat 59. decem praceptorum tabulas à deo acceptas populo exhibet 61. 62. quadraginta diebus in Sina detinetur 62. Aaroni fratri sacerdotium confert 69. dedicat templo uictimas offert 70. in tabernaculo Deum consultat 71. tribum Leuiticam Deo dedicat 74. censet omnes tribus praeter Leuiticam, et ordinat profectioi belloq; necessaria 76. mittit exploratores in Chananaeam 77. Corae factionem compestit 81. 82. eius iustitia 83. 84. iustrat populum 86. Schonem et Ogem reges dedit 87. 88. Madianitas cum suis regibus cedit 92. Iesum sibi designat successorem 93. moriturus quid suis praedixerit 94. 95. quas leges praescripserit 95. usq; 103. exhortatur Iesum ut in Chananeos exercitum ducat 104. nube circumdatus disparuit 105. lugetur triginta diebus à populo ibid.
Moyses fabulose dicitur fuisse leprosus 74. uir admirandus 79
Moseos quinque librorum scopus 830
Moses apud Manethonem prius Osarphus sacerdos Osireos dei Heliopolitani dicitur 844
Moses Aegyptijs uir diuinus habitus 846. eius tempora quibus uixit descripta ibi. eius uirtus et gesta 858. 860. 861. 862
Mosollami Iudaei nobile factum 840. 841
Muchaeus fert sententiam contra Vastem regem 294
Mulierum potentia 284
Mundi et uniuersorum creatio 3
Mundum prouidentia dei regi. 280

Mundus quomodo Paulinam constuprarit 485
Murus trigintanouem stadiorum cum tredecim castellis circum Hierosolymam triduo edificatus 775
Musicorum instrumentorum Dauidis regis descriptio 191
Mutiani et ceterorum rectorum petitiones 744
Mutianus Romam ingreditur cum exercitu 747

N

Naamis uxor Abimelechi Bethlemitae et quid significet 130. quomodo Ruthem instituerit 131
Naafes Ammanitarum rex Hebraeos crudeliter tractas à Saulo occiditur 140
Naafes iunior Ammonitarum rex iniuria afficit Dauidis legatos 176
Nabaeotes, Nabatea regio 18
Nabalus uacors et malus conuiciatur Dauidi 158. quid significet 159. moritur ibid.
Nabla, instrumentum musicum 191
Nabrodes, qualis uir 9. 11
Nabuchodonosorus rex Babylonis bello instat Nechaum Aegypti regem 265. Ioacimum occidit, et Hierosolymitanorum praestantissimos Babylonem abducit 266. 267. duces eius qui urbem Hierosolyma ceperunt 269. quomodo templum spoliandum, populumq; Babylonem traducendum curat 270. Coelen Syriam ac Aegyptum perdomat 273. Iudeorum nobilium quorundam pueros instituit et castrat ibid. somnium, cuius erat oblitus, uult sibi indicari et explicari, quod facit Daniel 274. 275. moritur ibid. gestorum eius repetitio 276. posterorum eius finis 278
Nabutus propter negatum regi fundum lapidibus obruitur 230
Nabuzardanes mittitur Hierosolyma ad templum spoliandum 270
Nacebus Arabum dux caesus 445
Nachores Serugi filius 12. quot habuerit liberos 13
Nadabus Hieroboami filius accipit regnum paternum cum paterna malicia, occiditurq; cum omni familia 224
Naim uicus 740
Nais à Caine condita 5
Nais uicus 538
Narbathae regionis situs 660
Narbatene toparchia à Cestij equitibus uastata 676

Nasamones quomodo Romani subiugarint 666
Nathan propheta 173. mittitur ad Dauidem increpandum 178. indicat quomodo Adonias sibi regnum usurparet 195
Naumi propheta de excidio Niniuitarum 255
Nazarai, deo deuoti 86
Necessitate in bello nil pugnacius 693
Necessitate laborantes subleuare, homini decentissimum et deo gratissimum 162
Nechias qui et Pharaonem Sarā rapuit 768
Nechaos Aegypti rex contra Babylonios proficiscens impeditur à Iosia, quem occidit 265. captiuum abducit Ioazum filium eius ibid.
Nechaum bello petit Nabuchodonosorus 265. uincit 266
Neemias quantum iuuerit Iudeos apud Xerxem 292. 293
Neerda urbs 502
Nemrod, uide Nabrodes
Nephani singulare certamen cum fortissimo Palastinorum 191
Nephtalimi natiuitas 25. filius eius 41
Nephtalitarum fors 112
Neronis gesta et praecipue contra Iudeos 656
Neronis imperium quandiu durauerit 739
Nero contemptor nationis Iudeorum 802
Nero indignatur ob res minus prosperè gestas in Iudaea 685
Neruespasianum ad regedos exercitus in Syriam mittit ibid.
Nero, quare Tiberius et Domitius
Neronias dicitur Caesarea Philippi 544
Neruis cur Iudaei abstineant 27
Netira et Philippi fratrum fortia facta 697
Nicanor perfidus contra Iudam Machabeum pugnans, cum suo exercitu uictus extinguitur 332
Nicanor amicus Titi sagitta uuln. 762
Nicaule regina Aegypti 213
Nicolaus Damascenus Iudeorum patronus 313
Nicolai Damasceni historia de Herode cunctatur 438
Nicolai Damasceni legatio nomine Herodis ad Caesarem 448. sententia de duobus eius filijs damnatis 450. actio contra Antipatrum Herodis filium 460. patrocinatur Archelao 471. 476
Nicolaus Damascenus rerum Iudaicarum scriptor 855
Nicolai rhetoris oratio pro Iudeis Ioniensis 676

I N I O S E P H V M

Niger Iudaeos coram Caesare arguit, et reges purgat 644
Nigro Peraita qui Idumaeam regebat à Iudeis mandatum ut ducibus pareret 680
Niger Idumaeae rector in Salis oppidum Idumaeae confugit 686. iterum fugit ibid.
Niger Peraita, Silas Babylonius et Ioannes Essenus, duces Iudeorum contra Romanos 686. quomodo occisus 732
Niglisar Abolamarodachi filius regni paternum accipit 276
Nilus fluius 4
Nilus usq; ad Elephantinem nauigabilis 745
Ninum quis condiderit 12
Ninus regia Assyriorum 261
Nisan, mensis 7. 52. 73. 288
Nisibis regio 535
Nisibis urbs 502
Noba oppidum sacerdotum 154. exciditur cum uniuersis habitatoribus 155
Nobilitas generis nulla inter Iudeos 82
Nobilitatem generis unde Iudaei discernant 549
Noe uel Nochus uir pius sceleratorum commercia fugit 6
Noe quomodo arcam construxerit et e diluuiio sit seruatus 7. 8. eius filij quales 9. 10. uini usus rector inebriatur 12
Norbani interitus 515
Nubis supra tabernaculum praesentia quid significarit 76. 78
Namidius Quadratus Syriae procurator 539. et eius gesta 656
Nymphidius homo nequiss. 739

Obadamus arcam hospitatur 172
Obedas filius Bozi et Ruthes 131
Obedias, iumentorum Achabi curator, uir pius, propheta liberat 228. 240. quomodo uxor eius uidua per Eliseum fit à debitorum molestijs liberata 240
Obedas seu Obodas Arabum rex 440. 444. superat Alexandrum Hyrcanum 586
Ochobatus militum Ionathae dux 234
Ochozias Achabi fil. regni paternum accipit 236. ex casu moritur 237. 238
Ochozias Ioram fil. paternum regnum recipit 244. sagitta ictus ab Ieu perit 246. cognati ipsius interimuntur ibid.
Octauia Claudij Caes. filia 540
Octauius Claudij Caes. filius ibid.
Officiofi quando plerunq; sint homines 162
Ofilius Phasaelum monuit de insidijs ca-

uendis et iuuat eum 387
Oges rex exciditur 87. quantus uir fuerit et quanta eius ditio 88
Olda prophetissa uaticinatur Iosiae regi
Oliueti mons 542 (264)
Olurus uicus 740
Olympus ad Caes. mittitur 625
Olympius Iupiter 508
Onia et Dositheus Iudaei duces liberauerunt Alexandriam 852
Onia Iaddi filius patri in pontificatum succedit 304
Onia Oniae fil. templum in Aegypto edificat 338. 339
Onia Oniae fil. pontifex quanta mala fecerit Hierosolymis propter Tobiae filios ciuitate electos 581
Onia, filij Simonis amicitia cum Ario Latconum rege 319. 320. Menelaus dici uoluit 320. Vide Menelaus.
Onia Simonis Iusti s. pont. 307. 315
Onius alius Pont. 319 (319)
Onia Simonis pontifex à Ptolemaeo rege Aegypti impetrat locum condendo magnifico templo 825
Onia pro Cleopatra regina bellum suscipientis gesta 852. 853
Onia, uir iustus qui pluuia precibus impetrat lapidibus obruitur 367
Onia regio 375
Onij ciuitatis Aegypti origo 825
Ophnes scelestus filius Elis 131
Ophres Abrahami filius occupat Libyam 20
Opobalsamum ubi et quomodo proueniat 369. 404
Optimatum administratio Hierosolymis qualis et quandiu 137. 140. 288
Ordeum, frugum omnium uilissimum. 122
Oribus rex occisus 123
Orientis totius nobilitatem praecipuam in Italia seruire 666
Orodes Artabani fil. Parthorum rex constituitur 483
Oseas rex Israelis constituitur, uir impius 256. uiuus capitur ab Assyrijs et trās fertur cum uniuerso regno Israelitarum in Mediam et Persidem 218
Otho imperator declaratus milites suos contra Vitellij exercitum duxit 739. 741. semet occidit ibid.
Othonis imperij termini ibid.
Otrus Armenia dominus 12
Oza attingens arcam exanimatur 172
Oza percussio, locus 172
Ozias Amasiae fil. regni Iudae patre mortuo capit 252. 253. natura bonus et gnauus multis deuictis gentibus urbem restaurat ibid. deficiens à pietate le-

pra percussus moritur 253. 254

Pacor rex Mediae 535. coniugem et concubinas captas ab Alanis centum talentis redemit 816
Pacor Pacor Parthorum rex contra Iudeos pergit 599
Pacor Pacori regis pincerna explorat Iudaeam 599. insidiatur Phasaelo 387. 600. et Herodi 601. rex Syriam occupat 386. occiditur 393
Patima Claudij Caes. uxor 541
Palastinae situs, et eius gentis odium in Hebraeos 53
Palastinos Sampson uexat 128
Palastinorum contra Hebraeos expeditio et uictoria 132. arcam à suis finibus remittunt Hebraeis 134. 135. 769
Palastini cum Iudeis praeliantes nunc uincunt nunc uincuntur 132. 135. 136. iterum bellum eis inferunt 148. ceduntur 149. denuo redintegrat bellum, sed infeliciter 151. Cilianorum agrum inuadunt 156. Sauli ditionem inuadunt 157. cum cum filijs occidunt 164. 165
Palastinos David superat 172. 173. penitus subigit 174
Pallas Neronis libertus 543
Palmarum fructus praestantia 481
Palmira urbs 213
Pamphilium mare Macedonibus transiitum praebuisse 55
Panes propositionis 66. 74
Panium, locus 422. 613
Panij pulchritudo naturalis Agrippae diuitijs accurata 711
Pannychis concubina 623
Paphlagonis populus 11
Papirius tribunus 510
Pappus Antigoni dux quid contra Herodem gesserit 395. 607. occiditur 608
Paradisi descriptio 4
Parri idium quam graue sit crimen 462
Parthy Antigoni ueducunt in regnum Hyrcanumq; cum Phasaelo captiuos abducunt 386. 387. Hierosolyma diripiunt 388. prostrigantur 393
Parthorum mutabilitas 483
Parthy Armeniam bello amittunt 486
Pasche institutio et celebratio 52. 73. 77. 107. 469. 481. 533
Pasini castrum 12
Pariae causa nihil non faciendum 162
Paulina quomodo à Mundo constuprata 484
Paulinus Lupo in administratione Alexandriae succedit 825. templum Oniae penitus spoliatur, et inaccessum facit ibid.
Pausanias Cerastrae fil. Philippi Macedonensis 116

I N D E X

nis interfecto 301
Peccata unde maxime nascantur 145
Pecoribus olim omnis barbarorū possessio constabat 48
Pecuniam publicam nullam esse Iudæis, quam sacram illorum templi 373
Pecuniam uotiuam ubi deposuerint Iudæi 502
Pedanius legatus 625
Pedani equitis forte factum 788
Pelusium urbs 145.745
Pelusium capitur 375.594
Pentecostes festiuitate Iudæos iter non facere 352
Pentecoste unde dicta 641
Peræ regionis descriptio 687
Percussus in rixa quomodo uindicandus 101
Perse populus 12
Perfarum mos in bibendo 293
Perfarum lex de uxoribus *ibid.*
Perfarum contra Græcos expeditio 828
Perfarum contra Aegyptios 858
Perse in Asia regnauerunt 831
Perficarum rerum scriptores probatissimi inter se discordant 828
Pestis quam sæua inuaserit Dauidis regnū propter recensitum populum 193
Petephres liberaliter tractat Iosephū 31
Petilius Cerealis proconsul Germanos ad sobrietatem coegit 808
Petra magna, locus 157
Petra, quæ olim Arce, ciuitas 86
Petra quæ Reccine 92
Petronius Aegypti præfectus Herodem inuat famis tempore 418
Petronius præses Syria constituitur 498
gratificatur Iudæis cum suo periculo 500
Petronij epistola ad Doritas pro Iudæis 526
Petronij aduentus terribilis ex Antiochia in Iudæam 651
Petronius Iudæos adhortatur ad Cæsaris statuas recipiendas 652
Phaceias Manaemi filius, patri in regnum et crudelitate succedit, trucidatur 254
Phaceias Romelie fil. uir impius, regnum Israelitarum occupat 254. Achazem oppugnat 255
Phalec quid significet 12
Phalegus Heberi fil. *ibid.*
Phanasus Samuelis filius è rure abstractus ad pontificatum 721
Phanasus pontifex à seditiosis constituitur 545
Phanuel locus cur sic dictus 27
Pharaones cur Aegyptiorum reges dicantur, et quædo sic appellari desierunt 213

Pharaohes Aegypti rex Abrahami coniugem concupiscit 14
Pharaohis duritas et malitia in Hebræos 49.50.51.52. dimissos insequitur 53. cum omni exercitu deletus 54
Pharæ filij duo 41
Phari insule descriptio 745
Pharisæorum secta 346. *autoritas* 354
362 363
Pharisæorum secta qualis 455
Pharisæi 480.646.650
Pharisæorum existimatio 587. *et quomodo se gesserint regnante Alexandra* 587
Pharmuthi mensis 52
Pharnaces filius Mithridatē Pōti regē occidit 369
Phasaelus Antipatri fil. 593. præficitur militibus 595. *superat Felicem* 598
accusatur à Iudæis 599. *circiuenitur à Pacoro* 600. *occidit sese* 601. *eius progenies* 489. *Galilææ præficitur* 377. *Felicem se inuadentem uincit* 383. *accusatus constituitur tetrarcha* 385.386 *captiuus abducitur à Parthis* 387. *sese occidit* 389
Phasaelus ciuitas 615
Phasaelus, turris et oppidū 436.472
615.641.757
Pherora Antipatri filio committitur cura cōmeatus 392. *donatur ei caput Pappi præcisum* 395. *assequitur tetrarchiam* 422. *Herodis filiā unam respuit uxorem ducere* 439. *alteram eius ducit* *ibid.*
Pheroras Antipatri fil. Herodem fratrem accusat ipsius filio 439. *Salomen accusat Herodi* 440.441. *disidet fide cum Antipatro fratris filio* 455
moritur, et uxor eius accusatur ueneficij 456.457
Pheroras Antipatri filius 593. *quid gesserit* 605. *odit Herodis filios* 620
accusat Salomen 621. *seipsum prodit et reconciliatur Herodi* 622. *reijcitur ab eodem et moritur* 629
Pherora uxoris insolentia 628
Phiala lacus 711
Philadelphensium cum Iudæis disidium 531
Philippus Ptolemæi Minnæi filius 594
Philippus Amyntæ filius cæsus 513
Philippus Antiochi Græci fil. Syriae parti imperas Antiochū Cyzicenū superat 360. *cum fratre Demetrio pugnans totius Syriae dominus constituitur* 361
Philippus Archelai frater quamobrem à Varo Romam præmissus 644

Philippus Herodis fil. constituitur tetrarcha 467 *succurrit fratri Archelao* 475. *portionem regni paterni consequitur* 476. *calūniatur à fratre Antipatro* 631
Philippo Herodis filio quæ regiones cesserint 644. *Cæsaream ad Iordanis fontem et Iuliadem condidit* 650
Philippus Herodis fr. moritur et quam honestus fuerit uir 487
Philippus Iacini fil. Agrippæ copiarum præfectus 455
Philippus Iacini fil. Agrippæ præfectus 552.670. *quomodo in periculis seruatus eiusq; gesta* 553.560.561. *filia eius duæ in excidio Gamale seruante* 717
Philippi Macedonis interitus 301
Philippo uni amicorum committit Antiochus Epiphanes regnum et filij tutelam 329. *regnū affectas afficitur supplicio* 331
Philistinus, Philistini 11
Philo Iudæorum legatus à Caligula repulsus 498
Philo historicus 842
Philosophie tria genera apud Iud. 646
Philosophi apud Indos Calani, apud Syros Iudæi dicuntur 839
Philosophorum de Deo discordes sententiae 862
Philostephanus Ptolemæi Lathuri dux 358
Philostratus historicus 837
Phimeas sacre pecunie custos 800
Phinces Zambriam occidit, et exercitui contra Madianitas præficitur 92
Phinees domus sacerdotio donatur 201
Phinces fil. Elis pontificis malus 131
Phinces legatur ad Rubelitas et Gadditas cum reliqua dimidia tribu 113
succedit patri in pontificatum 115
Phison fluuius, et quid significet 4
Phœbus Agrippæ legatus à Iudæis interceptus 677
Phœnicibus pecunie amor Græcorū commercium fecit 831
Phœnicum antiquissima rerū memorabilium traditio 827. *testimonium de Iudæis* 832.834.835
Phœnicum historie 837.838
Phora quid significet 4
Phraates Parthorum rex humaniter tractat Hyrcanum 398. *à suo filio occisus* 482
Phraates Phraatis fil. parentem occidit et matri miscetur, exul perit *ibid.*
Phruræ festi dies 300
Phryges populus 11
 Phutes

I N I O S E P H V M

Phutes, Phuti 11
Phisgon Ptolemæi Epiphanis filius 320
Pilatus à Tiberio in Iudæam missus 650
Cæsaris imagines Hierosolymæ intulit *ibid.* *quæ cum Iudæis Cæsare egerit* *ibidem.* *Hierosolymis statuas iterum aufert* 651. *Iudæorum tumultus propter Cæsaris imagines* 650. *tumultus alius ob Corban thesaurum sacrū* 651
Pileus pontificis qualis 68
Pinea ligna ex terra aurea 215
Piso legatus Pompeij 369
Pistus nobilis, defectionis à Romanis auctor 551.554
Pitholaus Hierosolymorū præfectus 371
592. transfugit ad Aristobulum 372
occiditur à Cassio 374.593
Placidi et Iosephi uelitationes circa Ptolemaida 563.575
Placidus tribunus in exercitu Vespasiani 688. *in Galilæa maximam multitudinem occidit* 691. *à Totapata repulsus aufugit* *ibid.* *quomodo Itabyrium motem occuparit* 716. *gesta contra Gadarenses* 735.736
Platane, uicus Sydoniorum 625
Plato ueritatē de deo pferre timuit 861
865. Mosen imitatus 867
Plinthines situs 745
Plistorum apud Dacos secta 481
Polemon, Ponti regulus 529
Polemon circūcisionem admittit, et Bernicem ducit uxorem 540
Politianus tribunus cur à Cestio Hierosolymam missus 663. *eius oratio et gesta* *ibid.*
Pollio Pharisæus Herodi amicus 396
397 422
Polybius Megalopolitinus historicus 855
Polyrates Lacedæmoniorum nobilitatē fœdare tentauit 842
Pompeius qualibus muneribus honoratus et quæ gesserit 368.369.370.371
eius uirtus 370
Pompeius Magnus Hyrcani et Aristobulli causam cognoscit 589. *Hierosolyma capit* 590.591
Pompeius COS. 524
Pompeij malitia in oppugnandis Iudæis 667
Pondera quis inuenerit 5
Pontificis connubium et puritas 75
Pontificis ornatus qualis 67
Pontificis summi qualis electio 862
Pontifices Hierosolymus qua fraude creati sint 721
Pontificū et sacerdotum disidium 542
Pontificum iniquitas 544. *origo, et qui ad eam dignitatem admittantur, quotq;*

fuerint ab Aaronē usq; ad finē belli Iudæorū cū Romanis 545.546.547
Pontificum templi Solomonis enumeratio 271
Pontificatus quando primum ad plebeios translatus 371
Pontificatum solere perpetuū esse 400
Pontificiæ stolæ custodia apud quos fuerit 486
Pontificiæ stolæ custodia repetitur à Fado 531
Pontius Pilatus Iudææ præsidet 482. *Iudæos afficit contumelijs* 483.484
485. accusatur à Iudæis et redit Romanam 485.486
Popedius 509
Poppæa Neronis uxor 543.550
Porcius Festus Iudææ procurator, et quæ sub eo sint gesta 543. *quæ Festus Posidonij mendacia de Iudæis* 855
Prætoriani milites 520
Prætorij in castris Rom. descriptio 689
Prandium qua hora faciunt Iudæi sabbato 567
Principes singuli dedicato tabernaculo quid donarint 71
Priscus centurio Ionatham Iudæum sagitta transfixit 788
Priscus sexta legionis dux à Iudæis occisus 678
Procymatium unde dictum, et quomodo extructum 420
Procymia 614
Prodigia excidium Hierosolymæ præcedentia 795.796
Prophetis et pontificibus solis potestas data historie condendæ 829
Prophético spiritu ubi multi sint correpti 152
Proseucha, domus precationis 567
Protagoras ab Atheniensibus uix mortem effugit 868
Prouidentia dei mundum et omnia regi 280 311
Pseudalexandri gesta 477. *quomodo deprehensus ab Augusto et remex factus* 478. *uide etiā Alexander falsus*
Pseudopropheta Hieroboami seductor 220 221
Ptolemæus Agrippæ et Bernices procurator à Ioanne Giscalco spoliatus 681
Ptolemæus Epiph. moritur 120
Ptolemæus Euergetes Philopatoris filius quomodo ab Onia irritatus 315. *et iterū recōciliatus ei per Iosephū* *ibid.*
Ptolemæi Euergetis gesta post captam totam Syriam 852
Ptolemæus Galilææ ab Herode præfectus interficitur 393.605

Ptolemæus Herodis procurator 438.439
Ptolemæus Lagi Soter dictus Alexandro mortuo Aegyptum occupat et Hierosolyma 304. *traducit Iudæos in Aegyptū* 305. *eius pugna cum Demetrio circa Gazam* 839. *irruptio in Hierosolymam die sabbati* 841. *liberalitas et beneuolentia erga Iudæos* 852
Ptolemæus Lathurus Ptolemæi Philometoris et Cleopatræ filius auxiliatur Samaritis 364. *disidens cum matre regno priuatur* 354.357. *obsidet Ptolemaidem* 357.358. *Asochim oppidum capit, Alexandrumq; Iamneum uincit, et quanta eius seuitia* 358
Ptolemæus Mennæus quomodo se à supplicio apud Pompeium redemerit 368
Ptolemæus Mennæus Damascum bello uexat 354. *Aristobuli contugem et liberum quomodo tractarit* 374. *moritur* 386
Ptolemæus Minnæi filius 587.594
Ptolemæus Philadelphus I. Iudæos in Aegyptio seruientes liberos dimittit, et legem Moysis in linguā Græcam magnis muneribus transferendam curauit 305. usq; 312.852
Ptolemæus Philometor Ptolemæi Epiphanis 320. *succurrit suo genero Alexandro seu Demetrio* 341. *duobus diadematis coronatur simul uincitq; Alexandrum et moritur* 342
Ptolemæi Philometoris et Cleopatræ uxoris liberalitas erga Iudæos 852
Ptolemæus Philopator 313
moritur 320
Ptolemæi Phisconis immanis crudelitas et iniustitia 852. 853. *pœnitentia* 853
Ptolemæus Simonis Asamonæi generosorum occidit et alia scelera comittit 350.582.583. *quomodo oppugnantem Hyrcanum eluserit, cuius matrem et fratres interfecit* 351
Ptolemæi dicti Aegypti reges 174
Ptol. unde Alexandrini reges dicti 213
Ptolemæis bis expugnata 358.359
Ptolemæidis situs descriptus 652
Ptolemæis duo milia Iudæorū apud se habitantium interfecit 374
Ptolemæidenses à Iuda Macchabæo uicti 327
Puellarum hereditas 98
Pueri sitientis astutia et fallacia contra Romanos 797
Puerperarum purgationis tempus 74
Purgatio post coitum cum uxore *ibidem*
Purificationis leges 74.75
Puteoli urbs 507
Putei bituminis 14
 H h h P u i

I N D E X

Putiphares, uide Petephres
 Pythagoras Samius emulatus Iudeorum
 scripta 838. multas Iudeorum leges
 transtulit in suam philosophiam ibid.
 Pythagoræ & aliorum stoicorum de diui-
 na natura sententia 861
 Pythium templum edificatur 436

Quadrige solis sublatæ p Iosia 264
 Quercus Mambre 16
 Quercus Ogis 15
 Quinquagesimi anni remissio 75
 Quintiliæ fortitudo 509
 Quintilius Varus Syriae præfectus 469
 cognoscit causam Antipatri 459
 usq; 463. seditiosos Iudeos expugnat
 474
 Quirinus ab Augusto mittitur ad censen-
 dam Iudeam & Syriam 479. 481

Rabatha ciuitas 88
 Rabatha capta diripitur 179
 Rachabe speculatores Hebræorum tuetur
 à ui Chananæorum & securitatem ab
 hostibus impetrat 106. 107. inco-
 lumitatem promissam recipit, & mu-
 nifice donatur 108
 Rachelis pulchritudo 24. emulatio erga
 sororem 25. mariti cõplexum forori
 uendit. furatur idola patris 25. eius
 astutia 26. mors ex partu 28
 Ragaus Heberi filius 12
 Raguel, qui & Iethegleus, sacerdos, fi-
 liam suam Moysi adoptato tradit uxo-
 rem 48. Moysi ob uictoriam gratula-
 tur, & consilium dat ei distribuendo-
 rum officiorum 60
 Ramatha ciuitas 131
 Rapsæcis Senacheribi copiarum præfecti
 insolentia 256. 260. ipse cum exer-
 citu diuinitus deletus 261
 Rases Damascenorum rex Achacem bel-
 lo petit 255. quem mox Syrorum rex
 impugnat ibidem. & occidit 256
 Rebecca Batuelis filia 13. petitur in con-
 nubium Isaco 20. parit geminos 21
 fallit maritum 22
 Receme urbs quæ aliàs Petra 92
 Recemus rex ibidem
 Repudij libellum mittere maritis non uxo-
 ribus ex lege permissum 415
 Rex quis & qualis sit 97
 Regis potentia 283
 Regum imperiũ quandiu durauerit apud
 Iudeos 288
 Regum uirtutes præcipue quæ
 Regibus non licet esse ignauis 163
 Regibus subditi quæ ferant 137
 Rhegines populus 10

Rhinocura 602
 Rhiphates, Rhiphatei 11
 Rhoa petra 118
 Roboamus Solomoni in regnum succedit
 insolens in populum 218. decem tri-
 bus regni amittit 219. quot et quas ur-
 bes condiderit 221. ite arma cõpara-
 uit, fœderibusq; suum auxit regnũ, &
 ductis xvij. uxoribus liberos gignit,
 adq; impietatem deficit ibid. dedit
 urbem Susaco 222. pro aureis scutis
 amissis ærea sustituit & moritur ibid.
 Roma sub Vespasiano creuit et floret 807
 Romanorum in Iudeos beneficia 312. 313
 Romani quibus honorib. & beneficijs Iu-
 deos affecerint 379. & inde
 Romanorum disidium inter se 596. 597
 Romani Germanos captiuos ubiq; circũ-
 duxere 666
 Romani in præsidio Massade interfecti à
 Iudeis 668
 Romanorum strategema in oppugnando
 templum 678
 Romanorum quot milia à Iudeis cæsi 679
 Romanorum quantus fuerit exercitus con-
 tra Iudeos 689. ipsorum castrorum
 descriptio 689. 690
 Romanorum industria in seruis domesti-
 cis instituentis 689. disciplina mili-
 taris 769
 Romani omnia, præter Giscalam, cepe-
 runt 713
 Romani muro Hierosolymæ potiuntur,
 eiusq; partem maximam diruunt 764
 cum Iudeis acriter confligunt ibidem.
 & 765. alterum murum capiunt 766
 Romanos sancta Iudeorum reuereri 768
 per legem Iudeorum multa de suis mo-
 ribus derogasse 770. illachrymasse
 incendio Hierosolymæ 772. 773. ab
 incendio defendunt 774. Hierosoly-
 mam capi desperant 775
 Romani intra xxi. dies aggeres extruunt
 779. 780. pugnant cum Iudeis circa
 aggeres 780. 781. Antoniam magna
 pugna obtinent 783. circa custodias
 pugnam atrocem instaurant 786. 787
 Romanorum notitia fero ad Græcos per-
 uenit 831
 Romus, Romæi 11
 Rooboth puteus 22
 Rubelita & Gaddita altare construunt su-
 per ripa Iordanis 113
 Rubelus, aliàs Ruben nascitur 25. eius
 pietas in fratrem Iosephum 30. 31. se
 ac fratres proditiõnis insimulatos ex-
 cusat 35. eius filij quatuor 41
 Rubrius Gallus Sarmatas superat 808
 Rufus magister equitum 641

Rufus præfectus militum Archelai 473
 Ruma uicinis 697
 Ruta mirabilis magnitudinis in regia Ma-
 charuntis descripta 812
 Ruthes amor erga socrum suam, & eius
 fortuna 130. 131

S

Saba Aethiopum regia, quàm ualida,
 uocatur postea Meroe 47
 Sabæus seditiosus persuadet decem tribubus
 defectionem à Dauid 189
 Sabas, Sabæi 11
 Sabathes, Sabatheni ibidem
 Sabatas, Sabacteni ibidem
 Sabathes à commentarijs principis 190
 Sabba mensis 86
 Sabbæus orator supplicio addicitur 339
 Sabbaticus amnis 380. 398
 Sabbaticus amnis à Tito spectatus 809
 Sabbatum, & eius uacatio à laboribus ser-
 uatur 3590
 Sabbatum magno malo obseruatum 323
 negligendum aliquando ibidem 335
 Sabbion Alexandræ Herodi prodit 400
 Sabecus exercitus Syrorum præfectus uul-
 neratur & moritur 176. 177
 Sabinus procurator Syriae Hierosolymis
 regiam occupat 469. uexat Iudeos
 propter auaritiam suam 679. 642
 Sabini Syri forma, habitus & fortitudo
 insignis 782
 Sabinus Romæ capitolium nocte occupas
 occiditur 747
 Sabuchadas eunuchus indicat regi, cruce
 in Amanis ædibus extracta pro Mar-
 dochei suspensio 298
 Sacchæus transfuga Iosepho prodit insi-
 dias Ioannis 564
 Sacerdotis sacrificaturi habitus 66. 67
 Sacerdotum castitas & connubium 75
 Sacerdotum & pontificis cum eorum uesti-
 tu & insignibus descriptio 760
 Sacerdotum immunitas 42
 Sacerdotum mos Hierosolymis 743
 Sacerdotum nobilitas apud Iudeos 829
 Sacerdotum nuptiæ ibidem
 Sacerdotibus quæ cedant 85. 86
 Sacrificiorum genera quibus fiant modis
 71. 72. 73. 74
 Sacrorum scribæ 43
 Sadeus Xerxis præfectus 292
 Sadocus pontifex constituitur 175
 190. 198. 201
 Saddocus nouas res molitur 479. 480
 Sadduceorum secta 346. 480. 646
 Salampso Herodis filia 489
 Salmanasar Cuthæos in Iudeam transfert
 273 286
 Salmanasaris contra Israelitas uict. 282
 Salome

I N I O S E P H V M

Salome, aliàs Alexandra, uxor Aristobuli,
 soluit uinculis fr. mariti defuncti 357
 Salome quæ Iuliae Augusti coniugi testa-
 mento reliquerit 650. eius reditus e-
 rant sexaginta talenta 645
 Salome Antipatri filia 593. soror Hero-
 dis prodit Iosephum maritum suum fra-
 tri 403. alteri marito Costobaro rea-
 pudij libellum mittit 415. odium exer-
 cet in Herodis filios & earum uxores
 431. 432. 620. 621. accusatur He-
 rodi 440. 441. Alexæ iungitur con-
 nubio 453
 Salome uxor Herodis moritur 481
 Salomon promittitur Dauidi successor &
 templi extructor 173. nascitur 179
 instruit eum pater 194. constituitur
 rex 196. 198. quomodo regnum na-
 ctus se de hostibus sit ultus 200. 201
 regis Aegypti filiam ducit uxorem 201
 petit à deo & accepit sapientiã 202
 controuersiam mulierum duarum diju-
 dicat ibidem. toparchas quos habue-
 rit & quantas diuitias sapientiãq; ac
 philosophiam 203. coniurationes &
 incantationes composuit 204. eius
 cõ Iromio amicitia & materiæ cedendæ
 petitio & concessio 204. 205. 834
 835. templum cum uasis quomodo ex-
 truxerit, & arcæ eò transtulerit 205
 usq; 211. somnium uidet & regiam ex-
 truit cum domo reginæ 211. 212. qui
 bus donis remunerauerit Iromum 212
 834. Hierosolyma muris & turribus
 instaurat & urbes condit 213
 ingentes thesauros ex Aurea terra &
 aliunde accepit 215. quali satellitio sti-
 patus inaccessit ibidem. quanta opu-
 lentia Hierosolyma auxerit 216. defi-
 cit à pietate, ac ducit uxores DCC. &
 concubinas CCC. 216. prædicitur ei
 filium ipsius pœnas pro se daturum ibi.
 multis hostibus à deo excitatis inesta-
 tur 217. moritur, Roboamo successo-
 re regni relicto 318. quo tempore ædi-
 ficauit templum Hierosolymis 834
 Salpadi filiarum hæreditatis ius 93
 Saltis regis gesta 832
 Saltus Libani, aula Salomonis 214. 215
 Sameas propheta Hieroboamo minatur
 222
 Sameas uir iustus accusat Herodem, & ua-
 ticinatur Iudeis mala imminetia 378
 Samaræi populus 12
 Samaria quæ Mareone unde dicta 226
 Samaria ab Hyrcano expugnata solo e-
 quat 353. 354
 Samaria urbs. uide Sebaste 353. 414
 Samariæ regiois descript. 687. & quid à

Iudea discrepet 687. 688
 Samaritæ qui ante Chuthæi 259. 287
 Samaritarum odium in Iudeos 288. accu-
 santur apud Darium 289
 Samaritæ Iudeos infestant 315. Iudeos se
 esse negant feliciter 322
 Samaritarum disidium cum Iudeis pro-
 pter templum 339
 Samaritanorum facinus in festo Azymo-
 rum 481
 Samaritanorum seditio 485
 Samaritanorum & Iudeorum disidiũ 538
 Samosata capitur 606
 Samosata ciuitatis situs 815
 Sampfigeramus Emesenorum rex 529
 Sampson quid significet, & quomodo natus
 128. cõnubiũ & gesta eius 128. 129
 Samuelis natiuitas & prophetia 132. cõ-
 filium de libertate recuperanda 135
 Samuel senio grauatus filijs reip. admini-
 strationem concedit 136
 Samuel propheta Saulum inungit regem
 138. ostento indicat Hebræis deũ iræ-
 tum propter regem petiitum 141
 Saulum docet Amalecitarum interne-
 cionẽ 144. eidem regni amissionem
 nunciat 146. Dauidem ungit regem
 147. moritur. 158. ab inferis reuoca-
 tur per uentriloquam 161
 Sanaballetes Darij præfectus dat filiam
 suam Nicaso uxorem Manassi fratri Iad-
 di pont. 301. deficit à Dario, Manassi
 templum & sacerdotium confert, mo-
 riturq; 302
 Sanctum, quæ tabernaculi pars 65
 Sanctum sanctorum ibid m
 Sanguinis efusus interdicatur 9. 74
 Sapha, loci nomen 303
 Saphanus scriba 263. 264
 Saphora oppidum 372
 Sapientes qui Iudeis 548
 Sappho uicinus 643
 Sara Aranis filia 12
 Sara Abrahamo marito famulam adducit
 prolis procreandæ gratia 15. nuncia-
 tur ei partus sterili 16. expellit Aga-
 rem cum puero 18. moritur 19
 Sarabazanes 287. 288
 Saramalla Syrus Phasaelo insidias indi-
 cat 600
 Sarepta oppidum 227
 Sareptanæ uidua fiducia 227. 228
 Sardonyches XII. cum uestitu pont. 71
 quibus inscripta sunt nomina filiorum
 Iacobi, in Effene 67. quæ uirtus eis
 insit & quando cessarit 71
 Sarmatæ Istrum transgressi præsidium Ro-
 manum & Fontem Agrippæ interfi-

ciunt 808. proximas regiones totas
 peruastant ibidem
 Satum quantum capiat 243
 Saturninus legatus 625. 626
 Saturninus Syriae præses 444. eius sen-
 tentia in filios Herodis 450
 Saulus asinas patris querens à Samuele
 rex constituitur 137. 138. 140. quàm
 decora fuerit statua 139. uincit Ama-
 monitas 140. Palestinos superat, &
 aram extruit 143. quot liberos habue-
 rit 144. Amalecitas delet, et regi par-
 cens peccat 145. 146. regno exiuitur
 146. numine priuatur & fit demo-
 niacus 147. cõmouetur contra Dau-
 dem 149. insidiatur uitæ ipsius 150
 151. Dauidi reconciliatur 158. consi-
 lit uentriloquam 161. fortitudo eius
 162. cadit unã cum suis filijs in præ-
 lio 164. 165. ipsius progenies datur
 ad supplicium Gabaonitis 191. eius
 uolentia 545
 Scaurus Hyrcanum in societatem recipit
 & obsidione liberat 367. cum Areta
 fœdus init 371. in Syria præses mis-
 sus 589. pecunijs corrumpitur 589
 Aretam nulloctat 591
 Scenæ, locus 27
 Scipio Alexandrum Aristobuli percutit
 securi 374
 Scopas dux Ptolemæi Epiphaniis 313
 Scopi loci descriptio 751
 Scythæ populus 10. à Græcis qui Pontum
 nauigant cogniti 831. Anacharsim à
 Græcia redeuntem quare interfece-
 rint 868
 Scythopolis ciuitas 112
 Scythopolis ciuitas Decapoleos maxima
 708
 Scythopolitarum immanitas 550
 Scythopolitæ Iudeorum tredecim milia
 perfidiose interficiunt 673
 Scythopolitarum clades enarrata 822
 Sebas fil. Ili, unus fortium Dauidis 192
 Sebaste conditur 613. olim dicta Sama-
 ria 353. 414. 417. expugnata &
 diruta 583
 Sebasteni, equitum ala sub Cumano 655
 Sebastenorum contumelia in mortuum A-
 grippam 530
 Sebast. portus 632. à quo sic dictus 459
 Sedecias Ioachimi patruus rex constituitur
 267. eruditur ab Hieremia & Eze-
 chiele, sed frustra 268. expugnata ur-
 be capitur cum uxoribus et liberis, cru-
 deliterq; tractatur 269. 270. mori-
 tur 271
 Sedecias pseudopropheta cornibus ferreis
 sibi aptatis quid Achabo uaticinatus
 Hhh 2 fit

fit 235
 Sehon rex negato Hebraeis transitu, prae-
 lio uincitur & occiditur 87
 Selanus Neroni insidians occiditur 492
 Seir quid significet 21
 Selene, alias Cleopatra, Syriae regina Ti-
 granem offendit 364
 Selcmarus Senacheribi filius patris in-
 tersector 261
 Selestinus Iabefsi filius Zachariam Hiero-
 boami occidit, et regnum occupat, quod
 trigesima post die amittit interfectus
 254
 Seleucia urbs à quo condita & denomi-
 nata 506
 Seleucus Antiochi Grypi filius patri suc-
 cedens cum patre Antiocho Cyzice-
 no belligeratur eumque necat 360. uin-
 citur ab Antiocho Pio, & in Cilicia
 cum amicis concrematur 360
 Seleucus Asiae rex opes Iudeorum sacerdo-
 tio auxit 873
 Seleucus Babylonem mortuo Alexandro
 occupat 304
 Seleucus Nicanor quos honores & bene-
 ficia Iudeis exhibuerit 312
 Seleucus Soter Antiochi magni fil. 319
 Semechonitis lacus descriptio 713
 Semeis conuiciatur Dauidi 183. eide gra-
 tulatur uictoriam & regnum 188
 occiditur 201
 Senaar campus 9.10
 Senacheribus Assyriorum rex Hierosoly-
 ma & Ezechiam eorum regem oppu-
 gnat 259. 260. re infecta domum se
 recipit 260. à filiis senioribus occidi-
 tur 261
 Senacherib rex Assyr. quò fugatus 769
 Senatus contra Claudium in Capitolium
 conuenit 653
 Senatus Romani et plebis dissidium 522
 Senis cuiusdam magnanimitas 393
 Senis cuiusdam seueritas 605
 Senius Gallus Syriae praeses 551
 Cn. Sentij Saturnini oratio 517
 Sephoris urbs Galilaeae 473. 564. 571
 capta incendio absuntur 474. 643
 Sepphoris cum tribus alijs ciuitatibus à Io-
 sepho deficiunt & recuperantur 683
 Sepphoris ciuitas Galilaeae maxima 687
 Sepphorita à seditiosis molestatur 551
 Sepphoritarum fides erga Romanos, bel-
 lum mouent suo malo 573
 Sepphorita à Iosephi militibus spoliatur,
 praedaque redditur 684
 Sepphorita Ptolemaidè ad Vespasianum
 pacati ueniunt 687
 Septimus annus 583
 Septimi anni remissio 75

Septimi diei obseruatio. 590
 Septuaginta interpretes legē tantū Iudeo-
 rum in Graecam linguā transtulisse 2
 Septuaginta interpretes legis transferen-
 dae causa ad Ptolemaeum Philadelphum
 mittuntur 308. quomodo excepti &
 tractati 310. 311. 312
 Serebeus dux Iudeorum Babylonem dedu-
 cendorum Hierosolyma 286
 Serpentis inuidia, & quomodo Euam se-
 duxerit 4. multatio 5
 Serpentes uolucres Aegypti 46
 Serugus Ragai filius 12
 Sethon q et Aegyptus denominatus 843
 Sethus filius Adami 6. eius filij quales, &
 quas artes inuenerint ibidem
 Sextus Caesar praeses Syriae 377. 378
 595. interficitur à Caecilio Basso 381
 Sextus Cerealis quinta legionis praeposi-
 tus 792
 Sica qualis gladius, & Sicarij unde dicti
 543. eorum impia facinora 544
 Sicarij Hierosolyms palam latrocinantur
 657. eorum fraus ibidem
 Sicariorum in Massada crudelitas 734
 Sicella loci nomen 159. donatur Dauidi
 à Saulo 160. diripitur & incenditur
 ab Amalecitis 183
 Sicima urbs 27
 Sicima caput Samaritarum 303
 Sicima capta & solo aequata 125
 Sicimitarum exitium ibidem
 Sicimitis parit Saulus 145
 Sicimita quid petierint ab Alexadro Ma-
 gno 304
 Siclus numus qualis 69
 Sideralis scientiae quis inuentor 6
 Sidonius, & Sidon urbs 11
 Sidonij materiem praestant Iudeis ad tem-
 pli aedificium 286
 Signi dandi autoritas penes quos Romae
 519
 Sila militibus Agrippae praeficitur 526.
 offendit Agrippam 527. occiditur 530
 Sila Tiberiensium dux 554. 567
 Silas Iosepho de insidijs & perfidia Ioan-
 nis Giscaleni scribit 683
 Silo dux Rom. exercitus 390. 603. cor-
 ruptus deprehenditur 391. 604
 Silus urbs 111
 Simeonis natiuitas 25. uindex ingenium,
 filij sex 41
 Simeoni quae terrae portio cesserit 112
 Simeonitidis tribus facta post Iesum mor-
 tum 115
 Simonis Asamon. filij gesta 582
 Simon Boethi filius pontifex constituitur
 419. priuatur sacerdotio 458
 Simon Camithi annum pontificatu ad-
 ministrat 482
 Simon Canthara constituitur pont. 526
 priuatur eo 527
 Simon Cyprius, magus 540
 Simon Essaeus Herodi somnium explicat
 478
 Simon & Ioannes cum socijs in cloacas
 properant 799. 800
 Simon Galileus defectiois arguitur 646
 propriae sectae sophista erat ibidem
 Simo Gamalielis filius struit insidias Iose-
 pho 561. 562. capitur à Ioseph. 570
 Simon Giora filius Romanos apud Betio-
 ron inuadit 677. Acrabatenam toparchiam
 tyrannide opprimit 685. cum
 latronibus qui erant Massada, Iudaeam
 populatur ibid. ex Acrabatenam toparchiam
 pulsus est ab Anano pontifice
 739. eius gesta ibid. & 740. 741
 742. 743. 748. 749. 757. 761
 762. 771. 772. 774. 777. 783
 797. 798. 799. 800. 803. 805
 Simon Herodis seruus regnum affectans
 obtruncatur 473. 642
 Simon Iustus pontifex 307. 315. 319
 eius filij tres, omnes pontifices 320
 Simon Matthes Matthe fil. 322. stren-
 nue iuuat fratrem Ionatham 335. 336
 Simon Matthiae Ioannis filius praeficitur
 exercitui, mittitur auxilio Galilaeis &
 hostes uincit 327
 Simon quidam Essenus Archelai somnio-
 rum interpres 646
 Simonis filij Cathae oratio ad pontifices
 728
 Simonis Sauli filij & totius familiae sue fa-
 tum miserabile 673
 Simonias uicus 556
 Sina mons 48. 61
 Sinaeus mons 229
 Sinaei populus 12
 Sis, nomen cliui, & quid significet 257
 Sisa Dauidis fit scriba 175
 Sifines Syriae ac Phoenices praefect. 281
 conatur templi aedificium inhibere 282
 Sobacchis Cheththaus strenue pugnas con-
 tra gigantes uictoriam reportat 191
 Socratis mors & mortis causa 868
 Sodomitarum felicitas, reges & praelia
 cum Assyrijs 14. excidium ipsorum 16
 Sodomiticae terrae descriptio 738
 Sogana Arabum uicus 566
 Sogane & Seleucia rebellant
 earum situs ibidem
 Sobemus Itureus Herodis mandata uxo-
 ri eius aperit 411. interficitur 413
 Sobemus rex Emese contra Antiochum 815
 Solomona mater nobilis septem puerorum
 877. eius animosa oratio ad Iacobum
 filium

filium natu minimum 882
 Solomona matris Macchabeorum laudes
 883. 884. 885. 886. eius immania
 supplicia & insignis toler. 885. 886
 Solyma quae Hierosolyma 15. 171
 Somnia cur deus immitat 34
 Sophaces unde dicti 20
 Sophira regio 214
 Sophistae concitant tumultum 635
 Sosius provinciam cum exercitu ab Anto-
 nio accipit 394. Antigomum suppli-
 cem factum irridet & uinctum custo-
 dit 396. Hierosolyms discedit 397
 quomodo se gesserit in expugnandis
 Hierosolyms 608. 609
 Spadones abominandos 102
 Spasini castrum 532. 533
 Spelunca Galilaeae quomodo expugnata
 ab Herode 392. 393
 Spelunca latronum quales fuerint 605
 Stola pontificia quando fuerit deprompta
 & à quibus custodita 424. 425
 Stratonis turris, postea Caesaria 417
 524. 542. 591. aedificatur 419
 Stratopedum munimentum incensum 671
 Subditi quomodo contineantur in officio
 419 420
 Supplicandi mos apud Syros 233
 Susa scribis praeficitur 190
 Susacus Aegyptiorum rex Hierosolyma spo-
 liat 174. contra Roboamum ducit exer-
 citum 221. Hierosolyman in deditio-
 nem accipit templumque spoliat ac thesau-
 ros Solomonis aufert 222. & quomo-
 do imbelles notauerit ibid.
 Syllaus ambito Salomes connubio frustra-
 tur 440. 441. latronibus Trachoni-
 titis auxiliatur, & creditam pecuniam
 Herodi reddere non uult 444. 445
 desert Caesari Herodem 445. accusa-
 tur apud eundem per Nicolaum, & dam-
 natur capitis 448. 449. iterum ac-
 cusatur 456
 Syllaus procurator Obodae 621. 625
 Syene puteus 22
 Syria subditur Dauidis imperio 174. Iu-
 daeos apud se habitantes occidit 822
 Syrus Mesopotamiae rex uincitur 176
 Syri populus 12. Iudeorum ciuitates ua-
 stant 672
 Syrorum caedes 676
 Syrorum cum Graecis dissidium & recon-
 ciliatio 506. 507
 Syrorum cum Iudeis dissidium 542
 Syrorum uici & ciuitates enumeratae quae
 à Iudeis uastabantur 672
 Syrorum auaritia & crudelitas 778
 Sysares dux Iabini exercitus quomodo oc-
 cisus 121

T
 Tabernaculi uasorum descriptio 65. 66
 Tabernaculi institutio & constructio 63
 64. eius interpretatio 64. 68. illu-
 stratio 69
 Tabernaculo dedicato quae dona principes
 singuli contulerint 71
 Tabernaculi perfectionis modus 76
 Tabernaculorum festiuitas 73
 Talentum quot minas contineat 66
 Tanis Aegypti urbs 14
 Tarichearum situs 709
 Tarichearum incolae quingenti & sex mi-
 lia ceciderunt 712
 Teglabhalassar Assyriorum rex quomo-
 do Israelitas trastravit 254. auxilia-
 tur Achazae contra Syros 256
 Terephatis horredae descriptio 728. 729
 Templum in Garizin constructum 302
 304
 Templum Chuthaeorum in Garizin quan-
 do desolatum 352
 Templi structure apparatus 204. 205
 exordium & tota cum uasis descriptio
 205. 206. 207. 208. templo abso-
 luto infertur arca 208
 Templum Solomonis spoliatum & con-
 crematum quando 270
 Templum Hierosolymitanum 286. 287
 288. spoliatur et prophanatur ab An-
 tiocho 321. restituitur & repurgatur
 à Iuda Macchabeo 326
 Templi Hierosolymitani descriptio 758
 759 760
 Templi incensi fatalis dies 792. 793
 794. causa & principium 793. tem-
 pus à prima constructione per Solomo-
 nem usque ad excidium 794
 Templi Hierosolyms constructio & sacro-
 rum ratio exposita 856. 857. lanua-
 rum descriptio 857
 Tephthai Garsensis facinus 774
 Terebinthi circa Chebron miraculosa an-
 tiquitas 741
 Terentius Rufus rector militiae à Tito re-
 lictus 805
 Terminos terrae non mouendos 97
 Terra uera, qualis 3
 Terramotus ingens in Iudaea 406. 610
 Terra Oniae 594
 Testes qui sint, qui minus 97
 Testis falsi poena ibidem
 Thadamora urbs 213
 Thano Amathenorum rex cum Dauide a-
 micitiam inuit 174. 175
 Thamanus occiditur 226
 Thamara Dauidis filia, Absalomini ger-
 mana 171. stupratur à fratre Anno-
 ne 179

Thamna & Thamnite 128
 Thamna oppidum 115. toparchia 736
 Tharbis Aethiopum regis filia Moysi nu-
 bit 47
 Tharrus Nachori fil. Abrahami pater 12
 migrat Carras ibidem. moritur 13
 Tharsices Aethiopum rex 260
 Tharsus, Tharsenses 11
 Tharsus Ciliciae urbs ibid.
 Thaumastus Caij seruus 495. oblatae A-
 grippae aquae quam gratiam accepit 493
 Theatri Rom. descriptio 513
 Thebethus, mensis 291
 Thecoa uicus 576. 740
 Thella uicus 687
 Themosis regis gesta 833
 Theodectes poeta cur glaucomate infesta-
 tus 312
 Theodoros Zenonis filius impedimenta
 Iannaei diripit 359
 Theodori contra Alexandrum Hyrcani
 gesta 585
 Theodosius orator supplicio addict. 339
 Theodosius Graecus non obiter Iudeorum
 mentionem facit 841
 Theophilus Arani fit pontifex 488
 submouetur pontificatu 526
 Theophilus Graecus Iudeorum mentio-
 nem facit 841
 Theophrastus Iudeorum & Tyrriorum me-
 nimit 838
 Theopompus Atheniensium nobilitatem
 foedare tentauit 842
 Theopompus cur mente motus 312
 Thermusa Phraatis ancilla, & uxor ma-
 la 482
 Thermutis, regis filia Moysen educat 45
 adoptat eum ibid.
 Theudas praestigiator seducit Iudeorum
 uulgus 537
 Theudio Antipatri auunculus 630
 Theudio Doridis frater 458
 Thiras, & Thires populus 10
 Thobelus & eius inuenta 6
 Thobelus, Thobeli populus 10
 Thobia filij Antiocho Epiphani autores
 urbis Hierosolymorum expugnando-
 rum 585
 Tholomeus latronum princeps plectitur
 531
 Thraces populus 10
 Thraces asserunt mos Rom. subditos 665
 Thraces propter uicinitatem Graecis co-
 gniti 831
 Thucydides in multis tanquam fallax ac-
 cusatur. 828
 Thuri, mensis 208
 Thygrammes, Thygrammei 11
 Tiberias urbs 571. à quo condita & no-
 minata

I N D E X

minata	482
Tiberiadis seditio & sectae tres	551
Tiberiadis iterum rebellauit Iosepho, & iterum recuperatur	684
Tiberienfes Vespasiano se dedunt	708
Tiberienfis lacus Alphatiti natura con- trarius	737
Tiberienfium defectio quomodo prohibi- ta	560
Tiberienfibus spoliatis praeda redditur	684
Tiberius Alexander Iudaeae praeficitur, ac Iudae Galilaei filios crucifigit	537
Tiberius Alexander a Claudio procurator missus 654. praecipuus exercitus re- stor apud Titum	750.792
Tib. Claudius. uide Claudius	
Tiberius Drusi filius, Tiberij Neronis ne- pos, occiditur	495
Tiberius Nero Caesar constituitur	482
Isiacus & Iden supplicio afficit	485
pellit regno Artabanum 486. cu re- stituto in regnum inii foedus	487
quantus fuerit cunctator	491.492
morbo correptus designat successorem	494. 495. mathematicorum studio sifs. 495 moritur ibidem
Tiberij imperium quanto tempore stete- rit	651
Tigranes Armeniorum rex quid gesserit	364
Tigris fluius	4
Timagenes Graecus rerum Iudaicarum scri- ptor	855
Timaeus rex Aegypti	332
Timidius deserti Popedium Caio	509
Timotheus Ammanita pugnat contra Iu- da Macchabaeum saepeq; uincitur	327
Tirathaba uicus	485
Tiridates Armeniae rex	536
Tiro, ueteranus miles Herodem honeste monens occiditur	626
Titus Frigius quintaedecima legionis praefi- positus	792
Titus imperator semper miseratus Iudaeos 579. cum exercitu Ptolemaide perue- nit 688. ob famam patris uulnerati perturbatur, & perturbatione iterum liberatur	698
Titus Vespasiani filius Iapham expugnat 701. Iotapan capit 702. ite Gischala 719. Taricheas excindit 711. Ga- malam ingreditur. Ioannem Leui per- sequitur 719. proficiscitur ab Alexan- dria Casarcam 747. 748. eius expe- ditio contra Hierosolyma & explora- tio urbis 750. obsidet urbem acriter 751. 752. 753. 754. 762. 763. 764. fortitudo eius & prudetia cum misericordia 765. 766. 771. 772	

nerosum dictum	517
Valerius Gratus Iudaeae praeficitur	482
Vardanes Artabani filius Parthorum rex bellum Izatae indicit occiditurq;	535
Varus Syriae praefes 632. 639. 640 quid gesserit in Iudaea	643
Varus Agrippae iunioris regiae praefectus eiusq; malitia	552
Vari procuratoris Agrippae perfidia & crudelitas in legatos Batanaeorum	674
Vaste regina uxor Artaxerxis 293. im- cidit in regis indignationem & repu- diatur	293.294
Velum tabernaculi & templi	65
Veneficiorum poena	101
Ventidius dux Rom. quomodo se gesserit in bello contra Antigonum	390.393
603.606	
Ventriloquorum uaticinia qualia	161
Veranius trib. plebis	522
Veritatis potentia omnium summa	284
Vespasiani et Titi erga Iudaeos animi qua- les	312.313
Vespasianus cum Agrippa in Iudaeam ue- nit	575.576
Vespasiani imperatoris laudes, & expe- ditio in Syriam 685. 686. Sephori- tis auxiliatur 688. gesta eius in Iudaea passim habetur 691. 692. usq; 698 & 703. 706. 707. 708. 709 711. 712. usq; 720. & 732. 733 usq; 739. & 742. usq; 747. 770 796. 807. 808. 810. 811. 814. 815. 819	
Vespera, quae dici pars	3
Victimae salutare	71
Victimae sint integrae	75
Vicus in Galilea minimus, supra quinde- cim milia colonorum habet	687
Vindex cum optimatibus Galliae a Nero- ne deficit	736
Viri potentia	283
Vir statura sex cubitorum, & senis digi- tis in manibus & pedibus	291
Vita humanae terminus	7.12
Vitellius Syriae praefes Iudaeis impetrat rursus stola pontificiae custodiam	424
485. beneficus est in Iudaeos	486
adigit Iudaeos in fide C. Caligulae	488
excitatur prouincia	498
Vitellij pugna circa Capitolium	739
747. mors ibid.	
Vitellij uictoria apud Bebricum contra Othonem	741
Vitellius cum exercitu ex Germania Ro- mam proficiscitur	742.943
Vitellius Caecinnam cu magna manu An- tonio Primo obuiam mittit 746. eius exercitus totus deletus ibid.	747
Vitri	

I N I O S E P H V M

Vitri apud Memnonis sepulchrum natura miraculosa	652
Volumnius, Syriae praefes 444. eius sen- tentia in Herodis filios	450.625
Vologesus Parthorum rex 535. 536 537. Tito auream coronam mittit ob deuictos Iudaeos	809
Vonones Parthorum regnum cosequitur 483. amittit	ibid.
Vna dies, pro prima dies	3
Vra Chaldaeorum, urbs	12
Vria uirtus, et quomodo a Dauide pericu- lis fuerit obiectus ut occideretur	177
Vrbem quis primus condiderit, & insti- tuerit	5.6
Vses Damasci conditor	12
Vxores plures permittere Iudaeorum le- ges	454
Vxores quando, & quales ducendae	99

X	
Xaloth uicus	687
Xanthicus mensis	7.52.73
Xerxes Darij filius paterni regni haeres. in Iudaeos beneficus quicquid petierit Esdras & Neemias gentis suae nomine concedit 289. 290. 291. 292. 293 ei mortuo succedit filius Artaxerxes 293	

Z	
Z Abadis magistratus	236
Zabelus dynasta	342
Zabulon natiuitas 25 filij	41
Zabulon ciuitas Galilaeae a Cestio direpta & incensa	675.676
Zabulonitarum fors	112
Zacharias Hieroboami filius patri in re- gnum succedit 253. sexto regni men- se occiditur	254
Zacharias Ioadi pont. filius in ipso tem- plo lapidibus obruiuitur	250.731
Zacharias propheta	287.288
Zacharias supremus Israelitarum dux A- miam Achaze filium superatum truci- dat	255
Zamares Elanum regem cum uniuersa fa- milia tollit, & se regem constituit, quo regno septem diebus potitus sei- psum exurit	226
Zanaris Babylonij gesta & posteritas	454
455	
Zambrias alienigenae se miscens & Moy- si obloques occiditur a Phinee	91.92
Zareus Aethiopum rex Asano bellum in- ferens uincitur	225
Zaraza Amanis uxor mali consilij mari- to autor	297

Zebis dux captus	123
Zelote cum Idumaeis plebe mactant	730
Zelote insidijs uxore Simonis Giorae ra- piunt 741. metu percussi eam remit- tunt	ibid.
Zelotarum dominatio, causa excidij Hie- rosolymitani	748
Zelotarum scelerata facta repetita	817
corum immunia supplicia	ibidem
Zenon Cotyla Philadelphensium tyran- nus	351.583
Zenodorus Trachonitarum praefectus, la- trociniarum fotor, aitione priuatur	420.421.613. moritur 422
Zibus rex occisus	125
Zipheni Dauidem Saulo prodere conan- tur	156.157
Zona pontificis qualis	67
Zoor rusculum	17
Zopyrion Graecus non obiter Iudaeorum mentionem facit	841
Zorobabel soluta questione Darium uoti commonefacit 284. reducit Hieroso- lyma dimissos a Dario Iudaeos eiusq; pa- trociniatur	285.286.289
principes Iudaeorum captiuorum	281
283	286

FINIS.

BASILEAE, PER HIER. FROBENIVM ET NIC.
EPISCOPIVM, MENSE MARTIO
ANNO M. D. LIIII

